(7)

2416(1-2)

D. THOMAE AQVINATIS

Additiones ad Tertiam eius Partem,

quam morte præuentus perficere nequiuit:
ex eiuſdem ſcriptis potiſsimùm colle
ctæ in Theologorũ gratiam
& vtilitatem.

Nunc primùm in Hiſpaniis, nuſquàm verò terrarum antehac ſeorſum, excuſę typis: quibus acceſsère aliarum Summæ. S. Thomæ Partium Concordantię, mutilorum complurium locorum reſtitutio, atq; à mendis ſedula vindicatio.

ILLVSTRISSIMO AC CLARISSIMO
Sacræ Militiæ Diui Ioannis PRIORI. D. Didaco
à Toleto. D. de Lora, & Conſuegra &c.
dedicata editio.

SALMANTICAE,

Excudebat Andreas à Portonariis.

M. D. LIII.

Militiæ Rhodiensis Diui Ioannis Priori, D. Didaco à Toleto, D. à Lora, & del Alcaçar de Consuegra &c.
Arnoldus Schurerius Brabantus. S. in eo qui est Vera Salus.

QVod mihi quidam vitio fortassis verterint, id ego laudi dandum existimo, ad homines ignotos scriptionem adornare: ac viros insigni virtute præditos, quiq; summum dignitatis gradum obtinent, affari non vereri. Si enim adulatio mihi proposita esset, blandirer meis qui mecũ sunt: si præmiũ spectarem, celebrarem eos qui opus haberẽt alienis laudibus, ipsi autẽ sibi propriam nullam peperissent: non autẽ hos, quorum amplitudo nostris haud eget encomiis: è quorum es numero PRIOR Clarissime. Verùm vt olim veteres Græci atq; Romani non modò Diis patriis atq; indigetibus, sed alienis etiam ac exteris pro se aut pro patria vota faciebant: ità ego quoq; intereà dum Mecœnates bonos magnosq; viros literis quæro, non ad eos scribo qui præsto sunt, quos cõuenire ipse corã possum: cæterũ ad eos qui dissiti sunt: in quibus eiuscemodi virtutes elũcent, quales ego nostris tẽporibus, tum ad ornãda, tum ad tuenda nostra studia requiro. Quãobrem cùm illi in Diis colẽdis alienis rectè fecerint, nõ sum ego facturus cõtra officiũ, si ad eos quos nunquã sum intuitus, fama tantũ noui, nonnihil è nostra chalcographia, strenæ iam xenij ve loco destinauero. Porrò nihil est quod minùs putẽ ad hominem liberũ pertinere quã otio ac desidia tẽpus traducere, neq; vllũ habere vitæ argumentum præter annos. Quæ ratio me mouit vt vel ab ineunte ætate, id quod Liuius Drusus olim dixit, seriàs mihi nunquã indixerim, mecũq; ipse semper cogitauerim quo maximè possem modo claros viros demereri. Cuius voti facultas nondũ se hactenus Salmãticæ vberiùs ostẽdit, q; in hac prouincia vt ex optimis ingeniorũ monumẽtis, dum ad præla reuocãtur in mille exẽplaria transfundenda, mẽdis repurgatis, illa ad germanæ ac natiuæ lectionis integritatẽ reformemus. Hæc enim facilè põt omnẽ ætatẽ singulari quodã beneficio deuincire: dum veterũ memoriã propãgat & posteritatis animos instituit. Hanc itaq; occasionẽ arripui: moliorq; animo, quantũ erit in me, studiosis magna præsidia cõparare. Atq; vtinã votis fortuna respondeat. Spero enim fore aliqñ vt à literatis hoĩbus nostris conatibus gratiã sim initurus. Neq; hoc desideriũ nostrũ debet cuiquã inuidiosum videri. Quandoquidẽ in medio posuit Deus oĩa campo. Certè nos minimè iis inuidemus qui ante nos hanc operã præripuerunt: neq; odio habituri sumus, si qui post nos arripient. Nullus enim tum demũ ad metam niteretur, si sequẽti cedere, aut præcurrentẽ liceret odisse. Nos certè neq; studio neq; sedulitate huic muneri deerimus. Habemus nanq; Chalcographũ, virum huic rei natum, Andream Portonariũ: qui perpetuò ac domesticè quasi pro huius militiæ nostræ statione excubat. Cuius ego laudes parciùs prosequor, quòd eas clariùs vel ipsa fama possis agnoscere quã ego scribendo deprædicare. Quod sanè nemo ibit inficias, typorum vtriusq; linguæ præstantia, operarũq; accurata diligentia, in Hispaniis secundũ sibi habet neminẽ. Nec tñ ità mea verba velim intelligi, quasi nulla labes toto Opere deprehendatur. Diuini enim propè hominis id præstare. Optimũq; illũ librũ semper existimaui, non in quo nihil erroris, sed perquã pauxillũ posset offendi. Iam verò ad Authorẽ nrm diuertamur. Sũt Additiones hæ in Tertiã Sũmæ Theologicæ D. Tho. Partẽ literis proditæ, in illius absolutionẽ: nè postremus Doctoris. S. partus relinqueret informis. Hac de re Caietanus initio suorũ in tertiã Partem Cõmentariorũ in hanc sententiã verba facit: Diuiditur hic liber, inquit, in partes principes tres. E quibus prima de Christo Domino, ad quæstionẽ vsq; LX. protẽditur. Altera de sacramẽtis, inde inchoans, imperfecta relicta est ob immaturã Authoris mortẽ (at hoc libro perficiẽ, ad. LXIX. vsq; quæstio. deducta.) Tertia demũ de immortali vita resurgentiũ omninò desideratur (hîc autẽ absoluitur, à. LXIX. atq; LXXV. in libri finẽ.) Et hæc hactenus. Nullius autẽ Amplissime. D. magis arrisit, sub quo nouissima hæc castigatissimaq; prodiret editio, q; Celsitudinis tuæ patrociniũ: eò quòd nemo promptiùs ac locupletiùs possit nostrũ Iurisprudẽtiæ studium prouehere. Sed qualecunq; hoc mnemosynon mei futurũ sit, id à te peto, vt meum erga te syncerũ animũ, fidemq; & sedulum in omni fortuna obsequiũ, saltem testari videatur: quod ità acceptum iri à te, etiam atq; etiam postulo.

Vale. Salmanticæ, è Typographia Portonaria. Idibus Decembribus.

D. THOMAE AQVINATIS Additiones ad Tertiam eius Partem,

quam morte præuentus perficere nequiuit: ex eiuſdem ſcriptis potiſsimùm collectæ in Studioſorum gratiam & vtilitatem.

QVAESTIO. I.

De partibus pœnitentiæ in ſpeciali: Et primò de contritione.

DEinde conſiderandum eſt de ſingulis partibus pœnitentiæ. Et primò, de contritione. Secũdò, de cõfeſsione. Tertiò, de ſatisfactione. De contritone autem conſideranda ſunt quinq;. Primò, quid ſit. Secundò, de quo eſſe debeat. Tertiò, quanta eſſe debeat. Quartò, de duratione ipſius. Quintò, de effectu ipſius. Circa primum quæruntur tria. Primò, Vtrum conuenienter definiatur. Secundò, Vtrum contritio ſit actus virtutis. Tertiò, Vtrum attritio poſsit fieri contritio.

ARTICVLVS. I.

Vtrum cõtritio ſit dolor pro peccatis aſſumptus &c.

Tho. 4. Diſt. 17. q. 2. art. 1. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ contritio nõ ſit dolor pro peccatis aſſumptus, cum propoſito cõfitendi & ſatisfaciendi: vt quidam definiunt: quia ſicut Augu. dicit in lib. de Ciuit. Dei, Dolor eſt de his quæ nobis nolentibus accidunt: ſed peccata non ſunt huiuſmodi. ergo contritio non eſt dolor pro peccatis. ¶ Præterea, contritio nobis à Deo datur: ſed quod datur non aſſumitur. ergo contritio non eſt dolor aſſumptus. ¶ Præterea ſatisfactio & confeſsio ſunt neceſsaria ad hoc quòd pœna remittatur, quæ in contritione remiſſa non fuit: ſed quandoq; tota pœna in contritione remittitur. ergo non eſt neceſsarium ſemper quòd contritus habeat propoſitum confitendi.

¶ Sed contrà eſt ipſa definitio.

¶ Reſpondeo, dicendum quòd initium omnis peccati eſt ſuperbia, per quam homo ſenſui ſuo inhærens à mandatis diuinis recedit: & ideò oportet quòd illud quod deſtruit peccatum, hominem à proprio ſenſu diſcedere faciat. Ille autẽ qui in ſuo ſenſu perſeuerat, rigidus & durus per ſimilitudinem vocatur: vnde & frangi dicitur aliquis quando à ſuo ſenſu diuellitur: ſed inter fractionem & comminutionem ſiue contritionem in rebus materialibus, vnde hæc nomina ad ſpiritualia tranſferuntur, hoc intereſt: vt dicitur in. 4. Meteororũ, quia frangi dicuntur aliqua quando in magnas partes diuiduntur: ſed comminui vel conteri quando ad partes minimas reducitur hoc quod in ſe ſolidum erat: & quia ad dimiſsionem peccati requiritur, quòd affectum peccati homo dimittat, quem per quandam continuitatem & ſoliditatem in ſenſu ſuo habebat: ideò actus ille quo peccatum dimittitur, contritio dicitur per ſimilitudinem. In qua quidẽ contritione plura poſsunt conſiderari. ſ. ipſa ſubſtantia actus, modus agendi, principium & effectus: & ſecundũ hoc de contritione inueniuntur definitiones traditæ. Quantùm enim ad ipſam ſubſtantiam actus datur prædicta definitio: & quia actus cõtritionis eſt actus virtutis, & eſt pars pœnitentiæ ſacramenti: ideò manifeſtatur in prædicta definitione, inquantũ eſt actus virtutis in hoc quòd ponitur genus ipſius. ſ. dolor: & obiectum in hoc q̃ dicitur pro peccatis, & electio quę requiritur ad actum virtutis in hoc quòd dicit aſſumptus. Sed inquantũ eſt pars ſacramenti per hoc q̃ tangitur ordo ad alias partes, cùm dicitur, cum propoſito confitendi &c. Alia etiam definitio inuenitur, quæ definit contritionẽ ſecundum q̃ eſt actus virtutis tantùm: ſed additur ad prædictam definitionem differẽtia contrahens ipſam ad ſpiritualẽ virtutem. ſ. pœnitẽtiam. Dicit enim, q̃ pœnitẽtia eſt dolor voluntarius pro peccato puniens quod dolet ſe commiſiſſe. In hoc enim, q̃ additur punitio ad ſpiritualẽ virtutem cõtrahitur. Alia autẽ definitio inuenitur Iſidòri, quę talis eſt: Contritio & compunctio eſt humilitas mentis cum lachrymis, veniens de recordatione peccati & timore iudicij: & hic qui

dem tãgit rationem nominis in hoc quòd dicit, humilitas mentis: quia ſicut per ſuperbiam aliquis in ſuo ſenſu redditur rigidus, ita per hoc ꝙ à ſuo ſenſu contritus recedit, humiliatur. Tangit etiam modum exteriorem in hoc quòd dicit, cum lachrymis: & principium contritionis in hoc quòd dicit, veniens de recordatione peccati &c. Alia ſumitur ex verbis Auguſtini, qui tangit effectus contritionis, quæ eſt, Contritio eſt dolor remittens peccatũ: alia ſumitur ex verbis Grego. quæ talis eſt, Contritio eſt humilitas ſpiritus annihilans peccatum inter ſpem & timorem: & hoc tangit rationem nominis in hoc quòd dicit, quòd contritio eſt humilitas ſpiritus: & effectus eius in hoc quòd dicit, annihilãs peccatum: & originem in hoc quòd dicit, inter ſpem & timorem: nec ſolùm ponit cauſam principalem quæ eſt timor: ſed etiam cauſam quæ eſt ſpes, ſine qua timor deſperationem facere poſſet

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd quãuis peccata quando accidunt, voluntaria fuerunt: tamen quando eis conterimur voluntaria non ſunt: & ideò nobis nolẽtibus accidunt: non quidem ſecundum voluntatem, quam tunc habuimus cum ea volebamus: ſed ſecundum illam quam nunc habemus, qua vellemus quòd nunquàm fuiſſent.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd contritio eſt à Deo ſolo quantùm ad formam quæ informatur: ſed quantùm ad ſubſtantiam actus ex libero arbitrio, & à Deo qui operatur in omnibus operibus, & naturæ & voluntatis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis poſſit tota pœna per contritionem dimitti: tamen adhuc neceſſaria eſt confeſsio, & ſatisfactio: tum quia homo non poteſt eſſe certus de ſua contritione, quòd fuerit ad totum tollendum ſufficiens: tunc etiam quia confeſsio & ſatiſfactio ſunt in præcepto. Vnde tranſgreſſor conſtitueretur, non confiteretur, & non ſatiſfaceret.

ARTICVLVS. II.

Vtrum contritio ſit actus virtutis.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd contritio non ſit actus virtutis. Paſsiones enim non ſunt actus virtutum: quia eis non laudamur, nec vituperamur: vt dicitur ſecũdo Ethico. ſed dolor eſt paſſio: cùm ergo contritio ſit dolor, videtur quòd non ſit actus virtutis.

¶ Præterea, ſicut contritio dicitur à terendo, ita & attritio: ſed attritio non eſt actus virtutis, vt ab omnibus dicitur. ergo neque contritio.

¶ Sed contrà, nihil eſt meritorium niſi actus virtutis: ſed contritio eſt actus quidam meritorius. ergo eſt actus virtutis.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd contritio ſecundum proprietatem nominis ſui non ſignificat actum virtutis, ſed potiùs quandam corporalem paſsionem: ſed hic non quæritur ſic de contritione: ſed de eo ad quod ſignificandum hoc nomen per ſimilitudinẽ adaptatur. Sicut enim inflammatio propriæ voluntatis ad malum faciendum importat quantùm eſt de ſe malum ex genere: ita illius voluntatis annihilatio & comminutio quædam de ſe importat bonum ex genere: quia hoc eſt deteſtari propriam voluntatem, qua peccatum eſt commiſſum: & ideò contritio quæ hoc ſignificat, importat aliquam rectitudinem voluntatis, & propter hoc eſt actus virtutis illius. ſ. cuius eſt peccatum præteritum deteſtari & deſtruere, ſcilicet, pœnitentiæ: vt patet ex his quæ in. 14. Diſtinctione dicta ſunt.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd in contritione eſt duplex dolor de peccato: vnus in parte ſenſitiua quæ paſsio eſt, & hic non eſt eſſentialiter contritio prout eſt actus virtutis: ſed magis effectus eius. Sicut enim pœnitentiæ virtus exteriorem pœnam ſuo corpori infligit ad recompenſandam offenſam, quæ in Deum commiſſa eſt officio membrorum: ita etiam & ipſi cõcupiſcibili pœnam infert doloris peccati: qa etiam ipſa ad peccata cooperabatur. Sed tamen hic dolor poteſt pertinêre ad contritionem inquantùm eſt pars ſacramenti: quia ſacramenta non ſolùm in interioribus actibus, ſed etiam in exterioribus, & in rebus ſenſibilibus nata ſunt eſſe. Alius dolor eſt in voluntate, qui nihil aliud eſt quàm diſplicentia alicuius mali, ſecundum quòd affectus voluntatis nominatur per nomina paſsionum: vt in. 3. Diſtin. 26. dictum eſt: & ſic contritio eſt dolor per eſſentiam, & eſt actus virtutis pœnitentiæ.

¶ Ad ſecundum ergo dicendum, quòd attritio non dicit acceſſum ad perfectam contritionem: vnde in corporalibus dicuntur attrita, quæ aliquo modo diminuta ſunt: ſed non perfectè. Sed contritio dicitur quando omnes partes tritæ ſunt ſimul per diuiſionem ad minima: & ideo ſignificat attritio in ſpiritualibus quandam diſplicentiam de peccatis commiſſis: ſed non perfectam. Contritio autem perfectam.

ARTICVLVS. III.

Vtrum

Vtrum attritio poſsit fieri contritio.

Ad tertium ſic procedit. Videtur quòd attritio poſsit fieri cõtritio. Differt.n. attritio à cõtritione:ſicut formatum ab informi:ſed fides informis fit formata. ergo attritio poteſt fieri contritio. ¶ Prætereà materia recipit perfectionem remota priuatione:ſed dolor ſe habet ad gratiam ſicut materia ad formam: quia gratia informat dolorẽ. ergo dolor qui priùs erat informis culpa exiſtente: quæ eſt priuatio gratiæ, remota culpa recipiet perfectionem informationis à gratia, & ſic idem quod priùs.

¶ Sed contrà eſt, quorum principia ſunt diuerſa omninò, eorum non poteſt fieri vnũ id quod eſt alterum: ſed attritionis principiũ eſt timor ſeruilis, contritionis autem timor initialis. ergo attritio non poteſt fieri contritio.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ ſuper hoc eſt duplex opinio. Quidam dicunt q̃ attritio fit contritio: ſicut fides informis fit formata. Sed hoc vt videtur, eſſe non põt: quia q̃uis habitus fidei informis fiat formatus, tñ nunq̃ actus fidei informis fit actus fidei formatæ: quia actus ille informis tranſit & non manet veniente charitate: attritio autem & contritio non dicunt habitum, ſed actum tantùm: habitus autẽ virtutũ infuſarum, qui voluntatem reſpiciunt, non poſſunt eſſe informes, cùm charitatem conſequantur: vt in tertio lib. dictum eſt. Vnde antequã gratia infundatur non eſt habitus à quo actus contritionis poſteà elicitur: & ſic nullo modo attritio poteſt fieri contritio: & hoc alia opinio dicit.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ non eſt ſimile de fide & contritione, vt dictum eſt.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, q̃ remota priuatione à materia quæ manet perfectione adueniente formatur materia illa: ſed dolor ille qui erat informis, non manet charitate adueniẽte: & ideò formari non põt. Vel dicendũ, q̃ materia eſſentialiter non habet originẽ à forma: ſicut actus habet originẽ ab habitu quo formatur. Vnde nõ eſt incõueniẽs materiã informari aliqua forma de nouo, qua priùs non informabat: ſed hoc de actu eſt impoſsibile: ſicut ĩpoſsibile eſt q̃ aliqd idẽ numero oriatur à principio à quo priùs nõ oriebat: quia res ſemel tantùm in eſſe procedit.

QVAESTIO. II.

De obiecto contritionis.

DEinde cõſiderandũ eſt de obiecto contritionis. Circa quod quærũtur ſex. Primò, Vtrum debeat homo conteri de pœnis. Secũdò, Vtrum de peccato originali. Tertiò, Vtrum de omni actuali cõmiſſo. Quartò, Vtrũ de peccato actuali cõmittendo. Quintò, Vtrum de peccato alieno. Sextò, Vtrum de ſingulis peccatis mortalibus.

ARTICVLVS. I.

Vtrum homo debeat conteri de pœnis & non ſolùm de culpa.

Thom. vbi ſuprà art. 2. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic procedit. Vr̃ q̃ hõ debeat cõteri de pœnis & nõ ſolũ de culpa. Aug. enim lib. de Pnĩa dicit, Nemo vitã æternã deſiderat, niſi eũ huius vitæ mortalis pœniteat: ſed mortalitas vitæ quędam pœna eſt. ergo debet pœnitẽs etiã de pœnis cõteri. ¶ Prętereà ſuprà habitũ eſt ex verbis Aug. q̃ pœnitẽs debet dolêre ex hoc q̃ virtute ſe priuauit: ſed priuatio virtutis quædam pœna eſt. ergo contritio eſt dolor etiam de pœnis.

¶ Sed cõtrà, nullus tenet illud de quo dolet: ſed pœnitens ſecũdum ſuum nomen pœnã tenet. ergo non dolet de pœna: & ſic cõtritio quæ eſt dolor pœnitentialis, non eſt de pœna.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ contritio importat, vt dictum eſt, alicui⁹ duri & integri cõminutionẽ: hæc autẽ integritas & duritia inuenitur in malo culpæ: quia voluntas quæ eſt ipſius cauſa in eo qui malè agit in ſuis terminis ſtat, nec præcepto legis cedit: & ideò huius mali diſplicentia contritio per ſimilitudinem dicitur: hæc autem ſimilitudo non poteſt adaptari ad malum pœnæ: quia pœna ſimpliciter dicit diminutionem: & ideò de malis pœnæ poteſt eſſe dolor, ſed nõ contritio.

¶ Ad primum ergo dicendũ q̃ pœnitentia ſecundum Aug. debet eſſe de hac mortali vita, nõ ratione ipſius mortalitatis: niſi pnĩa largè dicat̃ omnis dolor: ſed ratione peccatorum, ad quæ ex infirmitate huius vitæ deducimur.

¶ Ad ſecundum dicendũ, q̃ ille dolor quo quis dolet ex amiſsione virtutis per peccatũ non eſt eſſentialiter ipſa cõtritio: ſed eſt principiũ eius: ſicut aliquis mouetur ad appetendum aliquid propter bonum quod inde expectat: ita mouetur ad dolendum de aliquo propter malum, quod inde conſequutus eſt.

ARTICVLVS. II.

Vtrum contritio eſſe debeat de originali.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videt̃ q̃ contritio eſſe debeat de

originali. De peccato enim actuali conteri debemus non ratione actus inquantùm eſt ens quoddam, ſed ratione deformitatis: quia actus ſecundum ſuam ſubſtantiã bonum quoddam eſt, & à Deo: ſed peccatum originale habet deformitatem: ſicut & actuale. ergo de eo conteri debemus. ¶ Prætereà per peccatum originale homo fuit à Deo auerſus: quia pœna eius erat carentia diuinæ viſionis: ſed cuilibet debet diſplicere ſe fuiſſe à Deo auerſum. ergo homo debet habere diſplicentiam peccati originalis: & ſic debet de eo conteri.

¶ Sed contrà, medicina debet eſſe proportionata morbo: ſed peccatum originale ſine noſtra voluntate contractum eſt. ergo non requiritur q̃ per actum volũtatis qui eſt contritio ab ipſo purgemur.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ contritio eſt dolor, vt dictum eſt, reſpiciens & quodammodò comminuens voluntatis duritiem: & ideò ſolùm de illis peccatis poteſt eſſe quæ ex duritia noſtræ voluntatis in nos proueniunt: & quia peccatũ originale noſtra voluntate non eſt inductum, ſed ex vitiatæ naturæ origine contractum: ideò de ipſo non poteſt eſſe cõtritio propriè loquendo, ſed diſplicentia poteſt eſſe de eo vel dolor.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ contritio non eſt de peccato ratione ſubſtantię actus tantùm, quia ex hoc non habet rationem mali: neq; iterum ratione deformitatis tantùm: quia deformitas de ſe non dicit rationem culpæ: ſed quandoq; importat pœnam: debet autem de peccato eſſe contritio, inquantùm importat vtranq; deformitatem ex actu voluntatis prouenientem: & hoc non eſt in peccato originali: & ideò de eo non eſt contritio.

¶ Et ſimiliter dicendum ad ſecundum, quia auerſio voluntatis eſt illa cui debetur contritio.

ARTICVLVS. III.

Vtrum de omni actuali peccato debeamus conteri.

Ad tertium ſic procedit. Videtur q̃ non de oĩ actuali peccato commiſſo à nobis debeamus conteri. Quia contraria contrariis curantur: ſed quædam peccata per triſtitiam committuntur: ſicut acedia, & inuidia, ergo medicina eorum non debet eſſe triſtitia, quæ eſt contritio, ſed gaudium. ¶ Prætereà contritio eſt actus voluntatis, qui non poteſt eſſe de eo quod cognitioni non ſubiacet: ſed quædã peccata ſunt quæ in cognitione non habemus: ſicut oblita. ergo de eis non poteſt eſſe contritio. ¶ Prætereà per voluntariam contritionem delentur illa quæ per voluntatẽ committuntur: ſed ignorantia voluntarium tollit: vt patet per Philoſophum tertio Ethico. ergo de his quæ per ignorantiã accidũt non debet eſſe contritio. ¶ Prætereà de illo peccato non debet eſſe contritio, quod per contritionem non tollitur: ſed quędam peccata non tolluntur per contritionem, ſicut venialia quæ adhuc poſt contritionis gratiam manent. ergo non de omnibus peccatis præteritis debet eſſe contritio.

¶ Sed contrà, pœnitentia eſt medicina contra omnia peccata actualia: ſed pœnitentia non eſt aliquorum quorum non ſit contritio quæ eſt prima pars eius. ergo & de omnibus peccatis debet eſſe contritio. ¶ Præterea nullum peccatum dimittitur, niſi quis iuſtificetur: ſed ad iuſtificationem requiritur contritio: vt priùs dictum eſt. ergo de quolibet peccato conteri oportet.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd omnis actualis culpa ex hoc contingit quòd voluntas legi Dei non cedit, vel eam tranſgrediendo, vel omittendo, vel præter eam agendo: & quia durum eſt quod habet potentiam vt non facilè patiatur: & ideò in omni actuali peccato duritia quædam eſt: & propter hoc ſi debeat peccatum curari, oportet quòd per contritionem comminuentem remittatur.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd (ſicut ex dictis patet) contritio opponitur peccato ex parte illa qua ex electione voluntatis procedit non ſequentis imperium diuinæ legis: non autem ex parte eius, quod eſt in peccato materiale, & hoc eſt illud ſuper quod cadit electio. Cadit autem voluntatis electio non ſolùm ſuper actus aliarum virium quibus volũtas ad ſuum finem vtitur: ſed etiam ſuper actum proprium ipſius: voluntas enim vult ſe velle aliquid: & ſic electio voluntatis cadit ſuper dolorem illum ſiue triſtitiam, quæ inuenitur in peccato inuidiæ & huiuſmodi: ſiue dolor ille ſit in ſenſu ſiue in ipſa voluntate: & ideo illis peccatis contritionis dolor opponitur.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd obliuio de aliquo poteſt eſſe dupliciter: aut ita quòd totaliter à memoria exciderit, & tunc non poteſt aliquis inquirere illud: aut ita quòd partim à memoria exciderit, & partim maneat: ſicut cùm recolo me aliquid audiuiſſe in generali, ſed neſcio quid in ſpeciali: & tunc requiro in memoria ad recognoſcendum, & ſecundum hoc etiam aliquod peccatum poteſt eſſe oblitum dupliciter: aut ita quod in generali in memoria maneat, ſed non in ſpeciali: & tunc debet cogitare homo ad inueniendum peccatum: quia de quolibet peccato mortali tenetur homo ſpecialiter cõfiteri. Si autẽ inuenire nõ poſſit, iuſta adhibita diligẽtia, ſufficit de eo conteri

ſecundum

ſecundum q̃ in notitia teneť, & debet homo non ſolùm de p̃cto, ſed de obliuione eius dolère, quæ ex negligẽtia contigit. Si autẽ p̃ctm̃ omninò ex memoria excidit: tunc ex impotentia faciendi excuſatur à debito: & ſufficit generalis contritio de omni eo in quo Deum offendit. Sed quando impotentia tollitur ſicut cùm ad memoriam reuocatur peccatum: tunc tenetur homo ſpecialiter conteri: ſicut etiam eſt de paupere qui non poteſt ſoluere quod debet, excuſatur, & tamen tenetur cum primò poterit.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ ſi ignorãtia omninò voluntatem tolleret malè agẽdi, excuſaret, & non eſſet p̃ctm̃: ſed quandoq; non totaliter tollit voluntatẽ, & tunc à toto non excuſat, ſed à tãto: & ideò de peccato per ignorãtiam commiſſo debet homo conteri.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ poſt contritionẽ de mortali põt remanêre veniale, ſed nõ poſt cõtritionẽ de veniali: & ideò de venialibus etiã debet eſſe contritio eo modo quo & pœnitentia: ſicut ſuprà dictum eſt.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrũ de peccatis futuris quis debeat conteri.

Ad quartum ſic procedit. Videť q̃ etiã de peccatis futuris aliquis debeat conteri. Contritio enim eſt actus libe. arbi. ſed libe. arbi. magis ſe extẽdit ad futura, quàm ad præterita: quia electio quę eſt actus libe. arbi. eſt de contingentibus futuris: vt dicitur 3. Ethi. ergo contritio magis eſt de peccatis futuris, quàm de præteritis. ¶ Præterea peccatum aggrauatur ex contingẽti effectu. Vnde Hiero. dicit, q̃ pœna Arrij nõdum eſt terminata: quia adhuc eſt poſsibile aliquos per eius hæreſim ruere: & ſimiliter eſt de illo qui iudicatur homicida ſi lethaliter percuſſerit, etiam antequam percuſſus moriatur: ſed in illo intermedio debet peccator conteri de peccato. ergo non ſolùm ſecundum q̃ habet quantitatẽ ex peccato actu, ſed etiam ſecundum q̃ habet quantitatem ex futuro: & ſic contritio reſpicit futurum.

¶ Sed contrà, contritio eſt pars pœnitentiæ: ſed pœnitentia ſemper reſpicit præterita. ergo & contritio.

¶ Reſpõdeo dicendũ, q̃ in omnibus motoribus & mobilibus ordinatis ita eſt: q̃ motor inferior habet motũ propriũ & præter hoc ſequitur in aliquo motũ ſuperioris motoris: ſicut patet in motu planetarum, qui præter motus proprios ſequuntur motum primi orbis. In omnibus autem virtutibus moralibus motor eſt ipſa prudentia, quæ dicitur auriga virtutũ: & ideò quælibet virtus moralis cum motu proprio habet aliquid de motu prudẽtiæ: & ideò cùm pœnitentia ſit quædã virtus moralis quæ eſt pars iuſtitiæ cum actu proprio conſequitur prudentię motũ: proprius autẽ actus eius eſt in obiectũ propriũ, quod eſt p̃ctm̃ cõmiſſum: & ideò actus eius principalis. ſ. contritio ſecundũ ſuam ſpẽm reſpicit tm̃ p̃ctm̃ pręteritũ: ſed ex cõſequenti reſpicit peccatũ futurũ ſecundũ q̃ habet aliquid de actu prudentiæ adiunctum: & tamen in illud futurũ ſecundũ rationẽ propriæ ſpeciei non mouetur. Et propter hoc ille qui conteritur dolet de peccato pręterito, & cauet futurum, ſed non dicitur eſſe cõtritio de peccato futuro: ſed magis cautio quæ eſt pars prudentiæ contritioni adiuncta.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ lib. ar. dicit eſſe de contingẽtibus futuris, ſecundũ q̃ eſt de actibus: ſed non ſecundum q̃ eſt de obiectis actuum: qa homo põt cogitare ex lib. ar. de rebus præteritis & neceſſariis: ſed tm̃ ipſe actus ſecundũ q̃ ſub li. ar. cadit contingẽs futurum eſt: & ſic etiam actus contritionis contingens futurũ eſt, ſecundũ q̃ ſub lib. ar. cadit: ſed obiectum eius poteſt eſſe præteritum.

¶ Ad ſecundũ dicẽdũ, q̃ ille effectus cõſequẽs qui p̃ctm̃ aggrauat, iã in actũ præceſsit velut in cauſa: & ideò qñ cõmiſſum eſt totã ſuam quantitatẽ habuit, & ex effectu conſequente non acceſsit ei aliquid quo ad culpæ rationem: quamuis accreſcat quo ad pœnam accidentalem, ſecundũ q̃ plures habebit ratiões dolendi in inferno de pluribus malis ex ſuo peccato cõſequutis: & ſic loquitur Hieron. Vnde non oportet quòd contritio ſit niſi de peccatis præteritis.

ARTICVLVS. V.

Vtrũ homo debeat conteri de peccato alieno.

Ad quintum ſic procedit. Videť q̃ hõ debeat cõteri de p̃cto alieno. Nõ emm̃ petit aliq; indulgentiã niſi de p̃cto, de quo cõtritus eſt: ſed de p̃ctis alienis indulgentia petitur, in pſalmo: Ab alienis parce ſeruo tuo. ergo debet homo cõteri de p̃ctis alienis. ¶ Prętereà, hõ ex charitate debet diligere p̃ximũ ſicut ſeipſum: ſed ꝓpter dilectionẽ ſui, & de malis ſuis dolet, & bona deſiderat. ergo cùm teneamur ꝓximo deſiderare bona gratiæ ſicut & nobis: vr̃ q̃ debeam⁹ de culpis ei⁹ dolêre, ſicut & de nr̃is: ſed cõtritio nihil eſt q̃ dolor d' p̃ctis. ergo debet cõteri d' p̃ctis aliẽis. ¶ Sed cõtrà. Cõtritio eſt actus pn̄iæ virtutis: ſed nullus pœnitet niſi de his quæ ipſe fecit. ergo nullus conteritur de peccatis alienis.

¶ Reſpõdeo, dicendum q̃ illud idem conteritur quod priùs durum & integrum fuit: vnde oportet q̃ contritio pro peccato ſit in eodem, in quo peccati duritia præceſſit: & ſic de alienis peccatis non eſt contritio.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ ab alienis peccatis ſibi parci propheta precat, inquantũ ex conſortio peccatorum aliquis per cõſenſum aliquam immunditiã contrahit: cùm ſcriptũ ſit, Cum peruerſo peruerteris.

¶ Ad ſecundum dicendũ, q̃ de peccatis aliorum dolêre debemus, nõ tñ oportet q̃ de eis conteramur: quia non omnis dolor de peccato præterito eſt contritio: vt ex dictis patet.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum de ſingulis mortalibus requiratur contritio.

Ad ſextum ſic procedit. Videtur q̃ non requiratur de ſingulis peccatis mortalibus cõtritio. Eſt enim motus contritionis in iuſtificatione in inſtãti: ſed in inſtanti non põt homo recogitare ſingula peccata. ergo nõ oportet q̃ ſit cõtritio de ſingulis. ¶ Prętereà cõtritio debet eſſe de pc̃tis ſecũdũ q̃ auertunt à Deo: qa conuerſio ad creaturam ſine auerſione à Deo cõtritionẽ non requirit: ſed oĩa pc̃tã mortalia in auerſione conueniunt: ergo cõtra oĩa ſufficit vna cõtritio. ¶ Prętereà plus conueniunt pc̃tã mortalia actualia adinuicem, q̃ actuale & originale: ſed baptiſm⁹ delet oĩa actualia & originale. ergo vna contritio gñalis delet oĩa pc̃tã mortalia. ¶ Sed cõtrà, diuerſorũ morborũ diuerſę ſunt medicinę: qa non ſanat oculũ qd' ſanat calcaneum: vt dicit Hiero. ſed cõtritio eſt medicina ſingularis cõtra vnũ mortale. ergo nõ ſufficit vna cõis de oĩbus. ¶ Prętereà cõtritio explicat̃ p confeſsionẽ: ſed oportet ſingula pc̃tã mortalia cõfiteri. ergo & de ſingulis conteri. ¶ Reſpõdeo dicẽdũ, q̃ cõtritio põt cõſiderari dupliciter. ſ. q̃tùm ad ſui principiũ & quantùm ad terminũ. Et dico principiũ cõtritiõis cogitationẽ quã quis cogitat de pc̃tõ & dolet: & ſi non dolore cõtritionis, ſaltẽ dolore attritionis. Terminus autẽ contritionis eſt q̃ñ dolor ille iam gr̃a informat̃, quantũ ergo ad principiũ contritionis oportet q̃ de ſingulis peccatis q̃ quis in memoria habet cõteratur: ſed quantũ ad terminũ ſufficit q̃ ſit vna cõis de omnibus. Tunc enim ille motus agit in vi oĩm diſpoſitionum prȩcedentium. ¶ Et per hoc patet reſponſio ad primum. ¶ Ad ſecundum dicendũ, quòd quamuis omnia mortalia conueniant in auerſione: tamen differunt in cauſa & modo auerſionis: & quantitate elongationis à Deo: & hoc eſt ſecundum diuerſitatem conuerſionis. ¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ baptiſmus agit in virtute meriti Chriſti, qui habuit infinitã virtutẽ ad delendũ oĩa pc̃tã: & ꝓptereà vnius ſufficit cõtra oĩa. Sed in cõtritione cũ merito Chriſti requirit̃ act⁹ noſter: & ideò oportet q̃ ſingulis pc̃tis rñdeat ſigillatim cũ nõ habeat infinitã virtutẽ ad cõtritionẽ. Vel dicẽdũ, q̃ baptiſmus eſt ſpũalis generatio: ſed pœnitentia q̃tùm ad attritionẽ & alias ſui partes eſt ſpũalis quędã ſanatio per modũ cuiuſdã alterationis. Patet autẽ in generatione corporali alicuius quę eſt cũ corruptione, q̃ vna generatione remouent̃ oĩa accidẽtia cõtraria rei generatę, quę erãt accidẽtia rei corruptę: ſed in alteratione remouetur tantũ vnum accidens accidẽti cõtrariũ, ad quod terminat̃ alteratio. Et ſimil'r vnus baptiſm⁹ ſimul delet oĩa pc̃tã nouã vitam inducẽdo: ſed pœnitẽtia non delet oĩa pc̃tã, niſi ad ſingula feratur. & ideò oportet de ſingulis conteri & confiteri.

QVAESTIO. III.

De quantitate contritionis.

Thom. vbi ſupra arti. 3. q. 1. & ſeq.

DEinde conſiderandum eſt de quantitate contritionis. Circa quod quærũtur tria. Primò, Vtrum contritio ſit maior dolor qui eſſe poſſit in natura. Secundò, Vtrum poſſit eſſe nimis magnus dolor. Tertiò, Vtrum poſſit eſſe maior dolor de vno pc̃tõ, quã de alio.

ARTICVLVS. I.

Vtrum contritio ſit maior dolor qui eſſe poſſit in natura.

AD PRIMVM ſic procedit. Videt̃ q̃ cõtritio nõ ſit maior dolor qui eſſe poſsit ĩ natura. Dolor cm̃ eſt ſenſus læſionis: ſed aliquę lęſiones magis ſentiunt q̃ lęſio pc̃ti: ſicut lęſio vulneris. ergo nõ eſt maxim⁹ dolor cõtritio. ¶ Prętereà ex effectu ſumimus iudiciũ de cauſa: ſed effectus doloris ſunt lachrymę: cũ ergo aliqñ cõtritus nõ emittat lachrymas corporales de pc̃tis, q̃s tñ emittit de morte amici, vel de percuſsiõe, vel aliquo hmõi: videtur q̃ cõtritio nõ ſit dolor maximus. ¶ Prętereà q̃to aliquid plus habet de admixtiõe cõtrarij, tãto eſt min⁹ intẽſum: ſed cõtritionis dolor habet multũ de gaudio admixtum: quia contritus gaudet de liberatione

tione, de ſpe veniæ, & de multis huiuſmodi. ergo dolor ſuus eſt minimus.

¶Præterea dolor cõtritiõis diſplicẽtia eſt q̃dã: ſed multa ſunt quæ magis diſplicent contrito quã peccata præterita: nõ. n. vellet pœnã inferni ſuſtinere potius quã peccare: nec iterũ ſuſtinuiſſe oẽs pœnas tẽporales, aut etiã ſuſtinere: aliàs pauci inuenirẽtur cõtriti: ergo dolor contritionis non eſt maximus.

¶Sed cõtra ſecũdũ Aug. omnis dolor in amore fundatur: ſed amor charitatis in quo fundatur dolor contritionis eſt maximus. ¶Præterea dolor eſt de malo: ergo de magis malo debet eſſe maior dolor, ſed culpa eſt magis malum quã pœna: ergo dolor de culpa, qui eſt contritio excedit omnem alium dolorem.

¶Reſpondeo dicendũ, quòd in cõtritione eſt duplex dolor: vnus eſt in ipſa volũtate: qui eſt eſſentialiter ipſa contritio: quę nihil aliud eſt quã diſplicentia præteriti peccati: & talis dolor in cõtritione excedit oẽs alios dolores: quia quãtum aliquid placet, tãtum contrariũ eius diſplicet: finis autẽ ſuper omnia placet, cũ omnia propter ipſum deſiderentur: & ideo peccatũ quod à fine vltimo auertit, ſuper oĩa diſplicere debet. Alius dolor eſt in parte ſenſitiua qui cauſatur ex ipſo dolore vel ex neceſſitate naturæ ſecundũ q̃ vires inferiores ſequũtur motũ ſuperiorũ: vel ex electione, ſecundũ quod homo pœnitens in ſeipſo habens hunc dolorẽ, excitatur vt de peccatis doleat: & neutro modo oportet q̃ ſit maximus dolor: quia vires inferiores mouentur vehemẽtius ab obiectis propriis: quã ex redundantia ſuperiorũ viriũ. Et ideo quãto operatio ſuperiorũ viriũ eſt propinquior obiectis inferiorũ: tanto magis ſequũtur eorũ motũ: & ideo maior dolor eſt in ſenſitiua parte ex læſione ſenſibili quã ſit ille qui in ipſa redundat ex ratione. Similiter maior qui redũdat de corporalibus deliberanti, quàm qui redundat ex rõne conſiderãte ſpiritualia. Vnde dolor in ſenſitiua parte ex diſplicentia rationis proueniens de peccato, nõ eſt maior dolor aliis doloribus, qui in ipſa ſunt. Et ſimiliter nec dolor qui eſt voluntariè aſſumptus: tunc quia nõ obedit affectus inferior ſuperiori ad nutũ, vt tãta & talis paſſio ſequatur in inferiori appetitu, qualem ordinat ſuperior: tum etiam quia paſſiones à ratione ſumuntur in actibus virtutũ ſecundum menſuram quam quandoq; dolor qui eſt ſine virtute non ſeruat: ſed excedit.

¶Ad primũ ergo dicendũ: q̃ ſicut dolor ſenſibilis eſt de ſenſu læſionis, ita dolor interior eſt de cognitione alicuius nociui: & ideo quãuis læſio peccati ſecundũ exteriorem ſenſum non percipiat: tamen percipitur eſſe maximũ ſecundum ſenſum interiorem rationis.

¶Ad ſecũdũ dicẽdũ, quòd corporales immutationes immediatè conſequuntur ad paſſiones ſenſitiuæ partis, & eis mediãtibus ad affectiones appetitiuę ſuperioris: & inde eſt q̃ ex dolore ſenſibili vel etiã ſenſibili vicino citius defluunt lachrymæ corporales, quã de dolore ſpirituali contritionis.

¶Ad tertium dicendũ, q̃ gaudiõ illud quod pœnitens de dolore habet, non minuit diſplicentiã: quia ei nõ contrariatur, ſed auget: ſecũdũ q̃ omnis operatio augetur per propriam delectationem: vt dicitur in. 10. Ethi. ſicut qui delectatur in addiſcẽdo aliquã ſciẽtiã melius addiſcit: & ſimiliter qui gaudet de diſplicẽtia, vehementius diſplicentiã habet: ſed bene poteſt eſſe q̃ illud gaudiũ tẽperet dolorem ex ratione in partem ſenſitiuam reſultantem.

¶Ad quartũ dicẽdũ, q̃ quãtitas diſplicẽtię de aliqua re debet eſſe ſecundũ quãtitatem malitiæ ipſius. malitia autem in culpa mortali mẽſuratur ex eo in quẽ peccatur, inquantũ eſt ei indigna: & ex eo qui peccat inquantum eſt ei nociua: & quia homo debet magis Deũ quã ſeipſum diligere: ideo plus debet odire culpã inquantum eſt offenſa Dei quã inquantum eſt nociua ei. Eſt autẽ nociua ſibi principaliter inquantum ſeparat ipſum à Deo, & ex hac parte ipſa ſeparatio à Deo q̃ pœna quædam eſt, magis debet diſplicere quàm ipſa culpa, inquantum hoc nocumentũ inducit: quia quod ꝓpter alterũ oditur minus oditur: ſed minus quàm culpa inquantum eſt offenſa in Deũ. Inter omnes autẽ pœnas malitiæ attẽditur quidã ordo ſecundũ quantitatẽ nocumẽti, & ideo cum hoc ſit maximũ nocumentum, quo maximũ bonum priuatur: erit inter pœnas maxima ſeparatio à Deo. Eſt etiam alia quantitas malitiæ accidẽtalis quã oportet in diſplicentia attẽdere ſecundũ rationẽ præſentis & præteriti: quia quod præteritũ eſt, iã nõ eſt: vnde habet minus de ratiõe malitiæ & bonitatis. Et inde eſt q̃ plus refugit homo ſuſtinere aliquid mali in præſenti vel futuro, quã horreat de præterito. Vnde nec aliqua paſſio animæ directæ reſpondet præterito ſicut dolor reſpõdet præſenti malo, & timor futuro: & propter hoc duobus malis præteritis illud magis abhorret animus, cuius maior effectus in præſenti remanet, vl' in futurũ timetur, etiã ſi in præterito minus fuerit: & quia effectus præcedẽtis culpæ non ita percipitur quãdoq; ſicut effectus præteritæ pœnæ: tum quia culpa perfectius ſanatur quã quædã pœna: tum quia defectus corporalis magis eſt manifeſtꝰ quã ſpiritualis: ideo etiã homo bene diſpoſitꝰ quãdoq; magis in ſe percipit horrorẽ præce-

dentis pœnæ: quãuis magis eſſet paratus pati eandem pœnã quã cõmittere eandem culpã. Et eſt conſiderãdum in cõparatione culpæ & pœnæ: q̃ quædã pœnæ habent inſeparabiliter coniunctã Dei offenſam, ſicut ſeparatio à Deo: quædã etiã addunt perpetuitatem, ſicut pœna inferni: ergo pœna illa quæ offenſam annexã habet eodem modo cauenda eſt, ſicut etiam culpa: ſed illa quę perpetuitatem addit eſt magis q̃ã culpa ſimpliciter fugienda. Si tamen ab eis ſeparetur ratio offenſæ, & conſideretur tantũ ratio pœnæ: minus habent de malitia quã culpa inquãtum eſt offenſa Dei: & propter hoc minus debẽt diſplicere. Sciẽdũ eſt etiam q̃ quãuis talis debeat eſſe cõtriti diſpoſitio, non tamen de eis tentandus eſt: quia affectus ſuos homo non de facili menſurare poteſt: & quandoq; illud quod minus diſplicet videtur magis diſplicere: quia eſt propinquius nocumẽto ſenſibili, quod magis eſt nobis notum.

ARTICVLVS. II.

Vtrum poſſit eſſe nimis magnus contritionis dolor.

Ad ſecundũ ſic proceditur. Videtur q̃ non poſsit eſſe nimis magn⁹ contritionis dolor. Nullus enim dolor poteſt eſſe immoderatior, quã ille qui propriũ ſubiectum deſtruit: ſed dolor cõtritionis ſi eſt tãtus q̃ mortem vel corruptionẽ corporis inducit eſt laudabilis. Dicit enim Anſel. Vt ſic impinguẽtur viſcera animæ meę vt medullæ corporis mei exiccentur. Et Aug. dicit ſe eſſe dignum oculos cęcare plorãdo: ergo dolor contritionis non poteſt eſſe nimius. ¶ Præterea dolor contritionis ex amore charitatis procedit: ſed amor charitatis nõ poteſt eſſe nimius: ergo nec dolor contritionis.

¶ Sed cõtrà eſt: Omnis virtus moralis corrũpitur per ſuperabundantiã & defectum: ſed contritio eſt actus virtutis moralis. ſ. pœnitentiæ cũ ſit pars iuſtitiæ: ergo poteſt eſſe ſuperfluus dolor de peccatis.

¶ Reſpondeo dicendũ: quòd cõtritio ex parte doloris qui eſt in ratione. ſ. diſplicẽtiæ quo peccatum diſplicet inquantũ eſt offenſa Dei, non poteſt eſſe nimia: ſicut nec amor charitatis, quo intenſo talis diſplicẽtia intenditur, nõ poteſt eſſe nimius: ſed quantũ ad dolorẽ ſenſibilem poteſt eſſe nimia: ſicut etiam exterior corporis afflictio poteſt eſſe nimia. In his autem oĩbus debet accipi pro mẽſura conſeruatio ſubiecti: & bonę habitudinis ſufficiẽtis ad ea quæ agenda incũbunt: & propter hoc dicitur Ro. 12. Rationabile ſit obſequiũ veſtrum.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ Anſel. deſiderabat ex pinguedine deuotionis medullas corporales exiccari, nõ quãtum ad humorẽ naturalem, ſed ad deſideria & concupiſcentias corporales. Aug. autẽ quamuis dignum ſe cognoſceret amiſsione exteriorũ oculorum propter peccatũ: quia quilibet peccator nõ ſolũ æterna, ſed etiã tẽporali morte dignus eſt: nõ tamẽ volebat ſibi oculos cæcare.

¶ Ad ſecundum dicendum: q̃ ratio illa procedit de dolore qui eſt in ratione: nõ autem procedit de dolore ſenſitiuæ partis.

ARTICVLVS. III.

Vtrum debeat eſſe maior dolor de vno peccato quàm de alio.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur q̃ nõ debeat eſſe maior dolor de vno peccato quã de alio. Hierony. n. collaudat Paulũ in hoc q̃ minima peccata ſicut magna plangebat. ergo non eſt magis dolẽdum de vno quàm de alio. ¶ Præterea motus contritionis eſt ſubitus: ſed nõ põt eſſe vnus motus intenſior ſimul & remiſsior. ergo cõtritio nõ debet eſſe maior de vno quã de alio peccato. ¶ Præterea de peccato præcipuè eſt cõtritio ſecundũ q̃ à Deo auertit: ſed in auerſione omnia peccata mortalia conueniunt: quia omnia tollunt gratiam qua anima Deo coniungitur: ergo de omnibus peccatis mortalibus æqualis debet eſſe contritio.

¶ Sed contra Deu. 25. dicitur: Secũdũ menſurã peccati erit & plagarũ modus, ſed in contritione peccati plagæ cõmenſurantur: quia contritio habet propoſitũ ſatiſfaciendi annexũ. ergo contritio magis debet eſſe de vno peccato quã de alio. ¶ Pręterea de hoc debet homo conteri quod debuit vitari, ſed homo debuit magis vitare vnũ peccatũ quã aliud: quia grauius eſt ſi neceſsitas alterũ faciẽdi incũberet. ergo & ſimiliter debet de vno, ſcilicet grauiori magis quàm de alio dolere.

¶ Reſpondeo dicendũ: q̃ de cõtritione dupliciter poſſumus loqui. Vno modo ſecundũ q̃ ſigillatim ſingulis peccatis reſpondet: & ſic quantũ ad dolorem ſuperioris affectus requiritur q̃ de maiori peccato quis doleat magis: quia rõ doloris eſt magis in vno quã in alio, ſcilicet offenſa Dei: ex magis enim inordinato actu Deus magis offenditur: ſimiliter etiã cũ maiori culpæ maior pœna debeatur, etiã dolor ſenſitiuæ partis ſecũdũ q̃ pro peccato ex electione aſſumitur: quia pœna peccati debet eſſe maior de maiori peccato: ſecundũ autẽ q̃ ex impreſsione ſuperioris appetitus naſcitur inferior, attenditur quantitas doloris ſecũdũ diſpoſitionẽ partis inferioris ad recipiẽdam impreſsionẽ à ſuperiori: & nõ ſecundum quantita-

quantitatē peccati. Alio modo potest accipi cōtritio secundū q̄ est simul de omnibus, sicut in actu iustificationis: & hæc quidē cōtritio vel ex singulorū contritione procedit, & sic quāuis sit actus vnus, tamē distinctio peccatorum virtute manet in ipso: vel ad minus habet propositum de singulis cogitādi annexum, & sic etiam habitualiter est magis de vno quàm de alio.

¶ Ad primū ergo dicendū: q̄ Paulus nō laudat de hoc q̄ de oībus peccatis doleret ęqualiter, sed quia de paruis peccatis tātū dolebat ac si essent magna per cōpositionē ad alios q̄ de peccatis dolēt, sed ipse multo amplius de maioribus doluisset.

¶ Ad secundū dicendū, q̄ de illo cōtritionis motu subitaneo: quāuis nō actualiter distinctio intensionis respondens diuersis peccatis inueniri posset: tamen inuenitur ibi eo modo sicut dictū est: & etiā alio modo secundū q̄ singula peccata ordinem habent ad illud, de quo in illa cōtritione generali contrito dolendū occurrit. s. offensa Dei. Qui. n. aliquod totū diligit potentia, potiùs diligit partes etiā eius quāuis nō actu: & hoc modo secundū q̄ habēt ordinē ad totū, quasdā plus quasdā minus: sicut qui aliquā cōmunitatem diligit virtute: singulos diligit plus & minus secundū eorū ordinem in bono cōmuni. Et similiter qui dolet de hoc q̄ Deū offendit de diuersis implicitè, dolet diuersimodè: secundum quod plus vel minùs per ea Deum offendit.

¶ Ad tertiū dicēdū, q̄ quāuis quodlibet peccatum mortale à Deo auertat & gratiam tollat, tamen quoddā plus elōgat quā aliud: inquantum habet maiorem dissonantiam ex sua inordinatione ad ordinem diuiuæ bonitatis quā aliud.

QVAESTIO. IIII.

De tempore contritionis.

Deinde considerandū est de tēpore cōtritionis. Circa quod tria quæruntur. Primò, vtrū tota vita hæc sit cōtritionis tēpus. Secundò, vtrum expediat cōtinuè de peccato dolere. Tertiò, vtrū post hanc vitam animæ de peccatis conterantur.

ARTICVLVS. I.

Vtrum tota hæc vita sit cōtritionis tēpus.

Thom. 4. di. 17. q. 2. ar. 4. q. 1. & sequētibus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videt q̄ nō tota hæc vita sit cōtritiōis tēpus. Sicut em̄ de peccato cōmisso debet esse dolor, ita & pudor: sed nō per totā vitā durat pudor de peccato: quia (sicut dicit Ambr.) nō habet q̄ erubescat cui peccatū dimissum est. ergo videtur q̄ nec cōtritio quæ est dolor de pctō. ¶ Prętereà. Io. 4. dicit: quòd perfecta charitas foras mittit timorem: quia timor pœnā habet, sed dolor etiā pœnā habet. ergo in statu perfectæ charitatis nō potest dolor contritionis manere. ¶ Prætereà de præterito non potest esse dolor qui propriè est de malo prętenti, nisi secundum q̄ aliquid de peccato præterito in prętenti maneret: sed quādoq; peruenitur ad aliquē statum in hac vita in quo nihil de peccato præterito manet: neq; dispositio, neq; culpa, neq; reatus aliquis. ergo nō oportet vlteriùs de illo peccato dolere. ¶ Prætereà Ro. 8. dicitur: quòd diligentibus Deū omnia cooperātur in bonū etiā peccata: vt dicit glo. ergo nō oportet post remissionē peccati q̄ de ipso doleat. ¶ Prętereà contritio est pars pœnitentiæ cōtra satisfactionem diuisa, sed nō oportet semper satisfacere. ergo nec conteri de peccato semper.

¶ Sed cōtrà Aug. in li. de pœnitētia dicit. Quòd vbi dolor finitur deficit pœnitentia, vbi deficit pœnitētia nihil relinquitur de venia. ergo videt cū oporteat veniā cōcessam nō perdere, q̄ oportet semp de peccato dolere. ¶ Prætereà. Eccl. 5. dicitur de propitiatu peccatorum. Noli esse sine metu. ergo homo semper debet dolere ad peccatorum propitiationem habendam.

¶ Respondeo dicendum, q̄ in cōtritione est duplex dolor. Vnus rationis, qui est detestatio peccati à se cōmissi. alius sensitiuę partis qui ex isto cōsequitur, & quātum ad vtrūq; cōtritionis tēpus est totius vitę prętentis status. Quādiu. n. est aliquis in statu viæ detestatur incōmoda, quibus à peruentione ad terminū viæ retardatur, vel impeditur. vnde cū propter peccatū præteritū viæ nostræ cursus in Deū retardetur: quia tēpus illud quod erat deputatū ad currēdum recuperari nō potest, oportet q̄ in vitæ huius tēpore status cōtritionis maneat quantum ad peccati detestationem. Similiter etiam quātum ad sensibilem dolorem, qui vt pœna à voluntate assumitur: quia enim homo pœnā ęternā peccādo meruit, & cōtra ęternū Deū peccauit, debet pœna ętterna in tēporalem mutata, saltē dolor hominis in æterno, id est in statu huius vitæ manere. Et propter hoc dicit Hug. de sancto Victore: quòd Deus absoluēs hominē à culpa & pœna æterna, ligat eum vinculo perpetuæ detestationis peccati.

¶ Ad primum ergo dicendum: quòd erubescentia respicit peccatū solùm inquantū habet turpitudinem: & ideo postquàm peccatū quantum ad culpā remissum est, nō manet pudori locus: manet autem dolori, qui nō solùm de culpa est inquantum habet turpitudinem, sed etiam inquantum habet nocumentum annexum.

¶ Ad secun-

¶Ad ſecundũ dicendũ, quòd timor ſeruilis quẽ charitas foras mittit oppoſitionẽ habet ad charitatem ratiõe ſeruitutis: quia pœnam reſpicit, ſed dolor contritionis ex charitate cauſatur: vt dictũ eſt: & ideo non eſt ſimile.

¶Ad tertium dicendũ, ꝙ quãuis per pœnitentiã peccator redeat ad gratiã priſtinã & immunitatem pœnæ, nunquã tamen redit ad priſtinã dignitatem innocẽtiæ: & ideo ſemper ex præterito peccato aliquid in ipſo manet.

¶Ad quartũ dicendũ, ꝙ ſicut non debet homo facere mala vt veniant bona: ita non debet gaudere, quia ex eis occaſionaliter proueniunt bona diuinitùs à gratia vel prouidentia agente: quia illorũ bonorũ pctã cauſa nõ fuerunt, ſed magis impedimẽta: ſed diuina prouidẽtia ea cauſauit, & de ea debet hõ gaudere: de ꝑteritis aũt dolere.

¶Ad quintum dicendũ, ꝙ ſatisfactio attenditur ſecundũ pœnã taxatã, quæ pro peccatis iniungi debet: & ideo poteſt terminari vt non oporteat vlteriùs ſatisfacere. Hæc autem pœna præcipuè proportiatur culpę ex parte cõuerſionis, ex qua finitatẽ habet: ſed dolor contritionis reſpondet culpæ ex parte auerſionis, ex qua habet infinitatem, vnde & contritio ſemper debet manere: nec eſt incõueniẽs ſi remoto poſteriori manet prius.

ARTICVLVS. II.

Vtrũ expediat continuè de peccato dolere.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur ꝙ non expediat cõtinuè de peccato dolere. Expedit enim quãdoq; gaudere: vt patet Phil. 3. ſuper illud, Gaudete in dño ſemper: dicit glo. Quia neceſſarium eſt gaudere: ſed non eſt poſsibile gaudere ſimul & dolere. ergo non expedit continuè de peccato dolere.

¶Præterea illud quod eſt de ſe malũ & fugiẽdũ, non eſt aſſumendũ niſi quatenus eſt neceſſariũ vt medicina ad aliquid: ſicut patet de vſtione & ſectiõe vulneris, ſed triſtitia de ſe mala eſt. Vnde dicit Eccl. 3. Triſtitiã lõge expelle à te. & ſubdit cauſa: Multos occidit triſtitia, & non eſt vtilitas in illa. Hoc etiã philoſoph⁹ dicit in. 7. Eth. & 10. ergo non debet amplius dolere de peccato, niſi quatenus ſufficit ad peccatũ delendũ: ſed ſtatim poſt primã contritionis triſtitiã peccatũ deletũ eſt: ergo nõ expedit vlterius dolere.

¶Præterea, Bernardus dicit. Dolor bonus eſt ſi cõtinuus nõ ſit. mel. n. abſinthio eſt admiſcendum: ergo videtur ꝙ non expedit continuè dolere.

¶Sed cõtrà eſt quod Aug. dicit. Semper doleat pœnitẽs, & de dolore gaudeat.

¶Præterea actus in quibus cõſiſtit beatitudo, expedit ſemper cõtinuare quantũ poſsibile eſt: ſed huiuſmodi eſt dolor de peccato: quod patet Matth. 5. Beati qui lugent: ergo expedit dolorem continuare quantum poſsibile eſt.

¶Reſpondeo dicendũ, quòd hęc eſt conditio in actibus virtutũ inuenta, ꝙ nõ poteſt in eis accipi ſuperfluũ & diminutũ: vt in. 2. Ethi. probatur: vnde cũ contritio quantum ad id ꝙ eſt diſplicentia quędã in appetitu rationis, ſit actus pœnitẽtiæ virtutis, nunquã poteſt ibi eſſe ſuperfluũ: ſicut nec quantum ad intenſionẽ, ita nec quãtũ ad durationem: niſi ſecũdũ quod actus vnius virtutis impedit actũ alterius magis neceſſariũ pro tempore illo. Vnde quantũcunq; homo cõtinuè in actibus diſplicentiæ eſſe poſsit magis, melius eſt dũmodò actibus aliarũ virtutũ vacet ſuo tẽpore ſecundũ ꝙ oportet: ſed paſsiones poſſunt habere ſuperfluũ & diminutũ, & quãtũ ad intenſionem, & quantũ ad durationẽ: & ideo ſicut paſsio doloris quã voluntas aſſumit, debet eſſe moderatè intenſa: ita debet moderatè durare: nè ſi nimis duret, homo in deſperationem & puſillanimitatem & huiuſmodi labatur.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd gaudium ſæculi impeditur per dolorem cõtritionis, non autem gaudium quod de Deo eſt: quia habet ipſum dolorem pro materia.

¶Ad ſecundum dicendum: quòd illud Eccl. de triſtitia ſæculi loquitur: & philoſoph⁹ loquitur de triſtitia quæ eſt paſsio, qua moderatè vtendũ eſt ſecundũ ꝙ expedit ad finẽ ad quẽ aſſumitur.

¶Ad tertium dicendum, quòd Bernard. loquitur de dolore qui eſt paſsio.

ARTICVLVS. III.

Vtrum etiam poſt hanc vitam animæ de peccatis conterantur.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd etiam poſt hanc vitã animæ de peccatis conterantur. Amor enim charitatis diſplicentiam de peccato cauſat: ſed poſt hãc vitam manet in aliquibus charitas & quãtum ad actum & quantũ ad habitum: quia charitas nunquã excidit: vt dicitur primæ Corin. 13. ergo manet diſplicẽtia de peccato cõmiſſo quæ eſſentialiter eſt contritio.

¶Præterea magis eſt dolendũ de culpa quã de pœna, ſed animæ in purgatorio dolent de pœna ſenſibili & de dilatione gloriæ. ergo multo magis dolẽt de culpa ab eis cõmiſſa.

¶Præterea pœna purgatorij eſt ſatiſfactoria de peccato, ſed ſatisfactio habet efficaciã ex vi contritionis. ergo contritio manet poſt hanc vitam.

¶Sed contrà. Contritio eſt pars pœnitẽtiæ ſacramenti: ſed ſacramenta nõ manẽt poſt hanc vitã. ergo nec contritio.

¶Præterea contritio põt eſſe tanta ꝙ delet & culpam & pœnã: ſi ergo animæ in purgatorio conteri poſſent, poſſet vi contritionis eorum reatus pœnæ eis dimitti: & ideo à pœna ſenſibili liberari: quod eſt falſum.

¶Reſpondeo dicendũ, quòd in contritione tria conſideranda ſunt. Primũ eſt cõtritionis genus

quod

quod eſt dolor. Secũdum eſt cõtritionis forma, quæ eſt actus virtutis gratia informatus. Tertiũ eſt contritionis efficacia, quæ eſt actus meritorius & ſacramentalis & quodãmodò ſatisfactorius. Animæ igitur poſt hãc vitam quæ in patria ſunt contritionem habere non poſſunt: quia carent dolore propter gaudij plenitudinẽ. Illæ verò quæ ſunt in inferno carent contritione: quia & ſi dolorem habeãt, deficit tamen eis gratia dolorem informãs. Sed illi qui in purgatorio ſunt habẽt dolorem de peccatis gratia informatum, ſed non meritorium: quia nõ ſunt in ſtatu merendi. In hac autem vita omnia tria prædicta inueniri poſſunt.

¶Ad primum ergo dicendũ, quòd charitas non cauſat iſtum dolorẽ niſi in illis qui doloris capaces ſunt: ſed plenitudo gaudij omnem capacitatem doloris excludit: & ideo quãuis charitatem habeant: tamen contritione carent.

¶Ad ſecundũ dicendũ, quòd animæ in purgatorio dolent de peccatis, ſed ille dolor nõ eſt cõtritio: quia deeſt eis contritionis efficacia.

¶Ad tertium dicendũ, quòd pœna illa quã animæ in purgatorio ſuſtinent, nõ poteſt propriè dici ſatisfactio: quia ſatisfactio opus meritorium requirit: ſed largo modo dicitur ſatisfactio pœnæ debitæ ſolutio.

QVÆSTIO. V.

De effectu contritionis.

DEinde conſiderandũ eſt de effectu contritionis. Circa quod tria quæruntur. Primò, Vtrum peccati remiſsio ſit cõtritionis effectus. Secundò, Vtrũ contritio poſsit totaliter tollere reatum pœnæ. Tertiò, Vtrũ parua contritio ſufficiat ad deletionem magnorum peccatorum.

ARTICVLVS. I.

Vtrũ remiſsio peccati ſit cõtritionis effectus.

Thomas vbi ſuprà. art. 5. q. 1. & ſequen.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ peccati remiſsio nõ ſit contritionis effectus. Solus. n. Deꝰ peccata remittit, ſed cõtritionis nos ſumus aliqualiter cauſa: qa actus noſter eſt. ergo cõtritio no eſt cauſa remiſsionis culpæ. ¶ Præterea cõtritio eſt actus virtutis, ſed virtus ſequitur peccati remiſsionẽ: quia virtus & culpa non ſunt ſimul in anima. ergo cõtritio nõ eſt cauſa remiſsionis culpę. ¶ Præterea nihil impediat à perceptione Euchariſtię niſi culpa: ſed cõtritus ante cõfeſſionẽ nõ debet accedere ad euchariſtiã. ergo nõdum eſt cõſecutus remiſsionem culpæ.

¶Sed contrà eſt quod dicitur in glo. ſuper illud pſalmi: Sacrificiũ Deo ſpũs contribulatus. &c. cõtritio cordis eſt ſacrificiũ, in quo peccata ſoluũt. ¶ Præterea à virtus & vitiũ eiſdẽ cauſis corrũpuntur & generantur: vt dicitur in. 2. Ethi. ſed per inordinatũ amorẽ cordis peccatũ cõmittitur. ergo per dolorem ex amore charitatis ordinato tãtũ peccatũ ſoluitur: & ſic peccatũ contritio delet.

¶Reſpondeo dicendũ, q̃ contritio poteſt dupliciter cõſiderari: vel inquantũ eſt pars ſacramenti, vel inquãtũ eſt actus virtutis: & vtro q̃; modo eſt cauſa remiſsionis peccati, ſed diuerſimodè: quia inquãtum eſt pars ſacramẽti primò operatur ad remiſsionẽ peccati inſtrumentaliter: ſicut & de aliis ſacramẽtis in prima di. patuit. Inquantum autẽ eſt actus virtutis ſic eſt quaſi cauſa materialis remiſsiõis peccati, eo quòd diſpoſitio eſt quaſi neceſsitas ad iuſtificationẽ: diſpoſitio autem reducitur ad cauſam materialem ſi accipiat diſpoſitio quæ diſponit materiã ad recipiendũ: ſecùs autem eſt de diſpoſitione agentis ad agendũ, quia illa reducitur ad genus cauſæ efficiẽtis.

¶Ad primũ ergo dicendũ, q̃ ſolus Deus eſt cauſa ſufficiens principalis remiſsionis peccati: ſed cauſa diſpoſitiua poteſt etiã eſſe ex nobis, & ſimiliter etiã cauſa ſacramẽtalis, quia formæ ſacramẽtorũ verba ſunt à nobis, plata: q̃ habẽt virtutẽ inſtrumẽtalẽ gr̃am inducẽdi q̃ pctã remittũtur.

¶Ad ſecũdũ dicẽdũ, q̃ peccati remiſsio vno modo præcedit virtutẽ & gr̃æ infuſionẽ, & alio modo ſequit̃: & ſecũdũ hoc q̃ ſequit̃ actus à virtute elicitus põt eſſe cauſa aliqua remiſsionis pcti.

¶Ad tertium dicendũ, q̃ diſpẽſatio Euchariſtiæ pertinet ad miniſtros eccleſiæ: & ideo ante remiſsionem peccati per miniſtros eccleſiæ nõ debet aliquis ad Euchariſtiã accedere: quãuis ſit ſibi culpa quo ad Deum remiſſa.

ARTICVLVS. II.

Vtrũ cõtritio poſsit totaliter tollere reatũ pœnæ.

Ad ſecundũ ſic ꝓcedit. Videtur q̃ cõtritio nõ poſsit totaliter tollere reatũ pœnę: quia ſatisfactio & cõfeſsio ordinãtur ad liberationẽ à reatu pœnę: ſed nullꝰ ita perfectè cõteritur quin oporteat eũ cõfiteri & ſatisfacere. ergo cõtritio nullo mõ eſt tãta q̃ totaliter deleat reatũ totũ. ¶ Præterea in pœnitẽtia oportet eſſe quędã recompẽſatio pœnæ ad culpã: ſed aliqua culpa per mẽbra corporis exerceꝫ. ergo cũ oporteat ad debitã pœnę recõpenſationẽ: vt per quæ peccat quis, per hoc & torqueaꝫ: videꝫ q̃ nunq̃ poſsit pœna talis peccati per cõtritionẽ abſolui. ¶ Præterea dolor contritionis eſt finitus: ſed pro aliquo peccato. ſ. mortali debetur

pœna

pœna infinita. ergo nullo modo poteſt eſſe tanta contritio quòd totam pœnam deleat.

¶Sed contrà eſt: quòd Deus plus affectum cordis acceptat quã etiã exteriorem actum: ſed per exteriores actus abſoluitur homo à pœna & culpa. ergo & ſimiliter per cordis affectum, qui eſt contritio. ¶Præterea exemplum huiuſmodi de latrone habetur, cui dictum eſt: Hodie mecum eris in paradiſo, propter vnicũ pœnitentiæ actũ. Vtrũ autem totus reatus per contritionem ſemper tollatur, ſuprà diſt. 14. quæſitum eſt: vbi hoc ipſum de pœnitentia quærebatur.

¶Reſpõdeo dicendũ, quòd intenſio cõtritionis põt attendi dupliciter. Vno modo ex parte charitatis, quæ diſplicentiã cauſat: & ſicut cõtingit tantum intendi charitatẽ in actu, q̃ cõtritio inde ſequẽs merebitur nõ ſolùm culpæ amotionem, ſed etiã abſolutionẽ ab omni pœna. Alio modo ex parte doloris ſenſibilis quẽ voluntas ex contritione excitat: & quia illa etiam pœna quædã eſt, tantum poteſt intendi quòd ſufficiet ad deletionem culpæ & pœnæ.

¶Ad primum ergo dicẽdum, q̃ aliquis non põt eſſe certus q̃ contritio ſua ſit ſufficiens ad deletionem pœnę & culpæ: & ideo tenetur confiteri & ſatisfacere: maximè cũ contritio vera non fuerit niſi propoſitũ cõfitendi habuiſſet annexũ: q̃ debet ad effectũ reduci etiã propter præceptum quod eſt de confeſsione datum.

¶Ad ſecũdũ dicẽdum, q̃ ſicut gaudium interius redundat etiã ad exteriores corporis partes: ita etiã dolor interior, ad exteriora mẽbra deriuat. Vnde dicit Prouer. 18. Spũs triſtis exiccat oſſa.

¶Ad tertiũ dicẽdum, q̃ dolor contritionis quãuis ſit finitus quãtum ad intenſionem: ſicut etiã pœna peccato mortali debita finita eſt, habet tamen infinitã virtutẽ ex charitate qua informat: & ſecundũ hoc poteſt valere ad deletionem culpæ & pœnæ.

ARTICVLVS. III.

Vtrum parua contritio ſit ſufficiens ad deletionem magnorum peccatorũ.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur q̃ cõtritio parua non ſufficiat ad deletionem magnorũ peccatorum: quia contritio eſt medicina peccati, ſed corporalis medicina quæ ſanat corporalem morbum minorem, non ſufficit ad ſanandũ maiorem. ergo minima contritio non ſufficit ad delendũ maxima peccata. ¶Præterea ſuprà dictũ eſt, q̃ oportet de maioribus peccatis magis conteri, ſed cõtritio nõ delet peccatum niſi ſit ſecundũ q̃ oportet. ergo minima contritio non delet omnia peccata.

¶Sed contrà, quelibet gratia gratum faciẽs delet omnem culpã mortalem, quia ſimul ſtare cũ ea non poteſt: ſed quælibet contritio eſt gratia gratum faciens informata. ergo quantũcunq; ſit parua delet omnem culpam.

¶Reſpondeo dicendum, quòd cõtritio (vt ſæpe dictum eſt) habet duplicem dolorem: vnum rationis qui eſt diſplicentia peccati cõmiſſi: & hic poteſt eſſe paruus adeo q̃ nõ ſufficiet ad rationem cõtritionis. vt ſi minus diſpliceret ei peccatũ quã debeat, diſpliceret ſeparatio a fine: ſicut etiã amor poteſt eſſe ita remiſſus q̃ non ſufficit ad rationem charitatis. Alium dolorem habet in ſenſu, & paruitas huiuſmodi non impedit rationem contritionis: quia nõ ſe habet æqualiter ad contritionẽ: ſed quaſi ex accidenti ei adiungitur. & iterum nõ eſt in poteſtate noſtra. ſicut ergo dicendum, q̃ quantuncunq; paruus ſi dolor dummodò ad contritionis rationem ſufficiat, omnem culpam delet.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd medicinæ ſpirituales habent efficaciam infinitã: quæ in eis operatur: & ideo illa medicina quę ſufficit ad curationem peccati parui, ſufficit etiã ad curationẽ magni: ſicut patet de baptiſmo quo & magna & parua ſoluuntur: & ſimiliter eſt de contritione dũmodò ad rationẽ contritionis pertingat.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd hoc ſequitur ex neceſsitate, quòd vnus homo plus doleat de maiori peccato quàm de minori ſecũdum quod magis repugnat amori qui dolorẽ cauſat, ſed ſi vnus alius haberet tantũ de dolore pro maiori, quantum ipſe de minori, ſufficeret ad remiſſionem culpæ.

QVAESTIO. VI.

De confeſsione & eius neceſsitate.

DEinde conſiderandũ eſt de confeſsione, de qua ſex ſunt conſideranda. Primò, de confeſsionis neceſsitate. Secũdò, de eius quãtitate. Tertiò, de ipſius miniſtro. Quartò, de qualitate eius. Quintò, de eius effectu. Sextò, de eius ſigillo. Circa primũ quæruntur ſex. Primò, vtrũ confeſsio ſit neceſſaria ad ſalutẽ. Secundò, vtrũ confeſsio ſit de iure naturali. Tertiò, vtrum omnes ad confeſsionem teneãtur. Quartò, vtrũ aliquis poſsit confiteri peccatum quod non habet. Quintò, vtrum ſtatim homines peccatum confiteri teneantur. Sextò, vtrum poſsit cum aliquo diſpenſari nè homini confiteatur.

ARTICVLVS. I.

Vtrum confeſsio ſit neceſſaria ad ſalutem.

Thom. 4. di. 17. q. 3. ar. 1. q. 1. & ſequentibus.

AD PRI-

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur ꝙ confeſsio nō ſit neceſſaria ad ſalutem. Sacramentum enim pœnitentiæ propter remiſsionē culpæ ordinatum eſt: ſed culpa per gratiæ infuſionē ſufficienter remittitur. ergo ad pœnitentiam de peccato agendam non eſt neceſſaria confeſsio. ¶Præterea peccatū quod ex alio contractū eſt, ex alio debet habere medicinā. ergo peccatum actuale quod ex proprio motu quilibet cōmiſit oportet ex re ipſa tantū habere medicinā: ſed contrale peccatū ordinatur pœnitētia. ergo cōfeſsio nō eſt de neceſsitate pœnitentiæ. ¶Præterea aliquibus eſt peccatum remiſſum ſine hoc quod confeſsi legātur: ſicut patet de Petro & Magdalēna & de Paulo: ſed non eſt minoris efficaciæ gratia remittens peccatū nunc quā tunc fuerit. ergo nec nūc de neceſsitate ſalutis eſt quod homo confiteatur. ¶Præterea cōfeſsio ad hoc exigitur in iudicio: vt ſecundū quantitatem culpæ pœna infligatur: ſed homo poteſt pœnam ſibi ipſi infligere maiorē quā etiam ab alio ſibi infligatur. ergo videtur ꝙ confeſsio non ſit de neceſsitate ſalutis.

¶Sed contrà Boetius in lib. de conſo. Si opem medicantis expectas, oportet quod morbū detegas: ſed de neceſsitate ſalutis eſt ꝙ homo de peccatis medicinam accipiat. ergo & de neceſsitate ſalutis eſt ꝙ morbū per cōfeſsionem detegat. ¶Præterea in iudicio ſæculari non eſt idem iudex vel actor & reus: ſed iudiciū ſpirituale eſt ordinatius. ergo peccator qui eſt reus nō debet eſſe ſui ipſius iudex, ſed ab alio iudicari: & ita oportet ꝙ confiteatur.

¶Reſpōdeo dicēdum, quòd paſsio Chriſti ſine cuius virtute, nec originale, nec actuale peccatū dimittitur, in nobis operatur per ſacramentorū ſuſceptionem, quę ex ipſa efficaciam habent: & ideo ad culpæ remiſsionē & actualis & originalis requiritur ſacramentum Eccleſiæ, vel actu ſuſceptum vel ſaltem voto: quando articulus neceſsitatis, non cōtemptus, ſacramentum excludit: & per conſequens illa ſacramenta quæ ordinātur contra culpā: cum qua ſalus eſſe non pōt, ſunt de neceſsitate ſalutis: & ideo ſicut baptiſmus quo deleť originale eſt de neceſsitate ſalutis, ita & pœnitētiæ ſacrm. Sicut autē aliquis per hoc ꝙ baptiſmū petit ſe miniſtris Eccliæ ſubijcit, ad quos pertinet diſpenſatio ſacramenti: ita etiā per hoc ꝙ cōfitetur peccatū ſuū ſe miniſtro Eccliæ ſubijcit: vt per ſacrm pœnitētię ab eo diſpēſatū remiſſionem cōſequatur: qui cōgruū remediū adhibere nō pōt: niſi peccatū cognoſcat, ꝙ fit per cōfeſsionem peccātis: & ideo cōfeſsio eſt de neceſsitate ſalutis eius qui in peccatum actuale vel mortale cecidit.

¶Ad primū ergo dicēdū: ꝙ grāæ infuſio ſufficit ad culpæ remiſsionem: ſed poſt culpā remiſſam adhuc eſt pctōr debitor pœnę tēporalis: ſed ad grāæ infuſionē cōſequendā ordinata ſunt gratię ſacrā, ante quorū ſuſceptionē vel actu vel ꝓpoſito aliquis grām nō cōſequiť: ſicut in baptiſmo patet. Et ſimiliter eſt de cōfeſsione, & vlteriꝰ per cōfeſsionis erubeſcētiā & vim clauiū, quibus ſe cōfitens ſubijcit: & ſatiſactionem iniunctā, quā ſacerdos moderatur ſecūdū qualitatē criminū ſibi per cōfeſsionē innoteſcētiū: pœna tēporalis expiatur. Sed tñ ex hoc ꝙ operatur cōfeſsio ad pœnæ remiſsionē nō habet ꝙ ſit de neceſsitate ſalutis: quia pœna iſta eſt tēporalis: ad quā poſt culpæ remiſsionē aliquis remaneret ligatus. Vnde ſine hoc ꝙ in præſenti via expiaret eſſet via ſalutis: ſed habet ꝙ ſit de neceſsitate ſalutis ex hoc ꝙ ad remiſsionē culpæ mō ꝑdicto operať.

¶Ad ſecundū dicendum, ꝙ peccatum quod ex altero contractū eſt. ſ. originale, poteſt omnino ab extrinſeco remediū habere: vt in paruulis patet: ſed peccatum actuale, quod ex ſeipſo quiſq; cōmiſit, nō poteſt expiari niſi aliquid cooperetur ille qui peccauit, ſed tamē nō ſufficit ad peccatum expiandū ex ſeipſo, ſicut ſufficienter peccatū cōmiſit: eo ꝙ peccatū ex parte cōuerſionis eſt finitū, ex qua parte peccator in ipſum reducitur: ſed ex parte auerſionis habet infinitatem, ex qua parte oportet qđ' peccati remiſſio incipiat: quia ꝙ eſt vltimū in generatione eſt primū in reſolutione: vt dicit in. 3. Ethi. & ideo oportet ꝙ etiā peccatū actuale ex alio medicinā habeat.

¶Ad tertiū dicēdū, ꝙ & ſi nō legať eorū cōfeſsio, potuit tñ fieri. Multa enim facta ſunt quæ non ſunt ſcripta. Et præterea Chriſtus habet poteſtatē excellētiæ in ſacrīs: vnde ſine his quæ ad ſacramentū pertinēt potuit rē ſacrī cōferre.

¶Ad quartū dicendū, ꝙ ſatiſfactio nō ſufficeret ad expiandā pœnā peccati ex quātitate pœnæ, quæ in ſatisfactione imponit: ſed ſufficit inquā tū eſt pars ſacamenti virtutē ſacrālem habēs: & ideo oportet ꝙ per diſpenſatores ſacramentorū imponatur, & ideo neceſſaria eſt confeſsio.

ARTICVLVS. II.

Vtrum confeſsio ſit de iure naturali.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videť ꝙ cōfeſsio ſit de iure naturali. Adā. n. & Caim nō tenebanť niſi ad ꝑcepta legis naturę, ſed reꝑhendūtur de hoc ꝙ peccatū ſuū nō ſūt cōfeſsi. ergo cōfeſsio pctī eſt de iure naturali. ¶Præterea præcepta illa quæ manent in ve. le. & noua, ſunt de iure naturali: ſed cōfeſsio fuit in ve. le. vt dicitur Iſaiæ. 43. Narra ſi quid habes vt iuſtificeris. ergo eſt de iure naturali.

¶Præte-

¶Præterea, Iob nõ erat ſubiectus niſi legi naturali: ſed ipſe peccata cõfitebatur: quod patet per hoc quod dicit Iob. 31. ſi abſcondi vt homo peccatum meum. ergo eſt de iure naturali.

¶Sed cõtrà. Iſi. dicit q̃ ius naturale eſt idẽ apud omnes, ſed confeſsio nõ eſt eodem modo apud oẽs. ergo nõ eſt de iure naturali. ¶Præterea cõfeſsio fit ei qui habet claues, ſed claues eccl̃ię nõ ſunt de iure naturali ĩſtitutę. ergo nec cõfeſsio.

¶Reſpondeo dicendũ, q̃ ſacramenta ſunt quædam fidei proteſtationes: vnde oportet ea fidei eſſe proportionata: fidẽs autem eſt ſupra cognitionem rõnis naturalis: vnde & ſacramenta ſunt ſupra rationis naturalis dictamẽ, & quia ius naturale eſt, quòd non opinio genuit, ſed innata quædã vis inſeruit: vt Tullius dicit, ideo ſacramenta non ſunt de iure naturali: ſed de diuino, quod eſt ſupra naturale. Quod quãdoq; etiam naturale dicitur, ſed̃ q̃ cuiuſlibet rei illud eſt naturale, quod ei à ſuo creatore imponitur: tamen propriè dicuntur naturalia, quæ ex principiis naturæ cauſantur. Supra autem naturam ſunt, quæ ipſe Deus ſibi reſeruat ſine naturæ miniſterio operãda, ſiue in operationibus miraculorũ, ſiue in reuelationibus myſteriorũ, ſiue in inſtitutionibus ſacramentorum: & ſic cõfeſsio quæ neceſsitatem ſacramẽtalẽ habet, non de iure naturali eſt, ſed de diuino.

¶Ad primũ ergo dicẽdũ, q̃ Adã vituperatur ex hoc q̃ peccatũ ſuum corã Deo nõ recognouit: confeſsio enim, quæ fit Deo per recognitionem peccati, eſt de iure naturali: nũc autẽ loquimur de confeſsione quæ fit homini. Vel dicendũ, q̃ cõfiteri peccatũ in caſu eſt de iure naturali. ſ. cũ quis in iudicio conſtitutus à iudice interrogat: tunc enim nõ debet peccatũ mẽtiri de quo Adã & Caim vituperantur: ſed confeſsio quæ fit homini ſponte ad remiſsionem peccatorum conſequendã à Deo non eſt de iure naturali.

¶Ad ſecundũ dicendũ, q̃ præcepta legis naturæ manẽt eodem modo in lege Moyſi: & in no. le. ſed confeſsio quãuis aliqualiter eſſet in lege Moyſi, non tamen eodem modo ſicut in le. no. nec ſicut in lege naturæ. in lege autem naturæ ſufficiebat recognitio peccati ĩterior apd̃ Deũ: ſed in leg. Moyſi oportebat aliquo ſigno exteriori peccatum proteſtari: ſicut per oblationem hoſtiæ pro peccato, ex quo & homini innoteſcere poterat eum peccaſſe: non autem oportebat vt ſpirituale peccatũ à ſe cõmiſſum manifeſtaret vt pctĩ circũſtãtias: ſicut in no. le. oportet.

¶Ad tertium dicẽdũ, q̃ Iob loquitur de illa abſconſione peccati, quã facit deprehenſus, peccatum negando aut excuſando: vt ex gloſſa ibidem haberi poteſt.

ARTICVLVS. III.

Vtrum omnes ad confeſsionem teneãtur.

Ad tertium ſic ꝓceditur. Videtur quòd non omnes ad cõfeſsionẽ teneantur: quia ſicut dicit Hierony. pœnitẽtia eſt ſecũda tabula poſt naufragium: ſed aliqui poſt baptiſmũ naufragiũ nõ ſunt paſsi. ergo nec eis cõpetit pœnitẽtia: & ſic nec cõfeſsio quæ eſt pœnitentiæ pars. ¶Præterea cõfeſsio faciẽda eſt iudici in quolibet foro, ſed aliqui ſunt qui nõ habent hominem iudicem ſupra ſe. ergo nec tenẽtur ad confeſsionem. ¶Præterea aliquis eſt qui nõ habet peccata niſi venialia, ſed de illis non tenetur homo cõfiteri. ergo non quilibet tenetur ad confeſsionem.

¶Sed contrà eſt: quia cõfeſsio cõtra ſatisfactionem & contritionẽ diuiditur: ſed omnes tenentur ad contritionem & ſatisfactionem: ergo & omnes tenẽtur ad cõfeſsionem. ¶Præterea hoc patet per decre. de pœ. & re. vbi dicitur: Quòd omnes vtriuſq; ſexus cũ ad annos diſcretionis peruenerint tenentur peccata confiteri.

¶Reſpondeo dicendũ, q̃ ad cõfeſsionem dupliciter obligamur. Vno modo ex iure diuino hoc ipſo q̃ eſt medicina: & ſecundũ hoc non omnes tenentur ad cõfeſſionẽ, ſed illi tantũ qui peccatum mortale incurrũt poſt baptiſmũ. Alio modo ex prẽcepto iuris poſitiui, & ſic tenentur ex inſtitutione eccleſiæ edita in cõcilio generali ſub Inno. 3. tũ vt quilibet peccatorẽ ſe recognoſceret, quia omnes peccauerunt & egent gratia Dei: tum vt cũ maiori reuerentia ad Euchariſtiã accedatur: tum vt eccleſiarũ rectoribus ſui ſubditi innoteſcãt, nè lupus intra gregem lateat.

¶Ad primũ ergo dicendum, q̃ quãuis homo in hac mortali vita poſt baptiſmũ naufragiũ euadere poſsit, quòd eſt peccatũ mortale, nõ tamẽ euadere poteſt venialia quibus ad naufragium diſponitur, cõtra quę etiã pœnitẽtia ordinãt: & ideo manet pœnitentię locus etiã in illis qui nõ mortaliter peccãt & per cõſequẽs confeſsionis.

¶Ad ſecundũ dicendũ, q̃ nullus eſt qui nõ habeat iudicem Chriſtum cui per ſuum vicarium confiteri debet, qui quãuis eo inferior ſit inquãtum prẽlatus eſt: tamen eſt eo ſuperior inquantum peccator eſt ipſe, & ille Chriſti miniſter.

¶Ad tertiũ dicendũ, q̃ ex vi ſacramenti non tenetur aliquis venialia cõfiteri, ſed ex inſtitutione eccleſiæ quando nõ habet alia quæ confiteatur. Vel poteſt dici ſecundũ quoſdam: quòd ex decre. prædicta non obligantur niſi illi qui habent peccata mortalia, q̃ patet ex hoc quòd dicit: q̃ debet omnia peccata cõfiteri, quod de venialibus intelligi non poteſt: quia nullus omnia confiteri poteſt, & ſecũdum hoc ille qui nõ habet mortalia, non tenetur ad cõfeſsionem venialium: ſed ſufficit ad præceptũ eccleſiæ implendum

dum vt ſe ſacerdoti repræſentet, & ſe oſtendat abſq; conſcientia mortalis eſſe, & hoc ei pro cõfeſsione reputatur.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum aliquis poſsit confiteri peccatum quod non habet.

Thomas, diſtin. 21. q. 2. ar. 3.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ aliquis licitè poſsit confiteri peccatum, quod non habet: quia vt dicit Gre. Bonarum mentiũ eſt ibi culpam agnoſcere, vbi culpa non eſt. ergo ad bonam mentem pertinet vt de illis culpis ſe accuſet, quas non commiſit. ¶Præterea aliquis per humilitatem reputat ſe deteriorem aliquo, qui eſt manifeſtus peccator, & in hoc eſt cõmendãdus: ſed quod corde quis æſtimat licet ore confiteri. ergo licitè poteſt cõfiteri ſe habere grauius peccatum quã habeat. ¶Prętereà aliquis aliq̃ dubitat de peccato aliquo vtrum ſit mortale vel veniale, & talis debet de illo vt videtur cõfiteri, vt de mortali: ergo aliquis debet confiteri aliquãdo peccatum q̃ non habet. ¶Prętereà ſatisfactio ex confeſsione ordinatur: ſed aliquis poteſt ſatisfacere de peccato q̃ non cõmiſit. ergo etiam poteſt confiteri peccatum quod non fecit.

¶Sed contrà. Quicunq; dicit ſe feciſſe, q̃ nõ fecit mentitur: ſed nullus in confeſsione mentiri debet, cum omne mendacium ſit peccatum. ergo nullus debet confiteri peccatum quod non fecit. ¶Præterea in iudicio exteriori non debet aliquod crimen aliter impingi quod nõ poteſt per teſtes idoneos probari: ſed teſtis in foro pœnitentiæ eſt conſcientia. ergo aliquis non debet ſe accuſare de peccato, q̃ conſcientia nõ habet.

¶Reſpondeo dicendũ, q̃ per confeſsionem debet pœnitens ſe confeſſori ſuo manifeſtare: ille autem qui aliud ſacerdoti de ſe loquitur quàm ſua conſcientia habeat, ſiue in bonũ ſiue in malum, nõ ſe ſacerdoti manifeſtat, ſed magis occultat: & ideo requiritur idonea confeſsio: ſed ad hoc q̃ ſit idonea requiritur q̃ os cordi concordet, vt ſolùm hoc os accuſet q̃ cõſcientia tenet.

¶Ad primũ ergo dicendũ, q̃ agnoſcere culpam vbi non eſt põt eſſe dupliciter. Vno modo vt intelligatur quantũ ab ſubſtãtiã actus, & ſic non eſt verũ. Nõ enim ad bonã mẽtem pertinet, ſed ad errãtem vt ſe actũ aliquẽ cõmiſiſſe agnoſcat quẽ nõ cõmiſit. alio modo quãtũ ad cõditionẽ actus: & ſic verũ eſt q̃ Greg. dicit: quia iuſtus in actu qui de ſe bonus videt formidat, nè aliquis defectus ex parte ſua fuerit. Et ſic dicitur Iob. 19. Verebar oĩa opera mea: & ideo ad bonã mẽtẽ etiã pertinet vt habeat formidinem quã corde tenet, lingua accuſet, & per hoc etiã patet ſolo.

¶Ad ſecũdũ dicendũ, q̃ iuſtus qui eſt verè humilis nõ reputat ſe deteriorẽ quantũ ad perpetrationẽ actus qui ſit peior ex genere, ſed quia timet nè in his quæ bene agere videtur, per ſuperbiam grauius delinquat.

¶Ad tertiũ dicendũ, q̃ quando aliquis dubitat de aliquo peccato an ſit mortale, tenetur illud cõfiteri dubitatione manẽte: quia quicquid cõmittit vel omittit in quo dubitat eſſe peccatum mortale, peccat mortaliter diſcrimini ſe cõmittens: & ſimiliter periculo ſe cõmittit, qui de hoc q̃ dubitat eſſe mortale negligit confiteri: nõ tamen debet aſſerere illud mortale eſſe, ſed tamen dubitatiuè loqui, & iudiciũ ſacerdotis expectare, cuius eſt diſcernere inter lepram & lepram.

¶Ad quartũ dicendũ: quòd ex hoc q̃ homo ſatisfacit pro peccato quod non cõmiſit, non incurrit mendaciũ: ſicut cum quis confitetur peccatũ quod nõ credit ſe feciſſe. ſi enim dicat peccatum quod non fecit, dum credit ſe feciſſe, nõ mentitur: & ideo non peccat ſi eo modo dicat ſicut eſt in corde ſuo.

ARTICVLVS. V.

Vtrum ſtatim teneatur confiteri.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̃ ſtatim teneatur cõfiteri, dicit enim Hug. de. ſ. Vict. Si neceſsitas nõ eſt quę prætẽdatur cõtemptus nõ excuſatur: ſed quilibet tenetur vitare cõtemptũ. ergo quilibet tenetur ſtatim cõfiteri cũ poteſt. ¶Prętereà quilibet tenetur plus facere ad euadendum morbũ ſpiritualem quàm ad euadẽdum morbum corporalem: ſed aliquis infirmus corporaliter non ſine detrimẽto ſalutis medicũ requirere tardat. ergo videtur q̃ non poſsit eſſe ſine detrimẽto ſalutis q̃ aliquis ſacerdoti, cuius copiã habet nõ ſtatim de peccato confiteat. ¶Præterea illud q̃ ſine termino debetur ſtatim debetur: ſed ſine termino debet hõ cõfeſsionẽ Deo. ergo tenet ad ſtatim.

¶Sed contrà. In decr. ſimul datur tempus determinatum de confeſsione & de euchariſtię perceptione: ſed aliquis non peccat ſi non percipiat Euchariſtiã ante tempus à iure determinatum. ergo non peccat ſi ante tempus illud non confiteat. ¶Præterea quicũq; illud omittit ad quod ex p̃cepto tenetur peccat mortaliter: ſi ergo aliquis non ſtatim cõfitetur quando habet copiã ſacerdotis, ſi ad ſtatim cõfitendum tenetur peccaret mortaliter: & eadẽ ratione alio tempore, & ſic deinceps: & ita multa peccata mortalia homo incurreret pro vna pœnitentiæ dilatione: q̃ videtur inconueniens.

¶Reſpondeo dicẽdum, quòd cum propoſitum confitendi ſit annexum contritioni, tunc tenetur aliquis ad hoc propoſitum quando ad contritionem tenetur: ſcilicet quando peccata me-

moriæ occurrunt: q̃ præcipue in periculo mortis exiſtit, aut in aliquo articl'o, in quo ſine peccati remiſsione oporteat eum peccatū incurrere: ſicut cum tenetur ad celebrandum, niſi deſit copia ſacerdotis ſaltem conteri tenetur & habere propoſitum confitendi: ſed ad confeſsionem actualiter faciendam obligatur dupliciter. Vno modo per accidens, ſcilicet quando ad aliquid tenetur, quod non poteſt ſine peccato facere nō confeſsus, tunc confiteri tenetur: ſicut ſi debeat Euchariſtiā percipere ad quā nullus poſt peccatum mortale niſi confeſſus accedere debet, copia ſacerdotis oblata, & neceſsitate non vrgente, & inde venit obligatio, qua Eccleſia omnes obligat ad ſemel in anno confitendum: quia inſtituit vt ſemel in anno. ſ. in paſchate omnes ſacram cōmunionem accipiant: & ideò ante tempus illud omnes confiteri tenentur. Alio modo obligantur aliqui ad confeſsionem per ſe: & ſic videtur eſſe eadem ratio de confeſsione & baptiſmo differendo: quia vtrunq; eſt ſacramentū neceſsitatis. Ad baptiſmū autē percipiendū nō tenetur aliquis ſtatim poſtquā habet propoſitū baptiſmi, ita q̃ peccet mortaliter niſi ſtatim baptizaretur: nec eſt aliquod tēpus determinatū, vltra quod ſi baptiſmū differat peccatum incurrat: ſed poteſt cōtingere q̃ in dilatiōe baptiſmi mortale erit peccatū, vel nō erit, & hoc pēſandū eſt ex cauſa dilationis: quia ſicut dicit philoſophus. 8. phy. Voluntas nō retardat facere opus volitū niſi ꝓpter aliquā cauſam rationabilem: vnde ſi cauſa dilationis baptiſmi mortale peccatum annexū habeat: vt pote ſi propter contemptū vel aliquod huiuſmodi baptiſmū differat, dilatio erit peccatū mortale: aliàs nō. Et ideò idē videtur eſſe in confeſsione, quæ nō eſt maioris neceſsitatis quā baptiſmus. Et quia ea quæ ſunt de neceſsitate ſalutis tenetur homo in hac vita implere: ideò ſi periculum mortis immineat etiā per ſe loquendo obligatur aliquis ad confeſsionem faciendā tunc, vel baptiſmū ſuſcipiendum. Et propter hoc etiā Iaco. ſimul præceptū edidit de confeſsione faciēda & extrema vnctione percipienda. Et ideò videtur probabilis illorū opinio qui dicūt: q̃ nō tenetur homo ad ſtatim cōfitendū, quāuis periculoſum ſit differre. Alij dicunt q̃ tenetur contritus ad ſtatim confitendū debita opportunitate oblata, ſecundū rectā rationem: nec obſtat q̃ decret. terminū præfigat, vt ſemel in anno confiteatur: quia Eccleſia non indulget dilationi, ſed prohibet negligentiā in maiori dilatione: vnde per decr. illā non excuſat à culpa dilationis quantū ad forū conſcientiæ, ſed excuſatur à pœna quātum ad forū eccleſiæ: vt non priuetur debita ſepultura ſi morte præuētus fuerit ante tempus illud. Sed hoc videtur nimis durū: quia præcepta affirmatiua nō obligant ad ſtatim, ſed ad tempus determinatū, non quidem ex hoc q̃ tūc cōmode impleri poſſunt: quia tunc ſi non daret aliquis eleemoſynam de ſuperfluo quādocūq; pauper moſtraretur, peccaret mortaliter: quod falſum eſt. Sed ex hoc q̃ tempus neceſsitatem vrgentem adducit: & ideò non oportet q̃ ſi ſtatim oblata opportunitate nō confiteatur, etiā ſi maior oportunitas nō expectetur aliquis peccet mortaliter: ſed quando ex articulo tēporis neceſsitas confeſsionis inducitur: nec hoc eſt ex indulgentia Eccleſiæ q̃ nō teneatur ad ſtatim, ſed ex natura præcepti affirmatiui: vnde ante Eccleſiæ ſtatutū etiam minus debebatur. Quidā verò dicunt q̃ ſæculares non tenentur ante quadrageſimale tempus confiteri, quod eſt eis pœnitentiæ tempus, ſed religioſi tenentur ad ſtatim: quia totum tempus eſt eis pœnitentiæ tempus. Sed hoc nihil eſt quia religioſi non tenentur ad alia quā alij homines, niſi ad quæ ex voto ſe obligauerunt.

¶ Ad primum ergo dicēdum, q̃ Hug. loquitur de illis qui ſine ſacramento decedunt.

¶ Ad ſecundū dicendum, q̃ non eſt de neceſsitate ſalutis corporalis quòd ſtatim medicum quærat, niſi quando neceſsitas curationis incumbit: & ſimiliter ad morbum ſpiritualem.

¶ Ad tertiū dicendū, q̃ retētio rei alienæ inuito dño cōtrariatur præcepto negatiuo, q̃ obligat ſemper, & ad ſemper, & ideò tenetur ſemper ad ſtatim reddēdū. Secùs eſt autem de impletione præcepti affirmatiui, q̃ obligat ſemper & nō ad ſemper. Vnde nō tenetur ad ſtatim implendū.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum poſsit cum aliquo diſpenſari quòd non confiteatur.

Ad ſextum ſic proceditur. Videt q̃ poſsit cū aliquo diſpēſari nè cōfitea tur homini peccata. Præcepta enim quę ſunt de iure poſitiuo ſubiacēt diſpenſationi prælatorū Eccleſię: ſed cōfeſsio eſt huiuſmodi: vt ex dictis patet. ergo poteſt diſpenſari cū aliquo vt nō cōfiteatur. ¶ Præterea illud q̃ ab hoīe inſtitutum eſt: pōt etiā ab homīe diſpēſationē recipere, ſed cōfeſsio nō legitur à Deo inſtituta, ſed ab hoīe. Iaco. 5. Confitemini alterutrū peccata veſtra: habet autem Papa poteſtatem diſpenſandi in his quæ per apoſtolos inſtituta ſunt: ſicut patet de bigamis. ergo etiam poteſt cum aliquo diſpenſari nè confiteatur.

¶ Sed contrà. Pœnitentia cuius pars eſt cōfeſsio eſt ſacramētum neceſsitatis ſicut Baptiſmus: cū ergo in Baptiſmo nullus diſpenſare poſsit nec in confeſsione aliquis diſpenſare poterit.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd miniſtri Eccleſiæ inſtituūtur in Eccleſia diuinitùs fundata: & ideò inſtitutio

ideò inſtitutio Eccleſiæ prę ſupponitur ad operationem miniſtrorum ſicut opus creatiõis præ ſupponitur ad opus naturæ: & quia Eccleſia fundatur in fide & in ſacramentis: ideo ad miniſtros, nouos articulos fidei ædere, aut æditos remouere: aut noua ſacramenta inſtituere, aut inſtituta remouere, non pertinet: ſed hoc eſt poteſtatis excellentiæ, quæ ſoli debetur Chriſto, qui eſt Eccleſiæ fundamentum. Et ideo ſicut papa non poteſt diſpenſare vt aliquis ſine baptiſmo ſaluetur: ita nec ꝙ ſaluetur ſine cõfeſſione: ſecundũ ꝙ obligat vi ſacramenti. Sed põt diſpenſare in confeſsione, ſecundũ ꝙ obligatur de præcepto Eccleſiæ, vt poſsit ad diutius confeſsionem differre quã ab eccleſia inſtitutũ ſit.

¶Ad primum ergo dicendũ, ꝙ prę cepta diuini iuris nõ minùs obligant quã prę cepta iuris naturalis: vnde ſicut non poteſt diſpenſari in iure naturali, ita nec in iure poſitiuo diuino.

¶Ad ſecundum dicendũ, ꝙ preceptum de confeſsione non eſt ab homine primò inſtitutum: quãuis ſit à Iaco. promulgatũ: ſed à Deo inſtitutionẽ habuit quãuis expreſſa ipſius inſtitutio nõ legatur: tamen quædam præfiguratio ipſius inuenitur, & in hoc ꝙ Ioanni cõfitebãtur peccata qui baptiſmo ipſius ad gratiam Chriſti præparabãtur: & in hoc ꝙ dominus ſacerdotibus leproſos tranſmiſit: qui quãuis non eſſent noui teſtamẽti ſacerdotes, tamen in eis noui teſtamẽti ſacerdotium ſignabatur.

QVAESTIO. VII.

De confeßionis quidditate.

DEinde conſiderãdum eſt de quidditate cõfeßionis. Et circa hoc tria quæruntur. Primò, Vtrum Auguſtinus cõuenienter definiat confeßionem. Secundò, Vtrũ confeßio ſit actus Virtutis. Tertiò, Vtrum confeßio ſit actus pœnitentiæ Virtutis.

ARTICVLVS. I.

Vtrum Auguſt. conuenienter definiat confeßionem.

Thom. vbi ſuprà ar. 2. q. 1. & ſequentibus.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur ꝙ Auguſt. inconuenienter definiat cõfeſsionẽ dicẽs: Confeſsio eſt per quã morbus latens ſpe venię aperitur. Morbus enim cõtra quem cõfeſsio ordinatur peccatũ eſt: ſed peccatum aliquãdo eſt apertum. ergo non debuit dicere morbũ latentem eſſe, cuius confeſsio eſt medicina.

¶Præterea, principium pœnitentiæ eſt timor, ſed confeſsio eſt pars pœnitentiæ. ergo non debuit pro eſſentia confeſsionis ponere ſpem, ſed magis timorẽ. ¶Præterea illud quod ſub ſigillo ponitur non aperitur, ſed magis clauditur: ſed peccatum quod quis confitetur ſub ſigillo confeſsionis ponitur. ergo non aperitur in confeſsione peccatum: ſed magis clauditur. ¶Prętereà inueniuntur aliæ quædam definitiones ab iſta differentes. Greg. enim dicit ꝙ cõfeſsio eſt peccatorũ deteſtatio & ruptio vulneris. Quidã verò dicunt ꝙ cõfeſsio eſt corã ſacerdote legitima peccatorũ declaratio. Quidam autem dicũt ſic: Confeſsio eſt ſacramẽtalis delinquentis accuſatio ex erubeſcẽtia, & per claues Eccleſiæ ſatisfactoria, obligãs ad peragendã pœnitẽtiam iniunctam. ergo videtur ꝙ prę aſsignata definitio cũ non omnia contineat quæ in his cõtinentur, inſufficiens ſit.

¶Reſpondeo dicẽdum, quòd in actu confeſsionis plura conſideranda occurrunt. Primò, ipſa ſubſtantia actus ſiue genus eius, quod eſt manifeſtatio quædã. Secũdò, de quo fit, ſcilicet peccato. Tertiò, cui fiat. ſ. ſacerdoti. Quartò, cauſa ei⁹, ſcilicet ſpes venię. Quintò effectus. ſ. abſolutio à parte pœnæ, & obligatio ad aliam partem exoluendam. In prima ergo diffinitione Aug. tangitur & ſubſtãtia actus in apertione, & de quo fit confeſsio, cùm dicitur morbus latens: & cauſa in ſpe veniæ: & in alijs diffinitionibus tanguntur aliqua de illis quinq; aſsignatis vt cuilibet inſpicienti patet.

¶Ad primũ ergo dicendum, ꝙ quãuis ſacerdos aliquando ſciat eius peccatũ vt homo, nõ tamẽ ſcit vt Chriſti vicarius. Sicut etiam iudex aliquãdo ſcit aliquid vt homo, quod neſcit vt iudex, & quantùm ad hoc quod per cõfeſsionem aperitur, ~~aliquãdo ſcit aliquid vt homo, ꝙ neſcit vt iudex.~~ Vel dicendum, ꝙ quãuis actus exterior in aperto ſit, actus tamẽ interior qui principiũ eſt in occulto eſt: & ideo oportet ꝙ per confeſsionem aperiatur.

¶Ad ſecundum dicendũ, quòd confeſsio præſupponit charitatem, qua quis viuus efficitur: vt in litera dicit. Cõtritio autẽ eſt in qua datur charitas, timor autem ſeruilis qui eſt ſine ſpe, & eſt præuius ad charitatem: ſed habens charitatẽ magis mouetur ex ſpe quàm ex timore, & ideo cauſa confeſsionis ponit potiùs ſpes quã timor.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd peccatum in qualibet confeſsione aperitur ſacerdoti, & claditur aliis confeſsionis ſigillo.

¶Ad quartum dicendum, quòd non oportet in qualibet diffinitione omnia tãgere, quæ ad rem diffinitam concurrunt: & ideo inueniũtur quædam

dam definitiones ſiue aſsignationes datæ penes vnam cauſam, quædam penes aliam.

ARTICVLVS. II.

Vtrum confeßio ſit actus virtutis.

Ad ſecundũ ſic proceditur. Videtur quòd confeſsio ſit actus virtutis. Omnis enim actus virtutis eſt de iure naturali, quia ad virtutes apti ſumus à natura: vt philoſophus dicit in. 2. Ethicorum: ſed confeſsio nõ eſt de iure naturali. ergo nõ eſt actus virtutis. ¶ Præterea actus virtutis magis cõuenire põt innocẽti quã ei qui peccauit, ſed confeſsio peccati de quo loquimur non poteſt innocẽti conuenire. ergo nõ eſt actus virtutis. ¶ Prẽterea gratia quę eſt in ſacramentis aliquo modo differt à gratia quæ eſt in virtutibus & donis, ſed confeſsio eſt pars ſacramenti. ergo non eſt actus virtutis.

¶ Sed contrà. Præcepta legis ſunt de actibus virtutum, ſed cõfeſsio cadit ſub præcepto. ergo eſt actus virtutis. ¶ Prẽterea non meremur niſi actibus virtutũ, ſed confeſsio eſt meritoria, quia cœlum aperit: vt in litera Magiſter dicit. ergo videtur q̃ ſit actus virtutis.

¶ Reſpõdeo dicendũ, q̃ ad hoc q̃ aliquid dicat actus virtutis, vt priùs dictũ eſt, ſufficit quòd in ſui ratione aliquã conditionem implicet, quæ ad virtutem pertineat, quãuis autem nõ omnia quæ ad virtutem requirũtur importet cõfeſsio, tamen importat ex ſuo nomine manifeſtationẽ alicuius, quod in conſcientia tenet aliquis: ſic enim ſimul in vnũ os & cor cõueniunt. Si enim quis aliquid proferat ore, quod corde non teneat, non eſt confeſsio, ſed fictio. hæc autem cõditio ad virtutem pertinet, vt aliquis ore confiteatur quod corde tenet: & ideo cõfeſsio eſt bonum ex genere: & eſt actus virtutis: ſed tamen poteſt male fieri niſi alijs debitis circunſtantijs veſtiatur.

¶ Ad primũ ergo dicẽdum, q̃ ad confeſsionem veri modo debito faciẽdam vt oportet & cuius oportet in generali inclinat ratio naturalis, & ſecundũ hoc confeſsio eſt de iure naturali: ſed determinatio circunſtantiarũ quando, & quomodò, & quid confiteri oporteat, & cui, hoc eſt ex inſtitutione iuris diuini, de qua loquimur: & ſic patet q̃ ius naturale inclinat ad confeſsionẽ mediante iure diuino, quo circunſtantiæ determinantur: ſicut etiam in omnibus eſt, quę ſunt de iure poſitiuo.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd illius virtutis, cuius obiectum eſt peccatum cõmiſſum, quãuis habitum poſsit innocens habere, tamen actum non habet innocentia permanẽte: & ideo etiam confeſsio peccatorũ de qua nunc loquimur nõ competit innocenti, quãuis ſit actus virtutis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quãuis gratia ſacramentorum & gratia virtutũ ſit alia & alia, nõ tamen ſunt contrariæ, ſed diſparatæ: & ideo nõ eſt inconueniens vt idem ſit actus virtutis ſecũdum q̃ ex libero arbitrio gratia informato procedit: & ſit ſacramentum vel pars ſacramenti ſecũdum q̃ eſt medicina in remedium peccati ordinata.

ARTICVLVS. III.

Vtrum confeßio ſit actus pœnitentiæ virtutis.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd cõfeſsio nõ ſit actus pœnitẽtiæ virtutis: quia actus illius virtutis eſt, quæ eſt cauſa eius: ſed cauſa confeſsionis eſt ſpes veniæ, vt ex definitione inducta apparet, ergo videtur q̃ ſit actus ſpei & non pœnitentiæ. ¶ Prætereà verecundia eſt pars temperantiæ, ſed confeſsio ex erubeſcẽtia operatur, vt ex prędicta definitione apparet. ergo eſt actus temperantiæ & non pœnitẽtiæ. ¶ Prẽterea actus pœnitẽtiæ innititur diuinæ miſericordiæ, ſed confeſsio magis innititur ſapientiæ propter veritatẽ, quæ in ipſa eſſe debet. ergo non eſt actus pœnitentiæ. ¶ Prẽterea ad pœnitentiã mouet articulus de iudicio, ꝓpter timorẽ, qui pœnitẽtię origo eſt: ſed ad cõfeſsionem mouet articulus de vita æterna: quia eſt propter ſpem veniæ. ergo non eſt actus pœnitentiæ. ¶ Prætereà ad virtutẽ veritatis pertinet vt oſtẽdat ſe quis talem qualis eſt, ſed hoc facit confitẽs, ergo eſt actus virtutis quæ dicitur veritas, & non pœnitentiæ.

¶ Sed contrà. Pœnitentia ordinatur ad deſtructionem peccati, ſed ad hoc idem ordinatur cõfeſsio. ergo eſt actus pœnitentiæ.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd hoc in virtutibus conſiderandum eſt, quòd quãdo ſuprà obiectum virtutis additur ſpiritualis ratio boni & difficilis, requiritur ſpiritualis virtus: ſicut magni ſumptus ad magnificentiam pertinent: quãuis communiter ſumptus mediocres & donationes pertineant ad liberalitatem: vt patet, ſecũdo Ethicorum & quarto. Et ſimiliter eſt in confeſsione veri quę quàmuis ad veritatem virtutis pertineat abſolutè, tamen ſecũdum quod aliqua ratio boni additur, ad aliã virtutẽ pertinere incipit: & ideò dicit philoſophus. 4. Ethicorum. Quòd cõfeſsio quæ fit in iudiciis non pertinet ad veritatis virtutem: ſed magis ad iuſtitiã: & ſimiliter confeſsio beneficiorum Dei in laudem diuinam nõ pertinet ad virtutem veritatis, ſed ad virtutem latrię: & ita etiam confeſsio peccatorũ ad remiſsionẽ eorũ cõſequẽdam nõ pertinet elicitiuè ad virtutẽ veritatis, vt quidã dicũt: ſed ad virtutẽ pœnitẽtię: impatiuè aũt ad mſtas

virtutes

virtutes pertinere poteſt ſecũdum q̃ in finem multarũ virtutũ trahi poteſt cõfeſsionis actus.

¶Ad primũ ergo dicendũ: q̃ ſpes eſt confeſsionis cauſa: nõ ſicut eliciens, ſed ſicut imperans.

¶Ad ſecundum dicendum, q̃ erubeſcẽtia in illa definitione nõ ponitur quaſi cauſa confeſsionis, cùm magis nata ſit impedire confeſsionis actum: ſed magis quaſi concauſa ad liberãdum à pœna: inquantum ipſa erubeſcẽtia pœna quædam eſt: ſicut etiam claues eccleſiæ concauſę cõfeſsionis ad hoc ſunt.

¶Ad tertium dicendũ, quòd ſecundũ quãdam adaptationem partes pœnitentiæ tribus attributis perſonarum adaptari poſſunt: vt cõtritio miſericordiæ, vel bonitati reſpondeat propter dolorem de malo: confeſsio ſapientiæ propter veritatis manifeſtationẽ, ſatiſfactio potẽtiæ propter ſatisfaciendi laborem: & quia contritio eſt prima pars pœnitentiæ & efficaciam aliis partibus præbens: ideo eodem modo iudicatur de tota pœnitentia: ſicut de contritione.

¶Ad quartũ dicẽdũ, quòd quia cõfeſsio magis ex ſpe procedit quàm ex timore: ideo magis innititur articulo de vita æterna, quã reſpicit ſpes, quàm articulo de iudicio, quod reſpicit timor: quamuis pœnitentia ratione contritionis econuerſo ſe habeat.

¶Ad quintum patet ſolutio ex dictis.

QVAESTIO. VIII.

De miniſtro confeſsionis.

DEinde conſiderandum eſt de miniſtro cõfeſsionis. Circa quod quæruntur ſeptem. Primo, Vtrum neceſſarium ſit confiteri ſacerdoti. Secũdò, Vtrum in aliquo caſu liceat alijs quàm ſacerdotibus confiteri. Tertiò, Vtrum extra caſum neceſsitatis poſsit aliquis non ſacerdos confeſsionem Venialium audire. Quartò, Vtrum ſit neceſſarium quòd homo confiteatur proprio ſacerdoti. Quintò, Vtrum poſsit aliquis alteri quàm proprio ſacerdoti confiteri ex priuilegio Vel mandato ſuperioris. Sextò, Vtrum pœnitens in extremo Vitæ ſuæ poſsit ab ſolui à quolibet ſacerdote. Septimò, Vtrũ pœna temporalis taxari debeat ſecundum quantitatem culpæ.

ARTICVLVS. I.

Vtrum neceſſarium ſit confiteri ſacerdoti.

Thom. vbi ſuprà ar. 3. q. 1. & ſequentibus.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ nõ ſit neceſſarium ſacerdoti confiteri. Ad cõfeſsionem enim nõ obligamur niſi ex diuina inſtitutione, ſed diuina inſtitutio nobis proponitur Iaco. 5. Confitemini alterutrum peccata veſtra: vbi non fit mentio de ſacerdote. ergo non oportet confiteri ſacerdoti. ¶Prætereà pœnitentia eſt neceſsitatis ſacramentum ſicut & baptiſmus: ſed in baptiſmo propter neceſsitatis ſacramentum eſt miniſter quilibet homo, ergo & in pœnitentia: ſed miniſtro eccleſiæ facienda eſt confeſsio. ergo ſufficit cuilibet confiteri. ¶Prætereà confeſsio eſt ad hoc neceſſaria vt taxetur pœnitẽti ſatisfactiõis modus, ſed aliquis aliquã do non ſacerdos dulciùs poſſet pœnitenti dare ſatiſfactionis modũ quã multi ſacerdotes. ergo non eſt neceſſarium q̃ confeſsio fiat ſacerdoti. ¶Prætereà confeſsio ad hoc eſt ordinata in eccleſia vt rectores pecorum ſuorũ vultum cognoſcant: ſed quadoq; rector vel prælatus non eſt ſacerdos. ergo confeſsio nõ ſemper faciẽda eſt ſacerdoti.

¶Sed contrà. Abſolutio pœnitẽtis propter quã fit cõfeſsio nõ fit niſi à ſacerdotibus quibus claues cõmiſſæ ſunt. ergo cõfeſsio debet fieri ſacerdoti. ¶Prætereà confeſsio præfiguratur in Lazari mortui viuificatione: ſed Dominus ſolũ diſcipulis præcepit vt ſoluerent Lazarum: vt patet Ioã. 11. ergo ſacerdotibus facienda eſt confeſsio.

¶Reſpondeo dicendũ, q̃ gratia quæ in ſacramẽtis datur à capite in membra deſcendit, & ideo ſolus ille miniſter eſt ſacramẽtorum in quibus gratia datur qui habet miniſteriũ ſuper corpus Chriſti verũ, quod ſolius ſacerdotis eſt, qui conſecrare Euchariſtiã poteſt: & ideo cũ in ſacramẽto pœnitentię gratia conferatur, ſolus ſacerdos miniſter eſt huiuſmodi ſacramenti, & ideo ei ſoli facienda eſt ſacramentalis confeſsio, quæ miniſtro fieri debet.

¶Ad primum ergo dicendũ, quòd Iaco. loquitur ex præſuppoſitione diuidæ inſtitutionis: & quia diuinitùs inſtitutio præceſſerat de confeſsione ſacerdotibus facienda, per hoc q̃ eis poteſtatem remittendi peccata in apoſtolis dedit: vt patet Ioan. 20. ideo intelligendũ eſt quod Iaco. ſacerdotibus confeſsionẽ eſſe faciendã monuit.

¶Ad ſecũdũ dicẽdum, q̃ baptiſmus eſt magis ſacrm neceſsitatis quã pœnitẽtia, quo ad cõfeſsionẽ & abſolutionẽ: quia q̃q; baptiſmus prętermitti nõ põt ſine periculo ſalutis æternę: vt patet in pueris, qui nõ habẽt vſum rõnis: ſed nõ eſt ita de cõfeſsione & abſolutione: quæ tãtum

ad adultos pertinēt, in quibus contritio cū propoſito cōfitendi, & deſiderio abſolutionis ſufficit ad liberandum à morte æterna: & ideo nō eſt ſimile de baptiſmo & confeſsione.

¶Ad tertium dicendū, quòd in ſatisfactione nō ſolùm attendenda eſt quantitas pœnæ: ſed etiā virtus eius ſecundū q̄ eſt pars ſacramenti: & ſic requirit ſacramētorum diſpenſatorem, quāuis etiā ab alio quā à ſacerdote pœna taxari poſsit.

¶Ad quartum dicendū, q̄ cognoſcere vultum pecoris, ad duo poteſt neceſſarium eſſe. Primò, quod coordinet̄ gregi Chriſti, & ſic cognoſcere vultum pecoris pertinet ad curā & ſolicitudinem paſtoralem, quæ incumbit quandoq; illis qui non ſunt ſacerdotes. Secūdò, ad hoc q̄ prouideatur ei competens medicamētum ſalutis. ſ. ſacramentum Euchariſtiæ: & talia præbere pertinet ad ſacerdotem, & ad talem cognitionē pecoris confeſsio ordinatur.

ARTICVLVS. II.

Vtrum in aliquo caſu liceat alij quā ſacerdoti confiteri.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̄ in nullo caſu liceat aliis quā ſacerdotibus confiteri: quia confeſsio ſacramentalis accuſatio eſt: vt ex ſuppoſita definitione habetur: ſed diſpenſatio ſacramenti ad illū tantùm pertinet qui eſt ſacramēti miniſter. cum ergo miniſter ſacramēti proprius ſit ſacerdos: videtur q̄ nulli alij ſit confeſsio facienda.

¶Prętereà confeſsio in quolibet iudicio ad ſententiam ordinatur: ſed in ſententia in foro contētioſo nō à ſuo iudice lata nulla eſt: & ideo nō facienda eſt cōfeſsio niſi iudici, ſed iudex in foro cōſciētiæ nō eſt niſi ſacerdos qui habet poteſtatem ligandi & ſoluendi. ergo nō eſt alij cōfeſsio faciēda. ¶Prætereà in baptiſmo quilibet poteſt baptizare, quia ſi baptizat laicus etiā abſq; neceſsitate nō debet à ſacerdote baptiſmus iterari: ſed ſi aliquis confiteatur laico in caſu neceſsitatis, iterum tenetur ſacerdoti confiteri, ſi articulum neceſsitatis euadat. ergo confeſsio non poteſt fieri laico in caſu neceſsitatis.

¶Sed contrà eſt quòd in litera determinatur.

¶Reſpondeo dicendum, q̄ ſicut baptiſmus eſt ſacramentū neceſsitatis, ita & pœnitentia. Baptiſmus autem quia eſt ſacramentum neceſsitatis duplicem habet miniſtrum. Vnum cui ex officio baptizare incumbit. ſ. ſacerdotem. Aliū cui ratione neceſsitatis diſpenſatio Baptiſmi committitur: & ita etiam miniſter pœnitētiæ cui cōfeſsio eſt facienda eſt ſacerdos, ſed in neceſsitate etiam laicus vicem ſacerdotis ſupplet, vt ei confeſsio fieri poſsit.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd in ſacramē to pœnitentiæ non ſolùm eſt aliquid ex parte miniſtri. ſ. abſolutio & ſatisfactionis iniunctio: ſed etiam aliquid ex parte ipſius, qui ſuſcipit ſacramentum, q̄ eſt etiam de eſſentia ſacramenti, ſicut contritio & confeſsio. Satisfactio autem iā incipit eſſe à miniſtro inquantum eam iniūgit: & à pœnitente inquātum eam implet: & ad plenitudinem ſacramenti vtrumq; debet concurrere quādo poſsibile eſt. Sed quādo neceſsitas imminet debet facere pœnitens quod ex parte ſua eſt. ſ. conteri & confiteri cui poteſt, qui quāuis ſacramentum perficere nō poſsit, vt faciat id q̄ ex parte ſacerdotis eſt abſolutionē. ſ. defectum timē ſacerdotis ſummus ſacerdos ſupplet: nihilominus confeſsio laico ex deſiderio ſacerdotis facta ſacramentalis eſt quodāmodo: quāuis nō ſit ſacramentum perfectū, quia deeſt eiid quod eſt ex parte ſacerdotis.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd quāuis laicus non ſit iudex eius qui ſibi confitetur abſolutè, tamen ratione neceſsitatis accipit iudiciū ſuper eum, ſecundū q̄ confitens ex deſiderio ſacerdotis ſe ei ſubdit.

¶Ad tertium dicendū, q̄ per ſacramenta homo non ſolùm Deo, ſed eccleſiæ oportet q̄ reconcilietur. Eccleſiæ autem reconciliari non poteſt niſi ſanctificatio Eccleſiæ ad eum perueniat: in baptiſmo autem ſanctificatio Eccleſiæ ad hominē peruenit per ipſum elemētū exterius adhibitum, q̄ verbo vitę ſanctificatur ſecundum formā Eccleſiæ à quocunq;: & ideo ex quo ſemel baptizatus eſt à quocūq;, nō oportet q̄ iterum baptizetur. Sed in pœnitentia Eccleſiæ ſanctificatio nō peruenit ad hominē niſi per miniſtrū: quia non eſt ibi aliquod elementum corporale exterius adhibitum, quod ex ſanctificatione inuiſibilem gratiam conferat: & ideo quāmuis ille laico confeſſus in articulo neceſsitatis conſecutus ſit veniā à Deo, eo q̄ propoſitū confitendi, quod ſecundum mandatum Dei percepit, ſicut potuit impleuit: non tamen adhuc Eccleſiæ reconciliatus eſt vt ad ſacramenta Eccleſiæ admitti debeat, niſi prius à ſacerdote abſoluatur: ſicut ille qui baptiſmo flaminis baptizat⁹ eſt ad Euchariſtiam nō admittitur. Et ideo oportet q̄ iterum confiteatur ſacerdoti, cum copiā habere potuerit: & præcipuè quia ſacramēntum pœnitentiæ perfectum nō fuit. Vnde oportet q̄ perficiatur, vt ex ipſa perceptione ſacramenti pleniorem effectum conſequatur, & vt mandatum de pœnitentiæ ſacramento recipiendo impleat.

ARTICVLVS. III.

Vtrum extra caſum neceſsitatis poſsit aliquis non ſacerdos confeſsionem venialium audire.

¶Ad tertiū

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd extra caſum neceſsitatis nõ poſsit aliquis nõ ſacerdos cõfeſsionem venialiũ audire. Quia ſacramentum aliquod cõmittitur laico diſpenſandũ ratione neceſsitatis: ſed confeſsio venialiũ nõ eſt de neceſsitate. ergo nõ cõmittitur laico. ¶ Præterea cõtra venialia ordinatur extrema vnctio, ſicut & pœnitentia: ſed illa nõ poteſt dari à laico: vt patet Iacobi vltimo. ergo nec confeſsio venialium poteſt ei fieri.

¶ Sed contrà eſt quod dicit Beda in litera.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ per peccatũ veniale homo nec à Deo, nec à ſacramento Eccleſiæ ſeparatur: & ideo non indiget nouæ gratiæ collatione ad eius dimiſsionẽ, neq; indiget recõciliari Eccleſiæ. Et propter hoc nõ oportet q̃ venialia aliquis ſacerdoti confiteatur: quia ipſa confeſsio laico facta ſacramentale quoddã eſt, quãuis non ſit ſacramentũ perfectũ, & ex charitate procedens: & talibus natũ eſt veniale remitti: ſicut per tunſionẽ pectoris: & talibus natum eſt veniale remitti, ſicut per tuſionem pectoris: & aquam benedictam. ¶ Et per hoc patet ſolutio ad primũ: quia venialia non indigent ſacramenti perceptiõe ad dimiſsionem ſui, ſed ſufficit ibi aliquid ſacramentale, vt aqua benedicta & aliquid huiuſmodi.

¶ Ad ſecundũ dicendum, quod extrema vnctio non datur directè contra veniale nec aliquod ſacramentum.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum ſit neceſſarium quòd homo confiteatur proprio ſacerdoti.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ non ſit neceſſariũ q̃ homo confiteatur proprio ſacerdoti. Greg. enim dicit. Apoſtolico moderamine & pietatis officio à nobis cõſtitutũ eſt, q̃ ſacerdotibus monachis apoſtolorũ figurã tenẽtibus liceat prædicare, baptizare: cõmunionem dare, pro peccatoribus orare, pœnitẽtiã imponere atq; peccata ſoluere: ſed monachi non ſunt proprij ſacerdotes aliquorũ, cũ non habeant curã animarũ. ergo cũ confeſsio fiat propter abſolutionem ſufficit q̃ fiat cui cũq; ſacerdoti. ¶ Præterea ſicut ſacerdos eſt miniſter huius ſacramenti ita eſt Euchariſtiæ, ſed quilibet ſacerdos poteſt cõficere. ergo quilibet põt ſacramentum pœnitentiæ miniſtrare. ergo non oportet q̃ fiat proprio ſacerdoti. ¶ Præterea illud ad quod determinatè tenemur non eſt in noſtra electione conſtitutum: vt patet per Auguſtinũ in litera. Dicit enim, qui vult cõfiteri peccata vt inueniat gratiam, quærat ſacerdotem qui ſciat ſoluere & ligare. ergo videt quod non ſit neceſſarium q̃ ſacerdoti proprio confiteatur aliquis. ¶ Præterea quidam ſunt ſicut papa, prælati: qui non videntur habere proprium ſacerdotem, cum non habeant ſuperiorem: ſed iſti tenentur ad cõfeſsionem. ergo non ſemper tenetur homo cõfiteri proprio ſacerdoti. ¶ Præterea illud quod eſt inſtitutũ pro charitate, contra charitatem non militat: vt Ber. dicit: ſed confeſsio quæ pro charitate inſtituta eſt, cõtra charitatem militaret ſi homo ad confitendum vni ſacerdoti eſſet obligat⁹: vt puta ſi peccator ſciat ſacerdotem ſuum hæreticũ, aut ſolicitatorẽ ad malũ, aut fragilem, qui ad peccatum quod quis confitetur ei ſit pronus, vel ſi reuelator cõfeſsionis probabiliter exiſtimetur, vel ſi peccatum cõtra ipſum cõmiſſum ſit de quo quis cõfiteri debet. ergo videtur q̃ nõ ſemper oporteat confiteri proprio ſacerdoti. ¶ Præterea in eo quod eſt neceſſarium ad ſalutem, nõ ſuut homines arctã dinè impediantur à via ſalutis: ſed magna arctatio videtur ſi oporteat vni homini confiteri de neceſſitate, & per hoc multi poſſent à confeſsione retrahi, vel timore, vel verecundia, vel aliquo huiuſmodi. ergo cũ confeſsio ſit de neceſsitate ſalutis, nõ debent homines ad hoc arctari, vt videtur, quòd proprio ſacerdoti confiteantur.

¶ Sed contrà eſt decre. Inno. qui inſtituit quòd omnes vtriuſq; ſexus ſemel in anno proprio ſacerdoti confiteantur. ¶ Præterea ſicut epiſcopus ſe habet ad diœceſim ſuã, ita ſacerdos ad ſuam parochiam: ſed non licet vni epiſcopo in diœceſim alterius epiſcopale officium exercere ſecundum ſtatuta canonum. ergo non licet vni ſacerdoti parochianum alterius audire.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd alia ſacramenta non conſiſtunt in hoc q̃ ad ſacramentum accedens aliquid agat, ſed ſolũ vt recipiat: ſicut patet in baptiſmo & huiuſmodi: ſed actus recipientis requiritur ad percipiendũ vtilitatem ſacramenti in eo qui eſt ſuæ voluntatis arbiter conſtitutus: quaſi remouens prohibens. ſ. fictionem, ſed in pœnitẽtia actus accedentis ad ſacramentum eſt de ſubſtãtia ſacramenti, eo quòd contritio, confeſsio, & ſatisfactio ſunt pœnitentiæ partes, quæ ſunt actus pœnitentis: actus autem noſtri cum in nobis principiũ habeant, nõ poſſunt nobis ab aliis diſpenſari niſi per imperium. Vnde oportet quòd ille qui diſpenſator huiuſmodi ſacramenti cõſtituitur, ſit talis qui poſsit imperare aliquid agendum. Imperium autem nõ competit alicui in alium, niſi qui habet ſuper eũ iuriſdictionem: & ideo de neceſsitate huius ſacramenti eſt, non ſolùm vt miniſter habeat ordinẽ ſicut in aliis ſacramẽtis, ſed etiam quòd habeat iuriſdictionẽ. Et ideo ſicut ille qui nõ eſt ſacerdos nõ poteſt hoc ſacrm cõferre, ita nec ille qui nõ habet iuriſdictionẽ. Et propter hoc oportet ſicut ſacerdoti, ita proprio ſacerdoti confeſsionem fieri: cùm enim ſacerdos non abſoluat niſi ligan-

ſi ligando ad aliquid faciẽdum, ille ſolus poteſt abſoluere qui poteſt per imperium ad aliquid faciendum ligare.

¶Ad primum ergo dicendũ, q̃ Greg. loquitur de illis monachis qui iuriſdictionem habent, vt potè quibus alicuius parochię cura eſt cõmiſſa, de quibus aliqui dicebant, quòd hoc ipſo quòd monachi erant non poterãt abſoluere, & pœnitentias iniungere, quod falſum eſt.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd ſacramentum Euchariſtię non requirit imperium in aliquem hominem, ſecùs autem eſt in hoc ſacramento vt dictum eſt: & ideo ratio non ſequitur: & tamen non licet Euchariſtiam ab alio quàm à proprio ſacerdote accipere, quàmuis verum ſit ſacramẽtum quod ab eo percipitur.

¶Ad tertium dicendum, quòd electio diſcreti ſacerdotis non eſt nobis cõmiſſa, vt noſtro arbitrio facienda, ſed de licentia ſuperioris, ſi fortè proprius ſacerdos eſſet minùs idoneus ad apponendum peccato ſalutare remedium.

¶Ad quartum dicẽdum, quòd prælatis incumbit ſacramenta diſpenſare, quæ non niſi mundi tractare debent: ideo conceſſum eſt eis à iure q̃ poſſunt ſibi eligere proprios ſacerdotes confeſſores, qui quãtum ad hoc ſunt eis ſuperiores, ſicut & vnus medicus ab alio curatur, non inquã tum medicus, ſed inquantum infirmus.

¶Ad quintum dicendum: quòd in caſibus illis in quibus probabiliter timet pœnitens periculum ſibi vel ſacerdoti ex confeſsione ei facta, debet recurrere ad ſuperiorem: vel ab eodem petere licentiam alteri confitendi: quòd ſi licentiam habere non poſsit, idem eſt iudicium quod de illo qui non habet copiam ſacerdotis: vnde magis debet eligere laico cõfiteri, nec in hoc tranſgreditur aliquis præceptum Eccleſiæ: quia præcepta iuris poſitiui non ſe extendunt vltra intẽtionem prẽcipientis, quæ eſt finis prẽcepti, hoc autem eſt charitas ſecundum Apoſtolum. Nec aliqua iniuria fit etiam ſacerdoti, quia priuilegium meretur amittere qui conceſſa ſibi abutitur poteſtate.

¶Ad ſextum dicendũ, quòd in hoc q̃ oportet proprio ſacerdoti confiteri non arctatur via ſalutis: ſed ſufficiens ad ſalutem via ſtatuitur. Peccaret autem ſacerdos ſi non eſſet facilis ad præbendum licentiã alteri cõfiteri, quia multi ſunt adeo infirmi quòd potius ſine confeſsione morerentur, quàm tali ſacerdoti confiterentur: vnde illi qui ſunt nimis ſoliciti vt conſcientias per confeſsionem ſubditorum ſciant, multis dãnationis laqueũ inijciũt, & per cõſequẽs ſibiipſis.

ARTICVLVS. V.

Vtrũ aliquis poſsit alteri quã proprio ſacerdoti cõfiteri, ex priuilegio vel mãdato ſuperioris.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̃ non poſsit aliquis alteri quã proprio ſacerdoti confiteri, etiam ex priuilegio vel mandato ſuperioris. Quia non poteſt aliquod priuilegium indulgeri in præiudicium alterius: ſed hoc eſſet in præiudicium alterius ſacerdotis, ſi alius confeſsionẽ ſubditi ſui audiat. ergo non põt per priuilegium ſeu licẽtiam ſeu mãdatũ ſuperioris obtineri. ¶Prętereà illud per quod impeditur diuinum mandatum, non poteſt per mandatum vel priuilegium alicuius hominis concedi: ſed mãdatum diuinum eſt ad rectores Eccleſiarum, vt diligenter vultum pecoris ſui agnoſcant: Prouer. 7. quod impeditur ſi alius quàm ipſe confeſsionem eius audiat. ergo hoc non poteſt per alicuius hominis priuilegiũ vel mãdatum ordinari. ¶Prætereà ille qui audit confeſsionem alicuius eſt proprius iudex eius, aliàs non poſſet eum ligare & ſoluere: ſed vnius hominis nõ poſſunt eſſe plures proprij ſacerdotes vel iudices: quia tũc teneretur pluribus obedire, quod eſt impoſsibile, ſi contraria præciperent vel incõpoſsibilia. ergo non poteſt aliquis confiteri niſi proprio ſacerdoti etiã ex ſuperioris licentia. ¶Prætereà iniuriam ſacramẽto facit qui ſacramentũ iterat ſuper eadem materia, vel ad minus inutiliter facit: ſed qui cõfeſſus eſt alij ſacerdoti tenetur iterum cõfiteri proprio ſacerdoti ſi petat: quia non eſt abſolutus ab obedientia qua ei tenetur: ad hoc ergo non poteſt licitè fieri, q̃ alij quã proprio ſacerdoti confiteatur.

¶Sed contrà: ea quæ ſunt ordinis poſſunt habẽti ſimilem ordinem cõmitti ab eo qui ea facere poteſt, ſed ſuperior vt epiſcopus poteſt confeſsionem audire illius qui eſt de parochia alicuius presbyteri: quia etiã aliquãdo aliqua ſibi reſeruat, cùm ſit ille principalior rector, ergo etiã poteſt cõmittere alicui ſacerdoti q̃ ipſum audiat.

¶Prætereà quicquid põt inferior põt ſuperior, ſed ipſe ſacerdos põt ſuo parochiano dare licentiam q̃ alteri confiteatur. ergo multo fortiùs ei' ſuperior hoc poteſt. ¶Prętereà poteſtatem quã habet ſacerdos in populo, habet ab epiſcopo, ſed ex illa poteſtate poteſt confeſsionem audire. ergo & eadem ratiõe alius cui epiſcopus poteſtatem concedit.

¶Reſpondeo dicendum, quòd ſacerdos aliquis põt dupliciter impediri ne alicuius confeſsionẽ audiat. Vno modo propter defectũ iuriſdictionis. Alio modo propter impedimentum executionis ordinis, ſicut excõmunicati & degradati & huiuſmodi: quicunque autem iuriſdictionem habet', poteſt ea quæ ſunt iuriſdictionis cõmittere: & ideo ſi aliquis impediat', q̃ alterius confeſsionem audire nõ poſsit per iuriſdictiõis defectũ, poteſt ſibi per quencunq; iuriſdictionem habentẽ immediatã in illos cõmitti q̃ confeſsionẽ

feſsionē audiat & abſoluat: ſiue per ipſum ſacerdotem, ſiue per epiſcopū, ſiue per papā. Si autē propter executiōis ordinis impedimentū audire nō poſsit, pōt ſibi cōcedi q̄ cōfeſsionē audiat per eum qui impedimentū remouere poteſt.

¶ Ad primū ergo dicendū, q̄ præiudiciū non fit alicui niſi ei ſubtrahatur quod eſt in fauorē eius indultum. Iuriſdictionis autem poteſtas non eſt commiſſa alicui homini in fauorem ſuum, ſed in vtilitatem plebis & honorem Dei. Et ideò ſi ſuperioribus prælatis expedire videatur ad ſalutem plebis & honorem Dei promouendum quòd aliis q̄ ſunt iuriſdictionis commit tant, in nullo fit præiudicium inferioribus prælatis: niſi illis qui quærūt q̄ ſua ſunt non q̄ Ieſu Chriſti, & qui gregi præſunt non vt eos paſcant: ſed vt ab eis paſcantur.

¶ Ad ſecundum dicendū, q̄ rector eccleſiæ debet vultum pecoris ſui cognoſcere dupl'r. Vno modo per ſolicitam exterioris conuerſationis conſiderationē, qua inuigilare debet ſuper gregem ſibi commiſſum, & in hac cognitione non oportet q̄ credat ſubdito, ſed certitudinē facti inquantū pōt inquirat. Alio modo per cōfeſsionis manifeſtationē, & quantū ad hanc cognitionem non pōt maiorē certitudinē accipere q̄ vt ſubdito credat: qa hoc eſt ad ſubueniendū conſcientiæ ipſius. Vnde in foro confeſsionis creditur homini & pro ſe, & contra ſe, non autē in foro exterioris iudicij: & ideò ad hanc cognitionem ſufficit q̄ credat ſubdito dicenti ſe alteri abſoluere valenti fuiſſe confeſſum: & ſic patet quòd talis cognitio pecoris per priuilegium alteri indultum de confeſsione audienda non impeditur.

¶ Ad tertiū dicendum, q̄ inconueniens eſſet ſi duo æqualiter ſuper eandem plebem conſtituantur: ſi autē inæqualiter, non eſt inconueniens & ſecundum hoc ſuper eandem plebem immediatè ſunt, & ſacerdos parochialis, & epiſcopus, & papa: & quilibet eorū poteſt ea quæ ſunt iuriſdictionis ad ipſum pertinentia alteri cōmittere. Sed ſi ſuperior cōmittat, qui & principalior eſt, dupliciter pōt cōmittere: aut ita q̄ eum vice ſui conſtituat, ſicut papa & epiſcopus ſuos pœnitētiarios cōſtituūt: & tūc talis eſt principalior quā inferior prelatus: ſicut pœnitētiarius papæ quā epiſcop⁹, & pœnitētiarius epiſcopi q̄ ſacerdos parochialis, & magis teneť ei confitens obedire. Alio mō vt eum coadiutorē illius ſacerdotis cōſtituat, & qa coadiutor ordinať ad eū cui coadiutor dať, ideò coadiutor eſt min⁹ principalis: & ideò pœnitens non tantū obedire tenetur ei, quantùm proprio ſacerdoti.

¶ Ad quartū dicendū, q̄ nullus teneť confiteri pēta q̄ non habet: & ideò ſi aliqs pœnitentiario ep̄i, vel alteri ab ep̄o cōmiſsionē habēti confeſſus fuerit, cū ſint ſibi dimiſſa pēta, & quo ad eccl'iā & quo ad Deū, nō teneť cōfiteri, pprio ſacerdoti q̄tuncūq; petat: ſed, ppter ſtatutū eccleſiæ de cōfeſsiōe faciēda proprio ſacerdoti ſemel in anno, eodē mō ſe debet habere ſicut & ille q̄ habet ſolū venialia. Talis enim ſolū venialia cōfiteri debet, vt quidam dicunt: vel profiteri ſe à pēto mortali immunē, & ſacerdos ei in foro cōſcientiæ credere debet & tenetur. Si tamen iterum cōfiteri teneretur non fruſtrà primò confeſſus fuiſſet: quia quāto pluribus ſacerdotibus confitetur quis, tanto plus de pœna remittitur ei: tum ex erubeſcentia cōfeſsionis, quæ in pœnam ſatisfactoriā computatur, tunc ex vi clauium. Vnde toties poſſet cōfiteri, q̄ ab omni pœna liberaretur, nec reiteratio facit iniuriā ſacramento, niſi in quo ſanctificatio adhibeť, vel per characteris impreſsionē, vel per materiæ conſecrationē, quorū neutrū eſt in pœnitentia: vnde bonum eſt q̄ ille qui authoritate epiſcopi confeſsionem audit, inducat confitentem q̄ confiteatur proprio ſacerdoti: quòd ſi noluerit, nihilominus eum abſoluere debet.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum pœnitens poſsit in fine vitæ à quolibet ſacerdote abſolui.

Thom. 4. Diſt. 20. q. vnica, art. 1. q. 2.

Ad ſextum ſic procedit. Videť q̄ in fine vitæ pœnitens non poſsit à quolibet ſacerdote abſolui. Quia ad abſolutionem requiritur aliqua iuriſdictio: vt dictū eſt: ſed ſacerdos non acquirit iuriſdictionem ſuper illum qui in fine pœnitet. ergo nemo poteſt eum abſoluere. ¶ Prætereà, ille qui ſacramentū baptiſmi in articulo mortis ab alio quàm proprio ſacerdote recipit, non debet à proprio ſacerdote iterum baptizari. Si ergo quilibet ſacerdos in articulo mortis poſſet abſoluere à quolibet peccato, non debet pœnitens ſi euadit ad ſuum ſacerdotem recurrere, quod falſum eſt: quia aliàs ſacerdos non haberet cognitionem de vultu pecoris ſui. ¶ Prætereà, in articulo mortis ſicut licet alieno ſacerdoti baptizare, ita etiā non ſacerdoti: ſed non ſacerdos nunquam poteſt abſoluere in foro pœnitentiali. ergo nec ſacerdos in articulo mortis eum, qui non eſt ſibi ſubditus.

¶ Sed contrà, Neceſsitas ſpiritualis eſt maior, quàm corporalis, ſed aliquis in neceſsitate vltima poteſt aliorum rebus vti etiam inuitis dominis ad ſubueniēdum corporali neceſsitati. ergo & in articulo mortis ad ſubueniendum ſpirituali neceſsitati poteſt à non ſuo ſacerdote abſolui,

ſolui. ¶ Præterea, ad idem ſunt authoritates poſitæ in litera.

¶ Reſpõdeo dicendũ, ꝙ quilibet ſacerdos quantũm eſt de virtute clauium, habet poteſtatẽ indifferenter in oẽs & quantũ ad omnia peccata: ſed ꝙ non poſsit oẽs ab omnibus pc̃tis abſolue re, hoc eſt, ꝙa per ordinationẽ eccleſiæ habet iuriſdictionẽ limitatã, vel omnino nullam habet: ſed quia neceſsitas legem non habet, ideò qñ neceſsitatis articulus imminet, per eccleſię ordinationẽ non impeditur quin abſoluere poſsit, ex quo habet claues etiã ſacramẽtaliter & tantùm conſequit̃ ex abſolutione alterius, ſicut ſi à proprio ſacerdote abſolueret̃: nec ſolũ à pc̃tis tunc poteſt à quolibet ſacerdote abſolui, ſed etiam ab excõmunicatione à quocũq; ſit lata: & hæc abſolutio etiam ad iuriſdictionẽ pertinet, quæ per legem ordinationis eccleſiæ coarctatur.

¶ Ad primum ergo dicendũ, ꝙ aliquis poteſt vti iuriſdictione alterius ex eius voluntate, quia ea quæ iuriſdictionis ſunt, cõmitti poſſunt. Vnde quia eccleſia acceptat vt quilibet ſacerdos abſoluere poſsit in articulo mortis: ideo ex hoc ipſo quis vſum iuriſdictionis habet, quãuis iuriſdictione careat.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, ꝙ non oportet eum recurrere ad propriũ ſacerdotẽ, vt iterum à pc̃tis ſoluatur, à quibus in articulo mortis abſolutus eſt: ſed vt innoteſcat ei ꝙ eſt abſolut⁹. Nec ſimiliter oportet ꝙ abſolutus ab excõmunicatione ad iudicem vadat, qui aliâs abſoluere potuiſſet abſolutionem petens: ſed ſatiſfactionẽ offerẽs.

¶ Ad tertium dicendũ, ꝙ baptiſmus habet ex ipſa ſanctificatione materiæ efficaciã: & ideò à quocunq; conferat̃ alieno, ille ſacramẽtum recipit: ſed vis ſacramẽtalis pœnitentiæ conſiſtit in ſanctificatione miniſtri: & ideò ille qui laico cõfitetur quãuis impleat quod ex parte eſt de ſacramentali confeſsione, tñ ſacramentalẽ abſolutionẽ non conſequitur: & ideò aliquid valet ei quantũ ad diminutionẽ pœnæ quæ fit per confeſsionis meritum & pœnam: ſed non conſequitur diminutionẽ illam pœnæ quæ eſt ex vi clauium: & ideò oportet ꝙ iterum ſacerdoti confiteatur, & magis ſic confeſſus diſcedens punitur poſt hanc vitam quàm ſi ſacerdoti fuiſſet cõfeſſus.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum pœna taxetur ſecundum quantitatem culpæ.

Tho. 4. Diſt. 20. q. 1. ar. 2. q. 1.

Ad ſeptimum ſic proceditur. Videtur ꝙ pœna tẽporalis cuius reatus poſt pœnitentiã manet, non taxet̃ ſecundum quantitatẽ culpæ. Taxatur enim ſecundũ quantitatẽ delectationis quæ fuit in pc̃tõ: vt patet Apoc. 18. quantũ glorificauit ſe & in delitiis fuit, tantũ date illi tormentũ & luctũ: ſed qñq; vbi eſt maior delectatio ibi eſt minor culpa: ꝙa peccata carnalia plus habẽt delectationis quàm ſpiritualia ſecundũ Greg. ergo pœna non taxatur ſecundũ quantitatẽ culpæ. ¶ Præterea, eodẽ modo aliquis obligatur per præcepta moralia in no. le. & in veteri: ſed in ve. le. debebatur pro peccatis pœna ſeptẽ dierum: vt. ſ. ſeptem diebus immundi eſſent: cùm ergo in nouo Te. imponatur pœna ſeptẽnis pro vno peccato mortali, videtur ꝙ quantitas pœnæ non reſpiciat quantitatem culpæ. ¶ Præterea maius eſt peccatũ homicidij in laico quàm fornicationis in ſacerdote: quia circũſtantia quę ſumitur ex ſpecie peccati magis aggrauat quàm quæ ſumitur ex conditione perſonę, ſed laico pro homicidio imponitur ſeptennis pœnitẽtia, ſed ſacerdoti decem annorum ſecundũ Can. ergo pœna non taxat̃ ſcd'm quãtitatẽ. ¶ Præterea maximũ peccatum eſt quod in ipſum corpus Chriſti commit̃titur, quia tantò grauiùs quis peccat quãtò maior eſt in quem peccatur: ſed pro effuſione ſanguinis Chriſti in ſacramẽto altaris contenti iniungitur pœnitẽtia. 40. dierum vel parum ampliùs: pro fornicatione ſimplici iniungitur pœnitentia ſeptennis ſecundũ Can. ergo quantitas pœnæ non reſpondet quantitati culpæ.

¶ Sed contrà, Iſa. 27. Menſurã contra menſuram cùm abiecta fuerit iudicabo eum. ergo quãtitas iudicij punitionis pc̃tĩ eſt ſecundũ quantitatẽ culpæ. ¶ Præterea, homo reducit̃ ad æqualitatem iuſtitiæ per pœnitentiã inflictã: ſed hoc non eſſet ſi quantitas culpæ & pœnæ non ſibi reſponderent. ergo vnum alteri reſpondet.

¶ Reſpondeo dicendũ, ꝙ pœna poſt dimiſsionem culpæ exigitur ad duo. ſ. ad debitũ ſoluendum, & ad remediũ præſtandũ. Poteſt ergo taxatio pœnæ cõſiderari quantũ ad duo. Primò, quantũ ad debitũ: & ſic quantitas pœnę radicaliter reſpondet quantitati culpæ antequã de ea aliquid dimittat̃, ſed'm tñ ꝙtum per primũ eorũ quę pœnitentiã natã ſunt remittere plus remittitur: ſecundum hoc per aliud minus remittendum vel ſoluendum reſtat: quia quãto per contritionẽ plus de pœna dimiſſum eſt, tantò per confeſsionẽ minus dimittendũ reſtat. Secundò, quantũ ad remedium vel illius qui peccauit vel aliorum, & ſic qñq; pro minori peccato iniungitur maior pœnitentia: vel quia peccato vnius difficiliùs põt reſiſti quàm peccato alterius: ſicut inueui imponitur pro fornicatione maior pœna quã ſeni quãuis minùs peccet: vel quia in eo pc̃tm̃ eſt periculoſius, ſicut in ſacerdote q̃ in alio: vel quia multitudo magis prona eſt ad id pc̃tm̃: & ideò per pœnã vnius, alij ſunt exterrendi. Pœna ergo in foro pœnitẽtiæ quantùm ad

vtrunq;

vtrunque taxanda eſt: & ideò non ſemper pro maiori peccato maior pœna imponit. Sed pœna purgatorij ſolùm eſt ad ſoluẽdum debitum, quia vlteriùs non manet locus peccãdi: & ideò illa pœna taxatur ſolùm ſecundum quantitatem peccati cõſiderata tamen contritionis quãtitate, & confeſsione & abſolutione: quia per omnia de pœna aliquid dimittitur: vnde etiã à ſacerdote iniũgẽdo ſatisfactionẽ ſunt cõſiderãda.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ in verbis illis duo tanguntur ex parte culpę. ſ. glorificatio & deliciæ: quorũ primũ pertinet ad elationẽ peccãtis, qua Deo reſiſtit. Secundũ ad delectationẽ pcti: quãuis autẽ ſit minor delectatio q̃ñq; in maiori culpa, tamẽ eſt ibi ſemper maior elatio: & ideò ratio non procedit.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, q̃ illa pœna ſeptẽ dierũ nõ erat expiatiua à pœna debita pcto. Vnde etiam ſi poſt illos dies moreretur, in purgatorio puniretur, ſed expiabat ab irregularitate à qua omnia ſacrificia legalia expiabãt. Nihilominus cęteris paribus plus peccat homo in no. le. q̃ in ve. propter ſanctificationẽ ampliorẽ qua ſancti ficatur in baptiſmo: & ꝓpter bẽneficia Dei potiora humano generi exhibita: & hoc patet ex hoc quod dicit Heb. 10. Quãto putatis deteriora mereri ſupplicia &c. Nec tñ hoc verũ eſt vniuerſaliter q̃ exigat pro quolibet pcto mortali ſeptẽnis pnĩa, ſed hoc eſt quaſi quędã regula cõmunis vt in pluribus competens, quam tamen oportet dimittere conſideratis diuerſis peccatorum circunſtantiis.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ eps vel ſacerdos cũ maiori periculo ſuo & aliorũ peccat: & ideò ſoliciti retrahunt eum Canones à pcto q̃ alios, maiorẽ pœnã iniungendo ſecundum q̃ eſt in remediũ: q̃uis quãdoq; non debeatur tanta ex debito. Vnde in purgatorio non tanta ab eo exigitur.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ pœna illa eſt intelligẽda q̃n nolente ſacerdote hoc accidit. Si em̃ ſponte funderet multo grauiori pœna dignus eſſet.

QVAESTIO. IX.

De qualitate confeſsionis.

DEinde conſiderandũ eſt de qualitate confeſsionis. Circa quod quæruntur quatuor. Primò, vtrũ confeſsio poſsit eſſe informis. Secũdò, vtrũ oporteat confeſsionẽ eſſe integrã. Tertiò, vtrum poſsit aliquis per alium vel per ſcriptum confiteri. Quartò, vtrum illæ conditiones quæ à magiſtris aſsignantur, ad confeſsionem requirãtur.

ARTICVLVS. I.

Vtrum confeſsio poſsit eſſe informis.

Thom. vbi. ſ. ar. 4. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic procedit. Videt, q̃ confeſsio nõ poſsit eſſe informis: dicit. n. Eccl. 17. A mortuo velut q nõ eſt perit cõfeſsio: ſed ille q̃ non habet charitatẽ eſt mortuus, qa ipſa eſt aĩæ vita. ergo abſq; charitate nõ põt eſſe cõfeſsio. ¶ Prętereà, cõfeſsio diuidit cõtra cõtritionẽ, ſed cõtritio & ſatisfactio nunq̃ pñt extra charitatẽ fieri. ergo nec cõfeſsio. ¶ Prætereà, in cõfeſsione oportet q̃ os cordi cõcordet, qa hoc ipſum nomẽ cõfeſsionis reqrit: ſed ille q̃ adhuc manet in affectu pcti qd' cõfitet, non habet cor ori cõforme: qa corde pctm̃ tenet qd' ore dãnat. ergo talis non cõfitet. ¶ Sed cõtrà, q̃libet tenet ad cõfeſsionẽ mortaliũ. ſed ſi aliq̃s ſemel cõfeſſus eſt etiã mortali exñs, nõ tenet vlteri⁹ ad cõfitendũ ea pcta: qa cũ nullus ſciat ſe charitatẽ habere, nullus ſciret ſe confeſſum fuiſſe. ergo non eſt de neceſsitate confeſsionis q̃ ſit charitate formata.

¶ Reſpõdeo dicendũ, q̃ cõfeſsio eſt act⁹ virtutis & pars ſacri: ſecundũ autẽ q̃ eſt act⁹ virtutis eſt act⁹ meritori⁹ ꝓpriè, & ſic cõfeſsio nõ valet ſine charitate q̃ eſt principiũ merẽdi: ſed ſed'm q̃ eſt pars ſacri, ſic ordinat cõfitentẽ ad ſacerdotẽ, qui habet claues eccl'iæ, q̃ per cõfeſsionẽ cõfitẽtis cõſcientiã cognoſcit, & ſecũdũ hoc cõfeſsio põt eſſe etiã in eo q̃ nõ eſt cõtrit⁹: qa põt pcta ſua cõfiteri ſacerdoti, & clauibus eccleſię ſe ſubiicere: & q̃uis tũc nõ percipiat abſolutionis fructũ, tñ recedẽte fictiõe pcipere incipiet: & ſic etiã in aliis ſacris. Vnde nõ tenet iterare cõfeſsionẽ q̃ fictus accedit, ſed tenet poſtmodũ fictionẽ ſuã cõfiteri.

¶ Ad primũ ergo dd'm, q̃ authoritas illa intelligẽda eſt q̃tùm ad fructũ cõfeſsiõis percipiendũ, quem nullus extra charitatẽ exiſtens percipit.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, q̃ cõtritio & ſatisfactio fiunt Deo, ſed cõfeſsio fit hoĩ: & ideò de rõne cõtritiõis & ſatisfactionis eſt q̃ hõ ſit Deo per charitatẽ vnitus, non autẽ de ratione cõfeſsionis.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ ille qui pcta quæ habet narrat, verè loquit, & ſic cor cõcordet voci vel verbis quantùm ad ſubſtantiã confeſsionis, quamuis diſcordet à confeſsionis fine.

ARTICVLVS. II.

Vtrum oporteat confeſsionem eſſe integram.

Ad ſecundum ſic procedit. Videtur q̃ non oporteat confeſsionem eſſe integram: vt. ſ. omnia peccata vni ſacerdoti confiteatur. Quia erubeſcẽtia facit ad diminutionẽ pœnæ, ſed quanto pluribus ſacerdotibus quis confitetur, tanto maiorem erubeſcentiam patitur. ergo fructuoſior eſt confeſsio ſi pluribus

pluribus ſacerdotibus diuidatur. ¶ Præterea, cõfeſsio ad hoc neceſſaria eſt in pœnitẽtia: vt pœna ſecundũ arbitrium ſacerdotis peccato taxetur: ſed ſufficiens pœna põt imponi à diuerſis ſacerdotibus de diuerſis peccatis. ergo nõ oportet vni ſacerdoti omnia peccata confiteri. ¶ Præterea, põt contingere q̃ poſt confeſsionẽ factã & ſatisfactionẽ perfectã recordetur quis alicuius peccati mortalis, quod dum confitebat memoria non habebat, & tunc copiã proprij ſacerdotis cũ quo primò confeſſus fuerit habere nõ poterit. ergo poterit id ſolũ p̃ctm̃ alteri confiteri, & ſic diuerſa peccata diuerſis ſacerdotibus cõfitebitur. ¶ Præterea, ſacerdoti non debet fieri confeſsio de peccatis niſi ꝓpter abſolutionẽ: ſed q̃q; ſacerdos qui confeſsionẽ audit põt de quibuſdam p̃ctis abſoluere non de omnibus. ergo ad minus in tali caſu non oportet q̃ confeſsio ſit integra.

¶ Sed contrà, Hypocriſis eſt impedimentũ pœnitentiæ: ſed diuidere confeſsionẽ ad hypocriſim pertinet: vt Aug. dicit. ergo confeſsio debet eſſe integra. ¶ Præterea, confeſsio eſt pœnitentiæ pars: ſed pœnitentia debet eſſe integra. ergo & confeſsio.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ in medicina corporali oportet q̃ medicus non vnum ſolũ morbũ contra quem medicinã dare debet cognoſcat, ſed etiã vniuerſaliter totã habitudinẽ ipſius infirmi: eò q̃ vnus morbus ex adiunctione alterius aggrauatur, & medicina quæ vni morbo cõpeteret alteri nocumentũ præſtaret: & ſimiliter eſt in peccatis: quia vnũ aggrauat̃ ex adiunctione alterius, & illud quod vni peccato eſſet conueniens medicina, alteri incentiuũ præſtaret, cũ quãdoq; aliquis cõtrariis peccatis infect⁹ ſit: vt Grego. in Paſtorali docet: & ideò de neceſsitate confeſsionis eſt q̃ homo oĩa peccata confiteat̃, quę in memoria habet: quod ſi non faciat, non eſt confeſsio, ſed confeſsionis ſimulatio.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ & ſi erubeſcentia ſit multiplicior quando diuidit diuerſa peccata diuerſis, tñ oẽs ſimul non ſunt ita magnæ erubeſcentiæ, ſicut illa vna qua quis omnia ſua ſimul confitetur: q̃a vnum p̃ctm̃ per ſe conſideratũ non demonſtrat ita malã diſpoſitionẽ peccãtis, ſicut q̃n eſt cum pluribus aliis conſideratum: quia in vnum p̃ctm̃ aliquis quandoq; ex ignorãtia vel infirmitate labitur, ſed multitudo peccatorum demonſtat malitiã peccãtis, vel magnam corruptionem eiuſdem.

¶ Ad ſecundũ dicendum, q̃ pœna à diuerſis ſacerdotibus impoſita non eſſet ſufficiens: quia quilibet conſideraret vnum per ſe, & non grauitatem ipſius quã habet ex adiunctione alterius & quãdoq; pœna quæ contra vnũ p̃ctm̃ daret̃, eſſet promotiua alterius peccati: & præterea ſacerdos confeſsionẽ audiens vicem Dei gerit, & ideò debet ei fieri hoc modo confeſsio, ſicut fit Deo in contritione. Vnde ſicut non eſſet cõtritio niſi quis de omnibus peccatis contereret̃, ita non eſſet confeſsio niſi quis de omnibus, quæ memoriæ occurrerint confiteatur.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ quidã dicunt q̃ quando aliquis recordatur eorum quæ priùs oblitus erat, debet etiã ea quæ priùs confeſſus fuit confiteri, & præcipuè ſi non põt eundẽ habere cui antè confeſſus fuerat qui oĩa cognoſcit, vt totius culpæ quantitas vni ſacerdoti innoteſcat. Sed hoc non videtur neceſſarium, quia p̃ctm̃ habet quantitatẽ & ex ſeipſo, & ex adiunctione alterius: peccatorũ autẽ de quibus confeſſus eſt manifeſtauit quantitatem quam ex ſeipſis habent: ad hoc autẽ q̃ ſacerdos vtranq; quãtitatẽ peccati huiuſmodi cognoſcat, ſufficit q̃ hoc peccatũ confitens dicat explicitè, & alia in generali, dicendo, quòd cùm alia multa confiteretur huius oblitus fuit.

¶ Ad quartum dicendũ, q̃ etiã ſi ſacerdos non de omnibus poſsit abſoluere, tamen teneat̃ ſibi omnia confiteri, vt quantitatem totius culpæ cognoſcat, & de illis de quibus non põt abſoluere ad ſuperiorem remittat.

ARTICVLVS. III.

Vtrum quis poſsit per alium vel per ſcriptũ confiteri.

Ad tertium ſic procedit. Videtur q̃ poſsit per alium quis confiteri, vel per ſcriptũ, quia confeſsio neceſſaria eſt ad hoc vt conſcientia pœnitentis ſacerdoti pandatur: ſed homo põt per aliũ vel per ſcriptũ ſuam conſcientiã ſacerdoti manifeſtare. ergo ſufficit per alium vel per ſcriptum confiteri. ¶ Præterea, quidã non intelliguntur à propriis ſacerdotibus propter linguę diuerſitatẽ, & tales nõ poſſunt niſi per alios confiteri. ergo non eſt de neceſsitate ſacramẽti q̃ per ſeipſum quis confiteatur: & ita videtur q̃ ſi per aliũ quis cõfeſſus fuerit qualitercunq; ſufficiat ei ad ſalutem. ¶ Præterea, de neceſsitate ſacramenti eſt q̃ homo proprio ſacerdoti confiteatur, vt ex dictis patet: ſed aliquãdo proprius ſacerdos eſt abſens, cui non poteſt pœnitens propria voce loqui, poſſet autem per ſcriptum ei ſuam conſcientiam manifeſtare. ergo videtur q̃ per ſcriptum ei ſuam conſcientiam tranſmittere debeat.

¶ Sed contrà, homo ad confeſsionẽ peccatorũ ſicut ad confeſsionẽ fidei obligatur: ſed confeſsio fidei ore eſt facienda, vt patet Ioan. 10. ergo & confeſsio peccatorum. ¶ Præterea, qui per ſe ipſum peccauit, per ſeipſum debet pœnitere: ſed confeſsio eſt pœnitẽtiæ pars. ergo pœnitẽs

debet

debet confiteri propria voce.

¶ Reſpondeo dicendū, q confeſsio non ſolùm eſt actus virtutis, ſed etiā pars ſacrī: quāuis autē ad eā ſecundū q eſt actus virtutis ſufficeret qualitercūq; fieret, & ſi nō eſſet tanta difficultas in vno mō ſicut in alio: tñ ſecundū q eſt pars ſacrī habet determinatū actū, ſicut & alia ſacrā habēt determinatā materiā: & ſicut in baptiſmo ad ſignificādā interiorē ablutionē, aſſumit illud elementū cuius eſt maxima vis ī abluēdo: ita in actu ſacrī ad manifeſtandū ordinatè aſſumit ille actus, quo maximè conſueuimus manifeſtare, ſcilicet, proprium verbum. Alij enim modi ſunt inducti in ſupplementum iſtius.

¶ Ad primū dicendū, q ſicut in baptiſmo non ſufficit qualitercūq; abſoluere, ſed p eſm determinatū: ita nec in pnīa ſufficit qualitercūq; peccata manifeſtare, ſed oportet q per actū determinatum manifeſtentur.

¶ Ad ſecundū dicendū, q in eo q vſum linguæ nō habet ſufficit q p ſcriptū aut p nutū aut interpretē cōfiteaī: quia nō exigit ab hoīe plus q̄ poſsit, q̄ ishō nō poſsit vel debeat baptiſinū accipere niſi in aqua: qa aqua eſt oīno ab exteriori, & nobis ab alio exhibet, ſed actus confeſsionis eſt à nobis: & ideò qñ non poſſumus vno modo, debemus ſecundū q poſſumus cōfiteri.

¶ Ad ſecundum dicendum, q in abſentia proprij ſacerdotis poteſt etiā laico fieri confeſsio, & ideò non oportet q per ſcriptum fiat: quia plus pertinet ad neceſsitatē confeſsionis actus quàm ille cui fit confeſsio.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum conditiones aſsignatæ requirantur ad confeſsionem.

Ad quartum ſic procedit. Vī q illę conditiones q̄ à magiſtris aſsignantur his verſibus cōtentę non requiranī ad cōfeſsionē: Sit ſimplex, humilis cōfeſsio, pura, fidelis. Atq; frequēs, nuda, diſcreta, libens, verecūda, Integra, ſecreta, lachrymabiī, accelerata, Fortis & accuſans, & ſit parēre parata. Fides em & ſimplicitas, & fortitudo ſunt p ſe virtutes. ergo non debēt poni per ſe cōditiones confeſsionis.

¶ Prætereà, purū eſt quod nō habet permixtionē: ſimiliter ſimplex cōpoſitionē & pmixtionē aufert. ergo ſuperfluè vtrūq; ponit. ¶ Prętereà, peccatū ſemel cōmiſſum nullus tenet confiteri niſi ſemel. ergo ſi homo pctm nō iterat, nō oportet q ſit frequēs. ¶ Prætereà, confeſsio ad ſatisfactionē ordinat: ſed ſatisfactio q̄q; eſt publica, ergo & cōfeſsio non ſemp debet eſſe ſecreta.

¶ Prætereà, illud quod non eſt in poteſtate noſtra non requirit à nobis: ſed lachrymas emittere non eſt in poteſtate noſtra. ergo non requiritur ad confitentem.

¶ Reſpondeo dicendū, q dictarū conditionum quędā ſunt de neceſsitate cōfeſsionis, quędā de benè eſſe ipſius. Ea autē q̄ ſunt de neceſsitate cōfeſsionis, vel competunt ei ſecundū q eſt actus virtutis, vel ſecundum q eſt pars ſacrī. Si primo modo, aut ratione virtutis in genere, aut ratione ſpecialis virtutis cuius eſt actus, aut ex ipſa rōne actus. Virtutis autē in genere ſunt quatuor cōditiones: vt in. 2. Ethi. dicitur. Prima eſt vt aliquis ſit ſciēs, & quātùm ad hoc cōfeſsio dicit eſſe diſcreta: ſecundū q in actu oīs virtutis prudentia requirit. eſt autem hæc diſcretio vt maiora cum maiori pondere confiteantur. Secunda conditio eſt vt ſit eligens, quia actus virtutum debēt eſſe voluntarij, & quantùm ad hoc dicit, libens. Tertia conditio eſt vt propter hoc. ſ. debitum finem operet, & quantū ad hoc dicit q debet eſſe pura, vt. ſ. recta ſit intētio. Quarta eſt, vt immobiliter operetur, & quantū ad hoc dicit q debet eſſe fortis: vt. ſ. ppter verecūdiā non dimittat. Eſt autē cōfeſsio actus virtutis pnīæ q̄ quidē primò initiū ſumit in horrore turpitudinis pctī, & quantū ad hoc cōfeſsio debet eſſe verecunda: vt. ſ. non ſe iactet de peccatis propter aliquā ſæculi vanitatē admixtā. Secūdò progreditur ad dolorem de pctō commiſſo, & quantū ad hoc dicit eſſe lachrymabilis. Tertiò, in abiectione ſui terminatur, & quantū ad hoc debet eſſe humilis, vt ſe miſerum confiteatur & infirmum. Sed ex propria ratione huiuſmodi actus qui eſt cōfeſsio habet q ſit manifeſtatiua, quæ quidē manifeſtatio per quatuor impediri pōt. Primò, per falſitatem, & quantū ad hoc dicit fidelis. i. vera. Secundò per obſcuritatē verborum & cōtra hoc dicit nuda, vt non inuoluat obſcuritatē verborū. Tertiò, per verborū multiplicationē, & propter hoc dicit ſimpliciter, vt nō recitet in cōfeſsione niſi qd' ad quātitatē pctī pertinet. Quartò, vt nō ſubtrahatur aliquid de his q̄ manifeſtāda ſunt, & cōtra hoc dicit integra. Secundum autē q cōfeſsio eſt pars ſacrī ſic cōcernit iudiciū ſacerdotis, qui eſt miniſter ſacrī. Vnde oportet q ſit accuſans ex parte confitentis, parēre parata per comparationem ad ſacerdotem. Secreta quantùm ad conditionem fori, in quo de occultis conſcientię agitur. Sed de benè eſſe confeſsionis eſt quòd ſit frequens & quòd ſit accelerata: vt, ſcilicet ſtatim confiteatur.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd non eſt incōueniens quòd conditio vnus virtutis in actu alterius inueniatur qui ab ipſa imperatur: vel quia medium quod eſt vnius virtutis principaliter etiam aliæ virtutes per participationē habent.

¶ Ad ſcd'm dicendū, q hæc cōditio pura intentiōis excludit peruerſitatē à qua homo mūdat, ſi ſim-

ſi ſimpliciter alieni admixtionem excludit.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ hoc non eſt de neceſsitate confeſsionis, ſed de benè eſſe.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ propter ſcandalũ aliorum qui poſſunt ex peccatis auditis ad malũ inclinari, non debet confeſsio fieri in publico, ſed in occulto: ex pœna autẽ ſatisfactoria non ſcandalizatur ita aliquis: quia quãdoq; pro paruo vel nullo ſimilia opera ſatisfactoria fiunt.

¶ Ad quintum dicendũ, quòd intelligendum eſt de lachrymis mentis.

QVÆSTIO. X.

De effectu confeſsionis.

DEinde conſiderandum eſt de effectu confeſsionis. Circa quod quæruntur quinq;. Primò, Vtrum confeſsio liberet à morte peccati. Secundò, Vtrum confeſsio liberet aliquo modo à pœna. Tertiò, Vtrum confeſsio aperiat paradiſum. Quartò, Vtrũ confeſsio tribuat ſpem ſalutis. Quintò, Vtrum confeſsio generalis deleat peccata mortalia præterita.

ARTICVLVS. I.

Vtrum confeſsio liberet à morte peccati.

Thom. vbi. ſ. art. 5. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ confeſsio nõ liberet à morte peccati. Confeſsio enim contritionẽ ſequit̃: ſed contritio ſufficienter delet culpam. ergo cõfeſsio non liberat à morte peccati.

¶ Præterea, ſicut mortale eſt culpa, ita etiam veniale: ſed per confeſsionẽ fit veniale quod priùs fuit mortale, vt in litera dicitur. ergo per confeſsionẽ non remittitur culpa, ſed culpa in culpam mutatur.

¶ Sed contrà eſt, Concluſio eſt pars pœnitentiæ ſacramenti: ſed pœnitentia à culpa liberat. ergo & confeſsio.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ pœnitẽtia inquantũ eſt ſacramentũ præcipuè in confeſsione perficitur, quia per eam homo miniſtris eccleſiæ ſe ſubdit, qui ſunt ſacramentorũ diſpenſatores. Contritio enim votũ confeſsionis annexum habet, & ſatiſfactio pro iudicio ſacerdotis cui fit cõfeſsio taxatur, & quia in ſacro pœnitẽtiæ gratia infunditur, per quã fit remiſsio peccatorũ, ſicut in baptiſmo: ideò eo modo confeſsio ex vi abſolutionis coniunctæ remittit culpam ſicut & baptiſmus. Liberat enim baptiſmus à morte peccati non ſolũ ſecundũ q̃ actu percipitur, ſed etiam ſecundum q̃ in voto habetur: ſicut patet in illis qui iam ſanctificati ad baptiſmũ accedunt: & ſi aliquis impedimentũ nõ præſtaret ex ipſa collatione baptiſmi, gratiã conſequeret remittentem p̃ctã, ſi pri⁹ ei remiſſa non fuiſſent. Et ſi militer dicendũ eſt de confeſsione adiuncta abſolutioni: qa ſecundũ q̃ in voto pœnitẽtis præceſsit, à culpa liberauit. Poſtmodũ autẽ in actu confeſsionis & abſolutionis gr̃a augetur, & etiã remiſsio peccatorũ daretur ſi pr̃cedẽs dolor de p̃ctis non ſufficiẽs ad contritionẽ fuiſſet, & ipſe tunc obicem gr̃æ non præberet: & ideò ſicut de baptiſmo dicitur q̃ liberat à morte, ita etiã de confeſsione dici poteſt.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ contritio habet votum confeſsionis annexum: & ideo eo modo liberat à culpa pœnitẽtes: ſicut deſideriũ baptiſmi baptizandos.

¶ Ad ſecundũ dicendum, q̃ veniale non ſumit̃ pro culpa, ſed pro pœna de facili expiabili: vnde non ſequitur q̃ culpa in culpam conuertat, ſed penitus annihilat. Dicitur enim veniale tripliciter. Vno modo ex genere, ſicut verbum otioſum. Alio modo ex cauſa. i. veniæ cauſam in ſe habens, ſicut p̃ctũ ex infirmitate. Alio modo ex euentu, ſicut accipitur hic: quia per confeſsionem hoc euenit q̃ de culpa præterita homo veniam conſequatur.

ARTICVLVS. II.

Vtrũ confeſsio liberet aliquo modo à pœna.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videt̃ q̃ confeſsio non liberet aliquo modo à pœna: quia p̃ctõ non debetur niſi pœna ẽterna vel tẽporalis: ſed pœna ẽterna per contritionẽ dimittitur: pœna autẽ tẽporalis per ſatisfactionẽ. ergo per confeſsionẽ nihil dimittitur de pœna.

¶ Præterea, voluntas pro facto reputatur, vt in litera dicit̃: ſed ille qui contritus eſt habuit propoſitũ confitendi. ergo tantũ valuit ſibi ſicut ſi fuiſſet confeſſus, & ita per cõfeſsionẽ quã poſteà facit nihil de pœna dimittit̃.

¶ Sed contrà, pœnã habet confeſsio: ſed per omnia opera pœnalia expiatur pœna peccato debita. ergo & per confeſsionem.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ confeſsio ſimul cũ abſolutione habet vim liberandi à pœna dupliciter. vno modo ex ipſa vi abſolutionis: & ſic quidem liberat in voto exiſtens à pœna æterna: ſicut etima à culpa, quæ quidẽ pœna eſt condemnans, & ex toto exterminãs: à qua hõ liberatus adhuc manet obligatus ad pœnã temporalem, ſecundum q̃ pœna eſt medicina purgãs & promouens: & hæc pœna reſtat in purgatorio patienda etiam his qui à pœna inferni liberati ſunt, quæ quidem pœna eſt improportionata viribus pœnitentis in hoc mundo viuentis: ſed

per

per vim clauium intantùm minuitur q̃ proportionata viribus pœnitentis remanet, ita q̃ ſatisfaciendo ſe in hac vita purgare poteſt. Alio modo diminuit pœnam ex ipſa natura actus confitentis, qui habet pœnam erubeſcentiæ annexam: & ideò quanto aliquis pluries de ipſis peccatis confitetur, tanto magis pœna minuitur.

¶ Et per hoc patet reſponſio ad primum.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ voluntas pro facto non reputatur in his quę ſunt ab alio: ſicut eſt de baptiſmo. Non em̃ tantum valet voluntas ſuſcipiendi baptiſmũ, ſicut ipſius ſuſceptio: ſed reputatur volũtas pro facto in his quæ ſunt omnino ab homine: & iterum quantùm ad prę miũ eſſentiale, nõ autẽ quantũ ad pœnæ remotionẽ, & huiuſmodi: reſpectu quorum attenditur meritum accidentaliter & ſecundariò. & id eò confeſsus & abſolutus, minùs in purgatorio punietur q̃ contritus tantùm.

ARTICVLVS. III.

Vtrum confeſsio aperiat paradiſum.

Ad tertium ſic procedit. Videtur q̃ confeſsio nõ aperiat paradiſum quia diuerſorum diuerſi ſunt effectus: ſed apertio paradiſi effectus eſt baptiſmi. ergo non eſt effectus cõfeſsionis. ¶ Præterea in id quod clauſum eſt ante apertionem intrare non poteſt: ſed ante confeſsionem moriens intrare paradiſum poteſt. ergo confeſsio no aperit paradiſum.

¶ Sed contrà, Confeſsio facit hominem ſubiici clauibus eccleſiæ: ſed per eas aperitur paradiſus. ergo & per confeſsionem.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ à paradiſi introitu prohibetur aliquis per culpam & reatum pœnæ, & quia huiuſmodi impedimenta confeſsio amouet, vt ex dictis patet: ideo dicitur paradiſum aperire.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis baptiſmus & pœnitentia ſint diuerſa ſacramenta, tamẽ agunt in vi vnius paſsionis Chriſti, per quam aditus paradiſi eſt apertus.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, q̃ ante votũ confeſsionis paradiſus clauſus erat peccanti mortaliter, quamuis poſteà per contritionem votum confeſsionis importantẽ apertus ſit, etiam ante confeſsionem actualiter factam, non tamen obſtaculum reatus eſt totaliter amotum ante confeſsionem & ſatisfactionem.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum confeſsio ſpem tribuat ſalutis.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ effectus confeſsionis poni non debeat q̃ tribuit ſpem ſalutis: quia ſpes ex omnibus meritoriis actibus prouenit, & ſic non videtur proprius effectus confeſsionis. ¶ Præterea, per tribulationem ad ſpem peruenimus, vt patet Rom. 5. ſed tribulationem homo præcipuè in ſatiſfactione ſuſtinet. ergo tribuere ſpem ſalutis magis eſt ſatisfactionis quàm confeſsionis.

¶ Sed cõtrà, Per cõfeſsionẽ homo fit humilior & mitior, ſicut in litera Magiſter dicit: ſed per hoc homo accipit ſpem ſalutis. ergo confeſsionis effectus eſt tribuere ſpem ſalutis.

¶ Reſpõdeo dicendum, q̃ ſpes remiſsionis peccatorum non eſt nobis niſi per Chriſtũ, & quia homo per confeſsionẽ ſe ſubiicit clauibus eccleſiæ ex paſsione Chriſti virtutẽ habentibus: ideò dicitur q̃ confeſsio ſpem ſalutis tribuit.

¶ Ad primum ergo dicẽdum, quòd ex actibus non poteſt eſſe ſpes ſalutis principaliter, ſed ex gratia redemptoris: & quia confeſsio gratiæ redemptoris innititur, ideò ſpem ſalutis tribuit non ſolũ vt actus meritorius, ſed vt pars ſacri.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, q̃ tribulatio ſpem ſalutis tribuit per experimentũ proprię virtutis, & purgationẽ à pœna: ſed cõfeſsio etiã mõ p̃dicto.

ARTICVLVS. V.

Vtrum confeſsio generalis ſufficiat ad delenda mortalia oblita.

Thom. 4. Diſtin. 21. q. 2. art. 2.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̃ confeſsio generalis nõ ſufficiat ad delendũ pc̃tã mortalia oblita. Peccatũ enim per confeſsionem deletum, non eſt neceſſe iterum cõfiteri: ſi ergo peccata oblita per confeſsionem generalẽ dimitterent̃, non eſſet neceſſarium q̃ cùm ad notitiam redeunt aliquis confiteretur.

¶ Præterea, quicũq; nõ eſt cõſcius ſui pc̃ti, vel nõ habet pc̃tm̃, vel eſt oblitus ſui pc̃ti: ſi ergo per generalẽ confeſsionẽ pc̃tã mortalia oblita dimittunt̃, quicunq; non eſt ſibi cõſcius de aliquo pc̃tõ mortali per generalem confeſsionem põt eſſe certus q̃ ſit immunis à peccato mortali: quod eſt cõtra Apoſtolũ. 1. Cor. 4. Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum.

¶ Præterea nullus ex negligẽtia reportat commodum: ſed non poteſt eſſe ſine negligentia quòd aliquis peccatum mortale obliuiſcatur antequàm ei dimittatur. ergo non reportat ex hoc tale commodum q̃ ſine ſpeciali confeſsione de peccato ei dimittatur.

¶ Præterea, magis eſt elongatum à cognitione confitentis id quod eſt omnino ignoratum, quàm illud cuius eſt oblitus: ſed peccata per ignorantiã commiſſa generalis confeſsio non delet: quia tunc hæretici qui neſciũt aliqua pc̃tã in quibus ſunt eſſe

esse peccata: aut etiã aliqui simplices per generalem confessionem absoluerentur, quod falsum est. ergo generalis confessio non tollit peccata oblita.

¶ Sed contrà, Psal. Accedite ad eum & illuminamini & facies vestræ non confundentur. sed iste qui cõfitetur omnia quæ scit, accedit ad Deum quantùm potest. ergo non confunditur vt repulsam patiatur, sed veniã consequitur. ¶ Præterea, ille qui confitetur veniã consequitur, nisi sit fictus: sed ille qui confitetur omnia pctã, quæ in memoria habet aliquorũ oblitus, nõ ex hoc est fictus: quia ignorantiã facti patitur, quæ à pctõ excusat. ergo veniã consequitur, & sic pctã quę oblita sunt relaxantur, cùm impiũ sit dimidiã sperare veniam.

¶ Respondeo dicendũ, q̃ confessio operat̃ præsuppositа contritione, quæ culpã delet: & sic cõfessio directè ordinat̃ ad dimissionẽ pœnæ, qd' quidẽ facit ex erubescẽtia quam habet ex vi clauium quibus se cõfitens subiicit. Contingit autem qñq; q̃ per contritionẽ præcedentẽ pctm̃ aliquod deletũ est quo ad culpã, siue in genera li, si eius memoria tũc nõ habebat̃, siue in spãli: & tunc ante cõfessionẽ illius pcti oblitus est, & tunc confessio generalis sacr̃alis operatur ad dimissionẽ pœnæ ex vi clauiũ, quibus se confitẽs subiicit, nullũ obstaculũ quantũ in ipso est ponens: sed ex ipsa parte qua erubescentia confessionis peccati pœnam minuebat, pœna istius de qua quis specialiter coram sacerdote non erubuit, non est diminuta.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ in confessione sacr̃ali non solũ requirit̃ absolutio, sed iudiciũ sacerdotis satisfactionẽ imponentis: & q̃is iste absolutione sit functus, tm̃ tenet̃ cõfiteri vt suppleatur quod defuit sacramentali confessioni.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ cõfessio non operat̃ (vt dictum est) nisi cõtritione præsuppositа, de qua qñ vera fuit non põt aliquis scire: sicut nec scire põt, an gratiæ habeat plenitudinẽ: & ideò non põt scire vtrum per confessionẽ generalem sit sibi peccatum oblitum dimissum per certitudinem, quamuis possit per coniecturas aliquas existimare.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ iste non reportat commodum ex negligentia, quia non ita plenam remissionem consequitur, sicut aliàs cõsequutus fuisset: nec tantũ meret̃, & tenetur iterũ confiteri cùm ad memoriam peccatum venerit.

¶ Ad quartũ dicendum, q̃ ignorãtia Iuris non excusat, quia ipsa pctm̃ est, sed ignorantia facti excusat. Vnde aliquis de hoc q̃ non confitetur pctã, quia nescit esse pctã propter ignorantiam Iuris diuini non excusatur à fictione: excusaretur autem si nesciret ea esse pctã, ppter ignorantiã particularis circunstantiæ: sicut si cognouit alienam quam credidit esse suam. Sed obliuio de actu peccati habet ignorantiam facti, & ideò excusat à peccato fictionis in cõfessione, quod fructũ absolutionis & cõfessionis impedit.

QVAESTIO. XI.

De sigillo confessionis.

DEinde quæritur de sigillo confessionis. Et circa hoc quæruntur quinq;. Primò vtrũ in quolibet casu teneatur homo cælare ea, quæ habet sub sigillo confessionis. Secundò, vtrum sigillum confessionis se extendat ad alia quàm illa quæ habita sunt de confessione. Tertiò, vtrum solus sacerdos sigillum confessionis habeat. Quartò, vtrum sacerdos possit aliis reuelare delicta confitentis. Quinto, vtrum teneatur ea celare, etiam si aliter ea nouerit.

ARTICVLVS. I.

Vtrum in quolibet casu sacerdos teneatur celare peccata quæ sub sigillo confessionis nouit.

Thom. 4. Dist. 21. q. 3. ar. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ non in quolibet casu tenetur sacerdos celare peccata quæ sub sigillo confessionis nouit: quia sicut dicit Ber. Quod est institutũ pro charitate contra charitatẽ non militat: sed celatio confessionis in aliquo casu contra charitatẽ militaret: sicut si aliquis in confessione scit aliquem hæreticum, quem non põt inducere ad hoc q̃ desistat à corruptione plebis: & similiter de illo qui scit per confessionem affinitatem esse inter aliquos qui contrahere volunt. ergo talis debet confessionẽ reuelare. ¶ Præterea, illud ad quod quis obligatur ex præcepto ecclesiæ tm̃, non est necesse obseruari mandato ecclesiæ in contrariũ facto: sed celatio cõfessionis est introducta ex statuto ecclesiæ tm̃. si ergo per ecclesiam præcipiatur, q̃ quicunq; scit aliquid de tali pctõ dicat ille qui scit, per confessionem debet dicere. ¶ Præterea, magis debet homo cõseruare conscientiã suam quàm famã alterius: quia charitas ordinata est: sed aliquando aliquis pctm̃ celans incurrit propriæ conscientiæ damnũ: sicut cùm in testimonium adducitur pro peccato illo, & iurare cogitur de veritate dicenda: vel cũ aliquis abbas scit per confessionem alicuius Prioris subiecti sibi pctm̃, cuius occasio inducit ipsum ad ruinam, si ei priora-

ei prioratum dimittat: vnde teneť ei auferre paſtoralis curæ dignitatē, auferēdo autē videť confeſsionem publicare. ergo videtur ꝙ in aliquo caſu liceat confeſsionem publicare. ¶ Præterea, aliquis ſacerdos per confeſsionē alicuius quem audiuit poteſt accipere conſcientiā ꝙ ſit prælatione indignus: ſed quilibet teneť contradicere promotioni indignorū, ſi ſua interſit. cùm ergo contradicendo ſuſpitionem inducere videatur de peccato, & ſic quodāmodò confeſsionem reuelare, videtur quòd quandoq; oporteat confeſsionem reuelare.

¶ Sed contrà eſt quòd dicit Decre. de pœni. & re. Caueat ſacerdos nè verbo vel ſigno vel quouis modo prodat aliquatenus peccatorē. ¶ Præterea, ſacerdos debet Deo cuius miniſter eſt conformari: ſed Deus peccata quæ per confeſsionē habet non reuēlat, ſed tegit. ergo nec ſacerdos reuelare debet.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd in ſacramentis ea quæ exteriùs geruntur ſunt ſigna rerum quę interiùs contingunt: & ideò confeſsio qua quis ſacerdoti ſe ſubiicit, ſignum eſt interioris qua quis Deo ſubiicitur: Deus autē peccatum illius qui ſe ſibi ſubiicit per pœnitentiam tegit. Vnde & hoc oportet in ſacramento pœnitentiæ ſignificari: & ideò de neceſſitate ſacramenti eſt quòd quis per confeſsionem celet, & tanquam violator ſacramenti peccat qui confeſsionem reuēlat. Et præter hoc ſunt aliæ vtilitates huius celationis, quia per hoc homines magis ad confeſsionem attrahuntur, & ſimpliciùs etiam peccata confitentur.

¶ Ad primum ergo dicendū, ꝙ quidam dicunt ꝙ ſacerdos non tenetur ſeruare ſub ſigillo confeſsionis niſi peccata de quibus pœnitēs emendationē promittit: aliter poteſt ea dicere ei qui poteſt prodeſſe & non obeſſe. Sed hæc opinio videtur erronea cùm ſit contra veritatem ſacramenti. Sicut enim baptiſmus eſt ſacrm quāuis quis fictus accedat, nec eſt immutatum aliquid propter hoc de eſſentialibus ſacramēti: ita cōfeſſio non deſinit eſſe ſacramētalis, quāuis ille qui confitetur emendationē non proponat: & ideò nihilominus ſub occulto tenendū eſt, nec tamē ſigillum cōfeſsionis contra charitatem militat: quia charitas non requirit ꝙ opponatur remedium peccato quod neſcit. Illud autē quod ſub confeſsione ſcitur eſt quaſi neſcitū, cū illud neſciat vt homo, ſed vt Deus. Tamen aliquod remedium adhibere debet in prædictis caſibus quantùm poteſt ſine reuelatione confeſsionis, ſicut monendo eos qui confitentur, & aliis diligentiam apponendo nè corrumpantur per hæreſim. Poteſt etiā dicere prælato quòd diligentiùs vigilet ſuper gregem ſuum, ita tamen quòd non dicat aliquid quod verbo vel nutu confitentem prodat.

¶ Ad ſecundum dicendum, ꝙ præceptū de confeſsione ſeruanda conſequitur ipſum ſacramentum: & ideò ſicut præceptum de confeſsione ſacramentali faciēda eſt de iure diuino, & non poteſt aliqua diſpenſatione vel iuſsione homo abſolui ab ea: ita nullus ad reuelationē confeſsionis poteſt ab homine cogi vel licentiari. Vnde ſi præcipiatur ſub pœna excommunicationis iam latę, quòd dicat ſi aliquid ſcit de tali peccato, nō debet dicere: quia debet exiſtimare ꝙ intentio precipientis eſt ſi ſciat vt homo, hoc autē non ſcit vt homo. Et ſi etiam exprimeret de confeſsione interrogatus non deberet dicere, nec excommunicationem incurreret: quia non eſt ſubiectus ſuperiori ſuo niſi vt homo: hoc autē non ſcit vt homo, ſed vt Deus.

¶ Ad tertium dicendū, ꝙ homo non adducitur in teſtimonium niſi vt homo: & ideò ſine læſione conſciētiæ poteſt iurare ſe neſcire, quod ſcit tantùm vt Deus. Similiter etiam pōt prælatus ſine læſione conſcientiæ dimittere pctm impūnitum, ꝙ ſcit tantùm vt Deus, vel ſine aliquo remedio: quia non tenetur adhibere remedium, niſi eo modo quo ad ipſum refertur. Vnde in his quæ ad ipſum deferuntur in foro pœnitentiæ debet in eodem foro inquantùm poteſt adhibere remedium, vt abbas in caſu prædicto admoneat eum vt prioratui reſignet: vel ſi noluerit, poteſt ex aliqua alia occaſione abſoluere eū ā cura prioratus, ita tamen quòd omnis ſuſpitio videtur de confeſsionis reuelatione.

¶ Ad quartū dicendum, quòd ex multis aliis cauſis redditur quis indignus ad prælationis officium, quàm ex peccato, ſicut ex defectu ſcientiæ vel ætatis, vel alicui' huiuſmodi: & ideò qui cōtradicit, nec ſuſpitionem de crimine facit, nec confeſsionem reuēlat.

ARTICVLVS. II.

Vtrum ſigillum confeſsionis ſe extendat ad alia quàm ad ea quæ ſunt de confeſsione.

Thom. Diſtinct. vbi ſuprà. art. 1. & ſeq.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd ſigillum confeſsionis ſe extendat ad alia quàm illa quæ ſunt de confeſsione. Quia de confeſsione non ſunt niſi peccata: ſed aliquando cum peccatis alia multa quis narrat, quæ ad confeſsionem non pertinent. ergo cùm illa ſacerdoti dicantur vt Deo, videtur quòd etiam ad illa ſigillum confeſsionis ſe extendat.

¶ Præterea, aliquando aliquis dicit alicui aliquod ſecretum, & ille recipit ſub ſigillo confeſſionis. ergo ſigillum cõfeſsionis ſe extendit ad illa quæ non ſunt de confeſsione.

¶ Sed contrà, ſigillum confeſsionis eſt aliquid annexum ſacramentali confeſsioni: ſed ea quæ annexa ſunt alicui ſacramento non ſe extendunt vltra ſacramentum illud. ergo ſacramentum confeſsionis non ſe extendit niſi ad ea de quibus eſt confeſsio.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd ſigillum confeſſionis directè non ſe extendit niſi ad illa de quibus eſt ſacramentalis confeſsio: ſed indirectè id quod non cadit ſub ſacramentali confeſsione etiam ad ſigillum confeſsionis pertinet, ſicut illa per quę poſſet peccator vel peccatum deprehendi. Nihilominus tamen alia ſummo ſtudio ſunt celanda: tum propter ſcandalum, tum propter pronitatem quæ ex conſuetudine accidere poſſet.

¶ Et per hoc patet reſponſio ad primum.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd aliquis non debet de facili aliquid recipere hoc modo: ſi tamen recipiat tenetur ex promiſsione hoc modo celare, ac ſi in confeſsione haberet, quamuis ſub ſigillo confeſsionis non habeat.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ſolus ſacerdos habeat ſigillum confeſsionis.

Ad tertium ſit procedit. Videtur quòd non ſolũ ſacerdos ſigillum confeſsionis habeat. Quia aliquãdo aliquis confitetur ſacerdoti per interpretem neceſsitate vrgente: ſed interpres (vt videtur) tenetur confeſsionem celare. ergo etiam non ſacerdos aliquid ſub ſigillo confeſsionis habet. ¶ Præterea, aliquando aliquis in caſu neceſsitatis poteſt laico confiteri: ſed ille tenetur peccata celare, cùm ſibi dicantur ſicut Deo. ergo non ſolùm ſacerdos ſigillum confeſsionis habet. ¶ Præterea, aliquando aliquis ſe ſacerdotem fingit vt conſcientiam alicuius exploret per hanc fraudem, & ille etiam (vt videtur) peccat ſi confeſsionem reuẽlet. ergo non ſolùm ſacerdos ſigillum confeſsionis habet.

¶ Sed contrà eſt, quòd ſolus ſacerdos miniſter eſt huius ſacramenti, ſed ſigillum confeſsionis eſt annexum huic ſacramento. ergo ſolus ſacerdos habet ſigillum confeſsionis. ¶ Præterea, homo tenetur ea quæ in confeſsione audit celare, ſi non ſcit ea vt homo, ſed vt Deus: ſed ſolus ſacerdos eſt miniſter Dei. ergo ſolus ſacerdos tenetur occultare.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd ſigillum confeſsionis competit ſacerdoti inquantùm eſt miniſter huius ſacramenti, q̃ nihil aliud eſt quàm debitum confeſsionem celandi: ſicut clauis eſt poteſtas abſoluendi: tamen ſicut aliquis qui non eſt ſacerdos in aliquo caſu participat aliquid de actu clauis dum confeſsionẽ audit propter neceſsitatem, ita etiam participat aliquid de actu ſigilli confeſsionis, & tenẽ celare quam uis propriè loquendo ſigillũ confeſsionis non habeat.

¶ Et per hoc patet abſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum de licentia confitentis poſsit ſacerdos dicere quæ habet in confeſsione.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ de licentia confitentis non poſsit ſacerdos peccatum quod habet ſub ſigillo confeſsionis aliquando prodere. Quod enim non poteſt ſuperior non poteſt inferior, ſed papa non poſſet aliquem licentiare quòd peccatum quod habet in confeſsione alteri proderet. ergo nec ille qui confitetur poteſt ipſum licentiare. ¶ Præterea, illud quod eſt inſtitutũ propter bonum commune eccleſiæ, non poteſt ex arbitrio vnius irritari: ſed celatio confeſsionis eſt inſtituta propter bonum totius eccleſiæ, vt homines confidentiùs ad confeſsionem accedant. ergo ille qui confitetur non poteſt licentiare ſacerdotẽ ad dicendum. ¶ Præterea, ſi poſſit licentiari ſacerdos, videtur dari pallium malitiæ magnæ ſacerdotibus: quia poſſent prętendere ſibi licentiam datam & ſic impunè peccarent, quod eſt inconueniens: & ſic videt quòd non poſsint à confitente licentiari. ¶ Præterea, ille cui iſte reuelabit nõ habebit peccatum hoc ſub ſigillo confeſsionis: & ſic poterit peccatum publicari, quod iam deletum eſt, quod eſt inconueniens. ergo non poteſt licentiare.

¶ Sed contrà, ſuperior poteſt mittere peccatorem cum literis ad inferiorem ſacerdotem de voluntate ipſius. ergo de voluntate confitentis poteſt ſacerdos peccatum reuelare alteri. ¶ Præterea, qui poteſt aliquid facere per ſe, poteſt etiam per alterum facere: ſed confitens poteſt peccatum ſuum quod fecit per ſe alteri reuelare. ergo poteſt per ſacerdotem facere.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd duo ſunt propter quæ tenentur ſacerdotes peccatum occultare. Primò & principaliter, quia ipſa occultatio eſt de eſſentia ſacramenti, inquantùm ſcit illud vt Deus, cuius vicẽ gerit ad cõfeſsionẽ. Alio modo ꝓpter ſcandalũ vitandũ: põt autẽ cõfitẽs

facere

facere q̃ ſacerdos illud quod ſciebat vt Deus, ſciat etiam vt homo, quod facit dum licentiat eum ad dicendum: & ideò ſi dicat, non frangit ſigillũ confeſsionis: tamen debet vitare ſcandalum dicendo: nè fractor ſigilli prædicti reputetur.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ papa non poteſt licentiare ſacerdotẽ ad dicendũ: quia non poteſt facere, q̃ illud ſciat vt homo, quod tamẽ facere poteſt ille qui confitetur.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ non tollitur illud quod eſt inſtitutum propter bonum cõmune: quia ſigillum confeſsionis non frangitur, quia dicitur quod alio modo ſcitur.

¶ Ad tertiũ dicendum, q̃ ex hoc non datur aliqua impunitas malis ſacerdotibus: quia imminet eis probatio ſi accuſantur, quod ſine licentia confitentis reuelauerunt.

¶ Ad quartũ dicendum, q̃ ille ad quem notio prædicta deuenit mediante ſacerdote de voluntate confitentis, participat in aliquo actu ſacerdotis: & ideò ſimile eſt de eo & de interprete, niſi fortè velit q̃ ille abſolutè ſciat & liberè.

ARTICVLVS. V.

Vtrum ille qui ſcit aliquid per confeſsionem & per alium modum etiam poſsit reuelare illud.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̃ illud quod quis ſcit per cõfeſsionem, & etiã alio modõ poſsit alteri reuelare. Non enim frangitur ſigillũ confeſsionis niſi dum pc̃tm̃ quod ſcitur in cõfeſsione reuelatur. ſi ergo iſte reuelat pc̃tm̃ quod in cõfeſsione audiuit, qualitercunq; aliâs ſciat, ſigillum confeſsionis frangere videtur. ¶ Præterea, quicunque confeſsionem alicuius audit, ei obligatur ad hoc q̃ peccata ipſius non reuelet: ſed ſi aliquis promitteret alicui tenere priuatum ei quod dicitur quantuncunq; poſt ſciret, deberet priuatum tenere. ergo quod quis in confeſsione audiuit, quantuncunq; aliâs ſciat debet priuatum haberi. ¶ Præterea, duorum quod eſt altero potentius trahit ad ſe reliquum: ſed ſcientia qua ſcit peccatum vt Deus, eſt potentior & dignior ſcientia qua ſit peccatum vt homo. ergo trahit ad ſe eam, & ita non poterit reuelari ſecundum quòd ſcientia qua ſcit vt Deus, exigit. ¶ Præterea, ſecretum confeſsionis inſtitutũ eſt ad vitandum ſcandalum, & nè homines à cõfeſsionibus retrahant: ſed ſi aliqs poſſet dicere illud quod in confeſsione audiuit, etiam ſi aliter ſciret, nihilominus ſcandalum ſequeretur. ergo nullo modo poteſt dicere.

¶ Sed contrà, Nullus poteſt alium obligare ad quod non erat obligatus, niſi ſit ſuus prælatus qui obliget eum præcepto: ſed ille qui ſciebat alicuius peccatum per viſum, non erat obligatus ad celandum. ergo ille qui ei confitetur cùm non ſit prælatus ſuus, non poteſt eum obligare ad celandum, per hoc quòd ei confitetur. ¶ Præterea, ſecundum hoc poſſet impediri iuſtitia eccleſiæ, ſi aliquis vt euaderet ſententiã excõmunicationis, quæ in ipſum ferenda erat propter aliquod peccatũ, de quo conuictus eſt, confitetur ei qui ſententiam fert: ſed iuſtitiæ exequutio eſt in præcepto. ergo non tenetur celare peccatum quod quis in confeſsione audiuit, ſi aliâs ipſum ſcit.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd circa hoc eſt triplex opinio. Quidam enim dicunt q̃ illud qd' in confeſsione aliquis audiuit nõ poteſt aliquo modo dicere ſi ſciat aliâs, ſiue antà ſiue pòſt. Quidam verò dicunt quòd per confeſsionem præcludit ſibi via, nè poſsit aliquid dicere quod priùs ſciuit: non autẽ quin poſsit dicere ſi poſt alio modo ſciat. Vtraq; autem opinio dum nimium ſigillo confeſsionis attribuit præiudicium veritati & iuſtitiæ ſeruandæ facit. Poſſet enim aliquis ad peccandum eſſe pronior ſi non timeret ab illo accuſari cui confeſſus eſt, ſi coram illo peccatum iteraret. Similiter etiam multùm iuſtitiæ perire poterit, ſi teſtimonium ferre aliquis non poſſet de eo quod vidit poſt confeſsionem de hoc factam: nec obſtat quòd quidam dicunt quòd debet proteſtari ſe non tenere priuatum hoc: quia hoc non poſſet proteſtari niſi poſtquàm peccatum eſſet ſibi dictum. Et tunc quilibet ſacerdos poſſet reuelare peccatũ proteſtationem faciendo, ſi hoc ipſum ad reuelandum liberum redderet. Et ideò alia opinio eſt communior, quòd illud quòd homo aliâs ſcit ſiue ante confeſsionem, ſiue pòſt, non tenetur celare quantùm ad id, quod ſcit vt homo: poteſt enim dicere: Scio illud quod vidi: tenetur tamen celare illud inquantùm ſcit vt Deus: non enim poteſt hoc dicere, Ego audiui hoc in confeſsione: tamen propter ſcandalum vitandum debet abſtinere nè de hoc loquatur, niſi immineat neceſsitas.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quando aliquis dicit ſe vidiſſe, quod in confeſsione audiuit, non reuelat quod in confeſsione habet niſi per accidens. Sicut qui ſcit aliquid per auditum & viſum, non reuelat quod vidit per ſe loquendo ſi dicat ſe audiuiſſe, ſed per accidens, quia dicit auditum cui accidit viſum eſſe: & ideò talis ſigillum confeſsionis non frangit.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd non obligatur audiens confeſsionem, quòd non reuelet peccatum ſimpliciter: ſed prout eſt in confeſsione auditum. Nullo enim caſu dicere debet ſe audiuiſſe in confeſsione.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc intelligendum eſt de duobus quę habent oppoſitionem: ſed ſcientia qua ſcit aliquis peccatum vt Deus, & illa qua ſcit vt homo, non ſunt oppoſita: id eò ratio non procedit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non debet ita vitari peccatum ex vna parte, quòd ex alia iuſtitia relinquatur. Veritas enim non eſt propter ſcandalum dimittenda: & ideò quando imminet periculum iuſtitiæ, non debet dimitti reuelatio eius quod quis in confeſsione audiuit, ſi aliter ſcit propter ſcandalum. Dum tamen ſcandalum quantum in ſe eſt euitare nitatur.

QVAESTIO. XII.

De ſatisfactione & eius quidditate.

DEinde conſiderandum eſt de ſatisfactione: de qua quatuor conſideranda ſunt. Primò, de eius quidditate. Secundò, de ipſius poſsibilitate. Tertiò, de eius qualitate. Quartò, de his per quæ homo Deo ſatisfacit. Circa primum quæruntur tria. Primò, Vtrum ſatisfactio ſit virtus vel actus virtutis. Secundò, Vtrum ſit actus iuſtitiæ. Tertiò, Vtrum definitio ſatisfactionis quæ in litera ponitur conuenienter aſsignetur.

ARTICVLVS. I.

Vtrum ſatisfactio ſit virtus vel actus virtutis.

Thom. 4. Diſtin. 15. q. 1. art. 1.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ ſatisfactio non ſit neq; virtus neque actus virtutis. Omnis enim virtutis actus eſt meritorius: ſed ſatisfactio non eſt meritoria, vt videtur: quia meritum gratuitum eſt, ſed ſatisfactio debitum attẽdit. ergo ſatisfactio non eſt actus virtutis. ¶ Præterea, actus virtutis eſt voluntarius: ſed aliquando fit ſatisfactio eo inuito de aliquo, vt quando aliquis pro offenſa in alterum commiſſa à iudice punitur. ergo ſatisfactio non eſt virtutis actus. ¶ Præterea, ſecundum Philoſophum. 8. Ethico. In virtute moris principale eſt electio: ſed ſatisfactio non fit per electionem, ſed reſpicit principaliter exteriora opera. ergo non eſt virtutis actus.

¶ Sed contrà, Satisfactio ad pœnitentiam pertinet, ſed pœnitentia eſt virtus. ergo ſatisfactio eſt actus virtutis. ¶ Præterea, nullus actus operatur ad deletionem peccati niſi ſit actus virtutis, quia contrarium deſtruitur per ſuum contrarium: ſed per ſatisfactionem peccatum totaliter annihilatur. ergo ſatisfactio eſt virtutis actus.

¶ Reſpõdeo dicendum, q̃ aliquis actus dicitur eſſe actus virtutis dupliciter. Vno modo materialiter & ſic quilibet actus qui malitiam nõ habet implicitam vel defectum debitæ circunſtantię, actus virtutis dici poteſt: quia quolibet tali actu poteſt vti virtus in ſuum finẽ, ſicut eſt ambulare, loqui, & huiuſmodi. Alio modo dicitur actus aliquis eſſe actus virtutis formaliter, quia ipſe ſuo nomine formam, & rationem virtutis implicitam habet: ſicut fortiter ſuſtinere dicitur actus fortitudinis: formale autẽ cuiuſlibet virtutis moralis eſt ratio medij. vnde omnis actus qui rationem medij importat, actus virtutis formaliter dicitur: & quia æqualitas medium eſt, quod ſuo nomine ſatisfactio importat: non enim dicitur aliquis ſatisfieri niſi ſecundũ proportionem æqualitatis ad aliquid, conſtat quòd ſatisfactio etiam formaliter eſt actus virtutis

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ quamuis ſatisfacere in ſe ſit debitum, tamen inquantùm ſatisfaciens volũtate hoc opus exequitur, rationem gratuiti accipit ex parte operãtis, & ſic operans facit de neceſsitate virtutem: ex hoc enim debitum diminuere habet meritum, quod neceſsitatem importat, quæ voluntati contrariatur: vnde ſi voluntas neceſsitati aſſentiat, ratio meriti non tolletur.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, q̃ actus virtutis non requirit voluntarium in eo qui patitur, ſed in eo qui facit, quia illius actus eſt. Et cùm ille in quẽ iudex vindictã exercet ſe habeat vt patiens ad ſatisfactionem, non vt agẽs, non oportet quòd in eo voluntaria ſit ſatisfactio ſed in iudice faciente.

¶ Ad tertium dicendum, quòd principale in virtute poteſt accipi dupliciter. Vno modo principale in ipſa inquantùm eſt virtus: & ſic ea quę ad rationem pertinent, vel magis ei propinqua ſunt, principaliora ſunt in virtute: & ſic electio & interiores actus in virtute inquantùm virtus eſt, principaliores ſunt. Alio modo poteſt accipi principale in virtute inquantùm eſt talis virt⁹, & ſic principalius in ipſa eſt, ex quo determinationem recipit actus interior: ſed in aliquibus virtutibus determinatur per exteriores, quia electio quæ eſt communis omnibus virtutibus ex hoc quòd eſt electio talis actus efficitur propria huius virtutis: & ſic actus exteriores in aliquibus virtutibus ſunt principaliores, & ita etiam eſt in ſatisfactione.

Articulus

ARTICVLVS. II.

Vtrum ſatisfactio ſit actus iuſtitiæ.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ ſatisfactio nõ ſit actus iuſtitiæ, quia ſatisfactio fit ad hoc q̃ reconcilietur ei quem offendit: ſed reconciliatio cùm ſit amoris ad charitatem pertinet. ergo ſatisfactio eſt actus charitatis & non iuſtitiæ. ¶ Prętereà, cauſæ pctõrum in nobis ſunt paſsiones animæ quibus ad malum incitamur: ſed iuſtitia ſecundum Philoſophum non eſt circa paſsiones, ſed circa operationes. cùm ergo ad ſatisfactionem pertineat peccatorũ cauſas excidere, vt in litera dicitur, videtur quòd non ſit actus iuſtitiæ. ¶ Prætereà, cauêre in futurum non eſt actus iuſtitiæ, ſed magis prudentiæ, cuius pars ponitur cautela, ſed hoc pertinet ad ſatisfactionem, quia ipſius eſt ſuggeſtionibus peccatorum aditum non indulgêre. ergo ſatisfactio nõ eſt actus iuſtitiæ.

¶ Sed contrà, nulla virtus attendit rationem debiti niſi iuſtitia: ſed ſatisfactio honorem debitum Deo impendit, vt Anſel. ait. ergo ſatisfactio eſt actus iuſtitiæ. ¶ Prætereà, nulla virtus habet rerum exteriorum adæquationem perficere, niſi iuſtitia: ſed hoc fit per ſatisfactionem qua conſtituitur æqualitas emendæ ad offenſam præcedentem. ergo ſatisfactio eſt iuſtitiæ actus.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd ſecundum Philoſophum in. 5. Ethi. medium iuſtitiæ accipitur ſecundũ adæquationem rei ad rem in proportionalitate aliqua. vnde cùm talem adæquationem ipſum nomẽ ſatisfactionis importet, quia hoc aduerbium, ſatis, æqualitatem proportionis deſignat, conſtat quòd ſatisfactio formaliter iuſtitiæ actus eſt: ſed iuſtitiæ actus ſecundũ Philoſophum eſt vel ſui ad alterum, vt quando aliquis reddit alteri quod ei debet: vel alterius ad alterum, ſicut quando iudex facit iuſtitiam inter duos. Quando autem eſt actus iuſtitiæ ſui ad alterum, æqualitas in ipſo faciente conſtituitur: quando autem alterius ad alterum, æqualitas conſtituitur in iuſtum paſſo: & quia ſatisfactio æqualitatem in ipſo faciente exprimit, dicit actum iuſtitiæ, quæ eſt ſui ad alterum propriè loquẽdo: ſed ſui ad alterum poteſt aliquis facere iuſtitiam, vel in actionibus & paſsionibus, vel in rebus exterioribus: ſicut & iniuria fit alteri vel ſubtrahendo res, vel per aliquam actionem lædendo: & quia vſus rerum exteriorum eſt dare, ideò actum iuſtitię ſecundũ quòd æqualitatem in rebus exterioribus conſtituit propriè dicit hoc quod eſt reddere: ſed ſatisfacere manifeſtè æqualitatem in actionibus demonſtrat, quãuis quandoq; vnum pro alio alio ponatur. Et quia adæquatio non eſt niſi inæqualium, ideo non ſatisfactio inæqualitatem actionum præſupponit, quæ quidem offenſam conſtituit: & ideò habet reſpectũ ad offenſam præcedentem: nulla autẽ pars iuſtitię reſpicit offenſam præcedentem niſi iuſtitia vindicatiua quæ æqualitatem conſtituit in eo qui iuſtum patitur indifferenter, ſiue ſit patiens idem quod agens, vt quando aliquis ſibiipſi pœnam infert: ſiue non ſit idem quod agens, vt quando iudex alium punit, ad vtrunq; vindicatiua iuſtitia ſe habente: ſimiliter & pœnitentia quæ æqualitatem tantùm in faciente importat, quia ipſemet pœnam tenet, fit, vt quodammodò pœnitentia vindicatiuæ iuſtitiæ ſpecies ſit: & q̃ hoc conſtat quòd ſatisfactio quæ æqualitatem reſpectu offenſæ præcedentis in faciente importat, opus iuſtitię eſt quantùm ad illam partem quę pœnitentia dicitur.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ ſatisfactio (vt ex dictis patet) eſt quædã iniuriæ illatæ recompenſatio: vnde ſicut iniuria illata immediatè ad inæqualitatem iuſtitiæ pertingebat, & per conſequens ad inęqualitatem amicitię oppoſitam: ita & ſatisfactio directè ad æqualitatem iuſtitiæ perducit, & ad æqualitatem amicitię ex conſequenti: & quia actus aliquis elicitiuè ab illo habitu procedit, ad cuius finem immediatè ordinatur: imperatiuè autem ab illo ad cuius finẽ vltimò tendit: ideo ſatisfactio elicitiuè eſt à iuſtitia, ſed imperatiuè à charitate.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd quamuis iuſtitia ſit principalior circa operationes: tamen etiam ex conſequẽti eſt circa paſsiones, inquantùm ſunt operationum cauſæ: quare ſicut iuſtitia cohibet iram nè alteri læſionem iniuſtè inferat, & concupiſcentiam nè ad alienum torum accedat, ſic etiam ſatisfactio poteſt peccatorum cauſas excidere.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quælibet virtus moralis participat actus prudentiæ, eò q̃ formaliter ipſa complet in eis rationem virtutis, cùm ſecundum eam medium accipiatur in ſingulis virtutibus moralib⁹, vt patet per definitionem virtutis in. 2. Ethic.

ARTICVLVS. III.

Vtrum definitio ſatisfactionis in litera conuenienter ponatur.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur q̃ definitio ſatisfactiõis in litera inconuenienter ponatur ab Aug. dicit enim, q̃ ſatisfactio eſt peccatorũ cauſas excidere, & eorum ſuggeſtionibus aditũ non indulgere. Cauſa enim actualis peccati fomes eſt: ſed in hac vita non poſſumus fomitem excidere. ergo ſatisfactio non eſt peccatorum cauſas excidere.

¶ Prætereà, cauſa peccati eſt fortior quàm peccatum: ſed homo per ſe nõ põt pctm̃ excidere. ergo multo min⁹ cauſas peccati, & ſic idem qd' priùs. ¶ Prætereà, ſatisfactio cùm ſit pars pnïæ præteritũ reſpicit non futurũ: ſed nõ indulgere aditum ſuggeſtionibus pctõrum reſpicit futurum. ergo nõ debet poni in definitione ſatisfactionis. ¶ Prætereà, ſatisfactio dicitur reſpectu offenſæ præteritæ: ſed de offenſa præcedẽti nulla fit mentio. ergo inconuenienter aſsignatur definitio ſatisfactionis. ¶ Prætereà, Anſe. ponit aliam definitionem in li. Cur Deus homo. ſ. ſatisfactio eſt honorem debitũ Deo impendere: in qua nulla fit mentio horum quæ Augu. hic ponit. ergo altera earum videtur eſſe incompetens. ¶ Prætereà, honorem debitum poteſt innocens impẽdere: ſed ſatisfacere non cõpetit innocẽti. ergo definitio Anſel. eſt malè ordinata.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ iuſtitia non ad hoc tantũ tendit vt inæqualitatem pręcedentem auferat puniendo culpam præteritã, ſed vt in futurum æqualitatem cuſtodiat: quia ſecundũ Philoſophũ in. 2. Ethi. Pœnæ medicinæ ſunt. Vnde & ſatisfactio quæ eſt iuſtitiæ actus pœnam inferentis eſt medicina curans peccata præterita, & præſeruans à futuris: & ideò quando homo homini ſatisfacit, & præterita recompẽſat, & de futuris cauet: & ſecundũ hoc dupliciter põt ſatisfactio definiri. Vno mõ reſpectu culpæ præteritæ, quã recompenſando curat: & ſic dicitur q̃ ſatisfactio eſt illatæ iniuriæ recompenſatio ſecundum iuſtitiæ æqualitatem. Et in idem dicitur redire definitio Anſel. qui dicit q̃ ſatisfacere eſt honorem debitũ Deo impendere, vt conſideretur debitum ratione culpæ cõmiſſæ. Alio modo poteſt definiri ſecundum q̃ præſeruat à culpa futura: & ſic definit eam hic Aug. præſeruatio autem à morbo corporali fit per ablationem cauſarum quibus morbus cõſequi poteſt: eis enim ablatis non poteſt morbus ſequi. Sed in morbo ſpirituali non eſt ita: quia li. arb. non cogitur: vnde cauſis præcedentibus poteſt vitari, quamuis difficulter cauſis amotis poteſt incurri: & ideò in ſatisfactionis definitione duo ponit, ſcilicet abſciſſionem cauſarum quantùm ad primum, & renitentiam li. ar. ad ipſum peccatum quantùm ad ſecundum.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ accipiẽdæ ſunt cauſæ proximæ peccati actualis, quæ dicuntur duo. ſ. libido ex conſuetudine vel actu peccati relicta, & aliquæ reliquiæ peccati præteriti, & exteriores occaſiones ad peccandum, vt locus, mala ſocietas, & huiuſmodi: & tales cauſæ in hac vita per ſatisfactionem tolluntur, quamuis fomes, qui eſt cauſa remota peccati actualis nõ tollatur totaliter in vita per ſatisfactionem, & ſi debilitetur.

¶ Ad ſecundum dicẽdum, quòd quia cauſa mali vel priuationis eo modo quo cauſam habet non eſt niſi bonum deficiens: bonum autem facilius tollitur quàm conſtituatur: ideò facilius eſt cauſas priuationis & mali abſcindere, quàm ipſum malum remouẽre, quod non remouetur niſi per conſtructionem boni, quod patet in cæcitate & cauſis eius. Et tñ cauſę pctī prędictę nõ ſunt ſufficiẽtes cauſę cũ ex eis non de neceſsitate ſequat̃ pctm̃, ſed ſunt occaſiones quædã, nec iterum ſatisfactio ſine Dei auxilio fit, quia ſine charitate eſſe non poteſt vt dicetur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis pœnitentia ex prima ſui intentione reſpiciat præteritum, tamen etiam ex conſequenti futurum reſpicit, inquantùm eſt medicina præſeruans, & ſic etiam ſatisfactio.

¶ Ad quartũ dicendum, q̃ Aug. definit ſatisfactionem ſecundũ q̃ fit Deo, cui ſecundũ rei veritatẽ nihil ſubtrahi poteſt, quãuis peccator quãtùm in ſe eſt aliquid ſubtrahat: & ideò in ſatisfactione tali principaliùs requiritur emẽdatio in futuro quàm recõpenſatio præteritorũ, & propter hoc ex parte iſta Aug. definiuit ſatisfactionem. Nihilominus tamen ex cautela futurorũ cognoſci poteſt recompenſatio præteritorum, quæ fit cira eadem conuerſo modo. In præterita enim reſpiciẽtes cauſas peccatorum propter peccata deteſtamur, à peccatis incipientes deteſtationis motum: ſed in cautela à cauſis incipimus, vt cauſis ſubtractis faciliùs pctã vitemus.

¶ Ad quintum dicendum, quòd non eſt inconueniens quòd de eodem dentur diuerſæ aſsignationes ſecundum diuerſa quæ in ipſo inueniuntur, & ſic eſt in ꝓpoſito, vt ex dictis patet.

¶ Ad ſextum dicendum, quòd intelligitur debitum quod debemus Deo ratione culpæ commiſſæ, quia debitum pœnitentia reſpicit: vt priùs dictum eſt.

QVAESTIO. XIII.

De ſatisfactionis poſsibilitate.

DEinde conſiderandum eſt de poſsibilitate ſatisfactionis. Circa quod duo quæruntur. Primò, Vtrum homo poſsit Deo ſatisfacere. Scd'ò, Vtrũ aliquis pro alio ſatisfacere poſsit

ARTICVLVS. I.

Vtrum homo poſsit Deo ſatisfacere.

Thom. vbi ſuprà, art. 2.

AD PRIMVM ſic ꝓcedit. Vī q̃ hõ nõ poſsit Deo ſatisfacere. Satisfactio. n. debet æquari offenſę vt ex dictis patet: ſed offenſa in Deũ cõmiſſa eſt infinita, qa q̃tatẽ re

cipit

cipit ab eo in quem cõmittitur, cùm plus offendat qui principẽ percutit, q̃ alium quenquã: cũ ergo actio hominis non poſsit eſſe infinita videtur q̃ hõ Deo ſatisfacere non poſsit. ¶ Præterea, ſeruus qa totũ quod habet domini eſt, non poteſt pro aliquo debito recompẽſare: ſed nos ſerui Dei ſumus, & quicquid boni habemus ab ipſo habemus: cùm ergo ſatisfactio ſit recompenſatio offenſæ præteritæ, videtur q̃ Deo ſatisfacere non poſſumus. ¶ Præterea, ille cuius totum quod habet non ſufficit ad vnum debitum exoluendum, non poteſt pro alio debito ſatisfacere: ſed quicquid homo poteſt & habet non ſufficit ad ſoluẽdum debitum pro beneficio conditionis. Vnde Iſa. 15. dicitur: Quòd ligna Libani non ſufficient ad holocauſtum. ergo nullo modo poteſt ſatisfactio eſſe pro debito offenſæ commiſſæ. ¶ Præterea, homo totum tempus ſuum debet in Dei ſeruitium expendere: ſed tempus amiſſum non poteſt recuperari, propter quod eſt grauis iactura tẽporis, vt Seneca dicit. ergo non põt homo recompenſationem Deo facere, & ſic idem quod priùs. ¶ Præterea peccatum actuale mortale eſt grauius quã originale: ſed pro originali nemo potuit ſatisfacere niſi Deus & homo. ergo neq; pro actuali.

¶ Sed contrà, ſicut Hierony. dicit, Qui dicit Deum aliquid impoſsibile homini præcepiſſe anathema ſit: ſed ſatisfactio eſt in præcepto. Luc. 3. Facite dignos fructus pœnitentiæ. ergo poſsibile eſt Deo ſatisfacere. ¶ Præterea, Deus eſt magis miſericors quàm aliquis homo: ſed homini eſt poſsibile ſatisfacere. ergo & Deo. ¶ Præterea, ſatisfactio eſt cùm pœna culpæ æquatur, quia iuſtitia eſt idem quod contrapaſſum, vt Pythagorici dixerunt: ſed contingit æqualem pœnam aſſumere delectationi, quæ fuit in peccando. ergo contingit Deo ſatisfacere.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd homo Deo debitor efficitur, vno modo ratione beneficij accepti, alio modo reſpectu peccati commiſsi. In his autem honoribus qui ſunt ad parentes & Deos, etiam ſecundum Philoſophum impoſsibile eſt æqualem reddere ſecundum quantitatem: ſed ſufficit, quòd homo reddat quod poteſt, quia amicitia non exigit æquiualẽs, ſed qd' poſsibile eſt, & hoc etiã eſt æquale aliqliter, ſcilicet, ſecundũ proportionalitatem: quia ſicut ſe habet hoc quod Deo eſſet debitum ad ipſum Deum, ita hoc quod iſte poteſt reddere ad Deum, & ſic aliquo modo forma iuſtitiæ conſeruatur, & ſimiliter eſt ex parte ſatisfactionis. Vnde non poteſt homo Deo ſatisfacere ſi ly, ſatis, æqualitatẽ quantitatis importet: contingit autẽ ſi importet æqualitatẽ proportionis, vt dictum eſt, & hoc ſicut ſufficit ad rationem iuſtitiæ, ita ſufficit ad rationem ſatisfactionis.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ ſicut offenſa habuit quandam infinitatem ex infinitate diuinę maieſtatis, ita ſatisfactio accipit quandam infinitatẽ ex infinitate diuinæ miſericordiæ, prout eſt gratia informata per quam acceptum redditur quod homo reddere poteſt. Quidam tamen dicunt q̃ habet infinitatem ex parte auerſionis, & ſic gratis dimittitur: ſed ex parte conuerſionis infinita eſt, & ſic pro ea ſatisfieri põt: ſed hoc nihil eſt, quia ſatisfactio non reſpondet pctõ niſi ſecundũ q̃ eſt offenſa Dei, quod non habet ex parte conuerſionis, ſed ſolùm ex parte auerſionis. Alij verò dicunt q̃ etiã quantùm ad auerſionem pro peccato ſatisfieri poteſt virtute meriti Chriſti, quod quodammodò infinitum fuit, & hoc in idẽ redit quod priùs dictum eſt: quia per fidẽ mediatoris gratia data credentibus eſt: ſi tñ alio modo gr̃am daret, ſufficeret ſatisfactio per modum prædictum.

¶ Ad ſecundũ dicendum, q̃ homo qui ad imaginem Dei factus eſt aliquid libertatis participat in quantum eſt dñs ſuorum actuum per li. ar. & ideò ex hoc q̃ per li. ar. agit Deo ſatisfacere poteſt: quia quãuis Dei ſit prout à Deo eſt ſibi conceſſum, tñ liberè traditum eſt, vt eius dominus ſit, quod ſeruo non competit.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ ratio illa concludit q̃ Deo æqualens ſatisfactio fieri non poſsit, non autem q̃ non poſsit ſibi ſufficiens fieri: quãuis enim poſſe ſuum totum homo debeat, non tamen ab eo exigitur de neceſsitate vt totũ quod poſsit faciat: quia hoc eſt ei impoſsibile ſecundum ſtatum præſentis vitæ, vt totũ poſſe ſuum in aliquid vnum expendat, cùm oporteat circa multa eſſe ſolicitũ: ſed eſt quædam menſura homini adhibita, quę ab eo requiritur. ſ. impletio mandatorũ Dei, & ſuper ea poteſt aliquid erogare vt ſatisfaciat.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ quamuis homo non poſsit tẽpus prẽteritum recuperare, poteſt tamen in futuro recompenſare illud quod in peccato facere debuiſſet: quia non debuit debito præcepti totum quod potuit, vt dictũ eſt.

¶ Ad quintum dicendum, quòd originale peccatum & ſi minus habeat de ratione peccati, quàm actuale, tamen eſt grauius malum: quia eſt ipſius humanæ naturæ infectio. & ideò per vnius hominis puri ſatisfactionem expiari non potuit ſicut actuale.

ARTICVLVS. II.

Vtrum vnus pro alio poſsit pœnam ſatisfactoriam explêre.

Thom. 4. Diſt. 20. q. vnica. art. 2. q. 3.

Ad ſeptimum ſic proceditur. Videtur q̃ pœnã ſatisfactoriã nõ

poſsit vn⁹ pro alio explere. Quia ad ſatisfactionem meritū requiritur: ſed vnus pro altero non poteſt mereri, vel demereri cùm ſit ſcriptū: Reddes tu vnicuiq; ſecundum opera ſua. ergo vnus pro alio non poteſt ſatisfacere. ¶ Præterea, ſatisfactio contra contritionem & confeſsionem diuiditur, ſed vnus pro alio non poteſt confiteri. ergo nec ſatisfacere. ¶ Præterea, vnus pro alio orando etiam ſibi meretur, ſi ergo aliquis pro alio ſatisfacere poteſt, ſatisfaciēdo pro alio pro ſe ſatisfacit, & ita ab eo qui pro altero ſatisfacit, nō exigitur alia ſatisfactio pro peccatis propriis. ¶ Præterea, ſi vnus pro alio ſatisfacere poteſt: ergo ex quo vnus ſoluit debitum pœnæ, alius ſtatim à debito liberatur. ergo ſi moriatur poſtquam tota pœna debita pro alio ſuſcepta eſt ſtatim euolabit, vel ſi adhuc puniatur, duplex pœna reddetur pro eodem peccato. ſ. illius qui ſatisfacere incipit, & illius qui punitur in purgatorio.

¶ Sed contrà, Gal. 6. dicitur: Alter alterius onera portate. ergo videtur quòd vnus poſsit onus pœnitentiæ pro alio impoſitæ ſuſcipere. ¶ Præterea, charitas magis poteſt apud Deum quàm apud homines: ſed vnus poteſt apud homines pro alterius amore debitum eius ſoluere. ergo multo fortiùs hoc ī diuino iudicio fieri poteſt.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd pœna ſatisfactoria eſt ad duo, ſcilicet, ad ſolutionem debiti & ad medicinam pro peccato vitando: inquantū ergo eſt ad remedium ſequentis peccati, ſic ſatisfactio vnius non prodeſt alteri: quia ex ieiunio vnius caro alterius non domatur, nec ex actibus vnius alius benè agere conſueuit, niſi ſecundum accidens, inquantùm aliquis per bona opera poteſt alteri mereri augmentum gratiæ, quæ efficaciſsimum remedium eſt ad vitandum peccatum: ſed hoc eſt per modum meriti magis quàm per modum ſatisfactionis. Sed quantùm ad ſolutionē debiti, vnus poteſt pro alio ſatisfacere, dummodò ſit in charitate, vt opera eius ſatisfactoria eſſe poſsint. Nec oportet quòd maior pœna imponatur ei qui pro altero ſatisfacit, quàm principali imponeretur, vt quidam dicūt hac ratione moti: quia pœna propria magis ſatisfacit quā aliena: quia pœna habet vim maximè ſatisfaciendi ratione charitatis qua homo ipſam ſuſtinet, & quia maior charitas apparet in hoc quòd aliquis pro altero ſatisfacit quàm ſi ipſe ſatisfaceret: ideò maior pœna requiritur in eo qui pro alio ſatisfacit quàm pro principali requireretur. Vnde dicitur in vitis Patrum, quòd propter charitatem vnius qui alterius fratris charitate ductus pœnitentiam fecit pro peccato quod non commiſerat, alteri peccatum quod commiſerat dimiſſum eſt: nec exigitur quantùm ad abſolutionem debiti, ꝙ ille pro quo fit ſatisfactio ſit impotens ad ſatisfaciendum: quia etiam ſi eſſet potens alio ſatisfaciente pro ipſo, ipſe à debito immunis eſſet: ſed hoc requiritur inquantùm pœna ſatisfactoria eſt in remediū. vnde non eſt permittendum quòd aliquis pro alio pœnitentiam agat niſi defectus aliquis appareat in pœnitente: vel corporalis per quem ſit impotēs ad ſuſtinendum, vel ſpiritualis per quem non ſit promptus ad portandum pœnam.

¶ Ad primum ergo dicendū, ꝙ prēmium eſſentiale reddit ſecundū diſpoſitionē hoīs: quia ſecundum capacitatē videntiū erit plenitudo viſionis diuinæ: & ideò ſicut vnus nō diſponitur per actum alterius, ita vnus alteri non meretur præmium eſſentiale, niſi meritū eius habeat efficaciam infinitā. ſ. Chriſti, cuius merito ſolo pueri per baptiſmum ad vitam æternam perueniunt: ſed pœna temporalis pro peccato debita poſt culpæ remiſsionē non taxatur ſecundum diſpoſitionem eius cui debetur: quia quādoq; ille qui eſt melior habet maioris pœnę reatum, & ideò quantùm ad pœnæ remiſsionem vnus alteri poteſt mereri, & actus vnius efficitur alterius charitate mediāte, per quam omnes vnum ſumus in Chriſto.

¶ Ad ſecundum dicendum, ꝙ contritio ordinatur contra culpam, quę ad diſpoſitionem bonitatis vel malitiæ pertinet: & ideo per contritionem vnius alius à culpa non liberatur: ſimiliter per confeſsionem homo ſe ſacris eccleſiæ ſubiicit, non autē poteſt vnus ſacrm pro alio accipere, quia in ſacro gratia ſuſcipiēti datur non alij: & ideò nō eſt ſimilis ratio de ſatisfactione, contritione, & confeſsione.

¶ Ad tertium dicendū, ꝙ in ſolutione debiti attenditur quantitas pœnæ, ſed in merito attenditur charitatis radix: & idem ille qui ex charitate pro alio meretur, ſaltem merito congrui & ſibi magis meretur: non autē qui pro alio ſatisfacit: quia illa quantitas per ſe non ſufficit ad vtrunque peccatum, tamen ſibi meretur maius quàm ſit dimiſsio pœnæ, ſcilicet vitā æternam.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ſi ipſemet ad aliquam pœnam ſe obligaſſet, non priùs à debito eſſet immunis, quàm ſi eam ſoluiſſet: & ideò pœnam ipſe patietur, quandiu ille ſatisfactionem pro eo fecerit: quam ſi non fecerit, tunc vterq; eſt debitor illius pœnæ, vnus pro cōmiſſo, alius pro omiſſo, & ita non ſequitur quòd peccatum vnum bis puniatur.

QVAESTIO. XIIII.

De qualitate ſatisfactionis.

DEinde conſiderandum eſt de qualitate ſatisfactiōis. Et circa hoc quærunt quinq;.

Primò,

Primò, vtrũ homo poſſit de vno peccato ſatiſfacere ſine alio. Secundò, vtrũ ille qui de omnibus peccatis priùs contritus fuit & poſtea in peccatum incidit, de alijs peccatis quæ ſibi per contritionẽ fuerunt dimiſſa, ſatiſfacere poſſit extra charitatem exiſtẽs. Tertiò, vtrum homo poſtquã charitatem habuit valere ſibi incipiat ſatiſfactio præcedens. Quartò, vtrũ opera extra charitatem facta ſint alicuius boni meritoria. Quintò, vtrum opera prædicta valeant ad pœnæ infernalis mitigationem.

ARTICVLVS. I.

Vtrum homo poſſit de vno peccato ſatiſfacere ſine alio.

Thomas vbi ſuprà, art. 3. q. 1. & ſequẽtibus.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ homo poſsit de vno peccato ſine alio ſatisfacere: eorum enim quæ non habẽt connexionẽ adinuicẽ vnũ poteſt auferri ſine alio: ſed peccata nõ habent cõnexionẽ, aliàs qui haberet vnũ haberet oẽia. ergo vnũ poteſt expiari ſine alio per ſatisfactionem. ¶ Præterea Deus eſt magis miſericors quàm homo, ſed homo recipit vnius debiti ſolutionem ſine alio. ergo & Deus ſatisfactionem vni⁹ peccati ſine alio. ¶ Præterea ſatisfactio (vt in litera dicitur) eſt peccatorum cauſas excidere, nec ſuggeſtionibus aditum indulgere: ſed contingit hoc de vno peccato ſine alio, vt ſcilicet luxuriam refrenet, & auaritiæ inſiſtat. ergo de vno peccato poteſt fieri ſatisfactio ſine alio.

¶ Sed contrà. Iſaiæ. 58. Ieiunium eorum qui ad contentiones & lites ieiunabãt, Deo acceptum non erat, licet ieiunium ſit ſatisfactionis opus: ſed nõ poteſt fieri ſatisfactio niſi per opus Deo acceptum. ergo non poteſt qui habet aliquod peccatum Deo ſatisfacere. ¶ Præterea ſatisfactio eſt medicina curans peccata præterita, & præſeruans à futuris vt dictum eſt: ſed peccata non poſſunt ſine gratia euitari. ergo cùm quod libet peccatum gratiam auferat, non poteſt de vno peccato ſine alio fieri ſatisfactio.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd poteſt de vno peccato ſatisfieri ſine alio, vt magiſter in litera dicit: ſed hoc non poteſt eſſe: cum enim per ſatiſfactionem tolli debeat offenſa præcedens, oportet quòd talis ſit modus ſatisfactionis, qui competat ad tollendum offenſam, offenſæ autem ablatio eſt amicitiæ reſtitutio: & ideò ſi aliquid fit quod amicitiæ reſtitutionem impediat, etiam apud homines ſatisfactio eſſe non poteſt. cum ergo quodlibet peccatum amicitiam charitatis impediat, quæ eſt hominis ad Deũ, impoſsibile eſt quòd homo de vno peccato ſatisfaciat alio retento: ſicut nec homini ſatisfaceret, qui pro alapa ſibi data eum proſterneret & aliam ſimul daret.

¶ Ad primũ ergo dicendum, quòd quia peccata non habent cõnexionem adinuicem in aliquo vno, vnũ poteſt quis incurrere ſine alio, ſed vnũ & idem eſt ſecundum quod omnia peccata remittuntur: & ideò remiſsiones diuerſorum peccatorum connexæ ſunt: & ideò de vno ſine alio ſatisfieri non poteſt.

¶ Ad ſecundum dicẽdum, quòd in obligatione debiti non eſt niſi inæqualitas iuſtitiæ oppoſita: quia vnus rem alterius habet, & ideò ad reſtitutionẽ nõ exigitur niſi quòd reſtituatur æqualitas iuſtitiæ, quod quidem poteſt fieri de vno debito & non de alio: ſed vbi eſt offenſa, ibi eſt inæqualitas, non tantùm iuſtitiæ oppoſita, ſed etiam amicitiæ: & ideo ad hoc quòd per ſatisfactionem offenſa tollatur, non ſolùm oportet q̃ æqualitas iuſtitiæ reſtituatur per recompenſationem talis pœnæ, ſed etiam quòd reſtituatur amicitiæ æqualitas, quod non poteſt fieri dum aliquid eſt quod amicitiam impediat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd vnum peccatum ſuo pondere ad aliud trahit: vt Gregorius dicit. Ideo qui vnum peccatum retinet non ſufficienter cauſas alterius peccati excidit.

ARTICVLVS. II.

Vtrum quis extra charitatem exiſtens poſſit ſatiſfacere de peccatis ante cõtritis.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd qui de omnib⁹ peccatis contritus fuit priùs, & poſtea in peccatum incidit, de alijs peccatis quę ſibi per contritionẽ dimiſſa fuerunt ſatisfacere poſsit extra charitatem exiſtens. dixit enim Daniel Nabuchodonoſor, Dañ. 4. Peccata tua eleemoſynis redime: ſed ipſe adhuc peccator erat q̃ ſequẽs pœna demõſtrat: ergo poteſt in peccato exiſtẽs ſatisfacere. ¶ Præterea nemo ſcit vtrũ ſit dign⁹ odio vel amore. Eccl. 9. Si ergo nõ poſſet fieri ſatisfactio niſi ab eo qui eſt in charitate, nullus ſciret ſe ſatisfacere, & hoc eſt inconueniens. ¶ Præterea ex intentione quam homo habet in principio actus, totus actus informatur, ſed pœnitens quando pœnitentiam inchoauit in charitate erat. ergo tota ſatisfactio ſequens ex illa charitate intentionem informante efficaciam habebit.

¶Præterea ſatiſfactio cõſiſtit in quadã adæquatione culpæ ad pœnã: ſed talis adęquatio pœnę põt etiã fieri ĩ eo q charitatẽ nõ habet. ergo &c. ¶Sed cõtrà, Prouer. 10. Vniuerſa delicta operit charitas: ſed ſatisfactionis eſt delere delicta. ergo ſine charitate non habet ſuã virtutẽ. ¶Prætercà pręcipuũ opus in ſatisfactione vel ſatisfaciendo eſt eleemoſyna: ſed eleemoſyna extra charitatẽ facta non valet, vt patet primæ Corinth. 13. Si diſtribuero in cibos pauperum &c. ergo nec ſatisfactio aliqua eſt.

¶Reſpondeo dicendũ, q̃ quidam dixerunt, q̃ poſtquã omnia peccata per præcedentem cõtritionem remiſſa ſunt, ſi aliquis ante ſatisfactionem peractã in peccatum decidat, & in peccato exiſtẽs ſatisfaciat, q̃ ſatisfactio talis ei valeat, ita q̃ ſi in peccato moreretur, in inferno de illis peccatis non puniretur. Sed hoc non põt eſſe, quia in ſatisfactiõe oportet q̃ etiã amicitia reſtituta, iuſtitiæ qualitas reſtituatur, cuius contrarium amicitiã tollit: vt philoſophus in. 9. Ethi. dicit. Aequalitas autem in ſatisfactiõe ad Deũ nõ eſt ſecũdũ ęquiualentiã, ſed magis ſecũdũ acceptationem ipſius: & ideo oportet q̃ etiã ſi iã offenſa ſit dimiſſa per præcedentem cõtritionem, q̃ opera ſatisfactoria ſint Deo accepta, quod dat eis charitas: & ideo ſine charitate opera facta non ſunt ſatisfactoria.

¶Ad primum ergo dicẽdũ, q̃ conſiliũ Dan. intelligitur: quòd à peccato ceſſaret & pœniteret, & ſic per eleemoſynas ſatisfaceret.

¶Ad ſecũdũ dicendũ, q̃ ſicut homo neſcit pro certo vtrũ charitatem habuerit in ſatisfaciẽdo vel habeat, ita etiã neſcit pro certo vtrum plenè ſatisfecerit: & ideo dicitur Eccl. de ꝓpitiatu peccatorũ, Noli eſſe ſine metu. nec tamen exigitur q̃ propter hunc metũ homo ſatisfactionem expletam iteret, ſi ſcientiã peccati mortalis non habet: quãuis em̃ pœnã non expiet per huiuſmodi ſatisfactionem, tamen non incurrit reatũ cõmiſſionis ex ſatisfactione neglecta: ſicut nec ille qui accedit ad Euchariſtiã ſine conſcientia peccati mortalis cui ſubiacet, reatum indignę ſumptionis incurrit.

¶Ad tertiũ dicendũ, quòd intentio illa interrupta eſt per peccatum ſequens: & ideo non dat vim aliquam operibus poſt peccatum factis.

¶Ad quartum dicendũ, quòd non poteſt fieri adæquatio ſufficiens, nec ſecũdum diuinam acceptationem, nec ſecundum æquiualentiam: & ideo ratio illa non ſequitur.

ARTICVLVS. III.

Vtrum valere poſsit ſatiſfactio præcedens poſtquam charitatem habuerit.

Ad tertium ſic ꝓceditur. Videtur quòd poſtquã homo charitatẽ habuerit valere incipiat ſatiſfactio præcedens. Sup illud Leui. 25. Si attenuatus frater tuus. &c. dicit glo. q̃ fructus bonæ conuerſionis debẽt computari ex eo tempore quo peccauit: ſed non cõputarentur, niſi aliquã efficaciam acciperent ex charitate ſequenti. ergo poſt charitatem recuperatam valere incipiunt. ¶Prętereà ſicut efficacia ſatisfactionis impeditur per peccatum, ita efficacia baptiſmi impeditur per fictionẽ: ſed baptiſmus incipit valere recedente fictione. ergo ſatisfactio recedente peccato. ¶Prætereà ſi alicui pro peccatis cõmiſsis iniuncta fuerunt ieiunia, & in peccatum cadens ea perfecerit, non iniungitur cũ iterum cõfitetur vt ieiunia illa iteret, in iungeretur autem ei ſi per eã ſatisfactio non impleretur. ergo per pœnitentiam ſequentẽ opera præcedentia ſatisfaciendi efficaciam accipiunt. ¶Sed cõtrà. Opera extra charitatem facta ideò nõ erant ſatisfactoria, quia fuerunt mortua: ſed per pœnitentiam non viuificantur. ergo nec incipiũt eſſe ſatisfactoria. ¶ Prætereà charitas nõ informat actum niſi qui ab ipſa aliqualiter procedit: ſed opera non poſſunt eſſe Deo accepta, ac per hoc nec ſatisfactoria, niſi ſint charitate informata. ergo cum opera facta extra charitatem nullo modo ex charitate proceſſerint, vel decætero procedere poſsint, nullo modo poterũt in ſatisfactionem computari.

¶Reſpondeo dicendũ, quòd quidã dixerunt q̃ opera in charitate facta, quę viua dicũtur, ſunt meritoria vitæ æternæ, & ſatisfactoria reſpectu pœnæ dimittẽdæ, & per charitatẽ ſequentẽ opera extra charitatẽ facta viuificantur quãtum ad hoc q̃ ſunt ſatisfactoria, ſed nõ quãtũ ad hoc q̃ ſunt meritoria vitæ æternæ: ſed hoc non poteſt eſſe: quia vtrunq; habent ex eadem ratione opera ex charitate facta. ſ. ex hoc q̃ ſunt Deo grata: vnde ſicut charitas adueniens non poteſt ea gratificare quantũ ad vnũ, ita nec quantũ ad aliud.

¶Ad primũ ergo dicendũ, q̃ non debet intelligi q̃ fructus computẽtur à tempore quo primò in peccato fuit, ſed à tẽpore in quo peccare ceſſauit, quo. ſ. vltimò in peccato fuit: vel intelligitur quando ſtatim poſt contritus fuit, & fecit multa bona antequàm cõfiteretur. Vel dicendũ, q̃ quanto eſt maior contritio, tanto magis diminuit de pœna, & quãto aliquis plura bona facit in peccato exiſtens, magis ſe ad gratiam contritionis diſponit: & ideò probabile eſt q̃ minoris pœnę ſit debitor, & propter hoc deberet à ſacerdote diſcretè cõputari, vt ei minorem pœnam iniungat, inquãtũ inuenit eũ meliùs diſpoſitũ.

¶Ad ſecũdum dicendũ, q̃ baptiſmus imprimit characterem in anima, non autem ſatisfactio: & ideò adueniens charitas, quæ fictionem tollit & peccatũ, facit q̃ baptiſmus effectũ ſuũ habeat, non autẽ facit hoc de ſatisfactione. Et prætereà

baptiſmus

baptiſm⁹ ex ipſo opere operato iuſtificat, ꝙ nō eſt hoīs, ſed Dei: & ideò non eodē modo mortificaī ſicut & ſatisfactio quę eſt opus hominis.

¶ Ad tertiū dicēdū, ꝙ aliquę ſatisfactiones ſunt ex quibus manet aliquis effectus in ſatisfacientibus etiā poſtq̄ actus ſatisfactionis tranſit, ſicut ex ieiunio manet corporis debilitatio ex eleemoſynarum largitione ſubſtantiæ diminutio: & ſic de ſimilibus. Et tales ſatisfactiones in peccatis factæ nō oportet ꝙ iterentur, quia quantū ad hoc ꝙ de eis manet per pœnitētiam, Deo acceptæ ſunt: ſatisfactiones autem quæ non relinquunt aliquem effectum in ſatisfaciente, poſtquā actus tranſit, oportet quod iterentur, ſicut eſt de oratione & ſimilibus. Actus autem interior, quia totaliter tranſit, nullo modo viuificatur, ſed oportet quòd iteretur.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum bona facta extra charitatem ſint in aliquo meritoria.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur ꝙ opera extra charitatem facta ſint alicuiⁿ boni meritoria ſaltem temporalis, Quia ſicut ſe habet pœna ad malum actum, ita ſe habet præmium ad bonū: ſed nullum malum factum apud Deum iuſtum iudicem eſt impunitum. ergo nec aliquod bonum irremuneratum, & ſic per illud bonum aliquid meretur.

¶ Prætereà merces nō datur niſi merito: ſed operibus extra charitatem factis merces datur: vt dicitur Matth. 5. de illis qui propter gloriam humanam opera bona faciunt, ꝙ receperunt mercedem ſuam. ergo illa fuerunt alicuius boni meritoria. ¶ Prętereà duo exiſtētes in peccato, quorum vnus multa bona facit ex genere & circunſtantia, alius autem nulla, nō æqualiter propinquè ſe habent ad accipiēdum bona à Deo, aliàs non eſſet ei conſulendum vt aliquid boni faceret: ſed magis qui appropinquat Deo, magis de bonis eius percipit. ergo iſte per opera bona quæ facit aliquid à Deo meretur.

¶ Sed contrà eſt quod Auguſtinus dicit, quòd peccator nō eſt dignus pane quo veſcitur. ergo nō poteſt aliquid à Deo mereri. ¶ Prætereà qui nihil eſt non poteſt aliquid mereri: ſed peccator non habens charitatem nihil eſt ſecundum eſſe ſpirituale: vt patet primæ Corint. 13. ergo nō poteſt aliquid mereri.

¶ Reſpondeo dicēdum, quòd meritum propriè dicitur actio qua efficitur vt ei qui agit ſit iuſtū aliquid dari: ſed iuſtitia dupliciter dicitur. Vno modo propriè, quæ ſcilicet reſpicit debitum ex parte recipientis. Alio modo quaſi ſimilitudinariè quæ reſpicit debitū ex parte dantis. Aliquid enim decet dantem dare, quod tamen non habet recipiens debitum recipiendi, & ſic iuſtitia dicitur decentia diuinæ bonitatis: ſicut Anſel. dicit, ꝙ Deus iuſtus eſt cū peccatoribus parcit, quia eum decet: & ſecundum hoc etiam meritū dupliciter dicitur. Vno modo per quē efficitur, vt ipſe agens habeat debitum recipiendi, & hoc vocatur meritū condigni. Alio modo per quod efficitur, vt ſit debitum dandi in dante ſecundū decentiam ipſius, & ideò hoc meritū dicitur meritum congrui. Cū autem in omnibus illis, quæ gratis dantur, prima ratio dādi ſit amor, impoſſibile eſt quòd aliquid tale ſibi debitum faciat qui amicitia careat: & ideò cùm omnia & temporalia & æterna ex diuina liberalitate donētur, nullus acquirere pōt debitū recipiendi aliquid illorū niſi per charitatem ad Deum: & ideò opera extra charitatē facta, non ſunt meritoria ex cōdigno neq; ęterni neq; tēporalis alicuius boni apud Deum: ſed quia diuinā bonitatem decet, vt vbicunq; diſpoſitionē inuenit, perfectionem adiiciat: ideò ex merito congrui dicitur aliquis mereri aliquod bonum per opera bona extra charitatem facta, & ſecūdum hoc opera iſta ad triplex bonum valent, ſcilicet ad temporaliū cōſecutionem, ad diſpoſitionem ad gratiam, & ad aſſuetudinem bonorum operum: quia tamē hoc meritum nō propriè dicitur meritum, ideò magis concedendū eſt ꝙ huiuſmodi opera non ſint alicuius meritoria quā ꝙ ſint.

¶ Ad primū ergo dicēdū, ꝙ philoſophus dicit 8. Ethico. Quia filius per omnia quæ facere poteſt nihil æquale reddere patri poteſt his quæ à patre recepit, ideò nūquā pater debitor filij efficitur, & multo minùs homo pōt propter æquualētiam operis dominū ſibi conſtituere debitorem: & ideò nullū opus ex quantitate ſuæ bonitatis habet ꝙ aliquid mereatur, ſed ex vi charitatis, quæ facit ea quæ ſunt amicorū eſſe cōmunia. Vnde quantūcunq; ſit bonum extra charitatem factum non facit propriè loquēdo, ꝙ aliquid recipiendi à Deo faciens debitum habeat: ſed opus malum ex quantitate ſuæ malitiæ ſecundum æquiualētiam pœnam meretur, quia ex parte Dei nō ſunt nobis aliqua mala facta ſicut bona: & ideò quāuis opus malum mereatur pœnam ex condigno, non tamen opus bonum ſine charitate meretur ex condigno prēmiū.

¶ Ad ſecūdum & tertium dicendum, quòd procedunt de merito congrui, aliæ autem rationes procedunt de merito condigni.

ARTICVLVS. V.

Vtrum opera prædicta valeant ad mitigationem pœnarum infernalium.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur ꝙ opera prædicta non valent ad pœ-

ad pœnæ infernalis mitigationem, quia ſecũdũ quantitatem culpæ erit quãtitas pœnæ in inferno: ſed opera extra charitatem nõ minuũt quãtitatem peccati. ergo nec infernalis pœna. ¶ Præterea pœna infernalis quãuis ſit dura ratione infinitatis, tamen intentione finita eſt: ſed quodlibet finitũ cõſumitur aliqua finita ſubtractione facta: ſi ergo opera extra charitatẽ facta aliquid ſubtraherent de pœna debita pro peccatis, contingeret tantùm multiplicari illa opera ꝙ totaliter tolleret pœna inferni, ꝙ falſum eſt. ¶ Præterea ſuffragia eccleſiæ ſunt magis efficacia quàm opera extra charitatẽ facta: ſed ſicut ait Aug. in Enchi. Dãnatis in inferno nõ proſunt ſuffragia Eccleſiæ: pœnę ergo multo minùs per opera extra charitatem facta mitigantur.

¶ Sed contrà eſt ꝙ Aug. dicit in Ench. Quia ad hoc ꝓſunt, vt ſit plena remiſsio, vel tolerabilior fiat dãnatio. ¶ Præterea magis eſt facere bonum quã dimittere malũ: ſed dimittere malũ ſemper vitat pœnam, etiã in eo qui charitate caret. ergo multo fortiùs facere bonum.

¶ Reſpondeo dicendũ, ꝙ diminuere pœnã infernalem poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ꝙ quis liberetur à pœna quã iam meruit, & ſic cũ nullus liberetur à pœna niſi ſit abſolutus à culpa: quia effectus non diminuũtur neq; tollunt, niſi diminuta vel ablata cauſa, per opera extra charitatẽ facta: qa neq; culpã tollere neq; diminuere poſſunt, pœna inferni mitigari non põt. Alio modo ꝙ meritũ pœnæ impediatur: & ſic huiuſmodi opera minuũt pœnã inferni. Primò, quia homo reatum omiſſionis euadit qui huiuſmodi opera perficit. Secundò, quia huiuſmodi opera aliquo modo ad bonũ diſponunt, vt homo ex minori contemptu etiã peccata faciat, vel etiam à multis peccatis per huiuſmodi opera retrahitur: ſed diminutionem vel dilationem temporalis pœnę merentur huiuſmodi opera: ſicut de Achab. 3. Reg. 21. Eodem modo ſicut & bonorum temporaliũ conſecutionẽ. Quidam autem dicunt ꝙ diminuunt pœnã inferni non ſubtrahendo aliquid de ipſa quantũ ad ſubſtantiam, ſed fortificando ſubiectum vt meliùs ſuſtinere poſsit. Sed hoc nõ poteſt eſſe, quia fortificatio non eſt niſi ex abſolutione paſsibilitatis, paſsibilitas autem eſt ſecundũ menſuram culpæ: & ideò ſi culpa non minuitur nec ſubiectum fortificari poteſt. Quidã etiam dicunt ꝙ diminuitur pœna quãtũ ad virtutem ſcilicet conſcientię, licet nõ quãtũ ad ignem. Sed hoc etiam nihil eſt, quia ſicut pœna ignis æquatur culpæ, ita & pœna remorſionis cõſcientię: vnde ſimilis rõ eſt de vtroq;. ¶ Et per hoc patet ſolutio ad obiecta,

QVAESTIO. XV.

De his per quæ fit ſatiſfactio.

DEinde conſiderandum eſt de his per quæ ſatiſfactio fit. Circa quod quærũtur tria. Primò, Vtrũ ſatiſfactionem oporteat fieri per opera pœnalia. Secũdò, Vtrum flagella quibus à Deo in hac vita homo punitur ſint ſatiſfactoria. Tertiò, Vtrum conuenienter enumerentur opera ſatiſfactoria, cũ dicitur quòd ſunt tria. ſ. eleemoſyna, ieiunium, & oratio.

ARTICVLVS. I.

Vtrum oporteat fieri ſatiſfactionem per opera pœnalia.

Thom. vbi ſuprà, art. 4. q. 1. & ſequẽtibus.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ſatisfactionẽ non oporteat fieri per opera pœnalia. Quia per ſatisfactionẽ oportet fieri recõpenſationem ad diuinã offẽſam: ſed nulla recõpẽſatio videt fieri per opera pœnalia, quia Deus non delectatur in pœnis noſtris. ergo nõ oportet ſatisfactionem per opera pœnalia fieri. ¶ Præterea quanto aliquod opus ex maiori charitate procedit, tãto minùs eſt pœnale: quia charitas pœnã nõ habet: primę Ioã. 4. ſi ergo oportet opera ſatisfactoria eſſe pœnalia, quanto magis ſunt ex charitate facta minùs erunt ſatisfactioria, quod falſum eſt. ¶ Præterea ſatisfacere (vt dicit Anſel.) eſt honorem debitum Deo impendere: ſed hoc etiam aliis quã operibus pœnalibus fieri poteſt. ergo ſatisfactionem non oportet pœnalibus operibus fieri.

¶ Sed contrà eſt ꝙ Greg. dicit: Iuſtũ eſt vt peccator tãto maiora ſibi inferat lamẽta, quãto maiora intulit dãna per culpam. Præterea per ſatisfactionem oportet peccati vulnus ſanari perfectè: ſed peccatorũ medicinæ ſunt pœnæ: vt philoſoph⁹ dicit. 2. Ethi. ergo oportet quòd per pœnalia opera ſatisfactio fiat.

¶ Reſpõdeo dicendũ, quòd ſatisfactio reſpectũ habet & ad præteritã offenſam, pro qua recompenſatio fit per ſatisfactionem, & etiã ad futurã culpã à qua per eã præſeruamur, & quãtùm ad vtrunq; exigit ꝙ ſatisfactio per opera pœnalia fiat. Recõpẽſatio em̃ offenſæ importat adęquationem, quã oportet eſſe eius qui offendit ad eũ in quẽ offenſa cõmiſſa eſt. adæquatio autem in humana iuſtitia attenditur per ſubtractionẽ ab vno qui plus habet iuſto, & additionem alteri⁹ cui ſubtractũ eſt aliquid. Deo autem quãuis ex parte ſua nihil ſubtrahi poſsit, tamen peccator

quãtum

quantũ in ipſo eſt, aliquid ei ſubtraxit peccãdo (vt dictũ eſt.) Vnde oportet ad hoc q̃ recõpenſatio fiat, q̃ aliquid ſubtrahatur de peccãte per ſatisfactionem, quod in honorẽ Dei cedit. Opus autem bonũ ex hoc q̃ eſt huius, non ſubtraxit aliquid ab operante, ſed magis perficit ipſum. Vnde ſubtractio nõ poteſt fieri per opus bonũ niſi pœnale ſit: & ideò ad hoc q̃ aliquod opus ſit ſatisfactoriũ, oportet q̃ ſit bonum, & in honorem Dei ſit, & pœnale, vt aliquid peccatori ſubtrahatur. Similiter etiã pœna à culpa futura preſerurat, quia nõ facile homo ad peccata redit ex quo pœnã expertus eſt. Vnde ſecundum philoſophum, Pœnæ medicinæ ſunt.

¶Ad primũ ergo dicendũ, q̃ quãuis Deus non delectetur in pœnis, vt ſunt pœnæ, delectatur tñ in eis vt ſunt iuſtę: & ſic ſatisfactorię eſſe poſſũt.

¶Ad ſecundũ dicẽdum, q̃ ſicut in ſatisfactione conſideratur pœnalitas, ita & in merito conſideratur difficultas. Diminutio autem difficultatis ex parte ipſius actus diminuit cæteris paribus meritũ: ſed diminutio difficultatis ex prõptitudine voluntatis nõ diminuit meritũ, ſed auget. Et ſimiliter diminutio pœnalitatis ex prõptitudine voluntatis, quod facit charitas, non diminuit efficaciam ſatisfactionis, ſed auget.

¶Ad tertium dicendũ, q̃ debitum pro peccato eſt recõpenſatio offenſæ, quæ ſine pœna peccãtis non fit, & de tali debito Anſel. intelligit.

ARTICVLVS. II.

Vtrum flagella præſentis vitæ ſint ſatiſſactoria.

Ad ſecundũ ſic proceditur. Videt quòd flagella quib⁹ à Deo in hac vita punimur, nõ poſſunt ſatisfactoria eſſe. Nihil enim poteſt eſſe ſatisfactoriũ niſi q̃ eſt meritoriũ, vt ex dictis patet, ſed nõ meremur niſi per ea quæ in nobis ſunt: cũ ergo flagella quibus à Deo punimur nõ ſint in nobis, videtur q̃ ſatisfactoria eſſe non poſſunt. ¶Prætereà ſatisfactio tãtum bonorũ eſt: ſed huiuſmodi flagella in malis inducũtur, & præcipuè eis debentur. ergo nõ poſſunt eſſe ſatisfactoria. ¶Prætereà ſatisfactio reſpicit peccata præterita: ſed aliquando iſta flagella infligũtur illis qui peccata nõ habẽt, ſicut de Iob patet. ergo videt q̃ non ſint ſatiſſactoria.

¶Sed contrà eſt, q̃ dicitur Ro. 5. tribulatio patiẽtiam operatur, patiẽtia autem probationem. i. à peccato purgationem: vt glo. ibidem dicit. ergo flagella peccata purgãt, & ſic ſunt ſatisfactoria. ¶Prætereà Ambr. dicit, & ſi fides id eſt peccati conſcientia deſit, pœna ſatisfacit. ergo huius flagella ſunt ſatisfactoria.

¶Reſpondeo dicendum, quòd recompenſatio offenſæ præteritæ poteſt fieri ab eo qui offendit, & ab alio. Quãdo autem fit ab alio, talis recompenſatio vindicationis magis quàm ſatisfactionis rationem habet: quando autem fit ab ipſo qui offendit, habet rationem ſatisfactionis. Vnde ſi flagella quæ pro peccatis à Deo infligũtur, fiant aliquo modo ipſius patientis, rationem ſatisfactionis accipiũt: fiunt autẽ ipſius inquantũ ea acceptat ad purgationem peccatorum eis vtens pãtienter. Si autẽ omnino eis per impatientiã diſſentiat tunc non efficiuntur aliquo modo ipſius: & ideo non habent rationem ſatisfactionis ſed vindicationis.

¶Ad primũ ergo dicendũ: q̃ quãuis illa flagella non ſint omnino in poteſtate noſtra, tamẽ quãtum ad aliquid ſunt, vt. ſ. eis patiẽter vtamur, & ſic homo facit de neceſsitate virtutẽ: vnde & meritoria & ſatisfactoria eſſe poſſunt.

¶Ad ſecundũ dicendum, quòd ſicut ex eodem igne (vt Greg. dicit) aurũ rutilat, & palea fumat: ita etiam eiſdem flagellis & boni purgantur, & mali magis inficiuntur per impatiẽtiam: & ideò quàmuis flagella ſint cõmunia, tamẽ ſatisfactio tantùm eſt bonorum.

¶Ad tertiũ dicendũ, q̃ flagella reſpectũ habent ad culpam præteritã ſemper, ſed non ſemper ad culpam perſonę, ſed ad culpam naturæ. Si enim in humana natura nulla culpa proceſsiſſet, nulla pœna fuiſſet: ſed quia culpa in natura proceſſit, perſonæ alicui diuinitùs pœna infertur ſine culpa perſonæ ad meritum virtutis, & cautelam peccati ſequẽtis, & hic etiã duo neceſſaria ſunt in ſatisfactione. Oportet enim eſſe opus meritorium, vt honor Deo exhibeatur, & oportet eſſe virtutẽ cuſtodiã, vt à futuris peccatis preſeruemur.

ARTICVLVS. III.

Vtrum conuenienter enumerentur opera ſatiſſactoria.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd inconuenienter enumerẽtur opera ſatisfactoria, cum dicitur q̃ ſunt tria, eleemoſyna, ieiunium, & oratio. Quia opus ſatisfactorium debet eſſe pœnale, ſed oratio pœnã nõ habet, ſed eſt contra pœnæ triſtitiã medicina ſecundum delectationem. Vnde dicitur Ia. 5. Triſtatur aliquis in vobis, oret & pſallat. ergo non debet computari inter opera ſatisfactoria.

¶Prætereà omne peccatum vel eſt carnale, vel ſpirituale: ſed ſicut dicit Hierony. Ieiunio ſanãtur peſtes corporis, oratione peſtes mentis. ergo nõ debet eſſe aliquod aliud opus ſatisfactoriũ. ¶Prætereà ſatisfactio eſt neceſſaria ad emendationem peccatorum: ſed eleemoſyna ab omnibus peccatis emundat: Lucæ. 11. Date eleemoſynam, & omnia munda ſunt vobis. ergo alia duo ſunt ſuperflua.

¶Sed

¶Sed contrà:videtur q̃ debeãt eſſe plura. Quia contraria contrariis curantur, ſed multo plura ſunt peccatorum genera quã tria. ergo debent plura ſatisfactionis opera computari. ¶Prętereà peregrinationes etiã iniungũtur pto ſatisfactione,& diſciplinæ,& flagellationes,quæ non cõputantur ſub aliquo horum.ergo inſufficienter enumerantur.

¶Reſpondeo dicẽdum, quòd ſatisfactio debet eſſe talis per quam aliquid nobis ſubtrahamus ad honorem Dei,nos autem non habemus niſi tria bona.ſ.bona animę,& bona corporis,& bona fortunæ.ſ.exteriora. Ex bonis quidẽ fortunæ ſubtrahimus nobis aliquid per eleemoſynã: ſed ex bonis corporalibus per ieiunium,ex bonis autem animæ,nõ oportet q̃ aliquid ſubtrahamus nobis quantũ ad eſſentiã,vel quantũ ad diminutionem ipſorum, quia per ea efficimur Deo accepti:ſed per hoc q̃ ea ſubmittimus Deo totaliter, & hoc fit per orationem. Cõpetit etiã iſte numerus ex parte illa,qua ſatisfactio peccatorũ cauſas excidit: quia radices peccatorũ tres ponũtur:primæ Ioã.4.ſ.concupiſcentia carnis, & concupiſcentia oculorũ,& ſuperbia vitæ. Cõtra cõcupiſcentiã carnis ordinatur ieiunium,cõtra concupiſcentiã oculorum ordinatur eleemoſyna,contra ſuperbiã vitæ ordinatur oratio : vt Aug.dicit ſuper Matth.cõpetit etiã ad hoc q̃ ſatisfactio peccatorũ eſt ſuggeſtionibus aditũ nõ indulgere. Quia omne peccatum vel in Deũ cõmittimus,& cõtra hoc ordinatur oratio. Vel in proximũ, & contra hoc eleemoſyna. vel in nos ipſos, & cõtra hoc ordinatur ieiunium.

¶Ad primũ ergo dicendũ, q̃ ſecundũ quoſdam duplex eſt oratio,quædam quæ eſt contemplatiuorum,quorũ conuerſatio in cœlis eſt:& talis quia totaliter eſt delectabilis,non eſt ſatisfactoria. Alia eſt quæ pro peccatis gemitus fundit,& talis habet pœnã,& eſt ſatisfactionis pars. Vel dicendũ meliùs, q̃ quędã oratio habet rationẽ ſatisfactionis,quia quãuis habeat ſuauitatẽ ſpiritus, habet tamen afflictionem carnis, quia vt dicit Greg.ſuper Eze.Dum creſcit in nobis fortitudo amoris intimi,infirmamur proculdubio fortitudine carnis.vñ & neruus femoris Iacob ex lucta angeli emarcuiſſe legitur Geñ.32.

¶Ad ſecũdũ dicendũ, q̃ peccatũ carnale dicitur dupliciter. Vno modo,q̃ in ipſa delectatiõe carnis completur,vt gula & luxuria. Alio modo,q̃ cõpletur in his quæ ad carnem ordinãtur, quãuis non in delectatione carnis,ſed in delectatione animæ magis,vt auaritia. Vnde talia peccata ſunt quaſi media inter ſpiritualia & carnalia:& ideò oportet q̃ eis etiam aliqua ſatisfactio reſpondeat propria: ſcilicet eleemoſyna.

¶Ad tertiũ dicendũ,quòd quãuis ſingula iſtorum per quandã cõueniẽtiã ſingulis peccatis appropriẽtur:quia congruũ eſt in quo quis peccauerit,vt in hoc puniat̃,& q̃ peccati cõmiſſi per ſatisfactionẽ radix abſcindatur, tñ quodlibet horũ pro quolibet peccato ſatisfacere põt. Vnde ei qui non põt vnũ ex his perficere,iniungatur aliud , & præcipuè eleemoſyna aliorũ vices ſupplere poteſt,inquãtũ alia ſatisfactionis opera per eleemoſynã quiſq; ſibi mercatur quodã modo in illis quibus eleemoſynã tribuit. Vnde non oportęt q̃ ſi eleemoſyna omnia mũdat peccata,q̃ppter hoc alię ſatisfactiones ſuperfluãt.

¶Ad quartũ dicẽdũ: q̃ quãuis ſint multa peccata in ſpecie, tamẽ omnia alia ad illas tres radices vel ad illa tria peccatorũ genera , quibus diximus,dictas ſatisfactiones reſpõdere,reducũtur.

¶Ad quintum dicendũ, quòd quicquid in̄ afflictione corporis pertinet, totum ad ieiunium refertur:& quicquid in proximi vtilitate expenditur,totum eleemoſynæ rationem habet:& ſimiliter quæcũq; latria exhibeatur Deo, orationis accipit rationem:& ideò etiã vnũ opus põt habere plures rationes ſatisfaciendi.

QVAESTIO. XVI.

De ſuſcipientibus hoc ſacramentum.

CONſequenter conſiderandum eſt de ſuſcipientibus hoc ſacramentum. Circa quod tria quæruntur. Primò, Vtrũ pœnitentia poſſit eſſe in innocentibus. Secundo, Vtrũ in ſanctis qui ſunt in gloria. Tertiò, Vtrum in angelis bonis ſeu malis.

ARTICVLVS. I.

Vtrum pœnitentia poſſit eſſe in innocentibus.

Thom.4.diſt.14.q.1.art.3.q.2.& ſequen.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ in innocentibus pœnitentia eſſe nõ poſſit. Quia pœnitentia eſt cõmiſſa mala plangere, ſed innocentes nullum malũ cõmiſerunt. ergo in eis pœnitentia non eſt. ¶Prætereà pœnitentia ex ſuo nomine importat pœnã:ſed innocentibus non debetur pœna . ergo nõ eſt in eis pœnitentia. ¶Prætereà pœnitẽtia in idẽ coincidit cũ vindicatiua iuſtitia:ſed oĩbus exiſtentib⁹ innocentibus vindicatiua iuſtitia locũ nõ haberet.ergo nec pœnitẽtia,& ita nõ ẽ in innocẽtib⁹.

¶Sed cõtrà. Omnes virtutes ſimul infundũtur: ſed pœnitentia eſt virtus:cùm ergo in baptiſmo innocentibus infundantur aliæ virtutes,infunditur etiam pœnitẽtia. ¶Prætereà ille qui nunq̃ fuit

fuit infirm⁹ corporaliter dicitur ſanabilis: ergo & ſimiliter qui nunquã fuit infirmus ſpiritualiter: ſed ſicut ſanatio in actu à vulnere peccati nõ eſt niſi per actum pœnitẽtiæ, ita nec ſanitas niſi per habitum: ergo ille qui nunquã habuit infirmitatem peccati habet habitũ pœnitentiæ.

¶ Reſpõdeo dicẽdũ, q̃ habitus medius eſt inter potentiã & actũ: & quia remoto priori remouetur poſterius, non autem ecõuerſo: ideò remota potẽtia ad actũ remouetur habitus, nõ aurẽ remoto actu: & quia ſubtractio materię tollit actũ propter hoc q̃ actus nõ poteſt eſſe ſine materia in quã tranſit: ideò habitus alicuius virtutis cõpetit alicui cui nõ ſuppetit materia propter hoc q̃ ſuppetere poteſt, & ita in actũ exire: ſicut pauper homo poteſt habere habitũ magnificentiæ, ſed non actum: quia non habet magnificationẽ diuitiarũ, quæ ſunt materia magnificentiæ, ſed poteſt habere habitũ: & ideò cũ innocẽtes in ſtatu innocentiæ nõ habeant peccata cõmiſſa, quæ ſunt materia pœnitẽtię ſed poſſunt habere, act⁹ pœnitentiæ in eis eſſe nõ poteſt, ſed habitus poteſt: ſed hoc ſi gratiam habeãt cum qua omnes virtutes infunduntur.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd quãuis non cõmiſerint, poſſunt tamen cõmittere, & ideò eis habitum pœnitentiæ habere cõpetit: ſed tamen habitus iſte nunquã in actu exire põt, niſi fortè reſpectu venialiũ peccatorũ: quia peccata mortalia tollunt ipſum, nec tamen eſt fruſtra, quia eſt perfectio potentiæ naturalis.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, quòd quãuis non ſit in eis debita pœna actu, tamẽ in eis eſt aliquid poſſibile pro quo eis pœna debebatur.

¶ Ad tertiũ dicendũ, quòd remanente potentia ad peccandũ adhuc haberet locum vindicatiua iuſtitia ſecundũ habitum, quãuis non ſecũdum actum ſi peccata actu non eſſent.

ARTICVLVS. II.

Vtrum ſancti homines qui ſunt in gloria habeant pœnitentiam.

Ad ſecundũ ſic proceditur. Videtur q̃ ſancti homines qui ſunt in gloria non habeant pœnitẽtiã. Quia ſicut dicit Grego. in moral⁹. Beati peccatorũ recordantur ſicut nos ſani ſinè dolore dolorũ memoramur: ſed pœnitẽtia eſt dolor cordis: ergo ſancti in patria non habẽt pœnitentiã. ¶ Prætereà ſancti in patria ſunt Chriſto cõformes: ſed in Chriſto nõ fuit pœnitẽtia, quia nec fides quæ eſt principiũ pœnitentiæ: ergo nec ſanctis in patria erit pœnitentia. ¶ Prætereà fruſtra eſt habitus qui ad actũ non reducitur: ſed ſancti in patria non pœnitebunt actu, quia ſic eis eſſet aliquid contra votũ. ergo non eſt in eis habitus pœnitentiæ.

¶ Sed cõtrà. Pœnitẽtia eſt pars iuſtitiæ: ſed iuſtitia eſt perpetua & immortalis, & in patria remanebit: ergo & pœnitẽtia. ¶ Prętereà in vitis patrũ legitur à quodã patre dictũ, Quòd etiã Abrahã pœnitebit de hoc q̃ nõ plura bona fecit, ſed magis debet hõ pœnitere de malo cõmiſſo q̃ de bono omiſſo, ad q̃ nõ tenebatur, quia de bono tali loquit⁹: ergo erit ibi pœnitẽtia de malis cõmiſſis.

¶ Reſpõdeo dicẽdũ, q̃ virtutes cardinales remanebũt in patria: ſed ſecundũ actus quos habent in fine ſuo, & ideò cũ pœnitentia virtus ſit pars iuſtitiæ, quæ eſt habitus cardinalis, quicũq; habet habitũ pœnitentię in hac vita habebit in futura, ſed non habebit eundem actũ quem nunc habet, ſed alium: ſcilicet gratias agere Deo pro miſericordia relaxante peccata.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, quòd illa authoritas probat, quòd non habent eũdem actum quem hic habet pœnitentia: & hoc concedimus.

¶ Ad ſcđm dicẽdũ, q̃ Chr̃s nõ potuit peccare, & ideò materia hui⁹ ỽtutis nõ cõpetit ſibi actu nec potẽtia, & p̃pter hoc nõ eſt ſiſe de ip̃o & de aliis.

¶ Ad tertiũ dicẽdũ, q̃ pœnitere p̃priè loquẽdo dicit actũ pœnitẽtiæ, qui nũc eſt, qui non erit in p̃ria: nec tñ habit⁹ fruſtra erit q̃ aliũ actũ hẽbit.

¶ Quartũ cõcedimus. Sed quia quinta rõ p̃bat q̃ etiã idẽ act⁹ pœnitẽtiæ erit in p̃ria, qui mõ eſt:

¶ Ideò dicẽdũ ad quintũ, q̃ voluntas noſtra in patria omnino erit cõformis volũtati Dei. Vnde ſicut Deus volũtate antecedente vult omnia eſſe bona, & per conſequẽs nihil eſſe mali, non autem voluntate conſequente: ita etiam eſt de beatis, & talis voluntas propriè dicitur ab illo ſancto patre pœnitentia.

ARTICVLVS. III.

Vtrum angelus ſit ſuſceptiuus pœnitentiæ.

Ad tertium ſic p̃ceditur. Videtur q̃ etiã angel⁹ bon⁹ ſiue mal⁹ ſit ſuſceptiu⁹ pœnitẽtiæ. Quia timor eſt initiũ pœnitentię, ſed in eis eſt timor. Ia. 1. Dęmones credũt, & cõtremiſcũt: ergo in eis poteſt eſſe pœnitẽtia. ¶ Prętereà p̃hũs dicit. 10. Ethi. Quòd pœnitudine replẽt mali, & hæc eſt maxima pœna eis: ſed dęmones maximè ſunt praui, nec aliq̃ pœna eis deeſt: ergo dęmões poſſũt pœnitere. ¶ Prętereà faciliùs mouet̃ aliquid in id q̃ eſt ſecũdũ naturã, quã in id q̃ eſt cõtra naturã, ſicut aq̃ quę per violẽtiã calefacta eſt, & per ſeipſam ad naturalẽ p̃prietatẽ redit: ſed angel⁹ põt mutari in petm̃, q̃ eſt cõtra oẽm naturã eorũ: ergo multo fortiꝰ põt reuocari in id q̃ eſt ſecundũ naturã, ſed hoc facit pœnitẽtia, ergo ſũt ſuſceptibiles pœnitẽtię. ¶ Prętereà idẽ iudicũ eſt ſcđm Dam̃. de ãgelis & de aĩab⁹ ſeparatis, ſed in aĩab⁹ ſeparatis põt eſſe pœnitẽtia, vt quidã dicũt. Sicut in aĩabus bonis quę ſũt in p̃ria. ergo & in angelis põt eſſe pn̄ia.

¶ Sed

¶ Sed cõtrà. Per pœnitentiam homo reparatur ad vitã de peccato dimiſſo, ſed hoc eſt impoſsibile in angelis: ergo nõ ſunt ſuſceptibiles pœnitentiæ. ¶ Præterea Dam. dicit quòd homo fungitur pœnitentia propter corporis infirmitatẽ: ſed angeli ſunt incorporei: ergo in eis nõ poteſt eſſe pœnitentia.

¶ Reſpõdeo dicendũ, q̃ pœnitẽtia in nobis dupliciter accipitur. Vno modo ſecundum q̃ eſt paſsio, ſic enim nihil aliud eſt quã dolor vel triſtitia de malo cõmiſſo: & quãuis ſecundũ q̃ eſt paſsio, nõ ſit niſi in cõcupiſcibili, tñ aliquis actꝰ voluntatis ſimilitudinariè pœnitentia dicitur, quo quis deteſtatur q̃ facit ſicut amor, & aliæ paſsiones dicũtur in intellectiuo appetitu. Alio modo accipitur ſecundũ q̃ eſt virtus, & hoc modo deteſtari malũ commiſſum cũ emendationis propoſito ex intẽtione expiandi, vel Deũ placã di de offenſa cõmiſſa, eſt actus eius. Deteſtatio autem cõpetit alicui ſecundũ q̃ habet ordinem naturalem ad bonũ, & quia in nulla creatura talis ordinatio totaliter tollitur: ideo etiã in dãnatis talis deteſtatio manet, & per cõſequẽs pœnitentiæ paſsio vel ſimile, vt dicitur Sapiẽ. 5. Intra ſe pœnitentiã agentes &c. Et hæc quidem pœnitentia cũ non ſit habitus, ſed paſsio vel actus, nullo modo in beatis angelis eſſe poteſt in quibus peccata cõmiſſa nõ præceſſerunt: ſed in malis angelis eſt cũ ſit eadem ratio de his & de animabus dãnatis, quia ſecũdũ Dam. Quod homini eſt mors eſt angelis caſus: ſed peccatũ angeli eſt irremiſsibile, & quia peccatũ vt remiſsibile eſt vel expiabile eſt, ꝓpria materia ipſius virtutis quę pœnitentia dicitur: ideo cũ materia non poſsit eis cõpetere, nõ adeſt eis potẽtia exeundi in actũ, & ideo nec habitꝰ eis cõuenit: & ideo angeli ſubiectũ virtutis pœnitẽtię eſſe nõ poſſunt.

¶ Ad primũ ergo dicendum, q̃ ex timore in eis generatur aliquis pœnitẽtiæ motus, ſed nõ quæ ſit virtus. Et ſimiliter dicendũ ad ſecundum.

¶ Ad tertiũ dicẽdũ, quòd quicquid in eis eſt naturale totum eſt bonũ, & ad bonũ inclinãs: ſed libe. arbi. eſt in eis malitia obſtinatũ, & quia motus virtutis & vitij nõ ſequitur inclinationẽ naturæ, ſed magis motũ li. ar. ideò nõ oportet q̃ quãuis naturaliter inclinẽtur ad bonũ q̃ motus virtutis in eis ſit vel eſſe poſsit.

¶ Ad quartũ dicendũ, quòd non eſt eadem ratio de angelis ſanctis, & de animabus ſanctis: quia in animabus ſanctis præceſsit vel præcedere potuit peccatũ remiſsibile, nõ autem in angelis, & ita quãuis ſint ſimiles quantũ ad ſtatum præſentem, nõ tamen quantũ ad ſtatum præteritum, quem pœnitentia reſpicit directè.

QVAESTIO. XVII.

De poteſtate clauium.

CONſequenter conſiderãdum eſt de poteſtate miniſtrorum huiuſmodi ſacramenti, quæ ad claues pertinet. Circa quod primò videndum eſt de clauibus. Secundò, de excõmunicatione. Tertiò, de indulgẽtia: hæc enim duo ſunt annexa poteſtati clauiũ. Circa primũ conſideranda ſunt quatuor. Primò, de entitate & quidditate clauium. Secundò, de effectu earũ. Tertiò, de miniſtris clauium. Quartò, de his in quibus poteſt exerceri vſus clauium. Circa primum quæruntur tria. Primò, vtrum claues in eccleſia eſſe debeant. Secundò, vtrum clauis ſit poteſtas ligandi atq; ſoluendi. Tertiò, vtrum ſint duæ claues vel vna.

ARTICVLVS. I.

Vtrum claues in eccleſia eſſe debeant.

Thom. 4. diſt. 18. q. 1. ar. 1. q. 1. & ſequẽtibus.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ claues in eccleſia eſſe non debeant. Non enim requiruntur claues ad intrandũ domum, cuius oſtium eſt apertũ: ſed Apo. 4. dicitur, Vidi & ecce in cœlo oſtium apertũ q̃ Chriſtus eſt, qui de ſe ipſo dicit: ego ſum oſtium: ergo ad introitum cœli eccleſia clauibus non indiget.

¶ Præterea, clauis eſt ad aperiẽdũ & claudendũ: ſed hoc ſolius Chriſti eſt, qui aperit & nemo claudit. Apo. 3. ergo eccleſia in miniſtris ſuis claues nõ habet. ¶ Præterea cuicunq; clauditur cœlũ, aperitur infernus: & ecõtrario. ergo quicũq; habet claues cœli, habet claues inferni: ſed eccleſia non dicit habere claues inferni. ergo nec claues cœli habet.

¶ Sed cõtrà eſt q̃ dicitur Mat. 16. Tibi dabo claues regni cœlorũ. ¶ Præterea, omnis diſpenſator debet habere claues eorũ quæ diſpenſat: ſed miniſtri eccleſiæ ſunt diſpenſatores diuinorum, vt patet primæ Cor. 4. ergo debẽt habere claues.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ in corporalibus dicit clauis inſtrumẽtum quo oſtium aperitur, regni autẽ oſtiũ nobis per peccatũ clauditur & quãtum ad maculã, & quãtũ ad reatũ pœnæ, & ideò poteſtas, qua tale obſtaculũ remouetur dicitur clauis. Hæc autem poteſtas eſt in diuina trinitate per auctoritatẽ, & ideò dicitur à quibuſdã q̃ habet clauẽ auctoritatis: ſed in Chriſto homine fuit hæc poteſtas ad remouendũ prædictũ obſtaculũ per meritũ paſsionis, quę etiã dicitur ianuã aperire, & ideò dicit habere ſecũdũ quoſdã

claues

claues excellẽtiæ:ſed quia ex latere dormientis in cruce ſacramenta fluxerunt, quibus eccleſia fabricatur:ideò in ſacramentis eccleſię efficacia paſsionis manet,& propter hoc etiã miniſtris eccleſiæ qui ſunt diſpenſatores ſacramentorũ, poteſtas aliqua ad prædictum obſtaculũ remouendũ eſt collata,non propria,ſed virtute diuina & paſsiõis Chriſti: & hęc poteſtas metaphoricè clauis eccłię dicit, quæ eſt clauis miniſterij.

¶Ad primũ ergo dicendum,quòd oſtium cœli quãtum eſt de ſe ſemper eſt apertum: ſed alicui clauſum dicitur propter impedimẽtum intrandi in cœlũ,q̃ in ipſo eſt: impedimẽtum autem totius humanæ naturæ ex peccato primi hominis conſecutũ,per paſsionem Chriſti amotum eſt:& ideò poſt paſsionem vidit in cœlo oſtiũ apertum:ſed adhuc quotidie alicui manet clauſum propter peccatum originale quod contraxit, vel actuale q̃ committit,& propter hoc indigemus ſacramentis & clauibus eccleſiæ.

¶Ad ſecundũ dicẽdũ, quòd hoc intelligitur de clauſione quæ limbũ clauſit,nè aliquis vltrà in illum deſcẽdat, & de apertione qua paradiſum aperuit remoto impedimẽto naturæ per ſuam paſsionem.

¶Ad tertium dicendum, quòd clauis inferni, qua aperitur & clauditur,eſt poteſtas gratiam conferendi per quã homini aperitur infernus, vt de peccato educaẽ,q̃ eſt inferni porta:& clauditur nè vltrà homo in peccato labatur: gratiã autẽ cõferendi ſolius Dei eſt,& ideò clauẽ inferni ſibi ſoli retinuit:ſed clauis regni eſt poteſtas etiã dimittendi reatum pœnę per quã homo à regno prohibetur: & ideò magis poteſt dari clauis regni quàm clauis inferni, non enim idẽ ſunt,vt ex dictis patet. Aliquis eñ de inferno educitur per remiſsionem æternæ pœnæ quæ non ſtatim in regnũ introducitur propter reatum temporalis pœnæ qui manet. Vel dicendum eſt,q̃ eadem eſt clauis inferni & cœli:quia ex hoc ipſo q̃ alicui aperitur vnum, clauditur alterũ,ſed denominatur à digniori.

ARTICVLVS. II.

Vtrum clauis ſit poteſtas ligandi & ſoluendi.

Ad ſecundũ ſic proceditur. Videtur q̃ clauis nõ ſit poteſtas ligandi & ſoluendi:qua eccleſiaſticus iudex dignos recipere,indignos excludere debet à regno, vt ex litera habeẽ:& ex glo. Hiero. Mat.16. Poteſtas enim ſpiritualis in ſacramẽto collata eſt idẽ q̃ character:ſed clauis & character nõ videntur idem eſſe:quia per characterẽ homo Deo cõparatur,per claues autem ad ſubditos.ergo clauis nõ eſt poteſtas.¶Prętereà iudex eccleſiaſticus non dicitur niſi ille qui habet iuriſdictionem, quæ ſimul cum ordine non datur:ſed claues in ordinis ſuſceptione conferuntur. ergo non debuit de eccleſiaſtico iudice in definitione clauium mẽtio fieri.¶Prętereà ad id quod aliquis habet ex ſeipſo nõ indiget aliqua poteſtate actiua per quã inducatur ad actũ:ſed eo ipſo q̃ aliquis eſt dignus ad regnum admittitur:ergo nõ pertinet ad poteſtatem clauiũ dignos ad regnũ admittere.¶Prætereà.Peccatores indigni ſunt regno:ſed eccleſia pro peccatoribus orat vt ad regnum perueniãt:ergo nõ excludit indignos, ſed magis admittit quãtũ in ſe eſt.¶Prætereà in omnibus ordinatis agentibus vltimus finis pertinet ad principalem agẽtem, nõ ad agẽs inſtrumentale:ſed principale agens ad ſalutẽ hominis eſt Deus,ergo ad eum pertinet ad regnũ admittere,q̃ eſt vltimus finis, & nõ ad habẽtẽ claues,qui eſt ſicut inſtrumẽtum vel miniſter.

¶Reſpondeo dicendum,q̃ ſecundum philoſophum in.2.de anima,potẽtiæ per actus definiũtur:vnde cũ clauis ſit potẽtia quędã, oportet q̃ per actum vel per vſum ſuum definiatur, & q̃ in actu obiectũ exprimatur à quo ſpẽciem recipit actus & modus agendi ex quo apparet potentia ordinata:actus autem poteſtatis ſpiritualis non eſt vt cœlum aperiat abſolutè,quia iam apertũ eſt(vt dictũ eſt)ſed quãtũ ad hoc vt aperiat tali:q̃ quidem ordinatè fieri nõ poteſt,niſi ex idoneitate eius,cui aperiendum eſt cœlum, penſata:& ideò in prædicta definitione clauis ponitur genus.ſ.poteſtas & ſubiectum poteſtatis.ſ.iudex eccleſiaſticus,& actus.ſ.excludere & recipere,ſecundũ duos actus materialiũ clauiũ aperire & claudere,cuius obiectũ tangit in hoc q̃ dicit à regno. modum autem in hoc q̃ dicit dignitas & indignitas in illis in quos actus exercetur, penſatur.

¶Ad primũ ergo dicẽdũ,q̃ ad duo,quorũ vnũ eſt cauſa alterius,vna poteſtas ordinatur: ſicut in igne ad calefaciendũ & diſſoluendũ:& quia omnis gratia & remiſsio in corpore myſtico ex capite ſuo prouenit,ideò vna poteſtas eadẽ eſſe videtur per eſſentiã qua ſacerdos conficere poteſt,& qua poteſt ſoluere & ligare ſi iuriſdictio aſsit:nec differt niſi ratione ſecũdũ q̃ ad diuerſos effectus cõparatur:ſicut etiam ignis dicitur ſecundum aliam rationẽ calefactiuus & liquefactiuus,& quia nihil eſt aliud character ordinis ſacerdotalis quã poteſtas exercendi illud ad q̃ principaliter ordo ſacerdotij ordinatur:ſuſtinẽdo q̃ ſit idẽ quod ſpiritualis poteſtas: ideò character & poteſtas cõficiendi,& poteſtas clauiũ eſt vnũ & idem per eſſentiã,ſed differt ratione.

¶Ad ſecundũ dicendũ,q̃ omnis poteſtas ſpiritualis datur cũ aliqua cõſecratione, & ideò clauis cũ ordine datur:ſed executio clauis indiget materia debita,quæ eſt plebs ſubdita per iuriſ-

dictionē:& ideò anteq̄ iuriſdictionem habeat habet claues, ſed nō habet actū clauiū:& quia clauis per actum definitur, ideò in definitione clauis ponit aliquid ad iuriſdictionē pertinēs.

¶Ad tertiū dicēdū, q̄ aliquis poteſt eſſe dignus aliquo dupliciter:aut ita q̄ ipſum hadendi ius habeat,& ſic quilibet dignus iam habet cœlum apertum:aut ita q̄ inſit ei congruitas ad hoc q̄ ei datur,& ſic dignos quibus nōdum apertum eſt cœlum,poteſtas clauium recipit.

¶Ad quartum dicendū, quòd ſicut Deus non obdurat impartiendo malitiam,ſed non conferendo gratiam, ita ſacerdos dicitur excludere: non q̄ impedimentū ad intrandum ponat,ſed quia impedimentū poſitum nō amoueat:quia ipſe amouere non poteſt,niſi priùs Deus amouerit:& ideò rogatur Deus vt ipſe abſoluat, vt ſic ſacerdotis abſolutio locum habeat.

¶Ad quintum dicendū, q̄ actus ſacerdotis non eſt immediatè ſuper regnū,ſed ſuper ſacramenta quibus homo ad regnū peruenit.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ſint duæ claues vel vna tantùm.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd non ſint duæ claues,ſed tantùm vna. Ad vnā enim ſerā non requiritur niſi vna clauis:ſed ſera ad quā amouendam ordinātur eccleſiæ claues eſt pecatum: ergo cōtra vnū peccatum nō indiget eccleſia duabus clauibus.

¶Præterea claues in collatione ordinis conferūtur: ſed ſcientia nō eſt ex infuſione ſemper,ſed quādoq; ex acquiſitione: nec ab oībus ordinatis habetur,ſed à quibuſdā non ordinatis: ergo ſciētia nō eſt clauis,& ſic eſt vna tantū clauis.ſ. poteſtas iudicandi.¶Præterea quā habet ſacerdos ſuper corpus myſticū dependet ex poteſtate quā habet ſuper corpus Chriſti verū:ſed poteſtas ad conficiendū corpus Chriſti verum eſt vna tantùm: ergo clauis quæ eſt poteſtas recipiēs corpus Chriſti myſticum eſt vna tantùm.

¶Sed contrà. Videtur q̄ ſint plures quam duę. Quia ſicut ad actū hominis requiritur ſcientia & potētia,ita & volūtas:ſed ſcientia diſcernēdi ponitur clauis,& ſimiliter potentia iudicandi: ergo & voluntas abſoluendi debet dici clauis.

¶Præterea tota trinitas peccatum remittit: ſed ſacerdos per claues eſt miniſter remiſsionis peccatorum:ergo debet habere tres claues,vt trinitati configuretur.

¶Reſpōdeo dicendum,quòd in omni actu qui requirit idoneitatem ex parte recipientis, duo ſunt neceſsaria ei qui debet actum illum exercere: ſcilicet iudicium de idoneitate recipientis, & expletio actꝰ:& ideò etiā in actu iuſtitiæ per quod redditur alicui hoc quo dignus eſt,oportet eſſe iudiciū quo diſcernat an iſte ſit dignus, & ipſa redditio:& ad vtrūq; horū authoritas ſiue poteſtas quædam exigitur. Non enim dare poſſumꝰ niſi quod in poteſtate nīra habemus: vnde iudicium dici pōt, eò q̄ vim coactiuā habeat,eò quòd iudicium ad vnum iam terminatur:quæ quidē determinatio in ſpeculatiuis fit per virtutem priorum principiorum,quibus reſiſti non poteſt,& in practicis rebus per vim imperatiuam in iudicante exiſtentē: & quia actus clauis requirit idoneitatem in eo in quem exercetur, quia recipit per clauem iudex eccleſiaſticus dignos & excludit indignos, vt ex dicta definitione patet:ideò indiget iudicio diſcretionis,quo idoneitatē iudicat ex ipſo receptionis actu:& ad vtrunq; poteſtas quædā ſiue authoritas requiritur:& ſecundum hoc ſunt duæ claues,quarum vna pertinet ad iudiciū de idoneitate eius qui abſoluēdus eſt,& alia ad ipſam abſolutionem,& hæ duę claues non diſtinguūtur in eſſentia authoritatis qua vtrūq; ad officium ſibi competit:ſed ex cōparatione ad actus,quorum vnus alium præſupponit.

¶Ad primum ergo dicendū:quòd ad vnam ſeram aperiendam vna clauis immediatè ordinatur:ſed non eſt inconueniens q̄ vna ad actum alterius ordinetur,& ſic eſt in propoſito.Secunda enim clauis quæ dicitur poteſtas ligandi & ſoluendi eſt quę immediatè ſerā aperit peccati: ſed clauis quæ dicitur ſcientia,oſtendit,cuiaperienda ſit clauis illa.

¶Ad ſecundum dicendum,quòd circa clauem ſciētiæ duplex eſt opinio.Quidam enim dixerunt q̄ ſcientia ſecundum quòd eſt habitus acquiſitus vel infuſus dicitur hæc clauis,& q̄ non eſt principalis clauis,ſed in ordine ad aliam clauem dicitur, & ideo quando eſt ſine alia clauis non dicit clauis:ſicut in viro literato qui nō eſt ſacerdos.Et ſimiliter etiā quādoq; hac clauis ali qui ſacerdotes carent,quia non habent ſcientiā acquiſitam neq; infuſam, qua abſoluere & ligare poſsint: ſed quandoq; induſtria naturali ad hoc vtuntur, quæ ſecundum eos clauiola dicitur:& ſic clauis ſcientiæ, quāuis cum ordine non tradatur, traditur tamen cum ordine q̄ ſit clauis, quod prius non erat, & hæc videtur opinio Magiſtri fuiſſe. Sed hoc non videtur verbis euangelij concordare,quæ claues Petro dandas promittūt,& ita nō ſolum vna ſed duæ in ordine dantur. Et propter hoc alia opinio eſt quòd ſcientia quæ eſt habitus non eſt clauis, ſed authoritas ſcientiæ actum exercendi, quæ quandoq; ſine ſcientia eſt,quādoq; ſcientia ſine ipſa,ſicut patet etiam in iudiciis ſęcularibus. Aliquis enim iudex ſęcularis habet authoritatē iudicandi,qui non habet iuris ſciētiā: & aliquis ecōtrariò habet iuris ſciētiā qui non habet authoritatē iudicādi:& qa actꝰ iudicij ad

quod

quod quis ex authoritate ſuſcepta ordinatur, non autem ex ſcientia habita, ſine vtroq; bene fieri non poteſt: ideò authoritas iudicandi, quę clauis eſt, ſine ſciẽtia nõ poteſt ſine peccato accipi, ſed ſcientia ſine authoritate ſine peccato haberi poteſt.

¶Ad tertiũ dicendũ, quòd poteſtas cõficiendi eſt ad vnũ tantum actũ alterius generis: & ideò non cõnumeratur clauibus, nec multiplicatur ſicut poteſtas clauiũ quæ eſt ad diuerſos actus, quãuis ſecundũ authoritatis eſſentiam ſit vna, vt dictum eſt.

¶Ad quartũ dicendũ, q̃ velle vnicuiq; eſt liberum: & ideò ad volẽdũ nõ exigitur authoritas, & propter hoc voluntas non ponitur clauis.

¶Ad quintum dicendum, q̃ tota trinitas eodẽ modo remittit peccata, ſicut vna p̃ſona: & ideò non oportet quòd ſacerdos qui miniſter eſt trinitatis tres claues habeat, & prẽcipuè cùm volũtas quæ ſpiritui ſancto appropriatur clauẽ nõ requirat, vt dictum eſt.

QVAESTIO. XVIII.

De effectu clauium.

DEinde conſiderandum eſt de effectu clauium. Circa quod quæruntur quatuor. Primò, Vtrum poteſtas clauium ſe extẽdat ad remiſſionem culpæ. Secundò, Vtrum ſacerdos poſſit remittere peccatum quo ad pœnam. Tertiò, Vtrũ ſacerdos per poteſtatem clauiũ ligare poſſit. Quartò, Vtrum poſſit etiam ſoluere & ligare ſecundum proprium arbitrium.

ARTICVLVS. I.

Vtrum poteſtas clauium ſe extendat ad remiſſionem culpæ.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd poteſtas clauium ſe extendat ad remiſſionem culpæ. Ioan. 20. dicitur diſcipulis: Quorũ remiſeritis peccata remittunt eis: ſed hoc nõ dicitur quãtum ad manifeſtationem, vt Magiſter in litera dicit. Quia ſic ſacerdos no. te. non haberet maiorem poteſtatẽ quàm ſacerdos veteris: ergo exercet poteſtatem in culpæ remiſſionem. ¶Prætereà in pœnitentia datur gratia ad remiſſionem peccati: ſed huius ſacramenti diſpenſator eſt ſacerdos ex vi clauium: ergo cũ gratia non opponatur peccato ex parte pœnę, ſed ex parte culpæ, videtur quòd ſacerdos ad remiſſionem culpæ operetur ex vi clauium.

¶Prætereà maiorem virtutem recipit ſacerdos ex illa cõſecratione quã aqua Baptiſmi ex ſua ſanctificatione: ſed aqua Baptiſmi vim accipit vt corpus tangat & cor abluat, ſecũdũ Auguſt. ergo multo fortiùs ſacerdos in ſui conſecratione hanc poteſtatem accipit, vt cor à culpæ macula abluere poſsit.

¶Sed cõtrà: ſuprà Magiſter dixit quòd Deus hanc poteſtatem non contulit miniſtro q̃ ad interiorem mũdationẽ cooperaretur: ſed ſi peccata quo ad culpã remittat, cooperaretur ei in mundatione interiori: ergo poteſtas clauiũ nõ extendit ſe ad culpæ dimiſsionem. ¶Prætereà peccatum nõ remittitur niſi per Spiritum ſanctum: ſed dare Spiritũ ſanctum nõ eſt alicuius hominis, vt in lib. 1. Magiſter dixit: ergo nec peccata remittere quo ad culpam.

¶Reſpõdeo dicendum, q̃ ſacramenta (ſecundũ Hug.) ex ſanctificatione inuiſibilem gratiã cõtinent: ſed hìc ſanctificatio quandoq; ad neceſſitatem ſacramenti requiritur, tam in materia quã in miniſtro, ſicut patet in confirmatione, & tunc vis ſacramentalis eſt in vtroq; coniunctim: quandoq; autem ex neceſsitate ſacramenti nõ requiritur niſi ſanctificatio materiæ, ſicut eſt in Baptiſmo: quia non habet miniſtrum determinatum quantum ad ſui neceſsitatem, & tunc tota vis ſacramẽtalis conſiſtit in materia: quandoq; verò de neceſsitate ſacramenti requiritur conſecratio vel ſanctificatio miniſtri ſine aliqua ſanctificatione materiæ: & tunc tota vis ſacramentalis conſiſtit in miniſtro, ſicut eſt in pœnitentia. Vnde eodem modo ſe habet poteſtas clauium quæ eſt in ſacerdote ad effectum ſacramenti pœnitẽtiæ, ſicut ſe habet virtus quę eſt in aqua Baptiſmi ad effectum Baptiſmi. Baptiſmus autem & ſacramẽtum pœnitentiæ cõueniunt quodam modo in effectu, quia vtrũq; contra culpam ordinatur directè, quod nõ eſt de aliis ſacramentis: ſed in hoc differunt, quia ſacramentum pœnitentiæ eò q̃ habet actus ſuſcipientis quaſi materiales, non poteſt dari niſi adultis in quibus requiritur præparatio ad ſuſcipiendum effectum ſacramentorum. Sed Baptiſmus quandoq; datur adultis, & quandoq; pueris & aliis carẽtibus vſu rationis: & ideò per baptiſmum datur gratia & remiſsio peccatorũ pueris ſine aliqua ſui præparatione præcedẽte, non autẽ adultis in quibus præexigitur prę̃paratio remouens fictionẽ, quæ quidẽ prę̃paratio q̃nq; præcedit, ſufficiẽs ad gratiæ ſuſceptionẽ anteq̃ Baptiſmus actu percipiatur: licet nõ ante votũ Baptiſmi poſt tẽpus propalatę veritatis. Quando autem talis præparatio tempore non prę̃cedit, ſed eſt ſimul cũ Baptiſmi ſuſceptione,

& tunc per baptiſmi ſuſceptionẽ gr̃a remiſſionis culpæ cõfertur: ſed per pœnitẽtię ſacr̃m nũquã datur gratia niſi præparatio aſsit vel priùs fuerit. Vnde virtus clauium operatur ad culpæ remiſsionem, vel in voto exiſtens, vel in actu ſe exercens, ſicut & aqua baptiſmi: ſed ſicut baptiſmus non agit ſicut principale agens, ſed ſicut inſtrumentum, non quidem pertingens ad ipſam gratiæ ſuſceptionem creandam etiam inſtrumentaliter: ſed diſponens ad gratiã per quã ſit remiſsio culpæ, ita eſt de poteſtate clauium. Vnde ſolus Deus remittit per ſe culpã, & in virtute eius agit inſtrumentaliter baptiſmus vt in ſtrumentũ inanimatũ, & ſacerdos vt inſtrumẽtum animatũ, q̃ dicitur ſeruus ſecundũ phũm 8. Eth. & ideò ſacerdos agit vt miniſter: & ſic patet q̃ poteſtas clauiũ ordinatur aliquo mõ ad remiſsionẽ culpę, nõ ſicut cauſans, ſed ſicut diſponẽs ad eã. Vnde ſi añ abſolutionẽ aliquis nõ fuiſſet perfectè diſpoſitus ad gratiã ſuſcipiẽdã, in ipſa confeſsione & abſolutione ſacramentali gratiã conſequeretur ſi obicem nõ poneret. Si enim clauis nullo modo ad culpæ remiſsionem ordinaretur, ſed ad dimiſsionẽ pœnæ tantũ, vt quidã dicunt, non exigeretur votum recipiẽdi effectum clauium ad culpæ remiſsionem: ſicut non exigitur votum ſuſcipiendi alia ſacramẽta quæ non ordinãtur ad culpæ dimiſsionem, ſed contra pœnã: ſed hoc facit videri q̃ nõ ordinãt ad culpæ dimiſsionem: quia ſemper vſus clauiũ ad hoc q̃ effectũ habeat requirit prę̃parationẽ ex parte recipientis ſacramẽtũ: & ſimiliter videtur de baptiſmo ſi nũquã daretur niſi adultis.

¶ Ad primũ ergo dicendũ: q̃ ſicut magiſter dicit in litera, ſacerdotibus cõmiſſa eſt poteſtas remittẽdi peccata, nõ vt propria virtute remittãt, quia hoc Dei eſt: ſed vt operationem Dei remittentis oſtendãt tanquã miniſtri. Sed hoc cõtingit tribus modis. Vno modo vt oſtendãt eam non præſentem, ſed promittant eam futurã ſine hoc q̃ aliquid operẽtur ad ipſam: & ſic ſacramenta ve. le. operationem Dei ſignificabant, & ſacerdos veteris legis oſtendebat tantũ & nihil operabatur. Alio modo vt ſignificent prę̃ſentẽ & nihil ad eã operentur, & ſic quidã dicunt q̃ ſacramẽta no. leg. ſignant collationẽ gratię quã Deus in ipſa ſacramentorum collatione dat ſine hoc q̃ in ſacramentis ſit aliqua virtus operãs ad gratiã. Et ſecundũ hanc opinionem etiã poteſtas clauiũ eſſet tantũ oſtẽdens diuinã operationem in culpæ remiſsione in ipſa ſacramentali collatione facta. Tertio modo vt ſignificẽt diuinã operationem in remiſsionem culpæ prę̃ſentẽ, & ad ipſam aliquid diſpoſitiuè & inſtrumẽtaliter operetur: & ſic ſecundũ aliã opinionẽ quæ ſuſtinetur cõmuniùs, ſacramenta nouę legis emundationem oſtendunt diuinitùs factã, & hoc modo etiã ſacerdos noui teſtamẽti oſtẽdit abſolutos à culpa: quia proportionaliter oportet loqui de ſacramentis & poteſtate miniſtrorum: nec obſtat quin claues eccleſiæ ad remiſsionem culpæ diſponũt, quia culpa iam eſt remiſſa: ſicut nec q̃ baptiſmus diſponat quantum in ſe eſt in eo qui iam ſanctificatus eſt.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ neq; ſacramentũ pœnitentiæ, neq; ſacramentum baptiſmi, operando pertingit directè ad gratiam, nec ad culpæ remiſsionem, ſed diſpoſitiuè.

¶ Vnde etiam patet reſponſio ad tertium. Aliæ rationes oſtendunt q̃ ad remiſsionem culpę directè clauium poteſtas non operetur, quod cõcedendum eſt.

ARTICVLVS. II.

Vtrum ſacerdos poſsit remittere peccatum quo ad pœnam.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ ſacerdos nõ poſsit remittere peccatũ quo ad pœnã. Peccato enim debetur pœna æterna & tẽporalis: ſed adhuc poſt abſolutionem ſacerdotis manet pœnitens obligatus ad pœnã tẽporalem in purgatorio, vel in hoc mundo faciendã. ergo non dimittit aliquo modo pœnam. ¶ Prætereà ſacerdos non poteſt præiudicare iuſtitiæ diuinæ: ſed ex diuina iuſtitia taxata eſt pœnitentibus pœna quam debent ſubire: ergo ſacerdos non poteſt de ea aliquid remittere. ¶ Prætereà ille qui paruũ peccatum cõmiſit nõ eſt minus ſuſceptiuus clauium quã ille qui cõmiſit mai⁹ peccatũ: ſed ſi aliquid de pœna per officiũ ſacerdotis de maiori peccato dimittitur, poſsibile eſt eſſe adeò paruũ peccatũ cui nõ debeatur plus de pœna quã illud q̃ de maiori peccato dimiſſum eſt. ergo poterit totam pœnã illius peccati parui dimittere, q̃ falſum eſt. ¶ Prętereà tota pœna tẽporalis pctõ debita ẽ vni⁹ rõnis: ſi ergo p̃ primã abſolutionẽ dimittatur aliquid de pœna, & per ſecũdã ab eodẽ peccato abſolutionẽ poterit aliquid remitti: & ſic tãtum poterit multiplicari abſolutio q̃ vi clauiũ tota pœna tolletur, cũ ſecũda abſoluto, nõ ſit minoris efficaciæ q̃ prima, & ſic peccatũ remanebit omninò impunitũ, q̃ eſt incõueniens.

¶ Sed cõtrà: clauis eſt poteſtas ligãdi & ſoluẽdi: ſed põt ſacerdos iniũgere pœnã tẽporalẽ: ergo & põt abſoluere à pœna. ¶ Prætereà ſacerdos nõ põt dimittere pctm̃ quãtũ ad culpã, vt in lr̃a dicit: nec quãtũ ad pœnã ęternã pari rõne. Si ergo nõ põt remittere quantũ ad pœnã tẽporalem, nullo modo remittere poterit, quod eſt omninò contrariũ dictis euangelij.

¶ Reſpõdeo dicẽdũ, q̃ idẽ iudiciũ eſt de effectu quẽ poteſtas clauiũ exercita actualiter cõplet in eo in quo cõtritio tẽpore prę̃ceſsit & effectu baptiſmi

baptiſmi,qui iam habēti gratiā datur. Aliquis enim per fidem & contritionē præcedentē baptiſmū gratiā remiſsionis peccatorū quantum ad culpā,conſecutus eſt:ſed quando actualiter poſteà baptiſmum ſuſcipit,gratia augetur & à reatu pœnæ totaliter abſoluitur,eò q̄ fit particeps paſsionis Chriſti:& ſimiliter illi qui per cōtritionem conſecutus eſt remiſsionem peccatorū quantū ad culpā,& per conſequens quantū ad reatū pœnæ ętернæ, quæ ſimul cū culpa dimittitur ex vi clauium,ex paſsione Chriſti efficaciam habētium,augetur gratia, & remittitur tēporalis pœna:cuius reatus adhuc remanſerat poſt culpæ remiſsionem,non tamē totus,ſicut in baptiſmo,ſed pars eius:quia in baptiſmo regeneratus homo cōfiguratur paſsioni Chriſti, totaliter efficaciam paſsionis Chriſti(quæ ſufficit ad oēm pœnā delendā)in ſe ſuſcipiens, vt nihil de prioris peccati actualis pœna remaneat: quia nō debet alicui imputari ad pœnā, niſi q̄ ipſemet fecit.In baptiſmo autem homo nouā vitā ſuſcipiēs fit per gratiā baptiſmalem nouus homo:& ideò nullus reatus pœnæ in eo remanet pro præcedenti peccato:ſed in pœnitentia non mutatur homo in aliā vitā,quia non eſt regeneratio,ſed ſanatio quædā:ideò ex vi clauiū, quæ operatur in ſacramēto pœnitētiæ,nō tota pœna remittitur,ſed aliquid de pœna tēporali cuius reatus poſt abſolutionem à pœna æterna remanere potuit,nec ſolùm à pœna illa quā hic pœnitens habet in cōfitendo,vt quidā dicunt: quia ſic cōfeſsio & ſacramentalis abſolutio nō eſſet niſi in onus,quod nō competit ſacramentis no.le.ſed etiā de illa pœna quæ in purgatorio debetur remittitur,vt aliquid minùs in purgatorio puniatur abſolutus ante ſatisfactionē decedens,quā ſi ante abſolutionem decederet.

¶Ad primū ergo dicēdū,q̄ ſacerdos non remittit totam pœnam tēporalē, ſed partem:& ideò adhuc manet obligatus ad pœnā ſatisfactoriā.

¶Ad ſecundū dicendum,quòd paſsio Chriſti ſufficienter ſatisfecit pro peccatis totius mūdi: & ideò ſine præiudicio diuinæ iuſtitiæ aliquid de pœna ſibi debita remitti poteſt, ſecundū q̄ effectus paſsionis ad ipſum per ſacramenta eccleſiæ pertingit.

¶Ad tertium dicendū,quòd pro quolibet peccato oportet aliquā pœnā ſatisfactoriā remanere,per quā medicina contra ipſum pręſtetur:& ideò quāuis virtute abſolutionis dimittatur aliqua quantitas pœnę debita pro aliquo magno peccato,nō oportet q̄ tanta quātitas pœnæ dimittatur reſpectu cuiuſlibet peccati:quia ſecundum hoc aliquod peccatū remaneret omninò ſine pœna:ſed virtute clauium de pœnis ſingulorum peccatorū proportionaliter dimittitur.

¶Ad quartum dicendū,q̄ quidā dicunt, quòd in prima abſolutione tātū dimittitur vi clauiū quantū dimitti pōt:ſed tamen valet iterata confeſsio,tum propter inſtructionē, tum propter maiorē certitudinē,,tum propter interceſsionē ſacerdotis vel confeſsoris,tum propter verecūdiæ meritum.Sed hoc nō videtur verum: quia ſi hæc eſſet ratio confeſsionem iterandi,non tamen eſſet ratio iterandi abſolutionem, præcipuè in eo qui non habet aliquam cauſam dubitationis de præcedenti abſolutione: ita enim poterit dubitare poſt ſecundā abſolutionem,ſicut poſt primā.Sicut videmus q̄ ſacramentum extremę vnctionis non iteratur ſuper eundem morbū,eò q̄ totum quod per ſacramentum fieri potuit ſemel factū eſt. Et prætereà in ſecūda cōfeſsione non requireretur q̄ haberet claues ille cui fit confeſsio, ſi nihil ibi iuis clauiū operatur.Et ideò dicunt alij etiā in ſecūda abſolutione aliquid vi clauiū dimitti de pœna: quia in ſecunda abſolutione gratiæ confertur augmentum,& quāto maior gratia recipitur minus de impuritate præcedentis peccati manet, & ideò minor pœna purgās debeť. Vnde etiā in prima abſolutione alicui plus & minus dimittitur de pœna ſecundū q̄ plus ſe ad gratiā diſponit:& poteſt eſſe tanta diſpoſitio,q̄ etiam ex vi cōtritionis tota pœna tollitur, vt prædictū eſt. Vnde etiā non eſt incōueniens ſi per frequētem cōfeſsionem etiā tota pœna tollatur,vt peccatum omninò remaneat impunitum,pro quo pœna Chriſti ſatiſſecit.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ſacerdos per poteſtatem clauiū poſsit ligare.

Ad tertium ſic ꝓcedit.Videtur q̄ ſacerdos per poteſtatē clauiū ligare nō poſsit,virtutes enim ſacramētales ordinātur cōtra peccatū vt medicina: ſed ligare nō eſt medicina peccati, ſed magis aggrauatio morbi,vt videtur.ergo ſacerdos per vim clauiū quæ eſt vis ſacramētalis nō poteſt ligare. ¶Prætereà ſicut abſoluere vel aperire eſt amouere obſtaculum,ita ligare eſt obſtaculū ponere: ſed obſtaculū regni peccatū eſt,quod nobis ex alio imponi nō poteſt:quia nō niſi volūtate peccatur: ergo ſacerdos ligare non poteſt. ¶Prætereà claues ex paſsione Chriſti efficaciā habēt:ſed ligare non eſt effectus paſsionis: ergo ex clauiū poteſtate non poteſt ſacerdos ligare.

¶ Sed cōtrà eſt quod dicitur Matt.16.Quodcū q; ligaueris ſuper terrā erit ligatū & in cœlis.

¶Prætereà poteſtates rationales ſunt ad oppoſita,ſed poteſtas clanium eſt poteſtas rationalis cùm habeat diſcretionem adiunctam: ergo habet ſe ad oppoſita:ergo ſi poteſt ſoluere poteſt & ligare.

¶Reſpõdeo dicendũ, q̃ operatio ſacerdotis in vſu clauiũ eſt conformis Dei operationi, cuius miniſter eſt: Deus autem habet operationẽ & in culpã & in pœnam. Sed in culpã ad abſoluendum quidem directè, ad ligandũ autem indirectè, inquantũ obdurare dicitur dũ non largitur: ſed in pœna habet operationem directè quantũ ad vtrũq;, quia & pœnã parcit & pœnã infligit: ſimiliter ergo ſacerdos, & ſi in abſoluẽdo ex vi clauiũ habeat aliquã operationem ordinatam ad culpę dimiſsionem modo iã prædicto, nõ tamen ligando aliquã operationem habet in culpã, niſi ligare dicatur inquantũ nõ abſoluit, ſed ligatos oſtendit: ſed in pœnam habet poteſtatem & ligandi & ſoluẽdi. Soluit enim à pœna quã dimittit, ſed ligat ad pœnam quæ remanet. Sed ad hanc ligare dupliciter dicitur. Vno modo conſiderando ipſam quãtitatẽ pœnæ in cõmuni, & ſic non ligat niſi inquantum non ſoluit, ſed ligatum oſtendit. Alio modo cõſiderando pœnã hanc vel illam determinatè, & ſic ligat ad pœnam imponendo eam.

¶Ad primũ ergo dicendũ, q̃ illud reſiduũ pœnæ ad quod obligat eſt medicina purgans peccati impuritatem.

¶Ad ſecũdũ dicendũ: quòd obſtaculum regni non ſolùm eſt peccatum, ſed etiam pœna, quã qualiter ſacerdos imponat dictum eſt.

¶Ad tertiũ dicendũ, q̃ etiã paſsio Chriſti obligat nos ad pœnã aliq̃ per quã ei cõformemur.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum ſacerdos ſecundum proprium arbitriũ poſsit ligare & ſoluere.

Ad quartum ſic procedit. Videtur q̃ ſacerdos poſsit ligare & ſoluere ſecundũ propriũ arbitriũ. Hiero. enim dicit, menſurã tẽporis in agendo pœnitẽtiam, nõ ſatis apertè præfigunt Canones pro vtroq; crimine, vt de ſingulis dicat qualiter vnũquodq; ſit emũdandum, ſed magis arbitrio ſacerdotis intelligẽtis relinquendũ ſtatuitur. ergo videtur q̃ ipſe ſecundũ ſuum arbitrium poſsit ligare & ſoluere. ¶ Præterea Dominus laudauit villicũ iniquitatis q̃ prudenter feciſſet, quia debitoribus domini ſui remiſiſſet largiter: ſed Deus eſt magis ad miſerendum quã aliquis dñs temporalis: ergo videtur q̃ laudabilior ſit quãtũ plus de pœna dimiſerit. ¶Præterea omis iactio Chriſti noſtra eſt inſtructio: ſed ipſe quibuſdã peccantibus nullam pœnam impoſuit, ſed ſolùm emendationem vitæ, vt patet de adultera, Io. 8. ergo videtur q̃ ſecundũ arbitrium ſuum poſsit etiam ſacerdos qui eſt vicarius Chriſti dimittere totam pœnam vel partem.

¶Sed contrà Greg. dicit: Falſam pœnitentiam dicimus quæ nõ ſecundũ authoritatem ſanctorum patrũ pro qualitate criminis imponitur. ergo videt̃ q̃ nõ omninò ſit in arbitrio ſacerdotis. ¶Præterea ad actũ clauiũ requiritur diſcretio: ſed ſi eſſet omninò in voluntate ſacerdotis dimittere & imponere de pœna quãtum vellet, nõ eſſet ibi neceſſaria diſcretio, quia nũquã ibi indiſcretio poſſet accidere: ergo nõ eſt omninò in arbitrio ſacerdotis.

¶Reſpondeo dicendũ, q̃ ſacerdos operatur in vſu clauiũ ſicut inſtrumentũ & miniſter: nullũ autem inſtrumentum habet efficacem actũ niſi ſecundum q̃ mouetur à principali agente: & ideò dicit Diony. in fine Eccl. hierar. q̃ ſacerdotibus vtendũ eſt virtutibus hierachicis quãdo diuinitas eos mouerit: in cuius ſignum, Mat. 16. ante poteſtatem clauium Petro traditã fit mentio de reuelatione diuinitatis ei facta. & Ioã. 20. præmittitur poteſtati remiſsionis apoſtolis datæ Spiritus ſancti donũ quo filij Dei aguntur. Vnde ſi præter illum motum diuinum vti ſua poteſtate præſumpſerit, non cõſequeretur effectũ: vt Dio. dicit. Et præter hoc à diuino ordine auerteretur, & ſic culpam incurreret: & quia pœnę ſatisfactoriæ infligẽdę vt medicinæ ſunt, ſicut medicinæ in arte determinatæ non oĩbus cõpetunt, ſed variãdæ ſunt ſecundũ arbitrium medici nõ propriã voluntatẽ ſequentis, ſed ſciẽtiã medicinæ: ita pœnæ ſatisfactoriæ in canone determinatę cõpetũt oĩbus, ſed variãdæ ſunt ſecũdũ arbitriũ ſacerdotis diuino inſtinctu regulatũ: ſicut ergo medicus aliqñ prudenter non dat medicinã efficacem quę ad morbi curationẽ ſufficiat, nè ꝓpter debilitatẽ naturæ maius periculũ oriatur: ita ſacerdos diuino inſtinctu motus non ſemper totã pœnã quę vni pctõ debetur iniũgit, nè infirm⁹ aliquis ex magnitudĩe pœnę deſperet, & à pœnitẽtia totaliter recedat.

¶ Ad primũ ergo dicẽdũ, quòd arbitriũ iſtud debet eſſe diuino inſtinctu regulatum.

¶Ad ſecundũ dicendũ, q̃ etiã de hoc laudatur villicus q̃ prudenter fecit: & ideò in remiſsione pœnæ debitę diſcretio adhibenda eſt.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ Chriſtus habuit poteſtatem excellentiæ in ſacramentis: vnde ipſe ex authoritate pœnam totam vel partem poterat dimittere ſicut volebat, nec eſt ſimile de his qui operantur tantùm vt miniſtri.

QVAESTIO. XIX.

De miniſtris clauium.

DEinde conſiderãdum eſt de miniſtris clauium & vſu earũ. Circa quod quærũtur ſex. Primò, Vtrum ſacerdos legalis claues habuerit. Secundò, Vtrum Chriſtus claues habuerit. Tertiò, Vtrũ ſoli ſacerdotes claues habeãt.

Quartò

Quartò, vtrum ſancti homines non ſacerdotes claues vel vſum earum habeant. Quintò, vtrũ mali ſacerdotes vſum clauium habeant efficacem. Sextò, vtrum ſchiſmatici & hæretici, excõmunicati, & ſuſpenſi, & degradati vſum clauium habeant.

ARTICVLVS. I.

Vtrum ſacerdos legalis claues habuerit.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ſacerdos legalis claues habuerit. Clauis enim eſt ſequela ordinis: ſed habuit ordinẽ ex quo ſacerdotes dicebantur: ergo etiã habuerunt clauem ſacerdotes legales. ¶Prætereà ſicut magiſter dicit, claues ſunt duæ. ſ. ſciẽtia diſcernẽdi, & potẽtia iudicãdi: ſed ad vtrãq; poteſtatẽ ſacerdotes legales habuerũt autoritatẽ: ergò habebãt claues. ¶Prætereà ſacerdos legalis habebat aliq̃ poteſtatẽ ſup reliquũ populũ, nõ tẽporalẽ: q̃a ſic ptãs regia nõ fuiſſet diſtĩcta à ſacerdotali, ergo ſpũalẽ, & hoc eſt clauis: ergo habebat clauẽ. ¶Sed contrà, claues ordinantur ad aperiendum regnũ cœlorũ, q̃ aperiri nõ potuit ante Chriſti paſſionẽ: ergo ſacerdos legalis clauẽ nõ habuit. ¶Prætereà ſacramẽta ve. le. gratiã nõ cõferebãt: ſed aditus regni cœleſtis aperiri non potuit niſi per gratiã: ergo per illa ſacramenta non poterat aperiri: & ſic etiã ſacerdos qui miniſter eorum erat claues regni cœleſtis non habebat.

¶Reſpondeo dicendũ, quòd quidã dixerunt q̃ in ve. le. erãt claues apud ſacerdotes: quia eis erat cõmiſſum imponere pœnã pro delicto, vt dicit Leui. 5. quod ad claues pertinere videtur: ſed fuerunt tunc incõpletæ, nunc autem per Chriſtum in ſacerdotibus no. le. perfectæ ſunt. Sed hoc videtur eſſe contrà intentionẽ apoſtoli, in epiſtola ad Hebr. cap. 9. Ibi enim ſacerdotium Chriſti præfertur ſacerdotio legali, per hoc q̃ Chriſtus aſſiſtit pontifex futurorũ bonorũ ad tabernaculum cœleſte introducens per propriũ ſanguinẽ non manufactũ, in quod introducebat ſacerdotium ve. le. per ſanguinem hircorũ & taurorum. Vnde patet q̃ ſacerdotij illius poteſtas nõ ſe extendebat ad cœleſtia, ſed ad figuras cœleſtiũ: & ideò ſecundũ alios dicendũ, quòd non habebãt claues, ſed in eis clauiũ figura præceſſit.

¶Ad primũ ergo dicẽdũ, quòd clauis regni cœleſtis cõſequitur ad ſacerdotiũ quo homo in cœleſtia introducitur, nõ autẽ talis erat ordo ſacerdotij leuitici: & ideo claues cœli non habuerũt, ſed claues terreni tabernaculi.

¶Ad ſecundũ dicendũ, quòd ſacerdotes ve. leg. habebant auctoritatem diſcernendi & iudicandi: ſed nõ vt admitteretur hõ iudicatus ab eis in cœleſtia, ſed in figuras cœleſtium.

¶Ad tertiũ dicendũ, quòd habebãt ſpiritualem poteſtatem: q̃a per ſacramenta legalia non à culpis ſed ab irregularitatibus purgabãt homines, vt ad manufactum tabernaculũ aditus purgatis per eos patêret.

ARTICVLVS. II.

Vtrum Chriſtus clauem habuerit.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videt̃ q̃ Chriſt⁹ nõ habuerit clauem. Clauis. n. characterem ordinis cõſequitur: ſed Chriſtus nõ habuit charactẽrẽ: ergo nõ habuit clauẽ. ¶Prætereà Chriſt⁹ habuit in ſacramẽtis poteſtatem excellentiæ vt effectũ ſacramenti ſine ſacramentalibus poſſet conferre: ſed clauis eſt ſacramentale quiddã: ergo nõ indigebat clauí, & ſic fruſtra eam habuiſſet.

¶Sed contrà eſt quod dicitur Apoc. 3. Hæc dicit qui habet clauem Dauid &c.

¶Reſpondeo dicendũ, quòd virtus aliquid agẽdi eſt in inſtrumento, & in per ſe agente non eodẽ modo: ſed in per ſe agẽte perfectiùs: poteſtas aũt clauiũ quã nos habemus, & aliorũ ſacramẽtorũ virtus eſt inſtrumentalis: ſed in Chriſto eſt vt per ſe agente ad ſalutẽ noſtrã, per auctoritatẽ quidẽ inquãtum eſt Deus, ſed per meritũ inquãtũ eſt homo. Clauis aũt de rõe ſua exprimit poteſtatẽ aperiẽdi & claudẽdi, ſiue aliquis aperiat quaſi prĩcipale agẽs, ſiue quaſi miniſter: & ideò in Chriſto oportet ponere clauẽ: ſed altiori modo quàm ſit in eius miniſtris: & ideò dicitur q̃ habet clauem excellentiæ.

¶Ad primũ ergo dicẽdũ: q̃ character de ſua rõe dicit aliquid ab aliquo deriuatũ: ideò poteſtas clauium quæ eſt in nobis à Chriſto deriuata ſequitur charactẽrem quo Chriſto conformamur: ſed in Chriſto non conſequitur charactẽrem ~~tantùm,~~ ſed principalem formam.

¶Ad ſecundũ dicẽdũ, q̃ clauis illa q̃ Chriſtus habuit nõ erat ſacr̃alis, ſed ſacr̃alis clauis prĩcipiũ.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ſoli ſacerdotes habeant claues.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur q̃ nõ ſolũ ſacerdotes claues habeãt. Dicit enim Iſido. q̃ oſtiarij inter bonos & malos habẽt iudiciũ, dignos recipiũt, indignos reijciũt: ſed hæc eſt definitio clauiũ: vt ex dictis patet: ergo nõ ſolũ ſacerdotes, ſed etiã oſtiarij clauem habent. ¶Prætereà claues ſacerdotibus dãtur dũ per vnctionem poteſtatem diuinitùs accipiũt: ſed reges etiam poteſtatem in populum

fidelem diuinitùs habẽt & vnctiõe ſanctificanť. ergo nõ ſoli ſacerdotes habẽt claues. ¶Prętereà ſacerdotiũ eſt ordo vni ſingulari perſonæ cõue niẽs: ſed clauẽ aliqñ videť habere tota vna cõgre gatio: quia quędã capitula excõicationẽ inferre poſſunt, q̃ ad poteſtatẽ clauiũ pertinet. ergo nõ ſoli ſacerdotes clauẽ habẽt. ¶Prętereà mulier nõ eſt ſacerdotalis ordinis ſuſceptiua, quia ei docere nõ cõpetit ſecũdũ apoſtolũ. 1. Cor. 14. Sed ali quę mulieres videntur habere claues, ſicut abbatiſſæ quæ habẽt ſpiritualem poteſtatem in ſubditas. ergo nõ ſoli ſacerdotes habent clauem.

¶Sed contrà eſt q̃ Ambr. dicit: hoc ius. ſ. ligãdi & ſoluendi ſolùm ſacerdotibus eſt conceſsum.

¶Prætereà per poteſtatem clauium efficitur aliquis medius inter populum & Deũ: ſed hoc tantùm ſacerdotibus cõpetit, qui conſtituuntur in his quæ ſunt ad Deũ, vt offerãt dona & ſacrificia pro peccatis: vt dicitur Hebræ. 5. ergo ſoli ſacerdotes claues habent.

¶Reſpondeo dicẽdum, quòd clauis eſt duplex. Vna quę ſe extendit ad ipſum cœlũ, immediatè remouendo impedimẽta introitus in cœlũ per remiſsionẽ peccati, & hæc vocať clauis ordinis: & hanc ſoli ſacerdotes habent, quia ipſi ſoli ordinãtur populo in his quæ directè ſunt ad Deũ. Alia clauis eſt q̃ nõ directè ſe extendit ad ipſum cœlum, ſed mediante militante eccleſia per quã aliquis ad cœlum vadit dum per eam aliquis excluditur vel admittitur ad conſortium eccleſiæ militãtis per excõicationẽ, & abſolutionem: & hæc vocatur clauis iuriſdictionis in foro cauſarũ: & ideò non ſacerdotes etiã hãc habere poſſunt, ſicut archidiaconi & electi, & alij qui excõmunicare poſſunt: ſed non propriè dicitur clauis cœli: ſed quædã diſpoſitio ad ipſam.

¶Ad primũ ergo dicendũ, quòd oſtiarij habent clauem cuſtodiendi ea quæ in templo materiali continentur, & habent iudiciũ à tali templo excludendi & admittendi, nõ quidem ſua authoritate iudicantes qui ſint digni vel indigni, ſed iudicium ſacerdotũ exequẽtes, vt ſic quodãmodò executores poteſtatis ſacerdotis videantur.

¶Ad ſecundum dicẽdum, quòd reges nõ habẽt aliquã poteſtatem in ſpiritualibus, & ideò clauẽ regni cœleſtis non accipiunt, ſed ſolùm in tẽporalibus, quod nõ niſi à Deo eſſe poteſt, vt patet Ro. 13. Nec per vnctionẽ in aliquo ordine conſecrantur, ſed excellẽtia poteſtatis ipſorũ à Chřo deſcendere ſignatur, & vt ipſi ſub Chriſto in populo chriſtiano regnent.

¶Ad tertium dicendũ, quòd ſicut dicitur in politicis, quãdoq; iudex habet totam poteſtatem ſicut eſt in regno, quandoq; autem multi in diuerſis officijs conſtituti, vel etiã ex æquo: vt dicitur. 8. Eth. ita etiã ſpiritualis iuriſdictiõis põt haberi ab vno ſolo ſicut ab epiſcopo, & pluribus ſimul ſicut à cap̃. & ſic habent clauẽ iuriſdictiõis, non tamen claues ordinis ſimul omnes.

¶Ad quartum dicẽdum, quòd mulier ſecũdum Apoſtolũ eſt in ſtatu ſubiectionis: & ideò nõ poteſt habere aliquã ſpiritualẽ iuriſdictionẽ: quia etiam ſecundũ philoſophum in. 8. Ethi. corruptio eſt vrbanitatis quando ad mulierem domiriũ peruenit: vnde mulier non habet neq; clauẽ ordinis neq; clauẽ iuriſdictiõis. Sed cõmittitur mulieri aliquis vſus clauium, ſicut habere correctionem in ſubditas mulieres propter periculũ q̃ imminere poſſet ſi viri mulierib⁹ cohabitarẽt.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum etiam ſancti homines non ſacerdotes claues habeant.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ etiã ſancti homines non ſacerdotes vſum clauiũ habeant. Abſolutio enim & ligatio quæ fit per claues efficaciam habet ex merito paſsionis Chriſti: ſed illi maximè paſsionis Chriſti conformantur, qui per patientiam & alias virtutes Chriſtũ paſſum ſequuntur. ergo videtur q̃ & ſi non habeant etiam ſacerdotalem ordinem, q̃ poſsint ligare & ſoluere. ¶Prætereà Heb. 7. dicitur: Sine vlla cõtradictione q̃ minus eſt à maiori benedicitur: ſed in ſpiritualibus ſecundũ Aug. hoc eſt maius eſſe quod meli⁹. ergo meliores qui. ſ. plus de charitate habẽt poſſunt alios benedicere abſoluendo, & ſic idẽ q̃ priùs.

¶Sed contrà: cuius eſt potentia, eius eſt actio ſecundum philoſophum: ſed clauis quæ eſt poteſtas ſpiritualis eſt tantùm ſacerdotum. ergo & vſus ei⁹ nõ niſi ſacerdotibus eius cõuenire põt.

¶Reſpondeo dicendum, quòd agens per ſe & agens inſtrumentale in hoc differunt: quia agẽs inſtrumẽtale nõ inducit in effectu ſimilitudinẽ ſuã, ſed ſimilitudinem principalis agentis. Principale autem agẽs inducit ſimilitudinem ſuã: & ideò ex hoc aliquid cõſtituitur principale agẽs q̃ habet aliquã formã quã in alterũ tranſfunderе poteſt. non autem ex hoc conſtituitur agens inſtrumẽtale, ſed ex hoc q̃ eſt applicatũ à prĩcipali agente ad effectũ aliquẽ inducẽdũ: cũ ergo in actu clauiũ prĩcipale agẽs ſit Chriſtus, vt De⁹ per authoritatem, & vt homo per meritũ ex ipa plenitudine diuinæ bonitatis in eo, & ex perfectione gratiæ, conſequitur q̃ poſsit in actũ clauium. Sed homo alius non poteſt in actu clauiũ ſicut per ſe agens: quia nec ipſe alteri gratiã qua remittuntur peccata dare põt, nec ſufficienter mereri, & ideò nõ eſt niſi ſicut agẽs inſtrumẽtale: vnde & ille qui effectũ clauiũ cõſequitur, nõ aſsimilať vtẽti clauibus, ſed Chriſto. & ideò quãtũcũq; aliquis habeat de gr̃a, nõ põt pertingere ad effectũ clauium, nĩſi applicetur ad hoc vt miniſter per ordinis ſuſceptionem.

¶Ad

¶ Ad primũ ergo dicendũ, ꝙ ſicut inter inſtrumentum & effectũ non exigitur ſimilitudo ſecundum conueniẽtia in forma, ſed ſecundũ proportionem inſtrumẽti ad effectum: ita etiã nec inter inſtrumentũ & principale agens, & talis ſimilitudo eſt in ſanctis hominib⁹ ad Chriſtũ paſſum, & talis ſimilitudo eis vſũ clauiũ nõ cõfert.

¶ Ad ſecundum dicendum, ꝙ quamuis purus homo non poſsit alteri ex cõdigno mereri gratiam, tamen vnius meritum poteſt cooperari ad ſalutem alterius: & ideò duplex eſt benedictio. Vna quæ eſt ab ipſo homine puro, ſicut merente per proprium actum, & talis poteſt fieri à quolibet ſancto, ĩ quo Chriſtus habitat per gratiam, & hoc requirit maioritatem bonitatis ad minus inquantùm huiuſmodi. Alia eſt benedictio qua homo benedicit, vt benedictionem quæ eſt ex merito Chriſti inſtrumentaliter alicui applicans, & quantum ad hanc requiritur maioritas ordinis & non virtutis.

ARTICVLVS. V.

Vtrum mali ſacerdotes vſum clauium habeant.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur ꝙ mali ſacerdotes vſum clauium non habeant. Ioan. 20. vbi vſus clauium Apoſtolis traditꝰ, Spiritus ſancti donũ p̃mittitꝰ: ſed mali non habent Spiritũ ſanctũ. ergo non habent vſum clauiũ. ¶ Præterea, nullus ſapiens Rex diſpenſationẽ ſui theſauri ſuo inimico cõmittit: ſed vſus clauium in diſpenſatione conſiſtit theſauri cœleſtis Regis, qui eſt ipſa ſapiẽtia. ergo mali qui per peccatũ ſunt eius hoſtes, non habent vſum clauium. ¶ Præterea Augu. dicit ꝙ ſacramentum gratiæ dat etiam Deus per malos, ipſam verò gratiã non niſi per ſeipſum vel per ſanctos ſuos: & ideò remiſsionẽ peccatorũ per ſeipſum facit, vel per ipſius colũbæ mẽbra: ſed remiſsio peccatorũ eſt vſus clauiũ. ergo peccatores qui non ſunt columbæ membra vſum clauiũ non habent. ¶ Præterea, interceſsio mali ſacerdotis non habet aliquã efficaciã ad recõciliandum: quia ſecundũ Greg. Cùm is qui diſplicet ad interpellãdum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur: ſed vſus clauiũ fit per quandam interceſsionem, vt patet in forma abſolutionis. ergo praui ſacerdotes non habent efficacem clauium vſum.

¶ Sed contrà, nullus poteſt ſcire de alio an ſit in ſtatu ſalutis. ſi ergo nullus poſſet vti clauibus in abſoluendo niſi exiſtens in ſtatu ſalutis, nullus ſciret ſe eſſe abſolutum, quod eſt valde inconueniens. ¶ Præterea, iniquitas miniſtri non poteſt auferre liberalitatem domini: ſed ſacerdos eſt ſolùm miniſter. ergo non poteſt ſua malitia donum à Deo trãſmiſſum per eum nobis auferre.

¶ Reſpondeo dicendũ, ꝙ ſicut participatio formæ quæ eſt inducẽda in effectum non facit inſtrumentum, ita nec ſubtractio talis formæ tollit vſum inſtrumẽti: & ideò cùm homo ſit tantũ inſtrumentaliter agens in vſu clauiũ, quantuncunq; ſit gratia per pctm̃ priuatus, per quam gratiam fit remiſsio peccatorũ: nullo modo priuatur vſu clauium.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, ꝙ donũ Spũs ſancti exigit̃ ad vſum clauiũ, non vt ſine quo fieri non poſsit, ſed quia ſine eo incongruè fit ex parte vtentis, quamuis ſubiiciens ſe clauibus effectũ clauium cõſequatur.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, ꝙ Rex terrenus in theſauro ſuo defraudari & decipi poteſt, & ideò diſpenſationem hoſti non cõmittit: ſed Rex cœleſtis defraudari non poteſt, quia totum ad ipſius honorem cedit, etiam ꝙ aliqui clauibus malè vtũtur: qa nouit ex malis elicere bona, & p malos etiã multa bona facere, & ideò nõ eſt ſimile.

¶ Ad tertium dicẽdum, ꝙ Aug. loquitur de remiſsione peccatorum ſecundũ ꝙ ſancti homines cooperantur ad ipſam non ex vi clauium, ſed ex merito congrui: & ideò dicit quòd etiam per malos ſacramenta miniſtrat, & inter alia ſacramenta etiam abſolutio quę eſt vſus clauium cõputari debet: ſed per membra columbæ, id eſt, per ſanctos homines facit remiſsionem peccatorum inquantum eorum interceſsionibus peccata remittit. Vel poteſt dici, ꝙ membra columbæ nominat omnes ab eccleſia non præciſos: qui enim ab eis ſacramenta recipiunt gratiam conſequuntur: non autem qui recipiunt ab illis qui ſunt ab eccleſia præciſi: qa hoc ipſo peccant, excepto baptiſmo quem in caſu neceſſitatis licet ab excommunicato recipere.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ interceſsio quam ſacerdos malus ex propria perſona facit, non habet efficaciam: ſed illa quam facit vt miniſter eccleſiæ habet efficaciam ex merito Chriſti: vtroq; tamen modo debet interceſsio ſacerdotis populo ſubdito prodeſſe.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum hæretici, ſchiſmatici, & excommunicati vſum clauium habeant.

Ad ſextum ſic proceditur. Videt̃ ꝙ ſchiſmatici, hæretici, & excõmunicati, & degradati vſum clauiũ habeant. Sicut enim poteſtas clauium dependet ab ordine, ita & poteſtas conficiendi: ſed non poſſunt amittere poteſtatis vſum conficiendi: quia ſi conficiunt cõfectum eſt, quãuis peccent cõficiẽtes.

ergo etiã non poſſunt amittere vſum clauium. ¶ Prætereà, omnis poteſtas ſpũalis actiua in eo qui habet vſum liberi arbitrij exit in actum qñ vult: ſed ptãs clauiũ adhuc manet in prædictis: quia cùm non deſ nisi in ordine, oporteret reordinari eos qñ ad eccleſiã redeunt. ergo cùm ſit potentia actiua poſſunt in actum eius exire cũ voluerit. ¶ Prætereà, ſpiritualis gratia magis impeditur per culpã quã per pœnã: ſed excõmunicatio, & ſuſpenſio, & degradatio ſunt pœnæ quædam. cùm ergo propter culpã non amittat aliquis vſum clauiũ, videtur q̃ nec propter iſta. ¶ Sed cõtrà, Aug. dicit q̃ eccleſiæ charitas peccata dimittit: charitas autẽ eſt quæ facit eccleſię vnionẽ. cùm ergo prædicti ſint ab eccleſiæ vnione diuiſi, videtur q̃ vſum clauium non habent remittẽdis peccatis. ¶ Prætereà, nullus abſoluitur à peccato ſecundũ hoc q̃ peccat: ſed aliquis à prædictis abſolutionem petens peccat contra præceptum eccleſiæ faciens. ergo per eos à peccato abſolui non põt, & ſic idem quod priùs. ¶ Reſpõdeo dicendũ, q̃ in oĩbus p̃dictis manet clauiũ poteſtas quantũ ad eſſentiã, ſed vſus impeditur ex defectu materiæ. Cùm enim vſus clauium in vtente prælationẽ requirat reſpectu eius in quem vtitur (vt dictum eſt) propria materia in quam exercetur vſus clauiũ eſt homo ſubditus: & quia per ordinationẽ eccleſiæ ſubditur vnus alteri: ideò per eccleſię prælatos poteſt ſubtrahi alicui ille qui erat ei ſubiectus. Vnde cùm eccleſia hæreticos & ſchiſmaticos & alios huiuſmodi priuet ſubtrahendo ſubditos, vel ſimpliciter, vel quantũ ad aliquid, quantum ad hoc q̃ priuati ſunt non poſſunt vſum clauiũ habere. ¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ materia ſacramenti euchariſtiæ in quã ſuam poteſtatẽ exercet ſacerdos non eſt homo, ſed panis triticeus, & in baptiſmo homo ſimpliciter. Vnde ſicut ſi ſubtraheretur hæretico panis triticeus conficere non poſſet, ita ſi ſubtrahatur prælato prælatio nec abſoluere poterit: poteſt tamen baptizare & conficere, quamuis ad ſui damnationem. ¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ propoſitio habet veritatem, quãdo non deeſt materia, ſicut eſt in propoſito. ¶ Ad tertium dicendum, q̃ ex ipſa culpa non ſubtrahitur materia, ſicut per aliquã pœnam: vnde pœna non impedit per cõtrarietatem ad effectum inducendum, ſed ratione prædicta.

QVÆSTIO. XX.

De his in quos vſus clauium exerceri poteſt.

DEinde conſiderandum eſt de his in quos vſus clauium exerceri poteſt. Circa quod tria quæruntur. Primò, vtrum ſacerdos poſſit in quemlibet hominem vti claue quam habet. Secundò, vtrum ſacerdos poſſit ſemper ſubditum abſoluere. Tertiò, vtrum aliquis poſſit vti clauibus in ſuum ſuperiorem.

ARTICVLVS. I.

Vtrum ſacerdos poſſit vti claue quam habet in quemlibet hominem.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ ſacerdos poſsit vti claue, quam habet in quemlibet hominem. Poteſtas enim clauiũ in ſacerdote deſcendit ex illa diuina authoritate quã dixit, Accipite Spm̃ ſct̃m: quorũ remiſeritis peccata remittuntur eis: ſed illud inde terminatè dictum eſt. ergo poteſt ea vti in quoſlibet. ¶ Prætereà, clauis corporalis quæ aperit vnam ſeram, aperit oẽs alias eiuſdem modi: ſed omne pct̃m cuiuſcunq; hoĩs eſt eiuſdẽ rationis obſtaculum reſpectu introitus cœli. ergo ſi poteſt vnum hominẽ ſacerdos per clauẽ quam habet abſoluere, poterit & quoſcunq; alios. ¶ Prætereà, ſacerdotium noui Teſtamenti eſt perfectius quàm veteris: ſed ſacerdos ve. Te. poterat vti ſua poteſtate quam habebat diſcernendi inter lepram & lepram indifferẽter in omẽs. ergo multo fortiùs ſacerdos Euangelicus poteſt vti poteſtate ſua in omnes. ¶ Sed contrà eſt quod dicitur. 16. q. 1. nulli ſacerdotum liceat parochianũ alterius abſoluere aut ligare. ergo non quilibet poteſt quemlibet abſoluere. ¶ Prætereà, iudicium ſpirituale debet eſſe ordinatius quàm tẽporale: ſed in iudicio tẽporali non põt quilibet iudex quemlibet iudicare. ergo cùm vſus clauium ſit iudicium quoddã, non põt ſacerdos ſua claui vti in quẽlibet. ¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ ea quæ circa ſingularia operari oportet nõ eodem modo omnibus competunt. Vnde ſicut p[o]/[e] generalia medicinę præcepta oportet adhiberi medicos, quib⁹ præcepta vniuerſalia medicinæ ſingulis infirmis ſecundum q̃ debent aptẽtur: ita in quolibet principatu præter illũ qui vniuerſaliter præcepta legis tradit oportet eſſe aliquos, qui ea ſingulis ſecundum q̃ debent adaptent: & propter hoc in cœleſti hierarchia ſub poteſtatib⁹ qui indiſtinctè præſunt, p̃ponuntur principatus qui ſingulis prouinciis diſtribuunt, & ſub his angeli, qui ſingulis hominibus in cuſtodiã deputantur, vt patet ex his quæ dicta ſunt in. 2. lib. Vnde & ita debet eſſe in prælatione eccleſiæ militãtis: vt apud aliquem eſſet prælatio indiſtinctè in oẽs, & ſub

ſub hoc eſſent alij qui ſuper diuerſos diuerſam poteſtatem & diſtinctã acciperent: & quia vſus clauium requirit aliquam prælationis poteſtatem per quam ille in quem vſus clauium communicatur, efficitur materia ꝓpria illius actus: ideò ille qui habet indiſtinctã poteſtatẽ ſup oẽs põt vti clauib⁹ in oẽs: illi autẽ qui ſub eo diſtinctas poteſtates acceperunt, non in quoſlibet vti poſſunt clauibus, ſed in eos tantùm qui eis in ſortem venerũt, niſi in neceſsitatis articulo vbi nemini ſacramenta ſunt deneganda.

¶ Ad primum ergo dicendũ, ꝙ ad abſolutionẽ à peccato requiritur duplex poteſtas. ſ. ptãs ordinis, & ptãs iuriſdictionis. Prima quidẽ poteſtas ęqualiter eſt in omnibus ſacerdotibus, non autẽ ſecunda: & ideò vbi Dñs Io. 20. dedit omni b⁹ apoſtolis cõmuniter ptãtem remittẽdi pcta, intelligitur de ptãte quæ conſequit ordinẽ: vnde & ſacerdotibus qñ ordinantur illa verba dicuntur: ſed Petro ſingulariter dedit poteſtatem dimittendi peccata: Matth. 16. vt intelligatur ꝙ ipſe præ aliis habet poteſtatẽ iuriſdictionis: poteſtas autẽ ordinis quantũ eſt de ſe, ſe extendit ad oẽs abſoluendos: & ideò indeterminatè Dñs dicit, Quorũ remiſeritis pcta: intelligens tñ ꝙ vſus illius ptãtis eſſe deberet preſuppoſita ptãte Petro collata ſecundum ipſius ordinationem.

¶ Ad ſecundum dicendum, ꝙ clauis materialis non poteſt aperire niſi ſeram propriam, nec aliqua virtus actiua poteſt agere niſi in propriam materiam: materia autem propria poteſtatis ordinis efficitur aliquis per iuriſdictionẽ: & ideò nõ poteſt aliquis vti in eum in quẽ iuriſdictio non datur

¶ Ad tertium dicendum, quòd populus Iſrael vnus populus erat & vnum tantummodò templum habebat: vnde nõ oportebat ſacerdotum iuriſdictiones diſtingui, ſicut nunc in eccleſia, in qua congregantur diuerſi populi & nationes.

ARTICVLVS. II.

Vtrum ſacerdos poſsit ſemper ſuum ſubditum abſoluere.

Ad ſecundum ſic procedit. Videtur ꝙ ſacerdos non poſsit ſemper ſuum ſubditum abſoluere. Sicut enim Aug. in litera dicit: Nullus officio ſacerdotis vti debet niſi immunis ab illis ſit quæ in aliis iudicat: ſed quandoq; contingit quòd ſacerdos eſt particeps criminis quod ſubditus ſuus commilit, ſicut cùm mulierem ſubditam cognouit. ergo videtur quòd non ſemper poſsit in ſuos ſubditos poteſtate clauium vti. ¶ Præterea, per poteſtatem clauium homo ab omnibus defectibus curatur: ſed quandoq; alicui peccato annexus eſt irregularitatis defectus, vel excommunicationis ſententia, à qua ſimplex ſacerdos liberare non poteſt. ergo videtur quòd non poſsit vti clauiũ poteſtate in illos qui talibus irretiti ſunt.

¶ Præterea, ſacerdotij noſtri iudicium & poteſtas per iudiciũ veteris ſacerdotij figuratur: ſed minoribus iudicibus ſecundum legem non omnia competebat diſcutere, ſed ad ſuperiores recurrebant: vt dicitur Exo. 24. Si quid natum fuerit quæſtionis inter vos &c. ergo videtur ꝙ nec ſacerdos de grauibus peccatis poſsit ſubditum ſuum abſoluere, ſed debeat ad ſuperiorem remittere.

¶ Sed contrà, cuicunq; committitur principale committitur & acceſſorium: ſed ſacerdotibus cõmittitur quòd ſubditis ſuis euchariſtiam diſpenſent, ad quam ordinatur abſolutio à peccatis quibuſcunq;. ergo ſacerdos ab omnibus peccatis poteſt abſoluere quantum eſt de clauium poteſtate. ¶ Præterea, gratia omne peccatum tollit quantuncunque ſit parua: ſed ſacerdos ſacramenta diſpenſat quibus gratia datur. ergo quantum eſt de poteſtate clauium de omnibus peccatis abſoluere poteſt.

¶ Reſpondeo dicendũ, quòd poteſtas ordinis quantùm eſt de ſe extendit ſe ad omnia peccata remittenda: ſed quia ad vſum huiuſmodi poteſtatis requiritur iuriſdictio quæ à maioribus in inferiores deſcendit: ideò poteſt ſuperior aliqua ſibi reſeruare, in quibus iudicium inferiori non committat: aliàs de quolibet poteſt ſimplex ſacerdos abſoluere habẽs iuriſdictionem. Sunt autem quinq; caſus in quibus oportet ꝙ ſimplex ſacerdos pœnitẽtem ad ſuperiorem remittat. Primus eſt quãdo eſt ſolennis pœnitentia imponenda, quia eius miniſter proprius eſt epiſcopus. Secundus eſt de excõmunicatis, qñ inferior ſacerdos non poteſt abſoluere. Tertius quando inuenit irregularitatem contractã, pro cuius diſpenſatione debet ad ſuperiorem remittere. Quartus de incẽdiariis. Quintus quando eſt conſuetudo in aliquo epatu, ꝙ enormia crimina ad terrorem reſeruantur epiſcopo, quia conſuetudo dat vel aufert in talibus poteſtatem.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd in tali caſu nec ſacerdos debet audire confeſsionem mulieris, cum qua peccauit de illo peccato, ſed debet ad alium mittere: nec illa debet ei confiteri, ſed debet petere licentiam ad alium eundi, vel ad ſuperiorem recurrere, ſi ille licentiam denegaret: tum propter periculum, tum quia eſt minor verecundia, ſi tamen abſolueret abſoluta eſſet. Quod enim Auguſtinus dicit quòd non debet eſſe in eodem crimine, intelligendum eſt ſecundum congruitatem, non ſecundum neceſsitatem ſacramenti.

¶ Ad

¶ Ad ſecundũ dicendum, ꝙ pœnitentia ab omnibus defectibus culpę liberat, non autem ab omnibus defectibus pœnę: qa adhuc poſt peractam pœnitẽtiam de homicidio aliquis remanet irregularis: vnde ſacerdos poteſt de crimine abſoluere, & pro pœna amouenda debet ad ſuperiorem remittere niſi in excommunicatione: quia abſolutio ipſa debet præcedere abſolutionem à peccato, quia quandiu aliquis eſt excommunicatus, non poteſt recipere aliquod eccleſiæ ſacramentum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit quantum ad hæc in quibus ſibi ſuperiores poteſtates iuriſdictionem reſeruant.

ARTICVLVS. III.

Vtrum aliquis vti poſſet clauibus in ſuum ſuperiorem.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur ꝙ aliquis non poſsit vti clauibus in ſuum ſuperiorem. Actus enim ſacramentalis quilibet requirit propriam materiam: ſed propria materia vſus clauium eſt perſona ſubiecta, vt dictum eſt, ergo in eo qui non eſt ſubditus non poteſt clauibus ſacerdos vti. ¶ Præterea, eccleſia militans imitatur triũphantẽ: ſed in cœleſti eccleſia inferior angelus nunquàm purgat, aut illuminat, aut perficit ſuperiorem. ergo nec aliquis inferior ſacerdos poteſt vti actione hierarchica, quæ eſt per abſolutionem in ſuperiorem. ¶ Præterea, iudicium conſciẽtiæ debet eſſet ordinatius q̃ iudicium exterioris fori: ſed in exteriori foro inferior non põt excommunicare aut abſoluere ſuperiorem. ergo videtur ꝙ nec in foro pœnitentiali.

¶ Sed contrà, ſuperior prælatus etiam circundatus eſt infirmitate, & contingit ipſum peccare: ſed remedium contra peccatum eſt poteſtas clauium. ergo cùm ipſe nõ poſsit in ſeipſum claue vti, quia non poteſt eſſe ſimul iudex & reus, videtur ꝙ poſsit inferior in ipſum clauis poteſtate vti. ¶ Præterea, abſolutio quę fit per virtutem clauium ordinatur ad perceptionẽ euchariſtiæ: ſed inferior poteſt ſuperiori euchariſtiã diſpenſare ſi peccat. ergo & clauium poteſtate in ipſum, ſi ſe ei ſubiecerit.

¶ Reſpondeo dicendum, ꝙ poteſtas clauium quantum eſt de ſe extendit ſe ad oẽs, vt dictum eſt, ſed ꝙ in aliquem ſacerdos non poſsit poteſtate clauium vti, contingit ex hoc ꝙ eius poteſtas eſt ad aliquos ſpecialiter limitata: vnde ille qui limitauit poteſt extendere in quem voluerit, & propter hoc etiam poteſtatẽ ſibi dare poteſt in ſeipſum, quamuis ipſe in ſeipſum vti clauium poteſtate non poſsit: quia poteſtas clauium requirit pro materia aliquem ſubiectum, & ita alium: ſibiipſi enim aliquis ſubiectus eſſe non poteſt.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ quamuis epiſcopus quem ſimplex ſacerdos abſoluit ſit ſuperior eo ſimpliciter, eſt tamen inferior eo inquantum ei ſe vt peccatorem ſubiicit.

¶ Ad ſecundũ dicendum, quòd in angelis non poteſt accidere aliquis defectus, ratione cuius inferioribus ſuis ſuperiores ſubdantur, ſicut accidit in hominibus, & ideò non eſt ſimile.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ iudicium exterius eſt ſecundum homines: ſed iudicium confeſsionis eſt quo ad Deum, apud quem aliquis reddi tur minor ex hoc ꝙ peccat, non autẽ apud hominum prẽlatiões: & ideò in exteriori iudicio, ſicut nullus in ſeipſum ſententiam dare poteſt excõmunicationis: ita nec alteri cõmittere, nec ſe excommunicare, ſed in fõro conſcientiæ poteſt alteri cõmittere ſuam abſolutionẽ qua ipſe vti non poſsit. Vel dicendũ ꝙ abſolutio in foro confeſsionis eſt principaliter poteſtatis clauium, & ex cõtrahenti reſpicit iuriſdictionem: ſed excõmunicatio reſpicit totaliter iuriſdictionem: quantũ autẽ ad poteſtatẽ ordinis oẽs ſunt æquales, non autem quantũ ad iuriſdictionem: & ideò non eſt ſimile.

QVAESTIO. XXI.

De excommunicatione.

CONſequenter videndum eſt de excommunicatione. De qua primò cõſiderandum eſt de definitione excommunicationis, & congruitate, & cauſa. Secundò, de eo qui poteſt excommunicare & excommunicari. Tertiò, de participatione cum excommunicatis. Quartò, de abſolutione ab excommunicatione. Circa primum quærũtur quatuor: Primò, Vtrum conuenienter excommunicatio definiatur. Secundò, Vtrum eccleſia debeat aliquem excommunicare. Tertiò, Vtrũ aliquis pro aliquo temporali damno ſit excommunicandus. Quartò, Vtrum excommunicatio iniuſtè lata aliquem effectum habeat.

ARTICVLVS. I.

Vtrum incompetens ſit hæc definitio excommunicationis.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur ꝙ incompetens ſit hæc definitio excõmunicationis à quibuſdã poſita. Excommunicatio eſt ſeparatio à cõmunione eccleſiæ, quo ad

quo ad fructum & ſuffragia generalia. Suffragia enim eccleſiæ valẽt eis pro quibus fiunt: ſed eccleſia orat pro eis qui extra eccleſiam ſunt, & ſic eis ſufragia eccleſiæ valent. ¶ Prætereà, nullus amittit ſuffragia eccleſiæ niſi per culpã: ſed excommunicatio non eſt culpa, ſed pœna. ergo per excommunicationem non ſeparatur aliquis à ſuffragiis eccleſiæ communibus. ¶ Prætereà, fructus eccleſiæ non videtur eſſe aliud q̃ ſuffragia: non enim poteſt intelligi de fructu bonorum temporalium, quia hæc excommunicatis non auferuntur. ergo inconuenienter vtrunq; ponitur. ¶ Prætereà, excommunicatio minor quædam excommunicatio eſt: ſed per eam homo nõ perdit ſuffragia eccleſiæ. ergo definitio non eſt conueniens.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ ille qui per baptiſmũ in eccleſia ponit̃ ad duo aſſcribit̃. ſ. ad cœtum fidelium, & ad participationem ſacrorum, & hoc ſecundũ præſupponit primũ: qa in ſacris participãdis etiã fideles cõmunicãt: & ideò aliqs põt extra eccleſiã fieri per excõicationẽ dupliciter. Vno modo ita q̃ ſeparet̃ tm̃ à participatione ſacrorum, & hęc erit excõicatio minor. Alio modo, ita q̃ excludat̃ ab vtroq;, & ſic erit excõicatio maior quæ hic definit̃. Non autẽ põt eſſe tertium. ſ. q̃ excludat̃ à cõione fideliũ, & non à participatiõe ſacrorum ratione iam dicta: qa. ſ. fideles in ſacris cõicant: ſed cõicatio fidelium eſt duplex. Quædã in ſpũalibus, ſicut mutuæ oõnes & conuẽtus ad ſacra percipiẽda. Quædã in corporalibus actibus, qui quidẽ legitimi actus & licita cõmunio his verſibus continent̃: Si pro delictis anathẽma quis efficiat̃: Os, orare, vale, cõmunio, menſa negatur. Os. ſ. nè oſculum detur. Orare, nè cum excommunicatis oremus. Vale, nè ſalutentur. Cõmunio, nè. ſ. in ſacramentis cũ ipſis aliquis communicet. Menſa negatur, nè aliquis cum eis comedat. Præmiſſa ergo definitio importat ſeparationem à ſacramẽtis in hoc quod dicit, quantùm ad fructum: & à communione fidelium quantùm ad ſpiritualia, in hoc quod dicit & ſuffragia eccleſiæ communia. Alia autem definitio inuenitur quę datur ſecũdum ſeparationem ab vtriſque actibus, quæ talis eſt: Excommunicatio eſt à qualibet licita cõmunione fidelium ſeparatio.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ pro infidelibus oratur, ſed ipſi orationis fructũ non percipiunt niſi ad fidem conuertant̃: ſimiliter & pro excõmunicatis orari poteſt, quãuis nõ inter oõnes quæ pro mẽbris eccleſiæ fiunt, & tamen fructũ non percipiunt quãdiu in excommunicatione manẽt: ſed oratur vt detur eis ſpiritus pœnitentiæ, vt ab excõicatione ſoluantur.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, q̃ ſuffragia alicuius valent alicui ſecundũ q̃ ei continuat̃. Poteſt tamẽ actio vnius alteri cõtinuari dupliciter. Vno modo ex vi charitatis quæ omnes fideles connectit, vt ſint vnum in Deo, ſicut dicitur in Pſal. Particeps ego ſum &c. & hãc continuationem excõmunicatio non intercipit, quia iuſtè quis excõmunicari non poteſt niſi pro culpa mortali, per quam quis à charitate iam diuiſus eſt, etiam ſi non excõmunicetur. Iniuſta autem excommunicatio charitatẽ alicui auferre non poteſt, cùm ſit de maximis bonis quæ nõ poſſunt alicui inuito auferri. Alio modo per intentionem ſuffragia facientis quæ in aliquem fertur pro quo fiunt, & hanc continuationem excommunicatio intercipit: quia eccleſia per excommunicationis ſententiam ſeparat excommunicatos ab vniuerſitate fidelium pro quibus ſuffragia facit. Vnde ſuffragia eccleſiæ ei non proſunt quæ pro tota eccleſia fiunt, nec ex perſona eccleſiæ oratio pro eis inter membra eccleſiæ fieri poteſt, quamuis aliqua perſona priuata poſsit ad eius cõuerſionem aliquod ſuffragium per intentionem dirigere.

¶ Ad tertium dicendum, quòd fructus eccleſiæ non ſolùm eſt ex ſuffragiis, ſed etiam ex perceptione ſacramentorum & ex fructu fidelium.

¶ Ad quartum dicendum, quòd minor excommunicatio non habet perfectam rationem excommunicationis, ſed aliquid ipſius participat: & ideò non oportet quòd totaliter ei excommunicationis definitio cõuenit, ſed ſolùm quo ad aliquid.

ARTICVLVS. II.

Vtrum eccleſia debeat aliquem excommunicare.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videt̃ q̃ eccleſia nullũ debeat excõicare. Quia excõmunicatio maledictio quædã eſt: ſed Ro. 12. prohibemur maledicere. ergo eccl̃ia excõmunicare nõ debet. ¶ Prætereà, eccleſia militãs debet imitari triumphantẽ: ſed vt in epiſtola Iudę legit̃: Michael cùm altercaretur cũ Diabolo de Moyſi corpore, non eſt auſus iudiciũ inferre blaſphemiæ, ſed ait, Imperet tibi Deus. ergo nec eccleſia militans debet alicui iudiciũ maledictionis & excõicationis inferre.

¶ Prætereà, nullus eſt in manu hoſtis tradẽdus niſi oñino deſperat̃: ſed per excõmunicationẽ traditur aliquis in manu Satanæ, vt patet. 1. Corin. 5. cùm ergo de nemine ſit deſperandũ in vita iſta, eccleſia nullum debet excommunicare.

¶ Sed cõtrà eſt, q̃ Apoſtus. 1. Cor. 5. mãdat quẽdã excõicari. ¶ Prætereà, Mat. 18. dicit̃ de illo q̃ eccleſiam audire contẽnit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus: ſed Ethnici ſunt extra eccleſiam. ergo illi qui eccleſiam audire contẽnunt per excõmunicationẽ extra eccleſiam ſunt ponendi.

¶ Reſpon-

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ iudicium eccleſiæ conforme debet eſſe iudicio Dei, Deus ẽ peccatores multipl'r punit. Vno mõ vt ad bonum eos trahat. Alio modo hominem ſibi relinquendo, vt auxiliis ſubtractis quibus à malo præpediebatur ſuam infirmitatẽ cognoſcat, & humilis ad Deum redeat, à quo ſuperbus diſceſſerat: & quantũ ad vtrunq;, eccleſia in excõmunicationis ſententia imitatur diuinum iudicium. Inquãtum enim eum à cõmunione fidelium ſeparat vt erubeſcat, imitatur diuinum iudicium quo per flagella caſtigat: inquantũ autem à ſuffragiis & aliis ſpiritualibus ſeparat, imitatur diuinum iudicium quo hominem ſibi relinquit, vt per humilitatem ſeipſum cognoſcens ad Deum redeat.

¶ Ad primum ergo dicendum: q̃ maledictio poteſt eſſe dupliciter. Vno modo ita q̃ in malo quod irrogat vel dicit per intentionem ſiſtat, & ſic maledictio omnibus modis eſt prohibita. Alio modo ita q̃ malum quod quidem maledicendo imprecatur ad bonũ illius ordinet qui maledicitur, & ſic maledictio qñq; eſt licita & ſalutifera: ſicut etiam medicus qñq; nocumentum infert infirmo, vt ſectionẽ, per quam ab infirmitate liberetur.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ Diabolus incorrigibilis eſt: & ideò nõ ſuſceptibilis alicuius boni per excõmunicationis pœnam.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ ex hoc ipſo q̃ aliquis ſuffragiis eccleſiæ priuatur, triplex incommodum incurrit, per tria quæ quis ex ſuffragiis eccleſiæ conſequitur. Valet enim ad augmentum gratiæ eis qui habent, vel ad merendum eis qui non habent, & quantum ad hoc Magiſter Sententiarũ dicit, q̃ gratia Dei per excõmunicationem ſubtrahitur. Valent etiam ad cuſtodiã virtutis: & quantum ad hoc dicit q̃ protectio ſubtrahitur, non q̃ omninò à Dei prouidentia excludantur, ſed ab illa protectione qua filios eccleſiæ ſpecialiori modo cuſtodit: valent & ad defendendum ab hoſte, & quantum ad hoc dicit q̃ Diabolo maior poteſtas ſæuiẽdi in ipſum datur, & ſpecialiter & corporaliter. Vnde in primitiua eccleſia quando oportebat per ſigna homines ad fidem inuitare: ſicut Spũs ſancti donum viſibili ſigno manifeſtabatur: ita & excõmunicatio corporali vexatiõe à Diabolo innoteſcebat: nec eſt inconueniens ſi ille qui non eſt deſperatus hoſti datur, quia non datur quaſi damnandus, ſed quaſi corrigendus, cùm in poteſtate eccleſiæ ſit, ex eius manu ipſum cùm voluerit eripere.

ARTICVLVS. III.

Vtrum aliquis pro temporali damno debeat excommunicari.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur q̃ nullus pro tẽporali damno debeat excommunicari. Quia pœna non debet excedere culpã: ſed pœna excõmunicatiõis eſt priuatio alicuius boni ſpiritualis, quod omnibus bonis tẽporalibus præeminet. ergo pro temporalibus nullus eſt excõmunicandus. ¶ Præterea, nulli malum pro malo reddere debemus ſecundum Apoſtoli præceptũ: ſed hoc eſſet malum pro malo reddere, ſi pro tali dãno quis excõmunicatur. ergo nullo modo hoc debet fieri. ¶ Sed contrà eſt, q̃ Petrus Ananiam & Sapphiram pro defraudatione pretij agri ſentẽtia mortis damnauit. ergo & eccleſiæ licet pro temporalibus damnis excommunicare.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ per excõmunicationem iudex eccleſiaſticus excõmunicatos excludit à regno quodammodò: vnde cùm non debeat à regno excludere niſi indignos, vt ex definitione clauis patuit, nec aliquis reddatur indignus niſi per peccatum mortale charitatẽ amiſerit, quæ eſt via ducens ad regnum: ideò nullus excommunicari debet niſi pro peccato mortali, & quia in damnificando aliquẽ corporaliter vel in rebus mortalibus aliquis mortaliter peccat, & contra charitatem facit: ideò pro damno tẽporali illato eccleſia aliquẽ excõmunicare poteſt. Sed quia excõmunicatio eſt grauiſsima pœnarum: pœnæ autem medicinæ ſunt ſecundum Philoſophũ in .2. Ethicorũ. Sapientis autẽ medici eſt à leuioribꝰ incipere medicinis, & minùs periculoſis: ideò excõmunicatio infligi nõ debet etiam pro peccato mortali, niſi cõtumax fuerit, vel non veniendo ad iudiciũ, vel ante terminationem iudicij ſine licẽtia recedẽdo, vel determinationi non parẽdo. Tunc enim poſtquã monitus fuerit, ſi contẽpſerit contumax reputatur, & excõmunicari debet à iudice iam non habente quod contra ipſum faciat ampliùs.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ culpæ quantitas non menſuratur ex nocumento quod quis facit, ſed ex volũtate quod quis facit contra charitatem agens: & ideò quãuis pœna excommunicationis excedat nocumẽtum, non tamen excedit quantitatem culpæ.

¶ Ad Secundum dicendum, quòd cùm aliquis per pœnam aliquam corrigitur, non redditur ei malum, ſed bonũ: quia pœnę medicinæ ſunt, vt dictum eſt.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum excommunicatio iniuſtè lata habeat aliquem effectum.

Ad quartum ſic proceditur. Videt q̃ excommunicatio iniuſtè lata nullo modo effectum habeat. Quia per excommunica-

municationem protectio & gratia Dei ſubtrahitur, quæ non iniuſtè ſubtrahi poteſt. ergo ex cõmunicatio iniuſtè lata non habet effectum.

¶ Præterea, Hiero. dicit: q̃ eſt de ſupercilio Phariſeorum æſtimare eſſe ligatũ vel ſolutum, qui ligatur vel ſoluitur iniuſtè: ſed eorum ſupercilium erat ſuperbum & erroneum. ergo excommunicatio iniuſta nullum habet effectum.

¶ Sed contrà ſecundum Greg. Præcepta paſtoris ſiue iuſta ſiue iniuſta timenda ſunt: non autem eſſent timenda niſi aliquid nocerent etiam iniuſta. ergo &c.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd excommunicatio poteſt dici iniuſta dupliciter. Vno modo ex parte excommunicantis, ſicut cùm ex odio vel ex ira aliquis excommunicat: & tunc excommunicatio nihilominus habet effectum ſuum, quamuis ille qui excõmunicat peccet: quia iuſtè patiẽ, quamuis ille iniuſtè faciat. Alio modo ex parte excõmunicationis ipſius, vel quia cauſa excommunicationis eſt indebita, vel quia infertur ſententia iuris ordine prætermiſſo: & tũc ſi ſit talis error ex parte ſententiæ, qui ſententiã nullam eſſe faciat, non habet effectũ, quia non eſt excõmunicatio. Si autem excõicatio non annullet ſententiã, habet effectum ſuum, & debet excõicatus humiliter obedire, & erit ei ad meritum: vel abſolutionẽ petere debet ab excõmunicãte, vel ad ſuperiorẽ iudicem recurrere. Si autem contẽneret, eo ipſo mortaliter peccaret. Cõtingit autem quãdoq; q̃ eſt debita cauſa ex parte excommunicãtis, quæ non eſt debita ex parte excommunicati, ſicut cùm quis pro falſo crimine in iudicio probato excommunicatur: & tunc ſi humiliter ſuſtinet humilitatis meritum recompenſat excommunicationis damnum.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ quamuis homo gratiã Dei iniuſtè amittere non poſsit, põt tamen amittere illa iniuſtè quæ ex parte noſtra ſunt quæ ad gratiã Dei diſponunt, ſicut patet ſi ſubtrahat alicui doctrinæ verbum quod ei debetur, & hoc modo excõicatio gratiam Dei ſubtrahere dicitur, vt in prædictis patet.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd Hiero. loquitur quantum ad culpam, & non quantum ad pœnas, quæ poſſunt etiam iniuſtè infligi à rectoribus eccleſiarum.

QVAESTIO. XXII.

De his qui poſſunt excommunicare.

DEinde conſiderandum eſt de his qui poſſunt excommunicare & excommunicari. Circa quod quæruntur ſex. Primò, Vtrum quilibet ſacerdos poſsit excommunicare. Secundò, Vtrum non ſacerdos excommunicare poſsit. Tertiò, Vtrum excommunicatus vel ſuſpenſus poſsit excõmunicare. Quartò, Vtrum aliquis ſeipſum, vel æqualem, vel ſuperiorem poſsit excommunicare. Quintò, Vtrum aliqua vniuerſitas excommunicari poſsit. Sextò, Vtrum ſemel excõmunicatus excõmunicari poſsit vlteriùs.

ARTICVLVS. I.

Vtrum quilibet ſacerdos poſsit excõmunicare.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videt̃ q̃ quilibet ſacerdos poſsit excõicare. Excõicatio enim eſt actus clauiũ: ſed quilibet ſacerdos habet claues. ergo qlibet põt excõicare.

¶ Præterea, maius eſt ſoluere & ligare in foro pnĩæ q̃ in foro iudicij: ſed qlibet ſacerdos põt ſibi ſubditos ĩ foro pnĩali abſoluẽr & ligare. ergo etiã põt ſibi ſubditos qlibet ſacerdos excõicare.

¶ Sed cõtrà, ea in q̃bus imminet periculũ, ſunt maioribꝰ reſeruãda: ſed pœna excõicationis eſt valde periculoſa niſi cũ moderamine fiat. ergo non debet cuilibet ſacerdoti committi.

¶ Reſpõdeo dicendũ, q̃ in foro cõſcientię cauſa agit̃ inter hoĩem & Deum: in foro autẽ exterioris iudicij cauſa agitur hoĩs ad hoĩem: & ideò abſolutio vel ligatio quæ vnum hominẽ obligat quo ad Deum, tantũ pertinet ad forũ pnĩæ: ſed illa quæ hominẽ obligat in cõparatiõe ad alios homines, ad forum publicum exterioris iudicij pertinet: & quia homo per excõicationẽ à cõione fideliũ ſeparatur, ideò excõicatio ad forum exterius pertinet: & ideò illi ſoli poſſunt excommunicare, qui habẽt iuriſdictionẽ in foro iudiciali: & propter hoc ſoli epiſcopi ꝓpria authoritate & maiores prælati ſecundũ cõiorem opinionem poſſunt excõicare. Sed presbyteri parochiales non niſi ex cõmiſsionẽ eis facta, vel in certis caſibus, ſicut in furto & rapina & huiuſmodi: in quibus eſt eis à iure conceſſum q̃ excõmunicare poſsint. Alij autem dixerunt q̃ etiam ſacerdotes parochiales poſſunt excommunicare, ſed prædicta opinio eſt rationabilior.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ excõmunicatio non eſt actus clauis directè, ſed magis reſpectu exterioris iudicij: ſed ſententia excõmunicationis quãmuis in exteriori iudicio promulgetur, quia tamen aliquo modo pertinet ad aditum regni ſecundũ q̃ eccleſia militans eſt via ad triumphantem: ideò etiam talis iuriſdictio per quam homo excommunicare poteſt, clauis poteſt dici: & ſecundum hoc à quibuſdã diſtingui tur quòd eſt clauis ordinis, quam omnes ſacerdotes habent: & clauis iuriſdictionis in foro iudiciali, quam habent ſoli iudices exterioris

fori,

fori. Vtranq; tñ Deus Petro contulit, Matth. 16. & ab ipſo in alios deſcẽdit qui vtranq; habẽt.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ ſacerdotes parochiales habent quidem iuriſdictionem in ſubditos ſuos quantũ ad forum conſcientiæ, ſed non quantũ ad forum iudiciale: quia non poſſunt conueniri coram eis in cauſis contentioſis: & id eò excommunicare non poſſunt, ſed abſoluere poſſunt in foro pœnitentiali: & quãuis forum pœnitentiale ſit dignius, tamen in foro iudiciali maior ſolennitas requiritur: quia in eo oportet quòd non ſolùm Deo, ſed etiam homini ſatiſfiat.

ARTICVLVS. II.

Vtrum non ſacerdotes excõmunicare poſſint.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ non ſacerdotes excõmunicare nõ poſſint. Quia excõmunicatio eſt actus clauium, vt in Quarto Sentẽtiarũ dicitur: Sed non ſacerdotes non habent claues. ergo excommunicare non poſſunt. ¶ Præterea, plus requiritur ad excõicationem, q̃ ad abſolutionem in foro pnĩæ: ſed non ſacerdos in foro pœnitentiæ abſoluere non poteſt. ergo nec excommunicationem inferre.

¶ Sed contrà eſt, q̃ archidiaconi, legati, & electi excõmunicant, qui quandoq; non ſunt ſacerdotes. ergo non ſolùm ſacerdotes excommunicare poſſunt.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ ſacramenta in quibus gratia confertur diſpẽſare ad ſolos ſacerdotes pertinet: & ideò ipſi ſoli poſſunt abſoluere & ligare in foro pœnitẽtiali. Sed excommunicatio non directè reſpicit gratiã, ſed ex cõſequenti inquantũ homo ſuffragiis eccleſiæ priuatur, quæ ad gratiam diſponunt, vel in gratia conſeruant: & ideò etiam non ſacerdotes dũmodò iuriſdictionem habeant in foro contentioſo poſſunt excommunicare.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis non habeant clauem ordinis, habent tamen clauem iuriſdictionis.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd iſta duo ſe habent ſicut excedentia & exceſſa: & ideò alicui competit vnum cui non cõpetit aliud.

ARTICVLVS. III.

Vtrum excommunicatus vel ſuſpenſus poſſit alium excommunicare.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur q̃ excõmunicatus vel ſuſpenſus excõmunicare poſſit. Ille enim qui eſt excommunicatus vel ſuſpenſus, neq; ordinem, neq; iuriſdictionem amittit: quia neq; reordinatur cũ abſoluitur, neq; cura iterum ei cõmittitur, ſed excõmunicatio non requirit niſi ordinẽ vel iuriſdictionem. ergo etiam excõmunicatus vel ſuſpenſus excõmunicare poſſunt. ¶ Præterea, maius eſt conficere corpus Chriſti quàm excommunicare: ſed cõficere poſſunt. ergo & excommunicare poſſunt.

¶ Sed contrà, ligatus corporaliter non poteſt alium ligare: ſed vinculum ſpirituale eſt fortius quàm corporale. ergo excõmunicatus non poteſt alium excommunicare, cùm excommunicatio ſit vinculum ſpirituale.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ vſus iuriſdictionis eſt in comparatione ad hominem: & ideò cùm omnis excommunicatus à cõmunione ſeparetur, quilibet excommunicatus vſu iuriſdictionis priuatur: & quia excõmunicatio eſt iuriſdictionis, ideò excõmunicatus excõmunicare nõ poteſt, & eadem ratio eſt de ſuſpenſo à iuriſdictione. Si enim ſit ſuſpenſus ab ordine tantùm, tunc non poteſt ea quæ ſunt ordinis: ſed poteſt ea quæ ſunt iuriſdictionis: & ecõtrà ſi ſit ſuſpenſus à iuriſdictione & nõ ab ordine. Si autem ab vtroq; tunc neutrum poteſt.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ quamuis non amittit iuriſdictionem, amittit tamen iuriſdictionis vſum.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ conficere conſequitur poteſtatem charactẽris qui indelebilis eſt: & ideò homo ex quo charactẽrem ordinis habet ſemper poteſt conficere, licet non ſemper ei liceat. Secùs autẽ de excõmunicatione quæ iuriſdictionem ſequitur, quæ auferri poteſt & ligari.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum aliquis poſſit ſeipſum, vel æqualem, vel ſuperiorem excommunicare.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ aliquis poſſit ſeipſum, vel æqualem, vel ſuperiorem excõmunicare. Quia angelus Dei maior erat Paulo: Matthæ. 11. Qui minor eſt in regno cœlorum maior eſt eo, quo nemo inter natos mulierum maior: ſed Paulus excõmunicauit angelum de cœlo, vt patet Gal. 1. ergo homo poteſt ſuperiorem excõmunicare. ¶ Præterea, ſacerdos aliquãdo excõmunicat in generali pro furto vel aliquid huiuſmodi: ſed poteſt contingere q̃ ipſemet fecit, vel ſuperior, aut æqualis. ergo aliquis poteſt ſe, vel æqualem vel ſuperiorem excommunicare. ¶ Præterea, aliquis poteſt ſuperiorem abſoluere in foro pœnitentiali vel æqualẽ: ſicut cùm epiſcopi ſuis ſubditis confitentur, & cùm vnus ſacerdos alteri venialia confitetur. ergo videtur q̃ etiam excõmunicare aliquis ſuperiorem vel æqualẽ poſſit.

¶ Sed contrà, excõmunicatio eſt actus iuriſdictionis: ſed aliquis non habet in ſe iuriſdictionem: quia in eadem cauſa non poteſt quis eſſe

iudex

iudex & reus, nec iterum in ſuperiorem aut æqualem. ergo non poteſt aliquis ſuperiorẽ vel æqualem aut ſe excommunicare.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ cùm per iuriſdictionem aliquis conſtituatur in gradu ſuperioritatis reſpectu eius in quem habet iuriſdictionem, quia iudex eſt eius: ideò nullus habet ī ſeipſum vel in ſuperiorem vel æqualem iuriſdictionem: & per conſequens nullus poteſt ſeipſum excõmunicare vel ſuperiorem aut æqualem.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ Apoſtolus loquitur ſub hypotheſi. i. ſi poneret angelus peccare: ſic enim non eſſet Apoſtolo ſuperior, ſed inferior, nec eſt inconueniens q̃ in conditionalibus quarum antecedẽtia impoſsibilia ſunt, & conſequentia impoſsibilia ſint.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, q̃ in tali caſu nullus excõmunicaret, qa par in parẽ non habet imperiũ.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ abſolutio & ligatio in foro cõfeſsiõis eſt quo ad Deum tm̃, apud quẽ aliquis alio ſuperior redditur inferior per peccatum: ſed excõicatio eſt in iudicio exteriori, in quo aliqs non amittit ſuperioritatẽ ex hoc ipſo q̃ peccat: vnde non eſt ſimilis ratio de vtroq;, & tm̃ etiã in foro confeſsionis aliquis non põt ſeipſum abſoluere, nec ſuperiorẽ, aut æqualem niſi ex cõmiſsione ſibi facta. De venialibus autem poteſt, quia venialia ex quibuſlibet ſacris gratiam cõferentibus remittuntur: vnde remiſsio venialium ſequitur poteſtatem ordinis.

ARTICVLVS. V.

An in aliquam vniuerſitatem ſententia excommunicationis ferri poſsit.

Ad quintum ſic procedit. Videt̃ q̃ in aliquã vniuerſitatẽ ſententia excõmunicationis ferri poſsit. Contingit enim q̃ aliqua vniuerſitas ſibi in malitia colligat̃: ſed pro malitia in qua quis cõtumax extitit debet excõmunicatio ferri. ergo põt in aliquam vniuerſitatem ferri excõmunicatio. ¶ Præterea, illud quod eſt grauiſsimum in excommunicatione eſt ſeparatio à ſacramentis eccleſiæ: ſed aliquando tota ciuitas interdicitur à diuinis. ergo & excommunicari vniuerſitas aliqua poteſt.

¶ Sed cõtrà, eſt glo. Aug. Matt. 13. q̃ dicit q̃ princeps & multitudo non eſt excommunicanda.

¶ Reſpõdeo dicendũ, q̃ excõmunicari non debet aliquis niſi pro pctõ mortali: pctm̃ autẽ in actu conſiſtit: actus autẽ non eſt cõitatis, ſed ſingularium perſonarũ vt frequẽter: & ideò ſingulis de communitate excõicari poſſunt, non autẽ ipſa cõmunitas. Et ſi ſit qñq; etiã actus alicuius totius multitudinis, vt qñ multi nauẽ trahunt quam nullus trahere poſſet, tamen non eſt probabile q̃ aliqua cõmunitas tota ad malum conſentiat, quin aliqui ſint diſſentientes, & quia non eſt Dei qui iudicat omnem terram vt condemnet iuſtum cum impio: vt dicitur Gene. 19. Ideò eccleſia quę Dei iudicium imitari debet, ſatis prouidè ſtatuit, vt cõitas nõ excõicet̃, nè collectis zizaniis ſimul eradicetur & triticum.

¶ Ad primum ergo, q̃ patet ſolutio ex dictis.

¶ Ad ſecundum dicẽdum, q̃ ſuſpenſio non tanta pœna eſt quanta excommunicatio: quia ſuſpenſi non frudantur eccleſię ſuffragiis ſicut excommunicati. Vnde etiam aliquis ſine peccato proprio ſuſpenditur, ſicut & totum regnum ponitur ſub interdicto pro peccato Regis: & ideò non eſt ſimile de excõicatione & ſuſpenſione.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum ille qui ſemel eſt excommunicatus excommunicari poſsit vlterius.

Ad ſextum ſic procedit. Videt̃ q̃ ille q̃ ſemel eſt excõicatus vlteriùs excõicari non poſsit. 1. Cor. 5. dicit Apoſtolus, qd enim mihi de his qui foris ſunt iudicare? ſed excõmunicati iam ſunt extra eccleſiam. ergo ſuper eos eccleſia iudicium non habet, vt poſsit eos iterum excõmunicare. ¶ Præterea, excommunicatio eſt ſeparatio quædam à diuinis & à collectione fidelium: ſed poſtquam eſt aliquis priuatus aliquo non poteſt iterum illo priuari. ergo vnus excommunicatus non debet iterum excommunicari.

¶ Sed contrà, excommunicatio quædam pœna eſt vt medicinale remedium: ſed medicinæ iterantur cùm cauſa exigit. ergo excommunicatio iterari poteſt.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ ille qui excõmunicatus eſt vna excõmunicatione põt iterũ excõicari, vel per eiuſdẽ excõmunicationis iterationem ad maiorem ſui confuſionẽ, vt ſic à peccato reſiliat: vel propter alias cauſas, & tũc tot ſunt principales excommunicationes quot cauſæ pro quibus quis excommunicatur.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ Apoſtolus loquitur de paganis & aliis infidelibus, qui nõ habẽt characterem per quem annumerati ſint populo Dei: ſed quia character baptiſmalis, quo quis populo Dei annumerat̃ eſt indelebilis: ideò ſemper remanet aliquo modo de eccleſia baptizatus, & ſic eccleſia ſemper de illo iudicare poteſt.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, q̃ priuatio quãuis non recipiat mai⁹ & min⁹ ſcd'm ſe, recipit tm̃ ſecũdũ cãm ſuam, & ſcd'm hoc excõicatio põt iterari, & magis eſt elongatus à ſuffragiis eccleſiæ qui pluries eſt excõicatus quàm qui ſemel tantùm.

QVAESTIO. XXIII.

De participatione cum excommunicatis.

DEinde conſiderandum eſt de participatione cum excõmunicatis. Circa quod quæruntur tria. Primò, Vtrum liceat excommunicato participare in puris corporalibus. Secundò, Vtrum participans excommunicato ſit excommunicatus. Tertiò, Vtrum participare excommunicato in caſibus non conceſsis ſemper ſit peccatum mortale.

ARTICVLVS. I.

Vtrum excommunicato liceat communicare in purè corporalibus.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur ꝙ liceat excõicato cõicare in purè corporalibus. Excõmunicatio enim eſt actus clauium: ſed poteſtas clauium ſe extendit ad ſpiritualia tantùm. ergo per excommunicationem non prohibetur quin vnus alij in corporalibus communicare poſsit. ¶ Præterea, quod eſt inſtitutũ per charitatem contra charitatem non militat: ſed ex p̃cepto charitatis tenemur inimicis ſubuenire: quod ſine aliqua communicatione fieri non poteſt. ergo iam alicui excommunicato in corporalibus communicare licebit.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur. 1. Cor. 5. cum eiuſmodi nec cibum ſumere.

¶ Reſpondeo dicendum, ꝙ duplex eſt excõicatio. Vna eſt minor quæ ſeparat tantũ à participatione ſacrorum, ſed non à communione fidelium: & ideò tali excõicato licet cõmunicare, ſed non licet ei ſacramẽta conferre. Alia eſt maior excõmunicatio, & hæc ſeparat hominem à ſacramẽtis eccleſiæ & à cõmunione fideliũ: & ideò tali excõmunicato cõmunicare nõ licet. Sed quia eccleſia excõmunicationẽ ad medelam & non ad interitum inducit, excipiuntur ab hac generalitate quædam in quibus cõmunicare licet. ſ. in his quę pertinent ad ſalutem: quia in talibus homo licitè poteſt cum excõmunicato loqui, poteſt etiam alia verba interſerere, vt faciliùs ſalutis verba ex familiaritate recipiantur. Excipiuntur etiam quædam perſonæ ad quas ſpecialiter pertinet prouiſio excommunicati, vt vxor, filius, ſeruus, ruſticus, & ſeruiens. Sed hoc intelligendum eſt de filiis non emancipatis, aliâs tenentur vitare patrem. De aliis autem intelligitur quòd licet excommunicato communicare ſi ante excõmunicationem ſe ei ſubdiderunt, non autem ſi pòſt. Quidam autẽ intelligunt econuerſo. ſ. ꝙ ſuperiores poſſunt licitè communicare inferioribus. Alij verò contrariũ dicunt. Sed ad minus in his cõmunicare eis debent in quibus ſunt eis obligati: quia ſicut inferiores obligantur ad obſequiũ ſuperiorum, ita ſuperiores ad prouidentiam inferiorum. Sunt etiam quidam caſus excepti, ſicut quando ignoratur excõicatio, & quando aliqui ſunt peregrini & viatores in terra excõmunicatorum: qui licitè poſſunt ab eis emere, vel etiam accipere elee moſynam. Et ſimiliter ſi aliquis videat excommunicatum in neceſsitate: quia tunc ex præcepto charitatis tenetur ei ꝓuidere, & iſta hoc verſu continentur: Vtile, lex, humile, res ignorata, neceſſe. vt vtilitas referatur ad verba ſalutis, lex ad matrimonium, humile ad ſubiectionem, cætera patent.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, ꝙ corporalia ad ſpiritualia ordinant̃: & ideò poteſtas quæ ſe extendit ad ſpũalia ad corporalia ſe extendere põt, ſicut ars q̃ eſt de fine imperat de his q̃ sũt ad finẽ.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, ꝙ in illo caſu in quo aliquis ex præcepto charitatis cõicare teneat̃ non prohibetur, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS. II.

Vtrum participans excommunicato ſit excommunicatus.

Ad ſecundum ſic procedit̃. videt̃ ꝙ participans excõicato nõ ſit excõmunicatus. Plus enim ſeparatus eſt ab eccleſia gẽtilis quã excõmunicatus: ſed ille q̃ participat gentili aut Iudæo non eſt excõmunicatus. ergo nec ille qui participat excõmunicato Chriſtiano. ¶ Præterea, ſi ille qui participat excõmunicato eſt excõicatus, eãdem ratione qui participat participanti erit excõmunicatus, & ſic in infinitum procedet: quod videtur abſurdum. ergo non eſt excommunicatus qui excõmunicato participat.

¶ Sed contrà eſt, ꝙ excõicatus eſt poſitus extra communionem. ergo qui ei communicat à communione eccleſię recedit, & ſic videtur quòd ſit excommunicatus.

¶ Reſpõdeo dicendũ, ꝙ excõicatio põt in aliũ ferri dupliciter. Aut ita ꝙ ipſe ſit excõicatus cũ omnibus ei participãtibus, & tũc non eſt dubiũ ꝙ quicunq; participat ei eſt excõicatus maiori excõicatione: aut eſt excõicatus ſimpliciter, & tunc aut participat aliquis in crimine ei præbẽdo conſilium, auxilium, aut fauorem, & ſic iterum eſt excommunicatus maiori excommunicatione: aut in aliis, ſicut in verbo, vel in oſculo, vel in menſa, & ſic eſt excommunicatus minori excommunicatione.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, quòd eccleſia nõ ita intendit corrigere infideles, ſicut fideles quorũ

cura

cura ſibi incumbit: & ideò non arcet à commu nione infidelium, ſicut à cõmunione fidelium illorum quos excommunicat, ſuper quos habet aliquam poteſtatem.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd excommuni cato minori excõmunicatione licet communicare, & ſic excommunicatio nõn tranſit in tertiam perſonam.

ARTICVLVS. III.

Vtrum participare cum excommunicato in caſibus non conceſsis ſemper ſit peccatum mortale.

Ad tertium ſic procedit. Videtur q̃ participare cum excõmunicato in caſibus non conceſsis ſemper ſit pc̃tm̃ mortale. Quia Decre. quædã reſpondet, q̃ propter metum mortis non debet aliquis excõicato cõicare: quia aliquis debet priùs ſubire mortem q̃ mortaliter peccet, ſed hæc ratio nulla eſſet niſi participare cum excõicato eſſet peccatum mortale: ergo &c. ¶ Prætereà, facere contra præceptum eccleſiæ eſt pc̃tm̃ mortale: ſed eccleſia prę cipit q̃ excõicato nullus cõmunicet. ergo participare cum excommunicato eſt pc̃tm̃ mortale. ¶ Prætereà, nullus arcetur à perceptione eucha riſtiæ pro peccato veniali: ſed ille qui participat excõmunicato in caſibus non conceſsis, arcetur à perceptione euchariſtiæ, quia incurrit minorem excõmunicationẽ. ergo participans excommunicato in caſibus non conceſsis peccat mortaliter. ¶ Prætereà, nullus debet excõicari maiori excõmunicatione niſi pro peccato mortali: ſed aliquis ſecundum iura põt excommunicari maiori excommunicatione propter hoc q̃ excõmunicato participat. ergo excommunicato participare eſt peccatum mortale.

¶ Sed contra, à peccato mortali nullus poteſt abſoluere niſi ſuper eum habeat iuriſdictionem: ſed poteſt abſoluere à participatione cum excommunicatis quilibet ſacerdos. ergo non eſt peccatum mortale. ¶ Prætereà, pro menſura peccati debet eſſe pœnitentię modus: ſed pro participatione excommunicationis ſecundum communem conſuetudinem non inponitur pœna debita mortali peccato, ſed magis debita veniali. ergo non eſt peccatum mortale.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd quidam dicunt quòd quandocunq; aliquis participat excommunicato, vel verbo, vel quocũq; dictorum modorum ſecundum quos ei cõmunicare non licet, peccat mortaliter, niſi in caſibus exceptis à iure: ſed quia hoc videtur valde graue quòd homo pro vno verbo leui quo excommunicatum alloquitur mortaliter peccet, & multis excommunicantes laqueum damnationis iniicerent quod in eos retorqueretur: ideò aliis probabiliùs videtur quòd non ſemper peccat mortaliter, ſed ſolùm quãdo in crimine ſibi participat vel in diuinis, vel in contemptum eccleſiæ.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd Decre. illa loquitur de participatione in diuinis. Vel dicendum eſt, quòd ſimilis ratio eſt de peccato mortali & de veniali quantum ad hoc, quòd ſicut peccatum mortale non poteſt bene fieri, ita nec veniale: & ideò ſicut homo debet priùs ſuſtinere mortem quàm peccet mortaliter, ita etiam quàm peccet venialiter illo modo debiti quo debet venialia vitare.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd præceptum eccleſiæ directè reſpicit ſpiritualia, & ex conſequenti legitimos actus: & ideò qui communicat eis in diuinis, facit contra præceptũ, & mortaliter peccat: qui autem participat eis in aliis, facit præter præceptum & mortaliter non peccat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd aliquis etiam ſine aliqua culpa quandoq; ab euchariſtia arctatur, ſicut patet in ſuſpenſis vel interdictis: quia tales pœnæ quandoq; alicui pro culpa alterius quæ in eis punitur, inferuntur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis participare excommunicato ſit peccatum veniale, tamen participare pertinaciter eſt peccatũ mortale, & per hoc poteſt aliquis excommunicari ſecundum iura.

QVAESTIO. XXIIII.

De abſolutione.

DEinde conſiderãdum eſt de abſolutione. Circa quod tria quæruntur. Primò, Vtrũ quilibet ſacerdos poſsit ſubditum ſuum ab excommunicatione abſoluere. Secundò, Vtrum aliquis poſsit inuitus ab excommunicatione abſolui. Tertiò, Vtrũ aliquis poſsit abſolui ab Vna excommunicatione & non ab alia.

ARTICVLVS. I.

Vtrum quilibet ſacerdos poſsit ſubditum ſuum ab excommunicatione abſoluere.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ quilibet ſacerdos ſubditũ ſuum poſsit ab excommunicatione abſoluere. Maius enim eſt vinculum peccati quàm excommunicationis: ſed quilibet ſacerdos poteſt ſuum ſubditum à peccato abſoluere. ergo multo fortiùs ab excommunicatione. ¶ Prætereà, remota cauſa remouetur effectus: ſed excommunicationis

cauſa eſt peccatum mortale. ergo cùm poſsit quilibet ſacerdos à peccato illo mortali abſoluere, poterit ab excommunicatione ſimiliter.

¶ Sed contrà, eiuſdem poteſtatis eſt excommunicare & excommunicatũ abſoluere: ſed ſacerdotes inferiores non poſſunt ſuos ſubditos excommunicare. ergo nec abſoluere.

¶ Reſpõdeo dicendum, quòd à minori excommunicatione quilibet poteſt abſoluere qui poteſt à peccato participationis abſoluere. Si autem eſt maior aut eſt lata à iudice, & ſic ille qui tulit vel eius ſuperior poteſt abſoluere, vel eſt lata à iure, & tunc epiſcopus vel etiam ſacerdos poteſt abſoluere exceptis ſex caſibus, quos ſibi iuris conditor Papa reſeruauit. Primus eſt quando aliquis iniicit manus in clericum vel religioſum. Secundus eſt de illo qui incedit eccleſiam & eſt denuntiatus. Tertius eſt de illo qui frangit eccleſiam & denuntiatus eſt. Quartus eſt de illo qui in diuinis communicat ſcienter excommunicatis nominaliter à Papa. Quintus de illo qui falſificat literas ſedis apoſtolicę. Sextus de illo qui excommunicatis in crimine communicat. Nõ enim debet abſolui niſi ab eo qui excommunicauit, etiam ſi non ſit eius ſubditus niſi propter difficultatem accedendi ad ipſum abſolueretur ab epiſcopo vel à ſacerdote proprio, præſtita iuratoria cautione quòd parebit mandato illius iudicis qui ſententiam tulit. A primo autem caſu octo excipiuntur. Primus eſt in articulo mortis, in quo à qualibet excommunicatione poteſt quis à quolibet ſacerdote abſolui. Secundus ſi ſit hoſtiarius alicuius potentis, & non ex odio vel propoſito percuſsit. Tertius ſi percutiens ſit mulier. Quartus ſi ſit ſeruus & dominus læderetur de eius abſentia qui non eſt in culpa. Quintus ſi regularis regularẽ niſi ſit enormis exceſſus. Sextus ſi ſit pauper. Septimus ſi ſit impubes, vel ſenex, vel valetudinarius. Octauus ſi habeat inimicitias capitales. Sunt etiam alij caſus in quibus percutiens clericum excommunicationem non incurrit. Primò, ſi cauſa diſciplinæ vt Magiſter vel prælatus percuſſerit. Secundò, ſi iocoſa leuitate. Tertiò, ſi inuenerit eum turpiter agentem cum vxore, vel matre, vel ſorore, vel filia. Quartò ſi ſtatim vim vi repellat. Quintò, ſi ignoret eum eſſe clericum. Sextò, ſi inueniat eum in apoſtaſia poſt tertiam admonitionem. Septimò, ſi transfert ſe clericus ad actum penitus contrarium, vt ſi fiat miles, vel ad bigamiam tranſeat.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis vinculum peccati ſit maius ſimpliciter quàm excommunicatio, tamen quo ad aliquid vinculum excommunicationis eſt maius, inquantùm non ſolùm obligat quo ad Deum, ſed etiam in facie eccleſiæ: & ideò in abſoluendo ab excommunicatione requiritur iuriſdictio in exteriori foro, non autem in abſolutione à peccato, nec exigitur cautio iuramenti ſicut exigitur in abſolutione ab excommunicatione: per iuramentum enim controuerſiæ quæ ſunt inter homines terminantur ſecundum Apoſtolum.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd cùm excommunicatus non ſit particeps ſacramentorum eccleſiæ, ſacerdos non poteſt abſoluere excommunicatum à culpa, niſi ſit priùs abſolutus ab excommunicatione.

ARTICVLVS. II.

Vtrum aliquis poſsit abſolui inuitus.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd nullus poſsit abſolui inuitus. Spiritualia enim non conferuntur inuito alicui: ſed abſolutio ab excõmunicatione eſt beneficiũ ſpirituale. ergo non poteſt præſtari inuito. ¶ Præterea, excommunicationis cauſa eſt contumacia: ſed quando aliquis non vult abſolui excommunicationem contemnens, tunc eſt maximè contumax. ergo non poteſt abſolui.

¶ Sed contra, excommunicatio contra voluntatem alicui põt inferri: ſed quę cõtra volũtatem eueniunt, etiam contra volũtatem amoueri poſſunt, ſicut patet de bonis fortunæ. ergo excommunicatio põt tolli ab aliquo inuito.

¶ Reſpondeo dicendũ, quòd malum culpæ & pœnę in hoc differunt, q culpę principiũ eſt in nobis, qa omne pctm voluntariũ eſt: pœnæ autem principiũ qnq; extra nos eſt: non em requirit ad pœnã q ſit voluntaria, imò eſt magis de ratione pœnæ q ſit contra voluntatem: & ideò ſicut peccata non cõmittuntur niſi in voluntate, ita non remittuntur alicui inuito: ſed excommunicatio ſicut in aliquem inuitum ferri poteſt, ita & inuitus ab ea abſolui poterit.

¶ Ad primũ ergo dicendum, q propoſitio habet veritatem de illis bonis ſpũalibus, quę in voluntate noſtra cõſiſtunt, ſicut ſunt virtutes quę non poſſunt à nolentibus perdi. Scientia enim quãuis ſit ſpirituale bonum, tamen poteſt à nolente per infirmitatem amitti: & ideo ratio non eſt ad propoſitum.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd etiam manente contumacia poteſt aliquis diſcretè excõmunicationem iuſtè latam remittere: ſi videat ſaluti illius expedire in cuius medicinã excommunicatio lata eſt.

ARTICVLVS. III.

Vtrum quis poſsit abſolui ab vna excommunicatione niſi abſoluatur ab omnibus.

Ad

Ad tertium sic ꝓceditur. Videť ꝙ quis non poſsit abſolui ab vna excõmunicatione niſi abſoluatur ab omnibus. Effectus enim debet proportionari ſuæ cauſæ: ſed cauſa excõmunicationis eſt peccatũ: cùm ergo aliquis nõ poſsit abſolui ab vno peccato niſi abſoluatur ab omnibus, nec in excõmunicatione hoc eſſe poterit. ¶ Prætereà, excõmunicationis abſolutio in eccleſia fit: ſed ille qui vna excõmunicatione eſt irretitus, extra eccleſiam eſt. ergo quandiu vna manet, ab alia abſolui non poteſt.

¶ Sed cõtrà, excõicatio quædam pœna eſt, ſed ab vna pœna aliquis liberatur alia remanente. ergo ab vna excommunicatione alia remanente quis abſolui poteſt.

¶ Reſpondeo dicendum, ꝙ excõicationes non habent cõnexionẽ in aliquo: & ideò poſsibile eſt ꝙ aliquis ab vna abſoluaťr, & in altera remaneat. Sed circa hoc ſciendum eſt, ꝙ aliquis qñq; eſt excõicatus pluribus excõicationibus ab vno iudice, & tunc qñ abſoluitur ab vna intelligitur ab omnibus abſolui niſi contrariũ exprimatur, vel niſi cùm quis abſolutionem impetrat de vno tantùm caſu excõicationis, cùm pluribus excõmunicatus ſit. Qñq; eſt excõicatus à diuerſis iudicibus, & tunc ab abſolutꝰ ab vna excõmunicatione non propter hoc eſt abſolutus ab altera, niſi omnes alij ad petitionem eius abſolutionem eius confirmauerint, vel niſi oẽs demandent vni abſolutionem.

¶ Ad primũ ergo dicendum, ꝙ oĩa peccata habent connexionẽ in auerſione volũtatis à Deo cum quo non poteſt eſſe peccatorũ remiſsio: & ideò vnum peccatũ ſine altero remitti non poteſt. Sed excõicationes non habent aliquã talẽ connexionem, nec iterum abſolutio ab excommunicatione impeditur propter volũtatis contrarietatem: & ideò ratio non ſequitur.

¶ Ad ſecundum dicẽdum, quòd ſicut pluribus de cauſis erat aliquis extra eccleſiam, ita poſsibile eſt quòd iſta ſeparatio remoueatur quantùm ad vnam cauſam, & maneat quantùm ad alteram.

QVAESTIO. XXV.

De indulgentia.

CONſequenter conſiderandũ eſt de indulgentia. Et primò de ea ſecundum ſe. Secundò, de facientibus indulgentiam. Tertiò, de recipientibus eam. Circa primum quæruntur tria. Primò, Vtrum per indulgentiam poſsit aliquid remitti de pœna ſatisfactoria. Secundo, Vtrum indulgentiæ tantum valeant quantum pronuntiantur. Tertiò, Vtrum pro temporali ſubſidio ſit indulgentia facienda.

ARTICVLVS. I.

Vtrum per indulgentiam poſsit aliquid remitti de pœna ſatisfactoria.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur ꝙ per indulgentiã non poſsit aliquid remitti de pœna ſatisfactoria. Quia ſuper illud 2. Timo. 2. Negare ſeipſum non poteſt: dicit gloſ. ꝙ faceret ſi dicta ſua nõ impleret: ſed ipſe dixit Deute. 25. ſecundum menſuram delicti erit & plagarum modus. ergo non poteſt aliquid remitti de pœna ſatisfactionis taxata ſecundum quantitatem culpæ. ¶ Prætereà, inferior non põt abſoluere ab eo ad quod ſuperior obligauit: ſed Deus abſoluendo à culpa obligat ad pœnam temporalem: vt dicit Hug. de S. Victo. ergo nullus homo poteſt abſoluere à pœna illa aliquid dimittendo. ¶ Prętereà, hoc ad poteſtatem excellentiæ pertinet, vt ſine ſacramẽtis effectus ſacramentorum tradatur: ſed nullus habet poteſtatem excellentiæ in ſacramentis niſi Chriſtus. cũ ergo ſatisfactio ſit pars ſacramenti operans ad dimiſsionem pœnæ debitæ, videtur quòd nullus homo purus poſsit dimittere debitum pœnæ ſine ſatisfactione. ¶ Prætereà poteſtas miniſtris eccleſiæ non eſt tradita in deſtructionem, ſed in ędificationem: ſed hoc ad deſtructionem pertinet, ſi ſatisfactio quæ eſt ad vtilitatem noſtram inquantũ remedium præbet, tolleretur. ergo poteſtas miniſtrorum eccleſiæ ad hoc ſe non extendit.

¶ Sed contrà. 2. Corint. 2. Nam & ego quod donaui, ſi quid propter vos donaui in perſona Chriſti. gloſſ. id eſt, ac ſi Chriſtus donaſſet: ſed Chriſtus poterat relaxare abſque omni ſatisfactione pœnam peccati: vt patet Ioan. 8. de muliere adultera. ergo & Paulus potuit. ergo & Papa qui non eſt minoris poteſtatis in eccleſia, q̃ Paulus fuerit. ¶ Prætereà, eccleſia generalis nõ poteſt errare: quia ille qui in omnibus exaudi tus eſt pro ſua reuerentia, dixit Petro, ſuper cuius confeſsione eccleſia fundata eſt: Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua. Luc. 22. ſed eccleſia generalis indulgentias approbat, & facit. ergo indulgentiæ aliquid valent.

¶ Reſpondeo dicendũ, quòd ab omnibus conceditur indulgentias aliquid valere: quia impium eſſet dicere quòd eccleſia aliquid vanum faceret. Sed quidam dicunt quòd non valent ad abſoluendum à reatu pœnæ, quam quis in Purgatorio ſecundum iudicium Dei meretur: ſed

valent ad abſoluendum ab obligatione, qua ſacerdos obligauit pœnitentem ad pœnam aliquam, vel ad quam etiam ordinatur ex canonum inſtitutis. Sed hæc opinio non videtur vera. Primò, quia eſt expreſſe contra priuilegium Petro datum, vt quod in terra remitteret, in cœlo remitteretur. Vnde remiſsio quæ fit ad forum eccleſiæ valet etiam quantum ad forum Dei. Et Prætereà eccleſia huiuſmodi indulgentias faciens magis damnificaret quàm adiuuaret: quia remitteret ad grauiores pœnas, ſcilicet purgatorij, abſoluendo à pœnitentiis iniunctis. ¶ Et ideò aliter dicendum eſt, quòd valent & quantum ad forum eccleſię & quantum ad iudicium Dei ad remiſsionem pœnæ reſiduæ poſt cõtritionẽ & abſolutionẽ & cõfeſsionẽ, ſiue ſit iniuncta ſiue non. Ratio aũt quare valere poſsũt eſt vnitas corporis myſtici, in q̃ multi in operibus pœnitentiæ ſupererogauerunt ad mẽſuram debitorum ſuorum: & multas etiam tribulationes iniuſtas ſuſtinuerunt patienter, per quas multitudo pœnarum poterat expiari, ſi eis deberetur, quorum meritorum tanta eſt copia quòd omnem pœnam debitam nunc viuentibus excedunt, & præcipuè propter meritum Chriſti: quod & ſi in ſacramentis operatur, non tamen efficacia eius in ſacramentis includitur, ſed ſua infinitate excedit efficaciam ſacramẽtorum. Dictum eſt autem ſuprà, quòd vnus pro alio ſatisfacere poteſt: ſancti autem in quibus ſuperabundantia operum ſatisfactionis inuenitur, non determinatè pro iſto qui remiſsione indiget, huiuſmodi opera fecerunt, aliâs abſq; omni indulgentia conſequerentur remiſsionem: ſed cõmuniter pro tota eccleſia, ſicut Apoſtolus ait ſe implere ea quæ deſunt paſsionum Chriſti in corpore ſuo pro eccleſia ad quã ſcribit Coloſſ. 1. & ſic prædicta merita ſunt communia toti eccleſiæ. Ea autem quæ ſunt alicuius multitudinis communia diſtribuuntur ſingulis de multitudine, ſecundum arbitrium eius qui multitudini præeſt. Vnde ſicut aliquis conſequeretur remiſsionem pœnæ ſi alius pro eo ſatisfeciſſet, ita ſi ei ſatisfactio alterius ſibi per eum qui poteſt diſtribuatur.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd remiſsio quæ per indulgentias fit non tollit quantitatẽ pœnæ ad culpam: quia pro culpa vnius alius ſponte pœnam ſuſtinuit.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd iſte qui indulgentias ſuſcipit non abſoluitur ſimpliciter loquendo à debito pœnæ, ſed datur ſibi vnde debitum ſoluat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd effectus ſacramentalis abſolutionis eſt diminutio reatus, & hic effectus non inducitur per indulgentias, ſed pro eo faciens indulgentias ſoluit pœnã quam debuit de bonis eccleſiæ communibus, vt ex dictis patet.

¶ Ad quartum dicendum, quòd maius remedium præbetur contra peccata vitanda ex gratia quàm ex aſſuetudine noſtrorum operum: quia ex affectu quem accipiens indulgẽtias cõcipit ad cauſam pro qua indulgentia datur, ad gratiam diſponitur: ideò etiam per indulgentias remedium ad peccata vitanda datur: & ideò non eſt in deſtructionem indulgentias dare niſi inordinatè dentur. Tamen conſulendum eſt eis qui indulgentias conſequuntur, nè propter hoc ab operibus pœnitentiæ iniunctis abſtineant, vt etiam ex his remedium conſequantur, quamuis à debito pœnæ eſſent immunes, & præcipuè, quia quandoq; ſunt plurium debitores quàm credant.

ARTICVLVS. II.

Vtrum indulgentiæ tantum valeant quantum pronuntiantur.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd indulgentiæ non valent tantum quantum pronuntiantur. Indulgentiæ enim non habent effectum niſi ex vi clauium: ſed ex vi clauium non poteſt habens clauem dimittere de pœna peccati niſi aliquid determinatum, conſiderata quantitate peccati & contritionis pœnitentis. ergo cùm indulgentiæ fiant pro libito inſtituentis indulgentiam, videtur ꝙ non valeant tantũ quantum pronuntiantur. ¶ Prætereà, per debitũ pœnæ homo à gloriæ adeptione retardatur quã ſummè appetere debet: ſed ſi indulgẽtiæ tantum valẽt quantum pronuntiantur, in breui homo per indulgẽtias diſcurrens poſſet ab omni reatu tẽporalis pœnæ immunis reddi. ergo videtur ꝙ deberet his acquirendis omnib⁹ aliis operibus dimiſsis homo vacare. ¶ Prætereà, aliq̃n datur indulgẽtia, ꝙ qui dat auxilium ad aliquã fabricam erigendam, tertiam partem remiſsionis pc̃tõrum conſequitur. Si ergo indulgentiæ tantũ valent quãtum prędicantur, tunc qui dat vnũ denarium, & ſecundò vnum etiã, iterum tertium, plenam abſolutionem ab omni peccatorum pœna conſequetur, quod videtur abſurdum. ¶ Prætereà, q̃nq; datur hoc modo indulgentia, quòd qui vadit ad aliquã eccleſiam ſeptem annos remiſſionis conſequatur: ſi ergo tantum valet indulgentia quantum prædicatur, ille qui habet domum iuxta eccleſiam illam, vel clerici qui quotidie vadunt conſequuntur tantum quantum ille qui à remotis partibus venit, quod videtur iniuſtum: & iterum vt videtur pluries indulgentiam cõſequitur in die cùm pluries vadat. ¶ Prętereà, idẽ videt remittere alicui pœnã vltra iuſtã ęſtimationẽ quã remittere abſq; cauſa, qa q̃tum

ad hoc

ad hoc q̄ excedit non recompenſatur: ſed ille qui facit indulgentiã non poſſet remittere abſque cauſa pœnam in toto vel in parte alicui, etiam ſi diceret Papa alicui: Ego remitto tibi oẽm pœnam debitam pro peccato. ergo videtur q̄ nec pōſsit aliquid dimittere vltra iuſtam ęſtimationem: ſed indulgentiæ plerunq; prædicantur vltra iuſtam ęſtimationem. ergo non tantum valent quantum prædicantur.

¶ Sed contrà, Iob. 15. Nunquid Deus indiget mendacio noſtro vt pro eo loquamur dolos? ergo eccleſia prædicando indulgentias non mentitur, & ita tantum valent quantum prædicantur. ¶ Prætereà. 1. Corin. 15. dicit Apoſtolus: Si inanis eſt prædicatio noſtra, inanis eſt & fides noſtra. ergo quicunq; in prædicatione falſum dicit, fidem quantum eſt in ſe euacuat, & ita mortaliter peccat. ſi ergo non tantum valent indulgentiæ, quantum prædicantur: omnes mortaliter peccant indulgentiam prædicãtes, quod eſt abſurdum.

¶ Reſpondeo dicendum, q̄ circa hoc eſt multiplex opinio: quidam enim dicunt q̄ huiuſmodi indulgentiæ non tantũ valent quantũ prædicantur, ſed vnicuiq; tantũ valẽt quantum fides & deuotio ſua exigit. Sed dicunt q̄ eccleſia ad hoc ita pronuntiat, vt quadam pia fraude homines ad benefaciendum alliciat, ſicut mater quæ promittens filio pomum, ipſum ad ambulandum prouocat. Sed hoc videtur eſſe valde periculoſum dicere. Sicut enim dicit Aug. in epiſtola ad Hieron. Si in ſacra ſcriptura deprehenditur aliquid falſitatis, iam robur authoritatis ſacræ ſcripturæ perit: & ſimiliter ſi in prædicatione eccleſiæ aliqua falſitas deprehẽderetur non eſſent documenta eccleſiæ alicuius authoritatis ad roborandam fidem. Et ideò alij dixerunt, quòd valent tantùm quantum pronuntiantur ſecundum iuſtam ęſtimationem, non tamen recipientis indulgentiam qui nimis fortè ęſtimat quod dat, aut ſecundum ęſtimationem dantis qui minus parum ęſtimare poſſet quod datur: ſed ſecundum iuſtam ęſtimationem quæ iuſta eſt ſecundum iudicium bonorum, penſata conditione perſonæ & vtilitate & neceſsitate eccleſiæ: quia vno tempore eccleſia plus indiget quã alio. ¶ Sed hæc etiam opinio ſtare non poteſt vt videtur. Primò, quia ſecundum hoc indulgentiæ non valerent ad remiſsionem, ſed magis ad commutationem quandam. Et prætereà prædicatio eccleſiæ à mendacio non excuſaretur, cùm quandoq; indulgentia prædicetur longè maior quàm iuſta ęſtimatio poſsit requirere, omnibus prædictis conditionibus penſatis. Sicut quando dat Papa indulgentiam quòd pergens ad vnam eccleſiã habeat ſeptem annos indulgentiæ: cuiuſmodi etiã indulgẽtię à beato Grego. in ſtationibus Romæ inſtitutæ ſunt.

¶ Et ideo alij dicunt quòd quantitas remiſsionis in indulgentiis non eſt mẽſuranda ſecundũ deuotionem tantùm ſuſcipientis, vt prima opinio dicebat: neq; ſecundum quantitatem eius quod datur ſicut dicebat ſecunda: ſed ſecundũ cauſam pro qua indulgẽtia datur, ex qua reputatur dignus vt talem indulgentiam conſequatur. Vnde ſecundũ q̄ accedit ad illam cauſam ſecundum hoc conſequit̃ remiſsionẽ indulgentiæ vel in toto vel in parte. ¶ Sed hoc iterũ non pōt ſaluare conſuetudinẽ eccleſiæ quæ interdũ pro eadẽ cauſa maiorẽ indulgentiã ponit, ſicut rebus eodem modo ſe habẽtibus qñq; datur vnus annus viſitantibus eccleſiã vnã, quandoq; 40. dies prout gratiã Papa facere voluerit indulgentiam conſtituens. Vnde quantitas remiſsionis non eſt menſuranda ex cauſa quæ facit indulgentia dignum. ¶ Et ideò aliter dicendũ eſt: q̄ quantitas effectus ſequitur quantitatem ſuæ cauſæ: cauſa autẽ remiſsionis pœnæ in indulgẽtiis non eſt niſi abundantia meritorum eccleſię quæ ſe habet ſufficienter ad totam pœnam expiandam: non autẽ cauſa remiſsionis effectiua eſt, vel deuotio, aut labor, aut datum recipientis indulgentiam, aut cauſa pro qua fit indulgẽtia. Vnde non oportet ad aliquid horum proportionare quantitatem remiſsionis, ſed ad merita eccleſiæ quæ ſuperabundant: & ideò ſecundum q̄ applicãtur ad iſtum, ſecundum hoc remiſsionem cõſequit̃. Ad hoc autem q̄ applicentur iſti, req̃rit̃ authoritas diſpenſandi hmõi theſaurum, & vnio eius cui diſpẽſatur ad eum qui merebatur, quod eſt per charitatem, & ratio diſpenſationis ſecundum quam ſaluetur intentio illorum qui opera meritoria fecerunt: fecerunt enim ad honorem Dei & vtilitatem eccleſiæ: vnde quęcũq; cauſa adſit quæ in vtilitatẽ & honorem Dei vergat ſufficiẽs eſt ratio indulgentias faciẽdi. ¶ Et ideò ſecundũ alios dicendũ, q̄ indulgentiæ ſimpliciter tantũ valent quantũ prædicant̃, dũmõ ex parte dãtis ſit authoritas, & ex parte recipiẽtis charitas, & ex parte cãæ pietas q̄ cõpręhendit honorẽ Dei & ꝓximi vtilitatẽ: nec in hoc fit nimis magnum forum de miſericordia Dei, vt quidam dicunt, nec diuinæ iuſtiti derogatur: quia nõ de pœna dimittitur, ſed vnius pœna alteri computatur.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̄ clauis eſt duplex, ſcilicet ordinis & iuriſdictiõis. Clauis ordinis ſacrale quoddã eſt, & quia ſacrorum effectus nõ ſunt determinati ab homine, ſed à Deo, non poteſt taxare ſacerdos quantũ per clauem ordinis in foro confeſsionis de pœna debita dimittat, ſed tantũ dimittitur quantum Deus ordinauit. Sed clauis iuriſdictionis non eſt quid ſacramentale, & effectus eius arbitrio hominis ſubiacet:

& huiusmodi clauis effectus est remissio quę est per indulgentias, cùm non pertineat ad dispositionem sacramentorũ talis dimissio, sed ad dispensationem bonorum communiũ ecclesię, & ideò etiam legati non sacerdotes indulgentias facere possunt. Vnde in arbitrio dantis indulgentiam est taxare quantum per indulgentiam de pœna dimittatur. Si tamen inordinatè remittat, ita ꝙ homines quasi pro nihilo ab operibus pœnitentiæ reuocentur, peccat faciens tales indulgentias, nihilominus quis plenam indulgentiam consequitur.

¶ Ad secundum dicendũ, ꝙ quãuis hniusmodi indulgentiæ multũ valeant ad remissionẽ pœnæ, tñ alia opa satisfactionis sunt magis meritoria respectu præmij essentialis, quod in infinitũ melius est quàm dimissio pœnæ temporalis.

¶ Ad tertiũ dicendũ, ꝙ quãdo datur indulgentia indeterminatè, qui dant auxilium ad fabricam ecclesię, intelligitur tale auxilium, quod sit conueniens ei qui auxilium dat & secundum ꝙ accedit ad hoc, secũdum hoc plus vel minus de indulgentia consequit: vnde etiã aliquis pauper dans vnum denarium consequitur totam indulgentiam: non autẽ diues quem non decet ad opus tam pium ita parum dare: sicut non diceretur Rex alicui homini auxilium facere si ei obolum daret.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ille qui est vicinus ecclesiæ, & ecclesię sacerdotes & clerici cõsequuntur tantam indulgentiam sicut illi qui venirent à mille diætis, quia remissio non proportionatur labori, vt dictũ est, sed meritis quæ dispensantur. Sed ille qui plus laboraret acquireret plus de merito. Sed hoc intelligendũ quãdo indistinctè indulgentia datur. Quandoque enim distinguitur sicut Papa in generalibus absolutionibus illis, qui transeunt mare dat quinque annos, aliis qui transeunt montes tres, aliis vnum: nec tamen quotiescunq; vadit infra tempus indulgẽtiæ toties eam cõsequitur. Quando que ad determinatum tempus datur, vt cùm dicitur, Quicunq; vadit ad ecclesiam talem vsque ad tale tempus, habeat tantum de indulgentia, intelligitur semel tantùm. Sed si in aliqua ecclesia sit indulgentia perennis sicut in ecclesia beati Petri, quadraginta dierum: tunc quoties aliquis vadit, totiens indulgentiam consequitur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd causa non requiritur ad hoc quòd secundum eam mensurari debeat remissio pœnę, sed ad hoc quòd intentio illorum quorum merita communicãtur ad ipsum prouenire possint. Bonum autem vnius communicat alteri dupliciter. Vno modò per charitatem, & sic etiam sine indulgentiis aliquis est omnium bonorũ particeps quæ fiunt si in charitate sit. Alio modo per intentionẽ facientis, & sic per indulgentias si causa legitima adsit potest intentio illius qui pro vtilitate ecclesiæ operatus est ad istum continuari.

ARTICVLVS. III.

Vtrum pro temporali subsidio fieri debeat indulgentia.

Ad tertium sic procedit. Videt ꝙ pro tẽporali subsidio non debeat fieri indulgẽtia. Quia remissio peccatorum est quoddã spirituale. Sed dare spirituale pro temporali est simonia. ergo fieri hoc non debet.

¶ Præterea, spiritualia subsidia sunt magis necessaria q̃ temporalia: sed pro spiritualibus subsidiis non videntur fieri indulgentiæ. ergo multo minùs pro temporalibus fieri debent.

¶ Sed contrà est cõmunis consuetudo, quæ pro peregrinationibus & eleemosynis faciendis indulgentias facit.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ temporalia ad spiritualia ordinantur, quia ꝓpter spũalia debemus vti tẽporalibus: & ideò pro tẽporalibus simpliciter non põt fieri indulgentia: sed pro temporalibus ordinatis ad spiritualia, sicut est represſio inimicorum ecclesiæ qui pacem ecclesiæ perturbant, sicut constructio ecclesiarum & pontium, & aliarũ eleemosynarum.

¶ Et per hoc patet ꝙ nõ fit ibi simonia, qa non dat spũale pro tpali: vñ patet solutio ad primũ.

¶ Ad secundũ dicendũ, ꝙ etiam pro purè spũalibus põt fieri indulgentia, & fit qñq;: sicut quicunq; orat pro Rege Francię habet. 10. dies pro indulgentia à Papa Inno. 4. & similiter crucem prædicantibus datur quandoq; eadem indulgentia, quæ crucem accipientibus.

QVAESTIO. XXVI.

De his qui possunt indulgentias facere.

DEinde considerandum est de his qui possunt indulgẽtias facere. Circa quod quatuor quæruntur. Primò, Vtrum quilibet sacerdos parochialis possit indulgentias facere. Secundò, Vtrum diaconus vel non sacerdos possit eas facere. Tertiò, Vtrum episcopus possit eas facere. Quartò, Vtrum existens in peccato mortali posset eas facere.

ARTICVLVS. I.

Vtrum sacerdos parochialis possit indulgentias facere.

AD PRIMVM sic proceditur. Videt ꝙ quilibet sacerdos parochialis possit indulgentias facere. indulgentia enim habet

habet efficaciam ex abundantia meritorum eccleſiæ: ſed non eſt aliqua cõgregatio in qua nõ ſit meritorum abundantia: ergo quilibet ſacerdos poteſt facere indulgẽtiam ſi habet plebem ſubiectam, & ſimiliter quilibet prælatus. ¶ Præterea prælatꝰ quilibet gerit perſonã totius multitudinis, ſicut vnus homo gerit perſonã ſuam: ſed quilibet poteſt alteri cõmunicare bona ſua pro altero ſatisfaciẽdo: ergo & prælatus poteſt communicare bona multitudinis ſibi cõmiſſæ, & ſic videtur ꝙ poſsit indulgentias facere.

¶ Sed cõtrà: minus eſt excõmunicare quàm indulgentias facere: ſed hoc non poteſt ſacerdos parochialis: ergo nec illud.

¶ Reſpondeo dicendũ, quòd indulgentiæ effectum habent ſecundum ꝙ opera ſatisfactoria vnius alteri cõputantur, non ſolùm ex vi charitatis, ſed ex intentione operantis aliquo modo directa ad ipſum. Sed intẽtio alicuius poteſt ad alterum dirigi tripliciter: aut in ſpeciali, aut in generali, aut in ſingulari. In ſingulari quidem, ſicut cùm quis pro alio ſatisfacit determinatè, & ſic quilibet poteſt alteri ſua opera cõmunicare. In ſpeciali autem, ſicut cùm quis orat pro cõgregatione ſua, & familiaribus, & benefactoribus, & ad hoc etiã ordinat ſua opera ſatisfactoria: & ſic ille qui cõgregationi præeſt poteſt opera illa aliquando cõmunicare, applicando intentionem illorum qui ſunt de congregatione ſua ad hunc determinatè. Sed in generali, ſicut cùm quis opera ſua ordinat ad bonũ cõmune in generali, & ſic ille qui præeſt eccleſiæ generaliter, poteſt opera illa cõmunicare applicãdo intentionem ſuã ad hunc vel ad illum: & quia homo eſt pars congregationis, & congregatio eſt pars eccleſiæ, ideò in intẽtione priuati boni intentio boni congregationis includitur & boni totius eccleſiæ: & ideò ille qui præeſt eccleſię poteſt cõmunicare ea quæ ſunt cõgregationis, & huius hominis: & ille qui præeſt cõgregationi poteſt cõmunicare ea quæ ſunt huius hominis, ſed non conuertitur. Sed neq; prima cõmunicatio neq; ſecunda indulgentia dicitur, ſed ſolùm tertia propter duo. Primò, quia per illas cõmunicationes quamuis homo ſoluatur à reatu pœnæ quantum ad Deũ, tamen non ſoluitur à debito faciendi ſatisfactionem iunctam, ad quam obligatus eſt ex præcepto eccleſiæ. Sed per tertiam cõmunicationem homo etiam ab hoc debito ſoluitur. Secundò quia in vna perſona vel in vna congregatione non eſt indeficientia meritorum, vt ſibi & omnibus aliis valere poſsint: vnde iſte non abſoluit à pœna debita pro toto, niſi tãtùm determinatè pro eo fiat quantũ debebatur. Sed in eccleſia tota eſt indeficientia meritorum præcipuè propter meritũ Chriſti: & ideò ſolꝰ ille qui præficitur eccleſiæ poteſt indulgentias facere. Sed cùm eccleſia ſit congregatio fideliũ, cõgregatio autem hominũ ſit duplex. ſ. œconomica, vt illi qui ſunt de vna familia: & politica, ſicut illi qui ſunt de vno populo: eccleſia aſsimulatur congregationi politicæ, quia ipſe populus eccleſia dicitur. Sed cõuentus diuerſi vel parochia in vna diœceſi ſimulantur congregationi in diuerſis familijs, vel in diuerſis officijs: & ideò ſolus epiſcopus propriè prælatus eccleſiæ dicitur, & ideò ipſe ſolus quaſi ſponſus annulum eccleſiæ recipit, & ideò ipſe ſolus habet poteſtatem plenam in diſpenſatione ſacramentorum & iuriſdictionem in foro cauſarum quaſi perſona publica. Alij autem ſecundũ quod ab eis cõmittitur. Sed ſacerdotes qui plebibus præficiuntur non ſunt ſimpliciter prælati, ſed quaſi coadiutores: vnde in cõſecratione ſacerdotum epiſcopus dicit, quanto fragiliores ſumus, tanto magis auxilijs his indigemus, & propter hoc etiam non omnia ſacramenta diſpenſant: vnde ſacerdotes parochiales vel abbates aut alij huiuſmodi prælati non poſſunt indulgentias facere.

¶ Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS. II.

Vtrum diaconus poſsit indulgentias facere.

Ad ſecundũ ſic proceditur. Videtur ꝙ diaconus non poſsit indulgentias facere, vel alius non ſacerdos, quia remiſsio peccatorum eſt effectus clauium: ſed nõ habet claues niſi ſolus ſacerdos, ergo ipſe ſolus poteſt indulgentias facere. ¶ Præterea plenior remiſsio pœnæ eſt indulgentijs quàm in foro pœnitentiali: ſed hoc non poteſt niſi ſacerdos: ergo nec illud.

¶ Sed contrà: eidem confertur diſpenſatio theſauri eccleſiæ cui committitur regimen Eccleſiæ: ſed hoc committitur quandoq; non ſacerdoti. ergo poteſt indulgentias facere. Nam ex diſpenſatione, theſauri eccleſiæ efficaciam habent.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd poteſtas faciendi indulgentias ſequitur iuriſdictionẽ, vt ſuprà dictum eſt: & quia diaconi & alij non ſacerdotes poſſunt habere iuriſdictionem vel commiſſam, ſicut legati: vel ordinariam, ſicut electi: ideò poſſunt indulgentias facere etiam non ſacerdotes, quãuis non poſsint abſoluere in pœnitentiali foro, quod eſt ordinis.

¶ Et per hoc patet ſolutio ad obiecta. Indulgẽtias enim facere pertinet ad clauem iuriſdictionis, & non ad clauem ordinis.

Articu-

ARTICVLVS. III.

Vtrũ epiſcopus poſsit indulgentias facere.

Ad tertium ſic ꝓceditur. Videtur ꝙ etiã epiſcopus non poſsit indulgentias facere, quia theſaurus eccleſiæ eſt cõmunis toti eccleſiæ: ſed id ꝙ eſt cõmune toti eccleſiæ non poteſt diſpenſari niſi per illum qui toti eccleſiæ præeſt. ergo ſolus Papa poteſt indulgẽtias facere. ¶Præterea nullus poteſt remittere pœnas à iure determinatas niſi ille qui habet poteſtatem ius cõdẽdi: ſed pœnę ſatisfactoriæ ſunt pro peccatis determinatę in iure. ergo remittere huiuſmodi pœnas poteſt ſolus papa. ¶Sed contrà eſt cõſuetudo eccleſiæ ſecũdũ quã Epiſcopi dant indulgentias.

¶Reſpõdeo dicẽdũ, ꝙ papa habet plenitudinẽ pontificalis poteſtatis quaſi rex in regno. Sed epiſcopi aſſumunt in partẽ ſolicitudinis, quaſi iudices ſingulis ciuitatibus ꝓpoſiti, propter ꝙ eos in ſuis literis papa fratres vocat. Reliquos aũt oẽs vocat filios: & ideò poteſtas faciendi indulgẽtias plenè reſidet in papa, quia põt facere ꝓut vult, cauſa tñ exiſtente legitima. Sed in epiſcopis eſt taxata ſecundũ ordinationem papæ: & ideò poſſunt facere ſecundũ ꝙ eis eſt taxatũ & nõ ampliꝰ, & ꝑ hoc patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum ille qui eſt in peccato poſsit indulgentias facere.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur ꝙ ille qui eſt in peccato mortali non poſsit facere indulgentias, quia riuus cui fons nõ influit nihil profluere põt: ſed prælato in peccato mortali exiſtẽte nõ influit fons gratiæ. ſ. Spiritus. ſ. ergo nõ poteſt in alios profluere faciendo indulgentias. ¶Præterea maius eſt facere indulgẽtiam quã recipere: ſed ille qui eſt in peccato mortali non recipit vt dicetur. ergo nec facere poteſt.

Sed contrà: indulgentię fiunt per poteſtatẽ prę latis eccleſiæ traditam: ſed peccatũ mortale non poteſtatem tollit, ſed bonitatem: ergo põt aliquis in peccato mortali exiſtens indulgentias facere.

¶Reſpondeo dicendum, ꝙ facere indulgentias pertinet ad iuriſdictionem, ſed per peccatũ homo non amittit iuriſdictionem: & ideò indulgentiæ æquialẽt ſi fiant ab eo qui eſt in peccato mortali, ſicut ſi fierent ab eo qui eſt ſanctiſsimus: cùm non remittat pœnã ex vi meritorum ſuorum, ſed ex vi meritorum reconditorum in theſauris eccleſiæ.

¶Ad primũ ergo dicendum, ꝙ iſte prælatus in peccato mortali indulgentias faciens non profluit de ſuo aliquid: & ideò nõ requiritur quòd influxum recipiat à fonte ad hoc ꝙ eius indulgentiæ valeant.

¶Ad ſecundum dicendũ, ꝙ maius eſt facere indulgẽtias quàm recipere quantũ ad poteſtatẽ: ſed eſt minus quantũ ad propriam vtilitatem.

QVAESTIO. XXVII.

Quibus valent indulgentiæ.

Deinde conſiderandum eſt de his quibus valet indulgentia. Circa quod quærũtur quatuor. Primò, vtrum indulgẽtia valeat exiſtentibus in mortali peccato. Secundò, vtrum valeat religioſis. Tertiò, vtrum valeat non facienti illud pro quo indulgentia datur. Quartò, vtrum valeat ei qui indulgentiã facit.

ARTICVLVS. I.

Vtrum indulgentiæ valeant exiſtẽtibus in peccato mortali.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur ꝙ indulgẽtia valeat exiſtẽtibus in peccato mortali. Quia aliquis poteſt alteri mereri etiã in peccato mortali exiſtenti gratiã & multa alia bona: ſed indulgentiæ habent efficaciam ex hoc ꝙ merita ſanctorũ applicantur ad iſtum. ergo habet effectũ in illis qui ſunt in peccato mortali. ¶Prętereà vbi eſt maior indigẽtia magis habet locum miſericordia: ſed ille qui eſt in peccato mortali maximè indiget. ergo ei maximè debet fieri miſericordia per indulgentiam.

¶Sed cõtrà, mẽbrum mortuũ non ſuſcipit influentiam ab aliis viuis: ſed ille qui eſt in peccato mortali eſt quaſi membrũ mortuũ: ergo per indulgentias non ſuſcipit influentiam ex meritis viuorum membrorum.

¶Reſpondeo dicendũ, quòd quidam dicũt indulgentias valere etiam exiſtẽtibus in mortali peccato, nõ quidẽ ad dimiſsionem pœnæ, quia nulli põt dimitti pœna niſi cũ dimiſſa eſt culpa: qui enim nõ eſt conſecutus operationẽ Dei in remiſsionẽ culpę, non poteſt cõſequi remiſsionẽ pœnæ à miniſtro eccleſiæ, neq; in indulgentijs, neq; in foro pœnitentiali, valent tamen eis ad acquirẽdum gratiã. Sed hoc non videtur verum, quia quãuis merita illa quæ per indulgentiam cõmunicantur poſſunt valere ad merẽdum gratiam, non tamen propter hoc diſpenſantur, ſed determinantur ad remiſsionem pœnæ: & ideò non valent exiſtentibus in peccato mor-

mortali,& ideò in omnibus indulgẽtijs fit mẽtio de verè contritis & confeſsis. Si autem fieret cõmunicatio per hũc modũ: Facio te participẽ meritorũ totius eccleſiæ vel vnius congregationis, vel vnius ſpecialis perſonæ: ſic poſſet valere ad merendũ aliquid illi qui eſt in peccato mortali, vt prædicta opinio dicit.

¶Et per hoc patet ſolutio ad primum.

¶Ad ſecundũ dicendũ, q̃ quãuis ſit magis indigẽs qui eſt in pctõ mortali, tñ eſt minùs capax.

ARTICVLVS. II.

Vtrum indulgentiæ valeant religioſis.

Ad ſecundũ ſic proceditur. Videtur q̃ indulgentiæ non valeant religioſis. Nõ enim competit eis ſuppleri ex quorum abundantia aliis ſuppletur: ſed ex ſuperabundãtia operũ ſatisfactionis quæ ſunt in religioſis aliis ſuppletur per indulgentias: ergo eis non cõpetit per indulgentiã ſuppleri. ¶Præterea in eccleſia non debet aliquid fieri quod inducat religionis diſſolutionẽ: ſed ſi religioſis indulgẽtiæ prodeſſent eſſet occaſio diſſolutionis diſciplinæ regularis: quia religioſi nimis vagarentur per huiuſmodi indulgentias, & pœnas impoſitas in capitulo ſibi negligerent: ergo religioſis non proſunt.

¶Sed contrà, nullus ex bono reportat dãnum: ſed religio bonum eſt: ergo religioſi non conſequuntur hoc dãnũ vt eis indulgẽtiæ nõ valeãt.

¶Reſpondeo dicendũ, quòd tam ſæcularibus quam religioſis valent indulgentię, dummodò ſint in charitate, & ſeruent ea quæ pro indulgentiis indicuntur, non enim religioſi ſunt minùs adiuuabiles meritis aliorum quã ſęculares.

¶Ad primũ ergo dicendum, q̃ quãuis religioſus ſit in ſtatu perfectionis, tamen ipſe ſine peccato viuere non poteſt: & ideò ſi aliquãdo propter peccatũ aliquod cõmiſſum ſi reus pœnæ, poteſt per indulgẽtias ab hoc expiari. Non em̃ eſt inconueniens ſi ille qui eſt ſimpliciter ſuperabundans aliquo tempore indigeat, & quantũ ad aliquid, & ſic indiget ſupplemẽto quo ſubleuetur. Vnde dicitur Gala. 6. Alter alterius onera portate.

¶Ad ſecundum dicendũ, q̃ propter indulgentias non debet diſſolui regularis obſeruantia: quia religioſi magis merentur religionẽ ſuã ſeruando quantũ ad prẽmiũ vitæ æternæ, quã indulgentias exquirendo: quãuis minus quantũ ad dimiſsionẽ pœnæ, q̃ eſt minus bonũ, nec iterũ per indulgẽtias dimittuntur pœnę iniunctæ in capitulo, quia in capitulo agitur quaſi forũ iudiciale magis quã pœnitẽtiale. Vnde etiã non ſacerdotes capitulũ tenẽt, ſed abſoluitur à pœna iniuncta vel debita pro peccato in foro pœnitentiali.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ei qui non facit id pro quo indulgentia datur poſsit quandoq; indulgentia dari.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur q̃ ei qui non facit pro quo indulgentia datur poſsit quandoq; indulgentia dari, quia ei qui nõ poteſt operari, volũtas pro facto reputatur: ſed aliquãdo fit indulgẽtia pro aliqua eleemoſyna faciẽda, quã aliquis pauper facere non põt, & tamen libẽter faceret: ergo indulgentia ei valet. ¶Præterea vnus poteſt pro alio ſatisfacere: ſed indulgẽtia ad remiſsionem pœnæ operatur ſicut & ſatisfactio: ergo vnus p̃ alio põt indulgẽtiã accipere, & ſic ille conſequetur indulgentiam qui non facit hoc pro quo indulgentia datur.

¶Sed cõtrà, remota cauſa remouetur effectus: ſi ergo aliquis nõ facit hoc p̃ quo indulgẽtia dat̃, q̃ eſt indulgẽtiæ cauſa, indulgẽtiã nõ cõſeqũtur.

¶Reſpõdeo dicendũ, q̃ nõ exiſtente cõditione nõ cõſequitur illud q̃ ſub cõditione datur: vnde cùm indulgentia detur ſub hac conditione quòd aliquis aliquid faciat vel det, ſi illud non exerceat, indulgentiam non conſequitur.

¶Ad primũ ergo dicendum, quòd hoc intelligitur quantũ ad præmiũ eſſentiale: ſed non quantum ad accidentalia aliqua præmia, ſicut eſt dimiſsio pœnæ vel aliquid huiuſmodi.

¶Ad ſecundum dicẽdum, quòd opus propriũ poteſt quis applicare per intẽtionem cuicunq; voluerit, & ideò poteſt pro quocunq; vult ſatisfacere: ſed indulgentia non poteſt applicari ad alterum niſi ex intentione eius qui dat indulgẽtiam: & ideò cùm ipſe applicet ad facientem vel dantem hoc aut illud, ille non poteſt qui hoc facit ad alterum hanc intentionem tranſferre. Si tamen ſic fieret indulgentia, ille qui facit vel pro quo fit habeat tantam indulgentiam, valeret ei pro quo fit, nec tamen iſte qui facit hoc opus daret alteri indulgẽtiam, ſed ille qui indulgentiam ſub tali forma facit.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum indulgentia valeat ei qui facit.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ indulgentia non valeat ei qui facit, quia facere indulgentias eſt iuriſdictionis: ſed nullus in ſeipſum poteſt exercere ea quæ ſunt iuriſdictionis: ergo nullus poteſt indulgentiæ à ſe factæ particeps eſſe.

¶Præterea ſecundum hoc ille qui facit indulgentiam poſſet pro aliquo modico facto ſibi pœnam remittere omnium peccatorum, & ita impunè peccaret: quod videtur abſonum.

¶Præte-

¶Præterea eiusdem potestatis est facere indulgentias & excõmunicare: sed aliquis nõ potest excõmunicare seipsum. ergo nec indulgentiæ quam facit particeps esse potest.

¶ Sed contrà est: quia tunc esset ipse peioris cõditionis quã alij, si ipse non posset vti thesauro ecclesiæ quem alij dispensat.

¶ Respondeo dicendũ, quòd indulgẽtia debet ex aliqua causa dari ad hoc ꝙ aliquis per indulgentiam ad actũ aliquẽ prouocetur, qui in vtilitatem ecclesiæ & honorem dei vergat. Prelatus autem cui cura ecclesiæ vtilitatis propagatione & honoris diuini propagandi est cõmissa, non habet causam vt seipsum ad hoc prouocet: & ideò non potest facere sibi indulgẽtiam: sed potest vti indulgentia quam pro alijs facit, quia alijs subest causa faciendi.

¶Ad primũ ergo dicendum, quòd actus iurisdictionis non potest in seipsum exercere, sed eis quæ auctoritate iurisdictionis dantur alijs, põt etiam prælatus vti tam in temporalibus quàm in spiritualibus: sicut etiam sacerdos sibi Eucharistiam quã aliis dat: & ita etiam episcopus potest accipere sibi suffragia ecclesię quæ alijs dispensat, quorum effectus immediatus est remissio pœnæ per indulgẽtiã & non iurisdictionis.

¶Ad secundum patet solutio ex dictis.

¶Ad tertiũ dicẽdũ, quòd excõmunicatio profertur per modum sententiæ, quã nullus in seipsum ferre potest, eò ꝙ in iudicio non potest idem esse iudex & reus. Indulgentia autem non per modũ sententiæ, sed per modũ dispensationis cuiusdam quã homo põt facere ad seipsum.

QVAESTIO. XXVIII.

De solenni ritu pœnitentiæ.

CONsequẽter considerandum est de solenni ritu pœnitentiæ. Circa quod tria quæruntur. Primò, Vtrum aliqua pœnitẽtia possit publicari vel solennizari. Secundò, Vtrũ solẽnis pœnitentia possit iterari. Tertiò, Vtrum publica sit pœnitentia imponenda.

ARTICVLVS. I.

Vtrum aliqua pœnitentia debeat publicari vel solennizari.

ADPRIMVM sic procedit. Videtur quòd non debeat aliqua pœnitentia publicari vel solennizari, qa non licet sacerdoti etiã metu peccatum alicui⁹ confiteri quãtũcunq; publicum: sed per pœnitentiã solennem publicatur peccatũ. ergo non debet solẽnizari.

¶Præterea iudicium debet esse secũdum conditionẽ fori: sed pœnitentia est quoddã iudiciũ ꝙ in foro occultè agitur. ergo non debet publicari vel solennizari.

¶Præterea, omnes defectus pœnitentia reuocat ad perfectũ, vt Amb. dicit: sed solennizatio facit contrariũ, quia pœnitentẽ multis defectibus innectit, nõ enim laicus põt post solennem pœnitentiam ad clericatũ promoueri, nec clericus ad superiores ordines: ergo pœnitentia non est solennizanda.

¶ Sed contrà, pœnitentia est quoddã sacramẽtum: sed in quolibet sacramento solẽnitas quędam adhibetur: ergo & in pœnitentia adhiberi debet.

¶Præterea medicina debet respondere morbo, sed peccatũ quandoq; est publicum, ꝙ multos ad peccandi trahit exemplum: ergo & pœnitentia quę est medicina eius debet esse publica & solennis, qua multi ædificentur.

¶Respondeo dicendũ, quòd aliqua pœnitẽtia debet esse publica & solẽnis propter quatuor. Primò, vt peccatũ publicũ publicã habeat medicinã. Secũdò, quia maxima cõfusione in hoc mundo etiam est dignus qui grauissimũ scelus cõmisit. Tertiò, vt aliis sit ad terrorem. Quartò, vt sit ad exẽplum pœnitendi, nè desperent qui in grauibus peccatis detinentur.

¶Ad primũ ergo dicendum, quòd sacerdos nõ reuelat confessionem talem pœnitentiam iniũgendo, quãuis suspicio oriatur illum aliquod enorme peccatũ cõmisisse. Nõ enim culpa pro certo scitur ex pœna, quia quãdoq; aliquis pœnitentiam pro alio facit: sicut legitur in vitis Patrum de quodam qui vt socium suum ad pœnitentiam prouocaret, ipse cum eo pœnitentiam egit. Si autem sit peccatũ publicũ ipse pœnitẽs exequendo pœnitentiam confessionem à se factam manifestat.

¶Ad secundũ dicendũ, quòd pœnitẽtia solẽnis quantũ ad iniunctionẽ nõ exit forũ occultum, quia sicut occultè quis confitetur ita occultè ei pœnitẽtia iniungitur: sed executio exit forũ occultum, & hoc non est inconueniens.

¶Ad tertiũ dicendũ, quòd pœnitentia quãuis reuocet omnes defectus restituendo in pristinam gratiam, non tamen restituit in pristinam dignitatem: & ideò etiã mulieres post peractã pœnitentiã de fornicatione non velantur, quia dignitatem virginitatis nõ recuperant. Et similiter post publicam pœnitentiam peccator nõ redit ad hanc dignitatem, vt possit ad clericatũ assumi, & episcopus talem ordinans potestate ordinandi priuari debet: nisi fortè necessitas ecclesiæ id exposcat, aut consuetudo, tunc enim dispensatiuè recipitur ad minores non autẽ ad sacros. Primò, propter dignitatem ordinũ istorum.

tum. Secũdò, propter timorem recidiui. Tertiò propter ſcandalum vitandũ quod poſſet in populo oriri ex memoria pręcedentiũ peccatorũ. Quartò quia non haberet frontem alios corrigendi, cum peccatum eius fuerit publicum.

ARTICVLVS. II.

Vtrum ſolennis pœnitentia iterari poſsit.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd ſolennis pœnitentia iterari poſsit. Sacramẽta enim quæ characterem non imprimunt cũ ſua ſolennitate iterantur, ſicut Euchariſtia & extrema vnctio & huiuſmodi: ſed pœnitentia nõ imprimit characterem. ergo cum ſua ſolennitate iterari debet.

¶Prætereà pœnitentia ſolẽnizatur propter grauitatem & manifeſtationem peccati: ſed poſt peractam pœnitentiam contingit ſimilia peccata committere, vel etiam grauiora. ergo ſolẽnis pœnitentia iterum debet adhiberi.

¶Sed contrà: ſolennis pœnitentia ſignificat eiectionem primi hominis de paradiſo: ſed hęc tãtùm ſemel eſt facta: ergo & pœnitẽtia ſolennis tantùm ſemel debet fieri.

¶Reſpõdeo dicẽdũ, q̃ ſolennis pœnitentia iterari non debet propter tria. Primò, nè ex iteratione vileſcat. Secundò, propter ſignificationẽ: quia eſt figura expulſionis hominis de paradiſo quæ ſemel eſt tantùm facta. Tertiò, quia ſolennizatio eſt quaſi quædam profeſsio perpetuò pœnitentiam conſeruandi, & iteratio ſolennitati reſiſtit. Si tamen poſtmodùm peccauerit non clauditur ei locus pœnitentiæ, ſed pœnitẽtia ſolẽnis iterum ei iniungenda non eſt.

¶Ad primum ergo dicendũ, q̃ in illis ſacramentis in quibus ſolennitas operatur iteratio ſolennitati non repugnat, vt eſt in propoſito: & ideò non eſt ſimile.

¶Ad ſecundum dicendum, q̃ quamuis ratione criminis deberetur ſibi eadem pœnitentia, tamen ſolennitatis iteratio non competit propter prædictas cauſas.

ARTICVLVS. III.

Vtrum pœnitentia ſolennis ſit imponenda mulieribus.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur q̃ mulieribus nõ ſit imponenda. Quia vir cui imponit̃ ſolennis pœnitẽtia debet comã abiicere: ſed hoc nõ cõpetit mulieri: vt patet. 1. Cor. 2. ergo nõ debet agere ſolẽnẽ pn̄iam.

¶Item videtur q̃ clericis ſit imponẽda, quia imponitur propter grauitatem delicti: ſed idẽ peccatũ grauius eſt in clerico quã in laico. ergo magis debet imponi clerico quã laico.

¶Item videtur quod à quolibet ſacerdote poſsit imponi. Quia abſoluere in foro pœnitẽtiali eſt eius qui habet claues: ſed ſimplex ſacerdos habet claues: ergo põt eſſe mĩſter huiuſmodi pœnitẽtiæ.

¶Reſpõdeo dicendũ, q̃ oĩs ſolennis pœnitẽtia eſt publica: ſed nõ cõuertitur. Pœnitentia. n. ſolennis hoc modo fit: In capite quadrageſimæ præſentant ſe cũ preſbyteris ſuis epĩs ciuitatũ antefores eccleſiæ, ſacco induti, nudis pedibus, vultibus demiſsis, coma depoſita, & eis in eccleſia introductis eps cũ oĩ clero. 7. pſalmos pœnitentiales dicit: & poſtmodũ eis manũ imponit aqua benedicta aſperſa, & cinerem capitib⁹ ponit, cilicio colla eorũ operit, & denuntiat eis lachrymabiliter q̃ ſicut Adam eiectus eſt de paradiſo, ita ipſi de eccleſia eiiciũtur: & iubet miniſtris vt eos ab eccleſia pellant, clero eos proſequente cum hoc Reſpõſorio: In ſudore vultus tui &c. In cœna autẽ Dñi quolibet anno à ſuis preſbyteris in eccleſia reducuntur: & erunt ibi vſq; ad octauas paſchæ, ita tamen q̃ non cõmunicabũt, nec pacẽ accipient, & ſic fiet quolibet anno quouſq; aditus eccleſiæ eſt eis interdict⁹. Vltima autem reconciliatio reſeruatur epiſcopo ad quem ſolùm ſpectat ſolẽnis pœnitentiæ impoſitio. Poteſt autem imponi viris & mulieribus, ſed non clericis propter ſcandalum. Non autem talis pœnitentia debet imponi niſi pro peccato q̃ totã cõmouerit vrbem. Publica autẽ & non ſolennis quæ in facie eccleſiæ fit, ſed nõ cum ſolẽnitate prædicta: ſicut peregrinatio per mundum cum baculo cubitali, hæc poteſt iterari, & à ſimplici ſacerdote iniũgi, & poteſt etiã clerico imponi, tamen quandoq; ſolennis ponitur publica, & ſecundum hoc auctoritates quędam variè loquebantur de ſolenni.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd mulier habet comã in ſignum ſubiectionis, nõ autem vir: & ideò non competit vt in pœnitentia mulieri comæ deponantur, ſicut viro.

¶Ad ſecundum dicendũ, quòd quamuis in eodem genere peccati clericus plus peccet quàm laicus, tamen non iungitur ei pœnitentia ſolennis, nè ordo veniat in contemptum: vnde defertur non perſonæ, ſed ordini.

¶Ad tertium dicendum, quòd magna peccata indigent magna cautela ad ſui curationem: & ideò iniunctio pœnitentiæ ſolennis quæ nõ niſi pro grauiſſimis peccatis fit, ſoli epo reſeruat̃.

QVAESTIO. XXIX.

De ſacramento extremæ vnctionis.

POſt hoc cõſiderãdũ eſt de ſacramẽto extremæ vnctionis: de quo quinq; videnda ſunt. Primò, de eſſentialibus ipſius & de eius inſtitutione

tutione. Secundò, de effectu ipſius. Tertiò, de miniſtro ipſius, Quarto, de eo cui conferri debet & in qua parte. Quintò, de eius iteratiõe. Circa primum quærũtur nouẽ. Primò, Vtrum extrema vnctio ſit ſacramentum. Secundò, Vtrum ſit vnum ſacramẽtum. Tertiò, Vtrum hoc ſacramentum fuerit à Chriſto inſtitutum. Quartò, Vtrum oleum oliuæ ſit conueniens materia huius ſacramenti. Quintò, Vtrum oporteat oleum eſſe cõſacratum. Sextò, Vtrũ huius ſacramenti materia debeat per epiſcopum conſecrari. Septimò, Vtrum hoc ſacramentum habeat aliquã formã. Octauò, Vtrũ forma huius ſacramenti debeat proferri per orationem deprecatiuam. Nonò, Vtrum prædicta oratio ſit competens forma huius ſacramenti.

ARTICVLVS. I.

Vtrum extrema vnctio ſit ſacramentum.

AD PRIMVM SIC procedit. Videtur quòd extrema vnctio nõ ſit ſacramẽtũ, quia ſicut oleũ aſſumitur ad infirmos, ita ad catechumenos: ſed vnctio quæ fit oleo ad catechumenos non eſt ſacramentũ. ergo nec extrema vnctio quæ fit oleo ad infirmos. ¶Præterea ſacramenta ve.le. fuerunt ſigna ſacramentorum no.le. ſed extrema vnctio non habuit aliq̃ figurã in ve.le. ergo non eſt ſacramẽtum no.le. ¶Prętereà ſecundũ Dio. omne ſacramẽtum vel ad purgandum eſt, vel ad illuminãdum, vel ad perficiendum: ſed extrema vnctio non ponitur nec ad purgãdum, nec ad illuminandum: quia hoc ſoli baptiſmo attribuitur: nec ad perficiẽdum, quia hoc ſecundum ipſum Dio. pertinet ad chriſma & ad euchariſtiã: ergo extrema vnctio non eſt ſacramentum.

¶Sed contrà, ſacramẽta eccleſię ſufficiẽter ſubueniũt defectibus hominũ ſecundũ quemlibet ſtatum: ſed exeũtibus non ſubuenit aliud quã extrema vnctio: ergo ipſa eſt ſacramentũ. ¶Prę tereà ſacramẽta nihil aliud ſunt quã quædã ſpirituales medicinæ: ſed extrema vnctio eſt quædã ſpũalis medicina, quia valet ad remiſsionem peccatorũ: vt habetur Ia. 5. ergo eſt ſacramẽtũ.

¶Reſpondeo dicendũ, quòd in his quæ eccleſia viſibiliter operatur, quædam ſunt ſacramẽta vt baptiſmus: quędã ſacramẽtalia, vt exorciſmus, quorum eſt hæc differentia: quia ſacramentum dicitur illa actio eccleſiæ quę attingit ad effectũ principaliter intentũ in adminiſtratione ſacramentorũ: ſed ſacramẽtale dicitur illa actio quæ quãuis non pertingat ad illum effectum, tamẽ ordinatur aliquo modo ad illã actionem principalem: effectus autem intẽtus in adminiſtratione ſacramentorũ eſt curatio morbi peccati. Iſa. 27. Hic eſt omnis fructus vt tollatur peccatum. Et ideò cum ad hunc effectũ pertingat extrema vnctio, vt ex verbis Iaco. patet: nec ordinetur ad aliud ſacramẽtum quaſi ei annexum, contra quòd extrema vnctio non eſt ſacramentale, ſed ſacramentum.

¶Ad primum ergo dicendũ, quòd oleum quo catechumeni iniunguntur ſua vnctione non perducit ad peccati remiſsionem, quia hoc ad baptiſmũ pertinet, ſed aliquo modo ad baptiſmum diſponitur: ideò non eſt ſacramentũ illa vnctio ſicut vnctio extrema.

¶Ad ſecundũ, dicẽdũ q̃ hoc ſacramentũ immediatè hoẽm ad gloriã diſponit, cũ exeũtibus à corpore detur: & quia in ve.le. non erat tempus adhuc perueniendi ad gloriam, quia neminem ad perfectum adduxit lex: ideò illud ſacramentum præfigurari non debuit per aliquod ſacramentũ ſibi reſpõdens, ſicut per figuram eiuſdẽ generis: quãuis per figuras remotas aliquo modò figuratum ſit in omnibus curationibus quę leguntur in ve.le.

¶Ad tertiũ dicendũ, quòd Dio. nõ facit aliquã mẽtionẽ de extrema vnctione, ſic nec de pœnitentia, nec de matrimonio: quia ipſe non intendit determinare de ſacramentis, niſi quatenus per ea innoteſcere põt eccleſiaſticæ hierarchiæ ordinata diſpoſitio quantum ad miniſtros & actiones miniſtrorum & recipiẽtes: tamen cùm per extremam vnctionem aliquis conſequatur gratiam & remiſsionem peccatorũ, non eſt dubium quod habet vim illuminatiuã & purgatiuam ſicut baptiſmus, quãuis non ita plenam.

ARTICVLVS. II.

Vtrum extrema vnctio ſit vnum ſacramentũ.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ extrema vnctio nõ ſit vnum ſacramentum, quia vnitas rei eſt ex ſua materia & ex ſua forma, cùm ex eodem habeat res eſſe & vnitatem: ſed forma huius ſacramenti frequẽter iteratur etiã eadem vice & materia pluries, cũ inunctio adhibeatur ſecundũ diuerſas partes: ergo non eſt vnũ ſacramentũ. ¶Prætereà ipſa vnctio eſt ſacramẽtum, ridiculũ enim eſt dicere q̃ oleum ſit ſacramentũ: ſed ſunt plures vnctiones: ergo ſunt plura ſacramenta.

¶Prætereà vnum ſacramentũ ab vno miniſtro perfici debet, ſed in aliquo caſu extrema vnctio nõ poteſt perfici ab vno miniſtro: ſicut ſi poſt primã vnctionem factã ſacerdos moriatur, tũc enim alius ſacerdos debet vlteriùs procedere: ergo extrema vnctio nõ eſt ſacramentũ vnum.

¶Sed

¶ Sed contrà, ſicut ſe habet immerſio ad baptiſmũ, ita ſe habet vnctio ad hoc ſacramentũ: ſed plures immerſiones ſunt vnũ ſacramẽtum baptiſmi: ergo & plures vnctiones ſunt vnũ ſacramentũ. ¶ Prętereà ſi non eſſet vnũ ſacramentum, tunc facta prima vnctione non oporteret ad perfectionem ſacramẽti quòd fieret ſecũda: quia quodlibet ſacramẽtũ per ſe habet eſſe perfectũ: ſed hoc falſum eſt. ergo eſt vnum ſacrm. ¶ Reſpondeo dicendũ, ꝙ vnũ numero per ſe loquẽdo diciturtripliciter. Vno modo ſicut indiuiſibile ꝙ nec actu nec potẽtia eſt plura, vt punctus & vnitas. Alio modo ſicut cõtinuũ, ꝙ quidem actu eſt vnũ, ſed plura potẽtia, vt linea tertio modo ſicut perfectũ aliquod ꝙ ex partibus pluribus conſtituitur, vt domus quæ eſt multa quodammodò in actu, ſed illa multa cõueniũt in aliquo vno: & hoc modo quodlibet ſacramẽtum dicitur vnum, inquantum multa quę ſunt in vno ſacramẽto adunantur ad vnũ ſignificãdum vel cauſandũ, quia ſacramentũ ſignificando cauſat. Et ideò quando vna actio ſufficit ad ſignificationẽ, vnitas ſacri conſiſtit in illa actione tantùm, ſicut patet in confirmatione. Quando autẽ ſignificatio ſacri põt eſſe & in vna & in multis actionibus, tunc ſacrm perfici poteſt & vna actione & pluribus, ſicut baptiſmus vna immerſione & tribus: quia ablutio quæ ſignificat in baptiſmo poteſt eſſe per vnã immerſionẽ & per multas. Quando autẽ perfecta ſignificatio nõ põt eſſe niſi per plures actiones, tunc plures actiões ſunt de perfectiõe ſacri, ſicut patet in Euchariſtia: qa refectio corporalis quæ ſignificat ſpũalem nõ põt eſſe niſi per cibum & potũ, & ſimiliter eſt in hoc ſacramẽto. Quia curatio interiorũ vulnerũ non poteſt perfectè ſignificari niſi per appoſitionẽ medicinæ ad diuerſas vulnerum radices: & ideò plures actiones ſunt de perfectione huiuſmodi ſacramenti.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, quòd vnitas totius perfecta non tollitur per diuerſitatem materiæ aut formæ quæ ſunt in partibus totius. Sicut cõſtat ꝙ nõ eſt eadẽ materia carnis & oſsis, ex quibus cõſtituitur vnus homo, nec eadẽ forma: & ſimiliter in ſacramento euchariſtiæ & in hoc ſacramento pluralitas materiæ & formæ vnitatem ſacramenti non tollit.

¶ Ad ſecũdum dicendũ, ꝙ quãuis illę actiones ſint plures ſimpliciter, tamen vniuntur in vna perfecta actione quæ eſt vnctio omniũ exteriorũ ſenſuũ, quibus hauritur morbus interior.

¶ Ad tertiũ dicendum, quòd quãuis in euchariſtia ſi poſt conſecrationẽ panis moriatur ſacerdos, alius ſacerdos poſsit procedere ad cõſecrationẽ vini, incipiens vbi ille dimiſit, vel etiã incipere à capite ſupra aliã materiã: tamen in extrema vnctione nõ poteſt à capite incipere, ſed debet ſemper procedere: quia vnctio in eadẽ parte perfecta tantũ valet, ac ſi conſecraretur bis eadẽ hoſtia: quod nullo modo faciẽdum eſt. Nec tamen miniſtrorum pluralitas tollit vnitatẽ huiꝰ ſacramenti, quia inſtrumentaliter tantùm operantur: mutatio autem martellorum non tollit vnitatem operationis fabri.

ARTICVLVS. III.

Vtrũ hoc ſacramẽtũ fuerit à Chriſto inſtitutũ.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur ꝙ hoc ſacramẽtum non fuerit inſtitutũ à Chriſto. Quia de inſtitutiõe ſacrorũ quæ Chriſtus inſtituit fit mentio in Euãgelio, ſicut de Euchariſtia & baptiſmo: ſed nulla fit mentio de extrema vnctione. ergo non eſt à Chriſto inſtituta. ¶ Prætereà Magiſter expreſſe dicit in. 4. 22. di. quòd eſt inſtitutum ab apoſtolis. ergo ipſe Chriſtus per ſe non inſtituit.

¶ Prætereà ſacramentũ euchariſtiæ ꝙ Chriſtus inſtituit, etiã ipſe per ſe exhibuit: ſed hoc ſacrm ipſe nulli exhibuit. ergo per ſe nõ inſtituit.

¶ Sed contrà, ſacramenta no. le. ſunt digniora quã ſacramenta ve. le. ſed omnia ſacramenta ve. le. ſunt à Deo inſtituta. ergo multo fortiꝰ oĩa ſacramenta no. le. habẽt inſtitutionem ab ipſo Chriſto. ¶ Prętereà eiuſdem eſt inſtituere & ſtatutum remouere: ſed eccleſia quæ in ſucceſſoribus apoſtolorum habet eadẽ auctoritatẽ quam apoſtoli habuerunt, non poſſet auferre ſacramentum extremę vnctionis. ergo apoſtoli non inſtituerunt, ſed ipſe Chriſtus.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd circa hoc eſt duplex opinio: quidam dicunt quòd ſacramẽtum iſtud & confirmationis Chriſtus non inſtituit per ſe, ſed apſis inſtituendum dimiſit: quia hæc duo propter plenitudinem gratiæ quę eſt in eis conferri non potuerunt ante. ſ. ſ. miſsionem pleniſsimam nec inſtitui: vnde ſunt ita ſacramenta no. le. quòd in veteri figuram non habuerũt. Sed hoc nõ multùm cogit: quia ſicut Chriſtus ante paſsionem promiſit plenam. ſ. ſ. miſsionẽ, ita potuit inſtituere huiuſmodi ſacramentũ. Et ideò alij dicunt quòd omnia ſacramenta Chriſtus inſtituit per ſeipſum, ſed quædã per ſeipm promulgauit, quæ ſunt maioris difficultatis ad credẽdum. Quædam autem apoſtolis promulganda reſeruauit, ſicut extremã vnctionem & confirmationem. Et hæc opinio pro tanto videtur probabilior: quia ſacramenta ad fundamẽta legis pertinẽt: & ideò ad legiſlatorem pertinet eorum inſtitutio. Et iterum, quia ex inſtitutione efficaciam habent, quæ eis non niſi diuinitùs ineſt.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd multa Dominus fecit & dixit quæ in euangelijs non cõtinẽtur. Illa enim præcipuè curauerũt euãgeliſtæ

tradere

tradere quę ad neceſsitatem ſalutis & eccleſiæ diſpoſitionē pertinēt: & ideò potiùs inſtitutionē baptiſmi & pœnitentiæ & Euchariſtię, & ordinis factam à Chriſto narrauerunt quàm ſacramētum extremæ vnctionis, q̄ neq; eſt de neceſſitate ſalutis, neq; ad diſpoſitionem ſiue diſtinctionem eccleſiæ pertinet: tamen etiā de olei vnctione fit mentio in Euangelio, Matth. 6. vbi dicitur, q̄ apoſtoli oleo vngebant infirmos.

¶ Ad ſecundū dicendū, quòd Magiſter dicit ab apoſtolis inſtitutam, quia per doctrinā apoſtolorum nobis promulgata eſt eius inſtitutio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Chriſtus nō exhibuit aliquod ſacramentum niſi q̄ ipſe accepit in exemplum: accipere autem pœnitentiam & extremā vnctionem ſibi nō cōpetebat, quia ſine peccato erat: ideò ipſe non exhibuit.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum oleum oliuæ ſit conueniens materia huius ſacramenti.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̄ oleum oliuæ non ſit cōueniens materia huius ſacramenti, quia hoc ſacramentū immediatè ad incorruptionem ordinat: ſed incorruptio ſignificatur per balſamum q̄ eſt in chriſmate, ponitur ergo chriſma eſſet cōuenientior materia huius ſacramenti. ¶ Præterea hoc ſacramentum eſt ſpiritualis medicatio: ſed ſpiritualis medicatio per vini appoſitionē ſignificatur: ſicut patet Lucæ. 10. in parabola de ſauciato. ergo vinum etiā conuenientior materia huius ſacramenti. ¶ Præterea vbi eſt maius periculum, ibi debet eſſe cōmune remediū: ſed oleum non eſt cōmune remediū, quia non inuenitur in qualibet terra: ergo cùm hoc ſacramentum detur exeuntibus qui ſunt in maximo periculo, videtur quòd oleum oliuæ non ſit materia conueniens.

¶ Sed cōtrà eſt, q̄ Ia. 5. oleū materia huius ſacramenti determinatur, ſed oleum propriè non dicitur niſi oleū oliuę: ergo hoc eſt materia huius ſacramēti. ¶ Prętereà ſpiritualis ſanatio per olei inunctionē ſignificatur, vt patet Iſa. 1. vbi dicitur, plaga tumens non eſt curata medicamine neq; fota oleo. ergo conueniens materia huius ſacramenti eſt oleum.

¶ Reſpondeo dicendū, quòd ſpiritualis ſanatio quæ in fine adhibetur debet eſſe perfecta, quia poſt eā alia non relinquitur: & lenis vt ſpes quę exeuntibus eſt maximè neceſſaria nō frāgatur, ſed foueatur. Oleū autem lenitiuū eſt & penetratiuū vſq; ad intima & etiam diffuſiuum: & ideò quantum ad vtrunq; prædictorum eſt cōueniens materia huius ſacramenti. Et quia oleū principaliter nominatur oliuæ liquor, alij tamē liquores ex ſimilitudine ad ipſum olei nomen accipiūt: ideò oleū oliuæ etiam debet eſſe quod aſſumunt in materia huius ſacramenti.

¶ Ad primū ergo dicendum, quòd incorruptio gloriæ eſt res non cōtenta in hoc ſacramento, nec oportet q̄ tali rei ſignificatio materiæ reſpondeat. Vnde non oportet q̄ balſamum ponatur materia ſacramenti huius, quia balſamū propter odorem pertinet ab bonitatem famę, qua de cętero non indigent propter ſe exeuntes: ſed indigent tātùm nitore conſcientiæ qui in oleo ſignificatur.

¶ Ad ſecundū dicendum, q̄ vinum ſanat mordendo, ſed oleū leniendo: & ideò curatio per vinum magis pertinet ad pœnitentiam quàm ad hoc ſacramentum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd oleū oliuæ quānis non vbiq; creſcat, tamen de facili poteſt ad quemlibet locum trāſferri. Et prætereà hoc ſacramentum non eſt tantę neceſsitatis q̄ euntes ſine hoc ſacramento nō poſſint ſalutē cōſequi.

ARTICVLVS. V.

Vtrum oporteat oleum eſſe conſecratum.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̄ nō oporteat oleū eſſe cōſecratū, quia hoc ſacramentum habet vnā ſanctificationem in vſu per formam verborū: ergo ſuperfluit alia ſanctificatio ſi ad materiā ipſi⁹ fiat. ¶ Prætereà ſacramēta habent efficaciam & ſignificationem in ipſa materia: ſed ſignificatio effectus huius ſacramenti cōpetit oleo ex naturali proprietate, efficacia autem ex inſtitutione dinina: ergo non eſt neceſſaria aliqua ſanctificatio materiæ. ¶ Prætereà baptiſmus eſt perfectius ſacramentum quā extrema vnctio: ſed in baptiſmo non præexigitur materiæ ſanctificatio, quantum eſt de neceſsitate ſacramenti, ergo nec in extrema vnctione.

¶ Sed cōtra eſt: quia in omnibus aliis vnctionibus eſt materia conſecrata priùs: ergo cū hoc ſacramentum ſit quædam vnctio, requiret materiam conſecratam.

¶ Reſpondeo dicendū, quòd quidam dicunt q̄ oleum ſimplex eſt materia huius ſacramenti, & in ipſa ſanctificatiōe olei quæ eſt per epiſcopū perficitur ſacramētū. Sed hoc patet eſſe falſum ex his quæ de Euchariſtia dicta ſunt, vbi oſtenſum eſt quòd ſolum illud ſacramētum cōſiſtit in conſecratione materiæ.

¶ Et ideò dicendū, q̄ hoc ſacramentum cōſiſtit in ipſa vnctione, ſicut baptiſmus in ablutione, & materia huius ſacramenti eſt oleū ſanctificatum. Poteſt autem triplex ratio aſsignari quare exigitur materiæ ſanctificatio in hoc ſacramento & in quibuſdam alijs. Prima eſt, quia oīs efficacia ſacramentorū à Chriſto deſcendit: & ideò ſacramenta illa quibus ipſe eſt vſus, habent

bent efficaciã ex ipo vſu ſuo: ſicut tactu ſuę carnis vim regnatiuã contulit aquis: ſed hoc ſacro non eſt vſus, nec aliqua corporali vnctione: & ideò in oĩbus vnctionibus requiritur ſanctificatio materiæ. Secunda cauſa eſt propter plenitudinẽ gratiæ quæ confertur nõ ſolũ vt tollat culpam, ſed etiã reliquias & infirmitates corporis. Tertia eſt ex hoc q̃ effectus eius corporalis. ſ. ſanatio nõ cauſatur ex materiæ naturali proprietate: & ideò oportet q̃ hęc efficacia ſibi per ſanctificationem detur.

¶Ad primum ergo dicẽdum, quòd primæ materiæ ſanctificatio eſt ſecundũ ſe, ſed ſecunda magis pertinet ad vſum ipſius ſecũdũ quod eſt actu conferens effectũ: & ideò neuter ſuperfluit quia etiam inſtrumẽta accipiũtur ab artifice & dum fiunt & dum ad actum applicantur.

¶Ad ſecundũ dicendũ, quòd illa efficacia quæ eſt ex inſtitutione ſacramenti applicatur huic materiæ per ſanctificationem.

¶Ad tertium patet ſolutio ex dictis.

ARTICVLVS. VI.

Vtrũ oporteat materiã huius ſacramenti eſſe conſecratã per epiſcopum.

Ad ſextum ſic ꝓceditur. Videtur quòd non oporteat materiã huius ſacramenti eſſe cõſecratã per epiſcopũ, quia dignior eſt cõſecratio materiæ in ſacramento euchariſtiæ quã in hoc ſacramento, ſed in euchariſtia materiã ſacerdos poteſt conſecrare: ergo & in hoc ſacramento. ¶Prætereà operibus corporalibus ars dignior nunquã præparat materiã inferiori: quia dignior eſt quę vtitur, ea quę prę parat: vt dicitur. 2. phyſi. ſed epiſcopus eſt ſupra ſacerdotem: ergo non præparat materiã in hoc ſacramento quo ſacerdos vtitur: ſed ſacerdos diſpenſat hoc ſacramentũ vt dicetur: ergo cõſecratio materiæ ad epiſcopum non pertinet.

¶Sed contrà eſt, quia in aliis vnctionis etiã materia per epiſcopum conſecratur: ergo ita debet eſſe in iſta.

¶Reſpondeo dicendum, q̃ miniſter ſacramẽti non inducit effectũ ſacramenti propria virtute vt principale agens, ſed per efficaciã ſacramẽti quod diſpẽſat, quæ quidẽ efficacia primò eſt à Chriſto & ab ipſo in alios deſcẽdit ordinatè. ſ. in populũ mediantibus miniſtris qui ſacramẽta diſpenſant, & in miniſtros inferiores mediantibus ſuperioribus qui materiã ſanctificant: & ideò in oĩbus ſacramentis quæ indigent materia ſanctificata, priùs ſanctificatio materiæ fit per epiſcopũ & vſus quãdoq; per ſacerdotem: vt oſtẽdatur ſacerdotalis poteſtas ab epiſcopali deriuata, ſecũdũ illud pſalm: Sicut vnguentum in capite quod priùs deſcendit in barbam, deinde vſq; ad oram veſtimenti.

¶Ad primũ ergo dicẽdũ, q̃ ſacramẽtũ euchariſtiæ conſiſtit in ipſa materię ſanctificatione nõ autem in vſu: & ideò propriè loquendo illud q̃ eſt materia ſacramenti nõ eſt quid conſecratũ: vnde nõ præexigitur aliqua ſanctificatio circa materiã per eam facta, ſed exigitur ſanctificatio altaris & hmõi: & etiã ipſius ſacerdotis, quæ nõ niſi per epiſcopũ fieri poteſt. Vnde in illo etiã ſacro oſtẽditur poteſtas ſacerdotalis ab epiſcopo deriuata, vt Dio. dicit: ideò illã conſecrationem materiæ poteſt facere ſacerdos quæ eſt in ſe ſacramẽtum, & non illã quæ vt ſacramentale quoddam ordinatur ad ſacramentũ q̃ conſiſtit in vſu fidelium: quia quantũ ad corpus Chriſti verũ nullus ordo eſt ſupra ſacerdotiũ, ſed quantum ad corpus Chriſti myſticũ epiſcopalis ordo eſt ſupra ſacerdotalẽ: vt infrà dicetur.

¶Ad ſecundũ dicendũ, q̃ materia ſacramẽti nõ eſt talis materia, vt in qua fiat aliquid per eum qui ea vtitur ſicut eſt in artibus mechanicis, ſed vt ei⁹ virtute aliquid fiat, & ſic percipiat aliquid de ratione cauſæ agentis in quãtum eſt inſtrumentum diuinę operationis: & ideò oportet q̃ à ſuperiori arte vel poteſtate, talis virtus materiæ acquiratur. Quia in cauſis agẽtibus quãto aliquid agens eſt prius, tãto eſt perfectius. In cauſis autem purè materialibus quanto materia prior tanto imperfectior.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum hoc ſacramẽtum habeat aliquã formã.

Ad ſeptimũ ſic proceditur. Videtur q̃ hoc ſacrm non habeat aliq̃ formã. Cùm enim efficacia ſacrorũ ſit ab inſtitutione & item à forma: oportet q̃ forma tradatur ab ipſo qui ſacrm inſtituit, ſed forma huius ſacramenti nõ inuenitur tradita neq; à Chriſto neq; ab apoſtolis: ergo hoc ſacramentum non habet aliquã formã. ¶Prętereà ea quæ ſunt de neceſsitate ſacramenti obſeruantur eodem modo apud omnes, ſed nihil magis eſt de neceſsitate ſacramenti habentis formã quã ipſa forma: ergo cùm non ſit aliqua forma cõmuniter obſeruata ab oĩbus in hoc ſacramento: quia diuerſi diuerſis verbis vtuntur: videtur q̃ hoc ſacramentũ habeat aliquam formã. ¶Prætereà in baptiſmo non requiritur forma niſi ad ſanctificationẽ materiæ quæ eſt aqua verbo vitę diluẽdis criminibus ſanctificata: ſed hoc ſacrm habet materiã priùs ſanctificatã: nõ ergo indiget aliqua forma verborum.

¶Sed contrà eſt, q̃ Magiſter dicit q̃ oĩe ſacramentũ no. le. videtur q̃ habeat formã. ¶Prætereà ad hoc eſt ritus vniuerſalis eccleſiæ quæ quibuſdã verbis vtitur in collatione huius ſacrı.

¶Reſpondeo dicendũ, q̃ quidã dixerunt quòd nulla eſt forma de neceſsitate huius ſacramẽti.

Sed hoc videt derogare effectui huiꝰ ſacri. Quia oē ſacrm efficit ſignificādo, ſignificatio aūt materiæ nō determinatur ad effectū determinatū cū ad multa ſe poſsit habere niſi per formā verborū: & ideò in omnibus ſacris no.le. quæ efficiūt quod figurā oportet eſſe, & res & verba: & pręterea Ia. totā vim ſacri huius videtur conſtituere in oratione quæ eſt forma huius ſacri, vt dicet: & ideò prædicta opinio præſumptuoſa videtur & erronea. Et propter hoc dicēdū ſicut cōmuniter dicitur ꝙ habet formā determinatā ſicut & alia ſacramenta.

¶ Ad primū ergo dicendū, quòd ſacra ſcriptura oībus cōmuniter præponitur: & ideò formæ baptiſmi qui ab oīibus dari poteſt debet in ſacra ſcriptura exprimi: & ſimiliter forma Euchariſtiæ quæ exprimit ſacramēti illius fidē quæ eſt de neceſsitate ſalutis: ſed formæ aliorū ſacrorū non inueniuntur in ſcriptura traditę: ſed eccleſia ex traditione apoſtolorū habet qui à domino acceperunt: vt dicit Apoſtolus. 1. Cor. 11. Ego accepi à Domino quod tradidi vobis.

¶ Ad ſecundū dicendum, ꝙ illa verba quæ ſunt de eſſentia formæ. ſ. oratio deprecatiua ab oīibus dicitur: ſed alia quæ ſunt de bene eſſe, non obſeruantur ob omnibus.

¶ Ad tertium dicendū, ꝙ materia baptiſmi habet quādam ſanctificationem per ſe ex ipſo tactu carnis ſaluatoris, ſed ex forma verborū accipit ſanctificationē actu ſanctificātē: & ſimiliter poſt ſanctificationē materiæ huius ſacramenti ſecundum ſe requiritur ſanctificatio in vſu per quam actu ſanctificet.

ARTICVLVS. VIII.

Vtrum forma huius ſacramēti debeat proferri per oīonem indicatiuā & nō deprecatiuā.

Ad octauum ſic proceditur. Videtur ꝙ forma huius ſacri debeat proferri per oīonem indicatiuā & nō deprecatiuā: quia ſacra no. le. habēt certū officiū: ſed certitudo effectus nō exprimitur in formis ſacrorū niſi per orationē indicatiuā: cū dicitur, hoc eſt corpꝰ meū, vel ego baptizo: ergo debet eſſet forma huiꝰ ſacri oratio indicatiua. ¶ Pręterea in formis ſacrorum debet exprimi intentio miniſtri: quæ requiritur ad ſacrm: quæ nō exprimitur niſi per orationem indicatiuam. ergo &c.

¶ Præterà in quibuſdam eccleſijs dicūtur hmōi verba in collatione huius ſacramenti: vngo hos oculos oleo ſanctificato in no. pa. &c. & hoc eſt cōforme aliis formis ſacramentorū: ergo in hoc videtur ꝙ conſiſtit forma huius ſacramenti.

¶ Sed cōtrà, illud quod eſt forma ſacramēti ab oīibus oportet ꝙ ſeruetur: ſed verba prædicta nō dicūtur ſecundū conſuetudinem omniū eccleſiarū: ſed tātū verba deprecatiua. ſ. per iſtam ſanctam vnctionem & pijſsimā ſuam miſericordiā indulgeat tibi Dominus quicquid peccaſti per viſum &c. ergo forma huius ſacramenti eſt oratio deprecatiua. ¶ Pręterea hoc videtur ex verbis Ia. qui attribuit efficaciā huius ſacramenti orationi: Oratio fidei inquit ſanabit infirmū: ergo cū efficacia ſacramenti ſit ex forma, videt ꝙ forma huius ſacramēti ſit oratio deprecatiua.

¶ Reſpōdeo dicendū, ꝙ oīo deprecatiua eſt formā huius ſacri vt patet per verba Iac. & ex vſu Romanæ eccleſiæ quæ ſolū verbis deprecatiuis vtitur in collatione huius ſacri, cuius ratio multiplex aſsignatur. Primò, quia ſuſcipiens ſacrm hoc eſt viribus propriis deſtitutꝰ: vnde indiget orationibus ſubleuari. Secundò, quia datur exeuntibus qui iam deſunt eſſe de foro eccleſiæ: & in ſolius Dei manu requieſcunt: vnde ei per orationem cōmittūtur. Tertiò, quia hoc ſacrm non habet aliquē effectū qui ſemper ex oratione miniſtri conſequatur omnibus quæ ſunt de eſſentia ſacri etiam ritè peractis, ſicut character in baptiſmo & confirmatione, & tranſſubſtantiatio in euchariſtia, & remiſsio peccati in pœnitentia exiſtēte cōtritione quæ eſt de eſſentia ſacri pœnitētię: nō autē de eſſentia huius ſacramēti: & ideò in hoc ſacramento nō pōt eſſe forma indicatiui modi ſicut in prædictis ſacris.

¶ Ad primū ergo dicendū, ꝙ hoc ſacrm ſicut & p̄dicta, q̄tū eſt de ſe habet certitudinē: ſed pōt ex fictione impediri recipiētis, etiam ſi ſacro ſe ſubiiciat per intētionē ꝙ nullū effectū cōſequat' & ꝓpter hoc nō ē ſimile de hoc & de aliis ſacris, in quibus ſemper aliquis effectus conſequitur.

¶ Ad ſecūdum dicendum, ꝙ per ipſum actum qui imponitur in forma. ſ. per iſtam ſanctā vnctionem ſatis exprimitur intentio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd verba illa indicatiui modi quę ſecundum morem quorundam præmittuntur orationi non ſunt formæ huius ſacramenti, ſed ſunt diſpoſitio ad formā inquātum intentio miniſtri determinatur ad actum illum per illa verba.

ARTICVLVS. IX.

Vtrum prædicta oratio ſit competens forma huius ſacramenti.

Ad nonum ſic procedit. Videtur quòd prędicta oratio non ſit cōpetens forma huius ſacri. Quia in formis aliorum ſacrorū fit mentio de materia, ſicut patet in cōfirmatione q̄ nō fit in prædictis verbis: ergo nō eſt conueniēs forma. ¶ Pręterea ſicut effectus huius ſacri, ꝙuenit in nos per mīam diuinā, ita & aliorū ſacrorū: ſed in formis aliorū ſacrorum nō fit mētio de mīa diuina, ſed magis de Trinitate & paſsiōe: ergo ſīiter debet eſſe hic. ¶ Pręterea duplex effectꝰ huiꝰ ſacri in lra ponit, ſed in verbis

verbis prædictis nõ fit mentio nisi de vno.ſ. de remiſsione peccatorũ, non autem de corporali ſanatione ad quã Ia.ordinat orationem fidei dicẽs: oratio fidei ſanabit infirmum. ergo forma prædicta eſt incompetens.

¶Reſpondeo dicendũ,q̃ prædicta oratio eſt cõpetens forma huius ſacramenti,quia tangit ſacramentum in hoc q̃ dicitur per iſtã ſanctã vnctionem: & illud q̃ operatur in ſacro.ſ. diuinã miſericordiã:& effectũ.ſ.remiſsionẽ peccatorũ.

¶Ad primũ ergo dicendũ, q̃ materia huius ſacramenti põt intelligi per actum vnctionis non autem materia confirmationis per actũ in forma expreſſum:& ideò non eſt ſimile.

¶Ad ſecundũ dicendum,q̃ miſericordia reſpicit miſeriam:& quia hoc ſacramentum datur in ſtatu miſeriæ: ſcilicet infirmitatis, ideò potiùs hic quã in aliis fit mentio de miſericordia.

¶Ad tertium dicendum, quòd in forma debet exprimi effectus principalis, & qui ſemper inducitur ex ſacramento,niſi ſit defectus ex parte recipiẽtis:non autem talis effectus eſt corporalis ſanitas:vt ex dictis patet,quãuis quãdoq; ſequatur:ratione cuius Iac.hũc effectũ attribuit orationi quæ eſt forma huius ſacramenti.

QVAESTIO. XXX.

De effectu huius ſacramenti.

DEinde conſiderãdum eſt de effectu huius ſacramenti.Circa quod quæruntur tria. Primò, Vtrum extrema Vnctio Valeat ad remiſsionem omnium peccatorũ.Secundò, Vtrũ ſanitas corporalis ſit effectus huius ſacramenti.Tertiò, Vtrum hoc ſacramentum characterem imprimat.

ARTICVLVS. I.

Vtrum extrema Vnctio Valeat ad remiſsionem omnium peccatorum.

ADPRIMVM ſic procedit.Videtur q̃ extrema vnctio non valeat ad remiſsionẽ oĩm peccatorũ. Ad hoc em̃ q̃ per vnum poteſt effici, aliud non exigitur: ſed in eo qui extremã vnctionem accipit, requirit pœnitentia ad peccatorum remiſsionem:ergo per extremam vnctionem non dimittuntur peccata. ¶Præterea in peccato non ſunt niſi tria,macula, reatus pœnæ,& reliquiæ peccati:ſed per extremã vnctionem nõ remittit peccatũ quo ad maculã ſine cõtritione,quæ etiã ſine vnctione remittit: nec iterũ quo ad pœnam,quia adhuc ſi cõualeſcat tenetur perficere ſatisfactionẽ iniunctã:nec quo ad reliquias culpæ, quia adhuc remanent diſpoſitiones ex actibus precedentibus relictę: vt patet poſt conualeſcẽtiam:ergo nullo modo per extremã vnctionem fit peccatorũ remiſsio. ¶Præterea remiſsio peccatorũ nõ fit ſucceſsiuè, ſed in inſtanti:ſed extrema vnctio nõ fit tota ſimul,quia plures vnctiones requirũtur:ergo eiꝰ effectus non eſt remiſsio peccatorum.

¶Sed cõtrà eſt, quòd dicitur Ia.5. Si in peccatis eſt dimittẽtur ei. ¶Præterea omne ſacrm̃ no. le. gratiã confert:ſed per gratiã fit remiſsio peccatorũ:ergo extrema vnctio cũ ſit ſacramentum no.le.operatur ad remiſsionem peccati.

¶Reſpõdeo dicendũ,q̃ quodlibet ſacramentũ eſt inſtitutũ prĩcipaliter ad vnũ effectũ, quãuis etiam alios ex conſequenti inducere poſsit: & quia ſacramentum efficit quod figurat:ideò ex ipſa ſignificatione ſacramenti debet accipi eius principalis effectus. Adhibetur autem hoc ſacramentũ ſecũdũ modũ cuiuſdã medicationis, ſicut baptiſmus per modũ ablutionis:medicina autem eſt ad pellendũ infirmitatem:vnde principaliter hoc ſacramentũ eſt inſtitutum ad ſanã dũ infirmitatem peccati, vt ſicut baptiſmus eſt quædam ſpiritualis regeneratio, & pœnitentia quædã ſpiritualis ſuſcitatio: ita & extrema vnctio eſt quędã ſpiritualis ſanatio vel medicatio. Sicut autẽ corporalis medicatio præſupponit corporalem vitã in medicato,ita ſpiritualis ſpiritualem:& ideò hoc ſacramentum nõ datur cõtra defectus quibus ſpiritualis vita tollitur.ſ.cõtra peccatũ originale & mortale, ſed cõtra illos defectus quibꝰ homo ſpiritualiter infirmatur: vt non habeat perfectũ vigorem ad actus vitæ, gratię,vel gloriæ:& hic defectus nihil eſt aliud quã quædã debilitas & ineptitudo, quæ in nobis relinquitur ex peccato actuali vel originali, & contra hanc debilitatẽ homo roboratur per hoc ſacramentũ.Sed quia hoc robur gratia facit quæ ſecum non compatitur peccatum: ideò ex conſequenti ſi inuenit peccatũ aliquod vel mortale vel veniale quo ad culpã tollit ipſum, dummodò nõ ponatur obex ex parte recipientis:ſicut etiã de euchariſtia & confirmatione ſuprà dictum eſt:& ideò etiam Iaco.de remiſsione peccati cõditionaliter loquitur dicẽs:Si in peccatis ſit dimittentur ei,quo ad culpã,non enim ſemper delet peccatũ,quia nõ ſemper inuenit: ſed ſemper remittit quo ad debilitatẽ prædictã quã quidã reliquias peccati dicunt. Quidam verò dicunt q̃ principaliter eſt inſtitutũ cõtra veniale,quod quidem nõ poteſt dum hic vita agitur perfectè curari:& ideò ſacramentum exeuntiũ ſpecialiter cõtra veniale ordinatur.Sed hoc non videtur verum,quia pœnitentia ſufficiẽter

etiã in vita delet venialia quo ad culpã: ꝙ autẽ non poteſt euitari poſt peractã pœnitentiã nõ aufert pœnitentiæ præcẽdenti ſuũ effectum, & iterum hoc pertinet ad debilitatem prædictam. Vnde dicẽdũ, ꝙ principalis effectus huius ſacrĩ eſt remiſsio peccatorũ quo ad reliqas peccati, & ex cõſequẽti etiã quo ad culpã ſi eã inueniat.

¶ Ad primũ ergo dicendum, ꝙ quãuis effectus principalis alicuius ſacramẽti poſsit haberi ſine actuali perceptione illius ſacramenti, vel ſine ſacramento vel per aliud ſacrm ex conſequenti: nũquã tamen haberi poteſt ſine propoſito illi⁹ ſacrĩ: & ideò quia pœnitentia eſt principaliter inſtituta cõtra actualem culpã, quodcũq; aliud ſacramentum actualem culpam deleat, ex cõſequenti non excludit neceſsitatem pœnitentiæ.

¶ Ad ſecũdum dicendũ, quòd extrema vnctio aliquo modo quantũ ad illa tria remittit peccatum: quãuis enim culpa quo ad maculam ſine contritione nõ dimittatur, tamen hoc ſacramẽtum per gratiam quã infundit, facit ꝙ ille mot⁹ lib. arbi. in peccatũ ſit cõtritio: ſicut etiam in eu chariſtia & cõfirmatione poteſt accidere. Similiter etiam & reatũ pœnæ tẽporalis dimittit: ſed ex conſequẽti inquantũ debilitatẽ tollit: quia eandem pœnã leuiùs portat fortis quã debilis, vnde non oportet ꝙ propter hoc minuatur ſatisfactionis menſura. Reliquiæ autẽ peccati non dicunt hic diſpõnes ex actibus relictę, quę ſunt quidã habitus inchoati, ſed quædã ſpiritualis debilitas in ipſa mente exiſtens, qua ſublata & eiſdem habitibus vel diſpoſitionibus manentibus nõ ita poteſt inclinari mens ad peccatum.

¶ Ad tertiũ dicẽdũ, ꝙ quãdo ſunt multæ actiones ordinatę ad effectũ vnũ vltima eſt formalis reſpectu omniũ præcedẽtium, & agit in virtute earum: & ideò in vltima vnctione gratia infunditur quæ effectum ſacramento præbet.

ARTICVLVS. II.

Vtrum ſanitas corporalis ſit effectus huius ſacramenti.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur ꝙ ſanitas corporalis nõ ſit effectus huius ſacrĩ. Omne eĩ ſacrm eſt medicina ſpũalis: ſed ſpũalis medicina ad ſpũalẽ ſanitatẽ ordinat, ſicut corporalis ad corporalẽ: ergo ſanitas corporalis nõ eſt effectus huius ſacramẽti.

¶ Prætereà ſacrm ſemp habet effectũ ſuũ in eo qui non fictus accedit: ſed quãdoq; nõ ſanatur corporaliter ſuſcipiẽs hoc ſacramentũ, quantũcunq; deuotus accipiat. ergo ſanitas corporalis nõ eſt effectus eius.

¶ Prętereà efficacia huius ſacramẽti nobis oſtẽditur Ia. 5. ſed ibi nõ attribuitur ſanatio effectus vnctioni, ſed orationi. dicit enim, oratio fidei ſanabit infirmum. ergo corporalis ſanatio nõ eſt effectus huius ſacramẽti.

¶ Sed cõtrà, operatio eccleſiæ habet maiorẽ efficaciam poſt Chriſti paſsionẽ quã antè, ſed antè oleo inuncti per apoſtolos ſanabantur: vt patet Mat. 6. ergo & nũc habet effectũ in corporali ſanatione.

¶ Prætereà ſacra ſignificãdo efficiunt: ſed baptiſmus per ablutionẽ corporalẽ quã exteriùs facit ſignificat & efficit ſpũalẽ. ergo & extrema vnctio per ſanationem corporalem quã exteriùs ſignificat, efficit & cauſat ſpiritualem.

¶ Reſpondeo dicendum, ꝙ ſicut baptiſmus per ablutionem corporalem facit ſpiritualẽ emundationem à maculis ſpiritualibus, ita hoc ſacramentũ per medicationẽ ſacramentalẽ exteriorẽ facit ſanationẽ interiorẽ: & ſicut ablutio baptiſmi habet effectum corporalis ablutionis, quia etiã corporalẽ mũdationem habet: ita extrema vnctio habet effectũ corporalis medicationis. ſ. corporalẽ ſanationẽ. Sed hæc differẽtia eſt, quia corporalis ablutio ex ipſa naturali proprietate elementi facit corporalem mundationem, & ideò ſemper eam facit: ſed extrema vnctio non facit corporalem ſanationẽ ex proprietate naturali materiæ, ſed virtute diuina quę rationabiliter operatur: & quia ratio operans nunquam inducit ſecundariũ effectũ niſi ſecundũ ꝙ expedit ad principalem: ideò ex hoc ſacro nõ ſequitur corporalis ſanatio ſemper, ſed quando expedit ad ſpiritualem ſanationem, & tunc ſemper eam inducit, dummodò nõ ſit impedimentum ex parte recipientis.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd argumentatio illa probat, ꝙ corporalis ſanitas nõ ſit effectus prĩcipalis huius ſacramẽti, & hoc verũ eſt.

¶ Ad ſecundum patet ſolutio ex dictis.

¶ Ad tertiũ dicendum, quòd oratio illa eſt forma huius ſacramenti, vt dicẽt: & ideò hoc ſacramentum & ſua forma habet efficaciam quantũ eſt de ſe ad ſanationem corporalem.

ARTICVLVS. III.

Vtrum hoc ſacrm imprimat characterem.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd hoc ſacramẽtum imprimat characterem. Character enim ſignũ diſtinctiuũ eſt, ſed ſicut baptizatus diſtinguitur à non baptizato, ita vnctus à non vncto. ergo ſicut baptiſmus imprimit characterem, ita & extrema vnctio.

¶ Prætereà, in ordinis & confirmationis ſacramentis eſt vnctio, ſicut in hoc ſacramento: ſed in illis imprimitur character. ergo & in iſto.

¶ Prætereà in oĩi ſacro eſt aliquid ꝙ eſt res tãtũ, & aliquid ꝙ eſt ſacramentum tantùm, & aliquid quod eſt res & ſacrm: ſed nõ põt aliquid aſsignari in hoc ſacramento ꝙ ſit res & ſacrm niſi character. ergo & ĩ hoc imprimit character.

¶ Sed contrà, nullum ſacrm imprimẽs characterem iteratur, hoc autẽ iteratur, vt dicẽt: ergo nõ imprimit

imprimit charactẽrẽ. ¶Prætereà diſtinctio quæ fit ſecundũ charactẽrem ſacramentalem eſt diſtinctio corũ qui ſunt in præſenti eccleſia, ſed extrema vnctio cõfertur ei qui exit de preſenti eccl'ia. ergo nõ decet q̃ in eo character cõferat.

¶Reſpondeo dicendũ, q̃ character non imprimitur niſi in illis ſacramentis quibus hõ ad aliquod ſacrum deputatur, ſed hoc ſacrm eſt ſolũ in remediũ, & non deputatur per ipſum homo ad aliquod ſacrum agẽdum vel ſuſcipiendũ: & ideò non imprimitur in eo character.

¶Ad primum ergo dicẽdum, q̃ character facit diſtinctionem ſtatuũ quantum ad ea quæ in eccleſia ſunt agẽda: & talem diſtinctionem homo non habet ab aliis per hoc q̃ ipſe eſt inunctus.

¶Ad ſecundum dicendũ, quòd vnctio quæ fit in ordine & confirmatione eſt vnctio conſecrationis qua homo deputatur ad aliquod ſacrũ: ſed hæc vnctio eſt vnctio medicationis, & ideò non eſt ſimile.

¶Ad tertium dicendum, quòd in hoc ſacramento res & ſacramẽtũ nõ eſt character, ſed quædã interior deuotio quę eſt ſpũalis vnctio.

QVAESTIO. XXXI.

De miniſtro huius ſacramenti.

DEinde conſiderãdum eſt de adminiſtratione huius ſacramenti. Circa quod tria quæruntur. Primò, Vtrum laicus poſsit hoc ſacramentum conferre. Secundò, Vtrum diaconus, Tertiò, Vtrum ſolus epiſcopus.

ARTICVLVS. I.

Vtrum laicus poſsit hoc ſacramentũ conferre.

ADPRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd etiam laicus poſſit hoc ſacramẽtum conferre, quia hoc ſacramẽtum habet efficaciã ex oratione: vt Iaco. dicit: ſed oratio laici quando q; eſt à Deo accepta ſicut ſacerdotis. ergo põt hoc ſacramentum conferre. ¶Prætereà de quibuſdam presbyteris in Aegypto legitur quòd oleũ ad infirmos tranſmittebãt & ſanabantur, & ſimiliter de beata Genouefa quòd oleo infirmos vngebat. ergo hoc ſacramentum poteſt cõferri etiam à laicis.

¶Sed contrà eſt, quia in hoc ſacramento fit remiſsio peccatorum: ſed laici non habent poteſtatem dimittendi peccata. ergo &c.

¶Reſpondeo dicendum, q̃ ſecũdum Diony. in eccleſiaſtica Hie. ſunt quidam exercẽtes actiones hierarchicas, & quidam recipiẽtes tantùm, qui ſunt laici: & ideò nullius ſacramenti diſpenſatio laico ex officio competit: ſed q̃ baptizare poſſunt in caſu neceſsitatis eſt diuina diſpenſatione factum, vt nulli regenerationis ſpiritualis facultas deſit.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd oratio illa non fit à ſacerdote in perſona ſua, quia cùm ſit quandoq; peccator nõ eſſet exaudibilis: ſed fit in perſona totius eccleſiæ in cuius perſona orare poteſt quaſi perſona publica: non autem laicus qui perſona priuata eſt.

¶Ad ſecundum dicẽdum, quòd illæ vnctiones non erant ſacramentales, ſed ex quadam deuotione recipientiũ talem vnctionẽ & meritis vngentium vel oleum mittentium, cõſequebatur effectus ſanitatis corporalis per gratiam ſanitatum, non per gratiam ſacramentalem.

ARTICVLVS. II.

Vtrum diaconi poſsint hoc ſacramentum conferre.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ diaconi poſsint hoc ſacramentum conferre. Quia ſecundum Diony. diaconi habent virtutem purgatiuam: ſed hoc ſacramentũ eſt inſtitutũ ad purgãdum tantùm ab infirmitate mentis & corporis. ergo diaconi poſſunt cõferre. ¶Prętereà dignius ſacramentũ eſt baptiſmus quã hoc de quo hic agimus: ſed diaconi poſſunt baptizare, vt patet de beato Laurẽtio. ergo poſſunt hoc ſacramẽtũ cõferre.

¶Sed contrà eſt quòd dicitur Ia. 5. inducat preſbyteros eccleſiæ.

¶Reſpondeo dicendũ, q̃ diaconus habet vim purgatiuã tantùm non illuminatiuã: vnde cùm illuminatio fiat per gratiam, nullum ſacramẽtũ in quo gratia confertur diaconus põt dare ex officio: & ideò nec hoc cũ in eo gratia conferat.

¶Ad primũ ergo dicendũ, q̃ hoc ſacramentum illuminando per gratiæ collationem purgat: & ideò diacono eius collatio non competit.

¶Ad ſecundum dicendũ, quòd hoc ſacramentum non eſt neceſsitatis ſicut baptiſmus: vnde non ita cõmittitur diſpenſatio eius omnibus in articulo neceſsitatis, ſed ſolùm illis quibus ex officio competit, diaconis etiam baptizari non competit ex officio.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ſolus epiſcopus poſsit hoc ſacramentum conferre.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur q̃ ſolus Epiſcopus poſsit hoc ſacramentũ conferre. Quia hoc ſacramentũ vnctione

ctione perficitur, ſicut & confirmatio: ſed ſolus epiſcopus poteſt confirmare. ergo ſolus poteſt hoc ſacramentum conferre. ¶ Prætereà qui non poteſt quod minus eſt, non poteſt q̃ eſt maius: ſed maior eſt vſus materiæ ſanctificatę quã ſanctificatio eius, quia eſt finis ipſius. ergo cũ non poſsit ſanctificare materiam, non poteſt materia ſanctificata vti.

¶ Sed contrà, huius ſacrī miniſter inducendus eſt ad eũ qui ſuſcipit ſacrm: vt patet Iaco. 5. ſed eps nõ poſſet accedere ad oēs infirmos ſuæ diœceſis: ergo nõ ſolus eps pōt hoc ſacrm conferre.

¶ Reſpondeo dicendũ, quòd ſecundũ Dio. eps propriè habet perficiendi officiũ ſicut ſacerdos illuminãdi: vnde illa ſacra diſpenſanda ſolis epiſcopis reſeruãtur qui ſuſcipiẽtem in aliquo ſtatu perfectionis ſuper alios ponunt, hoc autem nõ eſt in hoc ſacramẽto cùm omnibus detur: & ideò per ſimplices ſacerdotes põt adminiſtrari.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, quòd cõfirmatio imprimit charactẽrẽ quo collocatur homo in ſtatu perfectionis, vt ſuprà dictũ eſt, nõ autem hoc eſt in hoc ſacramẽto: & ideò non eſt ſimile.

¶ Ad ſecũdum dicendum, q̃ quãuis in genere cauſę finalis vſus materiæ ſanctificatę ſit potior quã ſanctificatio materiæ, tamen in genere cauſæ efficientis ſanctificatio materiæ eſt potior: quia ab eodem pendet vſus ſicut ab actiua cauſa, & ideò ſanctificatio requirit altiorem virtutem actiuam quàm vſus.

QVAESTIO. XXXII.

Quibus hoc ſacramentum conferri debet & in qua parte.

Deinde conſiderandum eſt de his quibus hoc ſacramentum conferri debet: & in qua parte corporis. Circa quod qnæruntur ſex. Primò, Vtrum ſanis debeat hoc ſacramentum conferri. Secundò, Vtrum debeat conferri in qualibet infirmitate. Tertiò, Vtrum debeat cõferri furioſis & amentibus. Quartò, Vtrũ pueris. Quintò, Vtrum totum corpus hoc ſacramẽto iniungi debeat. Sextò, Vtrum conuenienter determinentur partes in quibus inungitur. Septimò, Vtrũ mutilati in prædictis partibus inungi debeant.

ARTICVLVS. I.

Vtrum hoc ſacramentum ſanis conferri poſsit.

AD PRIMVM SIC proceditur. Videtur q̃ etiam ſanis cõferri debeat hoc ſacrm, quia principalior effectus huius ſacramẽti eſt ſanatio mẽtis quã ſanatio corporis, vt dictũ eſt ſed etiam ſani corpore indigent ſanatione mentis: ergo eis etiã debet hoc ſacramentũ conferri.

¶ Prætereà hoc ſacrm eſt exeũtium ſicut baptiſmus intrãtiũ: ſed oĩbus intrantibus baptiſmus datur. ergo oĩbus exeuntibus debet dari hoc ſacramentum, ſed quandoq; illi qui ſunt in propinquo exitu ſunt ſani ſicut illi qui decapitãdi ſunt. ergo talibus debet hoc ſacramentum dari.

¶ Sed cõtrà eſt q̃ dicitur Iac. 5. Infirmatur quis in vobis &c. ergo ſolũ infirmis competit.

¶ Reſpõdeo dicẽdũ, q̃ hoc ſacrm eſt quædã ſpiritualis curatio, vt dictũ eſt, quæ quidẽ per quẽdã corporalis curationis modũ ſignificatur: & ideò illis quib⁹ corporalis curatio nõ cõpetit. ſ. ſanis nõ debet hoc ſacramentum conferri.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ quãuis ſpiritualis ſanitas ſit principalis effect⁹ hui⁹ ſacrī, tñ oportet q̃ per curationẽ corporalẽ ſignificetur curatio huius ſacramenti ſpiritualis, etiã ſi corporalis ſanatio nõ ſequatur: & ideò ſolũ illis hoc ſacramento ſanitas ſpiritualis dari poteſt, quibus corporalis curatio cõpetit. ſ. infirmis, ſicut ille ſolus poteſt baptiſmũ ſuſcipere, qui poteſt corporalis ablutionis eſſe particeps, nõ autẽ puer in ventre matris exiſtens.

¶ Ad ſecũdum ergo patet, q̃ baptiſmus etiã nõ eſt niſi illorũ intrantiũ qui corporali ablutioni ſubĳci poſſunt: & ideò hoc ſacrm illorũ tãtùm exeũtiũ eſt quibus corporalis curatio cõpetit.

ARTICVLVS. II.

Vtrum hoc ſacramentum debeat dari in qualibet infirmitate.

Ad ſecundũ ſic procedit. Videtur q̃ hoc ſacrm dari debeat in qualibet infirmitate. Quia Ia. 5. vbi hoc ſacrm traditur nulla infirmitas determinatur. ergo oĩb⁹ infirmãtibus debet hoc ſacrm conferri. ¶ Prętereà quãto remediũ eſt dignius tãto debet eſſe gñalius: ſed hoc ſacrm eſt dignius quã medicina corporalis. cùm ergo medicina corporalis oĩbus infirmis detur, videtur etiam q̃ hoc ſacramentum.

¶ Sed cõtrà, hoc ſacrm dr̃ ab oĩbus extremę vnctionis: ſed non oĩs infirmitas ad extremũ vitæ perducit, cum quædã ægritudines ſint cauſa lõgioris vitæ, vt dicit philoſophus. ergo in oĩbus infirmitatibus non debet hoc ſacramentũ dari.

¶ Reſpõdeo dicendũ, q̃ hoc ſacrm eſt vltimũ remediũ, q̃ eccleſia pōt cõferre immediatè quaſi diſponẽs ad gloriã: & ideò illis tantũ infirmantibus debet exhiberi qui ſunt in ſtatu exeuntiũ propter hoc quòd ægritudo nata eſt inducere mortem & de periculo timetur.

¶ Ad primum ergo dicẽdum, quòd quęlibet infirmitas augmentata poteſt mortẽ inducere: & ideò ſi genera infirmitatum penſentur in qualibet ægretudine poteſt dari hoc ſacrm: quia

Apoſto-

Apoſtolus non determinat infirmitatē aliquā: ſed ſi penſetur infirmitatis modus & ſtatus, nō ſemper debet infirmantibus hoc ſacrm dari.

¶Ad ſecundum dicendū, q̄ medicina corporalis habet pro principali effectu ſanitatē corporalem, qua omnes infirmi in quolibet ſtatu indigēt: ſed hoc ſacramentū habet pro principali effectu illā ſoſpitatem quæ exeūtibus & iter ad gloriā agētibus eſt neceſſaria, & ideò nō eſt ſibi.

ARTICVLVS. III.

Vtrum hoc ſacramentum dari debeat furioſis.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur q̄ furioſis & amentibus hoc ſacramētum dari debeat. Quia tales ægritudines ſunt periculoſiſsimæ & citò ad mortem diſponunt: ſed periculo debet adhiberi remedium. ergo hoc ſacramentum quod eſt remedium ſanitatis humanæ debet talibus cōferri. ¶Præterea dignius ſacramentum eſt baptiſmus quā iſtud: ſed baptiſm⁹ datur furioſis, vt ſuprà dictū eſt: ergo & hoc ſacramentum eis debet dari.

¶Sed cōtrà, hoc ſacramentum non eſt niſi recognoſcentibus ipſum dandum: ſed tales nō ſunt furioſi & amentes, ergo eis dari non debet.

¶Reſpōdeo dicendū, quòd ad effectū huius ſacramenti percipiēdum plurimū valet deuotio ſuſcipientis & perſonale meritū conferentium, & generale totius eccleſiæ, quod patet ex hoc q̄ per modū deprecationis forma huius ſacramenti confertur: & ideò illis qui nō poſſunt recognoſcere & cū deuotione ſuſcipere hoc ſacramentum dari non debet. & præcipuè furioſis & amentibus qui poſſent irreuerentiam ſacramēto per aliquā immunditiam facere: niſi haberēt lucida interualla quibus ſacramentū recognoſcerent, & ſic eis conferri in ſtatu illo poſſet.

¶Ad primum ergo dicēdum, quòd quāuis in periculo mortis tales quandoq; ſint, tamen remedium per deuotionem propriam nō poteſt eis applicari: & ideò non debet eis conferri.

¶Ad ſecundū dicendū, q̄ baptiſm⁹ nō requirit motum liberi arbi. & ideò non eſt ſimile: & p̄tereà baptiſmus eſt ſacramentum neceſſitatis, non extrema vnctio.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum hoc ſacramentū dari debeat pueris.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̄ hoc ſacramentum debeat dari pueris. Quia eiſdē infirmitatibus quādoq; laborant pueri & adulti: ſed eidē morbo debet adhiberi idem remediū. ergo ſicut adultis, ita & pueris debet hoc ſacrm dari. ¶Præterea hoc ſacramentū datur ad purgādū reliquias peccati vt ſuprà dictū eſt: tam originalis quā actualis: ſed in pueris ſunt reliquiæ originalis peccati. ergo eis debet hoc ſacramentum dari.

¶Sed contrà eſt, q̄ nulli debet dari hoc ſacramentum cui nō cōpetit forma ſacrī: ſed forma ſacramēti nō cōpetit pueris qui nō peccauerūt per viſum & auditum, vt in forma exprimitur: ergo eis dari non debet hoc ſacramentum.

¶Reſpondeo dicendū, q̄ hoc ſacramentum exigit actualem deuotionem in ſuſcipiēte, ſicut & Euchariſtia: vnde ſicut Euchariſtia non debet dari pueris, ita nec hoc ſacramentum.

¶Ad primū ergo dicendū, q̄ non datur contra reliquias originalis peccati niſi ſecundū q̄ ſunt per actualia peccata quodāmodò confortatæ: vnde principaliter cōtra actualia peccata datur vt ex ipſa forma patet, quæ non ſunt in pueris.

¶Ad ſecundum dicendū, q̄ infirmitates in pueris non ſunt ex peccato actuali cauſatæ ſicut in adultis: & contra illas præcipuè infirmitates hoc ſacramentum datur, quæ ſunt ex peccato cauſatæ quaſi peccati reliquiæ.

ARTICVLVS. V.

Vtrum in hoc ſacramento totum corpus debeat inungi.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̄ hoc ſacrō totū corpus inungi debeat. Quia ſecundū Aug. tota anima eſt in toto corpore: ſed præcipuè datur hoc ſacrm ad ſanandum animā: ergo in corpore toto debet inunctio fieri. ¶Præterea vbi eſt morbus, ibi debet apponi medicina: ſed quādoq; morb⁹ eſt vniuerſalis & in toto corpore ſicut febris. ergo totū corpus debet inūgi. ¶Præterea in baptiſmo totum corpus immergitur. ergo & hic totum debet inungi.

¶Sed cōtrà eſt vniuerſalis eccleſiæ ritus, ſecūdū quē non inūgitur infirmus niſi in determinatis partibus corporis.

¶Reſpōdeo dicendū, q̄ hoc ſacrm per modum curationis exhibetur, curatio aūt corporalis nō oportet q̄ fiat per medicinā toti corpori appoſitā, ſed illis partib⁹ vbi eſt radix morbi: & ideò etiam vnctio ſacrālis debet fieri in illis partibus tantū, in quibus eſt radix ſpūalis infirmitatis.

¶Ad primū ergo dicēdum, q̄ anima quāuis ſit tota in qualibet parte corporis quātū ad eſſentiā, nō tamē quātū ad potētias quę ſunt radices actuū peccati: & ideò oportet q̄ in determinatis partibus fiant in quibus illæ potētię habēt eſſe.

¶Ad ſecundū dicendū, q̄ non ſemper apponitur medicina vbi eſt morbus: ſed congruentiùs vbi eſt radix morbi.

¶Ad tertium dicēdum, quòd baptiſmus fit per modū ablutionis, ablutio autem corporalis nō purgat maculā ab aliqua parte, niſi cui apponitur: & ideò baptiſm⁹ toti corpori adhibet. ſecùs autem eſt de extrema vnctione rōne iam dicta.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum conuenienter determinẽtur iſtæ partes vngendæ.

Ad ſextum ſic proceditur. Videtur ꝙ inconuenienter determinentur iſtæ partes: vt. ſ. infirmans inungatur in oculis, in naribus, & auribus, & labiis, & manib⁹, & pedibus. Quia ſapiens medicus curat morbum in radice: ſed de corde exeũt cogitationes quæ coinquinant hominem: vt dicitur Mat. 9. ergo in pectore debet fieri inunctio. ¶ Prætereà puritas nõ minùs eſt neceſſaria exeuntibus quã intrantibus: ſed intrantes vnguntur chriſmate in vertice à ſacerdote ad ſignificandũ mẽtis puritatẽ. ergo & exeuntes hoc ſacramento vngi debent in vertice. ¶ Prætereà ibi debet adhiberi remediũ vbi eſt maior vis morbi: ſed ſpiritualis morbus præcipuè viget in viris in renibus, & mulieribus in vmbilico, vt dicit Iob. 40. Poteſtas eius in lumbis eis ſecundũ expoſitionẽ Greg. ergo ibi debet fieri inunctio. ¶ Prætereà ſicut per pedes peccatur, ita & per alia membra corporis. ergo ſicut inunguntur pedes, ita & alia corporis membra inungi debent.

¶ Reſpondeo dicendũ, quòd principia peccandi in nobis ſunt eadem quæ & principia agendi, quia peccatum conſiſtit in actu. Principia autem agendi in nobis ſunt tria. Primum eſt dirigẽs. ſ. vis cognoſcitiua. Secundũ eſt imperans. ſ. vis appetitiua. Tertiũ eſt exequens. ſ. vis motiua. Omnis autem noſtra cognitio à ſenſu ortũ habet: & quia vbi eſt in nobis prima origo peccati, ibi debet vnctio adhiberi: ideo inũguntur loca quinq; ſenſuũ. ſ. oculi propter viſum, aures propter auditum, nares propter odoratum, os propter guſtum, manus propter tactum qui in pulpis digitorũ præcipuè viget: & propter appetitiuam vnguntur aliquibus renes, pedes vnguntur propter motiuã, qui ſunt principalius eius inſtrumentum: quia principiũ primum eſt cognoſcitiua, ideò illa vnctio ab omnibus obſeruatur quæ fit ad quinq; ſenſus quaſi de neceſſitate ſacramenti: ſed quidam non ſeruant alias, quidam verò ſeruant illam quæ ad pedes, & non quæ ad renes, quia appetitiua & motiua ſunt ſecundaria principia.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd cognitio à corde non exit niſi per aliquã imaginationem, quę eſt motus à ſenſu factus, vt dicitur in ſecundo de Anima: & ideò cor nõ eſt prima radix cogitationis, ſed organa ſenſuũ, niſi quatenus cor eſt principium totius corporis, ſed hoc principium eſt radix remota.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd intrantes debent acquirere puritatem, ſed exeuntes debent eam purgare: & ideò exeũtes debent inungi in illis partibus quibus contingit puritatem mentis inquinari.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd ſecundũ quorũdã cõſuetudinem fit in renibus propter hoc quod ibi maximè viget concupiſcibilis: ſed appetitiua nõ eſt prima radix, vt dictum eſt.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd organa corporis quibus actus exercentur ſunt pedes, manus & lingua, quibus etiã exhibetur vnctio, & mẽbra genitalia quibus propter immũditiam illarum partium & honeſtatem ſacramenti non debet vnctio adhiberi.

ARTICVLVS. VII.

Vtrũ mutilati debeãt inũgi illis vnctionibus.

Ad ſeptimum ſic proceditur. Videtur ꝙ mutilati non ſunt vngendi illis vnctionibus quæ partibus illis competunt. Quia ſicut hoc ſacramentum exigit determinatam diſpoſitionẽ in ſuſcipiente: vt. ſ. ſit infirmus, ita & determinatã partem: ſed ille qui non habet infirmitatem nõ poteſt inungi. ergo nec ille qui non habet partem illã in qua debet fieri vnctio. ¶ Prętereà ille qui eſt cęcus à natiuitate nõ deliqt per viſum: ſed in vnctione quę fit ad oculos fit mẽtio de delicto ꝑ viſum. ergo talis vnctio cęco nato nõ debet fieri, & ſic de aliis.

¶ Sed contrà eſt, quòd defectus corporis nõ impedit aliquod aliud ſacrm. ergo nec iſtud impedire debet: ſed de neceſſitate iſtius ſacrı̃ eſt quę libet vnctionũ. ergo oẽs debent fieri mutilatis.

¶ Reſpondeo dicendũ, ꝙ mutilati etiam inungi debent quãto propinquiùs eſſe poteſt ad partes illas in quibus vnctio fieri debuerat: quia quãuis non habeant membra, habẽt tamen potentias animæ, quæ illis mẽbris debẽtur, ſaltem in radice: & interiùs peccare poſſunt per ea quę ad partes illas pertinent, quãuis non exteriùs.

¶ Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

QVAESTIO. XXXIII.

De iteratione huius ſacramenti.

Deinde conſiderandum eſt de iteratione huius ſacramenti. Circa quod duo quærũtur. Primò, vtrum hoc ſacramentũ debeat iterari. Secundò, vtrum in eadem infirmitate debeat iterari.

ARTICVLVS. I.

Vtrum hoc ſacramentum debeat iterari.

AD PRIMVM SIC proceditur. Videtur ꝙ hoc ſacramẽtũ non debeat iterari, quia dignior eſt vnctio quę fit hoĩ q̃ quę fit lapidi: ſed vnctio altaris nõ iteratur niſi altare illud fractum

fractum fuerit. ergo nec vnctio extrema quę adhibetur homini debet iterari. ¶ Præterea, poſt vltimum nihil eſt: ſed hæc vnctio dicitur extrema. ergo non debet iterari.

¶ Sed contrà, hoc ſacramentum eſt quędam ſpiritualis curatio corporaliter exhibita: ſed curatio corporis iteratur. ergo & hoc ſacramentum iterari debet.

¶ Reſpondeo dicendũ eſt, q̃ nullum ſacr̃ale nec ſacr̃m quod habet effectum perpetuũ debet iterari, qa oſtenderetur ſacr̃m non fuiſſe efficax ad faciendũ illum effectũ, & ſic fieret iniuria illi ſacramẽto: ſacr̃m autẽ quod non habet effectum perpetuũ poteſt iterari ſine iniuria, vt effectus deperditus iteratò recupereť, & qa ſanitas corporis & mentis quę ſunt effectus hmõi ſacr̃i poſſunt amitti poſtq̃ fuerint per ſacr̃a effecta: ideò hoc ſacr̃m ſine ſui iniuria poteſt iterari.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ vnctio lapidis fit ad ipſius altaris conſecrationẽ, quæ eſt perpetuò in lapide quãdiu altare manet, & ideò non poteſt iterari: ſed hæc vnctio non fit ad cõſecrationem hominis, cùm non imprimatur character: & ideò non eſt ſimile.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, q̃ illud q̃ ſecundũ æſtimationẽ hominũ eſt extremũ, qñq; ſecundũ rei veritatẽ non eſt extremũ, & ſic dicit̃ hoc ſacr̃m extrema vnctio, qa non debet dari niſi illis quorũ mors eſt ꝓpinq̃ ſcd'm exiſtimationẽ hoĩm.

ARTICVLVS. II.

Vtrum in eâdem infirmitate debeat iterari.

Ad ſecundum ſic procedit̃. Videť q̃ in eâdem infirmitate nõ debeat iterari, qa vni morbo non debetur niſi vna medicina: ſed hoc ſacr̃m eſt quædã ſpũalis medicina. ergo contra vnum morbũ non debet iterari. ¶ Præterea, ſecundũ hoc poſſet aliquis infirmus tota die inungi, ſi in eodem morbo poſſet iterari vnctio: quod eſt abſurdum.

¶ Sed contrà eſt, quòd aliquando morbus diu durat poſt ſacramenti perceptionem, & ſic reliquiæ peccatorum contrahuntur, contra quas principaliter hoc ſacramentum datur. ergo iteratò debet inungi.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ hoc ſacr̃m non reſpicit tm̃ infirmitatẽ: ſed etiã infirmitatis ſtatũ: quia non debet dari niſi infirmis qui ſecũdum humanam æſtimationẽ videntur morti appropinquare. Quædam ergo infirmitates non ſunt diuturnæ: vnde ſi in eis datur hoc ſacramẽtum, tunc cùm homo ad ſtatum illũ peruenit quòd ſit in periculo mortis non recedit à ſtatu illo niſi infirmitate curata, & ita iterũ nõ debet iniungi: ſed ſi recidiuum patiatur erit alia infirmitas, & poterit alia fieri inunctio. Quædã verò ſunt ægritudines diuturnæ, vt hectica, hydropiſis, & hmõi: & in talibus non debet fieri vnctio niſi quando videntur perducere ad periculum mortis, & ſi homo illum articulum euadat eâdem infirmitate durante, & iterum ad ſimilem ſtatum per illam ægritudinem reducatur, iterum poteſt inungi: quia iam quaſi eſt alius ſtatus infirmitatis quamuis non ſit alia infirmitas ſimpliciter.

¶ Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

QVAESTIO. XXXIIII.

De ſacramento ordinis.

Poſt hoc conſiderandum eſt de ſacramento ordinis. Et primò, de ordine in cõmuni. Secundò, de diſtinctione ordinũ. Tertiò, de conferentibus ordinem. Quartò, de impedimentis ordinandorum. Quinto, de his quæ ſunt ordinibus annexa. De ipſo autem ordine in communi tria videnda ſunt. Primò, de eius entitate, & quidditate, & partibus eius. Secũdò, de eius effectu, Tertiò, de ſuſcipientibus ipſum. Circa primum quæruntur quinq;. Primò, vtrũ ordo in eccleſia eſſe debeat. Secundò, vtrũ conuenienter definiatur. Tertiò, vtrum ſit ſacramentum. Quartò, vtrum eius forma exprimatur conuenienter. Quintò, Vtrum hoc ſacramentum materiam habeat.

ARTICVLVS. I.

Vtrum ordo in eccleſia eſſe debeat.

Thom. 4. Diſt. 24. q. 1. art. 1. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic procedit̃. Videtur q̃ ordo in eccleſia eſſe nõ debeat. Ordo enim requirit ſubiectionem & prælationem: ſed ſubiectio videtur repugnare libertati in quã vocati ſumus per Chriſtum. ergo ordo in eccleſia eſſe non debet. ¶ Præterea, ille qui in ordine conſtituitur alio inferior fit: ſed in eccleſia quilibet debet ſe altero inferiorem reputare: Philip. 2. ſuperiores inuicẽ arbitrantes. ergo nõ debet in eccleſia eſſe ordo. ¶ Præterea, ordo inuenitur in angelis propter diſtinctionem eorum in naturalibus, & gratuitis: ſed omnes homines ſunt in natura vnum, gratiarum etiam dona quis eminentiùs habeat ignotum eſt. ergo ordo in eccleſia eſſe non poteſt.

¶ Sed contrà Rom. 13. Quæ à deo ſunt, ordinata

ſunt: ſed eccleſia à Deo eſt, quia ipſe eam ædificauit ſanguine ſuo. ergo ordo in eccleſia eſſe debet. ¶ Præterea, ſtatus eccleſiæ eſt medius inter ſtatum naturæ & gloriæ: ſed in natura inuenitur ordo, quo quædam aliis ſuperiora ſunt: & ſimiliter in gloria, vt patet in angelis. ergo in eccleſia debet eſſe ordo.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ Deus ſua opera in ſui ſimilitudinẽ producere voluit quantum poſſibile fuit, vt p̃fecta eſſent, & per ea cognoſci poſſet: & ideò vt in ſuis operibus repræſentaretur, non ſolũ ſecundũ q̃ in ſe eſt, ſed etiam ſecundũ q̃ in aliis influit, hanc legem naturalẽ impoſuit omnibus: vt vltima per media reducerentur & perficerentur, & media per prima vt Dio. dicit: & ideò vt iſta pulchritudo eccleſiæ non deeſſet poſuit ordinem in ea, vt quidã aliis ſacramenta traderent ſuo modo Deo in hoc aſſimilati: quaſi Deo cooperantes, ſicut & in corpore naturali quædam membra aliis influunt.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ ſubiectio ſeruitutis repugnat libertati, quæ ſeruitus eſt cùm aliquis dominat̃ ad ſui vtilitatem ſubiectis vtẽs: talis autẽ ſubiectio nõ requiritur in ordine, per quem qui præſunt ſalutem ſubditorum quęre re debent, non propriam vtilitatem.

¶ Ad ſecundum dicendũ, q̃ quilibet debet ſe reputare inferiorem merito, ſed non officio: ordines autem officia quædam ſunt.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ ordo in angelis nõ attenditur ſecundum diſtinctionem naturæ niſi per accidens, inquantũ ad diſtinctionẽ naturæ ſequitur in eis diſtinctio gratiæ: attenditur autem per ſe ſecundum diſtinctionẽ in gratia, q̃a eorum ordines reſpiciunt participationem diuinorum, & communicationem in ſtatu glorię, quæ eſt ſecundũ menſuram gratiæ quaſi gratię finis, & effectus quodãmodo: ſed ordines eccleſiæ militantis reſpiciunt participationem ſacramentorum & communicationẽ quæ ſunt cauſa gratiæ, & quodãmodò gratiã præcedunt: & ſic non eſt de neceſſitate noſtrorum ordinũ gratia gratum faciens, ſed ſolũ poteſtas diſpenſandi ſacramenta: & propter hoc ordo non attenditur per diſtinctionem gratiæ gratum facientis, ſed per diſtinctionem poteſtatis.

ARTICVLVS. II.

Vtrum conuenienter ordo definiatur.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ inconuenienter ordo à Magiſtro Sententiarũ. 24. Diſtin. definiatur, vbi dicitur: Ordo eſt ſignaculũ quoddam eccleſiæ, per quod ſpũalis poteſtas traditur ordinato. Pars enim non debet poni genus totius: ſed character qui per ſignaculũ exponit̃ in ſequenti Diſtinctione eſt pars ordinis, quia diuiditur contra id quod eſt res tantũ, vel ſacr̃m tantũ, cũ ſit res & ſacramentũ. ergo ſignaculũ non debet poni quaſi genus ordinis. ¶ Præterea, ſicut in ſacramẽto ordinis imprimitur character, ita in ſacramẽto baptiſmi: ſed in definitione baptiſmi non ponebatur character. ergo nec in definitione ordinis debet poni. ¶ Præterea in baptiſmo etiam quædam ſpititualis datur poteſtas accedendi ad ſacr̃a: & iterum eſt quoddã ſignaculũ cùm ſit ſacramentũ. ergo hæc definitio conuenit baptiſmo, & ſic inconueniẽter aſſignat̃ de ordine. ¶ Præterea, ordo relatio quædã eſt quę in vtroq; extremorum ſaluatur: extrema autẽ huiuſmodi relationis ſunt ſuperior & inferior. ergo inferiores habent ordinem ſicut & ſuperiores: ſed in eis non eſt aliqua poteſtas præeminentiæ, qualis ponitur hîc in definitione ordinis, vt patet per expoſitionem ſequentẽ, vbi ponitur promotio poteſtatis. ergo inconuenienter definitur hîc ordo.

¶ Reſpõdeo dicendum, q̃ definitio quam Magiſter de ordine ponit conuenit ordini, ſecundum q̃ eſt eccleſiæ ſacr̃m: & ideò duo ponit, ſignũ exteri⁹, ibi (ſignaculũ quoddã &c.). i. ſignũ quoddã, & effectus interior, ibi (in quo ſpiritualis poteſtas &c.)

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ ſignaculũ non ponitur hîc pro charactẽre interiori, ſed pro eo quod exteriùs geritur, quod eſt ſignũ interioris poteſtatis & cauſa: & ſic etiam ſumitur character in alia definitione: ſi tamen pro interiori charactere ſumeretur non eſſet inconueniens, quia diuiſio ſacr̃i in illa tria non eſt in partes integrales propriè loquendo: quia illud quod eſt res tantũ non eſt de eſſentia ſacramẽti, quod eſt etiam ſacramentũ tantũ tranſit, & ſacr̃m manere dicitur. Vnde relinquitur q̃ ipſe character interior ſit eſſentialiter & principaliter ipſum ſacramentum ordinis.

¶ Ad Secundum dicendum, q̃ baptiſmus quãuis in eo conferatur aliqua ſpiritualis poteſtas recipiendi alia ſacr̃a, ratione cuius charactẽrem imprimit: non tamẽ hîc eſt principalis effectus eius, ſed ablutio interior, propter quam baptiſmus fieret etiam priori cauſa non exiſtẽte: ſed ordo poteſtatẽ principaliter importat: & ideò character qui eſt ſpiritualis poteſtas in definitione ordinis ponitur: non autem in definitione baptiſmi.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ in baptiſmo datur quædam potentia ſpũalis ad recipiendũ, & ita quodammodò paſſiua: poteſtas autem propriè nominat potentiam actiuam cum aliqua præeminentia: & ideò hæc definitio baptiſmo non competit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd nomen ordinis du-

nis dupliciter accipiť:quandoq; enim ſignificat ipſam relationē,& ſic eſt tam in inferiori q̄ in ſuperiori,vt obiectio tāgit, & ſic nō accipitur hīc. Aliqñ autē accipiť pro ipſo gradu qui ordinem primo modo acceptū facit:& quia ratio ordinis prout eſt relatio inuenitur vbi aliquid ſuperius altero occurrit: ideò hic gradus eminens per poteſtatem ſpiritualem ordo nominatur.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ordo ſit ſacramentum.

Ad tertium ſic procedit. Videtur q̄ ordo non ſit ſacrm. Sacramentum em̄,vt dicit Hug. de Sct̄o Vict. eſt materiale elm ſed ordo non nominat aliquid hmōi,ſed magis religionē vel poteſtatē,qa ordo eſt pars poteſtatis ſecundū Priſci. ergo non eſt ſacramentum. ¶ Præterea,ſacra non ſunt de eccleſia triūphante:ſed ordo eſt ibi,vt patet de angelis. ergo non eſt ſacramentum. ¶ Præterea,ſicut prælatio ſpiritualis quæ eſt ordo datur cum quadam conſecratione,ita & prælatio ſæcularis:quia & Reges inunguntur,vt dictum eſt:ſed regia dignitas non eſt ſacrm. ergo nec ordo de quo loquimur.

¶ Sed cōtrà eſt, qa ab omnibus enumeratur inter ſeptē eccleſiæ ſacra. ¶ Præterea, propter quod vnumquodq;, & illud magis: ſed propter ordinem fit homo diſpenſator aliorum ſacramentorum. ergo ordo habet magis rationem quòd ſit ſacramentum quàm alia.

¶ Reſpondeo dicendum,q̄ ſacramentum (vt ex dictis patet) nihil eſt aliud quàm quædam ſanctificatio homini exhibita cum aliquo ſigno viſibili:vnde cùm in ſuſceptione ordinis quędam conſecratio homini exhibeatur per viſibilia ſigna,conſtat ordinem eſſe ſacramentum.

¶ Ad primum ergo dicendum,q̄ quāuis ordo non exprimat aliquod materiale elementū, tñ ordo nō cōferť ſine aliquo elemēto materiali.

¶ Ad ſecundū dicendū, q̄ ptātes ꝓportionari debēt illis ad quę ſunt:cōicatio autē diuinorum ad quā dať ſpūalis ptās,non fit angelis p aliqua ſenſibilia ſigna,ſicut in hoībus cōtingit: & ideò ptās ſpūalis quæ eſt ordo nō adhibeť angelis cū aliquib⁹ ſignis viſibilib⁹ ſicut hoībus: & ideò in hoībus eſt ordo ſacrm,ſed non in angelis.

¶ Ad tertiū dicendū,q̄ non oīs benedictio quę hoībus adhibeť,vel cōſecratio eſt ſacrm,qa & monachi & abbates benedicunť,tñ illę benedictiones nō ſunt ſacra,& ſimiliter nec regalis vnctio: qa per hmōi benedictiones non ordinanť aliqui ad diſpenſationē diuinorū ſacramentorum,ſicut per benedictiones ordinis.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum forma huius ſacramenti conuenienter exprimatur.

Ad quartum ſic ꝓcediť. Videť q̄ forma huius ſacri incōuenienter in litera exprimať. Quia ſacra efficaciam habēt ex forma:ſed efficacia ſacramentorū eſt ex virtute diuina quæ in eis ſecretiùs operatur ſalutē. ergo in forma huius ſacri deberet fieri mentio de virtute diuina per inuocationē Trinitatis,ſicut in aliis ſacramentis. ¶ Præterea,imperare eſt eius qui habet authoritatē: ſed authoritas non reſidet apud eū q̄ ſacra diſpēſat, ſed miniſteriū tantū. ergo nō deberet vti imperatiuo modo vt diceret ſic, Agite vel accipite hoc vel illud,vel aliquid huiuſmodi. ¶ Præterea, in forma ſacramenti nō debet fieri mētio niſi de illis quę ſunt de eſſentia ſacri:ſed vſus poteſtatis acceptæ non eſt de eſſentia ſacramenti huius, ſed cōſequitur ad ipſum. ergo non debet de eo fieri mentio in forma huius ſacramēti. ¶ Præterea,oīa ſacra ordinant ad æternam remunerationem: ſed in formis aliorum ſacramentorum non fit mentio de remuneratione. ergo nec in forma huius ſacramenti deberet de ea fieri mētio, ſicut fit cùm dicitur, Habiturus partem ſi fideliter &c.

¶ Reſpondeo dicendū,q̄ hoc ſacrm principal'r cōſiſtit in poteſtate tradita: poteſtas autē à poteſtate traducitur, ſicut ſimile, ex ſimili: & iterum poteſtas per vſum innoteſcit,quia potētiæ notificanť per actus:& ideò ī forma ordinis exprimitur vſus ordinis per actum qui imperatur,& exprimitur traductio poteſtatis per imperatiuum modum.

¶ Ad primū ergo dicendū, q̄ alia ſacra non ordinātur prīcipaliter ad effectus ſimiles poteſtati per quā ſacra diſpēſantur, ſicut hoc ſacrm: & ideò in hoc ſacro eſt quaſi quædā cōmunicatio vniuoca: vnde in aliis ſacramētis exprimitur aliquid ex parte diuinæ virtutis,cui effectus ſacri aſſimilatur,non autē in hoc ſacramento:quamuis enim in epiſcopo, qui eſt miniſter huius ſacramēti non ſit authoritas reſpectu collationis huius ſacramenti: tñ habet aliquā authoritatē reſpectu poteſtatis ordinis q̄ conferť per ipſum inquantū à ſua poteſtate deriuatur.

¶ Ad ſecundū dicendū, q̄ vſus poteſtatis eſt effectus ptātis in genere cauſæ efficiētis, & ſic nō habet qd' in definitiōe ordīs ponať, ſed eſt quo dāmodò cauſa in gñe cauſę finalis: & ideò ſecūdū hanc rationē poni pōt in definitiōe ordinis.

ARTICVLVS. V.

Vtrum hoc ſacramentum habeat materiam.

Ad quintum ſic procediť. Videť q̄ hoc ſacrm nō habeat materiā. Quia in omni ſacramento quod habet materiam, virtus operans in ſacramento eſt in materia:ſed in rebus materialibus quæ hic adhibentur,ſicut ſunt claues & cādelabra & huiuſmodi,

non

non videt eſſe aliqua virtus ſanctificandi. ergo non habet materiã. ¶ Prætereà, in iſto ſacro confertur plenitudo gratiæ ſeptiformis, vt in litera dicitur, ſicut in cõfirmatione: ſed materia cõfirmationis ꝑexigit ſanctificationẽ: cùm ergo ea quæ in hoc ſacro videnť eſſe materialia non ſint præſanctificata, videtur ꝙ non ſint materia ſacri huius. ¶ Prætereà, in quolibet ſacro habẽte materiam requiritur cõtactus materiæ ad eum qui ſuſcipit ſacrm: ſed vt à quibuſdã dicitur cõtactus dictorũ materialiũ ab eo qui ſuſcipit ſacrm non eſt de neceſsitate ſacri, ſed ſolũ porrectio. ergo prædictæ res materiales non ſunt materia huiuſmodi ſacramenti.

¶ Sed contrà eſt, quia omne ſacrm conſiſtit in rebus & in verbis: ſed res in quolibet ſacro ſunt materia ipſius. ergo & res quæ in hoc ſacro adhibentur ſunt materia huius ſacri. ¶ Prætereà, plus requiritur ad diſpenſandum ſacra quàm ad ſuſcipiendũ ſacramẽta: ſed baptiſmꝰ in quo datur poteſtas ad ſuſcipiendũ ſacramenta indiget materia. ergo & ordo in quo datur poteſtas ad ea diſpenſanda.

¶ Reſpondeo dicendũ, ꝙ materia in ſacramẽtis exteriùs adhibita ſignat virtutẽ in ſacris agentem ex extrinſeco omnino aduenire: vnde cùm effectus proprius hmõi ſacramenti. ſ. character non percipiatur ex aliqua operatione ipſius ꝙ ad ſacrm accedit, ſicut in pnĩa: ſed omnino ex extrinſeco aduenĩat, cõpetit ei materiã habere: tñ diuerſimodè ab aliis ſacramẽtis quæ materiã habent: quia hoc quod in ſacro conferť in aliis ſacris deriuatur tantũ à Deo, nõ à miniſtro qui ſacramentũ diſpẽſat: ſed illud quod in ſacro traditur. ſ. ſpũalis poteſtas deriuatur etiam ab eo ꝙ ſacrm dat, ſicut poteſtas imperfecta à perfecta: & ideò efficacia aliorum ſacrorum principaliter conſiſtit in materia, quæ virtutẽ diuinam habet & ſignat & continet ex ſanctificatione per miniſterium adhibita: ſed efficacia hmõi ſacri principaliter reſidet penes eum qui ſacrm diſpẽſat: materia autẽ adhibetur magis ad determinãdum poteſtatem quę traditur particulariter ab habente eam completè q̃ ad poteſtatem cauſandam, quod patet ex hoc quòd materia competit vſui poteſtatis.

¶ Et per hoc patet ſolutio ad primum.

¶ Ad ſecundum dicendum, ꝙ materiã in aliis ſacramentis oportet ſanctificari propter virtutẽ quam continet: ſed non eſt ita in propoſito.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ ſuſtinendo illud dictum ex dictis apparet cauſa eius, quia eĩ poteſtas ordinis accipiť à miniſtro, ſed non à materia: ideò porrectio materiæ magis eſt de eſſentia ſacri quàm tactus, tñ ipſa verba formę videntur oſtendere ꝙ tactus materiæ ſit de eſſentia ſacramenti, ꝙa diciť, Accipe hoc vel illud.

QVAESTIO. XXXV.

De effectu huius ſacramenti.

DEinde conſiderãdum eſt de effectu huius ſacramenti. Circa quod quæruntur quinque. Primò, Vtrum in ſacramento ordinis gratia conferatur. Secundò, Vtrum imprimatur character. Tertiò, Vtrũ character ordinis præſupponat charactêrem baptiſmalem. Quartò, Vtrum præſupponat charactêrem cõfirmationis. Quintò Vtrũ character vnius ordinis præſupponat charactêrem alterius.

ARTICVLVS. I.

Vtrum in ſacramento ordinis conferatur gratia gratum faciens.

Tho. vbi. ſ. art. 2. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur ꝙ in ſacro ordinis non conferatur gratia gratum faciẽs, quia cõiter dicitur ꝙ ſacramentum ordinis ordinatur contra defectum ignorantię: ſed contra ignorantiã non dať gratia gratum faciens, ſed gratia gratis data: qa gratia gratum faciens magis reſpicit affectũ. ergo in hoc ſacramento ordinis non datur gratia gratũ faciens. ¶ Prætereà, ordo diſtinctionẽ importat: ſed mẽbra eccleſiæ non diſtinguuntur per gratiam gratum facientem: ſed ſecundum gratiam gratis datam: de qua dicitur. 1. Cor. 12. Diuiſiones gratiarũ ſunt. ergo in ordine non datur gratia gratum faciens. ¶ Prætereà, nulla cauſa præſupponit effectum ſuum, ſed in eo qui accedit ad ordines præſupponitur gratia per quam fit idoneus ad executionẽ ordinis. ergo talis gratia non confertur in collatione ordinis.

¶ Sed cõtrà, ſacra no. le. efficiunt quod figurãt: ſed ordo per numerũ ſeptenarium ſignat ſeptẽ dona Spũs ſancti, vt in litera dicitur. ergo dona Spũs ſancti quæ non ſunt ſine gratia gratũ faciente in ordine dantur. ¶ Prætereà, ordo eſt ſacramentũ no. le. ſed in definitione talis ſacri ponitur vt cauſa gratiæ exiſtat. ergo cauſat gratiã in ſuſcipiente.

¶ Reſpondeo dicendũ, ꝙ Dei perfecta ſunt opera, vt dicitur Deute. 32. & ideò cuicũq; datur potentia aliqua diuinitùs, dantur ea per quæ exequutio illius potentiæ poteſt congruè fieri, & hoc etiã in naturalibus patet. Quia animalibus dantur membra, quibus potentiæ animæ poſſunt exire in actus ſuos, niſi ſit defectus ex parte materiæ: ſicut autẽ gratia gratũ faciens eſt neceſſaria

ceſſaria ad hoc q̃ homo dignè ſacramenta recipiat, ita etiã ad hoc q̃ homo dignè ſacramenta diſpẽſet: & ideò ſicut in baptiſmo per quem fit homo ſuſceptiuus aliorũ ſacramentorũ datur gratia gratum faciens, ita in ſacramento ordinis per quod homo ordinatur ad aliorũ ſacramentorũm diſpenſationem.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd ordo datur non in remedium vnius perſonæ, ſed totius eccleſiæ: vnde quod dicitur contra ignorãtiam dari, non eſt intelligendum ita q̃ per ſuſceptionem ordinis pellatur ignorãtia in ſuſcipiẽte: ſed quia ſuſcipiens ordinem præficitur ad pellendam ignorantiam in plebe.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd quamuis dona gratiæ gratum facientis cõmunia ſint omnibus membris eccleſiæ: tamen illorum actus donorum ſecundum quæ attenditur diſtinctio in membris eccleſiæ idoneus ſuſceptor aliquis eſſe non poteſt, niſi charitas adſit, quæ quidem ſine gratia gratum faciente eſſe non poteſt.

¶ Ad tertiũ dd'm, quòd ad idoneam exequutionem ordinum non ſufficit bonitas qualiſcunq; ſed requiritur bonitas excellens: vt ſicut illi qui ordinem ſuſcipiunt ſuper plebem conſtituuntur gradu ordinis, ita & ſuperiores ſint merito ſanctitatis: & ideò præexigitur gratia quæ ſufficiebat ad hoc quòd dignè connumerentur in plebe Chriſti: ſed confertur in ipſa ſuſceptione ordinis amplius gratiæ munus per quod ad maiora reddantur idonei.

ARTICVLVS II.

Vtrum in ſacramento ordinis character imprimatur quantùm ad omnes ordines.

Ad ſecundum ſic procedit. Videt̃ q̃ in ſacro ordinis nõ imprimatur character quantùm ad oẽs ordines. Quia ordinis character eſt quædam ſpiritualis poteſtas: ſed quidam ordines non ordinantur niſi ad quoſdam actus corporales, ſcilicet, oſtiarij vel acolythi. ergo in eis non imprimitur character. ¶ Præterea, omnis character eſt indelebilis. ergo per charactẽrem homo ponitur in tali ſtatu à quo non poſsit recedere: ſed illi qui habent aliquos ordines poſſunt licitè redire ad laicatum. ergo non imprimitur character in oẽibus ordinibus. ¶ Præterea, per charactẽrem homo aſſcribitur ad aliquid ſacrum dandum, vel ad ſuſcipiendum: ſed ad ſuſceptionem ſacramentorũ homo ſufficienter ordinatur per charactẽrem baptiſmalem: diſpenſator autem ſacramentorum non conſtituitur aliquis niſi in ordine ſacerdotali. ergo in aliis ordinibus non imprimitur character.

¶ Sed contrà, omne ſacramentum in quo non imprimitur character eſt iterabile: ſed nullus ordo eſt iterabilis. ergo in quolibet ordine imprimitur character. ¶ Præterea, character eſt ſignum diſtinctiuum: ſed in quolibet ordine eſt aliqua diſtinctio. ergo quilibet ordo imprimit charactẽrem.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd circa hoc eſt triplex opinio vel fuit. Quidam enim dixerunt q̃ in ſolo ordine ſacerdotali character imprimitur. Sed hoc non eſt verum, quia actum diaconi nullus poteſt exercere licitè niſi diaconus: & ita patet quòd habet aliquam ſpecialem poteſtatem in diſpenſatione ſacramentorum quam alij non habent. Et propter hoc alij dixerunt q̃ in ſacris ordinibus imprimitur character, non autem in minoribus. Sed hoc nihil eſt, quia per quemlibet ordinem aliquis conſtituitur ſupra plebem in aliquo gradu poteſtatis ordinatæ ad ſacramentorum diſpẽſationem. Vnde cùm character ſit ſignum diſtinctiuum ab aliis, oportet quòd in omnibus character imprimatur: cuius etiam ſignum eſt q̃ perpetuò manent, & nunquàm iterantur. Et hæc eſt tertia opinio quæ communior eſt.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quilibet ordo vel habet actum circa ipſum ſacramẽtum, vel ordinatum ad ſacramentorum diſpenſationem: ſicut oſtiarij habent actum admittendi homines ad diuinorum ſacramentorum inſpectionem, & ſic de aliis: & ideò in omnibus requiritur ſpiritualis poteſtas.

¶ Ad ſecundum dicendũ, quòd quantuncunq; homo ad laicatũ ſe transferat, ſemper tñ manet in eo character: quod patet ex hoc q̃ ſi ad clericatum reuertatur: non iterum ordinem quem habuerat ſuſcipit.

¶ Ad tertium dicendum, ſicut ad primum.

ARTICVLVS. III.

Vtrum character ordinis præſupponat charactẽrem baptiſmalem.

Ad tertium ſic procedit. Videtur quòd character ordinis nõ præſupponit charactẽrem baptiſmalem. Quia per charactẽrem ordinis homo efficitur diſpenſator ſacramentorum, per charactẽrem baptiſmalem ſuſceptiuus eorundem: ſed poteſtas actiua non præſupponit de neceſsitate paſsiuam, quia poteſt eſſe ſine ea, ſicut patet in Deo. ergo character ordinis nõ præſupponit de neceſsitate charactẽrem baptiſmalem. ¶ Præterea, poteſt contingere q̃ aliquis non ſit baptizatus qui ſe baptizatum exiſtimat probabiliter: ſi ergo talis ad ordines accedat non conſequetur charactẽ-

rem

rem ordinis, ſi character ordinis præſupponit characterem baptiſmalē:& ſic ea quæ faciet vel in cōſecratione vel in abſolutione nihil erunt, & in hoc eccleſia decipiet,quod eſt incōueniēs.

¶ Sed contrà, baptiſmus eſt ianua ſacramentorum.ergo cùm ordo ſit quoddam ſacramētum præſupponit baptiſmum.

¶ Reſpondeo dicendū, ꝙ nihil pōt aliquid accipere cuius receptiuam potentiā non habet, per characterē autē baptiſmalē efficitur homo receptiuus aliorum ſacramentorū: vnde qui characterem baptiſmalē non habet nullum alterum ſacramentū recipere poteſt,& ſic character ordinis baptiſmalem characterem præſupponit.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ in eo qui habet potentiā actiuam,à ſe potentia actiua non præſupponit paſsiuā:ſed in eo qui habet potentiam actiuam ab altero præexigitur ad potentiam actiuam potentia paſsiua quę recipere poſſit potentiam actiuam.

¶ Ad ſecundum dicundū, ꝙ talis ſi ad ſacerdotium promoueatur non eſt ſacerdos,nec conficere pōt,nec abſoluere in foro pœnitētiali. Vnde ſecundum Canones debet iteratò baptizari & ordinari:& ſi etiā in epiſcopū promoueatur, illi quos ordinat non habent ordinē, ſed tn̄ piè credi poteſt,ꝙ quantū ad vltimos effectus ſacramentorū ſummus ſacerdos ſuppleret defectū, & ꝙ non permitteret hoc ita latēre ꝙ eccleſiæ poſſet periculum imminere.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum character ordinis præſupponat characterēm confirmationis.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur ꝙ præſuppponat de neceſsitate characterē confirmationis. Quia in his quę ſunt ordinata adinuicem,ſicut medium præſupponit primū,ita vltimū præſupponit medium: ſed character confirmationis præſupponit baptiſmalē quaſi primum. ergo character ordinis præſupponit characterem confirmationis quaſi medium. ¶ Prætereà, qui ad alios confirmandos ponuntur maximè debent eſſe firmi: ſed illi qui ſacrm ordinis ſuſcipiunt,ſunt aliorū confirmatores.ergo ipſi maximè debent habere ſacramentū confirmationis.

¶ Sed contrà, Apoſtoli receperunt poteſtatem ordinis ante aſcēſionem,Ioā.20. vbi dictum eſt, Accipite Spiritū ſanctū,ſed cōfirmati ſunt poſt aſcenſionē per aduentum Spiritus ſancti. ergo non præſupponit confirmationem.

¶ Reſpondeo dicendum, ꝙ ad ſuſceptionē ordinis præexigitur aliquid quaſi de neceſsitate ſacri, & aliqd de cōgruitate. De neceſsitate em̄ ſacri exigitur ꝙ ille qui accedit ad ordines ſit ſuſceptiuus,quod cōpetit ei per baptiſmū:& ideò character baptiſmalis præſupponitur de neceſsitate ſacri, ita ꝙ ſine eo ſacrm ordinis conferri nō poteſt:ſed de congruitate requiritur omnis perfectio per quam aliqs reddatur idoneus ad exequutionē ordinis, & vnum de iſtis eſt vt ſit confirmatus: & ideò de cōgruitate character ordinis characterem confirmationis præſupponit,& non de neceſsitate.

¶ Ad primum ergo dicendū, ꝙ non eſt ſimilis habitudo huius medij ad vltimum, & primi ad medium:quia per characterē baptiſmalē fit homo ſuſceptiuus ſacri confirmationis: non autē per ſacrm confirmationis fit ſuſceptiuus ſacramenti ordinis,& ideò nō eſt ſimilis ratio.

¶ Ad ſecundū dicendum, ꝙ illa ratio procedit de idoneitate quantū ad congruitatem.

ARTICVLVS. V.

Vtrum character vnius ordinis de neceſsitate præſupponat characterem alterius ordinis.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur ꝙ character vniꝰ ordinis præſupponat de neceſsitate characterē alterius ordinis. Quia maior eſt conuenientia ordinis ad ordinem,quàm ordinis ad aliud ſacrm:ſed character ordinis præſupponit characterē alterius ſacri. ſ. baptiſmi. ergo multo fortiùs character vnius ordinis præſupponit characterē alterius.

¶ Prætereà,ordines ſunt quidā gradus:ſed nullus pōt peruenire ad poſteriorē gradū niſi priorem aſcenderit.ergo nullus poteſt acciperecharacterem ordinis ſequētis niſi priùs accipiat ordinem præcedentem.

¶ Sed contrà,ſi omittatur aliquid in ſacramento quod ſit de neceſsitate ſacramenti,oportet ꝙ ſacrm iteretur: ſed ſi aliquis accipiat ſequentem ordinem prætermiſſo primo nō reordinabitur ſed confertur ſibi quod deerat ſecundum ſtatuta Canonum. ergo præcedens ordo non eſt de neceſsitate ſequentis.

¶ Reſpondeo dicendū, ꝙ non eſt de neceſsitate ſuperiorum ordinū ꝙ aliquis minores ordines priùs habeat,quia poteſtates ſunt diſtinctę, & vna quantùm eſt de ſui ratione non requirit aliam in eodem ſubiecto: & ideò etiā in primitiua eccleſia aliqui ordinabātur in presbyteros, qui priùs inferiores ordines non ſuſceperant:& tn̄ poterāt oīa quę inferiores ordines poſſunt, quia inferior poteſtas cōpræhenditur in ſuperiori virtute: ſicut ſenſus in intellectu, & ducat in regno:ſed poſteà per conſtitutionē eccleſiæ determinatū eſt ꝙ ad maiores ordines ſe non ingerat qui priùs in minoribus officiis ſe non humiliauit: & inde eſt ꝙ qui ordinantur per ſaltum ſecundum Canones non reordinantur,ſed id

id quod omiſſum fuerat de præcedentibus ordinibus eis confertur.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ magis conueniunt ordines adinuicem ſecundũ ſimilitudinem ſpeciei quàm ordo cum baptiſmo: ſed ſecundũ proportionem potentię ad actum magis conuenit baptiſmus cum ordine: qa per baptiſmum acquirit homo potentiam paſsiuã recipiendi ordines: non autem per ordinem inferiorẽ datur potentia paſsiua recipiendi maiores ordines.

¶ Ad ſecundum dicẽdum, q̃ ordines non ſunt gradus qui occurrant in actione vna vel in vno motu, vt oporteat ad vltimum per primum deuenire: ſed ſunt ſicut gradus in diuerſis rebus conſtituti, ſicut eſt gradus inter hominem & angelum, nec oportet q̃ ille qui ſit angelus priùs fuerit homo: ſimiliter etiam eſt gradus inter caput & omnia membra corporis, nec oportet q̃ illud quod eſt caput priùs fuerit pes, & ſimiliter eſt in propoſito.

QVAESTIO. XXXVI.

De qualitate ſuſcipientium.

DEinde conſiderandum eſt de qualitate ſuſcipientium hoc ſacramentũ. Circa quod quæruntur quinq;. Primò, Vtrum in ſuſcipientibus hoc ſacramentum requiratur bonitas vitæ. Secundò, Vtrum requiratur ſcientia totius ſacræ ſcripturæ. Tertiò, Vtrũ ex ipſo merito vitæ aliquis ordinis gradus cõſequatur. Quartò, Vtrum promouens indignos ad ordines peccet. Quinto, Vtrum aliquis peccator exiſtens poſsit ſine peccato ordine ſuſcepto vti.

ARTICVLVS. I.

Vtrum in ſuſcipientibus ordinem requiratur bonitas vitæ.

Thom. vbi. ſ. art. 3. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic procedit. Videtur q̃ in ſuſcipientibus ordines non requirat bonitas vitę. Quia per ordinẽ aliquis ordinatur ad diſpenſationẽ ſacramentorum: ſed ſacramenta poſſunt diſpenſari à bonis & malis. ergo non requiritur bona vita. ¶ Prætereà, non eſt maius miniſterium quod Deo in ſacramentis exhibetur, quàm quod ipſi corporaliter adhibetur: ſed à miniſterio ipſius corporali nõ repulit Dominus mulierem peccatricem & infamem, vt patet Luc. 7. ergo nec à miniſterio eius in ſacris tales ſunt amouendi. ¶ Prætereà, per oĩem gratiam datur aliquod remediũ cõtra pctm̃: ſed illis qui habent pctm̃ non debet aliquod remediũ denegari quod eis valere poſsit. cùm ergo in ſacramento ordinis gratia conferatur, videtur quòd debeat etiam peccatoribus hoc ſacrm̃ dari.

¶ Sed cõtrà, Leui. 21. homo de ſemine Aaron quĩ habuerit maculã non offerat panes corã Dño, nec accedat ad miniſteriũ eius: ſed per maculã (vt dicit gloſ.) omne vitiũ intelligitur. ergo ille qui eſt aliquo vitio irretitus non debet ad miniſteriũ ordinis adhiberi. ¶ Prætereà, Hiero. dicit q̃ nõ ſolũ epi presbyteri & diaconi debent magnopere prouidere, vt cũctum populũ cui præſident ſermone & conuerſatione præcedãt: verùm etiã inferiores grad⁹, & oẽs qui diuino oraculo deſeruiũt: & quia vehemẽter eccleſiam Dei deſtruit meliores eſſe laicos quàm clericos. ergo in oĩbus ordinibus requiritur ſanctitas vitæ.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ ſicut Dio. dicit. 1. c. eccle. Hier. vt ſubtiliores & clariores eſſentiæ repletæ influxu ſolariũ ſplendorum, lumen in eis ſupereminẽs ad ſimilitudinẽ Solis ad alia corpora inuehunt: ſic in omni diuino nõ eſt audendũ aliis dux eſſe niſi ſecundũ oẽm habitum ſuum factus Deiformiſsimus & Deo ſimillimus. Vnde cũ in quolibet ordine aliquis cõſtituat dux aliis in rebus diuinis, quaſi p̃ſumptuoſus mortaliter peccat, q̃ cũ cõſciẽtia pctī mortalis ad ordines accedit: & ideò ſctitas vitæ requiritur ad ordinem de neceſsitate præcepti, ſed non de neceſsitate ſacramenti. Vnde ſi malus ordinatur, nihilominus ordinem habet, tñ cum peccato.

¶ Ad primũ ergo dicendum, q̃ ſicut vera ſacra ſunt q̃ pctõr diſpẽſat, ita verũ ſacrm̃ ordinis recipit, & ſicut indignè diſpẽſat, ita indignè recipit.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, q̃ illud miniſteriũ erat tm̃ in exequutione corporalis obſequij, quod etiã licitè peccatores facere poſſunt. Secùs autẽ de miniſterio ſpirituali ad quod applicant ordinati, quia per ipſum efficiuntur medij inter Deum & plebem: & ideò debent de bona conſcientia nitère quo ad Deum, & bona fama quo ad homines.

¶ Ad tertium dicendum, qdòd aliquæ medicinæ ſunt quæ exigunt robur naturæ, aliâs cum periculo mortis adſumuntur, & aliæ ſunt quæ debilibus dari poſſunt: ita etiã in ſpiritualibus quædam ſacramenta ſunt ordinata ad remedium peccati, & talia peccatoribus ſunt exhibenda, ſicut baptiſmus & pœnitentia: illa verò quæ perfectionem gratiæ conferunt requirunt hominem per gratiam confortatum.

ARTICVLVS. II.

Vtrum requiratur ſcientia totius ſacræ ſcripturæ.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ requiratur ſcientia totius

tius ſacrę ſcripturę. Quia ille debet habere legis ſcientiam à cuius ore lex requiritur: ſed legem requirunt de ore ſacerdotis, vt patet Mala. 2. ergo ipſe debet legis totius habere ſcientiã. ¶ Præterea. 1. Pet. 1. parati omni poſcenti vos ad ſatiſfaciendum de ea quæ in vobis eſt fide & ſpe: ſed reddere de his rationẽ quæ ſunt fidei & ſpei eſt illorum qui perfectã ſcientiã ſacrarum ſcripturarum habent. ergo talẽ ſcientiã debent habere illi qui ponunt in ordinibus, quibus verba prædicta dicuntur. ¶ Præterea, nullus congruè legit quod non intelligit, quia legere & nõ intelligere negligere eſt, vt dicit Cato. Sed ad lectores q eſt quaſi infimus ordo, pertinet legere vetus Teſtamentũ, vt in litera dicit. ero ad eos pertinet habere totius veteris Teſtamenti intellectũ, & multo fortiùs ad alios ſuperiores ordines.

¶ Sed contrà eſt, q multi promouẽtur ad ſacerdotium qui penitus de talibus nihil ſciunt, etiã in religionibus multis, ergo videtur q talis ſcientia non requiratur. ¶ Præterea, in vitis Patrũ legitur aliquos ſimplices monachos ad ſacerdotium promotos, qui erant ſanctiſsimæ vitæ. ergo non requirit prædicta ſcientia in ordinãdis.

¶ Reſpondeo dicendũ, q in quolibet actu hominis, ſi debet eſſe ordinatus, oportet q adſit directio rationis: vnde ad hoc q ordinis officiũ exequatur, oportet q habeat tantũ de ſcientia quæ ſufficiat ad hoc q dirigat in actum ordinis illius: & ideò etiã talis ſcientia requirit in eo, qui debet ad ordines promoueri, & non q vniuerſaliter in tota ſcriptura ſit inſtructꝰ: ſed plus vel minùs ſecundũ q ad plura vel pauciora ſe eius officium extendit: vt. ſ. illi qui aliis præponuntur curam animarum ſuſcipientes, ſciãt quę ad exequutionem ſui ordinis ſpectant.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q ſacerdos habet duos actus, vnum principalẽ ſupra corpus Chriſti verũ: & alium ſecundariũ ſupra corpus Chriſti myſticum: ſecundus autem actus dependet à primo, ſed non conuertitur: & ideò aliqui ad ſacerdotium promouentur quibus committitur primus actus tantũ, ſicut religioſi quibus cura animarum non cõmittit, & à taliũ ore lex non requiritur, ſed ſolũ q ſacra conficiant: & ideò talibus ſufficit ſi tantũ de ſcientia habeant, q ea q ad ſacrm perficiendũ ſpectant, ritè ſeruare poſſint. Alij autẽ promouent ad alium actum qui eſt ſupra corpus myſticum, & à talium ore populus legem requirit: vnde ſciẽtia legis in eis debet eſſe, non quidem vt ſciant omnes difficiles quæſtiones, q. a in his debet ad ſuperiores recurſus haberi: ſed vt ſciant, ea quæ populus debet credere, & obſeruare de lege. Sed ad ſuperiores ſacerdotes. ſ. epiſcopos pertinet vt etiam ea quæ difficultatem in lege facere poſſunt ſciant, & tanto magis quãto in maiore gradu collocãtur.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, q ratio reddenda de fide & ſpe, non eſt intelligẽda talis, quæ ſufficiat ad probandum q̃ fidei vel ſpei ſunt, cũ vtrunq; de inuiſibilibus ſit: ſed vt ſciant in cõi probabilitatem vtriuſq; oſtendere, ad quod non requiritur multùm magna ſcientia.

¶ Ad tertium dicendũ, q ad lectorem non pertinet tradere intellectum ſacræ ſcripturæ populo, quia hoc eſt ſuperiorum ordinũ, ſed ſolùm pronuntiare: & ideò ab eo non exigitur q habeat tantũ de ſciẽtia, qua ſacram ſcripturã intelligat, ſed ſolũ quòd rectè pronũtiare ſciat: & qa talis ſcientia de facili addiſcitur à multis: ideò probabiliter æſtimari põt q ordinatus talẽ ſcientiam acquirat, ſi etiam tunc eam non habeat, maximè ſi in via ad hoc eſſe videatur.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ex merito vitæ aliquis gradus ordinis conſequatur.

Ad tertium ſic procedit. Videtur q ex ipſo merito vitæ aliquis ordinis gradus conſequatur. Quia ſicut dicit Chryſoſtom. non omnis ſacerdos ſanctus eſt, ſed omnis ſanctus ſacerdos eſt: ſed ex merito vitæ aliquis efficitur ſanctus. ergo & ſacerdos, & multo fortiùs alios ordines habens. ¶ Præterea, in rebus naturalibꝰ ex hoc ipſo aliqua in gradu ſuperiori collocant, q Deo appropinquant, & magis de eius bonitatibus participãt, vt Dio. dicit. 4. c. de Eccleſiaſtica Hierar. ſed ex merito ſanctitatis & ſciẽtiæ aliqs efficitur Deo propinquior, & plus de eius bonitatibus recipiẽs. ergo ex hoc ipſo in gradu ordinis collocatur.

¶ Sed contrà, ſanctitas ſemel habita põt amitti: ſed ordo ſemel habitus nunquã amittitur. ergo ordo non conſiſtit in ipſo merito ſanctitatis.

¶ Reſpõdeo dicendum, q cauſa debet eſſe proportionata ſuo effectui: & ideò ſicut in Chriſto à quo deſcendit gratia in oẽs homines, oportet q ſit gratiæ plenitudo, ita in miniſtris eccleſiæ, quorum non eſt dare gratiam, ſed gratiæ ſacra non conſtituitur gradus ordinis ex hoc q habent gratiam: ſed ex hoc quòd participant aliquod gratiæ ſacramentum.

¶ Ad primum ergo dicendum, q Chryſoſ. accipit ſacerdotis nomen quantũ ad rationem interpretationis, ſecundũ q ſacerdos idem eſt qd' ſacra dans. Sic enim quilibet iuſtus inquantũ ſacra merita alicui in auxiliũ dat, ſacerdotis interpretationẽ habet: non autẽ loquitur ſecundum nominis ſignificationẽ. Eſt enim hoc nomen ſacerdos inſtitutum ad ſignificandũ eum qui ſacra dat in ſacramentorum diſpenſatione.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd res naturales

efficiuntur

efficiuntur in gradu ſuper alia ſecundum quòd in ea agere poſſunt ex forma ſua: & ideò ex hoc ipſo quòd formam nobiliorem habent in altiori gradu conſtituũtur: ſed miniſtri eccleſiæ non præponuntur aliis, vt eis ex propriæ ſanctitatis virtute aliquid attribuant, quia hoc ſolius Dei eſt: ſed ſicut miniſtri, & quodammodò inſtrumẽta illius effluxus qui ſit à capite in membra: & ideò non eſt ſimile quantùm ad dignitatem ordinis, quamuis ſit ſimile quantùm ad congruitatem.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum promouens ad ordines indignos peccet.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ promouens indignos ad ordines non peccet, quia epiſcopus indiget coadiutoribus in minoribus officiis conſtitutis, ſed non poſſet eos inuenire in ſufficienti numero ſi talem idoneitatem requireret in eis qualis à ſanctis deſcribitur. ergo ſi aliquos non idoneos promouet, videtur quòd ſit excuſabilis.

¶ Præterea, eccleſia non ſolùm indiget miniſtris ad diſpenſationem ſpiritualum: ſed etiam ad gubernationem temporalium: ſed quandoque illi qui non habent ſcientiam vel ſanctitatem vitæ poſſunt eſſe vtiles ad gubernationem temporalium, vel propter potẽtiam ſæcularem, vel propter induſtriam naturalem. ergo videtur quòd tales ſine peccato poſſent promoueri.

¶ Præterea, quilibet tenetur vitare peccatum quantum poteſt. ſi ergo epiſcopus peccat indignos promouens, debet adhibere maximam diligentiam ad ſciendum an illi qui accedunt ad ordines ſint digni: vt fieret diligens inquiſitio de moribus & ſcientia eorum, quod non videtur alicubi obſeruari.

¶ Sed contrà: peius eſt promouere malos ad ſacra myſteria quàm iam promotos non corrigere: ſed Heli mortaliter peccauit non corrigens filios ſuos de malitia ſua: vnde cadens retrorſum mortuus eſt, vt dicitur primo Regum. ergo non ſine peccato euadit ſi indignos promouet. ¶ Præterea, ſpiritualia temporalibus ſunt præponenda in eccleſia: ſed mortaliter peccaret qui res eccleſiæ temporales ſcienter ſub periculo poneret. ergo multo fortiùs qui poneret res ſpũales ſub piculo: ſed ſub piculo ponit res ſpũales quicunq; indignos promouet: quia cuius vita deſpicitur, vt dicit Grego. reſtat vt eius prædicatio contemnatur, & eãdem ratione omnia ſpiritualia ab eis exhibita. ergo indignos promouens mortaliter peccat.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd à Domino deſcribitur fidelis ſeruus qui eſt conſtitutus ſupra familiam, vt det illi tritici menſuram: & ideò infidelitatis reus eſt, qui alicui ſupra menſuram eius diuina tradit: hoc autem facit quicunque indignos promouet, & ideo crimen mortale committit quaſi ſummo Domino infidelis: & præcipuè cùm hoc in detrimentum eccleſiæ vergat & honoris diuini qui per bonos miniſtros promouetur. Eſſet enim infidelis terreno domino, qui in eius officio aliquos inutiles poneret.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd Deus nunquam ita deſerit eccleſiam ſuam quin inueniantur idonei miniſtri ſufficientes ad neceſsitatem plebis, ſi digni promouentur & indigni repellerentur: & ſi non poſſunt tot miniſtri inueniri quot modò ſunt, melius eſſet habere paucos miniſtros bonos quàm multos malos, vt dicit beatus Clemens.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd temporalia non ſunt quærenda niſi propter ſpiritualia: vnde omne incommodum temporale deberet eligi & omne diſpendium, propter ſpirituale bonum promouendum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ad minus hoc requiritur quòd neſciat ordinans aliquid contrarium ſanctitati in ordinãdo eſſe: ſed etiam exigitur amplius: vt ſecundum menſuram ordinis vel officij iniungendi diligentior cura apponatur, vt habeatur certitudo de qualitate promouendorum ſaltem ex teſtimonio aliorũ, & hoc eſt quod Apoſtolus dicit. 1. Timoth. 5. Nemini citò manum impoſueris.

ARTICVLVS. V.

Vtrum quis in peccato exiſtens poſsit ſine peccato ordine ſuſcepto vti.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̃ aliquis in peccato exiſtẽs poſsit ſine peccato ordine ſuſcepto vti, quia peccat ſi non vtatur, cùm ex officio teneatur. ſi ergo vtendo peccat, non poteſt peccatum vitare, quod eſt inconueniens. ¶ Præterea, diſpẽſatio eſt iuris relaxatio. ergo quamuis de iure eſſet ei illicitum vti ordine ſuſcepto, tamen ex diſpẽſatione ei liceret. ¶ Præterea, quicunq; communicat alicui in peccato mortali peccat mortaliter. ſi ergo peccator in vſu ordinis peccat mortaliter, tunc etiam peccat mortaliter qui ab eo aliq̃d diuinorũ accipit, vel ab eo exigit, qd' videtur abſurdum. ¶ Præterea, ſi vtendo ordine ſuo peccat: ergo quilibet actus ordinis quem facit eſt peccatum mortale, & ita cùm in vna exequutione ordinis multi actus concurrant, videtur quòd multa peccata mortalia committat, quod valde durum videtur.

¶ Sed contrà eſt quod Dio. in epiſtola ad Demophilum dicit, Talis. ſ. qui non eſt illumina-

tus audax videtur ſacerdotalibus manū apponens,& non timet neq; verecūdatur diuina præter dignitatem exequẽs,& putans Deum ignorare q̄ ipſe in ſeipſo cognouit:& decipere exiſtimat falſo nomine patrem ab ipſo appellatum, & audet ipſius muneris immundas infamias, non enim dicam orationes, ſuper diuina ſigna Chriſtiformiter enuntiare. ergo ſacerdos eſt quaſi blaſphemus & deceptor qui indignè ſuum ordinem exequatur, & ſic mortaliter peccat,& eâdem ratione quilibet alius ordinatus.

¶ Præterea, ſanctitas requiritur in ſuſceptione ordinis vt ſit idoneus ad exequendum:ſed peccat mortaliter qui cum peccato mortali ad ordines accedit. ergo multo fortiùs peccat mortaliter in qualibet exequutione ſui ordinis.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd lex præcipit vt homo iuſtè ea quæ ſunt iuſta exequat: & ideò quicunq; hoc quod ſibi competit ex ordine facit indignè,quod iuſtum eſt iniuſtè exequitur, & contra præceptum legis facit,ac per hoc mortaliter peccat. Quicunque autem cum peccato mortali aliquod ſacrum officiū pertractat, non eſt dubium quin indignè illud facit: vnde patet q̄ mortaliter peccat.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd non eſt perplexus vt neceſsitatē peccandi habeat: quia poteſt peccatum dimittere vel officio reſignare, ex quo obligabat ad ordinis exequutionē.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ius naturale eſt indiſpenſabile: hoc autem eſt de iure naturali, vt homo ſancta ſanctè pertractet, & contra hoc nullus poteſt diſpenſare.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quandiu miniſter eccleſiæ qui eſt in peccato mortali ab eccleſia ſuſtinetur, ab eo ſacramenta eius ſubditus recipere debet,quia ad hoc ei obligatur: ſed tamen præter neceſsitatis articulum non eſſet tutum,quòd eum induceret ad aliquid ſui ordinis exequendum durante tali conſciētia, quòd ille in peccato mortali eſſet, quam tamen deponere poſſet:quia in inſtanti homo à diuina gratia emundatur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quandocunque homo exhibet ſe in aliquo actu vt miniſter eccleſiæ mortaliter peccat,& toties quoties huiuſmodi actum facit:qa vt Dionyſi.dicit primo capite Eccleſiaſticæ hierarchiæ : Immundis nec ſymbola, id eſt,ſacramentalia ſigna tangere fas eſt. Vnde quando tangunt res ſacras qua ſi ſuo officio vtentes peccant mortaliter. Secùs autem eſſet ſi in aliqua neceſsitate aliquod ſacrum contingerent,vel exequerentur in illo caſu in quo & laicis licet:ſicut ſi baptizaret in aliquo articulo neceſsitatis, vel ſi corpus Chriſti in terram proiectum colligeret.

QVAESTIO. XXXVII.

De diſtinctione ordinum.

Th.4.Di.24.q.2.ar.1.q.1.& ſeq.& ar.2.3.eiuſd.q.

COnſequenter agendum eſt de diſtinctione ordinum & eorum actibus & characteris impreſsione. Circa quod quæritur quinque. Primò, Vtrum ordo debeat in plures diſtingui. Secundò, quot ſint. Tertiò, Vtrum debeant diſtingui per ſacros, & non ſacros. Quartò, Vtrum actus ordinum conuenienter aſsignentur. Quintò, quando ordinum characteres imprimuntur.

ARTICVLVS. I.

Vtrum debeant plures ordines diſtingui.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̄ non debeant plures ordines diſtingui. Quāto enim aliqua virtus eſt maior, tāto minùs eſt multiplicata: ſed hoc ſacramētum eſt dignius aliis ſacramentis inquantum conſtituit ſuſcipientes in aliquo gradu ſuper alios:cùm ergo alia ſacramenta non diſtinguantur in plura quæ recipiant prædicationes totius,nec hoc ſacramentum debet in plures ordines diſtingui.

¶ Præterea,ſi diuiditur, aut eſt diuiſio totius in partes ingrales, aut in partes ſubiectiuas: non autem in partes integrales, quia ſic non reciperent p̄dicationes totius. ergo eſt diuiſio in partes ſubiectiuas: ſed partes ſubiectiuæ recipiunt in plurali prædicationem generis remoti, ſicut generis proximi: ſicut homo & aſinus ſunt plura animalia,& plura corpora animata.ergo & ſacerdotiū & diaconat⁹,ſicut ſunt plures ordines: ita ſunt plura ſacra , cùm ſacrm ſit quaſi genus ad ordines. ¶ Præterea,ſecundū Philoſophū.8. Ethi. Regimē in quo vnus tantū principatur eſt nobilius regimen communitatis,q̄ ariſtocratia, qua diuerſi in diuerſis officiis cōſtituunt: ſed regimen eccleſiæ debet eſſe nobiliſsimū. ergo nō debet eſſe in eccleſia diſtinctio ordinū ad diuerſos actus,ſed tota poteſtas deberet apud vnum reſidere,& ſic deberet eſſe tantùm vnus ordo.

¶ Sed cōtrà,eccleſia eſt corpus Chriſti myſticū ſimile corpori naturali ſecundū Apſum: ſed in corpore naturali ſunt diuerſa mēbrorū officia. ergo & in eccleſia debent eſſe diuerſi ordines.

¶ Præterea,myſteriū no. Teſta. eſt dignius q̄ veteris,vt patet.2.Cor.3.ſed in ve Teſt. non ſolùm ſacerdotes, ſed etiam miniſtri eorum leuitæ ſanctificabant: ergo & in no. Teſta. debent conſe-

crari

crari per ordinis ſacramentum non ſolùm ſacerdotes, ſed miniſtri eorum, & ita oportet quòd ſint plures ordines.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd ordinum multitudo eſt inducta in eccleſia propter tria. Primò quidem propter Dei ſapientiam commendandam, quæ in diſtinctione rerũ ordinata maximè relucet tam in naturalibus quàm in ſpiritualibus: qd' ſignificatur in hoc, q̃ Regina Saba videns ordinem miniſtrantium Salomoni non habebat vltrà ſpiritum, deficiens in admiratione ſapientiæ illius. Secundò ad ſubuenien dum humanæ infirmitati, quia per vnum non poterant omnia quæ ad diuina myſteria pertinebant expleri ſine magno grauamine: & ideò diſtinguuntur ordines diuerſi ad diuerſa officia: & hoc patet per hoc quod Dominus Numeri. 9. dedit Moyſi ſeptuaginta ſenes populi in adiutorium. Tertiò, vt via proficiendi hominibus amplior detur, dum plures in diuerſis officiis diſtribuuntur, vt omnes ſint Dei cooperatores, quo nihil eſt diuinius, vt Dio. dicit.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd omnia ſacramenta dantur ad effectus aliquos percipiendos, ſed hoc ſacramentum datur principaliter ad actus aliquos agendos: & ideò ſecundum diuerſitatem actuum oportet quòd ordinis ſacramentum diſtinguaꝫ, ſicut potentię diſtinguuntur per actus.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd diſtinctio ordinis non eſt totius integralis in partes neq; totius vniuerſalis: ſed totius potentialis, cuius hęc eſt natura, q̃ totum ſecundum completã rationem eſt in vno, in aliis autem eſt aliqua participatio ipſius, & ita eſt hîc: tota enim plenitudo ſacramẽti huius eſt in vno ordine. ſ. ſacerdotio: ſed in aliis eſt quædam participatio ordinis, & hoc ſignificatum eſt in hoc quòd Dominus dixit Numeri. 11. Moyſi, Auferam de Spiritu tuo & tradam eis, vt ſuſtentent tecum onus populi: & ideò oẽs ordines ſunt vnum ſacramentum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in regno quamuis tota poteſtatis plenitudo reſideat penès Regem: non tamen excluduntur miniſtrorum poteſtates, quæ ſunt participationes quædam Regiæ poteſtatis, & ſimiliter eſt in ordine. In Ariſtocratia autem apud nullum reſidet plenitudo poteſtatis, ſed apud omnes.

ARTICVLVS. II.

Vtrum ſint ſeptem ordines.

Ad ſecundum ſic ꝓceditur. Videtur q̃ nõ ſint ſeptem ordines. Ordines enim eccleſiæ ordinantur ad actus hierarchicos: ſed tres ſunt actus hierarchici, ſcilicet, purgare, illuminare, & perficere: ſecundum quos Dio. diſtinguit tres ordines in. 5. cap. Eccleſiaſt. hie. ergo non ſunt ſeptem. ¶ Præterea, omnia ſacramenta habent efficaciam & authoritatem ex inſtitutione Chriſti vel ſaltem Apoſtolorum eius: ſed in doctrina Chriſti & Apoſtolorum non fit mentio niſi de presbyteris & diaconibus. ergo videtur q̃ nõ ſint alij ordines. ¶ Prętereà, p ſacrm ordinis conſtituitur aliquis diſpenſator aliorum ſacramentorum: ſed alia ſacramenta ſunt ſex. ergo debent eſſe tantùm ſex ordines.

¶ Sed contrà videtur q̃ debeãt eſſe plures: quia quanto aliqua virtus eſt altior tanto eſt minùs multiplicabilis: ſed poteſtas hierarchica eſt altiori modo in angelis quàm in nobis, vt Dio. dicit: cùm ergò in hierarchia angelica ſint nouem ordines, totidem deberent eſſe in eccleſia, vel plures. ¶ Præterea, prophetia Pſalmorũ eſt nobilior inter oẽs alias prophetias: ſed ad pronuntiandum in eccleſia alias prophetias eſt vnus ordo. ſ. lectorũ, ergo & ad pronuntiandum Pſalmos deberet eſſe alius ordo, & præcipuè cũ in Decretis Diſt. 21. Pſalmiſta ſecundus ab oſtiario inter ordines ponatur.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ quidam ſufficientiam ordinum aſſumunt per quandam adaptationem ad gratias gratis datas, de quibus habetur. 1. Cor. 12. dicunt enim quòd ſermo ſapientiæ competit epiſcopo, quia ipſe aliorũ ordinator eſt, quod ad ſapientiam pertinet: ſermo ſcientię ſacerdoti, quia debet habere clauem ſcientiæ: fides diacono qui prædicat Euangelium: opera virtutũ ſubdiacono, qui ſe ad opera perfectionis extendit per votum continentiæ: interpretatio ſermonum acolytho, quod ſignificatur in lumine quod defert: gratia ſanitatum exorciſtæ: gratia linguarum Pſalmiſtæ: prophetia lectori: diſcretio ſpirituum oſtiario, qui quoſdam repellit & quoſdam admittit. Sed hoc nihil eſt, quia gratiæ gratis datæ non dantur eidem, ſicut ordines dantur eidem. Dicitur enim. 1. Corin. 12. Diuiſiones gratiarum ſunt. Et iterum ponuntur quædam quę ordines non dicuntur, ſcilicet, Epiſcopatus & Pſalmiſtatus. Et ideò alij aſſignant ſecundum quandam aſſimilationem ad cœleſtem hierarchiã, in quibus ordines diſtinguuntur ſecundum purgationem, illuminationem, & perfectionem. Dicunt enim q̃ oſtiarius purgat, exteriùs ſegregando bonos à malis etiã corporaliter: interiùs verò acolythus, quia per lumen quod portat ſignificat ſe interiores tenebras pellere: ſed vtroque modo exorciſta, quia diabolum quem expellit vtroq; modo perturbat: ſed illuminatio quæ fit per doctrinã quantùm ad doctrinam prophetică fit per lectores, quantùm ad Apoſtolicam fit per ſubdiaconos, quantùm ad Euangelicam per diaconos fit: ſed

perfectio communionis, vtpote quæ eſt pœnitentiæ & baptiſmi & huiuſmodi, fit per ſacerdotem: excellens verò per epiſcopum, vt conſecratio ſacerdotum & virginum: ſed excellentiſſima, per Summum Pontificem, in quo eſt plenitudo authoritatis. Sed hoc nihil eſt, tum quia ordines hierarchiæ non diſtinguuntur per prædictas actiones hierarchicas, cùm quælibet cuilibet ordinum conueniat: tum quia ſecundum Dio. ſolis epiſcopis conuenit perficere, illuminare autem ſacerdotibus: purgare autem miniſtris omnibus. Et ideò alij appropriant ordines ſeptem donis, vt ſacerdotio reſpondeat donum ſapientiæ, qua nos pane vitæ & intellectus cibat: ſicut ſacerdos nos pane cœleſti reficit: ſed timor oſtiario, quia nos ſeparat à malis: & ſic intermedij ordines reſpondent mediis donis. Sed hoc iterum nihil eſt, quia in quolibet ordine ſeptiformis gratia datur.

¶ Et ideò aliter dicendum, quòd ordinis ſacramentum ad ſacramentum euchariſtiæ ordinatur, quod eſt ſacramentum ſacramentorum: vt Dionyſi. dicit. Sicut enim templum & altare & vaſa & veſtes, ita & miniſteria quæ ad euchariſtiam ordinãtur conſecratione indigent, & hæc conſecratio eſt ordinis ſacramentum: & ideò diſtinctio ordinis eſt accipienda ſecundum relationem ad euchariſtiam, quia poteſtas ordinis aut eſt ad cõſecrationem euchariſtię ipſius, aut ad aliquod miniſterium ordinatum ad hoc ſacramentum euchariſtiæ. Si primo modo, ſic eſt ordo ſacerdotum: & ideò cùm ordinantur accipiunt calicem cum vino & pane: nam cum pane poteſtatem accipiunt conſecrandi corpus & ſanguinem Chriſti. Cooperatio autem miniſtrorum eſt, vel in ordine ad ipſum ſacramentum, vel in ordine ad ſuſcipientes. Si primo modo, ſic tripliciter.

Primò enim eſt miniſterium quo miniſter cooperatur ſacerdoti in ipſo ſacramento, quantùm ad diſpenſationem, ſed non quantùm ad conſecrationem, quam ſolus ſacerdos facit, & hoc pertinet ad diaconum. Vnde in litera dicitur, quòd ad diaconum pertinet miniſtrare ſacerdotibus in omnibus quæ aguntur in ſacramentis Chriſti: vnde & Chriſti ſanguinem diſpenſat.

Secundò, eſt miniſterium ordinatum ad materiam ſacramenti ordinandam in ſacris vaſis ipſius ſacramenti, & hoc pertinet ad ſubdiaconum. Vnde dicitur in litera, quòd corporis, & ſanguinis Domini vaſa portant, & oblationes in altari ponunt: & ideò accipiunt calicem de manu epiſcopi, ſed vacuum cùm ordinantur.

Tertiò, eſt miniſterium ordinatum ad preſentandum materiam ſacramenti, & hoc competit acolytho. Ipſe enim, vt in litera dicitur, vrceolum cum vino & aqua præparat. Vnde accipiunt vrceolum vacuum. Sed miniſterium ad præparationem recipientium ordinatum non poteſt eſſe niſi ſuper immundos, quia qui mundi ſunt iam ſunt ad ſacramenta percipienda idonei.

Triplex autem eſt genus immundorũ, ſecundum Dion. Quidã enim ſunt omnino infideles credere nolentes, & hi totaliter à viſione diuinorum & à cœtu fidelium arcendi ſunt, & hoc pertinet ad oſtiarios. Quidam autem ſunt volentes credere, ſed non inſtructi, ſcilicet, catechumeni, & ad horum inſtructionem ordinatur ordo lectorum: & ideò prima rudimenta doctrinæ fidei, ſcilicet, vetus Teſtamentum eis legendum committitur. Quidam verò ſunt fideles & inſtructi, ſed impedimentum habentes ex dæmonis poteſtate, ſcilicet, energumeni: & ad hoc miniſterium eſt ordo exorciſtarum, & omninò ſic patet ratio numeri & gradus ordinum.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd Dionyſius loquitur de ordinibus non ſecũdum quòd ſunt ſacramenta, ſed ſecundum quòd ad hierarchicas actiones ordinantur: & ideò ſecundum actiones illas tres ordines diſtinguit, quorum Primus habet omnes tres, ſcilicet, epiſcopus.

Secundus habet duas, ſcilicet, ſacerdos: ſed tertius habet vnam, ſcilicet, diaconus, ſcilicet, purgare qui miniſter dicitur: & ſub hoc omnes inferiores ordines compræhenduntur: ſed ordines habent quòd ſint ſacramenta ex relatione ad maximum ſacramẽtorum, & ſecundum hoc debet numerus ordinum accipi.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd in primitiua eccleſia propter paucitatem miniſtrorum omnia inferiora miniſteria diaconibus committebantur, vt patet per Dionyſium tertio capite Eccleſiaſticę hierarchię, vbi dicit, Miniſtrorum alij ſtant ad portas templi clauſas, alij aliud proprij ordinis operantur: alij autem ſacerdotibus proponunt ſuper altare ſacrũ panem & benedictionis calicem, nihilominus erant omnes prædictæ poteſtates, ſed implicitę in vna diaconi poteſtate: ſed poſteà ampliatus eſt cultus diuinus, & eccleſia quod implicitè habebat in vno ordine explicitè tradidit in diuerſis, & ſecũdum hoc dicit Magiſter in litera, quòd eccleſia alios ordines ſibi inſtituit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ordines ordinantur principaliter ad ſacramentum euchariſtiæ: ad alia autem per conſequens, quia etiam alia ſacramenta ab eo quod in ſacramento continetur deriuantur. Vnde non oportet quòd diſtinguantur ordines ſecundum ſacramenta.

¶ Ad

¶ Ad quartū dicendum, q̄ angeli differunt ſpecie, & propter hoc in eis pōt eſſe modus diuerſus recipiendi diuina: & ideo diuerſæ hierarchię in eis diſtinguuntur: ſed in ordinibus tm̄ eſt vna hierarchia propter vnum modum accipiendi diuina quæ conſequitur humanam ſpeciem .ſ. per ſimilitudinē rerum ſenſibilium: & ideò diſtinctio ordinum in angelis non poteſt eſſe per comparationē ad aliquod ſacr̄m, ſicut eſt apud nos: ſed ſolùm per comparationem ad hierarchicas actiones, quas in inferiores exercet quilibet ordo in eis: & ſecundum hoc noſtri ordines eis reſpondent, quia in noſtra hierarchia ſunt tres ordines ſecundum hierarchicas actiones diſtincti, ſicut in qualibet hierarchia angelorum.

¶ Ad quintum dicendum, q̄ Pſalmiſtatus non eſt ordo, ſed officium ordini annexū, quia eī Pſalmi cum cantu pronuntiantur: ideò dicitur Pſalmiſta cantor. Cantor autē non eſt nomen ordinis ſpecialis, tum quia cantare pertinet ad totum chorum: tum q̄a non habet aliquam ſpecialem relationē ad euchariſtiæ ſacramentū: tū q̄a officium quoddā eſt quod inter ordines largo modo acceptos computatur quandoq;.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ordines debeāt diſtingui per ſacros & non ſacros.

Ad tertium ſic proceditur. Vī q̄ ordines non debeāt diſtingui per ſacros & non ſacros. Omnes enim ordines ſacramenta quædā ſunt: ſed omnia ſacramenta ſunt ſacra. ergo oēs ordines ſunt ſacri. ¶ Præterea, ſecundum ordines eccleſiæ nō deputatur aliquis niſi ad diuina officia: ſed omnia talia ſunt ſacramenta. ergo omnes ordines ſunt ſacri.

¶ Sed cōtrà eſt, q̄ ordines ſacri impediunt matrimonium contrahendū & dirimunt iam contractū: ſed quatuor inferiores ordines non impediunt contrahendum, nec dirimunt contractum. ergo non ſunt ſacri ordines.

¶ Reſpondeo dicendum, q̄ ordo ſacer dicitur dupliciter. Vno modo ſecundū ſe, & ſic quilibet ordo eſt ſacer, cùm ſit ſacr̄m quoddā. Alio modo ratione materiæ, circa quā habet aliquē actum, & ſic ordo ſacer dicitur qui habet aliquē actum circa rem aliquam cōſecratam: & ſic ſunt tres ordines ſacri. ſ. ſacerdos, & diaconus, qui habet actum circa corpus Chriſti & ſanguinē conſecratum: & ſubdiaconus qui habet actum circa vaſa conſecrata: & ideò eis continentia indicitur, vt mundi ſint qui ſancta tractant. Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum actus ordinum conuenienter aſſignentur.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̄ actus ordinū inconuenienter in litera aſſignētur. Quia per abſolutionem præparatur aliquis ad corpus Chriſti ſumendum: ſed præparatio ſuſcipientium ſacramentum pertinet ad inferiores ordines. ergo inconuenienter abſolutio à peccatis inter actus ponitur ſacerdotis. ¶ Præterea, homo per baptiſmū eſt immediatè Deo configuratus characterem configurantem ſuſcipiens: ſed orare & offerre oblationes ſunt actus immediatè ad Deum ordinati. ergo quilibet baptizatus poteſt hos actus facere & non ſoli ſacerdotes. ¶ Præterea, diuerſorum ordinum diuerſi ſunt actus: ſed oblationes in altari ponere, & epiſtolam legere ad ſubdiaconum pertinet: crucem etiam ferūt ſubdiaconi coram Papa. ergo hi non debent poni actus diaconi. ¶ Præterea, eadem veritas continet in nouo & in veteri Teſtam̄. legere vetus Teſtam̄. eſt lectorum, ergo eâdem ratione & legere nouum, & non diaconorū. ¶ Præterea, Apoſtoli nihil aliud prædicauerunt quàm Euangelium Chriſti: vt patet Rom. 1. ſed doctrina Apoſtolorum committitur ſubdiaconibus enuntianda. ergo & doctrina Euangelij. ¶ Præterea ſecūdum Dio. quod eſt ſuperioris ordinis non debet inferiori cōuenire: ſed miniſtrare cum vrceolo eſt actus ſubdiaconorum. ergo non debet acolythis attribui. ¶ Præterea, actus ſpirituales debent corporalibus præeminere: ſed acolythus non habet niſi actum corporalem. ergo exorciſta non habet actum ſpiritualem pellendi dęmones cùm ſit inferior. ¶ Prętereà, quę magis conueniunt, iuxta ſe ponenda ſunt: ſed legere vetus Teſtam̄. maximè debet conuenire cum lectore no. Teſtam̄. quod competit ſuperioribus miniſtris. ergo legere vetus Teſtam̄. non debet poni actus lectoris, ſed magis acolythi, & præcipuè cùm lumen corporale quod acolythi deferunt, ſignificet lumen ſpiritualis doctrinæ. ¶ Præterea, in quolibet actu ordinis ſpiritualis debet eſſe aliqua vis ſpiritualis quam habēt ordinati prę aliis: ſed in apertione & clauſione oſtiorum non habent aliam poteſtatem oſtiarij quàm alij homines. ergo non debet poni actus ipſorum.

¶ Reſpondeo dicendum, q̄ cùm cōſecratio quę fit in ordinis ſacramēto ordinetur ad ſacramentum euchariſtiæ, vt dictum eſt, ille eſt principalis actus vniuſcuiuſq; ordinis, ſecundum quem magis proximè ordinatur ad euchariſtiæ ſacramentum, & ſecundum hoc etiam vnus ordo eſt alio eminentior: ſecundum q̄ vnus actus magis

de proximo ad prædictum ſacramentum ordinatur: ſed quia ad euchariſtiæ ſacramentũ quaſi digniſsimum multa ordinantur: ideò non eſt inconueniens vt præter principalem actum etiã multos actus vnus ordo habeat, & tanto plures quanto eſt eminentior: quia virtus quanto eſt ſuperior tanto ad plura ſe extendit.

¶ Ad primum ergo dicẽdum, quòd duplex eſt præparatio ſuſcipientium ſacramentum, quædam remota, & hæc per miniſtros efficitur: quę dam proxima, qua ſtatim efficiuntur idonei ad ſacramentorum diſpenſationem, & hæc pertinet ad ſacerdotes. Quia etiam in naturalibus ab eodem agente fit materia in vltima diſpoſitione ad formam & recipit formam, & quia in proxima diſpoſitione ad euchariſtiam fit aliquis per hoc quòd à peccatis purgatur: ideò omnium ſacrramentorũ quæ ſunt inſtituta principaliter ad purgationem peccatorum, eſt miniſter proprius ſacerdos. ſ. baptiſmi, pœnitentiæ, & extremæ vnctionis.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd actus aliqui immediatè ad Deum ordinantur dupliciter. Vno modo ex parte vnius perſonę tantũ, ſicut facere orationes ſingulares & vouere & huiuſmodi: & talis actus competit cuilibet baptizato. Alio modo ex parte totius eccleſiæ, & ſic ſolus ſacerdos habet actus immediatè ad Deum ordinatos: quia ipſe ſolus poteſt gerere perſonam totius eccleſię qui conſecrat euchariſtiam, quæ eſt ſacramentum vniuerſalis eccleſiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd oblationes à populo oblatæ per ſacerdotem offeruntur: & ideò duplex miniſterium circa oblationes eſt neceſſarium. Vnum ex parte populi, & hoc eſt ſubdiaconi qui accipit oblationes à populo & altari imponit, vel offert diacono. Aliud ex parte ſacerdotis, & hoc diaconi eſt qui oblationes miniſtrat ipſi ſacerdoti, & in hoc eſt actus principalis vtriuſque ordinis & propter hoc ordo diaconi eſt ſuperior: legere autem epiſtolam non eſt actus diaconi niſi ſecundum quòd actus inferiorum ordinum ſuperioribus attribuuntur. Similiter etiam crucem ferre, & hoc ſecundum conſuetudinem aliquarum eccleſiarum, quia in actibus ſecundariis non eſt inconueniens diuerſas conſuetudines eſſe.

¶ Ad quartum dicendum, quòd doctrina eſt remota præparatio ad ſacramentum ſuſcipiendum: & ideò pronuntiatio doctrinæ miniſtris committitur. Sed doctrina veteris Teſtamenti adhuc eſt magis remota quàm doctrina noui, quia non inſtruit de hoc ſacramento niſi in figuris: & ideò nouum Teſtamentum ſuperioribus miniſtris pronuntiandum committitur: Vetus autem inferioribus. & doctrina noui Teſtamenti perfectior eſt (quam Dominus per ſe ipſum tradidit) quàm ipſius manifeſtatio per Apoſtolos: & ideò Euãgelium diaconis, epiſtola ſubdiaconis committuntur.

¶ Et ſecundùm hoc patet ſolutio ad quintũ.

¶ Ad ſextum dicendum, quòd acolythi habẽt actum ſuper vrceolum tantùm, non ſuper ea quæ in vrceolo continentur: ſed ſubdiaconus habet actum ſuper contentis in vrceolo, quia vtitur aqua & vino ad ponendum in calice, & aquam iterum manibus ſacerdotis præbet: & diaconus ſicut & ſubdiaconus ſolùm actum habet ſuper calicem, non ſuper contenta, ſed ſacerdos ſuper contenta: & ideò ſicut ſubdiaconus in ſui ordinatione accepit calicem vacuum, ſacerdos plenum, ita acolythus vrceolum vacuum, ſed ſubdiaconus plenũ: & ſic eſt quædam connexio in ordinibus.

¶ Ad ſeptimum dicendum, quòd corporales actus acolythi magis de proximo ordinantur ad actum ſacrorum ordinum quàm ad actus exorciſtarum, quamuis ſit aliquo modo ſpiritualis: quia acolythi habent miniſterium ſuper vaſa in quibus materia ſacramenti continẽtur quantùm ad vinum quod vaſe cõtinente indiget propter ſui humiditatem: & ideò inter ordines minores ordo acolythorum ſuperior eſt.

¶ Ad octauum dicendum, quòd actus acolythorum ſe habet propinquiùs ad actus principales ſuperiorum miniſtrorum, quàm actus aliorum minorum ordinum, vt per ſe patet: ſimiliter etiam quantùm ad actus ſecundarios, quibus populum per doctrinam diſponunt, quia acolythus doctrinam noui Teſtamenti viſibiliter figurat lumen portans, ſed lector recitando figuras alias, ideò acolythus eſt ſuperior. Similiter etiam exorciſta, quia ſicut ſe habet lector ad actum ſecundarium diaconi, & ſubdiaconi: ita ſe habet actus exorciſtæ ad ſecundarium actum ſacerdotis, ſcilicet, ligare & abſoluere, per quem corporaliter homo à ſeruitute diaboli liberatur, & in hoc patet ordinatiſsimus ordinis progreſſus: quia ſacerdoti quantùm ad actum eius principalem, ſcilicet, conſecrare corpus Chriſti, cooperantur tantùm tres ſuperiores ordines: ſed quantùm ad actum eius ſecundarium qui eſt abſoluere & ligare, cooperãtur inferiores & ſuperiores.

¶ Ad nonum dicendum, quòd quidam dicunt quòd in ſucceſsione ordinis oſtiario datur quædam vis diuina vt arcere poſsit aliquos ab introitu templi: ſicut in Chriſto fuit quando eiecit vendentes de templo, ſed hoc magis pertinet ad gratiam gratis datã quàm ad gratiam ſacramenti.

¶ Et ideò dicendum, ꝙ ſuſcipit poteſtatẽ, vt ex officio agere poſsit, ꝙuis etiã & hoc ab aliis fieri poſsit

poſsit, ſed non ex officio: & ita eſt in omnibus actibus minorum ordinum quòd poſſunt per alios fieri, quamuis illi ad hoc non habeant aliquod officium: ſicut etiam in domo non conſecrata poteſt dici Miſſa, quamuis conſecratio ecclesiæ ad hoc ordinetur vt in ea Miſſa dicatur.

ARTICVLVS. V.

Vtrum ſacerdoti character imprimatur in ipſa calicis porrectione.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̃ ſacerdoti character nõ imprimatur in ipſa calicis porrectione: quia conſecratio ſacerdotis fit cum quadam vnctione, ſicut & confirmatio: ſed in cõfirmatione in ipſa vnctione imprimitur character. ergo in ſacerdotio, & non in calicis porrectione. ¶ Prætereà, Dominus dedit diſcipulis ſacerdotalem poteſtatem quãdo dixit, Accipite Spiritum ſanctũ, quorum remiſeritis peccata & c. Ioan. 20. ſed Spiritus datur per manus impoſitionem. ergo in ipſa manus impoſitione imprimitur character ordinis. ¶ Prætereà ſicut conſecrantur miniſtri, ita & veſtes miniſtrorum: ſed veſtes ſola benedictio conſecrat. ergo in ipſa benedictione epiſcopi conſecratio ſacerdotis efficitur. ¶ Prætereà, ſicut ſacerdoti datur calix, ita & veſtis ſacerdotalis. ergo ſi in datione calicis imprimitur character, eâdem ratione & in datione caſulę, & ſic haberet duos characteres, quod falſum eſt. ¶ Prætereà, ordo diaconi cõformior eſt ordini ſacerdotis quã ordo ſubdiaconi: ſed ſi character imprimeretur ſacerdoti ex ipſa calicis porrectione, ſubdiaconus conformior eſſet ſacerdoti quàm diaconus, quia ſubdiaconus characterem recipit in ipſa calicis porrectione, non autem diaconus. ergo character ſacerdotalis non imprimitur in ipſa calicis porrectione. ¶ Prætereà, acolythorum ordo magis appropinquat ad actum ſacerdotis per hoc quòd habet actum ſuper vrceolũ, quàm per hoc quòd habet actum ſuper candelabrum: ſed magis imprimitur character in acolythatu quando accipiunt candelabrum, quàm quando accipiunt vrceolum: quia nomen acolythi cerei portationem ſignificat. ergo in ſacerdotio non imprimitur character quando calicem accipit.

¶ Sed contrà, principalis actus ordinis ſacerdotis eſt conſecrare corpus Chriſti: ſed ad hoc datur ſibi poteſtas in acceptione calicis. ergo tunc imprimitur character.

¶ Reſpondeo dicendum, quod (ſicut dictum eſt,) eiuſdem eſt formam aliquam inducere & materiam de proximo præparare ad formam. Vnde epiſcopus in collatione ordinum duo facit, præparat enim ordinandos ad ordinis ſuſceptionem, & ordinis poteſtatem tradit. Præparat quidem & inſtruendo eos de proprio officio, & aliquid circa eos operando vt idonei ſint poteſtatem accipiendi, quæ quidem operatio in tribus conſiſtit, benedictione, manus impoſitione, & vnctione. Per benedictionem diuinis obſequiis mancipantur: & ideò benedictio datur. Sed per manus impoſitionem datur plenitudo gratiæ, per quam ad magna officia ſunt idonei: & ideò ſolis diaconibus & ſacerdotibus fit manus impoſitio, quia eis competit diſpẽſatio ſacramẽtorũ, quãuis vni ſicut principali, alteri ſicut miniſtro. Sed vnctione ad aliqd̃ ſacramentum tractandum conſecrãtur: & ideò ſolis ſacerdotibus fit, qui ꝓpriis manibus corpus Chriſti tangunt: ſicut etiam calix inungitur qui tenet ſanguinem, & patina quæ continet corpus: ſed poteſtatis collatio fit per hoc q̃ datur eis aliquid quod ad proprium actum pertinet, & quia principalis actus ſacerdotis eſt conſecrare corpus & ſanguinẽ Chriſti: ideò in ipſa datione calicis ſub forma verborum determinata character ſacerdotalis imprimitur.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ in confirmatione non datur officium operãdi ſuper aliquam materiam exteriorem: & ideò character ibi nõ imprimitur in aliqua exhibitione alicuius rei, ſed in ſola manus impoſitione & vnctione: ſed in ordine ſacerdotali aliter eſt: & ideò non eſt ſimile.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ Dominus diſcipulis dedit poteſtatem ſacerdotalem, quantum ad principalem actum ante paſsionem in cœna, quando dixit, Accipite & mãducate. Vnde ſubiunxit, Hoc facite in meam commemorationẽ. Et poſt reſurrectionem dedit eis poteſtatem ſacerdotalem, quantùm ad actum ſecundariũ qui eſt ligare & ſoluere.

¶ Ad tertium dicendum, & in veſtibus non requiritur alia cõſecratio niſi q̃ diuino cultui mãcipentur: & ideò ſufficit eis pro conſecratione benedictio, ſed aliter eſt de ordinatis, vt ex dictis patet.

¶ Ad quartum dicendum, & veſtis ſacerdotalis non ſignificat poteſtatem ſacerdoti datam, ſed idoneitatem quæ in eo requiritur ad actum poteſtatis exequendum: & ideò nec ſacerdoti nec alicui alij imprimitur character in alicuius veſtis donatione.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ poteſtas diaconi eſt media inter poteſtatem ſubdiaconi & ſacerdotis: ſacerdos enim habet poteſtatẽ ſuper corpus Chriſti: ſubdiaconus autẽ ſuper vaſa tantũ, diaconus ſuper corpus in vaſe contentum: vnde eius non eſt tangere corpus Chriſti, ſed portare corpus in patena, & diſpenſare ſanguinem cum calice: & ideò eius poteſtas ad actum prin-

cipalem non potuit exprimi, nec per dationem vaſis tantùm, nec per dationem materiæ: ſed exprimitur poteſtas eius ad actum ſecundariũ tantùm in hoc q̃ datur ei liber Euangeliorũ, & in hac poteſtate intelligitur alia: & ideò in ipſa libri datione imprimitur character.

¶ Ad ſextum dicendum, q̃ principalior actus acolythi eſt quo miniſtrat in vrceolo, quã quo miniſtrat in cãdelabro, quamuis denominetur ab actu ſecundario, propter hoc q̃ eſt magis notus & magis proprius ei: & ideò in datione vrceoli imprimitur acolytho character virtute verborum ab epiſcopo prolatorum.

QVAESTIO. XXXVIII.

De conferentibus hoc ſacramentum.

DEinde conſiderandum eſt de conferentibus hoc ſacramentum. Circa quod quæruntur duo. Primò, Vtrum ſolus epiſcopus poſſit hoc ſacramentum conferre. Secundò, Vtrũ hæreticus vel quicũq; ab eccleſia præciſus poſſit hoc ſacramentum conferre.

ARTICVLVS I.

Vtrum tantùm epiſcopus ordinis ſacramentum conferat.

Thom. 4. Diſt. 25. q. 1. art. 1. & 2.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ non tantùm epiſcopus ordinis ſacramentum conferat, quia manus impoſitio ad cõſecrationem aliquid facit: ſed ſacerdotibus qui ordinantur non ſolùm epiſcopus manus imponit, ſed etiam ſacerdotes adſtantes. ergo non ſolùm epiſcopus confert ordinis ſacramentum.

¶ Præterea, tunc vnicuiq; datur poteſtas ordinis quando ei exhibetur quod ad actum ſui ordinis pertinet: ſed ſubdiacono datur vrceolus cum aqua & manutergio ab archidiacono, ſimiliter acolythis cãdelabrum cum cereo & vrceolus vacuus. ergo non ſolùm epiſcopus confert ordinis ſacramentum.

¶ Præterea, illa quæ ordinis ſunt non poſſunt alicui cõmitti qui non habet ordinem: ſed conferre ordines minores committitur aliquibus qui non ſunt epiſcopi, ſicut presbyteris cardinalibus. ergo conferre ordines non eſt epiſcopalis ordinis.

¶ Præterea, cuicunq; committitur principale, & acceſſoriũ: ſed ordinis ſacramentum ordinatur ad euchariſtiam ſicut acceſſorium ad principale: cùm ergo ſacerdos conſecret euchariſtiam, ipſe etiam poterit ordines conferre.

¶ Præterea, plus diſtat diaconus ab epiſcopo quã à ſacerdote, ſed epiſcopus poteſt diaconos facere: ergo & ſimplex ſacerdos.

¶ Sed contrà, nobiliori modo applicantur ad diuinũ cultum miniſtri per ordines quàm per vaſa ſacra: ſed conſecratio vaſorum pertinet ad ſolũ epiſcopum. ergo multo fortiùs conſecratio miniſtrorum.

¶ Præterea, ſacramentum ordinis eſt excellẽtius q̃ confirmationis: ſed ſolus ep̃us confirmat. ergo multo magis confert ordinis ſacramẽtum.

¶ Præterea, virgines per benedictionem non conſtituunt̃ in aliquo gradu ſpũalis poteſtatis ſicut ordinati conſtituunt̃: ſed virgines benedicere eſt ſolius ep̃i. ergo multo magis ſolus ipſe põt aliquos ordinare.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ poteſtas epiſcopalis habet ſe ad potoſtatem ordinum inferiorum ſicut politica quæ conjectat bonum cõe ad inferiores: artes & virtutes quæ conjectant aliquod bonum ſpeciale, vt ex dictis patet. Politica autẽ ponit vt dicitur in. 1. Ethi. legem inferioribus. ſ. quis quam debeat exercere, & quantum & qualiter: & ideò ad epiſcopum pertinet in omnibus diuinis myſteriis aliquos collocare: vnde ipſe ſolus confirmat: quia cõfirmati in quodam officio confitendi fidem conſtituuntur: & ideò ipſe etiam ſolus virgines benedicit quę figurã gerũt eccleſiæ Chriſto deſpõſatæ, cuius cura ipſi principaliter committitur: ipſe etiam in miniſtris ordinum ordinãdos conſecrat, & vaſa quibus debent vti eis determinat ſua cõſecratione, ſicut & officia ſæcularia in ciuitatibus diſtribuuntur ab eo qui habet excellentiorem poteſtatem ſicut à rege.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ in impoſitione manuũ non datur character ſacerdotalis ordinis, vt ex dictis patet, ſed gratia ſecundũ quã ad exequendum ordinem ſint idonei: & quia indigent ampliſsima gratia, ideò ſacerdotes manus cum epiſcopo imponunt eis qui in ſacerdotes promouentur, ſed diaconis ſolus epiſcopus.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd quia archidiaconus eſt quaſi princeps miniſterij: ideò omnia quæ ad miniſterium pertinent ipſe tradit ſicut cereum quo acolythus diacono ſeruit ante Euangelium ipſum portãdo, & vrceum quo ſeruit ſubdiacono: & ſimiliter dat ſubdiacono ea quibus ſuperioribus ordinibus ſeruit, ſed tamen in illis non conſiſtit principalis actus ſubdiaconi, ſed in hoc q̃ cooperatur circa materiã ſacramenti: & ideò charactẽrem accipit in eo

quòd

quòd datur ei calix ab epiſcopo: ſed acolythus accipit characterem ex verbis epiſcopi in hoc quòd accipit prædicta ab archidiacono, & magis in acceptione vrceoli, quàm candelabri. Vnde non ſequitur quòd archidiaconus ordinem conferat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd papa qui habet plenitudinem poteſtatis pontificalis poteſt committere non Epiſcopo ea quæ ad Epiſcopalem dignitatem pertinent, dummodò illa non habeant immediatam relationem ad verum corpus: & ideò ex eius commiſsione aliquis ſacerdos ſimplex poteſt conferre minores ordines & confirmare, non autem aliquis non ſacerdos, nec iterum ſacerdos maiores ordines, qui habent immediatam relationem ad corpus Chriſti, ſuprà quod conſecrandum papa non habet maiorem poteſtatem quàm ſimplex ſacerdos.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd quamuis ſacramentum Euchariſtiæ ſit maximum ſacramentum in ſe, tamen non collocat in aliquo officio ſicut ordinis ſacramentum: & ideò non eſt ſimilis ratio.

¶ Ad quintum dicendum, quòd ad communicandum alteri quod quis habet nõ exigitur ſolùm propinquitas, ſed completio poteſtatis: & quia ſacerdos non habet completam poteſtatẽ in hierarchicis officiis ſicut epiſcopus: ideò nõ ſequitur q̃ poſsit diaconos facere, quamuis ille ordo ſit ſibi propinquus.

ARTICVLVS. II.

Vtrum hæretici & ab eccleſia præciſi poſsint ordines conferre.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd hæretici & ab Eccleſia præciſi nõ poſsint ordines cõferre. Maius eſt enim conferre ordines quàm aliquem abſoluere vel ligare: ſed hæreticus non poteſt abſoluere aut ligare: ergo nec ordines conferre. ¶ Præterea ſacerdos ab Eccleſia ſeparatus conficere poteſt, quia in eo character indelebiliter manet per quem hoc poteſt: ſed epiſcopus non accipit aliquem characterem in ſui promotione: ergo non eſt neceſſe quòd epiſcopalis poteſtas remaneat in eo poſt ſeparationem eius ab eccleſia.

¶ Præterea in nulla communitate ille qui à ciuitate expellitur poteſt officia communitatis diſponere: ſed ordines quædam ſunt officia eccleſiæ: ergo ille qui extra eccleſiam ponitur non põt ordines cõferre. ¶ Præterea ſacramẽta habent efficaciã ex paſsione Chriſti: ſed hæreticus nõ continuatur paſsioni Chriſti neq; per propriam fidem cùm ſit infidelis, neq; per fidem eccleſiæ, cũ ſit ab eccleſia ſeparatus: ergo non poteſt ſacramentum ordinis conferre.

¶ Præterea in ordinis collatione exigitur benedictio: ſed hæreticus non poteſt benedicere, quinimò benedictio ſua in maledictionem conuertitur, vt patet per authoritates in litera inductas: ergo non poteſt ordines conferre.

¶ Sed cõtrà eſt, quòd aliquis Epiſcopus in hæreſim lapſus, quando reconciliatur non iterum reconſecratur: ergo nõ amiſit poteſtatem quam habebat ordines conferendi. ¶ Præterea maior eſt poteſtas conferendi ordines quã poteſtas ordinum: ſed poteſtas ordinum non amittitur propter hæreſim vel aliquod huiuſmodi. ergo nec poteſtas conferendi ordines.

¶ Præterea ſicut baptizans exhibet tantùm miniſterium exterius, ita & conferẽs ordines Deo interiùs operante: ſed nulla ratione aliquis ab eccleſia præciſus amittit baptizandi poteſtatem: ergo nec ordines conferendi.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd circa hoc ponuntur in litera quatuor opiniones. Quidam enim dixerunt quòd hæretici quàmdiu ab eccleſia tolerantur, habent poteſtatem ordines conferendi, non autem poſtquam fuerunt præciſi, ſimiliter nec degradati & alij huiuſmodi: & hæc eſt prima opinio. Sed hoc non poteſt eſſe, quia omnis poteſtas quæ datur cum aliqua cõſecratione, nullo caſu contingente tolli poteſt: ſicut nec ipſa conſecratio annullari, quia etiam altare vel chriſma ſemel conſecrata perpetuò conſecrata manent. Vnde cùm epiſcopalis poteſtas cum quadam conſecratione detur, oportet quòd perpetuò maneat quantumcunq; aliquis peccet vel ab eccleſia præcidatur. Et ideò alij dixerunt quòd præciſi ab eccleſia qui in eccleſia epiſcopalem poteſtatem habuerunt, retinent poteſtatem aliquos ordinandi, ſed promoti ab eis hoc non habent, & hęc eſt quarta opinio. Sed hoc non poteſt eſſe, quia ſi illi qui fuerunt in Eccleſia promoti, retinent poteſtatem quam acceperunt, patet quòd exequẽdo ſuam poteſtatem, veram conſecrationem faciunt: & ideò verè tribuũt omnem poteſtatem quę cum conſecratione datur, & ſic ordinati ab eis vel promoti habent eandem poteſtatem quam & ipſi. Et ideò alij dixerunt quòd etiam præciſi ab eccleſia poſſunt ordines conferre & alia ſacramenta, dummodò formam debitam & intentionem ſeruent: & quantum ad primum effectum qui eſt collatio ſacramenti, & quantum ad vltimum qui eſt collatio gratiæ, & hæc eſt ſecunda opinio. Sed hoc etiam non poteſt ſtare, quia ex hoc ipſo q̃ aliquis hæretico præ-

ciſo ab eccleſia in ſacramẽtis cõmunicat peccat, & ita fictus accedit & gratiã cõſequi nõ poteſt, niſi fortè in baptiſmo in articulo neceſsitatis. Et ideò alij dicũt q̃ vera ſacramẽta cõferunt, ſed cum eis gratiã nõ dant, non propter inefficaciã ſacrorũ: ſed propter peccata recipientiũ ab eis ſacramenta contra prohibitionem eccleſiæ, & hæc eſt tertia opinio quæ vera eſt.

¶Ad primũ ergo dicendũ, q̃ effectus abſolutionis nõ eſt aliud quã remiſsio peccatorum quæ per gratiã fit: & ideò hæreticus nõ poteſt abſoluere, ſicut nec gratiam in ſacramentis conferre: & iterũ ad abſolutionem requiritur iuriſdictio quam non habet ab eccleſia præciſus.

¶Ad ſecundũ dicendũ, q̃ in promotione ipſius epiſcopi datur ſibi poteſtas quæ perpetuò manet in eo, quãuis dici non poſsit character: quia per eam non ordinatur homo directè ad Deũ: ſed ad corpus Chriſti myſticũ, & tamen indelebiliter manet ſicut character, & per cõſecrationem datur.

¶Ad tertiũ dicẽdũ, q̃ illi qui promouentur ab hæreticis quãuis accipiant ordinẽ, non tamẽ recipiunt executionẽ, vt licitè poſsint in ſuis ordinibus miniſtrare, ratiõe illa quã obiectio tãgit.

¶Ad quartum dicendũ, quòd per fidem eccleſiæ cõtinuatur paſsioni Chriſti, quia quamuis in ea non ſint ſecundum ſe, ſunt tamen in ea ſecundum formam eccleſiæ quam ſeruant.

¶Ad quintum dicendum, quòd hoc eſt referendum ad vltimum effectum ſacramentorum, vt tertia opinio dicit.

QVAESTIO. XXXIX.

De impedimentis huius ſacramenti.

DEinde conſiderãdum eſt de impedimẽtis huius ſacramẽti. Circà quod quæruntur ſex. Primò, Vtrum ſexus fœmineus impediat huius ſacramẽti ſuſceptionem. Secundò, Vtrũ carentia vſus rationis. Tertiò, Vtrum ſeruitus. Quartò, Vtrum homicidiũ. Quintò, Vtrũ illegitima natiuitas. Sextò, Vtrũ defectus mẽbrorũ.

ARTICVLVS. I.

Vtrum ſexus fœmineus ordinis ſuſceptionem impediat.

Thom. vbi ſuprà. q. 2. arti. 1. & 2.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ ſexus fœmineus nõ impediat ordinis ſuſceptionem: quia officiũ prophetæ eſt maius quã officium ſacerdotis: quia ꝓpheta eſt medium inter Deũ & ſacerdotes, ſicut ſacerdos eſt inter Deum & populum, ſed prophetæ officiũ aliquando mulieribus eſt conceſſum, vt patet 4. Regũ: ergo & ſacerdotij officiũ eis cõpetere poteſt. ¶Præterea ſicut ordo ad quãdã eminentiam pertinet, ita & prælationis officiũ & martyriũ & religionis ſtatus: ſed prælatio cõmittit mulieribus de nouo teſtamento, vt patet de abbatiſsis: & in veteri, vt patet de Delbora quę iudicauit Iſrael. & Iudith. 4. Cõpetit etiã eis martyriũ & religiõis ſtatus: ergo & ordo eccleſiæ. ¶Præterea ordinum poteſtas in anima fundatur: ſed ſexus non eſt in anima: ergo diuerſitas ſexus nõ facit diſtinctionẽ in receptiõe ordinũ. ¶Sed contrà eſt quod dicitur. 1. Timo. 2. Mulierem in eccleſia docere non permitto, nec dominari in virum. ¶Præterea in ordinandis prę-exigitur corona, quamuis non de neceſsitate ſacramenti, ſed corona & tonſura non competũt mulieribus, vt patet. 1. Corinth. 2. ergo nec ordinum ſuſceptio.

¶Reſpondeo dicendũ, quòd quædã requirunt in recipiente ſacramentũ quaſi de neceſsitate ſacramenti, quę ſi deſunt non poteſt aliquis ſuſcipere neq; ſacramentũ neq; rem ſacramẽti: quædam verò requiruntur non de neceſsitate ſacri, ſed de neceſsitate pręcepti propter cõgruitatẽ ad ſacramentũ: & ſine talibus aliquis ſuſcipit ſacrm, non rem ſacramẽti. Dicendũ ergo quòd ſexus virilis requiritur ad ſuſceptionẽ ordinũ, non ſolùm ſecundo modo, ſed etiã primo: vnde & ſi mulieri exhibeantur omnia quæ in ordinibus fiunt ordinẽ non ſuſcipit: quia cũ ſacramẽtum ſit ſignũ in his quæ in ſacramẽto aguntur, requiritur non ſolùm res, ſed ſignũ rei ſicut dictum eſt: quia in extrema vnctione exigitur q̃ ſit infirmus vt ſignificetur curatione indigens: cùm igitur in ſexu fœmineo nõ poſsit ſignificari aliqua eminentia gradus, quia mulier ſtatum ſubiectionis habet: ideò nõ poteſt ordinis ſacramentũ ſuſcipere. Quidã autem dixerunt quòd ſexus virilis eſt de neceſsitate præcepti, ſed non de neceſsitate ſacramẽti: quia etiam in Decretis fit mentio de diaconiſſa & presbytera: ſed diaconiſſa dicitur quæ in aliquo actu diaconi participat, ſicut quę legit homel. in eccleſia: presbytera autem dicitur vidua, quia presbyter idem eſt quod ſenior.

¶Ad primũ ergo dicendum, quòd prophetia non eſt ſacramentũ, ſed Dei donũ: vnde ibi nõ exigitur ſignificatio, ſed ſolùm res: & quia ſecũdum rẽ in his quæ ſunt animæ mulier non differt à viro, cũ quandoq; mulier inueniatur melior quantũ ad animã viris multis: ideò donum ꝓphetiæ & alia huiuſmodi poteſt recipere: ſed non ordinis ſacramentum.

¶Et per hoc patet ſolutio ad ſecundũ & tertiũ.

De

De abbatiſsis tamen dicitur q̃ non habent prę lationem ordinariã,ſed quaſi ex cõmiſsione,p̃pter periculũ cohabitationis virorũ ad mulieres.Delbora autẽ in temporalibus præfuit non in ſacerdotalibus,ſicut & nunc poſſunt mulieres temporaliter dominari.

ARTICVLVS. II.

Vtrum pueri carentes vſu rationis ordines poſsint ſuſcipere.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ pueri & qui carẽt vſu rationis non poſsint ordines ſuſcipere:quia (vt in litera dicitur)ſacri canones in ſuſcipientibus ordines certũ & determinatum tempus ſtatuerunt ætatis:ſed hoc non etiam ſi pueri recipere poſſent ordinis ſacr̃m.ergo.&c.¶Prętereà ordinis ſacramentũ eſt dignius quã matrimonium: ſed pueri & alij carẽtes vſu rationis nõ poſſunt contrahere matrimoniũ:ergo nec ordines ſuſcipere. ¶Prætereà cuius eſt potẽtia eius eſt actus, ſecundum philoſophũ in lib.de ſomno & vigi. ſed actus ordinis requirit vſum ratiõis. ergo & ordinum poteſtas.

¶Sed cõtrà,ille qui eſt ante annos diſcretionis promotus ad ordines,ſine iteratione ipſorum quandoq; in eis conceditur miniſtrare,vt patet extrà,de cle.per ſaltum promo.hoc autem non eſſet ſi ordinem non ſuſcepiſſet.ergo puer põt ordines ſuſcipere.¶Prætereà alia ſacramenta in quibus character imprimitur poſſunt pueri ſuſcipere,vt baptiſmum & confirmationem:ergo pari ratione & ordines.

¶Reſpõdeo dicendũ,q̃ per pueritiã & alios defectus quibus tollitur vſus rationis præſtatur impedimentũ actui:& ideò omnia illa ſacramẽta quæ actũ requirunt ſuſcipientis ſacr̃m,talib⁹ non competũt,ſicut pœnitẽtia, matrimonium, & huiuſmodi: ſed quia poteſtates infuſæ ſunt priores actibus ſicut & naturales, quãuis acquiſitæ ſunt poſteriores, remoto autem poſteriori non tollitur prius:ideò oñia ſacr̃a in quibus non requiritur actus ſuſcipientis de neceſsitate ſacramenti,ſed poteſtas aliqua ſpiritualis diuinitùs datur,poſſunt pueri ſuſcipere, & alij qui vſu rationis carent.Hac tamen diſtinctione habita q̃ in maiorib⁹ ordinibus requiritur diſcretionis tempus de honeſtate propter dignitatẽ præcepti,nõ propter neceſsitatem ſacramenti. Vnde aliqui ſi neceſsitas aſsit & ſpes profectus, ad minores ordines poſſunt ante annos diſcretionis promoueri ſine peccato & ſuſcipiunt ordinem: quia quamuis tunc non ſint idonei ad officia quæ eis cõmittuntur,tamen per aſſuefactionem idonei reddẽtur:ſed ad maiores ordines requiritur vſus rationis, & de honeſtate & neceſsitate præcepti propter votũ continentiæ q̃ habẽt annexum, & quia etiam eis ſacramẽta tractanda cõmittuntur: ſed ad epiſcopatũ vbi etiã in corpus myſticũ accipitur poteſtas,requiritur actus ſuſcipientis curã animarũ paſtoralẽ: & ideò eſt etiã de neceſsitate conſecrationis epiſcopalis q̃ vſum rationis habeat. Quidã autem dicunt q̃ ad omnes ordines requiritur vſus rationis de neceſsitate ſacramenti, ſed eorum dictum ratione vel auctoritate nõ confirmatur.

¶Ad primũ ergo dicendũ, quòd non omne q̃ eſt de neceſsitate præcepti eſt de neceſsitate ſacramenti,vt dictum eſt.

¶Ad ſecũdum dicendũ, q̃ matrimoniũ cauſat cõſenſus qui ſine vſu rationis eſſe nõ põt:ſed in receptione ordinis nõ requiritur aliquis actus ex parte recipiẽtis,quod patet ex hoc q̃ nullus actus ex parte eorum exprimitur in eorum cõſecratione:& ideò nõ eſt ſimile.

¶Ad tertium dicendũ,quòd eiuſdem eſt actus & potentia:ſed tamen aliquando potentia præcedit,ſicut liberum arbitrium vſum ſuum,& ſic eſt in propoſito.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ſeruitus impediat aliquem à ſuſceptione ordinis.

Ad tertium ſic procedit. Videtur quòd ſeruitus non impediat aliquem à ſuſceptione ordinũ.Subiectio enim corporalis non repugnat prælationi ſpirituali: ſed in ſeruo eſt ſubiectio corporalis.ergo nõ impeditur quin debeat ſuſcipere prælationẽ ſpiritualem quę ordine datur.¶Prętereà illud quod eſt occaſio hũilitatis nõ debet impedire ſuſceptionem alicuius ſacri: ſed ſeruitus eſt huiuſmodi. Vnde apoſtolus cõſuluit,q̃ ſi aliquis poſsit magis vtatur ſeruitute.1. Corin. 7. ergo non debet impedire à promotione ordinis.¶Prætereà magis eſt turpe clericũ in ſeruũ vendi quã ſeruũ in clericũ promoueri:ſed licitè clericus in ſeruum vendi põt, quia epiſcopus Nolanus.ſ.Paulinus ſeipſum in ſeruũ vẽdidit,vt in Dialogo legitur. ergo multo fortiùs poteſt ſeruus in clericum promoueri.

¶Sed contrà,videtur quòd impediat quãtum ad neceſsitatem ſacramenti.Quia mulier nõ poteſt ſuſcipere ſacramentum ratione ſubiectionis:ſed maior ſubiectio eſt in ſeruo, quia mulier non datur viro in ancillam, propter quod non eſt de pedibus ſumpta.ergo & ſeruus ſacramentum nõ ſuſcipit.¶Prætereà aliquis ex quo ſuſcipit ordinem tenetur in ordine miniſtrare, ſed nõ poteſt ſimul miniſtrare domino ſuo carnali & in ſpirituali miniſterio.ergo videtur q̃ non poſsit ordinẽ ſuſcipere,quia dominus debet ſeruari indemnis.

¶Reſpon-

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ in ſuſceptione ordinis mancipatur homo diuinis officiis: & quia nullus poteſt dare quod ſuũ non eſt: ideò ſeruus qui non habet poteſtatẽ ſui non poteſt ad ordines promoueri. ſi tamen promouetur ordinem ſuſcipit. Quia libertas non eſt de ſacramenti neceſsitate, ſed ſit de neceſsitate præcepti, cũ non impediat poteſtatem, ſed actũ tantũ: & ſimilis ratio eſt de oĩbus qui ſunt alijs obligati vt ratiociniis detenti: & huiuſmodi perſonę.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ in ſuſceptione ſpiritualis poteſtatis eſt aliquis obligatus ad aliqua etiã corporaliter agẽda: & ideò per corporalem ſubiectionem impeditur.

¶ Ad ſecundum dicendũ, q̃ ex multis alijs quę non præſtãt impedimentũ executioni ordinũ poteſt aliquis occaſionem humilitatis accipere, & ideò ratio non ſequitur.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ beatus Paulinus ex abũdantia charitatis ſpiritu Dei ductus hoc fecit, q̃ rei euentus probauit: quia per eius ſeruitutem multi de grege ſuo ſunt de ſeruitute liberati: & ideò non eſt ad conſequentiam trahendũ, quia vbi ſpiritus Dñi ibi libertas. 1. Cor. 3.

¶ Ad quartum dicendũ, q̃ ſigna ſacramentalia ex naturali ſimilitudine repræſentãt: mulier autem habet ſubiectionem à natura, ſed nõ ſeruꝰ: & ideò non eſt ſimile.

¶ Ad quintum dicendũ, q̃ ſi eſt promotus ſciẽte dño & non reclamãte, ex hoc ipſo efficitur ingenuus. ſi autẽ eo neſciente, epiſcopus & ille qui præſentauit, tenentur dño in duplũ quã ſit pretium ſerui, ſi ſciuerunt ipſum eſſe ſeruũ: aliàs ſi ſeruus habeat peculiũ debet ſeipſum redimere, alioquin reduceretur in ſeruitutem domini ſui non obſtante q̃ ordinem exequi non poteſt.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum propter homicidium aliquis debeat ab ordinibus prohiberi.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ propter homicidiũ aliquis non debeat prohiberi à ſacris ordinibus. Quia ordines noſtri ſumpſerunt initiũ à leuitarũ officio, vt in præcedenti diſtinctione dictũ eſt: ſed Leuitæ conſecrauerũt manus ſuas in ſanguinis effuſione fratrũ ſuorũ: vt patet Exod. 2. ergo & in no.te.nõ debent aliqui ab aſſumptione ordinũ prohiberi propter ſanguinis effuſionem.

¶ Prætereà propter actum virtutis nullus debet impediri ab aliquo ſacro: ſed aliquãdo ſanguis effunditur per iuſtitiã ſicut à iudice, & peccaret habens officiũ ſi nõ effunderet: ergo non impeditur propter hoc à ſacramenti ſuſceptione.

¶ Prætereà pœna nõ debetur niſi culpæ: ſed aliquis ſine culpa quandoq; homicidiũ cõmittit, ſicut ſe defendendo vel etiã caſualiter: ergo non debet incurrere irregularitatis pœnam.

¶ Sed contrà hoc ſunt plura canonũ ſtatuta & eccleſiæ conſuetudo.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ oẽs ordines referũtur ad Euchariſtiæ ſacrm, q̃ eſt ſacrm pacis nobis factæ per effuſionem ſanguinis Chriſti: & quia homicidiũ maximè contrariatur paci, & homicida magis conformatur occidentibus quã ipſi Chriſto occiſo, cui omnes prædicti miniſtri debent cõformari, ideò de neceſsitate præcepti eſt q̃ non ſit homicida qui ad ordines promouetur, quãuis non ſit de neceſsitate ſacramenti.

¶ Ad primũ ergo dicẽdũ, q̃ vetus lex inferebat pœnam ſanguinis, non autem noua lex: & ideò nõ eſt ſimile de miniſtris veteris & nouæ legis quæ eſt iugum ſuaue & onus leue.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, quòd irregularitas non incurritur propter peccatũ tantũ, ſed principaliter propter ineptitudinem perſonæ ad ſacrm euchariſtiæ miniſtrandũ: & ideò iudex & oẽs qui in cauſa ſanguinis ei participant ſunt irregulares, propter hoc q̃ effuſio ſanguinis nõ decet miniſtros dicti ſacramenti.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ nullus facit niſi illud cuius eſt cauſa, quod eſt voluntarium in homine: & ideò ille qui ignorans hominẽ occidit homicidio caſuali nõ dicitur homicida, nec irregularitatem incurrit: niſi operã dederit illicitę rei, vel niſi omiſerit debitã diligẽtiã: quia iã quoddã efficitur voluntariũ, nec hoc eſt propter hoc q̃ culpa careat, quia etiã ſine culpa incurritur irregularitas: & ideò etiã ille qui ſe defendendo in aliquo caſu non peccat homicidium cõmittendo, nihilominus irregularis eſt.

ARTICVLVS. V.

Vtrum illegitimè nati debeant ab ordinibus ſuſcipiendis impediri.

Ad quintũ ſic proceditur. Videt quòd illegitimè nati non debeant impediri à ſumptione ordinũ, quia filius nõ debet portare iniquitatem patris: portaret autem ſi propter hoc impediretur ab ordinibus ſuſcipiendis. ergo. &c. ¶ Prætereà magis impeditur aliquis propter defectũ propriũ quã alienũ: ſed à ſuſceptione ordinum propter illicitum concubitum ſuum non ſemper aliquis impeditur. ergo nec propter illicitum cõcubitum patris ſui.

¶ Sed contrà eſt q̃ dicitur Deute. 23. Non ingredietur manſer (hoc eſt de ſcorto natus) eccleſiam Dei vſq; in quartam generationem: ergo multo minùs debet promoueri ad ordines.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ ordinati in quadã dignitate pro aliis cõſtituuntur: ideo ex quadam honeſtate requiritur in eis claritas quædam nõ de ne-

de neceſsitate ſacramẽti,ſed de neceſsitate præcepti,vt.ſ.ſint bonæ famæ,bonis moribus ornati,non publicæ pœnitentes: & quia obſcuratur hoīs claritas ex vitioſa origine,ideò etiã ex illegitimo toro nati à ſuſceptione ordinũ repellũtur,niſi cũ eis diſpenſetur:& tanto eſt difficilior eorũ diſpẽſatio,quãto eorũ origo eſt turpior.

¶Ad primũ ergo dicendũ, q̃ irregularitas non eſt pœna iniquitati debita:& ideò patet q̃ illegitimè nati nõ portant iniquitatẽ patris,ex hoc quòd irregulares ſunt.

¶Ad ſecundũ dicendũ, quòd ea quæ per actũ proprium cõmittuntur poſſunt per pœnitentiam ad actum contrariũ aboleri,non autem ea quæ ex natura ſunt:& ideò non eſt ſimile de vitioſo actu & de vitioſa origine.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum propter defectum membrorũ debeat impediri.

Ad ſextum ſic proceditur. Videt quòd propter defectũ membrorũ nõ debeat aliquis impediri: quia afflictio non debet addi afflicto:ergo nõ debet priuari ordinis gradu propter pœnã corporalis defectus.

¶Præterea plus exigitur ad actũ ordinis integritas diſcretionis quã integritas corporis:ſed aliqui poſſunt promoueri ante annos diſcretiõis: ergo & cum corporis defectu.

¶Sed contrà,tales prohibebantur à miniſterio veteris legis:ergo multo fortiùs debent in noua prohiberi.De bigamia verò dicetur in tractatu de matrimonio.

¶Reſpondeo dicendũ, q̃(ſicut ex dictis patet) aliquis efficitur ineptus ad ſuſceptionẽ ordinũ, vel propter impedimentũ actus, vel propter impedimentũ claritatis perſonæ: & ideò patientes defectũ in membris impediuntur à ſuſceptione ordinis,ſi ſit talis defectus qui maculã notabilẽ inferat,per quem obſcuretur perſonæ claritas, vt abſciſsio naſi:vel periculũ in executione facere poſsit,alias non impeditur.Hæc autem integritas exigitur de neceſsitate præcepti. Et per hæc patet ſolutio ad obiecta.

QVAESTIO. XL.

De his quæ annexa ſunt ſacramento ordinis.

DEinde conſiderãdum eſt de his quæ ſunt annexa ſacramẽto ordinis. Et circa hoc quæruntur ſeptem. Primò, Vtrum ordinati debeant habere coronæ raſuram & tonſuram. Secũdò, Vtrum corona ſit ordo. Tertiò, Vtrum per acceptionem coronæ aliquis abrenuntiet corporalibus bonis. Quartò, Vtrum ſupra ſacerdotalẽ debet eſſe poteſtas epiſcopalis. Quintò, Vtrum epiſcopatus ſit ordo. Sexto, Vtrum ſupra epiſcopos poſsit eſſe aliqua poteſtas ſuperior. Septimo, Vtrum veſtes miniſtrorum conuenienter ſint inſtitutæ.

ARTICVLVS. I.

Vtrum ordinati debeãt tonſuram deferre.

Thom.4.diſt.24.q.3.art.1.2.&3.

DPRIMVM ſic ꝓceditur. Videtur q̃ ordinati non debeãt coronæ raſuram habere.Quia dominus comminatur captiuitatẽ & diſperſionẽ his qui ſic attondentur, vt patet Deut.33.De captiuitate inimicorũ denudati capitis.Hiere.49.Diſpergam in omnem ventum eos qui attonſi ſunt in comã.ſed miniſtris Chriſti non debetur captiuitas,ſed libertas:ergo coronæ raſura & tonſura eis non competit. ¶Præterea veritas debet reſpõdere figuræ: ſed figura coronæ præceſsit in veteri lege in tonſura Nazaræorũ,ſicut in litera dicitur:ergo cũ Nazaræi non eſſent ordinati ad miniſteriũ diuinũ, videtur q̃ miniſtris eccleſiæ non debeat tonſura vel raſura coronæ:& hoc etiam videtur per hoc q̃ conuerſi qui nõ ſunt miniſtri eccleſiæ tondẽtur in religionib⁹. ¶Præterea per capillos ſuperflua ſignantur,quia capilli ex ſuperfluis generãtur: ſed miniſtri altaris omnem ſuperfluitatem à ſe debent expellere:ergo totaliter debẽt caput radere & non in modum coronæ.

¶Sed contrà:quia ſecundũ Grego.ſeruire Deo regnare eſt:ſed corona eſt ſignũ regni:ergo illis qui ad diuinũ miniſterium applicantur corona cõpetit. ¶Præterea capilli in velamen dati ſunt, vt patet primæ Corin.2.ſed miniſtri altaris debent habere mentem reuelatam:ergo competit eis raſura coronæ.

¶Reſpondeo dicendum,quòd eis qui ad diuina miniſteria applicantur competit raſura & tõſura in modum coronæ ratione figuræ,quia corona eſt ſignum regni & perfectionis cum ſit circularis:illi autem qui diuinis miniſteriis applicantur adipiſcuntur regiam dignitatem, & perfecti in virtute eſſe debent:competit etiã ratione ſubtractionis capillorũ, & ex parte ſuperiori per raſuram,nè mens eorum temporalib⁹ occupationibus à contemplatione diuinorum retardetur, & ex parte inferiori per tonſuram, nè eorum ſenſus temporalibus obuoluantur.

¶Ad pri-

¶Ad primũ ergo dicẽdũ,quòd Dñs cõminatur illis qui hoc ad cultũ dęmonum faciebant.

¶Ad ſecundũ dicendum,q̃ ea quæ fiebãt in ve. te.imperfectè repręſentant ea quæ ſunt in nouo:& ideò ea quæ pertinent ad miniſtros no.te. nõ ſolũ ſignificabãtur per officia Leuitarũ,ſed etiã per oẽs illos qui aliquã perfectionẽ profitebantur:nazaræi autem profitebãtur perfectionem quandã in depoſitione comæ ſignificãtes tẽporaliũ contẽptũ,quãuis non in modũ corone deponerẽt,ſed omnino totum, quia nondũ erat tẽpus regalis & perfecti ſacerdotij:& ſimiliter etiam conuerſi tondentur propter renuntiationem tẽporaliũ,ſed non raduntur:quia nõ oc cupantur diuinis miniſteriis, in quibus diuina oporteat eos mente contemplari.

¶ Ad tertium dicendũ,q̃ nõ ſolùm debet ſignificari temporaliũ abiectio,ſed etiam regalis dignitas in forma coronæ:& ideò non debet totaliter coma tolli,& etiã nè indecens videatur.

ARTICVLVS. II.

Vtrum corona ſit ordo.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ corona ſit ordo.Quia in actibus Eccleſiæ ſpiritualia corporalibus reſpondent:ſed corona eſt quoddã corporale ſignum quod eccleſia adhibet:ergo videtur q̃ ſignatum interius ei reſpondeat,& ita in coronatione imprimitur character,& erit ordo. ¶Præterea ſicut ab epiſcopo ſolùm datur confirmatio,& alij ordines,ita & corona:ſed in cõfirmatione & alijs ordinibus imprimitur character: ergo & in corona, & ſic idem quod priùs.

¶Præterea ordo importat quendam dignitatis gradum, ſed clericus hoc ipſo q̃ clericus eſt in gradu ſupra populũ conſtituitur:ergo corona per quã efficitur clericus aliquis eſt ordo.

¶ Sed contrà. Nullus ordo datur niſi in miſſæ celebratione:ſed corona datur etiam abſq; officio miſſæ,ergo non eſt ordo. ¶Præterea in collatione cuiuſlibet ordinis fit mentio de aliqua poteſtate data,non autem in collatione coronæ: ergo non eſt ordo.

¶ Reſpondeo dicendũ,q̃ miniſtri eccleſiæ à populo ſeparantur ad vacandum diuino cultui:in cultu autem diuino quædam ſunt quæ per potentias determinatas ſunt exercenda,& ad hoc datur ſpiritualis poteſtas ordinis:quędã autem ſunt quæ cõmuniter à toto miniſtrorũ collegio fiunt,ſicut dicere diuinas laudes,& ad hoc non exigitur aliqua poteſtas ordinis, ſed ſolùm deputatio ad tale officiũ,& hoc fit per coronã:& ideò nõ eſt ordo,ſed præambulũ ad ordinem.

¶Ad primũ ergo dicendũ,quòd corona habet vlteriùs aliquod ſpirituale quod ei reſpõdet, ſicut ſignatum ſigno: ſed hæc nõ eſt aliqua ſpiritualis poteſtas,& ideò in corona non imprimitur character nec eſt ordo.

¶Ad ſecundum dicendũ, q̃ quãuis per coronã non imprimatur character, tamẽ deputatur homo ad diuinũ cultũ:& ideò talis deputatio debet fieri per ſummũ miniſtrorum.ſ. per epiſcopum,qui etiam veſtes benedicit,& vaſa omnia quæ ad diuinum cultum applicantur.

¶Ad tertiũ dicendũ,q̃ ex hoc quòd aliquis eſt clericus,eſt in altiori ſtatu quã laicus,non tamẽ habet ampliorem poteſtatis gradum,qui ad ordinem requiritur.

ARTICVLVS. III.

Vtrum per receptionem coronæ renũtietur temporalibus bonis.

Ad tertium ſic procedit. Videtur quòd per acceptionem coronæ aliquis renuntiet temporalibus bonis. Ipſi enim dicunt cùm coronantur:Dominus pars hæreditatis meæ:ſed ſicut dicit Hiero.Dñs in his temporalibus fieri dedignatur pars:ergo abrenuntiãt temporalibus. ¶Præterea iuſtitia miniſtrorum no.te.debet abundare ſuper miniſtros ve. te.vt patet Mat.5.ſed miniſtri ve.te.ſ.Leuitæ nõ acceperũt partem hæreditatis cũ fratribus ſuis: ergo nec miniſtri no.te. habere debent. ¶Præterea Hug. dicit, quòd poſtquã aliquis eſt factus clericus debet deinceps ſtipendiis eccleſiæ ſuſtentari:ſed hoc non eſſet ſi patrimoniũ ſuũ retineret:ergo videtur quòd abrenũtiet in hoc quòd clericus fit.

¶ Sed contrà eſt,quòd Hieremias fuit de ordine ſacerdotali,vt patet Hiere. 1.ſed ipſe habuit poſſeſſionem hæreditatis, vt patet Hiere.32. ergo clerici poſſunt habere patrimonialia bona. ¶Præterea ſi hoc nõ poſſent nõ videretur tunc differẽtia inter religioſos & clericos ſæculares.

¶ Reſpondeo dicendũ,q̃ clerici in hoc q̃ coronam accipiunt non renuntiant patrimonio nec aliis rebus tẽporalib⁹, quia terrenorũ poſſeſſio nõ cõtrariatur diuino cultui, ad quẽ clerici deputantur:ſed nimia eorum ſolicitudo. Quia vt dicit Grego. affectus in crimine eſt.

¶Ad primũ ergo dicendũ, q̃ Dñs dedignatur pars fieri eorũ qui res mundi ita poſsident,vt ex æquo cum aliis diligatur:ita.ſ.q̃ aliquis ponat finem ſuũ in Deo & in rebus mundi: nõ tamen dedignatur fieri pars eorum qui res mundi ita poſsident,q̃ per eas à cultu diuino non retrahuntur.

¶ Ad ſecundũ dicẽdum, quòd Leuitæ in ve. te. habebant ius in hęreditate paterna:ſed ideò nõ acceperunt partem cũ aliis tribubus,quia erant per omnes tribus diſpergendi, & fieri non potuiſſet ſi vnam determinatam partem cepiſſent ſicut aliæ tribus.

¶Ad tertiũ

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ ſi ſint indigentes clerici & ad ſacros ordines promoti, epiſcopus qui eos promouit tenetur eis prouidere, aliàs eis nõ tenetur: ipſi autem ex ordine ſuſcepto tenẽtur eccleſiæ miniſtrare. Verbum autẽ Hug. intelligitur de illis qui non habent vnde ſuſtẽtentur.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum ſupra ſacerdotalem ordinem debeat eſſe poteſtas epiſcopalis.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ ſupra ſacerdotalem ordinẽ nõ debet eſſe aliqua poteſtas epiſcopalis. Sicut enim in litera dicitur, ordo ſacerdotalis ab Aarõ ſumpſit exordiũ: ſed in ve. le. nullus erat ſupra Aaron: ergo nec in no. le. debet aliqua poteſtas eſſe ſupra ſacerdotalẽ. ¶ Prætereà poteſtates ordinantur ſecundũ actus: ſed nullus actus ſacerdotalis poteſt eſſe maior quã cõſecrare corpus Chriſti: ad hoc eſt enim poteſtas ſacerdotalis: ergo ſupra ſacerdotalẽ poteſtatẽ nõ debet eſſe epiſcopalis. ¶ Prętereà ſacerdos in offerendo gerit figurã Chriſti in eccleſia qui ſe patri pro nobis obtulit: ſed in eccleſia nullus eſt maior Chriſto, quia ipſe eſt caput eccleſiæ: ergo vt priùs.

¶ Sed contrà, poteſtas tanto eſt altior quãto ad plura ſe extendit: ſed poteſtas ſacerdotalis (vt Dio. dicit) extẽdit ſe ad purgãdũ & illuminãdũ tantũ, epiſcopalis autẽ ad hoc & ad perficiẽdũ: ergo ſupra ſacerdotalem poteſtatem debet eſſe epiſcopalis. ¶ Prætereà diuina miniſteria debẽt eſſe magis ordinata quàm humana: ſed humanorum officiorum ordo exigit, vt in quolibet officio præponatur vnus qui ſit princeps illius officij, ſicut præponitur militib⁹ dux, ſic ſacerdotibus debet aliquis præponi qui ſit ſacerdotum prĩceps, & hic eſt epiſcopus: ergo epiſcopalis poteſtas debet eſſe ſupra ſacerdotalem.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd ſacerdos habet duos actus: principalem. ſ. conſecrare corpus Chriſti: & ſecundariũ. ſ. præparare populũ ad ſuſceptionem huius ſacramẽti, vt priùs dictum eſt. Quantum autem ad primũ actũ poteſtas ſacerdotis nõ dependet ab aliquã ſuperiori poteſtate niſi diuina: ſed quãtũ ad ſecundũ depẽdet ab aliqua ſuperiori poteſtate. ſ. humana. Omnis enim poteſtas quæ non habet exire in actũ niſi præſuppoſitis quibuſdã ordinationibus, depẽdet ab illa poteſtate quæ illas ordinationes facit: ſacerdos autem non põt abſoluere & ligare niſi præſuppoſita iuriſdictione, qua ſibi ſubdãtur illi quos abſoluit. Poteſt autem conſecrare quãlibet materiã à Chriſto determinatam, nec aliud requiritur quantũ eſt de neceſsitate ſacramenti: quãuis ex quadam congruitate præſupponatur actus epiſcopalis in conſecratione altaris vel veſtiũ & huiuſmodi: & ita patet q̃ oportet eſſe ſupra ſacerdotalem poteſtatem epiſcopalis, quantum ad actum ſecundarium ſacerdotis, non quantùm ad primum.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd Aaron ſacerdos fuit & pontifex. i. ſacerdotũ princeps: ſumpſit ergo ſacerdotalis poteſtas ab ipſo exordiũ in quantũ fuit ſacerdos ſacrificia offerẽs, quod etiam minoribus ſacerdotibus licebat: ſed non ab eo, inquantũ fuit pontifex, per quã poteſtatem poterat aliqua facere, vt ingredi ſemel in anno ſancta ſanctorũ, quod aliis non licebat.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, quòd quantum ad illũ actum nõ eſt aliqua poteſtas ſuperior, ſed quãtum ad alium, vt dictum eſt.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ ſicut oĩm rerũ naturaliũ perfectiones prẽexiſtũt exẽplariter in Deo, ita Chr̃s fuit exẽplar oĩm officiorũ eccleſiaſticorũ: vñ vnuſquiſq; miniſter eccl̃ię, quãtũ ad aliq̃d gerit typũ Chriſti vt ex litera patet, & tñ ille eſt ſuperior qui ſecũdũ maiorẽ perfectionẽ Chr̃m repræſentat: ſacerdos autẽ repræſentat Chriſtũ in hoc q̃ per ſeipſum aliquod miniſteriũ implet, ſed ep̃s in hoc q̃ alios miniſtros inſtituit & eccleſiã fundauit. Vnde ad ep̃m pertinet manicipare aliq̃d diuinis officiis, quaſi cultũ diuinũ ad ſimilitudinẽ Chr̃i ſtatuẽs: & ꝓpter hoc ep̃s etiã ſpecialiter ſpõſus dicit eccleſię, ſicut & Chriſt⁹.

ARTICVLVS. V.

Vtrũ epiſcopatus ſit ordo.

Ad quintũ ſic procedit. Videtur quòd epiſcopatus ſit ordo. Primò, per hoc quòd Diony. aſsignat hos tres ordines eccleſiaſticæ hierarchiæ: Epiſcopũ, ſacerdotem, & miniſtrũ. In litera etiã dicitur q̃ eſt ordo epiſcoporũ quadripartitus. ¶ Prætereà ordo nihil aliud eſt quã quidã poteſtatis gradus in ſpiritualibus diſpenſandis, ſed epiſcopi poſſunt diſpenſare aliqua ſacramenta, quæ nõ poſſunt ſacerdotes, ſicut confirmationẽ & ordinem: ergo epiſcopatus eſt ordo. ¶ Prętereà in eccl̃ia nõ eſt aliqua ſpũalis poteſtas niſi ordinis vel iuriſdictionis: ſed ea quę pertinẽt ad ſpiritualẽ poteſtatem non ſunt iuriſdictionis, aliàs poſſent committi non epiſcopo, quod falſum eſt, ergo ſunt poteſtatis ordinis: ergo epiſcopus habet aliquẽ ordinem quem non habet ſacerdos ſiimplex, & ſic epiſcopatus eſt ordo.

¶ Sed contrà eſt, q̃ vnus ordo non dependet à præcedenti quantum ad neceſsitatem ſacramẽti: ſed epiſcopalis poteſtas dependet à ſacerdotali, quia nullus poteſt recipere epiſcopalẽ poteſtatem: niſi priùs habeat ſacerdotalem: ergo epiſcopatus non eſt ordo. ¶ Prætereà maiores ordines non conferuntur niſi in ſabbatis: ſed epiſcopalis poteſtas traditur in dominicis: ergo non eſt ordo.

¶ Reſpõ-

¶ Reſpõdeo dicendũ, ꝙ ordo poteſt accipi dupliciter. Vno modo ſecundũ ꝙ eſt ſacramentũ, & ſic vt priùs dictũ eſt, ordinatur oĩs ordo ad Euchariſtiæ ſacrĩm: vnde cũ epiſcopus non habeat poteſtatem ſuperiorem ſacerdote quantũ ad hoc epiſcopatus nõ erit ordo. Alio modo poteſt cõſiderari ordo ſecundũ ꝙ eſt officiũ quod dã reſpectu quarundã actionũ ſacrarũ: & ſic cũ epiſcopus habeat poteſtatem in actionibus hierarchicis reſpectu corporis myſtici ſupra ſacerdotem, epiſcopatus erit ordo, & ſecundum hoc loquuntur auctoritates inductæ.

¶ Vnde patet ſolutio ad primum.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, ꝙ ordo prout eſt ſacrĩm imprimens characterẽ ordinatur ſpecialiter ad ſacramentũ euchariſtię, in quo ipſe Chriſtus cõtinet, quia per characterem ipſi Chriſto cõfigurãmur: & ideò licet detur aliqua poteſtas ſpiritualis epiſcopo in ſui promotione reſpectu aliquorũ ſacramentorũ, nõ tamen illa poteſtas habet rationem characteris, & propter hoc epiſcopatus non eſt ordo ſecundum ꝙ ordo eſt ſacramentum quoddam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd poteſtas epiſcopalis non eſt tãtùm iuriſdictionis, ſed etiam ordinis, vt ex dictis patet: ſecundum quod ordo cõmuniter accipitur.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum ſuper epiſcopos poſſit eſſe aliquis ſuperior in eccleſia.

Ad ſextum ſic ꝓceditur. Videtur quòd ſupra epiſcopos non poſsit eſſe aliquis ſuperior in eccleſia. Quia omnes epiſcopi ſunt apoſtoli ſucceſſores: ſed ptãs q̃ eſt data vni apoſtolorũ. ſ. Petro, Mat. 16. eſt data oĩbus apoſtoli, Io. 20. ergo epiſcopi ſunt pares & vnus nõ eſt ſupra alium. ¶ Præterea ritus eccleſiæ magis debet eſſe cõformis ritui Iudęorum quã ritui Gentiliũ: ſed diſtinctio epiſcopalis dignitatis, & ordinatio vnius ſuper alium, vt in litera dicitur, eſt à gentilibus introducta. In veteri autem lege non erat. ergo nec in eccleſia epiſcopus vnus ſuper aliũ eſſe debet. ¶ Præterea ſuperior poteſtas nõ poteſt conferri per inferiorem, neq; ęqualis per æqualẽ: quia ſine vlla conditione quod minus eſt à maiori bene dicitur: Heb. 7. vnde etiã ſacerdos nõ promouet epiſcopum neq; ſacerdotem, ſed epiſcopus ſacerdotẽ: ſed epiſcopus poteſt quẽlibet epiſcopum promouere, quia etiã Hoſtienſis epiſcopus conſecrat Papam: ergo epiſcopalis dignitas in omnibus eſt æqualis: & ſic vnus epiſcopus nõ debet alij ſubeſſe, vt in litera dicitur.

¶ Sed contrà eſt quod legitur in concilio Conſtantinopoli. Veneramur ſecũdũ ſcripturas & ſecundũ Canonũ ſtatuta & definitiões, ſanctiſſimũ antiquæ Romæ epiſcopũ eſſe & maximũ epiſcoporũ, & poſt ipſum Conſtantinopoł. epiſcopũ: ergo vnus epiſcopus eſt ſuper alium.

¶ Præterea beatus Cyrillus epiſcopus Alexandrinus dicit: Vt mẽbra maneamus in capite noſtro apoſtolico throno Romanorũ pontificũ, à quo noſtrũ eſt quęrere, quid credere, & quid tenere debeamus, ipſum venerantes, ipſum rogantes pro omnibus: quoniam ipſius ſolius eſt reprehendere, corripere, ſtatuere, diſponere, ſoluere, & ligare, loco illius qui ipſum ędificauit: & nulli alij ꝙ ſuũ eſt plenum, ſed ipſi ſoli dedit cui omnes iure diuino caput inclinãt, & primates mundi tanq̃ ipſi Dño Ieſu Chriſto obediũt. ergo ẽpi aliqui ſubſunt etiã de iure diuino.

¶ Reſpondeo dicendũ, ꝙ vbicunq; ſunt multa ordinata in vnũ, oportet eſſe aliq̃d' vniuerſale ſuper particularia regimina: quia in oĩbus virtutibus & actibus, vt dicitur in primo Ethi. eſt ordo ſecundũ ordinem finiũ, bonũ autem cõe eſt diuinius quã bonum ſpeciale: & ideo ſupra poteſtatem regitiuam quę coniectat bonũ ſpeciale oportet eſſe poteſtatẽ vniuerſalẽ reſpectu boni cõmunis, aliàs nõ poſſet eſſe colligatio ad vnũ: & ideò cùm tota eccleſia ſit vnũ corpus, oportet ſi iſta vnitas debet cõſeruari, ꝙ ſit aliqua poteſtas regitiua reſpectu totius eccleſiæ ſupra poteſtatẽ epiſcopalem, qua vnaquęq; ſpecialis eccleſia regitur, & hęc eſt poteſtas papę: & ideò illi qui hanc poteſtatem negant ſchiſmatici dicũtur, quaſi diuiſores eccleſiæ vnitatis: & inter epiſcopũ ſimplicem & papã ſunt alij gradus dignitatũ, correſpondentes gradibus vnionis, ſecundum quos vna cõgregatio vel communitas includit aliam, ſicut cõmunitas prouincię includit cõmunitatem ciuitatis: & cõmunitas totius mundi includit cõmunitatem vnius regni.

¶ Ad primũ ergo dicendum, ꝙ quãuis oĩbus apłis data ſit cõiter poteſtas ligãdi & ſoluendi, tamẽ vt in hac poteſtate ordo aliquis ſignaret̃ primò ſoli Petro data eſt, vt oſtendatur ꝙ ab eo in alios iſta poteſtas debeat deſcẽdere, propter quod etiã ei dixit ſingulariter, Cõfirma fratres tuos, & paſce oues meas: id eſt loco mei, vt dicit Chryſo. præpoſitus & caput eſto fratrũ vt ipſi te in loco meo aſſumentes vbiq; terrarum te in throno tuo ſedentẽ prædicẽt & confirment.

¶ Ad ſecũdũ dicendũ, ꝙ ritus Iudęorũ nõ erat diffuſus in diuerſis regnis & prouinciis, ſed tantùm in vna gente: & ideò nõ orportebat ꝙ ſub eo qui habet poteſtatem principalem alij pontifices diſtinguerentur. ſed eccleſię ritus ſicut & Gentilium ritus per diuerſas nationes diffundi tur: & ideò oportet ꝙ quãtũ ad hoc, magis gẽtiliũ ritui q̃ Iudęorũ eccleſiæ ſtatus cõformet̃.

¶ Ad tertiũ dicendũ, ꝙ poteſtas ſacerdotis excedit̃ à poteſtate epiſcopi quaſi à poteſtate alterius

rius generis: ſed poteſtas epiſcopi exceditur à poteſtate Papę quaſi à poteſtate eiuſdem generis:& ideò omnẽ actũ hierarchicũ quem poteſt facere Papa in miniſtratione ſacramentorum, poteſt facere epiſcopus,non autem actũ quem poteſt facere epiſcop⁹ poteſt facere ſacerdos in ſacramentorũ collatione. Et ideò quantũ ad ea quæ ſunt epiſcopalis ordinis oẽs ẽpi ſunt ęquales,& propter hoc quilibet aliũ pôt conſecrare.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum veſtes miniſtrorum conuenienter ſint inſtitutæ.

Ad ſeptimum ſic proceditur. Videtur quòd veſtes miniſtrorũ non cõuenienter ſint in eccleſia inſtitutæ.Miniſtri enim no.te.magis tenẽtur ad caſtitatẽ quã miniſtri veteris,ſed inter alias veſtes miniſtrorũ vet.te.erant femoralia in ſignũ caſtitatis : ergo multo fortiùs eſſe debẽt inter veſtes miniſtrorũ eccleſiæ.¶Prętereà ſacerdotiũ no.te.eſt dignius quã ſacerdotium veteris:ſed veteres ſacerdotes habebãt mitras quod eſt ſignũ dignitatis: ergo ſacerdotes no.le.eas debent habere. ¶Prætereà ſacerdos eſt propinquior ordinibus miniſtrorum quã ordo epiſcopalis:ſed epiſcopi vtuntur veſtibus miniſtrorũ,dalmatica,ſcilicet quæ eſt veſtis diaconi:& tunica quæ eſt veſtis ſubdiaconi:ergo multo fortiùs debent vti eis ſimplices ſacerdotes.¶Prętęrea in ve.le.pontifex deferebat ſuperhumerale,quod ſignificabat onus euãgelij,vt dicit Beda:Hoc autem maximè pontificibus noſtris incumbit:ergo debẽt habere ſuperhumerale.¶Prætereà in rationali quo vtebãtur põtifices ve.le. ſcribebaťdoctrina & veritas: ſed veritas maximè in no.le.declarata eſt:ergo põtificibus no.le. cõpetit. ¶Prætereà lamina aurea in qua ſcriptũ erat digniſsimũ nomen Dei,erat digniſsimũ ornamentum le.ve.ergo illud maximè debuit trãsferri in no.le. ¶Prætereà ea quæ exteriùs geruntur in miniſtris eccleſiæ ſunt ſigna interioris poteſtatis:ſed archiepiſcopus nõ habet alterius generis poteſtatem quàm epiſcopus vt dictum eſt:ergo nõ debet habere palliũ, quod non habent epiſcopi.¶Prætereà poteſtatis plenitudo reſidet penẽs Romanum pontificem:ſed ipſe non habet baculum : ergo nec alij epiſcopi debent habere.

¶Reſpondeo dicendum,quòd veſtes miniſtrorum deſignant idoneitatem quæ in eis requiritur ad tractandũ diuina,& quia quædam ſunt quę in omnibus requirũtur & quædam requiruntur in ſuperioribus quæ non exiguntur,ita in inferioribus:ideò quędam veſtes ſunt omnibus miniſtris communes,quędam autem ſuperioribus tantùm:& ideò omnibus miniſtris cõpetit amictus humeros tegens,quo ſignificatur fortitudo ad diuina officia exequenda quibus mancipatur:& ſimiliter alba quæ ſignificat puritatem vitæ,& cingulũ quod ſignificat repreſſionem carnis. Sed ſubdiaconus vlteriùs habet manipulum,quo ſignificatur exterſio minimarum macularũ,quia manipulus eſt quaſi ſudarium ad extergendum vultum: ipſi enim ad ſacra tractanda admittuntur: habent etiam tunicam ſtrictam per quam doctrina Chriſti ſignificatur:vnde & in veteri lege in ipſa tintinnabula pendebant. Subdiaconi enim primò admittuntur ad doctrinam no.le.annuntiandam:ſed diaconus habet ampliùs ſtolam in ſiniſtro humero in ſignum quòd applicantur ad miniſterium in ipſis ſacramẽtis.Et Dalmaticam quæ eſt veſtis larga ſic dicta, quia in dalmaticis partibus primo vſus eius fuit,ad deſignandũ quòd ipſe primò diſpenſator ſacramentorũ ponitur. Ipſe enim ſanguinem diſpẽſat,in diſpenſatione autẽ largitas requiritur. Sed ſacerdoti in vtroq; humero ponitur ſtola,vt oſtendatur ꝙ ei plena poteſtas diſpenſandi ſacramenta datur, non vt miniſtro alterius:& ideò ſtola deſcendit vſq; ad inferiora.Habet etiam caſulam, quæ ſignificat charitatem,quia ſacramentum conſecrat charitatis,ſcilicet Euchariſtiã. Sed epiſcopis adduntur.9.ornamenta ſuper ſacerdotes, quæ ſunt caligæ,ſandalia,ſuccinctorium,tunica,dalmatica, mitra,chirothecæ,annulus,& baculus: quia. 9. ſunt quæ ipſi ſupra ſacerdotes poſſunt: ſcilicet clericos ordinare,virgines benedicere, baſilicas dedicare,clericos deponere,ſynodos celebrare, chriſma conficere,veſtes & vaſa conſecrare. Vel per caligas ſignificatur rectitudo greſſuum.Per ſandalia quæ pedes tegunt,cõtemptus terrenorum.Per ſuccinctorium quo ſtola ligatur cum alba, amor honeſtatis.Per tunicam, perſeuerãtia:quia Ioſeph tunicam talarẽ dicitur habuiſſe quaſi deſcendentem vſq; ad talos, per quos ſignificatur extremitas vitę.Per dalmaticam,largitas in operib⁹ miſericordiæ. Per chirothecas, cautela.Per mitram, ſcientia vtriuſq; teſtamẽti, vnde & duo cornua habet.Per baculũ, cura paſtoralis,qua debet colligere vagos,quos ſignificat curuitas in capite baculi:ſuſtẽtare infirmos, quod ipſe ſtipes ſignat baculi. Sed pungere lentos,quod ſignificat ſtimulus in pede baculi. vnde verſus:Collige,ſuſtenta,ſtimula, vaga, morbida,lenta.Per annulum ſacramenta fidei, qua eccleſia deſponſatur Chriſto. Epiſcopi enim ſunt in eccleſia loco Chriſti.Sed vlteriùs archiepiſcopi pallium habẽt ſignum priuilegiatæ poteſtatis,ſignificat enim torquem auream quam ſolebant legitimè certantes accipere.

¶Ad primũ ergo dicendum, quòd ſacerdotib⁹ ve.le.indicebatur continentia illo tantùm tem-

pore quo ad ſuum miniſterium accedebant: & ideò in ſignum caſtitatis tunc ſeruãdæ in ſacrificiorum oblatione femoralibus vtebãtur. Sed miniſtris no.te. indicitur perpetua cõtinentia, & ideò non eſt ſimile.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd mitra nõ erat ſignũ alicuius dignitatis, fuit enim ſicut quoddam Galerum: vt Hiero. dicit: ſed cydaris quæ erat ſignum dignitatis, ſolùm pontificibus dabatur ſicut & nunc mitra.

¶ Ad tertium dicendum, quòd poteſtas miniſtrorum eſt in epiſcopo ſicut in origine, non autem in ſacerdote, quia ipſe non confert illos ordines: & ideò magis epiſcopus quàm ſacerdos veſtibus miniſtrorum vtitur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd loco ſuperhumeralis vtitur ſtola quæ ad idem ſignificãdum eſt, ad quod erat ſuperhumerale.

¶ Ad quintum dicendum, quòd pallium ſuccedit loco rationalis.

¶ Ad ſextum dicendum, quòd pro illa lamina habet pontifex noſter crucem, vt Inno. dicit: ſicut pro femoralibus habet ſandalia, pro linea albam, pro balteo cingulum, pro podere tunicam, & pro ephod amictum, pro rationali pallium, pro cydari mitram.

¶ Ad ſeptimum dicendum, quòd quãuis non habeat alterius generis poteſtatem, tamen eandem habet ampliorẽ: & ideò ad hanc perfectionem deſignandam ſibi pallium datur quo vndiq; circundatur.

¶ Ad octauum dicendum, quòd Romanus põtifex nõ vtitur baculo: quia Petrus miſit ipſum ad ſuſcitandum quendam diſcipulum ſuum qui poſteà factus eſt epiſcopus Treuerenſis: & ideò in diœceſi Treuerenſi papa baculum portat, & non in aliis locis: vel etiam in ſignũ quòd non habet coarctatam poteſtatem, quod curuatio baculi ſignificat.

QVAESTIO. XLI.

De ſacramento matrimonij.

POſt hoc conſiderãdum eſt de matrimonio. Et primò agendum eſt de eo inquantũ eſt in officium naturæ. Secundò, inquantum eſt ſacramentum. Tertiò, inquantum abſolutè, & ſecundum ſe conſideratur. Circa primũ quæruntur quatuor. Primò, Vtrum ſit de iure naturali. Secundò, Vtrum cadat ſub præcepto. Tertiò, Vtrum eius actus ſit licitus. Quartò, Vtrũ poſſit eſſe meritorius.

ARTICVLVS. I.

Vtrum matrimonium ſit de iure naturali.

Thom. 4. diſt. 26. q. 1. arti. 1. & ſequẽ.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ matrimoniũ non ſit naturale. Quia ius naturale eſt, quod natura oĩa animalia docuit: ſed in aliis animalibus eſt coniunctio ſexuum abſq; matrimonio: ergo matrimonium non eſt de iure naturali. ¶ Præterea id quod eſt de iure naturali inuenitur in hominibus ſecundũ quẽlibet ſtatum eorum: ſed matrimonium non fuit in quolibet ſtatu hoĩm: quia ſicut dicit Tullius in primo Rhetoricorum, Hoĩes à principio ſylueſtres erant, & tũc nemo ſciuit ꝓprios liberos nec certas nuptias, in quibus matrimonium cõſiſtit: ergo non eſt naturale. ¶ Præterea naturalia ſunt eadem apud omnes: ſed nõ eodem modo eſt matrimonium apud omnes, cùm pro diuerſis legibus diuerſimodè matrimonium celebretur: ergo nõ eſt naturale. ¶ Præterea illa ſine quibus poteſt ſaluari naturæ intẽtio non vidẽtur eſſe naturalia: ſed natura intendit conſeruationem ſpeciei per generationem quæ poteſt eſſe ſine matrimonio, vt patet in fornicariis: ergo matrimoniũ non eſt naturale.

¶ Sed cõtrà eſt quòd in principio Digeſtorum dicitur: Ius naturale eſt maris & fœminę cõiunctio, quã nos matrimoniũ appellamus. ¶ Præterea philoſophus. 8. Ethicorũ dicit, quòd homo eſt magis naturaliter coniugale animal quã politicum: ſed homo eſt naturaliter animal politicum & gregale, vt ipſe dicit: ergo eſt naturaliter coniugale, & ſic coniugium ſiue matrimonium eſt naturale.

¶ Reſpõdeo dicendũ, quòd aliquid dicitur eſſe naturale dupliciter. Vno modo ſicut ex principijs naturæ ex neceſſitate cauſatum, vt moueri ſurſum eſt naturale igni: & ſic matrimoniũ nõ eſt naturale, nec aliquid eorũ quæ mouentẽ lib. arbi. cõplentur. Alio modo dicitur naturale ad quod natura inclinat, ſed mediante lib. arbitrio cõpletur, ſicut actus virtutũ dicũtur naturales: & hoc modo matrimoniũ eſt naturale, quia rõ naturalis ad iꝑm inclinat dupl̃r. Primò quantũ ad principalẽ eius finẽ qui eſt bonũ prolis. Nõ eñ intẽdit natura ſolũ gñationẽ prolis: ſed traductionẽ & promotionẽ vſq; ad perfectũ ſtatũ hoĩs inquãtũ hõ eſt, qui eſt virtutis ſtat⁹. Vnde ſecundũ philoſophũ tria à parẽtibus habem⁹. ſ. eſſe, nutrimẽtũ, & diſciplinã. Filius autẽ à patre educari & inſtrui non poſſet niſi determinatos & certos parentes haberet: quod non eſſet niſi eſſet aliqua obligatio viri ad mulierem determinatã, quæ matrimonium facit. Secũdò quãtũ ad

ad ſecundarium finem matrimonij qui eſt mutuũ obſequium ſibi à coniugibus in rebus domeſticis impenſum. Sicut enim naturalis ratio dictat vt homines ſimul cohabitent, quia vnus non ſufficit ſibi in omnibus quæ ad vitam pertinent: ratione cuius dicitur homo naturaliter politicus: ita etiam eorũ quibus indiget ad humanam vitam quędã opera ſunt cõpetentia viris, quędam mulieribus. Vnde natura monet vt ſit quædam aſſociatio viri ad mnlierem in qua eſt matrimonium, & has duas cauſas ponit philoſophus in. 8. Ethicorum.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, quòd natura hominis ad aliquid inclinat dupliciter. Vno modo quia eſt conueniens naturæ generis, & hoc eſt cõmune omnibus animalibus. Alio modo ꝙ eſt cõueniens naturę differẽtię: quia ſpecies humana abũdat à genere inquantũ eſt rationalis, ſicut eſt prudentiæ actus vel tẽperantiæ: & ſic natura generis quãuis ſit vna in omnibus animalibus, nõ tamen eodẽ modo eſt in oĩbus, ita etiã nõ inclinat eodẽ modo in oĩbus: ſed ſecundum ꝙ vnicuiq; cõpetit ad matrimoniũ: ergo inclinat natura hominis ex parte differẽtiæ quantũ ad rationẽ ſecundã aſſignatam. Vnde philoſophus hãc rationẽ aſſignat hoĩbus ſupra animalia: ſed quantũ ad rationẽ primã inclinat ex parte generis. Vnde dicit ꝙ filiorũ procreatio communis eſt omnibus animalibus, tamen ad hoc non inclinat eodẽ modo in oĩbus: quia quædã animalia ſunt quorum filij nati ſtatim poſſunt ſufficienter ſibi victum quęrere, vel ad quorum ſuſtentationem mater ſufficit, & in his non eſt aliqua maris ad fœminam determinatio. In illis autem quorũ filij indigent vtriuſq; ſuſtentatione, ſed ad paruũ tẽpus inuenitur aliqua determinatio quantũ ad tẽpus illud, ſicut in auibus quibuſdã patet: ſed in homine, quia indiget filius cura parentũ vſq; ad magnũ tempus eſt maxima determinatio maſculi ad fœminã, ad quã etiam natura generis inclinat.

¶ Ad ſecundũ dicendum, quòd verbũ Tullij poteſt eſſe verum quantũ ad aliquã gentem, ſi tamen accipiatur principiũ proximũ illius gẽtis, per quod ab aliis gẽtibus eſt diſtincta: quia nõ in omnibus producitur ad effectum id ad quod naturalis ratio inclinat, non autem eſt verum vniuerſaliter: quia à principio humani generis ſacra ſcriptura recitat fuiſſe coniugia.

¶ Ad tertiũ dicendũ, quòd ſecundum philoſophum in. 3. Ethicorum: Natura humana nõ eſt immobilis ſicut diuina: & ideò diuerſificantur ea quæ ſunt de iure naturali ſecũdum diuerſos ſtatus & conditiones hominum: quamuis ea quæ ſunt in rebus diuinis naturaliter nullo modo varientur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd natura nõ tantùm intendit eſſe in prole, ſed etiã perfectum, ad quod exigitur matrimonium, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS. II.

Vtrum matrimonium cadat ſub præcepto.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur ꝙ matrimonium adhuc maneat ſub præcepto. Quia præceptũ obligat quãdiu non reuocatur: ſed prima inſtitutio matrimonij fuit ſub præcepto vt in litera dicit, nec vnquã hoc præceptũ legitur reuocatũ, imò confirmatum: Mat. 19. Quod Deus cõiunxit homo non ſeparet: ergo adhuc eſt matrimonium ſub præcepto. ¶ Prętereà pręcepta iuris naturalis ſecundũ omne tẽpus obligant: ſed matrimoniũ eſt de iure naturali, vt dictũ eſt: ergo &c. ¶ Prætereà bonũ ſpeciei eſt melius quã bonũ indiuidui: quia bonũ gentis eſt diuinius quàm bonũ vnius hominis, vt dicitur. 1. Ethi. Sed præceptũ primo homini datum ad cõſeruationem indiuidui per actũ nutritiuæ adhuc obligat. ergo multo magis pręceptum de matrimonio quod pertinet ad conſeruationem ſpeciei. ¶ Prætereà vbi manet eadem ratio obligans, eadem obligatio manere debet: ſed propter hoc obligabãtur hoĩes ad matrimoniũ antiquo tẽpore nè multiplicatio humani generis ceſſaret: cùm ergo hoc idem ſequatur, ſi quilibet liberè poteſt à matrimonio abſtinere, videtur quòd matrimoniũ ſit in præcepto.

¶ Sed contrà eſt quòd dicitur. 1. Cor. 7. Qui nõ iungit matrimonio virginem ſuã meliùs facit. ſ. quã qui coniungit: ergo contractus matrimonij nõ eſt ſub præcepto. ¶ Prætereà nulli debetur pręmium pro tranſgreſsione præcepti: ſed virginibus debetur ſpeciale pręmiũ. ſ. aureola: ergo matrimonium non eſt ſub præcepto.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd natura inclinat ad aliquid dupliciter. Vno modo, ſicut ad id quod eſt neceſſariũ ad perfectionem vnius: & talis inclinatio quẽlibet obligat, quia naturales perfectiones omnibus ſunt cõmunes. Alio modo inclinat ad aliquid ꝙ eſt neceſſariũ multitudini, & cũ multa ſint huiuſmodi quorũ vnũ impedit aliud, ex tali obligatione nõ obligatur quilibet homo per modũ præcepti: aliàs quilibet homo obligaretur ad agriculturam & ad ędificatoriã, & ad huiuſmodi officia, quæ ſunt neceſſaria cõmunitati humanę, ſed inclinationi naturæ ſatisfit cũ per diuerſos diuerſa cõplentur de prędictis. Cũ ergo ad profectionem humanæ multitudinis ſit neceſſariũ aliquos contemplatiuæ vitę inſeruire, quę maximè per matrimonium impeditur: inclinatio ad matrimonium non obligat per modum præcepti, etiam

ſecundum philoſophos. Vnde Theophraſtus probat quòd ſapienti non expedit nubere.

¶Ad primũ ergo dicendum, quòd præceptum illud non eſt reuocatum, nec obligat vnũquẽq; ratione iam dicta: niſi illo tẽpore quò paucitas hoĩm exigebat, vt quilibet generatiõi vacaret.

¶Ad ſecũdũ & tertiũ patet reſpõſio ex dictis.

¶Ad quartum dicendum, quòd natura humana communiter ad diuerſa officia & actus inclinat, vt dictũ eſt: ſed quia eſt diuerſimodè in diuerſis ſecũdũ q̃ indiuiduatur in hoc vel in illo, vnum magis inclinat ad vnũ illorum officiorũ, aliud ad aliud: & ex diuerſitate ſimul cũ diuina prouidentia quæ omnia moderatur cõuenit q̃ vnus eligat vnum officiũ, vt agriculturam: alius aliud, & ſic etiã quòd quidam eligant matrimonialem vitam, & quidam cõtemplatiuam, vnde nullum periculum imminet.

ARTICVLVS. III.

Vtrum actus matrimonij ſit licitus.

Ad tertium ſic procedit. Videtur quòd actus matrimonialis ſemper ſit peccatum. 1. Corin. 7. Qui nubũt ſint tanquã non nubentes: ſed non nubẽtes non habẽt actũ matrimonialem: ergo etiam nubentes peccant in actu illo. ¶Prętereà, Iſa. 59. Iniquitates noſtrę diuiſerunt inter nos & Deum noſtrũ: ſed actus matrimonialis diuidit hoĩem à Deo: vnde Exo. 16. præcipitur populo qui debeat Deum videre quòd non accederent ad vxores ſuas. Et Hiero. dicit quòd in actu matrimoniali ſpiritus ſanct⁹ prophetarum corda non tangit: ergo eſt iniquitas. ¶Prætereà, illud quòd ſecundum ſe eſt turpe nullo modo poteſt bene fieri: ſed actus matrimonialis habet concupiſcentiam adiunctam quæ ſemper eſt turpis. ergo ſemper eſt peccatũ. ¶Prætereà nihil excuſatur niſi peccatum: ſed actus matrimonialis indiget excuſari per bona matrimonij, vt Magiſter dicit: ergo eſt peccatũ. ¶Prætereà, de ſimilibus ſemper idem eſt iudicium: ſed concubitus matrimonialis eſt eiuſdẽ ſpeciei cum actu adulterij, quia ad idem terminatur, ſcilicet ſpeciem humanam: ergo cũ actus adulterij ſit peccatũ, & actus matrimonij ſimiliter. ¶Prætereà ſuperfluitas in paſsionibus corrumpit virtutem: ſed ſemper in actu matrimoniali eſt ſuperfluitas delectationis, adeò quòd abſorbet rationem, quæ eſt principale hominis bonũ. Vnde philoſophus dicit in. 6. Ethicorũ: Quòd impoſsibile eſt hominem aliquẽ in ipſa intelligere: ergo actus matrimonialis ſemper eſt peccatum.

¶Sed contrà, primæ Corinth. 7. dicitur: Virgo ſi nubat non peccat. & 1. Timoth. 5. volo iuuenculas nubere & procreare filios: ſed procreatio filiorũ non poteſt eſſe ſine carnali coniunctione: ergo actus matrimonialis nõ eſt peccatum, aliàs apoſtolus non voluiſſet illud. ¶Prætereà nullum peccatum eſt in præcepto: ſed actus matrimonialis eſt in præcepto. 1. Corint. 7. Vxori vir debitum reddat: ergo non eſt peccatum.

¶Reſpondeo dicendũ, quòd ſuppoſito q̃ natura corporalis ſit à Deo bona inſtituta, impoſsibile eſt dicere q̃ ea quæ pertinent ad conſeruationem naturæ corporalis & ad quę natura inclinat, ſint vniuerſaliter mala: & ideò cũ inclinatio ſit naturæ ad prolis procreationem, per quã natura ſpeciei conſeruat, impoſsibile eſt dicere q̃ actus quo procreatur proles ſit vniuerſaliter illicitus: vt in eo medium virtutis inueniri non poſsit, niſi ponatur ſecundũ quorundam inſaniã q̃ res corruptibiles creatę ſunt à malo Deo: ex quo fortè deriuatur quòd in litera tangitur, & ideò eſt peſsima hæreſis.

¶Ad primũ ergo dicendũ, quòd Apoſtolus in verbis illis nõ prohibuit matrimonij actũ: ſicut eorum poſſeſsionem cùm dixit, qui vtũtur hoc mundo ſint quaſi nõ vtentes, ſed in vtroq; fruitionem prohibuit, quod patet ex ipſo modo loquendi. Non enim dixit, ſicut nõ vtẽtes vel nõ habentes, ſed quaſi non vtentes vel nõ habẽtes.

¶Ad ſecundũ dicendum, quòd Deo coniungimur & ſecundũ habitũ gratiæ, & ſecundũ actũ cõtemplationis & amoris. Quod ergo primam coniunctionem ſeparat, ſemper eſt peccatũ, nõ aũt q̃ ſecũdam: quia aliqua occupatio licita circa res inferiores animum diſtrahit, vt actu Deo coniungi non ſit idoneus: & hoc præcipuè accidit in carnali cõiunctione, in qua detinetur mẽs propter delectationẽ intenſam. Et propter hoc illis quibus competit diuina cõtemplari, aut ſacra tractare, indicitur pro tempore illo abſtinẽtia ab vxoribus: & ſecundũ hoc etiam dicitur q̃ ſpiritus ſanctus quantũ ad actum reuelationis ſecretorum, non tangebat mentes prophetarũ in vſu matrimonij.

¶Ad tertium dicendũ, quòd turpitudo illa concupiſcentiæ quæ actũ matrimonialem ſemper comitatur non eſt turpitudo culpæ, ſed pœnæ ex peccato primo proueniens: vt ſcilicet inferiores vires & membra corporis rationi non obediant. Et propter hoc ratio non ſequitur.

¶Ad quartum dicendũ, quòd illud propriè excuſari dicitur, quod aliquã ſimilitudinem mali habet, & non eſt malum, vel tantum quantũ apparet: quia quędam excuſantur à toto, quædã à tãto: & quia actus matrimonialis propter corruptionem concupiſcentiæ habet ſimilitudinẽ actus inordinati: ideò pro bono matrimonij excuſatur vt non ſit peccatum.

¶Ad quintum dicendum, quòd quamuis ſint ſpecie naturæ idẽ, tamẽ differũt in ſpecie moris, quam

quã vna circunſtantia variat.ſ. accedere ad ſuã vel non ſuã:ſicut etiã occidere hominẽ per violentiam vel per iuſtitiã facit diuerſam ſpeciem moris,quamuis ſit vna ſpecies naturæ:& tamen vnum eſt licitum,aliud illicitum.

¶Ad ſextum dicendũ,q̃ ſuperfluitas paſſionis quæ virtutem corrũpit nõ ſolùm impedit rationis actũ,ſed tollit rationis ordinem, quod non facit delectationis intenſio in actu matrimoniali:quia &ſi tunc non ordinetur homo, tamen à ratione eſt præordinatus.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum actus matrimonij ſit meritorius.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ actus matrimonialis nõ ſit meritorius. Chry. enim dicit ſuper Mat. Matrimoniũ & ſi vtẽtibus ſe pœnã non inferat,mercedem tamen non prẽſtat:ſed meritum reſpectu mercedis dicitur : ergo actus matrimonialis nõ eſt meritorius. ¶Prætereà illud quod eſt meritoriũ dimittere non eſt laudabile:ſed laudabilis eſt virginitas per quã matrimoniũ dimittitur: ergo matrimonialis actus non eſt meritorius. ¶Prẽtereà qui vtitur indulgentia ſibi facta, beneficio recepto vtitur:ſed ex hoc q̃ alicui præſtatur beneficiũ nõ meretur. ergo &c. ¶Prætereà meritũ in difficultate cõſiſtit ſicut & virtus: ſed actus matrimonialis non habet difficultatẽ, ſed delectationẽ,ergo nõ eſt meritorius. ¶Prætereà,illud q̃ nõ poteſt fieri ſine peccato veniali nõ eſt meritoriũ,quia nõ poteſt homo ſimul mereri & demereri : ſed in actu matrimoniali ſemper eſt peccatum veniale.ergo actus prædictus nõ poteſt eſſe meritorius.

¶Sed contrà,omnis actus quo impletur præceptũ,eſt meritorius ſi ex charitate fiat : ſed actus matrimonialis eſt huiuſmodi,quia dicitur primæ Cor. 7. Vxori vir debitũ reddat : ergo. &c. ¶Prẽtereà omnis actus virtutis eſt meritorius: ſed actus prædictus eſt actus iuſtitiæ, quia redditio debiti:ergo meritorius eſt.

¶Reſpondeo dicendũ,q̃ cùm nullus actus ex deliberata voluntate procedens ſit indifferens, vt in ſecundo lib. dictũ eſt:actus matrimonialis ſemper eſt peccatũ,vel meritorius in eo qui gratiam habet. Si enim ad actum matrimonialem virtus inducat, vel iuſtitiæ, vt debitum reddat: vel religionis vt proles ad cultum Dei procreetur,eſt meritorius. Si autẽ moueat libido ſiſtẽs inter bona matrimonij, vt ſcilicet nullo modo ad aliam accedere vellet, eſt peccatum veniale:ſi autem extra bona matrimonij efferatur,vt.ſ.cũ quacunq; muliere idem facere proponeret, eſt peccatũ mortale:natura autẽ mouere nõ poteſt quin ordinetur,ratiõe,& ſic erit motus virtutis: vel nõ ordinetur,& ſic erit motus libidinis.

¶Ad primũ ergo dicendum, q̃ radix merendi quãtũ ad p̃miũ ſubſtãtiale eſt ipſa charitas: ſed quantũ ad accidentale præmiũ ratio meriti exiſtit in difficultate actus,& ſic actus matrimonij non eſt meritorius:ſed primo modo.

¶Ad ſecundũ dicẽdum, q̃ homo poteſt mereri & in minoribus bonis & in maioribus. Vnde quando aliquis minora bona dimittit: vt maiora faciat,laudandus eſt à minùs meritorio actu diſcedens.

¶Ad tertium dicendũ,quòd indulgentia quandoq; eſt de minorib⁹ malis:& ſi indulgeẽ actus matrimonij prout ad ipſum mouet libido infra terminos matrimonij conſiſtens,ſic enim eſt veniale peccatũ:ſed prout ad ipſum mouet virt⁹, tunc eſt meritorius,& non habet indulgentiã: niſi ſecundum q̃ eſt indulgentia de minoribus bonis,quæ idem eſt quod conceſsio. Nec eſt inconueniens q̃ ille qui tali cõceſsione vtitur mereatur,quia bonus vſus beneficiorum Dei meritorius eſt.

¶Ad quartum dicendũ,quòd difficultas laboris requiritur ad meritum præmij accidentalis: ſed ad meritum eſſentiale requiritur difficultas conſiſtens in ordinatione medij, & hoc eſt etiã in actu matrimoniali.

¶Ad quintum dicendũ,q̃ primus motus ſecundum q̃ dicetur peccatum veniale eſt motus appetitus in aliquod inordinatum delectabile,q̃ nõ eſt in actu mr̃imoniali : & ideo rõ nõ ſequit.

QVAESTIO. XLII.

De matrimonio inquantum eſt ſacramẽtum.

DEinde conſiderãdum eſt de matrimonio inquantum eſt ſacramẽtum. Circa quod quæruntur quatuor. Primò, Vtrũ ſit ſacramentũ. Secũdò, Vtrum debuerit inſtitui ante peccatũ. Tertiò, Vtrũ cõferat gr̃am. Quartò, Vtrũcarnalis cõmixtio ſit de integritate matrimonij.

ARTICVLVS. I.

Vtrum matrimonium ſit ſacramentum.

Thom. vbi ſuprà. q. 2. art. 1. & ſequen.

AD PRIMVM SIC proceditur. Videtur q̃ matrimonium non ſit ſacramẽtum. Omne enim ſacramẽtum no.le. habet aliquam formã quæ eſt de eſſentia ſacramẽti : ſed benedictio quæ fit per ſacerdotes in nuptijs nõ eſt de eſſentia matrimonij:ergo nõ eſt ſacramẽtum. ¶Prẽtereà ſacramentum ſecundũ Hug. eſt materiale elemẽtum:ſed matrimoniũ nõ habet pro materia aliquod materiale elementũ: ergo

non eſt ſacramẽtũ. ¶ Prętereà ſacra habẽt efficaciã ex paſsione Chriſti: ſed per matrimoniũ nõ conformatur homo paſsioni quę fuit pœnalis, cum habeat delectationẽ adiunctã: ergo nõ eſt ſacramentũ. ¶ Prætereà oẽ ſacrm no. le. efficit quod figurat: ſed matrimoniũ nõ efficit cõiunctionem Chriſti & eccleſiæ quod ſignificat: ergo matrimoniũ nõ eſt ſacrm. ¶ Prætereà in aliis ſacramẽtis eſt aliquid quod eſt res & ſacramentum: ſed hoc nõ poteſt inueniri in matrimonio cùm non imprimat characterem, aliàs non iteraretur. ergo non eſt ſacramentum.

¶ Sed contrà eſt quòd dicitur Ephe. 5. Sacramẽtum hoc magnũ eſt. ergo &c. ¶ Prætereà ſacramẽtum eſt ſacræ rei ſignum: ſed matrimonium eſt huiuſmodi. ergo &c.

¶ Reſpondeo dicendũ, quòd ſacramentum importat aliquod remediũ ſanctitatis homini cõtra peccatum exhibitũ per ſenſibilia ſigna: vnde cùm hoc inueniatur in matrimonio, inter ſacramenta computatur.

¶ Ad primũ ergo dicẽdum, quòd verba quibus cõſenſus exprimitur matrimonialis ſunt forma huius ſacramenti, non autem benedictio ſacerdotis, quę eſt quoddam ſacramentale.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ſacramẽtum matrimonij perficitur per actum eius qui ſacro illo vtitur, ſicut pœnitentia: & ideò ſicut pœnitentia nõ habet aliam materiam niſi ipſos actus ſenſui ſubiectos, qui ſunt loco materialis elemẽti: ita eſt de matrimonio.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd quãuis matrimonium nõ conformetur paſsioni Chriſti quantũ ad pœnam: cõformatur tamen ei quantùm ad charitatem, per quã pro eccleſia ſibi in ſponſa coniungenda paſſus eſt.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd vnio Chriſti ad eccleſiã nõ eſt res contenta in hoc ſacro: ſed res ſignificata nõ contenta, & talẽ rem nullũ ſacrm efficit: ſed habet aliã cõtentã & ſignificatã, quã efficit vt dicetur. Magiſter autem ponit rem nõ contentam, quia erat huius opinionis quòd nõ haberet rem contentam.

¶ Ad quintum dicẽdũ, quòd in hoc ſacro ſunt illa tria, quia ſacrm tm̃ ſunt actus exteriùs apparẽtes: ſed res & ſacrm eſt obligatio quę innaſcit viri ad mulierẽ ex talibus actibus: ſed res vltima cõtenta eſt effectus huius ſacri, nõ contenta autem eſt res quã magiſter determinat.

ARTICVLVS. II.

Vtrum matrimonium debuerit inſtitui ante peccatum.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ mr̃imoniũ nõ debuit inſtitui ante peccatum. Quia illud q̃ eſt de iure naturali nõ indiget inſtitutione: ſed mr̃imoniũ eſt hmõi, vt ex dictis patet: ergo nõ debuit inſtitui. ¶ Prętereà ſacra ſunt quædã medicinę cõtra morbũ peccati: ſed medicina nõ prępar atur niſi morbo: ergo ante peccatũ nõ debuit inſtitui. ¶ Prętereà ad idẽ inſtitutio vna ſufficit: ſed mr̃imoniũ fuit inſtitutũ etiã poſt peccatũ, vt in litera dicitur: ergo ante peccatũ nõ fuit inſtitutum. ¶ Prætereà inſtitutio ſacri debet eſſe à Deo: ſed ante peccatũ verba quæ ad mr̃imoniũ pertinẽt nõ ſunt determinatê dicta à Deo, ſed ab Adam: illa autem verba quæ Deus dixit, Creſcite & multiplicamini: dicta ſunt brutis etiam, in quibus non eſt mr̃imoniũ: ergo matrimonium nõ fuit inſtitutum ante peccatum. ¶ Prætereà matrimonium eſt ſacramentũ no. le. ſed ſacramẽta no. le. à Chriſto initium ſumpſerunt. ergo non debuit ante peccatum inſtitui.

¶ Sed contrà eſt q̃ dicitur Mat. 19. nõ legiſtis q̃ ab initio qui fecit hoĩes maſculũ & fœminã fecit eos. ¶ Prætereà matrimoniũ eſt inſtitutũ ad procreationem prolis: ſed ante peccatũ erat neceſſaria homini procreatio prolis: ergo ante peccatum debet matrimonium inſtitui.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ natura inclinat ad matrimoniũ intendẽs aliquod bonũ, quod quidẽ variatur ſecũdũ diuerſos hominũ ſtatus: & ideò oportet q̃ illud bonũ diuerſimodè in diuerſis ſtatibus hominũ inſtituatur: & ideò matrimoniũ ſecundũ q̃ ordinatur ad procreationẽ prolis, quę erat neceſſaria etiã peccato nõ exiſtẽte, inſtitutũ fuit ante peccatũ: ſecundũ autem q̃ remediũ præbet cõtra vulnus peccati, inſtitutum fuit poſt peccatũ tẽpore legis naturæ, ſecundũ autem determinationẽ perſonarum inſtitutionem habuit in lege Moyſi: ſed ſecundũ q̃ repręſentat myſteriũ coniunctionis Chriſti & eccleſiæ inſtitutionem habuit in no. le. & ſecũdũ hoc eſt ſacrm no. le. Quantũ ad alias vtilitates quæ ex matrimonio conſequũtur, ſicut eſt amicitia, & mutuũ obſequiũ ſibi à cõiugibus impẽſum, habet inſtitutionem in lege ciuili: ſed quia de vi ſacramenti eſt quod eſt ſignum & remedium: ideò quantùm ad medias inſtitutiones competit ei ratio ſacramenti: ſed quantum ad primam inſtitutionem competit ei quod ſit in officium naturæ, quantum verò ad vltimam quòd ſit in officium ciuilitatis.

¶ Ad primum ergo dicẽdum, q̃ illa quæ in cõmuni ſunt de iure naturali indigẽt inſtitutione quantum ad eorum determinationem, quæ diuerſimodè competit ſecundum diuerſos ſtatus: ſicut de iure naturali eſt quòd maleficia puniãtur, ſed talis pœna tali culpæ apponitur per determinationem iuris poſitiui.

¶ Ad ſecundũ dicẽdũ, q̃ matrimoniũ nõ eſt tm̃ in remediũ cõtra peccatũ, ſed prĩcipaliter eſt in officium

officium naturæ:& ſic inſtitutum fuit ante peccatum,non autem prout eſt in remedium.

¶Ad tertium dicendũ, ꝙ ſecundũ diuerſa quæ oportet in matrimonio determinari,non eſt inconueniens quòd habuerit diuerſas inſtitutiones:& ſic illa diuerſa inſtitutio non eſt eiuſdem ſed in idem.

¶Ad quartũ dicendũ,ꝙ matrimoniũ ante peccatũ inſtitutũ fuit à Deo,& ad hoc homini mulierem de coſta formauit in adiutoriũ, & dixit eis,Creſcite & multiplicamini: quod quamuis aliis animalibus dixerit,non tamen per ea eodẽ modo implendũ ſicut per homines. Adam verò verba illa protulit à Deo inſpiratꝰ, vt intelligeret matrimonij inſtitutionem à Deo factam.

¶Ad quintũ dicendũ, ꝙ quantũ ad hoc ꝙ matrimoniũ eſt ſacramentũ nouæ legis, non fuit ante Chriſtũ inſtitutũ,vt ex dictis patet.

ARTICVLVS. III.

Vtrum matrimonium conferat gratiam.

Ad tertium ſic procedit. Videtur quòd matrimoniũ nõ cõferat gratiam. Quia ſecundũ Hug. ſacra ex ſanctificatione inuiſibilem gratiã conferunt, ſed matrimoniũ non habet aliquã ſanctificationẽ quæ ſit de eſſentia eius:ergo nõ confertur gratia in ipſo.

¶Prætereà oẽ ſacramentũ conferens gratiam cõfert ipſam ex materia & forma ſua: ſed actus qui ſunt materia in hoc ſacramẽto nõ ſunt cauſa gratiæ,quia hoc eſſet Pelagiana hæreſis. ſ. ꝙ actus noſtri ſint cauſa gratiæ:verba etiã exprimentia conſenſum nõ ſunt cauſa gratiæ:nã ex eis nõ fit aliqua ſanctificatio: ergo in matrimonio nullo modo gratia datur. ¶Prætereà gratia ordinata contra vulnus peccati eſt neceſſaria omnibus habentibus vulnus illud:ſed in omnibus inuenitur cõcupiſcentiæ vulnus,& ſic deberent oẽs homines matrimoniũ contrahere:eſſet que ſtultum valde à matrimonio abſtinere.

¶Prætereà infirmitas non accipit medicamentum ab eo à quo accipit intenſionẽ:ſed per matrimoniũ cõcupiſcentia accipit intenſionẽ,quia ſicut dicit philoſophus in.3.Ethi.inſatiabilis eſt concupiſcentiæ appetitus, & per operationem congruã augetur:ergo videt ꝙ in matrimonio nõ cõferatur remediũ gratię cõtra cõcupiſcẽtiã.

¶Sed cõtrà,definitio & definitũ debẽt cõuerti: ſed ĩ definitione ſacramẽti ponit cauſalitas gratiæ:ergo cũ matrimoniũ ſit ſacramentũ erit gratiæ cauſa.¶ Prætereà Aug. dicit ꝙ matrimoniũ eſt ægrotis in remediũ: ſed nõ eſt in remedium niſi inquãtũ aliquã efficaciã habet: ergo habet aliquid efficaciæ ad reprimendũ cõcupiſcentiã: ſed concupiſcentia non reprimitur niſi per gratiam : ergo in ipſo confertur gratia.

¶Reſpondeo dicendũ,quòd circa hoc fuit triplex opinio. Quidã enim dixerunt ꝙ matrimoniũ nullo modo eſt cauſa gratiæ, ſed eſt tantũ ſignum. Sed hoc non poteſt ſtare:quia ſecundũ hoc in nullo abundaret à ſacramentis vet.le.vnde non eſſet aliqua ratio quare ſacramentis no.le.annumeraretur:ꝙ enim remediũ præbeat ſatisfaciẽdo concupiſcentiæ nè deinceps ruat, dũ nimis arctatur,habuit etiã in veteri lege ex ipſa natura actus. Et ideò alij dixerunt ꝙ confertur ibi gratia in ordine ad receſſum à malo:quia excuſatur actus à peccato ꝙ ſine matrimonio peccatũ eſſet. Sed hoc eſſet nimis parum: quia hoc etiam in ve.le.habuit: & ideò dicunt ꝙ facit recedere à malo inquantum conſtringit concupiſcentiam nè extra bona matrimouij feratur:nõ autem per gratiã illã fit aliquod auxiliũ ad bene operandũ. Sed hoc non poteſt ſtare:quia eadem gratia eſt quæ impedit peccatũ & quæ ad bonum inclinat,ſicut idem calor qui aufert frigus & qui calefacit. Vnde alij dicunr quòd matrimonium inquantum in fide Chriſti contrahitur,habet vt conferat gratiam adiuuãtem ad illa operanda quę in matrimonio requiruntur, & hoc probabilius eſt. Quia vbicunq; datur diuinitùs aliqua facultas, dãtur etiam auxilia quibus homo conueniẽter vti poſsit facultate illa: ſicut patet ꝙ omnibus potentiis animæ reſpondent aliqua membra corporis quibus in actum exire poſsint. Vnde cùm in matrimonio detur homini ex diuina inſtitutione facultas vtendi vxore ſua ad procreationem prolis, datur etiã gratia ſine qua id conuenienter facere non poſſit:ſicut etiam de poteſtate ordinis ſuprà dictũ eſt,& ſic iſta gratia data eſt vltima res contenta in hoc ſacramento.

¶Ad primũ ergo dicendum, quòd ſicut habet aqua baptiſmi ꝙ corpus tãgat & cor abluat ex tactu carnis Chriſti:ita mrimoniũ hoc habet ex hoc ꝙ Chriſtus ſua paſsione illud repræſentauit,& non principaliter ex aliqua ſanctificatione ſacerdotis.

¶Ad ſecundum dicendum,quòd ſicut aqua baptiſmi cum forma verborum non operatur immediatè ad gratiam, ſed ad characterem:ita actꝰ exteriores & verba exprimentia conſenſum directè faciunt nexum quendam, qui eſt ſacramentum matrimonij: & huiuſmodi nexus ex virtute diuinæ inſtitutionis diſpoſitiuè operatur ad gratiam.

¶Ad tertium dicendum,quòd ratio illa procederet niſi contra concupiſcentiæ morbum poſſet aliquod efficacius remedium adhiberi:adhibetur autem maius remedium per opera ſpiritualia & carnis mortificationem ab illis qui matrimonio non vtuntur.

¶Ad quartum dicendum, quòd contra concupiſcentiam poteſt præſtari remedium duplici-

ter. Vno modo ex parte ipsius concupiscentiæ vt reprimatur in sua radice: & sic remediū præstat matrimonium per gratiā quæ in eo datur. Alio modo ex parte actus eius, & hoc dupliciter. Vno modo vt actus ad quem concupiscentia inclinat exteriùs turpitudine careat, & hoc fit per bona matrimonij quæ honestant carnalem concupiscentiam. Alio modo vt actus turpitudinem habens impediatur, quod fit ex ipsa natura actus: quia dum concupiscentiæ satisfecit in actu coniugali, ad alias corruptelas nō ita incitat. Propter quod dicit Apostolus, Melius est nubere quàm vri: quamuis enim opera concupiscentiæ congregata secundū se nata sint cō cupiscentiam augere, tamen secūdum quod ratione ordinantur ipsam reprimunt: quia ex similibus actibus similes relinquuntur dispositiones & habitus.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum carnalis commixtio sit de integritate matrimonij.

Ad quartum sic ꝓceditur. Videtur ꝙ carnalis commixtio sit de integritate matrimonij. In ipsa enim institutiōe matrimonij dictum est: erunt duo in carne vna: sed hoc nō fit nisi per carnalem cōmixtionem: ergo est de integritate matrimonij. ¶Præterea illud quod pertinet ad sacri significationē, est de necessitate sacramenti vt prædictum est: sed carnalis cōmixtio pertinet ad significationem sacramēti, vt in litera dicitur: ergo est de integritate sacramenti. ¶Præterea hoc sacramentū ordinatur ad conseruationem speciei: sed conseruatio speciei non potest fieri sine carnali commixtione: ergo est de integritate sacramenti. ¶Præterea matrimoniū est sacramentum secūdum quod remediū contra concupiscentiā præstat. de quo dicit apostolus. 1. Corinth. 6. Quòd melius est nubere quā vri: sed hoc remedium non præstat his qui carnaliter non commiscentur: ergo idem quod priùs. ¶Sed cōtrà, in paradiso fuit matrimonium: sed ibi non fuit carnalis copula: ergo cōmixtio carnalis non est de integritate matrimonij. ¶Præterea sacramētum ex suo nomine sanctificationem importat: sed sine carnali cōmixtione est matrimonium sanctius, vt in litera dicitur: ergo carnalis cōmixtio non est de necessitate sacri. ¶Respōdeo dicendū, quòd duplex est integritas: vna quæ attenditur secūdum perfectionem primam, quæ consistit in ipso esse rei. Alia quæ attenditur secundum perfectionem secundam, quæ consistit in operatione: quia ergo carnalis commixtio est quædam operatio siue vsus matrimonij per quod facultas ad hoc datur: ideò erit carnalis commixtio de secūda perfectione matrimonij & non de prima. ¶Ad primū ergo dicendum, quòd Adam expo fuit integritatem matrimonij quantum ad vtrā q; perfectionē: quia res ex suo actu innotescit. ¶Ad secundum dicēdum, quòd significatio rei contentę est de necessitate sacramenti, & ad hāc significationem non pertinet carnalis commixtio: sed ad rem non contentā, vt ex dictis patet. ¶Ad tertium dicendum, quòd res nō peruenit ad finem suum nisi per actum proprium: vnde ex hoc quòd finis matrimonij nō habetur sine carnali cōmixtione, oportet ꝙ sit de integritate secunda, & non de prima. ¶Ad quartum dicendum, quòd ante commixtionē carnalem est matrimonium in remedium ex gratia quæ in eo datur, quamuis nō ex actu, quod pertinet ad integritatem secundam.

QVAESTIO. XLIII.

De matrimonio quantum ad sponsalia.

CONsequenter considerandum est de matrimonio absolutè considerato. Vbi primò agēdum est de sponsalibus, Secūdò, de matrimonij ratione. Tertiò, de eius causa efficiēte, scilicet de cōsensu. Quartò, de eius bonis. Quintò, de impedimentis ipsius. Sextò, de secundis nuptijs. Septimò, de quibusdam matrimonio annexis. Circa primum quærūtur tria. Primò, quid sint sponsalia. Secundò, qui possunt cōtrahere sponsalia. Tertiò, Vtrum sponsalia dirimi possint.

ARTICVLVS. I.

Vtrum sponsalia sint futurarum nuptiarum promissio.

Thom. 4. dist. 27. q. 2. arti. 1. & sequē.

ADPRIMVM sic ꝓceditur. Videtur ꝙ spōsalia nō cōueniēter dicātur futurarum nuptiarū promissio, vt habet ex verbis Nicolai papæ. Quia sicut dicit Isidōrus, est aliquis sponsus, nō quia promittit, sed quia spondet & spōsores dat, sed à spōsalibus dicit aliquis sponsus: ergo male dicitur ꝓmissio. ¶Præterea quicunq; promittit aliquid debet cōpelli ad soluēdū: sed illi qui spōsalia cōtraxerūt nō cōpelluntur per ecclesiā ad matrimoniū cōplēdum. ergo sponsalia non sunt promissio. ¶Pręterea in spōsalibus non est qñq; sola ꝓmissio: sed adiicitur iuramentum & aliquę arræ: ergo videtur quòd non

non debuerit ſolùm per promiſsionē definiri. ¶ Præterea, matrimonia debēt eſſe libera & abſoluta: ſed ſponſalia qñq; fiunt ſub aliqua conditione etiã accipiendę pecuniæ. ergo nō conuenienter dicũtur promiſsio nuptiarũ. ¶ Præterea promiſsio quę eſt de rebus futuris vituperatur: Ia. 4. ſed circa ſacra non debet aliquid eſſe vituperabile: non ergo debet fieri futurarũ nuptiarum promiſsio. ¶ Præterea, nullus dicitur ſponſus niſi à ſpōſalibus: ſed aliquis dicitur ſponſus ex præſentib⁹ nuptiis, vt in litera dicit. ergo ſpōſalia nō ſemp ſunt futurarũ nuptiarũ ꝓmiſsio.

¶ Reſpōdeo dicendũ, ꝙ conſenſus in coniugalē copulã per verba de futuro non facit matrimonium, ſed matrimonij promiſsionē: & hæc promiſsio dicitur ſponſalia à ſpondēdo, vt dicit Iſidō. Nam ante vſum tabularum matrimonij cautiones dabant quibus ſpondebãt ſe inuicē conſōſentire in iure matrimonij, & fideiuſſores dabant. Fit autem promiſsio dupliciter. ſ. abſolutè & ſub conditione. Abſolutè quatuor modis. Primò nuda promiſsione, vt cùm dicitur, Accipiam te in meam: & econuerſo. Secundò, datis arris ſponſalitiis, vt pecunia vel aliquid hmōi. Tertiò, annuli ſubarratione. Quartò, interueniente iuramento. Si autē fiat dicta promiſsio ſub conditione, diſtinguendum eſt: aut eſt conditio honeſta: vt cùm dicitur, Accipiam te ſi parentibus placeat: & tunc ſtante conditione ſtat promiſsio, & non ſtante non ſtat: aut eſt inhoneſta, & hoc dupliciter: quia aut eſt cōtraria bonis mrīmonij, ut ſi dicã, Accipiã te ſi venena ſterilitatis procures: & tunc non contrahunt ſponſalia: aut non eſt cōtraria bonis matrimonij, vt Accipiam te ſi furtis meis cōſentias: & tunc ſtat promiſsio, ſed tollenda eſt conditio.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd ipſa ſponſalia & ſponſorum donatio eſt promiſsionis confirmatio: & ideò ab hoc denominatur quaſi à perfectiori.

¶ Ad ſecundum dicendum, ꝙ ex tali promiſsione obligatur vnus alteri ad matrimonium contrahendũ, & peccat mortaliter non ſoluens promiſſum, niſi legitimum impedimentũ interueniat: & ſecundum hoc eccleſia cogit iniungendo pœnitentiam pro peccato, tñ in foro contentioſo non cōpellitur: qa matrimonia coacta cōſueuerunt malos exitus habere, niſi fortè iuramentum interuenerit, quia tunc cogendus eſt, vt quidam dicunt: quamuis aliis non videatur propter cauſam prædictam, præcipiè ſi de vxoricidio timeretur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illa addita non ſunt niſi ad confirmandam promiſsionem: vnde non ſunt aliud quàm promiſsio.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ conditio illa quæ apponitur non tollit matrimonij libertatem, qa ſi eſt inhoneſta debet abiici: ſi autem honeſta, aut de bonis ſimpliciter: vt ſi dicatur, Accipiam te ſi placet parentibus, & hæc conditio non tollit libertatem ſponſalium, ſed auget ei honeſtatem: aut eſt de vtilibus, vt ſi dicat, Contraham te cum ſi dabis mihi. 100. & tũc hoc nō ponit quaſi ad vendendum conſenſum matrimonij, ſed intelligitur vt promiſsio dotis: vnde matrimonium libertatem non perdit. Quandoq; autem apponitur conditio pecuniæ per modum pœnæ: & tunc quia matrimonia debent eſſe libera talis conditio non ſtat, nec pōt exigi pœna illa ab eo qui non vult matrimonium complere.

¶ Ad quintum dicendũ, ꝙ Ia. non intendit prohibere ꝙ omnino aliquis nullam promiſsionē faciat de futuris: ſed ꝙ non promittat quaſi fiduciam habens de vita ſua: vnde docet ꝙ debet apponi cōditio, ſi Deus voluerit, quæ etiã ſi verbis non exprimat, corde tñ debet intelligi.

¶ Ad ſextum dicendũ, ꝙ in matrimonio pōt cōſiderari ipſa coniunctio mrīmonialis & actus eius: & à ſponſione primi in futurũ dicit ſponſus à ſponſalibus contractis per verba de futuro, & à ſponſione ſecundi dicit aliquis ſponſus etiam qñ contractũ eſt mrīmoniũ per verba de preſenti: quia ex hoc ipſo ſpondet matrimonij actum: tñ à prima ſponſione dicuntur ſponſalia propriè quæ ſunt quædam ſacramentalia matrimonij ſicut exorciſmus baptiſmi.

ARTICVLVS. II.

Vtrum tempus ſeptennij ſit legitimè aſſignatum ſponſalibus contrahendis.

Ad ſecundum ſic ꝓceditur. Videtur ꝙ tempus ſeptennij nō ſit competenter aſsignatũ ſpōſalibus cōtrahendis. Contractus enim qui per alios fieri poteſt non requirit diſcretionē in illis ad quos pertinet: ſed ſponſalia fieri poſſunt per parentes vtroq; illorum ignorante, quorum ſunt ſponſalia. ergo ita poſſunt fieri ante ſeptennium ſicut pòſt. ¶ Præterea, ſicut ad contractus ſponſalium requiritur aliquis rationis vſus, ita ad conſentiendũ in peccatum mortale: ſed ſicut Greg. narrat in. 4. Dialo. quidam puer ꝓpter blaſphemiæ peccatum extinctus eſt. ergo ante ſeptenniũ poſſunt contrahi ſponſalia. ¶ Præterea, ſponſalia ad matrimonium ordinantur: ſed in matrimonio non aſſignatur vnum tempus puellę & puero. ergo in ſponſalibus ſeptennium vtrique aſsignari non debet. ¶ Præterea, ex tunc aliqui poſſunt ſponſalia contrahere, ex quo eis poſſunt futuræ nuptiæ placere: ſed ſigna talis placentię frequenter apparēt in pueris ante ſeptēniũ. ergo ante illud tps poſſunt cōtrahi ſpōſalia. ¶ Præterea, ſi aliq ante ſeptimũ annũ cōtrahãt ſpōſalia, & poſtea poſt ſeptēniũ ante tps pubertatis cōtrahũt per

verba de p̃ſenti, reputant̃ inter eos eſſe ſponſalia; ſed hoc non eſt ex ſecundo contractu: quia tunc nō intendunt ſpōſalia, ſed matrimonium cōtrahere. ergo ex primo: & ſic ante ſeptenniū poſſunt ſponſalia contrahi. ¶ Præterea, in his quæ cōiter fiunt à pluribus quod deeſt vni ſupletur ab altero, ſicut patet in trahentibus nauem: ſed contractus ſponſalium eſt quædam actio cōmunis inter contrahētes. ergo ſi vnus ſit pubes pōt contrahere cum puella quæ non habet ſeptem annos ſponſalia, quia quod vni deficit de tempore, alteri ſuperabundat. ¶ Præterea ſi aliqui iuxta ætatem pubertatis, quāuis ante eam contrahunt per verba de præſenti, reputatur inter eos matrimonium. ergo pari ratione ſi ante ſeptennium, dūmodò ſint propinqui: contrà autē per verba de futuro, reputabuntur inter eos eſſe ſponſalia.

¶ Reſpōdeo dicendū, q̄ ſeptenniū eſt tempus determinatū ſpōſalibus à iure contrahendis ſatis rationabiliter. Quia cùm ſponſalia ſint quædam promiſsiōes futurorū, vt dictum eſt, oportet q̄ illorum ſint qui aliquo modo promittere poſsint, quod non eſt niſi illorum qui habent aliquam prudentiā de futuris quæ vſum rationis requirit: reſpectu cuius triplex gradus notatur ſecundū Philoſophū in. ii. animaliū. Primus eſt cùm quis neq; ipſe intelligit per ſe, neq; ab alio capere pōt. Secundus eſt ſtatus quo homo ab aliis capere pōt, ſed ipſe per ſe nō ſufficit ad intelligendum. Tertius eſt cùm homo & ab alio iam capere poteſt, & per ſeipſum conſiderare: & quia ratio paulatim in homine conualeſcit ſecundum q̄ quietantur motus & fluxibilitates humorum ſenſualitatis: ideò primum ſtatum hominis obtinet homo ante primū ſeptennium, & propter hoc illo tempore nulli contractui aptus eſt, & ita nec ſponſalibus: ſed ad ſecundum ſtatum incipit peruenire in fine primi ſeptennij: vnde etiam tunc tēporis pueri ad ſcholas ponuntur. Sed ad tertium ſtatum incipit homo peruenire in fine ſecundi ſeptennij, quantùm ad ea quæ ad perſonā ipſius pertinēt, in quo ratio naturalis eius cōualeſcit: ſed quantùm ad ea quæ extra ipſum ſunt in fine tertij ſeptennij: & ideò ante primū ſeptennium nulli contractui homo aptus eſt. Sed in fine primi ſeptennij incipit eſſe aptus ad aliqua promittendum in futurū, præcipuè de his ad quæ ratio naturalis inclinat magis: non autē ad obligandum ſe perpetuo vinculo, quia ad hoc non firmā voluntatē habet: & ideò tali tēpore poſſunt cōtrahere ſpōſalia. Sed in fine ſecūdi ſeptēnij iam pōt obligare ſe de his quæ ad perſonā ipſius pertinent, vel ad religionē, vel ad coniugiū: ſed poſt tertium ſeptennium etiam pōt de aliis ſe obligare, & ſecundū leges cōſtituitur ei poteſtas de rebus ſuis diſponendi poſt. xx. annum.

¶ Ad primū ergo dicendū, q̄ ſi ante annos pubertatis fiant contractus ſponſalium per alium, ambo vel alter reclamare poſſunt: vnde nihil tunc actum eſt, adeò q̄ nec aliqua affinitas contrahitur ex hoc: & ideò ſponſalia quæ inter aliquos per perſonas alias cōtrahuntur, robur habent inquantū illi inter quos contrahuntur ad ætatem debitā venientes non reclamāt, ex quo intelliguntur conſentire de his quæ per alios facta ſunt.

¶ Ad ſecundū dicendū, q̄ quidam dicunt q̄ ille puer de quo Greg. narrat non fuit dānatus nec mortaliter peccauit, ſed viſio illa fuit ad patrem contriſtandū, qui in puero illo peccauerat non corrigens eum: ſed hoc eſt ex preſsè cōtra intentionem Greg. dicentis q̄ pater pueri animā filij negligens non paruum peccatorē gehennę ignibus nutriuit. Et ideò dicendum, q̄ ad peccatum mortale ſufficit etiam conſenſus præſens. Sed in ſponſalibus eſt conſenſus in futurū, maior autē diſcretio rationis requirit̃ ad prouidendū in futurum, quàm ad conſentiendū in actum vnum p̃ſentē: & ideò antē poteſt homo peccare mortaliter quàm poſsit ſe obligare ad aliquid in futurum.

¶ Ad tertium dicendū, q̄ in tempore cōtractus matrimonij non ſolū requiritur diſpoſitio ex parte vſus rationis, ſed etiā ex parte corporis, vt ſit tempus generationi aptū: & q̄a puella in. xi. anno ad hoc venit vt poſsit eſſe actui generationis apta: puer autē in fine ſecundi ſeptennij, vt Philoſophus ait in. ix. animaliū: ſimul autē vſum diſcretionis accipiunt, qui tantū in ſponſalibus requiritur: ideò in ſponſalibus determinat̃ vnū tēpus vtriq;, non autē in matrimonio.

¶ Ad quartum dicendū, q̄ illa placētia quæ eſt in pueris ante ſeptenniū non procedit ex perfecto vſu ratiōis, cū nondū ſuſceptibiles ſint plenę diſciplinę, ſed magis contingit ex motu naturæ quàm ex aliqua ratione: & ideò non ſufficit talis placētia ad ſponſalia contrahentium.

¶ Ad quintum dicendū, q̄ quāuis per ſecundū contractū in caſu illo non faciant matrimoniū, tamen oſtendunt ſe ratā habere priorē promiſsionē, & ideò prioris contractus accipit firmitatem.

¶ Ad ſextum dicendū, q̄ trahentes nauē agunt per modum vnius cauſę, & ideò quod deeſt vni pōt ſuppleri ex altero: ſed ſponſalia contrahentes agunt vt diſtinctæ perſonæ, quia ſponſalia non niſi inter duos eſſe poſſunt: vnde in vtroq; requiritur q̄ ſit ſufficiens ad contrahendū: & ideò defectus vnius ſponſalia impedit, nec ex altero poteſt ſuppleri.

¶ Ad ſeptimum dicendū, q̄ in ſponſalibus etiā ſimiliter ſi appropinquāt cōtrahētes ad tēpus ſe

ptennij

ptennij, contractus ſponſalium habet robur: qa ſecundū philoſophū in. 2. Phyſic. quod parum deeſt quaſi nihil deeſſe videt. Hæc autē propinquitas à quibuſdā determinat tempus ſex menſium: ſed melius eſt q̄ determinetur ſecundum conditionem contrahentium, quia in quibuſdam magis accelerat vſus rationis q̄ in aliis.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ſponſalia dirimi poſſint altero religionem intrante.

Ad tertium ſic procedit. Videtur q̄ ſpōſalia dirimi non poſsint altero religionem intrante. Quia de pecunia quā alteri promitto non poſſum alteri licetè obligationem facere: ſed ille qui ſponſalia cōtrahit corpus ſuum promittit mulieri. ergo non poteſt ſe offerre Deo vlteriùs in religionem. ¶ Item videtur q̄ non debeat dirimi quando alter coniugum ad longinquam religionem ſe trāſfert, qa in dubiis ſemper tutior pars eſt eligenda: ſed tuti⁹ eſſet, q̄ eum expectaret. ergo tenetur eum expectare. ¶ Item videtur q̄ nec dirimant̄ per ęgritudinem quam aliquis incurrit poſt contracta ſponſalia, qa pro pœna nullus debet puniri: ſed vir qui infirmitatē incurrit, punit̄ in eo quòd ei ius auferē, quod in illa habebat quæ ſibi fuerat deſponſata. ergo propter corporalē infirmitatem non debēt ſponſalia dirimi. ¶ Item videtur q̄ nec propter affinitatē interuenientē, vtpote ſi ſponſus conſanguineā ſponſę fornicario concubitu cognoſcat, qa ſecundū hoc ſponſa puniret̄ pro pctō ſponſi, quod non eſt conueniens. ¶ Item videt̄ q̄ non poſsint ſe inuicem abſoluere, qa hoc eſt maximę leuitatis, vt primò contrahant & poſtmodùm ſe abſoluant: ſed talia non debent ab eccleſia ſuſtineri. ergo. ¶ Item videt̄ quòd nec propter alterius fornicationem, quia adhuc per ſponſalia vnus non accipit poteſtatem in corpus alterius: & ſic videtur q̄ in nullo contra inuicem peccent, ſi interim fornicantur: & ſic ſpōſalia dirimi nō debent per hoc. ¶ Item videtur q̄ nec per contractū cum aliqua per verba de præſenti, quia venditio ſecunda non derogat venditioni primæ. ergo nec ſecūdus contractus poteſt derogare primo. ¶ Item videtur q̄ nec per defectum ętatis poſsint dirimi, qa quod non eſt non poteſt diſſolui: ſed ante ætatem determinatam nulla fuerunt ſponſalia. ergo dirimi non poſſunt.

¶ Reſpōdeo dicendū, q̄ in omnibus p̄dictis caſibus ſpōſalia cōtracta dirimunt̄, ſed diuerſimodè: qa in duob⁹. ſ. cū qs ad religionē confugit, & cùm alter cōiugū cū altero per verba de p̄nti cōtrahit, ipſo iure ſponſalia dirimuntur: ſed in aliis caſib⁹ dirimi debēt ſecundū iudiciū eccleſię.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̄ talis promiſſio ſoluitur per mortē ſpiritualē cùm ſit ſpiritualis tantùm, vt dictum eſt.

¶ Ad ſecundū dicendum, q̄ dubium determinatur ex hoc quòd alter non compâret tēpore ſtatuto ad matrimonium conficiendum. Vnde ſi ex parte eius non defuit quin matrimonium compleret, pōt licitè alteri nubere ſine peccato aliquo. Si autem per eam ſtetit q̄ matrimoniū non eſt cōpletū, debet agere pniam de pctō fractæ p̄miſsionis aut iuramēti, ſi iuramentū interuenit, & cōtrahere cū alia ſi vult iudicio eccl̄iæ.

¶ Ad tertiū dicendū, q̄ ſi ante cōtractū mr̄imonium aliquā grauē infirmitatē incurrat alter eorum, inter quos ſunt cōtracta ſpōſalia, q̄ ipſum debilitet nimis, aut eū deformet, vt abſciſsio naſi, vel orbitas oculorū, aut aliqd hmōi: aut q̄ sūt cōtra bonū prolis, vtpote lepra, q̄ ſolet ꝓlem inficere, poſſunt ſpōſalia dirimere nè ſibi inuicem diſpliceāt, cū matrimoniū ſic cōtractū malū exitum ſortiatur: nec pro pœna punit̄ aliqs, ſed ex pœna dānū reportat, qd' nō eſt incōueniens.

¶ Ad quartū dicendum, q̄ ſi ſponſus cognouit cōſanguineā ſponſæ, vel econtrà, tunc dirimi debent ſponſalia: & ad hoc probandū ſola fama ſufficit ꝓpter ſcandalū vitandū: cauſæ em̄ q̄ in futurum expectant effectus ſuos, impediuntur à ſuis effectibus, non ſolū ex eo quod eſt, ſed ex eo quod futurū eſt. Vnde ſicut affinitas ſi eſſet tēpore cōtractus ſpōſalium impediuiſſet cōtractum illum, ita ſi interueniat ante matrimoniū, quod eſt effectus quidā ſponſaliū, prior contractus ab effectu ſuo impeditur: nec in hoc aliqd detrahitur alteri, imò ei confertur, quia abſoluitur ab eo qui per fornicationem ſe Deo odioſum reddit.

¶ Ad quintum dicendū, q̄ quidam non recipiunt iſtum caſum, ſed contra eos eſt Decre. quæ expreſſè dicit: Ad inſtar, inquit, eorū qui ſocietatē fidei cōtrahunt, & poſteà eandē remittunt pōt in patiētia tolerari, ſi mutuò ſe abſoluunt qui ſponſalia cōtraxerunt. Sed ad hoc dicunt q̄ eccleſia magis hoc ſuſtinet nè peiùs eueniat quā hoc ſit de iure, ſed hoc nō videtur exemplo conuenire quod Decre. adducit. Et ideò dicendum, quòd non ſemper eſt leuitatis retractare, quæ priùs firmata ſunt, quia incertæ ſunt prouidentiæ noſtræ: vt dicitur in lib. Sapientiæ.

¶ Ad ſextum dicendū, q̄ quāuis non dederint ſibi mutuò poteſtatē corporis ſponſalia contrahentes, tamen ex hoc efficiuntur ſibi inuicem ſuſpecti de nō ſeruāda fide ī futurū: & ideò pōt ſibi p̄cauere vnus cōtra aliū ſpōſalia dirimēdo.

¶ Ad ſeptimū dicendū, q̄ rō illa teneret ſi eſſet vnius ratiōis vterq; cōtractus: ſed ſecūdus cōtract⁹ mr̄imonij eſt fortior primo, & iō ſoluit ipm.

¶ Ad octauum dicēdum, quòd quāuis non fuerint vera ſponſalia, tamen fuit ibi quidā modus

ſponſa-

ſponſalium: & ideò nè videatur approbare, ad annos legitimos veniens debet petere ſolutionē ſponſalium iudicio eccleſiæ faciendam propter bonum exemplum.

QVAESTIO. XLIIII.

De matrimonij definitione.

DEinde conſiderandum eſt de ratione matrimonij. Circa quod quæruntur tria. Primò, Vtrum matrimoniū ſit in genere coniunctionis. Secundò, Vtrum conuenienter nominetur. Tertiò, Vtrum conueniēter definiatur.

ARTICVLVS. I.

Vtrum matrimonium ſit in genere coniunctionis.

Thom. 4. Di. 27. q. 1. art. 1. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̄ matrimoniū non ſit in genere coniunctionis. Quia vinculū quo aliqua ligantur differunt à coniunctione ipſa ſicut cauſa ab effectu: ſed matrimoniū eſt vinculum quoddā quo iuncti matrimonio liganť. ergo non eſt in genere coniunctionis. ¶ Præterea, omne ſacramentum eſt ſenſibile: ſed nulla relatio eſt accidens ſenſibile. ergo matrimoniū cùm ſit ſacrm non erit in genere relationis, & ita nec in genere coniunctionis. ¶ Præterea, coniunctio eſt relatio æquiparētiæ ſicut ęqualitas: ſed non eſt vna numero æqualitatis relatio in vtroq; extremorū: vt Aui. dicit. ergo nec vna cōiunctio: & ſic ſi matrimonium eſt in genere coniunctionis, non eſt vnum tm̄ matrimoniū inter duos coniuges.

¶ Sed contrà, relatio eſt ſecundū q̄ aliqua adinuicem referuntur: dicitur enim maritus vir vxoris, & vxor mariti vxor. ergo matrimoniū eſt in genere relationis, nec eſt aliud quàm cōiunctio. ¶ Præterea, vnio duorum ad aliquid vnum non fit niſi ſecundū coniunctionē: hoc autē fit per matrimoniū, vt Gen. 1. Erunt duo in carne vna. ergo matrimoniū eſt in genere coniunctionis.

¶ Reſpondeo dicendū, q̄ coniunctio adunationem importat, vnde vbicunq; eſt adunatio aliquorum ibi eſt aliqua coniunctio. Ea autē quæ ordinantur ad aliquid vnum dicuntur in ordine ad illud adunari: ſicut multi homines adunantur ad vnam militiā vel negotiationem exequendam, ex qua dicuntur cōmilitones adinuicem, vel ſocij negotiationis: & ideò cùm per matrimonium ordinentur aliqui ad vnam cognationem & educationē prolis, & iterum ad vnam vitam domeſticam, cōſtat q̄ in matrimonio eſt aliqua coniunctio ſecundum quam dicitur maritus & vxor: & talis coniunctio ex hoc q̄ ordinatur ad aliquod vnum eſt matrimonium: coniunctio autem corporum vel animorum ad matrimonium conſequitur.

¶ Ad primum ergo dicendū, q̄ matrimonium eſt vinculum quo ligantur formaliter non effectiuè: ideò non oportet quòd ſit aliud à coniunctione

¶ Ad ſecundum dicendū, q̄ quāuis ipſa relatio non ſit ſenſibile accidens, tamen cauſæ eius poſſunt eſſe ſenſibiles, nec in ſacro requiritur q̄ ſit ſenſibile illud qd' eſt res & ſacrm. Hoc em̄ modo ſe habet in hoc ſacro prædicta coniunctio: ſed verba exprimentia conſenſum ſunt ſacrm tantùm, & cauſa prædictæ coniunctionis ſunt ſenſibilia.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ relatio fundatur in aliquo ſicut in cauſa, vt ſimilitudo in qualitate: in aliquo ſicut in ſubiecto, vt in ipſis ſimilibus, & ex vtraq; parte pōt attendi vnitas & diuerſitas ipſius: qa ergo in ſimilitudine nō eſt eadem qualitas numero, ſed ſpecie in vtroq; ſimili, & iterum ſubiecta ſimilitudinis ſunt duo numero & ſimiliter de æqualitate: & ideò æqualitas & ſimilitudo omnib⁹ modis eſt alia in vtroq; ſimilium & æqualium: ſed relatio quæ eſt matrimonium ex vna parte habet vnitatem in vtroq; extremorum. ſ. ex parte cauſæ, qa ad eandē numero generationē ordinatur: ſed ex parte ſubiecti habet diuerſitatē ſecundū numerū: & ideò hæc relatio eſt vna & multiplex ex parte ſubiecti: & ſecundū q̄ eſt multiplex ex parte ſubiecti ſignificatur his nominib⁹ vxor & maritus: ſecundū autē q̄ eſt vna, ſignificať hoc noīe matrimonij.

ARTICVLVS. II.

Vtrum matrimoniū congruè nominetur.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̄ matrimonium incongruè nominetur. Quia denominatio debet fieri à digniori: ſed pater dignior eſt matre. ergo magis debet denominari à patre q̄ à matre coniunctio vtriuſq;. ¶ Præterea, res debet denominari ab eo quod eſt de eſſentia ſua: quia ratio quā ſignificat nomen eſt definitio, vt dicitur in. 4. Metaph. ſed nuptiæ non ſunt de eſſentia matrimonij. ergo non debet matrimonium nuptiæ apellari. ¶ Præterea, ſpecies non poteſt proprio nomine nominari ab eo qd' eſt generis: ſed coniunctio eſt genus ad matrimoniū. ergo non poteſt propriè coniugium nominari.

¶ Sed in contrarium eſt coīs vſus loquentium.

¶ Reſpondeo dicendum, q̄ in matrimonio eſt tria conſiderare. Primò, eſſentiam ipſius q̄ eſt

coniunctio

coniunctio, & ſecũdum hoc vocatur coniugiũ. Secũdò, cauſam eius q̃ eſt deſpõſatio, & ſcd'm hoc vocantur nuptiæ à nubo: quia in ipſa ſolennitate deſponſationis qua matrimonium perficitur, capita nubentiũ velãtur. Tertiò, effectum qui eſt proles, & dicitur ſic matrimoniũ (vt Augu. dicit contra Fauſtum) ob hoc q̃ mulier non debet ob aliud nubere niſi vt ſit mater. Poteſt autem matrimonium quaſi matris munium, id eſt, officium dici, quia fœminis incumbit maximè educandæ prolis officium: vel dicitur matrimonium quaſi matrem muniens, quia iam habet quo defendaꝛ & muniaꝛ. ſ. virum. vel dicitur matrimoniũ quaſi matrem monẽs, nè virum relinquat alteri adhęrens: vel dicitur matrimoniũ quaſi materia vnius, quia in eo fit coniũctio ad vnam prolẽ materialiter inducendã, vt dicaꝛ matrimoniũ à monos & materia: vel dicitur matrimonium, vt Iſidò. dicit, à matre & nato, quia per matrimonium efficitur aliqua mater nati.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ quãuis pater ſit dignior q̃ mater: tamẽ circa prolem mater magis eſt officioſa q̃ pater: vel ideò q̃a mulier ad hoc pricipal'r facta eſt vt ſit homini ĩ adiutoriũ prolis: non autẽ vir ꝓpter hoc factꝰ eſt: vnde magis pertinet ad rationẽ matrimonij mater q̃ pater.

¶ Ad ſecundũ dicendum, q̃ aliq̃ eſſentialia cognoſcuntur per accidentalia: & ideò etiam per accidentalia aliqua nominari poſſunt, cùm nomen detur cauſa rei innoteſcendæ.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ aliq̃ ſpẽs nominatur ab eo quod eſt generis propter imperfectionẽ ſpeciei, q̃ñ. ſ. cõpletè habet generis rationẽ, nec tñ aliq̃d addit quod ad dignitatẽ pertineat, ſicut propriũ accidentale retinet nomen proprij cõmunis: aliq̃ autẽ propter perfectionẽ q̃ñ in vna ſpecie cõpletè inuenitur ratio generis, & nõ alia: ſicut animal denominaꝛ ab anima q̃ competit animato corpori quod eſt genꝰ animalis, ſed animatio non inueniꝛ perfectè in animatis, q̃ nõ sũt aĩalia: & ſimil'r eſt in ꝓpoſito, q̃a cõiũctio viri ad mulierẽ per mr̃imoniũ eſt maxima, cũ ſit aĩarum & corporũ, ideò cõiugiũ noĩatur.

ARTICVLVS. III.

Vtrum matrimoniũ conuenienter definiatur.

Ad tertium ſic procediꝛ. Videtur q̃ inconuenienter definiatur in litera. Quia in mariti definitione oportet q̃ matrimonium ponatur, quia maritus eſt qui eſt mulieri iunctus matrimonio: ſed maritalis coniunctio ponitur in definitione matrimonij. ergo videtur quòd ſit circulatio in definitionibus iſtis.

¶ Præterea, per matrimonium ſicut efficitur vir maritus mulieris, ita vxor viri mulier. ergo non debet magis dici coniunctio maritalis q̃ vxoria.

¶ Præterea, conſuetudo ad genus moris pertinet: ſed frequenter matrimonio iuncti ſunt valde moribus diuerſi. ergo non debet poni in definitione matrimonij, indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens.

¶ Præterea, inueniuntur aliæ definitiones de matrimonio datæ. Quia ſecundum Hugo. matrimonium eſt duarum idonearum perſonarũ legitimus de coniunctione conſenſus ſecundum quoſdam: aut matrimonium eſt conſortium communis vitæ & communicatio diuini & humani iuris. Et quæritur qualiter hæ definitiones differant.

¶ Reſpõdeo dicendũ, q̃ ſicut dictum eſt, in matrimonio tria conſiderantur. ſ. cauſa ipſius, & eſſentia eius, & effectus: & ſecundum hoc tres definitiones inueniunt̃ de matrimonio datę. Nam definitio Hugo. tangit cauſam. ſ. conſenſum & per ſe non eſt. Definitio autem in litera poſita tangit eſſentiam matrimonij. ſ. cõiunctionem, & addit determinatum ſubiectum in hoc quòd dicit inter legitimas perſonas: ponit etiam differentiam contrahentem ad ſpeciem in hoc quòd dicit maritalis: quia cùm matrimonium ſit coniunctio in ordine ad aliquid vnum, talis coniunctio in ſpeciem trahitur per illud ad quod ordinatur, & hoc eſt id quod ad maritum pertinet: ponit etiam virtutem huius coniũctionis, quia indiſſolubilis eſt, in hoc quòd dicit indiuiduã &c. Sed alia definitio tangit effectum ad quẽ ordinatur matrimonium, ſcilicet, vita communis in rebus domeſticis: & quia communis cõmunicatio aliqua lege ordinatur: ideò ponitur ordinatiuum iſtius communionis. ſ. ius diuinũ & humanũ: aliæ autẽ cõications vt negotiatorum & militãtiũ ſolo iure hũano inſtitutę ſunt.

¶ Ad primũ ergo dicendum, q̃ aliquãdo priora ex quibus debet dari definitio nõ ſunt nomi nata: & ideò in definitione aliquorũ ponuntur aliqua poſteriora ſimpl'r quæ ſunt priora quoad nos, ſicut in definitiõe qualitatis poniꝛ quale à Philoſ. cũ dicit: Qualitas eſt ſecundũ quam quales eſſe dicimur: ita etiã hic in definitiõe mr̃imonij ponit maritalis, vt ſit ſenſus q̃ mr̃imoniũ eſt coniunctio ad ea quæ mariti officium requirit, q̃ non poterãt vno nomine exprimi.

¶ Ad ſecundũ dicendum, q̃ per hanc differentiam tangitur finis cõiunctionis, vt dictum eſt: & quia vt dicit Apl'us: Vir non eſt propter mulierem, ſed mulier propter virum: ideò hæc dr̃ia potiùs debet ſumi à viro q̃ à muliere.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ ſicut vita ciuilis non importat actum ſingularem huius vel illius, ſed ea quæ ad cõicationẽ ciuilem pertinent, ita vita coniugalis nihil aliud eſt quàm conuerſatio ad cõicationem talẽ pertinens: & ideò quantũ ad hanc vitã ſemp cõſuetudo eſt indiuidua, q̃uis ſit diuiſa quantũ ad actus ſingulares vtriuſq;.

¶ Ad quartum patet ſolutio ex dictis.

Quæſtio

QVAESTIO. XLV.

De conſenſu matrimonij.

CONſequenter conſiderãdum eſt de conſenſu. Vbi primò agendum eſt de conſenſu ſecundum ſe conſiderato. Secundò, de conſenſu iuramento vel carnali copula firmato. Tertiò, de conſenſu coacto & conditionato. Quartò, de obiecto conſenſus. Circa primum quæruntur quinq;. Primo, vtrum cõſenſus ſit cauſa efficiens matrimonij. Secundo, vtrum conſenſum oporteat per verba exprimi. Tertiò, vtrum conſenſus expreſſus per verba de futuro faciat matrimonium. Quartò, vtrum conſenſus per verba expreſſus ſi deſit interior conſenſus, exterius faciat verum matrimoniũ. Quintò, vtrum conſenſus in occulto factus per verba de præſenti faciat matrimonium.

ARTICVLVS. I.

Vtrum conſenſus ſit cauſa efficiens matrimonij.

Thom. vbi. ſ. art. 2. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ conſenſus non ſit cauſa efficiens matrimonij. Sacramenta enim non ſunt à voluntate humana, ſed ab inſtitutione diuina: ſed conſenſus ad voluntatẽ pertinet. ergo non eſt cauſa matrimonij, ſicut nec aliorum ſacramentorũ. ¶ Præterea, idem nõ eſt cauſa ſuiipſius: ſed matrimoniũ nihil aliud videtur eſſe q̃ cõſenſus: qa conſenſus ipſe ſignificat coniunctionẽ Chriſti ad eccleſiam. ergo conſenſus non eſt cauſa matrimonij. ¶ Præterea, vnius debet eſſe vna cauſa: ſed matrimoniũ inter duos eſt vnum, vt dictum eſt: conſenſus autẽ duorum ſunt diuerſi, quia diuerſorum ſunt & in diuerſa: ab vna enim parte eſt conſenſus in virum, ex alia in vxorem. ergo mutuus conſenſus non eſt cauſa matrimonij,

¶ Sed contrà eſt quod Chryſo. dicit, matrimonium non facit coitus, ſed volũtas. ¶ Præterea, vnus non accipit poteſtatẽ in eo quod eſt liberè alterius niſi per eius conſenſum: ſed per matrimonium accipit vterq; coniugum poteſtatẽ in corpus alterius: vt patet. 1. Cor. 7. cùm priùs vterq; liberam poteſtatẽ ſui corporis haberet. ergo conſenſus facit matrimonium.

¶ Reſpõdeo dicendum, q̃ in omnibus ſacris eſt aliqua ſpiritualis operatio mediãte operatione quæ eam ſignificat, ſicut per ablutionẽ corporalem in baptiſmo fit ablutio interior ſpũalis: vnde cùm in matrimonio ſit quædam ſpũalis coniunctio inquantũ matrimoniũ eſt ſacrm, & aliqua materialis ſecundũ q̃ eſt in officiũ naturæ & ciuilis vitæ, oportet q̃ mediãte materiali fiat ſpũalis virtute diuina: vnde cùm coniunctiones materialiũ cõtractuum fiant per mutuum conſenſum, oportet quòd hoc modo etiam fiat matrimonialis coniunctio.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ ſacrorum prima cauſa eſt diuina virtus quæ in eis operatur ſalutem: ſed cauſæ ſecundæ ſicut inſtrumẽtales ſunt materiales operationes ex diuina inſtitutione habentes efficaciam, & ſic conſenſus in matrimonio eſt cauſa.

¶ Ad ſecundũ dicendum, q̃ matrimoniũ non eſt ipſe conſenſus, ſed quædã vnio ordinatorũ ad vnum, vt dictum eſt, quã conſenſus facit: nec conſenſus propriè loquendo coniunctionem Chriſti ad eccleſiã ſignificat, ſed voluntatẽ eius qua factum eſt, vt eccleſiæ coniungeretur.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ ſicut matrimoniũ eſt vnum ex parte eius in qd̃ fit coniunctio, quamuis ſit multiplex ex parte coniunctorũ, ita etiã conſenſus eſt vnus ex parte eius in quod cõſentitur. ſ. prædictæ coniunctionis, quamuis multiplex ex parte conſentientiũ: nec eſt directè conſenſus in virum, ſed in coniunctione ad virum ex parte vxoris: & ſimiliter ex parte viri conſenſus in coniunctionem ad vxorem.

ARTICVLVS. II.

Vtrum oporteat conſenſum per verba de præſenti exprimi.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ non oporteat conſenſum per verba de præſenti exprimi, qa ſicut per matrimonium redigitur homo in poteſtatem alterius, ita per votum: ſed votũ obligat quo ad Deum etiam ſi nõ exprimatur verbis. ergo & conſenſus facit matrimonij obligationẽ etiã ſine expreſsione verborum. ¶ Præterea, matrimoniũ poteſt eſſe inter aliquos qui ſuum cõſenſum ſibi mutuò verbis exprimere non poſſunt, quia vel ſunt muti vel diuerſarum linguarum. ergo expreſsio conſenſus per verba non requiritur ad matrimoniũ. ¶ Præterea, ſi omittatur illud quod eſt de neceſsitate ſacri quacũq; ex cauſa nõ eſt ſacrm: ſed in aliquo caſu eſt matrimonium ſine expreſsione verborũ, ſicut quãdo puella tacet præ verecundia parentibus eam viro tradentibus. ergo expreſsio verborum non eſt de neceſsitate matrimonij.

¶ Sed contrà, matrimoniũ eſt ſacrm quoddam: ſed in omni ſacro requiritur aliquod ſenſibile ſignum

gnum.ergo & in matrimonio.& ita oportet ibi eſſe ſaltē verba exprimētia conſenſum ſenſibiliter. ¶ Præterea,in matrimonio fit cōtractus inter virum & mulierē:ſed in quolibet contractu oportet eſſe expreſsionē verborū quibus ſe inuicem homines obligēt.ergo & in matrimonio oportet eſſe conſenſum per verba expreſſum.

¶ Reſpondeo dicendum, q̄ (ſicut ex dictis patet)cōiunctio matrimonialis fit ad modum obligationis in contractibus materialibus:& quia materiales cōtractus non poſſunt fieri niſi ſibi inuicem voluntatem ſuam verbis promant qui contrahunt:ideò etiā oportet q̄ conſenſus mrimoniū faciens verbis exprimatur, vt expreſsio verborum ſe habeat ad matrimoniū ſicut ablutio exterior ad baptiſmum.

¶ Ad primū ergo dicendū, q̄ in voto nō eſt aliqua ſacr̄alis obligatio,ſed ſp̄ualis tantū: & ideò non oportet q̄ fiat ad modū materialiū contractuum ad hoc q̄ obliget,ſicut eſt de mrimonio.

¶ Ad ſecūdum dicendum, q̄ quamuis non poſſint vota ſua mutuò verbis tales exprimere,poſſunt tamen exprimere nutibus,& tales nutus pro verbis computantur.

¶ Ad tertium dicendum,ſicut dicit Hug.de ſancto Vict.eos qui coniunguntur ſic oportet conſentire vt inuicem ſe ſpontaneè recipiant,quod iudicatur fieri ſi in deſponſatione non contradicant:vnde verba parentum computantur in caſu illo ac ſi eſſent puellæ: ſunt enim ſufficiens ſignum q̄ ſunt eius ex quo non contradicit.

ARTICVLVS. III.

Vtrum conſenſus expreſſus per verba de futuro faciat matrimonium.

Ad tertium ſic procedit.Videtur q̄ conſenſus expreſſus per verba de futuro matrimonium faciat:qa ſicut ſe habet præſens ad præſens, ita futurū ad futurū:ſed cōſenſus per verba de præſenti expreſſus facit matrimonium in præſenti.ergo conſenſus expreſſus per verba de futuro facit mrimoniū in futuro. ¶ Præterea, ſicut in matrimonio fit quædā obligatio per verba exprimētia conſenſum,ita & in aliis ciuilibus contractibus:ſed in aliis contractibus nō differt vtrum per verba de præſenti vel de futuro obligatio fiat.ergo nec in matrimonio differt. ¶ Præterea, per votum religionis homo contrahit matrimonium ſpirituale : ſed votum religionis fit per verba de futuro & obligat. ergo & ſimiliter poteſt fieri matrimonium per verba de futuro.

¶ Sed contrà eſt, quia ille qui conſentit in aliquam per verba de futuro , & poſteà cum alia per verba de præſenti, ſecundū iura debet habere ſecundā vxorem: ſed hoc nō eſſet ſi cōſenſus per verba de futuro faceret mrimonium, quia ex quo initiatum eſt matrimoniū cū vna,ea viuente non p̄ot cōtrahi cum alia.ergo conſenſus per verba de futuro nō facit mrimoniū. ¶ Præterea,qui promittit aliquid ſe facturū nondum facit illud:ſed qui conſentit per verba de futuro promittit ſe cum aliqua contracturū matrimonium.ergo non contrahit adhuc cum illa.

¶ Reſpondeo dicendum, q̄ cauſæ ſacramētales ſignando efficiunt: vnde hoc efficiunt quod ſignant, quia cùm aliquis conſenſum ſuum per verba de futuro exprimit, non ſignat ſe facere matrimonium,ſed promittit ſe facturum: ideò talis expreſsio cōſenſus non facit matrimoniū, ſed ſponſionē eius,quæ ſponſalia nominantur.

¶ Ad primū ergo dicendū, q̄ cùm conſenſus exprimitur per verba de præſenti, verba ſunt præſentia,& in præſens conſentitur pro eodē tēpore: ſed q̄n conſenſus fit per verba de futuro,verba ſunt præſentia,ſed cōſentit in futurū:& ideò nō pro eodē tēpore, & ꝓpter hoc nō eſt ſimile.

¶ Ad ſecundū dicendū, q̄ etiā in aliis cōtractibus qui verbis futuris vtit̄ non trāsfert poteſtatem rei ſuę in alterū:vt ſi dicat,Dabo tibi:ſed ſolùm quādo verbis præſentibus vtitur.

¶ Ad tertiū dicendū, q̄ in voto ꝓfeſsionis act⁹ ſp̄ualis mrimonij per verba de futuro exprimit̄ .ſ.obediētia vel obſeruantia regulæ,& non ip̄m matrimoniū ſp̄uale: ſi aut̄ ſpirituale matrimonium in futurum voueatur,non eſt votum ſpirituale,quia nondū ex hoc aliquis eſt monachus ſed ſe futurum monachum pollicetur.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum conſenſus expreſsio per verba, ſi deſit interior conſenſus, faciat matrimonium.

Ad quartum ſic procedit. Videtur q̄ cō ſenſus expreſsio etiam per verba, ſi deſit interior conſenſus,faciat mrimonium:quia fraus & dol⁹ nemini patrocinari debet ſecundū iura:ſed ille qui verbis exprimit cōſenſum quē in corde non habet,dolū cōmittit. ergo nō debet ſibi patrocinari,vt ab obligatione matrimonij liber reddatur. ¶ Præterea,cōſenſus mētalis alterius non p̄ot eſſe alicui notus niſi quatenus per verba exprimitur : ſi ergo expreſsio verborum non ſufficit,ſed conſenſus interior requiritur in vtroq; coniugum,tunc neuter poterit ſcire de altero an ſit ei verus cōiunx, & ita erit fornicator quandocunq; matrimonio vtetur. ¶ Præterea , ſi aliquis probatur per verba de præſenti in aliquam conſenſiſſe, cogitur per excommunicationis ſententiam vt eam habeat in vxorem , quamuis dicat conſenſum mentalem defuiſſe:etiam ſi poſteà cum alia contraxerit conſenſu mentali verbis expreſſo : ſed

hoc

hoc non eſſet ſi requireretur conſenſus mentalis ad matrimonium. ergo non requiritur.

¶ Sed contrà eſt quod Innocē. 3. dicit in Decre. quadam in caſu iſto loquens, Sine conſenſu nequeunt cætera fœdus perficere cōiugale. ¶ Præterea, intentio requiritur in omnibus ſacramentis: ſed ille qui corde non conſentit non habet intentionem matrimonij contrahendi. ergo nō fit matrimonium.

¶ Reſpondeo dicendum, q̄ ſicut ſe habet ablutior exterior ad baptiſmum, ita ſe habet expreſſio verborum ad hoc ſacr̄m, vt dictum eſt: vnde ſicut ſi aliquis ablutionē exteriorē reciperet nō intendens recipere ſacr̄m, ſed ludum & dolum facere, non eſſet baptizatus: ita expreſsio verborum ſine interiori cōſenſu mr̄imoniū non facit.

¶ Ad primum ergo dicēdum, q̄ ibi ſunt duo. ſ. defectus cōſenſus, qui ſibi patrocinatur in foro conſciētiæ, vt non aſtringat̄ vinculo matrimonij, quāuis non in foro eccleſiæ in quo iudicat̄ ſecundū allegata: & dolus verborum, & hoc nō patrocinatur nec in foro pœnitētiæ, nec in foro eccleſiæ, quia in vtroq; pro hoc punitur.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̄ ſi deſit conſenſus mentalis ex parte vnius, ex neutra parte eſt matrimonium, qa matrimoniū conſiſtit in mutua coniunctione, vt dictum eſt: tamē probabiliter pōt credi dolus non eſſe, niſi ſigna euidētia doli appareant: quia de quolibet præſumendum eſt bonum niſi probetur contrarium: vnde ille ex cuius parte dolus non eſt, à peccato excuſatur per ignorantiam.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ in tali caſu eccleſia compellit eum ad ſtandum cum prima vxore, quia ſecundum ea iudicat quæ foris apparent, nec decipitur in iuſtitia quāuis decipiatur in facto: qa ille debet priùs excōmunicationē ſuſtinere quàm ad primam vxorem accedat, vel debet in alias regiones remotiùs fugere.

ARTICVLVS. V.

Vtrum conſenſus in occulto factus per verba de præſenti faciat matrimonium.

Thom. 4. Diſt. 28. q. vnica. art. 3.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̄ cōſenſus in occulto factus per verba de prēſenti non faciat matrimonium: res enim in poteſtate alterius exiſtens non trāſfertur in poteſtatē alterius niſi conſentiēte illo in cui⁹ poteſtate erat: ſed puella erat in poteſtate patris. ergo non pōt per matrimonium tranſire in poteſtatē viri niſi patre conſentiēte. & ita ſi fiat in occulto cōſenſus, etiā per verba de præſenti expreſſus, non erit matrimonium. ¶ Præterea, ſicut in matrimonio eſt actus noſter quaſi de eſſentia ſacr̄i, ita etiam in pœnitētia: ſed ſacramentum pœnitentiæ non perficit̄ niſi mediantibus eccleſiæ miniſtris, qui ſunt ſacr̄orum diſpēſatores. ergo nec matrimoniū perfici poteſt in occulto abſq; ſacerdotali benedictiōe. ¶ Præterea, baptiſmus qui pōt in occulto & in aperto fieri, nō prohibet̄ ab eccleſia fieri in occulto: ſed eccleſia prohibet clandeſtina fieri matrimonia. ergo non poſſunt fieri in occulto. ¶ Præterea, inter eos qui in ſecūdo gradu ſibi attinent, matrimonium contrahi non pōt, quia eccleſia prohibuit: ſed ſimiliter eccleſia prohibuit clandeſtina mr̄imonia. ergo nō pñt eſſe vera mr̄imonia.

¶ Sed cōtrà, poſita cauſa poniť effectus: ſed cauſa ſufficiens matrimonij eſt cōſenſus per verba de præſenti expreſſus. ergo ſiue fiat in publico ſiue in occulto, matrimoniū ſequeť. ¶ Præterea vbi eſt debita materia & debita forma ibi eſt ſacr̄um: ſed in occulto matrimonio ſeruat̄ debita forma, quia ſunt ibi verba de præſenti conſenſum exprimentia: & debita materia, qa ſunt legitimæ perſonæ ad contrahendum. ergo eſt ibi verum matrimonium.

¶ Reſpōdeo dicendū, q̄ ſicut in aliis ſacr̄is quædam ſunt de eſſentia ſacr̄i, quibus omiſsis non eſt ſacr̄m: quædam autē ad ſolēnitatē ſacr̄i pertinent, quibus omiſsis verū perficitur ſacr̄m, quāuis peccet qui omittit: ita etiam conſenſus expreſſus per verba de præſenti inter perſonas legitimas ad contrahendum mr̄imonium facit, qa hæc duo ſunt de eſſentia ſacr̄i: alia autē omnia ſunt de ſolēnitate ſacr̄i, quia ad hoc adhibentur vt matrimoniū conuenientiùs fiat: vnde ſi omittantur, verum eſt matrimonium quamuis peccent ſic contrahentes, niſi per aliquā legitimam cauſam excuſentur.

¶ Ad primū ergo dicendum, q̄ puella non eſt in poteſtate patris quaſi ancilla, vt ſui corporis poteſtatē non habeat, ſed quaſi filia ad educandum: & ideò ſecundū hoc q̄ libera eſt pōt ſe in poteſtatē alterius abſq; conſenſu patris dare, ſicut etiā pōt aliquis vel aliqua intrare religionē abſq; conſenſu parentū, cùm ſit perſona libera.

¶ Ad ſecundū dicendum, q̄ actus noſter in pœnitentia quāuis ſit de eſſentia ſacr̄i non eſt ſufficiens ad inducendū proximum effectum. ſ. abſolutionē à peccatis: & ideò oportet q̄ ad perfectionem ſacr̄i interueniat actus ſacerdotis: ſed in matrimonio actus nr̄i ſunt cauſa ſufficiēs ad inducendū proximum effectum qui eſt obligatio, qa quicunq; eſt ſui iuris pōt ſe alteri obligare: & ideò ſacerdotis benedictio non requiritur in matrimonio quaſi de eſſentia ſacramenti.

¶ Ad tertium dicendū, q̄ etiā prohibitum eſt q̄ baptiſmum nullus accipiat niſi à ſacerdote, niſi in articulo neceſsitatis: matrimoniū aūt non eſt ſacr̄m neceſsitatis: & ideò non eſt ſimilis ratio. prohibentur autē clandeſtina mr̄imonia ꝓpter pericula quæ inde euenire ſolent: qa frequenter in talibus

in talibus eſt aliqua fraus ex altera parte, frequenter etiam ad alia coniugia tranſeunt dum pœnitent de his quæ ſubitò facta ſunt, & multa alia mala inde accidunt, & ſpeciem turpitudinis præter hoc habent.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ non ſunt prohibita clandeſtina matrimonia quaſi contra eſſentialia matrimonij exiſtẽtia, ſicut ſunt prohibita matrimonia illegitimarũ perſonarũ, q̃ ſunt materia indebita huic ſacr̃o: & ideò non eſt ſimile.

QVAESTIO. XLVI.

De conſenſu cui aduenit iuramentum vel copula carnalis.

DEinde conſiderandum eſt de conſenſu cui aduenit iuramentum vel copula carnalis. Circa quod quæruntur duo. Primò, vtrum iuramentum adiunctum conſenſui per verba de futuro expreſſo faciat matrimonium. Secundò, vtrum̃ copula caarnalis eidem conſenſui adueniens faciat matrimonium.

ARTICVLVS. I.

Vtrum iuramẽtum adiunctum conſenſui per verba de futuro expreſſo faciat matrimonium.

Thom. 4. Diſt. 28. q. vnica, art. 1. & 2.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ iuramentum adiunctum conſenſui per verba de futuro expreſſo faciat matrimonium. Nullus enim poteſt ſe obligare, vt faciat contra ius diuinum: ſed implere iuramentum eſt de iure diuino, vt patet Matth. 5. Reddes autem Domino vota tua. ergo per nullam obligationem ſequentem poteſt euenire quòd homo non debeat tenere iuramentum priùs factum. Si ergo poſt conſenſum in aliquam per verba de futuro iuramento firmatum aliquis alteri ſe obligat per verba de præſenti, videtur q̃ nihilominus debeat iuramentum primum ſeruare: ſed hoc non eſſet niſi iuramento illo eſſet matrimonium illud perfectum. ergo iuramentum adiunctum conſenſui per verba de futuro facit matrimonium. ¶ Prætereà, veritas diuina fortior eſt quàm veritas humana: ſed per iuramentum veritate diuina firmatur aliquid: cùm ergo verba exprimentia conſenſum de præſenti in quibus eſt ſola veritas humana matrimonium perficiant, videtur q̃ multo ampliùs id efficere poſsint verba de futuro iuramento firmata. ¶ Prætereà, ſecundũ Apoſtolũ Heb. 6. Oĩs controuerſiæ finis eſt iuramentũ. ergo in iudicio ſaltem plus ſtandum eſt iuramento quàm ſimplici verbo. ſi ergo aliquis ſimplici verbo cõſentiat in aliquam per verba de præſenti poſtquã conſenſerit in aliquam cum iuramento per verba de futuro, videt̃ q̃ iudicio eccleſię debeat compelli ſtare cum prima & non cum ſecunda.

¶ Prætereâ, verba de futuro ſimpliciter prolata faciunt ſponſalia: ſed iuramentum ibi aliquid operatur. ergo facit plus quàm ſponſalia, ſed vltra ſponſalia non eſt niſi matrimonium. ergo faciunt matrimonium.

¶ Sed cõtrà, quod futurũ eſt non eſt: ſed iuramentum additum non facit quin verba de futuro ſignificẽt conſenſum de futuro. ergo adhuc mr̃imoniũ non eſt. ¶ Prætereà, poſtq̃ perfectũ eſt mr̃imoniũ non oportet q̃ ali⁹ cõſenſus interueniat ad matrimoniũ: ſed poſt iuramentũ aduenit ali⁹ cõſenſus qui mr̃imoniũ facit, aliâs frustrà iuraretur illud eſſe futurum. ergo non facit matrimonium.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ iuramentũ adhibetur ad confirmationẽ dictorũ: vnde illud tm̃ confirmat quod in dictis ſignificatur, nec ſignificatũ mutat: ideò cùm verba de futuro ex ipſa ſui ſignificatione habeant q̃ matrimonium non faciant, quia quod futurum promittitur nõdum fit, etiam ſi iuramentum adueniat nondum eſt matrimoniũ factũ, ſicut Magiſter ĩ litera dicit.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd implere iuramentum eſt licitum: vnde ſi aliqua obligatio ſequens iuramentum faciat illud illicitum cùm priùs fuiſſet licitum, non derogat iuri diuino qui iuramentum priùs factum non ſeruat, & ita eſt in propoſito: illicitè enim iurat qui illicitè promittit, promiſsio autem de alieno eſt illicita: vnde conſenſus ſequens per verba de præſenti quo quis tranſfert dominium ſui corporis in aliam, facit præcedens iuramentum eſſe illicitum quod priùs licitum erat.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, q̃ veritas diuina efficaciſsima eſt ad firmandum illud cui adhibetur.

¶ Vnde patet ſolutio ad tertium.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ iuramentum aliquid operatur, non nouam obligationem faciens, ſed factam confirmans, & ſic grauiùs peccat qui eam violat.

ARTICVLVS. II.

Vtrum carnalis copula poſt verba de futuro conſenſum exprimentia faciat matrimonium.

Ad ſecundum ſic procedit. Videt̃ quòd carnalis copula poſt verba de

ba de futuro cenſenſum exprimentia faciat matrimonium, quia maius eſt cõſentire facto quã verbo: ſed ille qui carnaliter commiſcet conſentit promiſsioni quam priùs fecit. ergo videtur q̃ multo magis per hoc fiat matrimonium, quã ſi ſolis verbis de præſenti conſenſus fieret. ¶ Præterea, conſenſus non ſolùm expreſſus, ſed etiam interpretatiuus facit matrimoniũ: ſed nulla poteſt eſſe maior interpretatio conſenſus quã carnalis copula. ergo perficitur matrimonium per hoc. ¶ Præterea, omnis coniunctio carnalis præter matrimonium facta eſt peccatũ: ſed mulier non videtur peccare admittens ſponſum ad carnalem copulam. ergo per hoc fit matrimoniũ. ¶ Præterea, non dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum: ſed aliquis non poteſt mulieri quam defloravit ſub ſpecie matrimonij reſtituere ablatum niſi eam coniugio ducat. ergo videtur q̃ ſi etiam poſt carnalem copulam cum alia cõtraxerit per verba de præſenti, q̃ teneatur ad primam redire, quod non eſſet niſi inter eos eſſet matrimonium. ergo carnalis copula poſt conſenſum de futuro, facit matrimonium.

¶ Sed contrà eſt quod dicit Nico. Papa, Si conſenſus in nuptiis defuerit, etiam cum ipſo coitu celebrata fruſtrantur. ¶ Præterea, quod conſequitur ad aliquid non facit ipſum: ſed carnalis copula ſequitur ipſum matrimonium, ſicut effectus cauſam. ergo non poteſt facere matrimonium.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd de matrimoniò poſſumus loqui dupliciter. Vno modo quantùm ad forum conſcientiæ, & ſic in rei veritate carnalis copula non habet q̃ perficiat matrimonium, cuius ſponſalia præceſſerũt per verba de futuro, ſi conſenſus interior deſit: quia verba de præſenti etiam conſenſum exprimentia ſi conſenſus mentalis deeſſet non facerent matrimonium. Alio modo quantùm ad iudicium eccleſiæ: & quia in exteriori iudicio ſecundũ ea quæ foris patent iudicatur, cùm nihil poſsit expreſſiùs ſignificare conſenſum, quàm carnalis copula ſecundum iudicium eccleſiæ, carnalis copula conſequens ſponſalia matrimonium facere iudicatur, niſi aliqua ſigna expreſſè doli vel fraudis appareant.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd ille qui carnaliter cõmiſcetur facto conſentit in carnalem copulam ſecundum rei veritatem: ſed in matrimonium non conſentit ex hoc ipſo niſi ſecundum interpretationem iuris.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ interpretatio illa non mutat rei veritatem, ſed iudicium quod de rebus exterioribus fit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ſi ſponſa ſponſum admittens credat eum velle matrimonium conſummare, excuſatur à peccato niſi aliqua ſigna expreſſa fraudis appareãt: ſicut ſi ſunt multùm diſtantis conditionis, vel quantùm ad nobilitatem, vel quantùm ad fortunam, vel aliud ſignum euidens appareat: ſed tamen ſponſus peccat & fornicando, & quod plus eſt, fraude quam facit.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ in tali caſu ſponſus antequã aliam cognouerit tenetur eam ducere in vxorem ſi ſint æqualis conditionis, vel ſi ſponſa ſit melioris conditionis: ſed ſi aliam duxerit, factus eſt iam impotens ad ſoluendum illud ad quod tenebatur: & ideò ſufficit ſi ei de nuptiis prouideat, & ad hoc etiam non tenetur, vt quidam dicunt, ſi ſponſus ſit multo melioris conditionis, aut aliquod ſignum fraudis euidens fuerit: quia præſumi probabiliter poteſt, q̃ ſponſa nõ fuerit decepta, ſed decipi finxerit.

QVAESTIO. XLVII.

De conſenſu coacto.

DEinde conſiderandum eſt de cõſenſu coacto & conditionato. Circa quod quærũtur ſex. Primò, Vtrum aliquis conſenſus poſsit eſſe coactus, Secundò, Vtrum aliqua coactio cadat in conſtãtem virum. Tertiò, Vtrum conſenſus coactus faciat matrimonium. Quartò, Vtrum cõſenſus coactus faciat matrimonium ex parte cogentis. Quintò, Vtrum conſenſus conditionatus matrimonium faciat. Sextò, Vtrum aliquis poſsit cogi à patre ad matrimonium contrahendum.

ARTICVLVS. I.

Vtrum aliquis conſenſus poſsit eſſe coactus.

Thom. 4. Diſt. 29. q. vnica, ar. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ nullus conſenſus poſsit eſſe coactus: coactio enim in lib. arbi. cadere non poteſt ſecũdum aliquem ſtatum eius, vt in ſecundo lib. Diſtin. 25. dictum eſt: ſed conſenſus eſt libe. arbi. ergo non poteſt eſſe coactus. ¶ Præterea, violentia idem eſt quod coactio: ſed coactio ſecundum Philoſophum eſt cuius principium eſt extrà nihil conferente vim paſſo: ſed omnis conſenſus principium eſt intrà. ergo nullus conſenſus poteſt eſſe coactus. ¶ Præterea, omne peccatum conſenſu perficit, ſed illud quo perficitur peccatum cogi non poteſt: quia ſecũdum

Aug.

Aug. nullus peccat in eo quod vitare nõ poteſt. cùm ergo vis à Iuriſtis definiatur eſſe maioris rei impetus qui repelli non poteſt, videt q̃ conſenſus non poſsit eſſe coactus vel violentus.

¶ Præterea, dominium libertati opponitur: ſed coactio ad dominium pertinet vt patet in quadam Tullij definitione: dicit enim quòd vis eſt impetus dominantis retinens rem intra terminos alienos. ergo vis in lib. Ar. non cadit, & ita nec in conſenſum qui eſt actus eius.

¶ Sed contrà, illud quod eſſe non poteſt, non poteſt aliquid impedire: ſed coactio conſenſus impedit matrimonium vt in litera dicitur. ergo conſenſus cogi poteſt. ¶ Præterea, in matrimonio eſt quidam contractus: ſed in contractibus poteſt eſſe voluntas coacta: vnde Legiſlator in integrum reſtitutionem adiudicat, ratum non habens quod vi metuſve cauſa factum eſt. ergo & in matrimonio poteſt eſſe cõſenſus coactus.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd duplex eſt coactio vel violentia: vna quę facit neceſsitatem abſolutam, & tale violẽtum dicitur à Philoſopho violentum ſimpliciter: vt cùm quis aliquem corporaliter impellit ad metum: alia quæ facit neceſsitatem conditionatam, & hanc vocat Philoſophus violentum mixtum: ſicut cùm quis proiicit merces in mare nè periclitetur, & in iſto violento quãuis hoc quod fit non ſit per ſe voluntarium, tamen conſideratis circunſtantiis hîc & nunc voluntarium eſt: & quia actus in particularibus ſunt, ideò ſimpliciter voluntarium eſt, ſed ſecundum quid inuoluntarium: vnde hæc violentia vel coactio poteſt eſſe de cõſenſu qui eſt actus voluntatis: non autem pura: & quia hæc coactio fit ex hoc quòd timetur aliquod periculũ imminens, ideò iſta vis idem eſt quod metus qui voluntatem cogit quodã modo, ſed pura vis cadit & in corporalibus actibus. & qa Legiſlator conſiderat non ſolùm interiores actus, ſed magis exteriores: ideò per vim intelligit coactionem ſimpliciter, propter quod vim contra metum diuidit: ſed nunc agitur de conſenſu interiori in quem non cadit coactio ſeu vis quæ à metu diſtinguitur: & ideo quantùm ad propoſitum pertinet idem eſt coactio quod metus: eſt autem metus ſecundum Iuriſperitos inſtantis vel futuri periculi cauſa mentis trepidatio, & per hoc patet ſolutio ad obiecta: nam primę rationes procedunt de coactione prima, ſecundæ de ſecunda.

ARTICVLVS. II.

Vtrum aliqua coactio cadat in conſtantem virum.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd coactus metus nõ cadat in conſtantẽ virum, quia de ratione conſtantis eſt quòd non trepidet in periculis: cùm ergo metus ſit trepidatio mentis ratione periculi imminentis, videtur quòd non cogatur metu. ¶ Præterea, omnium terribiliũ finis eſt mors, ſecundum Philoſophum in. 3. Ethi. quaſi perfectiſsimum inter terribilia: ſed conſtantes non cogũtur morte, quia fortis etiam pericula mortis ſuſtinet. ergo nullus metus cadit in conſtantem virum. ¶ Præterea, inter alia pericula, præcipuè à bonis timetur periculum famæ: ſed timor infamiæ non reputat timor cadens in conſtantem virum: quia, vt dicit lex, timor infamię non continetur illo edicto, quod metus cauſa factum eſt. ergo nec aliquis alius metus cadit in conſtantem virum. ¶ Præterea, metus in eo qui metu cogitur peccatũ relinquit, quia facit eum promittere quod non vult ſoluere, & ſic facit eum mentiri: ſed non eſt conſtãtis aliquod peccatum etiam minimum pro aliquo timore facere. ergo nullus metus cadit in conſtantem virum.

¶ Sed contrà, Abraham & Iſaac conſtantes fuerunt: ſed in eis cecidit metus, quia ratione metus dixerunt vxores ſuas ſibi eſſe ſorores. ergo metus poteſt cadere in conſtantẽ virum. ¶ Præterea, vbicunque eſt violentum mixtum eſt aliquis metus cogens: ſed aliquis quantuncunq; conſtans poteſt pati tale violentum, quia ſi ſit in mari, merces proiiciet tempore naufragij. ergo metus poteſt cadere in conſtantem virum.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd cadere metum in cõſtantẽ, & metu cogi, ſic ſumit: cogitur autẽ aliquis metu quando aliquid facit quod aliâs non vellet ad euitandum id quod timet: in hoc autem conſtans ab inconſtãti diſtinguit quantùm ad duo. Primò, quantùm ad qualitatem periculi quod timetur, quia conſtans ſequitur rationem rectam per quam ſcit quid pro quo dimittendum ſit vel faciendum: ſemper autem minus malum vel maius bonum eligendum eſt: & ideò conſtans ad minus malum ſuſtinẽdum cogitur metu maioris mali: non autem cogitur ad maius malum vt vitet minus malum: ſed inconſtans cogitur ad maius malum propter metum minoris mali, ſcilicet, ad peccatum propter metum corporalis pœnæ: ſed pertinax econtrà non poteſt cogi etiam ad minus malum ſuſtinendum, vel faciendum vt euitet maius malum: vnde conſtans eſt medius inter inconſtantem & pertinacem. Secundò differunt quantùm ad æſtimationem periculi imminentis, qa fortis non niſi ex forti æſtimatione & probabili cogitur, ſed inconſtans ex leui. Prouer. 27. Fugit impius nemine perſequente.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd conſtans ſicut & de forti dicit Philoſophus, eſt intrepi-

dus:non quòd oĩnò non timeat, ſed qa non timet quæ non oportet,vel niſi quando oportet.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd peccata ſunt maxima malorum : & ideò ad hęc nullo modo poteſt homo conſtans cogi : imò magis debet homo mori quàm talia ſuſtinere,vt etiam Philoſophus.3.Ethi.dicit. Sed quædam damna corporalia ſunt minora quibuſdam aliis,inter quę ſunt præcipua quæ ad perſonam pertinent, ſicut mors, verbera, de honeſtatio per ſtuprum, & ſeruitus: & ideò ex iſtis conſtans cogitur ad alia damna corporalia, & hæc continentur hoc verſu:Stupri,ſiue ſtatus,verberis,acq; necis.nec differt, vtrum hæc pertineant ad perſonam propriam, vel vxoris, vel filiorum, vel aliorum huiuſmodi.

¶ Ad tertium dicendum,qꝑ infamia quamuis ſit maius damnum , tamen ei de facili occurri poteſt: & ideo non reputatur cadere in conſtantẽ virum metus infamiæ ſecundum iura.

¶ Ad quartum dicendum quòd conſtans non cogitur ad mentiendum , quia tunc vult dare: ſed cùm poſteà vult petere reſtitutionem,vel ſaltem iudici denuntiare, ſi ſe promiſit non petiturum reſtitutionem:non poteſt autem promittere ſe non denuntiaturum: quia cùm hoc ſit contra bonum iuſtitiæ, ad hoc cogi non poteſt: vt .ſ.contra iuſtitiam faciat.

ARTICVLVS. III.

Vtrum cõſenſus coactus tollat matrimonium.

Ad tertium ſic proceditur. Videt̃ qꝑ conſenſus coactus nõ tollat matrimonium, quia ſicut ad matrimoniũ requiritur conſenſus, ita ad baptiſmum requiritur intentio:ſed coactus timore ad recipiẽdum baptiſmum recipit ſacramentũ.ergo coactus ad conſentiendũ aliquo timore mr̃imonio obligatur.

¶ Prætereà violentum mixtum ſecundum Philoſophum plus habet de voluntario,quàm non voluntario:ſed non poteſt aliter conſenſus eſſe coactus niſi per violentum mixtum. ergo non omninò excluditur voluntarium, & ita adhuc eſt matrimonium.

¶ Prætereà, ei qui conſentit in matrimonium coactus conſulẽdum videtur qꝑ in matrimonio illo ſtet, quia ſpeciem mali habet promittere & non ſoluere,à quo Apoſtolus vult nos abſtinere: hoc autẽ non eſſet ſi conſenſus coactus omninò matrimonium tolleret. ergo &c.

¶ Sed contrà eſt quòd Decre.dicit.Cùm cõſenſus locum nõ habet vbi metus vel coactio intercidit,neceſſe eſt vt vbi communis conſenſus requiritur coactionis materia repellat: ſed in matrimonio requiritur communis cõſenſus. ergo &c.

¶ Prætereà , matrimonium ſignificat cõiunctionẽ Chriſti ad eccleſiã q̃ fit ſcd'm libertatẽ amoris. ergo nõ põt fieri ꝑ cõſensũ coactũ.

¶ Reſpondeo dicendum,qꝑ vinculum matrimonij eſt perpetuum: vnde illud quod perpetuitati repugnat matrimoniũ tollit: metus autẽ qui cadit in conſtantẽ virum perpetuitatem contractus tollit:qa põt repeti reſtitutio in integrum: & ideò hęc coactio tollit matrimoniũ,& non alia:conſtans autẽ vir iudicatur virtuoſus qui eſt menſura in omnibus operibus humanis,vt Philoſophus dicit in.3.Ethi. quidã aũt dicũt qꝑ ſi ad ſit cõſenſus q̃uis coactus interiùs eſt matrimonium quantũ ad Deum,ſed non quantũ ad ſtatum eccleſiæ q̃ præſumit ibi non fuiſſe conſenſum interiorẽ propter metũ:ſed hoc nihil eſt,qa eccleſia non debet præſumere de aliquo pc̃tm quouſq; probetur: peccauit autẽ ſi dixit ſe conſentire & nõ cõſenſit: vñ eccleſia prę̃ſumit eum conſenſiſſe,ſed iudicat cõſenſum illũ extortum non eſſe ſufficientẽ ad faciendum matrimoniũ.

¶ Ad primũ ergo dicendũ , qꝑ intentio non eſt cauſa efficiens ſacr̃i in baptiſmo , ſed ſolùm eliciens actionem agentis:ſed cõſenſus eſt cauſa efficiens in matrimonio,& ideò non eſt ſimile.

¶ Ad ſecundum dicendum,quòd ad matrimonium non ſufficit quodcunq; voluntarium,ſed voluntarium cõpletè,quia debet eſſe perpetuũ: & ideò per volitum mixtum impeditur.

¶ Ad tertium dicendum, qꝑ non ſemper debet induci ad hoc qꝑ in matrimonio illo ſtet, ſed ſolùm quando timetur periculum de diſſolutione,aliàs autẽ non peccat: quia non ſoluere promiſſa quæ nolens facit non eſt ſpecies mali.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum conſenſus coactus ex parte cogentis faciat matrimonium.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur qꝑ conſenſus coactus ſaltem ex parte cogentis faciat matrimoniũ, qa matrimoniũ eſt ſignum ſpũalis cõiunctionis:ſed ſpiritualis coniunctio quæ eſt per charitatẽ poteſt eſſe ad eum qui non habet charitatem. ergo matrimoniũ eſt ad eum qui non vult.

¶ Prætereà, ſi illa quæ fuit coacta poſtmodũ conſentiat,erit matrimonium verum:ſed iſte qui coẽgit primo ex conſenſu illius non ligatur. ergo ex primo conſenſu ligabatur matrimonio.

¶ Sed contrà,matrimonium eſt relatio æquiparentiæ:ſed talis relatio æqualiter eſt in vtroque. ergo ſi ſit impedimentum ex parte vnius non erit matrimonium ex parte alterius.

¶ Reſpondeo dicendũ, qꝑ cùm matrimonium ſit quædam relatio , & non poſsit inaſci relatio in vno exrremorum ſine hoc quòd fiat in alio: ideò quicquid impedit matrimonium in vno,

impedit

impedit ipſum in altero: quia non poteſt eſſe q̃ aliquis ſit vir non vxoris, vel aliqua ſit vxor nõ habens virum, ſicut mater non habẽs filium: & ideò dicendum communiter q̃ matrimonium non claudicat.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ quãuis actus amãtis poſsit trãſire in non amantẽ, tamẽ vnio inter eos nõ põt eſſe niſi ſit mutua amatio: & ideò dicit Philoſoph. 8. Ethi. q̃ ad amicitiã, quę in qua dã vnione cõſiſtit, requiritur redamatio.

¶ Ad ſecundum dicendũ, q̃ ex conſenſu libero illius qui primò coactus eſt non fit matrimonium niſi inquantum conſenſus præcedens in altero adhuc manet in ſuo vigore: vnde ſi diſſentiret non fieret matrimonium.

ARTICVLVS. V.

Vtrum per conſenſum conditionatũ fiat matrimonium.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̃ nec per cõſenſum cõditionatum fiat matrimonium, ꝙa quod ſub cõditione ponit̃ non ſimplr enuntiat̃: ſed in matrimonio oportet eſſe verba ſimplr exprimentia conſenſum. ergo cõditio alicuius conſenſus non facit matrimoniũ. ¶ Præterea, matrimoniũ debet eſſe certum: ſed vbi dicitur aliquid ſub conditione, ponitur illud ſub dubio. ergo talis conſenſus non facit matrimonium.

¶ Sed contrà, in aliis contractibus fit obligatio ſub conditione, & ſtat ſtante conditione. ergo cùm matrimonium ſit contractus quidam, videtur quòd poſsit fieri per conditionatum conſenſum.

¶ Reſpõdeo dicendũ, q̃ conditio appoſita aut eſt de præſenti, aut eſt de futuro: ſi de præſenti & non eſt cõtraria matrimonio, ſiue ſit honeſta ſiue non honeſta, ſtat matrimoniũ ſtante cõditione, & ea nõ ſtãte nõ ſtat. Sed ſi ſit cõtraria bonis matrimonij, non efficit̃ matrimoniũ. Si autẽ ſit cõditio de futuro, aut eſt neceſſaria, ſicut ſolẽ oriri cras, & tunc eſt matrimoniũ: quia tẽporalia futura iam ſunt prẽſentia ĩ cauſis ſuis: aut eſt contingens, vt datio pecuniæ vel acceptatio parentum: & tunc idem eſt iudiciũ de tali conſenſu, ſicut de conſenſu qui fit per verba de futuro, vnde non facit matrimonium: & per hoc patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum aliquis præcepto patris poſsit compelli ad matrimonium contrahendum.

Ad ſextum ſic procedit̃. Videt̃ q̃ aliqs præcepto patris poſsit compelli ad matrimoniũ contrahendũ: dicit̃ enim Col. 3. Filij obedite parẽtibus veſtris per oĩa. ergo & in hoc etiã obedire tenentur. ¶ Præterea, Gene. 28. Iſaac præcepit Iacob q̃ non acciperet vxorẽ de filiabus Chanaan, nec præcepiſſet niſi de iure præcipere potuiſſet. ergo in hoc tenentur obedire patri. ¶ Præterea, nullus debet promittere præcipuè per iuramentũ pro illo quem non poteſt cogere ad ſeruandũ: ſed parẽtes promittunt futura matrimonia pro filiis & etiam iuramento firmant. ergo poſſunt præcepto cogere filios ad implendum. ¶ Præterea pater ſpiritualis. ſ. Papa põt cõpellere præcepto ad matrimoniũ ſpũale. ſ. ad epatũ accipiendũ. ergo põt & pater carnalis ad matrimonium carnale.

¶ Sed contrà, patre imperante matrimonium filius poteſt ſine peccato religionem intrare. ergo non tenetur ei in hoc obedire. ¶ Præterea, ſi teneretur obedire, ſponſalia per parentes contracta abſque conſenſu filiorum eſſent ſtabilia: ſed hoc eſt contra iura. ergo &c.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ cùm in matrimonio ſit quaſi quædam ſeruitus perpetua, pater non poteſt cogere filium ad matrimonium per præceptum, cùm ſit liberæ conditionis: ſed poteſt eum inducere ex rationabili cauſa: & tunc ſicut ſe habet filius ad cauſam illam, ita ſe habet ad præceptum patris: vt ſi cauſa illa cogat de neceſſitate vel de honeſtate, & præceptum ſimiliter cogat, aliâs non.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd verbum Apoſtoli non intelligitur in illis in quibus eſt liber ſui, ſicut pater, & huiuſmodi eſt matrimonium, per quod etiam filius fit pater.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ Iacob aliâs tenebatur ad faciendum hoc quod mandabat Iſaac, tum propter malitiam illarum mulierum, tum quia ſemen Chanaan de terra pellendum erat, quæ ſemini patriarcharum promittebatur: & ideò Iſaac præcipere poterat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non iuratur niſi illa conditione ſubintellecta, ſi illis placuerit, & ipſi obligantur ad eos bona fide inducendum.

¶ Ad quartum dicũt quidam, quòd Papa non poteſt præcipere alicui quòd accipiat epiſcopatum, quia cõſenſus debet liber eſſe. Sed hoc poſito periret eccleſiaſtic⁹ ordo, niſi enim aliquis poſſet cogi ad ſuſcipiendum regimen eccleſiæ, eccleſia conſeruari non poſſet: quia quandoq; illi qui ſunt idonei ad hoc, nolunt ſuſcipere niſi coacti. Et ideò dicendum, quòd non eſt ſimile hinc inde, quia non eſt aliqua corporalis ſeruitus in matrimonio ſpirituali ſicut in corporali: eſt enim ſpirituale matrimonium ſicut quoddam officium diſpenſandæ reipublicæ: primæ Corinthior. quarto, Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros &c.

QVÆSTIO. XLVIII.

De obiecto conſenſus.

DEinde conſiderandum eſt de obiecto conſenſus. Circa quod quæruntur duo. Primò, Vtrum conſenſus qui facit matrimonium ſit conſenſus in carnalem copulam. Secundò, Vtrum conſenſus in aliquem propter cauſam inhoneſtam faciat matrimonium.

ARTICVLVS. I.

Vtrum conſenſus qui facit matrimonium, ſit conſenſus in carnalem copulam.

Thom.4.Diſt.28.art.4.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ conſenſus qui facit matrimoniũ ſit conſenſus in carnalem copulam. Dicit em̃ Hiero. q̃ vouentibus virginitatem non ſolũ nubere, ſed velle nubere damnabile eſt: ſed non eſſet damnabile niſi eſſet virginitati contrariũ, cui nuptiæ non cõtrariant̃ niſi ratione carnalis copulæ. ergo conſenſus voluntatis qui eſt in nuptiis eſt in carnalẽ copulam. ¶ Præterea, omnia quę ſunt in matrimonio inter virum & vxorẽ, poſſunt eſſe licita inter fratrem & ſororem, excepta carnali copula: ſed non põt fieri licitè inter eos conſenſus matrimonialis. ergo conſenſus matrimonialis eſt conſenſus in carnalem copulam.

¶ Præterea, ſi mulier dicat viro, Conſentio in te vt non cognoſcas me, non eſt conſenſus matrimonialis: quia eſt ibi aliquid contra ſubſtantiã prædicti cõſenſus: ſed nõ eſſet niſi dictus cõſenſus eſſet in carnalem copulã. ergo &c. ¶ Præterea, in qualibet re initiũ cõſummationi reſpõdet: ſed matrimoniũ conſummat̃ per carnalẽ copulam. ergo cũ initiet̃ per conſenſum, videt̃ q̃ conſenſus ſit in carnalẽ copulam.

¶ Sed contrà, nullus conſentiẽs in carnalem copulam eſt virgo mente & carne. Sed beatus Ioan. Euang. poſt conſenſum nuptialem fuit virgo mente & carne. ergo non conſenſit in carnalem copulam. ¶ Præterea, effectus reſpondet cauſæ: ſed conſenſus eſt cauſa matrimonij. cùm ergo de eſſentia matrimonij non ſit carnalis copula, videtur q̃ nec conſenſus qui matrimoniũ cauſat ſit in carnalem copulam.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ conſenſus qui matrimonium facit eſt conſenſus in matrimoniũ, quia effectus ꝓprius voluntatis eſt ipſum volitum: vnde ſicut carnalis copula ſe habet ad matrimonium, ita conſenſus qui matrimoniũ cauſat eſt in carnalem copulam: matrimonium autem (vt dictum eſt) non eſt eſſentialiter ipſa cõiunctio carnalis, ſed quædam aſſociatio viri & vxoris in ordine ad carnalem copulam, & alia quæ ex conſequenti ad virum & vxorem pertinent, ſecundum quòd eis datur poteſtas inuicẽ reſpectu carnalis copulæ, & hæc aſſociatio coniugalis copula dicitur: vnde patet q̃ benè dixerunt illi qui dixerunt quòd conſentire in matrimonium eſt cõſentire in carnalem copulam implicitè, non explicitè: non enim debet intelligi niſi ſicut implicitè continetur effectus in cauſa: quia poteſtas carnalis copulæ in qua conſentitur, eſt cauſa carnalis copulę: ſicut poteſtas vtendi re ſua, eſt cauſa vſus.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ conſenſus in matrimonium ideò eſt damnabilis poſt votum virginitatis, qa per talẽ conſenſum dat̃ poteſtas ad id quod nõ licet: ſicut peccaret qui daret poteſtatẽ accipiendi illud alteri, quod ipſe in depoſito habet, non ſolùm in hoc quæ ei actualiter traderet: de conſenſu autem beatæ Virginis infrà dicetur.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd inter fratrem & ſororem non poteſt eſſe poteſtas inuicem ad carnalem copulam, ſicut nec licitè carnalis copula: & ideò ratio non ſequitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illa conditio explicita non ſolùm actui, ſed poteſtati contrariat̃ copulæ carnalis: & ideò eſt cõtraria mr̃imonio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd initiatum matrimonium reſpondet conſummato, ſicut habitus vel poteſtas actui qui eſt operatio. Rationes autem in contrarium oſtendunt, quòd non ſit conſenſus in carnalẽ copulam explicitè, & hoc eſt verum.

ARTICVLVS. II.

Vtrum matrimonium poſſit eſſe ex conſenſu alicuius in aliquã ꝓpter cauſam inhoneſtã.

Ad ſecundũ ſic ꝓcedit̃. Videt̃ q̃ mr̃imonium nõ poſsit eſſe ex conſenſu alicui⁹ in aliquã propter cãm inhoneſtã. Vnius cauſę vnica eſt ratio: ſed matrimoniũ eſt vnum ſacr̃m. ergo nõ põt fieri ex alteri⁹ finis intentione q̃ illius ad quẽ à Deo inſtitutũ eſt. ſ. ad procreationẽ prolis. ¶ Prętereà, coniunctio matrimonij eſt à Deo, vt patet Matth. 19. Quod Deus coniunxit homo nõ ſeparet: ſed coniunctio q̃ fit ꝓpter turpes cauſas nõ eſt à Deo. ergo nõ eſt mr̃imoniũ. ¶ Prętereà, in aliis ſacr̃is ſi nõ ſeruet̃ intẽtio eccleſię nõ eſt verũ ſacr̃m, ſed intẽtio eccl̃iæ in ſacro mr̃imonij nõ eſt ad aliquã turpẽ cãm. ergo ſi ex aliqua turpi cauſa mr̃imoniũ cõtrahat̃ nõ erit verũ mr̃imoniũ. ¶ Præterea, ſecundũ Boëtiũ, cuius finis eſt bon⁹ ipſum quoq; bonũ eſt: ſed mr̃imoniũ ſemꝑ eſt bonũ. ergo nõ eſt

matrimonium

matrimonium ſi propter malum finem fiat.

¶ Præterea, matrimoniũ ſignificat coniunctionem Chriſti & eccleſiæ: ſed ibi non cadit aliqua turpitudo. ergo non põt matrimoniũ contrahi propter aliquam turpem cauſam.

¶ Sed cõtra eſt, q̃ qui baptizat aliũ intentione lucrandi, verè baptizat. ergo & qui contrahit cum aliqua intentione lucri verum eſt matrimonium. ¶ Præterea hoc idem probant exempla & authoritates quæ ponuntur in litera.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ cauſa finalis matrimonij põt accipi dupliciter. ſ. per ſe & per accidens: per ſe quidẽ cauſa matrimonij eſt ad quã matrimoniũ eſt de ſe ordinatũ, & hæc ſemp bona eſt .ſ. procreatio prolis & vitatio fornicationis: ſed per accidens cauſa finalis ipſius eſt hoc quod contrahẽtes intẽdunt ex matrimonio: & q̃ hoc quod ex matrimonio intendit conſequit̃ ad matrimoniũ, & priora nõ variant̃ ex poſteriorib⁹, ſed econtrà: ideò ex illa cauſa non recipit matrimonium bonitatẽ vel malitiã, ſed ipſi cõtrahentes quorum eſt finis per ſe: & quia cauſæ per accidens ſunt infinitæ, ideò infinitæ tales cauſę poſſunt eſſe in matrimonio, quarũ ſunt quædã honeſtæ, & quædam inhoneſtæ.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ verũ eſt de cauſa per ſe & principali: ſed quod habet vnũ finẽ per ſe & principalẽ põt habere plures ſecundarios per ſe, & infinitos per accidens.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, q̃ coniunctio põt accipi pro ipſa relatiõe q̃ eſt mr̃imoniũ, & talis ſem per eſt à Deo, & bona eſt à quacũq; fiat cauſa: vel, p actu eorũ qui coniungũtur, & ſic eſt q̃nq; mala, & nõ eſt à Deo ſimpliciter loquendo: nec eſt inconueniens q̃ aliquis effectus ſit à Deo, cuius cauſa eſt mala, ſicut proles quæ ex adulterio ſuſcipitur: non enim eſt ex illa cauſa inquantũ eſt mala, ſed inquantũ habet aliq̃d de bono ſcd'm q̃ eſt à Deo q̃uis nõ ſimpliciter ſit à Deo.

¶ Ad tertium dicendum, quòd intentio eccleſiæ qua intendit ſacramentum tradere eſt de neceſsitate cuiuſlibet ſacramenti, ita quòd ea non obſeruata nihil in ſacramentis agitur: ſed intentio eccleſiæ quæ intẽdit vtilitatem ex ſacramento prouenientem eſt de benè eſſe ſacramenti, & non de neceſsitate eius: vnde ſi non obſeruetur, nihilominus eſt verum ſacramentũ, ſed tamen prætermittens hanc intentionem peccat: ſicut ſi in baptiſmo non intendatur ſanitas mentis, quam eccleſia intendit: & ſimiliter ille qui intendit matrimonium contrahere, quamuis matrimonium non ordinet ad illum finem quem eccleſia intendit, nihilominus verum matrimonium contrahit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ipſa vnio eſt ſignum cõiunctionis Chriſti & eccleſiæ, & non operatio vnitorum: & ideò ratio non ſequitur.

QVAESTIO. XLIX.

De bonis matrimonij.

CONſequenter conſiderandum eſt de bonis matrimonij. Circa quod quæruntur ſex. Primò, Vtrum debeant haberi aliqua bona ad excuſandum matrimonium. Secundò, Vtrum ſufficienter aſſignẽtur. Tertiò, Vtrum bonum ſacramenti ſit principalius inter alia bona. Quartò, Vtrum actus matrimonij per prædicta bona à peccato excuſetur. Quintò, Vtrum ſine eis aliquãdo à peccato excuſari paſſit. Sextò, Vtrum quando eſt ſine eis ſit ſemper peccatum mortale.

ARTICVLVS. I.

Vtrum haberi debeant aliqua bona ad excuſandum matrimonium.

Thom. 4. Diſt. 31. q. art. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ matrimonium non debeat habere aliqua bona quib⁹ excuſet̃. Sicut enim conſeruatio indiuidui q̃ fit per ea q̃ ad nutritiuã pertinẽt eſt de intentione naturę, ita cõſeruatio ſpeciei q̃ fit per matrimoniũ, & multo magis q̃to melius & dignius eſt bonũ ſpẽi q̃ bonũ vnius indiuidui: ſed ad actum nutritiuę excuſandũ non indiget aliquib⁹, ergo nec etiã ad excuſandũ matrimonium. ¶ Præterea, ſcd'm Philoſophũ in. 8. Ethi. Amicitia quę eſt inter virum & vxorẽ eſt naturalis, & claudit in ſe honeſtũ, vtile, & delectabile: ſed illud quod de ſe eſt honeſtum nõ indiget aliqua excuſatione. ergo nec matrimonio deberent attribui aliqua excuſantia. ¶ Præterea, matrimonium eſt inſtitutũ in remedium & in officium, ſed ſecundũ q̃ eſt in officiũ non indiget excuſatione: quia ſic etiam in paradiſo excuſatione indiguiſſet, quod falſum eſt, ibi em̃ fuiſſent honorabiles nuptiæ & torus immaculatus: vt Aug. dicit. Similiter nec ſcd'm q̃ eſt in remedium ſicut nec alia ſacr̃a q̃ in remedium peccati ſunt inſtituta. ergo mr̃imoniũ hmõi excuſantia habere non debet. ¶ Prętereà, ad oĩa quæ honeſtè fieri põt virtutes dirigunt: ſi ergo matrimonium aliquibus bonis poteſt honeſtari, non indiget aliis honeſtatibus quã animi virtutibus, & ſic non debent matrimonio aliqua bona aſſignari quibus honeſtetur: ſicut nec aliis in quibus virtutes dirigunt.

¶ Sed contrà, vbicunque eſt indulgentia ibi eſt neceſſaria aliqua excuſationis ratio: ſed matrimonium concedit in ſtatu infirmitatis ſecundũ indulgentiã, vt patet. 1. Cor. 7. Ergo indiget ꝑ aliqua bona excuſari. ¶ Præterea, concubitus fornicarius & matrimonialis ſunt eiuſdem ſpeciei quantùm ad ſpeciem naturæ: ſed cõcubitus fornicarius de ſe eſt turpis. ergo ad hoc ꝙ matrimonialis non ſit turpis, oportet ei aliquid addi quod ad honeſtatem eius pertineat, & in aliam ſpeciem moris trahat.

¶ Reſpondeo dicendũ, ꝙ nullus ſapiens debet iacturam aliquã ſuſtinere niſi pro aliqua recõpenſatione alicuius æqualis vel melioris boni: vnde electio alicuius, quòd aliquã iacturam habet annexam, indiget alicuius boni adiunctione, per cuius recõpenſationem ordinetur, & honeſtetur: in coniunctione autem viri & mulieris rationis iactura accidit, tum quia propter vehementiam delectationis abſorbetur ratio vt non poſsit aliquid intelligere in ipſa, vt Philoſophꝰ dicit, tum etiã propter tribulationẽ carnis, quã oportet tales ſuſtinere ex ſolicitudine temporalium: vt patet. 1. Cor. 7. & ideò talis coniunctionis electio non poteſt eſſe ordinata niſi per recompenſationem aliquorum, ex quibus dicta coniunctio honeſtetur: & hæc ſunt bona quæ matrimonium excuſant & honeſtum reddunt.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd in actu comeſtionis non eſt tam vehemens delectatio rationem abſorbens, ſicut eſt in prædicta delectatione: tum quia vis generatiua per quam originale traducitur eſt infecta & corrupta, nutritiua autem per quam nõ traducitur eſt corrupta & non infecta, tum etiam quia defectum indiuidui quilibet magis ſentit in ſeipſo quàm defectum ſpeciei: vnde ad excitandũ ad comeſtionẽ ſecundum quam defectui indiuidui ſubuenitur ſufficit ſenſus ipſius defectus: ſed ad excitandũ ad actum quo defectui ſpeciei ſubuenitur, diuina prouidentia delectationem appoſuit in illo actu, qua etiam animalia bruta mouet, in quibus non eſt infectio originalis peccati: & ideò non eſt ſimile.

¶ Ad ſecundũ dicendum, ꝙ iſta bona quæ matrimonium honeſtãt, ſunt de ratione matrimonij: & ideò non indiget eis quaſi exterioribus quibuſdam ad honeſtandum, ſed quaſi cauſantibus in ipſo honeſtatem quæ ei ſecundum ſe competit.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ matrimonium ex hoc ipſo ꝙ eſt in officium vel in remedium habet rationẽ vtilis & honeſti: ſed vtrũq; horum ei cõpetit, ex hoc ꝙ hmõi bona habet, quibꝰ fit & officiũ & remediũ cõcupiſcẽtiæ adhibens.

¶ Ad quartum dicendũ, ꝙ aliquis actus virtutis honeſtaꝫ virtute quaſi principio elicitiuo, & circunſtãtiis quaſi formalibus principiis ipſius: hoc autem modo ſe habent bona ad matrimonium, ſicut circunſtãtię ad actus virtutis, ex quibus habet ꝙ virtutis actus eſſe poſsit.

ARTICVLVS. II.

Vtrum bona matrimonij ſufficienter aſsignentur.

Ad ſecundum ſic procedit. Videꝫ ꝙ inſufficienter bona matrimonij aſsignentur à Magiſtro Sententiarũ. ſ. fides, proles, & ſacrm, qa matrimoniũ non ſolùm fit in hominibus ad prolẽ procreandã & nutriendam, ſed ad conſortium communis vitę, propter operũ cõicationẽ: vt dicitur in. 8. Ethi. ergo ſicut ponitur proles bonum matrimonij, ita debet poni cõicatio operis. ¶ Præterea, cõiunctio Chriſti ad eccleſiam quam matrimonium ſignificat perficitur per charitatem. ergo inter bona matrimonij magis debet poni charitas q̃ fides. ¶ Prętereà in matrimonio ſicut exigitur ꝙ neuter coniugum ad alterius torum accedat, ita exigitur ꝙ vnus alteri debitum reddat: ſed primũ pertinet ad fidem: vt Magiſter dicit. ergo deberet etiam iuſtitia propter redditionem debiti inter bona matrimonij cõputari. ¶ Præterea, ſicut in matrimonio inquantũ ſignificat coniunctionem Chriſti & eccleſiæ requiritur indiſſolubilitas, ita & vnitas, vt ſit vna vnius: ſed ſacrm qd' inter tria bona matrimonij computatur pertinet ad indiuiſionem. ergo deberet eſſe aliquid aliud quod pertineret ad vnitatem.

¶ Sed contrà videtur ꝙ ſuperfluant: quia vnica virtus ſufficit ad vnum actum honeſtandũ: ſed fides eſt vna virtus. ergo non oportuit alia duo addere ad honeſtandum matrimonium. ¶ Præterea, non ex eodem aliquid accipit rationem vtilis & honeſti, cùm vtile & honeſtum ex oppoſito bonum diuidant: ſed ex prole matrimonium accipit rationem vtilis. ergo proles nõ debet computari inter bona quibus matrimoniũ honeſtatur. ¶ Prętereà, nihil debet poni vt proprietas vel conditio ſuiipſius: ſed hæc bona ponuntur vt quædam conditiones matrimonij. ergo cùm matrimoniũ ſit ſacramentum non debet poni ſacramentum inter bona matrimonij.

¶ Reſpondeo dicendũ, ꝙ matrimoniũ eſt in officium naturę, & eſt ſacrm eccleſiæ: inquantũ ergo eſt in officiũ naturę duobus ordinaꝫ ſicut & qlibet alius virtutis actus, quorũ vnũ exigit ex parte ipſius agentis, & hæc eſt intentio finis debiti & ſic ponitur bonum matrimonij proles: aliud exigitur ex parte ipſius actus qui eſt bonus in genere, ex hoc ꝙ cadit ſupra debitã materiam, & ſic eſt fides, per quam homo ad ſuam accedit, & non ad aliam, & vlteriùs habet aliquam

quam bonitatē inquantum eſt ſacramētum, & hoc ſignatur ipſo nomine ſacramenti.

¶Ad primū ergo dicendum, quòd in prole nō ſolū intelligitur procreatio prolis: ſed etiā educatio ipſius, ad quā ſicut ad finē ordinatur tota cōmunicatio operum, quæ eſt inter virū & vxorem, inquantū ſunt matrimonio cōiuncti: quia patres naturaliter theſaurizant filiis, vt patet. 2. Corint. 2. & ſic in prole quaſi in principali fine alius quaſi ſecundarius includitur.

¶Ad ſecundū dicendū, q̄ fides nō accipitur hīc prout eſt virtus Theologica, ſed prout eſt pars iuſtitiæ ſecūdū q̄ fides dicitur ex hoc q̄ fiant dicta in cōſeruatione promiſſorū: quia in mrīmonio cū ſit quidā contractus, eſt quædā pmiſsio per quā talis vir tali mulieri determinatur.

¶Ad tertium dicendum, quòd ſicut in promiſſione matrimonij cōtinetur, vt neuter ad alium torum accedat: ita etiā q̄ ſibi inuicem debitum reddant, & hoc etiā eſt principalius, cū ſequaī ex ipſa mutua poteſtate inuicem data: & ideò vtrūq; ad fidem pertinet. Sed in litera ponitur quod eſt minùs manifeſtum.

¶Ad quartum dicendū, quòd in ſacramēto nō ſolùm intelligenda eſt indiuiſio: ſed omnia illa quæ conſequuntur matrimoniū ex hoc quòd eſt ſignū coniunctionis Chriſti & eccleſiæ: vel dicendum quòd vnitas quā obiectio tangit pertinet ad fidem ſicut & indiuiſio ad ſacramentū.

¶Ad quintum dicendū, quòd fides non accipitur hic pro aliqua virtute, ſed pro quadam conditiōe virtutis ex qua fides nominatur, quę ponitur pars iuſtitiæ.

¶Ad ſextum dicendū, q̄ ſicut debitus vſus boni vtilis accipit rationem honeſti, non quidē ex vtili, ſed ex ratione quę rectū vſum facit, ita etiā ordinatio ad aliquod bonū vtile poteſt facere bonitatem honeſtatis ex virationis debitam ordinationē facientis: & hoc modo matrimoniū ex hoc quòd ordinaī ad prolē, vtile eſt & nihilominus honeſtū inquantū debitè ordinatur.

¶Ad ſeptimum dicēdum, quòd ſicut Magiſter dicit. 31. di. 4. ſententiarū: ſacrm non dicitur hic ipſum matrimonium ſed inſeparabilitas eius, quæ eiuſdem eſt rei ſignum cuius & matrimonium. Vel dicēdum, quòd quāuis matrimoniū ſit ſacramentū, tamē aliud eſt matrimonio eſſe matrimoniū, & aliud eſt ei eſſe ſacrm: quia non ſolū ad hoc eſt inſtitutū vt ſit in ſignū rei ſacrę: ſed & vt ſit in officium naturę: & ideò ratio ſacri eſt quędam cōditio adueniens matrimonio ſecundū ſe cōſiderato, ex quo honeſtatem etiam habet: & ideò ſacramentalitas eius (vt ita dicā) ponitur inter honeſtantia matrimoniū: & ſecūdū hoc in tertio bono matrimonij. ſ. ſacramēto nō ſolùm intelligitur inſeparabilitas, ſed etiam omnia quæ ad ſignificationē ipſius pertinēt.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ſacramētum ſit principalius inter bona matrimonij.

Ad tertium ſic procedit. Videtur quòd ſacramentum non ſit principalius inter bona matrimonij, quia finis eſt potiſsimū in vnoquoq;: ſed proles eſt matrimonij finis: ergo, ples eſt principalius matrimonij bonū. ¶Præterea, prīcipalius in ratione ſpeciei eſt differentia quæ cōplet ſpeciem quā genus, ſicut forma quā materia in cōſtitutiōe rei naturalis: ſed ſacrm cōpetit matrimonio ex rōne ſui gnis, proles autē & fides ex ratione differētię inquātū eſt tale ſacrm: ergo alia duo ſunt magis principalia in matrimonio quàm ſacrm. ¶Pręterea ſicut inuenitur matrimoniū ſine prole & fide, ita inuenīt ſine inſeparabilitate, ſicut patet quādo alter coniugū ante matrimoniū cōſummatū ad religionē trāſit: ergo nec ex hac ratiōe ſacrm eſt in matrimonio principalius. ¶Pręterea effectus non poteſt eſſe principalior ſua cauſa: ſed conſenſus qui eſt cauſa matrimonij frequenter immutatur: ergo & matrimoniū ſolui pōt, & ſic inſeparabilitas non ſemper comitatur matrimonium. ¶Pręterea ſacramenta quæ habent effectum perpetuum imprimunt charactērem, ſed in matrimonio nō imprimitur character: ergo nō adeſt ei inſeparabilitas perpetua: & ideò ſicut eſt matrimonium ſine prole, ita poteſt eſſe ſine ſacramento, & ſic idem quod priùs.

¶Sed cōtrà, illud quod ponitur in definitione rei eſt ſibi maximè eſſentiale: ſed indiuiſio quæ pertinet ad ſacramentum ponitur in definitione de matrimonio data, non autem proles vel fides: ergo ſacramentum inter alia eſt in matrimonio eſſentialius. ¶Præterea virt⁹ diuina quæ in ſacramentis operatur eſt efficacior quàm virtus humana: ſed proles & fides pertinent ad matrimonium ſecundum quod eſt in officium naturæ humanæ, ſacramentum autem ſecundum q̄ eſt ex inſtitutione diuina: ergo ſacramētum eſt principalius in matrimonio quàm alia duo.

¶Reſpōdeo dicendum, quòd aliquid dicitur in re aliqua principalius duobus modis, aut quia eſſentialius, aut quia dignius. Si quia dignius, ſic omnibus modis ſacramentum eſt principalius inter tria bona coniugij, quia pertinet ad matrimoniū inquantū eſt ſacrm gratiæ: alia verò duo pertinēt ad ipſum inquantū eſt quoddā naturę officiū, perfectio autē gratię eſt dignior perfectione naturę. Si autē dicatur principalius quod eſt eſſentialius, ſic diſtinguēdum eſt, quia fides & proles poſſunt dupl̄r conſiderari. Vno mō in ſeipſis, & ſic pertinēt ad vſum mrīmonij per quē & proles, pducitur & pactio cōiugalis ſeruaī: ſed indiuiſibilitas quā ſacrm importat,

pertinet ad ipſum ſecūdū ſe mr̄imoniū: quia ex hoc q̄ per pactionem coniugalem ſui poteſtatē ſibi inuicem in perpetuū coniuges tradunt, ſequitur q̄ ſeparari nō poſsint: & inde eſt q̄ matrimoniū nunquā inuenitur ſine inſeparabilitate, inuenitur autē ſine fide & prole, quia eſſe rei nō dependet ab vſu ſuo, & ſecūdum hoc ſacr̄m eſt eſſentialius matrimonio quā fides & ꝓles. Alio modo poteſt conſiderari fides & proles ſecundū q̄ ſunt in ſuis principiis, vt pro prole accipiatur intentio prolis, & pro fide debitum ſeruandi fidem, ſine quibus etiā matrimoniū eſſe pōt: quia hęc in hoc matrimonio ex ipſa actiōe coniugali cauſantur: ita q̄ ſi aliquid cōtrarium huius exprimeretur in conſenſu, qui matrimonium facit, nō eſſet verū matrimoniū: & ſic accipiendo fidem & prolem, proles eſt eſſentialiſsimū in matrimonio, & ſecundò fides, & tertiò ſacramētum, ſicut etiā homini eſt eſſentialius eſſe naturę quā eſſe gr̄ę, quāuis eſſe gr̄ę ſit dignius.

¶Ad primum ergo dicendū, quòd finis ſecundum intētionem eſt primum in re, ſed ſecundū conſecutionem eſt vltimū, & ſimiliter proles ſe habet inter matrimonij bona: & ideò quodammodò eſt principalius, & quodāmodò non.

¶Ad ſecundū dicēdum, q̄ ſacramentum prout ponitur tertiū matrimonij bonum pertinet ad matrimonium ratione ſuæ differentiæ: dicitur enim ſacramentū ex ſignificatione huius rei ſacrę determinatæ quā matrimonium ſignificat.

¶Ad tertiū dicēdū, quòd nuptię ſecundū Aug. ſunt bona mortaliū, vnde in reſurrectione neq; nubēt neq; nubētur, vt dicitur Mat. 22. Et ideò vinculum matrimonij nō ſe extendit vltra vitā in qua cōtrahitur: & ideò dicitur inſeparabile, quia nō poteſt in hac vita ſeparari, ſed per mortem ſiue corporalem poſt carnalem cōiunctionem, ſiue ſpiritualem poſt ſpiritualem tantùm.

¶Ad quartum dicendū, quòd quāuis cōſenſus qui facit matrimonium nō ſit perpetuus materialiter: id eſt quantū ad ſubſtantiā actus, quia ille actus ceſſat, & poteſt contrarius accedere: tamen formaliter loquēdo eſt perpetuus, quia eſt de perpetuitate vinculi, aliàs non faceret matrimonium. Nō enim conſenſus ad tempus in aliquā matrimoniū facit: & dico formaliter ſecundum q̄ actus accipit ſpeciē ab obiecto, & ſecundum hoc matrimoniū ex conſenſu inſeparabilitatem habet.

¶Ad quintum dicendū, q̄ in ſacramētis in quibus imprimitur character traditur poteſtas ad actus ſpirituales, ſed in matrimonio ad actꝰ corporales: vnde matrimonium ratione poteſtatis quā in ſe inuicem coniuges accipiunt, conuenit cū ſacramēto in quo character imprimitur, & ex hoc habet inſeparabilitatem, vt Magiſter dicit: ſed differt ab eis inquantū poteſtas illa eſt ad actus corporales, & propter hoc non imprimit charactērem ſpiritualem.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum actus matrimonij excuſetur per bona prædicta.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̄ actus matrimonij nō poſſit excuſari per bona prędicta vt nō ſit omninò peccatum, quia quicunq; ſuſtinet dānum maioris boni propter minus bonū, peccat: quia inordinatè ſuſtinet: ſed bonū rationis quod lędit in ipſo actu coniugali, eſt maius quàm hæc tria coniugij bona: ergo prædicta bona nō ſufficiūt ad excuſandū coniugalem cōcubitū. ¶Prętereà ſi bonū malo additur in genere maioris, totum efficitur malū, nō autem totū bonum: quia vna circunſtantia mala facit actū malū, nō autē vna bona facit ipſum bonū: ſed actus coniugalis ſecundum ſe eſt malus, aliâs excuſatione non indigeret: ergo bona matrimonij adiūcta nō poſſunt ipſum bonum facere. ¶Prætereà vbicunq; eſt immoderatio paſsionis ibi eſt vitium in moribus: ſed bona matrimonij non poſſunt efficere quin delectatio illius actus ſit immoderata: ergo nō poſſunt excuſare quin ſit peccatum. ¶Prætereà verecundia nō eſt niſi de turpi actu ſecundum Damaſcenum: ſed bona matrimonij non tollunt erubeſcētiam ab illo actu: ergo nō poſſunt excuſare quin ſit peccatum.

¶Sed contrà, concubitus coniugalis nō differt à fornicario niſi per bona matrimonij: ſi ergo hæc non ſufficerent excuſare ipſum, tunc matrimoniū ſemper illicitum remaneret. ¶Prætereà bona matrimonij ſe habent ad actum eius ſicut circunſtātiæ debitę ſicut dictū eſt: ſed circunſtātiæ tales ſufficienter faciunt quòd actus aliquis non ſit malus: ergo & hæc bona poſſunt excuſare matrimoniū vt nullo modo ſit peccatum.

¶Reſpondeo dicendū, quòd actus dicitur excuſari dupliciter. Vno modo ex parte faciētis, ita q̄ non imputetur facienti in culpam quāuis ſit malus, vel ſaltem non in tantā culpā, ſicut ignorantia dicitur excuſare peccatum in toto vel in parte. Alio modo poteſt excuſari actus ex parte ſui, ita. ſ. q̄ non ſit malus, & hoc modo prædicta bona dicūtur excuſare actū matrimonij: ex eodem autem habet actus aliquis q̄ non ſit malus in genere moris, & q̄ ſit bonus: quia nō eſt aliquis actus indifferens, vt in. 2. lib. dictum eſt. dicitur autem aliquis humanꝰ actus bonus dupliciter. Vno modo bonitate virtutis, & ſic habet actus q̄ ſit bonus ex his quę ipſum in medio ponunt: & hoc faciunt in actu matrimonij fides & proles vt dictum eſt. Alio modo bonitate ſacramēti ſecundū q̄ actus nō ſolùm bonus, ſed etiam ſanctus dicitur: & hāc bonitatem habet

bet actus matrimonij ex indiuiſibilitate coniũctionis, ſecũdum quam ſignificat coniunctionem Chriſti ad eccleſiã: & ſic patet q̃ prædicta bona ſufficienter actum matrimonij excuſant.

¶Ad primũ ergo dicendũ, quòd per matrimonij actum nõ incurrit homo in damnũ rationis quantum ad habitum, ſed ſolùm quantum ad actũ, nec eſt inconueniens q̃ quandoq; aliquis actus, qui eſt melior ſecundũ genus ſuum, interrũpatur pro aliquo minùs bono actu: hoc em̃ ſine pctõ fieri põt, ſicut patet in eo qui ab actu contẽplationis ceſſat, vt interdũ actioni vacet.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd ratio illa procederet ſi malum quod inſeparabiliter comitatur cõcubitum eſſet malũ culpæ: nunc autẽ nõ eſt malũ culpæ, ſed pœnæ tantũ, quæ eſt inobedientia cõcupiſcẽtię ad rationẽ, & ideò nõ ſequit.

¶Ad tertium dicendum, quòd ſuperabundantia paſsionis quæ facit vitium, nõ attenditur ſecundũ quantitatem ipſius ad intenſionem, ſed ſecũdum proportionem ad rationem: vnde tũc ſolùm paſsio reputatur immoderata quãdo limites rationis excedit. Delectatio autem quæ fit in actu matrimoniali quamuis ſit intenſiua ſecundũ quantitatem, non tamen excedit limites ſibi à ratione præfixos ante prĩcipium ſuũ, quamuis eſt prædicta delectatione ratio eos ordinare non poſsit.

¶Ad quartum dicẽdum, quòd turpitudo quæ ſemper eſt in actu matrimoniali & erubeſcẽtiã facit eſt turpitudo pœnæ & non culpę: quia de quolibet defectu homo naturaliter erubeſcit.

ARTICVLVS. V.

Vtrũ actus matrimonialis excuſari poſsit ſine bonis matrimonij.

Ad quintũ ſic procedit. Videtur quòd actus matrimonialis excuſari poſsit etiam ſine bonis matrimonij. Qui em̃ à natura tantùm mouetur ad actum matrimonij, nõ videtur aliquod bonum matrimonij intendere, quia bona matrimonij pertinẽt ad gratiam vel virtutẽ: ſed quando aliquis ſolo appetitu naturali mouetur ad actum prædictum, non videtur eſſe peccatum, quia nullũ naturale eſt malum cùm malum ſit præter naturam & præter ordinem: vt Dio. dicit: ergo actus matrimonij excuſari poteſt etiã ſine bonis matrimonij.

¶Præterea ille qui vtitur coniuge ad fornicationem vitandã non videtur aliquod bonũ matrimonij intẽdere: ſed talis non peccat, vt videtur, quia ad hoc eſt matrimoniũ conceſſum humanæ infirmitati, vt fornicatio vitetur: vt patet primæ Cor. 7. ergo etiã ſine bonis matrimonij põt actus eius excuſari. ¶Præterea ille qui vtitur re ſua ad libitũ nõ facit cõtra iuſtitiã, & ſic nõ peccat, vt videt: ſed per matrimoniũ vxor efficit res viri, & econtrariò: ergo ſi ſe inuicẽ ad libitũ vtũtur libidine mouente non videtur eſſe peccatũ: & ſic idẽ quod priùs. ¶Præterea, illud quod eſt bonũ ex genere non efficitur malũ niſi ex mala intentione fiat: ſed poteſt bona intentione fieri etiã ſi non intẽdat aliquod bonũ matrimonij, puta cũ quis ſalutem corporalem per hoc intẽdit ſeruare, aut cõſequi. ergo videtur q̃ etiã ſine matrimonij bonis actus ille poſsit excuſari.

¶Sed contrà, remòta cauſa remouetur effectus: ſed cauſa honeſtatis actus matrimoniales ſunt matrimonij bona: ergo ſine eis nõ poteſt actus matrimonialis excuſari. ¶Præterea, non differt actus prædictus ab actu fornicario niſi in prędictis bonis: ſed cõcubitus fornicarius ſemper eſt malus: ergo ſi non excuſatur prædictis bonis, etiam matrimonialis actus ſemper erit malus.

¶Reſpõdeo dicendũ, q̃ ſicut bona matrimonij ſecundũ q̃ ſunt in habitu faciunt matrimoniũ honeſtũ & ſanctũ: ita etiam ſecũdum q̃ ſunt in actuali intentione faciunt actũ matrimonij honeſtum, quãtum ad illa duo bona matrimonij quæ ipſius actum reſpiciunt. Vnde quando cõiuges conueniunt cauſa prolis procreandæ, vel vt ſibi inuicem debitum reddant, quę ad finem pertinẽt, totaliter excuſantur à peccato: ſed tertium bonũ non pertinet ad vſum matrimonij, ſed ad eſſentiam ipſius vt dictũ eſt. Vnde facit ipſum matrimoniũ honeſtũ, non autem actum eius, vt per hoc actus eius abſq; peccato reddatur, quia cauſa alicuius ſignificatiõis cõueniũt: & ideò duobus ſolis modis coniuges abſq; oñi peccato conueniunt: ſcilicet cauſa procreandæ prolis, & debiti reddẽdi: aliâs autem ſemper eſt ibi peccatum, ad minus veniale.

¶Ad primũ ergo dicendũ, quòd ples prout eſt bonũ ſacramenti addit ſupra prolem prout eſt bonũ intẽtũ à natura. Natura enim intẽdit prolem prout in ipſa ſaluatur bonũ ſpeciei: ſed in prole ſecundũ q̃ eſt bonũ ſacramenti matrimonij, vltra hoc intelligitur vt proles ſuſcepta vlteriùs ordinetur in Deũ: & ideò oportet q̃ intentio naturæ qua prolẽ intẽdit, referatur actu nõ habitu ad intẽtionem prolis prout eſt bonum ſacramenti: aliâs ſtaretur in creatura, q̃ ſine peccato eſſe nõ poteſt: & ideò quando natura tantùm mouet ad actũ matrimonij non excuſatur à peccato omninò, niſi inquantũ motus naturæ ordinatur actu vel habitu vlteriùs ad prolem ſecundũ q̃ eſt bonũ ſacramenti: nec tamen ſequitur q̃ motus naturæ ſit malus, ſed q̃ ſit imperfectus niſi ad aliquod bonũ matrimonij vlteriꝰ ordinetur.

¶Ad ſecundũ dicendũ: quòd ſi aliquis per actũ matrimonij intendit vitare fornicationẽ in coniuge non eſt aliquod peccatũ, quia hęc eſt quędam redditio debiti quę ad bonum fidei pertinet;

net: ſed ſi intendit vitare fornicationem in ſe, ſic eſt ibi aliqua ſuperfluitas, & ſecundum hoc eſt peccatū veniale, nec ad hoc eſt matrimoniū inſtitutū, niſi ſecundū indulgentiā, quæ eſt de peccatis venialibus.

¶ Ad tertiū dicendū, quòd vna debita circūſtātia non ſufficit ad hoc q̄ actus ſit bonus: & ideò non oportet q̄ qualitercūq; quis re ſua vtatur vſus ſit bonus, ſed quādo vtitur re ſua vt debet ſecundū omnes circunſtantias.

¶ Ad quartum dicendū, quòd quāuis intendere ſanitatis conſeruationem non ſit per ſe malum, tamen hęc intentio efficitur mala, ſi ex aliquo ſanitas intendatur, quod nō eſt ad hoc de ſe ordinatum: ſicut qui ex ſacramēto baptiſmi tantùm ſalutem corporalem quæreret, & ſimiliter etiam eſt in propoſito in actu matrimonij.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum cognoſcens vxorem non intendens aliquod bonum matrimonij, ſed ſolā delectationem mortaliter peccet.

Ad ſextum ſic ꝓceditur. Videtur quòd quandocunq; aliquis vxorē cognoſcit nō intēdens aliquod bonū matrimonij, ſed ſolam delectationem, mortaliter peccet. Quia ſicut Hiero. dicit & habetur in litera: Voluptates quæ de meretricū amplexibus capiuntur, in vxore dānandę ſunt: ſed non dicitur eſſe dānabile niſi peccatū mortale. ergo cognoſcere vxorem propter voluptatem ſolam eſt ſemper peccatū mortale. ¶ Prætereà cōſenſus in delectatione eſt peccatū mortale: vt in. 2. lib. dictū eſt: ſed quicunq; cognoſcit vxorem ſuā cauſa delectationis conſentit in delectationē: ergo mortaliter peccat. ¶ Prætereà, quicunq; vſum creaturę non refert in Deū, creatura fruitur, q̄ eſt peccatum mortale: ſed quicūq; vxore propter ſolam delectationem vtitur, hunc vſum non refert in Deū: ergo mortaliter peccat. ¶ Prætereà, nullus debet excōmunicari niſi pro peccato mortali: ſed aliquis vxorem ſola libidine cognoſcens ab introitu eccleſię arctatur, vt in litera dicitur: quaſi ſit excommunicatus: ergo omnis talis peccat mortaliter.

¶ Sed contrà, quia ſecundū Aug. talis concubitus ponitur inter peccata quotidiana, pro quibus dicitur, Pater noſter &c. vt habetur in litera: ſed talia non ſunt peccata mortalia: ergo &c. ¶ Prætereà qui cibo vtitur ad delectationem tātū, non peccat mortaliter: ergo pari ratione qui vtitur vxore, tantùm cauſa libidinis ſatiandæ.

¶ Reſpondeo dicendū, q̄ quidā dicunt q̄ quandocūq; ad actū cōiugalem libido principaliter mouet eſt peccatū mortale, ſed quando mouet ex latere tunc eſt peccatū veniale. Quando autē omninò delectationem deſpicit, & diſplicet ei, tunc eſt omninò ſine veniali peccato: vt ſic delectationē in illo actu quęrere ſit peccatum mortale, delectationem oblatam acceptare ſit peccatum veniale, ſed eam odire ſit perfectionis. Sed hoc non poteſt eſſe, quia ſecundū philoſophū in. 10. Ethi. idem iudicium eſt de delectatione & operatione, quia operationis bonæ eſt delectatio bona, & malæ mala. Vnde cùm actus matrimonialis non ſit per ſe malus, nec quærere delectationem eſſet peccatum mortale ſemper.

¶ Et ideò dicendum, quòd ſi delectatio quæratur vltra honeſtatē matrimonij, vt. ſ. aliquis in coniuge non attendat q̄ cōiunx eſt, ſed ſolùm q̄ mulier, paratus idem facere cum ea ſi nō eſſet coniunx, eſt peccatum mortale, & ideò talis dicitur ardentior amator vxoris, quia ardor ille extra bona matrimonij fertur. Si autem quæratur delectatio infra limites matrimonij, vt. ſ. talis delectatio in alia nō quæreretur quā in coniuge, ſic eſt veniale peccatum.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd tunc voluptates meretricias vir in vxore quærit, quando nihil aliud in ea attendit quā quod in meretrice attenderet.

¶ Ad ſecundū dicendū, quòd conſenſus in delectatione concubitus qui eſt peccatū mortale, eſt peccatum mortale: nō autem talis delectatio eſt matrimonialis actus.

¶ Ad tertium dicendū, quòd quāuis delectationem non referat actu in Deum, non tamen ponit in ea vltimū delectationis finē aut voluptatis, aliâs eam vbicunq; indifferenter quæreret: & ideò non oportet q̄ creatura fruatur, ſed vtatur creatura propter ſe, ſe autē habitualiter propter Deum, quamuis non actu.

¶ Ad quartum dicendum, quòd hoc nō dicitur propter hoc q̄ ex hoc peccato homo excōmunicationem mereatur, ſed quia ſpiritualibus ſe reddit inhabilem propter hoc quòd efficitur in actu illo totus caro.

QVAESTIO. L.

De impedimentis matrimonij in generali.

Deeinde conſiderandum eſt de impedimētis matrimonij. Et primò in generali. Secundò in ſpeciali.

ARTICVLVS. I.

Vtrum in matrimonio inconuenienter impedimenta aſſignentur.

Thom. 4. diſt. 34. q. vnica. arti. 1.

Ad primū

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ in matrimonio incõueniẽter impedimenta aſsignentur. Matrimonium enim quoddam ſacramẽtum eſt cõtra alia diuiſum:ſed aliis nõ aſsignantur impedimenta:ergo in matrimonio aſsignari non debent. ¶Prętereà quãto aliquid eſt minùs perfectũ tanto paucioribus modis impediri poteſt: ſed matrimoniũ inter alia ſacra eſt minùs perfectũ:ergo nulla vel pauciſsima impedimẽta ei aſsignari debent. ¶Prætereà vbicunq; eſt morbus eſt neceſſariũ remedium morbi:ſed cõcupiſcẽtia in cuius remedium matrimoniũ eſt indultũ,eſt in omnibus:ergo non debet eſſe aliquod impedimẽtũ quod aliquam perſonã illegitimã faciat penitus ad contrahẽdum. ¶Prætereà illegitimũ dicitur quod eſt cõtra legem:ſed hmõi impedimẽta quæ in matrimonio aſsignantur nõ ſunt cõtra legẽ naturæ, quia nõ ſimiliter inueniuntur in quolibet ſtatu humani generis:plures enim gradus conſanguinitatis inueniuntur eſſe prohibiti vno tempore quã alio. Lex autẽ humana nõ põt (vt videtur) matrimonio impedimẽta pręſtare, quia matrimoniũ nõ eſt ex inſtitutione humana: ſed diuina,ſicut & alia ſacra:ergo matrimonio non debẽt aliqua impedimẽta aſsignari quę faciãt perſonas illegitimas ad cõtrahendũ. ¶Prætereà legitimũ & illegitimũ per hoc q̃ eſt cõtra legẽ vel nõ contra legẽ differunt,inter quæ nõ cadit mediũ,cùm ſint oppoſita ſecundũ affirmationem & negationẽ:ergo non poſſunt eſſe aliqua matrimonij impedimenta quibus perſonæ mediæ inter legitimas & illegitimas cõſtituãtur. ¶Prætereà cõiunctio viri & mulieris nõ eſt licita niſi in matrimonio:ſed oĩs cõiunctio illicita dirimi debet:ergo ſi aliquid matrimoniũ cõtrahendũ impediat hoc dirimet contractũ de facto, & ſic nõ debẽt aliqua impedimẽta matrimonio aſsignari quæ impediant contrahendũ, & nõ dirimant contractũ. ¶Prætereà nullo impedimẽto poteſt à re aliqua remoueri quod in definitione ipſius cadit:ſed indiuiſibilitas cadit in definitione matrimonij:ergo nõ poſſunt eſſe aliqua impedimẽta quę mr̃imoniũ contractũ dirimãt. ¶Sed cõtrà videtur,q̃ debeant eſſe infinita matrimonij impedimẽta,quia matrimoniũ quoddam bonum eſt:ſed infinitis modis eſt defectus boni,vt dicit Dio.4.cap.de di.no. ergo infinita ſunt matrimonij impedimenta. ¶Prætereà impedimenta matrimonij accipiuntur ſecundum conditiones particularium perſonarum:ſed cõditiones huiuſmodi ſunt infinitæ: ergo & matrimonij impedimenta.

¶Reſpondeo dicendum,quòd ſunt quędã quę ſunt de eſſentia matrimonij,& quædã quę ſunt de ſolennitate eius,ſicut & in alijs ſacramentis: & quia remotis his quæ ſunt de ſolennitate eius in aliis ſacramentis adhuc manet verum ſacramentm: ideò impedimenta quæ cõtrariantur his quæ ſunt de ſolennitate ſacramenti,non efficiunt quin ſit verũ ſacrr̃m,& talia dicuntur impedire cõtrahendũ,ſed nõ dirimũt cõtractũ: ſicut prohibitio eccleſiæ,& tẽpus feriatũ.vnde verſus:Eccleſię vetitũ,nec nõ tẽpus feriatũ,Impediunt fieri,permittunt iuncta teneri. Impedimenta autem quæ cõtrariãtur his quæ ſunt de eſſentia matrimonij faciũt vt nõ ſit verũ matrimoniũ:& ideò dicũtur nõ ſolũ impedire cõtrahendũ,ſed dirimere iã contractũ,quæ his verſibus cõtinentur:Error,conditio,votũ,cognatio, crimẽ,Cultus,diſparitas,vis,ordo,ligamen,honeſtas.Si ſis affinis,ſi fortè coire nequibis.Hęc ſociãda vetãt,cõnubia facta retractant.Horum autem numerus ſic accipi poteſt. Poteſt emm matrimoniũ impediri aut ex parte cõtractus matrimonij,aut ex parte cõtrahẽtiũ.Si primo mõ,cũ cõtractus matrimonij fiat per voluntariũ cõſenſum,qui tollitur per ignorantiã & per violẽtiã, erunt duo impedimẽta matrimonij.ſ.vis.i. coactio,& error ex parte ignorãtię. Et ideò de iſtis duobus impedimentis Magiſter determinauit, vbi agebatur de cauſa matrimonij:nunc autem agit de impedimẽtis quæ accipiuntur ex parte perſonarũ cõtrahẽtium , quæ ſic diſtinguũtur: Poteſt enim aliquis impediri à matrimonio cõtrahẽdo vel ſimpliciter,vel reſpectu alicuius perſonæ.Si ſimpliciter,vt cũ nulla poſsit matrimoniũ cõtrahere,hoc non poteſt niſi quia impedit à matrimoniali actu,quod quidem cõtingit dupliciter.Primò,quia non põt de facto,ſiue quia omninò nõ poſsit,& ſic ponitur impedimẽtum impotẽtia coeundi:ſiue quia nõ liberè poſsit,& ſic ponitur impedimentũ ſeruitutis cõditio.Secũdò,quia nõ licitè põt:& hoc ſecũdũ q̃ ad cõtinẽtiã obligatur,q̃ cõtingit dupliciter. Vel quia obligatur ex officio ſuſcepto, & ſic eſt impedimẽtum ordinis:vel ex voto emiſso,& ſic impedit votũ.Si aũt aliquis impedit à mr̃imonio nõ ſimpliciter,ſed reſpectu alicui⁹ perſonæ,vel propter obligationem ad alterã perſonã: ſicut qui vni mr̃imonio iũctus eſt:nõ põt alteri cõiũgi,& ſic eſt ligamẽ mr̃imonij:vl̃ quia deficit ꝓportio ad alterã ꝑſonã:& hoc ꝓpter tria. Primò quidẽ ꝓpter nimiã diſtãtiã ad ipſam, & ſic eſt diſparitas cultus. Secũdò, ꝓpter nimiã propinquitatẽ, & ſic ponitur triplex impedimentũ.ſ.cognatio, quæ importat propinquitatẽ duarũ perſonarũ ratione tertiæ matrimonio coniunctæ, & publicæ honeſtatis iuſtitia,in qua eſt propinquitas duarum perſonarũ reſpectu tertiæ per ſpõſalia

iunctæ.

iunctæ. Tertiò, propter indebitam coniunctionem ad ipſam primò factam, & ſic impedit crimen adulterij priùs cum ipſa commiſsit.

¶Ad primũ ergo dicẽdum, quòd etiã alia ſacramenta impediri poſſunt ſi aliquid quod ſit de eſſentia vel ſolennitate ſacramenti ſubtrahatur vt dictũ eſt. Sed tamen magis matrimonio quã aliis ſacramentis impedimenta aſsignantur propter tres rationes. Primò, quia matrimoniũ conſiſtit in duobus: & ideò pluribus modis poteſt impediri quã alia ſacramenta quæ vni perſonæ cõpetunt ſingulariter. Secundò, quia matrimonium habet in nobis cauſam & in Deo, ſed alia quędã ſacramenta ſolũ in Deo. Vnde & pœnitentiæ quæ habet cauſam in nobis, aliquo modo magiſter ſuprà quædã impedimẽta aſsignauit: vt hypocriſim, ludos & huiuſmodi. Tertiò, quia de aliis ſacramentis eſt præceptum vel cõſilium ſicut de bonis perfectioribus: ſed de matrimonio eſt indulgentia ſicut de bono minùs perfecto: & ideò vt detur occaſio proficiendi in melius, plura impedimenta aſsignantur matrimonio quàm aliis ſacramentis.

¶Ad ſecundũ dicendum, quòd perfectiora pluribus modis impediri poſſunt inquãtum ad ea plura requiruntur. Si autem ſit aliquod imperfectum ad quod plura requiruntur, illud etiam habebit plura impedimenta, & ſic eſt de matrimonio.

¶Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet ſi nõ eſſent alia remedia quibus etiã poſſet efficaciùs morbo concupiſcentiæ ſubueniri, quod falſum eſt.

¶Ad quartum dicẽdum: q̃ perſonæ illegitimæ ad matrimoniũ contrahendũ dicuntur ex eo q̃ ſunt contra legem qua matrimoniũ ſtatuitur. Matrimonium autem inquantũ eſt in officium naturæ, ſtatuitur lege naturæ: inquãtũ eſt ſacramentum, ſtatuitur iure diuino: inquãtum eſt in officiũ cõmunitatis, ſtatuitur lege ciuili: & ideò ex qualibet dictarum legum poteſt aliqua perſona effici ad matrimoniũ illegitima. Nec eſt ſimile de aliis ſacramentis quæ ſunt ſacramenta tantùm: & quia lex naturalis ſecundũ diuerſos ſtatus reſpicit determinationes diuerſas, & ius poſitiuum variatur etiã ſecundũ diuerſas homi num conditiones in diuerſis temporibus: ideò Magiſter ponit in diuerſis tẽporibus diuerſas perſonas illegitimas fuiſſe.

¶Ad quintũ dicẽdũ, q̃ lex põt aliquid prohibere vel vniuerſaliter, vel in parte quãtũ ad aliquos caſus: & ideò inter eſſe totaliter ſecũdum legem & eſſe totaliter contra legem, quæ ſunt contrariè oppoſita, & non ſecundum affirmationẽ & negationẽ, cadit mediũ aliqualiter ſecundum legem, & aliqualiter contra legem: & propter hoc ponuntur quædam perſonæ mediæ inter ſimpliciter legitimas & inter ſimpliciter illegitimas.

¶Ad ſextum dicendum, quòd illa impedimenta quæ non dirimunt matrimoniũ contractum impediunt quandoq; contrahendũ, nõ vt non fiat, ſed vt non licitè fiat: & tamen ſi fiat, matrimonium contractũ eſt, quãuis contrahens peccet: ſicut ſi aliquis conſecraret poſt comeſtionẽ peccaret contra ſtatutũ eccleſiæ faciens, nihilominus verum ſacramentum perficeret, quia ieiunium conſecrantis nõ eſt de neceſsitate ſacri.

¶Ad ſeptimum dicendum, quòd impedimẽta prædicta non dicuntur dirimere matrimonium contractũ quaſi ſoluentia verum matrimoniũ, quod ritè contractũ eſt, ſed quia ſoluunt matrimoniũ q̃ contractũ eſt de facto & non de iure. Vnde ſi impedimentorũ aliquod matrimonio ritè facto ſuperueniat, matrimoniũ ſoluere non valet.

¶Ad octauum dicendũ, q̃ impedimẽta quibus aliquod bonũ per accidens impeditur ſunt infinita, ſicut & omnes cauſæ per accidens: ſed cauſæ corrumpentes aliquod bonũ per ſe ſunt determinatę: ſicut etiam cauſę conſtituentes: quia cauſę deſtructionis & conſtructionis alicuius rei ſunt oppoſitæ, vel eædem contrario modo ſumptæ.

¶Ad nonum dicendũ, quòd conditiones particularium perſonarum in ſingulari ſunt infinitæ, ſed in generali poſſunt reduci ad certum numerũ: ſicut in medicina patet, & in oĩbus artibus operatiuis quæ ſunt particularium, in quibus & actus conſiderantur & conditiones.

QVAESTIO. LI.

De impedimento erroris.

DEinde conſiderandum eſt de impedimentis matrimonij in ſpeciali. Et primò de impedimento erroris. Circa quod quæruntur duo. Primò, Vtrum error de ſui natura matrimonium impediat. Secundò, quis error.

ARTICVLVS. I.

Vtrum error conuenienter ponatur impedimẽtum matrimonij.

Thom. 4. diſt. 30. q. 1. art. 1. & 2.

ADPRIMVM ſic ꝓcediur. Videtur q̃ error nõ debeat poni matrimonij impedimentũ per ſe. Cõſenſus enim qui eſt cauſa matrimonij impeditur, ſicut & volũtarium: ſed volũtarium

voluntarium ſecundū philoſophum, in. 3. Ethi. poteſt impediri per ignorantiā quæ non eſt idē ꝙ error, quia ignorātia nullā cognitionē ponit, ſed error ponit: eo ꝙ approbare falſa pro veris ſit error: ſecundū Auguſt. ergo non debuit hic poni impedimentum matrimonij error, ſed magis ignorantia. ¶ Præterea illud poteſt impedire matrimoniū de ſui natura quod habet cōtrarietātem ad bona matrimonij: ſed error non eſt huiuſmodi: ergo error de ſui natura non impedit matrimoniū. ¶ Præterea ſicut cōſenſus requiritur ad matrimoniū, ita intentio requiritur ad baptiſmum. Sed ſi aliquis baptizat Ioannem & credit baptizare Petrum, nihilominus verè baptizatus eſt: ergo error non excludit matrimonium. ¶ Præterea inter Liam & Iacob fuit verū matrimonium: ſed ibi fuit error: ergo nō excludit matrimonium.

¶ Sed cōtrà eſt, quod in Digeſtis dicit: Quid tā contrarium eſt conſenſui quā error? ſed conſenſus requiritur ad matrimonium: ergo error matrimoniū impedit. ¶ Præterea cōſenſus aliquid voluntarium nominat, ſed error impedit voluntariū: quia voluntariū ſecundū philoſophū & Greg. Nyſſenū & Damā. eſt cui⁹ principiū eſt in aliquo ſciente ſingularia, in quibus eſt actus ꝙ erranti nō competit: ergo error matrimonium impedit.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd quicunq; impedit cauſam, de ſui natura impedit & effectum ſimiliter, conſenſus autem eſt cauſa matrimonij vt dictum eſt: & ideò quod euacuat conſenſum euacuat matrimoniū. Conſenſus autem voluntatis eſt actus qui præſupponit actū intellectus: deficiente autem primo, neceſſe eſt defectū contingere in ſecundo: & ideò quando error cognitionem impedit, ſequitur etiā in ipſo conſenſu defectus, & per conſequens in matrimonio, & ſic error de iure naturali habet ꝙ euacuet matrimonium.

¶ Ad primum ergo dicendū, quòd ignorantia differt ſimpliciter loquēdo ab errore: quia ignorantia de ſui ratione nō importat aliquē cognitionis actum, ſed error ponit iudicium rationis peruerſum de aliquo: tamen quātum ad hoc ꝙ eſt impedire voluntariū, non differunt vtrū dicatur ignorantia vel error. Quia nulla ignorantia poteſt impedire voluntariū, niſi quæ habet errorem adiunctū, eò ꝙ actus volūtatis præſupponit æſtimationem ſiue iudiciū de aliquo in quod fertur: vnde ſi eſt ibi ignorantia, oportet ibi eſſe errorem: & ideò etiā ponitur error quaſi cauſa proxima.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd quamuis nō contrarietur ſecundum ſe matrimonio, contrariatur ei tamen quantùm ad cauſam ſuam.

¶ Ad tertiū dicendū, quòd character baptiſmi non cauſatur ex intētione baptizantis directè: ſed ex elemēto materiali exteriùs adhibito. Intentio autē operatur ſolùm vt dirigēs elementum materiale ad effectū propriū: ſed vinculū coniugale ex ipſo conſenſu cauſatur directè, & ideò non eſt ſimile.

¶ Ad quartū dicendū, quòd ſicut Magiſter. 50. di. 4. ſentētiarū dicit: matrimoniū quod fuit inter Liam & Iacob nō fuit perfectum ex ipſo cōcubitu, qui ex errore contigit, ſed ex conſenſu qui poſtmodùm acceſſit, cùm vterq; à peccato excuſetur, vt patet in eadem diſtinctione.

ARTICVLVS. II.

Vtrum omnis error matrimonium impediat.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd omnis error matrimoniū impediat & non ſolùm error conditionis aut perſonæ, vt in litera dicitur. Quia ꝙ conuenit alicui ſecundum ſe, conuenit ei ſecundum totum ſuum ambitum. Sed error de ſui natura habet quod matrimonium impediat vt dictum eſt: ergo omnis error matrimonium impedit. ¶ Præterea ſi error inquantum huiuſmodi matrimonium impedit, maior error magis debet impedire: ſed maior eſt error fidei qui eſt in hæreticis non credentibus hoc ſacramentum quā error perſonæ: ergo magis debet impedire quā error perſonæ. ¶ Præterea error non euacuat matrimonium niſi inquantum tollit voluntarium: ſed ignorantia cuiuſlibet circunſtantiæ voluntarium tollit, vt patet in. 3. Ethicorum: ergo non ſolùm error cōditionis & perſonæ matrimonium impediunt. ¶ Præterea ſicut conditio ſeruitutis aliquid eſt annexum accidens perſonæ, ita qualitas corporis aut animi: ſed error cōditionis impedit matrimonium: ergo eadem ratione error qualitatis aut fortunæ. ¶ Præterea ſicut ad conditionē perſonę pertinet ſeruitus & libertas, ita nobilitas vel ignobilitas, aut ſtatus dignitatis & priuatio eius: ſed error cōditionis libertatis vel ſeruitutis impedit matrimonium: ergo & error aliorum dictorum. ¶ Præterea ſicut conditio ſeruitutis impedit, ita etiam diſparitas cultus & impotentia coēundi, vt infrà dicetur: ergo ſicut error conditionis ponitur matrimonij impedimentum, ita error circa alia huiuſmodi deberet impedimentum matrimonij poni.

¶ Sed contrà videtur, quòd nec error perſonæ matrimonium impediat. Quia ſicut emptio eſt quidam contractus, ita etiam matrimoniū: ſed in emptione & venditione ſi detur aurū æquiualēs pro alio auro nō impeditur vēditio: ergo

nec

nec matrimoniũ impeditur ſi pro vna muliere alia accipiatur. ¶ Prætereà poteſt contingere q̃ per multos annos iſte error detineatur, & filios & filias generent ſimul: ſed graue eſſet dicere, q̃ tunc eſſent diuidendi: ergo primus error nõ fruſtrauit matrimoniũ. ¶ Prętereà poteſt contingere q̃ frater viri in quem cõſentire credit mulier offeratur ei, & cum eo cõmiſceatur carnaliter, & tunc videtur q̃ nõ poſsit redire ad illum in quẽ conſentire ſe credidit, ſed debeat ſtare cum fratre eius: & ſic error perſonæ non impedit matrimonium.

¶ Reſpõdeo dicendũ, q̃ ſicut error ex hoc q̃ in uolũtariũ cauſat habet excuſare peccatum, ita habet q̃ mr̃imoniũ impediat ex eodẽ: error aũt nõ excuſat à pctõ niſi ſit illius circũſtãtiæ cuius appoſitio vel remotio facit differẽtiã liciti & illiciti in actu. Si enim aliquis percutiat patrem baculo ferreo, quem credit ligneũ eſſe, non excuſatur à toto, quãuis fortè à tãto: ſed ſi credat quis percutere filiũ cauſa diſciplinæ, & percutiat patr̃ excuſatur à toto adhibita debita diligentia: vnde oportet q̃ error qui matrimonium impedit, ſit alicuius eorum quæ ſunt de eſſentia matrimonij. Duo autem includit ipſum matrimoniũ. ſ. perſonas duas quę coniunguntur, & mutuam poteſtatem inuicem in qua matrimoniũ cõſiſtit. Primũ autem tollitur per errorem perſonę. Secundũ per errorem cõditionis, quia ſeruus non poteſt poteſtatem ſui corporis liberè alteri tradere ſine cõſenſu ſui dñi: & ꝓpter hoc hi duo errores mr̃imoniũ impediũt & nõ alij.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ error nõ habet ex natura generis q̃ impediat matrimoniũ, ſed ex natura differentię adiũctę, prout. ſ. eſt error alicuius eorũ quę ſunt de eſſentia matrimoniali.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, quòd error infidelis de matrimonio non eſt circa ea quę ſunt matrimonij cõſequẽtia. ſ. an ſit ſacr̃m, an licitum: & ideò error talis matrimoniũ nõ impedit: ſicut nec error circa baptiſmũ impedit acceptionem charactêris, dum modò intendat facere vel recipere quod eccleſia dat, quãuis credat nihil eſſe.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd non quęlibet circunſtãtiæ ignorãtia cauſat inuoluntariũ, quod excuſat peccatum, vt dictũ eſt: & propter hoc ratio non ſequitur.

¶ Ad quartũ dicendum, quòd diuerſitas fortunæ non variat aliquid eorũ quæ ſunt de eſſentia matrimonij, nec diuerſitas qualitatis, ſicut facit conditio ſeruitutis: & ideò ratio non ſequit̃.

¶ Ad quintum dicendum, quòd error nobilitatis inquantum huiuſmodi non euacuat matrimonium eadem ratione qua nec error qualitatis. Sed ſi error nobilitatis vel dignitatis redundat in errorem perſonæ tunc impedit matrimonium: vnde ſi conſenſus mulieris feratur in iſtã perſonam directè error nobilitatis ipſius nõ impedit matrimoniũ, ſi autem directè intendit cõſentire in filiũ regis quicunq; ſit ille, tũc ſit alius prę ſentetur ei quã filius regis eſt error perſonę, & impedietur matrimonium.

¶ Ad ſextum dicendũ, quòd error etiam aliorũ impedimentorũ matrimonii quantũ ad ea quæ faciunt perſonas illegitimas impedit matrimonium: ſed ideò de errore illorum non facit mentionem, quia illa impediũt matrimoniũ ſiue cũ errore ſint ſiue ſine errore: vt ſi aliqua cõtrahat cũ ſubdiacono, ſiue ſciat ſiue neſciat nõ eſt matrimoniũ: ſed conditio ſeruitutis nõ impedit ſi ſeruitus ſciatur, & ideò non eſt ſimile.

¶ Ad ſeptimum dicendũ, quòd pecunia in contractibus accipitur quaſi mẽſura aliarũ rerum, vt patet in. 5. Ethi. & nõ quaſi propter ſe quæſita: & ideò ſi nõ detur illa pecunia quæ creditur ſed alia æquialens, nihil obeſt contractui: ſed ſi in re quæſita propter ſe eſſet error, impediretur cõtract⁹, ſicut ſi alicui vẽderetur aſinus pro equo, & ſimiliter eſt in propoſito.

¶ Ad octauũ dicẽdum, quòd quantũcunq; fuerit cum ea niſi de nouo conſentire velit nõ eſt matrimonium.

¶ Ad nonũ dicendũ, q̃ ſi antè nõ cõſenſerat in fratrem eius, poteſt eũ quẽ per errorem accipit retinere, nec poteſt ad fratrem eius redire præciuè ſi ſit cognita carnaliter ab eo quem accepit. Si autem conſenſerit in prinmum per verba de præſenti, non poteſt ſecundum habere primo viuente, ſed poteſt vel ſecũdũ relinquere, vel ad primũ redire: & ignorãtia facti excuſat ſicut excuſaretur ſi poſt conſummatũ matrimonium à cõſanguineo viri fui fraudulenter cognoſceret, quia fraus alterius non debet ſibi prę iudicare.

QVAESTIO. LII.

De impedimento conditionis ſeruitutis.

DEinde conſiderandum eſt de impedimento conditionis. Circa quod quærũtur quatuor. Primò, Vtrum conditio ſeruitutis matrimonium impediat. Secundò, Vtrum ſeruus ſine conſenſu domini poſsit matrimonium cõtrahere. Tertiò, Vtrum aliquis poſtquam Vxoratus eſt poſsit ſe ſeruum facere ſine conſenſu Vxoris. Quartò, Vtrum filij debeant ſequi conditionem patris Vel matris.

ARTICVLVS. I.

Vtrum conditio ſeruitutis impediat matrimonium.

Thom.4.diſt.36.q. vnica. artic.1. & ſequentibus.

DPRIMVM ſic ꝓceditur. Videtur ꝙ cõditio ſeruitutis nõ impediat matrimoniũ. Nihil em̃ impedit matrimonium niſi quod habet aliquam contrarietatem ad ipſum: ſed ſeruitus non habet aliquam contrarietatem ad matrimoniũ,aliâs inter ſeruos non poſſent eſſe coniugia:ergo ſeruitus non impedit matrimonium. ¶Prætereà.illud quod eſt cõtra naturam non poteſt impedire illud quod eſt ſecundum naturam:ſed ſeruitus eſt contra naturam, quia ſicut dicit Grego.Cõtra naturam eſt hominem homini velle dominari:ꝙ etiam patet ex hoc ꝙ homini dictum eſt,vt prę ſit piſcibus maris &c. non autem vt prę ſit homini: ergo nõ poteſt impedire matrimoniũ, ꝙ eſt naturale. ¶Prætereà ſi impediat, aut hoc eſt de iure naturali, aut de iure poſitiuo:nõ de iure naturali, quia ſecundũ ius naturale omnes homines ſunt æquales: vt Grego. & Boëtius dicunt:& in principio Digeſtorum dicitur,quòd ſeruitus nõ eſt de iure naturali,vt Tullius dicit:ergo ſecundum ius nullũ matrimoniũ ſeruitus impedire poteſt. ¶Prætereà,illud quod impedit matrimoniũ æqualiter impedit,ſiue ſciatur,ſiue ignoretur,vt patet de conſanguinitate:ſed ſeruitus vnius cognita ab altero non impedit matrimonium: ergo ſeruitus quantum in ſe eſt non habet quod impediat matrimonium,& ita non deberet poni per ſe matrimonij impedimentum ab alijs diſtinctum. ¶ Prætereà ſicut contingit eſſe errorem circa ſeruitutẽ,vt putetur liber qui ſeruus eſt,ita poteſt eſſe error de libertate, vt putetur ſeruus qui eſt liber:ſed libertas nõ ponitur matrimonij impedimentum:ergo nec ſeruitus deberet poni. ¶Prætereà magis facit grauem ſocietatem matrimonij:& plus impedit prolis bonũ morbus lepræ quàm ſeruitus:ſed lepra non ponitur impedimentum matrimonij:ergo nec ſeruitus debet poni.

¶Sed contrà eſt quod Decre.dicit de coniugio ſeruorum,quia error conditionis impedit contrahendum matrimoniũ,& dirimit cõtractum. ¶Prætereà.Matrimoniũ eſt de bonis per ſe expetendis inquantum habet honeſtatem: ſed ſeruitus eſt de per ſe fugiendis:ergo matrimoniũ & ſeruitus ſunt contraria,& ſic ſeruitus matrimonium impedit.

¶Reſpondeo dicendum, quòd in matrimonij contractu obligatur vnus coniugum alteri ad debitum reddendum: & ideò ſi ille qui ſe obligat eſt impotens ad ſoluendum, ignorantia huiuſmodi impotentiæ in eo cui fit obligatio tollit cõtractum:ſicut autem per impotentiam coëundi efficitur aliquis impotens ad ſoluendũ debitum, vt omninò non poſsit ſoluere, ita per ſeruitutem,vt liberè debitum reddere non poſſit:& ideò ſicut impotẽtia coëundi ignorata impedit matrimonium, non autem ſi ſciatur, ita conditio ſeruitutis ignorata impedit matrimonium,non autem ſeruitus ſcita.

¶Ad primum ergo dicendũ,quòd ſeruitus contrariatur matrimonio quantũ ad actum ad quẽ quis per matrimonium alteri obligatur, quem non poteſt liberè exequi,& quantum ad bonũ prolis quæ peioris conditionis efficitur ex ſeruitute parentis:ſed quia quilibet põt in eo quod ſibi debetur ſponte detrimẽtum aliquod ſubire:ideo ſi alter coniugum ſcit alterius ſeruitutẽ, nihilominus tenet matrimoniũ. Similiter etiã quia in mr̃imonio eſt ęqualis obligatio ex vtra q; parte ad debitum reddendum,nõ poteſt aliquis requirere maiorẽ obligationẽ ex parte alterius quã ipſe poſsit facere:& propter hoc etiã ſeruus ſi contrahit cum ancilla quam credit liberam, non propter hoc impeditur matrimonium:& ſic patet ꝙ ſeruitus non impedit matrimonium niſi quando eſt ignorata ab alio cõiuge,& ſi ille ſit liberæ conditionis : & ideò nihil prohibet circa ſeruos eſſe coniugia, vel inter liberum & ancillam.

¶Ad ſecundum dicendũ, quòd nihil prohibet aliquid eſſe contra naturam quãtum ad primã intentionem ipſius,quod nõ eſt contra naturã quantũ ad ſecundã intentionẽ eius:ſicut omnis corruptio & defectus & ſeniũ eſt cõtra naturã, vt dicitur in ſecundo de Cœ.quia natura intendit eſſe & perfectionem, nõ tamen eſt contra ſecundã intẽtionem naturæ:quia ex quo natura non poteſt conſeruari in vno eſſe,conſeruatur in altero quod generatur corruptione alterius: & quando natura nõ poteſt perducere ad maiorem perfectionẽ inducit ad minorem,ſicut quã do non poteſt facere maſculũ facit fœminam, quæ eſt mas occaſionat⁹:vt dicitur in.16.de animalibus.Similiter etiã dico ꝙ ſeruitus eſt cõtra primã intentionem naturæ, ſed non eſt contra ſecundã,quia naturalis ratio ad hoc inclinat & hoc appetit natura,vt quilibet ſit bon⁹. Sed ex quo aliquis peccat,natura etiam inclinat vt ex peccato pœnã reportet,& ſic ſeruitus in pœnã peccati introducta eſt:nec eſt inconueniens aliquod naturale per hoc ꝙ eſt contra naturã hoc modo impediri:ſic em̃ matrimoniũ impeditur per impotentiã coëundi,quæ eſt contra naturã modo prædicto.

¶Ad tertiũ dicẽdũ,quòd ius naturale dictat ꝙ pœna ſit pro culpa infligenda, ꝙ nullus ſine

culpa puniri debeat: ſed determinare pœnã ſecundum conditionem perſonæ & culpæ eſt iuris poſitiui: & ideò ſeruitus quæ eſt pœna determinata à iure poſitiuo & à naturali ꝓficiſcitur ſicut determinatum ab indeterminato, & eodẽ iure poſitiuo determinatè eſt factum ꝙ ſeruitus ignorata matrimonium impediat, nè aliquis ſine culpa puniatur: eſt enim quædã pœna vxoris ꝙ habeat virum ſeruum, & econtrariò.

¶ Ad quartum dicendum, quòd aliqua impedimenta ſunt quæ faciunt matrimonium illicitũ: ſed quia voluntas noſtra non facit licitum aliquid vel illicitum, ſed lex cui voluntas ſubdi debet: ideò ignorantia talis impedimenti quæ voluntarium tollit, vel ſcientia nihil facit ad hoc ꝙ matrimonium teneat, & tale impedimẽtum eſt affinitas, vel votũ, & huiuſmodi. Quędam autẽ impedimenta ſunt quæ faciunt matrimonium inefficax ad ſolutionem debiti, & quia in volũtate noſtra conſiſtit debitum nobis relaxare: & ideò talia impedimenta ſi ſint cognita matrimonium non tollunt, ſed ſolùm quando ignorantia voluntariũ excludit, & tale impedimentum eſt ſeruitus & impotentia coëundi: & quia etiã de ſe habent aliquã rationem impedimẽti, ideò ponuntur ſpecialia impedimẽta præter errorẽ: non autẽ perſonæ variatio ponitur ſpeciale impedimentum præter errorem, quia perſona alia ſubintroducta non habet rationem impedimẽti niſi ex intentione contrahentis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd libertas nõ impedit matrimonij actum, vnde libertas ignorata non impedit matrimonium.

¶ Ad ſextum dicendũ, quòd lepra non impedit matrimonium quantũ ad primũ actum ſuum, quia leproſi debitũ reddere poſſunt liberè quãuis aliqua grauamina matrimonij inferant quãtum ad ſecundos effectus: & ideò non impedit matrimonium ſicut ſeruitus.

ARTICVLVS. II.

Vtrum ſeruus poſſit cõtrahere matrimonium ſine conſenſu domini.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur ꝙ ſeruus matrimonium contrahere nõ poſsit ſine conſenſu dñi. Nullus enim poteſt alicui dare ꝙ eſt alterius ſine cõſenſu ipſius: ſed ſeruus eſt res dñi: ergo non poteſt contrahendo matrimoniũ dare poteſtatem corporis ſui vxori ſine conſenſu dñi. ¶ Præterea ſeruus tenetur dño ſuo obedire: ſed dñs poteſt ei præcipere ꝙ in matrimoniũ nõ cõſentiat: ergo ſine conſenſu eius nõ põt matrimoniũ cõtrahere. ¶ Prętereà poſt cõtractũ matrimoniũ ſeruus tenetur reddere debitũ vxori etiã præcepto iuris diuini: ſed eo tẽpore quo vxor debitũ petit poteſt dñs aliquod ſeruitiũ ſeruo imponere, ꝙ facere nõ poterit, ſi carnali copulæ vacare velit: ergo ſi ſine conſenſu dñi poſſet ſeruus contrahere matrimoniũ, priuaretur dñs ſeruitio ſibi debito ſine culpa, ꝙ eſſe non debet. ¶ Præterea dñs poteſt vẽdere ſeruũ ſuũ in extraneas regiones, quò vxor ſua nõ poterit eum ſequi, vel propter infirmitatem corporis, vel propter fidei periculum imminẽs: puta ſi vendatur infidelibus, vel etiã dño vxoris non permittẽte ſi ſit ancilla, & ſic matrimoniũ diſſoluetur, ꝙ eſt incõueniẽs ergo nõ poteſt ſeruus ſine cõſenſu domini matrimonium contrahere. ¶ Prętereà fauorabilior eſt obligatio qua hõ diuinis obſequiis ſe mancipat, quã illa qua homo ſe vxori ſubijcit: ſed ſeruus ſine cõſenſu dñi non poteſt religionem intrare, vel ad ordines ꝓmoueri: ergo multo minùs poteſt ſine eius cõſenſu matrimonio iungi.

¶ Sed cõtrà Gala. 4. In Chriſto Ieſu non eſt ſeruus neq; liber: ergo ad matrimoniũ contrahendum in fide Chriſti Ieſu, eadem eſt libertas liberis & ſeruis. ¶ Præterea. Seruitus eſt de iure poſitiuo: ſed matrimonium de iure naturali & diuino: cũ ergo ius poſitiuũ nõ prędiudicet iuri naturali aut diuino, videtur quòd ſeruus abſq; dñi cõſenſu matrimonium contrahere poſsit.

¶ Reſpondeo dicẽdum, quòd ius poſitiuum (vt dictum eſt) progreditur à iure naturali: & ideò ſeruitus quæ eſt de iure poſitiuo nõ poteſt præiudicare his quæ ſunt de iure naturali: ſicut autem appetitus naturæ eſt ad operationẽ indiuidui, ita eſt ad conſeruationem ſpeciei per generationẽ: vnde ſicut ſeruus nõ ſubditur dño quin liberè poſsit comedere & dormire, & alia huiuſmodi facere quæ ad neceſsitatem corporis pertinent, ſine quibus natura conſeruari nõ põt, ita non ſubditur ei quãtum ad hoc quòd non poſsit liberè matrimonium contrahere, etiã domino neſcienteaut contradicente.

¶ Ad primũ ergo dicẽdum, quòd ſeruus eſt res domini quantum ad ea quæ naturalibus ſuperadduntur, ſed quantũ ad naturalia omnes ſunt pares: vnde in his quæ ad actus naturales pertinent ſeruus poteſt alteri inuito domino ſui corporis poteſtatem per matrimoniũ prębere.

¶ Ad ſecũdũ dicendũ, ꝙ ſeruus dño ſuo tenetur obedire in his quę dñs licitè põt percipere: ſicut autem licitè non poteſt dñs præcipere ſeruo ꝙ nõ comedat vel dormiat, ita etiã nec ꝙ à matrimonio cõtrahẽdo abſtineat. Intereſt enim ad legiſlatorẽ qualiter quilibet re ſua vtat: & ideò ſi dñs præcipiat ſeruo ꝙ non contrahat matrimoniũ, ſeruus nõ tenetur domino obedire.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd ſi ſeruus volente dño matrimonium contraxerit, tunc debet prętermittere ſeruitiũ domini imperãtis & reddere debitum vxori, quia per ꝙ hoc Dñs conceſsit vt matrimonium ſeruus cõtraheret, intelligitur

ei conceſsiſſe omnia quæ matrimonium requirunt. Si autem matrimoniũ ignorante vel cõtradicente domino eſt contractum, non tenetur reddere debitum, ſed potiùs domino obedire ſi vtrumq; eſſe non poſsit: ſed tamen in his multa particularia conſiderari debent, ſicut & in omnibus humanis actibus: ſcilicet periculum caſtitatis imminens vxori, & impedimentum q̃ ex redditione debiti ſeruitio imperato generatur, & aliis huiuſmodi: quibus omnibus ritè pẽſatis iudicari poterit cui magis ſeruus obedire teneatur, domino vel vxori.

¶Ad quartum dicendum, quòd in tali caſu dicitur q̃ dominus cogendus eſt nè ſeruum vendat taliter q̃ faciat onera matrimonij grauiora, præcipuè cũ non deſit facultas vbicunq; ſeruũ ſuum vendendi iuſto pretio.

¶Ad quintum dicẽdum: quòd propter religionem & ordinis ſuſceptionem aliquis obligatur diuinis obſequiis quantum ad totum tempus: ſed vir tenetur debitum redere vxori non ſemper, ſed congruis temporibus, & ideò non eſt ſimile. Et propterea ille qui intrat religionem & ſuſcipit ordinẽ, obligat ſe ad aliqua opera quæ ſunt naturalibus ſuperaddita, in quibus dominus poteſtatẽ eius habet, & non in naturalibus, ad quæ obligat ſe per matrimonium: vnde poſſet continentiam vouere ſine conſenſu domini.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ſeruitus in matrimonio poſsit ſuperuenire.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd ſeruitus matrimonio non poſsit ſuperuenire, vt vir ſe alteri in ſeruum vendat. Quia quod in fraudem & prẽiudicium alterius factum eſt, ratum nõ debet eſſe: ſed vir qui ſe in ſeruum vendit facit hoc quandoq; in fraudem matrimonij, & ad minùs in detrimentum vxoris: ergo non debet valere talis venditio ad ſeruitutem inducendam. ¶Præterea duo fauorabiliora præiudicant vni non fauorabili: ſed matrimonium & libertas ſunt fauorabiliora, & repugnant ſeruituti quæ non eſt fauorabilis in iure: ergo talis ſeruitus debet penitus annullari. ¶Præterea in matrimonio vir & vxor ad paria iudicantur: ſed vxor non poteſt ſe in ancillã dare nolente marito: ergo nec vir nolente vxore. ¶Præterea illud quod impedit rei generationẽ in naturalibus, deſtruit etiam rem generatam: ſed ſeruitus viri neſciente vxore impedit matrimonium contractum antequam fiat: ergo ſi poſſet matrimonio ſuperuenire deſtrueret matrimonium, quod eſt inconueniens,

¶ Sed contrà, quilibet poteſt dare alteri quod ſuum eſt: ſed vir eſt ſui iuris cùm ſit liber: ergo poteſt dare ius ſuum alteri. ¶Præterea. Seruus poteſt nolẽte domino vxorem ducere, vt dictũ eſt: ergo eadem ratione vir poteſt domino ſe ſubijcere nolente vxore.

¶Reſpõdeo dicendum, quòd vir ſubditur vxori ſolùm in his quæ ad actum naturæ pertinẽt in quibus ſunt æquales, ad quæ ſeruitutis ſubiectio ſe non extendit: & ideò vir nolente vxore poteſt ſe alteri in ſeruum dare, non tamen ex hoc matrimonium diſſoluetur, quia nullũ impedimentum matrimonio ſuperueniens poteſt diſſoluere ipſum, vt dictum eſt.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd fraus bene poteſt nocere ei qui fraudem fecit, ſed non poteſt alteri præiudicium generare: & ideò ſi vir in fraudem vxoris alteri det ſe in ſeruũ, ipſe reportat damnum inæſtimabile bonum libertatis amittens: ſed vxori nullum poteſt ex hoc præiudicium generari, quin teneatur reddere debitum petenti, & ad omnia quæ matrimonium requirit, non enim poteſt ab his retrahi domini ſui præcepto.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd quantum ad hoc quòd ſeruitus matrimonio repugnat, matrimonium ſeruituti præiudicat, quia tunc ſeruus tenetur vxori debitum reddere etiam nolente Domino.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd quamuis in actu matrimoniali, & in his quę ad naturam ſpectãt, ad paria vir & vxor iudicentur, ad quæ conditio ſeruitutis ſe non extendit: tamen quantum ad diſpenſationem domus & alia huiuſmodi ſuperaddita, vir eſt caput vxoris, & debet corrigere eam, non autem econtrariò: & ideò vxor non poteſt ſe dare in ancillam nolente viro.

¶Ad quartum dicendum, quòd ratio illa procedit de rebus corruptibilibus, in quibus etiam multa impediunt generationem, quæ non ſufficiunt ad deſtruendum rem generatam: ſed in rebus perpetuis poteſt impedimentum præſtari, nè res talis eſſe incipiat, non autem vt eſſe deſiſtat: ſicut patet de anima rationali, & ſimiliter etiam eſt de matrimonio quod eſt perpetuum vinculum, præſenti vita manente.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum filij debeant ſequi conditionem patris.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ filij debeant ſequi conditionem patris. Quia denominatio fit à digniori: ſed pater in generatione eſt dignior quã mater: ergo &c. ¶Præterea. Eſſentia rei magis deſcendit à forma quam à materia: ſed in generatione pater dat formam, mater materiem: vt dicitur. 16. de animalibus: ergo magis debet ſequi

proles patrem quàm matrem. ¶Prætereà. Illud præcipuè debet aliquid ſequi cui magis aſsimulatur: ſed filius plus ſimulatur patri quàm matri, ſicut & filia plus matri: ergo ad minus filius plus debet ſequi patrem & filia matrem.

¶Prætereà. In ſacra ſcriptura non computatur genealogia per mulieres, ſed per viros: ergo proles magis ſequitur patrem quàm matrem.

¶Sed contrà. Si quis ſeminat in terra aliena fructus ſunt eí? cuius eſt terra: ſed vẽter mulieris reſpectu ſeminis viri eſt ſicut terra reſpectu ſemẽtis. ergo &c. ¶Prętereà. In animalibus hoc videmus quæ ex diuerſis ſpeciebus naſcũtur, quòd partus magis ſequitur matrem quàm patrem: vnde muli qui naſcuntur ex equa & aſino, magis aſsimulantur equabus quàm illi qui naſcũtur ex aſina & equo: ergo ſimiliter debet eſſe in hominibus.

¶Reſpondeo dicẽdum, quòd ſecundum leges ciuiles, partus ſequitur ventrem, & hoc rationabiliter. Quia proles habet à patre cõplemẽtum formale, ſed à matre ſubſtantiam corporis: ſeruitus autem corporalis cõditio eſt, cùm ſeruus ſit quaſi inſtrumentum dñi in operando: & ideò proles in libertate & ſeruitute ſequitur matrẽ, ſed in his quæ pertinẽt ad dignitatem ſecundũ q̃ eſt ex forma rei ſequitur patrem, ſicut in honoribus & municipiis & hęreditate, & aliis huiuſmodi: & huic etiam concordant canones & lex Moyſi, vt patet Exo. 21. In quibuſdam tamẽ terris quæ iure ciuili non regũtur, partus ſequitur deteriorem cõditionem, vt ſi ſit pater ſeruus quamuis mater ſit libera erunt filij ſerui: non tamen ſi poſt peractum matrimoniũ pater ſe in ſeruũ dedit nolente vxore, & ſimiliter ſi ſit ecõtrariò. Si autem vterq; ſit ſeruilis conditionis & pertineant ad diuerſos dominos, tunc diuidunt filios ſi plures ſint: vel ſi vnus tantùm, vnus alteri recõpenſabit de pretio: & accipit prolem natam in ſui ſeruitium: tamen non eſt credibile q̃ talis conſuetudo poſsit eſſe ita rationalis, ſicut illud quod multorum ſapientum diuturno cõſilio determinatum eſt. Hoc etiam in naturalibus inuenitur, quod receptum eſt in recipiente per modum recipientis, non per modum dãtis: & ideò rationabile eſt q̃ ſemen receptũ in muliere ad conditionem ipſius trahatur.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis pater ſit dignius principiũ, tamẽ mater dat ſubſtantiam corporalem ex parte cuius attenditur conditio ſeruitutis.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd in his quę ad rationem ſpeciei pertinent magis ſimulatur filius patri quàm matri, ſed in materialibus conditionibus magis debet ſimulari matri quã patri. Quia res habet à forma eſſe ſpecificum: ſed conditiones materiales à materia.

¶Ad tertium dicendum, quòd filius ſimulatur patri ratione formæ quam habet in ſuo cõplemento, ſicut & pater: & ideò non eſt ad propoſitum.

¶Ad quartum dicendũ, quòd honor magis eſt ex patre quàm ex matre: ideò in genealogijs in ſcripturis, & ſecundum communem conſuetudinem magis nominãtur filij à patre quã à matre, tamen in his quæ ad ſeruitutem ſpectãt magis matrem ſequuntur.

QVAESTIO. LIII.

De impedimento voti & ordinis

DEinde conſiderandum eſt de impedimento voti & ordinis. Circa quod quærũtur quatuor. Primò, vtrum votum ſimplex matrimonium dirimat. Secundò, vtrum votum ſolenne. Tertiò, vtrum ordo matrimonium impediat. Quarto, vtrum aliquis poſt matrimoniũ ſacrum ordinem ſuſcipere poſsit.

ARTICVLVS. I.

Vtrum per obligationem voti ſimplicis matrimonium contractum dirimi debeat.

Thom. 4. diſt. 38. q. 1. art. 3. q. 2. &. 3.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ per obligationẽ voti ſimplicis matrimonium contractũ dirimi debeat. Fortius enim vinculũ debiliori præiudicat: ſed vinculũ voti eſt fortius quã vinculum matrimonij, quia hoc ſit homini, illud autem Deo: ergo vinculũ voti prẽiudicat vinculo matrimonij. ¶Prętereà. Prẽceptũ Dei nõ eſt minus quã præceptũ eccleſiæ: ſed præceptũ Dei adeò obligat, q̃ ſi contra ipſum matrimoniũ cõtrahatur, dirimitur: ſicut patet de illis qui cõtrahuntur in aliquo gradu conſanguinitatis ab eccleſia prohibito: ergo cũ ſeruare votũ ſit prẽceptũ diuinũ, videtur q̃ qui cõtra votũ diuinũ matrimoniũ contrahit q̃ ex hoc matrimonio ſit dirimendũ. ¶Prætereà. In matrimonio põt homo vti carnali copula ſine peccato: ſed ille qui facit votũ ſimplex nunquã poteſt carnaliter vxori cõmiſceri ſine peccato: ergo votum ſimplex matrimoniũ dirimit. Probatio mediæ, cõſtat q̃ ille q̃ poſt votũ ſimplex cõtinẽtię mr̃imoniũ cõtrahit peccat mortaliter, quia ſecũdum Hiero. virginitatẽ vouẽtibus nõ ſolùm nubere, ſed velle nubere dãnabile eſt: ſed

contra-

contractus matrimonij non eſt contrà votum continentiæ niſi ratione carnalis copulæ: ergo quando primò carnaliter commiſcetur vxori mortaliter peccat, & eadē ratiõe omnibus aliis vicibus, quia peccatum primò commiſſum nõ poteſt excuſari à peccato ſequenti. ¶ Prætereà Vir & mulier in matrimonio debent eſſe pares, præcipuè quantum ad carnalem copulam: ſed ille qui votum ſimplex continentiæ facit nunquam poteſt petere debitum ſine peccato, quia hoc eſt manifeſtè contra votum cõtinentiæ, ad quàm ex voto tenetur: ergo nec reddere poteſt ſine peccato.

¶ Sed contrà eſt quod papa Clemẽs dicit, quòd votum ſimplex impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit contractum, vt ex dictis patet.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd per hoc res aliqua deſinit eſſe in poteſtate alicuius, per quod trãſit in dominiũ alterius: Promiſsio autem alicuius rei non transfert eam in dominiũ eius cui promittitur. Et ideò non ex hoc ipſo quòd aliquis rem promittit aliquam deſinit res illa eſſe in poteſtate ſua: cùm ergo in voto ſimplici non ſit niſi ſimplex promiſsio proprij corporis ad continentiam Deo ſeruãdam facta poſt votum ſimplex adhuc remanet homo domin⁹ ſui corporis: & ideò poteſt ipſum alteri dare, in qua datione ſacramentũ matrimonij conſiſtit, quod indiſſolubile eſt: & propter hoc votum ſimplex quamuis impediat contrahendum, quia peccat contrahẽs matrimonium poſt votũ ſimplex cõtinentię: tamen quia verus contractus eſt, non poteſt matrimonium propter hoc dirimi.

¶ Ad primũ ergo dicendũ: quòd votum eſt fortius vinculum quã matrimoniũ, quãtum ad id cui, & ad q̃ obligat: quia per matrimonium homo ligatur vxori ad redditionẽ debiti: ſed per votũ Deo ad continentiã: tamen quantũ ad modum ligandi matrimoniũ eſt fortius vinculum quã votũ ſimplex, quia per matrimoniũ traditur actualiter vir in poteſtatẽ mulieris vel vxoris, non autem per votum ſimplex, vt dictũ eſt. Potior autem eſt ſemper conditio poſsidentis: ſed quãtũ ad hoc ſimili modo obligat votũ ſimplex ſicut ſponſalia, vnde propter votum ſimplex ſunt ſponſalia dirimenda.

¶ Ad ſecũdum dicendũ, quòd præceptum prohibens matrimoniũ inter conſanguineos, non habet inquãtum eſt præceptũ Dei vel eccleſiæ q̃ dirimat matrimoniũ contrahendum: ſed inquantum facit q̃ cõſanguineę corpus non poſſit tranſire in poteſtatẽ conſanguinei: hoc autẽ non facit præceptũ prohibẽs matrimoniũ poſt votum ſimplex, vt ex dictis patet: & ideò ratio non ſequitur, ponitur enim pro cauſa quod nõ eſt cauſa.

¶ Ad tertiũ dicendũ, quòd ille qui cõtrahit matrimoniũ per verba de preſenti poſt votũ ſimplex, non poteſt cognoſcere vxorem ſuam ſine peccato mortali, quia adhuc reſtat ſibi facultas implendi votum cõtinentiæ ante matrimoniũ conſummatũ, ſed poſtquã matrimoniũ cõſummatum eſt, eſt ſibi iam factũ illicitum nõ reddere debitum vxori exigenti ex culpa ſua: & ideò ad hoc obligatio voti non ſe extendit, vt ex prædictis patet: tamen debet lamẽtum pœnitentiæ recõpenſare pro continentia non ſeruata.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd quantũ ad ea in quibus non eſt factus impotens votũ continentiæ ſeruare, adhuc poſt contractũ matrimoniũ obligatur ad ſeruandũ: propter quod mortua vxore tenetur totaliter cõtinere: & quia ex matrimonij vinculo non obligatur ad debitum petendũ, ideò non poteſt petere debitum ſine peccato, quãuis poſsit ſine peccato reddere debitũ exigenti poſtquã obligatus eſt ad hoc per carnalem copulam præcedẽtem: hoc autem intelligendũ eſt ſiue mulier expreſſè petat ſiue interpretatiuè, vt quando mulier verecũda eſt & vir ſentit eius volũtatẽ de redditione debiti, tũc eã ſine peccato reddere poteſt, & præcipuè ſi ei timet de periculo caſtitatis. Nec obſtat quòd nõ ſunt pares in matrimonij actu, quia quilibet poteſt hoc quod ſuum eſt abrenuntiare. Quidam tamen dicunt q̃ poteſt petere & reddere, nè nimis oneroſum reddatur matrimonium vxori ſemper exigenti: ſed ſi rectè inſpiciatur, hoc eſt exigere interpretatiuè.

ARTICVLVS. II.

Vtrum votum ſolenne dirimat matrimonium iam contractum.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd nec votum ſolẽne matrimonium dirimat iam contractum: quia ſicut Decre. dicit: apud Deũ non minùs obligat votum ſimplex quã ſolenne: ſed matrimonium acceptatione diuina ſtat & dirimitur: ergo cùm votum ſimplex dirimat matrimonium, nec votum ſolẽne dirimere poterit. ¶ Prætereà votum ſolenne nõ addit ita validum robur ſuper votum ſimplex ſicut iuramentum: ſed votum ſimplex etiam iuramento ſuperueniente non dirimit matrimonium contractum: ergo nec votum ſolenne. ¶ Prætereà votum ſolenne nihil habet quod non poſsit votum ſimplex habere, quia votum ſimplex poſſet habere ſcandalum, cùm poſsit eſſe in publico ſicut & ſolenne: ſimiliter & eccleſia poſſet, & debet ſtatuere q̃ votum ſimplex dirimat matrimonium iam contractum, vt multa peccata vitentur: ergo qua

tatione votum ſimplex non dirimit matrimonium, nec votum ſolenne dirimere debet.

¶Sed cõtrà eſt, quòd ille qui facit votum ſolenne cõtrahit matrimonium ſpirituale cum Deo, quod eſt multo dignius quàm materiale matrimonium: ſed materiale matrimonium priùs cõtractum dirimit matrimoniũ poſt contractum. ergo & votum ſolenne. ¶Prætereà etiam probari poteſt per multas auctoritates quæ ponuntur in litera.

¶Reſpondeo dicendum, quòd omnes dicunt q̃ ſicut votum ſolenne impedit contrahẽdum: ita dirimit iam contractũ. Quidam autem aſsignãt pro cauſa ſcandalum: ſed hoc nihil eſt: quia & ſimplex votum quandoq; habet ſcandalum, cũ ſit quãdoq; quodam modo publicũ. Et prima inſolubilitas mrĩmonij eſt de veritate vitæ quæ non eſt propter ſcandalum dimittenda. Et ideo alij dicũt quod hoc eſt propter ſtatutũ eccleſię: ſed hoc etiam nõ ſufficit: quia ſecũdũ hoc eccleſia poſſet etiam contrarium ſtatuere, quod non videtur verum. Et ideò dicendum eſt cum aliis: quòd votum ſolenne ex ſui natura habet quod dirimat matrimonium contractum, inquãtum per ipſum homo ſui corporis amiſit poteſtatẽ, ſe Deo ad perpetuam continentiam tradens, vt ex dictis patet: & ideò nõ poteſt ſeipſum tradere in poteſtatem vxoris matrimonium contrahendo: & quia matrimonium quod ſequitur tale votum nullum eſt, & ideò tale votum dirimere dicitur matrimonium contractum.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd votũ ſimplex quo ad Deum dicitur non minùs obligare quã ſolenne in his quæ ad Deum ſpectant, ſicut eſt ſeparatio à Deo per peccatum mortale, quia mortaliter peccat frangẽs votum ſimplex ſicut ſolenne, quãuis grauius ſit peccatum frangere votum ſolẽne, ſi comparatio in genere accipiatur, non in determinata quantitate reatus: ſed quãtum ad matrimonium per quod homo homini obligatur, nõ oportet q̃ ſit æqualis generis obligationis etiam in genere, quia ad quę dam obligat votum ſolenne, & non ſimplex.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd iuramentum plus obligat ex parte eius ex quo fit obligatio quàm votum, ſed votum ſolenne plus obligat quantũ ad modum obligandi inquantũ actualiter tradit hoc quod promittitur, quod non fit per iuramentum, & ideò non ſequitur ratio.

¶Ad tertium dicendum, quòd votum ſolenne habet actualem exhibitionẽ proprij corporis, quam nõ habet votum ſimplex, vt ex dictis patet: & ideò ratio ex inſufficienti procedit.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ordo impediat matrimonium.

Thomas. 4. Diſtin. 37. quæſt. 1. arti. 1. & ſequenti.

Ad tertium ſic procedit. Videtur quòd ordo nõ impediat matrimonium. Quia nihil impeditur niſi à ſuo contrario: ſed ordo non eſt contrarius matrimonio, cùm verum ſit ſacramentum: ergo non impedit ipſum. ¶Prætereà. Idem ordo eſt apud nos & apud Eccleſiam Orientalem: ſed apud Eccleſiam orientalem nõ impedit matrimonium: ergo & cæ. ¶Prætereà matrimonium ſignificat cõiunctionem Chriſti & eccleſiæ: ſed hoc præcipuè cõgruit ſignificari in his qui ſunt miniſtri Chriſti: ſcilicet ordinatis: ergo ordo matrimonium non impedit. ¶Prætereà omnes ordines ad ſpiritualia ordinantur: ſed ordo non poteſt impedire matrimonium niſi ratione ſpiritualitatis: ergo ſi ordo impedit matrimonium, quilibet ordo impediet, quod falſum eſt. ¶Prætereà omnes ordinati poſſunt Eccleſiaſtica beneficia habere, & priuilegio clericali gaudere æqualiter. Si ergo propter hoc ordo matrimonium impediat, quia vxorati non poſſunt habere beneficium Eccleſiaſticum, nec gaudere priuilegio clericali, vt Iuriſtæ dicunt: tunc quilibet ordo impedire deberet, quod falſum eſt, vt patet per Decre. Alexã. de cleri. coniugatis. & ſic nullus ordo (vt videtur) matrimonium impediet.

¶Sed contrà eſt, quod Decre. dicit, quòd qui in ſubdiaconatu & aliis ſuperioribus ordinibus vxores accepiſſe noſcuntur, eos vxores dimittere cõpellatis, q̃ non eſſet ſi eſſet verũ matrimonium. ¶Prętereà. Nullus vouens continẽtiam poteſt matrimonium contrahere: ſed quidam ordines ſunt qui habent votum continentiæ annexum, vt ex litera patet: ergo talis ordo matrimonium impedit.

¶Reſpondeo dicendum, quòd ordo ſacer de ſui ratione habet ex quadam congruẽtia quod matrimonium impedire debeat, quia in ſacris ordinibus conſtituti ſacra vaſa & ſacramenta tractant: & ideò decens eſt vt munditiam corporalem per continentiam ſeruent. Sed quòd impediat matrimonium, ex conſtitutione Eccleſię habet, tamen aliter apud Latinos quã apud Græcos: quia apud Græcos impedit matrimonium contrahendum ſolùm ex vi ordinis: ſed apud Latinos impedit ex vi ordinis, & vlteriùs ex voto continentiæ, quod eſt ordinibus ſacris annexum, q̃ etiam ſi quis verbotenùs nõ emittat ex hoc ipſo q̃ ordinem ſuſcipit, ſecũdũ ritũ Occidentalis Eccleſiæ intelligitur emiſiſſe: & ideò apud Grę cos & alios Oriẽtales ſacer ordo impedit mrĩmoniũ cõtrahẽdũ, nõ tamẽ matrimo-

trimonij priùs contracti vſum: poſſunt enim matrimonio priùs contracto vti, quamuis non poſsint matrimonium denuò contrahere: ſed apud occidentalem eccleſiam impedit matrimonium & matrimonij vſum, niſi fortè ignorante, aut contradicente vxore vir ordinem ſacrum ſuſceperit, quia ex hoc non poteſt ei aliquod præiudicium generari. Quomodò autem ordines ſacri diſtinguuntur à non ſacris, nunc & in primitiua eccleſia dictum eſt.

¶Ad primũ ergo dicẽdum, quòd quãuis ordo ſacer non habet cõtrarietatem ad matrimoniũ inquantũ ſacramentũ, habet tamen repugnantiam quandam ad ipſum ratione actus ſui qui ſpirituales actus impedit.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd obiectio procedit ex falſis. Ordo enim vbiq; habet votum annexum.

¶Ad tertium dicendum, q̃ illi qui ſunt in ſacris ordinibus ſignificant Chriſtum nobilioribus actibus, put ex dictis in tractatu de ordine patet, quã illi qui ſunt matrimonio coniuncti: & ideò ratio non ſequitur.

¶Ad quartum dicẽdũ, quòd illi qui ſunt in minoribus ordinibus cõſtituti, ex vi ordinis non prohibentur matrimoniũ cõtrahere: quia quãuis ordines illi deputent ad aliqua ſpiritualia, non tamen immediatè habent acceſſum ad tractandum ſacra, ſicut illi qui ſunt in ſacris ordinibus: ſed ſecundũ ſtatũ occidentalis eccleſiæ matrimonij vſus executionem ordinis nõ ſacri impedit propter ſeruãdam maiorem honeſtatem in officijs eccleſiæ: & quia aliquis ex beneficio eccleſiaſtico tenetur ad executionem ordinis, & ex hoc ipſo priuilegio clericali gaudet, ideo hoc apud latinos clericis vxoratis aufertur. Et per hoc patet ſolutio ad vltimum.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum ordo ſacer matrimonio poſsit ſuperuenire.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ matrimonio ordo ſacer ſuperuenire non poſsit. Quia fortius præiudicat minùs forti: ſed fortius eſt vinculum ſpirituale quàm corporale: ergo ſi matrimonio iunctus ordinem ſuſcipiat præiudiciũ generabitur vxori, vt non poſsit debitum exigere, cùm ordo ſit vinculum ſpirituale, & matrimonium corporale: & ſic videtur quòd non poſsit aliquis ordinẽ ſacramentorũ ſuſcipere poſt matrimonium conſummatum. ¶Præterea, poſt matrimonium conſummatum vnus coniugum ſine conſenſu alterius non poteſt cõtinentiam vouere: ſed ordo ſacer habet continentiam annexam: ergo ſi vir ordinem ſacrum inuita vxore acceperit, cogetur vxor inuita continentiam ſeruare, quia nõ poſſet alteri nubere viuente viro. ¶Præterea etiã ad tempus nõ poteſt vir vacare orationi ſine conſenſu vxoris, vt habetur primæ Corin. 7. ſed apud orientales illi qui ſunt in ſacris conſtituti tenentur ad continẽtiam tempore quo exequuntur officium: ergo nec ipſi poſſunt ordinari ſine conſenſu vxoris, & multo minùs latini. ¶Præterea vir & vxor ad paria iudicantur: ſed ſacerdos Græcus defuncta vxore ſua non poteſt alteram ducere: ergo nec vxor defuncto viro: ſed non poteſt ſibi auferri facultas nubendi poſt mortem per viri actum: ergo vir non poteſt ſuſcipere ordines poſt matrimonium.

¶Præterea matrimonium quãtùm opponitur ordini, tantùm econtrariò: ſed ordo præcedens impedit matrimonium ſequens: ergo &c.

¶Sed contrà. Religioſi tenentur ad continentiam ſicut illi qui ſunt in ſacris ordinibus: ſed poſt matrimonium poteſt aliquis religionem intrare defuncta vel conſentiente vxore: ergo & ordinem ſuſcipere. ¶Præterea. Aliquis poteſt fieri ſeruus hominum poſt matrimonium: ergo & ſeruus Dei per ſuſceptionem ordinis.

¶Reſpondeo dicẽdum, quòd matrimoniũ nõ impedit ordinis ſuſceptionem, quia ſi matrimonio iunctus ad ſacros ordines accedat etiam reclamante vxore, nihilominus characterem ordinis ſuſcipit, ſed executione ordinis caret. Si autem volente vxore, vel ipſa defuncta, recipit ordinem & executionem.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd vinculum ordinis ſoluit vinculũ matrimonij ratione redditionis debiti, ex qua parte habet repugnantiam ad matrimonium ex parte eius qui ſuſcipit ordinem, quia non poteſt petere debitum, nec vxor ei tenetur reddere: non tamen ſoluit ex parte alterius, quia ipſe tenetur vxori debitum reddere, ſi non poſſet eam inducere ad cõtinentiam.

¶Ad ſecundum dicendum: quòd ſi vxor ſciat, & de eius conſenſu vir ordinem ſacrum ſuſceperit, tenetur perpetuam continentiam vouere: non tamen tenetur religionem intrare, ſi ſibi non timeat de periculo caſtitatis propter hoc quòd vir eius ſolenne votum emiſit. Secùs autem eſſet ſi emiſiſſet votum ſimplex. Si autem ſine eius conſenſu ſuſcepit non tenetur, quia ex hoc ſibi nullum præiudicium generatur.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd ſicut probabilius videtur, quamuis quidam contrarium dixerũt, quòd etiam Græci non debent accedere ad ſacros ordines ſine conſenſu vxorum: quia ad minus tempore miniſterij ſui fraudarentur debiti redditione, quo fraudari non poſſunt ſecũdum ordinem iuris, ſi eis contradicentibus aut ignorantibus viri ordines ſuſceperunt.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ſicut dicitur eo ipſo quòd mulier conſentit apud Græcos quòd vir ſuus ordinem ſuſcipiat, obligat ſe ad hoc quòd ipſa in perpetuum alteri non nubat: quia ſignificatio matrimonij nõ ſeruaretur quę in matrimonio ſacerdotis præcipuè exigitur. ſi autem ſine conſenſu eius ordinatur, non videtur ad hoc teneri.

¶ Ad quintum dicendum, quòd matrimoniũ habet pro cauſa noſtrum conſenſum, non autẽ ordo, ſed habet cauſam ſacramentalem determinatam à Deo: & ideò matrimonium poteſt impediri ex ordine præcepti, ꝙ non ſit verum matrimonium, non autem ordo ex matrimonio quòd non ſit verus ordo: quia ſacramentorum virtus eſt immutabilis, ſed actus humani poſſunt impediri.

QVAESTIO. LIIII.

De impedimento conſanguinitatis.

DEinde conſiderandum eſt de impedimento conſanguinitatis. Circa quod quæruntur quatuor. Primò, Vtrum conſanguinitas conuenienter à quibuſdam definiatur. Secundò, Vtrum conuenienter diſtinguatur per gradus & lineas. Tertiò, Vtrum de iure naturali matrimonium impediatur ſecundum aliquos gradus. Quartò, Vtrum gradus impedientes matrimonium poſſint per ſtatutum Eccleſiæ determinari.

ARTICVLVS. I.

Vtrum definitio conſanguinitatis ſit competens.

Thom. 4. diſt. 40. q. vnica. artic. 1. & ſequentibus.

AD PRIMVM ſic ꝓceditur. Videtur quòd definitio conſanguinitatis quam quidam ponunt, ſit incompetens: ſcilicet Cõſanguinitas eſt vinculum ab eodem ſtipite deſcẽdentium carnali propagatione cõtractũ. Omnes enim homines ab eodem ſtipite carnali propagatione deſcendũt: ſcilicet ab Adam: ſi ergo recta eſſet prædicta definitio conſanguinitatis, omnes homines eſſent adinuicem cõſanguinei, quod falſum eſt. ¶ Prætereà. Vinculum non poteſt eſſe niſi aliquorum adinuicem conuenientium, quia vinculũ vnit: ſed eorum qui deſcendunt ab vno ſtipite non eſt maior cõuenientia ad inuicem quã aliorum hominum, cùm conueniãt ſpecie & differãt numero ſicut & alij homines. ergo conſanguinitas non eſt aliquod vinculum. ¶ Prætereà. Carnalis propagatio fit de ſuperfluo alimenti: ſed tale ſuperfluum magis habet conuenientiam cum rebus comeſtis, cũ quibus in ſubſtantia conuenit, quã cùm eo qui comedit: cùm ergo non naſcatur aliquod vinculũ cõſanguinitatis eius qui ex ſemine naſcitur ad res comeſtas, nec ad generantem ex carnali propagatiõe naſcetur aliquod propinquitatis vinculũ. ¶ Prætereà. Genẽ. 18. Laban dixit ad Iacob: Os meum & caro mea es, ratione cognationis quæ erat inter eos: ergo talis propinquitas magis debet dici carnalitas quàm cõſanguinitas. ¶ Prætereà. Carnalis propagatio eſt communis hominib⁹ & animalibus: ſed in animalibus nõ contrahitur ex carnali propagatione conſanguinitatis vinculum: ergo nec in hominibus.

¶ Reſpondeo dicendũ, quòd ſecundũ philoſophum. 8. Ethi. Omnis amicitia in aliqua cõmunicatione conſiſtit, quia amicitia ligatio ſiue vnio quædam eſt: ideò communicatio quæ eſt amicitiæ cauſa, vinculum dicitur: & ideò ſecundum quamlibet cõmunicationem denominantur aliqui quaſi colligati ad inuicem, ſicut dicũtur conciues, qui habent politicam cõmunicationem adinuicem, & commilitones qui conueniũt in militari negotio: & eodẽ modo q conueniũt in naturali cõmunicatione dicũtur conſanguinei: & ideò in prædicta definitione ponitur quaſi conſanguinitatis genus vinculũ, quaſi ſubiectum, perſonæ deſcendentes ab vno ſtipite, quarum eſt huiuſmodi vinculũ quaſi principium carnalis propagatio.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd virtus actiua non recipitur ſecũdum eandem perfectionẽ in inſtrumento ſecundum quam eſt in principali agente: & quia omne mouẽs motum eſt inſtrumentũ, inde eſt quòd virtus primi motoris in aliquo genere per multa media deducta, tandem deficit & peruenit ad aliquid quod eſt motum & non mouens. Virtus autem generantis mouet non ſolùm quantum ad id quod eſt ſpeciei, ſed etiam quantum ad id quod eſt indiuidui, ratione cuius filius aſſimilatur patri etiam in accidentalibus, & non ſolùm in natura ſpeciei: nec tamen indiuidualis virtus patris ita perfectè in filio eſt, ſicut erat in patre, & adhuc in nepote minùs, & ſic deinceps debilitatur: & inde eſt quòd virtus illa quandoq; deficit, vt vltrà procedere non poſsit: & quia conſanguinitas eſt inquantum multi communicãt in tali virtute ex vno in multos per propagationem inducta, paulatim ſe conſanguini-

tas

tas dirimit, vt Iſidôrus dicit: & ideò non oportet accipere ſtipitem remotum in diſtinctione cõſanguinitatis, ſed propinquum, cuius virtus adhuc maneat in illis qui ex eo propagantur.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, quòd iam patet ex prę dictis, q̃ non ſolũ conueniunt conſanguinei in natura ſpeciei, ſed etiã in virtute propria ipſius iudiuidui ex vno in multos traducta: ex qua cõtingit quãdoq; q̃ filius aſsimilatur non ſolùm patri, ſed auo vel remotis parẽtibus, vt dicitur libro. 8. de Animalibus.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ conuenientia magis attenditur ſecundũ formã ſecundũ quam aliquid eſt actu, quàm ſecundũ materiam ſecundũ quã eſt in potentia, quod patet in hoc q̃ carbo magis conuenit cũ igne q̃ cum arbore vnde abſciſſus eſt. Et ſimiliter alimentũ iam conuerſum in ſpeciem nutriti, per virtutem nutritiuam magis cõuenit cum ipſo nutrito quã cum illa re: vnde ſumptum eſt nutrimentum. Ratio autem procederet ſecundum opinionem illorum qui dicebant q̃ tota natura rei eſt materia, & q̃ formæ oẽs ſunt accidentia, quod falſum eſt.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ illud quod proximè conuertitur in ſemẽ eſt ſanguis: vt probatur. 15. de Animalibus. & propter hoc vinculum quod propagatione contrahit̃ carnaliter, conuenientiùs dicitur conſanguinitas q̃ carnalitas: & q̃ aliquando vnus conſanguineus dicitur eſſe caro alterius, hoc eſt inquantũ ſanguis qui in ſemen viri aut in menſtruum conuertitur eſt potentia oſſa & os.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ quidam dicunt q̃ ideò conſanguinitatis vinculum contrahitur inter homines ex carnali ꝓpagatiõe, & tñ non inter alia animalia: qa quicquid eſt de veritate humanæ naturæ in omnib⁹ hominibus fuit in primo parẽte, quod nõ eſt de aliis animalibus: ſed ſecundũ hoc conſanguinitas matrimonij nunquam dirimi poteſt. Prædicta autem poſitio in 2. lib. Diſt. 20. improbata eſt. Vnde dicendum: q̃ hoc ideò contingit, quia animalia non cõiunguntur ad amicitiæ vnitatem propter propagationem multorum ex vno parente proximo, ſicut eſt de hominibus, vt dictum eſt.

ARTICVLVS. II.

Vtrum conuenienter conſanguinitas deſignetur per gradus vel lineas.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ conſanguinitas inconuenienter diſtinguat̃ per lineas & gradus. Dicitur enim linea cõſanguinitatis eſſe ordinata collectio perſonarum conſanguinitate coniunctarum ab eodem ſtipite deſcendentium, diuerſos continens gradus: ſed nihil eſt aliud conſanguinitas q̃ collectio talium perſonarum. ergo, linea conſanguinitatis eſt idẽ q̃ conſanguinitas: nihil autẽ debet diſtingui per ſeipſum. ergo conſanguinitas nõ cõueniẽter ꝑ lineas diſtinguit̃. ¶ Prętereà, illud ſecundũ quod diuidit̃ aliqd cõe non põt poni in definitione cõis: ſed deſcenſus ponitur in definitione prędicta cõſanguinitatis: cõſanguinitas ergo non põt diuidi per lineã aſcẽdentiũ, deſcendẽtiũ, & trãſuerſaliũ. ¶ Prætereà, definitio lineæ eſt, q̃ ſit inter duo puncta: ſed duo puncta non faciunt niſi vnum gradum. ergo vna linea habet tantùm vnum gradum, & ita eãdem ratione videtur q̃ non debeat fieri diuiſio conſanguinitatis per lineas & per gradus.

¶ Prætereà, Gradus definitur eſſe habitudo diſtantium perſonarum qua cognoſcitur quanta diſtantia perſonæ inter ſe differunt: ſed cùm conſanguinitas ſit propinquitas quædã, diſtantia perſonarum conſanguinitati opponitur magis quàm ſit eius pars. ergo per gradus conſanguinitas diſtingui non poteſt. ¶ Prætereà, ſi cõſanguinitas ꝑ gradus diſtinguitur & cognoſcitur, oportet quòd illi qui ſunt in eodem gradu ſint æqualiter conſanguinei: ſed hoc falſum eſt, quia propatruus & eiuſdem pronepos ſunt in eodem gradu: non tamen ſunt æqualiter cõſanguinei: vt Decre. dicit. ergo conſanguinitas non rectè diſtinguitur per gradus. ¶ Prætereà, in rebus ordinatis quodlibet additum alteri facit alium gradum, ſicut quælibet vnitas addita facit aliam ſpeciem numeri: ſed perſona addita perſonæ non ſemper facit gradum alium conſanguinitatis, quia in eodem gradu conſanguinitatis eſt pater & patruus qui adiungitur. ergo non rectè per gradus conſanguinitas diſtinguitur.

¶ Prætereà, inter duos propinquos ſemper eſt eadẽ cõſanguinitatis propinquitas, quia æqualiter diſtat vnum extremorum ab alio, & econtrà: ſed gradus conſanguinitatis non inuenitur ſemper idem ex vtraq; parte, cùm quandoque vnus propinquus ſit in tertio & alius in quarto gradu. ergo cõſanguinitatis propinquitas non poteſt ſufficienter per gradus cognoſci.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd conſanguinitas eſt quædam propinquitas in naturali cõmunicatione fundata ſecundum actum generationis qua natura propagatur. Vnde ſecundũ Philoſophũ. 8. Ethi. iſta cõicatio eſt triplex. Vna ſecũdum habitudinem principij ad principiatũ, & hæc eſt conſanguinitas patris ad filiũ. Vnde dicit q̃ parentes diligunt filios vt ſuiipſius ad aliquid exiſtẽtes. Alia eſt ſecũdũ habitudinẽ principiati ad principium, & hæc eſt filij ad patrem: vnde dicit q̃ filij diligunt parẽtes vt ab illis exiſtentes. Tertia eſt ſecundum habitudinem eorum quæ ſunt ab vno principio adinuicem, ſicut fratres dicuntur ex eiſdem naſci, vt ipſe

ibidem dicit:& quia punctus motus lineam facit,& propagatione quodammodò pater deſcēdit in filium:ideò ſecundum tres dictas habitudines,tres lineæ conſanguinitatis ſumuntur.ſ. linea deſcendentium ſecundum primā habitudinem,linea aſcendentium ſecundū ſecundam, linea tranſuerſalis ſecundum tertiam. Sed quia propagationis motus non quieſcit in vno termino, ſed vltrà progreditur:ideò cōtingit q̄ patris eſt accipere patrem & filij filium,& ſic deinceps,& ſecundum hos diuerſos progreſſus diuerſi gradus in linea inueniūtur:& quia gradus cuiuſlibet rei eſt pars aliqua illius rei, gradus propīquitatis nō pōt eſſe vbi non eſt propinquitas: & ideò identitas & nimia diſtantia gradum cōſanguinitatis tollunt, quia nullus eſt ſi biipſi propinquus,ſicut nec aliqs ſimilis:& propter hoc nulla perſona per ſeipſam facit aliquē gradum,ſed comparata alicui perſonę gradum facit ad ipſam. Sed tamen diuerſa eſt ratio computandi gradus in diuerſis lineis.Gradus enim conſanguinitatis in linea aſcendentiū & deſcendentium contrahitur ex hoc,q̄ vna perſona ex alia propagatur eorum inter quos gradus cōſideratur:& ideò ſecundū computationē canonicam & legalem perſona quæ primo in progreſſu occurrit vel aſcendendo,vel deſcendendo diſtat ab aliquo: puta à Petro in primo gradu, vt pater & filius:quæ autē ſecundo vtriq; occurit, diſtat in ſecundo gradu, vt auus & nepos, & ſic deinceps.Sed conſanguinitas quæ eſt eorū qui ſunt in linea trāſuerſali, cōtrahitur non ex hoc q̄ vnus ex alio propagatur,ſed quia vterq; propagatur ex vno: & ideò debet gradus cōſanguinitatis in hac linea computari per comparationem ad vnum principium ex quo propagātur: & ſecundū hoc eſt diuerſa cōputatio canonica & legalis,quia legalis cōputatio attēdit deſcenſum à cōmuni radice ex vtraq; parte, ſed canonica tm̄ ex altera, ex illa. ſ. ex qua maior numerus graduum inuenitur. Vnde ſecundū legalem computationem frater & ſoror, vel duo fratres attinent ſibi in ſecundo gradu, quia vterq; à radice cōmuni diſtat per vnum gradum: & ſimiliter filij duorum fratrum diſtant à ſe inuicem in quarto. Sed ſecundū computationē canonicam duo fratres attinēt ſibi in primo gradu, q̄a neuter eorum diſtat à radice cōmuni niſi per vnum gradum: ſed filius vnius fratrum diſtat ab altero fratre in ſecundo gradu,quia tantùm diſtant à cōmuni radice: & ideò ſecundū computationem canonicam quoto gradu diſtat quis ab aliquo gradu ſuperiori, toto diſtat à quolibet deſcendentium ab ipſo,& nunquā minùs: q̄a propter quod vnumquodq; & illud magis. Vnde & ſi alij deſcendentes à cōmuni principio conueniunt cum aliquo ratione principij communis,non poſſunt propinquiores eſſe deſcendenti ex alia parte quàm ſit primum principium ei propinquum. Aliquando tamen plus diſtat aliquis ab aliquo deſcendente à communi principio quàm diſtet ipſe à principio, quia ille fortè plus diſtat à communi principio quàm ipſe:& ſecundum remotiorem diſtantiam oportet conſanguinitatem computari.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̄ obiectio illa procedit ex falſis. Cōſanguinitas enim non eſt collectio,ſed relatio quædam aliquarū perſonarum quarum collectio lineam conſanguinitatis adinuicem facit.

¶ Ad ſecundum dicendū,q̄ deſcenſus cōmuniter ſumptus attendit ſecundū quamlibet conſanguinitatis lineam, quia carnalis propagatio ex qua vinculum cōſanguinitatis trahit, deſcenſus quidam eſt:ſed deſcēſus talis.ſ.à perſona cuius conſanguinitas quæritur,lineam deſcendentium facit.

¶ Ad tertium dicendum,q̄ linea dupliciter accipi pōt. Aliqñ propriê pro ipſa dimenſione q̄ eſt prima pars quantitatis continuæ,& ſic linea recta cōtinet tantū duo puncta in actu quæ terminant ipſam,ſed in potentia infinita,quorum quolibet ſignato in actu linea diuidit, & fiunt duæ lineæ. Aliquando verò linea ſumitur pro his quæ linealiter diſponunt,& ſecundū,hoc aſſignatur in numeris linea & figura, prout vnitas poſt vnitatē ponitur in aliquo numero,& ſic quælibet vnitas adiecta gradum facit in tali linea: & ſimiliter eſt de linea conſanguinitatis: vnde vna linea continet plures gradus.

¶ Ad quartū dicendum,q̄ ſicut ſimilitudo non pōt eſſe vbi nō eſt aliqua diuerſitas,ita propinquitas non eſt vbi non eſt aliqua diſtantia: & ideò diſtantia quælibet non opponitur conſanguinitati, ſed talis diſtantia quæ conſanguinitatis propinquitatem excludit.

¶ Ad quintum dicendum, q̄ ſicut albedo dicitur maior dupliciter: Vno modo ex intentione ipſius qualitatis. Alio modo ex quantitate ſuperficiei: & ita conſanguinitas dicitur maior vel minor: vno modo intenſiuè ex ipſa natura conſanguinitatis: alio modo quaſi dimēſiuè:& ſic quantitas conſanguinitatis menſuratur ex perſonis inter quas conſanguinitatis propagatio procedit, & hoc ſecundo modo gradus conſanguinitate diſtinguitur: & ideò contingit q̄ aliquorum duorū qui ſunt in eodem gradu cōſanguinitatis reſpectu alicui⁹ perſonæ vnus eſt ſibi magis conſanguineus quàm alius,conſiderando primam quantitatem conſanguinitatis: ſicut pater & frater attinent alicui in primo gradu conſanguinitatis, quia ex neutra parte incidit aliqua perſona media. Sed tñ intēſiuè loquēdo magis attinet alicui perſonæ pater ſu⁹ quàm

frater

frater, quia frater non attinet ei niſi inquantùm eſt ex eodē patre: & ideò quanto eſt aliquis propinquior communi principio à quo conſanguinitas deſcendit, tanto eſt magis conſanguineus, quāuis non ſit propinquiori gradu: & ſecundū hoc propatruus magis eſt cōſanguineus alicui, quàm pronepos eius q̄uis ſint in eodem gradu.

¶ Ad ſextum dicendum, quòd quamuis pater & patruus ſint in eodem gradu reſpectu radicis conſanguinitatis, quia vterq; diſtat vno gradu ab auo: tamen reſpectu eius cuius conſanguinitas quęritur, non ſunt in eodem gradu, quia pater eſt in primo gradu, patruus autem non poteſt eſſe propinquior quàm in ſecundo in quo eſt auus.

¶ Ad ſeptimum dicendum, quòd ſemper perſonæ in æquali numero graduum diſtant à ſe inuicem, quamuis quandoq; non ęquali numero graduum diſtent à communi principio, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS. III.

Vtrum conſanguinitas de iure naturali impediat matrimonium.

Ad tertium ſic proceditur. Videt̄ q̄ conſanguinitas de iure naturali non impediat matrimonium. Nulla enim mulier poteſt eſſe propīquior viro quàm Eua fuit Adæ, de qua dixit Gen̄. 2. Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro ex carne mea: ſed Eua fuit mulier coniuncta Adæ. ergo conſanguinitas nulla quantum eſt de lege naturæ matrimonium impedit. ¶ Præterea, lex naturalis eadem eſt apud omnes: ſed apud barbaras nationes nulla perſona coniuncta cōſanguinitate à matrimonio excluditur. ergo cōſanguinitas quantum eſt de lege naturæ matrimonium non impedit. ¶ Præterea, ius naturale eſt quod natura oīa animalia docuit, vt dicitur in prīcipio ffor̄um: ſed animalia bruta etiā cum matre coēunt. ergo nō eſt de lege naturæ q̄ aliqua perſona à matrimonio propter conſanguinitatem repellatur. ¶ Præterea nihil impedit matrimoniū quod non contrariatur alicui bono matrimonij: ſed conſanguinitas non contrariatur alicui bono matrimonij. ergo non impedit ipſum. ¶ Præterea, eorū quę ſunt magis propinqua & ſimilia melior & firmior eſt coniunctio: ſed matrimoniū quædam coniunctio eſt. cùm ergo cōſanguinitas ſit propinquitas quædam matrimonium non impedit, ſed magis vnit.

¶ Sed contrà, illud quod impedit bonum prolis etiam matrimonium impedit ſecundum legem naturæ: ſed conſanguinitas impedit bonū prolis, quia vt ex verbis Grego. habetur experimento didicimus ex tali coniugio ſobolē non poſſe ſuccreſcere. ergo conſanguinitas ſecundū legem naturæ matrimonium impedit. ¶ Præterea, illud quod habet natura humana in prima ſui cōditione eſt de lege naturæ: ſed à prima ſui conditione hoc habuit humana natura q̄ pater & mater à matrimonio excluderētur: quod patet per hoc quod dicitur Gen. 2. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem. quod nō poteſt intelligi quantùm ad cohabitationem, & ſic oportet quòd intelligatur quantùm ad matrimonij coniunctionem. ergo cōſanguinitas impedit matrimonium ſecundum legem naturæ.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd in matrimonio aliquid cōtra legem naturæ eſſe dicitur, per qd̄ matrimonium redditur incompetens reſpectu finis ad quem eſt ordinatum: finis autem matrimonij per ſe & primò eſt bonum prolis, quod quidem per aliquam cōſanguinitatem, ſcilicet, inter patrem & filiam, vel filium & matrem impeditur, non quidem totaliter: quia filia ex ſemine patris poteſt prolem ſuſcipere, & ſimul cū patre nutrire & inſtruere in quibus bonū prolis conſiſtit, ſed non vt conuenienti modo fiat. Inordinatum enim eſt quòd filia patri per matrimonium iungatur in ſociam cauſa generandæ prolis, & educandæ, quam oportet per omnia patri eſſe ſubiectā, velut ex eo procedentem: & ideò de lege naturali eſt, vt pater & mater à matrimonio repellantur, & magis etiā mater quàm pater: quia magis reuerentiæ quæ debetur parentibus derogatur ſi filius matrem, quàm ſi pater filiam ducit in vxorem, cùm vxor viro aliqualiter debeat eſſe ſubiecta. Sed finis matrimonij ſecundarius per ſe eſt concupiſcentiæ repreſsio, cui deperiret ſi quælibet conſanguinea poſſet in matrimonium duci: quia magnus concupiſcentiæ aditus præberetur, niſi inter perſonas quas oportet in eâdem domo conuerſari, eſſet carnalis copula interdicta: & ideò lex diuina non ſolùm patrem & matrem excludit à matrimonio, ſed etiam alias coniunctas perſonas, quas oportet ſimul conuerſari, & quæ debent inuicem alterius altera pudicitiam cuſtodire: & hanc cauſam aſsignat diuina lex dicens, Nè reueles turpitudinem talis vel talis, quia turpitudo tua eſt. Sed per accidens finis matrimonij eſt cōfœderatio hominum & amicitiæ multiplicatio, dum homo ad conſanguineos vxoris ſicut ad ſuos ſe habet: & ideò huic multiplicationi amicitiæ præiudicium fieret ſi aliquis conſanguinitate coniunctam vxorem duceret, quia ex hoc noua amicitia per matrimoniū nulla accreſceret: & ideò ſed'm leges humanas & ſtatuta eccleſiæ plures conſanguinitatis gradus ſunt à matrimonio ſeparati. Sic ergo ex dictis patet q̄ conſanguinitas quantū ad alīquas perſonas impedit matrimoniū de iure naturali,

turali, quantũ ad aliquas de iure diuino, & quã tùm ad aliquas de iure per homines inſtituto.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ Eua quãuis ex Adam prodiit, non tñ fuit filia Adæ, quia nõ prodiit ex eo per modum illum quo vir natus eſt generare ſibi ſimile in ſpecie, ſed operatione diuina, qua ita potuiſſet ex coſta Adæ fieri vn' equus, ſicut facta eſt Eua. Et ideò non eſt tanta naturalis conuenientia Euę ad Adam ſicut filię ad patrem, nec Adam eſt naturale principium Euæ, ſicut pater filiæ.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ non procedit ex lege naturali q̃ aliqui barbari parentibus carnaliter commiſceantur, ſed ex concupiſcentię ardore qui legem naturæ in eis offuſcauit.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ coniunctio maris & fœminæ dicitur eſſe de iure naturali, qa natura hoc animalia docuit: ſed hanc coniunctionem diuerſa animalia diuerſimodè docuit ſecũdum diuerſas earum conditiones: cõmixtio autẽ carnalis ad parentes derogat reuerentiæ quæ eis debetur. Sicut enim parentibus indidit natura ſolicitudinem filiis prouidẽdi, ita indidit reuerentiam filiis ad parẽtes: nulli autem generi animalium indidit ſolicitudinẽ filiorum aut reuerentiam parentũ in omne tempus niſi homini: aliis autẽ animalibus plus & minus neceſsitati ſunt vel filij parentibus, vel parentes filiis. Vnde etiam in quibuſdã animalibus abhorret filius cognoſcere matrem carnaliter quãdiu manet apud ipſam quod eſt cognitio matris, & reuerentia quædam ad ipſum, vt recitat Philoſophus in 8. de Animalibus, de camelo & equo: & quia omnes honeſti mores animalium in hominibus congregati ſunt naturaliter, & perfectiùs quàm in aliis: & propter hoc homo naturaliter abhorret cognoſcere non ſolũ matrem, ſed etiã filiam quod eſt adhuc minùs contra naturam, vt dictũ eſt, & iterum in aliis animalibus ex propagatione carnis non contrahitur conſanguinitas ſicut in hominibus, & ideò non eſt ſimilis ratio.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ iam patet ex dictis quomodò conſanguinitas coniugum bono matrimonij contrarietur: vnde ratio procedit ex falſis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd non eſt inconueniens duarum vnionum vnam ab altera impediri, ſicut vbi eſt identitas non eſt ſimilitudo: & ſimiliter conſanguinitatis vinculum poteſt impedire matrimonij coniunctionem.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum cõſanguinitatis gradus matrimonium impedientes potuerunt taxari ab eccleſia.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ conſanguinitatis gradus matrimonium impedientes non potuerunt taxari ab eccleſia vſq; ad quartum gradũ. Matth. 19. dicitur, Quos Deus coniunxit homo non ſeparet: ſed illos qui coniunguntur infra quartũ conſanguinitatis gradum Deus coniunxit: non enim diuina lege eis coniunctio prohibetur. ergo nec debent humano ſtatuto ſeparari. ¶ Præterea, matrimonium eſt ſacrm ſicut baptiſmus: ſed nõ poſſet ex ſtatuto eccleſiæ fieri q̃ ille qui ad baptiſmum accedit non acciperet characterem baptiſmalẽ ſi ex iure diuino eius capax ſit, ergo nec eccleſiæ ſtatutum facere poteſt q̃ matrimonium non ſit inter illos qui per ius diuinum matrimonialiter coniungi non prohibentur. ¶ Præterea, ius poſitiuum non põt ea quę ſunt naturalia remouere vel ampliare: ſed cõſanguinitas eſt naturale vinculum, quod quantũ eſt de ſe, natum eſt matrimonium impedire. ergo eccleſia non poteſt aliquo ſtatuto facere q̃ aliqui poſsint matrimonialiter cõiungi vel non coniungi: ſicut non põt facere q̃ ſint conſanguinei, vel non conſanguinei. ¶ Præterea, ſtatutum iuris poſitiui debet aliquã rationalẽ cauſam aſsignare vel habere, qa ſcd'm cauſam rationabilẽ quam habet à iure naturali procedit: ſed cauſæ quæ aſsignantur de matrimonio graduũ omnino videntur irrationabiles, cùm nullam habeant habitudinẽ ad cauſata: ſicut q̃ conſanguinitas prohibeatur vſq; ad quartum gradum propter quatuor elemẽta, vſq; ad ſextum propter ſex ætates mundi, vſque ad ſeptimum propter ſeptem dies quibus tempus omne agitur. ergo videtur q̃ talis prohibitio nullum vigorem habeat. ¶ Præterea, vbi eſt eadem cauſa debet eſſe idem effectus: ſed cauſa quare conſanguinitas impedit matrimonium eſt bonum prolis, repreſsio concupiſcentiæ, & multiplicatio amicitiæ, vt ex dictis patet, quæ omni tẽpore neceſſaria æqualiter ſunt. ergo debuiſſent æqualiter omni tempore gradus cõſanguinitatis matrimonium impedire, quod non eſt verum, cùm modò vſq; ad quartum, antiquitùs vſque ad ſeptimum gradũ matrimoniũ conſanguinitas impedierit. ¶ Præterea, vna & eadem coniunctio nõ põt eſſe in genere ſacri, & in genere ſtupri: ſed hoc contingeret, ſi eccleſia haberet poteſtatem ſtatuendi diuerſum numerum in gradibus impedientibus conſanguinitatẽ: ſicut ſi aliqui in qnto gradu qñ phibitus fuit cõiuncti fuiſſent, talis coniunctio ſtuprum eſſet, ſed poſtmodùm eandem coniunctionẽ eccleſiaſtica prohibitione reuocante matrimonium eſſet. Et econuerſò poſſet accidere, ſi aliqui gradus cõceſsi poſſent poſtmodùm ab eccleſia interdici. ergo videtur quòd poteſtas eccleſiæ non ſe extendat ad hoc. ¶ Præterea, ius humanum debet imitari ius diuinum: ſed ſecundum ius diuinum, quod in leve. continetur, non æqualiter currit prohibitio graduum

graduum in ſurſùm & deorſum, quia in ve.le.aliquis prohibebatur accipere in vxorem ſororem patris ſui, non tamen filiam fratris. ergo nec modò debet prohibitio de nepotibus & patruis manere.

¶ Sed contrà eſt quod Dominus dicit diſcipulis, Qui vos audit, me audit. ergo præceptum eccleſiæ habet firmitatem, ſicut præceptum Dei: ſed eccleſia qñq; prohibuit & quandoq; cõceſſit aliquos gradus quos lex vet⁹ nõ prohibuit. ergo illi gradus matrimoniũ impediunt. ¶ Præterea, ſicut olim matrimonia Gentilium diſpenſabantur per leges ciuiles, ita nunc per ſtatuta eccleſiæ: ſed olim lex ciuilis determinabat gradus conſanguinitatis qui matrimonium impediunt, & qui non. ergo & modò poteſt hoc fieri per eccleſiæ ſtatutum.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ ſecundum diuerſa tempora inuenitur conſanguinitas ſecundum gradus diuerſos matrimoniũ impediſſe. In principio enim humani generis ſolus pater & mater à matrimonio repellebãtur, eo quòd tunc temporis erat paucitas hominum & oportebat propagationi humani generis maximã curam impendere: vnde non erant remouẽdæ niſi illæ perſonæ quæ matrimonio incompetentes erant, etiam quantùm ad finem matrimonij principalem, qui eſt bonum prolis, vt dictum eſt. Poſtmodùm autem multiplicato genere humano per legem Moyſi plures perſonæ ſunt exceptę, quæ iam concupiſcentiam reprimere incipiebat: vnde vt dicit Rabi Moyſes, Omnes illæ perſonæ exceptæ ſunt à matrimonio quæ in vna familia cohabitare ſolent, quia ſi inter eos carnalis copula eſſe poſſet, maximum incendium libidini præſtaretur: ſed alios conſanguinitatis gradus lex vetus permiſit imò quodammodò præcepit: vt, ſcilicet, de cognatione ſua vnuſquiſque vxorem acciperet, nè ſucceſsionum confuſio eſſet, quia tunc temporis cultus diuinus per ſucceſsionem generis propagabat. Sed poſtmodùm in lege noua quæ eſt lex Spiritus & amoris, plures gradus conſanguinitatis ſunt prohibiti, quia iam per ſpiritualem gratiam non per carnis originem cultus Dei deriuatur & multiplicatur: vnde oportet vt homines etiam magis à carnalibus retrahantur ſpiritualibus vacantes, vt amor ampliùs diffundatur: ideò antiquitùs vſq; ad remotiores gradus conſanguinitatis matrimonium impediebatur, vt ad plures per conſanguinitatem & affinitatem naturalis amicitia permaneret, & rationabiliter vſque ad ſeptimum gradum: tum quia vltrà hoc non de facili remanebat communis radicis memoria, tum quia ſeptiformis Spiritus Sãcti gratiæ congruebat. Sed poſtmodùm circa hæc vltima tempora reſtrictum eſt eccleſię interdictum vſque ad quartum gradum, quia vltrà inutile & periculoſum erat gradus cõſanguinitatis prohibere. Inutile quidem, quia ad remotiores conſanguineos quaſi nullum fœdus maioris amicitiæ quàm ad extraneos habebatur charitate in multorum cordibus frigeſcente. Periculoſum autem, quia concupiſcentia & negligentia prævalente numeroſam conſanguineorum multitudinem homines non ſatis obſeruabant: & ſic laqueus damnationis multis iniiciebatur ex remotorum graduum prohibitione. Satis etiam conuenienter vſque ad quartum gradum dicta prohibitio eſt reſtricta, tum quia vſq; ad quartam generationem homines viuere cõſueuerãt, vt ſic non poſsit conſanguinitatis memoria aboleri. Vnde Deus in tertiam & quartam generationem peccata parentum viſitaturus in filiis comminatur, tum quia in qualibet generatione noua mixtio ſanguinis cuius identitas conſanguinitatem facit, fit cum ſanguine alieno, & quantũ miſcetur alteri, tantum receditur à primo: & quia elementa ſunt quatuor quorum quodlibet tanto faciliùs eſt miſcibile quãto eſt magis ſubtile: ideò in prima commixtione euaneſcit ſanguinis identitas quantum ad primum elementum quod eſt ſubtiliſsimum, in ſecunda quantum ad ſecundum, in tertia quantum ad tertium, in quarta quantum ad quartum: & ſic conuenienter poſt quartam generationem poteſt reiterari carnalis coniunctio.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut Deus non coniungit illos, qui coniunguntur contra diuinum præceptum: ita nec coniungit illos qui coniunguntur contra eccleſiæ præceptum, quod habet tantam obligationem ſicut & diuinum præceptum.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd matrimonium non tantùm eſt ſacramentum, ſed etiam eſt in officium: & ideò magis ſubiacet ordinationi miniſtrorum eccleſiæ quàm baptiſmus qui eſt ſacramentum tantùm: quia ſicut contractus & officia humana determinantur legibus humanis, ita contractus & officia ſpiritualia lege eccleſiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis cõſanguinitatis vinculum ſit naturale, tamen non eſt naturale quòd conſanguinitas carnalem copulam impediat, niſi ſecundum aliquem gradum, vt dictum eſt: & ideò eccleſia ſuo ſtatuto non facit quòd aliqui ſint cõſanguinei, ſed facit quòd carnalis copula ſit licita vel illicita ſecundum diuerſa tempora in diuerſis gradibus conſanguinitatis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd tales rationes aſsignatæ magis dantur per modum adaptationis & congruentiæ, quàm per modum cauſæ & neceſsitatis.

¶ Ad

¶ Ad quintum dicendũ, q̃ non eſt eadem cauſa ſecundum diuerſa tẽpora gradus conſanguinitatis prohibendi: vnde quod alio tẽpore vtiliter conceditur, alio ſalubriter prohibetur.

¶ Ad ſextum dicendum, q̃ ſtatutum non impo nit modũ præteritis & futuris. Vnde ſi modò prohiberetur vnus gradus qui nũc eſt cõceſſus, illi qui ſunt in quinto gradu coniuncti non eſſent ſeparandi. Nullum enim impedimentũ matrimonio ſuperueniens ipſum poteſt dirimere, & ſic coniunctio quæ priùs fuit matrimonium, non efficeretur per ſtatutũ eccleſię ſtuprum. Et ſimiliter ſi aliquis gradus concederet qui nunc eſt prohibit⁹, illa coniunctio nõ efficeretur matrimonialis ex ſtatuto eccleſię ratione primi cõtractus, quia poſſent ſeparari ſi vellent, ſed tamẽ poſſent de nouo contrahere, & alia coniunctio eſſet.

¶ Ad ſeptimum dicendum: q̃ in gradibus conſanguinitatis prohibendis eccleſia præcipuè obſeruat rationem amoris, & q̃a non eſt minor ratio amoris ad nepotem q̃ ad patruũ, ſed etiam maior quãto propinquior eſt patri filius q̃ filio pater, vt dicitur in. 8. Ethi. propter hoc æqualiter prohibuit gradus conſanguinitatis in patruis & nepotib⁹. Sed lex vetus in perſonis prohibendis attendit precipuè cohabitationẽ contra concupiſcentiã prohibens illas perſonas ad quas facilior pateret acceſſus propter mutuam cohabitationem. Magis autẽ conſueuit cohabitare neptis patruo q̃ amita nepoti, quia filia eſt idem quaſi cum patre cùm ſit aliquid eius: ſed ſoror non eſt hoc modo idem cum fratre cùm non ſit aliquid eius, ſed magis in eodem naſcit̃, & ideò non erat eadem ratio prohibendi neptem & amitam.

QVAESTIO. LV.

De impedimento affinitatis.

DEinde conſiderandum eſt de impedimento affinitatis. Circa quod quæruntur Vndecim. Primò, Vtrum affinitas ex matrimonio cauſetur. Secundò, Vtrum maneat poſt mortẽ viri aut vxoris. Tertiò, Vtrum cauſetur ex illicito concubitu. Quartò, Vtrum ex ſponſalibus. Quintò, Vtrum affinitas ſit cauſa affinitatis. Sextò, Vtrum affinitas matrimonium impediat. Septimò, Vtrum affinitas habeat per ſeipſam gradus. Octauò, Vtrum gradus eius extendantur ſicut gradus conſanguinitatis. Nonò, Vtrum matrimonium quod eſt in conſanguineos & affines ſemper ſit dirimendum per diuortium. Decimò, Vtrum ad dirimendum tale matrimonium ſit procedendum per viam accuſationis. Vndecimò, Vtrum in tali cauſa ſit procedendum per teſtes.

ARTICVLVS. I.

Vtrum ex matrimonio conſanguinei affinitas cauſetur.

Thom. 4. Diſt. 41. q. vnica, art. 1. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ ex matrimonio cõſanguinei affinitas non cauſetur, quia propter quod vnum quodque, illud magis: ſed mulier ducta in matrimonium non coniungitur alicui de conſanguinitate viri: cùm ergo non fiat viro affinis, nec alicui conſanguineorũ affinis erit. ¶ Præterea, eorum quæ ſunt abinuicem ſeparata, ſi vni aliquid coniungit̃, non oportet propter hoc q̃ ſit alteri coniunctum: ſed conſanguinei iam ſunt abinuicem ſeparati. ergo non oportet q̃ ſi aliqua mulier coniungatur alicui viro q̃ propter hoc coniungatur conſanguineis eius omnibus. ¶ Præterea, relationes ex aliquibus vnitionibus innaſcuntur: ſed nulla vnitio fit in cõſanguineis viri per hoc q̃ ille duxit vxorem. ergo non accreſcit eis affinitatis relatio.

¶ Sed contrà, vir & vxor efficiuntur vna caro: ſi ergo vir ſecundum carnem omnibus ſuis conſanguineis attinet, & mulier eâdem ratione attinebit eiſdem. ¶ Præterea, hoc patet per authoritates in litera adductas.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ amicitia quædam naturalis in cõmunicatione naturali fundatur, naturalis autẽ cõmunicatio eſt duobus modis ſecundũ Philoſoph. 8. Ethi. Vno modo per carnis propagationẽ. Alio modo per coniunctionem ad carnis propagationem ordinatam. Vnde ipſe ibidem dicit q̃ amicitia viri ad vxorem eſt naturalis. Vnde ſicut perſona coniuncta alteri per carnis propagationẽ quoddam vinculũ naturalis amicitię facit, ita ſi coniungat̃ per carnalem copulam: ſed in hoc differt q̃ perſona cõiuncta alicui per carnis propagationẽ, ſicut filius patri, fit particeps eiuſdem radicis cõmunis & ſanguinis: vnde eodem genere vinculi colligatur filius conſanguineis patris quo pater cõiungebatur. ſ. conſanguinitate, quãuis ſecundũ alium gradum propter maiorẽ diſtantiam à radice: ſed perſona coniuncta per carnalem copulã non fit particeps eiuſdẽ radicis, ſed quaſi extrinſecùs adiuncta: & ideò ex hoc efficitur aliud genus vinculi, quod affinitas dicit̃: & hoc eſt qd'

inverſu dicitur, Mutat nupta genus, ſed genera ta gradū. quia perſona. ſ. generata fit in eodem genere attinentiæ, ſed alio gradu, per carnalem verò copulam fit in alio genere.

¶ Ad primum ergo dicendū, q̄ quāuis cauſa ſit potior effectu, non tamen oportet ſemper q̄ no men idem effectui & cauſæ cōueniat, quia quādoq; illud quod eſt in effectu inuenitur in cauſa non eodē modo, ſed altiori: & ideò non conuenit cauſæ & effectui per idem nomen, neque per eandem rationē, ſicut patet in omnibus cauſis æquiuocè agentibus: & hoc modo coniunctio viri & vxoris eſt potior q̄ coniunctio vxoris ad conſanguineos viri, non tamen debet dici affinitas, ſed matrimoniū quod eſt vnitas quædam, ſicut hō eſt ſibiipſi idē, non cōſanguineus.

¶ Ad ſecundū dicendum, q̄ conſanguinei ſunt quodammodò ſeparati, & quodammodò coniuncti, & ratione coniunctionis accidit q̄ perſona quæ vni coniungitur aliquo modo omnib⁹ coniungatur: ſed propter ſeparationē & diſtantiam accidit q̄ perſona quæ vni coniungit̄ vno modo, alij coniungatur alio modo, vel ſecundū genus, vel ſecundum alium gradum.

¶ Ad tertium dicendū, q̄ relatio quādoq; innaſcitur ex motu vtriuſq; extremi, ſicut paternitas & filiatio, & talis relatio eſt realiter in vtroq;: quandoq; verò innaſcitur ex motu alterius tantùm, ſed hoc contingit dupliciter. Vno modo quādo relatio innaſcitur ex motu vni⁹ ſine motu alterius vel præcedenti, vel concomitante, ſicut in creatore & creatura patet: & ſenſibili & ſenſu: & ſcientia, & ſcibili: & tūc relatio eſt in vno ſecundū rem, & in altero ſecundū rationem tantùm. Alio modo q̄n innaſcitur ex motu vnius ſine motu alterius tunc exiſtente, non tñ ſine motu præcedēte: ſicut æqualitas fit inter duos homines per augmentum vnius, ſine hoc q̄ alius tunc augeat̄, ſed tamen priùs ad hanc quātitatem quam habet per aliquē motum vel mutationem peruenit: & ideò in vtroq; extremorum talis relatio realiter fundat̄: & ſimiliter eſt de conſanguinitate & affinitate, quia relatio fraternitatis quæ innaſcitur aliquo puero nato alicui iam prouecto, cauſatur quidem ſine motu tunc exiſtente, ſed ex motu ipſius præcedente, ſcilicet, generationis eius. Hoc enim ei accidit q̄ ex motu alterius ſibi tunc talis relatio innaſcatur. Similiter ex hoc quòd iſte deſcendit per generationem propriam ab eâdem radice cum viro, prouenit affinitas in ipſo ad vxorem ſine aliqua noua mutatione ipſius.

ARTICVLVS. II.

Vtrum affinitas maneat poſt mortem viri aut vxoris.

Ad ſecundum ſic procedit̄. Videtur q̄ affinitas nō maneat poſt mortem viri aut vxoris, inter conſanguineos viri & vxoris, qa ceſſante cauſa ceſſat effectus: ſed cauſa affinitatis fuit matrimonium, quod ceſſat in morte viri quia tunc ſoluitur mulier à lege viri, vt dicitur Rom. 7. ergo nec affinitas prædicta manet. ¶ Præterea, conſanguinitas cauſat affinitatem: ſed cōſanguinitas viri ceſſat per mortem ad conſanguineos ſuos. ergo & affinitas vxoris ad eos.

¶ Sed contrà, affinitas ex conſanguinitate cauſatur: ſed conſanguinitas eſt perpetuum vinculum quandiu perſonę viuunt. ergo & affinitas, & ita nō ſoluitur affinitas ſoluto matrimonio per mortem perſonæ.

¶ Reſpondeo dicendū, q̄ relatio aliqua eſſe deſinit dupliciter. vno modo ex corruptiōe ſubditi. Alio modo ex ſubtractione cauſæ: ſicut ſimilitudo deſinit q̄n alter ſimilium moritur, vel q̄n qualitas quæ erat cauſa ſimilitudinis ſubtrahitur. Sunt autē quædā relationes quæ habēt pro cauſa actionē vel paſſionē, aut motum: vt in. 5. Meta. dicitur: quarum quædam cauſant̄ ex motu inquantū aliquid mouetur actu, ſicut ipſa relatio quæ eſt mouentis & moti: quædā autē inquantùm habēt aptitudinem ad motum, ſicut motiuum & mobile, dominus & ſeruus: quædā autē ex hoc q̄ aliquid priùs motū eſt, ſicut pater & filius, non ex hoc quod eſt generari, nunc adinuicem dicunt̄, ſed ex hoc quod eſt generatum eſſe: aptitudo autē ad motum & ipſum moueri tranſit: ſed motum eſſe perpetuū eſt, quia quod factum eſt nunquā deſinit eſſe factum. Et ideò paternitas & filiatio nunquam deſtruūtur per ſubtractionem cauſæ, ſed ſolùm per corruptionem ſubiecti per alterutrū extremorum. Et ſimiliter dicendū eſt de affinitate quę cauſat̄ ex hoc q̄ aliqui coniuncti ſunt, non ex hoc q̄ coniungunt̄: vnde non dirimit̄ manentibus illis perſonis inter quas affinitas eſt contracta, quāuis moriatur perſona ratione cuius contracta fuit.

¶ Ad primū ergo dicendum, q̄ coniunctio matrimonij cauſat affinitatem non ſolùm ex hoc quod eſt actu coniungi, ſed ſecundū hoc quod eſt priùs coniunctum eſſe.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̄ conſanguinitas non eſt ꝓxima cauſa affinitatis, ſed coniunctio ad conſanguineum non ſolùm quæ eſt, ſed quę fuit, & propter hoc rati o non ſequitur.

ARTICVLVS. III.

Vtrum illicitus concubitus affinitatē cauſet.

Ad tertium ſic proceditur. Videt̄ q̄ illicitus concubitus affinitatem non cauſet. Quia affinitas eſt quædam res honeſta:

ſta:ſed res honeſtæ non cauſantur ex inhoneſtis.ergo ex inhoneſto concubitu non poteſt affinitas cauſari. ¶ Præterea,vbi eſt conſanguinitas non poteſt eſſe affinitas,qa affinitas eſt proximitas perſonarum ex carnali copula proueniens omni carens parentela: ſed cõtingeret ad conſanguineos & ad ſeipſum eſſe affinitatẽ ſi illicitus concubitus affinitatẽ cauſaret,ſicut quãdo homo carnaliter cõſanguineã ſuam inceſtuoſè cognoſcit. ergo affinitas non cauſatur ex illicito concubitu. ¶ Præterea,illicitus concubitus eſt ſecundum naturam & contra naturã: ſed in illicito concubitu cõtra naturam non cauſatur affinitas vt iura determinant. ergo nec ex illicito concubitu ſecundum naturam tantùm.

¶ Sed contrà eſt, q̃ adhærens meretrici vnum corpus efficitur,vt patet.1.Cor.6.ſed ex hac cauſa matrimoniũ affinitatem cauſabat. ergo pari ratione illicitus concubitus. ¶ Præterea,carnalis copula eſt cauſa affinitatis, vt patet per definitionẽ affinitatis,quæ eſt talis,Affinitas eſt propinquitas perſonarũ ex carnali copula proueniens omni carens parẽtela: ſed carnalis copula eſt etiam in illicito concubitu.ergo illicitus concubitus affinitatem cauſat.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ ſecundum Philoſophum.8.Ethi.Cõiunctio viri & vxoris dicit naturalis principaliter propter prolis productionem, & ſecundariò propter operum communicationem, quorum primum pertinet ad matrimonium ratione carnalis copulæ, ſed ſecundũ inquantũ eſt quædam ſocietas in communẽ vitam. Primum autẽ horum eſt inuenire in qualibet carnali copula, vbi eſt commixtio ſeminũ, quia ex tali copula põt proles produci quãuis ſecunda deſit: & ideo quia matrimoniũ affinitatem cauſabat ſecundũ q̃ erat quædam carnalis cõmixtio, etiam fornicarius concubitus matrimonium cauſat, inquantũ habet aliquid de carnali coniunctione.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ in fornicario concubitu eſt aliquid naturale, quod eſt commune fornicationi & matrimonio,& ex hac parte affinitatem cauſat: aliud eſt ibi inordinatũ, per quod à matrimonio diuiditur, & ex hac parte affinitas nõ cauſatur:vnde affinitas ſemper honeſta remanet, quãuis cauſa aliquo modo ſit inhoneſta.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ non eſt inconueniens relationes ex oppoſito diuerſas eidem in eſſe ratione diuerſorũ: & ideò põt inter aliquas duas perſonas eſſe affinitas & conſanguinitas, non ſolũ per illicitum concubitũ,ſed etiã per licitum,ſicut cùm conſanguineus meus ex parte patris duxit in vxorem conſanguineam meam ex parte matris. Vnde cùm dicitur in definitione affinitatis,omni carens parentela, intelligendum eſt inquantũ huiuſmodi:nec tamen ſequitur, q̃ aliquis conſanguineã ſuam cognoſcens ſibiipſi ſit affinis,quia affinitas, ſicut cõſanguinitas diuerſitatẽ requirit,ſicut & ſimilitudo.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ concubitus contra naturam non habet cõmixtionẽ ſeminum quæ poſsit eſſe cauſa generationis:& ideò ex tali cõcubitu non cauſatur affinitas.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum ex ſponſalibus affinitas cauſetur.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ ex ſponſalibus nulla affinitas cauſari poſsit, quia affinitas eſt perpetuũ vinculum:ſed ſponſalia quandoq; ſeparãtur.ergo non poſſunt eſſe cauſa affinitatis. ¶ Præterea,ſi aliquis clauſtrum pudoris alicuius mulieris inuaſit & aperuit, ſed non peruenit ad operis conſummationẽ non contrahitur ex hoc affinitas: ſed talis eſt magis propinquus carnali copulæ q̃ ille qui ſponſalia contrahit. ergo affinitas non cauſat. ¶ Præterea, in ſponſalibus nõ fit niſi quędam ſponſio futurarum nuptiarum: Sed aliquãdo fit ſponſio futurarum nuptiarũ, & ex hoc non contrahitur aliqua affinitas:ſicut ſi fiat ante ſeptenniũ: vel ſi aliquis habens perpetuum impeditum tollens potentiam coëundi, alicui mulieri ſpõdeat futuras nuptias:aut ſi talis ſponſio fiat inter perſonas quibus nuptiæ per votum reddantur illicitæ, vel alio quocũq; modo:ergo ſponſalia non poſſunt eſſe cauſa affinitatis.

¶ Sed contrà eſt quod Alexan.Papa prohibuit mulierem quandã cuidã viro matrimonio coniungi, qa fratri ſuo fuerat deſponſata, quod nõ eſſet niſi per ſponſalia affinitas contraheretur. ergo &c.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ ſicut ſponſalia nõ habent perfectã rationẽ matrimonij,ſed ſunt quædam præparatio ad matrimoniũ,ita ex ſpõſalibus nõ cauſatur affinitas,ſicut ex matrimonio: ſed aliquid affinitati ſimile, quod dicitur publicæ honeſtatis iuſtitia, quæ impedit matrimonium,ſicut & affinitas, & ſecundũ eoſdem gradus:& definitur ſic, Publicæ honeſtatis iuſtitia eſt propinquitas ex ſponſalibus proueniẽs,robur trahens ex eccleſiæ inſtitutione propter eius honeſtatem, ex quo patet ratio nominis & cauſa,quia.ſ.talis propinquitas ab eccleſia inſtituta eſt propter honeſtatem.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ ſpõſalia non ratione ſui, ſed ratione eius ad quod ordinantur cauſant hoc genus affinitatis, quod dicitur publicæ honeſtatis iuſtitia:& ideò ſicut matrimonium eſt perpetuum vinculum,ita & prędictus affinitatis modus.

¶ Ad

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ vir & mulier efficiuntur in carnali copula vna caro per commixtionem ſeminum: vnde quantumcunq; clauſtrum pudoris inuadat vel frangat niſi commixtio ſeminum ſequatur non cõtrahitur ex hoc affinitas: ſad matrimonium affinitatem cauſat non ſolũ ratione carnalis copulæ, ſed etiam ratione ſocietatis coniugalis, ſecundum quam etiam matrimonium naturale eſt. Vnde & affinitas contrahitur ex ipſo contractu matrimonij per verba de preſenti ante carnalẽ copulã: & ſimiliter ex ſpõſalibus in quib⁹ fit quędã pactio cõiugalis ſocietatis, contrahit aliquid affinitati ſimile, vt publicæ honeſtatis iuſtitia.

¶ Ad tertium dicendum, quòd omnia impedimenta quæ faciunt ſponſalia non eſſe ſponſalia non permittunt ex pactione nuptiarum affinitatem fieri: vnde ſiue habens defectum ætatis, ſiue habens votum ſolenne continentiæ, aut aliquod huiuſmodi impedimentum ſponſalia de facto contrahat, ex hoc non ſequitur aliqua affinitas, quia ſponſalia nulla ſunt, nec aliquis affinitatis modus. Si tamen aliquis minor, frigidus vel maleficiatus habens impedimentum ante annos pubertatis poſt ſeptẽnium contrahat ſponſalia cum adulta, ex tali contractu contrahitur publicæ honeſtatis iuſtitia, quia adhuc non erat in actu impediendi, cùm in tali ætate puer frigidus & non frigidus quantùm ad actum illum ſit æqualiter impotens.

ARTICVLVS. V.

Vtrum affinitas ſit cauſa affinitatis.

Ad quintum ſic procedit. Videtur etiã q̃ affinitas ſit cauſa affinitatis. Quia Iulius Papa dicit, Conſanguineam relictam vxoris ſuæ nullus ducat vxorem: & in ſequenti cap. dicitur quòd duæ conſanguineorum vxores vni viro altera poſt alteram nubere prohibentur: ſed hoc non eſt niſi ratione affinitatis, quæ contrahitur ex coniunctione ad affinem. ergo affinitas eſt cauſa affinitatis.

¶ Præterea, carnalis commixtio coniungit, ſicut & carnalis propagatio, qui æqualiter computantur gradus affinitatis & conſanguinitatis: ſed conſanguinitas eſt cauſa affinitatis. ergo & affinitas. ¶ Præterea, quæcunq; vni & eidem ſunt eadem, ſibi inuicem ſunt eadem: ſed vxor viri alicuius efficitur eiuſdem attinentiæ cum omnibus conſanguineis viri. ergo & omnes conſanguinei viri ſui efficiuntur vnum cum omnibus qui attinent mulieri per affinitatem, & ſic affinitas eſt cauſa affinitatis.

¶ Sed contrà, ſi affinitas ex affinitate cauſatur, aliquis qui cognouiſſet duas mulieres neutram earum poſſet ducere in vxorem, quia ſecundũ hoc altera efficeretur alteri affinis: ſed hoc eſt falſum. ergo affinitas non cauſat affinitatem.

¶ Præterea, ſi affinitas ex affinitate naſceretur aliquis cõtrahens cum vxore defuncti fieret affinis omnib⁹ cõſanguineis prioris viri ad quos mulier habet affinitatem: ſed hoc non poteſt eſſe, quia maximè fieret affinis viro defuncto. ergo &c. ¶ Præterea, conſanguinitas eſt fortius vinculum quàm affinitas, ſed cõſanguinei vxoris non efficiuntur affines conſanguineis viri: ergo multo minùs affines vxoris efficientur eis affines, & ſic idem quod priùs.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ duplex eſt modus quo aliquid ex alio procedit. Vnus ſecundum quem aliquid procedit in ſimilitudem ſpeciei, ſicut ex homine generatur homo. Alius ſecundum quẽ non procedit ſimile in ſpecie, & hîc proceſſus ſemper eſt in inferiorẽ ſpeciem, vt patet in omnibus agentibus æquiuocè. Primus autem modus proceſsionis quotieſcunq; iteretur ſemper manet eadem ſpecies, ſicut ex homine generatur homo per actum generatiuæ virtutis & ex hoc generabitur homo, & ſic deinceps. Secundus autẽ modus ſicut in primo facit aliam ſpeciem, ita quotieſcũq; iteretur aliam ſpeciem facit, vt ex puncto per motum procedit linea non punctus, quia punctus motus facit lineam & ex linea linealiter mota non procedit linea, ſed ſuperficies, & ex ſuperficie corpus, & vltẽriùs per talem modum proceſſus aliquis eſſe non poteſt. Inuenimus autem in proceſſu attinentiæ duos modos quibus vinculũ huiuſmodi cauſatur. Vnus per carnis propagationem, & hic ſemper facit eandem ſpeciem attinentiæ. Alius per matrimonialem coniunctionem, & hęc facit aliam ſpeciem in principio ſicut patet, quòd cõiuncta matrimonialiter conſanguineo non fit conſanguinea, ſed affinis. Vnde ſi & ille modus procedendi iteratur non erit affinitas, ſed aliud attinentiæ genus. Vnde perſona quæ matrimonialiter affini coniungitur non eſt affinis, ſed eſt aliud genus affinitatis, quod dicitur ſecundum genus. Et rurſus ſi affini in ſecundo genere aliquis per matrimoniũ coniungatur, non erit affinis in ſecundo genere, ſed in tertio, vt hoc verſu ſuprà poſito oſtenditur:

Mutat nupta genus, ſed generata gradus.

& hæc duo genera olim erant prohibita propter publicæ honeſtatis iuſtitiam magis quàm propter affinitatem, quia deficiunt à vera affinitate, ſicut illa quæ ex ſpõſalibus contrahitur. Sed modò illa prohibitio ceſſauit & remanet ſub prohibitione ſolum primum genus affinitatis, in quo eſt vera affinitas.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd alicui viro conſanguineus vxoris ſuæ efficitur affinis in primo genere, & vxor eius in ſecundo: vnde

mortuo viro qui erat affinis non poterit eam ducere in vxorem propter ſecundum affinitatis genus. Similiter autem ſi aliquis viduam in vxorem ducat, conſanguineus prioris viri, qui eſt affinis vxori in primo genere efficitur affinis ſecundo viro in ſecundo genere, & vxor illius conſanguinei quæ eſt affinis vxori viri huius in ſecundo genere efficitur affinis viro in tertio genere: & quia tertium genus erat prohibitum propter honeſtatem quandam magis quàm propter affinitatem, ideò Canon dicit duas conſanguineorũ vxores vni viro alteram poſt alteram nubere publicæ honeſtatis iuſtitia contradicit, ſed talis prohibitio nunc ceſſauit.

¶ Ad ſecundũ dicendum, quòd quamuis carnalis coniunctio coniungat, non tamen eodem genere coniunctionis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd vxor viri efficitur eiuſdem attinentiæ cum conſanguineis viri quantùm ad gradum eundem, ſed non quantùm ad idem attinentiæ genus. Sed quia in oppoſitum ex rationibus quæ inducũtur videtur oſtendi, quòd nullum vinculum ex affinitate cauſetur, ad alias rationes reſpõdendum eſt, nè antiqua eccleſiæ prohibitio irrationalis videat.

¶ Ad quartum dicendum, quòd mulier non efficitur affinis in primo genere viro cui coniungitur carnaliter, vt ex prædictis patet. Vnde cõſequenter alij mulieri à viro eodẽ cognitæ non efficitur affinis in ſecundo genere: vnde nec decenti in vxorem vnam earum efficitur affinis alij in tertio genere affinitatis, & ita duas mulieres cognitas ab eodem viro, nec antiqua iura eidem ſucceſsiuè copulari prohibebant.

¶ Ad quintum dicendũ, quòd ſicut vir non eſt affinis vxori ſuæ in primo genere, ita nec efficitur affinis ſecundo viro eiuſdẽ vxoris in ſecundo genere, & ſic ratio non procedit.

¶ Ad ſexnum dicendum, quòd mediante vna perſona non coniungitur mihi alia niſi ex hoc quòd ei adiungitur. Vnde mediante muliere, quæ mihi eſt affinis nulla perſona fit mihi attinens, niſi quę illi mulieri adiungitur, quod non poteſt eſſe niſi per carnis propagationẽ ex ipſa, vel propter coniunctionem matrimonialem ad eam: & ẽ troq; modo aliqua attinentia mediante prædicta muliere ſecundum antiqua iura mihi proueniebat, quia filius eius etiam ex alio viro efficitur mihi affinis in eodem genere, ſed in alio gradu, vt ex regula priùs data patet: & iterum ſecundus vir eius efficitur mihi affinis in ſecundo genere. Sed alij conſanguinei illius mulieris non adiunguntur ei. Sed ipſa, vel adiungitur eis, ſicut patri & matri inquantùm procedit ab eis, vel principio eorundem, ſicut fratribus: vnde frater affinis mei vel pater non efficitur mihi affinis in aliquo genere.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum affinitas matrimonium impediat.

Ad ſextum ſic proceditur. Videtur quòd affinitas matrimonium non impediat. Nihil enim impedit matrimoniũ niſi quod eſt illi contrarium: ſed affinitas non contrariatur matrimonio, cùm ſit effectꝰ eius: ergo non impedit matrimonium. ¶ Prætereà, vxor per matrimonium efficitur res quędam viri, ſed conſanguinei defuncti viri ſuccedunt in rebus eius. ergo poſſunt ſuccedere in vxore ad quam tantũ manet affinitas, vt oſtenſum eſt. ergo affinitas non impedit matrimonium.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur Leuit. 18. Turpitudinem vxoris patris tui non reuelabis: ſed illa eſt tantùm affinis. ergo affinitas impedit matrimonium.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd affinitas præcedens matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum eâdem ratione qua & conſanguinitas. Sicut enim ineſt neceſsitas quædam cohabitandi conſanguineis adinuicem, ita & affinibus: & ſicut eſt quoddã amicitiæ vinculum inter conſanguineos, ita inter affines: ſed ſi affinitas mr̃imonio ſuperueniat non põt ipſum dirimere: vt. S. dictum eſt.

¶ Ad primum ergo dicendum, qꝺ affinitas non contrariatur matrimonio, ex quo cauſatur, ſed contrariatur matrimonio quod cum affine contrahendum eſſet, inquantùm impediret multiplicationem amicitiæ, & concupiſcentiæ repreſſionem, quæ per matrimonium quæruntur.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd res poſſeſſæ à viro non efficiuntur aliquid vnum cum ipſo viro, ſicut vxor efficitur vna caro cum ipſo. Vnde ſicut cõſanguinitas impedit matrimonium, vel coniunctionem ad virum, ita & ad vxorem viri.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum affinitas habeat per ſe gradus.

Ad ſeptimum ſic proceditur. Videtur qꝺ affinitas habeat etiã per ſeipſam gradus. Cuiuſlibet enim propinquitatis eſt accipere aliquos per ſe gradus: ſed affinitas propinquitas quædam eſt. ergo habet gradus per ſe ſine gradibus cõſanguinitatis ex quibus cauſatur. ¶ Prætereà, in litera dicitur, qꝺ ſoboles ſecundæ coniunctionis non poteſt tranſire ad conſortium affinitatis prioris viri: ſed hoc non eſſet niſi filius affinis etiã eſſet affinis. ergo affinitas habet per ſe gradus ſicut conſanguinitas.

¶ Sed contrà, affinitas ex conſanguinitate cauſatur. ergo & omnes gradus affinitatis cauſantur ex

tur ex gradibus conſanguinitatis, & ſic non habet per ſe aliquos gradus.

¶ Reſpondeo dicendum, ꝙ res non diuiditur diuiſione per ſe niſi ratione illius quod competit ſibi, ſecundum genus ſuum, ſicut animal per rationale & irrationale, non autẽ per album & nigrum: carnis autem propagatio per ſe comparatur ad conſanguinitatẽ, quia ex ea immediatè conſanguinitatis vinculũ contrahiť: ſed ad affinitatem non cõparaťniſi mediãte conſanguinitate quæ eſt cauſa eius: vnde cùm gradus attinentiæ per propagationem carnis diſtinguantur, diſtinctio graduũ per ſe & immediatè competit conſanguinitati, ſed affinitati mediãte conſanguinitate. Et ideò ad inueniendũ gradus affinitatis eſt regula generalis, ꝙ quoto gradu cõſanguinitatis attinet mihi vir, toto gradu affinitatis attinet mihi vxor.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd gradus in propinquitate attinentiæ non poſſunt accipi niſi ſecundum aſcenſum, & deſcenſum propagationis, ad quam non comparatur affinitas niſi mediante conſanguinitate: & ideò non habet affinitas gradus per ſe, ſed ſumptos iuxta gradus conſanguinitatis.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd filius affinis meæ ex alio matrimonio non per ſe loquendo, ſed quaſi per accidens dicebatur antiquitùs affinis: vnde prohibebaťà matrimonio magis propter publicæ honeſtatis iuſtitiã quàm propter affinitatem, & propter hoc etiã prohibitio nũc eſt reuocata.

ARTICVLVS. VIII.

Vtrum gradus affinitatis extendantur ſicut gradus conſanguinitatis.

Ad octauum ſic proceditur. Videtur ꝙ gradus affinitatis non extendantur ſicut gradus conſanguinitatis. Quia vinculum affinitatis eſt minùs forte quàm conſanguinitatis, cùm affinitas ex conſanguinitate cauſeť in diuerſitate ſpeciei, ſicut à cauſa æquiuoca: ſed quãto fortius eſt vinculum, tanto diutiùs durat. ergo vinculum affinitatis non durat vſq; ad tot gradus ad quot durat conſanguinitas. ¶ Præterea ius humanum debet imitari ius diuinum: ſed ſecundum ius diuinum aliqui gradus conſanguinitatis erant prohibiti, in quibus gradibus affinitas matrimonium non impediebat, ſicut patet de vxore fratris, quã aliquis poterat ducere in vxorẽ ipſo defuncto, non tamen propriam ſororem. ergo & nunc debet eſſe prohibitio æqualis de affinitate & cõſanguinitate.

¶ Sed contrà, ex hoc ipſo eſt mihi aliqua affinis quòd meo conſanguineo eſt cõiuncta. ergo in quocunq; gradu ſit vir mihi conſanguineus, in illo gradu eſt mihi affinis, & ſic gradus affinitatis computari debent in eodem numero, ſicut gradus conſanguinitatis.

¶ Reſpondeo dicendũ, ꝙ ex quo gradus affinitatis ſumuntur iuxta gradus conſanguinitatis oportet ꝙ tot ſint gradus affinitatis quot ſunt gradus cõſanguinitatis: ſed tñ quia affinitas eſt minus vinculum quã cõſanguinitas, faciliùs & olim & nunc diſpẽſatio fit in remotis gradibus affinitatis quàm in remotis gradibus cõſanguinitatis.

¶ Ad primum ergo dicendũ, ꝙ illa minoritas vinculi affinitatis reſpectu conſanguinitatis facit varietatẽ in genere attinẽtiæ non in gradib⁹: & ideò illa ratio non eſt ad propoſitum.

¶ Ad ſecundũ dicendum, ꝙ frater non poterat accipere vxorem fratris ſui, niſi in caſu. ſ. qñ moriebatur ſine prole, vt ſuſcitaret ſemẽ fratri ſuo, quod tunc requirebatur, qñ per propagationẽ carnis cultus religionis multiplicabatur, quod nunc locum non habet: & ſic patet ꝙ non ducebat eam vxorem quaſi generis propriam perſonam, ſed quaſi ſupplens defectum fratris ſui.

ARTICVLVS. IX.

Vtrum coniugium contractum inter affines vel conſanguineos ſemper ſit dirimendum.

Thom. 4. diſt. 41. ar. 5.

Ad nonum ſic procediť. Videť ꝙ coniugiũ qd' inter affines vel conſanguineos eſt contractũ non ſemper ſit per diuortium dirimendũ. Quia qd' Deus coniunxit homo non ſeparet: cũ ergo Deus facere intelligaťquod facit eccleſia q̃ qñq; tales ignoranter coniũgit, videť ꝙ ſi poſtmodũ in notitiã veniãt non ſunt ſeparãdi. ¶ Præterea, fauorabilius eſt vinculũ mrimonij q̃ dñij: ſed homo ꝑ longi tem poris præſcriptionẽ acquirit dñium in re cuius nõ erat dñs. ergo per diuturnitatẽ tẽporis mrimoniũ ratificať, etiã ſi priùs ratũ non fuit. ¶ Præterea, de ſimilibus ſimile eſt iudiciũ: ſed ſi matrimoniũ eſſet dirimendũ propter conſanguinitatẽ, tũc in caſu illo qñ duo fratres habẽt duas ſorores in vxores, ſi vnus ſeparaťpropter conſanguinitatẽ, & alius pari ratione ſeparari deberet, quod non videť. ergo matrimoniũ non eſt ſeparandũ propter affinitatẽ & conſanguinitatem.

¶ Sed cõtrà, conſanguinitas & affinitas impediunt contrahendum, & dirimunt contractum. ergo ſi probatur affinitas vel conſanguinitas ſeparandi ſunt, etiam ſi de facto contraxerunt.

¶ Reſpondeo dicendũ, ꝙ cũ oĩs cõcubitus præter licitũ matrimoniũ ſit pctũ mortale, quod eccleſia omnibus modis impediri conať, ad ipſam pertinet eos inter quos non põt eſſe verũ matri

moniũ ſeparare, & p̃cipuè cõſanguineos & affines, qui ſine inceſtu cõtrahere nõ p̃nt carnal'r. ¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ eccleſia quãuis dono & authoritate diuina fulciat, tñ inquantùm eſt hominum congregatio aliquid de defectu humano in actibus eius peruenit quod nõ eſt diuinum, & illa coniuctio quæ fit in facie eccleſiæ impedimentis ignoratis non habet inſeparabilitatem ex authoritate diuina, ſed eſt cõtra authoritatẽ diuinã errore hominũ inducta qui excuſat à peccato, cùm ſit error facti quandiu manet: & propter hoc q̃ impedimentũ ad notitiã peruenit eccleſiæ debet prædictam coniunctionem ſeparare.

¶ Ad ſecundũ dicendum, q̃ illa q̃ ſine p̃cõ eſſe nõ poſſunt nulla p̃ſcriptiõe firmant: qa, vt Inn. dicit, Diuturnitas tẽporis non minuit p̃cm, ſed auget, nec ad hoc facit aliquid fauor mr̃imonij qd' inter illegitimas perſonas eſſe non poterat.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ res inter alios acta aliis non præiudicat in foro contentioſo: vnde quãuis frater repellatur à matrimonio vnius ſororum ex cauſa conſanguinitatis, non propter hoc ſeparat eccleſia aliud matrimonium quod non accuſatur: ſed in foro cõſcientiæ non oportet q̃ ſemper obligetur ad hoc alius frater ad dimittendũ vxorem ſuã, qã frequẽter tales accuſationes ex maleuolentia procedunt, & per falſos teſtes probãtur. Vnde non oportet q̃ conſcientiam ſuam informet ex his quæ circa aliud matrimoniũ ſunt facta. Sed diſtinguendũ videt in hoc, qa aut habet certã cognitionem de impedimẽto matrimonij, aut opinionẽ, aut neutrum. Si primo modo, nec exigere, nec reddere debitum debet: ſi ſecundo modo, debet reddere, ſed non exigere: ſi tertio poteſt reddere & exigere.

ARTICVLVS. X.

Vtrum ad ſeparationem matrimonij contracti inter affines & conſanguineos ſit procedendum per viam accuſationis.

Ad decimum ſic proceditur. Videtur q̃ ad ſeparationẽ matrimonij quod eſt inter affines & conſanguineos contractũ non ſit procedendũ per viam accuſationis, quia accuſationẽ p̃cedit inſcriptio qua aliquis ſe ad talionem obligat ſi in probatione defecerit: ſed hæc non requiritur quando de matrimonij ſeparatiõe agitur. ergo ibi locum non habet accuſatio. ¶ Prætereà, in cauſa matrimonij audiuntur ſolùm propinqui, vt in litera dicitur: ſed in accuſationibus audiũtur etiam extranei. ergo in cauſa ſeparatiõis matrimonij nõ agitur per viam accuſationis. ¶ Prætereà ſi matrimoniũ accuſari deberet, tunc præcipuè hoc eſſet faciendũ q̃ minùs difficile eſt qd' ſeparat: ſed hoc eſt q̃ ſunt ſpõſalia tm̃ cõtracta, non autem tũc accuſat mr̃imoniũ. ergo nunq̃ de cętero debet fieri accuſatio. ¶ Prætereà, ad accuſandũ non p̃cluditur via alicui p hoc q̃ nõ ſtatim accuſat ſed hoc fit in matrimonio, quia ſi primò taceat quãdo matrimoniũ contrahebat non põt poſteà mr̃imoniũ accuſare quaſi ſuſpect⁹. ergo &c.

¶ Sed cõtrà, omne illicitũ põt accuſari: ſed matrimonium affiniũ vel conſanguineorum eſt illicitum. ergo de eo poteſt eſſe accuſatio.

¶ Reſpõdeo dicendũ, q̃ accuſatio ad hoc eſt inſtituta nè aliqs ſuſtineat innocẽs q̃ culpã habet, ſicut aũt ex ignorãtia facti contingit q̃ aliqs hõ reputat innocẽs qui ĩ culpa eſt, ita ex ignorãtia alicuius circunſtãtiæ cõtingit q̃ aliqd' factũ reputatur licitũ, qd' eſt illicitũ: & ideò ſicut homo accuſat q̃q;, ita & factũ ip̃m accuſari põt, & ſic mr̃imoniũ accuſat, qñ, ꝓpter ignorantiã impedimenti æſtimatur legitimũ quod eſt illegitimũ.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ obligatio ad pœnam talionis habet locũ qñ accuſat perſona de crimine, quia tunc agitur ad punitionẽ eius: ſed qñ accuſat factũ, tũc non agit ad pœnã faciẽtis, ſed ad impediendũ quod eſt illicitum: & ideò in matrimonio accuſator non ſe obligat ad aliquã pœnam: ſed talis accuſatio põt & verbis & ſcripto fieri, ita quòd exprimatur & perſona accuſans matrimonium quod accuſatur, & impedimentum propter quod accuſatur.

¶ Ad ſecundum dicendũ, q̃ extranei non poſſunt ſcire conſanguinitatem niſi per conſanguineos, de quibus probabilius eſt q̃ ſciant. Vnde qñ ipſi tacent ſuſpitio habetur cõtra extraneũ, q̃ ex maleuolentia procedat, niſi per conſanguineos probare voluerit: vnde repellitur ab accuſatione quando ſunt conſanguinei qui tacent, & per quos probare non poteſt: ſed conſanguinei quantuncunque ſint propinqui non repellentur ab accuſatione quando accuſatur matrimonium propter aliquod impedimentũ, quod impedit contrahendum, & dirimit contractum: ſed quãdo accuſatur ex hoc q̃ dicitur non fuiſſe contractum, tunc parentes tanquam ſuſpecti ſunt repellendi, niſi ex parte illius qui eſt inferior dignitate & diuitiis, de quib⁹ probabiliter æſtimari poteſt quòd libẽter vellent quòd matrimonium ſtaret.

¶ Ad tertiũ dicendum, q̃ ſi matrimoniũ nondum eſt cõtractũ, ſed ſpõſalia tm̃, non põt accuſari, qa non accuſat quod non eſt: ſed põt denũtiari impedimentum nè matrimoniũ cõtrahat.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ille qui tacuit primò quandoq; auditur poſteà ſi velit matrimoniũ accuſare, qñq; repellit, qd' patet ex Decre. quę ſic dicit, Si poſt contractũ aliqs accuſator appareat cũ non prodierit in publicum, qñ ſcd'm cõſuetudinẽ in eccleſia ędebat, vtrum vox

ſuæ

ſuæ accuſationis debeat admitti meritò quæri poteſt. Super quo reſpondemus, quòd ſi tempore denuntiationis præmiſſæ is quæ iam coniunctos impedit extra diœceſim exiſtebat, vel aliâs denuntiatio non potuit ad eius deuenire notitiam: vt puta, ſi nimiæ infirmitatis feruore laborabat, ſeu ſanæ mentis patiebatur exilium, vel in annis erat tam teneris conſtitutus, quòd ad comprehenſionem talium eius ætas ſufficere non valebat, ſeu alia cauſa legitima fuerit impeditus, eius accuſatio debet audiri: alioquin tanquàm ſuſpenſus eſt proculdubiò repellendus, niſi firmauerit iuramento quòd poſt didicerit ea quæ obiecerit, & ad hoc ex malitia non procedat.

ARTICVLVS. XI.

Vtrum ad ſeparationem matrimonij contracti inter affines & conſanguineos procedi debeat per teſtes.

Ad vndecimum ſic procedit. Videtur q̃ in tali cauſa nõ ſit procedendũ per teſtes ſicut in aliis cauſis, qa in aliis cauſis adducuntur ad teſtificandũ quicunque ſunt omni exceptione maiores. ergo &c. ¶ Prætereà, teſtes ſuſpecti de priuato odio vel amore à teſtimonio repellũtur: ſed maximè poſſunt propinqui eſſe ſuſpecti de amore reſpectu vnius partis, & odio ad partem alterã. ergo non eſt audiendũ eorum teſtimonium. ¶ Prætereà, matrimoniũ eſt fauorabilius q̃ alię cauſę in quibus de rebus purè corporalibus agitur: ſed in illis non põt idem eſſe teſtis & accuſator. ergo in matrimonio videtur q̃ non conueniẽter in cauſa iſta per teſtes procedatur.

¶ Sed contrà, teſtes inducuntur in cauſis vt ſuper his de quib⁹ dubitatur fiat iudici fides: ſed ita facienda eſt iudici fides in cauſa iſta ſicut in aliis cauſis, qa non debet præcipitare ſententiã de eo quod non conſtat. ergo procedẽdum eſt hic ex teſtibus ſicut in aliis cauſis.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ in hac cauſa oportet q̃ per teſtes veritas patefiat ſicut & in aliis, tñ vt luriſtæ dicunt, in hac cauſa multa ſpecialia inueniuntur. ſ. q̃ idem põt eſſe accuſator & teſtis, & q̃ non iuratur de calumnia, cùm ſit cauſa quaſi ſpiritualis, & q̃ conſanguinei admittũtur ad teſtificãdum, & q̃ non obſeruatur omninò ordo iudiciarius: quia denuntiatione facta cõtumax põt excõicari lite non conteſtata: & valet hoc teſtimonium de auditu, & poſt publicationem teſtium teſtes poſſunt induci, & hoc totum eſt vt pcẽtm impediat, qd' in tali coniũctione eſſe põt.

¶ Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

QVAESTIO. LVI.

De impedimento cognationis ſpiritualis.

DEinde conſiderandum eſt de impedimento cognationis ſpiritualis. Circa quod quæruntur quinque. Primò, Vtrum ſpiritualis cognatio matrimonium impediat. Secundò, ex qua cauſa contrahatur. Tertiò, inter quos. Quartò, Vtrum tranſeat à viro in vxorem. Quintò, Vtrũ tranſeat ad filios carnales patris.

ARTICVLVS. I.

Vtrum ſpiritualis cognatio impediat matrimonium.

Thom. 4. Diſt. 42. q. 1. ar. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic procedit. Videt q̃ ſpiritualis cognatio matrimonium non impediat. Matrimoniũ enim non impedit niſi quod contrariatur alicui bono matrimonij: ſed ſpiritualis cognatio non contrariatur alicui bono matrimonij: ergo non impedit matrimonium. ¶ Prætereà, impedimentum perpetuum matrimonij non poteſt ſtare ſimul cum matrimonio: ſed cognatio ſpiritualis ſtat ſimul aliquando cum mrimonio, vt in litera dicit: ſicut cùm aliquis in caſu neceſsitatis filium baptizat, qa tunc fit vxori ſuæ ſpirituali cognatione coniunctus, nec tñ matrimonio ſeparat. ergo ſpũalis cognatio mrimoniũ non impedit. ¶ Prætereà, vnio ſpiritus non trãſit in carnẽ: ſed matrimonium eſt carnalis coniunctio. ergo cũ cognatio ſpũalis ſit vnio ſpũs, non põt tranſire ad matrimoniũ impediendũ. ¶ Prætereà, contrariorum non ſunt idem effectus: ſed ſpiritualis cognatio videtur eſſe cõtraria diſparitati cultus, cũ ſpiritualis cognatio ſit propinquitas proueniẽs ex datione ſacri, vel tentione ad idem: diſparitas autem cultus conſiſtit in ſacri carentia, vt priùs dictum eſt: cùm ergo diſparitas cultus matrimonium impediat, videtur q̃ ſpiritualis cognatio non habeat hunc effectum.

¶ Sed contrà, quanto aliquod vinculũ ſanctius eſt tanto magis eſt cuſtodiendũ: ſed vinculũ ſpirituale eſt ſanctius q̃ corporale: cùm ergo vinculum propinquitatis corporalis matrimoniũ impediat: videt etiã q̃ cognatio ſpũalis idẽ faciat.

¶ Prętereà, in matrimonio cõiunctio aĩarum eſt principalior q̃ cõiunctio corporũ, qa præcedit ipſam. ergo multo fortiùs ſpũalis cognatio matrimonium impedire poteſt q̃ carnalis.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ ſicut per carnalẽ propagationem homo accipit eſſe naturæ, ita per ſacra accipit eſſe ſpiritualis gr̃æ: vnde ſicut vinculum, quod ex carnis propagatione contrahit

eſt homini naturale inquantū eſt res quædā naturæ, ita vinculū quod contrahit̄ ex ſacrorum ſuſceptione eſt aliquo modo naturale alicui in quantū eſt membrū eccleſię: & ideò ſicut carnalis cognatio impedit matrimoniū, ita ſpiritualis ex eccleſiæ ſtatuto. Tamen diſtinguendū eſt de ſpirituali cognatione, quia aut præceſsit matrimonium, aut ſequitur: ſi præceſsit impedit contrahendum, & dirimit contractum: ſi ſequitur tunc non dirimit vinculū matrimonij. Sed quātùm ad actum matrimonij eſt diſtinguendum, quia aut ſpiritualis cognatio inducit̄ cauſa neceſsitatis, ſicut pater baptizat filium in articulo mortis, & tunc non impedit actum matrimonij ex neutra parte: aut inducitur extra caſum neceſsitatis ex ignorantia, & tunc ſi ille ex cuius actu inducitur diligentiam adhibuit, eſt eadem ratio ſicut & de primo: aut ex induſtria extra caſum neceſsitatis, & tunc ille ex cuius actu inducitur amittit ius petēdi debitum, ſed tamen debet reddere ſi petatur, quia ex culpa eius nō debet aliquod incōmodum alius reportare.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis ſpiritualis cognatio non impediat aliquod de principalibus bonis matrimonij, tamen impedit aliquod de ſecundariis bonis, quod eſt amicitiæ multiplicatio, quia ſpiritualis cognatio eſt ſufficiens ratio amicitiæ per ſe: vnde oportet q̄ ad alios per matrimonium familiaritas & amicitia quæratur.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd matrimoniū eſt vinculum perpetuum: & ideò nullum impedimentum ſuperueniens poteſt ipſum dirimere: & ſic quandoq; contingit quòd matrimonium & matrimonij impedimentum ſtant ſimul, non autem ſi impedimentum præcedit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in matrimonio non eſt tantùm coniunctio corporalis, ſed etiam ſpiritualis: & ideò propinquitas ſpiritus ei impedimentum præſtat ſine hoc quòd propinquitas ſpiritualis tranſire debeat in carnalem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non eſt inconueniens quòd duo contraria adinuicem contrarientur eidem, ſicut magnum & paruum æquali: & ſic diſparitas cultus, & ſpiritualis cognatio matrimonio repugnant, quia in vno eſt maior diſtantia, in altero maior propinquitas quàm matrimonium requirat: & ideò ex vtraq; parte matrimonium impedit.

ARTICVLVS. II.

Vtrum per ſolum baptiſmum ſpiritualis propinquitas contrahatur.

Ad ſecundū ſic procedit̄. Videt̄ q̄ per ſolum baptiſmū ſpūalis ꝓpinquitas contrahat̄. Sicut enim ſe habet corporalis cognatio ad corporalē generationē, ita ſpūalis ad ſpūalem: ſed ſolus baptiſmus dicit̄ ſpūalis generatio. ergo per ſolū baptiſmū contrahitur ſpūalis cognatio, ſicut & per ſolā generationem carnalem carnalis cognatio. ¶ Præterea, ſicut in cōfirmatione imprimit̄ character, ita in ordine: ſed in ſuſceptione ordinis nō ſequitur ſpiritualis cognatio. ergo nec ex cōfirmatione, & ſic ſolùm ex baptiſmo. ¶ Præterea, ſacramenta ſunt digniora ſacramentalibus: ſed ex quibuſdā ſacramentis ſpiritualibus cognatio non ſequitur, ſicut patet in extrema vnctione. ergo multo minùs ex catechiſmo, vt quidam dicunt. ¶ Præterea. inter ſacramentalia baptiſmi multa alia præter catechiſmum numerantur. ergo ex catechiſmo non magis contrahitur ſpiritualis cognatio quàm ex aliis. ¶ Præterea, oratio non eſt minùs efficax ad promouendū in bonum quàm inſtructio vel catechizatio: ſed ex oratione non contrahitur ſpiritualis cognatio. ergo nec ex catechiſmo. ¶ Præterea, inſtructio quæ fit baptizatis per prædicationē non minùs valet quàm illa quæ fit nondum baptizatis: ſed ex prædicatione non contrahitur aliqua cognatio ſpiritualis. ergo nec ex catechiſmo.

¶ Sed contra. 1. Cor. 4. In Chriſto Ieſu per Euangelium ego vos genui. & ſic ſpiritualis generatio cauſat ſpiritualem cognationē. ergo ex prædicatione Euangelij & inſtructione fit ſpiritualis cognatio, & non ſolùm ex baptiſmo. ¶ Præterea, ſicut per baptiſmum tollitur peccatū originale, ita per pœnitentiam actuale. ergo ſicut baptiſmus cauſat ſpiritualem cognationem, ita & pœnitentia. ¶ Præterea, pater nomen cognationis eſt: ſed per pœnitentiam, & doctrinam, & curam paſtoralem, & multa huiuſmodi aliquis dicitur alteri ſpiritualis pater. ergo ex multis aliis præter baptiſmum & confirmationem ſpiritualis cognatio contrahitur.

¶ Reſpōdeo dicendū, q̄ circa hoc eſt multiplex opinio, quidā dicunt q̄ ſpūalis regeneratio ſicut per ſeptiformem Spūs ſancti gr̄am datur, ita per ſeptē efficitur, incipiendo à primo pabulo ſalis ſacri vſq; ad confirmationem per epiſcopum factā, & per quodlibet horum ſeptē ſpūalis cognatio contrahitur. Sed illud non videtur rationabile, q̄a cognatio carnalis non contrahitur niſi per actum generationis completum: vnde etiam affinitas non contrahit̄ niſi facta cōmixtione ſeminū, ex qua p̄ōt ſequi generatio carnalis: ſpūalis autē generatio nō perficit̄ niſi per aliquod ſacr̄m: vnde nō videt̄ cōueniēs q̄ ſpūalis cognatio cōtrahat̄ niſi per aliquod ſacr̄m. Et ideò alij dicūt q̄ per tria tm̄ ſacra ſpūalis cognatio cōtrahit̄. ſ. per catechiſmū, baptiſmū, & confirmationem. Sed iſti propriā vocem videntur ignorare, q̄a catechiſmus nō eſt ſacramentū: ſed

ſacramētale

ſacramẽtale. Et ideò alij dicunt q̃ tantũ per duo ſacra contrahit. ſ. p cõfirmationẽ & baptiſmũ, & hæc eſt opinio cõior: tamẽ de catechiſmo horũ quidã dicũt, q̃ eſt debile impedimẽtũ, qa impedit contrahendũ, ſed non dirimit contractũ.

¶ Ad primũ ergo dicendum, q̃ duplex eſt carnalis natiuitas. Prima in vtero, in qua adhuc quod natum eſt, eſt adeò debile q̃ nõ poſsit extrà exponi ſine periculo, & huic natiuitati aſsimilatur regeneratio per baptiſmũ, in quo regeneratur aliquis adhuc quaſi fouendus intra vterum eccleſiæ. Secũda eſt natiuitas ex vtero quãdo iam quod natum erat in vtero tantùm roboratum eſt q̃ poteſt ſine periculo exponi exterioribus quæ nata ſunt corrumpere: & huic aſsimilatur confirmatio per quam homo roboratus exponitur in publicum ad confeſsionẽ nominis Chriſti: & ideò cõgruè per vtrũq; iſtorũ ſacrorum contrahitur ſpiritualis cognatio.

¶ Ad ſecundum dicẽdum, q̃ per ordinis ſacrm̃ non fit alia regeneratio, ſed quædam promotio poteſtatis, & propterea mulier non ſuſcipit ordinem, & ſic non poteſt aliquod impedimentũ præſtari matrimonio: & ideò talis cognatio nõ computatur.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ in catechiſmo fit quædam profeſsio futuri baptiſmi, ſicut in ſponſalibus quẽdã ſponſio futurarũ nuptiarum: vnde ſicut in ſponſalibus contrahitur quidam modus propinquitatis, ita in catechiſmo ad minus impediens contrahendum, vt quidam dicunt, non autem in ſacramentis aliis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd talis profeſsio fidei non fit in aliis ſacramẽtalibus baptiſmi ſicut in catechiſmo: & ideò non eſt ſimilis ratio.

¶ Et ſimiliter dicendum ad quintum de oratione, & ad ſextum de prædicatione.

¶ Ad ſeptimũ dicendum, q̃ Apoſtolus eos ad fidem inſtruxerat per modũ catechiſmi, & ſic aliquo modo talis inſtructio habebat ordinem ad ſpiritualem generationem.

¶ Ad octauum dicendũ, q̃ per ſacrm̃ pn̄iæ non contrahit̃ propriè loquẽdo ſpũalis cognatio: vnde filius ſacerdotis põt cõtrahere cũ illa quã ſacerdos in cõfeſsione audit: aliâs filius ſacerdotis nõ inueniret in tota parochia mulierẽ cum qua cõtrahere poſſet: nec obſtat q̃ per pn̄iam tollit̃ pctm̃ actuale, qa hoc non eſt per modũ regenerationis, ſed magis per modũ ſanationis. Sed tñ per pn̄iam contrahitur quoddam fœdus inter mulierem & ſacerdotẽ confitentẽ ſpũali cognationi ſimile, vt tantùm peccet eam carnaliter cognoſcens, ac ſi eſſet ſua ſpũalis filia: & hoc ideò, qa maxima familiaritas eſt inter ſacerdotẽ & cõfitentem, & ob hoc iſta prohibitio eſt inducta, vt tollatur peccandi occaſio.

¶ Ad nonum dicendũ, q̃ pater ſpũalis dicitur ad ſimilitudinẽ patris carnalis: pater autem carnalis, vt Philoſophus dicit in. 8. Ethi. tria dat filio, eſſe, nutrimentũ, & inſtructionẽ: & ideò ſpiritualis pater aliquis alicuius dicit̃ ratione alicuius horum triũ: tñ ex hoc q̃ eſt ſpũalis pater nõ habet ſpiritualem cognationem niſi conueniat cum patre, quantùm ad generationẽ per quam eſt eſſe: & ſic etiã põt ſolui octauũ qd' præceſsit.

ARTICVLVS. III.

Vtrum cognatio ſpiritualis contrahatur inter ſuſcipientem ſacramentum baptiſmi & leuantem de ſacro fonte.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur q̃ cognatio ſpiritualis non cõtrahatur inter ſuſcipientẽ ſacrm̃ baptiſmi, & leuantem de ſacro fonte. Quia in generatione carnali contrahitur propinquitas ſolũ ex parte eius cuius ſemine generatur proles, non autẽ ex parte eius qui filiũ natũ ſuſcipit. ergo nec ſpiritualis cognatio contrahit̃ inter eum qui ſuſcipit de ſacro fonte, & eum qui ſuſcipitur. ¶ Prætereà, ille qui in ſacro fonte leuat anadechus à Dionyſio dicitur: & ad eius officium ſpectat puerum inſtruere: ſed inſtructio non eſt ſufficiens cauſa ſpiritualis cognationis, vt dictum eſt. ergo nulla cognatio contrahitur inter eum & illum qui de ſacro fonte leuatur. ¶ Prætereà, poteſt cõtingere q̃ aliquis leuet aliquem de ſacro fonte antequàm ipſe ſit baptizatus, ſed ex hoc non contrahitur aliqua ſpiritualis cognatio, qa ille qui non eſt baptizatus non eſt capax alicuius ſpiritualitatis. ergo aliquem leuare de ſacro fonte non ſufficit ad ſpiritualem cognationem contrahendam.

¶ Sed cõtrà eſt definitio ſpũalis cognationis ſuprà inducta & authoritates q̃ ponũtur in litera.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ ſicut in generatione carnali aliquis naſcitur ex matre & patre, ita in generatione ſpirituali aliquis renaſcitur filiꝰ Dei ſicut patris, & eccleſiæ ſicut matris: ſicut autem ille qui ſacramentũ confert gerit perſonam Dei cuius inſtrumentum & miniſter eſt, ita ille qui baptizatum ſuſcipit de ſacro fonte aut confirmandum tenet, gerit perſonam eccleſiæ: vnde ad vtrunq; ſpiritualis cognatio contrahitur.

¶ Ad primum ergo dicendum: quòd non tantùm pater ex cuius ſemine generatur proles habet cognationem carnalem ad natum, ſed etiã mater quę materiã ſubminiſtrat, & in cuius vtero generatur: & ita etiam anadechus qui baptizandum vice totius eccleſiæ offert & ſuſcipit, & confirmãdum tenet, ſpiritualem cognationem contrahit.

¶ Ad ſecundũ dicendum, q̃ non ratione inſtructionis debitæ, ſed ratione generationis ſpũalis

ad quã cooperaꝝ, cognationẽ ſpũalem cõtrahit.

¶ Ad tertiũ dicendũ, ꝙ non baptizatus nõ põt aliquẽ leuare de ſacro fonte, cùm non ſit membrum eccleſiæ, cuius typum gerit in baptiſmo ſuſcipiens, nec tamen aliquam cognationẽ ſpiritualem contrahere põt, quia eſt expers ſpũalis vitæ, in quã homo primò per baptiſmũ naſcit.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum cognatio ſpiritualis tranſeat à viro in vxorem.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur ꝙ cognatio ſpiritualis non tranſeat à viro in vxorem, quia ſpiritualis vnio & corporalis ſunt diſparatæ & diuerſorum generum. ergo mediãte carnali coniunctione quę inter virum & vxorem eſt, non tranſitur ad ſpiritualem cognationem. ¶ Præterea, Magis conueniunt in ſpirituali generatione, quæ eſt cauſa ſpiritualis cognationis pater & mater ſpiritualis, quã vir qui eſt ſpiritualis pater, & vxor: ſed pater & mater ſpiritualis nullam ex hoc ſpiritualem cognationẽ contrahunt: ergo nec vxor cõtrahit aliquam ſpiritualem cognationem ex hoc quòd vir eius fit pater alicuius ſpiritualis.

¶ Præterea, poteſt contingere quòd eſt baptizatus vir, & vxor non eſt baptizata, ſicut quando eſt ab infidelitate cõuerſus ſine alterius coniugis conuerſione: ſed ſpiritualis cognatio non poteſt peruenire ad non baptizatum. ergo non tranſit ſemper de viro ad vxorem. ¶ Præterea, vir & vxor poſſunt aliquem ſimul de fonte leuare. ſi ergo ſpiritualis cognatio à viro tranſiret in vxorem, ſequeretur quòd vterq; coniugum eſſet bis pater & mater ſpiritualis eius, quod eſt inconueniens.

¶ Sed contrà, bona ſpũalia magis multiplicabilia ſunt quàm corporalia: ſed cõſanguinitas corporalis viri tranſit ad vxorem per affinitatem. ergo multo magis ſpiritualis.

¶ Reſpondeo dicendum, ꝙ aliquis poteſt fieri alicuius cõpater dupliciter. Vno modo per actum alterius qui baptizat vel in baptiſmo ſuſcipit filium eius, & ſic cognatio ſpiritualis non tranſit à viro in vxorẽ, niſi fortè ille ſit filius vxoris, quia tunc directè vxor contrahit cognationem ſpiritualem, ſicut & vir. Alio modo per actum proprium ſitut cùm leuat filium alterius de ſacro fonte, & ſic cognatio ſpiritualis tranſit ad vxorem quam iam carnaliter cognouit, non autem ſi nondum ſit matrimonium cõſummatum, quia nondum effecti ſunt vna caro, & hoc eſt per modum cuiuſdam affinitatis: vnde etiã pari ratione videtur tranſire ad mulierem quæ eſt carnaliter cognita quamuis non ſit vxor: vnpe verſus, Quæ mihi, vel cuius natum mea fonte leuauit: Hæc mea commater, fieri mea non valet vxor. Si qua meæ natum non ex me fonte leuauit: Hanc poſt fata meæ non inde vetabor habere.

¶ Ad primum ergo dicẽdum, ꝙ ex hoc ꝙ ſunt diuerſorum generum vnio corporalis & ſpiritualis poteſt concludi quòd vna non eſt altera: non autem quòd vna non poſsit eſſe cauſa alterius, vel per ſe vel per accidens.

¶ Ad ſecundum dicendum, ꝙ pater ſpũalis & mater ſpiritualis eiuſdem non cõiunguntur in cognatione ſpirituali niſi per accidens, quia ad hoc vnus per ſe ſufficeret. Vnde non oportet ꝙ ex hoc aliqua cognatio ſpũalis inter eos naſcatur, quin poſsit eſſe inter eos matrimonium: vnde verſus, Vnus ſemper erit compatrũ ſpũalis, Alter carnalis, non fallit regula talis: ſed per matrimonium fit & vir & vxor vna caro per ſe loquendo: & ideò non eſt ſimile.

¶ Ad tertium dicendũ, ꝙ ſi vxor non ſit baptizata, nõ peruenit ad eam ſpiritualis cognatio propter hoc ꝙ non eſt capax, non ex hoc quòd non poſsit per matrimonium traduci ſpiritualis cognatio à viro in vxorem.

¶ Ad quartum ergo dicendum, ꝙ ex quo inter patrem ſpiritualem & matrem non cõtrahitur aliqua cognatio ſpũalis, nihil prohibet quin vir & vxor ſimul aliquẽ de ſacro fonte leuent, nec eſt inconueniens ꝙ vxor ex diuerſis cauſis efficiatur mater ſpiritualis eiuſdem: ſicut etiam poteſt eſſe ꝙ eſt affinis & conſanguinea eiuſdem per carnalem propinquitatem.

ARTICVLVS. V.

Vtrum cognatio ſpiritualis trãſeat ad filios carnales patris ſpiritualis.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur ꝙ non tranſeat ad filios carnales patris ſpiritualis, quia ſpirituali cognationi non aſsignãtur gradus: eſſent autem gradus ſi tranſirent à patre in filium, quia perſona generata mutat gradũ, vt. ſ. dictum eſt. ergo non tranſit ad filios carnales patris ſpiritualis. ¶ Præterea, pater eodem gradu attinet filio, & frater fratri: ſi ergo cognatio ſpiritualis tranſit à patre in filium, eãdem ratione tranſibit à fratre in fratrem, quod falſum eſt.

¶ Sed cõtrà eſt qd' in litera ꝓbat ꝓ authoritatẽ.

¶ Reſpondeo dicendum, ꝙ filius eſt aliquid patris, & non econuerſò: vt dicit in. 8. Ethi. & ideò ſpiritualis cognatio tranſit à patre in filium & non econuerſò: & ſic patet ꝙ tres ſunt cognationes ſpirituales. Vna quæ dicitur ſpiritualis paternitas, quæ eſt inter patrem & filium ſpiritualem. Alia quæ dicitur compaternitas quæ eſt inter patrem ſpiritualem & carnalem eiuſdem.

Tertia

Tertia autem dicitur ſpiritualis fraternitas, quę eſt inter filiũ ſpiritualem & filios carnales eiuſdem patris, & quælibet harũ impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum.

¶Ad primum ergo dicendũ, quòd perſona addita per carnis propagationem facit gradum reſpectu illius perſonæ quæ eodẽ genere attinet, non autem reſpectu eius quæ attinet in alio genere: ſicut filius attinet in eodẽ gradu vxori patris in quo & pater, quãuis alio genere attinentiæ: ſpiritualis autem cognatio eſt alterius generis quã carnalis: & ideò nõ in eodem gradu attinet filius ſpiritualis filio naturali patris ſui ſpiritualis, in quo attinet ei pater eius, quo mediãte cognatio ſpiritualis tranſit: & ita non oportet q̃ ſpiritualis cognatio habeat gradum.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd frater non eſt aliquid fratris, ſicut filius eſt aliquid patris: ſed vxor eſt aliquid viri, cũ quo effecta eſt vnũ corpus: & ideò à fratre in fratrem nõ tranſit, ſiue ſit ante genitus ſiue poſt fraternitatem ſpiritualẽ.

QVAESTIO. LVII.

De cognatione legali quæ eſt per adoptionem.

DEinde conſiderandum eſt de cognatione legali quæ eſt per adoptionẽ. Circa quod quærũtur tria. Primò, quid ſit adoptio. Secundò, Vtrum ex ea aliquod vinculum contrahatur matrimonium impediẽs. Tertiò, inter quas perſonas contrahatur.

ARTICVLVS. I.

Vtrum adoptio conuenienter definiatur.

Thom. 4. diſt. 42. q. 2. art. 1. & ſequentibus.

DPRIMVM ſic ꝓceditur. Videtur quòd inconuenienter adoptio definiat. Adoptio enim eſt extraneę perſonæ in filium vel nepotem, vel deiceps, legitima aſſumptio: filius enim debet eſſet ſubditus patri: ſed aliquãdo ille qui adoptatur nõ tranſit in poteſtatem patris adoptantis: ergo nõ ſemper per adoptionem aliquis in filium aſſumitur. ¶ Prætereà. Parentes debent filijs theſaurizare. 2. Corint. 13. Sed pater adoptans non oportet quòd ſemper adoptato theſaurizet, quia quandoq; adoptatus non ſuccedit in bonis adoptantis: ergo adoptatio non eſt aſſumptio alicuius in filium.

¶Prętereà. Adoptio per quam aliquis in filium aſſumitur ſimilatur gñationi naturali per quã naturaliter producitur filius: ergo cui competit naturalis generatio filij, competit adoptio: ſed hoc eſt falſum; quia ille qui non eſt ſui iuris, & qui eſt minor. 15. annis, & mulier, non poſſunt adoptare, qui tamen poſſunt filium naturaliter generare: ergo adoptio non dicitur propriè aſſumptio alicuius in filium. ¶Prætereà. Aſſumptio extraneæ perſonæ in filium videtur eſſe ne ceſſaria ad ſupplendum defectum naturalium filiorum: ſed ille qui non poteſt generare, vt ſpado, vel frigidus, maximè patietur defectum in filiis naturalibus: ergo maximè competit aſſumere aliquem in filiũ: ſed non competit ei adoptare: ergo adoptio non eſt aſſumptio alicuius in filium. ¶Prætereà. In ſpirituali cognatione vbi aliquis in filium aſſumitur ſine carnis propagatione poteſt indifferenter maior ætate effici pater minoris: & econuerſò, quia iuuenis poteſt ſenem baptizare, & econuerſò. Si ergo per adoptionem aliquis aſſumitur in filiũ ſine carnis propagatione, ſimiliter poſſet indifferenter ſenior iuniorem, vel minor ſeniorem adoptare, quod non eſt verum: & ſic idem quod priùs.

¶Prætereà. Adoptatus non differt ſecundũ aliquem gradum ab adoptante: ergo quilibet adoptatus adoptatur in filium, & ſic inconuenienter dicitur q̃ adoptatur in nepotem. ¶Prętereà. Adoptio ex dilectione procedit: vnde & Deus dicitur nos per charitatem in filios adoptaſſe: ſed charitas maior habẽda eſt ad ꝓximos quã ad extraneos: ergo non debet eſſe adoptio extraneæ perſonæ, ſed magis propinquæ.

¶Reſpondeo dicendum, quòd ars imitatur naturam & ſupplet defectũ naturæ in illis in quibus natura deficit: vnde ſicut per naturalem generationem aliquis filius producit, ita per ius poſitiuum quod eſt ars boni & æqui, poteſt aliquis alium ſibi aſſumere in filium ad ſimilitudinem filij naturalis, & ad ſupplendum filiorum deperditorum defectum, propter quod præcipuè adoptio eſt introducta: & quia aſſumptio importat terminum à quo, propter quod aſſumens non eſt aſſumptũ, oportet q̃ ille qui aſſumitur in filium ſit perſona extranea: ergo ſicut naturalis generatio habet terminum ad quem: ſcilicet formam quæ eſt finis generationis, & terminum à quo, ſcilicet formam contrariam, ita generatio legalis habet terminum ad quem, ſcilicet filium vel nepotem, & terminum à quo perſonam extraneam: & ſic patet quòd prædicta aſsignatio comprehendit genus adoptionis, quia dicitur legitima aſſumptio: & terminũ à quo, quia dicitur extraneæ perſonæ: & terminum ad quem, quia dicitur in filium vel nepotem.

¶Ad primũ ergo dicendum, quòd filiatio adoptionis eſt quædam imitatio filiationis naturalis: & ideò duplex eſt adoptionis ſpecies. Vna quæ perfectè naturalem filiationem imitatur,& hæc vocatur arrogatio,per quã traducitur adoptatus in poteſtatem adoptantis,& ſic adoptatus ſuccedit patri adoptãti ex inteſtato, nec poteſt eum pater ſine culpa priuare quarta parte hæreditatis:ſic autem adoptari non poteſt niſi ille qui eſt ſui iuris,qui.ſ.non habet patrẽ,aut ſi habet eſt emãcipatus,& hæc adoptio nõ fit niſi authoritate principis.Alia adoptio eſt quę imitatur naturalem filiationem imperfectè,quę vocatur ſimplex adoptio,per quam adoptatus nõ tranſit in poteſtatem adoptantis. Vnde magis eſt diſpoſitio quędã ad perfectam adoptionem quã adoptio perfecta,& ſecundùm hanc poteſt adoptari etiam ille qui non eſt ſui iuris, & ſine authoritate principis ex authoritate magiſtratus: & ſic adoptatus non ſuccedit in bonis adoptãtis,nec tenetur ei adoptans aliquid de bonis ſuis in teſtamẽto dimittere niſi velit.

¶Et per hoc patet ſolutio ad ſecundum.

¶Ad tertium dicendũ,quòd generatio naturalis ordinatur ad ſpeciem conſequendã: & ideò omnibus competit poſſe naturaliter generare, in quibus natura ſpeciei non eſt impedita: ſed adoptio ordinatur ad hæreditatis ſucceſsionẽ, & ideò illis ſolis competit qui habent poteſtatẽ diſponendi de hæreditate ſua. Vnde qui nõ eſt ſui iuris,vel eſt minor.25.annorum, aut mulier, non poteſt adoptare aliquẽ niſi ex ſpeciali conceſsione principis.

¶Ad quartum dicendũ,quòd per eum qui habet impedimentũ perpetuũ ad generandũ non poteſt hæreditas tranſire in poſterum. Vnde ex hoc ipſo iã debetur illis qui ſuccedere ei debent iure propinquitatis: & ideò non ei competit adoptare,ſicut nec naturaliter gñare:& prętereà maior eſt dolor de filiis amiſsis quàm de illis qui nunquã ſunt habiti:& ideò habẽtes impedimentũ generationis non indigẽt ſolatio cõtra carentiam filiorũ,ſicut illi qui habuerunt & amiſerunt,vel etiã qui habere potuerũt,ſed aliquo impedimento accidentali carent.

¶Ad quintum dicendũ,quòd ſpiritualis cognatio contrahitur per ſacramentũ quo fideles renaſcuntur in Chriſto in quo non differt maſculus & fœmina,ſeruus & liber,iuuenis & ſenex: & ideò indifferenter quilibet poteſt effici pater ſpiritualis alterius:ſed adoptio fit ad hæreditatis ſucceſsionem & quandã ſubiectionem adoptati ad adoptantem,non autem eſt cõueniens q̃ antiquior iuueni in cura rei familiaris ſubdatur:& ideò iunior non poteſt adoptare ſeniorẽ, ſed oportet ſecũdũ leges q̃ adoptatus ſit in tãtũ adoptãte iunior q̃ poſsit eⁱ⁹ eſſe filiⁱ⁹ naturalis.

¶Ad ſextũ dicendũ,quòd ſicut contingit amitti filios, ita & nepotes,& deinceps:& ideò cùm adoptio ſit inducta in ſolatiũ filiorum amiſſorum,ſicut aliquis per adoptionem poteſt ſurrogari in locũ filij,ita in locũ nepotis,& deinceps.

¶Ad ſeptimũ dicẽdum,quòd propinquus iure propinquitatis debet ſuccedere:& ideò non cõpetit ei q̃per adoptionẽ ad ſucceſsionem deducatur:& ſi aliquis propinquus cui nõ competat ſucceſsio hæreditatis adoptetur,non adoptatur inquantum eſt propinquus,ſed inquantum eſt extraneus à iure ſucceſsiõis in bonis adoptãtis.

ARTICVLVS. II.

Vtrum ex adoptione cõtrahatur aliquod vinculum impediẽs matrimonium.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd ex adoptione nõ contrahatur aliquod vinculum impediens matrimoniũ,quia cura ſpiritualis eſt dignior quã cura corporalis:ſed ex hoc q̃ aliquis curæ alicuius ſubijcitur ſpiritualiter nõ cõtrahit aliquod propinquitatis vinculum,aliâs omnes qui habitant in parochia eſſent propinqui ſacerdotis,& cũ filio eius nõ poſſent cõtrahere: ergo nec adoptio quæ trahit adoptatum in curam adoptantis hoc facere poteſt. ¶Prętereà.Ex hoc q̃ aliquis alicui ſit beneficus non contrahitur aliqd̃ propinquitatis vinculũ:ſed nihil aliud eſt adoptio quã collatio cuiuſdam beneficij: ergo ex adoptione non fit aliquod propinquitatis vinculum. ¶Prętereà.Pater naturalis principaliter filio prouidet in tribus, vt Philoſophus dicit: quia ſcilicet ab ipſo habet eſſe, nutrimẽtum,& diſciplinam:hæreditatis autem ſucceſsio eſt poſterius ad iſta: ſed per hoc q̃ aliquis alicui prouidet in nutrimento & diſciplina non contrahitur aliud propinquitatis vinculum,aliâs nutrices & pædagogi & magiſtri eſſent propinqui, quod falſum eſt:ergo nec per adoptionem per quã aliquis ſuccedit in hæreditate alterius contrahitur aliqua propinquitas. ¶Prętereà.Sacramenta eccleſiæ non ſubduntur humanis legib⁹: ſed matrimoniũ eſt ſacramentũ Eccleſiæ:cũ ergo adoptio ſit inducta per legem humanã,videtur quòd non poſsit impedire matrimoniũ aliquod vinculum ex adoptione contractum.

¶Sed contrà,cognatio matrimonium impedit: ſed ex adoptione quædam cognatio cauſatur: ſcilicet legalis,vt patet per eius definitionem,eſt enim legalis cognatio quædam proximitas prouenięs ex adoptione:ergo adoptio cauſatur vinculum per quod matrimoniũ impeditur.

¶Prętereà. Hoc idem habetur ex authoritatibus in litera poſitis.

¶Reſpondeo dicendum, quòd lex diuina illas præcipuè

præcipuè pſonas à matrimonio excludit quas neceſſe erat cohabitare, nè vt Rabi Moyſes dicit, ſi ad eas liceret carnalis copula, facilis pateret cõcupiſcẽtiæ locꝰ, ad quã reprimẽdã mrimoniũ eſt ordinatũ: & quia filius adoptatus cõuerſatur in domo patris adoptantis ſicut filius naturalis, ideò legibus humanis prohibitũ eſt inter tales matrimoniũ contrahi: & talis prohibitio eſt per eccleſiã approbata, & inde habet q̃ legalis cognatio mrimoniũ impediat. ¶Et per hoc patet ſolutio ad prima tria, quia per oĩa illa nõ inducitur talis cohabitatio quę poſsit fomentũ cõcupiſcẽtię prẽſtare: & ideò in eis non cauſaꝫ propinquitas quæ mrimoniũ impediat. ¶Ad quartũ dicẽdũ, q̃, phibitio legis humanæ nõ ſufficeret ad impedimentũ mrimonij, niſi interueniret eccl̃ię authoritas q̃ idẽ etiã interdicit.

ARTICVLVS. III.

Vtrum cognatio legalis contrahatur ſolũ inter adoptantem patrem & filium adoptatũ.

Ad tertium ſic procedit. Videtur quòd talis cognatio non contrahatur niſi inter patrem adoptãtem & filiũ adoptatum. Maximè enim videtur q̃ deberet contrahi inter patrem adoptantem, & matrem naturalẽ adoptati, ſicut accidit in cognatione ſpirituali: ſed inter tales nulla cognatio eſt legalis: ergo nec inter alias aliquas perſonas præter adoptantẽ & adoptatũ. ¶Prætereà. Cognatio impediẽs matrimoniũ eſt perpetuũ impedimentũ: ſed inter filiũ adoptatũ & filiã adoptantis nõ eſt perpetuũ impedimẽtũ, quia ſoluta adoptione per mortẽ adoptãtis vl̃ emãcipationẽ adoptati, põt contrahere cũ ea: ergo cũ ea nõ habuit aliquam propinquitatem quæ matrimoniũ impediret. ¶Prætereà. Cognatio ſpũalis in nullã perſonã trãſit quę nõ poſsit ad aliquod ſacr̃m tenere vl̃ ſuſcipere, vnde in nõ baptizatum nõ trãſit: ſed mulier nõ põt adoptare, vt ex dictis patet: ergo cognatio legalis nõ tranſit à viro in vxorẽ. ¶Prętereà. Cognatio ſpũalis eſt fortior quã legalis: ſed ſpũalis nõ trãſit in nepotẽ: ergo nec legalis. ¶Sed contrà. Plus cõcordat cognatio legalis cũ cõiũctiõe carnis vel ꝓpagatiõe quã ſpũalis: ſed ſpũalis trãſit ĩ alterã pſonã: ergo & legalis. ¶Prętereà. Ad hoc ſunt authoritates q̃ ĩl̃ra ponunt̃. ¶Reſpondeo dicendũ, quòd triplex eſt legalis cognatio. Prima quaſi deſcendentiũ quæ cõtrahitur inter patrem adoptantem & filiũ adoptatum, & filiũ filij adoptiui, & nepotẽ, & ſic deinceps. Secunda quæ eſt inter filiũ adoptiuum & filium naturalem. Tertia per modũ cuiuſdam affinitatis quę eſt inter patrem adoptantem & vxorem filij adoptiui, vel ecõtrariò inter filium adoptatũ & vxorẽ patris adoptãtis. Prima ergo cognatio & tertia perpetuò matrimoniũ impediũt. Secũda autẽ nõ, niſi quãdiu manet in poteſtate pr̃is adoptãtis: vnde mortuo patre vel filio emãcipato põt cõtrahi inter eos matrimoniũ. ¶Ad primũ ergo dicendũ, quòd per generationem ſpiritualem non trahitur filius extra poteſtatẽ patris ſicut fit per adoptionem, & ſic filius ſpiritualis remanet filius vtriuſq; ſimul, nõ autẽ filius adoptiuus: & ideò nõ contrahitur aliqua propinquitas inter patrẽ adoptantem & matrẽ, vel pr̃em naturalẽ ſicut erat in cognatiõe ſpũali. ¶Ad ſecũdum dicendũ, q̃ cognatio legalis impedit matrimoniũ propter cohabitãtionem: & ideò quando ſoluitur neceſsitas cohabitationis non eſt inconueniẽs ſi prædictũ vinculũ nõ maneat, ſicut quando fuerit extra poteſtatem eiuſdem patris: ſed pater adoptãs & vxor eius ſemper quandam authoritatẽ retinẽt ſuper filium adoptatum & vxorem eius, & propter hoc manet vinculum inter eos. ¶Ad tertiũ dicendũ, q̃ etiã mulier ex conceſsione principis adoptare poteſt: vnde & in ipſam trãſit cognatio legalis. Et prætereà nõ eſt cauſa quare cognatio ſpiritualis nõ trãſit in nõ baptizatum: quia non poteſt tenere ad ſacramẽtum, ſed quia non eſt alicuius ſpiritualitatis capax. ¶Ad quartum dicendũ, quòd per generationẽ ſpritualem filius nõ ponitur in poteſtate & cura alterius patris ſpiritualis, ſicut in cognatione legali: oportet enim quòd quicquid eſt in poteſtate filij tranſeat in poteſtatem adoptantis patris. Vnde adoptato patre adoptãtur filij & nepotes qui ſunt in poteſtate adoptati.

QVAESTIO. LVIII.

De impedimẽto frigiditatis, maleficij, furiæ & amentiæ.

DEinde conſiderandũ eſt de quinq; impedimentis matrimonij. ſ. de impedimento frigiditatis, maleficij, furiæ, vel amentiæ, inceſtus, & defectus ætatis. Et circa hoc quærũtur quinq;. Primò, vtrũ frigiditas matrimonium impediat. Secundò, vtrum maleficium. Tertiò, vtrum furia vel amentia. Quartò, vtrum inceſtus. Quintò, vtrũ defectus ætatis.

ARTICVLVS. I.

Vtrum frigiditas matrimonium impediat.

Tho. 4. di. 34. q. vnica. artic. 2. & ſequenti.

AD PRIMVM SIC proceditur. Videtur quòd frigiditas matrimonium contrahendum non impediat. Copula enim carnalis nõ eſt de eſſentia matrimonij, quia perfectiora ſunt matrimonia hominum pari voto continentiũ:

nentium:ſed frigiditas nihil tollit de matrimonio niſi carnalem copulam:ergo nō eſt impedimentum dirimens matrimonium contractum. ¶Prætereà.Sicut nimia frigiditas impedit carnalem copulā, ita nimia caliditas quæ hominē exiccat:ſed caliditas nō ponitur matrimonij impedimentum:ergo nec frigiditas debet poni. ¶ Prætereà. Omnes ſenes ſunt frigidi: ſed ſenes poſſunt matrimoniū cōtrahere:ergo &c. ¶Prætereà. Si ſcit mulier virum eſſe frigidū quando cum eo contrahit,verū eſt matrimonium:ergo frigiditas quantum eſt de ſe non impedit matrimoniū. ¶Prætereà,contingit in aliquo eſſe ſiccitatem ſufficienter mouētem ad carnalem copulam cum aliqua corrupta, non autem cū aliqua virgine,quia citò calidum euaporat ratione ſuę debilitatis vt ad corrūpendū virginem non ſufficiat:& ſimiliter eſt in aliquo ſufficiēs caliditas ad pulchrā quæ magis cōcupiſcentiā inflāmat, quæ non ſufficiēter ad turpem mouet:ergo videtur ꝙ frigiditas & ſi impediat reſpectu vniꝰ, nō tamen impedit ſimpliciter. ¶Prætereà.Mulier eſt vniuerſaliter frigidior viro: ſed mulieres nō impediūtur à matrimonio:ergo nec frigidi. ¶Sed cōtrà eſt quod dicitur extrà,de frigidis & maleficiatis.Sicut puer qui non poteſt reddere debitum non eſt aptus coniugio,ſic qui impotentes ſunt minimè apti ad contrahenda matrimonia reputantur:tales autem ſunt frigidi: ergo &c. ¶Prætereà:Nullus poteſt ſe obligare ad impoſsibile : ſed in matrimonio homo ſe obligat ad carnalem copulam,quia ad hoc dat alteri ſui corporis poteſtatem:ergo frigidus qui nō poteſt carnaliter copulari, nō poteſt matrimonium contrahere.

¶ Reſpōdeo dicēdum,quòd in matrimonio eſt cōtractus quidam quo vnus alteri obligatur ad debitum carnale ſoluendum. Vnde ſicut in aliis contractibus nō eſt conueniens obligatio,ſi aliquis ſe obliget ad hoc quod nō poteſt dare vel facere,ita non eſt conueniens matrimonio contractus ſi fiat ab aliquo qui debitū carnale ſoluere non poſsit: & hoc impedimētum vocatur impotentia coëundi nomine generali,quę quidem poteſt eſſe vel ex cauſa intrinſeca & naturali:vel extrinſeca & accidentali ſicut per maleficium,de qua poſt dicetur. Si autem ſit ex cauſa naturali hoc pōt eſſe dupliciter . Quia vel eſt tēporalis cui poteſt ſubueniri remedio medicinę,vel per exceſſum ętatis,& tunc nō ſoluit matrimonium:vel eſt perpetua,& tunc ſoluit matrimoniū,ita ꝙ ille ex parte cuius allegatur impedimentum perpetuò maneat abſq; ſpe coniugij:alius nubat cui vult in domino. Ad hoc autem cognoſcendum vtrum ſit impedimentum perpetuū vel non,eccleſia tempus determinatū adhibuit,in quo huius rei poſſet eſſe experimētum.ſ.trienniū.Quòd ſi poſt trienniū in quo fideliter ex vtraq; parte dederūt operam copulæ carnali implendæ inueniatur matrimoniū non eſſe conſummatū,iudicio eccleſię diſſoluitur:& tamen in hoc quandoq; eccleſia errat, quia per trienniū quādoq; non ſufficienter experiri pōt perpetuitas impotentiæ. Vnde eccleſia ſi ſe deceptam inueniat per hoc ꝙ ille in quo erat impedimētū inuenitur carnalem copulam cū alia vel cum eadē perfeciſſe,reintegrat matrimoniū præcedens,& dirimit ſecūdum, quamuis de eiꝰ licentia ſit factum.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis actus carnalis copulæ non ſit de eſſentia matrimonij:tamen ſequitur ad hoc quòd eſt de eius eſſentia:quia per matrimonium datur vtriq; cō iugum poteſtas in corpore alterius reſpectu carnalis copulæ.

¶Ad ſecundum dicendū , quòd caliditas ſuperflua vix poteſt eſſe impedimentū,ſi tamen inueniretur ꝙ per triēniū impediret carnalem copulam,iudicaretur perpetuū: tamē quia frigiditas magis & frequentiùs impedit. Tollit enim non ſolùm cōmixtionem ſeminū, ſed etiā vigorem mēbrorū,quo fit coniunctio corporū: ideò frigiditas magis hic ponitur impedimentum quā caliditas,cūomnis defectus naturalis ad frigiditatem reducatur.

¶Ad tertium dicendū,quòd ſenes quamuis nō habeant caliditatem ſufficientem ad generādū, tamen habent caliditatem ſufficientem ad carnalem copulam:& ideò cōceditur eis matrimonium ſecundū ꝙ eſt in remedium, quamuis nō cōpetat eis ſecundum ꝙ eſt officium naturæ.

¶Ad quartū dicendū,quòd in quolibet contractu hoc vtiliter tenetur,quòd ille qui eſt impotens ad ſoluendū aliquid nō reputatur idoneus ad contractū illum quo ſe obligat ad eius ſolutionem:tamen poteſt impotens eſſe tripliciter. Vno modo, quia non potēs ſoluere de iure,& ſic talis impotentia omnibus modis facit cōtractū eſſe nullū,ſiue ſciat ille cum quo facit talem contractū hanc impotentiā,ſiue nō. Alio modo quia non ſit ſoluendo de facto, & tunc ſi ſciat ille cū quo contrahit hanc impotentiam, & nihilominus contrahit,oſtēditur ꝙ aliū finem ex contractu quęrit:& ideò cōtractus ſtat. Si autē neſcit,tūc cōtractus nullus eſt:& ideò frigiditas quæ cauſat talē impotentiā, vt homo nō poſsit de facto ſoluere debitum,& conditio ſeruitutis per quam non poteſt homo de facto liberè reddere,impediunt matrimoniū quando alter cōiugum ignorat hoc ꝙ alius non poteſt reddere debitum: impedimentū autem per quod quis nō poteſt de iure reddere debitū,vt conſanguinitas,annullat contractū matrimoniū ſiue ſciat alter coniugū ſiue non:& propter hoc magiſter

ponit

ponit quòd hæc duo faciunt perſonas non omninò illegitimas.

¶Ad quintum dicendum, quòd nõ poteſt eſſe perpetuum impedimentum naturale viro reſpectu vnius perſonæ & non reſpectu alterius: ſed ſi non poſsit implere carnalem actum cum virgine, & poſsit cum corrupta, tunc medicinaliter aliquo inſtrumẽto poſſunt clauſtra pudoris frangi & ei coniungi, nec eſſet hoc cõtra naturam, quia non fieret ad delectationem, ſed ad medicamentũ: abominatio autem mulieri non eſt cauſa carnalis, ſed cauſa accidentalis extrinſeca: & ideò de ea eſt iudiciũ idem quod de maleficio quod poſt dicetur.

¶Ad ſextum dicendũ, quòd mas eſt agẽs in generatione, ſed fœmina eſt patiẽs: & ideò maior caliditas requiritur in mari quã in fœmina ad opus generationis. Vnde frigiditas facit impedimẽtum in viro, ſed in muliere poteſt eſſe impedimentum naturale ex alia cauſa. ſ. arctatiõe: & tunc idem eſt iudicium de arctatione mulieris, & frigiditate viri.

ARTICVLVS. II.

Vtrum maleficium poſsit impedire matrimonium.

Ad ſecundum ſic procedit. Videtur q̃ maleficiũ non poſsit matrimonium impedire. Huiuſmodi enim maleficia fiunt operatione dæmonum: ſed dæmones non habent poteſtatem ad impediendũ matrimonij actum magis quã corporales alios actus quos impedire non poſſunt: quia ſic totũ mundum perimerẽt, ſi comeſtionem, & greſſum, & alia huiuſmodi impedirent: ergo per maleficia non poteſt impediri matrimonium. ¶Prętereà. Opus Dei eſt fortius quã opus diaboli: ſed maleficium eſt opus diaboli: ergo nõ poteſt impedire matrimonium, quod eſt opus Dei. ¶Prætereà. Nullum impedimentũ dirimit contractũ matrimonium quod nõ ſit perpetuum: ſed maleficium non poteſt eſſe impedimentum perpetuum, quia cũ diabolus nõ habeat poteſtatem niſi ſuper peccatores, expulſo peccato tolletur maleficium, vel per aliud maleficium, vel etiam per exorciſmos eccleſię, qui ſunt ordinati ad reprimendam vim dæmonum: ergo maleficium nõ poteſt impedire matrimonium. ¶Prætereà. Carnalis copula non poteſt impediri niſi impediatur potentia generandi, quæ eſt principium eius: ſed vnius viri generatiua potentia ſe habet ad omẽs mulieres quaſi æqualiter: ergo per maleficium non poteſt eſſe impedimentum reſpectu vnius niſi ſit reſpectu omnium.

¶Sed contrà eſt quod dicitur in Decre. 33. q. 1. ſi per fornicarias vel maleficas, & infrà. Si ſanari non poterunt ſeparari valebunt. ¶Prętereà. Poteſtas dæmonũ eſt maior quàm poteſtas hominis. Iob. 1. Non eſt poteſtas ſuper terram &c. ſed opere humano poteſt aliquis fieri impotens ad carnalem copulam per aliquam poteſtatem vel caſtraturam, & ex hoc matrimonium impeditur: ergo multo fortiùs virtute dęmonis hoc poteſt fieri.

¶Reſpõdeo dicẽdũ, quòd quidã dixerũt q̃ maleficium nihil aliud erat in mũdo niſi in ęſtimatione hominum, qui effectus naturales, quorũ cauſæ ſunt occultę, maleficiis imputabant. Sed hoc eſt contra authoritatem ſanctorum qui dicunt quòd dæmones habent poteſtatem ſupra corpora, & ſupra imaginationem hominũ, quãdo à Deo permittuntur. Vnde per eos maleficiali qua ſigna facere poſſunt. Procedit autem hæc opinio ex radice infidelitatis, quia non credunt eſſe dæmones niſi in æſtimatione vulgi tãtùm, vt terrores quos ſibi facit homo ex ſua ęſtimatione imputet dæmoni: & quòd etiam ex imaginatione aliqua figuræ apparent in ſenſu tales quales homo cogitat, & tunc creduntur dæmones videri. Sed hæc verba fides repudiat, per quam angelos de cœlo cecidiſſe & dæmones eſſe credimus, & ex ſubtilitate ſuæ naturæ multa poſſe quæ nos non poſſumus: & illi qui eos ad faciendum talia inducunt malefici vocantur. Et ideò alij dixerunt quòd per maleficia præſtari poteſt impedimẽtum carnali copulæ, ſed nullum tale eſt perpetuum: vnde non dirimit matrimonium contractum, & dicunt iura eſſe reuocata quæ hoc dicebant. Sed hoc eſt contra experimentum, & cõtra noua iura, quæ antiquis concordant. Et ideò diſtinguendum eſt, quia impotentia coëundi ex maleficio, aut eſt perpetua, & tunc matrimonium dirimit, aut non eſt perpetua, & tunc non dirimit: & ad hoc experiendum eodem modo Eccleſia tempus triennij præfixit, ſicut & de frigiditate dictum eſt: tamen hæc differentia eſt inter maleficiũ & frigiditatem, quia qui propter frigiditatem eſt impotens, ita eſt impotens ad vnam, ſicut ad aliã: & ideò quando matrimoniũ dirimitur, nõ datur licentia ei, vt coniũgatur alteri: ſed ex maleficio homo poteſt eſſe impotens ad vnam & non ad aliam: & ideò quando iudicio Eccleſiæ matrimonium dirimitur vtriq; datur licentia, vt alteram copulam quærat.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd quia corruptio peccati prima per quam homo factus eſt ſeruus diaboli in nos per actum generatiuę deuenit: ideò maleficij poteſtas permittitur diabolo à Deo in hoc actu magis quàm in alijs, ſicut in ſerpentibus magis oſtẽditur virtus maleficiorum quàm in aliis animalibus vt dicitur, quia per ſerpentẽ diabolus mulierem tẽtauit.

¶Ad ſecun-

¶Ad ſecundum dicendum, quòd opus Dei poteſt opere diaboli impediri diuina permiſsiõe, non q̃ diabolus ſit Deo fortior, vt per violentiã opera eius deſtruat.

¶Ad tertium dicendũ, quòd maleficium eſt ita perpetuũ q̃ non poteſt habere remedium humanum, quamuis Deus poſſet remedium præſtare dæmonem cogendo, vel etiam dæmon deſiſtendo: non enim ſemper oportet vt id quod per maleficium factũ eſt poſsit per maleficium aliud deſtrui, vt ipſi malefici confitentur: & tamen ſi poſſet per maleficiũ remediũ adhiberi, nihilominus perpetuũ reputaretur, quia nullo modo debet aliquis dæmonis auxilium per maleficium inuocare. Similiter non oportet quòd ſi per peccatum aliquod diabolo data eſt poteſtas in aliquem, q̃ ceſſante peccato ceſſet poteſtas, quia pœna interdum remanet culpa tranſeunte. Similiter etiã exorciſmi eccleſiæ nõ valerent ad reprimendũ dæmones ſemper quãtum ad omnes moleſtias corporales, iudicio diuino hoc exigente: ſed ſemper tamen valent contra illas infeſtationes dæmonum, contra quas inſtituti ſunt.

¶Ad quartum dicendũ, quòd maleficium quãdoq; poteſt præſtare ad omnes impedimentũ, quandoq; ad vnã tantùm, quia diabolus volũtaria cauſa eſt non ex neceſsitate naturæ agẽs. Et præterea à impedimentũ maleficij poteſt eſſe ex impreſsione dæmonis & imaginatione hominis, ex qua tollitur viro concupiſcentia mouens ad talem mulierem, & non ad aliam.

ARTICVLVS. III.

Vtrum furia impediat matrimonium.

Ad tertium ſic proceditur. Videt quòd furia non impedit matrimonium. Matrimoniũ enim ſpirituale quod in baptiſmo contrahitur dignius eſt quã carnale: ſed furioſi poſſunt baptizari: ergo & matrimoniũ cõtrahere. ¶Præterea. Frigiditas impedit matrimonium, inquãtum impedit carnalem copulã, quæ non impeditur per furiam: ergo nec matrimoniũ. ¶Præterea. Matrimoniũ non dirimitur niſi per aliquod impedimentum perpetuũ: ſed furia non poteſt ſciri q̃ ſit impedimentũ perpetuum: ergo non dirimitur matrimonium. ¶Præterea. In verſibus ſupradictis ſufficienter continentur impedimenta impedientia matrimoniũ: ſed ibi nõ fit mentio de furia: ergo &c.

¶Sed cõtrà, plus tollit vſum rationis furia quã error: ſed error impedit matrimoniũ: ergo & furia. ¶Præterea. Furioſi non ſunt idonei ad aliquem contractũ faciendum: ſed matrimonium eſt contractus quidam: ergo &c.

¶Reſpondeo dicendũ, quòd furia, aut præcedit matrimoniũ, aut ſequitur: ſi ſequitur nullo modo dirimit ipſum: ſi autem præcedit, tũc aut furioſus habet lucida interualla, aut non: ſi habet, tunc quãuis dũ eſt in illo interuallo nõ ſit tutũ q̃ matrimoniũ contrahat, quia neſciret prolem educare, tamen ſi cõtrahit eſt matrimonium: ſi autem non habet, vel ſi quando non habet contrahit, tunc quia non poteſt eſſe conſenſus vbi deeſt rationis vſus, nõ erit verum matrimoniũ.

¶Ad primũ ergo dicẽdũ, quòd vſus rationis nõ exigitur ad baptiſmum quaſi cauſa ipſius ſicut exigitur ad matrimoniũ: & ideò non eſt ſimilis ratio, tñ de baptiſmo furioſorũ dictũ eſt ſuprà.

¶Ad ſecundũ dicendũ, quòd furia impedit matrimoniũ ratione ſuæ cauſæ quæ eſt conſenſus, quãuis nõ ratione actus vt frigiditas: ſed ſimul Magiſter de ea determinat, cũ frigiditate, quia vtrũq; eſt quidam naturæ defectus.

¶Ad tertium dicendum, quòd momentaneum impedimentũ quod cauſam matrimonij, ſcilicet conſenſum impedit, matrimonium totaliter tollit, ſed impedimẽtum quod impedit actum, oportet eſſe perpetuum ad hoc quòd matrimonium tollat.

¶Ad quartum dicendũ, quòd impedimentum reducitur ad errorem, quia vtrobiq; eſt defect⁹ conſenſus ex parte rationis.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrũ inceſtus quo cognoſcit quis ſororem vxoris ſuæ matrimonium dirimat.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ inceſtus quo quis cognoſcit ſororem vxoris ſuæ matrimonium nõ dirimat, quia mulier non debet puniri pro peccato viri: ſed puniretur ſi matrimoniũ ſolueretur: ergo &c. ¶Præterea. Plus peccat qui propriã conſanguineam cognoſcit quã qui cognoſcit conſanguineam vxoris: ſed primũ peccatum nõ impedit matrimonium: ergo nec ſecundũ. ¶Præterea. Si in pœnam peccati hoc infligitur, videtur etiam ſi mortua vxore cum alia contrahat inceſtuoſus, q̃ ſeparari debeant, quod non eſt verũ. ¶Præterea. Hoc etiã impedimentũ non connumeratur inter alia ſuprà enumerata: ergo nõ dirimit contractum matrimonium.

¶Sed contrà eſt, quia per hoc q̃ cognoſcit ſororem vxoris contrahitur affinitas ad vxorem: ſed affinitas dirimit matrimonium cõtractum: ergo & inceſtus prædictus. ¶Præterea. In quo quis peccat in hoc punitur: ſed talis peccauit cõtra matrimonium: ergo debet puniri quòd matrimonio priuetur.

¶Reſpondeo dicendũ, quòd ſi aliquis cognoſcit ſororem aut aliam cõſanguineã vxoris ſuę ante matrimoniũ contractum etiam poſt ſpõſalia, oportet matrimoniũ ſeparari ratione affinitatis contractæ: ſi autem poſt matrimonium

contractũ

contractū & conſummatū, non debet totaliter matrimoniū ſeparari, ſed vir admittit ius peten di debitū, nec poteſt ſine peccato petere, ſed tamen debet reddere petenti, quia vxor nō debet puniri de peccato viri: ſed poſt mortem vxoris debet omninò manere abſq; ſpe coniugij, niſi cum eo diſpenſetur propter fragilitatem ſuam, cū timetur de illicito coitu: ſi tamen præter diſpenſationem contrahat, peccat contra ſtatuta eccleſiæ faciens, non tamen matrimonium dirimitur, nec propter hoc ſeparatur.

¶Et per hoc patet ſolutio ab obiecta, quia inceſtus ponitur matrimonij impedimentum, non tam ratione culpæ quàm ratiōe affinitatis quā cauſat: & ideo etiam non cōnumeratur alijs impedimētis, ſed impedimēto affinitatis includit.

ARTICVLVS. V.

Vtrum defectus ætatis impediat matrimoniū.

Thom. 4. diſt. 36. q. vnica. art. 5.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̄ defectus ætatis non impedit matrimonium. Secundū enim leges pueri accipiunt tutorem vſq; ad. 25. annū: ergo videtur q̄ vſq; ad tempus illud non ſit confortata ratio ad conſenſum, & ita videtur q̄ illud debeat eſſe tempus ſtatutum matrimoniū ineundi: ſed ante tempus illud matrimonium poteſt cōtrahi: ergo defectus ſtatutæ ætatis non impedit matrimonium. ¶Præterea. Sicut vinculum religionis eſt perpetuum, ita & vinculum matrimonij: ſed ante. 14. annū non poteſt facere profeſsionē ſecundum noũam conſtitutionem: ergo nec matrimonium contrahere, ſi defectus ætatis matrimonium impedire. ¶Præterea. Sicut conſenſus ad matrimoniū requiritur ex parte viri, ita ex parte vxoris: ſed mulier ante. 14. annū poteſt cōtrahere matrimoniū: ergo & vir. ¶Præterea. Impotentia coëundi niſi ſit perpetua & ignorata non impedit matrimonium: ſed effectus ætatis non eſt perpetuus nec ignoratus: ergo non impedit matrimonium. ¶Præterea. Non continetur in aliquo prædictorum impedimentorū, & ita nō videtur eſſe matrimonij impedimentū.

¶Sed contrà Decre. dicit q̄ puer qui nō poteſt reddere debitum nō eſt aptus matrimonio: ſed ante. 14. annū (vt in pluribus) non poteſt reddere debitum, vt in. 9. animalium dicitur: ergo &c. ¶Præterea. Omniū natura cōſtantiū poſitus eſt terminus magnitudinis & augmēti, & ita videt cū matrimoniū ſit naturale q̄ debeat habere determinatū tēpus per cuius defectū impediatur.

¶Reſpōdeo, quòd matrimonium per modum cōtractus cuiuſdam ordinationi legis poſitiuæ ſubiacet, ſicut & alij contractus: vnde ſecūdum iura determinatum eſt q̄ ante illud tempus diſcretionis quo vterq̄ poſsit ſufficienter de matrimonio deliberare, & debitū ſibi inuicem reddere, matrimonia nō contrahantur, & ſi nō ita facta fuerunt dirimuntur: hoc autem tempus vt in pluribus eſt in maſculis in. 14. anno. In fœmina autem in. 12. anno: quia tamē præcepta iuris poſitiui ſequūtur id quod in pluribus eſt, ſi ali quid ad perfectionem debitam ante tēpus prædictum perueniat, ita q̄ vigor naturæ & rationis defectum ætatis ſuppleat matrimonium nō diſſoluitur: & ideò ſi contrahentes ante annos pubertatis, ante tempus prædictum carnaliter fuerunt copulati, nihilominus matrimonium perpetuò ſtat indiſſolubile.

¶Ad primū ergo dicendū, quòd in illis ad quæ natura inclinat non exigitur tātus vigor rationis ad deliberandum, ſicut in alijs: & ideò antè poteſt deliberans in matrimonium ſufficienter cōſentire, quàm poſsit in contractibus alijs res ſuas ſine tutore pertractare.

¶Et ſimiliter eſt dicendum ad ſecundum, quia votum religionis eſt eorum quæ ſunt ſine inclinatione naturę quæ maiorem difficultatem habent quàm matrimonium.

¶Ad tertiū dicendū, quòd mulier citiùs ad tempus pubertatis peruenit quā vir, vt dicitur in. 9. de animalibus: & ideò non eſt ſimile de vtroq̄.

¶Ad quartum dicendū, quòd ex parte iſta non ſolùm eſt impedimentum propter impotentiā coëundi, ſed etiam propter defectum rationis quæ adhuc non ſufficit ad conſenſum illum ritè faciendum qui perpetuò durare debet.

¶Ad quintum dicendum, quòd ſicut impedimentum quod eſt ex furia reducitur ad impedimentum erroris, ita etiam impedimētum quod eſt ex defectu ætatis, quia homo nondum habet plenum vſum liberi arbitrij.

QVAESTIO. LIX.

De diſparitate cultus quæ matrimonium impediat.

DEinde conſiderandum eſt de diſparitate cultus quæ matrimonium impediat. Circa hoc quærūtur ſex. Primò, Vtrū fidelis poſsit contrahere matrimonium cum infideli. Secundò, Vtrū inter infideles ſit matrimoniū. Tertiò, Vtrum coniunx conuerſus ad fidem poſsit cōmanere cū infideli nolēte cōuerti. Quartò, Vtrū poſsit Vxorē infidelē relinquere. Quintò, Vtrū ea dimiſſa poſsit aliam ducere. Sextò, Vtrum propter alia peccata Vir poſsit dimittere Vxorē ſicut propter infidelitatem.

ARTICVLVS. I.

Vtrum fidelis poſsit cōtrahere cum infideli.

Thom. 4.

Thom. 4. diſt. 39. quæſt. vnica. art. 1. & ſequentibus.

ADPRIMVM ſic ꝓceditur. Videt ꝙ fidelis poſsit matrimonium cũ infideli cõtrahere. Quia Ioſeph contraxit cũ Aegyptia, & Heſter cũ Aſſuero: in vtroq; autẽ matrimonio fuit diſparitas cultus, quia alter erat infidelis, & alter fidelis: ergo diſparitas cultus præcedens matrimoniũ ipſum non impedit. ¶ Præterea. Eadẽ eſt fides quã docet vetus & noua lex: ſed ſecundũ veterem legẽ poterat eſſe matrimonium inter fidelem & infidelem, vt patet Deut. 21. Si egreſſus ad pugnã videris mulierem pulchram in medio captiuorum, & adamaueris eã introeas ad eã dormiẽs cum ea & erit tibi vxor. ergo & in noua lege licet. ¶ Præterea. Spõſalia ad matrimonium ordinãtur: ſed inter fidelẽ & infidelem poſſunt in aliquo caſu contrahi ſpõſalia cum conditione futuræ conuerſionis: ergo ſub eadem conditione matrimoniũ poteſt contrahi inter eos. ¶ Præterea. Oẽ impedimentũ matrimonij eſt aliquo modo cõtrariũ mrimonio: ſed infidelitas non eſt contraria matrimonio, quia matrimonium eſt in officium naturæ cuius dictamen fides excedit: ergo diſparitas fidei nõ impedit matrimoniũ. ¶ Præterea. Diſparitas fidei etiã quandoq; eſt inter duos baptizatos ſicut quãdo aliquis poſt baptiſmũ in hęreſi labitur: ſed ſi talis cum aliqua fideli contrahat, nihilominus eſt verũ matrimoniũ: ergo diſparitas fidei matrimonium non impedit.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur. 2. Corint. 6. Quæ cõuentio lucis ad tenebras: ſed maxima cõuentio eſt inter virum & vxorem: ergo ille qui eſt in luce fidei non poteſt cõtrahere matrimoniũ cum illa quæ eſt in tenebris infidelitatis. ¶ Præterea. Mala. 2. dicitur: Contaminauit Iudas ſanctificationem domini quoniã dilexit & habuit filiã dei alieni: ſed hoc non eſſet ſi inter eos poſſet verum matrimoniũ contrahi: ergo diſparitas cultus matrimonium impedit.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd principalius matrimonij bonum eſt proles ad cultum Dei educanda: cũ autem educatio fiat cõmuniter inter patrem & matrem, vterq; ſecundũ fidem intendit ad cultũ Dei prolem educare: & ideò ſi ſint diuerſæ fidei, intentio vnius alterius intentioni contraria erit, & ita inter eos non poteſt eſſe cõueniens matrimonium, & propter hoc diſparitas cultus prȩcedẽs impedit nè contrahi poſsit.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd in veteri lege de aliquibus infidelibus erat permiſſum ꝙ cum eis poſſent inire coniugia, & de aliquibus prohibitum. Specialiter tamen erat de infidelibus habitantibus in terra Chanaan: tum quia Dñs præceperat eos occidi propter eorum obſtinationem, tum quia maius periculum imminebat nè cõiuges filios Iſrael ad idololatriã perueterẽt, quia filij Iſraël ad ritus & mores eorũ proniores erant propter conuerſationem cum eis: ſed aliis gẽtibus permiſit præcipuè, quia nõ poterat eſſe timor pertrahẽdi ad idololatriã, & & ſic Ioſeph, & Moyſes, & Heſter cum infidelibus matrimonia contraxerunt. Sed in noua le. etiam quæ per totum orbem diffunditur ſimilis ratio prohibendi de omnibus infidelibus: & ideò diſparitas cultus præcedens matrimoniũ impedit contrahendum & dirimit cõtractum.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd lex illa vel loquitur de aliis nationibus cum quibus poterãt inire coniugia, vel loquitur quãdo illa captiua ad fidem & cultũ Dei conuerti volebat.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd eadem eſt habitudo prȩſentis ad præſens, & futuri ad futurum: vnde ſicut quando matrimoniũ in præſenti cõtrahitur requiritur vnicus cultus in vtroq; contrahentiũ, ita ad ſponſalia quibus fit ſpõſio futuri matrimonij ſufficit conditio appoſita de vnitate cultus futuri.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd iam ex dictis patet ꝙ diſparitas cultus contraria eſt matrimonio ratione principalioris boni ipſius quod eſt bonum prolis.

¶ Ad quintũ dicendum, quòd matrimoniũ eſt ſacrm: & ideò quantũ pertinet ad neceſsitatem ſacramenti requirit paritatem, quantũ ad ſacrm fidei. ſ. baptiſmũ magis quã quantum ad interiorem fidem: vnde etiã hoc impedimentũ non dicitur diſparitas fidei, ſed cultus diſparitas qui reſpicit exterius ſeruitiũ: vt in. 3. li. dictũ eſt. Et propter hoc ſi aliquis fidelis cũ hæretica baptizata matrimoniũ cõtrahat, verũ eſt mrimoniũ quãuis peccet cõtrahẽdo, ſi ſcit eã hęreticã: ſicut peccaret ſi cũ excõicata cõtraheret, nõ tamẽ propter hoc matrimoniũ dirimeretur: & ecõtrariò ſi aliquis catechumenus habens rectã fidem, ſed nõdũ baptizatus cũ aliqua fideli baptizata contraheret, non eſſet verum matrimonium.

ARTICVLVS. II.

Vtrum inter infideles poſsit eſſe matrimoniũ.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur ꝙ inter infideles nõ poſsit eſſe matrimoniũ. Matrimoniũ emm eſt ſacrm eccleſiæ: ſed baptiſmꝰ eſt ianua ſacrorũ: ergo infideles qui nõ ſunt baptizati mrimoniũ cõtrahere non poſſunt, ſicut nec alia ſacra ſuſcipere. ¶ Præterea. Duo mala ſunt magis impeditiua boni quã vnũ, ſed infidelitas vnius tantũ impedit

dit bonum matrimonij:ergo multo fortiùs infidelitas vtriuſq;:&ita inter infideles non poteſt eſſe matrimonium. ¶Prætereà. Sicut inter infideles & fideles eſt diſparitas cultꝰ,ita inter duos infideles,vt ſi vnus ſit gentilis & alter Iudæus: ſed diſparitas cultus impedit matrimonium, vt dictum eſt:ergo ad minùs inter infideles qui habent cultum diſparem non poteſt eſſe verũ matrimonium. ¶Prætereà. In matrimonio eſt vera pudicitia:ſed ſicut dicit Auguſtinus & habetur in litera, non eſt vera pudicitia infidelis cũ vxore ſua:ergo nec verum matrimoniũ. ¶Prætereà. matrimoniũ verum excuſat carnalem copulam à peccato:ſed hoc nõ poteſt facere matrimoniũ inter infideles contractũ,quia omnis vita infidelium peccatum eſt,vt dicit glo. Ro.9.ergo inter infideles non eſt verum matrimonium.

¶Sed cõtrà eſt quod dicitur.1.Corint.7.Si quis frater vxorẽ habeat infidelem &c. ſed vxor nõ dicitur niſi propter matrimonium:ergo matrinium quod eſt inter infideles eſt verum matrimonium. ¶Prætereà.Remoto poſteriori non remouetur priùs:ſed matrimoniũ pertinet ad officium naturæ quę præcedit ſtatũ gratiæ,cuius principium eſt fides : ergo infidelitas non facit quin ſit inter infideles matrimonium.

¶Reſpondeo dicendũ,quòd matrimoniũ principaliter eſt inſtitutum ad bonum prolis nõ tãtùm generãdæ,ſed etiam promouendæ ad perfectum ſtatum,quia quælibet res intendit effectum ſuũ naturaliter perducere ad perfectum: eſt autem in prole duplex perfectio, naturæ, non ſolùm quantum ad corpus,ſed etiã quantum ad animã per ea quæ ſunt in lege naturæ: & perfectio gratiæ:& prima perfectio eſt materialis & imperfecta reſpectu ſecundæ:& ideò cũ res quæ ſunt propter finem ſint proportionatę fini,matrimoniũ quod tendit in primam perfectionem eſt imperfectum & materiale reſpectu illius quod tendit in perfectionem ſecundã: & quia perfectio prima cõmunis eſſe poteſt infidelibus & fidelibus. Secunda autem tantùm eſt fidelium:& ideò inter infideles eſt quidem matrimonium,ſed non perfectũ vltima perfectione,ſicut eſt inter fideles.

¶Ad primum ergo dicendũ,quòd matrimoniũ non eſt inſtitutum in ſacramentum,ſed in officium naturæ:& ideò quãuis infidelibus nõ cõpetat matrimoniũ ſecundũ ꝙ eſt ſacrm in diſpẽſatione miniſtrorũ eccleſiæ conſiſtẽs, competit tamen eis inquantũ eſt in officium naturę:& tamen etiã matrimoniũ tale eſt aliquo modo ſacramẽtum habitualiter,quãuis non actualiter, eò ꝙ actu non contrahunt in fide eccleſiæ.

¶Ad ſecũdum dicendũ, ꝙ diſparitas cultus nõ impedit matrimoniũ rõne infidelitatis,ſed rõne diſparitatis in fide. Diſparitas em̃ cultus nõ ſolùm ſecũdã perfectionẽ prolis impedit, ſed etiã primã dũ parẽtes ad diuerſa trahere intendũt, quod non eſt quando vterq; eſt infidelis.

¶Ad tertiũ dicendũ,ꝙ inter infideles eſt matrimoniũ prout matrimoniũ eſt in officiũ naturę. Ea autem quæ pertinent ad legem naturæ ſunt determinabilia per ius poſitiuũ:& ideò ſi prohibentur ab alio iure poſitiuo apud eos infideles contrahere matrimoniũ cũ infidelibus alterius ritus,ex iure diuino nõ prohibẽtur: quia apud Deũ non differt qualitercũq; aliqs à fide deuiet quãtũ ad hoc ꝙ eſt ex gratia alienũ eſſe: ſimiliter nec aliquo eccleſiæ ſtatuto quæ non habet de his quæ foris ſunt iudicare.

¶Ad quartum dicendũ,ꝙ pudicitiæ & aliæ virtutes infidelium dicũtur eſſe verę,quia nõ poſſunt attingere finem veræ virtutis qui eſt vera fœlicitas:ſicut non dicitur eſſe verum vinum ꝙ non habet effectum vini.

¶Ad quintum dicendũ,ꝙ infidelis cognoſcens vxorem ſuã non peccat ſi propter bonũ prolis aut fidei qua tenetur vxori debitũ reddat, cùm hic ſit actus iuſtitiæ & tẽperãtiæ quę in delectabilibus tactus debitas circũſtantias ſeruat,ſicut nõ peccat faciens alios actus politicarũ virtutũ: nec dicitur omnis vita infidelium peccatũ,quia quolibet actu peccẽt:ſed quia per id quod agũt à ſeruitute peccati non poſſunt liberari.

ARTICVLVS. III.

Vtrum cõiunx cõuerſus ad fidem poſſit cõmanere cũ vxore nolente conuerti.

Ad tertium ſic procedit. Videtur quòd cõiunx conuerſus ad fidem nõ poſsit cõmanere cũ vxore nolẽte cõuerti,cũ qua in infidelitate cõtraxerat,vbi em̃ eſt idem periculũ oportet eandẽ cautelã adhiberi:ſi propter periculũ ſubuerſionis fidei prohibetur nẽ fidelis cũ infideli contrahat:cũ ergo periculũ ſit ſi fidelis cõmaneat cũ infideli cũ qua priùs contraxerat,& adhuc maius,quia neophyti faciliùs peruertuntur quã illi qui ſunt nutriti in fide,videtur ꝙ fidelis poſt cõuerſionẽ nõ poſsit cõmanere cũ vxore infideli. ¶Prætereà.28. q.1.dicit: Nõ poteſt infidelis in eius coniunctione cõmanere,quæ iam in chriſtianã tranſlata eſt fidem: ergo fidelis habet neceſſe vxorem infidelem dimittere. ¶Prętereà.Matrimoniũ ꝙ inter fideles contrahitur,eſt perfectius quã illud ꝙ contrahitur inter infideles:ſed ſi fideles contrahãt in gradu prohibito ab eccleſia diſſoluitur eorũ matrimoniũ:ergo & infideliũ,& ita vir fidelis nõ poteſt cõmanere cũ vxore infideli,ad minùs quando cũ ea in infidelitate contraxit in gradu prohibito. ¶Prætereà.Aliquis infidelis habet quandoq; plures vxores ſecundũ ritũ ſuæ legis:ſi ergo poteſt cõmanere cũ illis,cũ quibus in infide

litate contraxit, videtur q̃ posſit etiam post cõ uersionem plures vxores retinere. ¶ Prætereà. Potest cõtingere q̃ repudiata vna vxore aliam duxerit, & in illo matrimonio existens conuertatur: videtur ergo quod saltem in hoc casu nõ possit cũ vxore quã de nouo habet cõmanere. ¶ Sed contrà est quod Apostolus. 1. Cor. 7. con sulit q̃ cõmaneant. ¶ Prætereà. Nullum impedimentum superueniens vero matrimonio tollit ipsum: sed matrimoniũ erat verũ quãdo vterq; infidelis erat: ergo quando alter cõuertitur non dirimitur per hoc matrimonium, & ita videtur quòd possit licitè commanere.

¶ Respõdeo dicendũ, quòd fides eius qui est in matrimonio non polluit, sed perficit matrimoniũ: vnde cũ inter infideles sit verum matrimoniũ, vt ex dictis patet, per hoc q̃ alter eorũ conuertitur ad fidem, non ex hoc ipso vinculũ matrimonij soluitur. Sed aliquando vinculo matrimonij manente soluitur matrimoniũ quãtũ ad cohabitationem & debiti solutionem, in quo pari passu currunt infidelitas & adulteriũ, quia vtrumq; est cõtra bonũ prolis. Vnde sicut se habet in potestate dimittẽdi adulteram vel cõmanendi cũ ea, ita se habet in potestate dimittendi infidelem vel cõmanendi cũ ea: potest enim vir innocẽs liberè manere cũ adultera spe correctionis, nõ autem si in adulterij peccato fuerit obstinata, nè videatur patronus turpitudinis, quanuis etiã cum spe correptionis possit liberè dimittere: similiter fidelis conuersus potest cum infideli cõmanere cũ spe cõuersionis, si eã infidelitate obstinatã nõ viderit, & bene facit cõmanendo, tñ nõ tenetur, & de hoc est verbũ Apostoli.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, quòd faciliùs impeditur aliquid fiẽdũ quã destruatur q̃ ritè factũ est: & ideò multa sunt quæ impediũt matrimonium cõtrahendũ si præcedãt, quæ tamẽ ipsum non possunt dissoluere si sequãtur, sicut de affinitate patet: & similiter dicendum est de disparitate cultus.

¶ Ad secundũ dicendũ, quòd in primitiua ecclesia tẽpore Apostolorũ passim cõuertebãtur ad fidem, & Iudæi & Gẽtiles: & ideò tunc fidelis vir poterat habere probabilem spem de vxoris cõuersione, etiã si cõuersionẽ nõ promitteret. Post modũ autẽ tẽpore procedẽte Iudæi sunt magis obstinati quã Gẽtiles: quia Gẽtiles adhuc intrabant ad fidẽ sicut tẽpore martyrũ: & tẽporibus Constantini Imperatoris, & circa tẽpora illa: & ideò tunc nõ erat tutum fideli cũ vxore infideli Iudæa cohabitare, nec erat spes de conuersione eius sicut erat de conuersione vxoris Gẽtilis: & ideò tũc fidelis cõuersus poterat cohabitare cũ Gẽtili, sed nõ cũ Iudæa nisi cõuersionẽ promitteret, & secũdũ hoc loquit̃ Decre. illud: Sed nũc pari passu ambulãt vtriq;. s. Gentiles & Iudæi, quia vtriq; obstinati sunt: & ideò nisi vxor infidelis conuerti velit non permittetur ei cohabitare, siue sit Gentilis siue Iudæa.

¶ Ad tertiũ dicendũ, quòd infideles non baptizati non sunt astricti statutis ecclesiæ, sed sunt astricti statutis iuris diuini: & ideò si cõtraxerũt aliqui infideles in gradibus prohibitis secundũ legem diuinã, Leuit. 18. siue vterq; siue alter ad fidem cõuertatur non possunt in tali matrimonio cõmanere: si autem cõtraxerunt in gradib⁹ prohibitis per statutũ ecclesiæ possunt cõmanere si vterq; cõuertatur, vel si vno cõuerso sit spes de conuersione alterius.

¶ Ad quartum dicendum, quòd habere plures vxores est cõtra legẽ naturæ, cui etiam infideles sunt astricti: & ideò non est verũ matrimonium infidelis nisi cũ illa cũ qua primò contraxit: vnde si ipse cũ omnibus suis cõuertatur, potest cũ prima cõmanere, & alias debet abijcere. Si autẽ prima cõuerti noluerit, & aliqua aliarũ cõuertatur, idem ius habet contrahẽdi cũ illa de nouo, quod cũ alia habet: de quo post dicetur.

¶ Ad quintũ dicendũ, quòd repudiũ vxoris est contra legẽ naturæ, vnde infideli non licet vxorem repudiare: & ideò si conuertatur postq̃ vna repudiata alterã duxerit idẽ iudiciũ est de hac, quia tenetur primã quam repudiauerat accipere si conuerti voluerit & aliam abijcere.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum fidelis cõuersus possit vxorem infidelẽ dimittere volentem cohabitare sine contumelia creatoris.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ infidelis cõuersus nõ possit vxorem infidelem dimittere volentem cohabitare sine cõtumelia creatoris. Maius enim est vinculũ viri ad mulierem quã serui ad dñm: sed seruus conuersus nõ absoluitur à seruitutis vinculo, vt patet. 1. Corint. 7. & 1. Tim. 6. ergo & vir fidelis non potest vxorem infidelem dimittere. ¶ Prætereà. Nullus potest alteri præiudiciũ facere sine consensu ipsius: sed vxor infidelis habebat ius in corpore viri infidelis: si ergo per hoc quòd vir ad fidem conuertitur, mulier præiudicium pati posset vt liberè dimitteretur, non posset vir conuerti ad fidem sine consensu vxoris, sicut nec ordinari, nec vouere continentiam sine consensu eius. ¶ Prætereà. Si aliquis cõtrahat cum ancilla sciens, siue sit seruus siue liber, non propter diuersam conditionem potest ipsam dimittere: cùm ergo vir qui quando contraxit cum infideli sciuerit eam esse infidelem, videtur à simili quòd non possit eam dimittere propter infidelitatem. ¶ Prætereà. Pater tenetur ex debito procurare salutem prolis:

sed

ſed ſi diſcederet ab infideli vxore, filij cõmunes matri remanerent, quia partus ſequitur ventrẽ, & ſic eſſent in periculo ſalutis: ergo non poteſt vxorem infidelem dimittere licitè, ¶ Prætereà. Adulter non poteſt adulteram dimittere, etiam poſtq̃ de adulterio pœnitentiam egit: ergo ſi ſit idem iudicium de adulterio & infideli, nec infidelis infidelem poteſt relinquere etiã poſtquã ad fidem eſt conuerſus.

¶ Sed contrà eſt quod Apoſtolus dicit. 1. Corin. 7. ¶ Prætereà. Adulterium ſpirituale eſt grauius quã carnale: ſed propter carnale adulteriũ vir poteſt dimittere vxorem quãtum ad cohabitationem: ergo multo fortiùs propter infidelitatem, quæ eſt adulteriũ ſpirituale.

¶ Reſpondeo dicendũ, quòd homini ſecundum aliam & aliam vitam diuerſa competunt & expediunt: & ideò qui moritur priori vitæ non tenetur ad illa ad quæ in priori vita tenebatur: & inde eſt quòd ille qui in vita ſæculari exiſtens aliqua vouit, non tenetur ad illa quando mundo moritur, & vitam religioſam aſſumens perficere. Ille autẽ qui ad baptiſmũ accedit regeneratur in Chriſto & priori vitæ moritur, cùm generatio vnius ſit corruptio alterius: & ideò liberatur ab obligatione qua vxori tenebatur reddere debitum: & ei cohabitare non tenetur quando conuerti non vult, quãuis reddere debitum in aliquo caſu liberè id poſsit facere, ſicut dictũ eſt: ſicut & religioſus poteſt liberè perficere vota quæ fecit in ſæculo, ſi non ſunt cõtra religionem ſuã, quãuis ad ea nõ teneatur, vt dictũ eſt.

¶ Ad primum ergo dicẽdũ, quòd ſeruire nõ eſt aliquid incompetens Chriſtianæ religionis perfectioni quæ maximè humilitatem profitetur: ſed obligatio mulieris ſiue matrimonij aliquid derogat perfectioni vitæ Chriſtianæ, cuius ſummum ſtatum cõtinentes poſsidẽt, & ideò nõ eſt ſimile de vtroq;. Et prætereà vnus coniugum non obligatur alteri quaſi poſſeſsio eius, quaſi domino ſeruus, ſed per modum ſocietatis cuiuſdam quæ non congruè eſt infidelis ad fidelem, vt patet. 2. Corinth. 6. & ideò non eſt ſimile de ſeruo & coniuge.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd vxor non habebat ius in corpore viri niſi quãdiu in vita illa manebat in qua cõtraxerãt, quia etiã mortuo viro vxor ſoluta eſt à lege viri, vt patet Ro. 7. & ideò ſi poſtquã vir mutat vitã moriens priori vitæ ab ea diſcedat, nullum fit ei præiudicium. Tranſiens autem ad religionem moritur tantũ ſpirituali morte, nõ autem corporali: & ideo ſi matrimonium ſit conſummatum nõ poteſt vir ſine conſenſu vxoris ad religionem tranſire. Poteſt autem ante carnalem copulam quando eſt tantùm copula ſpiritualis, ſed ille qui ad baptiſmum accedit, corporaliter etiam conſepelitur Chriſto in morte: & ideò à debito ſoluitur reddendo etiam poſt matrimonium conſummatũ. Vel dicendum, quòd ex culpa ſua vxor præiudicium patitur quæ conuerti contemnit.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd diſparitas cultus facit perſonam ſimpliciter illegitimam, non autem conditio ſeruitutis, ſed ſolùm quãdo ignorata eſt: & ideò nõ ſequitur ſimilis ratio de infideli & ancilla.

¶ Ad quartum dicendum, quòd proles aut peruenit ad perfectam ætatem, & tunc poterit libere ſequi patrem fidelem vel matrem infidelem: vel eſt in minori ætate cõſtitutus, & tunc debet dari fideli, non obſtãte q̃ indiget matris obſequio ad educationem.

¶ Ad quintum dicendũ, quòd adulter per pœnitentiam non tranſit ad aliam vitam ſicut infidelis per baptiſmũ: & ideò non eſt ſimilis ratio.

ARTICVLVS. V.

Vtrum fidelis deſcendens ab vxore infideli poſsit aliam ducere.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̃ fidelis diſcedens ab vxore infideli non poſsit aliã ducere in vxorem. Quia indiſſolubilitas eſt de ratione matrimonij cùm repudiũ vxoris ſit cõtra legem naturę: ſed inter infideles erat verũ matrimoniũ: ergo nullo modo poteſt matrimoniũ ſolui, ſed manẽte vinculo matrimonij ad vnam, nõ poteſt aliquis cum alia contrahere: ergo fidelis diſcedens ab vxore infideli non poteſt cum alia contrahere.

¶ Prætereà. Crimen ſuperueniens matrimonio non ſoluit matrimoniũ: ſed ſi mulier velit cohabitare ſine cõtumelia creatoris nõ ſoluitur vinculum matrimonij, quia vir non poteſt aliã ducere: ergo peccatum vxoris quæ non vult cohabitare ſine contumelia creatoris non ſoluit matrimoniũ, vt liberè poſsit vir aliã vxorem ducere. ¶ Prætereà. Vir & vxor ſunt pares in vinculo matrimonij: cũ ergo vxori infideli nõ liceat viuente viro alium virũ ducere, videtur q̃ nec fideli liceat. ¶ Prætereà. Fauorabilius eſt cõtinẽtiæ votũ quã matrimonij cõtractus: ſed viro fideli vxoris infidelis nõ licet, vt videtur, votũ cõtinẽtiæ emittere, quia tũc vxor fraudaretur matrimonio ſi poſtmodũ cõuerteretur: ergo multo minùs licet ei mr̃imoniũ cõtrahere cum alia. ¶ Prętereà. Filius qui remanet in infidelitate patre conuerſo amittit ius paternæ hæreditatis: & tamen ſi poſtea conuertitur redditur ei hęreditas ſua etiã ſi alius in poſſeſsionẽ eius intrauit: ergo videt à ſimili q̃ ſi vxor infidelis poſt cõuertatur q̃ ſit ſibi reddendus vir ſuus, etiã ſi cũ alia cõtraxerit, q̃ non poſſet eſſe ſi ſecũdũ matrimoniũ verũ eſſet: ergo non põt contrahere cũ alia.

¶Sed cõtrà matrimoniũ non eſt ratum ſine ſacramento baptiſmi: ſed quod non eſt ratum poteſt diſſolui: ergo matrimonium in infidelitate contractũ poteſt ſolui, & ita ſoluto matrimoniali vinculo, licet viro aliam ducere in vxorem.

¶Præterea. Vir non debet cohabitare vxori infideli nolenti cohabitare ſine cõtumelia creatoris: ſi ergo nõ liceret ei aliã ducere, cogeretur cõtinentiam ſeruare, q̃ videtur incõueniens, quia ſic ex conuerſione ſua incõmodũ reportaret.

¶Reſpondeo dicendum, quòd quando alter cõiugum ad fidem conuertitur altero in infidelitate manente diſtinguendum eſt: quia ſi infidelis vult cohabitare ſine contumelia creatoris. i. ſine hoc q̃ ad infidelitatem inducat, poteſt fidelis liberè diſcedere, ſed diſcedens non poteſt alteri nubere. Si autem infidelis non velit cohabitare ſine contumelia creatoris in verba blaſphemiæ prorumpens, & nomen Chriſti audire nolens, tunc ſi ad fidelitatem pertrahere nitatur vir fidelis diſcedens poteſt alteri per matrimonium copulari.

¶Ad primum ergo dicendũ, quòd matrimoniũ infidelium eſt imperfectum: ſed matrimonium fidelium eſt perfectũ, & ita eſt firmius: ſemper autem firmius vinculum ſoluit minùs firmum, cùm ei ſit contrariũ: & ideò matrimoniũ quod poſt in fide Chriſti cõtrahitur ſoluit matrimonium q̃ priùs in infidelitate cõtractum fuerat: vnde matrimoniũ infideliũ non eſt omninò firmum & ratum, ſed ratificatur poſtmodum per fidem Chriſti.

¶Ad ſecundum dicẽdum, quòd crimen vxoris nolentis cohabitare ſine contumelia creatoris abſoluit virum à ſeruitute qua tenebatur vxori, vt non poſſet ea viuente aliam ducere, ſed nõdum ſoluit matrimoniũ: quia ſi in blaſphemia illa conuerteretur antè quã ille aliud matrimonium contraheret redderetur ei vir ſuus: ſed ſoluitur per matrimonium ſequens, ad quod peruenire non poſſet vir fidelis niſi ſolutus à ſeruitute vxoris per culpam.

¶Ad tertium dicendum, quòd poſtquã fidelis cõtraxit ſolutum eſt vinculum matrimonij ex vtraq; parte, quia matrimonium non claudicat quantũ ad vinculũ, ſed quãdoq; claudicat quãtum ad effectũ: vnde in pœnã vxoris infidelis ei indicitur q̃ non poſsit cũ alio cõtrahere magis quã virtute matrimonij præcedentis: ſed ſi poſtea conuertatur poteſt ei concedi diſpenſatiuè vt alteri nubat ſi vir eius aliam duxit.

¶Ad quartum dicẽdum, quòd ſi poſt cõuerſionem viri aliqua probabilis ſpes de conuerſione vxoris ſit, non debet votũ continentiæ vir emittere, nec ad aliud matrimoniũ trãſire, quia difficiliùs conuerteretur vxor viro ſuo ſciens ſe eſſe priuatam. Si autem non ſit ſpes de conuerſione poteſt ad ſacros ordines vel ad religionem accedere, priùs requiſita vxore quod cõuertatur, & tunc ſi poſtquã vir ſacros ordines ſuſcepit vxor cõuertatur nõ eſt ſibi vir ſuus reddẽdus, ſed debet imputare ſibi in pœnã tardæ conuerſionis quòd viro ſuo priuatur.

¶Ad quintum dicẽdum, quòd vinculum paternitatis non ſoluitur per diſparem cultum ſicut vinculum matrimonij: & ideò non eſt ſimile de hæreditate & vxore.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum alia vitia ſoluant matrimonium.

Ad ſextum ſic proceditur. Videtur quòd alia vitia ſoluant matrimonium, ſicut & infidelitas. Adulterium enim videtur eſſe directiùs contra matrimonium quã infidelitas: ſed infidelitas ſoluit matrimonium in aliquo caſu, vt liceat ad aliud matrimonium trãſire: ergo & adulteriũ idem facit. ¶Præterea. Sicut infidelitas eſt fornicatio ſpiritualis, ita & quodlibet peccatũ: ſi ergo propter hoc infidelitas matrimonium ſoluit, quia eſt fornicatio ſpiritualis, pari ratione quodlibet peccatum matrimonium ſoluet. ¶Præterea. Matth. 18. dicitur, Si dextra manus tua ſcandalizat te abſcinde eã & proijce abs te: dicit Glo. quòd in manu & dextro oculo poſſunt accipi frater & vxor, propinqui & filij: ſed per quodlibet peccatum efficiuntur nobis impedimẽto: ergo propter quodlibet peccatum poteſt matrimonium diſſolui. ¶Præterea. Auaritia idololatria eſt, vt dicitur Ephæſi. 5. ſed propter idololatriam poteſt mulier dimitti: ergo pari ratione propter auaritiã, & ita propter alia peccata quæ ſunt maiora quã auaritia. ¶Præterea. Hoc expreſſe Magiſter dicit in litera.

¶Sed contrà eſt quod dicitur Matth. 5. Qui dimiſerit vxorẽ excepta cauſa fornicationis mœchatur. ¶Præterea. Secundum hoc tota die fierent diuortia, cùm rarò inueniatur matrimonium in quo alter coniugum in peccatum non labatur.

¶Reſpondeo dicendum, quòd fornicatio corporalis & infidelitas ſpiritualem habent contrarietatẽ ad bona matrimonij, vt ex dictis patet: vnde ſpiritualem habent vim ſeparandi matrimonia. Sed tamen intelligendum eſt quòd matrimoniũ dupliciter ſoluitur. Vno modo quãtum ad vinculũ, & ſic non poteſt ſolui poſtquã matrimonium eſt ratificatum, neq; per infidelitatem, neq; per adulteriũ: ſed ſi non eſt ratificatum ſoluitur vinculũ permanẽte infidelitate in altero coniugum, ſi alter conuerſus ad fidem ad aliud coniugium tranſeat: non autem ſoluitur vinculum prædictum per adulteriũ, aliàs infide-

lis

lis liberè poſſet dare libellũ repudij vxori adulteræ,& ea dimiſſa aliã ducere,quod falſum eſt. Alio modo ſoluitur matrimonium quãtum ad actũ,& ſic ſolui poteſt tam per infidelitatẽ quã per fornicationem ſpiritualem:ſed propter alia peccata non poteſt ſolui matrimoniũ etiã quãtum ad actum,niſi fortè ad tẽpus ſe velit vir ſubtrahere à conſortio vxoris ad caſtigationẽ eius, ſubtrahendo ei præſentiæ ſuæ ſolatium.

¶Ad primum ergo dicendũ,quòd quãuis adulterium magis directè opponatur matrimonio inquantum eſt in officiũ naturæ quàm infidelitas, tamen econtrariò eſt inquantum matrimonium eſt ſacramentum eccleſiæ, ex quo habet perfectã firmitatem inquantũ ſignificat indiuiſibilem coniunctionem Chriſti & eccleſiæ: & ideò matrimoniũ quod nõ eſt ratum magis poteſt ſolui quantum ad vinculum per infideli tatem quàm per adulterium.

¶Ad ſecundum dicendum,quòd cõiunctio prima animę ad Deũ eſt per fidem:& ideò per eam anima quaſi deſponſatur Deo, vt patet Oſeę.2. Spõſabo te mihi in fide. Vnde in ſacra ſcriptura ſpecialiter per fornicationẽ idololatria & infidelitas deſignantur:ſed alia peccata magis remota ſignificatiõe dicunt ſpũales fornicatiões.

¶Ad tertium dicendũ,quòd hoc intelligẽdum eſt quando mulier præſtat magnam occaſionẽ peccati viro ſuo,vt vir probabiliter ſibi de periculo timeat,tunc enim vir poteſt ſe ſubtrahere ab eius conuerſatione,vt dictum eſt.

¶Ad quartum dicẽdum,quòd auaritia dicitur idololatria per quãdam ſimilitudinem ſeruitutis, quia tam auarus quã idololatra potiùs ſeruit creaturæ quã creatori,non autem per ſimilitudinem infidelitatis:quia corruptio infidelitatis eſt in intellectu,ſed auaritiæ in affectu.

¶Ad quintum dicẽdum, quòd verba Magiſtri ſunt accipienda de ſpõſalibus, quia propter crimen ſuperueniens ſponſalia ſolui poſſunt : vel ſi loquitur de matrimonio intelligẽdum eſt de ſeparatione à cõi cõuerſatiõe ad tẽpus, vt dictũ eſt: vel quando vxor non vult cohabitare niſi ſub cõditione peccãdi:vt cũ dicit: Nõ ero vxor tua niſi mihi de latrocinio diuitias congreges, tunc enim potiùs eam debet dimittere quàm latrocinia exercere.

QVAESTIO. LX.

De Vxoricidio.

DInde conſiderandum eſt de Vxoricidio. Circa quod quærũtur duo. Primò, Vtrum in aliquo caſu liceat Vxorem occidere. Secundò, Vtrum Vxoricidium matrimonium impediat.

ARTICVLVS. I.

Vtrum liceat Vxorem interficere inuẽtam in actu adulterij.

Thom. 4. diſt.37.q.vnica.arti.1.&.2.

ADPRIMVM ſic ꝓceditur. Videtur quod liceat viro vxorem interficere in actu adulterij deprehẽſam. Lex enim diuina præcipit adulteras lapidari:ſed ille qui legem diuinam exequitur non peccat : ergo nec occidẽs propriã vxorem ſi ſit adultera. ¶Prętereà. Illud quod licet legi,licet ei cui lex hoc cõmittit : ſed legi licet interficere adulteram, aut quãlibet perſonã reã mortis:cùm ergo lex cõmiſerit viro interfectionẽ vxoris in actu adulterij deprehẽſæ, videt ꝙ ei liceat. ¶Prętereà. Vir habet poteſtatẽ maiorem ſuper vxorem adulterã quàm ſuper eum qui cum ea adulteriũ cõmiſit:ſed ſi vir percutiat clericum quem cum propria vxore inuenit,non eſt excõmunicatus: ergo videtur quòd etiam liceat interficere propriã vxorem in adulterio deprehẽſam. ¶Prætereà. Vir tenetur vxorem ſuã corrigere,ſed correctio fit per inflictionem iuſtæ pœnæ:cùm ergo iuſta pœna adulterij ſit mors,quia eſt capitale crimen, videt quòd liceat viro vxorem adulteram occidere.

¶Sed contrà in litera dicitur, quòd eccleſia Dei nunquã cõſtringitur legibus humanis vel mũdanis,gladium enim non habet niſi ſpiritualẽ: ergo videtur ꝙ ei qui vult eſſe de eccleſia,nõ ſit licitus actus legis illius quæ vxoricidiũ permittit. ¶Prętereà. Vir & vxor ad paria iudicantur: ſed vxori non licet interficere virum in adulterio deprehenſum:ergo nec viro vxorem.

¶Reſpondeo dicendum, quòd virum interficere vxorem cõtingit dupliciter. Vno modo per iudicium ciuile,& ſic nõ eſt dubium quòd ſine peccato poteſt vir zelo iuſtitiæ, non liuore vindictæ aut odij motus,vxorem adulteram in iudicio ſæculari accuſare criminaliter de adulterio, & pœnã mortis à lege ſtatutã petere: ſicut etiã licet aliquem accuſare de homicidio,aut de alio crimine: nõ tamen talis accuſatio põt fieri in iudicio eccleſiaſtico, quia eccleſia non habet gladiũ materialem,vt in litera dicitur. Alio modo poſſet eã per ſeipſum occidere, non in iudicio conuictam, & ſic extra actum adulterij eam interficere quantũcunq; ſciat eam adulteram, neq; ſecundum leges ciuiles,neq; ſecundum legem conſcientiæ licet. Sed lex ciuilis quaſi licitum putat quòd in ipſo actu eam interficiat,nõ

quaſi prę̃cipiẽs, vel prohibẽs, ſed quaſi pœnam homicidij ei infligẽs, ꝓpter maximũ incitamentũ, ꝙ habet vir in tali facto ad occiſionẽ vxoris. Sed eccleſia in hoc nõ eſt aſtricta legib⁹ humanis, vt iudicet eum ſine reatu pœnæ æternæ, vel pœnæ eccleſiaſtico iudicio infligẽdæ ex hoc ꝙ eſt ſine reatu pœnæ infligendæ per iudicium ſęculare, & ideò in nullo caſu licet viro occidere vxorem propria authoritate.

¶Ad primũ ergo dicendũ, quòd pœnam illam infligendam non cõmiſit perſonis priuatis, ſed perſonis publicis quæ habent officium ad hoc deputatũ. Vir autẽ nõ eſt iudex vxoris: & ideò nõ põt eã interficere, ſed corã iudice accuſare.

¶Ad ſecundum dicendũ, quòd lex ciuilis non cõmiſit viro occiſionẽ vxoris quaſi prę̃cipiens, quia ſic non peccaret: ſicut non peccat miniſter iudicis latronem occidẽs condẽnatum ad mortem: ſed permiſit pœnã nõ adhibẽs: vnde etiam difficultates quaſdam appoſuit quibus retrahe rentur viri ab vxoricidio.

¶Ad tertiũ dicendũ, quòd ex hoc nõ probatur ꝙ ſit licitum ſimpliciter: ſed quantũ ad immunitatem ad aliquam pœnam, quia etiam excõmunicatio quædam pœna eſt.

¶Ad quartum dicendũ, quòd duplex eſt cõgregatio, quædã œconomica ſicut familia aliqua, & quædam politica ſicut ciuitas & regnum. Ille igitur qui præeſt ſecundæ cõgregationi vt rex, poteſt infligere pœnã & corrigere perſonam, & exterminare ad purgationem communitatis cuius curã gerit: ſed ille qui præeſt in prima cõgregatione vt paterfamilias non poteſt infligere niſi pœnam corrigentem, quæ ſe non extendit vltra terminos emendationis, quam tranſcendit pœna mortis: & ideò vir qui ſic præeſt vxori non poteſt ipſam interficere, ſed aliàs accuſare vel caſtigare.

ARTICVLVS. II.

Vtrum vxoricidium impediat matrimonium.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd vxoricidium non impediat matrimonium. Directiùs enim opponitur adulterium matrimonio quàm homicidium: ſed adulterium nõ impedit matrimoniũ: ergo nec vxoricidium. ¶Prætereà. Grauius eſt peccatum occidere matrem quã vxorem, quia nunquam licet verberare matrem, licet autem verberare vxorem: ſed occiſio matris non impedit matrimonium: ergo nec vxoris occiſio.

¶Prætereà. Magis peccat qui vxorem alterius propter adulterium interficit quã vxorem propriam, inquantum minus habet de motiuo, & & minùs ad eum ſpectat eius correctio: ſed qui alienam vxorem occidit non impeditur à matrimonio: ergo nec ille qui propriam vxorem interficit. ¶Prætereà. Remota cauſa remouetur effectus: ſed peccatum homicidij poteſt per pœnitentiam remoueri: ergo & impedimentũ matrimonij, quod ex eo cauſatur, & ita videtur ꝙ poſt peractam pœnitentiam non prohibeatur matrimonium contrahere.

¶Sed cõtrà eſt quod Canõ dicit: Interfectores ſuarum coniugum ad pœnitentiam redigendi ſunt, quibus penitus denegatur coniugium.

¶Prætereà. In eo in quo quis peccat debet puniri: ſed peccat cõtra matrimoniũ qui vxorem occidit: ergo debet puniri vt mr̃imonio priuet.

¶Reſpondeo dicendum, quòd vxoricidium ex ſtatuto eccleſiæ matrimoniũ impedit: ſed quandoq; impedit contrahendũ, & non dirimit contractum: quando ſcilicet propter adulteriũ vir occîdit vxorem, aut etiam propter odiũ: tamen ſi timetur de incontinẽtia ipſius poteſt cum eo diſpenſari per eccleſiam vt licitè matrimonium contrahat: quandoq; etiam dirimit cõtractum, vt quando aliquis interficit vxorem ſuã, vt ducat eam cum qua mœchatur: tũc enim efficitur illegitima perſona ſimpliciter ad cõtrahendum cum illa, ita quòd ſi de facto cum ea cõtraxerit matrimonium dirimitur. Sed per hoc non efficitur ſimpliciter ꝑſona illegitima reſpectu aliarũ mulierũ. Vnde ſi cũ alia contraxerit quãuis peccet cõtra ſtatutũ eccleſię faciẽs: tamen matrimoniũ contractum nõ dirimitur propter hoc.

¶Ad primum ergo dicẽdũ, quòd homicidium & adulterium in aliquo caſu impediunt matrimonium contrahendum & dirimũt contractũ, ſicut de vxoricidio dicitur, hic etiam de adulterio infrà dicetur. Vel dicendum, quòd vxoricidium eſt contra ſubſtantiam coniugij, ſed adulterium cõtra bonum fidei ei debitæ: ſic adulterium non eſt magis contra matrimonium quã vxoricidium: & ita ratio procedit ex falſis.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd ſimpliciter loquendo grauius peccatum eſt occidere matrem quàm vxorem, & magis contra naturam, quia naturaliter homo matrem reueretur: & ideo minùs inclinatur ad interfectionem matris, & pronior eſt ad interfectionem vxoris, ad cuius pronitatis repreſsionẽ vxoricidis eſt matrimoniũ ab eccleſia interdictum.

¶Ad tertitiũ dicendum, ꝙ talis nõ peccat cõtra matrimonium, ſicut ille qui propriam vxorem interficit: & ideò non eſt ſimile.

¶Ad quartũ dicendum, quòd non eſt neceſſarium ꝙ deleta culpa deleatur oĩs pœna, ſicut de irregularitate patet. Non.n. pœnitẽtia reſtituit in priſtinã dignitatem quamuis poſsit reſtituere in priſtinũ ſtatum gratiæ, vt dictum eſt.

QVAESTIO. LXI.

De impedimẽto mr̃imonij qd̃ eſt votũ ſolẽne.

Deinde

DEinde conſiderandum eſt de impedimentis quæ ſuperueniunt matrimonio. Et primò, de impedimento quod prouenit matrimonio. ſ. de voto ſolenni. Secundò, de impedimento quod prouenit matrimonio conſummato. ſ. de fornicatione. Circa primũ quæruntur tria. Primò, vtrum alter coniugũ altero inuito poſt carnalem copulam poſſit religionem intrare. Secũdò, vtrum ante carnalem copulam poſſit intrare. Tertiò, vtrũ altero intrãte alter poſſit alteri nubere.

ARTICVLVS. I.

Vtrum alter coniugum altero inuito poſt carnalem copulam poſſit religionem intrare.

Thom. 4. Diſt. 27. q. 1. art. 3. q. 1. & ſequen.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur ꝙ alter cõiugum etiam poſt carnalem copulam poſsit altero inuito ad religionẽ tranſire. Quia lex diuina magis debet ſpiritualibus fauere quã lex humana: ſed lex humana hoc permiſit: ergo multo fortiùs lex diuina permittere debuit. ¶Prætereà. Minus bonũ nõ impedit maius bonum: ſed matrimonij ſtatus eſt minus bonũ quã ſtatus religionis, vt patet. 1. Corĩ. 7. ergo per matrimoniũ non debet homo impediri quin poſsit ad religionem tranſire. ¶Prætereà. In qualibet religione fit quoddã ſpirituale matrimoniũ: ſed licet de leui religione ad arctiorem trãſire: ergo licet de matrimonio leuiorĩ, ſcilicet carnali ad arctius. ſ. matrimoniũ religionis tranſire etiam inuita vxore.

¶Sed contrà eſt quod dicitur. 1. Corin. 7. vt nec etiam ad tempus vacent orationi coniuges ſine mutuo conſenſu à matrimonio abſtinentes. ¶Prætereà. Nullus poteſt facere licitè quod eſt in præiudiciũ alterius ſine eius volũtate: ſed votum religionis emiſſum ab vno coniugum eſt in præiudicium alterius, quia vnus habet poteſtatem corporis alterius: ergo vnus ſine conſenſu alterius non poteſt votũ religionis emittere.

¶Reſpondeo dicendum, quòd nullus poteſt facere oblationem Deo de alieno: vnde cùm per matrimoniũ iam conſummatum ſit corpus viri factum vxoris, non poteſt ſine conſenſu eius Deo ipſum offerre per continentiæ votum.

¶Ad primũ ergo dicendum, quòd lex humana conſiderat matrimonium ſolùm inquãtum eſt in officium naturæ: ſed lex diuina ſecundum ꝙ eſt ſacramẽtum, ex quo habet omnimodam indiuiſibilitatem: & ideò non eſt ſimile.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd non eſt incõueniens maius bonum impediri per minus bonum, quod habet cõtrarietatem ad ipſum, ſicut etiam per malum bonũ impeditur.

¶Ad tertium dicendum, quòd in qualibet religione contrahitur matrimonium ad vnam perſonam, ſcilicet ad Chriſtum, cui tamen ad plura obligatur aliquis in vna religione quã in alia, ſed matrimonium materiale & religionis non fiunt ad vnam perſonã: & ideò non eſt ſimile.

ARTICVLVS. II.

Vtrum alter cõiugum poſſit altero inuito ante carnalem copulam religionem intrare.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur ꝙ nec etiam ante carnalem copulam. Indiuiſibilitas enim matrimonij pertinet ad matrimonij ſacramentũ, inquantum. ſ. ſignificat perpetuam cõiunctionem Chriſti ad eccleſiã: ſed ante carnalem copulã poſt conſenſum per verba de præſenti expreſſum eſt verũ matrimonij ſacramentum: ergo nõ poteſt fieri diuiſio per hoc ꝙ alter ad religionem intrat.

¶Prætereà. In ipſo cõſenſu per verba de præſenti expreſſo, vnus cõiugum in alterũ poteſtatem ſui corporis tranſfert: ergo ſtatim poteſt exigere debitũ & alter tenetur reddere, & ita non poteſt vnus inuito altero ad religionem tranſire.

¶Prætereà. Mat. 19. Quos Deus cõiunxit homo non ſeparet: ſed coniunctio quæ eſt ante carnalem copulam diuinitùs facta eſt: ergo non poteſt ſeparari humana voce.

¶Sed cõtrà eſt, quod ſecundũ Hiero. Dominus vocauit Ioannem de nuptiis.

¶Reſpondeo dicendũ, quòd ante carnalem copulam eſt inter coniuges tantùm vinculum ſpirituale, ſed poſtea etiam eſt inter eos vinculum carnale: & ideò ſicut poſt carnalem copulã matrimonium ſoluitur per mortem carnalem, ita per ingreſſum religionis ante copulam carnalẽ ſoluitur: quia religio eſt quędam mors ſpiritualis, qua aliquis ſæculo moriens viuit Deo.

¶Ad primum ergo dicẽdũ, quòd matrimoniũ ante carnalem copulam ſignificat illam coniunctionem quę eſt ad animã, quæ quidẽ ſoluitur per cõtrariũ. ſ. per peccatũ: ſed per carnalem copulam ſignificat coniunctionẽ ad eccleſiã quãtum ad aſſumptionem humanę naturæ in vnitate perſonę, quę omninò eſt indiuiſibilis.

¶Ad tertium dicendũ, quòd ante carnalem copulã nõ eſt omninò tranſlatũ corpus vnius ſub poteſtate alterius, ſed ſub cõditiõe, niſi intereà alter ad frugem melioris vitæ conuolet: ſed per carnalem copulã cõpletur dicta trãſlatio, quia tũc intrat vterq; in coporalem poſſeſsionẽ ſibi traditę poteſtatis. Vnde etiã ante carnalem co-

pulam nõ ſtatim tenetur reddere debitum poſt matrimoniũ cõtractũ per verba de præſenti, ſed datur ei tempus duorũ menſium propter tria: Primò, vt interim poſsit deliberare de tranſeundo ad religionem. Secundò, vt præparẽtur quæ ſunt neceſſaria ad ſolẽnitatem nuptiarum. Tertiò, nè vilem habeat maritus datã, quã nõ ſuſpirauit dilatam.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd coniunctio matrimonialis ante carnalem copulã eſt quidem perfecta quantum ad eſſe primum: ſed non cõſummata quãtũ ad actum ſecundũ q̃ eſt operatio: & ſimulatur poſſeſsioni corporali, & ideò non omnimodam indiuiſibilitatem habet.

ARTICVLVS. III.

Vtrum mulier poſsit nubere alteri viro ante carnalem copulam, viro ſuo religionem ingreſſo.

Ad tertium ſic procedit. Videtur quòd mulier non poſsit nubere alteri viro ante carnalem copulã viro ſuo religionem ingreſſo. Quia illud quod cũ matrimonio ſtare poteſt, nõ ſoluit matrimoniale vinculum: ſed adhuc manet vinculum matrimoniale inter eos qui pari voto religionẽ intrant: ergo ex hoc quòd vnus intrat religionem alter non abſoluitur à vinculo matrimoniali: ſed quãdiu manet vinculum matrimoniale ad vnũ, non poteſt nubere alteri: ergo &c. ¶ Prætereà. Vir poſt ingreſſum religionis poteſt ante profeſsionem redire ad ſęculũ: ſi ergo mulier poſſet alteri nubere viro intrãte religionem, & ipſe poſſet alteram ducere rediẽs ad ſęculum, quod videtur abſurdũ. ¶ Prætereà. Per Decreta. nouam. profeſsio ante annum emiſſa pro nulla reputatur: ergo ſi poſt talem profeſsionem ad vxorẽ redeat tenetur eũ recipere: ergo neq; per introitum viri in religionem, neq; per votum datur mulieri poteſtas alteri nubendi.

¶ Sed contrà. Nullus poteſt alterũ obligare ad ea quæ ſunt perfectionis: ſed continentia eſt de his quæ ad perfectionem pertinẽt: ergo mulier non arctatur ad continentiam ex hoc q̃ vir religionem ingreditur, & ſic poteſt nubere.

¶ Reſpõdeo dicendum, quòd ſicut mors corporalis viri hoc modo vinculũ mrimoniale ſoluit, vt mulier nubat cui vult ſecundũ Apoſtoli ſententiã: ita etiã poſt mortem ſpiritualem viri per religiõis ingreſſum poterit cui voluerit nubere.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ quãdo vterq; pari voto cõtinentiã vouet, tunc neuter coniugali vinculo abrenuniat, & ideò adhuc manet: ſed quando vnus tantũ vouet, tunc quantũ eſt in ſe abrenũtiat vinculo cõiugali: & ideò alter abſoluitur à vinculo illo.

¶ Ad ſecũdum dicendũ, q̃ nõ intelligitur mortuus ſæculo per religionis ingreſſum quouſq; profeſsionem emiſerit: & ideò vſq; ad tempus illud tenetur eum vxor ſua expectare.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd de profeſsione ſic emiſſa ante tempus determinatum à iure eſt idẽ iudiciũ quòd de voto ſimplici. Vnde ſicut poſt votum ſimplex viri mulier ei debitum reddere non tenetur, cùm ipſa nõ habet poteſtatem alteri nubere: ita & hic.

QVAESTIO. LXII.

De impedimẽto quod ſuperuenit matrimonio cõſummato, quod eſt fornicatio.

Deinde conſiderandum eſt de impedimento quod ſuperuenit matrimonio cõſummato. ſ. de fornicatione quæ impedit matrimonium præcedens quo ad actũ dirimentem vinculo matrimoniali. Et circa hoc quærũtur ſex. Primò, vtrum liceat viro dimittere vxorem cauſa fornicationis. Secundò, vtrum ad hoc teneatur. Tertiò, vtrum proprio iudicio eam dimittere poſsit. Quartò, vtrũ vir & vxor quantum ad hoc ſint æqualis conditionis. Quintò, vtrum poſt diuortium debeant manere innupti. Sextò, vtrũ poſt diuortiũ poſsint recõcilari.

ARTICVLVS. I.

Vtrum propter fornicationem liceat viro vxorem dimittere.

Thom. 4. diſt. 35. q. vnica. art. 1. & ſequẽtibus.

ADPRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ propter fornicationem nõ liceat viro vxorẽ dimittere. Non enim eſt malũ pro malo reddendũ: ſed vir dimittendo vxorẽ propter fornicationẽ videtur malũ p̃ malo reddere: ergo hoc nõ licet. ¶ Prætereà. Maius peccatũ eſt ſi vterq; fornicetur, quã ſi alter tantũ: ſed ſi vterq; fornicetur non poterit p̃pter hoc fieri diuortiũ: ergo nec ſi vnus tantũ fornicatus fuerit. ¶ Prætereà. Fornicatio ſpiritualis & quædam alia peccata ſunt grauiora quã fornicatio carnalis: ſed propter illa non poteſt fieri ſeparatio à toro: ergo nec propter fornicationem carnalẽ. ¶ Prætereà. Vitium contra naturam magis remotum eſt à bonis matrimonij quàm fornicatio quæ modo naturæ fit: ergo magis debuit poni cauſa ſeparationis quàm fornicatio.

¶ Sed

¶ Sed contrà eſt quod dicitur Matth. 5. ¶ Præterea, illi qui frangit fidem, non tenetur aliquis ſeruare fidem: ſed coniunx fornicando fidem frangit, quam alteri cõiugi debet. ergo alter poteſt alterum cauſa fornicationis dimittere.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd Dominus dimittere vxorem conceſsit propter fornicationẽ in pœnam illius qui fidem fregit, & in fauorem illius qui fidẽ ſeruauit, vt non ſit aſtrictus ad reddendum ei debitum qui non ſeruauit fidem: & propter hoc excipiuntur ſeptem caſus in quib⁹ non licet viro vxorem dimittere fornicatricem, in quibus vel vxor à culpa immunis eſt, vel vtrique æqualiter culpabiles ſunt. Prim⁹ eſt ſi ipſe vir ſimiliter fornicatus fuerit. Secundus, ſi ipſe vxorem proſtituerit. Tertius, ſi vxor virũ probabiliter mortuum credens propter longam eius abſentiam alteri nupſerit. Quartus, eſt ſi latenter cognita eſt ab aliquo ſub ſpecie viri lectum ſubintrante. Quintus, ſi fuerit vi oppreſſa. Sextus, ſi reconciliauit eam ſibi poſt adulterium perpetratum carnaliter eam cognoſcens. Septimus, ſi matrimonio in infidelitate vtriuſque contracto vir dederit vxori libellum repudij & vxor alteri nupſerit: tunc enim ſi vterque conuertatur tenetur eam vir recipere.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd vir ſi dimittat vxorem fornicantẽ liuore vindictæ peccat: ſi autem ad infamiam propriam cauẽdam, nè videatur particeps criminis, vel ad vitium vxoris corrigendum, vel ad vitandum prolis incertitudinem non peccat.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd diuortium ex cauſa fornicationis fit vno accuſante alium, & quia nullus poteſt accuſare qui in ſimili crimine exiſtit, quando vterque fornicatur diuortium celebrari non poteſt, quamuis magis peccetur contra matrimonium vtroq; fornicante, quàm altero tantùm.

¶ Ad tertium dicendum, quòd fornicatio directè eſt contra bonum matrimonij, quia tollitur per eam certitudo prolis, & fides frangitur, & ſignificatio non ſeruatur, dum vnus coniugum pluribus carnem ſuam diuidit: & ideò alia crimina quamuis fortè ſint maiora fornicatione, non tamen cauſant diuortium. Sed quia infidelitas, quæ dicitur ſpiritualis fornicatio, etiam eſt cõtra bonum matrimonij quod eſt proles educanda ad cultum Dei: etiam ipſa facit diuortiũ, ſed tñ aliter q̃ corporalis fornicatio: qa nõ propter vnũ actũ infidelitatis, ſed ꝓpter cõſuetudinẽ q̃ pertinaciã oſtẽdit, in qua infidelitas pficit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd etiam propter vitium contra naturã poteſt procedi ad diuortium, ſed tñ non fit ita mentio de ipſo, tum quia eſt paſsio innominabilis, tum quia rariùs accidit, tum quia non ita cauſat incertitudinẽ ꝓlis,

ARTICVLVS. II.

Vtrum vir teneatur ex præcepto vxorem fornicantem dimittere.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd vir teneat ex præcepto vxorem fornicantem dimittere, vir enim cùm ſit caput vxoris tenetur vxorem corrigere: ſed ſeparatio à toro eſt inducta ad correctionem vxoris fornicantis. ergo tenetur eam à ſe ſeparare. ¶ Præterea, qui conſentit peccanti mortaliter ipſe etiam mortaliter peccat: ſed vir retinens vxorem fornicantem, conſentire ei videt, vt in litera dicitur. ergo peccat niſi eam à ſe eiiciat. ¶ Præterea. 1. Corinth. 6. dicitur, Qui adhæret meretrici vnum corpus efficitur: ſed non poteſt aliquis ſimul eſſe membrum meretricis & Chriſti, vt ibidem dicitur. ergo vir vxori fornicanti adhærens, membrum Chriſti eſſe deſinit mortaliter peccans. ¶ Præterea, ſicut cognatio tollit vinculum matrimonij, ita fornicatio ſeparat à toro: ſed poſtquam vir nouerit conſanguinitatem ſui ad vxorem, mortaliter peccat eam cognoſcens carnaliter. ergo & ſi cognoſcit vxorem poſtquam ſcit ipſam eſſe fornicatam, mortaliter peccat.

¶ Sed contrà eſt quod dicit Gloſſ. 1. Corinth. 7. Quòd Dominus permiſit cauſa fornicationis vxorem dimittere. ergo nõ ex præcepto. ¶ Præterea, quilibet poteſt dimittere alteri quod in ſe peccauit: ſed vxor fornicando peccauit in virũ. ergo vir poteſt ei parcere, vt non dimittat eam.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd dimiſsio vxoris fornicantis introducta eſt ad corrigendum vxoris crimen per talem pœnam: pœna autem corrigens non requiritur vbi emendatio iam præceſsit: & ideò ſi mulier de peccato pœniteat, vir non tenetur eam dimittere: ſi autem non pœniteat tenetur, nè peccato cõſentire videatur dum correptionem debitam non apponit.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ peccatum fornicationis in vxore poteſt corrigi non tantũ tali pœna, ſed etiam verbis & verbere: & ideò ſi aliàs ad correctionem ſit parata, non tenetur vir prædictam pœnam ad eius correctionem adhibere.

¶ Ad ſecundum dicundum, quòd tunc vir vxori conſentire videtur quãdo eam tenet non ceſſantem à peccato præterito: ſi autem emendata fuerit, non ei conſentit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ex quo de peccato fornicationis pœnituit meretrix dici non poteſt: & ideò vir ei ſe coniungendo mẽbrum meretricis non fit. Vel dicendum ꝙ non coniungitur ei quaſi meretrici, ſed quaſi vxori.

¶ Ad. 4. dicendũ, ꝙ nõ eſt ſimile qa cõſanguinitas facit vt nõ ſit iter eos vinculũ mrimoniale, &

ideò carnalis copula fit illicita: ſed fornicatio nõ tollit vinculum prædictum: & ideò actus remanet quantum eſt de ſe licitus, niſi per accidens illicitus fiat, inquantùm vir conſentire turpitudini vxoris videtur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd permiſsio illa eſt intelligẽda per prohibitionis priuationem, & ſic contra præceptum non diuiditur, qa etiã quod cadit ſub præcepto non eſt prohibitum.

¶ Ad ſextum dicendum, quòd vxor non tantũ peccat in virum, ſed etiam in ſeipſam & in Deum: & ideò vir non totaliter poteſt pœnam dimittere niſi emendatio ſequatur.

ARTICVLVS. III.

Vtrum vir proprio iudicio poſsit vxorem fornicantem dimittere.

Ad tertium ſic procedit. Videtur quòd proprio iudicio vir vxorem fornicantem poſsit dimittere. Sententiã enim à iudice latã abſq; alio iudicio exequi licet: ſed Deus iudex iuſtus dedit hanc ſententiã, vt propter fornicationẽ vir vxorem dimittere poſsit. non ergo requiritur ad hoc aliud iudiciũ. ¶ Præterea, Matth. 1. dicitur, qꝫ Ioſeph cùm eſſet iuſtus cogitauit occultè dimittere Mariam. ergo videtur qꝫ occultè vir poſsit diuortiũ celebrare abſque iudicio eccleſiæ. ¶ Præterea, ſi vir poſt fornicationẽ vxoris cognitam debitum ei reddit, amittit actionem quam contra fornicariam habebat. ergo denegatio debiti, quæ ad diuortiũ pertinet, debet eccleſiæ iudicium præcedere. ¶ Præterea, illud quod non poteſt probari non debet ad eccleſiæ iudicium adduci: ſed fornicationis crimen non poteſt probari, quia oculus adulteri obſeruat caliginẽ: vt dicit Iob. 25. ergo non debet iudicio eccleſię prædictum diuortium fieri. ¶ Præterea, accuſationẽ debet inſcriptio precedere, qua aliquis ſe ad talionem obliget, ſi in probatione deficiat: ſed hoc nõ poteſt eſſe in iſta materia, qa qualitercunq; res iret vir conſequeret intentum ſuum, ſiue ipſe vxorem dimitteret ſiue vxor eum. ergo non debet ad iudicium eccleſiæ per accuſationem adduci. ¶ Præterea, plus tenetur homo vxori q̃ extraneo: ſed homo crimen alterius etiã extranei non debet eccleſiæ deferre niſi monitione præmiſſa in ſecreto, vt patet Matth. 19. ergo multo minùs poteſt crimen vxoris ad eccleſiam deferre, ſi eam priùs occultè non corripuerit.

¶ Sed contrà, nullus debet ſeipſum vindicare: ſed ſi vir vxorem fornicantem proprio arbitrio dimitteret, ipſe ſe vindicaret: ergo hoc non debet fieri. ¶ Præterea, nullus in eãdem cauſa eſt actor & iudex: ſed vir eſt actor impetens vxorẽ de offenſa in ſe commiſſa: ergo ipſe non poteſt eſſe iudex, & ſic non debet proprio arbitrio dimittere.

¶ Reſpondeo dicendum, qꝫ vir poteſt vxorem dimittere dupliciter. Vno modo quantũ ad torum tantũ, & ſic poteſt eam dimittere q̃ citò ſibi conſtat de fornicatione vxoris proprio arbitrio, nec tenetur reddere debitũ exigẽti niſi per eccleſiam compellat, & taliter reddẽs nullũ præiudicium ſibi facit. Alio modo quantũ ad torũ & cohabitationem, & hoc modo non põt dimitti niſi iudicio eccleſiæ, & ſi aliâs dimiſſa fuerit debet cogi ad cohabitandũ, niſi poſſet ei vir incontinenti fornicationẽ probare: hæc autem dimiſsio diuortiũ dicitur: & ideò concedendum eſt quòd diuortium nõ poteſt celebrari niſi iudicio eccleſiæ.

¶ Ad primum ergo dicendũ, qꝫ ſentẽtia eſt applicatio iuris cõmunis ad particulare factũ: vnde Deus ius promulgauit ſecundum qꝫ ſententia in iudicio formari debet.

¶ Ad ſecundũ dicendum, qꝫ Ioſeph voluit Virginem dimittere non quaſi ſuſpectam de fornicatione, ſed ob reuerentiã ſanctitatis eius, timẽs cohabitare ei: nec tamẽ eſt ſimile, quia tunc ex adulterio non ſolũ procedebatur ad diuortium ſed vlteriùs ad lapidationem, non autem nunc quando agitur in iudicio eccleſiæ.

¶ Ad tertium patet ſolutio ex dictis.

¶ Ad quartum dicendum, qꝫ quandoq; vir vxorem ſuſpectã habens ei inſidiatur, vt depræhendere poſsit eam cum teſtibus in crimine fornicationis, & ſic põt ad accuſationem procedere. Et præterea, ſi de facto ipſo non cõſtat, poſſunt eſſe violentæ ſuſpicationes fornicationis, quib⁹ probatis videtur fornicatio probata eſſe, vt ſi inueniatur ſolus cum ſola horis & locis ſuſpectis, & nudus cum nuda.

¶ Ad quintum dicendum, qꝫ maritus põt accuſare vxorem de adulterio dupliciter. Vno modo ad tori ſeparationem coram iudice ſpirituali, & tunc inſcriptio nõ debet fieri cum oblatione ad legem talionis: qa ſic vir conſequeretur intentum ſuũ, vt probat obiectio. Alio modo ad punitionẽ criminis in iudicio ſæculari, & ſic oportet qꝫ præcedat inſcriptio per quam ad pœnam talionis ſe obliget, ſi in probatione deficiat.

¶ Ad ſextum dicendum, qꝫ ſicut Decre. dicit: tribus modis ī criminib⁹ ꝓcedi põt. Primò, per inquiſitionem, quam debet precedere clamoſa inſinuatio quæ locum accuſationis tenet. Secundò, per accuſationẽ, quam debet præcedere legitima inſcriptio. Tertiò, per denuntiationẽ, quã debet præcedere trina correctio. Verbum ergo Domini intelligitur qñ agitur per viam denuntiationis, non quando agitur per viam accuſationis: quia tunc non agit ſolùm ad correctionem delinquentis, ſed ad punitionem propter

bonum

bonum commune conſeruandum quod iuſtitia deficiente periret.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum Vir & Vxor in cauſa diuortij poſſint ad paria iudicari.

Ad quartum ſic procedit. Videt quòd vir & vxor non debeant in cauſa diuortij ad paria iudicari. Diuortiũ enim tenet in lege noua loco repudij, quod erat in lege veteri, vt patet Matthæ. 5. ſed in repudio vir & vxor non iudicabantur ad paria, quia vir poterat repudiare vxorem, & non ecõuerſò. ergo non debẽt ad paria iudicari. ¶ Præterea, plus eſt contra legem naturæ quòd vxor plures viros habeat, quàm quòd vir plures mulieres: vnde hoc quandoq; licuit: illud verò nunquàm. ergo plus peccat mulier in adulterio quàm vir, & ita non debent ad paria iudicari. ¶ Prętereà vbi eſt maius nocumentum proximi, ibi eſt maius peccatum: ſed plus nocet vxor adultera viro, q̃ vir adulter vxori, quia adulterium vxoris facit incertitudinem prolis: non autem adulterium viri: ergo maius eſt peccatum vxoris, & ſic non debent ad paria iudicari. ¶ Præterea, diuortium inducitur ad crimen adulterij corrigendum ſed magis pertinet ad virum qui eſt caput mulieris: vt dicitur. 1. Cor. 11. corrigere vxorem quã econuerſò. ergo non debent in repudio ad paria iudicari, ſed vir debet eſſe melioris cõditiõis.

¶ Sed contrà, videtur q̃ in hoc vxor debeat eſſe melioris conditionis. Quia quanto eſt maior fragilitas in peccante, tanto magis eſt peccatum venia dignũ: ſed in mulieribus eſt maior fragilitas quàm in viris, ratione cuius dicit Chryſo. Quòd propria paſsio mulierum eſt luxuria: & Philoſophus dicit in. 7. Ethico. Quòd mulieres non dicuntur continentes, ppriè loquẽdo propter facilem inclinationem ad concupiſcentias: quia nec bruta animalia poſſunt continere propter hoc quòd non habent aliquid quod concupiſcentiis obuiare poſsit. ergo mulieribus in pœna diuortij deberet magis parci. ¶ Præterea, ponitur vir caput mulieris vt ipſam corrigat. ergo magis peccat quàm mulier, & ſic debet magis puniri.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ in cauſa diuortij vir & vxor ad paria iudicantur, vt idem ſit licitum & illicitum vni quod alteri, non tamen pariter iudicantur ad illa, quia cauſa diuortij eſt maior in vno quàm in alio, cùm tamen in vtroque ſit ſufficiens cauſa ad diuortium. Diuortium enim pœna eſt adulterij, inquantùm eſt contra matrimonij bona quantùm ad bonum fidei, ad quã coniuges æqualiter ſibi inuicem tenentur. Tantùm enim peccat contra matrimonium adulterium vnius, ſicut adulteriũ alterius, & hæc cauſa in vtroque ſufficit ad diuortium. Sed quantùm ad bonum prolis plus peccat adulterium vxoris quàm viri: & ideò maior eſt cauſa diuortij in vxore quàm in viro, & ſic ad æqualia, ſed non ex æquali cauſa obligãtur, nec iniuſtè: qa in vtroq; eſt cauſa ſufficiens ad hanc pœnam: ſicut eſt etiam de duobus, qui damnãtur ad eiuſdem mortis pœnam, quamuis alius altero grauiùs peccauerit.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ repudium non permittebatur niſi ad euitãdum homicidium: & quia in viris magis erat de hoc periculũ quã in mulieribus, ideò viro permittebatur dimittere vxorem, non autẽ ecõuerſò per legẽ repudij.

¶ Ad ſecundũ & tertiũ dicendũ, q̃ rationes illæ procedunt ſecundũ q̃ in comparatione ad bonum prolis maior ſit cauſa diuortij in vxore adultera quàm in viro, non tñ ſequit̃ q̃ non iudicentur ad paria, vt ex dictis patet.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ quamuis vir ſit caput mulieris quaſi gubernator, non tamen quaſi iudex ipſius ſicut nec econuerſò: & ideò in eis quæ per iudicium faciẽda ſunt non plus poteſt vir in vxorem quàm econuerſò.

¶ Ad quintum dicendũ, quòd in adulterio inuenitur de ratione peccati idem quod eſt in fornicatione ſimplici, & adhuc plus quod magis grauat. ſ. matrimonij læſionem. Si autem conſideretur id quod eſt commune adulterio & fornicationi, pẽtm̃ viri & mulieris ſe habent vt excedentia & exceſſa, quia in muliere eſt plus de humore: & ideò ſunt magis ducibiles à concupiſcentiis, ſed in viro eſt plus de calore qui cõ cupiſcentiã excitat: ſed tamẽ ſimpliciter loquẽdo cæteris paribus vir in ſimplici fornicatione plus peccat quàm mulier, quia plus habet de rationis bono, quod præualet quibuſlibet motibus corporalium paſsionum. Sed quantùm ad læſionem matrimonij quam adulterium fornicationi addit, ex qua diuortium cauſat, plus peccat mulier quàm vir, vt ex dictis patet: & quia hoc eſt grauius quàm ſimplex fornicatio: ideò ſimpliciter loquendo plus peccat mulier adultera quàm vir adulter cæteris paribus.

¶ Ad ſextum dicendum, quòd quamuis regimen quod datur viro in mulierem ſit quædam circunſtãtia aggrauans, tamen ex illa circũſtantia quę in aliam ſpeciem trahit magis aggrauatur peccatum. ſ. ex læſione matrimonij, quod trahit ad ſpeciem iniuſtitiæ in hoc q̃ furtiuè aliena proles ſubmittitur.

ARTICVLVS. V.

Vtrum poſt diuortium Vir alteri nubere poſsit.

Ad

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̃ poſt diuortiũ vir alteri nubere poſsit. Nullus enim tenetur ad perpetuam continentiã: ſed vir tenetur in aliquo caſu vxorem fornicantem à ſe in perpetuum ſeparare, vt patet ex dictis. ergo videt̃ q̃ ad minùs in tali caſu alteram ducere poſsit. ¶ Prætereà, peccanti non eſt danda maior occaſio peccandi: ſed ſi ei qui propter culpã fornicationis dimittitur, nõ licet aliam copulam quærere, datur ſibi maior occaſio peccãdi: non enim eſt probabile q̃ qui in matrimonio non cõtinuit q̃ poſteà continere poſsit. ergo videtur q̃ liceat ei ad aliam copulam tranſire. ¶ Prętereà, vxor non tenetur viro niſi ad debitum reddendũ & cohabitationẽ: ſed per diuortium ab vtroq; abſoluitur: ergo ſoluta eſt à lege viri. ergo poteſt alteri nubere, & eadem ratio eſt de viro. ¶ Prætereà, Matth. 19. dicitur, Qui dimiſerit vxorem & aliam duxerit excepta cauſa fornicationis, mœchatur. ergo videtur q̃ ſi cauſa fornicationis dimiſſa vxore aliam duxerit, nõ mœchetur, & ita eſt verum matrimonium.

¶ Sed contrà. 1. Corin. 7. Præcipio non ego, ſed Dominus, vxorem à viro nõ diſcedere, quòd ſi diſceſſerit manere innuptam. ¶ Prætereà, nullus ex peccato debet reportare commodum: ſed reportaret ſi liceret adulteræ ad aliud magis deſideratum connubium trãſire: & eſſet occaſio adulterandi volentibus alia matrimonia quærere. ergo non licet aliam copulam quærere neq; viro neq; vxori.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ nihil adueniens ſuprà matrimonium poteſt ipſum diſſoluere: & ideò adulterium non facit quin ſit verum matrimonium. Manet enim, vt Aug. dicit inter viuentes cõiugale vinculum quòd nec ſeparatio, nec cum aliquo iunctio põt auferre: & ideò non licet vni altero viuente ad aliam copulã tranſire.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ quãuis per ſe nullus obligetur ad continentiã, tñ per accidẽs poteſt eſſe q̃ obligẽt: ſicut ſi vxor ſua ægritudinem incurabilem incurrat, & talem quæ carnalem copulam non patiatur, & ſimiliter etiã eſt ſi incorrigibiliter ſpirituali infirmitate, ſcilicet, fornicatione laboret.

¶ Ad ſecundũ dicendum, q̃ ipſa confuſio quã reportat à diuortio debet eam cohibere à peccato, quia ſi cohibere non poteſt minus malum eſt quòd ipſa ſola peccet quã quòd peccati vir eius ſit particeps.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ quamuis vxor poſt diuortium non teneatur viro adultero ad debitum reddendum, & cohabitandũ, tamen adhuc manet vinculũ matrimonij, ex quo ad hoc tenebatur: & ideò non poteſt ad aliam copulam tranſire viro viuente, niſi videatur eccleſia decepta fuiſſe per falſos teſtes ſentẽtiando de diuortio: quia in tali caſu, etiam ſi votum profeſsiõis emiſiſſet, reſtitueretur viro, & teneretur reddere debitũ, ſed non liceret ei exigere.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ exceptio illa quæ eſt in verbis Dñi refertur ad dimiſsionẽ vxoris, & ideò obiectio ex falſo intellectu procedit.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum poſt diuortium vir & vxor poſsint reconciliari.

Ad ſextum ſic proceditur. Videtur quòd poſt diuortiũ vir & vxor: non poſsint reconciliari. Regula enim eſt in iure: qd' ſemel benè definitum eſt nulla debet iteratiõe retractari: ſed iudicio eccleſiæ definitũ eſt q̃ debent ſeparari. ergo non poſſunt reconciliari vlteriùs. ¶ Prætereà, ſi poſſet eſſe recõciliatio præcipuè videret̃ q̃ poſt pœnitentiam vxoris vir teneatur eam recipere: ſed non tenet̃, quia etiam vxor non põt pro exceptione proponere in iudicio ſuam pœnitentiã contra virum accuſantẽ de fornicatione. ergo nullo modo põt fieri reconciliatio. ¶ Prætereà, ſi poſſet eſſe reconciliatio videt̃ q̃ vxor adultera teneret̃ redire ad virũ ipſam reuocantẽ: ſed nõ tenetur, qa iam ſeparati ſunt iudicio eccleſiæ. ergo &c. ¶ Prætereà, ſi liceret reconciliare vxorem adulterã in illo caſu præcipuè deberet fieri, qñ vir poſt diuortiũ inuenitur adulterium cõmittere: ſed in hoc caſu vxor non põt cogere eum ad reconciliationem, cùm iuſtè ſit diuortiũ celebratũ. ergo nullo modo põt reconciliari. ¶ Prætereà, ſi vir adulter occultè dimittat vxorem conuictam de adulterio per eccleſiæ iudicium, non videt̃ iuſtè factum diuortium: ſed tñ vir non tenet̃ vxorẽ ſibi reconciliare, qa vxor probare in iudicio adulterium viri non põt. ergo multo minùs qñ diuortium iuſtè eſt celebratum reconciliatio fieri poteſt.

¶ Sed contrà eſt quod dicit̃. 1. Cor. 7. Quòd ſi diſceſſerit manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari. ¶ Prætereà, vir poterit eam non dimittere poſt fornicationem, ergo eâdem ratione eam reconciliare ſibi.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ ſi vxor poſt diuortium de peccato pœnitentiam agens emendata fuerit, poteſt eam ſibi vir recõciliare: ſi autem in pctõ incorruptibilis maneat, non debet aſſumere eam eâdem ratione qua non licebat eam nolentem à peccato deſiſtere retinere.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ ſententia eccleſiæ diuortium celebrantis non fuit cogẽs ad ſeparationẽ, ſed licentiã præbens: & ideo abſq; retractatione præcedentis ſententiæ poteſt reconcilitatio fieri vel ſequi.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd pœnitentia

vxoris debet inducere virum vt vxorem fornicantem non accuſet aut dimittat, ſed tamē non poteſt ad hoc cogi, nec poteſt per pœnitentiam eum vxor ab accuſatione repellere: quia ceſſante culpa & quantùm ad actum, & quantùm ad maculam, adhuc manet aliquid de reatu, & ceſſante reatu etiam quātùm ad Deum adhuc manet reatus quo ad pœnam humano iudicio inferendam, quia homo nō videt cor ſicut Deus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illud quod inducitur in fauorem alicuius non facit ei præiudicium: vnde cùm diuortium ſit inductum in fauorem viri, non aufert ei ius petendi debitum vel reuocandi vxorem. Vnde vxor tenetur reddere & ad eum redire ſi fuerit reuocata, niſi de licentia votum continentiæ emiſerit.

¶ Ad quartum dicendum, q̄ propter adulterium quod vir priùs innocens poſt diuortium committit ſecundum rigorem iuris, non debet cogi ad recipiendum vxorem adulteram: priùs tamen ſecundum æquitatem iuris iudex ex offinio ſuo debet eum cogere, vt caueat periculo animæ eius, & ſcandalo maiorum, quāuis vxor non poſsit reconciliationem petere.

¶ Ad quintum dicendum, quòd ſi adulterium viri ſit occultum, per hoc non aufertur ius exci piendi contra accuſationem virivxori adulterę, quamuis deſit ſibi probatio: & ideò peccat vir diuortium petens: & ſi poſt ſententiā de diuortio vxor petat debitum aut reconciliationem, vir tenetur ad vtrunq;.

QVAESTIO. LXIII.

De ſecundis nuptiis.

CONſequenter conſiderandum eſt de ſecundis nuptiis. Et circa hoc quærūtur duo. Primò, Vtrum ſint licitæ. Secundò, Vtrum ſint ſacramentales.

ARTICVLVS. I.

Vtrum ſecundæ nuptiæ ſint licitæ.

Thom. 4. Diſt. 4:. q. 3. ar. 1. & 2.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̄ ſecundæ nuptiæ non ſint licitæ, quia iudicium de re debet eſſe ſecundum veritatem, dicit autem Chryſoſto. quòd ſecundū virum accipere eſt fornicatio ſecundum veritatē, quæ non eſt licita. ergo nec ſecundum matrimoniū.

¶ Prætereà, omne quod non eſt bonum nō eſt licitum: ſed Ambro. dicit quòd duplex matrimonium non eſt bonum. ergo non eſt licitum.

¶ Prætereà, nullus arceri debet nè interſit illis, quæ ſunt honeſta & licita: ſed ſacerdotes arcentur nè interſint ſecundis nuptiis, vt in litera patet: ergo non ſunt licitæ.

¶ Prætereà, nullus reportat pœnam niſi pro culpa: ſed pro ſecundis nuptiis aliquis reportat irregularitatis pœnā. ergo non ſunt licitæ.

¶ Sed contrà eſt quòd Abraham legitur ſecundas nuptias contraxiſſe: Gene. 25. ¶ Prætereà. 1. Timo. 5. dicit Apoſtolus, Volo autem iuniores, ſcilicet, viduas nubere, filios procreare. ergo ſecundę nuptiæ ſunt licitæ.

¶ Reſpondeo dicendū, q̄ vinculū matrimoniale nō durat niſi vſq; ad mortē, vt patet Ro. 4. & ideò moriēte altero coniugū vinculū mrīmonialе ceſſat: vnde propter p̄cedens matrimoniū nō impediť aliqs à ſecūdo mortuo cōiuge, & ſic nō ſolùm ſecundę ſed tertię, & ſic deinceps nuptiæ ſunt licitæ.

¶ Ad primū ergo dicendū, q̄ Chry. loquiť quātū ad cām q̄ aliqñ ſolū ad ſecūdas nuptias incitaret. ſ. cōcupīam, q̄ etiā ad fornicationē incitat.

¶ Ad ſecundū dicendū, q̄ ſecundū matrimoniū non dicīť eſſe bonū, quia non ſit licitū, ſed quia caret illo honore ſignificationis qui eſt in primis nuptiis, vt ſit vna vnius: ſicut eſt in Chriſto & eccleſia.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ homines diuinis deditи non ſolùm ab illicitis, ſed etiam ab illis quæ habent aliquam turpitudinis ſpeciem arcētur: & ideò arcentur à ſecundis nuptiis quæ carent honeſtate quæ eſt in primis.

¶ Ad quartum dicendum, q̄ irregularitas non ſemper inducitur propter culpam, ſed propter defectū ſacrī: & ideò ratio non eſt ad propoſitū.

ARTICVLVS. II.

Vtrum ſecundum matrimonium ſit ſacramentum.

Ad ſecundū ſic p̄cediť. Videť q̄ ſecundū mrīmonium non ſit ſacrm. Qui enim iterat ſacrm facit ei iniuriā: ſed nulli ſacro faciēda eſt iniuria. ergo ſi ſecundū matrimoniū eſſet ſacrm, nullo modo eſſet iterandū.

¶ Prætereà, in omni ſacro adhibeťaliqua benedictio: ſed in ſecūdis nuptiis nō adhibeť benedictio, vt in litera dicit. ergo nō ſit ibi aliquod ſacramentū. ¶ Prætereà, ſignificatio eſt de eſſentia ſacrī: ſed in ſcd'o mrīmonio non ſaluať ſignificatio mrīmonij, q̄a nō eſt vna vnius ſicut Chriſtus & eccleſia. ergo non eſt ſacrm. ¶ Prætereà, vnum ſacramentū non impedit à ſuſceptione alterius, ſed ſecundum matrimoniū impedit à ſuſceptione ordinum. ergo non eſt ſacramētum.

¶ Sed cōtrà, coitus ī ſcd'is nuptiis excuſat à pcto ſicut & ī primis: ſed p̄ tria bona mrīmonij excuſať coitus mrīmonialis, q̄ ſunt fides, proles, & ſacrm. ergo ſecundū matrimoniū eſt ſacramentū.

¶ Prætereà,

¶ Præterea, ex ſecunda cõiunctione viri ad mulierem non ſacramentali non contrahitur irregularitas, ſicut patet ex fornicatione: ſed in ſecundis nuptiis contrahitur irregularitas. ergo ſunt ſacramentales.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ vbicunq; inueniuntur illa quæ ſint de eſſe ſacr̃i ibi eſt verum ſacramentum. Vnde cùm in ſecũdis nuptiis inueniantur omnia quæ ſunt de eſſe ſacr̃i, quia debita materia quam facit perſona legitima, & debita forma. ſ. expreſsio conſenſus interioris per verba de præſenti, conſtat q̃ etiam ſecundum matrimonium eſt ſacr̃m ſicut & primum.

¶ Ad primum ergo dicẽdum, q̃ hoc intelligitur de ſacr̃o quod inducit perpetuum effectũ: tunc enim ſi iteratur ſacr̃m datur intelligi q̃ primum non fuit efficax, & ſic fit primo iniuria, ſicut patet in omnibus ſacr̃is quæ imprimũt characterem: ſed illa ſacr̃a quæ habent effectũ non perpetuum poſſunt iterari ſine iniuria ſacr̃i, ſicut patet de pœnitẽtia: & quia vinculum matrimoniale tollitur per mortem, nulla fit iniuria ſacramento ſi mulier poſt mortem viri iteratò nubat.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, q̃ ſecundum matrimonium quamuis in ſe conſideratũ ſit perfectum ſacr̃m, tñ in ordine ad primum conſideratũ habet aliquid de defectu ſacr̃i: quia non habet plenam ſignificationẽ cùm non ſit vna vnius, ſicut eſt in matrimonio Chriſti & eccleſiæ, & ratione huius defectus benedictio à ſecũdis nuptiis ſubtrahitur: ſed hoc eſt intelligendum q̃ñ ſecundæ nuptiæ ſunt ſecundæ & ex parte viri & ex parte mulieris tantùm: ſi enim virgo cõtrahat cum viro qui habuit aliam vxorem nihilominus nuptiæ benedicũtur, ſaluatur enim aliquo modo ſignificatio etiam in ordine ad primas nuptias. Quia chriſtus & ſi vnam eccleſiam ſponſam habeat, habet tamen plures perſonas deſponſatas in vna eccleſia: ſed anima non põt eſſe ſpõſa alterius quàm Chriſti, q̃a aliâs cum dæmone fornicatur, nec eſt ibi matrimonium ſpirituale, & propter hoc quando mulier ſecundo nubit nuptiæ non benedicuntur propter defectum ſacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ ſignificatio perfecta inuenitur in ſecundo matrimonio ſecundũ ſe conſiderato, non autẽ ſi conſideretur in ordine ad præcedens matrimoium, & ſic habet defectum ſacramenti.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ſecundum matrimonium impedit ſacramentũ ordinis quantùm ad id quod habet de defectu ſacramenti, & non inquantùm eſt ſacramentum.

QVAESTIO. LXIIII.

De annexis matrimonio & debiti redditione.

CONſequenter conſiderandum eſt de annexis matrimonio. & Primò, de debiti redditione. Secundò, de pluralitate vxorum. Tertiò, de bigamia. Quartò, de libello repudij. Quintò, de filiis illegitimè natis. Circa primũ quæruntur ſeptem. Primò, vtrum alter coniugum teneatur alteri debitum reddere. Secundò, vtrum debeat aliquando reddere non poſcenti. Tertiò, vtrum vir & vxor in hoc ſint æquales. Quartò, vtrum vnus ſine conſenſu alterius poſſit votum emittere per quod redditio debiti impediatur. Quintò, vtrum tempus impediat debiti petitionem. Sextò, vtrum petens tempore ſacro peccet mortaliter. Septimò, vtrũ reddere teneatur tempore feſtiuo.

ARTICVLVS. I.

Vtrum alter coniugum teneatur alteri ad redditionem debiti.

Thom. 4. diſt. 32. q. vnica, ar. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ alter coniugum non teneatur alteri ad reditionem debiti ex neceſsitate præcepti. Nullus enim prohibetur à ſumptione euchariſtiæ propter hoc quòd præceptum implet: ſed ille qui vxori debitũ reddit non poteſt carnes Agni edere: vt Hiero. in litera dicit. ergo reddere debitũ non eſt de neceſsitate præcepti. ¶ Præterea, quilibet poteſt licitè abſtinere ab his quæ ſunt ſibi nociua in perſona: ſed aliquãdo redde re debitum poſcenti eſſet perſonę nociuum, vel ratione infirmitatis, vel ratione ſolutionis iam factæ. ergo videtur q̃ licitè poſsit debitũ poſcẽti negari. ¶ Præterea quicunq; facit ſe impotentem ad faciendum id ad quod ex præcepto tenetur peccat: ſi ergo aliquis ex neceſsitate præcepti tenetur ad reddendũ debitum, videtur q̃ peccet ſi ieiunando vel aliâs corpus ſuũ attenuando impotentem ſe reddat ad debiti ſolutionem, quod non videtur verum. ¶ Præterea matrimonium, ſecundũ Philoſophum, ordinatur ad procreationem prolis & educationẽ, & iterũ ad cõmunicationem vitæ: ſed lepra eſt contra vtrunq; matrimonij finem: quia cùm ſit morbus contagioſus, mulier leproſo non tenetur cohabitare viro: ſimiliter etiam morbus frequenter trãſmittitur ad prolem. ergo viro leproſo vxor debitum reddere non tenetur, vt videtur.

¶ Sed cõtrà, ſicut ſeruus eſt in poteſtate dñi ſui, ita

ita & vnus coniugũ in poteſtate alterius: vt patet. 1. Cor. 7. ſed ſeruus tenetur ex neceſsitate præcepti dño ſuo debitũ ſeruitutis reddere: vt patet Rom. 13. Reddite omnibus debita, cui tributum &c. ergo & vnus coniugum ex neceſsitate præcepti tenetur alteri debitum reddere. ¶ Præterea, matrimonium eſt ordinatum ad fornicationem vitandam: vt patet. 1. Corin. 7. ſed hoc non poſſet per matrimoniũ fieri, ſi vnus alteri nõ teneret debitũ reddere qñ cõcupiſcẽtia infeſtat: ergo reddere debitum eſt de neceſsitate p̃cepti.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ matrimoniũ principaliter eſt inſtitutũ in officium naturæ: & ideò in actu ipſius ſeruandus eſt naturæ motus ſecundum quem nutritiua non miniſtrat generatiuę niſi illud quod ſuperfluit ad conſeruationẽ indiuidui: quia hic eſt ordo naturalis, vt priùs aliquid in ſeipſo perficiat, & poſtmodũ alteri de perfectione ſua cõmunicet, & hic eſt etiam ordo charitatis quę naturam perficit: & ideò cùm vxor in viro poteſtatem non habeat, niſi quantùm ad generatiuam virtutẽ: non autem quantùm ad ea quæ ſunt de cõſeruatione indiuidui ordinata, vir tenetur vxori debitum reddere in his quæ ad generationem prolis ſpectant, ſalua tamen priùs perſonæ incolumitate.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ aliquis implens aliquod præceptũ põt reddi inhabilis ad aliqd' ſacrũ officiũ proſequendũ, ſicut iudex qui hominem ad mortẽ condẽnans præceptũ implens irregularis efficitur: ſimiliter etiã ille qui præceptum implẽs debitũ ſoluit redditur ineptus ad diuina officia exequẽda, non q̃ ille actus ſit peccatum, ſed ratione carnalitatis illius actus. Et ſic ſecundum q̃ Magiſter dicit, Hiẽrony. loquitur tantùm de miniſtris eccleſię: non autem de aliis qui ſunt ſuo iudicio relinquendi, quia poſſunt & ex deuotiõe dimittere & ſumere corpus Chriſti abſq; peccato.

¶ Ad ſecundum dicendũ, q̃ vxor nõ habet poteſtatẽ in corpus viri niſi ſalua conſiſtentia perſonæ ipſius, vt dictum eſt. Vnde ſi vltrà exigit non eſt petitio debiti, ſed iniuſta exactio: & propter hoc vir non tenetur ei ſatisfacere.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ ſi aliquis redditur impotens ad debitum ſoluendum ex cauſa ex matrimonio ſequuta, puta cùm priùs debitum reddidit & eſt impotens ad debitum ſoluendũ vlteriùs, mulier non habet ius petendi, & in petendo vlteriùs ſe magis meretricem quàm coniugem exhibet: ſi autem reddatur impotens ex alia cauſa, ſi illa eſt licita, ſic iterum non tenetur; nec poteſt mulier exigere: ſi non eſt licita, tunc peccat, & peccatum vxoris ſi propter hoc in fornicationem labatur aliquo modo ſibi imputatur: & ideò debet quantum poteſt dare operam vt vxor contineat.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ lepra ſoluit ſponſalia, ſed non matrimonium: vnde etiam vxor viro leproſo tenetur reddere debitũ, non tamẽ tenetur ei cohabitare: quia nõ ita citò inficitur ex coitu ſicut ex frequenti cohabitatione: & quamuis generetur infirma proles, tamen melius eſt ei ſic eſſe quàm penitus non eſſe.

ARTICVLVS. II.

Vtrum vir teneatur reddere debitum vxori non petenti.

Ad ſecundum ſic p̃ceditur. Videtur q̃ nõ teneat vir debitũ reddere vxori non petenti. Præceptum enim affirmatiuum non obligat niſi ad tẽpus determinatum: ſed tempus determinatum ſolutionis debiti non poteſt eſſe niſi quãdo petitur. ergo aliãs ſoluere non tenetur. ¶ Præterea, de quolibet debemus præſumere meliora: ſed melius etiã eſt coniugibus cõtinere q̃ matrimonio vti. ergo niſi expreſſè debitum petat debet vir præſumere q̃ ei placeat continere, & ſic non tenetur debitum ei reddere. ¶ Præterea, ſicut vxor habet poteſtatem in virum, ita dñs in ſeruum: ſed dño non tenetur ſeruus ſeruire niſi quãdo ſibi ab ipſo imperatur: nec ergo vir tenetur vxori reddere debitum, niſi quando ab eo exigitur. ¶ Ptæterea, vir põt aliquando vxorem exigentẽ precibus auertere nè exigat. ergo multo magis poteſt nõ reddere ſi non exigat.

¶ Sed contrà, in redditione debiti medicamentum præſtatur contra vxoris cõcupiſcentiã: ſed medicus cui infirmus eſt cõmiſſus tenetur morbo eius ſubuenire etiam ſi ipſe non petat. ergo vir vxori non petenti tenetur debitum reddere. ¶ Præterea, prælatus tenetur correctionis remedium circa peccata ſubditorum adhibere, etiam eis contradicẽtibus: ſed redditio debiti eſt in viro ordinata contra peccata vxoris. ergo tenetur vir debitum reddere quãdoq; etiam non petenti.

¶ Reſpõdeo dicendũ, q̃ petere debitum eſt dupliciter. Vno modo expreſſè, vt qñ verbis inuicem petũt. Alio mõ eſt petitio debiti interp̃tata, qñ. ſ. vir percipit per aliqua ſigna q̃ vxor velit ſibi debitũ reddi, ſed propter verecundiã tacet: & ita etiã ſi nõ expreſſè petat verbis debitũ, tñ vir tenetur reddere qñ expreſſa ſigna ĩ vxore apparent volũtatis reddendi debiti.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ tẽpus determinatũ non eſt qñ petit, ſed quãdo timetur ex aliquibus ſignis periculũ, ad quod vitandum ordinatur debiti redditio niſi tunc reddatur.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, q̃ vir põt talẽ præſumptionẽ habere de vxore qñ in ea cõtraria ſigna nõ videt, ſed qñ videt eſſet ſtulta præſumptio.

¶ Ad ter-

¶ Ad tertium dicendum, q̃ dñs non ita verecũdatur à ſeruo petere debitum ſeruitutis, ſicut vxor à viro debitum coniugij. Si tñ dñs non peteret vel propter ignorantiã vel alia de cauſa, ni hilominus ſeruus teneretur implere ſi periculũ immineret: hoc enim eſt non ad oculum ſeruire, quod A poſtolus ſeruis mandat.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ nõ debet vir vxorem auertere nè petat debitum niſi propter aliquam rationabilem cauſam, & tunc etiam non debet cum magna inſtantia auerti propter pericula imminentia.

ARTICVLVS. III.

Vtrum vir & mulier ſint in actu matrimoniali æquales.

Ad tertium ſic procedit. Videtur q̃ vir & mulier nõ ſint in actu matrimonij æquales. Agens enim eſt nobilius patiente: vt Aug. dicit. 12. ſuper Gen. ad literam: ſed in actu coniugali vir ſe habet vt agens, & fœmina vt patiens. ergo non ſunt in actu illo æquales. ¶ Prætereà, vxor non tenetur viro debitum reddere niſi petat: vir autem teneꝫ, vt dictum eſt. ergo non ſunt pares in actu matrimonij. ¶ Prætereà, in matrimonio mulier propter virũ facta eſt: vt patet Gene. 2. Faciamus ei adiutorium ſimile illi: ſed illud propter quod eſt alterum ſemper eſt principale. ergo &c. ¶ Prætereà, matrimonium principaliter ordinatur ad actum coniugalem: ſed in matrimonio vir eſt caput mulieris, vt patet. 1. Corin. 7. ergo non ſunt æquales in actu prædicto.

¶ Sed contrà eſt quod dicit. 1. Corin. 7. Vir non habet poteſtatem ſui corporis, & ſimiliter dicit de vxore. ergo ſunt æquales in actu matrimonij. ¶ Prætereà, matrimonium eſt relatio æquiparentię cùm ſit coniunctio, vt dictum eſt. ergo vir & vxor ſunt æquales in actu matrimonij.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ duplex eſt æqualitas .ſ. quantitatis & proportionis. Aequalitas quidem quantitatis eſt quæ attenditur inter duas quantitates eiuſdem menſuræ, ſicut bicubiti in bicubitum. Sed æqualitas proportionis eſt quę attenditur inter duas proportiones eiuſdẽ ſpeciei, ſicut dupli ad duplum. Loquendo ergo de prima æqualitate vir & vxor non ſunt æquales in matrimonio, neq; ad actum cõiugalẽ in quo id quod nobilius eſt viro debetur, neq; quantũ ad diſpenſationẽ domus in qua vxor regitur & vir regit: ſed quantùm ad ſecundã æqualitatem ſunt æquales in vtroq;, qa ſicut tenetur vir vxori in actu coniugali & diſpenſatione domus ad id quod viri eſt, ita vxor viro ad id quod vxoris eſt, & ſecundum hoc dicitur in litera quòd ſunt æquales in reddendo debitum.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ quãuis agere ſit nobilius quàm pati, tñ eadem eſt proportio patientis ad patiendũ & agentis ad agendum, & ſecundũ hoc eſt ibi æqualitas proportionis.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ hoc eſt per accidens. Vir enim qui nobiliorem partem habet in actu coniugali, natural'r habet q̃ non ita erubeſcat petere debitum ſicut vxor: & inde eſt q̃ non ita vxor tenetur reddere debitum non petenti viro, ſicut vir vxori.

¶ Ad tertiũ dicendum, q̃ ex hoc oſtenditur q̃ non ſunt æquales abſolutè: non autem q̃ non ſint æquales ſecundum proportionem.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ quamuis caput ſit principalius membrũ, tamen ſicut membrum tenetur capiti in officio ſuo ita caput membris, & ſic eſt ibi æqualitas proportionis.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum vir & vxor poſſint emittere votum contra debitum matrimonij ſine mutuo conſenſu.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ vir & vxor poſſint votum emittere contra debitum matrimonij ſine mutuo conſenſu. Vir enim & vxor æqualiter obligantur ad debiti ſolutionẽ, vt dictum eſt, ſed licitum eſt viro etiam vxore prohibente accipere crucem in ſubſidium terræ ſanctæ. ergo etiã hoc licitum eſt vxori: & ideò cùm per votũ redditio debiti impediatur, põt alter coniugum ſine conſenſu alterius votum prædictum emittere. ¶ Prætereà, non eſt expectandum in aliquo voto conſenſus alicuius qui non põt ſine peccato diſſentire, quin alter coniugum continentiã voueat vel ſimpliciter vel ad tẽpus: qa impedire profectũ ſpiritualẽ eſt peccatũ in Spiritum Sanctum. ergo vnus põt votum continentiæ ſimpliciter vel ad tempus ſine conſenſu alterius vouere. ¶ Prætereà, ſicut in actu matrimoniali requiritur debiti redditio, ita debiti petitio: ſed vnus põt ſine cõſenſu alterius vouere q̃ debitũ non petet, cùm in hoc ſit ſuæ poteſtatis: ergo pari ratione q̃ debitum non reddet. ¶ Prætereà, nullus põt ex præcepto ſuperioris cogi ad id quod non liceret ſibi ſimpliciter vouere & facere, qa in illicitis non eſt obediendum: ſed prælatus ſuperior poſſet præcipere viro vt vxori ad tẽpus debitum non redderet occupando eum in aliquo ſeruitio. ergo hoc etiã ipſe poſſet facere & vouere per quod ad debiti redditionem impediretur.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur. 1. Cor. 7. Nè fraudetis vos inuicem niſi ex cõmuni conſenſu ad tempus, vt vacetis orationi. ¶ Prætereà, nullus

poteſt

poteſt facere votum de alieno: ſed vir nõ habet poteſtatem ſui corporis, ſed vxor: ergo ſine eius conſenſu non poteſt votum continentiæ facere vel vouere ſimpliciter vel ad tempus.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ vouere voluntatis eſt vt etiam ipſum nomen oſtendit: vnde de illis tantùm bonis poteſt eſſe votum quę noſtræ ſubiacent volũtati, qualia non ſunt ea in quib⁹ vnus alteri tenet: & ideò in talibus non põt aliquis votum emittere ſine cõſenſu eius cui tenetur: vnde cùm coniuges ſibi inuicem teneantur in redditione debiti, per quã continẽtia impeditur, non poteſt vnus abſq; conſenſu alterius continẽtiam vouere, & ſi vouerit peccat, & non debet ſeruare votum, ſed agere pœnitentiam de voto malè facto.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd ſatis probabile eſt quòd vxor debeat velle continere ad tempus ſubueniendo neceſsitati eccleſiæ generalis: & ideò in fauorem negotij pro quo crux ſibi datur inſtitutum eſt quòd vir poſsit abſq; conſenſu vxoris crucem accipere: ſicut etiam poſſet domino ſuo terreno, à quo Feudũ tenet, abſque eius conſenſu militare, nec tamen omni nò ſubtrahitur vxori ius ſuum, quia vxor poteſt eum ſequi, nec eſt ſimile de vxore ad virũ, quia cùm vir debeat regere vxorem, & non econuerſò, magis tenetur vxor ſequi virum quã econuerſò. & prætereà vxor cum maiori periculo caſtitatis diſcurreret per terras quàm vir, & cum minori eccleſiæ vtilitate: & ideò vxor non poteſt hoc votum facere ſine viri cõſenſu.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd alter coniugum diſſentiens voto continentiæ alterius non peccat: quia non diſſentit vt bonum illius impediat, ſed nè ſibi præiudicium generetur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd circa hoc eſt duplex opinio: quidam enim dicunt quòd vnus abſque conſenſu alterius poteſt vouere, quòd non petat debitum: non autem quòd non reddat: quia in primo vterq; eſt ſui iuris, ſed non in ſecundo. Sed quia ſi alter nunquã peteret debitum, ex hoc alteri matrimonium onerõſum redderetur, dum oporteret vnum onus ſemper debitum petendi ſubire. Et ideò alij probabiliùs dicunt, quòd neutrum poteſt vnus ſine conſenſu alterius vouere.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ſicut mulier accipit poteſtatem in corpore viri, ſaluo hoc in quo vir tenetur corpori ſuo, ita etiam ſaluo hoc in quo tenetur alij domino: & ideò ſicut vxor non poteſt debitum petere à viro contra ſalutem ſui corporis, ita nec ad impediendum hoc ĩ quo domino tenetur, ſed præter hoc non poteſt dominus prohibere quin debitum reddat.

ARTICVLVS. V.

Vtrum in diebus ſacris impediatur petitio debiti.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̃ temporibus ſacris non debeat aliquis impediri quin debitũ petat. Tunc enim eſt ſubueniendum morbo quando inualeſcit: ſed poſsibile eſt quòd in die feſto inualeſcat concupiſcentia: ergo tunc debet ei ſubueniri per debiti redditionem. ¶ Prætereà, non eſt alia ratio quare non ſit petendum debitum in diebus feſtiuis, niſi quia ſunt orationi deputati: ſed in illis diebus ſunt horę determinatę oratio ni: ergo aliis horis liceret debitum petere.

¶ Sed contrà, ſicut aliqua loca ſunt ſacrã, quia deputata ſunt ſacris, ita aliqua tempora ſunt ſacra propter eandem rationem: ſed in loco ſacro non licet petere debitum: ergo nec in tempore ſacro.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd actus matrimonialis quamuis culpa careat, tamen quia rationem deprimit propter carnalem delectationem hominem reddit ineptũ ad ſpiritualia: & ideò in diebus in quibus ſpiritualibus præcipuè eſt vacandum non licet petere debitum.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ tempore illo poſſunt alia adhiberi ad concupiſcentiam reprimendam, ſicut oratio & multa huiuſmodi, quæ adhibentur etiam illis qui perpetuò continent.

¶ Ad ſecundũ dicendum, q̃ quãuis non teneatur omnibus horis orare, tamẽ tenetur tota die ſe conſeruare idoneum ad orandum.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum petens debitum in tempore ſacro mortaliter peccet.

Ad ſextum ſic proceditur. Videtur quòd petens in tempore ſacro mortaliter peccat. Grego. enim dicit in primo Dialo. quòd mulier quę in nocte cognita eſt à viro, manè ad proceſsionem veniens à diabolo eſt arrepta: ſed hoc non eſſet niſi mortaliter peccaſſet: ergo &c. ¶ Prætereà, quicunq; facit contra præceptum diuinum mortaliter peccat: ſed Dõminus præcipit Exo. 19. Nolite appropinquare vxoribus veſtris: quãdo. ſ. erant legem accepturi: ergo multo magis peccant mortaliter ſi tempore quo ſacris nouę legis intendendũ eſt cùm vxoribus viri commiſceantur.

¶ Sed contrà, nulla circunſtantia aggrauat in infinitum: ſed indebitum tempus eſt circũſtantia quædã: ergo non aggrauat in infinitũ vt faciat mortale quod aliâs eſſet veniale.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ debitum petere in die feſtiuo non eſt circunſtãtia trahens in aliam

ſpeciem peccati: vnde non poteſt in infinitum aggrauare: & ideò non peccat mortaliter vxor vel vir ſi in die feſto debitum petat, ſed tñ grauius eſt peccatum ſi ſola delectationis cauſa petatur, quàm ſi propter timorẽ quo quis ſibi cauet de lubrico carnis debitum petat.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ non fuit punita mulier illa propter hoc q̃ debitum reddidit, ſed quia poſtmodũ ſe temerè ad diuina ingeſſit contra conſcientiam.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ex authoritate illa non poteſt probari quòd eſſet peccatum mortale, ſed quòd ſit incongruum. Multa em̃ ad munditiam carnis pertinentia exigebantur de neceſsitate præcepti in veteri lege quę carnalibus dabatur, quæ in noua lege non exiguntur, quæ eſt lex Spiritus.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum vnus cõiunx teneatur alteri debitum reddere in tempore feſtiuo.

Ad ſeptimum ſic proceditur. Videtur q̃ etiam nõ teneatur tempore feſtiuo reddere. Quia peccantes & conſentientes pariter puniuntur: vt patet Rom.1. ſed ille qui reddit debitum conſentit petenti qui peccat: ergo & ipſe peccat. ¶ Præterea, ex præcepto affirmatiuo obligamur ad orandum, & ita ad aliquod tempus determinatum: ergo pro tempore illo in quo quis orare tenetur, reddere debitum non debet, ſicut nec eo tempore quo tenetur temporali domino ad ſpeciale obſequiũ.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur. 1. Cor. 7. Nolite fraudari inuicem niſi communi cõſenſu ad tempus &c. ergo quando petit reddendum eſt ei.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd cùm mulier habeat poteſtatem in corpore viri quantùm ad actum generationis ſpectat, tenetur vnus alteri & debitum reddere quocunq; tempore, & quacunq; hora ſalua debita honeſtate, quæ in talibus exigitur: quia non oportet quòd ſtatim in publico reddat debitum.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd iſte quantùm in ſe eſt non cõſentit, ſed ad id quod ab eo exigitur inuitus & cum dolore reddit: & ideò non peccat. Hoc enim eſt ꝓpter lubricũ carnis diuinitùs ordinatũ, vt ſemper petẽti debitũ reddatur, nè aliqua occaſio peccati detur.

¶ Ad ſecundũ dicendum, q̃ non eſt aliqua hora determinata ad orandum, quin poſsit recompẽſari in aliis horis: & ideò obiectio non cogit.

QVAESTIO. LXV.

De bigamia.

Deinde conſiderandum eſt de pluralitate vxorum. Circa quod quæruntur quinq;. Primò, vtrum habere plures vxores ſit contra legem naturæ. Secundò, vtrum aliquando fuerit licitum. Tertiò, vtrum habere concubinas ſit contra legem naturæ. Quartò, vtrum accedere ad concubinam ſit peccatum mortale. Quintò, vtrum aliquando licitum fuerit habere concubinam.

ARTICVLVS. I.

Vtrum habere plures vxores ſit contra legem naturæ.

Thom. 4. Diſt. 33. q. 1. ar. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ habere plures vxores non ſit cõtra legẽ naturę. Conſuetudo em̃ legi naturali nõ præiudicat: ſed habere plures vxores pẽtm̃ non erat qñ mos erat, vt ab Aug. habetur in litera: ergo habere plures vxores nõ eſt contra legẽ naturę.

¶ Præterea, quicunq; facit cõtra legẽ naturæ facit cõtra præceptũ: qa ſicut lex ſcripta habet ſua præcepta, ita & lex naturæ: ſed Aug. dicit q̃ habere plures vxores non erat cõtra præceptum, quia nulla lege erat prohibitum: ergo habere plures vxores non eſt contra legẽ naturæ.

¶ Præterea, matrimoniũ principaliter ordinatur ad prolis procreationẽ: ſed vnus põt ex pluribus prolem accipere plures fœcundando: ergo non eſt contra legem naturæ habere plures vxores.

¶ Præterea, ius naturale eſt quod natura oĩa animalia docuit, vt in principio Digeſtorum dicit: ſed natura non docuit hoc oĩa animalia q̃ ſit vna vnius, cùm vnus mas in multis animalibus pluribus fœminis coniungat̃: ergo non eſt contra legem naturæ habere plures vxores.

¶ Præterea, ſecundũ Philoſ. 15. de Animalibus: in generatione prolis mas ſe habet ad fœminã, ſicut agens ad patiens & artifex ad materiã: ſed non eſt contra ordinẽ naturæ q̃ vnum agens in plura patientia agat, aut artifex ex diuerſis materiis operetur: ergo nec eſt contra legem naturę, q̃ vnus mas plures vxores habeat.

¶ Sed contrà, illud præcipuè videtur eſſe de iure naturali quod homini in ſua inſtitutione inditum eſt: ſed quòd ſit vna vnius in ipſa inſtitutione humanę naturæ eſt ei inditum, vt patet Gen. 2. Erunt duo in carne vna: ergo eſt de lege naturæ.

¶ Præterea, cõtra legẽ naturæ eſt q̃ homo ſe ad impoſsibile obliget, & vt quod vni datum eſt alteri det̃: ſed homo contrahens cum vna vxore ſui corporis poteſtatem ſibi tradidit, vt neceſſe ſit reddere debitum cùm petierit: ergo

ergo cõtra legẽ eſt ſi poſteà alteri poteſtatẽ ſui corporis tradat, quia nemo poſſet ſimul vtriq; reddere debitũ ſi ſimul peterent. ¶ Prætereà, de lege naturæ eſt, Quod tibi non vis fieri, alteri nẽ feceris: ſed vir nullo modo vellet quòd vxor alium virum haberet: ergo cõtra legem faceret naturæ ſi vxorem aliam ſuperduceret. ¶ Prętereà, quicquid eſt cõtra naturale deſideriũ eſt cõtra legem naturæ, ſed zelus viri ad vxorem, & vxoris ad virum naturalis eſt, qa in omnibus inuenitur: ergo cũ żelus ſit amor non patiẽs conſortium in amato, videtur q̃ contra legẽ naturę ſit q̃ plures vxores habeant vnum virum.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ omnibus rebus naturalibus inſunt quædã principia quibus non ſolùm operationes proprias efficere poſſunt, ſed quibus etiam eas conuenientes fini ſuo reddãt, ſiue ſint actiones quæ conſequãtur rem aliquã ex natura ſui generis, ſiue conſequantur ex natura ſpeciei, vt magneti competit ferri deorſum ex natura ſui generis, trahere ferrum ex natura ſuæ ſpeciei. Sicut autem in rebus agentibus ex neceſsitate naturæ ſunt principia actionum ipſę formę à quibus operatiões ꝓprię prodeũt conuenientes fini, ita in his quæ cognitionem participant, principia ſunt agendi cognitio & appetitus: vnde oportet quòd in vi cognitiua ſit naturalis conceptio, & in vi appetitiua naturalis inclinatio, quibus operatio conueniens generi ſiue ſpeciei reddatur competens fini. Sed quia homo inter cætera animalia rationem finis cognoſcit & proportionem operationis ad finem: ideò naturalis conceptio ei indita qua dirigitur ad operandum conuenienter lex naturalis vel ius naturale dicitur: in cæteris autem æſtimatio naturalis vocatur. Bruta enim ex vi naturæ impelluntur ad agendum conuenientes actiones magis quàm regulentur quaſi proprio arbitrio agentia. Lex enim naturalis nihil aliud eſt quàm conceptio homini naturaliter indita qua dirigitur ad conuenienter agendum in actionibus propriis, ſiue competant ei ex natura generis, vt generare, comedere, & huiuſmodi: ſiue ex natura ſpeciei vt ratiocinari, & huiuſmodi. Omne autem illud quod actionem inconuenientem reddit fini quem natura ex opere aliquo intendit, contra legem naturæ eſſe dicitur: poteſt autem actio eſſe non conueniens fini vel principali vel ſecundario, & ſiue ſic, ſiue ſic, hoc contingit dupliciter. Vno modo ex aliquo quod omninò impedit finem, vt nimia ſuperfluitas, aut defectus comeſtionis impedit ſalutem corporis, quaſi principalem finem comeſtionis & bonam habitudinẽ in negociis exercendis qui eſt finis ſecundarius. Alio modo ex aliquo quod facit difficilem aut minùs decentem peruentionem ad finem principalem vel ſecundarium, ſicut inordinata comeſtio, quantùm ad tempus indebitum. Si ergo actio ſit in conueniens fini, quaſi omninò prohibẽs finem principalem directè per legem naturæ prohibetur primis præceptis legis naturę q̃ ſunt in operabilibus, ſicut communes conceptiones in ſpeculatiuis. Si autem ſit incompetens fini ſecundario quocunque modo, aut etiam principali vt faciens difficilem vel minùs congruam peruẽtionem ad ipſum, prohibetur non quidem primis præceptis legis naturæ, ſed ſecundis quę ex primis deriuantur: ſicut concluſiones in ſpeculatiuis ex principiis per ſe notis fidem habent, & ſic dicta actio contra legem naturæ eſſe dicitur. Matrimonium ergo habet pro fine principali prolis procreationem & educationem, qui quidem finis competit homini ſecundum naturam ſui generis: vnde & aliis animalibus eſt conueniens: vt dicitur in. 8. Ethi. & ſic bonum matrimonij aſſignatur proles, ſed pro fine ſecundario, vt dicit Philoſophus, habet in hominibus ſolùm communicationẽ operum quæ ſunt neceſſaria in vita, & ſecundum hoc fidem ſibi inuicem debent quæ eſt vnum de bonis matrimonij. Habet vlteriùs alium finem, inquantùm in fidelibus eſt, ſcilicet, ſignificationem Chriſti & eccleſiæ, & ſic bonum matrimonij dicitur ſacramentum. Vnde primus finis reſpondet matrimonio hominis, inquantùm eſt animal, ſecũdus inquantùm eſt homo, tertius inquantùm eſt fidelis. Pluralitas ergo vxorum, neq; totaliter tollit, neq; aliqualiter impedit primũ finem, cùm vnus vir ſufficiat pluribus vxoribus fœcundandis & educandis filiis ex eis natis. Sed ſecundum finem & ſi non totaliter tollit, tamen multùm impedit, eò quòd non facilè poteſt eſſe pax in familia, vbi vni viro plures vxores iungũtur, cùm non poſsit vnus vir ſufficere ad ſatisfaciendum pluribus vxoribus ad votum: quia cõmunicatio plurium in vno officio cauſat litem, ſicut figuli conrixantur adinuicem, & ſimiliter plures vxores vnius viri. Tertium autem finẽ totaliter tollit, eò quòd ſicut Chriſtus eſt vnus, ita & eccl'ia vna: & ideò patet ex dictis, quòd pluralitas vxorum quodãmodò eſt contra legem naturæ & quodammodò non.

¶ Ad primum ergo dicendum, quod conſuetudo non præiudicat legi naturę quantùm ad prima præcepta quæ ſunt ipſius quaſi communes animi conceptiones in ſpeculatiuis, ſed ea quæ ex iſtis trahuntur, vt concluſiones conſuetudo auget: vt Tullius dicit in tertio Rhetoricorum: & ſimiliter minuit, & huiuſmodi eſt præceptũ legis naturæ de vnitate vxoris.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut Tullius dicit res à natura perfectas & à conſuetudine approbatas legum virtus & religio ſanxit: vnde

patet quòd illa quę lex naturalis dictat quaſi ex primis principiis legis naturæ deriuata non habent vim coactiuam per modum præcepti abſolutè, niſi poſtquàm lege diuina & humana ſancita ſunt: & hoc eſt quod dicit Aug. quòd non faciebant contra legis præcepta, quia nulla lege erat prohibitum.

¶ Ad tertium patet ſolutio ex dictis.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd ius naturale multipliciter accipitur. Primò enim aliquod ius dicitur naturale ex principio, quia à natura eſt in dictum, & ſic definit Tullius in. 2. Rheto. dicens, Ius naturale eſt quod non opinio genuit, ſed quod lex quædam innata inſeruit. Et quia in rebus naturalibus dicuntur aliqui motus naturales, non quia ſint ex principio extrinſeco, ſed quia ſunt à principio ſuperiori manente: ſicut motus qui ſunt in elemẽtis ex impreſsione corporum cœleſtium naturales dicuntur: vt Commentator dicit in tertio de Cœ. & Mund. ideò ea quæ ſunt de iure diuino dicuntur eſſe de iure naturali, cùm ſint ex impreſsione & infuſione ſuperioris principij, ſcilicet, Dei & ſic accipitur ab Iſidòro, qui dicit quòd ius naturale eſt quod in lege & in Euangelio continetur. Tertiò, Dicitur ius naturale non ſolùm à principio, ſed à natura, quia de naturalibus eſt, & quia natura cõtra rationem diuiditur, à quo homo eſt homo: ideò ſtrictiſsimo modo accipiendo, Ius naturale eſt illud quod ad homines tãtùm pertinet, & ſi ſit de dictamine naturalis rationis nõ dicitur eſſe de iure naturali, ſed illa tantùm quę naturalis ratio dictat de his quæ ſunt homini aliiſq; communia: & ſic datur dicta definitio, ſcilicet, Ius naturale eſt quod natura omnia animalia docuit. Pluralitas ergo vxorum quamuis non ſit contra ius naturale tertio modo acceptum, eſt tamen contra ius naturale ſecundo modo acceptum, quia iure diuino prohibetur: & etiã cõtra ius naturale primo mõ acceptum, vt ex dictis patet: quia natura dictat hoc cuilibet animali ſecundum modum conuenientem ſpeciei ſuæ. Vnde etiam quædam animalia in quibus ad educationem prolis requiritur ſolicitudo vtriuſque, ſcilicet, maris & fœminæ, naturali inſtinctu ſeruant coniunctionem vnius ad vnum, ſicut patet in turture & columba.

¶ Sed quia rationes inductæ in contrarium videntur oſtendere quòd pluralitas vxorum ſit contra prima principia legis naturæ: ideò ad eas reſpondeo, & dico ad quintum, quòd natura humana abſq; omni defectu inſtituta eſt: & ideò non ſolùm ſunt indita ei illa fine quibus matrimonij finis principalis eſſe nõ poteſt, ſed etiam illa fine quibus ſecundarius finis matrimonij ſine difficultate haberi nõ poſſet, & hoc modo homini in ipſa ſui inſtitutione habere vnam vxorem ſufficit.

¶ Ad ſextum dicendum, quòd vir propter matrimonium non dat ſui corporis poteſtatem vxori quantùm ad omnia, ſed ſolùm ad illa quę matrimonium requirit: non autem requirit matrimonium, vt quolibet tempore vxori petenti vir debitum reddat, niſi ad id ad quod matrimoniũ principaliter eſt inſtitutum, ſcilicet, bonum prolis, & hoc eſt quantùm ſufficit ad impugnationem. Requirit autem hoc matrimonium, inquantùm eſt ad remedium inſtitutum quod eſt ſecũdarius ipſius finis, vt quolibet tẽpore debitum petenti reddat, & ſic patet quòd accipiens vxores non ſe obligat ad impoſsibile, conſiderato principali fine matrimonij: & ideò pluralitas vxorum non eſt contra præcepta legis naturę.

¶ Ad ſeptimum dicendum, quòd illud præceptum legis naturæ, Quod tibi non vis fieri, alteri nè feceris: debet intelligi eâdem proportione ſeruata. Non enim ſi prælatus non vult ſibi reſiſti à ſubdito ipſe ſubdito reſiſtere non debet. Et ideò non oportet quòd ex vi illius præcepti, q̃ ſicut vir non vult q̃ vxor ſua habeat plures viros, vel alium virum: quòd ipſe non habeat aliam vxorem: quia vnum virum habere plures non eſt contra prima præcepta legis naturæ, vt dictum eſt, ſed vnam vxorem habere plures viros eſt contra præcepta prima legis naturæ: eò quòd per hoc quantũ ad aliquid totaliter tollitur, & quantũ ad aliquid impeditur bonũ prolis quod eſt principalis matrimonij finis. In bono enim prolis intelligit̃ non ſolũ procreatio, ſed etiã educatio. Ipſa enim procreatio prolis & ſi non totaliter tollatur, quia contingit, poſt impręgnationẽ primã iterũ mulierẽ impręgnari: vt dicit̃ in. 9. de animalib⁹: tñ multũ impedit̃, q̃a vix põt accidere quin corruptio accidat, quantùm ad vtrunq; fœtũ vel quantùm ad alterum: ſed educatio totaliter tollit̃, quia ex hoc quòd vna mulier plures maritos haberet, ſequeretur incertitudo prolis reſpectu patris, cui⁹ cura neceſſaria eſt in educando: & ideò nulla lege vel conſuetudine eſt permiſſum vnam mulierẽ habere plures viros, ſicut econuerſò.

¶ Ad octauum dicendum, q̃ naturalis inclinatio in appetitiua ſequit̃ naturalẽ cognitionẽ in cognitione, & q̃a non ita eſt cõtra cõceptionem naturalẽ q̃ vir habeat plures vxores, ſicut q̃ vxor habeat plures viros: ideò affectus vxoris nõ tñ refugit conſortiũ in viro, ſicut econuerſò: & ideò tã in hominib⁹ q̃ in aliis animalibus inuenitur maior zelus maris ad fœminã q̃ ecõuerſò.

ARTICVLVS. II.

Vtrum aliquando licitum fuerit habere plures vxores,

Ad ſe-

Ad ſecundū ſic procedit. Videt q̄ habere plures vxores non potuerit eſſe aliquādo licitum. Quia ſecundū Philoſophum in. 2. Ethi. Ius naturale ſemp & vbiq; habet naturalē potentiam eandē: ſed iure naturali prohibet pluralitas vxorū, vt ex dictis patet. ergo ſicut modò non licet, ita nunquam licuit.

¶ Præterea, ſi aliquando licuit hoc non fuit niſi q̄a per ſe licitum erat, vel per aliquā diſpenſationem licebat. Si primo modo, ſic etiam nunc licitum eſſet. Si aūt ſecūdo modo, hoc eſſe nō pōt: quia ſecundū Aug. Deus cū ſit naturę Cōditor non facit aliq̄d cōtra rationes quas naturæ inſeruit: cū ergo naturæ nr̄æ deus inſeruerit q̄ ſit vna vnius, videt q̄ ipſe cōtra hoc nunq̄ diſpēſauerit. ¶ Præterea, ſi aliq̄d eſt licitū ex diſpenſatione, hoc non licet niſi illis in quibus diſpenſatio fit: non autē legitur aliqua diſpenſatio communis in lege cum omnibus facta: cùm ergo oēs cōmuniter qui volebant plures vxores acciperent in veteri Teſtamento, nec ex hoc reprehendebantur à lege vel à prophetis, non videtur q̄ fuerit ex diſpenſatione licitum. ¶ Præterea, vbi eſt eadem cauſa diſpenſationis debet eadem diſpoſitio fieri, ſed cauſa diſpenſationis non poteſt alia poni, niſi multiplicatio prolis ad cultum Dei, quæ etiam nunc neceſſaria eſt: ergo adhuc dicta diſpenſatio duraret, pręcipuè cū non legatur reuocata. ¶ Præterea, in diſpenſatione non debet pretermitti maius bonū propter minus bonum: ſed fides & ſacramentū quę non videntur poſſe ſeruari in matrimonio quo vnus pluribus vxoribus coniungit̄ ſunt meliora quàm prolis multiplicatio: ergo intuitu huius multiplicationis diſpenſatio prædicta fieri non debuiſſet.

¶ Sed contrà Gal. 3. dicitur, q̄ lex propter præuaricatores poſita eſt: vt. ſ. eos prohiberet: ſed lex vetus fecit mentionē de pluralitate vxorū ſine aliqua eius prohibitione: vt patet Deuter. 20. ſi habuerit homo duas vxores &c. ergo habendo duas vxores non erant præuaricatores, & ita erat licitum. ¶ Præterea, hoc idem videtur exemplo ex ſanctis Patribus qui plures leguntur habuiſſe vxores cū Deo eſſent acceptiſsimi, ſicut Iacob, & Dauid & plures alij: ergo aliquando fuit licitum.

¶ Reſpondeo dicendum, q̄ ſicut ex dictis patet, pluralitas vxorum eſſe dicitur contra legem naturæ, nō quantùm ad prima præcepta eius, ſed quantū ad ſecunda quæ quaſi concluſiones à primis præceptis deriuantur. Sed quia & actus humanos variari oportet ſecundū diuerſas conditiones perſonarum & temporum & aliarum circunſtantiarū: ideò concluſiones prædictæ à primis legis naturæ præceptis non ꝓcedunt vt ſemper efficaciā habentes, ſed ī maiori parte: talis eſt em̄ tota materia moralis, vt patet per Philoſophum in lib. Ethi. & ideò vbi eorum efficacia deficit licitē ea p̄termitti poſſunt. Sed quia nō eſt facile determinare huiuſmodi varietates, ideò illi ex cuius authoritate lex efficaciam habet, reſeruantur: vt licentiā præbeat legem prætermittendi in illis caſibus, ad quos legis efficacia non extēdere ſe debet, & talis licentia diſpenſatio dicitur: lex autē de vnitate vxoris non eſt humanitùs, ſed diuinitùs inſtituta, nec vnquam verbis aut literis tradita, ſed cordi impreſſa, ſicut & alia quæ ad legem naturæ qualitercunq; pertinent: & ideò in hoc à ſolo Deo diſpenſatio fieri potuit per inſpirationem internam quæ quidem principaliter Patribus ſanctis facta eſt, & per eorum exemplum ad alios deriuata eſt eo tempore quo oportebat prædictum naturæ præceptum pretermitti, vt maior eſſet multiplicatio prolis ad cultum Dei educandæ. Semper enim principalior finis magis obſeruandus eſt quàm ſecundarius. Vnde cùm bonum prolis ſit principalis matrimonij finis, vbi prolis multiplicatio neceſſaria erat debet negligi ad tempus impedimentum quod poſſet in ſecundariis finibus euenire, ad quod remouendum pręceptum prohibens pluralitatem vxorum ordinatur: vt ex dictis patet.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd ius naturale ſemper & vbique quantum eſt de ſe habet eandem potentiam, ſed per accidens propter aliquod impedimētū quādoq; & alicubi poteſt variari, ſicut ibi Philoſophus exemplum ponit de aliis rebus naturalibus. Semper enim & vbique dextra eſt melior quàm ſiniſtra ſecundum naturam: ſed per aliquod accidens contingit aliquem eſſe ambidextrū, quia natura noſtra variabilis eſt, & ſimiliter etiā de naturali iuſto vt ibidem Philoſophus dicit.

¶ Ad ſecundū dicendum, q̄ in Decre. quadā de diuortiis dicitur, q̄ nunquā licuit plures habere vxores ſine diſpenſatione per diuinā inſpirationem habita, nec tamen talis diſpēſatio datur cōtra rationes quas Deus naturæ inſeruit, ſed præter eas: quia rationes illæ non ſunt ordinatæ ad ſemper, ſed vt in pluribus, vt dictum eſt: ſicut etiam non eſt contra naturam, quādo aliqua accidunt in rebus naturalibus miraculoſē præter ea quæ frequenter ſolent euenire.

¶ Ad tertium dicendū, q̄ qualis eſt lex, talis debet eſſe diſpēſatio legis: & q̄a lex naturæ eſt cordibus impreſſa, non oportuit diſpenſationē eorum quæ ad legē naturæ pertinent, lege ſcripta dari, ſed per internam diſpenſationem fieri.

¶ Ad quartū dicendum, q̄ veniēte Chriſto fuit tēpus plenitudinis gratię Chriſti per quā cultus Dei in oēs gentes ſpūali propagatione diffuſus eſt: & ideò non eſt eadē ratio diſpēſationis quæ

erat ante Chriſti aduentum, quando cultus carnali propagatione multiplicabatur.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ proles ſecundum quod eſt bonum matrimonij includit fidē ad Deum ſeruandam, quia ſecundū q̃ proles expectatur ad cultū Dei educāda, ponitur matrimonij bonum. Fides autē ad Deum ſeruāda eſt potior q̃ fides vxori quæ ponit̄ bonū matrimonij, & quā ſignificatio quæ pertinet ad ſacramētū, quia ſignificatio ad fidei cognitionem ordinat̄: & ideo non eſt incōueniens ſi propter bonum prolis aliquid detrahit̄ aliis duobus bonis, nec tamen omninò tollūtur, quia & fides manet ad plures & ſacramentum aliquo modo: quia quāuis non ſignificaretur coniunctio Chriſti ad eccleſiam inquantùm eſt vna, ſignificatur tamen diſtinctio graduum in eccleſia per pluralitatem vxorum, quæ quidem non ſolùm eſt in eccleſia militante, ſed etiam triumphante. Et ideò illorum matrimonia aliquo modo ſignificant coniunctionē Chriſti ad eccleſiā, non ſolū militantem, vt quidam dicūt, ſed etiam triumphantem in qua ſunt diuerſæ manſiones.

ARTICVLVS. III.

Vtrum habere concubinam ſit contra legem naturæ.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur q̃ habere concubinā non ſit contra legem naturæ. Legis enim cerimonialia non ſunt de lege naturæ: ſed fornicatio prohibetur Actuū. 25. inter alia cerimonialia legis quæ ad tempus credentibus ex gentibus imponebantur: ergo fornicatio ſimplex quę eſt acceſſus ad concubinam non eſt contra legem naturæ.

¶ Prætereà, ius poſitiuum à naturali iure perfectum eſt: vt Tullius dicit: ſed ſecūdum ius poſitiuum fornicatio ſimplex non prohibebatur, imò potiùs in pœnam ſecundum antiquas leges mulieres lupanaribus tradendæ condemnabantur: ergo habere concubinam non eſt contra legem naturæ. ¶ Prætereà, naturalis lex non prohibet quin illud quod datur ſimpliciter poſſit dari ad tēpus & ſecundum quid: ſed vna mulier ſoluta poteſt dare viro ſoluto in perpetuū ſui corporis poteſtatem, vt ea vtatur licitè cùm voluerit: ergo non eſſet contra legem naturæ ſi dederit ei poteſtatem ſui corporis ad horam. ¶ Prætereà, quicunque re ſua vtitur vt vult, nemini facit iniuriam: ſed ancilla eſt res domini: ergo ſi dominus ea vtitur ad libitum nulli facit iniuriam, & ita habere cōcubinam non eſt contra legem naturæ. ¶ Prætereà, quilibet poteſt alteri dare quod ſuum eſt: ſed vxor habet poteſtatem in corpore viri, vt patet. 1. Corinth. 7. ergo ſi vxor velit, vir poteſt alteri mulieri coniungi ſine peccato.

¶ Sed contrà, ſecundum omnes leges filij qui de concubina naſcuntur ſunt vituperabiles: ſed hoc non eſſet niſi concubitus ex quo oriuntur eſſet naturaliter turpis: ergo habere concubinam eſt contra legem naturæ. ¶ Prætereà, matrimonium eſt naturale: ſed hoc non eſſet ſi ſine præiudicio legis naturæ homo poſſet coniūgi mulieri præter matrimonium: ergo contra legem naturæ eſt concubinam habere.

¶ Reſpōdeo dicendum, quòd illa actio videtur eſſe contra legem naturę quæ non eſt conueniens fini debito, ſiue quia nō ordinatur in ipſum per actionem agentis, ſiue quia de ſe eſt improportionata illi fini: finis autem quem natura ex tali concubitu intēdit eſt proles procreanda & educanda, & vt hoc bonum quæreretur poſuit delectationem in concubitu, vt Conſtantinus dicit: quicunq; ergo concubitu vtitur propter delectationem, quæ in ipſo eſt, non referendo in finem à natura intentum contra naturam facit: & ſimiliter etiam niſi ſit talis cōcubitus, qui ad illum finem conuenienter ordinari poſsit: & quia res à fine plurimum nominatur tanquàm ab optimo, ſicut coniunctio matrimonij à prolis bono nomen accepit quod per matrimoniū principaliter quæritur, ita concubinæ nomen illam coniunctionem exprimit, qua ſolus concubitus propter ſeipſum quæritur. Et ſi etiam aliquis quandoq; ex tali concubitu prolem quærat, non tamen eſt conueniens ad prolis bonū, in quo non ſolùm intelligitur ipſius procreatio per quam proles eſſe accipit: ſed etiam educatio & inſtructio, per quā accipit nutrimentū & diſciplinā à parentibus, in quibus tribus parentes proli tenentur, ſecundum Philoſophum. 8. Ethico. Cùm autem educatio & inſtructio proli à parentibus debeantur per longum tempus, exigit lex naturę, vt pater & mater commaneāt ad ſubueniendum proli. Vnde aues quæ communiter pullos nutriunt, ante completam nutritionem non ſeparātur à mutua ſocietate, quę incipit à concubitu vel in concumbendo. Hæc autem obligatio ad commanendū fœminā marito matrimonium facit: & ideò patet quòd accedere ad mulierem non iunctam ſibi matrimonio, quæ concubina vocatur, eſt contra legem naturæ.

¶ Ad primū ergo dicendū, q̃ in gentibus quantùm ad multa lex naturæ offuſcata erat. Vnde accedere ad concubinā malū non reputabant, ſed paſsim fornicatione quaſi re licita vtebātur: ſicut & aliis quæ erant cōtra cerimonias Iudæorum, quamuis non eſſent cōtra legem naturæ. Et ideò Apoſtoli immiſcuerūt prohibitionem fornicationis cerimonialibus, ꝓpter diſcretionē quę erat in vtroq; inter Iudæos & Gentiles.

¶ Ad

¶ Ad ſecundū dicendū, q̄ ex prædicta obſcuri tate. ſ. in quā ceciderūt Gentiles Deo debitā glo riam non reddentes: vt dicit Ro. 1. Lex illa proceſsit, & nō ex inſtinctu legis naturę: vñ p̄ualen te Chriſtiana religione, lex illa extirpata eſt.

¶ Ad tertiū dicendū, q̄ in aliquib⁹ ſicut nihil in conueniēs ſequit ſi rem aliquā quā qs in ptāte habet alteri ſimpliciter tradat, ita etiā nec ſi tradat ad tēpus, & ſic neutrū eſt cōtra legē naturæ, nō eſt autē ita in ꝓpoſito: & ideò rō nō ſequit.

¶ Ad quartū dicendū, q̄ iniuria iuſtitiæ opponitur: lex autē naturalis non ſolū prohibet iniuſtitiā, ſed etiā oppoſita omniū virtutū. Sicut cō tra legē naturę eſt vt aliquis immoderatè comedat, quāuis talis rebus vtens ſuis nulli iniuriam faciat: & prætereà ancilla quamuis ſit res domini ad obſequium, non eſt tamen res ſua ad concubitum, & iterum intereſt qualiter quiſque re ſua vtatur. Facit enim talis iniuriam proli procreandæ, ad cuius bonum non ſufficienter talis coniunctio ordinatur, vt dictum eſt.

¶ Ad quintum dicendum, q̄ mulier habet poteſtatem in corpore viri non ſimpliciter, quantùm ad omnia, ſed ſolùm quātùm ad matrimonium: & ideò non poteſt contra bonum matrimonij corpus viri alteri tradere.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum accedere ad concubinam ſit peccatum mortale.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̄ accedere ad concubinam non ſit peccatum mortale. Maius enim peccatum eſt mendacium quàm fornicatio ſimplex: quod patet ex hoc, q̄ Iudas qui fornicationē nō horruit cū Thamar cōmittere, recuſauit mendacium dicens, Certè mendacio arguere nos poterit: ſed mendaciū non eſt ſemper peccatū mortale. ergo neq; fornicatio ſimplex. ¶ Prætereà, p̄ctm̄ mortale morte puniri debet: ſed lex vetus nō puniebat concubitū cōcubinę morte niſi in aliquo caſu: vt patet Deut. 24. ergo non eſt peccatū mortale. ¶ Prætereà, peccata mortalia carnalia ſunt minoris culpæ quàm ſpiritualia: ſed non omnis ſuperbia aut auaritia eſt peccatum mortale quæ ſunt ſpiritualia peccata. ergo non omnis fornicatio quæ eſt p̄ctm̄ carnale eſt mortale. ¶ Prætereà, vbi eſt maius incitamentū ibi eſt minus p̄ctm̄, quia magis peccat qui minori tēptatiōe vincit: ſed cōcupiſcētia maximè īſtigat ad venerē: ergo cū actus gulæ nō ſemp ſit p̄ctm̄ mortale, nec fornicatio ſimplex erit mortale.

¶ Sed cōtrà, nihil excludit à regno Dei niſi peccatum mortale: ſed fornicatores excluduntur à regno Dei: vt patet. 1. Corinth. 6. ergo fornicatio ſimplex eſt peccatum mortale. ¶ Prætereà, ſola peccata mortalia crimina dicuntur, ſed fornicatio dicitur crimen: vt patet Thobiæ. 4. Attende tibi ab omni fornicatione, & præter vxorem tuā nunquā patiaris crimen conſcientiæ.

¶ Reſpondeo dicendum, q̄ ſicut in ſecūda parte dictū eſt: Illi actus ex ſuo genere ſunt peccata mortalia per quos fœdus amicitiæ hominis ad Deum, & hominis ad hominē violatur, hæc em̄ ſunt contra duo p̄cepta charitatis quę eſt animæ vita: & ideò cùm cōcubitus fornicarius tollat debitam ordinationem parentis ad prolem, quam natura ex concubitu intēdit, non eſt dubiū q̄ fornicatio ſimplex de ſui ratione eſt peccatum mortale, etiā ſi lex ſcripta non eſſet.

¶ Ad primùm ergo dicēdum, q̄ frequenter homo qui non vitat peccatū mortale, vitat aliqd' peccatum veniale, ad quod non habet incitamē tum: & ita etiam Iudas mendacium vitauit fornicationem non vitans, quāuis illud mendaciū pernitioſum fuiſſet iniuriam habens annexam ſi promiſſum non reddidiſſet.

¶ Ad ſecundū dicendū, q̄ peccatum non dicit mortale, quia morte tēporali puniatur, ſed quia punitur æterna: vnde etiam furtū quod eſt peccatū mortale interdū non punit̄ per leges tēporali morte & ſimiliter etiam eſt de fornicatione.

¶ Ad tertium dicendū, q̄ ſicut non quilibet motus ſuperbiæ eſt peccatū mortale, ita nec quilibet motus luxuriæ, & huiuſmodi ſunt peccata venialia, & concubitus matrimonialis: interdū tñ aliqui luxuriæ actus ſunt peccata mortalia, aliquibus motibus ſuperbię venialibus exiſtentibus, quia in verbis Greg. inductis intelligitur comparatio vitiorum ſecundū genus, non quātùm ad ſingulos actus.

¶ Ad quartum dicendum, q̄ illa circunſtantia efficacior eſt ad aggrauandum quæ magis appropinquat ad ſpeciem peccati. Vnde quamuis fornicatio ex magnitudine incitamenti diminuatur, tamen ex materia circa quam eſt, graui tatem habet maiorem quàm inordinata comeſtio, cùm ſit circa ea quæ pertinent ad fouendū fœdus ſocietatis humanæ: & ideò ratio non ſequitur.

ARTICVLVS. V.

Vtrum aliquando licitum fuerit concubinam habere.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̄ aliquādo licitū fuerit concubinam habere. Sicut enim habere vnam vxorem eſt de lege naturæ, ita non habere concubinam: ſed aliquando licuit plures vxores habere. ergo & habere concubinam. ¶ Prætereà, non poteſt aliqua ſimul eſſe ancilla & vxor: vnde ſecundum legem ex hoc ipſo q̄ ancilla in matrimonium ducebatur libera reddebatur: ſed ali-

qui amiciſsimi Deo leguntur ad ſuas acceſsiſſe ancillas, ſicut Abraham & Iacob. ergo non illę erant vxores, & ſic aliquãdo licuit concubinas habere. ¶ Prætereà, illa quæ in matrimonium ducitur non poteſt eiici, & filius eius debet eſſe hæreditatis particeps: ſed Abraham eiecit Agar & filius eius non fuit hæres. ergo non fuit vxor Abrahæ.

¶ Sed contrà, ea quæ ſunt cõtra præcepta Decalogi nunquã licuerunt: ſed habere concubinã eſt cõtra præceptũ Decalogi. ſ. Non mœchaberis. ergo nunquã fuit licitum. ¶ Prætereà Ambro. dicit in libr. de Patriarchis, Viro non licet quod mulieri non licet: ſed nunquam licuit mulieri ad aliũ virũ accedere dimiſſo viro proprio. ergo nec viro vnquam licuit concubinã habere.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ Rabi Moyſes dicit, quòd ante tempus legis fornitatio non erat peccatum, quod probat ex hoc quòd Iudas cum Thamar concubuit. Sed iſta ratio non cogit. Non enim neceſſe eſt filios Iacob à peccato excuſari, cùm accuſati fuerunt apud patrem crimine peſsimo, & in Ioſeph necem & venditionem conſenſerunt. Et ideò dicendum eſt, quòd habere concubinã non matrimonio iunctam ſit contra legem naturæ: & nullo tempore ſecundum ſe licitum fuit, nec etiam ex diſpenſatione. Sicut enim ex dictis patet, cõcubitus cum ea quę non eſt matrimonio iuncta non eſt conueniens actus ad bonum prolis, quod eſt prĩcipalis finis matrimonij: & ideò eſt cõtra præcepta legis naturæ quæ diſpenſationem non recipiunt: vnde vbicunq; legitur in veteri Teſtamento aliquos concubinas habuiſſe, quos neceſſe ſit à peccato excuſari, oportet eas eſſe matrimonio iunctas: & tamen concubinas dici, quia aliquid habebant de ratione vxoris, & aliquid de ratione cõcubinæ: ſecundum enim quòd matrimonium ordinatur ad ſuum principalem finem qui eſt bonum prolis, vxor viro coniungitur inſolubili coniunctione, vel ſalem diuturna, vt ex dictis patet: & circa hoc non eſt aliqua diſpenſatio, ſed quantùm ad finem qui eſt diſpenſatio familiæ & communicatio operum: vxor coniungitur viro vt ſocia, ſed hoc deerat in his quæ concubinæ nominabantur. In hoc eñ poterat eſſe diſpenſatio cùm ſit ſecundarius matrimonij finis, & ex hac etiam parte habebant aliquid ſimile concubinis, ratione cuius concubinæ nominabantur.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd habere plures vxores non eſt contra prima præcepta legis naturæ, ſicut habere concubinam: & ideò ratio non ſequitur.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ antiqui Patres ea diſpenſatione qua plures habebant ad ancillas accedebant vxorio affectu, ſed non erant vxores: quantũ ad illam coniunctionem quæ reſpicit ſecundariũ finem, cui conditio ſeruitutis opponitur, cũ nõ poſsit ſimul eſſe ſocia & ancilla.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ ſicut in lege Moyſi per diſpenſationẽ licebat dare libellum repudij ad euitandum vxoricidium: vt dictũ eſt: ita ex eâdem diſpenſatione licuit Abrahæ eiicere Agar, ad ſignificandũ myſteriũ quod Apoſtolus explicat Gal. 4. q̃ etiam ille filius hæres non fuerit ad myſterium pertinet: & q̃ Eſau filius liberæ hæres non fuit, vt patet Ro. 9. Similiter etiã propter myſterium factum fuit, vt filij Iacob ex ancillis & liberis nati hæredes eſſent: vt Aug. dicit: quia Chriſto naſcuntur in baptiſmo filij, tam per bonos quos libera ſignificat, quàm per malos miniſtros, qui per ancillas ſignificantur.

QVAESTIO. LXVI.

De bigamia & irregularitate ex ea cõtracta.

DEinde conſiderandum eſt de bigamia & irregularitate ex ea contracta. Et circa hoc quæruntur quinq;. Primò, vtrum illi bigamiæ quæ eſt ex hoc quòd aliquis duas vxores ſucceſsiuè habuerit, ſit irregularitas annexa. Secundò, vtrum irregularitatem contrahat, qui ſimul vel ſucceſsiuè duas vxores habuit. Tertiò, vtrũ irregularitas contrahatur ex hoc quòd quis vxorem virginẽ non accipit. Quartò, vtrum bigamia per baptiſmum ſoluatur. Quintò, vtrum cum bigamo liceat diſpenſare.

ARTICVLVS. I.

Vtrum bigamiæ irregularitas ſit annexa.

Thom. 4. Diſt. 27. q. 3. ar. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ illi bigamiæ q̃ eſt ex hoc q̃ aliquis duas vxores ſucceſsiuè habuit non ſit irregularitas annexa, qa multitudo & vnitas conſequuntur ens: ergo ens & non ens non faciunt multitudinẽ aliquam, ſed ille qui habet ſucceſsiuè duas vxores tunc vna eſt in eſſe: alia in non eſſe. ergo ex hoc non efficitur vir non vnius vxoris, qui ſecundum Apoſtolum ab epiſcopatu prohibetur. ¶ Prætereà, maius ſignum incontinentiæ apparet in eo qui plures fornicariè cognoſcit, quàm qui plures vxores ſucceſsiuè habet: ſed ex primo non efficitur aliquis irregularis: ergo nec ex ſecundo. ¶ Prætereà. Si bigamia irregularitatem cauſat, aut hoc eſt ratione ſacra mẽti,

mẽti,aut ratione carnalis copulę:ſed non ratione primi,quia ſic ſi aliquis cum vna cõtraxiſſet per verba de pręſenti,& ea mortua ante carnalẽ copulã ſubſecutam duceret aliã efficeretur irregularis: quod eſt contra Decre.Inno.3.Nec iterum ratione ſecundi,quia ſecundũ hoc etiã qui plures fornicario cõcubitu cognoſceret irregularis eſſet,quod falſum eſt: ergo nullo modo bigamia irregularitatem cauſat.

¶Reſpondeo dicendum,quòd aliquis per ſacramentum ordinis miniſter ſacramẽtorũ cõſtituitur,& ille qui alijs ſacramenta miniſtrare debet, nullum defectũ in ſacramentis pati debet. Defectus autem in ſacro eſt quando ſacramenti ſignificatio integra non inuenitur, ſacrm autem matrimonij ſignificat cõiunctionem Chriſti ad eccleſiam quæ eſt vnius ad vnã.Et ideò requiritur ad perfectã ſignificationẽ ſacramenti quòd vir ſit tantùm vnius vir,& vxor ſit tantũ vnius vxor:& ideò bigamia quę hoc tollit irregularitatem inducit.Et ſunt quatuor modi bigamiæ. Primus eſt cũ quis plures habet vxores de iure ſucceſsiuè. Secundus cùm ſimul habet plures, vnam de iure aliam de facto.Tertius cum habet plures ſucceſsiuè,vnam de iure aliam de facto. Quartus quando viduã ducit vxorẽ,& in omnibus his eſt irregularitas adiuncta.Alia autẽ cauſa conſequens aſsignatur, quia in illis qui accipiunt ſacramentũ ordinis maxima ſpiritualitas debet apparere,tum quia ſpiritualia miniſtrãt, ſcilicet ſacramenta,tum quia ſpiritualia docent & in ſpiritualibus occupari debent.Vnde cùm concupiſcẽtia maximè ſpũalitati repugnet,per quã totus homo caro efficitur,non debet aliqđ ſignum concupiſcentiæ permanentis in eis apparere, quod quidem apparet in bigamis, qui vna vxore contenti eſſe noluerunt,tamen prima ratio eſt melior.

¶Ad primum ergo dicendũ, quòd multitudo pluriũ vxorũ ſimul exiſtẽtiũ eſt multitudo ſimpliciter:& ideo talis multitudo totaliter ſignificationi ſacramenti repugnat, & propter hoc totaliter ſacramento.Sed multitudo vxorum ſucceſsiuè eſt multitudo ſecundum quid : & ideò non tollit ſignificationem ſacramenti totaliter, nec ſacramentũ euacuat quantum ad ſui eſſentiã, ſed quantũ ad ſui perfectionẽ quæ requiritur in illis qui ſunt ſacramentorũ diſpenſatores

¶Ad ſecũdum dicẽdum, quòd quãuis ſit in fornicariis maioris concupiſcẽtiæ ſignificatio,non tamen cõcupiſcẽtiæ ita adhærẽtis, quia per fornicationem vnius alteri non in perpetuo obligatur,& iterum non eſt defectus ſacramenti.

¶Ad tertium dicendum,quòd ſicut dictum eſt, bigamia cauſat irregularitatem , inquantum tollit perfectam ſignificationem ſacramẽti,quæ quidem conſiſtit & in coniunctione animorũ, quæ fit per conſenſum,& in coniunctione corporum: & ideò ratione vtriuſq; ſimul oportet eſſe bigamiam quæ irregularitatem faciat. Vnde per Decre.Inno.3.obuiatur ei q̃ magiſter in litera dicit:ſcilicet q̃ ſolus conſenſus per verba de præſenti ſufficit ad irregularitatẽ inducẽdã.

ARTICVLVS. II.

Vtrum irregularitas ſit annexa bigamiæ,quæ contingit ex hoc quòd homo habet duas vxores, vnam de iure & alteram de facto.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur qđ irregularitas non ſit annexa bigamię,quæ cõtingit ex hoc q̃ homo habet duas vxores, vnam de iure, aliã de factó. Quia vbi nullum eſt ſacramentum non poteſt eſſe defectus ſacramenti:ſed quando aliquis cõtrahit de facto cũ aliqua & non de iure,non eſt ibi aliquod ſacramẽtum,quia talis coniunctio non ſignificat coniunctionem Chriſti ad eccleſiam:ergo cũ irregularitas nõ conſequatur bigamiam niſi propter defectum ſacramẽti, videtur q̃ talem bigamiam irregularitas non conſequatur.¶Præterea.Aliquis accedens ad illam, cum qua contrahit de facto & non de iure,cõmittit fornicationem,ſi non habeat aliquam vxorem legitimam, vel adulterium ſi habeat aliam : ſed diuidere carnem ſuã per plures per fornicationem vel adulterium nõ cauſat irregularitatem: ergo nec dictus bigamiæ modus.¶Præterea.Cõtingit q̃ aliquis antè quã cognoſcat carnaliter illam cum qua de iure contraxit,cum alia contrahit de facto non de iure,& eam carnaliter cognoſcit ſiue prima mortua,ſiue viuente:talis cõtraxit cum pluribus vel de iure vel de facto, & tamen non eſt irregularis,quia carnem ſuã non diuiſit in plures:ergo ex prædicto modo bigamiæ non contrahitur irregularitas.

¶Reſpondeo dicendũ,quòd in duobus ſecundis modis bigamiæ cõtrahit irregularitas: quia quamuis in altero non ſit ſacramentum, eſt tamen quędam ſacramenti ſimilitudo. Vnde iſti duo modi ſunt ſecundarij,& primus eſt principalis in irregularitate cauſanda.

¶Ad primum ergo dicendum,quòd quãuis ibi non ſit ſacrm,eſt tamen ibi aliqua ſimilitudo ſacramenti quæ non eſt in fornicatione vel adulterino concubitu,& ideò non eſt ſimile.

¶Et per hoc patet ſolutio ad ſecundum.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd in tali caſu nõ reputatur bigamus quia primum matrimonium non habuit perfectã ſignificationem ſuã,tamẽ ſi per iudicium eccleſiæ compellatur ad primã redire& eam cognoſcere,ſtatim efficitur irregularis:quia irregularitatem non facit peccatum, ſed imperfectio ſignificationis.

ARTICVLVS. III.

Vtrum contrahatur irregularitas ex hoc quòd aliquis ducit vxorem non virginem.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd non contrahatur irregularitas ex hoc quòd aliquis ducit vxorem nõ virginem. Quia plus impeditur aliquis defectu proprio quã alieno: ſed ſi ipſe contrahẽs non ſit virgo nõ fit irregularis: ergo multo minùs ſi vxor eius virgo non ſit. ¶Prætereà. Poteſt eſſe q̃ aliquis defloraúit aliquam & poſtea ducat eam in vxorem, talis non videtur eſſe irregularis, quia non diuiſit carnem in plures, nec etiã vxor eius, ſed tamen ducit corruptam in vxorem: ergo talis modus bigamiæ non cauſat irregularitatem. ¶Prætereà. Nullus poteſt contrahere irregularitatem niſi voluntarius: ſed aliquis quandoq; ducit vxorem non virginem inuoluntarius, vt quãdo credit eam virginem eſſe, & poſtea inuenit eam corruptam fuiſſe cognoſcẽs eã: ergo talis modus non cauſat irregularitatem. ¶Prætereà. Corruptio ſequens matrimonium eſt vituperabilior quã præcedẽs: ſed ſi vxor poſtquã eſt cõſummatum matrimonium ab aliquo cognoſcatur, non efficitur vir irregularis: aliàs puniretur pro peccato vxoris, & poteſt etiam eſſe poſtquã hoc ſciat q̃ reddat ei debitum poſcẽti antè quã de adulterio cõdẽnetur accuſata: ergo videtur q̃ ille modus bigamiæ non cauſet irregularitatem.

¶Sed contrà eſt quod Greg. dicit: Præcipimus nè vnquã illicitas ordinationes facias, nè bigamũ, aut qui virginem non eſt ſortitus in vxorẽ, aut ignorantẽ literas, aut habentem quamlibet partem corporis vitiatam, vel pœnitẽtiæ vel curiæ, aut cuilibet cõditioni obnoxium, ad ſacros ordines permittas accedere.

¶Reſpondeo dicendum, quòd in cõiunctione Chriſti & eccleſiæ veritas ex vtraq; parte inuenitur. Et ideò ſiue diuiſio carnis inueniatur ex parte viri, ſiue ex parte vxoris, eſt defectus ſacramenti. Sed tamen diuerſimodè: quia ex parte viri requiritur, quòd aliam duxerit in vxorẽ, nõ q̃ ſit virgo: ſed ex parte vxoris requiritur q̃ etiã ſit virgo, cuius ratio à decretiſtis aſsignat̃. Quia epiſcopus ſignificat eccleſiam militãtem cuius curam gerit in qua ſunt multæ corruptiões, ſed ſponſa ſignificat Chriſtũ qui virgo fuit: & ideò ex parte ſponſę requiritur virginitas, ſed nõ ex parte ſpõſi, ad hoc q̃ aliquis epiſcopus fieri poſſit. Sed hæc ratio eſt expreſſè contra Apoſtolũ Ephe. 5. Viri diligite vxores vr̃as ſicut & Chriſt⁹ eccleſiã. Ex quo apparet q̃ vxor ſignificat eccleſiam & ſponſus Chriſtũ: & iterũ: quia vir eſt caput mulieris, ſicut Chriſtus eccleſiæ. Et ideò aliqui dicunt quòd per ſpõſum ſignificatur Chriſtus, per ſponſam Eccleſia triũphans in qua nõ eſt aliqua macula. Chriſtus autẽ habuit primò ſynagogam quaſi concubinam, & ſic non tollitur aliquid de perfectione ſignificationis ſacramẽti ſi priùs habuit ſponſum. Sed hoc eſt valde abſurdum, quia ſicut eſt vna fides antiquorum & modernorũ, ita vna eccleſia. Vnde illi qui tẽpore ſynagogæ Deo ſeruiebãt, ad veritatem eccleſiæ in qua Deo ſeruimus pertinebant. Et præterea hoc eſt expreſſè cõtra illud quod habetur Ezechiel. 16. & Oſeæ. 2. vbi expreſſè fit mẽtio de deſpõſatione ſynagogæ, vnde non fuit ſicut cõcubina, ſed ſicut vxor. Et prætereà ſecundũ hoc fornicatio eſſet ſacramentũ illius cõiunctionis, quod eſt abſurdũ: & ideò gentilitas priuſquàm deſponſaretur à Chriſto in fide eccleſiæ, corrupta fuit à diabolo per idololatriã. Et ideò aliter dicendũ, quòd defectus in ipſo ſacramento cauſat irregularitatem, corruptio autem extra matrimonium contingens quæ præceſsit matrimonium nullũ defectũ facit in ſacro ex parte illi⁹, in quo eſt corruptio, ſed facit defectũ ex parte alterius: quia actus contrahentis matrimonium nõ cadit ſupra ſeipſum, ſed ſupra alterũ: & ideò ex termino ſpecificatur q̃ eſt reſpectu illius etiã quaſi materia ſacramenti. Vnde ſi mulier eſſet ordinis ſuſceptiua, ſicut efficitur vir irregularis ex hoc q̃ ducit vxorem corruptam, nõ autẽ ex hoc quòd corruptus contrahit: ita fieret mulier irregularis ſi contraheret cũ corrupto, non autem ſi contraheret corrupta, niſi in alio matrimonio priùs corrupta fuiſſet.

¶Et per hoc patet ſolutio ad primum.

¶Ad ſecundum dicendũ, quòd in tali caſu ſunt diuerſæ, opiniões, tamen probabilius eſt quòd non ſit irregularis: quia carnem ſuam non diuiſit in plures.

¶Ad tertiũ dicendũ, quòd irregularitas non eſt pœna inflicta, ſed defectus quidã ſacramẽtorũ: & ideò non oportet quod ſemper ſit volũtaria bigamia ad hoc q̃ irregularitatẽ cauſet: & ideò ille qui vxorem ducit corruptam, quã virginẽ credit, irregularis eſt eam cognoſcens.

¶Ad quartum dicendũ, quòd ſi mulier fornicetur poſt matrimoniũ contractũ nõ efficitur ex hoc vir irregularis niſi poſt corruptionẽ adulterij eam iteratò cognoſcat, quia aliàs corruptio vxoris nullo modo cadit ſub actu matrimonialiviri: ſed ſi etiã per ius cõpellatur ei reddere debitum ante condẽnationem adulterij irregularis efficitur, quamuis de hoc ſint opiniones, ſed hoc q̃ dictũ eſt eſt probabilius: quia hîc non requiritur q̃ ſit peccatum, ſed ſignificatio tantũ.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum bigamia ſoluatur per baptiſmũ.

Ad quartũ

Ad quartum sic procedit. Videtur quòd bigamia per baptismū soluatur. Dicit enim Hiero. in epistola ad Titum: ꝙ si quis ante baptismū plures vxores habuit, vel vnam ante & aliam post, nō est bigamus: ergo bigamia per baptismū soluitur. ¶ Prætereà. Qui facit quod maius est, facit quod minus est: sed baptismus tollit omne peccatum quod est grauius quā irregularitas: ergo tollit bigamiæ irregularitatem. ¶ Prætereà. Baptismus tollit omnem pœnā ex actu prouenientē: sed irregularitas est hmōi. ergo &c. ¶ Prætereà. Bigamus est irregularis, inquantum deficit à repręsentatione Christi: sed per baptismū plenè Christo conformamur: ergo soluitur irregularitas. ¶ Prætereà. Sacramenta no. le. sunt magis efficacia quā sacramenta ve. le. sed sacramenta ve. le. soluebāt irregularitates, vt in primo libro dictū est à Magistro. ergo & baptismus qui est efficaciſsimū sacramentū in no. le. soluit irregularitatem ex bigamia contractam.

¶ Sed cōtrà est quod Augustinus dicit: acutiùs intelligūt qui nec eum qui catechumenus aut paganus habuit alteram ordinandū censuerūt, quia de sacramento agitur, non de peccato. ¶ Prætereà. Sicut idē dicit: Fœmina si catechumena vel pagana vitiata est non potest inter Dei virgines vel post baptismum velari: ergo eadem ratione, nec bigamus ante baptismum ordinari.

¶ Respondeo dicēdum, quòd baptismus soluit culpas & non soluit coniugia, vnde cùm ex ipso cōiugio sequatur irregularitas per baptismum tolli non potest, vt Augustinus dicit.

¶ Ad primū ergo dicendū, quòd in casu isto nō tenetur Hiero. opinio nisi fortè velimus eū exponere ꝙ loquitur ad sanctiorem dispēsationē.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non oportet ꝙ illud quod facit maius facit minus nisi sit ad illud ordinatū, & hoc deficit in proposito, quia baptismus ad irregularitatem tollendam non ordinatur.

¶ Ad tertiū dicendū, quòd hoc intelligendū est de pœnis quæ consequuntur ex actuali peccato quasi inflictæ, non infligendæ: non enim aliquis per baptismū virginitatem recuperat, nec similiter carnis indiuisionem.

¶ Ad quartum dicendū, quòd baptismus cōformatur Christo quantum ad virtutem mētis, sed non quantum ad statum carnis, qui cōsideratur in virginitate vel in diuisione carnis.

¶ Ad quintum dicēdū, ꝙ illę irregularitates ex leuib⁹ causis nō perpetuis erāt cōtractę: & ideò etiā per illa sacra auferri poterāt, & iterū erāt ad hoc ordinata, nō aūt baptism⁹ ad hoc ordinat⁹.

ARTICVLVS. V.

Vtrum cum bigamo liceat dispensare.

Ad quintū sic proceditur. Videtur ꝙ cū bigamo non liceat dispensare. Quia extrà, de bigamis dicitur: Cùm clericis, qui inquātum in ipsis fuit secundas sibi mulieres cōiunxerunt matrimonialiter, tanquā cum bigamis non licet dispensare. ¶ Prætereà, Cōtra ius diuinū non licet dispensare: sed omnia quæ in Canone dicuntur ad ius diuinum pertinent: cū ergo Aplꝰ in scriptura Canonica dicat, oportet episcopū vnius vxoris virum esse, videtur ꝙ in hoc non possit dispensari. ¶ Prętereà. Nullus potest dispensare in his quæ sunt de necessitate sacramenti: sed non esse irregularem est de necessitate sacramenti ordinis, cū significatio quę est sacramento essentialis desit: ergo non potest in hoc dispensari. ¶ Prætereà. Hoc quod rationabiliter factum est non potest irrationabiliter mutari: si ergo potest rationabiliter dispensari cum bigamo, irrationabiliter est ei adiūcta irregularitas, quod est inconueniens.

¶ Sed contrà est, quod Lucius papa dispensauit cum episcopo Panormitano qui erat bigamus. ¶ Prætereà. Martinus papa dicit, lector si viduā vxorem accipiat, in lectoratu permaneat, aut si necessitas fuerit subdiaconus fiat, nihil autem suprà, similiter si bigamus fuerit: ergo ad minus vsq; ad subdiaconatum cū eo dispensari potest.

¶ Respondeo dicendū, quòd bigamiæ non est adiuncta irregularitas de iure naturali, sed de iure positiuo: nec iterum est de essentialibus ordinis, quòd nō sit bigamus, quod patet ex hoc ꝙ si aliquis bigamus ad ordines accedit charactērem accipit. Et ideò papa potest dispēsare in tali irregularitate totaliter, sed episcopus quantum ad minores ordines. Et quidā dicunt quòd etiam quantum ad maiores, in illis qui volunt Deo in religione seruire propter vitandum religiosorum discursum.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd per illam Decre. ostenditur eadem esse difficultas dispensandi in illis qui de facto cum pluribus contraxerunt, ac si de iure cōtraxissent, nō ꝙ subtrahatur simplr potestas Papę dispēsandi in talibus.

¶ Ad secundū dicendū, quòd hoc est verū quantum ad ea quæ sunt de iure naturali, & quantū ad ea quæ sunt de necessitate sacrorum & fidei: sed in aliis quæ sunt de institutiōe apostolorū, cū ecclesia habeat nunc eandem potestatem statuendi & destituendi quā tunc habuerit, potest per eū qui primatum tenet in ecclesia dispēsari.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non quęlibet significatio est de essentia sacramēti, sed tantùm illa quæ pertinet ad officium sacramenti, & talis non tollitur per irregularitatem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in particularibus non potest inueniri ratio quæ omnibus competat æqualiter propter eorum diuersitatem

ſitatem: & ideò quòd vniuerſaliter ſtatutum eſt rationabiliter conſideratis his quæ in pluribus accidunt, poteſt etiã per diſpenſationem rationabiliter remoueri in aliquo caſu determinato.

QVAESTIO. LXVII.

De libello repudij.

DEinde conſiderandum eſt de libello repudij. Circa quod quærũtur ſeptem. Primò, Vtrum inſeparabilitas matrimonij ſit de lege naturæ. Secũdò, Vtrũ repudiare vxorem poſſit eſſe licitum per diſpenſationem. Tertiò, Vtrum ſub lege Moyſi fuerit licitum. Quartò, Vtrum liceat vxori repudiatæ alium virum accipere. Quintò, Vtrum liceat viro repudiatam à ſe iterum ducere. Sextò, Vtrum cauſa repudij fuerit odium vxoris. Septimò, Vtrum cauſæ repudij deberẽt in libello ſcribi.

ARTICVLVS. I.

Vtrũ inſeparabilitas vxoris ſit de lege naturæ.

Thom. 4. Diſt. 33. q. 2. art. 1. & ſequen.

ADPRIMVM ſic ꝓceditur. Videtur ꝙ inſeparabilitas vxoris non ſit de lege naturæ. Lex enim naturæ cõmunis eſt apud oẽs: ſed nulla lege præter legem Chriſti fuit prohibitũ vxorem dimittere: ergo inſeparabilitas vxoris non eſt de lege naturæ. ¶ Præterea. Sacramenta non ſunt de lege naturæ: ſed inſeparabilitas matrimonij ad ſacramẽti bonum pertinet: ergo non eſt de lege naturæ. ¶ Præterea. Coniũctio viri & fœminæ in matrimonio ordinantur principaliter ad prolis generationem & educationem, & inſtructionem: ſed hæc oĩa aliquo certo tempore conſummantur: ergo poſt illud tempus licet vxorem dimittere ſine aliquo præiudicio legis naturæ. ¶ Præterea. Ex mrimonio principaliter quæritur bonum prolis: ſed inſeparabilitas eſt cõtra bonũ prolis, quia vt dicũt philoſophi, aliquis vir non poteſt ex aliqua fœmina prolem accipere, qui tamen ex alia accipere poſſet: & quæ etiam ab alio viro impręgnare tur: ergo inſeparabilitas matrimonij magis eſt contra legem naturæ quàm de lege naturæ.

¶ Sed cõtrà. Illud præcipuè eſt de lege naturę ꝙ natura bene inſtituta accepit in ſui prĩcipio: ſed inſeparabilitas mrimonij eſt huiuſmodi, vt patet Mat. 19. ergo eſt de lege naturæ. ¶ Præterea. De lege naturæ eſt ꝙ homo Deo non contrarietur: ſed homo quodãmodò cõtrarius eſſet Deo, ſi ſepararet quos Deus coniunxit, cùm ergo ex hoc inſtituta ſit inſeparabilitas mrimonij, Mat. 19. videtur quòd ſit de lege naturæ.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd matrimonium ex intentione naturæ ordinatur ad educationẽ prolis, non ſolùm ad aliquod tẽpus, ſed per totam vitã prolis. Vnde de lege naturæ eſt quòd parentes filiis theſaurizent & filij parentum hę redes ſint. Et ideò cùm proles ſit cõmune bonũ viri & vxoris, oportet eorũ ſocietatẽ perpetuò permanere indiuiſam ſecundum legis naturæ dictamen: & ſic inſeparabilitas matrimonij eſt de lege naturæ.

¶ Ad primũ ergo dicẽdũ, quòd ſola lex Chriſti ad perfectum humanum genus adduxit: reducens in ſtatum nouitatis naturæ. Vnde & in lege Moyſi & in legibus humanis non potuit totum auferri quod cõtra legem naturæ erat, hoc enim ſoli legi ſpiritus & vitæ reſeruatũ eſt.

¶ Ad ſecundũ dicendum, quòd inſeparabilitas competit matrimonio ſecundum ꝙ eſt ſignum perpetuæ coniunctionis Chriſti & eccleſiæ, & ſecundũ ꝙ eſt in officium naturæ ad bonũ prolis ordinatum, vt dictum eſt: ſed quia ſeparatio matrimonij magis directè repugnat ſignificationi quàm prolis bono, cui conſequẽter repugnat, vt dictum eſt: inſeparabilitas matrimonij magis in bono ſacramenti intelligitur quàm in bono prolis, quamuis in vtroq; intelligi poſſit, & ſecundum ꝙ pertinet ad bonũ proliſ eſſet de lege naturæ, non autem ſecundum quod pertinet ad bonum ſacramenti.

¶ Ad tertium patet ſolutio ex dictis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd matrimonium principaliter ordinatur ad bonũ cõmune, ratione principalis finis, qui eſt bonũ prolis: quãuis etiam ratione finis ſecundarij ordinetur ad bonum matrimoniũ contrahẽtis, prout per ſe eſt in remedium cõcupiſcentiæ. Et ideò in legibus marrimonij magis attenditur quod oĩbus expediat quàm quòd vni cõpetere poſſit: quãuis ergo matrimonij inſeparabilitas impediat bonum in aliquo homine, tamen nõ eſt conueniẽs ad bonum prolis ſimpliciter, & propter hoc ratio non ſequitur.

ARTICVLVS. II.

Vtrum potuerit eſſe licitum per diſpẽſationem vxorem dimittere.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur ꝙ vxorem dimittere per diſpenſationem eſſe licitum non potuerit. Illud enim quod eſt in matrimonio cõtra bonũ prolis, eſt

lis,eſt contra præcepta legis naturæ quę indiſſo lubilia ſunt:ſed dimiſsio vxoris eſt huiuſmodi, vt ex dictis patet:ergo &c. ¶Prætereà. Concubina differt ab vxore præcipuè in hoc q̃ non eſt inſeparabiliter iuncta: ſed habere concubinas fuit indiſpenſabile:ergo & dimittere vxorem.

¶Prætereà. Homines ita ſunt modò receptibiles diſpenſationis,ſicut fuerunt olim:ſed modò non poteſt diſpenſari cum aliquo, vt vxorem dimittat:ergo nec olim.

¶Sed contrà. Agar cognita eſt ab Abrahã vxorio affectu,vt dictum eſt:ſed ipſe eam præcepto diuino eiecit & non peccauit:ergo potuit per diſpenſationem fieri licitum quod homo vxorem dimitteret.

¶Reſpondeo dicendũ,quòd diſpenſatio in præceptis præcipuè quæ ſunt aliquo modo legis naturæ eſt ſicut mutatio curſus naturalis rei, qui quidem mutari dupliciter poteſt. Vno modo ex aliqua cauſa naturali per quã alia cauſa naturalis impeditur à curſu ſuo,ſicut eſt in omnibus quæ in minori parte caſualiter accidunt in natura:ſed per hunc motum non variatur curſus rerum naturaliũ quæ ſunt ſemper, ſed quæ ſunt frequẽter. Alio modo per cauſam penitus ſupernaturalem,ſicut in miraculis accidit. Sed hoc modo poteſt mutari curſus naturalis non ſolũ qui eſt ordinatus,vt ſit frequenter,ſed qui eſt ordinatus etiam vt ſit ſemper: vt patet in ſtatione ſolis tempore Ioſue, & reditu eius tempore Ezechiæ,& de eclipſi miraculoſa tempore paſsionis Chriſti. Hæc etiam eſt ratio diſpenſationis in præceptis legis naturæ, quando eſt in cauſis inferioribus:& ſic diſpenſatio cadere poteſt ſupra ſecunda præcepta legis naturæ, non autem ſuprà prima,quia illa ſunt quaſi ſemper exiſtentia,vt dictum eſt de pluralitate vxorũ & huiuſmodi. Aliquãdo autem eſt tantùm in cauſis ſuperioribus,& tunc poteſt diſpenſatio eſſe diuinitus,etiam contra prima præcepta legis naturæ,ratione alicuius myſterij diuini ſignificandi vel oſtendẽdi:ſicut patet de diſpẽſato præcepto Abrahæ facto de occiſione filij innocentis. Tales autem diſpenſationes non fiunt cõmuniter ad omnes,ſed ad alias ſingulares perſonas, ſicut etiam in miraculis accidit. Si ergo inſeparabilitas matrimonij inter prima præcepta legis naturæ contineatur ſolùm hoc ſecundo modo ſub diſpenſatione cadere potuit. Si autem ſit inter ſecunda præcepta legis naturæ,etiam primo modo cadere potuit ſub diſpenſatione. Videtur autem magis inter ſecunda præcepta legis naturæ cõtineri. Inſeparabilitas enim matrimonij nõ ordinatur ad prolis bonũ q̃ eſt principalis mãimonij finis,niſi quantũ ad hoc q̃ per parentes filijs prouideri debet in totam vitam per debitam præparationem eorum quæ ſunt neceſſaria in vita, huiuſmodi autẽ præparatio nõ eſt de prima intentione naturæ,ſecundum quã oãia ſunt cõmunia. Et ideò non videtur eſſe cõtra primã intentionem naturæ dimiſsio vxoris, & per conſequens nec contra prima præcepta, ſed contra ſecũda legis naturæ:vnde etiã primo modo ſub diſpenſatione videtur poſſe cadere.

¶Ad primum ergo dicendũ,quòd in bono prolis ſecundũ q̃ eſt de prima intentione naturæ intelligitur procreatio & nutritio,quouſq; proles ad perfectam ætatem ducatur:ſed q̃ ei prouideatur in poſterum per hæreditatis & aliorum bonorum dimiſsionem,videtur pertinere ad ſecundum legis naturę præceptum.

¶Ad ſecũdum dicendum, quòd habere concubinam eſt contra bonum prolis, quãtum ad id quod natura in eo in prima intentione intẽdit: ſcilicet educationem & inſtructionem,quæ requirit diuturnam cõmanſionem parentum,q̃d non eſt in cõcubina quæ ad tempus aſſumitur: & ideò non eſt ſimile,tamen quantum ad ſecũdam intentionem etiam habere concubinã ſub diſpenſatione cadere poteſt:vt patet Oſeę.1.

¶Ad tertium dicendum, quòd inſeparabilitas, quamuis ſit de ſecunda intentione matrimonij, prout eſt in officium naturæ, eſt tamen de prima intentione ipſius prout eſt ſacramentũ eccleſię:& ideò ex quo inſtitutum eſt, vt ſit eccleſię ſacramẽtum manente tali inſtitutione, non poteſt ſub tali diſpẽſatione cadere,niſi fortè ſecundo modo diſpenſationis.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ſub lege Moyſi licitum fuerit vxorem dimittere.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd ſub lege Moyſi fuerit licitũ vxorem dimittere. Vnus enim modus conſentiendi eſt non prohibere cũ poſsit,cõſentire autem illicito eſt illicitũ:cũ ergo Moyſes nõ prohibuerit vxoris repudium nec peccauerit,quia lex ſancta eſt:vt dicitur Rom.7. videtur quòd repudium fuerit aliquando licitum. ¶Prętereà. Prophetę locuti ſunt Spiritu ſancto inſpirati: vt patet.2.Petri.1.ſed Mala.3.dicitur:Si odio habueris eam dimitte eam: ergo cùm illud quod Spiritus ſanctus inſpirat non ſit illicitum,videtur quòd repudium vxoris non ſemper fuerit illicitum. ¶Prętereà. Chryſo. dicit, quòd ſicut Apoſtoli permiſerũt ſecũdas nuptias, ita Moyſes permiſit libellum repudij: ſed ſecundæ nuptię non ſunt peccatum:ergo nec repudiũ vxoris ſub lege Moyſi.

¶Sed contrà quod Dñs dicit:quòd libellus repudij datus eſt Iudęis propter duritiam cordis eorum:ſed duritia cordis eorum nõ excuſabat

eos à peccato: ergo nec lex de libello repudij.
¶ Præterea. Chry. dicit super Matth. 2. q̃ Moyses dando libellũ repudij non iustitiam Dei mõ strauit, vt quasi per legem agentibus peccatum non videatur esse peccatum.

¶ Respõdeo dicendũ, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidã dicunt q̃ illi qui sub lege vxorẽ dato libello repudij dimittebant, non excusabãtur à peccato quãuis excusarentur à pœna secũdum legem infligenda, & per hoc dicitur Moyses libellũ repudij permisisse: & sic ponunt quatuor modos permissionis. Vnus per priuationem præceptionis, vt quando maius bonũ non præcipitur, minus bonũ permitti dicitur: sicut Apostolus nõ præcipiendo virginitatem matrimonium permisit. 1. Corin. 7. Secundus per priuationem prohibitionis, sicut venialia dicũtur permissa, quia non sunt prohibita. Tertius per priuationem cohibitionis, & sic peccata omnia dicuntur permitti à Deo inquantum non impedit, cùm impedire possit. Quartus per priuationẽ punitionis, & sic libellus repudij in lege permissus fuit, nõ quidem propter aliquod maius bonum consequẽdum: sicut fuit dispensatio de pluribus vxoribus habendis, sed propter malũ cohibendũ. s. vxoricidium, ad quod Iudæi proni erant propter corruptionem irascibilis: sicut permissum est eis extraneis fœnerari propter corruptionem aliquam in concupiscibili, nè. s. fratribus fœnerarẽtur: & sic propter corruptionem suspitionis in rationali fuit permissum sacrificium zelotypiæ, nè sola suspitio apud eos iudicium corrumperet. Sed quia lex vetus quãuis gratiã nõ conferret, tamen ad hoc data erat, vt peccatum ostenderet, vt cõmuniter sancti dicunt: Ideò aliis videtur q̃ si repudiando vxorem peccassent, hoc saltem eis per legem ac prophetas indicari debuisset. Isaiæ. 58. Annuntia populo meo scelera eorum. Aliâs viderẽtur nimis esse neglecti, si ea quæ necessaria sunt ad salutem quæ non cognoscebant, nunquã eis nuntiata fuissent, quod non potest dici, cùm iustitia legis tẽpore suo obseruata vitã mereretur æternam. Et propter hoc dicunt q̃ quãuis repudiare vxorem per se sit malum, tamẽ ex permissione diuina licitum fiebat: & hoc confirmant authoritate Chryso. qui dicit q̃ à peccato abstulit culpam legislator quando permisit repudium, & quamuis hoc probabiliter dicatur, tamen primum communiùs sustinetur: ideò ad vtrasq; rationes respondendum est.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd aliquis qui potest prohibere non peccat si à prohibitione abstineat non sperans correctionem: sed maius malum ẽstimãs ex tali prohibitione occasionẽ sumere, & sic accidit Moysi: vnde diuina authoritate fretus libellũ repudij non prohibuit.

¶ Ad secũdum dicendũ, quòd prophetæ spiritu sancto inspirati non dicebant dimittendam esse vxorem quasi Spiritus sancti præceptũ sit, sed quasi permissum, nè aliqua peiora fierent.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd illa permissionis similitudo nõ est intelligenda quantũ ad oẽia, sed solùm quãtum ad causam eãdẽ: quia vtraq; permissio ad vitandã turpitudinem facta est.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quãuis duritia cordis nõ excusaret à peccato, tamen permissio ex duritie facta excusat. Quædam enim prohibentur sanis, quæ non prohibẽtur infirmis corporaliter, nec tamen infirmi peccant permissione sibi facta vtentes.

¶ Ad quintũ dicendũ, quòd aliquod bonũ potest intermitti dupliciter. Vno modo propter aliquod maius bonũ consequendũ, & tũc intermissio illius boni ex ordine ad maius bonũ accipit honestatem: sicut intermittebatur singularitas vxoris honestę à Iacob propter bonũ prolis. Alio modo bonũ aliquod intermittitur ad vitandum maius malum: & tunc si authoritate eius qui dispensare potest hoc fiat, reatum talis boni intermissio nõ habet, sed honestatẽ aliam nõ acquirit: & sic indiuisibilitas matrimonij in lege Moysi intermittebatur propter malũ maius vitandum. s. vxoricidium. Et ideò Chryso. dicit, q̃ à peccato abstulit culpã, quãuis enim ordinatio maneret in repudio, ex quo peccatũ dicitur, tamen reatum pœnę non habebat, neq; temporalis neq; perpetuæ, inquantum diuina dispensatione fiebat, & sic erat ab eo culpa ablata: & ideò etiam ipse ibidem dicit, q̃ permissum est repudium nõ malum quidem tamen licitũ, quod quidem illi qui sunt de prima opinione referunt ad hoc tantùm quod non habebat reatum temporalis pœnæ.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum liceat vxori repudiatæ alium virum habere.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ liceret vxori repudiatæ alium virum habere. Quia in repudio magis erat iniquitas viri repudiãtis quã vxoris repudiatæ: sed vir poterat sine peccato aliã ducere vxorẽ: ergo vxor sine peccato alium virum ducere poterat. ¶ Præterea. Aug. dicit q̃ de duabus vxoribus (quando mos erat) peccatum nõ erat: sed tempore legis veteris erat talis consuetudo, q̃ repudiata alium virum ducebat, vt patet Deute. 24. Cùm egressa virum alterũ &c. ergo nõ peccabat alteri viro se iũgendo. ¶ Præterea. Matt. 5. Dominus iustitiam noui testamẽti ostendit superabundantem esse respectu iustitiæ veteris testamenti: hoc autem dicit ad iustitiæ noui testamẽtũ

menti ſuperabundantiam pertinere, q̄ vxor repudiata non ducit alterum virum: ergo in veteri lege licebat.

¶Sed cōtrà eſt q̄ dicitur Matt. 5. Qui dimiſſam duxerit mœchatur: ſed mœchia nunquā fuit in veteri lege licita: ergo vxori repudiatę nō licuit alium virum habere. ¶Prætereà. Deute. 24. dicitur, quòd mulier repudiata quæ alium virū duceret polluta erat & abominabilis facta coram Domino: ergo peccabat alium virum ducendo.

¶Reſpondeo dicendū, quòd ſecundū primam opinionem poſt repudiū vxor peccat alteri viro cōiuncta, quia adhuc primū matrimonium non erat ſolutum. Mulier enim quanto tempore viuit alligata eſt legi viri: vt patet Rom. 7. nō autem poterat ſimul plures viros habere. Sed ſecundū aliam opinionem ſicut licebat ex diſpenſatione diuina viro vxorem repudiare, ita vxori alium virum ducere: quia inſeparabilitas matrimonij ex cauſa diuinę diſpenſationis tollebatur, qua inſeparabilitate manente intelligitur verbum Apoſtoli. Vt ergo ad vtraſq; rationes reſpondeamus,

¶Ad primum dicēdum, quòd viro licebat plures vxores ſimul habere ſecundum diſpenſationem diuinam: & ideò vna dimiſſa in matrimonio non ſoluto poterat aliam ducere, ſed nūquā vxori licuit habere plures viros: & ideò non eſt ſimile.

¶Ad ſecūdū dicendū, quòd in illo verbo Aug. mos nō ponitur pro conſuetudine, ſed pro actu honeſto, ſecundū q̄ à more dicitur aliquis morigeratus, quia eſt bonorū morum: & ſic à more philoſophia moralis nominatur.

¶Ad tertium dicendum, quòd Dñs Matthęi. 5. oſtendit nouam legem abūdare per conſilia ad veterem, non ſolùm ad ea quæ lex vetus licita faciebat, ſed etiam quātum ad ea quæ in veteri lege illicita erant: ſed à multis licita putabantur per non rectam præceptorum expoſitionem, ſicut patet de odio inimici, & ita eſt etiam de repudio.

¶Ad quartum dicendū, quòd verbum Domini intelligitur quantum ad tempus nouæ legis in quo recta permiſsio eſt ſublata: & ſic etiam intelligitur quoddam verbum Chryſo. qui dicit quòd qui ſecundū legem dimittit vxorem quatuor facit iniquitates: quia quo ad Deū exiſtit homicida, inquantum habet propoſitum occidendi vxorem, niſi eam dimitteret: & quia dimittit non fornicantem, in quo caſu lex euāgelij vxorē dimittere permittit: & ſimiliter quia facit eā adulteram, & illum cui copulatur.

¶Ad quintum dicendū, quòd quædam glo. interlinearis dicit, polluta eſt & abominabilis: ſed illius iudicio qui quaſi pollutam eā priùs dimiſit, & ſic non oportet q̄ ſit polluta ſimpliciter. Vbi dicitur polluta eò modo quo immūdus dicebatur qui mortuū tangebat vel leproſum, nō immunditia culpę, ſed cuiuſdam irregularitatis legalis: vnde & ſacerdoti non licebat viduā aut repudiatam ducere in vxorem.

ARTICVLVS. V.

Virum liceat viro repudiatam à ſe accipere.

Ad quintū ſic proceditur. Videtur q̄ licebat viro repudiatam à ſe accipere. Licet enim corrigere q̄d male factū eſt: ſed male factū erat q̄ vir vxorē repudiabat: ergo licebat hoc corrigere reducendo vxorem ad ſe.

¶Prætereà, ſemper licuit peccanti indulgere cū ſit morale præceptū, quod in omni lege manet: ſed vir accipiēdo repudiatam ei peccanti indulgebat: ergo & hoc licitū erat. ¶Prætereà. Deute. 24. ponitur pro cauſa quare non poſsit accipi iterum, quia polluta eſt: ſed repudiata non polluitur niſi alterum virum ducendo: ergo ſaltem antè quàm aliū virū duceret licebat eā accipere.

¶Sed cōtrà eſt quod dicitur Deutero. 24. q̄ nō poterat prior maritus accipere eam &c.

¶Reſpondeo dicēdum, quòd in lege de libello repudij duo erāt permiſſa. ſ. dimittere vxorē, & vxorem dimiſſam alteri iūgi: & duo præcepta. ſ. ſcriptura libelli repudij, & q̄ iterum maritus repudians eam accipere nō poſsit, quòd quidem ſecundū eos qui primam opinionem tenent factum fuit in pœnam mulieris quę alteri nupſit, & in hoc peccato polluta eſt. Sed ſecundū alios vt vir non de facili vxorem repudiaret, quā poſtea nullo modo recuperare poſſet.

¶Ad primū ergo dicēdum, quòd ad illius mali impedimentum, quod cōmittebat aliquis repudiando vxorem, ordinabatur q̄ vir vxorem repudiatam aſſumere iteratò non poſſet, vt patet ex dictis: & ideò diuinitùs ordinatum fuit.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd ſemper licuit indulgere peccanti, quantum ad rancorem cordis, ſed non quantum ad pœnam diuinitùs taxatam.

¶Ad tertiū dicendum, quòd in hoc duplex eſt opinio. Quidam enim dicunt quòd licuit repudiatam viro reconciliari, niſi in matrimonio alteri viro eſſet iuncta. Tūc enim propter adulterium cui ſe mulier volūtariè ſubdit, in pœnam dabatur ei q̄ ad priorem virum non rediret, ſed quia lex vniuerſaliter prohibet: & ideò dicunt alij q̄ etiam antequā alteri nuberet non poterat reuocari, ex quo repudiata erat: quia pollutio non intelligitur quantum ad culpam ſecūdum quod dictum eſt.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum cauſa repudij ſit odium vxoris.

¶Ad ſextū

Ad ſextum ſic ꝓceditur. Videtur ꝙ cauſa repudij fuerit odium vxoris, ſecundum hoc quod dicitur Mala. 3. Si odio habueris eam dimitte illam. ¶Prætereà. Deute. 24. dicitur: Cùm non inuenerit gratiam in oculis eius propter aliquã fœditatem &c. ergo idẽ quod priùs.

¶Sed contrà, ſterilitas & fornicatio magis contrariantur matrimonio quàm odiũ: ergo illa potiùs debuerunt eſſe cauſa repudij quã odium. ¶Prætereà. Odium poteſt cauſari ex virtute eiꝰ qui odio habetur, ſi ergo odiũ eſt ſufficiens cauſa, tunc mulier poſſet repudiari propter virtutẽ eius, quod eſt abſurdum. ¶Prætereà. Deute. 21. dicitur: Si dimiſerit vir vxorem ſuam, & poſtea odio habuerit, & obiecerit ei ſtuprum ante coniugium, ſi in probatiõe defecerit verberabitur, & centum ſiclis argenti condemnabitur, & non poterit eam dimittere omni tempore vitæ ſuæ: ergo odium non eſt ſufficiens cauſa repudij.

¶Reſpõdeo dicendũ, quòd cauſa permiſsionis repudiãdi vxorem fuit vitatio vxoricidij, vt ſancti cõmuniter dicũt. Proxima autem cauſa homicidij eſt odium: & ideo proxima cauſa repudij eſt odiũ, ſed odium ex alia cauſa cauſatur ſicut & amor: & ideò oportet etiam aliquas cauſas repudij ponere remotas, q̃ erant cauſa odij. Dicit autem Auguſt. in glo. Deute. 24. Multæ erant in lege cauſæ dimittendi vxorem, ſolam Chriſtꝰ fornicationẽ excipit, cæteras moleſtias iubet pro fide & caſtitate cõiugij ſuſtinere. Hæ autem cauſæ intelliguntur fœtiditates in corpore: puta infirmitas vel aliqua notabilis macula, vel in anima ſicut fornicatio vel aliqua hmõi, quod in moribus inhoneſtatem facit. Sed quidam has cauſas magis coarctant ſatis probabiliter dicentes, ꝙ non licebat repudiare niſi ꝓpter aliquam cauſam poſt matrimoniũ ſuperueniẽtem, nec propter quãlibet talẽ, ſed propter illas ſolùm quæ poſſunt bonũ prolis impedire: vel in corpore vt ſterilitas, aut lepra, aut aliquid huiuſmodi: vel in anima, vt ſi eſſet malorum morum, quos filij ex conuerſatione ad ipſam imitarẽtur. Sed quædam glo. ſuper illud Deute. 22. Cùm non inuenerit gratiã &c. Videtur magis arctare. ſ. ad peccatum, cùm dicit ibi per fœditatem peccatũ intelligitur, ſed peccatũ glo. noĩat non ſolùm in moribus animę ſed etiam in natura corporis.

¶Sic ergo prima duo concedimus.

¶Ad tertium dicendum, quòd ſterilitas & alia hmõi ſunt cauſa odij, & ſic ſunt cauſæ remotæ.

¶Ad quartum dicẽdũ, quòd propter virtutem non eſt aliquis odibilis per ſe loquendo, quia bonitas eſt cauſa amoris: & ideo ratio nõ tenet.

¶Ad quintum dicẽdũ, quòd dabatur in pœnã viri ꝙ non poſſet in perpetuum repudiare vxorem in caſu illo, ſicut etiam in alio caſu quando puellam defloravit.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum cauſæ repudij debebãt in libello ſcribi.

Ad ſeptimum ſic proceditur. Videtur ꝙ cauſę repudij debebãt in libello ſcribi. Quia per libellum repudij ſcriptum à pœna legis abſoluebatur, ſed hoc omni nò videtur iniuſtum niſi cauſis ſufficiẽtibus repudij aſsignatis: ergo oportebat illas ſcribere in libello. ¶Prætereà. Ad nihil aliud illa ſcriptura valere videbatur niſi vt cauſæ repudij oſtenderentur: ergo ſi non inſcribebantur, fruſtra libellus ille tradebatur ſibi. ¶Prætereà. Hoc Magiſter dicit in litera.

¶Sed cõtrà: quia cauſæ repudij aut erãt ſufficiẽtes, aut nõ: ſi ſufficiẽtes, pęrcludebaẽ mulieri via ad ſecũdas nuptias quæ ei ſecundũ legẽ cõcedebãtur. Si inſufficiẽtes, oſtẽdebatur iniuſtũ repudiũ, & ſic repudiũ fieri non poterat: ergo nullo mõ cauſæ repudij ibi in ſpeciali inſcribebãtur.

¶Reſpondeo dicẽdum, quòd cauſæ repudij ibi in ſpeciali non ſcribebantur in libello, ſed in generali vt oſtenderetur iuſtum repudium: ſed ſecundũ Ioſephum vt mulier habens libellum cõſcriptum de repudio alteri nubere poſſet, aliàs enim ei traditum non fuiſſet. Vnde ſecundum eum erat ſcriptura talis: promitto tibi ꝙ nunquàm tecum cõueniam: ſed ſecundum Augu. ideò libellus ſcribebaẽ vt mora interueniente, & conſilio ſcribarum diſſuadente, vir â propoſito repudiandi deſiſteret.

¶Et propter hoc patet ſolutio ab obiecta.

QVAESTIO. LXVIII.

De filijs illegitimè natis.

DEinde conſiderandum eſt de filijs illegitimè natis. Et circa hoc quærũtur tria. Primò, Vtrum qui naſcuntur extra verum matrimonium ſint illegitimi. Secundò, Vtrum illegitimi filij debeant ex hoc damnum reportare. Tertio, Vtrum poſsint legitimari.

ARTICVLVS. I.

Vtrum filij qui naſcuntur extra verum matrimonium ſint legitimi.

Thom. 4. di. 41. q. vnica. art. 3. q. 1. & ſequẽtibus.

AD PRIMVM SIC proceditur. Videtur ꝙ filij qui naſcuntur extra verum matrimoniũ ſint legitimi. Quia ſecundum legẽ natus legitimus filius dicitur: ſed quilibet naſci-

tur

tur ſecundum legem ad minus naturæ quæ fortiſſima eſt: ergo quilibet filius dicitur legitim⁹.

¶Præterea. Cõmuniter dicitur quòd legitimus filius eſt qui eſt de legitimo matrimonio, vel de eo quod in facie eccleſiæ legitimum reputatur: ſed contingit quãdoq; ꝙ aliquod matrimoniũ legitimum reputatur in facie eccleſiæ quod habet impedimentum nè ſit verum matrimoniũ, & tamen à contrahentibus in facie eccleſiæ ſcitur: & ſi occultè nubant, & impedimentum neſciant, legitimũ videtur in facie eccleſiæ, ex quo per eccleſiam nõ prohibetur: ergo filij extra verum matrimonium nati non ſunt illegitimi.

¶Sed contrà: illegitimum dicitur quod eſt contra legem: ſed illi qui naſcuntur extra matrimoniũ, naſcuntur cõtra legẽ: ergo ſunt illegitimi.

¶Reſpondeo dicendum, quòd quadruplex ſtatus eſt filiorum. Quidam enim ſunt naturales & legitimi, ſicut illi qui naſcuntur ex vero & legitimo matrimonio. Quidam naturales & non legitimi, vt filij qui naſcuntur de ſimplici fornicatione. Quidam legitimi & nõ naturales, ſicut filij adoptiui. Quidã nec legitimi nec naturales, ſicut ſpurij nati de adulterio & de ſtupro. Tales enim naſcuntur & cõtra legem poſitiuam & contra legem naturæ expreſſè.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd quãuis illi qui naſcuntur ex illicito coitu, naſcuntur ſecundum naturam quæ cõmunis eſt homini & oñibus animalibus, tamen naſcũtur contra legem naturæ quę eſt propria hoĩbus, quia fornicatio & adulteriũ & huiuſmodi ſunt cõtra legẽ naturæ, & ideò tales ſecũdũ nullã legẽ ſunt legitimi.

¶Ad ſecundum dicendum, quod ignorãtia excuſat illicitum coitum à peccato niſi ſit affectata. Vnde illi qui conueniunt bona fide in facie eccleſiæ quãuis ſit impedimentum, dum tamen ignorent non peccant, nec filij ſunt illegitimi. Si autem ſciant quãuis eccleſia ſuſtineat quę ignorat impedimentum non excuſantur à peccato, nec filij ab illegitimitate. Si autem neſciãt & in occulto contrahant non excuſantur, quia talis ignorantia videtur affectata.

ARTICVLVS. II.

Vtrum filij illegitimi debeãt aliquod damnum reportare.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur ꝙ illegitimi filij non debeant aliquod dãnum reportare. Quia filius nõ debet puniri ꝓ peccato patris, vt patet per ſentẽtiam Dñi, Ezechiel. 18. ſed quod iſte naſcatur ex illicito coitu nõ eſt peccatũ propriũ, ſed peccatũ patris: ergo ex hoc nõ debet aliquod dãnũ incurrere.

¶Præterea. Iuſtitia humana eſt extracta à diuina, ſed Deus æqualiter largit̃ bona naturalia legitimis & illegitimis filijs: ergo & ſecundum iura humana filij illegitimi debent legitimis æquiparari.

¶Sed cõtrà eſt ꝙ dicitur Geñ. 25. ꝙ Abrahã dedit omnia bona Iſaac, & filijs cõcubinarũ largitus eſt munera: & tamen illi non erant ex illicito coitu nati: ergo multo magis debẽt illi qui ex illicito coitu naſcuntur hoc dãnum reportare, ꝙ nõ ſuccedant in bonis paternis.

¶Reſpõdeo dicendũ, ꝙ aliquis dicitur damnũ ex aliquo incurrere dupliciter. Vno modo per hoc quòd ei ſubtrahitur ꝙ erat ei debitũ, & ſic filius illegitimus nullum dãnũ incurrit alio modo per hoc ꝙ ei aliquid non eſt debitum, quod aliâs poterat eſſe ei debitũ: & ſic filius illegitim⁹ damnũ incurrit duplex: vnũ quia non admittitur ad actus legitimos, ſicut ad officia & dignitates: quæ requirunt aliquã honeſtatem in illis qui hoc exercent: aliud dãnũ incurrit, quia non ſuccedit in hęreditate paterna. Sed naturales filij ſuccedere poſſunt in ſeptima parte tm̃, ſpurij autem in nulla parte, quãuis ex iure naturali parentes eis in neceſſarijs prouidere teneãtur. Vnde pertinet ad ſolicitudinem epiſcopi, vt vtrũq; parentum cogat ad hoc ꝙ eis prouideant.

¶Ad primũ ergo dicendũ, ꝙ incurrere dãnum hoc ſecundo modo nõ eſt pœna, & ideò nõ dicimus ꝙ ſit pœna ꝙ aliquis nõ ſuccedit in regno aliquo per hoc ꝙ nõ eſt filius regis: & ſimiliter nõ eſt pœna ꝙ alicui qui non eſt legitimus non debeantur ea quæ ſunt legitimorum filiorum.

¶Ad ſecundũ dicendũ, ꝙ cõmuniter illegitim⁹ nõ eſt contra legẽ in quãtũ eſt actus generatiuę virtutis, ſed inquantũ ex praua volũtate proceditur: & ideò filius illegitimus nõ incurrit dãnũ in his quę per voluntatẽ fiũt vel poſſidentur.

ARTICVLVS. III.

Vtrum filius illegitimus poſſet legitimari.

Ad tertium ſic procedit. Videtur quòd filius illegitimus nõ poſſit legitimari. Quantũ enim diſtat legitimus ab illegitimo, tantùm econuerſò illegitimus à legitimo: ſed legitimus in regno nunquam fit illegitimus: ergo illegitimus nunquam fit legitimus.

¶Præterea. Coitus illegitimus creat illegitimũ filium: ſed coitus illegitimus nunquam fit legitimus: ergo nec filius illegitimus legitimari põt.

¶Sed contrà eſt, quod per legem inducitur per legẽ reuocari poteſt: ſed illegitimitas filiorũ eſt per legẽ poſitiuã inducta: ergo põt filius illegitim⁹ legitimari ab eo qui habet authoritatẽ legis.

¶Reſpondeo dicẽdum, quòd filius illegitimus poteſt legitimari, non vt fiat de legitimo coitu natus, quia coitus ille tranſiuit, & nunquam poteſt fieri legitim⁹, ex quo ſemel fuit illegitimus. Sed dicitur legitimari, inquantum damna quæ illegitimus filius incurrit ſubtrahuntur per le-

gis authoritatem. Et ſunt ſex modi legitimādi. Duo ſecundū Canones: ſcilicet cùm quis ducit vxorem illam ex qua filium illegitimum genera uit, ſi nō fuit adulterium, & per ſpecialem indulgentiam & diſpenſationem dñi papæ. Quatuor autem modi ſunt ſecundum leges. Primus eſt ſi pater filium naturalem curiæ Imperatoris offerat, ex hoc enim ipſo legitimatur propter curiæ honeſtatem. Secūdus ſi pater in teſtamēto nominet eum legitimum hæredem, & filius poſtmodùm teſtamentum Imperatori offerat. Tertius eſt ſi filius nullus ſit legitimus, & ipſemet filius ſe prīcipi offerat. Quartus ſi pater in publico inſtrumēto vł cū triū teſtiū ſubſcriptione eū legitimū nominet, nec adiiciat naturalē.

¶Ad primū ergo dicendum, quòd alicui poteſt ſine iniuſtitia gratia fieri, ſed non poteſt aliquis damnari niſi pro culpa: & ideò magis poteſt illegitimus fieri legitimus quàm ecōuerſò. Et ſi eſt legitimus aliquando hæreditate priuatur pro culpa, non tamen dicitur illegitimus filius quia generationem legitimam habuit.

¶Ad ſecundum dicendū, q̄ actus illegitimus habet defectū intra ſe inſeparabilē, quo legi opponitur: & ideò nō poteſt fieri legitimus, nec eſt ſimile de filio legitimo q̄ nō habet hmōi defectū.

QVAESTIO. LXIX.

De his quæ ſpectant ad reſurrectionem, & primò de loco animarum poſt mortem.

POſt hoc agendum eſt de his quæ ſpectāt ad tractatū reſurrectionis. Poſtquā enim dictum eſt de ſacramētis quibus homo liberatur à morte culpæ, conſequenter dicendum eſt de reſurrectione per quam homo liberatur à morte pœnæ. Circa tractatū autem reſurrectionis tria conſideranda ſunt: ſcilicet præcedentia reſurrectionem, concomitantia, & ſequentia. Et ideò primò dicendū eſt de his quæ pro parte quamuis non ex toto reſurrectionē præcedūt. Secundò, de ipſa reſurrectione & circunſtantibus eam. Tertiò de his quæ eam ſequuntur. Præcedentium autem reſurrectionem prima cōſideratio eſt de receptaculis animarum poſt mortem eis aſſignatis. Secūdò, de qualitate & pœna animarum ſeparatarum eis ab igne inflicta. Tertiò, de ſuffragijs quibus animæ defunctorum à viuis adiuuantur. Quartò, de orationibus ſanctorum in patria exiſtentiū. Quintò, de ſignis iudiciū generale præcedentibus. Sextò, de igne vltimæ conflagrationis mundi qui faciē iudicis præcedet. Circa primū quærūtur ſeptem. Primò, vtrū animabus poſt mortē receptacula aſſignentur. Secundò, vtrū ſtatim poſt mortem ad ipſa animæ deducātur. Tertiò, vtrū de ipſis locis egredi valeant. Quartò, vtrū limbus inferni ſit idem quod ſinus Abrahæ. Quintò, vtrum limbus ſit idem quod infernus dānatorum. Sextò, vtrum limbus patrum ſit idem quod limbus puerorum. Septimò, vtrum tot receptacula debeant diſtingui.

ARTICVLVS. I.

Vtrum aſſignentur receptacula animabus poſt mortem.

Thom. 4. di. 45. q. 1. art. 1. & ſequētibus.

DPRIMVM ſic ꝓceditur. Videt̄ q̄ aīabus poſt mortē receptacula nō aſſignētur. Sicut. n. dicit Boēti⁹ in lib. de Hebdomadib⁹, cōis animi cōceptio eſt apud ſapiētes incorporalia in loco nō eſſe: cui concordat q̄ Aug. dicit 12. ſuper Geñ. ad lr̄am: Citò quidē reſpōderi pōt ad corporalia loca aīam nō ferri niſi cū aliquo corpore: ſed ſeparata à corpore nō habet aliqd̄ corpus, ſicut ibidē Augu. dicit: ergo ridiculū eſt aīabus ſeparatis aliqua receptacula aſſignare.

¶Prętereà. Oīne q̄ habet locū determinatū magis cōuenit cū illo loco quā cū alio: ſed aīæ ſeparatæ ſicut etiā quęlibet aliæ ſpūales ſubſtātię indifferēter ſe habēt ad oīa loca: non. n. pōt dici q̄ cū aliquibus corporibus cōueniāt, & cū aliis differāt, cū ab oībus cōditionibus corporalibus penitus ſint remotæ: ergo eis receptacula determinata nō ſunt aſſignāda. ¶Prætereà. Animab⁹ ſepatatis nō aſſignatur aliquid poſt mortē niſi q̄d̄ cedat in pœnā vel in præmiū: ſed corporalis locus nō pōt eis eſſe in pœnā, vel in præmiū, cū à corporibus nihil recipiant: ergo nō ſunt eis aſſignanda certa receptacula.

¶Sed contrà: cœlum empyreū eſt locus corporalis, & tamen ipſum factum mox ſanctis angelis eſt repletum, vt Beda dicit. Cùm ergo angeli ſint incorporei, ſicut & animæ ſeparatę, videtur etiam q̄ animabus ſeparatis ſint certa receptacula aſſignāda: ergo. &c. ¶Prætereà. Hoc patet per id quòd Greg. dicit in. 4. Dialo. ſ. aīas poſt mortem ad diuerſa loca corporalia eſſe deductas, vt patet de Paſchaſio quē Germanus Capuan⁹ epiſcopus in balneis inuenit, & de anima Theodorici regis, quā dicit ad gehēnam eſſe deductā: ergo animæ poſt mortē habēt certa receptacula.

¶Reſpō-

¶Reſpondeo dicendũ, quòd quãuis ſubſtantię ſpirituales ſecundũ eſſe ſuum à corpore nõ dependeant, corporalia tamen à Deo mediantib⁹ ſpiritualibus gubernãtur: vt dicit Auguſt. in. 3. de Tri. & Greg. in. 4. Diał. & ideò eſt quædã cõueniẽtia ſpũaliũ ſubſtantiarũ ad coporales ſubſtãtias per cõgruentiam quandã, vt. ſ. dignioribus ſubſtantijs digniora corpora adaptentur. Vnde etiam philoſophi ſecundũ ordinem mobilium poſuerunt ordinem ſubſtantiarũ ſeparatarum: quãuis autem animabus poſt mortẽ non aſsignentur aliqua corpora, quorum ſint formę vel determinati motores, determinantur tamen eis quędam corporalia loca per congruẽtiam quandam ſecundũ gradum dignitatis earum, in quibus ſint quaſi in loco eo modo quo incorporalia eſſe poſſunt in loco, ſecũdũ q̃ magis vel accedunt ad primam ſubſtatiã, cui locus ſuperior per congruentiam deputatur. ſ. Deũ, cuius ſedem cœlum ſcriptura eſſe denuntiat: & ideò animas quæ ſunt in participatiõe perfecta deitatis, in cœlo eſſe ponimus, animas verò quę à participatione huiuſmodi impediuntur loco contrario dicimus deputari.

¶Ad primũ ergo dicẽdum, quòd incorporalia nõ ſunt in loco modo aliquo nobis noto & cõſueto, ſecundum q̃ dicimus corpora propriè in loco eſſe: ſunt tamen in loco modo ſubſtantiis ſpiritualibus cõuenienti, qui nobis plenè manifeſtus eſſe non poteſt.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd dupliciter eſt cõuenientia vel ſimilitudo. Vna eſt quę eſt per participationẽ eiuſdem qualitatis, ſicut calida adinuicem conueniunt. Et talis cõuenientia incorporalium ad loca corporalia eſſe nõ poteſt. Alia per quãdã proportionalitatem per quam in ſcripturis metaphoricè Deus dicitur eſſe ſol, quia eſt principium vitę ſpiritualis, ſicut ſol vitæ corporalis: & ſecundum hanc cõuenientiam quædam animæ quibuſdam locis magis conueniũt, ſicut animæ ſpiritualiter illuminatæ cum corporibus luminoſis, animę verò obtenebratę per culpam cum locis tenebroſis.

¶Ad tertium dicendum, quòd anima ſeparata directè nihil recipit à locis corporalib⁹ per modum quo corpora recipiunt quæ conſeruant à ſuis locis, ſed ipſę animæ ex hoc q̃ cognoſcunt ſe talibus locis deputari ſibi gaudium ingerunt vel merorem, & ſic locus cedit eis in pœnam vel præmium.

ARTICVLVS. II.

Vtrum ſtatim poſt mortem animæ deducãtur ad cœlum vel ad infernum.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ ſtatim poſt mortẽ nullæ animæ deducãtur ad cœlos vel ad infernum, quia ſuper illud pſal. Adhuc puſillũ & nõ erit peccator. dicit glo. q̃ ſancti liberant in fine mũdi, poſt hanc tamen vitam nõ ibi erunt vbi erũt ſancti, quib⁹ dicetur, venite bñdicti patris mei: ſed illi ſancti erũt in cœlo: ergo ſancti poſt hãc vitã non ſtatim aſcendunt ad cœlũ. ¶Præterea. Auguſtinus dicit in Ench. q̃ tẽpus inter hominis mortem & vltimã reſurrectionem interpoſitum animas abditis receptaculis cõtinet, ſicut vnaquęq; digna eſt requie vel ęrumna: ſed hæc abdita receptacula non poſſunt intelligi cœlũ & infernus, quia in illis etiã poſt reſurrectionẽ vltimam cũ corporibus erunt. Vnde pro nihilo diſtingueret tempus ad reſurrectionẽ & poſt reſurrectionem: ergo non erunt nec in inferno nec in paradiſo vſq; ad diem iudicij. ¶Præterea. Maior eſt gloria animę quã corporũ: ſed ſimul omnibus redditur gloria corporũ, vt ſit maior lætitia ſingulorum ex cõmuni gaudio, vt patet Heb. ij. ſuper illud Deo pro nobis aliquid meli⁹ prouidente &c. dicit glo. Vt in cõmuni gaudio oĩm maius fieret gaudiũ ſingulorũ. ergo multo fortiùs gloria animarũ debet differri vſq; ad finem, vt ſimul oĩbus reddatur. ¶Præterea. Pœna & præmiũ quæ per ſententiã iudicij reddun tur iudiciũ præcedere non debet: ſed ignis inferni & gaudium paradiſi dabuntur omnibus per ſententiã iudicantis Chriſti. ſ. in vltimo iudicio, vt patet Matth. 25. ergo ante diem iudicij nullus aſcendit in cœlum, vel deſcendit ad inferos.

¶Sed contrà eſt quod dicitur. 2. Cor. 25. Si terrena noſtra habitatio diſſoluatur domũ habem⁹ non manu factã & conſeruatam in cœlis: ergo diſſoluta carne anima habet mãſionem quæ ei in cœlis fuerat conſeruata. ¶Præterea. Phił. 1. dicit Apł̃s: Cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto: ex quo ſic arguit Greg. in. 4. Diał. Qui ergo Chriſtum in cœlo eſſe non dubitat, nec Pauli animã in cœlo eſſe negat: ſed non eſt negandũ Chriſtũ eſſe in cœlo, cũ ſit articulus fidei: ergo nõ eſt dubitandũ animas ſanctorũ ad cœlos ferri. q̃ etiã aliquę animæ ad infernũ deſcendũt ſtatim poſt mortem patet Luc. 16. Mortuus eſt autem diues & ſepultus eſt in inferno.

¶Reſpõdeo dicendũ, quòd ſicut in corporibus eſt grauitas vel leuitas qua feruntur ad ſuum locum, qui eſt finis motus ipſorum, ita etiã eſt in animabus meritum vel demeritũ, quibus perueniunt animæ ad præmium vel pœnã: quæ ſunt fines actionum ipſarum. Vnde ſicut corpus per grauitatem vel leuitatem ſtatim fertur in locũ ſuum niſi prohibeatur, ita animæ ſtatim ſoluto vinculo carnis, per quod in ſtatu viæ detinebantur, ſtatim præmium conſequuntur vel pœnã, niſi aliquid impediat: ſicut interdum impedit conſecutionem præmij veniale peccatum quod

primũ purgari oportet, ex quo ſequitur q̃ præmium differatur. Et quia locus deputatur animabus ſecundum congruentiã præmij vel pœnæ, ſtatim vt anima abſoluitur à corpore, vel in infernum immergitur, vel ad cœlos euolat, niſi impediatur aliquo reatu quo oporteat euolationem differri, vt priùs anima purgetur. Et huic veritati authoritates ſcripturæ canonicæ manifeſtè atteſtantur, & documẽta ſanctorum patrum. Vnde contrarium pro hæreſi eſt habẽdum, vt patet. 4. Dialo. & in libro de eccleſiaſticis dogmatibus.

¶Ad primum ergo dicẽdum, quòd glo. ſeipſam exponit. Quod enim dicit nondum eris vbi erũt ſancti &c. ſtatim exponit ſubdens, id eſt nõ habebis geminam ſtolam quam habebunt ſancti in reſurrectione.

¶Ad ſecundũ dicẽdum, quòd inter illa abdita receptacula, de quibus Auguſtinus loquitur, etiam ſunt computãda & infernus & paradiſus in quibus animæ aliquæ ante reſurrectionem continentur. Et ideò diſtinguitur tempus ante reſurrectionem & poſt: quia ante reſurrectionẽ ſunt ibi ſine corpore, poſt autem erunt cum corpore: & quia in aliquibus receptaculis nũc ſunt animæ in quibus poſt reſurrectionem nõ erũt.

¶Ad tertium dicendum, quòd hominum corpora habent quandam continuationem adinuicem, quia ſecundum ea eſt verum q̃ dicitur Actuum. 17. Quòd Deus ex vno fecit omniũ hominum genus, ſed animas ſigillatim finxit: vnde non eſt tanta cõgruentia vt omnes homines ſimul glorificentur in anima ſicut q̃ glorificentur in corpore. Et præterea gloria corporis non eſt ita eſſentialis ſicut gloria animæ: vnde maius detrimẽtum eſſet ſanctis ſi gloria animæ differretur, quàm de hoc quòd gloria corporis differatur, nec poſſet hoc detrimentum gloriæ recõpenſari propter ampliationem ſingulorũ gaudij de gaudio communi.

¶Ad quartum dicendũ, quòd eãdem obiectionem Greg. in. 4. Dialo. proponit & ſoluit. Si inquit nunc in cœlo ſunt animæ ſanctorum quid eſt q̃ in die iudicij pro iuſtitiæ retributione recipiunt? & reſpondet, hoc eis nimirum creſcit in iudicio q̃ nũc animæ ſola ſingulari retributione lætantur, poſtmodum verò etiam corporum beatitudine perfruuntur, vt in ipſa quoq; carne gaudeant, in qua dolores pro domino cruciatuſq; pertulerunt: & eodem modo dicẽdum eſt de damnatis.

ARTICVLVS. III.

Vtrum animæ exiſtentes in paradiſo vel in inferno egredi valeant.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd animæ in paradiſo vel in inferno exiſtentes egredi non valeant. Auguſtinus enim dicit in libro de cura pro mortuis agẽda: Si rebus viuentium vterentur animæ mortuorum, vt de aliis taceam, meipſum pia mater nulla nocte deſereret, quæ terra mariq; ſecuta eſt, vt mecum viueret: & ex hoc cõcludit q̃ animæ defunctorum rebus viuentium non interſunt, ſed intereſſe poſſent, ſi de ſuis receptaculis exirent: ergo de ſuis receptaculis non exeũt.

¶Præterea. In pſalmo dicitur: Vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ: & Iob. 13. Qui deſcendit ad inferos non aſcendet: ergo tam boni quàm mali à ſuis receptaculis non exeunt.

¶Prętereà. Receptacula, vt dictum eſt, animabus poſt mortem dãtur in præmium vel in pœnam: ſed poſt mortem neq; præmia ſanctorum minuũtur, neq; pœnæ damnatorum: ergo non exeunt de ſuis receptaculis.

¶Sed contrà eſt quod dicit Hiero. contra Vigilantium ſic eum alloquens: Ais enim in ſinu Abrahæ vel in loco refrigerij vel ſubter aram Dei animas apoſtolorum & martyrum conſediſſe, nec poſſe ſuis tumulis cùm voluerint adeſſe prẹſentes, & ita tu Deo leges ponis, tu Apoſtolis vincula inijcis, vt vſq; ad diem iudicij teneantur in cuſtodia, nec ſint cum domino ſuo, de quibus ſcriptum eſt: Sequuntur Agnum quocunq; ierit. & ſi agnus vbiq; eſt: ergo & hi qui cum eo ſunt vbiq; eſſe credendi ſunt, ridiculum ergo eſt dicere quòd animæ mortuorum à ſuis receptaculis non recedant. ¶Prætereà. Hierony. ibidem arguit ſic: Cùm diabolus & dæmones vbiq; vagentur orbe toto, & celeritate nimia vbiq; prẹſentes ſint, quare martyres poſt effuſionem ſanguinis actu obtinentur incluſi, & inde exire non potuerunt? Ex quo poteſt concludi non ſolùm de bonis, ſed etiam de malis quòd ſua receptacula quãdoq; exeant, cùm non habeant maiorem damnationem quã dæmones qui vbiq; diſcurrunt. ¶Prætereà. Hoc idem probari poteſt per Gregorium in quarto Dialogo. vbi narrat de multis mortuis qui viuis apparuerunt.

¶Reſpondeo dicendum, quòd aliquem exire de inferno vel de paradiſo poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ita quòd ſimpliciter inde exeat, vt iam locus eius non ſit paradiſus vel infernus, & ſic nullus inferno vel paradiſo deputatus finaliter inde exire poteſt vt infrà dicetur. Alio modo poteſt intelligi vt exeat ad tẽpus, & in hoc diſtinguendũ eſt quid eis cõueniat ſecundũ legẽ naturæ, & quid eis conueniat ſecundũ ordinẽ diuinę prouidentię, quia vt dicit

cit Auguſtin⁹ in libro de cura pro mortuis agẽda: Alij ſunt humanarũ limites rerum, alia diuinarum ſigna virtutũ, alia ſunt quæ naturaliter, alia quæ inuiſibiliter fiunt. Secundũ ergo naturalem curſum animæ ſeparatæ proprijs receptaculis deputatæ à conuerſatione viuentium penitus ſegregantur. Non enim ſecundũ curſum naturæ homines in mortali carne viuentes ſubſtãtijs ſeparatis immediatè iunguntur, cùm omnis eorũ cognitio à ſenſu oriatur: nec propter aliud à ſuis receptaculis eas exire cõueniret, niſi vt rebus viuentium intereſſent. Sed ſecundũ diſpoſitionem diuinæ prouidentiæ aliquando animæ ſeparatæ à ſuis receptaculis egreſſæ cõſpectibus hominũ pręſentãtur: ſicut Auguſtinus in libro prędicto narrat de Fœlice martyre, qui ciuibus Nolanis viſibiliter apparuit, cũ à barbaris oppugnarentur. Et hoc etiã credi põt q̃ aliquando damnatis contingat, q̃ ad eruditionem hominũ & terrorem permittuntur viuentibus apparere, aut etiam ad ſuffragia expectenda quãtùm ad illos qui in purgatorio detinẽtur, vt per multa quæ in. 4. Dialo. narrãtur patet. Sed hoc intereſt inter ſanctos & damnatos, quòd ſancti cùm voluerint apparere poſſunt viuẽtibus, nõ autem dãnati. Sicut enim ſancti viuentes in carne dona gratiæ gratis datæ accipiunt, vt ſanitates & ſigna perficiant, quæ non niſi diuina virtute rationabiliter fiunt, quæ quidem ſigna ab alijs hoc dono carentibus perfici nõ poſſunt: ita etiam non eſt incõueniens vt ex virtute gloriæ aliqua potẽtia animabus ſanctorum detur, per quam poſsint mirabiliter apparere viuentibus cùm volunt, quod alij non poſſunt, niſi interdũ permiſsi.

¶ Ad primũ ergo dicendum, quòd Auguſtinus (vt per ſequentia patet) loquitur ſecundũ communem curſum naturæ, nec tamen ſequitur q̃ etiam ſi mortui poſſunt vt volunt viuentibus apparere, toties appareant quoties apparent in carne viuẽtes: quia ſeparati à carne vel omninò conformantur diuinæ volũtati, ita q̃ non liceat eis niſi quod ſecũdum diuinam diſpoſitionem congruè intuentur: vel ita ſunt pœnis oppreſsi, vt de ſua miſeria magis doleant quã curent aliis apparere.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd authoritates illę loquuntur quantum ad hoc q̃ nullus de paradiſo vel inferno egreditur ſimpliciter, & non q̃ non egrediatur ad tempus.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ (ſicut ex dictis patet) ſecũdum hoc locus animæ cedit in pœnam vel præmium, q̃ anima afficitur ex hoc quòd tali loco deputatur vel gaudendo vel dolendo. Hoc autem gaudiũ ſiue hic dolor de hoc quòd talibus locis deputatur, manet in anima, etiam quando extra loca prædicta fuerit: ſicut pontifici cui datur pro honore vt in cathedra ſedeat in eccleſia, non minuitur gloria eius quando à cathedra recedit, quia & ſi actu ibi non ſedeat, locus tamen ille ſibi deputatus eſt.

ARTICVLVS. III.

Ad ea etiam quæ contra obijciũtur reſpondere oportet.

Ad quorum primum dicendũ, q̃ Hiero. loquit̃ de apoſtolis & martyribus ſecũdũ q̃ eis accreſcit ex poteſtate gloriæ, & non ſecundũ q̃ eis congruit ex debito naturæ. Quòd autem dicit eos vbiq; eſſe: nõ eſt intelligendum quaſi ſimul ſint in pluribus locis aut vbiq;, ſed quia eſſe poſſunt vbi volunt.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, quòd non eſt ſimile de dæmonibus & angelis & animabus ſanctorum & dãnatorum. Angeli enim boni vel mali hoc officium ſortiuntur vt hominibus præſint, vel ad cuſtodiam vel ad exercitiũ, quod de animabus hominum non poteſt dici. Sed tantũ ſecundum poteſtatem gloriæ animabus ſanctorum hoc congruit, & q̃ poſſunt eſſe vbi voluerint, & hoc eſt quod Hiero. intendit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quãuis aliquando animæ ſanctorum vel damnatorum pręſentialiter aſsint vt apparet, non tamen credẽdum eſt hoc ſemper accidere. Aliquando enim huiuſ modi apparitiones fiunt vel in dormiendo vel in vigilando operatione bonorum vel malorum ſpirituũ, ad inſtructionem, vel deſtructionem, vel deceptionem viuentium. Sicut etiam viui homines aliquãdo alijs apparẽt: & eis multa dicunt in ſomnis, cũ conſtet eos non eſſe pręſentes: ſicut Auguſtinus per multa exẽpla probat in libro de cura pro mortuis agenda.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum limbus inferni ſit idem quod ſinus Abrahæ.

Thom. 4. Diſt. 45. q. 1. arti. 2.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ limbus inferni nõ ſit idem q̃ ſinus Abrahæ: ſicut enim dicit Aug. 12. ſuper Geñ. ad literã, Nondũ inueni inferos alicubi in bono poſuiſſe ſcripturam: ſed ſinus Abrahæ in bono accipitur, vt ibidem ſubiungit Auguſtin⁹ ſic dicẽs: Nõ in bonũ accipiendo ſinũ Abrahæ, & illã requiem quô ab angelis pius pauper allatus eſt, neſcio vtrum quiſquã poſsit audire: ergo ſinus Abrahæ nõ eſt idem q̃ limbus inferni.

¶ Prætereà. In inferno exiſtẽtes non vidẽt Deũ, ſed in ſinu Abrahæ videtur Deus: vt patet per Aug. 9. lib. confeſsionũ, qui loquens de Nebridio dicit, Quicquid illic eſt q̃ ſinus Abrahę vocatur,

catur,ibi Nebridius me⁹ viuit: & ita iã nõ ponit aurem ad os meum,ſed ſpirituale os ad fontem: tamen & bibit quam poteſt ſapientiã pro auiditate ſua ſine fine fœlix:ergo ſinus Abrahę nõ eſt idem q̃ limbus inferni. ¶Prætereà. Eccleſia non orat pro aliquo vt ad infernũ deducatur, orat autem vt angeli Animam defuncti in ſinũ Abrahæ ferãt:ergo videtur q̃ ſinus Abrahæ nõ ſit idem q̃ limbus.

¶Sed contrà,ſinus Abrahæ dicitur vbi mendicus Lazarus ductus eſt ad infernum:quia vt dicit glo.Iob.30.ſuper illud, Vbi conſtituta eſt domus omni viuenti.Infernus domus erat omniũ viuentiũ ante Chriſti aduentũ:ergo ſinus Abrahæ non eſt idem q̃ limbus.¶Prętereà. Geñ.20. dixit Iacob filijs ſuis,Deducetis canos meos cũ dolore ad inferos: ergo Iacob ſciebat ſe ante mortem ad inferos trãsferendũ:ergo & eadem ratione Abraham ad inferos trãſlatus fuit poſt mortem,& ita ſinus Abrahæ videtur eſſe aliqua pars inferni.

¶Reſpondeo dicẽdum,quòd animæ hominum poſt mortem ad quietẽ peruenire non poſſunt niſi merito fidei:quia accedentẽ ad Deum oportet credere.Heb.2.Primũ exẽplum credendi hominibus in Abraham datur qui primò ſe à cœtu infidelium ſegregauit & ſpeciale ſignum fidei accepit:& ideò requies illa quæ hominibus poſt mortem datur ſinus Abrahæ dicitur:vt patet per Auguſtinũ.12.ſuper Geñ.ad literam.Sed animæ ſanctorum poſt mortem non omni tempore eandẽ quietem habuerunt,quia poſt Chriſti aduentũ habent plenam quietem diuina viſione perfruentes,ſed ante Chriſti aduentũ habebant quietem per immunitatẽ pœnæ, ſed nõ habebant quietem deſiderij per cõſecutionem finis:& ideò ſtatus ſanctorum ante Chriſti aduentum poteſt conſiderari & ſecundũ id quod habebat de requie:& ſic dicitur ſinus Abrahæ: poteſt etiam conſiderari quantum ad id quod eis deerat de requie,& ſic dicitur limbus inferni.Limbus ergo inferni & ſinus Abrahæ fuerũt ante Chriſti aduentum vnum per accidẽs & nõ per ſe:& ideò nihil prohibet poſt Chriſti aduẽtum eſſe ſinum Abrahæ & eſſe omninò diuerſum à limbo,quia ea quæ ſunt per accidens ſeparari contingit.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd quantum ad id quod habebat de bono ſtatus ſanctorum patrum ſinus Abrahæ dicebatur, ſed quantum ad id quod habebat de defectu dicebatur infernus:& ſic nec ſinus Abrahæ in malum accipitur,nec infernus in bonum,quãuis quodammodò ſint vnum.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut requies ſanctorum patrum ante Chriſti aduentum dicebatur ſinus Abrahæ,ita & poſt Chriſti aduentum,ſed diuerſimodè. Quia enim ante Chriſti aduentum ſanctorum requies habebat defectũ requiei adiunctum:dicebatur idem infernus & ſinus Abrahæ,tantùm enim ibi non videbatur Deus.Sed quia poſt Chriſti aduẽtum ſanctorũ requies eſt cõpleta,cùm Deum videant, talis requies dicitur ſinus Abrahę:& nullo modo infernus:& ad hunc ſinũ Abrahæ eccleſia orat fideles perduci. Vnde patet reſponſio ad tertiũ. Et ſic etiam intelligenda eſt quædam gloſſa Lucæ.16.ſuper illud, Factum eſt vt moreretur mendicus &c. quæ ſic dicit: Sinus Abrahæ eſt requies beatorum pauperum, quorum eſt regnum cœlorum.

ARTICVLVS. V.

Vtrum limbus idem ſit quod infernus damnatorum.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur quòd limb⁹ ſit idem quod infernus damnatorum. Chriſtus enim dicitur infernum momordiſſe, non abſorbuiſſe,quia aliquos inde extraxit, non autem omnes: non autem diceretur momordiſſe infernum, ſi illi quos liberauit non fuiſſent pars multitudinis in inferno contentæ. Ergo cùm illi quos liberauit in limbo inferni continerentur, ijdem continebantur in limbo & in inferno: ergo limbus vel eſt idẽ quod infernus, vel pars inferni.

¶Prætereà.Chriſtus dicitur in Symbolo deſcẽdiſſe ad infernum:ſed deſcendit ad limbum patrum:ergo limbus patrum eſt idem quod infernus.¶Prætereà.Iob.17. dicitur:In profundiſſimum infernum deſcendit anima mea:ſed Iob cùm eſſet ſanctus & iuſtus ad limbum deſcendit:ergo limbus eſt idem quod profundiſsimus infernus.

¶Sed contrà.In inferno nulla eſt redemptio: ſed à limbo ſancti fuerunt redempti: ergo limbus non eſt idem quod infernus. ¶Prætereà. Auguſtinus dicit ſuper Gene.ad literam:Quomodò illam requiem quam Lazarus accepit apud inferos eſſe credamus non video: ſed anima Lazari ad limbum deſcendit: ergo limbus non eſt idem q̃ infernus.

¶Reſpondeo dicendum, quòd receptacula animarum poſt mortem dupliciter diſtingui poſſunt,aut ſecundum ſitum,aut ſecundum locorum qualitatem, prout ſcilicet in aliquibus locis pœnas vel præmia recipiunt animæ. Si ergo cõſideretur limbus patrum & infernus ſecũdum locorũ qualitatem prædictam, ſic non eſt dubiũ q̃ diſtinguũtur:tum quia in inferno eſt pœna ſenſibilis,quæ nõ erat in limbo patrũ: tũ etiã quia in inferno eſt pœna ęterna,ſed in lĩbo patrũ detinebãtur ſancti tẽporaliter tantũ. Sed

ſi conſi-

ſi conſiderẽtur quantũ ad ſitum loci, ſic probabile eſt q̃ idem locus vel quaſi continuus ſit infernus & limbus, ita tamen quòd quædam ſuperior pars inferni limbus patrum dicatur: exiſtentes enim in inferno ſecundum diuerſitatem culpæ diuerſam ſortiuntur & pœnam. Et ideò ſecundum q̃ grauioribus peccatis etiam irretiũtur dãnati, ſecundum hoc obſcuriorem locum & profundiorem obtinent in inferno: vnde & ſancti patres in quibus minimum erat de ratione culpæ, ſupremum & minùs tenebroſum locum habuerunt omnibus puniendis.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd ſecundum hoc quod infernus & limbus ſunt idem quantum ad ſitum, dicitur Chriſtus infernũ momor diſſe, & in infernũ deſcendiſſe, quando patres à limbo eripuit ſuo deſcenſu.

¶Et per hoc patet ſolutio ad ſecundum.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd Iob non deſcendit in infernum dãnatorum, ſed in limbum patrũ, qui quidem dicitur profundiſsimus locus: non quidem reſpectu locorum pœnalium, ſed in comparatione ad alia loca, ſecundum quòd ſub eodem includitur omnis locus pœnarum. Vel dicendum ſicut Augu. ſoluit. 12. ſuper Geñ. ad literam de Iacob ſic dicens: Iacob illud quod dicit ad filios ſuos: deducetis ſenectutem meam cum triſtitia ad inferos, videtur hoc magis timuiſſe nè nimia triſtitia ſic perturbaretur, vt ad requiem bonorum non iret, ſed ad inferos peccatorum: & ſic poteſt exponi quòd eſt potiùs verbum timentis quàm aſſerentis.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum limbus puerorum ſit idem quod limbus patrum.

Ad ſextum ſic proceditur. Videtur q̃ limbus puerorum ſit idem quod limbus Patrum. Pœna enim debet reſpondere culpæ, ſed pro eadem culpa detinebantur in limbo patres & pueri. ſ. pro culpa originali: ergo idem debet eſſe vtrorumq; locus pœnæ.

¶Prætereà. Auguſt. dicit in Ench. Mitiſsima eſt pœna puerorum, qui cum ſolo originali decedũt: ſed nulla eſt pœna mitior ea quã ſancti patres habebãt, ergo idẽ eſt locus pœnę vtrorũq;.

¶Sed contrà: Sicut actuali peccato debetur pœna temporalis in purgatorio, & æterna in inferno, ita & originali peccato debebatur pœna tẽporalis in limbo patrũ, & æterna in limbo puerorum. Si ergo infernus & purgatoriũ non ſunt idem, videtur quòd nec limbus puerorũ & limbus patrum ſint idem.

¶Reſpondeo dicendũ, quòd limbus patrum & limbus puerorum abſq; dubio differunt ſecundum qualitatem præmij vel pœnæ. Pueris enim non adeſt ſpes beatæ vitæ, quæ patribus in limbo aderat, in quibus etiam lumen fidei & gratiæ refulgebat: ſed quantum ad ſitum probabiliter creditur vtrorumq; locus idem fuiſſe, niſi q̃ requies beatorum adhuc erat in ſuperiori loco quàm limbus puerorũ, ſicut de limbo & inferno dictum eſt.

¶Ad primum ergo dicẽdum, quòd ad culpam originalem non eodem modo ſe habebant patres & pueri. In patribus enim originalis culpa expiata eſt ſecundum q̃ erat infectiua perſonę, remanebat tamen impedimentum ex parte naturæ, pro qua nondum erat ſatisfactum plenariè: ſed in pueris eſt impedimentum & ex parte perſonæ & ex parte naturæ: & ideò pueris & patribus diuerſa receptacula aſsignantur.

¶Ad ſecũdũ dicendũ, quòd Auguſtinus loquitur de pœnis quæ debentur alicui ratione perſonæ ſuæ inter quos mitiſsimam pœnam habẽt qui ſolo originali peccato grauãtur, ſed adhuc eſt mitior pœna eorũ quos non impedit à perceptione gloriæ defectus perſonæ, ſed ſolùm defectus naturæ, vt ipſa dilatio gloriæ quædam pœna dicatur.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum debeãt tot receptacula diſtingui.

Thom. 4. diſt. 45. arti. 3.

Ad ſeptimum ſic proceditur. Videtur quòd non debeãt tot receptacula diſtingui: ſicut enim receptacula debentur animabus pro peccato poſt mortem, ita & pro merito: ſed ratione meriti nõ debetur niſi vnum receptaculum, ſcilicet paradiſus. ergo nec ratione peccatorum debetur niſi vnum receptaculum.

¶Prętereà. Receptacula aſsignãtur animabus poſt mortem ratiõe meritorum: ſed vnus eſt locus in quo merentur vel demerentur: ergo vnum tantùm receptaculum deberet eis aſsignari poſt mortem.

¶Prætereà. Loca pœnarum debent reſpondere ipſis culpis: ſed non ſunt niſi tria genera culparum: ſcilicet originalis, venialis, & mortalis: ergo non debent eſſe niſi tria receptacula pœnalia.

¶Sed contrà. Videtur quòd debeant eſſe multo plura quàm aſsignentur. Aër enim iſte caliginoſus eſt dęmonum carcer, vt patet. 2. Petri. 3. nec tamen computatur inter quinq; receptacula quę à quibuſdam aſsignantur: ergo ſunt plura receptacula quàm quinq;.

¶Prætereà. Alius eſt paradiſus terreſtris, & alius paradiſus cœleſtis: ſed quidam poſt ſtatum vitæ huius ad paradiſum terreſtrem ſunt tranſlati, ſicut de Enoch & de Helia dicitur: cũ ergo paradiſus terreſtris inter quinq; receptacula non computetur, videtur quòd ſint plura quã quinq;.

¶Prætereà. Cuilibet ſtatui peccãtiũ debet aliquis locus reſpõdere

ſpondere pœnalis: ſed ſi ponatur aliquis in originali decedere cum ſolo veniali peccato nullum receptaculum aſsignatorum ei competeret. Conſtat enim quòd in paradiſo non eſſet cùm gratia careret, & eadem ratione nec in limbo patrum. Similiter etiam nec in limbo puerorum, cùm in ipſo non ſit pœna ſenſibilis, quę tali debetur ratione venialis peccati. Similiter nec in purgatorio, quia ibi non eſt niſi pœna tẽporalis, huic autem debetur pœna perpetua. Similiter autem nec in inferno damnatorum, quia mortali peccato actuali caret: ergo oportet ſextum receptaculum aſsignare. ¶ Prętereà. Diuerſæ ſunt quantitates præmiorum & pœnarum ſecundum differentias culparum & meritorum: ſed infiniti ſunt gradus meritorum & culparum: ergo infinita debent diſtingui receptacula in quibus puniuntur vel præmiantur poſt mortem. ¶ Prætereà. Animæ quandoq; puniuntur in locis in quibus peccauerunt, vt per Gregoriũ patet. 4. dia. ſed peccauerunt in loco vbi habitamus: ergo hic locus debet computari inter receptacula: & præcipuè cùm aliqui in hoc mundo pro peccatis puniantur ſuis, vt ſuprà Magiſter dixit. ¶ Prætereà. Sicut aliqui in gratia decedentes habent aliqua venialia pro quibus digni ſunt pœna, ita aliqui in peccato mortali decedentes habẽt aliqua bona pro quibus eſſent digni præmio: ſed decedentibus in gratia cum peccatis venialibus aſsignatur aliquod receptaculum in quo puniuntur antè quàm præmia conſequantur: ſcilicet purgatorium: ergo eadem ratione econtrariò debet eſſe de illis qui in mortali decedunt cum aliquibus bonis operibus. ¶ Prætereà. Sicut patres retardabãtur à plena gloria animæ, ita & nunc à gloria corporis: ergo ſicut diſtinguitur receptaculum ſanctorum ante Chriſti aduentum ab eo in quo nunc recipiẽtur, ita debet nunc receptaculum diſtingui ab eo in quo recipientur poſt reſurrectionem.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd receptacula animarum diſtinguuntur ſecundum diuerſos ſtatus earum. Anima autem iuncta mortali corpori habet ſtatum merendi, ſed exuta corpore eſt in ſtatu recipiendi pro meritis bonum vel malum: ergo poſt mortem vel eſt in ſtatu recipiendi finale præmium, vel eſt in ſtatu quo impeditur ab illo. Si autem eſt in ſtatu recipiendi finalem retributionem, hoc eſt dupliciter. Vel quantum ad bonum, & ſic eſt paradiſus. Vel quantum ad malum, & ſic ratione actualis culpæ eſt infernus, ratione autem originalis eſt limbus puerorum. Si verò eſt in ſtatu quo impeditur à finali retributione conſequenda: vel eſt propter defectum perſonæ, & ſic eſt purgatorium in quo detinentur animæ, nè ſtatim præmia conſequantur propter peccata quæ commiſerũt: vel propter defectum naturæ, & ſic eſt limbus patrum in quo detinebantur patres à conſecutione gloriæ propter reatum humanæ naturæ quæ nondum poterat expiari.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd bonum contingit vno modo, ſed malũ multifariè, vt patet per Diony. 4. cap. de di. no. & per philoſophũ 2. Ethi. Et propter hoc non eſt inconueniens ſi locus beatæ retributiõis eſt vnus, loca verò pœnarum ſunt plura.

¶ Ad ſecundũ dicendum, quòd ſtatus merendi & demerendi eſt vnus ſtatus, cùm eiuſdem ſit poſſe mereri & demereri: & ideò conuenienter debetur omnibus vnus locus: ſed eorum qui recipiũtur pro meritis ſunt ſtatus diuerſi: & ideò non eſt ſimile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pro culpa originali poteſt aliquis puniri dupliciter, vt ex dictis patet, vel ratione perſonę, vel ratione naturæ tãtũ: & ideò illi culpę reſpõdet dupliciter limbus.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd aër iſte caliginoſus non aſsignatur dæmonibus quaſi locus in quo recipiant retributionem pro meritis, ſed quaſi competens officio eorum inquantum deputantur nobis ad exercitum: & ideò inter receptacula, de quibus nunc agitur, non computatur: primò enim eis deputatur ignis inferni, vt patet Matthæi. 25.

¶ Ad quintũ dicendũ, quòd paradiſus terreſtris pertinet magis ad ſtatum viatoris quàm ad ſtatum recipiẽtis pro meritis: & ideò inter receptacula de quibus nunc agitur non computatur.

¶ Ad ſextũ dicendum, quòd illa propoſitio eſt impoſsibilis, ſi tamen eſſet poſsibilis talis in inferno puniretur in æternũ: quòd enim veniale peccatum in purgatorio tẽporaliter puniatur, accidit ei in quantũ gratiam habet adiunctam: vnde ſi adiungatur mortali quod eſt ſine gratia, pœna æterna in inferno puniretur: & quia iſte qui cum originali peccato decedit habet veniale ſine gratia, non eſt inconueniens ſi ponitur ęternaliter puniri.

¶ Ad ſeptimum dicẽdũ, q̃ diuerſitas graduũ in pœnis vel præmijs nõ diuerſificat ſtatũ ſecundum cuius diuerſitatem receptacula diſtinguũtur: & ideò non ſequitur.

¶ Ad octauũ dicẽdũ, q̃ licet animę ſeparatæ aliquãdo in loco noſtrę habitatiõis puniãtur, nõ eſt propter hoc q̃ locus iſte proprius ſit locus pœnarũ, ſed hoc fit ad noſtrã inſtructionem, vt eorũ pœnas videtes retrahamur à culpis. Quòd autẽ animæ exiſtẽtes in carne hîc puniũtur pro peccatis non pertinet ad propoſitum: quia talis pœna nõ trahit hoiem extra ſtatũ merentis vel demerẽtis. Nũc autẽ agim⁹ de receptaculis quæ debẽtur animę poſt ſtatũ meriti vel demeriti.

¶ Ad nonũ

¶ Ad nonum dicendum, q̃ malum non p̃ot eſſe purum abſq; cõmixtione boni ſicut bonum ſummũ eſt abſq; omni cõmixtiõe mali. Et ideò illi qui ad beatitudinem quæ ſummũ bonũ eſt, tranſferendi ſunt, debet etiã ab omni malo purgari: & propter hoc oportet eſſe locum in quo tales purgẽtur: ſi hinc non omninò purgati exeant. Sed illi qui in Inferno detrudent̃ non erũt immunes ab omni bono: & ideò nõ eſt ſimile: qa ibi in Inferno exiſtentes præmiũ bonorum ſuorum recipere poſſunt, inquãtùm bona prę terita eis valent ad mitigationem pœnæ.

¶ Ad decimũ dicendũ, q̃ in gloria animæ cõſiſtit præmiũ eſſentiale, ſed gloria corporis cùm redundet ex anima tota cõſiſtit in anima quaſi originaliter: & ideò carẽtia gloriæ animæ diuer ſificat ſtatũ, non carẽtia gloriæ corporis, & propter hoc etiã idem locus. ſ. cœlũ Empyreũ debetur animabus ſanctis exutis à corpore & cõiunctis corporib⁹ glorioſis: non autẽ idem locus debetur animabus patrũ ante perceptionẽ gloriæ animæ, & poſt perceptionem ipſius.

QVAESTIO. LXX.

De qualitate animæ exeuntis à corpore & pœna ei inflicta ab igne corporeo.

DEinde conſiderandum eſt de qualitate animæ exeuntis à corpore, & pœna ei ab igne corporeo inflicta. Circa quod quæruntur tria. Primò, Vtrum in anima ſeparata remaneant potentiæ ſenſitiuæ. Secundò, Vtrum remaneant in ea actus dictarum potentiarum. Tertiò, Vtrum anima ſeparata poſſit pati ab igne corporeo.

ARTICVLVS. I.

Vtrum in anima ſeparata remaneant potentiæ ſenſitiuæ.

Thom. 4. Diſt. 44. q. 3. ar. 3. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ in anima ſeparata remaneant potentiæ ſenſitiuæ. Augu. enim in libr. de Spiritu & Anima ſic dicit, Recedit anima à corpore ſecum trahens ſenſum & imaginationem, rationem & intellectum, intelligentiam, concupiſcibilitatem, iraſcibilitatem: ſed ſenſus & imaginatio, & vis iraſcibilis & concupiſcibilis ſunt vires ſenſitiuæ: ergo in anima ſeparata vires ſenſitiuæ remanent. ¶ Præterea, Aug. dicit in libr. de Eccleſiaſticis Dogmatibus: Solũ hominẽ credimus animam habere ſubſtantificã quæ exuta à corpore viuit, & ſenſus ſuos atq; ingenia viuaciter tenet: ergo anima exuta à corpore viuit & habet potentias ſenſitiuas. ¶ Præterea, potẽtiæ animę vel eſſentialiter ei inſunt, vt quidã dicunt, vel ad minùs ſunt naturales proprietates ipſius: ſed id quod eſſentialiter ineſt alicui, non p̃ot ab eo ſeparari, neq; ſubiectũ aliquod deſeritur à naturalibus proprietatibus: ergo impoſsibile eſt q̃ anima ſeparata à corpore aliquas potẽtias amittat. ¶ Præterea, non eſt totum integrum cui aliqua partium deeſt: ſed potentiæ animæ dicuntur partes ipſius: ſi ergo potentias aliquas poſt mortẽ ſuam anima amittit: non erit anima integra poſt mortẽ, quod eſt inconueniens. ¶ Præterea, potentiæ animæ magis cooperant̃ ad meritum quàm etiã corpus, cùm corpus ſit ſolùm inſtrumentũ actus, potẽtiæ verò principia agendi: ſed neceſſe eſt q̃ ſimul corpus præmietur cũ anima, propter hoc q̃ cooperabatur in merito: ergo multo fortiùs eſt neceſſe q̃ potẽtiæ animę ſimul præmientur cũ ipſa: ergo anima ſeparata eas non amittit. ¶ Præterea, ſi anima cùm ſeparatur à corpore potentiam ſenſitiuam amittit, oportet q̃ illa potentia in nihilũ cedat: non em̃ p̃ot dici q̃ in materia aliqua reſoluatur, cũ non habeat materiam partem ſui: ſed id quod omninò in nihilum cedit, non reiteratur idẽ numero: ergo anima non habebit in reſurrectione eandem numero potentiã ſenſitiuam. Sed ſecundũ Philoſophũ, ſicut ſe habet anima ad corpus, ita ſe habent potẽtiæ animæ ad partes corporis, vt viſus ad oculũ: ſi autẽ non eſt eadẽ anima quæ redibit ad corpus, non eſſet idem homo: ergo eâdem ratione non eſſet idem oculus numero, ſi non ſit eadem numero potẽtia viſiua: & ſimili ratione nec aliqua eadem pars numero reſurgeret, & per cõſequens nec totus homo idem numero erit: non ergo p̃ot eſſe q̃ anima ſeparata potẽtias amittat ſenſitiuas. ¶ Præterea, ſi potentiæ ſenſitiuæ corrũperent̃ corrupto corpore, oporteret q̃ debilitato corpore debilitarent̃: hoc autem non cõtingit, quia vt dicitur in. 1. de Anima, Si ſenex accipiat oculũ iuuenis videbit vtique ſicut iuuenis: ergo nec corrupto corpore ſenſitiuæ potentiæ corrumpentur.

¶ Sed contrà eſt quod Auguſti. in libr. de Eccleſi. dogmatibus dicit: Duabus ſubſtantiis homo cõſtat, anima tm̃ & carne: anima cum ratione ſua, & carne cum ſenſibus ſuis: potẽtiæ ergo ſenſitiuæ ad carnem pertinẽt: ergo corrupta carne non manent potentiæ ſenſitiuæ in anima.

¶ Præterea, Philoſoſus in. 2. Meta. de ſeparatiõe animæ loquẽs ſic dicit, Si autẽ aliquid remanet in poſtremo quærendũ eſt de hoc. In quibuſdã enim nõ eſt impoſsibile: verbi gra, ſi aĩa eſt talis

diſpoſitionis nõ tota ſed intellectus: tota enim fortè impoſsibile: ex hoc videtur q̃ anima tota à corpore non ſeparetur, ſed ſolùm potẽtiæ animæ intellectiuæ: non enim ſenſitiuæ vel vegetatiuæ. ¶ Præterea, in.2. de Anima Philoſophus dicit de intellectu loquens: Hoc ſolũ conuenit ſeparari vt perpetuum à corruptibili: reliquæ autem partes animę manifeſtum eſt ex his q̃ non ſeparabiles ſunt, vt quidam dicunt: ergo potentiæ ſenſitiuæ non manent in anima ſeparata.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ circa hoc eſt multiplex opinio. Quidam enim æſtimantes potentias omnes eſſe in anima ad modum quo color eſt in corpore, dicunt q̃ anima à corpore ſeparata oẽs potentias ſuas ſecum trahit. Si enim aliqua deeſſet, oporteret animam trãſmutatã eſſe ſecundũ naturales proprietates, quæ ſubiecto manente variari non poſſunt. Sed dicta exiſtimatio falſa eſt. Cùm enim potentia ſit ſecundũ quam potentes dicimur aliquid agere vel pati, eiuſdem autem ſit agere & poſſe agere: oportet q̃ eiuſdem ſit potentia ſicut ſubiecti quod eſt agens vel patiens. Vnde Philoſophus in principio de Somno & vigilia dicit, q̃ cuius eſt potentia eius eſt actio: videmus autẽ manifeſtè quaſdam operationes, quarum potẽtiæ animæ ſunt principia, non eſſe animæ propriè loquẽdo, ſed coniuncti: q̃ explentur mediãte corpore vt eſt videre, audire, & huiuſmodi. Vnde oportet q̃ iſtæ potentię ſint cõiuncti ſicut ſubiecti: animæ aũt ſicut principij influẽtis: ſicut forma eſt principium proprietatũ compoſiti. Quædam verò operationes exercentur ab anima ſine organo corporali, vt intelligere, & conſiderare, & velle: vnde cùm hæ actiones ſint animæ propriæ, & potentiæ quæ ſunt horum principia, non ſolũ ſunt animæ vt principij, ſed vt ſubiecti: q̃ ergo manẽte, pprio ſubiecto manere oportet & proprias paſsiones, neceſſè eſt illas potẽtias quæ in ſuis actionibus non vtuntur organo corporali, remanere in anima ſeparata: illas autẽ quę vtuntur organo corporali, corrumpi corpore corrupto: & huiuſmodi ſunt potẽtiæ omnes quæ pertinent ad animam ſenſibilẽ & vegetabilẽ, & propter hoc quidam in potẽtiis animę ſenſibilibus diſtinguũt. Dicunt enim has eſſe duplices: quaſdam quę ſunt actus organorũ, quæ ſunt ab anima effluxæ in corpus, & hæ cum corpore corrumpuntur: quaſdam verò originales harũ quę ſunt in anima, q̃ per eas anima corpus ſenſificat ad videndũ & audiendũ & huiuſmodi: & hę originales potentiæ manent in anima ſeparata. Sed hoc non videtur conuenienter dici. Anima enim per ſuam eſſentiã non mediantibus aliquibus aliis potentiis eſt origo illarum potentiarũ quæ ſunt actus organorum, ſicut & forma quælibet ex hoc ipſo q̃ per eſſentiã ſuam materiam informat, eſt origo proprietatum quæ compoſitum naturaliter conſequuntur. Si enim oporteret in anima ponere alias potẽtias, quibus mediantibus potentiæ quæ organa perficiunt ab eſſentia animæ effluerent, eãdam rationem oporteret ponere alias potentias, quibus mediãtibus ab eſſentia animæ effluerent illæ mediæ potentiæ, & ſic in infinitũ. Si enim ſtatur alicubi, melius eſt vt in primo ſtetur. Vnde alij dicunt q̃ potẽtiæ ſenſitiuæ & aliæ ſimiles non manent in anima ſeparata, niſi ſecundum quid. ſ. vt in radice, per modum. ſ. quo principiata ſunt in principiis ſuis. In anima enim ſeparata manet efficacia influendi ire tũ huiuſmodi potẽtias, ſi corpori vniatur: nec oportet hanc efficaciam eſſe aliquid ſuperadditum eſſentiæ animæ, vt dictum eſt, & hæc opinio videtur magis rationabilis.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ verbum illud intelligendũ eſt q̃ anima ſecum trahit aliquas illarum potentiarum in actu. ſ. intelligentiã & intellectũ: quaſdã verò radicabiliter, vt dictũ eſt.

¶ Ad ſecundum dicendũ, q̃ ſenſus quos anima ſecum trahit, non ſunt iſti exteriores ſed interiores, qui. ſ. ad partem intellectiuã pertinent, quia intellectus interdum ſenſus appellatur: vt patet per Baſilium ſuper Prouerbia: & Philoſophum in.6. Ethi. vel ſi intelligit de ſenſibus exterioribus, dicendum ſicut ad primum.

¶ Ad tertiũ dicendum, q̃, ſicut patet ex dictis, potentiæ ſenſitiuę non comparantur ad animã ſicut naturales paſsiones ad ſubiectũ, ſed ſicut ad originem: vnde ratio non procedit.

¶ Ad quartũ dicendum, q̃ potentiæ animæ nõ dicuntur partes eius integrales ſed potentiales. Talium autẽ totorum iſta eſt natura, quia tota virtus totius conſiſtit in vna parte partium perfectè. In aliis autẽ partialiter, ſicut in anima virtus animæ perfectè conſiſtit in parte intellectiua, in aliis autẽ partialiter. Vnde cùm in anima ſeparata remaneant vires intellectiuæ partis integra remanebit, non dimidiata: quãuis ſenſitiuæ potẽtiæ actu non remaneãt, ſicut nec potentia Regis manet dimidiata mortuo Præpoſito, qui eius potentiã participabat.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ corpus cooperatur ad meritum quaſi pars eſſentialis hominis qui meretur: ſic autẽ non cooperantur potentiæ ſenſitiuæ cùm ſint de genere accidentiũ: & ideò non eſt ſimile.

¶ Ad ſextum dicendũ, q̃ potentiæ animæ ſenſitiuæ non dicuntur eſſe actus organorum, quaſi formæ eſſentiales ipſorum, niſi ratione animæ cuius ſunt, ſed ſunt actus ipſorum ſicut perficiẽtes ea ad proprias operationes ipſorum: ſicut calor eſt actus ignis perficiens ipſum ad calefaciendum. Vnde ſicut ignis idem numero remaneret etiam ſi alius numero in eo calor eſſet, ſicut patet

cut patet de frigore aquę, quod non redit idem numero poſtquã fuerit calefacta aqua, nihilominus eâdem manente: ita & organa erunt idem numero, quamuis potentiæ eædem non ſint numero.

¶ Ad ſeptimum dicendũ, q̃ Philoſophus ibi loquitur de huiuſmodi potentiis ſecundũ q̃ radicaliter in anima conſiſtunt, quod patet ex hoc quòd dicit q̃ ſenſus nõ eſt in patiẽdo ad animã ſcd'm id in quo eſt. ſ. corpus, ſic eñ ꝓpter corpꝰ neq; debilitañ nec corrũpunt animæ virtutes.

ARTICVLVS. II.

Vtrum in anima ſeparata remaneant actus ſenſitiuarum potentiarum.

Ad ſecundũ ſic procedit. Videtur q̃ in anima ſeparata remaneant etiam actus ſenſitiuarũ potentiarũ. Dicit enim Augu. in libr. de Spiritu & anima, Anima recedens ex corpore ex his. ſ. imaginatione, concupiſcibilitate, iraſcibilitate, ſecundum merita afficitur ad delectationem ſiue dolorem: ſed imaginatio & concupiſcibilis & iraſcibilis ſunt potentiæ ſenſitiuæ: ergo ſecundum ſenſitiuas potentias anima ſeparata afficietur, & ita ſecundũ eas in aliquo actu erit. ¶ Prætereà Augu. ſuper Gene. ad literam lib. 12. dicit, q̃ corpus non ſentit, ſed anima per corpus: & infrà, quædam anima nõ per corpus, ſed ſine corpore ſentit, vt eſt timor & huiuſmodi: ſed id quod animę ſine corpore contingit, poteſt ineſſe animæ à corpore ſeparatæ: ergo tunc actu anima ſentire poterit. ¶ Prætereà, inſpicere ſimilitudines corporum, ſicut in ſomno accidit ad viſionem imaginariã pertinet quę eſt in parte ſenſitiua: ſed huiuſmodi ſimilitudines corporum inſpicere ſicut in ſomnis accidit, contingit animæ ſeparatæ. Vnde Auguſt. 12. ſuper Gene. ad literam ſic dicit: Neq; enim video cur habeat anima ſimilitudinẽ corporis ſui cum iacente ſine ſenſu corpore, nondum tamen penitus mortuo, videt talia qualia multi ex illis viuis redditi narrauerunt, & non habeat cùm perfecta morte penitus de corpore exierit. Non enim poteſt hoc intelligi q̃ anima ſimilitudinem corporis habeat, niſi ſecundum quòd eam inſpicit: vnde pręmiſit de iacentibus ſine ſenſu quòd gerunt quandam ſimilitudinẽ corporis ſui, per quam poſſunt ad locum corporalia ferri, & talia qualia vident ſimilitudinibus ſenſuum experiri: ergo anima ſeparata poteſt exire in actum potentiarũ ſenſitiuarum. ¶ Prætereà, memoria eſt potentia ſenſitiuæ partis, vt probatur in libr. de Memoria & reminiſcentia: ſed animæ ſeparatæ actu memorabũtur eorum quæ in hoc mundo geſſerunt: vnde & diuiti epuloni dicitur Lucæ. 16. Recordare quia recepiſti bona in vita tua: ergo anima ſeparata exibit in actum potentiæ ſenſitiuę. ¶ Prætereà, ſecundum Philoſophum in. 3. de Anima: Iraſcibilis & cõcupiſcibilis ſunt in parte ſenſitiua: ſed in iraſcibili & cõcupiſcibili ſunt gaudium & triſtitia, amor & odium, timor & ſpes: huiuſmodi autem affectiones quas ſecundum fidem noſtram ponimus in animabus ſeparatis: ergo animæ ſeparatæ non carebunt actibus potentiarũ ſenſitiuarum.

¶ Sed contrà eſt, id quod eſt cõmune animę & corpori non poteſt remanere in anima ſeparata: ſed omnes operationes potentiarum ſenſitiuarum ſunt cõmunes animæ & corpori, quod patet ex hoc q̃ nulla potẽtia ſenſitiua aliquem actum habet niſi per organum corporale: ergo anima ſeparata carebit actibus ſenſitiuarum potentiarum. ¶ Prætereà, Philoſophus dicit in. 1. de Anima, Quòd corrupto corpore anima non reminiſcitur neq; amat, & eadem ratio eſt de omnibus aliis actibus ſenſitiuarum potẽtiarum: ergo non procedit anima ſeparata in aliquem actum alicuius potentiæ ſenſitiuę.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ quidam diſtinguunt duplices actus ſenſitiuarũ potentiarum: quoſdam exteriores quos per corpus exercet, & hi non remanent in anima ſeparata: quoſdam verò intrinſecos quos anima per ſeipſam exercet, & hi erunt in anima ſeparata. Hæc autem poſitio deſcendere videt ab opinione Platonis, qui poſuit animam corpori coniungi ſicut quandam ſubſtantiam perfectam in nullo à corpore dependentem, ſed ſolùm ſicut motorem mobili, quod patet ex tranſcorporatione quam ponebat. Quia autem ſecundum ipſum nihil mouebat niſi motum, & nè abiret in infinitum dicebat quòd primum mouens mouet ſeipſum, & poſuit quòd anima erat ſeipſam mouens: & ſecundum hoc erat duplex motus animæ: vnus quo mouebat ſeipſam: alius quo mouebatur corpus ab ea, & ſic anima habebat actũ qui eſt videre primò in ſeipſa ſecundum quòd mouebat ſeipſam: & ſecundò in organo corporali ſecundum quòd mouebat corpus. Hanc propoſitionem Philoſophus deſtruit in. 1. de Anima, oſtendens q̃ anima non mouet ſeipſam, & q̃ nullo modo mouetur ſecundum iſtas operationes quæ ſunt videre, ſentire, & huiuſmodi: ſed iſtæ operationes ſunt motus coniuncti tantũ. Vnde oportet dicere quòd actus ſenſitiuarum potentiarum nullo modo maneant in anima ſeparata, niſi fortè ſicut in radice remota.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ liber ille negatur à quibuſdam fuiſſe Augu. Dicitur enim fuiſſe cuiuſdam Ciſtercienſis qui eum ex dictis Auguſti. compilauit, & quædam de ſuo addidit. Vnde quod ibi ſcribitur pro authoritate habendum

habendum non eſt. Si tamen authoritas debeat ſuſtineri, dicendum ꝙ non debet intelligi ꝙ anima ſeparata ex imaginatione & aliis huiuſmodi potentiis afficiat̃, quaſi ipſa affectio ſit actus potentiarũ prædictarũ, ſed quia ex his quæ anima per imaginationẽ & alias huiuſmodi potentias commiſit in corpore in futurũ afficietur, vel in bonum vel in malum: vt ſic imaginatio & huiuſmodi potentiæ non intelligant̃ elicere illam affectionẽ, ſed elicuiſſe in corpore meritum affectionis illius.

¶ Ad ſecundum dicendum, ꝙ anima dicitur ſentire per corpus non quaſi actus ſentiendi ſit animæ ſecundum ſe, ſed qa eſt totius coniuncti ratione animæ eo modo loquẽdi quo dicimus ꝙ calor calefacit. Quòd autẽ ſubiungitur ꝙ quædam anima ſentit ſine corpore vt timorẽ & huiuſmodi: intelligendũ eſt ſine exterioris corporis motu, qui accidit in actibus ſenſuũ propriorum: non enim timor & huiuſmodi paſsiones ſine motu corporali contingunt. Vel poteſt dici ꝙ Aug. loquitur ſecundum opinionẽ Platonicorum qui hoc ponebant, vt dictum eſt.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ Aug. ibi inquirendo loquitur non determinãdo, ſicut ferè per totum illum librum patet. Patet enim ꝙ non eſt ſimilis ratio de anima dormientis & de anima ſeparata. Anima enim dormientis vtitur organo imaginationis, in qua corporales ſimilitudines imprimunt̃, quod de anima ſeparata dici non poteſt. Vel dicendum ꝙ ſimilitudines rerũ ſunt in anima & quantũ ad potentiam ſenſitiuã & imaginatiuam & intellectiuã ſecundũ maiorẽ & minorem abſtractionẽ à materia & à materialibus cõditionibus: tenet ergo ſimilitudo Aug. quantùm ad hoc ꝙ ſicut ſimilitudines rerũ corporalium ſunt in anima ſomniantis ſecundũ exceſſum mentis patientis imaginabiliter, ita ſunt in anima ſeparata intellectualiter: non autem ꝙ in anima ſeparata ſint imaginabiliter.

¶ Ad quantum dicendum, ꝙ ſicut in lib. prædicto dictum eſt, memoria dupliciter ſumitur. Quandoq; prout eſt potentia ſenſitiuæ partis ſecundũ ꝙ concernit præteritũ tempus, & hoc modo actus memoriæ in anima ſeparata non erit. Vnde dicit Philoſophus in. 1. de Anima, ꝙ hoc corrupto. ſ. corpore, anima non reminiſcit̃. Alio modo accipit̃ memoria prout eſt pars imaginationis ad intellectiuã pertinens ſecundũ. ſ. ꝙ ab omni differentia temporis abſtrahit, cùm non ſit tantùm præteritorum, ſed etiam præſentium & futurorum: vt Augu. dicit: & ſecundum hanc memoriã anima ſeparata memorabitur.

¶ Ad quintum dicendũ, ꝙ amor & gaudium & triſtitia & huiuſmodi dupliciter accipiunt̃: quãdoq; quidẽ ſecundũ ꝙ ſunt paſsiones appetitiuæ ſenſibilis: & ſic non erunt in anima ſeparata. Hoc enim modo non explentur ſine determinato motu cordis. Alio modo ſecundũ ꝙ ſunt actus voluntatis quæ eſt in parte intellectiua, & hoc modo erunt in anima ſeparata: ſicut etiam & delectatione, quæ quodam modo eſt paſsio partis ſenſitiuæ. Sed alium modum accipiendi ponit Philoſophus in Deo, dicens in ſeptimo Ethi. Quòd Deus vna ſimplici delectatione gaudet.

ARTICVLVS. III.

Vtrum anima ſeparata pati poſsit ab igne corporeo.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur ꝙ anima ſeparata pati nõ poſsit ab igne corporeo. Aug. enim. 12. ſuper Gene. ad literam dicit: Non ſunt corporalia ſed corporalibus ſimilia, quibus animæ corporibus exutæ afficiuntur ſeu benè ſeu malè: ergo anima ſeparata igne corporeo non punit̃. ¶ Prætereà Augu. in eodem lib. dicit, ꝙ agens ſemper eſt nobilius patiente: ſed impoſsibile eſt aliquod corpus eſſe nobilius anima ſeparata: ergo non poteſt ab aliquo corpore pati. ¶ Prætereà ſecundum Philoſophum in. 1. de Generatione: & ſecundum Boëtium in lib. de Duabus naturis, Illa ſolùm agunt & patiuntur adinuicem quæ in materia conueniunt, ſed ſpiritualiũ & corporalium non eſt materia communis: vnde non poſſunt adinuicẽ trãſmutari, vt Boëtius in eod. lib. dicit: ergo anima ſeparata ab igne non patitur. ¶ Prætereà, omne quod patitur recipit aliquid ab agente: ſi ergo anima patiatur ab igne corporeo, aliquid ab eo recipiet, ſed omne quod recipitur in aliquo eſt in eo per modum recipientis: ergo quod recipitur ab igne in anima non eſt in eo materialiter ſed ſpiritualiter: ſed formę rerum in anima ſpiritualiter exiſtẽtes ſunt perfectiones ipſius: ergo ſi patiatur ab igne corporeo, hoc non erit in eius pœnam, ſed magis in eius perfectionem. ¶ Si dicatur ꝙ hoc ipſo anima punitur ab igne ꝙ ignem videt, vt videt̃ dicere Greg. 4. Dialo. Contrà, ſi videt anima ignẽ Inferni non põt videre niſi viſione intellectuali cùm non habeat organa, quibus viſio ſenſitiua vel imaginaria perficitur: ſed viſio intellectualis non videtur ꝙ poſsit eſſe cauſa triſtitiæ: delectationi enim quæ eſt in conſiderando non eſt triſtitia contrarium ſecundum Philoſophũ: ergo ex tali viſione anima non punitur. ¶ Si dicatur ꝙ anima patit̃ ab igne corporeo, eò ꝙ tenetur ab eo ſicut nũc tenetur à corpore dum viuit in corpore. Cõtrà, anima dum in corpore viuit tenetur à corpore in quantũ ex ea & corpore fit vnum, ſicut ex materia & forma fit vnum: ſed anima nõ erit forma illius ignis corporei: ergo ſupradicto modo nõ poterit ab illo igne teneri.

¶ Prætereà,

¶ Præterea, omne agens corporeũ agit per contactum: ſed non poteſt eſſe aliquis contactus ignis corporei & animæ: cùm contactus ſolùm ſit inter corpora quę habent vltima ſimul: ergo anima ab illo igne non patitur &c. ¶ Præterea, agens organicũ non agit in remota niſi per hoc quod agit in media: vnde per determinatam diſtantiam agere poteſt proportionatam ſuę virtuti, ſed animæ, vel ad minus dæmones, de quibus etiam eadem eſt ratio, quãdoq; ſunt extra locum Inferni, cùm quãdoq; etiam in hoc mundo hominibus appareant, nec tamen tunc ſunt à pœna immunes: ſicut enim gloria ſanctorum nunquam interrumpitur, ita nec pœna damnatorum: nec tamẽ videmus q̃ omnia intermedia ab igne inferni patiantur, nec iterum eſt credibile aliquid corporeum de natura elementi eſſe tantæ virtutis, vt ad tantam diſtantiam actionem ſuam diffundat: ergo non videtur quòd pœnas quas animæ damnatorum ſuſtinent ab igne corporeo patiantur.

℄ Sed contrà, eadem ratio eſt in animalibus ſeparatis & dæmonibus q̃ ab igne corporeo pati poſſunt: ſed dæmones ab eo patiuntur cùm puniantur ab illo igne in quem corpora damnatorum proiicientur poſt reſurrectionem, quem oportet eſſe corporeum: & hoc patet per ſentẽtiam Domini, Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo &c. ergo & animę ſeparatę ab igne corporeo pati poſſunt. ¶ Præterea, pœna debet reſpondere culpæ, ſed anima per culpã ſe corpori ſubiicit per paruam concupiſcentiã: ergo iuſtũ eſt vt in pœnam rei corporeæ ſubiiciatur per paſsionẽ. ¶ Præterea, maior eſt vnio formæ ad materiam quàm agentis ad patiens: ſed diuerſitas naturæ ſpiritualis & corporalis nõ impedit quin anima ſit forma corporis: ergo nec impedit quin poſsit à corpore pati.

℄ Reſpondeo dicendum, q̃ ſuppoſito ex prædictis q̃ ignis Inferni nõ ſit metaphoricè dictus, nec ignis imaginari⁹, ſed verus ignis corporeus: oportet dicere q̃ anima ab igne corporeo patietur cùm Dominus ignem illum Diabolo & angelis eius paratum eſſe dicat Matth. 25. Qui ſunt incorporei ſicut illa. Sed qũo pati poſsit multipliciter aſsignatur. ¶ Quidam enim dixerunt q̃ hoc ipſum quod eſt ignẽ videre ſit ab igne pati. Vnde Grego. in. 4. Dialo. dicit, Igne eo tempore patitur anima quo videt. Sed illud non videtur ſufficere, quia quodlibet viſum ex hoc q̃ videtur eſt perfectio videntis: vnde non poteſt in eius pœnam cedere inquãtùm eſt viſum: ſed qñq; eſt punitiuũ vel contriſtãs per accidens in quantũ. ſ. apprehenditur vt nociuũ. Vnde oportetqd' propter hoc q̃ anima ignem illũ videt ſit aliqua cõparatio animę ad ignẽ ſecundũ quam animæ ignis noceat. ¶ Vnde alij dixerũt q̃ quãuis ignis corporeus non poſsit animã exurere, tñ anima appræhendit ipſum vt nociuũ ſibi, & ad talem appræhenſionẽ afficitur timore & dolore, vt in eis impleatur id quod dicitur, Trepidauerũt timore vbi non erat timor. Vnde Grego. in. 4. Dialo. dicit, quòd quia anima cremari ſe conſpicit crematur. Sed hoc iterum non videtur ſufficere: quia ſecundũ hoc paſsio animę ab igne non eſſet ſecundũ rei veritatem, ſed ſecundum apparentiã tantùm, quãuis enim poſsit eſſe vera paſsio triſtitiæ vel doloris ex aliqua falſa meditatione, vt Aug. dicit. 12. ſuper Gene. ad literam: tamen non poteſt dici q̃ ſecundũ illam paſsionem verè patiatur àre, ſed à ſimilitudine rei quam conſpicit: & iterum iſte modus paſsionis magis recederet à reali paſsione quã ille qui ponitur per imaginarias viſiones, cùm iſte dicatur per veras imagines rerum eſſe, quas anima ſecum defert: iſte autem per falſas conceptiones quas anima errans fingit: & iterum non eſt probabile quòd animæ ſeparatæ vel dæmones, qui in ſubtilitate ingenij pollent, putarent ignem corporeũ ſibi nocere poſſe ſi ab eo nullatenus grauarentur. ¶ Vnde alij dicunt quòd oportet ponere animã etiam realiter ab igne corporeo pati. Vnde & Greg. in. 4. Dialo. dicit, Colligere ex dictis Euangelicis poſſumus quòd incendiũ non ſolùm anima videndo, ſed etiam experiendo patiatur. Sed hoc tali modo fieri ponunt: dicunt enim quòd ignis ille corporeus conſiderari poteſt dupliciter. Vno modo ſecundum q̃ eſt quædam res corporea, & hoc modo non habet quòd in animam agere poſsit. Alio modo ſecundum quòd eſt inſtrumentum diuinę iuſtitiæ: hoc enim diuinæ iuſtitię ordo exigit, vt anima quæ peccando ſe rebus corporalibus ſubdidit: eis etiam in pœna ſubdatur. Inſtrumentum autẽ non ſolũ agit virtute propriæ naturæ, ſed etiam in virtute principalis agẽtis: & ita non eſt incõueniens ſi ignis ille, cùm agat in virtute ſpiritualis agentis, in ſpiritum agat hominis vel dæmonis, per modum etiam quo de ſacramẽtis dictum eſt, quòd animam ſanctificant. ¶ Sed id non videtur ſufficere, quia omne inſtrumẽtum in id circa quod inſtrumentaliter operatur, habet propriam actionem connaturalem, & non ſolùm illam actionem ſecundũ quam agit in virtute principalis agentis: imò exercẽdo propriã actionem oportet q̃ efficiat hanc ſecundã, ſicut aqua lauando corpus in baptiſmo ſanctificat animam, & ferra ſecando lignum producit ad formã domus. Vnde oportet dare igni aliquã actionem in animam quæ ſit ei connaturalis ad hoc quòd ſit inſtrumẽtum diuinæ iuſtitiæ peccata vindicantis. ¶ Et ideò dicendum q̃ corpus in ſpiritum naturaliter agere non poteſt, nec ei

aliquo

aliquo modo obeſſe, vel ipſum grauare, niſi ſecundum q̃ aliquo modo corpori vnitur: ſic ẽ̄ inuenimus q̃ corpus quod corrumpitur aggrauat animam: Sapien. 9. Spiritus autem corpori vnitur dupliciter. Vno modo vt forma materię, vt ex eis fiat vnum ſimpliciter: & ſic ſpiritus vnitus corpori & viuificat corpus, & à corpore aliqualiter aggrauaſ, ſic autẽ ſpũs hominis vel dęmonis igni corporeo non vnitur. Alio modo ſicut mouens mobili, vel ſicut locatũ loco, eo modo quo incorporalia ſunt in loco: & ſecundum hoc ſpũs incorporei creati loco definiũtur, ita in vno loco exiſtentes q̃ non in alio: quãuis autẽ res corporea ex ſua natura habeat q̃ ſpiritũ incorporeum loco definiat, non tñ ex ſua natura habet q̃ ſpiritum incorporeũ loco definitũ detineat, vt ita alligeſ illi loco q̃ ad alia diuertere non poſsit, cùm ſpũs non ſit ita in loco naturaliter q̃ loco ſubdatur: ſed hoc ſuperadiſ igni corporeo inquantũ eſt inſtrumentũ diuinæ iuſtitiæ iudicantis q̃ ſic detinet ſpũm, & ita efficitur ei pœnalis, retardans eum ab exequutione propriæ voluntatis, nè. ſ. poſsit operari vbi vult & ſecundũ q̃ vult: & hunc modũ ponit Grego. 4. Dialo. exponẽs enim qũo anima incendium experiendo patiatur, ſic dicit, Cùm veritas peccatorẽ diuitẽ damnatũ in igne perhibeat, quiſnam ſapiens reproborũ animas teneri ignibus neget? & hoc etiã Iulianus dicit, vt in litera Magiſter dicit, Si viuentis hominis incorporeus ſpiritus teneſ in corpore, cur etiam non teneſ poſt mortem corporeo igne? Aug. etiam. 21. de Ciuit. Dei dicit, q̃ ſicut anima in hominis conditione iungitur corpori vt dans ei vitam, quãuis illud ſit ſpũale & hoc corporale, & ex illa coniunctione vehementer cõcipit amorem ad corpus, ſic ligatur igni vt accipiẽs ab eo pœnã & ex illa coniunctione concipit errorem. Oportet ergo oẽs prædictos modos in vnum colligere, vt perfectè videatur qũo anima ab igne corporeo patiaſ: vt. ſ. dicamus q̃ gnis ex natura ſua habet q̃ ſpiritus incorporeus ei coniungi poſsit vt loco locatum. Sed inquantũ eſt inſtrumentũ diuinæ iuſtitiæ habet vt ipſum quodã modo retineat alligatum, & in hoc veraciter ignis ille eſt ſpiritui nociuus, vt ſic anima ignem vt ſibi nociuum videns ab igne crucietur. Vnde Grego. in. 4. Dialo. omnia iſta per ordinem tangit, vt ex præmiſſis eius authoritatibus patet.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ Augu. loquitur inquirendo: vnde etiã alium modum ponit determinando lib. de Ciui. Dei, vt ex dictis patet. Vel dicendum q̃ Aug. dicit vel intelligit, q̃ ea quib⁹ anima proximè afficitur ad dolorem vel triſtitiam ſunt ſpiritualia, non enim affligeretur niſi ignem vt nociuum ſibi appræhenderet. Ignis ergo apprehenſus, eſt proximũ affligens, ſed ignis corporeus extra animam exiſtẽs eſt affligens remotum.

¶ Ad ſecundũ dicendum, q̃ quãuis anima ſimpliciter ſit igne nobilior, ignis tamen eſt anima nobilior inquantum eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ Philoſophus & Boë. loquuntur de actione illa, per quã patiens tranſmutatur in naturã agentis: talis autẽ non eſt actio ignis in animam: & propter hoc ratio non concludit.

¶ Ad quartum dicendũ, q̃ ignis agit in animã, non per modũ influentis, ſed per modum detinentis, vt ex dictis patet: & ideò ratio nõ eſt ad propoſitum.

¶ Ad quintũ dicendũ, q̃ in viſione intellectuali non eſt triſtitia ex hoc ipſo q̃ aliquid videtur, cùm illud quod videtur nullo modo intellectui poſsit eſſe contrariũ inquantũ videtur: in ſenſu autem hoc quod videtur ex ipſa actione, quam agit in viſum vt videatur, põt eſſe corruptiuum viſus per accidẽs, inquãtùm corrumpit harmoniam organi. Sed tñ viſio intellectualis põt eſſe contriſtans inquantũ id quod videtur appræhenditur vt nociuum, non quaſi noceat eo ipſo q̃ videtur, ſed alio quocunq; modo, & ſic anima videndo ignem affligitur.

¶ Ad ſextum dicendum, q̃ non eſt ſimile quantùm ad omnia, ſed quantùm ad aliquid, vt ex dictis patet.

¶ Ad ſeptimum dicendum, q̃ quãuis non ſit tactus corporalis inter animam & corpus: tamen eſt inter ea aliquis tactus ſpũalis: ſicut etiã motor cœli cùm ſit ſpũalis, ſpũali tactu tangit cœlum ipſum mouens per modũ quo dicitur contriſtans tangere: ſicut dicitur in. 1. de Generatione, & hic modus ſufficit ad actionem.

¶ Ad octauũ dicendum, q̃ ſpũs damnati nunquàm ſunt extra Infernum niſi ex diſpenſatione diuina, vel ad inſtructionẽ, vel ad exercitium electorum. Vbicunq; autẽ extra Infernum ſint, ſemper tamẽ vident ignem Inferni, vt eis in pœnam p̃paratũ. Vnde cùm iſta viſio ſit immediatè affligens, vt dictum eſt, vbicũq; ſunt ab igne Inferni affliguntur: ſicut & captiui extra carcerem exiſtentes à carcere affliguntur, dum videt ſe ad carcerem dãnatos: vnde ſicut gloria electorum non minuitur, nec quantũ ad præmium eſſentiale, nec quantũ ad accidentale ſi aliquando extra cœlum Empyreũ ſint, ſed quodã modo in eorum gloriã cedit: ita etiam in nullo minuitur pœna damnatorũ ſi extra Infernũ ex diuina diſpenſatione ponantur ad tẽpus. Et hoc eſt quod Gloſſ. dicit ſuper illud Iaco. 3. Inflammat rotam natiuitatis noſtræ &c. Diabolus vbicunq; ſit, ſiue ſub aëre ſiue ſub terra, ſecũ trahit tormenta ſuarum flammarum: obiectio autẽ procedit

cedit ac ſi ignis corporeus affligeret immediatè ſpiritus, ſicut affligit corpora.

QVAESTIO. LXXI.

De ſuffragiis mortuorum.

DEinde conſiderandū eſt de ſuffragiis mortuorum. Et circa hoc quæruntur quatuor decim. Primò, vtrum ſuffragia quæ per vnum fiunt aliis prodeſſe poſſint. Secundò, vtrū mortui iuuari poſſint ex operibus viuorum. Tertiò, vtrum ſuffragia per peccatores facta mortuis proſint. Quartò, vtrum ſuffragia pro mortuis facta facientibus proſint. Quintò, vtrum ſuffragia exiſtentibus in Inferno proſint. Sextò, vtrum proſint exiſtentibus in Purgatorio. Septimò, vtrum valeāt pueris exiſtentibus in Limbo. Octauò, vtrum aliquo modo proſint exiſtentibus in patria. Nonò, vtrum oratio Eccleſiæ, & ſacramentum altaris, & eleemoſyna proſint defunctis. Decimò, vtrum indulgentiæ quas eccleſia facit eis proſint. Vndecimò, vtrum cultus exequiarū eis proſint. Duodecimò, vtrum ſuffragia magis proſint ei pro quo fiunt quàm aliis. Decimotertiò, vtrū ſuffragia pro multis facta valeant tantùm ſingulis, ac ſi pro vnoquoq; ſingulariter fierent. Decimoquartò, vtrum valeant tantū communia ſuffragia illis pro quibus ſpecialia non fiunt, quantùm illis pro quibus fiunt valeant ſpecialia & communia ſimul.

ARTICVLVS. I.

Vtrum ſuffragia per vnum facta aliis prodeſſe poſſint.

Thom. 4. Diſt. 45. q. 2. ar. 1. q. 2. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̄ ſuffragia per vnum facta aliis prodeſſe non poſſint. Gal. 7. Quæ enim ſeminauerit homo hæc & metet: ſed ſi vnus ex ſuffragiis alterius conſequeretur fructum, meteret ab aliis ſeminata: ergo ex ſuffragiis aliorum nullus fructum conſequitur. ¶ Præterea, ad iuſtitiam Dei pertinet vt vnicuiq; tribuatur pro meritis: vnde Pſal. Tu reddes vnicuiq; ſecundū opera ſua: ſed iuſtitiam Dei deficere eſt impoſsibile: ergo impoſsibile eſt q̄ vnus ex operibus alterius iuuet.

¶ Præterea, ſecundum eandem rationem eſt aliquod opus meritorium & laudabile, quia, ſcilicet, inquantum eſt voluntarium: ſed ex opere vnius non laudatur alter: ergo nec opus vnius poteſt eſſe alteri meritorium. ¶ Præterea, ad iuſtitiam diuinam pertinet ſimpliciter bona reddere pro bonis, & mala pro malis: ſed nullus punietur pro malis alterius, imò vt dicitur Ezech. 18. Anima quæ peccauerit, ipſa morietur: ergo nec vnus iuuatur per bona alterius.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur in Pſal. Particeps ego ſum omnium timentium te &c. ¶ Præterea, fideles per charitatem vniti ſunt vnius corporis membrorum eccleſiæ: ſed vnum membrum iuuatur per alterum: ergo vnus homo poteſt ex alterius meritis iuuari.

¶ Reſpondeo dicendum, q̄ actus noſter ad duo valere poteſt. Primò, ad aliquem ſtatum acquirendum, ſicut per opus meritoriū homo acquirit ſtatum beatitudinis. Secundò, ad aliquid cō ſequens ſtatum, ſicut homo per aliquē actū meretur aliquod præmiū accidentale, vel dimiſsionem pœnæ. Ad vtrumq; autē horum actus noſter dupliciter valere poteſt. Vno modo per viā meriti. Alio modo per viam orationis: & eſt differentia inter iſtas duas vias, quia meritū innititur iuſtitiæ, oratio miſericordiæ. Orās enim impetrat petitum ex liberalitate eius qui oratur. Dicendum ergo q̄ opus vnius nullo modo poteſt alteri valere ad ſtatum conſequendum per viam meriti, vt. ſ. ex his quæ ego facio aliqs mereatur vitam ęternam, quia ſors glorię redditur ſecundum menſuram accipientis. Vnuſquiſq; autem ex actu ſuo diſponitur & non ex alieno, & dico diſpoſitiōe dignitatis ad præmium: ſed per viam orationis & quantū ad ſtatum conſequendum opus vnius alteri dum eſt in via valere poteſt, ſicut quòd vnus homo impetret alteri primam gratiam. Cùm igitur impetratio orationis ſit ſecundum liberalitatem Dei qui oratur, ad omnia illa impetratio orationis ſe poteſt extendere quæ poteſtati diuinæ ſubſunt ordinatæ: ſed quantū ad aliquid qd' eſt cōſequēs vel acceſſoriū ad ſtatum, opus vnius poterit valere alteri, non ſolùm per viam orationis, ſed etiā per viam meriti. Quod quidē dupliciter contingit: vel propter cōmunicantiā in radice operis, quę eſt charitas in operibus meritoriis. Et ideò oēs qui ſibi inuicem charitate connectunt, aliquod emolumentum ex mutuis operibus reportant, tamen ſecundū menſuram ſtatus vniuſcuiuſq;, quia in patria vnuſquiſq; gaudebit de bonis alterius: & inde eſt quòd articulus fidei ponitur, ſanctorum cōmunio. Alio modo ex intentione facientis qui aliqua opera ſpecialiter ad hoc facit vt talibus proſint. Vnde iſta opera quodam modo efficiuntur eorum pro quibus fiunt, quaſi

quasi eis à faciente collata: vnde possunt eis valere, vel ad impletionem satisfactionis, vel ad aliquid huiusmodi, quod statum non mutat.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ messio illa est perceptio vitæ æternæ: sicut habetur Ioan. 4. Et qui metit, fructum cõgregat in vitam ęternam. Sors autẽ vitæ æternę non datur alicui nisi pro propriis operibus, quia & si aliquis alteri impetret, vt ad vitam perueniat, nunquàm tñ hoc fit nisi mediantibus operibus propriis: dum. s. precibus alicuius gratia alicui datur, per quam meretur vitam æternam.

¶ Ad secundum dicendũ, q̃ opũs quod pro aliquo fit efficitur eius pro quo fit, & similiter opus quod est eius qui mecum est vnum quodam modo est meũ: vnde non est contra dictã iustitiam si vnus fructum percipit de operibus factis ab eo qui est vnum secum in charitate, vel ab operibus pro se factis: hoc etiam secundum humanam iustitiam contingit, vt satisfactio vnius pro alio accipiatur.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ laus non datur alicui nisi secundum ordinem eius ad actum: vnde laus est ad aliquid, vt dicitur in. 1. Ethic. Et quia ex opere alterius nullus efficitur, vel ostenditur benè dispositus vel malè ad aliquid: inde est q̃ nullus laudatur ex operibus alterius nisi per accidens, secundũ q̃ ipse est aliquo modo operũ illorum causa, consilium vel auxiliũ prębendo, seu inducendo, vel quocunq; alio modo: sed opus est meritorium alicui non solũ considerata eius dispositione: sed etiã quantùm ad aliquid consequens dispositionẽ vel statum eius, vt ex dictis patet.

¶ Ad quartum dicendũ, q̃ auferre alicui quod sibi debetur, hoc directè iustitiæ repugnat, sed dare aliquid alicui quod ei nõ debetur, hoc nõ est iustitię contrariũ, sed metas iustitię excedit, est enim liberalitatis: non autẽ posset aliquis lędi ex malis alterius nisi aliquid de suo subtrahe retur, & ita nõ cõuenit q̃ aliquis puniatur pro peccatis alterius sicut q̃ emolumẽtum accipiat ex bonis alterius.

ARTICVLVS. II.

Vtrum mortui possint iuuari ex operibus viuorum.

Ad secundum sic procedit. Videtur q̃ mortui nõ possint iuuari ex operibus viuorum. Primò, per hoc quod dicit Apostolus. 2. Cor. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt recipiat vnus quisq; propria corporis quæ gessit: ergo ex his quæ post mortem hominis geruntur q̃n extra corpus erit, nihil ei accrescere poterit ex aliquibus operibus. ¶ Præterea, hoc videtur ex hoc quod habetur Apoc. 13. Beati mortui qui in Domino moriuntur, opera enim illorum sequuntur illos. ¶ Præterea, proficere ex opere aliquo est solũ in via existentis: sed homines post mortem iam non sunt viatores quia de his hoc intelligitur quod legitur Iob. 19. Semitam meam circumsepsit & transire non possum: ergo mortuĩ de suffragiis alicuius iuuari non possunt. ¶ Præterea, nullus iuuatur ex opere alterius, nisi sit aliqua vitæ cõmunicatio inter eos: sed nulla communicatio est viuorum & mortuorum secundum Philosophum. 1. Ethi. ergo suffragia viuorum non prosunt mortuis.

¶ Sed contrà est quod habetur. 2. Maccha. 12. Sancta & salubris est cogitatio, p̃ defunctis exorare, vt à pecca. sol. sed hoc nõ esset vtile nisi eos iuuaret: ergo suffragia viuorũ mortuis prosunt.

¶ Præterea, Aug. dicit in lib. de Cura pro mortuis agenda: Non parua est vniuersæ ecclesiæ q̃ in hac consuetudine claret authoritas, vt in precibus sacerdotis, qua Domino Deo ad eius altare funduntur, locum suum habeat etiã cõmendatio mortuorum: quę quidem consuetudo ab ipsis Apostolis instituta est, vt dicit Dam̃. ĩ quodam sermone de suffragiis mortuorũ sic dicens, Ministeriorum conscij Discipuli Saluatoris, & Sacri Apostoli in tremendis & viuificis ministeriis memoriã fieri eorum qui fideliter dormierunt, sanxerũt. quod etiam per Diony. patet in vlti. cap. Eccle. Hierar. vbi ritum commemorat quo in primitiua Ecclesia pro mortuis orabaṫ, vbi etiam Diony. asserit suffragia viuorum mortuis prodesse: ergo hoc indubitanter credendum est.

¶ Respondeo dicendum, quòd charitas quę est vinculum ecclesiæ membra vniens non solùm ad viuos se extendit, sed etiam ad mortuos, qui in charitate decedunt. Charitas enim vita corporis non finitur. 1. Cor. 13. Charitas nunquã excidit. Similiter etiam mortui in memoriis hominum viuentium viuunt: & ideò intentio viuentium ad eos dirigi potest, & sic suffragia viuorum mortuis dupliciter prosunt, sicut & viuis, & propter charitatis vnionẽ, & propter intẽtionem ad eos directã: non tñ sic eis valere credenda sunt viuorum suffragia, vt status eorum mutetur de miseria ad fœlicitatẽ, vel econuersõ: sed valet ad diminutionem pœnæ, vel aliquid huiusmodi, q̃ statum mortui non trasmutat.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ homo dum in corpore vixit, meruit vt hęc ei valerẽt post mortem: & ideò si post hanc vitam iuuantur, nihilo minùs, p̃cedit ex his quæ in corpore gessit. Vel dicendum secundum Io. Dam̃. in sermo. prædicto: q̃ est intelligendũ quantũ ad retributionẽ quæ fiet in finali iudicio, quæ erit æternæ gloriæ, vel æternæ miseriæ, in qua quilibet recipiet

ſolùm ſecundum quod in corpore geſsit, interim autem iuuari poſſunt viuorum ſuffragiis.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd authoritas illa expreſſè loquitur de ſequela æternæ retributionis, quod patet ex hoc quod præmittitur: Beati mortui &c. Vel dicendū quòd opera pro eis facta ſunt etiam quodammodò eorum, vt dictum eſt.

¶ Ad tertium dicundum, quòd quāuis animæ poſt mortem non ſint ſimpliciter in ſtatu viæ, ſed quātùm ad aliquid adhuc ſunt in ſtatu viç, inquantùm, ſcilicet, eorum progreſſus adhuc retardatur ab vltima retributione. Et ideò ſimpliciter eorum via eſt circumſepta, vt non poſsint vlteriùs per aliqua opera tranſmutari ſecūdum ſtatum fœlicitatis & miſeriæ: ſed quantum ad hoc nō eſt circumſepta, quin quantùm ad hoc quòd detinētur ab vltima retributione poſsint ab aliis iuuari, quia ſecundum hoc adhuc ſunt in via.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis communicatio ciuilium operū, de qua Philoſophus loquitur, non poſsit eſſe mortuorum ad viuos, quia mortui extra vitam ciuilem ſunt: poteſt tamen eorum communicatio eſſe quantùm ad opera vitæ ſpiritualis, quæ eſt per charitatem ad Deum, cui mortuorum ſpiritus viuunt.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ſuffragia facta per peccatores mortuis proſint.

Ad tertium ſic ꝓceditur. Videtur q; ſuffragia per peccatores facta mortuis non proſint: Quia, vt dicitur Ioan. 9. peccatores Deus non audit: ſed ſi orationes eorum ꝓdeſſent illis pro quibus orant à Deo exaudirentur: ergo ſuffragia per eos facta mortuis non proſunt. ¶ Præterea, Grego. in Paſtorali dicit, quòd cùm is qui diſplicet ad interpellandum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur: ſed quilibet peccator Deo diſplicet: ergo per peccatorum ſuffragia Deus ad miſericordiam non flectitur: & ideò talia ſuffragia non proſunt. ¶ Præterea, opus alicuius videtur magis fructuoſum facienti quàm alteri: ſed peccator per opera nihil meretur ſibi: ergo multo minùs poteſt alteri mereri. ¶ Præterea, omne opus meritorium oportet eſſe viuificatum, id eſt, charitate informatum: ſed opera per peccatores facta ſunt mortua: ergo non poſſunt per ea mortui iuuari pro quibus fiunt.

¶ Sed contrà eſt, quòd nullus poteſt ſcire de altero pro certo, vtrum ſit in ſtatu culpæ vel gratiç: ſi ergo tantùm illa ſuffragia prodeſſent quç fiunt per eos qui ſunt in gratia, non poſſet homo ſcire per quæ ſuffragia ſubueniret ſuis defunctis, & ita multi à ſuffragiis procurandis retraherentur. ¶ Præterea, ſicut Augu. dicit in litera, Secundum hoc iuuatur aliquis mortuus ex ſuffragiis ſecundum quòd dum viueret meruit vt iuuaretur poſt mortē: ergo valor ſuffragiorum menſuratur ſecundum conditionem eius pro quo fiunt: non ergo differt, vtrum per bonos vel malos fiant.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd in ſuffragiis quç per malos fiunt duo poſſunt cōſiderari. Primò, ipſum opus operatum, ſicut ſacrificiū altaris, & quia noſtra ſacramenta ex ſeipſis efficaciam habent abſq; opere operantis, quam æqualiter explent per quoſcunq; fiant, quantùm ad hoc ſuffragia per malos facta defunctis proſunt. Alio modo quantùm ad opus operans, & ſic diſtinguendum eſt: quia operatio peccatoris ſuffragia facientis, poteſt vno modo conſiderari prout eſt eius, & ſic nullo modo meritoria eſſe poteſt, nec ſibi nec alij. Alio modo inquantùm eſt alterius, quod dupliciter contingit. Vno modo inquantùm peccator ſuffragia faciens gerit perſonam totius eccleſiæ, ſicut ſacerdos dum dicit in eccleſia exequias mortuorum: & quia ille intelligitur facere cuius nomine vel vice fit, vt patet per Diony. in libr. Eccleſt. Hierar. inde eſt quòd ſuffragia talis ſacerdotis, quamuis ſit peccator, defunctis proſunt. Alio modo quando agit vt inſtrumentum alterius: opus enim inſtrumenti eſt magis principalis agentis: vnde quamuis ille qui agit vt inſtrumentum alterius non ſit in ſtatu merēdi, actio tamen eius pōt eſſe meritoria ratione principalis agentis: ſicut ſi ſeruus in peccato exiſtens quodcunq; opus miſericordiæ facit ex præcepto domini ſui charitatem habentis. Vnde ſi aliquis in charitate decedens præcipiat ſibi ſuffragia fieri, vel alius præcipiat charitatem habens, illa ſuffragia valent defuncto quamuis illi per quos fiunt in peccato exiſtant: magis tamē valerent ſi eſſent in charitate, quia tunc ex duabus partibus opera illa meritoria eſſent.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd oratio per peccatorem facta quandoq; non eſt peccatoris, ſed alterius: & ideò ſecundum hoc digna eſt vt à Deo exaudiatur: tamen etiam quandoque Deus peccatores audit, quando, ſcilicet, peccatores petunt aliquid Deo acceptum: non enim ſolis iuſtis ſed etiam peccatoribus Deus bona ſua prouidet: vt patet Matthæi quinto: non autem ex eorum meritis, ſed ex ſua clementia. Et ideò Ioannis nonò ſuper illud, Deus peccatores non audit. Gloſſ. dicit quòd loquitur vt inunctus, non ſicut plenè videns.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd quamuis ex parte eius qui diſplicet oratio peccatoris non ſit accepta, tamen ratione alterius cuius vice vel imperio agitur, poteſt eſſe Deo accepta.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc quòd peccator faciẽs huiuſmodi ſuffragia nullum reportat commodum, contingit ex hoc quòd non eſt capax talis profectus propter propriam indiſpoſitionem, & tamen alij qui eſt diſpoſitus aliquo modo valere poteſt, vt dictum eſt.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd quamuis opus peccatoris non ſit viuum, inquantùm eſt eius, poteſt tamen eſſe viuum inquantũ eſt alterius vt dictum eſt.

¶ Sed quia rationes quæ ſunt in oppoſitum videntur concludere quòd non differat, vtrum quis ſuffragia procuret per bonos vel per malos: ideò etiam ad eas eſt reſpondendum.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis aliquis pro certo ſcire nõ poſsit de altero an ſit in ſtatu ſalutis, poteſt tamen probabiliter æſtimare de his quæ exteriùs de homine videt, ex fructu enim ſuo arbor cognoſcitur: vt dicitur Matthæi. 7.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ad hoc quòd ſuffragium alteri valeat requiritur ex parte eius pro quo fit capacitas huiuſmodi valoris, & hãc homo acquiſiuit per opera propria quæ geſsit in vita: & ſic Auguſtinus loquitur, Requiritur nihilominus qualitas operis, quæ prodeſſe debet, & hoc non pẽdet ex eo pro quo fit, ſed magis ex eo qui facit, vel exequendo vel imperando.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum ſuffragia quæ à viuis pro mortuis fiunt facientibus proſint.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ ſuffragia quæ à viuis pro mortuis fiunt facientibus non proſint, quia ſi aliquis pro altero debitum ſolueret ſecundum humanam iuſtitiam, ipſe à debito proprio non abſolueretur: ergo per hoc quòd aliquis ſuffragia faciẽs debitum ſoluit pro illo pro quo facit, ex hoc à debito proprio non abſoluitur.

¶ Præterea, vnuſquiſque quod facit facere debet meliori modo quo poteſt: ſed melius eſt iuuare duos quàm vnum: ſi ergo qui per ſuffragia debitum mortui ſoluit, à proprio debito liberatur, videtur quòd nunquàm debet aliquis pro ſeipſo ſatisfacere, ſed ſemper pro alio.

¶ Præterea, ſi ſatisfactio alicuius pro alio ſatisfacientis æqualiter prodeſſet ſibi, vt ei pro quo ſatisfacit, eãdem ratione æqualiter valebit tertio, ſi pro eodem ſatisfaciat, & ſimiliter quarto, & ſic deinceps: ergo vnus vna ſatisfactione poſſet pro omnibus ſatisfacere, qd' eſt abſurdum.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur in Pſal. Oratio mea in ſinu meo conuer. ergo eãdem ratione & ſuffragia quæ pro aliis fiunt ſatisfaciẽtibus proſunt. ¶ Præterea, Dama. dicit in ſermone de his qui in fide dormierunt: Quemadmodum vnguento vel alio oleo ſancto circumlinire volens infirmum, primò ille, ſcilicet, liniens participat vnctionem: deinde perungit laborantem: ſic & quicunque pro proximi ſalute agonizat, primùm ſibi prodeſt, deinde proximo, & ſic habetur propoſitum.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd opus ſuffragij quod pro altero fit poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo vt eſt expiatiuum pœnæ per modum cuiuſdam recompenſationis, quæ in ſatisfactione attenditur: & hoc modo opus ſuffragij quod computatur quaſi eius pro quo fit, ita abſoluit eum à debito pœnæ quòd non abſoluit facientem à debito pœnæ propriæ, quia in tali recompenſatione cõſideratur æqualitas iuſtitiæ. Opus autem illud ſatisfactorium ita poteſt adæquari vni reatui, quòd alteri non adæquetur: reatus enim duorum peccatorum maiorem ſatisfactionem requirunt quã reatus vnius. Alio modo, poteſt conſiderari inquantùm eſt meritorium vitæ æternę, quod habet inquantũ procedit ex radice charitatis: & ſecundum hoc non ſolũ prodeſt ei pro quo fit, ſed facienti magis, & per hoc patet ſolutio ad obiecta. Propriæ enim rationes procedebant de opere ſuffragij ſecundum quòd eſt ſatisfactorium, ſed aliæ ſecundum quòd eſt meritorium.

ARTICVLVS. V.

Vtrum ſuffragia proſint exiſtentibus in Inferno.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̃ ſuffragia proſint exiſtentibus in Inferno: Per hoc quod habetur. 2. Macha. 12. vbi dicitur quòd inuenerunt ſub tunicis interfectorum donaria idolorum, à quibus lex prohibebat Iudæos: & tamen poſt ſubditur q̃ Iudas duodecim millia drachmas argenti miſit Hieroſolymam offerri pro peccatis eorum: conſtat autẽ illos peccaſſe mortaliter contra legem agentes, & ita in peccato mortali deceſsiſſe, & ſic ad Inferos eſſe tranſlatos: ergo exiſtentibus in Inferno ſuffragia proſunt. ¶ Præterea, in litera habetur ex verbis Auguſtini, quòd quibus valent ſuffragia vel ad hoc proſunt vt ſit plena remiſsio, vel ad hoc quòd tolerabilior ſit eorum pœna vel damnatio: ſed ſolùm illi qui in Inferno ſunt, damnati eſſe dicuntur: ergo etiam

exiſtentibus

exiſtentibus in Inferno ſuffragia proſunt. ¶ Prę tereà, Dio. vlti. c. Eccle. Hierar. dicit, Si hîc iuſto rum orationes & ſecundum hanc vitam, quãto magis poſt mortẽ in illis qui digni ſunt ſacris orationibus operanť tantummodò: ex quo põt accipi q̃ ſuffragia magis ꝓſunt mortuis quàm viuis, ſed viuis proſunt etiam in peccato mortali exiſtentibus, cum quotidie oret eccleſia pro peccatoribus vt conuertanť ad Deum: ergo etiã & mortuis in peccato mortali exiſtentibus ſuffragia valent. ¶ Prætereà, in vitis Patrũ legitur, quod etiam Dama. in ſermone ſuo refert, quòd Macharius inuenta in via caluaria cuiuſdam defuncti oratione prę miſſa quæſiuit cuius caput fuiſſet, & caput reſpõdit, quòd fuerat ſacerdotis qui in Inferno erat dãnatus, & tamen confeſſus eſt oratione Macharij ſe & alios iuuari: ergo ſuffragia eccleſiæ etiam in Inferno exiſtentibus proſunt. ¶ Prætereà, Dama. in eodem ſermone narrat quòd Grego. pro Traiano oratio nem fundens, audiuit vocẽ ſibi diuinitùs dicentem, Vocem tuam audiui & veniã Traiano do. Cuius rei, vt Damaſ. dicit in dicto ſermone, teſtis eſt Oriens oĩs & Occidens: ſed conſtat Traianum in Inferno fuiſſe, quia multorum martyrum necem amaram inſtituit, vt ibîdem Dama. dicit: ergo ſuffragia eccleſiæ valent etiam in Inferno exiſtentibus.

¶ Sed contrà eſt quod dicit Diony. 7. cap. Eccl. Hierar. Summus ſacerdos pro immũdis non orat, quia in hoc auerteretur à diuino ordine: & communiter ibîdem dicit q̃ peccatoribus non orat remiſsionem, quia non audiretur pro illis: ergo ſuffragia exiſtentibus in Inferno non valent. ¶ Prætereà, Grego. dicit in. 34. lib. Moral. Eadem cauſa eſt cur non oretur tunc. ſ. poſt diẽ iudicij pro hominibus æterno igne damnatis, quæ nunc cauſa eſt quare non oretur pro Diabolo & angelis eius æterno ſupplicio deputatis, quæ etiam nunc cauſa eſt quare ſancti non orent pro hominibus infidelibus impiiſq; defunctis: quia de eis vtiq; quos æterno damnatos ſupplicio iam nouerint, ante illum iudicis iuſti conſpectum orationis ſuæ meritum caſſari refugiunt: ergo ſuffragia in Inferno poſitis non valent. ¶ Prætereà, multa habentur ex verbis Auguſt. qui ſine fide operante per dilectionem eiusq; ſacramẽtis de corpore exeunt, fruſtra vel à ſuis huiuſmodi officia impendunť: ſed omnes damnati ſunt huiuſmodi: ergo eis ſuffragia non proſunt.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd circa damnatos fuit duplex opinio. Quidam dixerũt in hoc diſtinguendum eſſe dupliciter. Vno modo quantùm ad tempus: dicentes quòd poſt diem iudicij nullus in Inferno exiſtens aliquo ſuffragio iuuatur, ſed ante diem iudicij aliqui iuuãtur ſuffragiis eccleſiæ. Alio modo diſtinguebãt quantùm ad perſonas in Inferno detẽtas, inter quos aliquos dicebant eſſe valde malos, qui, ſcilicet, ſine fide & ſacramentis deceſſerunt, & talibus qa de eccleſia non fuerunt nec merito nec numero, ſuffragia eccleſię prodeſſe non poſſunt. Alij verò ſunt non valde mali, qui, ſcilicet, de eccleſia fuerunt numero, & fidem habẽtes, & ſacramentis abluti, & aliqua opera de genere bonorum facientes, & talibus ſuffragia eccleſiæ prodeſſe debent. ¶ Sed occurrebat eis quædam dubitatio eos perturbans, quia, ſcilicet, videbatur ex hoc ſequi, cùm pœna Inferni ſit finita ſecũdum intentionem, quamuis duratione infinita exiſtat, quòd multiplicatis ſuffragiis pœna illa totaliter auferretur, quod eſt error Origenis. Et ideò hoc inconueniens euadere multipliť volue runt. Præpoſitiuus enim dixit quòd tantum poſſunt ſuffragia pro damnatis multiplicari q̃ à tota pœna redduntur immunes, non quidem ſimpliciter vt Origenes poſuit, ſed ad tempus, ſcilicet, vſque ad diem iudicij: tunc enim animæ iteratò corporibus coniunctæ in pœnas Inferni ſine ſpe veniæ detrudentur. ¶ Sed iſta opinio videtur diuinæ prouidentiæ repugnare, quæ nihil in rebus inordinatum relinquit. Culpa autem non poteſt ordinari niſi per pœnam, vnde non poteſt eſſe vt pœna tollatur niſi priùs culpa expietur: & ideò cùm culpa continuè maneat in damnatis, eorum pœna nullatenus interrumpetur. ¶ Et ideò Porretani alium modum inuenerunt dicentes: quòd hoc modo proceditur in diminutione pœnarum per ſuffragia ſicut proceditur in diuiſione linearũ: quæ cùm ſint finitæ, tamen in infinitum diuidi poſſunt, & nunquã per diuiſionem cõſumũtur, dum fit ſubtractio non ſecundum eandem quãtitatem, ſed ſecundum eandem proportionem. Velut ſi primò auferatur pars quarta totius, & ſecundò pars quarta illius quartæ, & ſic deinceps in infinitum. Et ſimiliter dicunt quòd per primum ſuffragium diminuitur aliquota pars pœnæ, & per ſecundum pars aliqua remanentis ſecundũ eandem proportionem. ¶ Sed iſte modus multipliciter defectiuus eſt. Primò, quia infinita diuiſio, quæ congruit continuæ quantitati non videtur poſſe ad quantitatem ſpiritualem tranſferri. Secundò, quia non eſt aliqua ratio quare ſecundum ſuffragiũ minùs de pœna diminuat quàm primum ſi ſit æqualis valoris. Tertiò, qa pœna diminui non poteſt niſi diminuatur & culpa, ſicut nec auferri niſi ablata. Quartò, quia in diuiſione lineæ tandem peruenitur ad hoc, quod non eſt ſenſibile corpus: corpus enim ſenſibile nõ eſt in infinitum diuiſibile: & ſic ſequeretur quòd poſt multa ſuffragia pœna remanens propter ſui paruitatem non ſentiretur, &

non eſſet pœna. ¶ Et ideò alij alium inuenerunt modum. Caſsiodôrus enim dixit quòd ſuffragia proſunt damnatis non quidem ſecundum diminutionem pœnæ, vel per interruptionem, ſed per confortationem patientis. Sicut ſi homo portaret graue onus & faciem ſuam perfunderet aqua: ſic enim confortaretur ad meliùs portandum, cùm tamen onus ſuum in nullo leuius fieret. ¶ Sed hoc iterum eſſe non poteſt, quia aliquis plus vel minùs æterno igne graua tur: vt Grego. dicit ſecundum meritum culpæ, & inde eſt quòd eodem igne quidam plus, quidam minùs cruciãtur. Vnde cùm culpa damnati immutata remaneat, non poteſt eſſe quòd leuiùs pœnam ferat. Eſt nihilominus & prædicta opinio præſumptuoſa, vtpote ſanctorum dictis contraria & vana nulla authoritate fulcita eſt & irrationalis, tum quia damnati in Inferno ſunt extra vinculum charitatis, ſecundum quam opera viuorum continuantur defunctis: tum quia totaliter ad viæ terminum peruenerunt recipiẽtes vltimam pro meritis retributionem, ſicut & ſancti qui ſunt in patria. Quod enim adhuc reſtat de pœna vel gloria corporis hoc rationẽ viatoris non præbet, cùm gloria eſſentialiter & radicaliter conſiſtat in anima, & ſimiliter miſeria damnatorum: & ideò nõ poteſt eorum pœna diminui, ſicut nec gloria ſanctorum augeri quantùm ad præmium eſſentiale.

Sed tamen modus qui à quibuſdam ponitur q̃ ſuffragia proſunt damnatis, poſſet aliquo modo ſuſtineri: vt ſi dicatur quòd non proſunt, neque quantùm ad diminutionem pœnæ vel interruptionem, vel quantùm ad diminutionem ſenſus pœnæ, ſed quia ex huiuſmodi ſuffragiis eis aliqua materia doloris ſubtrahitur quæ eis eſſe poſſet, ſi ita ſe abiectos conſpicerent quòd pro eis nullam curam haberẽt, quæ materia doloris eis ſubtrahitur, dum ſuffragia pro eis fiũt. Sed illud etiam non poteſt eſſe ſecũdum legem communem: quia, vt Augu. dicit in lib. de Cura pro mortuis agenda, quod præcipiè de damnatis eſt verum: Ibi ſunt ſpiritus defunctorum vbi non vident quæcunque aguntur, aut eueniunt in iſta vita hominibus, & ita non cognoſcunt quando pro eis ſuffragia fiunt, niſi ſupra communem legem hoc remedium diuinitùs datur aliquibus damnatorũ, quod eſt verbum omninò incertum. Vnde tutius eſt ſimpliciter dicere quòd ſuffragia non proſunt damnatis, nec pro eis eccleſia orare intendit ſicut ex inductis authoritatibus apparet.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd donaria idolorum non fuerunt inuenta apud illos mortuos, vt ex eis ſignum accipi poſſet quod in reuerentiam idolorum eis deferrent, ſed ea acceperunt vt victores, quia eis iure belli debebantur, & tamen per auaritiam venialiter peccauerunt. Vnde non fuerunt in Inferno damnati, & ſic ſuffragia eis prodeſſe poterant. Vel dicendum ſecundum quoſdam quòd in ipſa pugna videntes ſibi periculum imminere de peccato pœnituerunt, ſecundum illud Pſal. Cùm occideret eos quærebant eum. & hoc probabiliter poteſt æſtimari: & ideò pro eis fuit oblatio facta.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd in verbis illis damnatio largè accipitur pro quacunq; punitione, & ſic includit etiam pœnam Purgatorij, quæ quandoque totaliter expiatur, quandoq; autem non, ſed diminuitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quantũ ad hoc magis acceptatur ſuffragiũ pro mortuo quàm pro viuo, quia magis indiget cùm non poſsit ſibi auxiliari ſicut viuis: ſed quantùm ad hoc viuus eſt melioris conditionis, quia poteſt tranſferri de ſtatu culpæ mortalis in ſtatum gratiæ, quod de mortuis dici non poteſt: & ideo nõ eſt eadem cauſa orandi pro mortuis & pro viuis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd illud adiutorium non erat quòd pœna eorũ diminueretur, ſed in hoc ſolo, vt ibîdem dicitur: quòd eo orante concedebatur eis vt mutuò ſe viderent, & in hoc aliquod gaudium non verum ſed phantaſticum habebant, dum implebatur hoc quod deſiderabant. Sicut & dęmones gaudere dicuntur, dum homines ad peccatũ pertrahunt, quãuis per hoc eorum pœna nullatenus minuatur: ſicut non minuitur angelorũ gaudium, per hoc quòd malis noſtris compati dicuntur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd de facto Traiani hoc modo poteſt probabiliter æſtimari q̃ precibus beati Gregor. ad vitam fuerit reuocatus, & ita gratiam conſequutus ſit per quam remiſsionem peccatorũ habuit, & per conſequẽs immunitatem à pœna: ſicut etiam apparet in omnibus illis qui fuerunt miraculosè à mortuis ſuſcitati, quorũ plures conſtat idololatras & damnatos fuiſſe. De omnibus enim ſimiliter dici oportet quòd non erant in Inferno finaliter deputati, ſed ſecundum præſentem propriorum iuſtitiam meritorum. Secundùm autem ſuperiores cauſas, quibus præuidebantur ad vitam reuocandi, erat aliter de eis diſponendum. Vel dicendum ſecundũ quoſdam quòd anima Traiani non fuit ſimpliciter à reatu pœnæ abſoluta, ſed eius pœna fuit ſuſpenſa ad tempus, ſcilicet, vſque ad finem iudicij: nec tamen oportet quòd hoc fiat communiter per ſuffragia, quia aliqua ſunt quæ lege communi accidunt, & alia quæ ſingulariter ex priuilegio aliquibus conceduntur: ſicut alij ſunt humanarũ limites rerum, alia diuinarum ſigna virtutum, vt Aug. dicit in lib. de Cura pro mortuis agenda.

Vtrum

ARTICVLVS. VI.

Vtrum ſuffragia proſint exiſtentibus in Purgatorio.

Ad ſextum ſic ꝓceditur. Videtur ꝙ nec etiã exiſtentibus in Purgatorio. Quia pugatorium pars quædã Inferni eſt: ſed in Inferno nulla eſt redẽptio. Et Pſal. dicit, In Inferno autem quis confitebitur tibi? ergo ſuffragia his qui ſunt in Purgatorio non proſunt. ¶ Prętereà pœna Purgatorij eſt pœna finita: ſi ergo per ſuffragia aliquid de pœna dimittitur, tantùm poterunt multiplicari ſuffragia ꝙ tota tolletur, & ita peccatum remanebit totaliter impunitum quod videtur diuinæ iuſtitiæ repugnare. ¶ Prætereà, ad hoc animæ ſunt in Purgatorio vt ibi purgatæ puræ ad regnum perueniant: ſed nihil poteſt purgari niſi aliquid circa ipſum fiat: ergo ſuffragia facta per viuos pœnam Purgatorij non diminuunt. ¶ Prætereà, ſi ſuffragia exiſtentibus in Purgatorio valent, maximè ea videntur valere quæ ſunt ad imperium eorum facta: ſed hæc non ſemper valent. Sicut ſi aliquis decedens diſponat tot ſuffragia pro ſe fieri quæ ſi facta eſſent ſufficerent ad totam pœnam abolendam: poſito ergo quòd huiuſmodi ſuffragia differãtur quouſq; ille pœnam euaſerit, illa ſuffragia nihil ei prodeſſent: non enim poteſt dici quòd proſint antequàm fiant, poſtquàm autẽ ſunt facta eis non indiget, quia iam pœnas euaſit: ergo ſuffragia exiſtentibus in Purgatorio non valent.

¶ Sed cõtrà eſt quod dicitur in litera ex verbis Augu. quòd ſuffragia proſunt his qui ſunt mediocriter boni vel mali: ſed tales ſunt qui in Purgatorio detinentur: ergo &c. ¶ Prætereà, Dion. dicit. 7. cap. Eccle. Hiera. ꝙ diuinus ſacerdos pro mortuis orans pro illis orat qui ſanctè vixerunt, & tamen aliquas maculas habuerunt ex infirmitate humana contractas: ſed tales in Purgatorio detinentur: ergo &c.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd pœna Purgatorij eſt in ſupplementum ſatiſfactionis quæ non fuerat plenè in corpore conſummata: & ideò ſicut ex dictis patet, opera vnius poſſunt valere alteri ad ſatisfactionẽ, ſiue viuus ſiue mortuus fuerit: & ideò non eſt dubium quin ſuffragia per viuos facta exiſtẽtib⁹ in Purgatorio ꝓſint.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd authoritas illa loquitur de Inferno damnatorũ, in quo nulla eſt redemptio, quantùm ad illos qui ſunt tali pœnæ addicti. Vel dicendum ſecundum Dam. in ſermone de dormien. ꝙ huiuſmodi authoritates ſunt exponẽdæ ſecundum cauſas inferiores, id eſt, ſecundum exigentiam meritorum eorum qui pœnis deputantur: ſed ſecundum diuinam miſericordiam, qui vincit humana merita ad preces iuſtorum aliquãdo aliter diſponitur, quàm ſentẽtia prędictarũ authoritatũ cõtineat. Deus autẽ mutat ſententiã & non conſiliũ, vt dicit Greg. vnde & Dam. ponit ad hoc exẽpla de de inimicis Achab & Ezechia, in quibus apparet ꝙ ſentẽtia contra eos lata diuinitùs fuit per diuinam miſericordiam commutata.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, ꝙ non eſt incõueniens ſi multiplicatis ſuffragiis pœna exiſtentium in Purgatorio annihileẽ: non enim ſequitur ꝙ peccata remaneant impunita, quia pœna vnius pro altero accepta alteri computatur.

¶ Ad tertiũ dicendũ, ꝙ pugatio animę per pœnas Purgatorij nõ eſt aliud quã expiatio reatus impedientis à perceptione gloriæ: & quia per pœnam quã vnus ſuſtinet pro alio, põt reatus alterius expiari, vt dictũ eſt: nõ eſt incõueniens ſi per vnius ſatisfactionem alius purgetur.

¶ Ad quartũ dicendũ, ꝙ ſuffragia ex duob⁹ valent. ſ. ex opere operãte, & ex opere operato: & dico opus operatũ non ſolũ eccleſiæ ſacrm, ſed effectũ accidentẽ ex operatione: ſicut ex collatione eleemoſynarũ conſequitur pauperũ releuatio, & eorũ oratio ꝓ defuncto apud Deũ. Similiter opus operãs põt accipi ex parte principalis agẽtis, vel ex parte exequentis. Dico ergo ꝙ quàm citò moriẽs diſponit aliena ſuffragia ſibi fieri, præmium ſuffragiorum plenè conſequitur, antè etiam quàm fiant quantũ ad efficaciã ſuffragij, quæ erat ex opere operante principalis agentis: ſed quantùm ad efficaciam ſuffragiorum, quæ eſt ex opere operato, vel ex opere operante exequentis non conſequitur fructum antequàm ſuffragia fiant: & ſi priùs contingat ipſum à pœna purgari, quantùm ad hoc fraudabitur fructu ſuffragiorum, quod redundabit in illos quorum culpa defraudatur: non enim eſt inconueniens quòd aliquis defraudetur per culpam alterius in temporalibus. Pœna autem Purgatorij temporalis eſt, quamuis quantùm ad æternam retributionem nullus defraudari poſsit niſi per propriam culpam.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum ſuffragia valeant pueris in limbo exiſtentibus.

Ad ſeptimum ſic proceditur. Videtur quòd ſuffragia valeant pueris in limbo exiſtentibus: quia illi non detinentur niſi pro peccato alieno: ergo maximè decens eſt vt ipſi iuuentur ſuffragiis aliorum.

¶ Prętereà, in litera habetur ex verbis Auguſt. quòd ſuffragia pro non valde malis propitiationes ſunt: ſed pueri non computantur inter valde malos, cùm ſit mitiſsima eorum pœna: ergo ſuffragia eccleſiæ eos iuuant.

¶ Sed contrà eſt quod habetur in litera ab Auguſti. quia ſuffragia non proſunt illis qui ſine fide operante per dilectionem hinc exierunt: ergo ſuffragia eis non proſunt.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd pueri non baptizati non detinentur in limbro niſi quia deficiunt à ſtatu gratiæ: vnde cùm per opera viuorũ mortuorum ſtatus mutari non poſsit, maximè quantùm ad meritum eſſentialis præmij vel pœnæ, ſuffragia viuorum pueris exiſtẽtibus in limbo prodeſſe non poſſunt.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis peccatum originale ſit huiuſmodi quòd pro eo poſsit aliquis ab alio iuuari, tamen animæ puerorum in limbo exiſtentes ſunt in tali ſtatu, ꝙ iuuari non poſſunt: quia poſt hanc vitam non eſt tempus gratiam acquirendi.

¶ Ad ſecundum dicendũ, ꝙ Augu. loquitur de non valde malis, qui tamẽ baptizati ſunt, quod patet ex hoc quod præmittitur: cùm ergo ſacrificia ſiue altaris ſiue quaruncunq; eleemoſynarum pro baptizatis omnibus offeruntur &c.

ARTICVLVS. VIII.

Vtrum ſuffragia proſint ſanctis exiſtentibus in patria.

Ad octauum ſic proceditur. Videtur ꝙ aliquo modo proſint ſanctis exiſtentibus in patria, per hoc quod habeť in collecta Miſſę, Sicut tuis proſunt ad gloriam ſcilicet, ſacramenta, ita nobis proficiant ad medelam: ſed inter alia ſuffragia præcipuum eſt ſacrũm altaris: ergo ſuffragia proſunt his qui ſunt in patria. ¶ Præterea, ſacramenta efficiũt quod figurant: ſed tertia pars hoſtiæ, ſcilicet, in calice miſſa, ſignificat eos qui beatam vitam in patria ducunt: ergo ſuffragia eccleſiæ proſunt ẽtiã exiſtẽtibus in patria. ¶ Præterea, ſancti non ſolũ gaudent in patria de propriis bonis, ſed etiam alienis: vnde Lucæ. 15. dicitur, Gaudium eſt angelis Dei ſuper vno peccatore pœnitentiam agente: ergo ex bonis operibus viuentium ſanctorum qui ſunt in patria gaudium creſcit, & ita etiam eis noſtra ſuffragia proſunt. ¶ Præterea, Dama. dicit in ſermone de dormientibus inducens verba Chryſoſto. Si enim Gentiles, inquit, cum his qui abierunt ſua cõburunt, quanto magis te fidelem mittere conuenit, cum fideli ipſius propria non vt fauilla fiant, & hæc velut illa, ſed vt maiorem hinc circumponas gloriam: & ſi quis peccator fuerit qui mortuus eſt vt peccamina ſoluas: ſi autem iuſtus, vt appoſitio fiat mercedis & retributionis: & ſic idem quod priùs.

¶ Sed cõtrà eſt quod in litera habetur ex verbis Augu. Iniuria eſt in eccleſia pro martyre orare, cuius nos debemus orationibus commendari.

¶ Præterea, eius eſt iuuari, cuius eſt indigere: ſed ſancti in patria ſunt abſq; omni indigẽtia: ergo per ſuffragia eccleſiæ non iuuantur.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd ſuffragium eccleſiæ de ſui ratione importat quandam auxiliationem, quæ non competit ei qui defectum non patitur. Nulli enim iuuari competit niſi ei qui indigens eſt: vnde cùm ſancti qui ſunt in patria ſint ab omni indigentia immunes inebriati ab vbertate domus Dei, eis iuuari per ſuffragia non competit.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd huiuſmodi dilectiones non ſunt ſic intelligẽdæ, quaſi ſancti in gloria proficiant quantũ ad ſe, quòd eorũ feſta recolimus: ſed quia nobis proficit qui de eorum gloria ſolennia celebramus, ſicut ex hoc ꝙ Deum cognoſcimus vel laudamus: & ſic quodãmodò eius gloria in nobis creſcit, nihil Deo, ſed nobis accreſcit.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, ꝙ quãuis ſacra efficiant quod figurant, non tamen illũ effectũ ſuum ponunt circa omne id quod figurať: aliâs cũ figurent Chriſtũ, in ipſo Chriſto hęc aliqd efficerẽt, qd' eſt abſurdũ: ſed efficiũt circa ſuſcipientẽ ſacrm ex virtute eius, quod per ſacrm ſignificať: & ſic non cõſequiť ꝙ ſacrificia pro fidelibus defunctis oblata ſanctis proſint, ſed quia ex meritis ſanctorum quæ recoluntť vel ſignificantťin ſacro proſint aliis pro quibus offeruntur.

¶ Ad tertiũ dicendum, quòd quãuis ſancti qui ſunt in patria de bonis noſtris omnibus gaudeant, non tamen ſequitur ꝙ multiplicatis noſtris gaudiis eorum gaudium augmentetur formaliter, ſed materialiter tantũ: qa omnis paſsio formaliter augeť ſecundũ rationẽ obiecti ſui: ratio autẽ gaudẽdi in ſanctis de quibuſcunq; gaudẽt eſt ipſe Deus, de quo non poſſunt magis & minùs gaudere: quia ſic eſſentiale eorum præmiũ variaretur, quod conſiſtit in hoc ꝙ de Deo gaudent. Vnde ex hoc quòd bona multiplicantur de quibus gaudendi ratio eis Deus eſt, non ſemper ſequitur quòd intenſiùs gaudeãt, ſed quòd de pluribus gaudeant: & ideò non ſequitur ꝙ operibus noſtris iuuentur.

¶ Ad quartũ dicendum, ꝙ non eſt intelligendũ ꝙ fiat appoſitio mercedis vel retributionis illi bono per ſuffragia ab aliquo facta, ſed facienti. Vel dicendum, quòd ex ſuffragiis poteſt appoſitio mercedis fieri beato defuncto inquantùm de ſuffragiis ſibi faciendis adhuc viuens diſpoſuit

ARTICVLVS. IX.

Vtrum orationes eccleſiæ, ſacrificium altaris, & eleemoſynæ proſint defunctis.

Ad no-

Ad nonum ſic procedit. Videtur q̄ non ſolùm orationibus eccleſiæ, & ſacrificio altaris & eleemoſynis animę defunctorum iuuentur, vel q̄ eis iuuentur præcipuè. Pœna enim debet per pœnam recõpenſari: ſed ieiunium magis eſt pœnale, quàm eleemoſyna, vel oratio: ergo ieiunium magis prodeſt in ſuffragiis q̄ aliquod prædictorũ. ¶ Præterea Grego. in iſtis tribus cõnumerat ieiunium, vt habetur in Cañ. 13. q. 2. animæ defunctorum quatuor modis ſoluũtur, aut ōblationibus ſacerdotum, aut eleemoſynis charorum, aut oratione, aut ieiunio cognatorum: ergo inſufficienter connumerantur hîc ab Augu. tria prædicta. ¶ Præterea, baptiſmus eſt potiſsimum ſacramentorũ, maximè quantũ ad effectum: ergo baptiſmus vel alia ſacramenta deberent vel ſimiliter vel magis pro defunctis fieri, ſicut ſacramentum altaris. ¶ Præterea, hoc videtur ex hoc quod habetur 1. Corin. 16. Si omninò mortui non reſurgunt, vt quid etiã baptizant̄ pro illis? ergo etiã baptiſm⁹ valet ad ſuffragia defunctorum. ¶ Præterea, in diuerſis Miſsis eſt idem ſacrificiũ altaris: ſi ergo ſacrificium computatur inter ſuffragia, & non Miſſa: videtur quòd tantũdem valeat quæcunque Miſſa pro defuncto dicatur, ſiue de beata virgine, ſiue de Spiritu Sancto, vel quæcunq; alia, quod videtur eſſe contra eccleſiæ ordinationem, quæ ſpecialem Miſſam pro defunctis inſtituit. ¶ Præterea, Dam̃. in ſermone de dormientibus docet ceras & oleum & huiuſmodi pro defunctis offerri: ergo non ſolũ oblatio ſacramenti altaris, ſed etiam aliæ oblationes debent inter ſuffragia computari mortuorum.

¶ Reſpondeo dicendum, q̄ ſuffragia viuorum proſunt defunctis ſecundũ q̄ vniuntur viuentibus charitate, & ſecundum q̄ intentio viuentis fertur in mortuos: & ideò illa opera præcipuè nata ſunt mortuis ſuffragari, quæ maximè ad cõmunicationẽ charitatis pertinent, vel ad directionem intentionis ad alterum. Ad charitatem autem ſacr̃m euchariſtiæ præcipuè pertinet cũ ſit ſacramentũ eccleſiaſticæ vnionis, continens illum in quo tota eccleſia vnitur & cõſolidatur .ſ. Chriſtum: vnde euchariſtia eſt quaſi quędam charitatis origo vel vinculum. Sed inter charitatis effectus eſt præcipuũ eleemoſynarum opus: & ideò iſta duo ex parte charitatis præcipuè mortuis ſuffragantur, ſcilicet, ſacrificium eccleſiæ & eleemoſynæ: ſed ex parte intentionis directæ in mortuos præcipuè valet oratio, quia oratio ſecundum ſuam rationem, non ſolùm dicit reſpectum ad orantem, ſicut & cætera opera, ſed directiùs ad illud pro quo orat̄: & ideò iſta tria ponũtur quaſi præcipua mortuorum ſubſidia, quãuis quæcunq; alia bona quæ ex charitate fiunt pro defunctis, eis valere credẽda ſint.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd in eo qui ſatisfacit pro altero magis eſt conſiderandũ ad hoc quòd effectus ſatisfactionis ad alterum perueniat, q̄ illud quo ſatisfactio vnius tranſit in alterum, quàm etiam ſatisfactionis pœna: quam uis ipſa pœna expiet reatum magis ſatisfacientis, inquantum eſt quædam medicina: & ideò tria prædicta magis valent defunctis, quàm ieiunium.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̄ etiam ieiunium prodeſſe poteſt defunctis ratione charitatis & intentionis in defunctos directę: ſed tamen ieiunium in ſui ratione non continet aliquid quod ad charitatem vel directionem intentionis pertineat, ſed ei ſunt hæc quaſi extrinſeca: & ideò Augu. non poſuit, ſed Greg. poſuit ieiunium inter ſuffragia mortuorum.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̄ baptiſmus eſt quædam ſpũalis regeneratio: vnde ſicut per generationẽ nõ acquirit̄ eſſe niſi generato, ita baptiſmus nõ habet efficaciã niſi in eo q̄ baptizat̄ quantũ eſt ex opere operato, q̃uis ex opere operãte vel baptizãtis vel baptizati poſsit aliis prodeſſe, ſicut & cætera opera meritoria: ſed euchariſtia eſt ſignum eccleſiaſticæ vnionis: & ideò ex ipſo opere operato eius efficacia in alterum tranſire poteſt, quod non contingit de aliis ſacramentis.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̄ Gloſ. iſtam authoritatẽ dupliciter exponit: vno modo ſic: ſi mortui non reſurgunt, nec Chriſtus reſurrexit, vt quid etiam baptizant̄ pro illis? i. peccatis, cùm ipſa nõ dimittantur, ſi Chriſtus non reſurrexit: quia in baptiſmo non ſolũ Chriſti paſsio, ſed reſurrectio operatur quæ eſt noſtræ ſpiritualis reſurrectionis quodammodò cauſa. Alio modo ſic: fuerunt quidam imperiti qui baptizabant̄ pro his qui de hac vita ſine baptiſmo diſceſſerant, putantes illis ꝓdeſſe: & ſecundũ hoc Apoſtol⁹ nõ loquit̄ niſi ſcd'm errorẽ aliquorũ in verbis illis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd in officio Miſſæ non ſolùm eſt ſacrificium, ſed etiam ſunt ibi orationes: & ideò Miſſę ſuffragiũ continet duo horum quæ hîc Aug. enumerat. ſ. orationem & ſacrificium. Ex parte ergo ſacrificij oblati Miſſa æqualiter prodeſt defuncto de quocunq; dicatur, & hoc eſt præcipuum quod fit in Miſſa: ſed ex parte orationũ magis prodeſt illa in qua ſunt orationes ad hoc determinatæ, ſed tamen iſte defectus recompenſari poteſt per maiorem deuotionem, vel eius qui dicit Miſſam, vel eius qui facit dici, vel iterum per interceſsionem ſancti cuius ſuffragium in Miſſa imploratur.

¶ Ad ſextum dicendum: quòd huiuſmodi oblatio candelarum vel olei poteſt prodeſſe defuncto, inquantum ſunt eleemoſynæ quædam quæ dantur ad cultum eccleſiæ, vel etiã in vſum fidelium.

ARTICVLVS. X.

Vtrum indulgentiæ eccleſiæ proſint mortuis.

Ad decimum ſic proceditur, Videtur ꝙ indulgentiæ, quas eccleſia facit etiam mortuis proſint. Primò per conſuetudinem eccleſię quæ facit prędicari crucem vt aliquis indulgentiam habeat pro ſe & duobus vel tribus, & quandoq; etiam decem animabus tam viuorum quàm mortuorum: quod eſſet deceptio niſi mortuis prodeſſẽt: ergo indulgentiæ mortuis proſunt. ¶ Prætereà, meritum totius eccleſiæ eſt efficacius quàm meritum vnius perſonæ: ſed meritum perſonale ſuffragatur defunctis, vt patet in largitione eleemoſynarum: ergo multo fortiùs meritum eccleſię cui indulgentiæ innituntur. ¶ Prætereà, indulgentiæ proſunt illis q̃ ſunt de foro eccleſiæ, ſed illi qui ſunt in Purgatorio ſunt de foro eccleſiæ, aliâs eccleſiæ ſuffragia non prodeſſent illis: ergo videtur ꝙ indulgentiæ defunctis proſint.

¶ Sed cõtrà eſt, ꝙ ad hoc ꝙ indulgẽtiæ valeant requiriť cauſa cõueniẽs pro qua indulgẽtiæ dantur: ſed talis cauſa non põt eſſe ex parte defuncti, qa non põt facere aliqd quod ſit in vtilitatẽ eccleſiæ, pro qua cauſa præcipuè indulgentiæ danť: ergo videť ꝙ indulgẽtiæ defunctis nõ proſint. ¶ Prætereà, indulgẽtiæ determinanť ſecundum arbitriũ eas faciẽtis: ſi ergo indulgẽtiæ defunctis prodeſſe poſſunt, eſſet in poteſtate facientis indulgentiam vt defunctum omninò libẽraret à pœna, quod videtur abſurdum.

¶ Reſpõdeo dicendũ, ꝙ indulgentiã alicui prodeſſe põt dici dupliciter. Vno modo principaliter. Alio modo ſecundariò: principaliter quidẽ prodeſt ei qui indulgẽtiã accipit. ſ. qui facit hoc pro quo indulgẽtia dať, vt qui viſitat limina alicuius ſancti: vnde cũ mortui non poſſint facere aliquid horum pro quibus indulgẽtię danť, eis directè indulgẽtię valere non poſſunt. Secundariò autẽ & indirectè proſunt ei pro quo aliquis facit illud quod eſt indulgẽtiæ cauſa, quod qñque contingere põt: qñq; autẽ non põt ſecundum diuerſam indulgẽtiæ formã: ſi enim ſit talis indulgentiæ forma, quicunq; facit hoc vel illud habebit tantũ de indulgẽtia: ille qui hoc facit non põt fructum indulgẽtiæ in alium tranſferre, qa eius non eſt applicare ad aliquẽ intentionem eccleſiæ, per quã cõmunicantur cõmunia ſuffragia, ex quibus indulgẽtię valent. Si autem indulgẽtia ſub hac forma fiat: quicũq; fecerit hoc vel illud, ipſe & pater eius vel quicũq; alius ei adiunctus in Purgatorio detẽtus tantũ de indulgentia habebit, talis indulgentia non ſolũ viuo, ſed etiã mortuo proderit: nõ eñ eſt aliqua ratio quare eccleſia tranſferre poſſit cõia merita quibus indulgẽtiæ innituntť in viuos & nõ in mortuos: nec tamen ſequitur ꝙ prælatus eccleſiæ poſſit pro ſuo arbitrio animas in Purgatorio liberare, quia ad hoc vt indulgentiæ valeant requiritur cauſa conueniens indulgẽtias faciendi, vt ſuprà dictum eſt.

ARTICVLVS. XI.

Vtrum cultus exequiarum defuncto proſint.

Ad vndecimum ſic proceditur. Videtur ꝙ cultꝰ exequiarum defuncto proſint. Dama. enim in ſermone de dormientibus inducit verba Athanaſij ſic dicentis, Licet in area qui in pietate conſummatus eſt diſpoſitus fuerit, nè renuas oleum & ceras Deum inuocantes in ſepulchro accendere, accepta enim iſta ſunt Deo, & multam ab eo recipientia retributionem: ſed huiuſmodi pertinent ad cultum exequiarum: ergo cultus exequiarũ prodeſt defunctis. ¶ Prætereà, ſicut Auguſt. dicit in lib. de Ciui. Dei, Antiquorum iuſtorum funera officioſa pietate curata ſunt, & exequiæ celebratæ, & ſepulchra prouiſa, ipſiq; cùm viuerent de ſepeliendis & transferẽdis ſuis corporibus mandauerũt: ſed hoc non feciſſent filiis niſi ſepulchra & huiuſmodi aliquid mortuis conferrent: ergo huiuſmodi aliquid proſunt defunctis. ¶ Prætereà, nullus facit eleemoſynam circa aliquem niſi ei proficiat: ſed ſepelire mortuos computatur inter opera eleemoſynarum: vnde Auguſtinus dicit in primo de Ciuitate Dei, Thobias ſepeliendo mortuos apud Deum promeruiſſe teſte angelo commẽdatur: ergo huiuſmodi ſepulturæ cultus mortuis prodeſt. ¶ Prætereà, inconueniens eſt dicere quòd fruſtretur deuotio fidelium: ſed aliqui ex deuotione in locis aliquibus religioſis ſepeliri diſponunt: ergo ſepulturæ cultus prodeſt defunctis. ¶ Prætereà, Deus pronior eſt ad miſerandum quàm ad condemnandum: ſed aliquibus nocet in aliquibus locis ſanctis ſepultura ſi indigni ſunt: vnde dicit Gregorius, quos peccata grauia deprimunt ad maiorem damnationis cumulum potiùs quàm ad ſolutionem eorum corpora in eccleſiis ponuntur: ergo multo ampliùs dicendum eſt, quòd ſepulturæ cultus proſint bonis.

¶ Sed cõtrà eſt quod Augu. dicit in lib. de cura pro mortuis agẽda: Corpori humano quicquid impẽditur non eſt præſidiũ vitę æternę, ſed humanitatis officiũ. ¶ Prętereà, Greg. dicit ĩ. 4. Dialo. Curatio funeris, cõditio ſepulturę, põpa exequiarũ, magis ſunt viuorũ ſolatia q̃ ſubſidia defunctorũ. ¶ Prætereà, Dñs dicit, Mat. 10. Nolite timere eos qui corpus occidũt, & poſt hoc non habent

habent ampliùs quid faciant: ſed poſt mortem ſanctorum corpora poſſunt à ſepultura prohiberi, ſicut in eccleſiaſtica hiſtoria legitur eſſe factum de quibuſdam martyribus Lugduni Galliæ: ergo non nocet defunctis ſi eorum corpora inhumata remaneant: ergo nec cultus ſepulturæ prodeſt.

¶Reſpondeo dicendum, quòd ſepultura adinuenta eſt & propter viuos & propter mortuos: propter viuos quidem, nè eorum oculi ex turpitudine cadauerum offendantur, & corpora fœtoribus inficiantur & hoc quantum ad corpus: ſed ſpiritualiter etiam prodeſt viuis inquãtum per hoc aſtruitur reſurrectionis fides. Sed mortuis proſunt ad hoc ꝙ inſpiciẽtes ſepulchra memoriam retinent defunctorũ, & pro defunctis orant: vnde & monumentum à memoria nomẽ accepit. Dicitur enim monumentum quaſi monens mentem, vt dicit Aug. in libro de ciui. Dei: & in lib. de cura pro mortuis agenda. Paganorum tamen error fuit ꝙ ad hoc ſepultura mortuo proſit, vt eius anima quietem accipiat: non enim credebant animas priùs quietem poſſe accipere, quã corpus ſepulturę daretur, ꝙ oĩnò ridiculum eſt & abſurdum. Sed quòd vlteriùs ſepultura in loco ſacrato mortuo prodeſt, non quidem eſt ex ipſo opere operato, ſed magis ex opere operante: dum ſcilicet vel ipſe defunctus vel alius corpus tumulari in loco ſacro diſponens patrocinio alicuius ſancti eum committit, cuius precibus per hoc credendus eſt adiuuari: & etiam patrocinio eorũ qui loco ſancto deſeruiunt, qui pro tumulatis apud ſe frequentiùs & ſpecialiùs orant. Sed illa quæ ad ornatum ſepulturæ adhibentur, proſunt quidem viuis in quantum ſunt viuorum ſolatia, ſed poſſunt etiã defunctis prodeſſe, non quidẽ per ſe ſed per accidens, inquãtum ſcilicet per huiuſmodi homines excitantur ad cõpatiendũ, & per conſequẽs ad orandũ: vel etiã quantũ ex ſumptibus ſepulturæ vel pauperes fructũ capiunt, vel eccleſia decoratur: ſic enim ſepultura inter cæteras eleemoſynas computatur.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd oleum & cera ad ſepulchrũ defunctorũ prolata per accidens defuncto proſunt, vel inquantmu eccleſiæ offeruntur, ſiue pauperibus dantur, vel inquantum huiuſmodi in Dei reuerẽtiam fiunt. Vnde & verbis præmiſsis ſubiũgitur: Oleum enim & cera holocauſtum ſunt.

¶Ad ſecundũ dicendum, quòd ideò ſancti patres de ſuis corporibus tumulandis curauerũt, vt oſtenderẽt corpora mortuorum ad Dei prouidentiam pertinere: non quòd mortuis corporibus aliquis ſenſus inſit, ſed propter fidem reſurrectionis aſtruendam: vt patet per Augu. in primo de ciui. Dei. Vnde etiam voluerũt in terra promiſsionis ſepeliri: vbi credebant Chriſtũ naſciturum & moriturum, cuius reſurrectio noſtræ reſurrectionis eſt cauſa.

¶Ad tertium dicendũ, quòd caro eſt pars naturæ hoĩs: naturaliter enim homo ad carnem ſuã afficitur: ſecundũ illud Ephe. 5. Nemo carnem ſuam odio habet. Vnde ſecũdũ iſtum naturalẽ affectum ineſt viuẽti quædam ſolicitudo quid etiam poſt eius mortem de corpore ſit futurũ, doleretq; ſi aliquid indignum ſuo corpori eueniret priùs ſentiret. Et ideò illi qui hominem diligunt ex hoc ꝙ affectui eius quem diligunt cõformantur, circa eius carnem curã humanitatis impendũt: vt enim dicit Aug. de ciui. Dei: Si paterna veſtis & annulus ac ſi quid huiuſmodi tã to charius eſt poſteris, quãto erga parentes maior affectus, nullo modo illa ſpernẽda ſunt corpora, quæ multo familiariùs atq; coniunctiùs quã quelibet indumenta geſtamus. Vnde & in quantũ affectui hominis ſatisfacit ſepeliẽs eius corpus, cũ ipſe in hoc ſibi ſatisfacere nõ poſsit, eleemoſynam ei facere dicitur.

¶ Ad quartũ dicẽdum, quòd fidelium deuotio (vt Aug. dicit in libro de cura pro mor. agen.) ſuis charis in locis ſacris prouidẽs ſepulturam, in hoc nõ fruſtratur ꝙ defunctum ſuum ſuffragio ſanctorũ cõmittit, vt dictum eſt.

¶Ad quintum dicendũ, quòd ſepultura in loco ſacro impio defuncto non nocet niſi quatenus hanc ſepulturam ſibi indignam propter humanam gloriam procurauit.

ARTICVLVS. XII.

Vtrum ſuffragia quæ fiunt pro vno defuncto magis illi proſint pro quo fiunt quã alijs.

Ad duodecimũ ſic proceditur. Videur ꝙ ſuffragia quæ fiũt pro vno defuncto non magis proficiant ei pro quo fiũt quã alijs. Lumen enim ſpirituale magis eſt cõmunicabile quã corporale lumen: ſed lumen corporale. ſ. candelæ quãuis accẽdatur pro vno tantũ æqualiter oĩbus prodeſt qui ſimul cõmorantur, quãuis pro eis candela non accendatur: ergo cũ ſuffragia ſint quædam ſpiritualia lumina, quãuis pro vno ſpecialiter fiant, non magis valent ei quã aliis exiſtentibus in purgatorio.

¶Prętereà. Sicut in lra dicitur, ſcdm hoc ſuffragia mortuis proſunt, qui dũ viuerẽt hic ſibi, vt poſtea poſſent, pdeſſe meruerunt: ſed aliqui magis meruerunt vt ſuffragia ſibi prodeſſent quã illi pro quib⁹ fiũt: ergo eis magis proſunt, aliãs eorũ meritũ fruſtraretur.

¶Prætereà. Pro pauperibus nõ fiunt tot ſuffragia ſicut pro diuitibus: ſi ergo ſuffragia facta pro aliquibus eis magis quã alijs valerent, pauperes eſſent peioris conditionis, ꝙ eſt cõtra ſententiã Dñi, Luc. 6. Beati pauperes ſpũ, quoniã veſtrũ eſt regnũ cœlorũ.

¶Sed contrà,iuſtitia humana exẽplatur à iuſtitia diuina:ſed iuſtitia humana ſi aliquis debitũ pro aliquo ſoluit,eũ ſolùm abſoluit:ergo cũ ille qui ſuffragia facit,quodã modo ſoluat debitũ eius pro quo facit,ei ſoli proderit.¶Prętereà.Sicut homo faciẽs ſuffragia quodãmodò ſatisfacit pro mortuo,ita etiã interdũ aliquis pro viuo ſatisfacere põt:ſed quando aliquis ſatisfacit pro viuo,ſatisfactio illa non cõputatur niſi illi pro quo facta eſt:ergo & ſuffragia faciẽs ei ſoli prodeſt pro quo facit.

¶Reſpondeo dicẽdum,quòd circa hoc fuit duplex opinio:quidam enim,vt Præpoſitinus,dixerũt,quòd ſuffragia pro vno aliquo facta nõ magis proſunt ei pro quo fiunt,ſed eis qui ſunt magis digni.Et ponebant exemplum de candela quæ accenditur pro aliquo diuite quæ non minùs prodeſt eis qui cum ipſo ſunt quàm ipſi diuiti,& fortè magis ſi habent oculos clariores: & etiam de lectione quæ non magis prodeſt ei pro quo legitur,quã aliis qui ſimul cum eo audiunt,ſed fortè alijs magis qui ſunt ſenſu capaciores.Et ſi eis obiiceretur ꝙ ſecundũ hoc ordinatio eccleſiæ eſſet vana,quæ pro eis ſpecialiter orationes inſtituit: Dicunt ꝙ hoc eccleſia fecit ad excitandam deuotionem fidelium,qui proniores ſunt ad facienda ſpecialia ſuffragia quã cõmunia,& frequentiùs etiam pro ſuis propinquis orant quã pro extraneis.Alij ecõtrẽ dixerunt,quod ſuffragia magis valẽt eis pro quibus fiunt.Vtraq; enim opinio ſecũdum aliquid veritatem habet:valor enim ſuffragiorum penſari poteſt ex duobus.Valẽt enim vno modo ex virtute charitatis,quæ facit omnia bona cõmunia:& ſecundum hoc magis valent ei qui magis charitate eſt plenus,quamuis pro eo ſpecialiter non fiant,& ſic valor ſuffragiorum attenditur magis ſecundũ quandã interiorem conſolationem:ſecundũ ꝙ vnus in charitate exiſtẽs de bonis alterius delectatur poſt mortem quantũ ad diminutionem pœnæ,poſt mortem enim non eſt locus acquirendi gratiã vel augẽdi,ad quod nobis in vita valent opera aliorũ ex virtute charitatis.Alio modo valẽt ſuffragia ex hoc ꝙ per intentionem vnius alteri applicantur,& ſic ſatisfactio vnius alteri computatur: & hoc modo nõ eſt dubiũ ꝙ magis valent ei pro quo fiunt, imò ſic ei ſoli valẽt, ſatisfactio enim propriè ad remiſſionẽ pœnæ ordinatur . Vnde quantũ ad dimiſsionem pœnæ pręciſè valet ad ſuffragium ei pro quo fit,& ſecundum hoc ſecũda opinio plus habet de veritate quàm prima.

¶Ad primum ergo dicendum , quòd ſuffragia proſunt per modum luminis inquantũ à mortuis acceptantur, & ex hoc quandam conſolationem accipiunt, & tanto maior eſt quãto maiori charitate ſunt præditi.Sed inquantum ſuffragia ſunt quædam ſatisfactio per intẽtionem facientis tranſlata in alterum, non ſunt ſimilia lumini,ſed magis ſolutioni alicuius debiti: non autem eſt neceſſe vt ſi debitũ pro vno ſoluitur quòd & debitum aliorum ſoluatur.

¶Ad ſecundum dicẽdum, quòd illud meritum eſt conditionale quo ſibi meruerunt ꝙ prodeſſent ſi pro eis fierent, quod nihil aliud fuit quã facere ſe habiles ad recipiendum.Vnde patet ꝙ non directè meruerũt illud iuuamen ſuffragiorum,ſed per merita præcedẽtia ſe habilitauerũt vt fructũ ſuffragiorum ſuſciperent:& ideò non ſequitur ꝙ meritũ eorum fruſtretur.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd nihil prohibet diuites quantum ad aliquid eſſe melioris cõditionis quã pauperes,ſicut quantum ad expiationẽ pœnæ:ſed hoc quaſi nihil eſt comparatum poſſeſsioni regni cœlorum,in qua pauperes melioris conditionis eſſe oſtenduntur,per auctoritatem inductam.

ARTICVLVS. XIII.

An ſuffragia facta pro multis tantum ⁊ valeãt ſingulis,ac ſi ſpecialiter pro ⁊ vnoquoq; fierẽt.

Ad decimũtertium ſic proceditur. Videtur ꝙ ſuffragia facta pro multis tãtũdem valeãt ſingulis ac ſi pro vnoquoq; ſpecialiter fierent . Videmus enim ꝙ ex lectione quę pro vno legitur nihil ei deperit,ſi ſimul & alij legatur:ergo & eadem ratione nihil deperit ei pro quo fit ſuffragium, ſi ei aliquis cõnumeretur:& ita ſi pro plurib⁹ fiat tãtum valet ſingulis ac ſi pro vnoquoq; fieret.

¶Prætereà.Secundum cõmunem vſum eccleſię videmus ꝙ cum Miſſa pro aliquo defuncto dicitur,ſimul etiã illic orationes adiũguntur pro aliis defunctis:hoc autem nõ fieret ſi ex hoc defunctus pro quo miſſa dicitur aliquod detrimẽtum reportaret:ergo idem ꝙ priùs. ¶Prætereà. Suffragia præcipuè orationum innituntur diuinæ virtuti:ſed apud Deum ſicut non differt iuuare per multos vel paucos,ita nõ differt iuuare multos vel paucos:ergo quantum iuuaretur vnus ex vna oratione ſi pro eo tantùm fieret,tãtum iuuabuntur ſinguli ſi eadẽ oratio pro multis fiat.

¶Sed contrà,melius eſt plures iuuare quã vnũ. ſi ergo ſuffragium pro multis factum valet ſingulis tantum ac ſi pro vno tãtùm fieret,videtur ꝙ eccleſia non debuit inſtituiſſe vt pro aliquo fieret ſingulariter miſſa vel oratio ,ſed ꝙ ſemper diceretur pro oĩbus fidelibus defunctis, quod patet eſſe falſum. ¶Prætereà.Suffragium habet finitam efficaciam: ergo diſtributum in multos minùs prodeſt ſingulis,quã prodeſſet ſi fieret pro vno tantùm.

¶Reſpõ-

¶Reſpondeo dicendū, quòd ſi valor ſuffragiorum conſideretur ſecundum q̄ valet ex virtute charitatis viuentis, eccleſiæ ſuffragia pro multis facta tantū ſingulis proſunt, ac ſi pro vno tantū fierent: quia charitas non minuitur ſi diſtribuatur affectus in multos, imò magis augetur: & ſimiliter etiā gaudiū quāto pluribus eſt cōmune fit maius: vt dicit Auguſt. 8. confeſ. & ſic de vno bono facto non minùs lætātur multi in purgatorio quā vnus. Si autem cōſideretur valor ſuffragiorum inquantū ſunt ſatisfactiones quædā per intentionem facientis trāſlatæ in mortuos, tunc magis valet ſuffragium alicui quod pro eo ſingulariter fit, q̄ quā fit pro eo cōmuniter & multis aliis: ſic enim effectus ſuffragii diuiditur ex diuina iuſtitia inter eos pro quib⁹ ſuffragia fiunt: vnde patet q̄ hæc quæſtio depēdet ex prima: & ex hoc etiam patet quare inſtitutū ſit vt ſuffragia ſpecialia in eccleſia fiant.

¶Ad primū ergo dicendum, quòd ſuffragia vt ſunt ſatisfactiones quædā non proſunt per modum actionis ſicut doctrina prodeſt, quæ ſicut & omnis alia actio effectum habet ſecundū diſpoſitionem recipientis, ſed valet per modū ſolutionis debiti vt dictū eſt: & ideò nō eſt ſimile.

¶Ad ſecūdum dicendū, q̄ ſuffragia pro vno facta aliquo modo etiā aliis proſunt, vt ex dictis patet: ideò cùm pro vno miſſa dicitur nō eſt inconueniens vt pro aliis etiā orationes fiant. Nō enim ad hoc dicuntur aliæ orationes vt ſatiſfactio vnius ſuffragij determinetur ad alios principaliter, ſed vt illis etiā ſpecialiter oīo fuſa ꝓfit.

¶Ad tertium dicendū, quòd oratio cōſideratur & ex parte orātis, & ex parte eius qui oratur, & ex vtroq; eius effectus dependet: & ideò quāuis diuinæ virtuti non ſit magis difficile abſoluere multos quā vnū, tamē huiuſmodi orātis oratio nō ita eſt ſatisfactoria pro multis ſicut pro vno.

ARTICVLVS. XIIII.

Vtrum tantum valeant ſuffragia communia illis pro quibus ſpecialia nō fiūt quantū illis pro quibus fiunt ſpecialia & cōia ſimul.

Ad quartumdecimū ſic proceditur. Videtur q̄ tantum valeant cōmunia ſuffragia illis pro quibus ſpecialia non fiunt quantū illis pro quibus fiūt ſpecialia & cōmunia ſimul: vnicuiq; enim ſecūdū propria merita reddetur in futuro: ſed ille ꝓ quo non fiunt ſuffragia meruit vt tantum iuuaretur poſt mortem quantum ille pro quo fiunt ſpecialia: ergo tantum iuuabitur per cōmunia quantum & ille per ſpecialia & cōmunia. ¶Præterea. Inter eccleſiæ ſuffragia prēcipuum eſt Euchariſtia: ſed hęc Euchariſtia cū cōtineat totum Chriſtū habet quodāmodò efficaciam infinitā. ergo vna oblatio Euchariſtiæ quæ cōiter pro oībus fit, valet ad plenā liberationem eorū qui ſunt in purgatorio, & ita tantū iuuāt cōia ſuffragia ſola, quātū iuuāt ſpecialia & cōmunia ſimul.

¶Sed cōtrà eſt, q̄ duo bona vno ſunt magis eligenda: ergo ſuffragia ſpecialia & cōmunia magis proſunt ei pro quo fiunt quā cōia tantùm.

¶Reſpōdeo dicēdum, q̄ hmōi etiā ſolutio depēdet ex ſolutione primę quęſtiōis. Si. n. ſuffragia pro vno ſpecialiter facta indifferenter oībus valeant, tūc oīa ſuffragia ſunt cōia: & ideò tm̄ iuuabitur ille pro quo nō fiunt ſpecialia, quantū ille pro quo fiunt, ſi ſit æqualiter dignus. Si aūt ſuffragia ꝓ aliquo facta nō indifferēter oībus proſunt, ſed eis maximè pro quibus fiunt, tunc nō eſt dubiū q̄ cōia ſuffragia & ſpecialia plus valent alicui quā cōia tantū: & ideò etiā Magiſter duas opiniones in litera tangit. Vnā dū dicit q̄ æqualiter proſunt diuiti cōia & ſpecialia & pauperi cōmunia tantū, quamuis enim ex pluribus iuuetur minùs quā alter, non tamen plus iuuatur: aliam autem tāgit cùm dicit q̄ ille pro quo fiunt ſpecialia conſequitur velociorem abſolutionem, ſed non pleniorem, quia vterq; ab oīni pœna liberabitur finaliter.

¶Ad primū ergo dicendum, q̄ iuuamen ſuffragiorū non cadit directè ſub merito & ſimpliciter, ſed quaſi ſub cōditiōe: & ideò nō ſequitur.

¶Ad ſecūdū dicēdū, q̄ quāuis virt⁹ Chriſti qui cōtinetur ſub ſacro euchariſtię ſit infinita, tamē determinatus eſt effectus ad quē illud ſacrm̄ ordinatur: vnde nō oportet q̄ per vnū altaris ſacrificiū tota pœna eorū qui ſunt in purgatorio expietur: ſicut etiā nec per vnū ſacrificiū q̄ aliquis offert liberaf à tota ſatisfactione debita ꝓ pctīs: vnde & qñq; plures miſſæ in ſatisfactiōe vnius peccati iniūgūtur: credibile tm̄ eſt q̄ per diuinā mīam, ſi aliquid de ſpecialib⁹ ſuffragiis ſuperſit his ꝓ quib⁹ fiūt, vt ſi eis nō indigeāt aliis diſpenſetur, ꝓ quibus nō fiunt, ſi eis indigeāt, vt patet per Dam̄. in ſermone de dormiētibus ſic dicētē: Deus tanq̄ iuſtus cōmetietur impotēti poſsibilitatem tanquā ſuſcipiēs defectū & mutationem negotiabitur, quæ quidē negotiatio attenditur ſi id quod deeſt vni alteri ſuppleat.

QVAESTIO. LXXII.

De oīone reſpectu ſanctorū qui ſunt ī patria.

DEinde conſiderandum eſt de oratione reſpectu ſanctorum qui ſunt in patria. Et circa hoc quærūtur tria. Primò, Vtrum ſancti orationes noſtras cognoſcant. Secundò, Vtrum eos interpellare debeamus ad orandum pro nobis. Tertiò, Vtrum orationes eorum pro nobis fuſæ ſemper exaudiantur.

Vtrum

ARTICVLVS. I.

Vtrum ſancti orationes noſtras cognoſcãt.

Thom. 4. Diſt. 45. q. 3. arti. 1. & ſequentibus.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ ſancti oratiões noſtras nõ cognoſcãt. Iſa. 63. Pater nr̃ es, & Abraham neſciuit nos, & Iſraël ignorauit nos. Glo. Auguſt. dicit q̃ mortui ſancti neſciunt quid agãt viui, etiã eorũ filij. & ſumitur ab Aug. de cura pro mor. agen. vbi hãc authoritatẽ inducit, & ſunt hæc verba Aug. ibidem: Si tanti patriarchæ quid erga populum ab eis procreatũ ageretur ignorauerũt, quomodò mortui viuorum rebus atq; actibus cognoſcendis adiuuandiſq; miſcẽtur? ergo ſancti orationes noſtras cognoſcere non poſſunt. ¶ Præterea. 4. Reg. 22. dicitur ad Ioſiam regem, Idcirco, ſcilicet q̃ fleuiſti coram me colligam te ad patres tuos, vt non videãt oculi tui mala oĩa quæ ſum inductur⁹ in locum iſtum: ſed in hoc nullo modo per mortẽ Ioſiæ ſubuentum fuiſſet, ſi poſt mortem quid genti ſuæ eueniret cognoſceret: ergo ſancti mortui actus noſtros nõ cognoſcunt, & ita non intelligunt noſtras orationes. ¶ Prẽterea. Quanto aliquis eſt in charitate perfectior magis proximo in periculis ſubuenit: ſed ſancti in carne viuentes proximis & maximè ſibi coniunctis in periculis conſulunt, & manifeſtè auxiliantur: cùm ergo poſt mortem ſint multo maioris charitatis, ſi facta noſtra cognoſcerent, multum aut plus ſuis charis ſibi cõiunctis cõſulerent & auxiliarentur in neceſsitatibus, quod facere nõ videntur: ergo non videtur q̃ actus noſtros & orationes noſtras cognoſcant. ¶ Præterea. Sicut ſancti poſt mortẽ vident verbum tantùm & angeli de quibus dicit Mat. 18. Angeli eorum ſemper vident faciem patris mei: ſed angeli verbũ videntes non propter hoc omnia cognoſcunt, cùm à neſcientia minores à ſuperioribus purgentur: vt patet per Dio. in. 6. cap. Cœ. hier. ergo nec ſancti quãuis verbum videant in eo nr̃as orationes cognoſcunt, & alia quæ circa nos aguntur. ¶ Præterea. Solus Deus inſpector eſt cordium: ſed oratio præcipuè in corde conſiſtit: ergo ſolius Dei eſt orationes cognoſcere, nõ ergo ſãcti nr̃as or̃ones cognoſcũt. ¶ Sed cõtrà ſuper illud Iob. 14. Siue nobiles fuerunt filij eius ſiue ignobiles non intelligent: dicit Grego. 12. lib. mor. hoc de animabus ſanctis ſciendũ nõ eſt: quia quæ omnipotentis Dei virtutem vel charitatem vident, nullo modo credẽdum eſt q̃ ſit foris aliquid q̃ ignorent: ergo ipſi orationes noſtras cognoſcunt. ¶ Præterea. In. 2. Dialo. Animæ videti creatorem anguſta eſt oĩs creatura: quantumlibet enim de luce creatoris aſpexerit, breue fit ei quod creatum eſt: ſed hoc maximè impedire videtur q̃ animæ ſanctorum orationes & alia quæ circa nos aguntur cognoſcant, quia à nobis diſtant: cũ ergo diſtãtia non impediat illa, vt ex prædicta authoritate patet, videtur quòd animæ ſanctorum cognoſcãt orationes & ea quæ hic aguntur. ¶ Prætereà. Si ea quæ circa nos aguntur non cognoſcerent, nec pro nobis orarent, quia defectus noſtros ignorarent: ſed hic eſt error Vigilãtij, vt Hiero. dicit in epiſtola contra eum: ergo ſancti ea quæ circa nos aguntur cognoſcunt.

¶ Reſpõdeo dicẽdum, quòd diuina eſſentia eſt efficiens medium cognoſcẽdi omnia, quod patet ex hoc q̃ Deus videndo ſuam eſſentiã oĩa intuetur: nõ tamen ſequitur q̃ quicunq; eſſentiam Dei vident omnia cognoſcant, ſed ſolùm qui eſſentiam comprehendũt: ſicut nec in principio aliquo cognito conſequens eſt omnia cognoſci quæ ex principio conſequuntur, niſi tota virtus principij comprehendatur: vnde cùm animæ ſanctorum diuinã eſſentiam non cõprehendant, non eſt conſequens vt omnia cognoſcant quæ per eſſentiam diuinã cognoſci poſſunt. Vnde etiam de quibuſdam inferiores angeli à ſuperioribus edocẽtur, quãuis eſſentiam diuinam videant. Sed vnuſquiſq; beatus tãtum de aliis rebus neceſſarium eſt vt in eſſentia diuina videat, quantum perfectio ſuæ beatitudinis requirit. Hoc autem ad perfectionem beatitudinis requiritur, vt homo habeat quicquid velit, nec aliquid inordinatè velit: hoc autẽ recta voluntate quilibet vult, vt ea quæ ad ipſum pertinent cognoſcat: vnde cũ nulla rectitudo ſanctis deſit, volũt cognoſcere ea quæ ad nos pertinẽt: & ideò oportet q̃ illa in verbo cognoſcant: hoc autem ad eorum gloriam pertinet q̃ auxilium indigentibus præſtent ad ſalutem, ſic enim Dei cooperatores efficiũtur, quo nihil eſt diuinius, vt ait Dio. 3. c. Cœ. hierar. vnde patet q̃ ſancti habent cognitionem eorũ quę ad hoc requirũtur, & ſic manifeſtum eſt q̃ in verbo cognoſcũt vota & denotiones & orationes hominum qui ad eorum auxilium confugiunt.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd verbũ Aug. intelligendum eſt de cognitione naturali animarum ſeparatarũ, quæ quidẽ cognitio in ſanctis viris non eſt obtenebrata, ſicut eſt in peccatoribus: nõ autem loquitur de cognitione quæ eſt in verbo, quam conſtat Abraham eo tẽpore quo hęc dicta ſunt per Iſaiam non habuiſſet, cũ ante Chriſti paſsionem nullus ad viſionem Dei peruenerit.

¶ Ad ſecundum dicendũ, quòd ſancti licet poſt hanc vitã cognoſcant ea quæ hic geruntur, non

tamen

tamen credendũ eſt q̃ afficiantur doloribus cognitis aduerſitatibus eorum quos in hoc ſæculo dilexerunt, ita enim repleti ſunt gaudio beatitudinis, quòd dolor in eis locum non inuenit. Vnde & ſi cognoſcant ſuorum infortunia poſt mortem, nihilominus dolori eorum conſulitur ſi ante huiuſmodi infortunia de hoc ſæculo ſubtrahantur. Sed fortè animæ non glorificatę dolorem aliquem ſentirent, ſi incõmoda charorũ ſuorum perciperent, & quia anima Ioſiæ nõ ſtatim glorificata fuit à corpore egreſſa: quantum ad hoc ex hac ratione Aug. concludere nititur, quòd animæ mortuorum cognitionẽ non habeant de factis viuentium.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd animæ ſanctorũ habent voluntatem plenariè conformem diuinæ voluntati etiã in volito: & ideò quamuis affectum charitatis ad proximum retineãt, non tamen eis alter auxilium ferunt quàm ſecundum diuinam iuſtitiam vident diſpoſitum, & tamen credendum eſt q̃ multùm proximos iuuãt pro eis apud Deum intercedendo.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis videntes verbum nõ ſit neceſſarium in verbo omnia videre, vident tamen ea quæ ad perfectionẽ beatitudinis pertinent eorum, vt dictum eſt.

¶ Ad quintum dicendum, quòd cogitationes cordium ſolus Deus per ipſum nouit, ſed tamẽ alij cognoſcunt quatenus eis reuelatur vel per viſionem verbi vel quocunq; modo.

ARTICVLVS. II.

Vtrum debeamus ſanctos interpellare ad orandum pro nobis.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd nõ debeamus ſanctos interpellare ad orandum pro nobis. Nullus enim amicos alicuius interpellat ad orandũ pro ſe, niſi quatenus credit apud eos ſe faciliùs gratiam obtinere: ſed Deus eſt in infinitum magis miſericors quolibet ſancto, & ſic voluntas eius faciliùs inclinatur ad nos exaudiendũ quã voluntas alicuius ſancti: ergo videtur ſuperfluũ conſtituere mediatores inter nos & Deum vt ipſi pro nobis intercedant. ¶ Prætereà. Si eos ad orandum pro nobis interpellare debemus, hoc non eſt niſi quia ſcimus eorum orationem Deo eſſe acceptam: ergo ſemper debemus ſuperiores pro nobis interceſſores conſtituere ad Deum, & nunquam minores. ¶ Prætereà. Chriſtus etiam ſecundum q̃ homo dicitur ſanctus ſanctorũ, & eum ſecundum quòd homo orare competit: ſed nunquam Chriſtum ad orãdum pro nobis interpellamus: ergo nec alios ſanctos interpellare debemus. ¶ Prætereà. Quicunq; rogatus ab aliquo vt pro eo intercedat preces ipſius ei repræſentat apud quem pro eo intercedit: ſed ſuperfluum eſt ei repræſentare aliquid, cui omnia ſunt præſentia: ergo ſuperfluum eſt quòd ſanctos interceſſores conſtituamus pro nobis ad Deum. ¶ Prætereà. Illud eſt ſuperfluũ quòd fit propter aliquid quod ſine eo fieret vel non fieret: ſed ſimiliter ſancti orarẽt pro nobis, vel non orarent, ſiue nos oremus eos ſiue non oremus: quia ſi ſumus digni, vt pro nobis orẽt, etiam nobis eos non orantibus pro nobis orarent: ſi autem ſumus indigni etiam ſi petamus pro nobis non orant: ergo interpellare eos ad orãdum pro nobis videtur omninò ſuperfluũ.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur Iob. 5. Voca ſi eſt qui tibi reſpondeat, & ad aliquem ſanctorũ cõuertere. Vocare autem noſtrum eſt (vt Gregorius dicit ibidem) humili Deum prece depoſcere: ergo cùm volumus Deum orare debemus ad ſanctos conuerti, vt pro nobis Deum orent. ¶ Prætereà. Sancti qui ſunt in patria magis ſunt accepti Deo quàm in ſtatu viæ: ſed ſanctos qui ſunt in via cõſtituere debemus inteceſſores pro nobis ad Deum exemplo Apoſtoli qui dicebat Romano. 15. Obſecro vos fratres per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum & per charitatem Spiritus ſancti, vt adiuuetis me in orationibus veſtris pro me ad Dominum: ergo nos multos fortiùs petere debemus à ſanctis qui ſunt in patria vt nos iuuẽt orationibus ſuis ad Deum. ¶ Prętereà. Ad hoc eſt communis conſuetudo eccleſiæ quæ in litanijs ſanctorum orationem petit.

¶ Reſpõdeo dicendũ, q̃ iſte ordo eſt diuinitùs inſtitutus in rebus ſecundũ Dionyſium vt per media vltima reducantur in Deum: vnde cùm ſancti qui ſunt in patria ſint Deo propinquiſſimi, hoc diuinæ legis ordo requirit vt nos qui manentes in corpore peregrinamur à Domino, in eum per ſanctos medios reducamur, qd̃ quidem contingit dum per eos diuina bonitas in nos ſuum effectum infundit: & quia reditus noſter in Deum reſpondere debet proceſſui bonitatum ipſius ad nos, ſicut mediantibus ſanctorum ſuffragijs Dei beneficia in nos deueniunt, ita oportet nos in Deum reduci, vt iteratò beneficia eius ſumamus mediãtibus ſanctis: & inde eſt quòd eos interceſſores pro nobis ad Deum conſtituimus, & quaſi mediatores, dum ab eis petimus q̃ pro nobis orent.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ ſicut non eſt propter defectum diuinæ potentię quòd medianti bus ſecundis cauſis agentibus operatur, ſed eſt ad complementum ordinis vniuerſi, & vt eius bonitas multipliciùs diffundatur in res, dum res ab eo non ſolùm ſuſcipiunt bonitates propinquas, ſed inſuper q̃ aliis cauſa bonitatis exiſtant

ſtant: ita etiam non eſt propter defectum miſericordiæ ipſius q̃ oporteat eius clementiam per orationes ſanctorũ pulſare, ſed eſt ad hoc, vt ordo prædictus ſeruetur in rebus.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd quãuis ſancti ſuperiores ſint magis Deo accepti quã inferiores, vtile tamen eſt etiam minores ſanctos interdum orare: & hoc propter. 5. rationes. Primò, ex hoc q̃ quandoq; aliquis habet maiorem deuotionẽ ad minorẽ ſanctũ quã ad ſanctũ maiorẽ, ex deuotione autem maximè dependet orationis effectus. Secundò autem propter faſtidium tollendum, quia aſsiduitas vnius rei faſtidium parit, per hoc autem q̃ diuerſos ſanctos oram⁹ quaſi in ſingulis nouus feruor deuotionis excitatur. Tertiò, quia quibuſdam ſanctis datũ eſt in aliquibus ſpecialibus cauſis pręcipuè patrocinari, ſicut Antonio ad ignem infernalem. Quartò, vt omnibus honor debitus exhibeatur à nobis. Quintò, quia plurium orationibus quandoq; impetratur quod vnius oratione nõ impetratur.

¶Ad tertiũ dicẽdũ, q̃ oratio eſt act⁹ quidã: act⁹ autem ſunt particulariũ ſuppoſitorum: & ideò ſi diceremus, Chriſte ora pro nobis, niſi aliquid adderemus, videretur hoc ad perſonam Chriſti referri: & ita videretur eſſe conſonum illi errori Neſtorij, qui diſtinxit in Chriſto perſonã filij hoĩs à perſona filij Dei: Vel errori Arrij qui poſuit perſonã filij minorẽ patre. Vnde ad hos errores euitandos eccleſia non dicit Chriſte ora p̃ nobis, ſed Chr̃e audi nos, vel miſerere nobis.

¶Ad quartum dicendũ, q̃ ſicut infrà dicitur nõ dicuntur ſancti preces noſtras Deo repæſentare quaſi ei incognita manifeſtent, ſed quia eas exaudiri à Deo petunt, vel diuinam conſulunt veritatem de eis, quid ſcilicet ſecũdum eius prouidentiam fieri debeat.

¶Ad quintum dicẽdum, q̃ ex hoc ipſo aliquis efficitur dignus vt ſanctus aliquis pro eo oret, q̃ ad ipſum in ſua neceſsitate cũ pura deuotione recurrit, & ita nõ eſt ſuperfluum quod ſanctos oremus.

ARTICVLVS. III.

Vtrum orationes ſanctorum ad Deum pro nobis effuſæ ſemper exaudiantur.

Ad tertium ſic procedit. Videtur quòd orationes ſanctorũ pro nobis ad Deum fuſæ non ſemper exaudiantur: ſi enim exaudirentur maximè exaudirentur ſancti de his quæ ad eos pertinent, ſed de his non exaudiuntur. Vnde dicitur Apocaly. 6. quòd martyribus petentibus vindictam de his quæ ſunt ſuper terram dictũ eſt, vt requieſcerent modicum tempus adhuc donec impleretur numerus fratrum ſuorũ: ergo multo minùs exaudiũtur de his quæ ad alios pertinent. ¶Præterea. Hiere. 15. dicitur, ſi ſteterit Moyſes & Samuel coram me non eſt anima mea ad populum iſtum: ergo ſancti non ſemper exaudiuntur, cùm pro nobis orant ad Deũ. ¶Præterea. Sancti in patria æquales angelis Dei dicuntur, vt patet Mat. 22. ſed angeli nõ ſemper exaudiũtur in ſuis orationibus, quod patet ex hoc q̃d habetur Dañ. 10. vbi dicitur: ego veni propter ſermones tuos, princeps autem regni Perſarum reſtitit mihi. 21. diebus. Nõ autem venerat in adiutorium Dañ. angelus qui loquebatur niſi à Deo liberationẽ petẽdo, & tamen eſt impedita orationis eius impletio: ergo nec etiam alij ſancti pro nobis orantes apud Deũ ſemper exaudiuntur. ¶Præterea. Quicunq; oratione impetrat aliquid quodammodò meretur illud: ſed ſancti qui ſunt in patria nõ ſunt in ſtatu merendi: ergo nõ poſſunt ſuis orationibus aliquid impetrare nobis apud Deũ. ¶Præterea. Sancti per omnia conformant voluntatem ſuã voluntati Dei: ergo nolunt niſi q̃ ſciunt Deum velle: ſed hoc quod vult fieri etiam eis non orãtibus: ergo eorũ orationes nõ ſunt efficaces ad aliquid impetrãdum. ¶Præterea. Orationes totius cœleſtis curiæ ſi aliquid impetrare poſſunt ſunt efficaciores quã omnia pręſentis eccl̃ię ſuffragia: ſed multiplicatis præſentis eccl̃ię ſuffragijs factis pro aliquo in purgatorio exiſtẽte totaliter abſolueretur à pœna: cùm ergo ſancti qui ſunt in patria eadẽ oratione orẽt pro illis qui ſunt in purgatorio, ſicut & pro nobis: ſi nobis aliquid impetrant, illos qui ſunt in purgatorio totaliter orationes eorum à pœna abſoluerent, quod falſum eſt, quia ſic ſuffragia Eccleſiæ pro defunctis facta ſuperflua eſſent.

¶Sed contrà eſt quod habetur. 2. Macchabæorum vlti. Hic eſt qui multũ orat pro populo & pro vniuerſa ſancta ciuitate Hieremias, p̃pheta Dei: & quòd eius oratio ſit exaudita, patet per hoc quod ſequitur, q̃ extendit Hieremias dexteram, & dedit Iudæ gladium dicẽs: Accipe ſanctũ gladiũ munus à Deo &c. ¶Præterea. Hiero. in epiſtola contra Vigilãtium: Dicis in libello tuo q̃ dũ viuimus mutuò pro nobis orare poſſum⁹. & hoc poſtea improbat dicẽs ſic: Si Ap̃li & martyres adhuc in corpore cõſtituti poſſunt orare pro cęteris quãdo pro ſe adhuc debẽt eſſe ſoliciti, quanto magis poſt coronas, victorias, & triumphos? ¶Præterea. Ad hoc eſt conſuetudo Eccleſiæ quæ frequenter petit vt ſanctorum orationibus adiuuetur.

¶Reſpondeo dicendum, quòd ſancti dicuntur dupliciter orare pro nobis. Vno modo oratione expreſſa dum votis ſuis aures diuinæ clemen-

tiæ

tiæ pro nobis pulſant. Alio modo quaſi oratione interpretatiua. ſ. per eorum merita quæ in conſpectu eius exiſtentia non ſolùm eis cedunt ad gloriam ſed ſunt nobis etiã ſuffragia & orationes quædam, ſicut etiam ſanguis Chriſti pro nobis dicitur veniam petere. Vtroq; autem modo ſanctorum orationes ſunt, quantũ eſt in eis, efficaces ad impetrandum quod petunt: ſed ex parte noſtra poteſt eſſe defectus q̃ non conſequemur fructum orationum ipſorum, ſecundũ q̃ pro nobis orare dicũtur ex hoc quòd merita eorũ nobis proficiunt: ſed ſecundũ quòd orant pro nobis votis ſuis aliquid nobis poſtulando, ſemper exaudiuntur: quia non volũt, niſi quod vult, niſi loquamur de voluntate antecedente, ſecundum quam vult omnes homines ſaluos fieri, quæ non ſemper impletur. Vnde nec eſt mirum ſi quod ſancti volunt per hunc modum voluntatis interdum non impletur.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd illa oratio martyrum nõ eſt aliud quã eorum deſiderium de obtinenda ſtola corporis & ſocietate ſanctorum qui ſaluandi ſunt, & conſenſu quo conſentiũt diuinæ iuſtitiæ puniẽti malos: vnde Apoc. 6. ſuper illud, Vſq; quò Domine &c. dicit glo. deſiderant gaudium maius & conſortium ſanctorum & iuſtitiæ Dei conſentiunt.

¶Ad ſecũdum dicendũ, quod Dominus loquitur ibi de Moyſẽ & Samuele ſecundum ſtatum quo fuerunt in hac vita. Ipſi enim leguntur pro populo orantes iræ Dei reſtitiſſe, vt interlinearis dicit: & tamen ſi in illo tẽpore vt fuiſſent nõ potuiſſent orationibus Deũ placare ad populum propter populi illius malitiam, & hic eſt illius literæ intellectus.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd iſta pugna bonorum angelorum non intelligitur ex hoc quòd apud Deum cõtrarias orationes funderent, ſed quia cõtraria merita ex diuerſis partibus ad diuinum examen referebant, diuinam ſentẽtiam expectãtes, & hoc eſt quod Gregori⁹. 17. mora. exponens prædicta verba Dañ. dicit: Sublimes ſpiritus gentibus principãtes nequaquã pro iniuſtè agentibus decertãt, ſi eorum facta rectè iudicantes examinant: cunq; vniuſcuiuſq; gentis vel culpa vel iuſtitia ad ſupernæ curiæ ſoliũ ducitur, eiuſdem gentis præpoſitus vel obtinuiſſe in certamine, vel nõ obtinuiſſe perhibetur: quorum tamen omniũ vna victoria eſt ſuper ſe opificis volũtas ſumma, quã dum ſemper aſpiciũt, quod obtinere non valent nequaquã volũt nec petunt: ex quo etiam patet quòd orationes eorum ſemper exaudiuntur.

¶Ad quartum dicendũ, quòd licet ſancti non ſint in ſtatu merẽdi ſibi poſtquã ſunt in patria, ſunt tamen in ſtatu merẽdi alijs: vel potiùs ex merito præcedenti alios iuuãdi: hoc enim apud Deum viuentes meruerunt, vt orationes eorum exaudirentur poſt mortem. Vel dicendũ quòd oratio ex alio meretur & ex alio impetrat. Meritum enim conſiſtit in quadam adæquatione actus ad finem propter quẽ eſt qui ei quaſi merces redditur: ſed oratiõis impetratio innititur liberalitati eius qui rogatur, quod tamen ipſe nõ meruit, & ita quãuis ſancti non ſint in ſtatu merendi, tamen non ſequitur quòd non ſint in ſtatu impetrandi.

¶Ad quintum dicẽdum, quòd ſicut ex authoritate Greg. inducta patet, ſancti vel angeli nolũt niſi q̃ in diuina voluntate conſpiciunt, & etiam nihil aliud petunt, nec tamen oratio eorum eſt infructuoſa: quia etiam ſicut dicit Auguſtinus in libro de prædeſtinatione ſanctorum, orationes ſanctorum in prædeſtinatis proſunt: quia fortè præordinatum eſt vt intercedentium orationibus ſaluentur: & ita etiã Deus vult, vt orationibus ſanctorum impleatur illud quod ſancti vident eum velle.

¶Ad ſextum dicẽdum, quòd ſuffragia eccleſiæ pro defunctis ſunt quaſi quędam ſatisfactiones viuentium vice mortuorum, & ſecundum hoc mortuos à pœna abſoluunt quam non ſoluerunt. Sed ſancti qui ſunt in patria non ſunt in ſtatu ſatisfaciendi: & ideò non eſt ſimile de eorum orationibus & eccleſiæ ſuffragijs.

QVAESTIO. LXXIII.

De ſignis quæ iudicium præcedent.

DEinde conſiderandum eſt de ſignis quæ iudicium præcedent. Circa quod quærũtur tria. Primò, Vtrum aduentum Domini ad iudicium aliqua ſigna præcedent. Secundò, Vtrum ſecũdum veritatem ſol & luna obſcurari tunc debeant. Tertiò, Vtrum virtutes cœlorum Domino veniente moueantur.

ARTICVLVS. I.

Vtrum aliqua ſigna præcedent aduẽtum Domini ad iudicium.

Thom. 4. Diſt. 48. q. 1. art. 4. q. 1. & ſequen.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ aduentum Domini ad iudicium non præcedent aliqua ſigna. Quia. 1. Theſſa. 5. cùm dixerint pax & ſecuritas, repentinus eis ſuperueniet interitus: ſed non eſſet pax & ſecuritas ſi homines per ſigna præcedentia terrerentur: ergo ſigna non præcedent illum aduentum.

¶Prætereà,

¶Prætereà. Signa ad manifeſtationem alicuius requiruntur: ſed aduentus eius debet eſſe occultus: vnde &.1. Theſſa.5. dies Domini ſicut fur ita in nocte veniet: ergo ſigna non debent ipſum præcedere. ¶Prętereà. Tempus primi aduentus fuit præcognitum à prophetis quod non eſt de ſecundo aduentu: ſed primum aduentum Chriſti nõ præceſſerunt aliqua huiuſmodi: ergo nec ſecundum præcedent.

¶Sed contrà eſt q̃ dicitur Luc.21. Erũt ſigna in ſole & luna & ſtellis. ¶Prætereà. Hiero. ponit.15 ſigna præcedentia iudiciũ dicens: q̃ primo die maria omnia exaltabũtur.15. cubitis ſuper mõtes. Secundò, omnia æquora proſternentur in profundum q̃ vix videri poterunt. Tertiò, redigẽtur in ſtatum antiquum. Quartò, belluæ oẽs & alia quæ mouentur in aquis congregabũtur & leuabunt capita ſuper pelagus more contentionis inuicem mugientes. Quintò, omnia volatilia cœli congregabuntur in campis inuicem plorantes, non guſtantes aliquid nec bibentes. Sextò, flumina ignea ſurgent contra firmamentum ab occaſu ſolis vſq; ad ortum corruentia. Septimò omnia ſydera errãtia & fixa ex ſe ſpargẽt igneas comas ſicut cometæ. Octauò, erit magnus terręmotus, vt omnia animalia proſternãtur. Nonò, oẽs plantæ ſanguineum dabunt rorem. Decimò, omnes lapides parui & magni diuidentur in quatuor partes, vnaquaq; aliã colli dente. Vndecimò, oẽs colles & montes & ædificia in puluerem redigẽtur. Duodecimò, omnia iumenta venient ad campos de ſyluis & montibus rugientia & nihil guſtantia. Decimotertiò, oĩa ſepulchra ab ortu ſolis vſq; ad occaſum ſolis patebunt cadaueribus ad reſurgendũ. Decimoquartò, oẽs homines de habitaculis recedẽt, non intelligentes neq; loquentes neq; diſcernẽtes. Decimoquintò, omnes morientur & reſurgent cum mortuis longè antè defunctis.

¶Reſpondeo dicẽdum, quòd Chriſtus ad iudicandũ veniens in forma glorioſa apparebit propter authoritatẽ quæ iudici debetur. Ad dignitatem autẽ iudiciariæ poteſtatis pertinet habere aliqua indicia quæ ad reuerentiam & ſubiectionem inducant: & ideò aduentum Chriſti ad iudicium venientis multa ſigna præcedent, vt corda hominũ in ſubiectionem venturi iudicis adducantur, & ad iudicium præparẽtur huiuſmodi ſignis præmoniti, quæ autẽ ſint iſta ſigna de facili ſciri, non poteſt. Signa enim quæ in euangelijs leguntur, vt Auguſt. dicit ad Eſutium de fine mundi, non ſolùm pertinent ad aduentum Chriſti ad iudicium, ſed etiã ad tempus deſtructionis Hieruſalem: & ad aduentum quo Chriſtus continuè eccleſiã ſuam viſitat, ita quod fortè ſi diligenter aduertatur, nullum eorum inuenitur ad futurum aduentum pertinere, vt ipſe dicit: quia ſigna quæ in euangelijs tanguntur, ſicut pugnæ & terrores & huiuſmodi, à principio humani generis fuerunt, niſi fortè dicatur quòd tunc temporis magis inualeſcent, ſed ſecundum quam menſuram creſcentia vicinum aduentum denuntient incertum eſt. Signa verò quæ Hierony. ponit non aſſerit, ſed in annalibus Hebræorũ ſe ea ſcripta reperiſſe dicit, quæ etiam valde parum veriſimilitudinis habent.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd ſecundum Auguſtinum in libro, Ad Eſutium, quòd circa finem mũdi erit perſecutio malorũ contra bonos: vnde ſimul aliqui timebunt, ſcilicet boni, & alij ſecuri erunt, ſcilicet mali: quod autem dicitur cùm dixerint pax & ſecuritas &c. ad malos referendum eſt, qui ſigna futura iudicij paruipẽdent, ad bonos verò pertinet quod dicitur Luc.12. Areſcentibus hominibus &c. Vel poteſt dici quòd omnia illa quæ circa iudicium erunt infra tempus iudicij computantur, vt ſic Dies iudicij omnia illa contineat. Vnde quamuis ex ſignis apparẽtibus circa diem iudicij homines terreãtur, antè tamẽ quã ſigna illa apparere incipiant, in pace & ſecuritate impij ſe eſſe credent poſt mortem Antichriſti, non ſtatim iudicantes mundum conſummari, vt priùs exiſtimabant.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd dies Domini dicitur ſicut fur venire, quia ignoratur determinatum tempus quod per ſigna illa cognoſci nõ poterit, quãuis etiam ſub die iudicij comprehendi poſsint oĩa illa manifeſtiſsima quæ immediatè præcedent, vt dictum eſt.

¶Ad tertium dicendum, quòd in primo aduentu Chriſtus venit occultus, quãuis determinatum tempus eſſet priùs cognitum à prophetis: & ideò non oportebat huiuſmodi ſigna in primo aduentu apparere, ſicut apparebunt in ſecũdo aduẽtu, in quo manifeſtus veniet, quamuis determinatum tempus ſit occultum.

ARTICVLVS. II.

Vtrũ ſol & luna obſcurabuntur circa iudiciũ.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ circa iudicium ſecundum rei veritatem ſol & luna obſcurẽtur. Quia vt dicit Rabanus ſuper Matth. Nihil prohibet intelligere tunc temporis veraciter ſolem & lunam, cum ſyderibus cęteris ſuo lumine priuari, quomodò de ſole conſtat factum eſſe tempore dominicæ paſsionis. ¶Prętereà. Lux corporum cœleſtium ad generationem inferiorum corporum ordinatur, quia per eã influunt in hæc inferiora: & non ſolùm per motum, ſed per lumẽ, vt dicit Auer. in libro de ſubſtantia orbis, ſed tunc generatio ceſſabit: ergo nec lux in cœleſti-

bus

bus corporibus remanebit. ¶Prætereà. Inferiora corpora purgabuntur vt quibuſdam videtur à qualitatibus quibus agunt: corpus autem cœleſte nõ ſolùm agit per motum, ſed per lumen, vt dictum eſt: ergo ſicut motus cœli ceſſabit, ita & lumen corporum cœleſtium.

¶Sed contrà eſt, quòd ſecundũ Aſtrologos ſol & luna ſimul eclipſim pati non poſſunt: ſed illa obſcuratio ſolis & lunę ſimul eſſe dicitur Domino ad iudicium veniente: ergo nõ erit obſcuratio ſecundum rei veritatem per modum eclipſis naturalis. ¶ Prætereà. Non congruit idem eſſe cauſam defectus alicuius rei & augmenti: ſed veniente Domino lux luminarium augẽda erit: vnde Iſa. 30. Erit lux lunæ ſicut lux ſolis, & lux ſolis ſeptempliciter: ergo non eſt conueniẽs ꝙ veniẽte Domino lux illorum corporũ ceſſet.

¶Reſpondeo dicendum, quòd ſi loquamur de ſole & luna quantum ad ipſum momentum aduentus Chriſti, ſic non eſt credibile ꝙ obſcurentur ſui luminis priuatione: quia totus mundus innouabitur Chriſto veniente & ſanctis reſurgentibus, vt dictum eſt. Si autem loquamur de eis ſecũdum tempus propinquuũ ante iudiciũ, ſic eſſe poterit ꝙ ſol & luna & alia cœli luminaria ſui luminis priuatione obſcurabuntur, vel diuerſis temporibus, vel ſimul diuina virtute faciente ad hominum terrorem.

¶Ad primũ ergo dicendum, quòd Rabanus loquitur quantum ad tempus iudiciũ præcedẽs.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd lux eſt in corporibus cœleſtibus non ſolùm ad cauſandum generationem in iſtis inferioribus, ſed etiam ad eorum perfectionem & decorem: vnde nõ oportet quòd ceſſante generatione lux corporũ cœleſtium ceſſet, ſed magis augeatur.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd non videtur eſſe probabile quòd qualitates elementares ab elementis remoueantur, quamuis quidam hoc poſuerint: ſi tamen remouerentur non eſt ſimile de eis & de luce, eò quòd qualitates elementares habent adinuicem contrarietatem, vnde agunt corrumpendo. Lux autem non eſt principium actionis per viam contrarietatis, ſed per viam principij regulantis contraria & ad concordiam reducentis, nec eſt ſimile de motu corporum cœleſtium. Motus enim eſt actus imperfecti, vnde & tolli debet quando tolletur imperfectio, quod de luce non poteſt dici.

ARTICVLVS. III.

Vtrum virtutes cœlorum Domino veniẽte commoueantur.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd virtutes cœlorum Domino veniente non commoueantur. Virtutes enim cœlorum dici non poſſunt niſi angeli beati: ſed immutabilitas eſt de ratione beatitudinis: ergo moueri nõ poterunt. ¶Prætereà. Admirationis cauſa eſt ignorantia, vt patet in. 1. Metaphyſicę. ſed ſicut ab angelis lõgè abeſt timor, ita & ignorantia: quia vt dicit Gregorius, Quid eſt quod non vident, qui videntem omnia vident: ergo non poterunt per admirationem moueri, vt in litera dicitur. ¶Prætereà. Omnes angeli diuino iudicio aſtabunt: vnde Apoc. 6. dicitur: Omnes angeli ſtabũt in circuitu throni: ſed virtutes nominant vnum ſpecialem ordinem in angelis: ergo nõ potiùs de eis dici potuit nec debuit quòd moueantur quàm de alijs angelis.

¶Sed cõtrà eſt quod dicitur Iob. 16. Columnæ cœli pauent aduentum eius: ſed columnæ cœli non poſſunt intelligi niſi virtutes cœlorum: ergo virtutes cœlorũ cõmouebuntur. ¶Prætereà. Matth. 24. dicitur: Stellæ cadent de cœlo, & virtutes cœlorum commouebuntur.

¶Reſpondeo dicendũ, quòd virtutes in angelis dicuntur dupliciter, vt patet per Diony. 11. cap. Cœl. hierar. quandoq; enim nomen virtutum vni ordini appropriatur, qui ſecundum ipſum eſt medius mediæ hierarchiæ: ſecundum verò Grego. eſt ſupremus infimæ hierarchiæ. Alio modo accipitur pro omnibus cœleſtibus ſpiritibus, & vtroq; modo poteſt accipi in propoſito. In litera enim exponitur prout accipitur ſecundo modo pro omnibus angelis, & tunc dicũtur moueri propter admirationem nouitatis quæ in mundo erit, ſicut in litera dicitur. Poteſt etiam exponi prout virtutes eſt proprium nomen ordinis, & tunc ordo ille dicitur moueri præ alijs ratione effectus: quia illi ordini ſecundum Greg. attribuitur miracula facere quæ maximè circa illud tempus fient: vel quia ordo ille cùm ſit de media hierarchia ſecundũ Diony. nõ habet potẽtiam limitatam, vnde oportet quòd eius miniſteriũ ſit circa cauſas vtiles. Vnde proprium officium virtutum eſſe videtur corpora cœleſtia mouere, quę ſunt cauſa eorum quæ in natura inferiori agũtur, & hoc etiam ipſum nomen ſonat: quia virtutes cœlorum dicũtur. Tũc ergo mouebũtur, quia ab effectu ſuo ceſſabũt, vlteriùs corpora cœleſtia non mouentes: ſicut nec angeli qui ſunt ad cuſtodiam hominũ deputati, vlteriùs cuſtodiæ officio vacabunt.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd mutatio illa non variat aliquid quod ad eorum ſtatum pertineat, ſed refertur vel ad effectũ eorum qui immutari poſſunt ſine eorum mutatione, vel ad nouam rerum conſiderationem quam priùs ſecundum ſpecies concreatas videre non poterãt: hanc autem viciſsitudinem cogitationum ab eis beatitudo non tollit. Vnde dicit Auguſtin⁹

quòd Deus mouet creaturã ſpũalẽ per tẽpora.
¶Ad ſecundũ dicendum, quòd admiratio ſolet eſſe de his quę noſtrã cõditionem exceduntvel facultatem:& ſecundum hoc virtutes cœlorum admirabuntur diuinam virtutem talia facientẽ, inquantum ab eius imitatione & comprẽhenſione deficiunt,per quem modum dixit Agnes quòd eius pulchritudinem ſol & luna mirãtur: & ſic non ponitur in angelo ignorantia,ſed tollitur Dei compræhenſio.
¶Ad tertium patet reſponſio ex dictis.

QVAESTIO. LXXIIII.

De igne vltimæ conflagrationis.

DEinde conſiderãdum eſt de igne vltimæ conflagrationis mundi. Circa quod quæruntur nouẽ. Primò, vtrum aliqua mundi purgatio ſit futura. Secundò, vtrum per ignem ſit futura. Tertiò, vtrum ille ignis ſit eiuſdem ſpeciei cum igne elementari. Quartò, vtrum ille ſit cœlos ſuperiores purgaturus. Quintò, vtrũ ille ignis ſit alia elementa conſumpturus. Sextò, vtrũ omnia elementa ſit purgaturus. Septimò, vtrum ille ignis præcedat iudicium vel ſequatur. Octauo, vtrum per illum ignem conſumendi ſint homines. Nonò, vtrum per eum inuoluendi ſint reprobi.

ARTICVLVS. I.

Vtrum mundi purgatio ſit futura.

Thom.4.Diſt.47.q.2.art.1.& ſequen.

AD PRIMVM ſic ꝓceditur. Videt quòd nulla mundi purgatio ſit futura. Nõ enim purgatione indiget niſi ꝙ eſt immũdum: ſed creaturæ Dei non ſunt immundæ: vnde dicitur Act.10. qd' Deus mũdauit vel creauit tu nè commune dixeris:id eſt non immũdum: ergo creaturæ mundi non purgabuntur. ¶Præterea.Purgatio ſecũdum diuinam iuſtitiam ordinatur ad auferendum immũditiã culpæ, ſicut patet de purgatione poſt mortem:ſed in elemẽtis huius mũdi nulla poteſt eſſe culpę infectio: ergo videtur quòd purgatione non indigeant. ¶Præterea. Vnumquodq; dicitur purgari quãdo ſeparatur quod eſt extraneum ab ipſo inducens in eo ignobilitatem, ſeparatio enim eius quod nobilitatem inducit non dicitur purgatio,ſed magis diminutio: ſed hoc ad perfectionem & nobilitatem elemẽtorum pertinet,quòd aliquid extraneæ naturæ eſt eis mixtum, quia forma corporis mixti eſt nobilior quàm forma ſimplicis:ergo videtur quòd elemẽta huius mũdi nullo modo conuenienter poſsint purgari. ¶Sed contrà,omnis innouatio fit per aliquam purgationem,ſed elemẽta innouabuntur:vnde Apoc.21. dicitur: Vidi cœlum nouum & terram nouam. Primum enim cœlum & prima terra abijt:ergo elementa purgabuntur. ¶Prętereà.1. Ad Corint.7.ſuper illud,Præterit figura huius mundi. dicit Gloſſa,Pulchritudo huius mundi mundanorum ignium conflagratione peribit, & ſic idem quod priùs.
¶Reſpondeo dicẽdum,ꝙ quia mũdus propter hominẽ aliquo modo factus eſt,oportet ꝙ quãdo homo per corpus glorificabitur,etiam alia mundi corpora ad meliorem ſtatum mutẽtur, vt ſit locus conuenientior & aſpectus delectabilior. Ad hoc autem ꝙ homo gloriam corporis cõſequatur,opottet priùs remoueri ea quæ gloriæ opponũtur,quæ ſunt duo,ſcilicet corruptio & infectio culpæ:quia vt dicitur.1.Corin.15.Corruptio incorruptelam non poſsidebit,& à ciuitate gloriæ omnes immundi foris erunt: Apoc. vlti.Et ſimiliter etiam oportet elementa mundi purgari à contrarijs diſpoſitionibus antè quàm in nouitate gloriæ adducantur, proportionaliter ei quod de homine dictum eſt:quamuis autem res corporalis ſubiectum infectionis culpæ propriè eſſe nõ poſsit, tamen ex culpa quædã incongruitas in rebus corruptis relinquitur ad hoc ꝙ ſpiritualibus ditẽtur: & inde videmus ꝙ loca in quibus aliqua crimina ſunt cõmiſſa non reputantur idonea ad aliqua ſacra exercẽda in eis niſi purgatione quadã præmiſſa:& ſecundũ hoc ex peccatis hominũ quãdam inidoneitatẽ ad gloriæ ſuſceptionem pars mũdi recipit, quæ in vſum noſtrũ cedit,vnde quantũ ad hoc mundatione indiget. Similiter etiam circa mediũ locum propter elementorũ contractũ multę ſunt corruptiones,& generationes,& alteratiões elementorũ quæ puritati eorum derogãt: & ideò ab his oportet elementa purgari ad hoc ꝙ decẽter ſuſcipiant nouitatem gloriæ.
¶Ad primum ergo dicendũ, ꝙ cũ dicitur omis creatura Dei eſſe mũda,hoc eſt intelligendum, quia nõ habet in ſubſtãtia ſua alicuius malitiæ cõmixtionẽ,ſicut ponebãt Manichęi dicẽtes,& malũ & bonũ eſſe duas ſubſtantias alicubi diuiſas & alicubi cõmixtas,nõ aũt remouetur quin aliq̃ creatura habeat permixtionẽ naturæ extraneę,quę etiã in ſe natura bona eſt,ſed perfectioni hmõi creaturę repugnat.Similiter nõ remouet ex hoc quin malũ alicui creaturæ accidat quãuis nõ ſit ꝑmixtũ ei q̃ſi pars ſubſtãtię ipſi⁹.
¶Ad ſecundũ dicendũ,quòd quamuis elemẽta

corporea

corporea ſubiectum culpæ eſſe non poſsint,tamen ex culpa commiſſa in eis aliquam ineptitudinem conſequuntur ad perfectionem gloriæ ſuſcipiendam.

¶Ad tertium dicendum,quòd forma mixti & forma elementi poſſunt dupliciter conſiderari: aut quantum ad perfectionem ſpeciei,& ſic corpus mixtum eſt nobilius:aut quantum ad perpetuitatem durationis,& ſic corpus ſimplex nobilius eſt,quia nõ habet in ſeipſo vnde corrũpatur niſi eius corruptio fiat ab aliquo exteriori. Corpus autem mixtum in ſeipſo habet cauſam corruptionis ſuæ.ſ.compoſitionem contrariorum:& ideò corpus ſimplex & ſi ſit corruptibile ſecũdum partem,eſt tamen incorruptibile ſecundũ totum,quod de mixto dici nõ poteſt:& quia incorruptio eſt de perfectione gloriæ,perfectio corporis ſimplicis magis conuenit perfectioni gloriæ quã perfectio corporis mixti, niſi etiam corpus mixtum in ſe habeat aliquod incorruptionis prĩcipium ſicut humanum, cuius forma eſt incorruptibilis.Nihilominus tamen quamuis aliquo modo corpus mixtũ ſit nobilius quã ſimplex nobilius tamẽ eſſe habet corpus ſimplex,ſecundũ ſe exiſtẽs quàm exiſtẽs in mixto : quia in mixto ſunt corpora ſimplicia quodammodò in potentia,in ſeipſis autem exiſtentia ſunt in vltima ſui perfectione.

ARTICVLVS. II.

Vtrum mundi purgatio ſit futura per ignem.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd hæc purgatio non ſit futura per ignem.Ignis enim cũ ſit pars mundi purgatione indiget ſicut aliæ partes:ſed non debet eſſe idem purgans & purgatum:ergo videtur q̃ ignis nõ purgabitur. ¶Præterea. Sicut ignis habet virtutem purgatiuã ita & aqua : cũ ergo omnia non ſint purgabilia per ignem, ſed quædam neceſſe ſit aqua purgari,ſicut etiã vetus lex diſtinguit,videtur q̃ ignis nõ purget ad min⁹ vniuerſaliter. ¶Præterea.Purgatio ad hoc videtur pertinere vt partes mũdi ſegregatæ puriores reddãtur:ſed ſegregatio partiũ mũdi adinuicẽ in mundi initio ſola virtute diuina facta eſt,quia ex hac opus diſtinctionis determinat: vnde & Anaxagoras ſegregationem poſuit per actum intellectus mouẽtis omnia:ergo videtur quòd in fine mundi purgatio fiat immediatè à Deo & non per ignem.

¶Sed cõtrà eſt quod in pſalmo dicitur:Ignis in conſpectu eius ardebit & in circuitu eius tempeſtas valida.& poſtea ſequitur de iudicio,Aduocabit cœlũ deſurſum,& terrã diſcernere populũ ſuũ:ergo videtur q̃ vltima purgatio mũdi ſit futura per ignẽ. ¶Præterea.2.Pe.vlti.dicitur: Cœli ardentes ſoluẽtur & elementa ignis ardore tabeſcent:ergo illa purgatio per ignem fiet.

¶Reſpondeo dicendum,quòd illa mundi purgatio remouebit à mũdo infectionem ex culpa relictã & impuritatẽ cõmixtionis,& erit diſpoſitio ad glorię perfectionem: & ideò quãtum ad hæc tria,cõuenientiſsimè fiet per ignem purgatio.Primò quia ignis cũ ſit nobiliſsimũ elementorum,habet naturales proprietates ſimiliores proprietatib⁹ gloriæ,vt maximè patet de luce. Secũdò,quia ignis non ita recipit cõmixtionẽ extranei propter efficaciã virtutis actiuæ ſicut alia elemẽta. Tertiò,quia ſphæra ignis eſt remota à noſtra habitatione,nec ita cõmunis eſt nobis vſus ignis ſicut terræ,aquæ & aẽris,vnde nõ ita inficitur:& præter hoc habet magnam efficaciam ad purgandũ & ad diuidendũ ſubtiliãdo.

¶Ad primum ergo dicendũ, quòd ignis nõ venit in vſum noſtrum prout eſt in materia propria,ſicut enim remotus eſt à nobis,ſed ſolùm prout eſt in materia aliena:& ideò quantum ad hoc poterit purgare mundum per ignem in ſua puritate exiſtentem:quantũ verò ad hoc q̃ habet de extraneo adiunctũ poterit purgari,& ſic diuerſo reſpectu idem erit purgans & purgatũ, quod non eſt inconueniens.

¶Ad ſecundũ dicẽdum,quòd purgatio mundi quæ facta eſt per diluuiũ non reſpiciebat niſi infectionem peccati,præcipuè autem tunc regnabat peccatum concupiſcentiæ:& ideò conueniẽter per contrariũ purgatio facta fuit.ſ.per aquã. Secunda purgatio reſpicit etiam infectionẽ culpæ & cõmixtionis impuritatem, & quãtum ad vtrumq; cõuenit magis q̃ fiat per ignem.Aqua enim non habet vim diſgregandi,ſed magis cõgregãdi:vnde per aquã naturalis impuritas elementorum tolli non poſſet ſicut per ignem. Similiter etiam circa finem mundi regnabit vitiũ tepiditatis quaſi mũdo iam ſeneſcente : quia vt dicitur Mat.24.tunc refrigeſcet charitas multorum: vnde tunc cõuenienter putgatio per ignẽ fiet,nec eſt aliquid quod igne purgari nõ poſsit aliquo modo. Sed quædam ſunt quæ ſine ſui corruptione per ignem nõ poſſunt purgari, ſicut pãni & vaſa lignea & huiuſmodi:& talia lex præcipit purgari per aquam:quæ tamen finaliter omnia corrumpentur per ignem.

¶Ad tertium dicendum,quòd per opus diſtinctionis ſunt rebus diuerſæ formę collatæ quib⁹ adinuicem diſtinguuntur:& ideò hoc fieri non potuit niſi per eum qui eſt author naturæ : ſed per finalem purgationem reducentur res ad puritatem in qua conditæ fuerunt, & in hoc poterit natura creata exhibere miniſterĩũ creatori, & propter hoc miniſterium creaturæ committitur,quia hoc ad eius nobilitatem cedit.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ignis quo mũdus purgabitur ſit eiuſdem ſpeciei cum igne elementari.

Ad tertium ſic, pceditur. Videtur quòd ille ignis non ſit eiuſdem ſpeciei cum igne elementari. Nihil enim ſeipſum conſumit: ſed ille ignis quatuor elemẽta conſumet, vt dicit glo. 2. Pet. vlti. ergo ignis ille nõ erit eiuſdem ſpeciei cum igne elementari. ¶ Prætereà. Sicut virtus manifeſtatur per operationem, ita natura per virtutem: ſed ille ignis habebit aliam virtutem ab igne qui eſt elemẽtum, quia ſcilicet purgabit vniuerſum, quod ignis iſte facere non poteſt: ergo non erit eiuſdem ſpeciei cũ iſto. ¶ Prætereà, ea quæ ſunt eiuſdem ſpeciei in corporibus naturalibus habent eundem motum: ſed ille ignis habebit alium motum quàm ignis qui eſt elemẽtum, quia circumquaq; mouebitur vt totum purgare poſsit: ergo non eſt eiuſdem ſpeciei.

¶ Sed contrà eſt quod Auguſtinus dicit. 20. de ciuitate Dei: & habetur in gloſſa. 1. Corinth. 7. ꝙ figura huius mundi mundanorum ignium conflagratione peribit: ergo ignis ille erit de natura ignis qui nunc eſt in hoc mundo. ¶ Prætereà. Sicut erit purgatio futura per ignem, ita præcedens fuit per aquam, & vtraq; adinuicem cõparantur. 2. Petri. 3. ſed in prima purgatione fuit aqua eiuſdem ſpeciei cum aqua elementari. ergo ſimiliter erit in ſecunda purgatione ignis eiuſdem ſpeciei cum igne elementari.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd circa hoc inueniuntur tres opiniones. Quidam enim dicunt quòd elementum quod eſt in Sphæra ſua deſcendet ad purgationem mundi, modum autem deſcẽſionis ponunt per multiplicationem. Ignis enim appoſitus combuſtibili vndiq; augmentatur, & hoc præcipuè tunc fiet quando virtus ignis exaltabitur ſuper omnia alia elementa. Sed contrà hoc eſſe videtur quòd ignis ille non tantùm deſcendet, ſed etiam à ſanctis aſcendere perhibetur: vt patet. 2. Petri. 3. vbi dicitur quòd tantum aſcendet iudicij ignis quantum aquæ Diluuij, ex quo videtur quòd ille ignis ſit circa locum medium generationis. Et propter hoc alij dicunt quòd ignis ille generabitur circa locum medium ex congregatione radiorum cœleſtium corporum, ſicut videmus quòd congregantur in ſpeculo comburente: tunc autem loco ſpeculorum erunt nubes cõcauæ ad quas fiet radiorum reuerberatio. Sed hoc etiam non videtur conueniens, quia cùm effectus corporum cœleſtium ſequantur determinatos ſitus & aſpectus eorum, ſi ex virtute corporum cœleſtium ignis ille generaretur, notũ tempus illius purgationis eſſet conſideranti bus motus aſtrorum, quod authoritati ſcripturæ repugnat. Et ideò alij dicunt ſequentes Auguſtinum, quòd ſicut mundanarum aquarum inundatione factum eſt Diluuium, ita mundanorum ignium cõflagratione figura huius mũdi peribit: vt dicitur. 20. de ciuitate Dei. Iſta autem conflagratio nihil aliud eſt quàm congregatio omnium cauſarum inferiorum & ſuperiorum, quæ ex natura ſua habent virtutem igniendi, quæ quidem congregatio nõ naturali curſu rerum, ſed virtute diuina fiet: & ex omnibus iſtis cauſis ſic cõgregatis generabitur ignis qui faciem huius mundi exuret. Si autem opiniones hæ directè conſiderentur, inueniuntur diuerſificari quantum ad cauſam generationis illius ignis, & non quantum ad ſpeciem eius. Ignis enim generatus à ſole vel ab inferiori faciente eſt eiuſdem ſpeciei cum igne qui eſt in ſua Sphæra, non inquantum admiſcetur ei de materia aliena, quod quidem tunc oportebit: quia ignis non poteſt aliquid purgare niſi ſecundum quòd aliquid alterum efficitur materia eius aliquo modo. Vnde ſimpliciter concedendum eſt ꝙ ignis ille erit eiuſdem ſpeciei cum iſto.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd ignis ille quamuis ſit eiuſdem ſpeciei cum igne qui apud nos eſt, non tamen eſt idem numero. Videmus autem quòd duorum ignium eiuſdem ſpeciei vnus alterum deſtruit, maior ſcilicet minorem, conſumendo materiam eius, & ſimiliter etiam ille ignis ignem qui apud nos eſt conſumere poterit.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut opoſitio quæ procedit à virtute eſt virtutis indiciũ, ita & virtus eius eſt iudicium eſſentiæ vel naturæ quæ procedit à principijs eſſentialibus rei: operatio autem quæ non procedit ex virtute rei operantis non indicat virtutem ipſius, ſicut patet in inſtrumentis. Actio enim inſtrumenti magis manifeſtat virtute mouẽtis quàm inſtrumenti virtutem, quia virtutem agẽtis manifeſtant, vt primum operationis principium: virtutem autem inſtrumenti non manifeſtat niſi quatenus eſt ſuſceptiuum influentiæ principalis agentis ſecundum quod mouetur ab eo. Similiter etiam virtus quæ non procedit ex principiis eſſentialibus rei non manifeſtat naturam eius, niſi quantum ad ſuſceptibilitatem, ſicut virtus qua aqua calefacta poteſt calefacere non manifeſtat naturam eius niſi quantũ ad calefactibilitatem: & ideò nihil prohibet quin aqua habens hanc virtutẽ ſit eiuſdem ſpeciei cũ aqua nõ habente virtutem iſtã. Similiter nõ eſt incõueniẽs ꝙ ignis ille q habebit vim purgandi faciẽ mũdi ſit alteri⁹ ſpeciei cũ igne qui eſt apud

nos

nos, cùm vis calefactiua non oriatur in ipſo ex principijs eſſentialibus, ſed ex diuina virtute vel operatione: ſiue dicatur q̄ illa virtus ſit aliqua qualitas abſoluta ſicut calor in aqua calefacta: ſiue ſit intentio quædam ſicut de inſtrumentali virtute in prima diſt. dictum eſt, & hoc probabilius eſt: quia ignis ille non aget niſi vt inſtrumentum diuinæ virtutis.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd ignis ex propria natura non fertur niſi ſurſum, ſed in quantum inſequitur materiã quã requirit extra propriã ſphæram exiſtens, ſic ſequitur materiæ cõbuſtibilis ſitum, & per modum iſtum non eſt inconueniens q̄ vel in circuitu vel in deorſum moueatur, & præcipuè ſecundum quod agit vt inſtrumentum diuinæ virtutis.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum ignis ille purgabit etiam cœlos ſuperiores.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̄ ignis ille purgabit etiã cœlos ſuperiores, quia in Pſalmo dicitur: Opera manuũ tuarum ſunt cœli, ipſi peribunt, tu autẽ permanes: ſed etiam ſuperiores cœli ſunt opera manuum Dei: ergo & ipſi in finali mundi conflagratione peribunt. ¶Præterea. 2. Pe. 3. dicitur: Cœli ardẽtes ſoluẽtur & elementa ignis ardore tabeſcent. Cœli autem qui ab elementis diſtinguũtur ſunt cœli ſuperiores quib⁹ infixa ſunt ſydera: ergo videtur etiam q̄ illi per ignem illũ purgabuntur. ¶Præterea. Ignis ille ad hoc erit vt remoueatur à corporibus in diſpoſitionem ad perfectionem gloriæ: ſed in cœlo ſuperiori inuenitur indiſpoſitio, & ex parte culpæ, quia diabolus ibi peccauit: & ex parte naturalis defectus, quia Rom. 8. ſuper illud, ſcimus q̄ omnis creatura ingemiſcit & parturit vſq; adhuc. dicit Glo. omnia elementa cum labore explent officia ſua, ſicut ſol & luna non ſine labore ſtatuta implent ſibi ſpatia: ergo purgabuntur per ignẽ illum.

¶Sed cõtrà eſt, quòd corpora cœleſtia peregrinæ impreſſionis receptiua non ſunt. ¶Præterea. Super illud. 2. Theſſa. 1. In flamma ignis dantis vindictam. dicit glo. Ignis erit in mũdo qui præcedet eum, tantum ſpatium aëris occupans quã tũ occupauit aqua in diluuio: ſed aqua diluuij non aſcẽdit vſq; ad ſuperiores cœlos, ſed ſolùm 15. cubitis ſuper altitudinem montium, vt habetur Geñ. 7. ergo cœli ſuperiores illo igne non purgabuntur.

¶Reſpondeo dicẽdum, quòd purgatio mundi ad hoc erit vt remoueatur à corporibus diſpoſitio contraria perfectioni gloriæ, quæ quidem perfectio eſt vltima rerum conſummatio, & hæc quidem diſpoſitio in omnibus corporibus inuenitur: ſed diuerſimodè in diuerſis. In quibuſdam enim inuenitur indiſpoſitio ſecũdum aliquid inhærẽs ſubſtantiæ eorum ſicut in iſtis corporibus inferioribus quæ per mutuam mixtionem decidunt à propria puritate. In quibuſdam verò corporibus inuenitur indiſpoſitio non per aliquid ſubſtantiæ eorum inhærens ſicut in corporibus cœleſtibus in quibus nihil inuenitur repugnans vltimæ perfectioni vniuerſi niſi motus qui eſt via ad perfectionem: nec motus quilibet, ſed localis tantùm, qui non variat aliquid quod ſit intrinſecum rei, vt ſubſtantiã, aut quantitatem, ſed ſolùm locum qui eſt extra rem: & ideò à ſubſtãtia cœli ſuperioris nõ oportet quòd aliquid remoueatur, ſed oportet q̄d motus eius quietetur. Quietatio autem motus localis non fit per actionem alicuius contrarij agentis, ſed per hoc, quòd motor deſiſtit à mouendo: & ideò cœleſtia corpora nec per ignem nec per alicuius creaturæ actionem purgabuntur, ſed ipſa eorum quietatio ſola voluntate diuina accidẽs, ei loco purgationis erit.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut Aug. dicit. 20. de ciui. Dei: verba illa Pſalmi ſunt intelligenda de cœlis aëris qui purgabunt̃ per ignem vltimæ conflagrationis. Vel dicendum, quòd ſi etiam de ſuperioribus cœlis intelligatur, tũc dicuntur perire quantum ad motum quo nunc continuè mouentur.

¶Ad ſecundum dicendũ, quòd Petrus ſe exponit de quibus cœlis intelligat, præmiſerat enim ante verba inducta quòd cœli priùs & terra per aquam perierant, qui nũc ſunt eodem verbo repoſito igni reſeruati in diẽ iudicij: ergo illi cœli per ignem purgabuntur qui priùs per aquã diluuij ſunt purgati. ſ. cœli aërij.

¶Ad tertium dicendũ, quòd ille labor & illa ſeruitus creaturæ quę corporibus cœleſtibus ſecũdum Ambro. attribuitur nihil eſt aliud quã viciſſitudo motus, ratione cuius tẽpori ſubijciuntur & defectus vltimæ cõſummationis quæ finaliter in eis erit: ex culpa etiam dæmonum cœlũ empyreum infectionem nõ contraxit, quia ſtatim peccando cœlo expulſi ſunt.

ARTICVLVS. V.

Vtrum ignis ille alia elementa conſumet.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̄ ignis ille alia elementa conſumet. Quia vt dicit Glo. Bedæ. 2. Petri vlti. elementa quatuor quibus mundus conſiſtit ignis maximus abſumet, nec cuncta in tantum abſumet vt non ſint, ſed duo ex toto conſumet, duo verò in meliorem reſtituet faciem: ergo videtur

quòd ad minus duo elementa per ignem illum deſtruenda ſint totaliter. ¶ Præterea. Apoca. 21. Primum cœlum & prima terra abijt, & mare iã non eſt. ſed per cœlum aër intelligitur, vt Auguſtinus dicit: mare autem eſt aquarũ cõgregatio: ergo videtur q̃ illa tria elemẽta totaliter deſtruẽtur. ¶ Præterea. Ignis non purgat niſi ſecũdum hoc quòd alia efficiuntur materia eius: ſi ergo ignis purgat alia elementa, oportet q̃ eius materia efficiantur: ergo q̃ in naturã ignis trãſeant, & ſic à natura ſua corrumpentur. ¶ Præterea. Forma ignis eſt nobiliſsima formarum ad quã perduci poſsit elementaris materia: ſed per illã purgationem omnia in nobiliſsimũ ſtatum perducentur vel mutabuntur: ergo alia elemẽta in ignem totaliter conuertentur.

¶ Sed contrà eſt q̃ dicitur. 1. Cor. 7. ſuper illud, Præterit figura huius mundi. pulchritudo non ſubſtãtia pr̃terit: ſed ipſa ſubſtãtia elementorũ pertinet ad perfectionem mundi: ergo elemẽta non conſumentur ſecundũ ſuam ſubſtantiam. ¶ Pr̃tereà. Illa finalis purgatio quę fiet per ignẽ reſpõdebit primæ purgationi quæ facta eſt per aquam: ſed illa non corrupit elementorum ſubſtantiã: ergo nec illa quæ fiet per ignẽ corrũpet.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd circa hanc quæſtionem eſt multiplex opinio. Quidã enim dicunt q̃ omnia elementa manebunt quãtum ad materiam, omnia autem mutabuntur quãtum ad imperfectionem: ſed duo eorũ retinebũt propriam formã ſubſtãtialem. ſ. aër & terra, in duobus verò. ſ. in igne & aqua nõ remanebit forma ſubſtantialis eorũ, ſed mutabuntur ad formam cœli, & ſic tria elementa. aër. ſ. ignis & aqua, cœlum dicentur, quãuis aër retineat formã ſubſtãtialem eandem quã nunc habet, quia nunc etiã cœlum dicitur. Vnde etiã Apoc. 21. Non fit mentio niſi de cœlo & terra. Vidi inquit cœlũ nouũ & terram nouam. Sed hæc opinio eſt omninò abſurda. Repugnat enim & philoſophiæ ſecundum quam poni non poteſt q̃ corpora inferiora ſint in potentia ad formam cœli cùm nec materiam habeant cõmunem, nec contrarietatem adinuicem: & etiam Theologiæ, quia ſecũdum hanc præpoſitionem non ſaluabitur perfectio vniuerſi cum integritate ſuarum partium duobus elementis ſublatis. Vnde per hoc quòd dicitur cœlum, intelligitur quintum corpus, omnia verò elementa intelliguntur per terram ſicut in Pſalmo, Laudate Dominũ de terra. & ſequitur, Ignis grando nix glacies &c. Et ideò alij dicunt quòd omnia elementa manebunt ſecundũ ſubſtantiam, ſed qualitates actiuæ & paſsiuæ ab eis remouebuntur. Sicut etiam ponũt quòd in corpore mixto elementa ſaluantur ſecundum ſuas formas ſubſtantiales ſine hoc q̃ proprias qualitates habeant cùm ſint in medium reductæ: ſed medium neutrum extremorum eſt. Et huic etiã videtur cõſonare quod Auguſtinus dicit. 20. de ciui. Dei: Illa conflagratione mundana elementorũ corruptibilium qualitates quæ corporibꝰ noſtris congruebant ardendo pœnitus interibunt, atq; ipſa ſubſtãtia eas qualitates habebit quæ corporibus immortalibus mirabili mutatione conueniant. Sed illud non videtur probabile, cùm qualitates proprię elementorum ſint effectus formarum ſubſtãtialium, quòd formis ſubſtantialibus manẽtibus qualitates prædictę poſſunt mutari niſi per actionem violentam ad tempus. Sicut in aqua calefacta videmus quod ex vi ſuæ ſpeciei frigiditatem recuperat quã per actionem ignis amiſit dum modò ſpecies aquæ remaneat. Et pr̃tereà ipſę qualitates elementares ſunt de perfectione ſecunda elemẽtorum ſicut proprię paſsiones eorum: nec eſt probabile quòd in illa finali conſummatione aliquid perfectionis naturalis ab elemẽtis tollatur. Et ideò videtur dicendum, quòd manebunt elementa quantum ab ſubſtantiam & qualitates eorum proprias, ſed purgabuntur ab infectione quam ex peccatis hominum contraxerunt, & ab impuritate quæ per actionem & paſsionem mutuam in eis accidit: quia iam ceſſante motu primi mobilis in inferioribus elementis, mutua actio & paſsio eſſe non poterit, & hoc Auguſt. appellat qualitates elementorum: ſcilicet innaturales diſpoſitiones eorum ſecundum quas corruptioni appropinquant.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd ignis ille dicitur quatuor elementa abſumere inquãtum ea aliquo modo purgabit: quòd autem ſequitur quòd duo ex toto conſumet non eſt intelligendum quòd duo elementa ſecundum ſubſtãtiam deſtruantur, ſed quia duo magis remouebuntur à proprietate quam nunc habent, quæ quidem duo à quibuſdam eſſe dicũtur ignis & aqua, quæ maximè excedunt in qualitatibus actiuis, ſcilicet calore & frigore quæ ſunt maximè corruptionis principia in alijs corporibus: & quia tunc non erit actio ignis & aquæ quæ ſunt maximè actiua, maximè immutari videbũtur à virtute quam nunc habent. Alij verò dicunt hæc duo eſſe aërem & aquam propter varios motus iſtorum duorum elementorũ quos conſequuntur ex motu corporum cœleſtium: & quia iſti motus non erunt ſicut fluxus & refluxus maris & commotiones ventorum & huiuſmodi: ideò iſta elementa maximè mutabuntur à proprietate quã nunc habent.

¶ Ad ſecundũ dicendum, quòd ſicut dicit Aug. 20. de ciuitate Dei, cùm dicitur: Et mare iam nõ eſt. per mare poteſt intelligi pr̃ſens ſęculum de quo parum ſuprà antè dixerat, mare dedit mortuos ſuos: ſi tamen mare ad literam referamus,

tunc

tunc eſt dicendum q̃ in mari duo intelligũtur: ſcilicet ſubſtantia aquarum & earum diſpoſitio quãtum ad ſalſedinem & cõmotiones fluctuũ: & quantum ad hoc ſecundũ, mare non remanebit, remanebit autem quantum ad primum.

¶Ad tertium dicendũ, quòd ignis ille non aget niſi vt inſtrumẽtum prouidentiæ & virtutis diuinæ: vnde non aget in alia elementa vſq; ad eorum conſumptionem, ſed ſolùm vſq; ad purgationẽ: nec oportet q̃ illud quod efficitur materia ignis totaliter à ſpecie propria corrũpatur, ſicut patet in ferro ignito, qđ à loco ignitionis remotum ex virtute ſpeciei remanentis ad proprium ſtatum & priſtinum redit: & ita etiã erit de elementis per ignem purgatis.

¶Ad quartum dicendum, quòd in partibus elementorũ non oportet conſiderari ſolùm quod congruat alicui parti ſecundum ſe acceptæ, ſed etiam quod congruat ſecũdum ordinem ad totum. Dico ergo q̃ quãuis aqua eſſet nobilior ſi haberet formam ignis, ſimiliter terra & aër: vniuerſum tamen eſſet imperfectius ſi tota elementorum materia formam ignis aſſumeret.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum omnia elementa per illum ignem purgabuntur.

Ad ſextum ſic proceditur. Videtur quòd nec omnia elemẽta per illum ignem purgabuntur, quia ignis ille (vt iã dictũ eſt) non aſcendet niſi quantum aſcendit aqua diluuij: ſed aqua diluuij non peruenit vſq; ad ſphæram ignis: ergo nec per vltimam purgationem elementum ignis purgabitur. ¶ Prætereà. Apoc. 21. dicit glo. ſuper illud: Vidi cœlum nouum &c, Immutatio aëris & terræ dubitabilis non eſt quin per ignem fiet, ſed de aqua dubitatur, nam purgationẽ in ſeipſa habere creditur: ergo ad minus non eſt certum q̃ omnia elementa purgẽtur. ¶ Prætereà. Locus qui eſt perpetuæ infectionis nũquã purgatur: ſed in inferno erit perpetua infectio: cùm ergo infernus inter elementa collocetur, videtur q̃ elemẽta non totaliter purgentur. ¶ Prætereà. Paradiſus terreſtris in terra continetur: ſed ille non purgabitur per ignem, quia etiam nec aquæ diluuii illuc aſcenderunt, vt Beda dicit: & habetur in ſecũdo Sententiarum: ergo videtur quòd non omnia elementa totaliter purgẽtur.

¶Sed cõtrà eſt glo. ſuprà inducta quæ habetur 2. Petri, vlti. quòd quatuor elemẽta ignis ille abſumet.

¶Reſpondeo dicendum, quòd quidam dicunt quòd ille ignis aſcendet vſq; ad ſummitatem ſpatij continentis quatuor elementa, vt ſic elemẽta totaliter purgentur ab infectione peccati, quo etiam ſuperiores partes elementorum ſunt infectæ, vt patet per fumum idololatriæ ſuperiora inficiẽtis: & etiam à corruptione, quia elementa ſecundũ omnes partes ſui corruptibilia ſunt. Sed hæc opinio repugnat authoritati ſcripturæ: quia. 2. Pe. 3. dicitur q̃ illi cœli repoſiti ſũt igni, qui fuerũt per aquam purgati. Et Auguſt. dicit. 20. de ciui. Dei: q̃ ille mundus qui diluuio perit, igni reſeruatur. Conſtat autem q̃ aqua diluuij non aſcendit vſq; ad ſummitatẽ ſpatij elementorum, ſed ſolùm vſq; ad. 15. cubitos ſuper altitudinem mõtium. Et prætereà notum eſt q̃ vapores eleuati vel fumi quicunq; non poſſunt pertrãſire totam ſphæram ignis vt peruenĩãt ad ſummitatem eius. Et ita infectio peccati non venit vſque ad ſpatium prædictum. A corruptibilitate etiam elementa non poſſunt purgari per ſubtractionem alicuius quod per ignem poſsit conſumi: ſed per ignem poterũt conſumi impuritates elementorũ quę ex eorum permixtione peruenĩũt. Huiuſmodi autem impuritates præcipuè ſunt circa terrã vſq; ad mediũ aëris interſtitium, vnde vſq; ad illud ſpatiũ ignis vltimæ cõflagrationis elementa purgabit. Tantũ enim aquæ etiam diluuij aſcenderunt, quod probabiliter ęſtimari poteſt ex montium altitudine quos determinata menſura tranſcenderant.

¶Primum ergo concedamus.

¶Ad ſecundũ dicendum, quòd ratio dubitationis in glo. exprimitur, quia. ſ. aqua vim purgationis in ſe habere creditur, non tamen habet vim purgationis talis qualis futuro ſtatui competit, vt ex dictis patet.

¶Ad tertium dicendũ, quòd illa purgatio præcipuè ad hoc erit, vt quicquid eſt imperfectiõis à ſanctorũ habitatione remoueatur: & ideò in illa purgatione totum q̃ eſt fœdũ ad locum dãnatorũ congregabitur, vnde Infernus non purgabitur, ſed ad ipſum deducentur totius mundi purgamenta.

¶Ad quartum dicẽdum, quòd quãuis peccatũ primi hominis in terreſtri paradiſo ſit commiſſum, non tamen locus ille eſt locus peccantiũ, ſicut nec cœlum empyreum, ex vtroq; enim loco homo & diabolus ſtatim poſt peccatũ ſunt ejecti: vnde locus ille purgatione non indiget.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum ignis vltimæ conflagrationis iudicium debeat ſequi.

Ad ſeptimum ſic proceditur. Videtur quòd ignis vltimæ conflagrationis iudicium debet ſequi. Auguſtinus 20. de ciuitate Dei, hunc ordinem ponit eorum quæ in iudicio ſunt futura dicens: Circa iudiciũ has res dicimus eſſe vẽturas, Heliã Theſbitem,

Iudæorum conuerſionem,& Antichriſtum perſecuturum,Chriſtum vẽturum vel iudicaturũ, mortuorum reſurrectionem,bonorũ malorũq; diuiſionem,mundi conflagrationem, eiuſdem renouationem:ergo conflagratio iudicium ſequetur. ¶Præterea. Auguſtinus dicit in eodem libro iudicatis impijs & in æternum ignem miſſis figura huius mundi mundanorum ignium conflagratione peribit:ergo idem quod priùs. ¶Præterea. Dominus ad iudicandum veniens aliquos viuos reperiet,vt patet ex hoc quod habetur.1.Theſſal.4. vbi ex perſona eorum Apoſtolus dicit: deinde nos qui viuimus qui reſidui ſumus *in* aduentu Domini &c.ſed hoc non eſſet ſi conflagratio mundi præcederet, quia per ignem reſoluerentur:ergo ignis ille iudiciũ ſequetur. ¶Præterea. Dominus dicitur iudicaturus orbem per ignem: & ideò conflagratio finalis videtur eſſe executio ſententiæ vel diuini iudicij:ſed executio ſequitur iudicium:ergo ille ignis iudicium ſequetur.

¶Sed contrà eſt quod dicitur in Pſalmo: Ignis ante ipſum præcedet. ¶Præterea. Reſurrectio præcedit iudicium,aliâs non videret omnis oculus Chriſtum iudicantem:ſed mundi conflagratio reſurrectionem præcedet,ſancti enim qui reſurgent corpora ſpiritualia & impaſsibilia habebunt,ita qđ non poterunt purgari per ignẽ, cùm tamẽ in litera dicatur ex verbis Auguſt. q̃ per illum ignem purgabitur ſi quid in aliquib⁹ ſit purgandum:ergo ille ignis iudiciũ p̃cedet.

¶Reſpõdeo dicendum, quòd illa conflagratio ſecundum rei veritatem quantum ad ſui initiũ præcedet, quod exhinc manifeſtè colligi põt, q̃ mortuorum reſurrectio iudicium præcedet, quod patet.1.Theſſa.4.quòd illi qui dormierũt rapientur in nubibus in aëra obuiam Chriſto ad iudicium venienti, ſimul autem erit reſurrectio communis & corporum ſanctorum glorificatio,ſancti enim reſurgentes corpora glorioſa reſument:vt patet per illud quod dicitur primę Corinth.11.Seminantur in ignobilitate ſurgent in gloria:ſimiliter & cùm corpora ſanctorũ glorificabuntur,etiam tota creatura ſuo modo renouabitur,vt patet per illud qđ dicitur Ro.8. quòd ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei:cùm ergo conflagratio mundi ſit diſpoſitio ad renouationem prædictam,vt ex dictis patet: manifeſtè poteſt colligi quòd illa conflagratio quo ad purgationem mundi iudiciũ præcedet,ſed quo ad aliquem actũ, qui ſcilicet eſt inuoluere malos, iudicium ſequetur.

¶Ad primum ergo dicendũ,quòd Auguſtinus non loquitur determinando ſed opinando,qđ patet ex hoc quod ſequitur: quæ quidem ventura eſſe credendum eſt,ſed quibus modis & quo ordine veniant magis docebit rerum experientia quàm nunc ad perfectum hominis intelligentia valeat conſequi, æſtimo tamen eo quo à me cõmemorata ſunt ordine eſſe ventura: ergo patet quòd hæc dixit opinando.

¶Et ſimiliter dicendum eſt ad ſecundum.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd omnes homines morientur & reſurgent,ſed tamen illi dicuntur viui reperiri qui vſq; ad tempus cõflagrationis viuent in corpore.

¶Ad quartum dicendum, quòd ille ignis non conſequitur ſententiam iudicis niſi quo ad inuolutionem malorum, & quantum ad hoc ſequetur iudicium.

ARTICVLVS. VIII.

Vtrum ille ignis habiturus ſit talem effectum in hominibus qualis deſignatur.

Ad octauum ſic proceditur. Videtur q̃ ille ignis non habebit talẽ effectum in hominibus qualis deſignatur.Illud conſumi dicitur quod in nihilum reducitur:ſed corpora impiorum non reſoluẽtur in nihilum: ſed in æternum conſeruabuntur,vt æternã pœnam ſuſtineant: ergo ignis non erit malis conſumptio,vt in litera dicitur. ¶Si dicatur quòd conſumet malorum corpora inquantum ea reſoluet in cinerem. Contrà:ſicut corpora malorum ita & bonorum in cinerem reſoluẽtur,hoc enim eſt Chriſti ſolius priuilegiũ ,vt caro eius nõ viderit corruptionem: ergo etiam bonis tũc repertis erit conſumptio. ¶Præterea. Infectio peccati magis abundat in elementis ſecundum quod veniunt ad compoſitionem humani corporis in quo eſt corruptio fomitis,etiam quantum ad bonos, quàm in elementis extra corpus humanum exiſtentibus: ſed elementa extra corpus humanum exiſtentia purgabuntur propter peccati infectionem: ergo multo fortiùs oportet per ignem purgari elementa in corporibus humanis exiſtẽtia ſiue bonorum ſiue malorum,& ita oportet vtraq; corpora reſolui. ¶Pr̃etereà. Quamdiu ſtatus viæ durat elementa ſimiliter agunt in bonos & in malos, ſed adhuc durabit ſtatus viæ in illa conflagratione: quia poſt ſtatum huius viæ nõ erit mors naturalis,quæ tamen per illam cõflagrationem cauſabitur: ergo ille ignis æqualiter aget in bonos & malos,& ita non videtur quòd ſit aliqua diſcretio inter eos quantum ad effectum illius ignis ſuſcipiendum ſicut in litera ponitur.

¶Præterea.Illa conflagratio quaſi in momento perficitur:ſed multi inuenientur viui in quibus erunt multa purgabilia:ergo illa conflagratio non ſufficiet ad eorum purgationem.

¶Reſpõ-

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ ignis ille finalis conflagrationis quantũ ad hoc q̃ iudicium præcedet, aget vt inſtrumentũ diuinæ iuſtitię, & iterũ per virtutem naturalis ignis. Quantũ ergo pertinet ad virtutẽ naturalem ipſius, ſimiliter aget in malos & bonos qui viui reperientur, vtrorũq; corpora in cinerem reſoluendo: inquantùm verò aget vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ diuerſimodè aget in diuerſos quantũ ad pœnam ſenſuum. Mali enim per actionem ignis cruciabuntur. Boni verò in quibus nihil purgandum inuenietur omninò nullum dolorem ex igne ſentient, ſicut nec pueri ſenſerunt in camino ignis: Dan. 3. quamuis eorum corpora non ſeruentur integra, ſicut puerorum ſeruata fuerunt, & hoc diuina virtute fieri poterit, vt ſine doloris cruciatu reſolutionem corporum patiantur. Boni verò in quibus aliquid purgandum reperietur ſentient cruciatum doloris ex illo igne plus vel minùs pro meritorum diuerſitate, ſed quantũ ad actum quem poſt iudicium ille ignis habebit in damnatos tantùm aget, quia corpora boni omnes habebunt impaſsibilia.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd conſumptio ibi accipitur non per annihilationem, ſed pro reſolutione in cinerem.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, q̃ bonorũ corpora q̃uis in cinerẽ reſoluent̃ per ignẽ, non tñ ex hoc dolorem ſentiẽt, ſicut nec pueri in fornace exiſtẽtes: & quãtũ ad hoc eſt diſsimile de bonis & malis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd elementa in corporibus humanis exiſtentia purgabuntur per ignem etiam in corporibus electorum, ſed hoc per diuinã virtutẽ fiet ſine cruciatu doloris.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ignis ille non aget tantũ ſecundum naturalẽ elementorũ virtutem, ſed etiam vt diuinę iuſtitię inſtrumentũ.

¶ Ad quintum dicendũ, q̃ tres ſunt cauſæ quare ſubitò illi qui viui reperientur purgari poterunt. Vna eſt, quia in eis pauca purganda inuenientur cùm terroribus & perſequutionibus præcedentibus fuerint purgati. Secunda cauſa eſt quia & viui voluntariè pœnam ſuſtinebunt, pœna enim in hac vita voluntariè ſuſcepta multo plus purgat quàm pœna poſt mortem inflicta, ſicut patet in martyribus, q̃ ſi purgandum quid in eis inuenitur, paſsionis falce tollitur, vt Aug. dicit, cùm tamen pœna martyrij ſit breuis in cõparatione ad pœnam quæ in Purgatorio ſuſtinetur. Tertia eſt quia calor ille recuperabit in intentione quantùm amittit in temporis breuitate.

ARTICVLVS. IX.

Vtrum ille ignis inuoluet reprobos.

Ad nonum ſic proceditur. Videtur q̃ ille ignis non inuoluet reprobos, quia ſuper illud Mal. 3. Purgabit filios Leui. dicit Gloſſ. duos ignes legimus futuros: vnum quo purgabit electos & præcedet iudicium, alterum qui reprobos cruciabit, ſed hic eſt ignis Inferni qui malos inuoluet. Primus autem eſt ignis finalis conflagrationis: ergo ille ignis conflagrationis non erit ille qui malos inuoluet. ¶ Prætereà, ille ignis Deo obſequitur in purgatione mundi: ergo remunerari debet aliis elementis remuneratis, & præcipuè cùm ignis ſit nobiliſsimum elementorum: non ergo videtur quòd in Infernum debeat deiici ad pœnam damnatorum. ¶ Prætereà, ignis qui malos inuoluet erit ignis Inferni: ſed ignis ille ab initio mundi præparatus eſt damnatis: vnde Matthæ. 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo &c. Iſa. 30. Præparata eſt ab heri Thophet à Rege præparata &c. Gloſſ. ab heri, id eſt, ab initio Thophet vallis gehennæ: ſed ignis ille finalis conflagrationis non fuit ab initio præparatus, ſed ex concurſu mundanorum ignium generabitur: ergo ille ignis non eſt ignis Inferni qui reprobos inuoluet.

¶ In contrarium eſt quod in Pſal. de illo igne dicitur, Quòd inflammabit in circuitu inimicos eius. ¶ Prætereà, Dan. 7. dicitur, Fluuius igneus rapidus q̃; egrediebatur à facie eius. Gloſ. vt peccatores traheret in gehennã. Loquitur autẽ authoritas de illo igne de quo nunc eſt mentio, vt patet per quandã Gl. quæ ibi dicit: vt malos puniat & bonos purget: ergo ignis finalis cõflagrationis in Infernum cum reprobis demergetur.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ tota purgatio mundi & innouatio ad purgationem & innouationem hominis ordinabit̃: & ideò oportet q̃ mundi purgatio & innouatio, purgationi & innouationi hominis congruat: purgatio autem quædam erit q̃ mali ſegregabũtur: vnde dicitur Lucæ. 3. Cuius ventilabrum in manu eius & purgabit aream ſuam, & congregabit triticum ſuum, id eſt, electos in horreum ſuum: paleas autem, id eſt, reprobos comburet igne inextinguibili: vnde & ita erit de purgatione mundi, quicquid erit turpe & fœdum in Infernum cum reprobis remittetur: quicquid verò pulchrum & nobile conſeruabitur in ſuperioribus ad gloriam electorum, & ita etiã erit de illo igne conflagrationis: ſicut dicit Baſilius ſup̃ illud Pſal. Vox Domini intercidentis flammam ignis: quia quo ad calidum vſtiuum, & quantũ ad id qd' in igne groſſum reperietur deſcẽdet ad Inferos ad pœnam damnatorũ: quod verò eſt ibi ſubtile & lucidum, remanebit ſuperi' ad gloriã electorum.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ ignis q̃ purgabit electos ãte iudiciũ, erit idẽ cũ igne cõflagratiõis

mundi, quãuis quidam contrarium dicant: conuenit enim vt cùm homo ſit pars mundi, eodem igne purgetur homo & mundus. Dicuntur autem duo ignes, qui purgabit hos & cruciabit malos, & quantùm ad officium, & aliquo modo ad ſubſtantiã: quia non tota ſubſtãtia ignis purgantis in Infernum detrudetur, vt dictũ eſt.

¶ Ad ſecundũ dicendum, quòd in hoc ille ignis remunerabitur: q̃ illud quod eſt groſſum in eo ſeparabitur ab ipſo & retrudet in Infernum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ſicut gloria electorum poſt iudicium eſt maior quàm antè, ita & pœna reproborum: & ideò ſicut charitas ſuperiori creaturæ addet ad augmẽtandũ gloriã electorum, ita etiam quicquid eſt turpe in creaturis retrudetur in Infernũ ad augmentandam miſeriam: & ita igni damnatorum ab initio præparato in Inferno non eſt inconueniens ſi alter ignis addatur.

QVAESTIO. LXXV.

De reſurrectione.

POſt hoc conſiderandum eſt de circunſtantibus & concomitantibus reſurrectionem: quorum Prima conſideratio eſt de ipſa reſurrectione. Secunda de eius cauſa. Tertia de eius tẽpore & modo. Quarta de ipſius termino à quo. Quinta de conditionibus reſurgentium. Circa primum quæruntur tria. Primò, Vtrum reſurrectio corporum ſit futura. Secundò, Vtrum ſit omnium generabiliũ. Tertiò, Vtrum naturalis vel miraculoſa.

ARTICVLVS. I.

Vtrum corporum reſurrectio ſit futura,

Thom. 4. Diſt. 43. q. vnica, ar. 1. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic ꝓceditur. Videtur q̃ corporum reſurrectio nõ ſit futura. Iob 14. Homo cũ dormierit nõ reſurget, donec alteretur cœlum: ſed cœlum nunquam alteratur, quia terra de qua minus videtur in æternum ſtat, vt patet Eccl. 1. ergo non reſurget homo. ¶ Præterea, Dominus Matth. 22. probat reſurrectionem per authoritatem illam, Ego ſum Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob, q̃a non eſt Deus mortuorum, ſed viuentiũ: ſed conſtat q̃ verba illa dicebantur Abraham, Iſaac, & Iacob, non viuebant corpore, ſed ſolũ anima: ergo reſurrectio non erit corporum, ſed ſolùm animarum. ¶ Præterea Apoſtolus. 1. Corin. 15. videtur probare reſurrectionem ex remuneratione laborum, quos in hac vita ſuſtinẽt ſancti qui ſi in hac vita tantũ confidentes eſſent miſerabiliores eſſent cæteris hominibus: ſed ſufficiens remuneratio omnium laborũ hominis põt eſſe in anima tantũ, non enim oportet q̃ inſtrumentum ſimul cum operãte remuneretur. Corpus enim inſtrumentum animæ eſt: vnde etiam in Purgatorio vbi animæ punient̃ pro his quæ geſſerunt in corpore, anima ſine corpore punitur: ergo non oportet ponere reſurrectionẽ corporum, ſed ſufficit ponere reſurrectionem animarum, quæ eſt dum transferunt̃ de morte culpæ & miſeriæ in vitam gratiæ & gloriæ. ¶ Præterea, vltimum rei eſt perfectiſsimum in re, quia per illud attingit finem ſuũ: ſed perfectiſsimus ſtatus animæ eſt, vt ſit à corpore ſeparata: quia in hoc ſtatu cõformis eſt Deo & angelis & magis pura quaſi ſeparata ab omni extranea natura: ergo ſeparatio à corpore eſt vltimus ſtatus eius, & ita ex hoc ſtatu non redit ad corpus, ſicut nec ex viro fit puer. ¶ Prẽterea, mors corporalis in pœnam hominis eſt inducta pro prima præuaricatione, vt patet Gene. 2. ſic & mors ſpiritualis quæ eſt ſeparatio animæ à Deo eſt inflicta homini ꝓ peccato mortali: ſed de morte ſpirituali nunquam redeunt ad vitam poſt ſententiam damnationis acceptam: ergo de morte corporali ad vitam corporalem non erit regreſſus, & ſic reſurrectio non erit.

¶ Sed cõtrà eſt quod dicitur Iob. 19. Scio quòd Redemptor meus viuit, & in nouiſsimo die de terra ſurrecturus ſum, & rurſus circun. pel. mea &c. ergõ reſurrectio erit corporum. ¶ Præterea, donum Chriſti eſt maius quàm peccatũ Adæ, vt patet Ro. 5. Sed mors per peccatũ introducta eſt: quia ſi peccatum non fuiſſet, mors nulla eſſet: ergo per donũ Chriſti à morte reparabitur ad vitam. ¶ Præterea membra debent eſſe corpori conformia: ſed caput noſtrum viuit, & in æternum viuet in corpore & anima. Quia Chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur, vt patet Rom. 6. ergo & homines qui ſunt eius mẽbra viuẽt in corpore & anima, & ſic oportet carnis reſurrectionem eſſe.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd ſecundũ diuerſas ſentẽtias de vltimo fine hominis diuerſificatæ ſunt ſententiæ ponentiũ vel negantiũ reſurrectionẽ. vltimus enim finis hominis quem naturaliter omnes homines deſiderant eſt beatitudo, ad quam quidem hominem poſſe pertingere in hac vita quidam poſuerunt: vnde non cogebãtur ponere aliam vitam poſt iſtam in qua homo vltimam ſui perfectionem cõſequeretur, & ſic reſurrectionem negabant: & hanc opinionem ſatis probabiliter excludit varietas fortunæ, &

næ,& infirmitas humani corporis, ſciẽtiæ & virtutis imperfectio & inſtabilitas, quibus omnibus beatitudinis perfectio impeditur: vt Augu. proſequitur in fine de Ciui. Dei. Et ideò alij poſuerunt aliam vitam eſſe poſt hanc in qua homo tantũ ſecundum animam viuebat poſt mortem,& hanc vitam ponebant ſufficere ad naturale deſiderium implẽdum de beatitudine conſequenda: vnde Porphyrius dicebat, vt Aug. dicit in lib. de Ciu. Dei: Quia anima ad hoc ꝙ beata ſit omne corpus fugiendum eſt: vnde tales reſurrectionem non ponebant. Huius autem opinionis apud diuerſos diuerſa erant falſa fundamenta. Quidam enim hæretici poſuerunt omia corporalia eſſe à malo principio, ſpiritualia verò à bono, & ſecundũ hoc oportebat ꝙ anima ſummè perfecta non eſſet niſi à corpore ſeparata, per quod à ſuo principio diſtrahitur, cuius participatio ipſam beatam facit: & ideò omnes hæreticorum ſectæ quæ ponunt à Diabolo corporalia eſſe creata vel formata negant corporũ reſurrectionem. Huius autem fundamenti falſitas in principio. 2. lib. oſtenſa eſt. Quidam verò poſuerunt totam hominis naturã in anima conſtare, ita vt anima corpore vteretur ſicut inſtrumento, aut ſicut nauta naui: vnde ſecũdum opinionẽ hanc ſequit ꝙ ſola anima beatificata hõ naturali deſiderio beatitudinis nõ fruſtraretur, & ſic non oportet ponere reſurrectionem. Sed hoc fundamentum ſufficienter Philoſophus. 2. de Anima deſtruit, oſtendens animam corpori ſicut formam materiæ vniri, & ſic patet quod ſi in hac vita homo non poteſt eſſe beatus: & ideò eſt neceſſe reſurrectionem ponere.

¶ Ad primum ergo dicendũ. ꝙ cœlum nunquã atteret quantũ ad ſubſtantiã, ſed quantũ ad effectum virtutis, per quem mouet ad generationem & corruptionẽ inferiorũ, ratione cui⁹ dicit Apoſtus. 1. Cor. 7. Præterit figura huius mundi.

¶ Ad ſecundum dicendum, ꝙ anima Abraham non eſt propriè loquendo ipſe Abraham, ſed eſt pars eius, & ſic de aliis. Vnde vita animæ Abrahæ non ſufficeret ad hoc ꝙ Abraham ſit viuens, vel quia Deus Abraham ſit Deus viuẽtis, ſed exigitur vita totius cõiuncti. ſ. animæ & corporis, quæ quidem vita quamuis non eſſet actu quando verba proponebãtur, erat tamen in ordine vtriuſq; partis ad reſurrectionẽ: vnde Dominus per verba illa ſubtiliſsimè & efficaciter reſurrectionem probat.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ anima non comparatur ad corpus ſolùm, vt operãs ad inſtrumentum quo operant, ſed etiam vt forma ad materiam: vnde operatio eſt coniuncti & non tantũ animæ, vt patet ꝑ Philoſophum in. 1. de Anima. Et qa operanti debetur operis merces, oportet ꝙ ipſe homo cõpoſitus ex anima & corpore operis ſui mercedẽ accipiat. Venialia aũt ſicut dicunt peccata, quaſi diſpoſitiones ad peccandũ, non qd' ſimpl'r habeant rationẽ peccati: ita pœna quæ eis redditur in Purgatorio non eſt ſimpliciter retributio, ſed magis purgatio quędam quæ ſeorſum fit in corpore per mortem & incinerationem, & in anima per Purgatorij ignem.

¶ Ad quartum dicendũ, ꝙ cæteris paribus perfectior eſt ſtatus animæ in corpore quàm extra corpus, qa eſt pars totius compoſiti, & oĩs pars integralis materialis eſt reſpectu totius, & quis ſit Deo cõformis ſecundũ quid: non tñ ſimpliciter: tunc enim ſimpl'r loquẽdo eſt aliquid maximè Deo cõforme qñ habet quicquid cõditio ſuę naturę requirit, qa perfectionẽ diuinã tunc maximè imitatur: vnde cor animalis magis eſt Deo conforme immobili qñ mouet quàm qñ quieſcit, quia perfectio cordis eſt in moueri, & eius quies eſt eius deſtructio.

¶ Ad quintũ dicendum, ꝙ mors corporalis eſt introducta per peccatum Adæ, quod eſt morte Chriſti deletum: vnde pœna illa non manet in ęternum, ſed peccatum quod mortem ęternam per impœnitẽtiam induxit vltrà nõ expiabitur, & ideò mors illa æterna erit.

ARTICVLVS. II.

Vtrum reſurrectio erit omnium generaliter.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur ꝙ reſurrectio non erit omnium generaliter: in Pſal. enim dicit, Non reſurgẽt impij in iudicio: ſed reſurrectio non erit hominũ niſi tẽpore iudicij vniuerſalis: ergo impij nullo modo reſurgẽt. ¶ Præterea, Dan. 12. dicitur, Multi de his qui dormiunt in puluere eui gilabunt: ſed hęc loquutio quãdam particularitatem importat: ergo non oẽs reſurgent. ¶ Præterea, per reſurrectionẽ homines conformantur Chriſto reſurgẽti. Vnde. 1. Cor. 15. cõcludit Apoſtolus: Quia ſi Chriſtus reſurrexit & nos reſurgemus: ſed illi ſoli debẽt Chriſto reſurgẽti conformari, qui imaginẽ ipſi⁹ portauerũt, quod eſt ſolũ bonorũ: ergo ipſi ſoli reſurgẽt. ¶ Præterea, pœna nõ dimittitur niſi ablata culpa: ſed mors corporalis eſt pœna peccati originalis: ergo cũ non omnibus ſit dimiſſum originale peccatum non omnes reſurgent. ¶ Præterea, ſicut per gratiam Chriſti renaſcimur, ita per gratiam eius reſurgemus: ſed illi qui in maternis vteris moriuntur nunquàm poterunt renaſci: ergo nec reſurgere poterunt, & ſic non omnes reſurgent.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur Io. 5. Omnes qui in monumentis ſunt audient vocẽ filij Dei, & qui audierint viuẽt: ergo oẽs mortui reſurgent. ¶ Præterea. 1. Cor. 15. Oẽs quidẽ reſurgemus &c.

¶ Præterea,

¶ Præterea, reſurrectio ad hoc neceſſaria eſt, vt reſurgentes recipiant pro meritis pœnam vel præmiũ: ſed omnibus debetur vel pœna vel præmium pro merito proprio, ſicut adultis, vel alieno, ſicut paruulis: ergo omnes reſurgent.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ ea quorum ratio ſumitur ex natura ſpeciei, oportet ſimiliter inueniri in omnibus quæ ſunt eiuſdem ſpeciei: talis autem eſt reſurrectio. Hæc enim eſt eius ratio, vt ex dictis patet, q̃ anima in perfectiõe vltima ſpeciei humanæ eſſe non poteſt à corpore ſeparata: vnde nulla anima in perpetuum remanebit à corpore ſeparata: & ideò neceſſe eſt ſicut vnum ita & omnes reſurgere.

¶ Ad primũ ergo dicendum, q̃ loquitur de ſpirituali reſurrectione, qua impij nõ reſurgent in iudicio diſcuſsionis conſcientiæ vt Gloſſ. exponit: vel loquitur de impiis qui ſunt animo infideles, qui non reſurgent vt iudicẽtur: iam enim iudicati ſunt.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ Aug. exponit, id eſt, omnes: & hic modus loquendi inuenitur in ſacra ſcriptura: vel particulatio poteſt intelligi quantum ad pueros dãnatos in limbo, qui quãuis reſurgent non propriè dicuntur euigilare, cùm nec ſenſum pœnę nec glorię habituri ſint: vigilia enim eſt ſolutio ſenſus.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ omnes tam boni q̃ mali conformantur Chriſto viuendo in iſta vita in his quę ad naturam ſpeciei pertinent: non autem in his quæ pertinent ad gratiam: & ideò omnes ei conformabuntur in reparatione vitæ naturalis: non autem in ſimilitudine gloriæ, ſed ſoli boni.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ mortem quæ eſt pœna originalis peccati, qui in originali deceſſerunt exoluerunt moriendo: vnde non obſtante originali culpa poſsũt à morte reſurgere: pœna em originalis peccati magis eſt mori quàm morte detineri.

¶ Ad quintũ dicendum, q̃ renaſcimur per gratiam Chriſti nobis datã, ſed reſurgimus per gratiam Chriſti qua factum eſt, vt naturã noſtram ſuſciperet, quia ex hoc ei in naturalibus conformamur: vnde illi qui in maternis vteris decedũt quãuis renati non fuerint per ſuſceptionẽ gratiæ, tamen reſurgent propter conformitatẽ naturæ ad ipſum, quam conſequuti ſunt ad perfectionem humanæ ſpeciei pertingentes.

ARTICVLVS. III.

Vtrum reſurrectio ſit naturalis.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd reſurrectio ſit naturalis: q̃ ſicut dicit Dam. 3. li. qd' cõmuniter in omnibus inſpicitur naturã characterizat in his quæ ſub ipſo ſunt atomis: ſed reſurrectio cõmuniter in omnibus inuenitur: ergo eſt naturalis. ¶ Præterea, Grego. dicit. 14. Moralium, Qui reſurrectionis fidem ex obediẽtia non tenet certè hanc ex ratione tenere debuerat. Quid enim quotidie mundus in elementis ſuis niſi reſurrectionẽ noſtram imitatur: & ponit exemplum de luce quę quaſi moriendo oculis ſubtrahit, & rurſus quaſi viuendo reuocatur, vel reſurgendo: & de arbuſtis quæ viriditatẽ amittunt, & rurſus quaſi reſurgentia reparantur: & de ſeminibus quæ putreſcentia moriunt, & rurſus germinando quodammodò reſurgunt: quod etiã exemplũ Apoſtolus ponit. 1. Cor. 15. ſed nihil poteſt ex naturalibus operibus ratione cognoſci niſi naturale: ergo reſurrectio erit naturalis. ¶ Præterea, illa q̃ ſunt præter naturam non multo tempore manent, quia ſunt quaſi violenta: ſed vita quę per reſurrectionem reparatur in ęternũ manebit: ergo reſurrectio erit naturalis. ¶ Præterea, illud ad quod tota naturæ reparatio intendit maximè videtur eſſe naturale: ſed reſurrectio & glorificatio ſanctorum eſt huiuſmodi: vt patet Ro. 8. ergo reſurrectio erit naturalis. ¶ Præterea, reſurrectio eſt motus quidam ad perpetuam coniunctionẽ animæ & corporis: ſed motus eſt naturalis qui terminatur ad quietem naturalẽ: vt patet. 5. Phyſi. Perpetua autẽ coniunctio animę & corporis erit naturalis, quia cùm anima ſit propri⁹ motor corporis habet ſibi corpus proportionatum, & ita in perpetuum eſt ſimiliter viuificabile ab ipſa, ſicut ipſa in perpetuum viuit: ergo reſurrectio erit naturalis.

¶ Sed contrà, à priuatione in habitum non erit regreſſus, ſecundum naturam: ſed mors eſt priuatio vitæ: ergo reſurrectio per quã eſt reditus de morte ad vitam non eſt naturalis. ¶ Præterea, ea quæ non ſunt vnius ſpeciei non habent determinatum modum originis: vnde animalia quæ generantur ex putrefactione, & ex ſemine nunquã ſunt eiuſdem ſpeciei: vt dicit Commen. in. 8. Phyſi. Sed naturalis motus quo homo oritur eſt generatio ex ſimili in ſpecie, quod non eſt in reſurrectione: ergo non eſt naturalis.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ motus ſiue actio aliqua ſe habet ad naturam tripliciter: Eſt enim aliquis mot⁹ ſiue actio cuius natura nec eſt principium nec terminus, & talis motus quandoq; eſt à principio ſupra naturam, vt patet de glorificatione corporis: quandoq; autẽ à principio alio quocunq;, ſicut patet de motu violento lapidis ſurſum qui terminatur ad quietẽ violentam. Eſt etiam alius motus cuius principiũ & terminus eſt natura, vt patet in motu lapidis deorſum. Eſt etiam alius motus cuius termin⁹ eſt natura, ſed non principium: ſed quandoq; aliquid ſupra naturam, ſicut patet in illuminatione cæci,

ne cęci, quia viſus naturalis eſt, ſed illuminationis principiũ eſt ſupra naturam: quandoq; autem aliquid aliud, vt patet in acceleratione florum vel fructuũ per artificium facta. Quòd autem principium ſit natura & non terminus, eſſe non poteſt, quia principia naturalia ſunt ad determinatos effectus, vltra quos ſe extẽdere non poſſunt: operatio ergo vel motꝰ primo mõ ſe habens ad naturam nullo modo poteſt eſſe naturalis, ſed vel eſt miraculoſa ſi ſit à principio ſupra naturam, vel violenta ſi ſit ab alio quocũq; principio. Operatio autem vel motus ſecundo modo ſe habens ad naturam eſt ſimpliciter naturalis, ſed operatio quæ tertio modo ſe habet ad naturam non poteſt dici ſimpliciter naturalis, ſed ſecundũ quid, inquantũ. ſ. perducit ad id quod ſecundũ naturã eſt, ſed vel dicit miraculoſa vel artificialis aut violẽta. Naturale enim propriè dicit quod ſecundũ naturã eſt: ſecundũ autem naturã eſſe dicit habens naturam & q̃ cõſequũtur naturã, vt patet in. 2. Phy. Vnde motus, ſimpliciter loquẽdo, non põt dici naturalis, niſi eius principiũ ſit natura: reſurrectionis autẽ principiũ natura eſſe nõ põt, quãuis ad vitã naturæ reſurrectio terminet. Natura eñ eſt principiũ motus in eo in quo eſt vel actiuum, vt patet in motu leuium & grauiũ & alterationibus naturalibus animaliũ: vel paſsiuũ, vt patet in generatione ſimpliciũ corporũ. Paſsiuũ autẽ principium naturalis generationis eſt potentia paſsiua naturalis quæ ſemper habet aliquã potentiã actiuã ſibi reſpondentẽ in natura, vt dicit in. 11. Meta. Nec differt quantũ ad hoc ſiue reſpondeat paſsiuo principio actiuũ principiũ in natura reſpectu vltimę perfectionis. ſ. formæ, ſiue reſpectu diſpoſitionis quæ eſt neceſsitas ad formam vltimam, ſicut eſt in generatione hominis ſecundum poſitionem fidei, vel etiam de omnibus aliis ſecundum opinionem Platonis & Auicen. nullum autem principium actiuum reſurrectionis eſt in materia, neq; reſpectu coniunctionis animæ ad corpus, nec reſpectu diſpoſitionis q̃ eſt neceſsitas ad talem coniunctionem: quia talis diſpoſitio non poteſt à natura induci niſi determinato modo per viam generationis ex ſemine. Vnde & ſi ponatur eſſe etiam aliqua potentia paſsiua ex parte corporis, ſeu etiam inclinatio quęcunq; ad animę coniunctionem, non eſt talis quòd ſufficiat ad rationem motus naturalis: vnde reſurrectio ſimpliciter loquendo eſt miraculoſa non naturalis, niſi ſecundum quid, vt ex dictis patet.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ Dama. loquitur de illis quæ inueniuntur in omnibus indiuiduis ex principiis naturæ creatis. Non enim ſi diuina operatione oẽs homines dealbarentur, vel in vno loco congregarentur, ſicut tempore diluuij factum eſt, propter hoc albedo eſſet proprietas naturalis hominis, vel eſſe in tali loco.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, q̃ ex rebus naturalibus non cognoſcit aliquid ratione demõſtrante nõ naturale, ſed ratione perſuadẽte põt cognoſci aliquid ſupra naturã: qa eorum q̃ ſupra naturã ſunt, ea q̃ ſunt in natura aliquã ſimilitudinẽ repræſentant: ſicut vnio animæ & corporis repræſentant animæ vnionem ad Deum per gloriam fruitiõis, vt Magiſter dicit, & ſimili modo exempla quæ Apoſtolus & Grego. inducunt, fidei reſurrectionis perſuaſiuè adminiculantur.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ illa ratio procedit de operatione illa quæ terminat̃ ad illud quod non eſt per naturã, ſed naturę contrarium: hoc autẽ non eſt in reſurrectione & ideò non eſt ad propoſitum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd tota operatio naturæ eſt ſub operatione diuina, ſicut operatio inferioris artis ſub operatione ſuperioris. Vnde ſicut oñis operatio inferioris artis expectat aliquem finem ad quem non peruenitur niſi operatione artis ſuperioris inducentis formã vel vtentis artificio facto, ita ad vltimum finem ad quem tota expectatio naturæ intendit non poteſt peruenire opere naturæ, & ꝓpter hoc cõſequutio eius non eſt naturalis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quàmuis non poſsit eſſe motus naturalis qui terminatur ad quietem violentã: tamen poteſt eſſe motus non naturalis qui terminatur ad quietẽ naturalem, vt ex dictis patet.

QVAESTIO. LXXVI.

De cauſa reſurrectionis.

DEinde conſiderandum eſt de cauſa noſtræ reſurrectionis. Circa quod tria quærũtur. Primò, Vtrum reſurrectio Chriſti ſit cauſa noſtræ reſurrectionis. Secundò, Vtrum Vox tubæ. Tertiò, Vtrum angeli.

ARTICVLVS. I.

Vtrum Chriſti reſurrectio ſit cauſa noſtræ reſurrectionis.

Thom. 4. Diſt. 43. q. vnica, ar. 2. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic ꝓceditur. Videtur q̃ Chriſti reſurrectio nõ ſit cauſa noſtræ reſurrectionis. Poſita enim cauſa ponitur effectus: ſed poſita reſurrectione Chriſti nõ eſt ſequuta ſtatim reſurrectio aliorũ mortuorum: ergo

ergo reſurrectio eius non eſt cauſa noſtræ reſurrectionis. ¶ Præterea, effectus non poteſt eſſe niſi cauſa præceſſerit: ſed reſurrectio mortuorum eſſet etiã ſi Chriſtus non reſurrexiſſet: erat enim alius modus poſsibilis Deo vt hominem liberaret. ergo reſurrectio Chriſti nõ eſt cauſa noſtræ reſurrectionis. ¶ Præterea, idem eſt factiuũ vnius in tota ſpecie vna: ſed reſurrectio erit omnibus hominibus cõmunis: cùm ergo reſurrectio Chriſti non ſit cauſa ſuiipſius, non erit cauſa aliarum reſurrectionum. ¶ Præterea, in effectu relinquitur aliquid de ſimilitudine cauſę: ſed reſurrectio ad minus quorundam. ſ. malorum nõ habet aliquid ſimile reſurrectioni Chriſti: ergo reſurrectionis illorum non erit cauſa reſurrectio Chriſti.

¶ Sed contrà, illud quod eſt primum in quolibet genere eſt cauſa eorum quę ſunt pòſt, vt patet in. 2. Meta. ſed Chriſtus ratione ſuæ reſurrectionis corporalis dicitur primitię dormientiũ: 1. Cor. 15. & primogenus mortuorum, Apoc. 1. ergo ſua reſurrectio eſt cauſa reſurrectionis aliorum. ¶ Præterea, reſurrectio Chriſti magis conuenit cũ noſtra reſurrectione corporali quàm cum reſurrectione ſpirituali, quę eſt per iuſtificationem: ſed reſurrectio Chriſti eſt cauſa iuſtificationis noſtræ, vt patet Ro. 4. Reſurrexit propter iuſtificationem noſtram: ergo reſurrectio Chriſti eſt cauſa noſtræ reſurrectionis corporalis.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ Chriſtus ratione humanæ naturæ dicitur Dei & hominum mediator: vnde diuina dona à Deo in homines mediante Chriſti humanitate proueniunt. Sicut autem à morte ſpirituali liberari nõ poſſumus niſi per donum gratiæ diuinitùs datum, ita nec à morte corporali niſi per reſurrectionem diuina virtute factã: & ideò ſic Chriſtus ſecundum humanam naturam primitias gratiæ ſuſcepit diuinitùs, & eius gratia eſt cauſa noſtræ gratiæ: q̃a de plenitudine eius nos omnes accepimus gratiam pro gratia. Ioan. 1. ita in Chriſto inchoata eſt reſurrectio, & ſua reſurrectio cauſa eſt noſtræ reſurrectionis, vt ſic Chriſtus inquantum eſt Deus ſit prima cauſa noſtræ reſurrectionis quaſi æquiuoca, ſed inquantum eſt Deus & homo, reſurgens eſt cauſa proxima & quaſi vniuoca noſtræ reſurrectionis. Cauſa autem vniuoca agens producit effectum in ſimilitudine formę ſuæ: vnde non ſolũ eſt cauſa efficiens, ſed exemplaris reſpectu iſtius effectus: quandoque enim ipſa forma per quam attenditur ſimilitudo agẽtis ad effectum eſt directè principiũ actionis, quo producitur ille effectus, ſicut calor in igne calefaciente: q̃q; autem illius actionis qua producitur effectus non eſt principium primò per ſe ipſa forma ſecundum quam attenditur ſimilitudo, ſed principia illius formæ: ſicut ſi homo albus generet hominem album, ipſa albedo generantis non eſt principium actiuæ generationis & tamen albedo generantis dicitur cauſa albedinis generatę, quia principia albedinis in generante ſunt principia generationis facientia albedinem in generato: & per hunc modum reſurrectio Chriſti eſt cauſa noſtræ reſurrectionis, qa illud idem quod fecit reſurrectionẽ Chriſti, quę eſt cauſa efficiens vniuoca noſtræ reſurrectionis, ad noſtram reſurrectionem agit. ſ. virtus diuinitatis ipſius Chriſti, quæ ſibi & patri cõmunis eſt. Vnde dicitur Ro. 8. Qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtum à mortuis viuificauit mortalia corpora noſtra: ſed ipſa reſurrectio Chriſti virtute diuinitatis adiunctæ eſt cauſa quaſi inſtrumentalis reſurrectionis noſtræ. Operatiões enim diuinæ agebant̃ mediante carne Chriſti quaſi quodam organo, ſicut ponit exemplum Dama. in 3. lib. de Tactu corporali, quo mundauit leproſum, Matth. 8.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ cauſa ſufficiens ſtatim producit effectum ſuũ, ad quem immediatè ordinatur: non autẽ effectum ad quem ordinatur mediante alio quantuncunq; ſit ſufficiens: ſicut calor quantũcunq; ſit intenſus nõ ſtatim in primo inſtanti cauſat calorem, ſed ſtatim incipit mouere ad calorem, quia calor eſt effectus eius mediante motu: reſurrectio autem Chriſti dicitur cauſa noſtræ reſurrectionis, non quia agat reſurrectionem noſtram, ſed mediante principio ſuo. ſ. diuina virtute quæ noſtram reſurrectionem faciet ad ſimilitudinem reſurrectionis Chriſti. Virtus autem diuina operatur mediante voluntate quæ eſt propinquiſsima effectui: vnde non oportet q̃ ſtatim reſurrectione Chriſti facta, noſtra reſurrectio ſit ſequuta, ſed tunc ſequat̃ quando volũtas Dei ordinauit.

¶ Ad ſecundũ dicendum, q̃ virtus diuina non alligatur aliquibus cauſis ſecũdis, quin effectus illarum poſſet immediatè vel aliis cauſis mediantibus producere, ſicut poſſet generationem corporum inferiorum cauſare etiam motu cœli non exiſtente: & tamen ſecundũ ordinationem quem rebus inſtituit motus cœli eſt cauſa generationis inferiorum corporum. Similiter etiam ſecundum ordinem quem rebus humanis diuina prouidentia præfixit, reſurrectio Chriſti eſt cauſa noſtræ reſurrectionis. Potuit tamẽ alium modum præfigere: & tunc eſſet alia cauſa noſtræ reſurrectionis, qualem Deus ordinaret.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ ratio illa procedit, quando omnia quæ ſunt in vna ſpecie habent eundem ordinem ad cauſam primam illius effectus, qui eſt inducẽdus in totam illam ſpeciem. Sic autẽ non eſt in propoſito, quia humanitas Chriſti propinquior eſt diuinitati, cuius virtus

eſt

eſt prima cauſa generationis, quàm humanitas aliorum. Vnde reſurrectio Chriſti cauſatur à diuinitate immediatè, ſed reſurrectio aliorum mediante Chriſto homine reſurgente.

¶ Ad quartũ dicendum, q̃ reſurrectio omnium hominum habebit aliquid ſimilitudinis de reſurrectione Chriſti, quòd. ſ. pertinet ad vitã naturæ ſecundum quòd omnes Chriſto fuerunt conformes: & ideò omnes reſurgent in vitam immortalem: ſed in ſanctis qui fuerunt Chriſto conformes per gratiam erit conformitas quantum ad ea quæ ſunt gloriæ.

ARTICVLVS. II.

Vtrum vox tubæ ſit cauſa noſtræ reſurrectionis.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ vox tubę non ſit cauſa noſtræ reſurrectionis. Dicit enim Dam. Crede reſurrectionẽ futurã diuina volũtate, diuina virtute & nutu: ergo cùm hoc ſit ſufficiens cauſa reſurrectionis noſtrę, nõ oportet ponere cauſam eius vocẽ tubæ. ¶ Prętereà, fruſtra vox emittitur ad eum qui audire non põt: ſed mortui nõ habebunt auditum: ergo non eſt conueniens q̃ vox aliqua formeť ad eos reſuſcitandũ. ¶ Prætereà, ſi vox aliqua ſit cauſa reſurrectionis, hoc non erit niſi per virtutem voci diuinitùs datam, vnde ſuper illud Pſal. Dabit voci ſuæ vocem virtutis. dicit Gloſſ. reſuſcitandi corpora, ſed ex quo potentia data eſt alicui, quamuis miraculosè detur: tamen actus qui ſequitur eſt naturalis, ſicut patet in cęco nato miraculosè illuminato, qui poſteà naturaliter videt: ergo ſi vox illa eſſet cauſa reſurrectionis reſurrectio eſſet naturalis, quod falſum eſt.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur. 1. Theſſal. 4. Ipſe Dominus in tuba Dei deſcẽdet de cœlo, & mortui qui in Chriſto ſunt reſurgẽt. ¶ Prætereà, Io. 5. dicitur, q̃ Qui in monumentis ſunt audient vocem filij Dei, & qui audierint viuent: hæc autem vox dicitur tuba, vt in litera patet, ergo &c.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ cauſam & effectum oportet aliquo modo cõiungi, qa mouẽs & motũ, faciens & factũ ſunt ſimul, vt patet in. 8. Phy. Chriſtus aũt reſurgẽs eſt cauſa vniuoca noſtræ reſurrectionis: vnde oportet q̃ in reſurrectione corporum cõmuni aliquo ſigno corporali dato Chriſtus reſurgens operetur, quod quidem ſignum, vt quidam dicunt, erit ad literam vox Chriſti reſurrectionem imperantis, ſicut imperauit mari & ceſſauit tempeſtas, Matth. 8. Quidam verò dicunt q̃ hoc ſignum nihil aliud erit quàm ipſa repræſentatio euidẽs filij Dei in mũdo, de qua dicitur Matth. 24. Sicut fulgur venit ab Oriente & apparet in Occidẽte, ſic erit aduẽtus filij hominis, & innitũtur authoritati Grego. dicentis quòd tubam ſonare nihil aliud eſt quàm vt mundo iudicem filium demonſtrare. Et ſecundum hoc ipſa apparitio filij Dei vox eius dicitur, quia ei apparenti obediet tota natura ad corporum humanorum reparationem ſicut imperanti: vnde in iuſſu venire dicitur primæ Theſſal. 4. & ſic eius apparitio, inquantùm habet vim cuiuſdam imperij vox eius dicitur, & hæc vox quæcunque ſit quandoque dicitur clamor, quaſi præconis ad iudicium citantis. Quandoq; autem dicitur ſonus tubæ, vel propter euidentiam, vt in litera dicitur, vel propter conuenientiam ad vſum tubæ qui erat in vete. Te. Tuba enim congregabantur ad concilium, commouebantur ad pręlium, & vocabantur ad feſtum: reſurgentes autem congregabuntur ad concilium iudicij, ad prælium quo orbis terrarum pugnabit contra inſenſatos, & ad feſtum æternæ ſolennitatis.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ Dama. in verbis illis circa materialẽ cauſam reſurrectiõis tria tetigit. ſ. voluntatem diuinam qua imperat, virtutem quæ exequitur, & facilitatem exequendi in hoc q̃ nutum adiunxit ad ſimilitudinem eorum quæ in nobis ſunt. Illud enim valde facile eſt nobis facere quod ad documentũ noſtrum fit: ſed multo apparet maior facilitas ſi ante verbum prolatum ad primum ſignum voluntatis, quod nutus dicitur, exequutio noſtrę voluntatis per miniſtros fiat, & talis nutus eſt quædam cauſa prædictæ exequutionis, inquantum per ipſum inducuntur alij ad noſtram voluntatem explendam. Nutus autẽ diuinus quo fiet reſurrectio nihil aliud eſt quàm ſignum ab ipſo datum cui tota natura obediet, vt ex dictis patet.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut formæ ſacramẽtorum habent virtutem ſanctificandi, non ex hoc quòd audiuntur, ſed ex hoc quòd feruntur: ita vox quicquid fit habebit efficaciã inſtrumentalem ad reſuſcitandum, non ex hoc quòd ſentiť, ſed ex hoc quòd profertur: ſicut etiam vox ex ipſa impulſione aëris excitat dormientem ſoluendo organum non ex hoc quòd cognoſcatur: quia iudicium de voce veniente ad aures ſequitur excitationem & non eſt cauſa eius.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet ſi virtus illi voci data eſſet ens perfectum in natura, quia tunc quod ex ea procederet virtutem iam naturalem factam principium haberet: non eſt autem talis virtus illa, ſed qualis ſupradicta eſt eſſe in formis ſacramentorum.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ad reſurrectionem angeli operentur.

Ad tertium

Ad tertium ſic ꝓceditur. Videtur quòd nullo modo ad reſurrectionem angeli operẽtur. Quia maioris virtutis eſt oſtenſiua reſurrectio mortuorum q̃ generatio hominum: ſed quãdo generantur homines anima non infunditur corpori mediantibus angelis: ergo nec reſurrectio quæ eſt iterata coniunctio aniæ & corporis fiet miniſterio angelorũ.

¶ Præterea, ſi ad aliquos angelos hoc miniſterium pertineat maximè videt pertinere ad virtutes, quarũ eſt miracula facere: ſed eis non aſcribitur, ſed archangelis, vt patet in litera: ergo non fiet miniſterio angelorum.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur. 1. Theſſ. 4. ꝙ Dominus in voce archangeli deſcendet de cœlo & mortui reſurgent: ergo reſurrectio mortuorum miniſterio angelico complebitur.

¶ Reſpondeo dicendum, ꝙ ſicut Augu. dicit in 3. de Trin. ꝙ ſicut corpora groſsiora & infirmiora per ſubtiliora & potentiora ordine quodam reguntur, ita omninò corpora reguntur à Deo per ſpiritum vitæ rationalem, & hoc etiã Greg. 4. Dialo. tangit. Vnde in omnibus quæ corporaliter à Deo fiunt vtitur Deus miniſterio angelorum, in reſurrectione autẽ eſt aliquid ad trãſmutationem corporum pertinens. ſ. collectio cinerum & eorum præparatio ad reparationem humani corporis: vnde quãtũ ad hoc in reſurrectione vtetur Deus miniſterio angelorum, ſed anima ſicut immediatè à Deo creata eſt, ita immediatè à Deo corpori iterato vnietur ſine aliqua operatione angelorum. Similiter etiam gloriam corporis ipſe faciet non miniſterio angelorum, ſicut & animam immediatè glorificat, & illud angelorum miniſterium dicitur vox ſecundum vnam expoſitionem quæ tangit in litera.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd patet ſolutio ex dictis.

¶ Ad ſecundum dicendum, ꝙ miniſteriũ iſtud erit principaliter vnius archangeli. ſ. Michaëlis, qui eſt princeps eccleſiæ, ſicut fuit ſynagogæ, ſicut dicitur Dan. 10. qui tamen agit ex influentia virtutum & aliorum ſuperiorum ordinum: vnde quod ipſe faciet, ſuperiores ordines quodãmodò faciunt. Similiter inferiores angeli cooperabuntur ei circa reſurrectionem ſingulorũ, quorum cuſtodiæ deputati fuerunt, & ſic vox illa poteſt dici vnius vel plurium angelorum.

QVAESTIO. LXXVII.

De tempore & modo reſurrectionis.

DEinde conſiderandum eſt de tempore & modo reſurrectionis. Circa quod quærũtur quatuor. Primò, vtrũ tempus reſurrectionis differatur vſq; ad finem mundi. Secundò, vtrum tempus illud ſit occultũ. Tertiò, vtrum reſurrectio fiet in noctis tẽpore. Quartò, vtrũ fiet ſubitò.

ARTICVLVS. I.

Vtrum tempus noſtræ reſurrectionis differri debeat vſq; ad finem mundi.

Thom. 4. Diſt. 43. q. vnica, ar. 3. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic ꝓceditur. Videtur ꝙ tempus reſurrectionis nõ oporteat differri vſq; ad finem mundi, vt oẽs ſimul reſurgãt: maior eſt enim cõueniẽtia capitis ad mẽbra, quàm membrorum adinuicem: ſicut cauſę ad effectus, quàm effectuũ ad inuicẽ: ſed Chriſtus qui eſt Caput noſtrum non diſtulit reſurrectionem ſuam vſq; ad finem mundi, vt ſimul cum omnibus reſurgeret: ergo non oportet ꝙ priorum ſanctorum reſurrectio vſq; ad finem mundi differatur, vt ſimul cum omnibus reſurgant.

¶ Præterea, reſurrectio capitis eſt cauſa reſurrectionis membrorũ: ſed reſurrectio quorũdam membrorum nobilium propter vicinitatẽ ad caput nõ eſt dilata vſq; ad finem mundi, ſed ſtatim reſurrectionem Chriſti ſequuta eſt, ſicut piè creditur de beata Virgine & Ioanne Euangeliſta: ergo & aliorũ reſurrectio tanto propinquior erit reſurrectioni Chriſti, quanto per gratiam & meritum magis ei fuerunt conformes.

¶ Præterea Status no. Te. eſt ꝑfectior & expreſſiùs portat imaginẽ Chri q̃ ſtatus vet. Te. ſed q̃dã Patres ve. Te. Chro reſurgẽte reſurrexerũt, ſicut dicit Matt. 27. Quia multa corpora ſctõrũ qui dormierant reſurrexerunt: ergo videtur ꝙ nec ſanctorũ no. Te. reſurrectio differri debeat vſq; ad finem mundi vt fiat omnium ſimul.

¶ Præterea, poſt finem mundi non erit aliquis annorum numerus: ſed poſt reſurrectionem mortuorum adhuc cõputantur multi anni vſq; ad reſurrectionem aliorum, vt patet Apoca. 20. Dicitur enim ibi, Vidi animas decollatorũ propter teſtimonium Ieſu & propter verbum Dei. Et infrà, Et vixerũt & regnauerũt cum Chriſto mille annis, & cæteri mortuorum non vixerunt donec conſummarentur mille anni: ergo reſurrectio omnium non differtur vſq; ad finẽ mundi, vt ſit ſimul.

¶ Sed contrà eſt quod Iob. 9. dicit, Homo cùm dormierit nõ reſurget donec atteratur cœlum, nec euigilabit vt conſurgat à ſomno ſuo: & loquitur de ſomno mortis: ergo vſq; ad finẽ mundi quãdo cœlum atteretur reſurrectio hominũ differetur.

differet. ¶Præterea, Heb. 11. dicit, Homines Dei teſtimonio fidei probati non acceperunt repromiſsionē. i. plenam animæ & corporis beatitudinem Deo aliquid aliud pro nobis prouidente, nè ſine nobis cōſummarent. i. perficerentur. Gloſ. vt in cōmuni gaudio omnium maius fieret gaudium ſingulorū, ſed non erit antè reſurrectio q̄ corporū glorificatio: quia reformabit corpus humilitatis noſtrę configuratū corpori claritatis ſuæ. Phil. 3. & Reſurrectiōis filij erūt ſicut angeli in cœlo: vt patet Matth. 22. ergo reſurrectio differetur vſq; ad finem mūdi in quo omnes ſimul reſurgent.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd ſicut Aug. dicit in. 3. de Trin. Diuina prouidentia ſtatuit, vt corpora groſsiora & inferiora per ſubtiliora & potentiora quodam ordine regantur: & ideò tota materia corporū inferiorum ſubiacet variationi ſecūdum modum cœleſtium corporū: vnde eſſet contra ordinem quem diuina prouidentia ſtatuit rebus, ſi materia inferiorum corporū ad ſtatum incorruptionis produceretur manente motu ſuperiorum corporum. Quia ſecundum poſitionem fidei erit in vitam immortalem conformiter Chriſto, quia reſurgens à mortuis iam non moritur: vt dicitur Ro. 6. Et ideò humanorum corporum reſurrectio vſq; ad finem mundi differetur in quo motus cœli quieſcet. Et propter hoc etiam quidā Philoſophi qui poſuerūt motum cœli nunquā ceſſare, poſuerunt reditū humanarum animarum ad corpora mortalia, qualia nunc habemus, ſiue ponerent reditū animæ ad idem corpus in fine magni anni, vt Empedocles, ſiue ad aliud, vt Pythagoras poſuit, quamlibet animam quodlibet corpus ingredi, vt dicitur in. 1. de Anima.

¶ Ad primum ergo dicendū, q̄ quamuis caput magis conueniat cum mēbris conuenientia proportiōis quę exigit ad hoc q̄ in membra fluat, quàm membra adinuicem: tamen caput habet cauſalitatē quandā ſuper membra qua mēbra carent, & in hoc mēbra differunt à capite & conueniūt adinuicem. Vnde reſurrectio Chriſti eſt exemplar noſtræ reſurrectionis, ex cuius fide ſpes nobis de noſta reſurrectione conſurgit, nō autem reſurrectio alicuius membri Chriſti eſt cauſa cæterorū mēbrorū: & ideò Chriſti reſurrectio debuit præcedere reſurrectionem aliorū qui omnes ſimul reſurgere debuerūt in cōſummatione ſæculorum.

¶ Ad ſecundū dicendum, q̄ quāuis inter membra ſint quædam aliis digniora & magis capiti conformia, non tñ pertingūt ad rationem capitis vt ſint cauſa aliorum: & ideò ex conformitate ad Chriſtū non debet eis q̄ eorū reſurrectio præcedat reſurrectionē aliorū quaſi exemplar exemplatū, ſicut dictū eſt de reſurrectiōe Chriſti: ſed q̄ aliquibus ſit hoc cōceſſum, q̄ eorū reſurrectio nō ſit vſq; ad communem reſurrectionem dilata, eſt ex ſpeciali gratię priuilegio, non ex debito conformitatis ad Chriſtum.

¶ Ad tertiū dicendū, q̄ de illa reſurrectione ſanctorum cum Chriſto videtur dubitare Hiero. in ſermone de Aſſumptione, Vtrum ſi peracto reſurrectionis teſtimonio iterum mortui ſint, vt ſic eorum fuerit magis reſuſcitatio quædam ſicut Lazari, q̄ vera reſurrectio, qualis erit in fine mundi: an ad immortalem vitam verè reſurrexerint, vt ſemper in corpore victuri in cœlū cū Chriſto aſcendentes corporaliter, vt Gloſſ. dicit Matth. 27. & hoc videtur probabilius, quia ad hoc q̄ verum teſtimonium de vera reſurrectione Chriſti proferrent, congruum fuit, vt verè reſurgerent, ſicut Hierony. alibi dicit. Nec eorum reſurrectio propter ipſos accelerata eſt, ſed propter reſurrectionem Chriſti teſtificandam, quod quidem teſtimonium erat ad fundādam fidem no Teſt. Vnde decentiùs factum eſt per Patres ve. Te. quàm per eos qui iam no. Teſta. fundato deceſſerunt. Tamen ſciendum eſt q̄ & ſi de reſurrectione eorum in Euangelio mentio fiat ante reſurrectionem Chriſti: tamen vt per teſtimonium patet, intelligēdum eſt per anticipationem eſſe dictum, quod frequēter hiſtoriographis accidit. Nulli enim vera reſurrectione ante Chriſtum reſurrexerunt, eò q̄ ipſe eſt primitiæ dormientium: vt dicitur. 1. Cor. 15. Quanuis fuerint aliqui reſuſcitati ante Chriſti reſurrectionem, vt de Lazaro patet.

¶ Ad quartum dicendū, q̄ occaſione illorum verborum: vt Aug. narrat. 12. de Ciui. Dei: quidam hæretici poſuerunt primam reſurrectionē futuram eſſe mortuorum, vt cum Chriſto mille annis in terra regnant: vnde vocati ſunt Chiliaſtæ, quaſi millenarij: & ideò Auguſt. ibidem dicit, verba illa aliter intelligenda eſſe. ſ. de reſurrectione ſpirituali, per quam homines à peccatis dono gratiæ reſurgunt. Secunda autem reſurrectio corporum eſt. Regnum autem Chriſti dicitur Eccleſia in qua cum Chriſto non ſolùm martyres, ſed etiam alij electi regnant vt à parte totum intelligatur: vel regnant cum Chriſto in gloria quantū ad omnes: & fit ſpecialiter mentio de martyribus, quia ipſi præcipuè regnant mortui qui vſq; ad mortem pro veritate certauerunt: millenarius autem annorum non ſignificat aliquem certum numerum, ſed deſignat totum tēpus quod nunc agitur in quo nunc ſancti cum Chriſto regnāt, quia numerus millenarius deſignat vniuerſitatem magis quàm centenarius, eò quòd centenarius eſt quadratum denarij: ſed millenarius eſt numerus ſolidus ex duplici ductu denarij in ſeipſum ſurgens: quia decies decem centum ſunt, & centum decies mille

ſunt:& ſimiliter in Pſalm. dicitur, Verbi quod mandauit in mille generationes.i.in omnes.

ARTICVLVS. II.

Vtrum tempus reſurrectionis noſtræ ſit occultum.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videt q̃ tempus illud non ſit occultum. Quia cuius principium eſt determinatum & ſcitum,& finis poteſt determinatè ſciri, eò quòd omnia menſurantur quadam periodo,vt dicitur in.2.de Generatione:ſed principium mundi determinatè ſcit: ergo & finis ipſius poteſt determinatè ſciri, tunc autẽ erit tempus reſurrectionis & iudicij:ergo tempus illud non eſt occultum. ¶ Prętereà,Apoc.12.dicitur,q̃ mulier per quam eccleſia ſignificatur,habet locum paratum à Deo, in quo paſcatur diebus mille ducentis.60. Dan.etiam.12. ponitur quidam determinatus numerus dierum, per quos anni ſignificari videtur, ſecundum illud Eze.4. Diem pro anno:diem,inquã, pro anno dedi tibi:ergo ex ſacra ſcriptura poteſt ſciri determinatè finis mũdi & reſurrectionis tẽpus. ¶ Prætereà,ſtatus no.Te.præfiguratus fuit in vet.Teſt.ſed ſcimus determinatè tempus in quo ve.Teſt. ſtatum habuit:ergo & poteſt ſciri tempus determinatè in quo no.Te.ſtatum habebit:ſed no. Te.habebit ſtatum in fine mundi: vnde dicitur Matth. vlt. Ecce ego vobiſcum ſum vſq; ad conſummationem ſæculi : ergo poteſt ſciri determinatè finis mundi & reſurrectionis tempus.

¶ Sed contrà, illud quod eſt ignoratum ab angelis, etiam hominibus multo magis erit occultum : quia ea ad quæ homines naturali ratione pertingere poſſunt multo limpidiùs & certiùs angeli naturali cognitione cognoſcunt. Similiter etiã reuelationes hominibus non fiunt niſi mediantibus angelis,vt patet per Dio.3.c.Eccle. Hiera.ſed angeli neſciunt tẽpus determinatè:vt patet Mat.24.De die illa & hora nemo ſcit,neq; angeli cœlorũ:ergo illud eſt hominibus occultum. ¶ Prætereà,Apoſtoli fuerũt magis conſcij ſecretorum Dei q̃ alij ſequentes,quia vt dicitur Ro.8.Ipſi primitias ſpiritus habuerũt.Glo.tempore priùs & cæteris abundãtiùs: ſed eis de hoc ipſo quærẽtibus dictum eſt Actu.1.Non eſt veſtrum noſſe tẽpora vel momẽta quæ poſuit pater in poteſtate ſua : ergo multo magis eſt aliis occultum.

¶ Reſpondeo dicendũ,q̃ ſicut Aug.dicit in lib. 83.q.q̃ ætas vltima humani generis quę incipit ab Aduentu Domini vſq; ad finem ſæculi,quibus generationibus cõputetur incertum eſt, ſicut etiam ſenectus quæ eſt vltima ętas hominis, non determinatũ habet tẽpus ſecundũ menſuram aliarũ, cùm qñq; ſola tm̃ teneat temporis quantũ oẽs aliæ ætates.Huius autẽ ratio eſt,qa determinatus numerus futuri tẽporis ſciri non põt,niſi vel per reuelationẽ,vel per naturalẽ rationem: tempus autẽ quod erit vſq; ad reſurrectionẽ enumerari non põt naturali ratione, qa ſimul erit reſurrectio & finis motus cœli, vt dictum eſt.Ex motu autem accipit numerus oĩm quę determinato tpe per naturalẽ rationẽ futura præuident: ex motu autẽ cœli nõ põt cognoſci finis eius:qa cùm ſit circularis ex hoc ipſo habet q̃ ſecundũ nãm ſuã poſsit in perpetuũ durare. Vnde naturali ratione tp̃s qd'erit vſq; ad reſurrectionẽ numerari nõ põt. Similiter per reuelationẽ haberi nõ põt : ideò vt oẽs ſint ſoliciti & parati ad Chriſto occurrendũ, & ꝓpter hoc etiã Apoſtolis de hoc quærẽtibus reſpõdit Act. 1.Non eſt veſtrũ noſſe tẽpora vel momẽta quæ pater poſuit in poteſtate ſua:in quo,vt Aug. dicit.18.de Ci.Dei:Oĩm de hac re calculantium digitos reſoluit & quieſcere iubet.Quod em̃ Apoſtolis quęrẽtib⁹ noluit indicare,nec aliis reuelabit: vnde oẽs illi qui tp̃s prędictũ numerare voluerunt hactenus falsò loqui ſunt inuenti. Quidam enim,vt Aug . dicit ibidem:dixerũt ab Aſcẽſione Dñi vſq; ad vltimũ eius Aduentũ quadringẽtos annos poſſe cõpleri,alij quingentos, alij mille,quorum falſitas patet & patebit,ſimiliter eorum qui adhnc cõputare non ceſſant.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ eorũ quorum finis cognoſcitur principio noto, oportet mẽſuram eſſe nobis cognitã: & ideò cognito principio alicuius rei cuius duratio mẽſurat motu cœli,poſſumus cognoſcere eius finem:eò q̃ motus cœli eſt nobis notus:ſed mẽſura durationis motus cœli eſt ſola diuina diſpoſitio , quæ eſt nobis occulta: & ideò quantuncũq; ſciamus principium,finem ſcire non poſſumus.

¶ Ad ſecundũ dicendum,q̃ per mille ducentos 60.dies de quibus fit mẽtio in Apoc.12.ſignificatur omne tp̃s in quo eccleſia durat,& nõ determinatus aliquis numerus annorũ : & hoc ideò quia prædicatio Chriſti ſuper quã fundat eccleſia,durauit tribus annis cũ dimidio,quod tẽpus ferè cõtinet æqualẽ numerũ dierũ numero prædicto. Et ſimiliter etiã numerus eorũ qui in Daniele ponunt,nõ eſt referẽd⁹ ad numerũ aliquẽ annorũ q̃ ſunt vſq; ad finẽ mũdi vel vſq; ad prędicationẽ Antichriſti,ſed debet referri ad tẽpus quo prędicabit,& quo p̃ſequutio eius durabit.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ quãuis ſtatus no.Te.in generali ſit præfiguratus per ſtatũ vet. Te.non tm̃ oportet q̃ ſingula reſpõdeant ſingulis,pręcipuè cum in Chriſto omnes figuræ ve. Teſt.fuerunt cõpletæ.Et ideò Aug.18.de Ciu.Dei, rñdet quibuſdã,q̃ volebãt accipere numerũ p̃ſecutionũ q̃s eccleſia paſſa eſt ſcd'm numerũ plagarum

Aegypti

Aegypti dicens, Ego per illas res geſtas in Aegypto iſtas perſequutiones prophetice ſignificatas eſſe non arbitror, quãuis ab eis qui hoc putant exquiſitè & ingeniosè illa ſingula his ſingulis comparata videãtur non prophetico ſpiritu, ſed coniectura mentis humanæ, quæ aliqñ ad aliquod verũ peruenit, aliquando fallitur: & ſimiliter videt eſſe de dictis Abbatis Ioachim, qui per tales coniecturas de futuris aliqua vera prædixit, & in aliquibus deceptus fuit.

ARTICVLVS. III.

Vtrum reſurrectio futura ſit in noctis tempore.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur ꝙ reſurrectio non erit in noctis tempore. Quia reſurrectio non erit donec atteratur cœlum: vt dicitur Io. 14. Sed ceſſante motu cœli, qd' dicit eius attritio, nõ erit tẽpus, nec nox, nec dies: ergo reſurrectio nõ erit in nocte.

¶ Præterea, finis vniuſcuiuſq; rei debet eſſe perfectiſsimus: ſed tunc erit finis perfectiſsimus tẽporis: vnde in Apoc. dicitur ꝙ tempus ampliùs non erit: ergo tunc debet eſſe tempus in ſua optima diſpoſitione, & ita debet eſſe dies.

¶ Prętereà, qualitas tẽporis debet reſpõdere his quæ geruntur in tẽpore: vnde Io. 3. fit mentio de nocte quãdo Iudas exiuit à cõſortio lucis: ſed tũc erit perfecta manifeſtatio omniũ quæ nunc latent, qa cùm venerit Dñs illuminabit abſcondita tenebrarũ & manifeſtabit conſilia cordium: vt dicitur. 1. Cor. 4. ergo debet eſſe in die.

¶ Sed cõtrà, reſurrectio Chriſti eſt exẽplar noſtræ reſurrectiõis: ſed reſurrectio Chriſti fuit in nocte, vt Gregor. dicit in Homel. Paſchali: ergo & noſtra reſurrectio erit tempore nocturno.

¶ Prætereà, aduentus Dñi cõparatur aduẽtui furis in domũ, vt patet Lu. 12. Sed fur in tẽpore noctis in domũ venit: ergo & Dñs tẽpore nocturno veniet, ſed veniẽte ipſo fiet reſurrectio, vt dictum eſt: ergo fiet reſurrectio in tẽpe nocturno.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd determinata hora temporis qua fiet reſurrectio ſciri pro certo non poteſt, vt in litera dicitur: tamen ſatis probabiliter à quibuſdã dicitur ꝙ reſurrectio erit in crepuſculo Sole exiſtente in Oriẽte & Luna in Occidẽte: quia in tali diſpoſitione Sol & Luna creduntur eſſe creata, vt ſic eorum circulatio compleatur penitus per reditum ad idem punctũ: vnde de Chriſto dicit ꝙ tali hora reſurrexit.

¶ Ad primũ ergo dicendum, ꝙ qñ reſurrectio erit, non erit tẽpus, ſed terminus tẽporis: qa in eodẽ inſtanti in quo ceſſabit motus cœli erit reſurrectio mortuorũ, & erit ſitus ſyderum ſecundum diſpoſitionem qua ſe habent nunc in aliqua determinata hora, & ſecundũ hoc dicit reſurrectio futura tali vel tali hora.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, ꝙ optima diſpoſitio tẽporis dicit eſſe in meridie propter illuminationem Solis: ſed tũc ciuitas Dei non egebit neq; Sole neq; Luna, qa claritas Dei illuminabit eã, vt dicit Apoc. vlti. & ideò quantũ ad hoc nõ refert vtrũ in die vel in nocte reſurrectio fiat.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ tempori illi cõgruit manifeſtatio quantũ ad ea quæ tunc geruntur, & occultatio quantũ ad determinationẽ ipſius temporis: & ideò vtrunq; cõgruè fieri põt, vr. ſ. ſit reſurrectio in die vel in nocte.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum reſurrectio futura ſit ſubitò vel ſucceſſiuè.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur ꝙ reſurrectio non fiet ſubitò ſed ſucceſſiuè. Quia Ezech. 37. prænuntiatur vbi dicitur, Acceſſerunt oſſa ad oſſa & vidi, & ecce ſuper ea nerui & carnes aſcenderũt, & extẽſa eſt in eis cutis deſuper, & ſpiritum non habebant: ergo reparatio corporum præcedet tempore coniunctionem animarum, & ſic reſurrectio non erit ſubita.

¶ Prætereà, illud ad quod exiguntur plures actiones ſe conſequẽtes non poteſt ſubitò fieri: ſed ad reſurrectionẽ exiguntur plures actiones ſe conſequẽtes, ſcilicet, collectio cinerũ, reformatio corporis, & infuſio animæ: ergo reſurrectio non fiet ſubitò.

¶ Præterea, Omnis ſonus tempore menſuratur: ſed ſonus tubæ erit cauſa reſurrectiõis, vt dictum eſt: ergo reſurrectio fiet in tempore & non ſubitò.

¶ Prętereà, nullus localis motus poteſt eſſe ſubitò, vt dicitur in lib. de Senſu & ſenſato: ſed ad reſurrectionẽ exigitur aliquis motus localis in collectione cinerum: ergo non fiet ſubitò.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur. 1. Cor. 15. Omnes quidem reſurgemus in momento & in ictu oculi: ergo reſurrectio erit ſubitò.

¶ Prætereà, virtus infinita ſubitò operatur: ſed ſicut Dama. dicit, Crede reſurrectionem futuram diuina virtute, de qua conſtat quòd ſit infinita: ergo reſurrectio fiet ſubitò.

¶ Reſpondeo dicendum, ꝙ in reſurrectione aliqua fient miniſterio angelorum, & aliqua virtute diuina immediãte, vt dictũ eſt. Illud ergo qd' fiet miniſterio angelorum nõ erit in inſtanti, ſi inſtans dicat indiuiſibile temporis: erit tamen inſtans, ſi inſtãs accipiatur pro tempore imperceptibili. Illud autẽ quod fiet virtute diuina immediãte, fiet ſubitò. ſ. in termino temporis quo angelorum opus complebitur: quia virtus ſuperior inferiorem ad perfectionem adducit.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ Eze. loquebatur populo rudi: vnde ſicut & Moyſes diſtinxit

opera ſex dierum per dies, vt rudis populus capere poſſet, quãuis omia ſimul ſint facta, ſecundum Aug. ita Ezechiel diuerſa, quæ in reſurrectione futura ſunt, expreſsit, quamuis omnia ſimul ſint futura in inſtanti.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, ꝙ quãuis illę operationes ſint ſe inuicem conſequẽtes natura: tñ ſimul tempore ſunt: vel qa ſunt ſimul in eodẽ inſtanti vel vna eſt in inſtãti ad quod alia terminatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd idem videtur eſſe dicendum de ſono illo & de formis ſacramentorum. ſ. quòd in vltimo inſtanti ſonus effectũ ſuum habebit.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ congregatio cinerum, quę ſine motu locali eſſe non poteſt, fiet miniſterio angelorum: & ideò erit in tempore .ſ. imperceptibili propter facultatem operandi, quæ competit angelis.

QVAESTIO. LXXVIII.

De termino reſurrectionis.

DEinde conſiderandũ eſt de termino à quo reſurrectionis. Circa quod quæruntur tria. Primò, Vtrum mors ſit terminus à quo reſurrectionis in omnibus. Secundò, Vtrum cineres vel pulueres. Tertiò, Vtrum illi pulueres habeant naturalem inclinationem ad animam.

ARTICVLVS. I.

Vtrum mors erit terminus à quo reſurrectionis in omnibus.

Thom. 4. Diſt. 43. q. vnica, ar. 4. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic ꝓceditur. Videtur ꝙ mors non erit terminus à quo reſurrectionis in omnibus. Quia quidam non morientur, ſed immortalitate ſuperueſtient ur. Dicitur enim in Symbolo, ꝙ ipſe venturus eſt iudicare viuos & mortuos: hoc autem non põt intelligi quantũ ad tempus iudicij, quia tunc erunt omnes viui: ergo oportet ꝙ referatur hęc diſtinctio ad tẽpus præcedens, & ita non omnes ante iudicium morient. ¶ Præterea, naturale & commune deſideriũ non põt eſſe vacuum & inane, quin in aliquibus expleat: ſed ſecundũ Apoſtolum. 2. Cor. 4. Hoc eſt cõmune deſideriũ ꝙ nolumus ſpoliari, ſed ſuperueſtiri: ergo aliqui erunt qui nunquã expoliabũtur corpore per mortẽ, ſed ſuperueſtient gloria reſurrectionis. ¶ Præterea, Aug. in Ench. dicit, ꝙ quatuor vltimæ petitiones Dominicę orationis ad preſentẽ vitam pertinent quarũ vna eſt, Dimitte nobis debita noſtra: ergo eccleſia petit in hac vita ſibi omnia debita relaxari: ſed eccleſiæ oratio non põt eſſe caſſa quin exaudiat. Io. 6. Quicqd petieritis patrem in nomine meo dabit vobis: ergo eccleſia in aliquo huius vitæ tẽpore omniũ debitorum remiſsionem conſequetur: ſed vnum de debitis quo pro pctõ primi Parentis aſtringimur eſt ꝙ naſcimur in originali pctõ: ergo aliqñ hoc eccleſiæ Deus ꝑſtabit, ꝙ homines ſine originali peccato naſcent: ſed mors eſt pœna originalis peccati: ergo aliqui homines erunt in fine mundi qui non morient, & ſic idem quod priùs. ¶ Præterea, via compendioſior eſt ſemper ſapiẽti magis eligenda: ſed compendioſior via eſt ꝙ homines qui inuenientur viui in impaſsibilitatem reſurrectionis transferantur, quàm ꝙ priùs moriantur, & poſteà reſurgant à morte in immortalitatem: ergo Deus qui eſt ſummè ſapiẽs hanc viam eliget in his qui viui inuenientur, & ſic idẽ quod priùs.

¶ Sed contrà. 1. Cor. 15. Quod ſeminas non viuificatur niſi priùs moriatur, & loquitur ſub ſimilitudine ſeminis de reſurrectione corporum: ergo corpora à morte reſurgent. ¶ Præterea prima Cor. 15. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Chriſto omnes viuificabuntur: ergo in Adam omnes morientur, & ſic reſurrectio omnium erit à morte.

¶ Reſpondeo dicendum, ꝙ ſuper hac quæſtione variè loquuntur ſancti, vt infrà patet: tamen ſecurior eſt hæc & cõmunior opinio, ꝙ omnes morientur & à morte reſurgẽt, & hoc propter tria. Primò, quia magis concordat diuinæ iuſtitiæ quæ humanam naturam pro peccato primi parentis damnauit, vt oẽs qui per actum naturę ab eo originẽ ducerẽt, infectionẽ originalis peccati cõtraherent, & per cõſequẽs mortis debitores eſſent. Secundò, qa magis concordat diuinæ ſcripturæ, quæ oĩm futuram reſurrectionẽ prædicit. Reſurrectio autẽ propriè non eſt niſi eius quod cecidit & diſſolutum eſt, vt Dam. dicit. 3. quia magis concordat ordini naturæ in quo inuenimus ꝙ id quod corruptũ & vitiatum eſt in ſuam nouitatẽ non reducit niſi corruptione mediante: ſicut acetum non fit vinũ niſi aceto corrupto, & in humorem vitis tranſeunte: vnde cũ natura humana in defectum moriendi deuenerit non erit reditus ad immortalitatem niſi mediante morte. Conuenit etiam ordini naturæ propter aliam rationem, quia vt in. 8. Phyſicorum dicitur: Vt vita quædam natura exiſtentibus eſt motus cœli, ſic etiam motus cordis totius corporis vita quædã eſt. Vnde ſicut ceſſante motu cordis omnia membra mortificantur, ita ceſſante motu cœli non poteſt aliquid viuũ

remanere

remanere illa vita quæ ex influentia illius motus conſeruabatur, talis autem vita eſt qua nũc degimus. Vnde oportet quòd ex hac vita diſcedant qui poſt motum cœli quieſcentem victuri ſunt.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ diſtinctio illa mortuorum & viuorum non eſt referenda ad ipſum iudicij tẽpus, neq; ad totum tẽpus præteritorum: qa omnes iudicandi aliquo tẽpore fuerunt viui & aliquo tẽpore mortui: ſed ad illud tẽpus determinatũ qd' immediatè iudiciũ præcedet, qñ. ſ. iudicij ſigna incipient apparêre.

¶ Ad ſecundũ dicendum, q̃ perfectum deſiderium ſanctorũ non põt eſſe vanũ, ſed nihil prohibet deſiderium conditionatũ eorum vanum eſſe, & tale deſiderium eſt quo nolumus expoliari: ſed ſuperueſtiri, ſi poſsibile ſit: & hoc deſiderium à quibuſdã velleitas dicitur.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ hoc eſt erroneũ dicere q̃ aliquis ſine peccato originali concipiatur præter Chriſtum: quia illi qui ſine peccato originali conciperẽtur, non indigerent redemptione quæ facta eſt per Chriſtum, & ſic Chriſtus non eſſet redemptor omniũ: nec poteſt dici q̃ hac redemptione non indiguerunt, quia præſtitum fuit eis vt ſine peccato conciperentur, quia illa gratia facta eſt parentibus, vt in eis vitium naturæ ſanaretur, quo manente ſine originali generare non poſſent: vel ipſi naturæ quo ſanatio eſt. Oportet autem ponere quòd quilibet perſonaliter redẽptione Chriſti indigeat, non ſolùm ratione naturæ. Liberari autem à malo, vel à debito abſolui non poteſt niſi qui debitũ incurrit vel in malum deiectus fuit: & ideò non poſſent omnes fructus Dominicæ orationis in ſeipſis percipere, niſi omnes debitores naſceren tur & malo ſubiecti. Vnde dimiſsio debitorum vel liberatio à malo non poteſt intelligi quòd aliquis ſine debito vel immunis à malo naſcatur, ſed quia cum debito natus poſteà per gratiam Chriſti liberatur. Nec etiam ſequitur ſi poteſt ſine errore poni quòd aliqui non moriantur, quamuis non ſine originali naſcantur, licet mors ſit pœna peccati originalis: quia Deus poteſt ex miſericordia relaxare alicui pœnam ad quam obligatur ex culpa præterita, ſicut adulteram ſine pœna dimiſit, Ioannis. 8. Et ſimiliter poterit à morte liberare qui reatum mortis contraxerunt cum originali naſcendo: & ſic non ſequitur ſi non morientur, ergo naſcuntur ſine originali peccato.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non ſemper via compendioſior eſt magis eligenda, ſed ſolũ quando eſt magis vel æqualiter accommoda ad finem conſequendum: & ſic non eſt hoc, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS. II.

Vtrum reſurrectio omnium erit à cineribus.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ non omnium reſurrectio erit à cinerib⁹. Reſurrectio enim Chriſti eſt exemplar noſtræ reſurrectionis: ſed reſurrectio eius non fuit à cineribus, quia caro eius non vidit corruptionem, vt dicitur in Pſal. & Actu. 2. ergo reſurrectio omnium nõ erit ex cineribus. ¶ Præterea, corpus hominis non comburitur: ſed in cineres nõ poteſt aliquid reſolui niſi per combuſtionem: ergo non omnes à cineribus reſurgent. ¶ Præterea, corpus hominis mortui nõ ſtatim in cinerem redigitur: ſed quidam ſtatim poſt mortem reſurgent, vt in litera dicitur. ſ. illi qui viui inuenientur: ergo non omnes reſurgẽt à cineribus. ¶ Præterea, termino à quo reſpondet terminus ad quem: ſed terminus ad quem reſurrectionis non eſt idem in bonis & malis. 1. Cor. 15. Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur: ergo non eſt idem termi nus à quo: & ſic mali reſurgent à cineribus, boni autem à cineribus non reſurgent.

¶ Sed contrà eſt quod dicit Haymo: Omnes in originali peccato natos tenet hæc ſentẽtia, Terra es & in terram ibis: ſed omnes qui in communi reſurrectione reſurgent, fuerunt nati in peccato originali, vel natiuitate ex vtero vel natiuitate in vtero: ergo omnes à cineribus reſurgent. ¶ Præterea, multa ſunt in corpore humano quę non ſunt de veritate humanæ naturæ, ſed omia illa auferentur: ergo oportet omnia corpora in cinerem reſolui.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ eiſdem rationibus quibus oſtenſum eſt omnes à morte reſurgere, eſt etiam oſtendendum q̃ omnes reſurgent à cineribus in communi reſurrectione, niſi aliquibus ex ſpeciali priuilegio gratiæ ſit indultũ contrarium, ſicut & reſurrectionis acceleratio. Scriptura autẽ ſacra ſicut & reſurrectionẽ prænuntiat, ita & corporum reformationem: Philip. 3. & ideò oportet q̃ ſicut omnes moriunt ad hoc q̃ omnes verè reſurgere poſsint, ita omniũ corpora diſſoluentur ad hoc quòd omnium corpora reformari poſsint: ſicut etiam in pœnam hominis mors à diuina iuſtitia eſt inflicta, ita & corporis reſolutio, vt patet Gene. 3. Terra es & in terram ibis. Similiter etiam ordo naturæ exigit, vt non ſolùm animę & corporis coniunctio ſoluatur, ſed etiã elemẽtorũ cõmixtio: ſicut etiam acetum non põt in vini qualitatẽ reduci niſi priùs facta reſolutione in materiã prę iacentem. Ipſa enim elementorum cõmixtio ex motu cœli cauſatur & conſeruatur, quo ceſſante omnia mixta in pura elementa reſoluentur.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd reſurrectio Chriſti eſt exemplar noſtræ reſurrectionis quo ad terminum ad quem, non autem quo ad terminum à quo.

¶ Ad ſecundũ dicendum, q̃ cineres intelliguntur omnes reliquiæ quæ remanẽt humano corpore reſoluto duplici ratione. Primò, quia cõmunis mos erat apud antiquos corpora mortuorum comburere & cineres reſeruare. Vnde inoleuit modus loquendi, vt ea in quæ corpus humanum reſoluitur cineres dicantur. Secũdò, propter cauſam reſolutionis quæ eſt incendiũ fomitis quo corpus humanũ radicitùs eſt infectum: vnde ad purgationẽ huiuſmodi infectionis oportet vſq; ad prima componentia corpus humanum reſolui, quod autem propter incendium reſoluitur, dicit̃ in cineres reſolui, & ideò ea in q̃ corpus humanũ reſoluit̃, cineres dicunt̃.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ ille ignis qui faciem mundi purgabit, poterit ſtatim corpora eorum qui viui inuenientur vſq; ad cineres reſoluere, ſicut & alia mixta reſoluet in materiam præiacentem.

¶ Ad quartum dicẽdum, q̃ motus non accipit ſpeciẽ à termino à quo, ſed à termino ad quem: & ideò reſurrectio ſanctorũ quæ erit glorioſa, oportet q̃ differat à reſurrectione impiorum, quæ non erit glorioſa penes terminũ ad quem, non autem penes terminum à quo. Conuenit enim frequẽter non eſſe eundem terminum ad quem exiſtente eodem termino à quo, ſicut de nigredine poteſt aliquid moueri in albedinem & in pallorem.

ARTICVLVS. III.

Vtrum pulueres illi ex quibus humanum corpus reparabitur aliquam habeant inclinationem naturalẽ ad animã quæ eis coniungetur.

Ad tertium ſic procedit̃. Videtur q̃ pulueres illi ex quibus corpus humanum reparabitur aliquam habeant inclinationem naturalem ad animam quæ eis coniungetur. Si enim nullam inclinationem habẽt ad animã, eodem modo ſe habent ad illam animam ſicut alij puluercs: ergo non eſſet differentia, vtrum ex illis vel ex aliis puluerib⁹ reficeretur corpus animæ coniungendum, quod falſum eſt. ¶ Prætereà, maior eſt dependentia corporis ad animam quàm animæ ad corpus: ſed anima ſeparata à corpore adhuc habet aliquam dependentiam ad corpus: vnde retardatur eius motus in Deum propter appetitum corporis, vt dicit Hiero. ergo multo fortiùs corpus ſeparatum ab anima adhuc habet naturalem inclinationem ad animam. ¶ Prætereà, Iob. 10. dicitur, Oſſa eius implebunt̃ vitiis adoleſcentię ſuę, & cum eo in puluere dormiẽt: ſed vitia nõ ſunt niſi in animã: ergo adhuc in illis puluerib⁹ remanebit aliqua naturalis inclinatio ad animã.

¶ Sed contrà, corpus humanum põt reſolui ad ipſa elementa, vel in carnes aliorum animalium conuerti: ſed elemẽta ſunt homogenea, & ſimiliter caro leonis vel alteri⁹ animalis: cùm ergo in aliis partibus elemẽtorum vel animalium non ſit aliqua inclinatio naturalis ad illam animam, nec in illis partibus, in quas conuerſum eſt corpus humanum, erit aliqua inclinatio ad animã. Prima per authoritatem Augu. patet in Enchi. Corpus humanum, in quancunq; aliorum corporum ſubſtantiam, vel in ipſa elementa vertatur, in quoruncunq; hominum ſeu animalium cibum cedat, carnemq; vertatur, illi animæ humanæ in puncto tẽporis cedet, quo vt illud priùs fieret & viueret creſceret animauit. ¶ Præter eà, cuilibet inclinationi reſpondet aliquod agẽs naturale, aliâs natura deficeret in neceſſariis: ſed nullo agente naturali poſſunt prædicti puluercs eidem animæ iteratò coniungi: ergo in eis non eſt aliqua naturalis inclinatio ad prædictã coniunctionem.

¶ Rñdeo dd'm, q̃ circa hoc eſt triplex opinio. Quidam dicũt q̃ corpus humanũ nunq̃ reſoluitur vſq; ad elementa, & ita in cineribus manet aliqua vis addita elementis quæ facit naturalẽ inclinationẽ ad eandem animam. Sed hæc poſitio contrariat̃ authoritati Aug. inductæ & ſenſui & rationi: quia omnia cõpoſita ex cõtrariis poſsibile eſt in ea reſolui ex quibus componũtur. Et ideò alij dicunt q̃ illę partes elementorũ in quas humanũ corpus reſoluitur, retinẽt plus de luce, ex hoc q̃ fuerunt animæ humanæ coniunctæ, & ex hoc habẽt quandã inclinationem ad animas. Sed hoc iterum friuolũ eſt: quia partes elementorũ ſunt eiuſdem naturę, & æqualiter habent participationẽ lucis & obſcuritatis. Et ideò aliter dicendũ eſt, q̃ in cinerib⁹ illis nulla eſt inclinatio naturalis ad reſurrectionẽ, ſed ſolùm ex ordine diuinæ prouidentiæ, quo ſtatuit illos cineres iterum animæ coniungi, & ex hoc prouenit q̃ illę partes elementorum iteratò coniungentur & non aliæ.

¶ Vnde patet ſolutio ad primum.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ anima ſeparata à corpore manet in eâdem natura quã habebat cùm corpori eſſet vnita, quod de corpore non contingit: & ideò non eſt ſimile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd verbũ illud Iob, non eſt intelligendum q̃ vitia actu maneant in puluerib⁹ mortuorum, ſed ſecundũ ordinem diuinæ iuſtitię quo ſunt deputati cineres illi ad corporis reparationem, & q̃ pro peccatis cõmiſſis cruciabuntur in æternum.

De con-

QVAESTIO. LXXIX.

De conditionibus reſurrectionis.

CONſequenter agendum eſt de conditionibus reſurgentium. Vbi prima conſideratio erit de his quæ cõmuniter ad bonos & malos pertinent. Secunda de his quæ tantùm ad bonos pertinẽt. Tertia de his quæ ſpectant tantùm ad malos. Ad bonos autem & malos communiter tria pertinent. ſ. ipſorum identitas, integritas, & qualitas. Et primò vidẽdum eſt de reſurgentium identitate. Secundò, de corporum integritate. Tertiò, de ipſorum qualitate. Circa primum quæruntur tria. Primò, Vtrum idem numero corpus reſurget. Secũdò, Vtrum idem numero homo. Tertio, Vtrum oporteat eoſdem pulueres ad eaſdem partes in quibus antè fuerant reuerti.

ARTICVLVS. I.

Vtrum in reſurrectione anima idem corpus numero reſumat.

Thom. 4. Diſt. 44. q. 1. ar. 1. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic ꝓceditur. Videtur ꝙ nõ idem corpus numero anima reſumat in reſurrectione. 1. Corin. 15. Non corpus qd' futurũ eſt ſeminas, ſed nudũ granũ: ſed Apoſtolus ibi cõparat mortẽ ſeminationi, & reſurrectionem pullulationi: ergo non idem corpus quod per mortem deponit in reſurrectione reſumitur. ¶ Prætereà, cuilibet formæ aptat materia ſecundũ ſuam conditionẽ, & ſimiliter cuilibet agenti inſtrumentũ: ſed corpus cõparat ad animam, ſicut materia ad formã, & ſicut inſtrumentum ad agentẽ: cùm ergo anima in reſurrectione non ſit eiuſdem conditionis ſicut modò eſt, quia vel transfert totaliter in cœleſtẽ vitam cui inhæſit viuens in mũdo, vel deprimit in brutalem ſi brutaliter in hoc mundo vixit: ergo videtur ꝙ non reſumet idem corpus, ſed vel cœleſte vel brutale. ¶ Prætereà corpus humanũ vſq; ad elementa poſt mortem reſoluit, vt dictũ eſt ſ. ſed illæ partes elementorũ in quas corpus humanum reſolutũ eſt, non conueniũt cum humano corpore quod in ea reſolutũ eſt, niſi in materia prima, quo quælibet aliæ partes elementorũ cum prædicto corpore cõueniunt: ſi autẽ ex aliis partibus elementorũ corpus formaret, non dicetur idem numero: ergo nec ſi ex illis partibus reparetur. ¶ Prætereà, illud corpus non erit numero idem, cuius partes eſſentiales ſunt aliæ nũero: ſed forma mixti quæ eſt eſſentialis pars corporis humani, ſicut forma eius, non poterit eadem numero reſumi: ergo corpus nõ erit idẽ numero. probatio mediæ: Illud enim quod cedit in non ens non põt idẽ numero reſumi, qd' patet ex hoc ꝙ non põt eſſe idẽ numero, cuius eſt eſſe diuerſum: ſed eſſe interruptũ quod eſt actus entis eſt diuerſus, ſicut & quilibet alius actus interruptus: ſed forma mixtionis cedit penitus in nõ ens per mortem, cùm ſit forma corporalis, & ſimiliter qualitates contrariæ ex quibus fit mixtio: ergo forma mixtionis non redit eadem numero.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur in Iob, In carne mea videbo Deum Saluatorem meũ: vbi loquitur de viſione poſt reſurrectionẽ, quod patet ex hoc quod præcedit, In nouiſsimo die de terra ſurrecturus ſum: ergo idem numero corpus reſurget. ¶ Prætereà ſicut Dam. dicit in. 4. lib. Reſurrectio eſt eius quod cecidit ſecũda ſurrectio: ſed hoc corpus quod nunc gerimus per mortẽ cecidit: ergo idem numero reſurget.

¶ Reſpondeo dicendum, ꝙ circa hanc quæſtionem Philoſophi errrauerunt, & quidã hæretici moderni errant. Quidã enim Philoſophi poſuerunt animas à corpore ſeparatas iteratò corporibus coniungi. Sed errauerũt in hoc quantum ad duo. Primò quidem quantũ ad modum coniunctionis, quia quidã ponebãt corpori iterum cõiungi naturaliter animã ſeparatam per viam generationis. Secundò, quantum ad corpus cui coniungebatur, qa ponebant ꝙ ſecũda coniunctio nõ erat ad idem corpus quod per mortem depoſitum eſt, ſed ad aliud, qñq; idem ſpecie, qñq; autẽ diuerſum. Ad diuerſum quidẽ quando anima in corpore exiſtẽs præter reſurrectionis ordinẽ vitam duxerat. Vnde tranſibat poſt mortem de corpore hominis in corpus alterius animalis, cuius moribus viuendo ſe conformauit, ſicut in corpus canis propter luxuriam, in corpus leonis propter rapinã & violentiam, & ſic de aliis. Sed in corpore eiuſdẽ ſpeciei, quãdo anima benè in corpore viuẽs poſt mortẽ aliqua fœlicitate perfuncta poſt aliqua ſęcula incipiebat ad corpus velle redire, & ſic iterum corpori coniungebat humano. Sed hæc opinio ex duabus radicibus falſis venit. Quarũ prima eſt, qa dicunt ꝙ anima non coniungitur corpori eſſentialiter, ſicut forma materię, ſed ſolùm accidẽtaliter, ſicut motor mobili, aut ſicut homo veſtimento: & ideò ponere poterãt ꝙ anima præexiſtebat antequam corpori generato infundere tur in generatione naturali, & iterum ꝙ diuerſis corporibus vniretur. Secunda eſt, quia ponebant intellectũ non differre à ſenſu niſi acciden

taliter: vt homo diceretur intellectũ habere præ aliis animalibus, quia in eo propter optimã corporis complexionẽ vis ſenſitiua ampliùs viget: vnde poterant ponere ꝙ anima hominis in corpus animalis bruti tranſiret præcipuè facta immutatiõe animæ humanæ ad effectus brutales. Sed illæ duæ prædictæ radices deſtruunt̃ à Philoſopho in lib. de Anima. quibus deſtructis patet falſitas prædictæ poſitionis. Et ſimili modo deſtruũtur errores quorundã hæreticorũ, quorum quidã in prędictas opiniones Philoſophorum inciderunt. Quidã autẽ poſuerunt animas iteratò coniũgi corporibus cœleſtibus, vel etiã corporibus in modũ venti ſubtilibus, vt Greg. de quodã epiſcopo, conſtãtis, narrat exponens illud Iob, In carne mea vidébo deum &c. & propter hoc prædicti errores hæreticorum deſtrui poſſunt ex hoc ꝙ veritati reſurrectionis præiudicant, quod ſacra ſcriptura profitetur. Non enim reſurrectio dici poteſt, niſi anima ad idem corpus redeat: quia reſurrectio eſt iterata ſurrectio: eiuſdem autẽ eſt reſurgere & cadere. Vnde reſurrectio magis reſpicit corpus qd' poſt mortem cadit q̃ aĩam q̃ poſt mortẽ viuit, & ita ſi nõ eſt idẽ corpus qd' anima reſumit nõ dicetur reſurrectio ſed magis noui corporis aſſumptio.

¶ Ad primum ergo dicendũ, ꝙ ſimilitudo non currit per oĩa, ſed quãtum ad aliquid. In ſeminatione enim grani granum ſeminatum & natum non eſt idem numero, ſed nec eodem modo ſe habet cũ primò ſeminatum fuerit abſq; follicu lis, cum quibus naſcitur: corpus autẽ reſurgens erit idem numero, ſed alio modo ſe habẽs, quia fuit mortale & ſurget in immortalitate.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd differentia inter animam reſurgentis & animam in hoc mundo viuentis, ſecundum aliquid eſſentiale non eſt, ſed ſecundum gloriam & miſeriam, quæ differentiam accidẽtalem faciunt: vnde non oportet quòd aliud corpus numero reſurgat, ſed alio modo ſe habens, vt reſpondeat proportionaliter differentia corporũ differentiæ animarum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illud quod intelligitur in materia ante formam remanet in materia poſt corruptionẽ, quia remoto poſteriori adhuc poteſt remanere prius. Oportet autem, vt Commentator dicit in. 1. Phy. & in lib. de ſubſtantia orbis, in materia generabilium & corruptibilium, ante formam ſubſtantialem intellige re dimenſiones non terminatas ſecũdum quas attendatur diuiſio materiæ, vt diuerſas formas in diuerſis partib⁹ recipere poſsit: vnde & poſt ſeparationem ſubſtantialis formæ à materia adhuc dimenſiones illæ manent eædem, & ſic materia ſub illis dimenſionibus exiſtens quantuncunq; formam accipiat habet maiorem identitatem ad illud quod ex ea generatum eſt quàm aliqua pars alia materiæ ſub quacunque forma exiſtens: & ſic eadem materia ad corpus humanum reparandum reducitur quæ priùs materia eius fuit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ſicut qualitas ſimplex non eſt forma ſubſtantialis elementi, ſed accidens propriũ eius, & diſpoſitio per quã materia efficitur propria tali formæ: ita forma mixtionis quæ eſt qualitas reſultãs ex qualitatibus ſimplicibus ad medium venientibus, non eſt forma ſubſtãtialis corporis mixti, ſed eſt accidens proprium & diſpoſitio per quam materia fit neceſſaria ad formam. Corpus autem humanum præter hanc formam mixtionis non habet aliam formam ſubſtantialem niſi animã rationalem: quia ſi haberet aliam formam ſubſtantialem priorem, illa daret ei ſubſtantiale eſſe, & ſic per eam conſtitueretur in genere ſubſtantiæ: vnde anima iam aduenire t corpori conſtituto in genere ſubſtantiæ, & ſic comparatio animæ ad corpus eſſet ſicut comparatio formarum artificialium ad ſuas materias, quantũ ad hoc quòd conſtituuntur in genere ſubſtantiæ per ſuam materiam: vnde coniunctio animæ ad corpus eſſet accidentalis, quod eſt error antiquorũ à Philoſopho reprobatus in lib. de Anima. Sequeretur etiam quòd corpus humanum & ſingulę partes eius non æq̃liuocè retinerent priora nomina, quod eſt contra Philoſophum in. 2. de Anima. Vnde cùm anima rationalis remaneat, nulla forma corporis humani cedit penitus in non ens. Formarum autem accidentalium variatio non facit diuerſitatem in numero: vnde idem numero reſurget cùm materia eadem numero reſumatur, vt in præcedenti ſolutione dictum eſt.

ARTICVLVS. II.

Vtrum ſit idem numero homo qui reſurget.

Ad ſecundũ ſic procedit. Videtur ꝙ non ſit idem numero homo qui reſurget. Sicut enim dicit Philoſophus in. 2. de Generatione. Quæcunq; enim habent ſpeciem corruptibilem motam non reiterantur eadem numero: ſed talis eſt ſubſtantia hominis ſecundum præſentem ſtatum: ergo non poteſt mutatione mortis reiterari idem numero. ¶ Præterea vbi eſt alia & alia humanitas non eſt idem homo numero: vnde Socrates & Plato ſunt duo homines & non vnus homo, quia alia eſt humanitas vtriuſq;: ſed alia eſt humanitas reſurgentis ab ea quam nunc habet: ergo non eſt idem numero. Media probari põt dupliciter. Primò, qa hũanitas q̃ eſt forma toti⁹ nõ eſt forma & ſubſtantia ſicut aĩa, ſed eſt forma tantũ: huius autẽ

formæ

formæ cedũt pœnitus in non ens,& ſic nõ poſſunt iterari. Secũdò, quia humanitas reſultat ex cõiunctione partiũ:ſed nõ poteſt eadẽ numero coniunctio reſumi quæ priùs fuit, quia iteratio identitati opponitur: iteratio enim numerũ importat,identitas autem vnitatem,quæ ſe non cõpatiuntur:in reſurrectione autem cõiunctio iteratur:ergo non eſt eadem coniunctio,& ſic non eſt eadem humanitas,nec idem homo. ¶Præterea. Idem homo non eſt plura animalia:ergo ſi non eſt idem animal,nõ eſt idem homo numero:ſed vbi nõ eſt idem ſenſus,non eſt idem animal,quia animal definitur per ſenſum primũ.ſ. tactum,vt patet in.2.de anima.Senſus autem cũ non maneãt in aĩa ſeparata(vt quidã dicũt) nõ poſſunt idẽ numero reſumi:ergo in reſurrectione nõ erit homo reſurgẽs idẽ aĩal numero,& ſic nõ idẽ hõ. ¶Præterea.Materia ſtatuæ principalior eſt in ſtatua quã materia hoĩs in homine, quia artificialia tota ſunt in genere ſubſtantiæ ex materia,ſed naturalia ex forma,vt patet per philoſphũ.2.phy.Idem dicit in.2.de anima. Sed ſi ſtatua ex eodem reficiatur non eſt eadem numero:ergo multo minùs ſi homo ex eiſdem pulueribus reficiatur nõ erit idem homo numero. ¶Sed contrà eſt quod dicitur Iob 19.Quem viſurus ſum ego ipſe & non alius, & loquitur de viſione poſt reſurrectionem : ergo idem homo nũero reſurget. ¶Præterea. Aug.dicit.8.de Tri. Quòd reſurgere nihil eſt aliud quã reuiuiſcere: ſi autem idem homo numero rediret ad vitam, qui mortuus eſt non diceretur reuiuiſcere:ergo non reſurget, quod eſt contra fidem.

¶ Reſpondeo dicendũ,quòd neceſsitas ponendi reſurrectionem eſt ex hoc,vt finem vltimum propter quẽ factus eſt homo cõſequatur,quod in hac vita fieri non poteſt, nec in vita animæ ſeparatæ,aliâs eſſet homo vanè conſtitutus ſi ad finem ad quem factus eſt venire non poſſet. Et quia oportet ꝙ illud idem numero ad finẽ perueniat propter quẽ finem eſt factũ, nè in vanũ eſſe factum videatur,oportet ꝙ idem homo numero reſurgat:& hoc quidem fit dũ eadem anima numero eidẽ corpori numero coniungitur, aliâs enim non eſſet reſurrectio propriè,niſi idẽ homo repararetur:vnde ponere ꝙ idem numero nõ ſit quod reſurgit, eſt hæreticum, derogãs veritati ſcripturæ quæ reſurrectionẽ prædicat.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd philoſophus loquitur de reiteratione quæ ſit per motum vel mutationem naturalem.Oſtendit enim differentiam circulationis quæ eſt in generatione & corruptione,ad circulationem quæ eſt in motu cœli: quia cœlum per motum localem redit idem numero ad principium motus, quia habet ſubſtãtiam incorruptibilem motam:ſed generabilia & corruptibilia per generationem redeunt ad idem ſpecie, non ad idem numero: quia ex homine generatur ſemen, ex quo ſanguis, & ſic deinceps vſq; quò perueniatur ad hominem non eundem numero,ſed ſpecie:vnde patet quòd ratio inducta ſecundum Philoſophi intentionem non eſt ad propoſitum. Vel dicendum ꝙ aliquorum generabilium & corruptibilium forma non eſt per ſe ſubſiſtens, vt poſt compoſiti corruptionem remanere valeat: ſicut eſt de anima rationali quæ eſſe quod ſibi in corpore acquirit & poſt corpus retinet, & in participationẽ illius eſſe corpus per reſurrectionem adducitur,cùm non ſit aliud eſſe corporis & aliud animę in homine,aliâs eſſet coniunctio animę & corporis accidẽtalis: & ſic interruptio nulla facta eſt in eſſe ſubſtãtiali hominis, vt nõ poſsit idẽ numero redire homo propter interruptionem eſſendi:ſicut accidit in aliis rebus corruptis quarum eſſe omninò interrumpitur forma non remanente,materia autem ſub alio eſſe remanente:ſed tamen nec etiã homo per generationem naturalẽ reiteratur idem numero, quia corpus generati hominis non fit ex tota materia generantis:vnde eſt corpus diuerſum in numero,& per conſequens anima & totus homo. ¶Ad ſecundum dicendum,quòd de humanitate & qualibet forma totius eſt duplex opinio. Quidã enim dicũt ꝙ idem ſecũdum rem eſt forma totiꝰ & forma partis:dicit tn forma partis ſecũdũ ꝙ perficit materiã,totius aũt ſecũdũ ꝙ ex ea tota ratio ſpeciei cõſequitur:& ſecundũ hanc opinionẽ hũanitas ſecũdũ rem nõ eſt aliud quã aĩa rationalis,& ſic cũ aĩa rõnalis eadẽ numero reſumatur,eadẽ numero erit humanitas, & etiã poſt mortem manet quãuis non ſub ratione humanitatis:quia ex ea cõpoſitũ rationem ſpeciei nõ cõſequitur. Alia opinio eſt Auic.quæ verior videtur:ꝙ forma totius nõ eſt forma partis tantùm,nec forma aliqua alia præter formã partis, ſed eſt totum reſultãs ex cõpoſitione formæ & materiæ cõprehendẽs in ſe vtrũq;,& hìc forma totiꝰ eſſentialis quidditas dicitur. Quia ergo in reſurrectione idem numero corpus erit & eadẽ numero anima rationalis,erit de neceſsitate eadem humanitas:ratio autẽ procedebat ac ſi humanitas eſſet quædã alia forma ſuperueniẽs formæ & materiæ,quod falſum eſt. Secũda autem ratio non poteſt identitatem humanitatis impedire:quia coniunctio ſignificat actionẽ vel paſſionem quæ quãuis diuerſa ſit,nõ poteſt identitatẽ humanitatis impedire,quia actio & paſsio ex quibus erat humanitas,non ſunt de eſſentia humanitatis. Vnde eorũ diuerſitas non inducit diuerſitatem humanitatis. Conſtat enim ꝙ generatio & reſurrectio non ſunt idem motus numero,nec tamen propter hoc idẽtitas reſurgentis impeditur. Similiter etiam nec impedi-

tur identitas humanitatis, ſi accipiatur coniunctio pro ipſa relatione: quia relatio illa non eſt de eſſentia humanitatis: ſed concomitatur eam eò q̃ humanitas non eſt de illis formis quę ſunt cõpoſitio & ordo, vt dicit. 2. Phy. ſicut ſunt formæ artificiatorum. Vnde exiſtente alia compoſitione numero, nõ eſt eadẽ nũero forma dom⁹. ¶Ad tertium dicendum, quòd ratio illa optimè concludit contra illos qui ponunt animam ſenſibilem & rationalem diuerſas in homine eſſe, & ſecundũ hoc anima ſenſitiua in homine non eſſet incorruptibilis, ſicut nec in aliis animalib⁹. Vnde in reſurrectione non erit eadẽ anima ſenſibilis & per conſequens nec idem animal nec idem homo: ſi autem ponamus q̃ eadẽ anima ſecundum ſubſtantiam in homine ſit rationalis & ſenſibilis nullas ĩ hoc anguſtias patiemur: quia animal definitur per ſenſum q̃ eſt anima ſenſitiua ſicut per formam eſſentialem, per ſenſum autẽ qui eſt eius potentia ſenſitiua cognoſcitur eius definitio ſicut per formã accidentalẽ quæ maximã partem confert ad cognoſcendũ quod quid eſt, vt in primo de anima dicit: poſt mortem ergo manet anima ſenſibilis, ſicut & anima rationalis ſecundũ ſubſtantiam. Sed potentiæ ſenſitiuæ ſecũdum quoſdã non manent, quæ quidem potentiæ cũ ſint accidentales proprietates eorum varietates idẽtitatem animalis totius auferre nõ poſſunt, nec etiam partiũ animalis, nec dicuntur potentiæ perfectiones vel actus organorum, niſi ſicut principia agendi, vt calor in igne.

¶Ad quartũ dicendum, quòd ſtatua dupliciter poteſt conſiderari, vel ſecundũ q̃ eſt ſubſtantia quædam, vel ſecũdum q̃ eſt artificiale quoddã, & quia in genere ſubſtãtiæ ponitur ratione ſuę materiæ: ideò ſi conſideretur ſecundũ q̃ eſt ſubſtantia quædam, eſt eadem numero ſtatua quę ex eadem materia reparatur: ſed in genere artificialium ponitur ſecundũ q̃ eſt forma quæ accidens quoddã eſt, & tranſit ſtatua deſtructa, & ſic non redit idem numero, nec ſtatua eadẽ numero eſſe poteſt: ſed forma hoīs ſcilicet anima, manet poſt diſſolutionem corporis, & ideò nõ eſt ſimilis ratio.

ARTICVLVS. III.

Vtrum pulueres humani corporis ad eam partem corporis quæ cum eis diſſoluta eſt per reſurrectionem redire oporteat.

Ad tertium ſic ꝓceditur. Videtur quòd oporteat pulueres humani corporis ad eã partem corporis quæ cũ eis diſſoluta eſt per reſurrectionem redire. Quia ſecũdum philoſophum in. 2. de anima: ſicut ſe habet tota anima ad totum corpus, ita pars animæ ad partem corporis, vt viſus ad pupillam, ſed oportet q̃ poſt reſurrectionem corpus reſumatur ab eadem anima: ergo oportet q̃ partes etiã corporis reſumãtur ad eadem mẽbra, in quibus eiſdẽ partibus animæ perficiantur. ¶Prætereà. Diuerſitas materiæ facit diuerſitatem in numero: ſed ſi pulueres non redeant ad eaſdem partes, ſingulæ partes non reficientur ex eadem materia ex qua priùs conſtabant: ergo non erunt eædẽ numero, ſed ſi partes ſunt diuerſæ & totum erit diuerſum, quia partes comparantur ad totũ ſicut materia ad formam: vt patet in. 2. phy. ergo non erit idem numero homo: q̃d eſt contra veritatẽ reſurrectionis. ¶Prætereà. Reſurrectio ad hoc ordinatur q̃ homo operum ſuorum mercedem accipiat: ſed diuerſis operibus meritorijs vel demeritorijs diuerſæ partes corporis deſeruiunt: ergo oportet in reſurrectione quælibet pars ad ſuum ſtatum redeat, vt pro ſuo modo præmiet. ¶Sed cõtrà, artificialia magis dependent ex ſua materia quàm naturalia: ſed in artificialibus ad hoc q̃ idem artificiatũ ex eadem materia reparetur, non oportet q̃ partes reducantur ad eundem ſitũ: ergo nec in hoīe oportet. ¶Prætereà. Variatio accidẽtis non facit diuerſitatem in numero: ſed ſitus partium eſt accidens quoddam: ergo diuerſitas eius in homine non facit diuerſitatem in numero.

¶Reſpondeo dicẽdum, quòd in hac quæſtione differt conſiderare quid fieri poſsit ſine identitatis præiudicio, & quid fiet vt congruentia ſeruetur. Quantum ergo ad primũ, ſciendũ eſt q̃d in homine poſſunt accipi diuerſæ partes dupliciter. Vno modo diuerſæ partes totius homogenei, ſicut diuerſę partes carnis vel diuerſę partes oſsis. Alio modo diuerſæ partes diuerſarum ſpecierũ totius homogenei, ſicut os & caro. Si ergo dicatur q̃ pars materiæ redibit ad aliã partem ſpeciei eiuſdem, hoc non faciet niſi varietatem in ſitu partium, ſitus autem partium variatus non variat ſpeciem in totis homogeneis, & ſic ſi materia vnius partis redeat ad aliã nullum præiudicium generabitur identitati totius: & ita etiã eſt in exemplo quod ponitur in litera, quia ſtatua non redit eadem numero ſecundũ formam, ſed ſecũdũ materiã ſecundũ quam eſt ſubſtãtia quędam, ſic autem ſtatua eſt homogenea quãuis non ſecundũ formã artificialem. Si autem dicatur q̃ materia vnius partis redit ad aliam partem alterius ſpeciei, ſic de neceſsitate variatur nõ ſolùm ſitus partium, ſed etiam identitas earum, ita tamen q̃ tota materia aut aliud quod erat de veritate humanæ naturæ in vnam aliam tranſferatur, non autem ſi aliquid quod erat in vna parte ſuperfluũ tranſferatur in aliã: ablata autem identitate partium auferetur iden-

titas totius, ſi loquamur de partibus eſſentialibus, non autem de accidentalibus ſicut ſunt capilli & vngues, de quibus videtur loqui Aug. Et ſic patet qualiter tranſlatio materiæ de parte in partem tollit identitatẽ totius & qualiter nõ: ſed loquendo ſecundum congruentiam magis probabile eſt q̃ etiam ſitus partium idem ſeruabitur in reſurrectione, præcipuè quantũ ad partes eſſentiales & organicas, quamuis fortè non quantum ad accidentales, ſicut ſunt vngues & capilli.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit de partibus organicis, & nõ de partibus ſimilibus.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ſitus diuerſus partium nõ facit diuerſitatem in numero, quãuis eam faciat diuerſitas materiæ.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd operatio propriè loquendo nõ eſt partis ſed totius, vnde præmiũ non debetur parti, ſed toti.

QVAESTIO. LXXX.

De integritate corporum reſurgentium.

DEinde conſiderandum eſt de integritate corporum reſurgentium. Circa quod quæruntur quinq;. Primo, Vtrum omnia membra corporis humani, in ipſo reſurgant. Secundò, Vtrum capilli & vngues. Tertiò, Vtrum humores. Quartò, Vtrum totum id quod fuit in eo de veritate humanæ naturæ. Quintò, Vtrum quicquid in eo materialiter fuerit.

ARTICVLVS. I.

Vtrum omnia membra humani corporis reſurgant.

Thom. 4. di. 44. q. 1. art. 2. q. 1. & ſequen.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videt quòd non omnia mẽbra corporis humani reſurgant. Remoto em̃ fine fruſtra reparatur id quod eſt ad finẽ: finis autẽ cuiuſlibet mẽbri eſt eius actus: cùm ergo nihil fruſtra fiat in operibus diuinis, & quorundam membrorum vſus poſt reſurrectionem non competat, præcipuè genitalium, quia tunc neq; nubent neq; nubentur: ergo videtur q̃ non omnia membra reſurgent. ¶ Præterea. Inteſtina quædam membra ſunt, ſed non reſurgunt, plena enim reſurgere non poſſunt, quia immunditias continent, nec vacua, quia nihil eſt vacuum in natura: ergo nõ omnia mẽbra reſurgẽt. ¶ Præterea. Ad hoc corpus reſurget vt præmietur de opere quod anima per ipſum geſsit: ſed membrum propter furtum amputatum ei qui poſtea pœnitentiam agit & ſaluatur, non poteſt in reſurrectione remunerari, nec de bono, quia ad hoc non cooperatum eſt, nec de malo, quia pœna mẽbri in pœnam hominis redundaret: ergo non omnia mẽbra reſurgent cum homine.

¶ Sed cõtrà, magis pertinẽt ad veritatem humanæ naturæ alia mẽbra quã capilli & vngues: ſed iſta reſtituentur homini in reſurrectione, vt in litera dicitur: ergo multo fortiùs alia membra. ¶ Præterea. Dei perfecta ſunt opera: ſed reſurrectio opere diuino fiet ergo homo reparabitur perfectus in omnibus membris.

¶ Reſpondeo dicẽdũ, quòd ſicut dicitur in. 2. de aĩa: Anima ſe habet ad corpus nõ ſolũ in habitudine formę & finis, ſed etiã in habitudine cauſę efficiẽtis. Eſt. n. cõparatio animæ ad corp⁹ ſicut cõparatio artis ad artificiatũ, vt dicitur in. 3. de animalibus: quicquid autẽ explicitè in artificiato oſtenditur, hoc totũ implicitè & artificialiter & originaliter in ipſa arte cõtinetur: & ſimiliter quicquid in parte corporis apparet, totũ originaliter & quodãmodò implicitè in anima continetur. Sicut ergo artis opus nõ eſſet perfectũ ſi artificiato aliqd deeſſet eorũ quæ ars continet, ita nec homo poſſet eſſe perfectus niſi totum q̃ in anima implicitè cõtinetur, exteri⁹ in corpore explicaretur, nec etiã corpus animæ ad plenum proportionaliter reſpõderẽt: cũ ergo oporteat in reſurrectiõe corpus hoĩs eſſe animæ totaliter correſpõdẽs: quia nõ reſurget niſi ſecũdũ ordinẽ quẽ habet ad animã rationalẽ, oportet etiam hoĩem perfectũ reſurgere, vtpotè qui ad vltimã perfectionẽ cõſequendã reparatur, oportet etiã quòd omnia membra quæ nunc ſunt in corpore hominis in reſurrectione reparentur.

¶ Ad primũ ergo dicendum, quòd mẽbra poſſunt dupliciter conſiderari in comparatione ad animã, vel ſecundum habitudinem materiæ ad formam, vel ſecundũ habitudinẽ inſtrumẽti ad agentem: eadem enim eſt cõparatio totius corporis ad totã animã, & partiũ ad partes: vt dicitur in. 2. de anima. Si ergo membrum accipiatur ſecundũ primã comparationem, finis eius non eſt operatio, ſed magis perfectũ eſſe ſpeciei, qđ etiam poſt reſurrectionem requiretur. Si autẽ accipiatur ſecundũ ſecũdam comparationem, ſic finis eius eſt operatio: nec tamen ſequitur q̃ quando deficit operatio quòd fruſtra ſit inſtrumentum, quia inſtrumentum non ſolùm ſeruit ad exequendam operationem agentis, ſed ad oſtẽdendam virtutem ipſius. Vnde oportebit quòd virtus potentiarum animæ in inſtrumentis corporeis demonſtretur, & ſi nunquam in

actum

actũ prodeant, vt hoc cõmendetur Dei ſapiẽtia.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd inteſtina reſurgent in corpore ſicut & alia mẽbra, & plena erunt non quidẽ turpibus ſuperfluitatibus, ſed nobilibus humiditatibus.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd actus quibus meremur non ſunt propriè loquẽdo manus vel pedis, ſed totius hominis: ſicut & operatio artis nõ attribuitur ſciẽtiæ, ſed artifici vt principio: quãuis ergo membrorũ quod ante pœnitẽtiam eſt mutilatum non ſit cooperatum homini in ſtatu illo quo gloriam promeretur, tamen ipſe homo meretur vt totũ præmietur, qui ex toto q̃d habet Deo ſeruit.

ARTICVLVS. II.

Vtrum capilli & vngues reſurgent in humano corpore.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ capilli & vngues non reſurgent in corpore humano, quia ſicut capilli & vngues ex ſuperfluitatibus cibi generantur, ita vrina & ſudor & alię ſuperfluitates vel fæces: ſed hæc non reſurgent cũ corpore: ergo nec capilli & vngues. ¶ Præterea. Inter alias ſuperfluitates quæ ex cibo generãtur maximè accedit ad naturæ humanæ veritatẽ ſemẽ quod eſt ſuperfluũ quo indigetur: ſed ſemen nõ reſuget in corpore hoĩs: ergo multo minùs capilli & vngues reſurgent. ¶ Præterea. Nihil eſt perfectũ anima rationali quod nõ ſit perfectũ anima ſenſibili: ſed capilli & vngues non ſunt perfecti anima ſenſibili, quia eis non ſentimus vt dicitur in primo de anima: ergo cũ non reſurgat corpus humanum niſi propter hoc quod eſt perfectũ ab anima rationali, videtur q̃ capilli & vngues nõ reſurgent.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur Luc. 21. Capillus de capite veſtro non peribit. ¶ Præterea. Capilli & vngues ſunt dati in ornamẽtum homini: ſed corpora hominum præcipuè electorum debẽt reſurgere cum omni ornatu: ergo debent reſurgere cum capillis.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd anima ſe habet ad corpus animatũ ſicut ars ad artificiatũ: & ad partes eius, ſicut ars ad ſua inſtrumenta: vnde & corpus animatum organicũ dicitur, ars autẽ vtitur inſtrumentis ad operis intẽti executionem, & hæc inſtrumenta ſunt de prima intẽtione artis. Vtitur etiam aliis inſtrumentis ad conſeruationem principalium inſtrumẽtorũ, & hęc ſunt de ſecũda intentione artis, ſicut ars militaris vtitur gladio ad bellum, & vagina ad gladij cõſeruationem: ita & in partibus corporis animati quædam ordinãtur ad operationes animæ exequendas, ſicut cor, epar, manus, & pes: quædam autem ad conſeruationem aliarum partium, ſicut folia ſunt ad cooperturã fructuũ, ita etiã capilli & vngues ſunt in hoĩe ad cuſtodiã aliarũ partiũ: vnde ſunt de ſecũda perfectiõe corporis humani quãuis nõ de prima: & quia hõ reſurget in omi perfectione ſuæ naturæ, propter hoc oportet vt capilli & vngues reſurgent in ipſo.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd illæ ſuperfluitates expellũtur à natura quaſi ad nihilum vtiles: vnde non pertinent ad perfectionem humani corporis. Secùs autem eſt de illis ſuperfluitatibus quas natura ſibi retinet ad generationẽ capillorum & vnguium, quibus indiget ad mẽbrorum conſeruationem.

¶ Ad ſecundum dicẽdum, quòd ſemine non indiget ad perfectionẽ indiuidui, ſicut capillis, ſed ad perfectionem ſpeciei.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd capilli & vngues nutriuntur & augentur, & ſic oportet q̃ aliqua operatione participant, q̃d non poſſet eſſe niſi eſſent partes aliquo modo ab anima perfectæ: & quia in homine non eſt niſi vna anima, ſcilicet rationalis, conſtat q̃ ab anima rationali perfecta ſunt quamuis non vſq; ad hoc q̃ operationem ſenſus participant, ſicut nec oſſa de quibus conſtat quòd reſurgent & ſunt de integritate indiuidui.

ARTICVLVS. III.

Vtrum humores in corpore reſurgẽt.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd humores in corpore non reſurgent. 1. Corinth. 4. dicitur: Caro & ſanguis regnum Dei non poſsidebũt: ſed ſanguis eſt principalior humor: ergo nõ reſurget in beatis qui regnũ Dei poſsidebũt, & multo minùs in aliis. ¶ Præterea. Humores ſunt ad reſtaurationẽ deperditi: ſed poſt reſtaurationem nulla deperditio fiet: ergo corpus non reſurget cũ humoribꝰ. ¶ Præterea. Illud quod eſt via generatiõis in corpore humano nondum eſt ab anima rationali perfectum: ſed humores adhuc ſunt in via generationis, quia ſunt in potentia caro & os: ergo nondum ſunt perfecti anima rationali: ſed corpus humanũ nõ habet ordinem ad reſurrectionem niſi ſecũdum q̃ eſt anima rationali perfectũ: ergo humores in eo non reſurgent.

¶ Sed contrà eſt: quia quod eſt de cõſtitutione corporis humani reſurget in eo: ſed humores ſunt huiuſmodi, vt patet per Aug. qui dicit q̃ corpus conſtat ex membris officialibus, officialia ex conſimilibus, conſimilia ex humoribus: ergo humores reſurgẽt in corpore. ¶ Præterea. Reſurrectio noſtra erit conformis reſurrectioni Chriſti: ſed in Chriſto reſurrexit ſanguis, aliàs nunc vinũ nõ tranſubſtãtiaretur in ſanguinem eius in ſacramẽto altaris: ergò & in nobis reſurget ſanguis, & eadem ratione alij humores.

¶ Reſpõ-

¶ Reſpondeo dicendũ, ꝙ quicquid pertinet ad integritatẽ hũanæ naturæ in reſurgẽte, hoc totũ reſurget ratione prædicta: vnde oportet ꝙ illa humiditas corporis reſurgat in homine quę ad integritatem humanæ naturæ pertineat. Eſt autem in homine triplex humiditas: quædam em̃ humiditas eſt in recedendo à perfectione huius indiuidui, vel quia in via eſt corruptionis & à natura abijcitur, ſicut vrina, ſudor, & ſanies & huiuſmodi: vel quia à natura ordinatur ad conſeruationẽ ſpeciei in aliquo indiuiduo, ſiue per actũ generatiuæ ſicut ſemen, ſine per actum nutritiuæ ſicut lac, & nulla talium humiditatum reſurget: eò ꝙ nõ eſt de perfectiõe indiuidui reſurgentis. Secunda humiditas eſt quę nondum peruenit ad vltimam perfectionem quã natura operatur in indiuiduo, ſed eſt ad illã ordinata à natura: & hæc eſt duplex. Quia quædã eſt quæ habet aliquam formam determinatam quæ cõtinetur inter partes corporis ſicut ſanguis, & alij tres humores quos natura ordinat ad membra quæ ex eis generantur, ſed tamen habẽt aliquas formas determinatas ſicut & aliæ partes corporis: & ideò reſurgent cũ aliis partibus corporis: quędã verò humiditas eſt in via trãſeũdi de forma in formam. ſ. de forma humoris in formam membri, & talis humiditas non reſurget: quia poſt reſurrectionem partes corporis ſingulæ in ſuis formis ſtabilientur, vt vna in aliam nõ tranſeat: & ideo nõ reſurget illa humiditas quæ eſt in ipſo actu tranſeũdi de forma in formam. Hęc autem humiditas poteſt in duplici ſtatu accipi, vel ſecundũ quòd eſt in principio tranſmutationis, & ſic vocatur ros, illa ſcilicet humiditas quę eſt in foraminibus paruarum venarum: vel ſecundum quòd eſt in progreſſu tranſmutationis, & incipit iã dealbari & ſic vocatur cambiũ, in neutro autem ſtatu reſurget. Tertium autem genus humiditatis eſt quod iam peruenit ad vltimam perfectionem quam natura intendit in corpore indiuidui quæ iam eſt de albata & incorporata membris, & hæc vocatur gluten, & cùm hæc ſit de ſubſtantia membrorum, etiam reſurget ſicut & membra.

¶ Ad primum ergo dicẽdum, quòd caro & ſanguis in verbis illis Apoſtoli non accipiũtur pro ſubſtantia carnis: ſed pro operibus carnis & ſanguinis quæ ſunt opera peccati vel opera animalis vitæ: vel ſecundũ ꝙ dicit Aug. in epiſtola ad Conſentium: Caro & ſanguis accipitur ibi pro corruptione quæ nunc dominatur in carne & ſanguine. Vnde & ſubditur in verbis Apoſtoli, neq; corruptio incorruptionem.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut membra ſeruientia generationi erunt poſt reſurrectionem ad integritatem humanæ naturæ, non ad operationem quæ nunc exercetur per membra illa, ita & humores erunt in corpore non ad reſtaurationem deperditi, ſed ad integritatem humanæ naturæ reparandam, & ad virtutis naturalis oſtenſionem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ſicut elementa ſunt in via generatiõis reſpectu corporũ mixtorum, quia ſunt eorum materia, non autem ita quòd ſemper ſint in tranſeũdo in corpore mixto, ita etiam ſe habent humores ad membra: & propter hoc ſicut elementa in partibus vniuerſi habent formas determinatas, ratiõe quarum ſunt de perfectione vniuerſi, ſicut & corpora mixta: ita etiam humores ſunt de perfectione corporis humani ſicut & aliæ partes, quãuis nõ perueniant ad tantam perfectionem ſicut aliæ partes, nec elementa habent ita formas perfectas ſicut mixta. Sicut autem partes omnes vniuerſi à Deo perfectionem conſequuntur non æqualiter, ſed ſecundũ ſuũ modũ vnũquodq;, ita etiã humores aliquo modo perficiuntur ab anima rationali, non tamen eodem modo ſicut partes perfectiores.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum totum quod fuit in corpore de veritate humanæ naturæ reſurget in ipſo.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur ꝙ non totũ quod fuit in corpore de veritate humanæ naturæ reſurget in ipſo. Quia cibus cõuertitur in veritatem humanæ naturæ: ſed aliquando carnes bonis ſumuntur in cibum: ſi ergo reſurget quicquid de veritate humanæ naturæ eſt, reſurget etiam caro bouis, quod eſt inconueniens. ¶ Præterea. Coſta Adæ fuit de veritate humanæ naturæ in ipſo ſicut & coſta noſtra in nobis: ſed coſta Adæ non reſurget in eo, ſed in Eua, aliâs Eua nõ reſurgeret quę de coſta illa formata eſt: ergo non reſurget in hoĩe quicquid fuit in eo de veritate humanæ naturæ. ¶ Præterea. poteſt eſſe quod aliquid fuit de veritate humanæ naturæ in diuerſis hominibus, ſicut ſi aliquis carnib⁹ humanis veſcatur quæ in ſubſtantiam eius tranſeant: ergo nõ reſurget in aliquo quicquid fuit de veritate humanę naturę in ipſo. ¶ Si dicatur quòd non quicquid eſt in carne comeſta eſt de veritate humanæ naturæ, & ita aliquid eorũ poteſt reſurgere in primo & aliquid in ſecundo: Cõtrà, de veritate hũanæ naturæ maximè videtur eſſe illud quod à parentibus trahitur: ſed ſi aliquis non comedẽs niſi carnes humanas filium generet, oportet quòd illud quod filius à parẽte trahit ſit de carnibus aliorum hominum quas pater ſuus comedit: quia ſemen eſt de ſuperfluo alimenti, vt Philoſophus probat in libro de animalibus: ergo illud quod eſt de veritate humanæ naturæ in puero iſto, fuit etiam de verita-

te huma-

te humanæ naturæ in alijs hoĩbus, quorũ carnes pater comedit. Si dicatur ꝙ illud quod erat de veritate humanę naturę in carnibus hominũ comeſtorũ non tranſit in ſemen, ſed illud quod erat ibi de veritate humanæ naturę non exiſtẽs: Cõtrà ponatur ꝙ aliquis cibetur ſolũ embryis in quibus nihil videtur eſſe quod non ſit de veritate humanæ naturę, quia totũ quod eſt in eis à parẽtibus trahitur: ſi ergo ſuperfluitas cibi cõuertitur in ſemen, oportet ꝙ illud qđ fuit de veritate humanæ naturæ in embryis, quæ etiã ad reſurrectionem pertinent, poſtquã animã rationalem perceperũt, ſit etiam de veritate humanæ naturæ in puero qui ex tali ſemine generatur: & ſic cũ non poſsit idẽ reſurgere in duobus, nõ poterit in quolibet reſurgere quicquid fuit de veritate humanæ naturæ in ipſo.

¶Sed contrà, quicquid fuit de veritate humanę naturæ fuit perfectum anima rationali: ſed ex hoc habet corpus humanũ ordinem ad reſurrectionem, quia fuit anima rationali perfectũ: ergo quicquid fuit de veritate humanę naturæ reſurget in vnoquoq;. ¶Prętereà. Si à corpore hominis ſubtrahatur aliquid quod eſt de veritate humanæ naturæ, in ipſo non erit corpus hominis perfectũ: ſed oĩis imperfectio hominis tolletur in reſurrectione, præcipuè ab electis, quibus promiſſum eſt: Luc. 21. ꝙ capillus de capite eorum non peribit: ergo quicquid fuit de veritate humanæ naturæ reſurget in homine.

¶Reſpondeo dicendum, ꝙ vnũquodq; ſicut ſe habet ad veritatẽ, ita ſe habet ad eſſe: vt dicitur in. 2. meta. ꝙ illa res vera eſt quæ eſt ita vt videtur cogitari ſecundũ actũ: & propter hoc Auic. dicit ꝙ veritas vniuſcuiuſq; rei eſt ꝓprietas ſui eſſe quod ſtabilitũ eſt ei, & ſecũdũ hoc aliquid dicitur eſſe de veritate humanæ naturæ, quia propriè pertinet ad eſſe humanę naturę, & hoc eſt ꝙ participat formam humanæ naturæ, ſicut verum aurũ dicitur quod habet veram formam auri ex qua eſt eſſe propriũ auri. ¶Vt ergo videatur quid eſt illud quod eſt de veritate humanæ naturæ, ſciẽdũ eſt ꝙ circa hoc eſt triplex opinio. Quidam enim poſuerunt ꝙ nihil de nouo eſſe incipit de veritate hũanæ naturæ, ſed quicquid ad veritatem humanæ naturæ pertinet totum fuit in ipſa inſtitutiõe humanæ naturæ de veritate eius: & hoc per ſeipſum multiplicatur, vt ex eo poſsit ſemen decidi à generãte, ex quo filius generetur, in quo etiã illa pars deciſa multiplicatur vt ad perfectam quantitatem perueniat per augmentũ, & ſic deinceps, & ita multiplicatum eſt totum genus humanũ. Vnde ſecũdum opinionem hanc quicquid ex alimẽto generatur quãuis videatur ſpeciem carnis aut ſanguinis habere, non tamen pertinet ad veritatem humanæ naturæ. ¶Alij autẽ dixerũt ꝙ aliquid de nouo addit ad veritatẽ humanæ naturæ per tranſmutationem alimenti in corpus humanũ, cõſiderata veritate humanę naturæ in ſpecie, ad cuius conſeruationem ordinatur actus generatiuæ virtutis. Si autem veritas humanæ naturę in indiuiduo conſideretur, ad cuius cõſeruationẽ & perfectionem actus nutritiuę virtutis ordinatur, nõ additur aliquid per alimentum quod ſit primò de veritate humanæ naturæ huius indiuidui, ſed ſolùm ſecundariò. Ponunt enim ꝙ veritas humanæ naturæ primò & principaliter cõſiſtit in humido radicali, ex quo eſt prima cõſtitutio humani generis: quod autem conuertitur de alimẽto in verã carnem & ſanguinem nõ eſt prĩcipaliter de neceſsitate humanæ naturæ illi⁹ indiuidui, ſed ſecundariò, ſed poteſt eſſe principaliter de veritate humanæ naturæ alterius indiuidui quod ex ſemine illius generatur. Semen enim ponunt eſſe ſuperfluũ alimenti vel cũ admixtiõe alicuius quod eſt primò de veritate humanę naturæ in generatione, vt quidam dicũt: vel ſine admixtione eius, vt dicunt alij: & ſic qđ eſt humidũ nutrimentale in vno, fit humidũ radicale in alio. ¶Tertia opinio eſt, ꝙ aliquid de nouo incipit eſſe prĩcipaliter de veritate humanæ naturæ etiã in iſto indiuiduo: quia non eſt diſtinctio talis in corpore humano, vt aliqua pars materialis ſignata de neceſsitate per totam vitam remaneat, ſed ad hoc indifferenter ſe habet quælibet pars ſignificata accepta, ꝙ manet ſemper quantũ ad id quod eſt ſpeciei in ea, ſed poteſt fluere quantum ad id quod eſt materiæ in ipſa: & ſic humidum nutrimẽtale non diſtinguitur à radicali ex parte principij, vt dicatur radicale quod eſt ex ſemine generatum, nutrimẽtale verò quod generatur ex cibo: ſed magis diſtinguitur ex termino quod radicale dicitur qđ ad terminũ generationis peruenit per actũ generatiuę vel etiam nutritiuæ virtutis, ſed nutrimentale quod nõdum peruenit ad hunc terminũ, ſed eſt adhuc in via nutriẽdi: & hæ tres opiniones in. 2. libro Sẽtentiarũ diſt. 3. pleniùs poſitæ & inueſtigatæ ſunt: & ideò non oportet hìc repetere niſi quantũ ad propoſitũ pertinet.

¶Sciendum eſt ergo ꝙ ſecũdum has opiniones diuerſimodè ad hanc quęſtionẽ oportet reſpondere. Prima opinio per viam multiplicationis quã ponit, poteſt ponere perfectionem humanæ naturæ, & quantũ ad numerũ indiuiduorũ & quãtum ad debitã quãtitatem vniuſcuiuſq; indiuidui, aſq; eo quod eſt ex alimẽto generatum, quod quidem nõ addit niſi ad reſiſtẽdum cõſumptioni quæ poſſet induci per actionẽ caloris naturalis, ſicut argẽto apponitur plumbũ nè ex liquefactione conſumatur. Vnde cùm in reſurrectione oporteat naturam humanam in ſua perfectione reparari, nec calor naturalis tũc

agat

agat ad conſumptionem humidi naturalis, nulla neceſsitas erit q̃ reſurgat aliquid in homine quod ex alimento ſit generatũ, ſed reſurget tantùm illud quod fuit de veritate humanæ naturæ indiuidui, & per deciſionẽ & multiplicationem ad prædictã perfectionem peruenit in numero & quantitate. ¶ Secunda autem opinio quia ponit q̃ eo quod generatur ex nutrimento indigetur ad perfectionem quantitatis indiuidui & ad multiplicationem quæ fit per generationem, neceſſe habet ponere aliquid de hoc quod cõuerſum eſt in alimentũ reſurgere, non tamen totũ, ſed ſolùm quantũ indigetur ad perfectam reintegrationem humanę naturę fuit in omnibus ſuis indiuiduis. Vnde ponit hæc opinio q̃ totum illud quod fuit in ſubſtantia ſeminis reſurget in illo homine qui ex illo ſemine generatus eſt: quia hoc eſt principaliter de veritate humanæ naturæ in ipſo, de eo aũt quod poſtea aduenit per nutrimentũ, tãtum reſurget in eo, quantum eſt neceſſarium ad perfectionem quantitatis. Sed quia hoc humidum nutrimentale fluit & refluit hoc ordine reparabitur: quia illud quod primo fuit de ſubſtãtia corporis totũ reparabitur, & de eo q̃d ſecundò & tertiò & deinceps aduenit quantũ neceſſariũ eſt ad quãtitatẽ reintegrandã: q̃d patet duplici rõe. Primò, q̃a illud q̃d ſuper hoc aduenit inductũ fuit vt illud q̃d primò erat deperditum repararetur, & ita nõ ita prĩcipaliter pertinet ad veritatẽ humanæ naturę ſicut precedẽs. Secũdò, quia adiũctio humidi extranei ad primũ humidũ radicale facit q̃ totũ permixtum nõ ita perfectè participet virtutẽ ſpeciei, ſicut primũ participabat. Et ponit exẽplum philoſophus in primo de generatione, de aqua permixta vino quæ ſemper virtutem vini debilitat, ita q̃ in fine ipſum aquoſum reddit: vnde ſicut ſecunda aqua quãuis aſſumatur in ſpeciem vini, non tamen ita perfectè ſpeciem vini participat ſicut prima quæ in vinum aſſumebatur, ita illud quod de alimento ſecundo in carnem cõuertitur, non ita perfectè attingit ad ſpeciem carnis, ſicut quod primo conuertebatur: & ideò non ita pertinet ad veritatem humanæ naturæ nec ad reſurrectionem. Si ergo patet q̃ hæc opinio ponit reſurgere totũ id q̃d eſt de veritate humanæ naturæ principaliter, nõ autem totum quod eſt de veritate humanæ naturæ ſecũdariò. ¶ Tertia autem opinio quantũ ad aliquid differt à ſecunda, & quantum ad aliquid conuenit cum ea. Differt quantum ad hoc q̃ ponit totum quod eſt ſub forma carnis & oſsis eadem ratione ad veritatem humanæ naturæ pertinere: quia non diſtinguit aliquid materiale ſignatum permanẽs in homine toto tempore vitæ eius, quod per ſe pertinet ad veritatẽ humanæ naturæ: & aliquid fluens & refluens, quod pertinet ad veritatem humanæ naturæ ſolùm propter quãtitatis perfectionẽ, nõ propter primũ eſſe ſpeciei, ſicut ſecunda opinio dicebat: ſed ponit omnes partes quæ nõ ſunt præter intentionẽ naturæ aggeneratę pertinere ad veritatem humanæ naturę, quantũ ad id quod habet de ſpecie, quia ſic manẽt, non autem quantũ ad id q̃d habet de materia, quia ſic fluũt & refluũt indifferenter: vt ita etiã intelligamus cõtingere in partibus vnius hominis ſicut contingit in tota multitudine ciuitatis, quia ſinguli ſubtrahũtur à multitudine per mortem, aliis in loco eorũ ſuccedentibus. Vnde partes multitudinis fluũt & refluunt materialiter, ſed formaliter manẽt, quia ad eadẽ officia & ordines ſubſtituũtur alij, à quib⁹ priores ſubtrahebãtur, vnde Reſpu. vna numero remanere dicitur. Et ſimiliter etiam dũ quibuſdam partibus refluentibus aliæ reparãtur in eadem figura & in eodem ſitu, omnes partes fluunt & refluũt ſecundũ materiam, ſed manent ſecũdum ſpeciem, manet nihilominus homo idem numero: ſed conuenit tertia cum ſecũda opinione, quia ponit quòd partes ſecundò aduenientes non ita perfectè attingunt ad veritatem ſpeciei, ſicut quæ primò aduenerunt: & ideò idem quod ponit reſurgere in homine ſecunda opinio, ponit tertia, ſed non pœnitus eadem ratione. Ponit enim totum illud quod ex ſemine generatum eſt reſurgere, non quia alia ratione pertineat ad veritatẽ humanæ naturæ quã hoc q̃d poſtea aduenit, ſed quia perfectiùs veritatẽ ſpeciei participat, quẽ ordinẽ ponebat ſecũda opinio in his quę poſtea aduenĩũt ex alimẽto, in quo etiã hęc operatio cõcordat cũ alia.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd res naturalis non eſt id quod eſt ex ſua materia, ſed ex ſua forma: vnde quamuis illud materiæ quod quandoq; fuit ſub forma carnis bouinæ reſurgat in homine ſub forma carnis humanæ, non ſequitur quòd reſurgat caro bouis, ſed caro hominis: aliàs enim poſſet cõcludi q̃ reſurgeret limus de quo formatũ eſt corpus Adæ, tamen prima opinio concedit hanc rationem.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd coſta illa nõ fuit in Adã de perfectione indiuidui, ſed ordinata ad multiplicationem ſpeciei: vnde non reſurget in Adam, ſed in Eua, ſicut & ſemen non reſurget in generante ſed in genito.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd ſecundum primã opinionem facile eſt ad hoc reſpõdere: quia carnes comeſtæ nũquam ſunt de veritate humanę naturæ in comedente, fuerũt autem de veritate humanæ naturæ in eo cuius carnes comedũtur, & ita reſurgent in primo & non in ſecundo: ſed ſecũdum ſecũdam opinionem & tertiam vnuſquiſq; in illo reſurget in quo magis acceſſit ad perfectã participationem virtutis ſpeciei: & ſi æqua-

ſi æqualiter in vtroq; acceſſerat, reſurget in illo in quo primò habuit ordinem ad reſurrectionē ex coniunctione ad animā rationalem illius hominis: & ideo ſi in carnibus comeſtis fuit aliqua ſuperfluitas quæ non pertineret ad veritatē humanæ naturæ in primo, reſurgere poterit in ſecūdo, aliâs illud quod pertinebat ad reſurrectionem in primò, reſurget in eo & non in ſecundo: ſed in ſecundo loco eius ſumeretur vel aliquid de eo quod ex aliis cibis in carnem ſecundi conuerſum eſt: vel ſi nullo cibo nunquam paſtus fuiſſet niſi carnibus humanis, diuina virtute aliunde ſuppleretur quantū indigeretur ad perfectionem quantitatis, ſicut etiam ſupplet in illis qui ante perfectam ętatem decedūt: nec per hoc aliquid præiudicatur idētitati in numero, ſicut nec præiudicatur per hoc q̄ partes ſecundū materiam fluunt & refluunt.

¶ Ad quartum dicēdum, quòd ſecundū primā opinionem facile eſt ſoluere, quia ponit q̄ ſemen non eſt ex ſuperfluo alimenti: vnde carnes comeſtæ non tranſeunt in ſemen ex quo puer generatur. Sed ſecundum alias duas opiniones dicendū eſt q̄ non eſt poſsibile q̄ totum quod fuit in carnibus comeſtis in ſemen conuertatur, quia poſt multam depurationem cibi peruenitur ad decoctionem ſeminis quod eſt ſuperfluitas vltimi cibi: illud autem quod de carnibus comeſtis in ſemen conuertitur pertinet magis ad veritatem humanæ naturæ in eo quod ex ſemine naſcitur quā in illo ex cuius carnibus ſemen eſt generatum: & ideò ſecūdum regulam priùs datam, hoc quod in ſemen conuerſum eſt reſurget in eo qui ex ſemine naſcitur, reſiduum verò materiæ reſurget in illo ex cuius carnibus comeſtis ſemen eſt generatum.

¶ Ad quintum dicēdum, quòd embrya nō pertinēt ad reſurrectionem ante animationem per animam rationalem in quo ſtatu iam multum aduenit ſuprà ſubſtātiam ſeminis de ſubſtantia nutrimēti, qua puer in vtero matris nutritur: & ideò ſi aliquis embryis veſcatur, & ex ſuperfluo illius cibi generetur aliquis, illud qđ erit in ſubſtātia ſeminis, reſurget quidē in eo q̄ ex ſemine generatur, niſi in illo cōtineretur aliquid quod fuiſſet de ſubſtantia ſeminū in illis ex quorum carnibus comeſtis ſemen generatum eſt, quia reſurgeret in primo & non in ſecundo: reſiduum autem carniū comeſtarū quod non eſt conuerſum in ſemē cōſtat q̄ reſurgeret in primo, vtriq; diuina potētia implente quod deeſt. Prima autem opinio hac obiectione non arctatur, cū nō ponat ſemen eſſe ex ſuperfluo alimenti, ſed alię multæ rationes ſunt contra eam, vt in ſecundo libro patuit, diſtinctio. 30.

ARTICVLVS. V.

Vtrum quicquid fuit materialiter in membris hominis totum reſurget.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̄ quicquid fuit materialiter in membris hominis totum reſurget. Minùs. n. videtur pertinere ad reſurrectionem capilli quā alia membra: ſed quicquid fuit in capillis totū reſurget, & ſi nō in capillis, ſaltem in aliis partibus corporis, vt Aug. dicit in litera: ergo multo fortiùs quicquid in alijs membris materialiter fuit totum reſurget. ¶ Prætereà. Sicut partes carnis ſecundum ſpeciem perficiuntur ab anima rationali, ita partes ſecundum materiā: ſed corpus humanum habet ordinem ad reſurrectionem ex hoc q̄ fuit anima rationali perfectum: ergo non ſolùm partes ſecundum ſpeciem, ſed omnes partes ſecundum materiam reſurgent. ¶ Prætereà. Ex parte illa accedit corpori totalitas ex qua parte accedit ei diuiſio in partes: ſed diuiſio in partes accidit corpori ſecundum materiam, cuius diſpoſitio eſt quantitas ſecūdum quā diuiditur: ergo & totalitas corporis attenditur ſecundum partes materiæ: ſi ergo non omēs pates materiæ reſurgent, nec totum corpus reſurget, quod eſt inconueniens.

¶ Sed contrà, partes ſecundum materiam non manent in corpore ſed fluunt & refluunt, vt patet per illud quod dicitur in primo de generatione. Si ergo omnes partes ſecundum materiā quæ nō manet in corpore, ſed fluunt & refluūt reſurgerent, vel erit corpus reſurgentis denſiſsimum, vel erit immoderatæ quantitatis. ¶ Prætereà. Quicquid eſt de veritate humanæ naturæ in vno homine, totum poteſt eſſe pars materiæ in alio homine qui eius carnibus veſcitur: ſi ergo omnes partes ſecundū materiam reſurgant in aliquo, ſequetur q̄ reſurget in vno id quod eſt de veritate humanæ naturæ in alio, quod inconueniens eſt.

¶ Reſpōdeo dicēdum, q̄ illud qđ eſt in hoīe materialiter nō habet ordinē ad reſurrectionē niſi ſecundū q̄ pertinet ad veritatē humanę naturę, quia ſecūdum hoc habet ordinem ad animam rationalem: illud autem totum quod eſt in homine materialiter, pertinet quidem ad veritatē humanæ naturæ quātum ad id quod habet de ſpecie, ſed non totum conſiderata materiæ totalitate: quia tota materia quæ fuit in homine à principio vitæ vſq; ad finem, excederet quantitatem debitā ſpeciei, vt tertia opinio dicit, quæ probabilior inter cæteras mihi videtur. Et ideò totum quod eſt in homine reſurget conſiderata totalitate ſpeciei quæ attēditur ſecundū quātitatem ſignificantem ſitum & ordinem partiū, non autem reſurget totum conſiderata totalitate materiæ. Secunda autem opinio & prima nō

vtuntur

vtuntur hac diſtinctione,ſed diſtinguunt inter partes quarũ vtraq; habet ſpeciem & materiã. Conueniunt autem hæ duæ opiniones in hoc quòd vtraq; dicit quòd illud quod eſt ex ſemine generatum, totum reſurget,etiam totalitate materiæ conſiderata:differunt autẽ in hoc q̃ de eo quod ex alimento generatur nihil reſurgere ponit prima opinio.Secunda verò aliquid eius reſurgere ponit & nõ totum,vt ex dictis patet.

¶Ad primum ergo dicẽdum, quòd ſicut quicquid eſt in aliis partibus corporis reſurget conſiderata totalitate ſpeciei,non autem conſiderata totalitate materiæ,ita etiam eſt de capillis. In aliis autem partibus aduenit aliquid ex nutrimento,quod facit augmentum,& hoc computatur vt alia pars conſiderata totalitate ſpeciei: quia obtinet alium locum & ſitum in corpore, & ſubſtat aliis partibus demẽſionibus.Aliquid autem aduenit quod non facit augmentum,ſed cedit in reſtaurationem deperditi nutriendo,& non computatur vt alia pars totius conſiderati ſecundum ſpeciem,cùm non obtineat alium locum vel ſitum in corpore quam pars quę defluxit tenebat, quãuis poſsit alia pars computari cõſiderata totalitate materiæ, & ſimiliter eſt de capillis.Auguſt.ergo loquitur de inciſionibus capillorum quæ erant partes facientes augmentum:& ideò oportet q̃ reſurgant,non tamen in quantitate capillorum nè ſit quantitas immoderata,ſed in aliis partibus,vt neceſſarium iudicabit diuina prouidentia: vel loquitur in caſu illo quãdo aliis partibus deficiet,tunc enim eorum defectus poterit ex ſuperfluitatibus capillorũ reparari.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, quòd ſecundũ tertiam opinionem eædem ſunt partes ſecundum ſpeciem & ſecundum materiam.Non enim illa diſtinctione vtitur philoſophus in primo de generatione,ad diſtinguendum diuerſas partes, ſed ad oſtendendum q̃ eædem partes poſſunt conſiderari ſecundum ſpeciem,quantum ad illud quod eſt formæ & ſpeciei in ipſis,& ſecundum materiã quãtum ad illud quod ſubeſt formę & ſpeciei:conſtat autem q̃ materia carnis non habet ordinem ad animam rationalem niſi inquãtum eſt ſub tali forma:& ideò ratiõe eius habet ordinem ad reſurrectionem.Sed prima & ſecũda opinio quæ ponũt alias eſſe partes quæ ſunt ſecundum ſpeciẽ,& alias quæ ſunt ſecundũ materiã,dicunt q̃ anima quãuis vtraſq; partes perficiat,tamẽ perficit partes ſecundũ materiã mediantibus partibus ſecundũ ſpeciem:& ideò nõ habent æqualiter ordinem ad reſurrectionem.

¶Ad tertium dicendũ,quòd in materia generabilium & corruptibilium dimenſiones interminatas oportet intelligere ante receptionem formæ ſubſtantialis:& ideò diuiſio quæ eſt ſecundum huiuſmodi dimenſiones propriè pertinet ad materiam, ſed quantitas cõpleta & terminata aduenit materiæ poſt formam ſubſtãtialem: & ideò diuiſio quæ eſt vel fit ſecundum dimenſiones terminatas reſpicit ſpeciẽ,præcipuè quãdo ad rationem ſpeciei pertinet determinatus ſitus partium,ſicut eſt in corpore humano.

QVAESTIO. LXXXI.

De qualitate reſurgentium.

DEinde conſiderandum eſt de qualitate reſurgentium. Circa quod quæruntur quatuor.Primò, vtrũ reſurgant omnes in ætate iuuenili.Secundò, vtrum in æquali ſtatura. Tertiò, vtrum omnes in eodem ſexu. Quartò, vtrum in vita animali.

ARTICVLVS. I.

Vtrum omnes reſurgent in eadem ætate.

Thom.4.Diſt.44.q.1.art.3.q.1.& ſequen.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ non omnes reſurgent in eadẽ ętate.ſ.iuuenili.Quia Deus reſurgentibus præcipuè beatis nihil ſubtrahet, quod ad perfectionem hominis pertineat: ſed ætas pertinet ad perfectionem hominis cùm ſenectus ſit venerabilis ętas: ergo ſenes non reſurgent in ætate iuuenili.

¶Præterea.Aetas computatur ſecundum menſuram tẽporis præteriti:ſed impoſsibile eſt tempus quod fuit præteritum non præteriiſſe.ergo impoſsibile eſt eos qui maioris ætatis fuerũt ad ætatem iuuenilẽ reduci.¶Præterea. Illud quod magis fuit de veritate humanæ naturæ in vnoquoq;,maximè reſurget in eo: ſed quanto aliquid primò fuit in homine, tãto videtur magis ad veritatem humanæ naturæ pertinuiſſe: quia in fine propter veritatem ſpeciei debilitatam cõparatur vino aquoſo corpus humanum,vt patet per philoſophum in primo de generatione: ergo ſi omnes debent in eadem ætate reſurgere magis decet q̃ reſurgant in ętate puerili quã iuuenili.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur Ephe.4. Donec occurramus omnes in perfectũ virum in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti:ſed Chriſtus reſurrexit in ætate iuuenili,quæ circa.30.annos incipit,vt Aug. dicit:ergo & alij in ætate iuuenili reſurgent.¶Præterea.Homo in maxima perfectione naturæ reſurget:ſed natura humana perfectiſsimũ

perfectiſsimum ſtatum habet in ætate iuuenili: ergo in illa ætate reſurgent omnes.

¶Reſpõdeo dicẽdũ, quòd homo reſurget abſq; omni defectu humanæ naturæ: quia ſicut Deus humanã naturã abſq; defectu inſtituit, ita ſine defectu reparabit. Deficit autem humana natura dupliciter. Vno modo quia nondũ perfectionem vltimã eſt cõſecuta. Alio modo quia iã ab vltima perfectione receſsit. Et primo modo deficit in pueris: ſecundo modo deficit in ſenibus. Et ideò in vtriſq; reducetur humana natura per reſurrectionẽ ad ſtatũ vltimæ perfectionis, qui eſt in iuuenili ætate, ad quẽ terminatur motus crementi, & à quo incipit motus decrementi.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd ætas ſenectutis habet reuerentiam non propter cõditionem corporis quod in defectu eſt, ſed propter ſapientiam animæ quæ ibi eſſe præſumitur, ex tẽporis antiquitate. Vnde in electis manebit reuerentia ſenectutis propter plenitudinem diuinæ ſapientiæ quæ in eis erit, ſed non manebit ſenectutis defectus.

¶Ad ſecundum dicẽdum, quòd non loquimur de ætate quantum ad numerũ annorũ, ſed quãtum ad ſtatũ qui in corpore humano ex annis relinquitur. Vnde Adam dicitur in ætate iuuenili formatus propter talem corporis conditionem quam primo die formationis ſuæ habuit: & ideò ratio non eſt ad propoſitum.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd virtus ſpeciei dicitur eſſe perfectior in puero quã in iuuene quantum ad efficaciã agendi conuerſionem alimenti aliquo modo, ſicut etiã eſt perfectior in ſemine quã in homine cõpleto, ſed in iuuenibus eſt perfectior quantũ ad terminũ complementi. Vnde illud quod maximè ad veritatem naturæ pertinuit ad illã perfectionem deducetur quã habet in ætate iuuenili, non ad illam quã habet in ęta te puerili, in qua humores adhuc non peruenerunt ad vltimam digeſtionem.

ARTICVLVS. II.

Vtrum omnes reſurgẽt eiuſdem ſtaturæ.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd omnes reſurgent eiuſdem ſtaturæ. Sicut enim homo menſuratur quantitate dimenſiua, ita quãtitate durationis: ſed quantitas durationis in omnibus reducetur ad eãdem menſurã, quia omnes in eadẽ ætate reſurgent: ergo quantitas dimenſionis reducetur ad eandem menſurã, vt in eadem ſtatura oẽs reſurgant. ¶Præterea. Philoſophus in .2. de anima dicit ꝙ omniũ natura conſtantiũ terminus eſt & ratio magnitudinis & augmẽti: ſed iſte terminus nõ eſt niſi ex virtute formæ cui debet cõgruere quantitas, ſicut & alia accidẽtia: ergo cũ oẽs homines habeãt eandem formã ſpecificã in omnibus debet eſſe ſecundũ materiã eadẽ quãtitatis menſura, niſi ſit error: ſed error naturæ corrigetur in reſurrectione: ergo oẽs reſurgent in eadem ſtatura. ¶Pręterea. Quantitas reſurgẽtis nõ poterit eſſe proportionata virtuti naturali, quæ primò corpus formauit, aliâs qui nõ potuerunt ad maiorem quantitatem perduci virtute naturæ nunquã in maiori quantitate reſurgent, quod falſum eſt: ergo oportet ꝙ quãtitas illa proportionetur virtuti reparanti corpus humanum per reſurrectionem & materiæ de qua reparatur, ſed virtus reparãs omnia corpora eſt eadem numero. ſ. diuina virtus: cineres autẽ oẽs ex quibus reparãtur humana corpora, ſe habẽt æqualiter ad ſuſcipiendã actionem prædictę virtutis: ergo ad eandem quantitatẽ terminabitur reſurrectio omniũ hoĩm, & ſic idẽ quod priùs.

¶Sed cõtrà, quantitas naturalis conſequitur naturam vniuſcuiuſq; indiuidui: ſed in reſurrectione non variabit̃ natura indiuidui: ergo nec quã titas naturalis eius: ſed non eſt eadem quantitas naturalis omnium: ergo nõ omnes reſurgent in eadem ſtatura. ¶Pręterea. Natura humana reparabitur per reſurrectionem ad gloriã vel ad pœnam: ſed nõ erit eadem quãtitas gloriæ vel pœnæ in omnibus reſurgentibus: ergo nec eadem quantitas naturæ.

¶ Reſpondeo dicendum, ꝙ in reſurrectione nõ reparabitur humana natura ſolũ quantũ ad idẽ ſpecie, ſed quantũ ad idem numero: & ideò in reſurrectione nõ ſolũ attendendũ eſt quod cõpetit naturæ ſpeciei, ſed quod cõpetit naturę indiuidui. Natura autem ſpeciei habet aliquã quantitatem, quã nec excedit nec ab ea deficit abſq; errore, quæ tamẽ quãtitas habet aliquos gradus latitudinis & nõ eſt accipiẽda ſecundũ vnã menſurã determinatã. Vnũquodq; autẽ indiuiduũ in ſpecie humana aſſequitur infra terminos illi' latitudinis aliquẽ gradũ quãtitatis quæ cõpetit naturæ indiuidui, & ad hãc perducitur in termino augmẽti: ſi non fuit aliquis error in operę naturæ per quẽ ſit aliquid additum vel ſubtractũ prædictæ quãtitati, cuius quidem menſura accipitur ſecundum proportionabilitatem caloris extendentis & humidi extenſibilis, quod nõ eſt eiuſdem virtutis in omnibus: & ideò nõ omnes reſurgent in eadem quantitate, ſed quilibet reſurget in illa quãtitate in qua fuiſſet in termino augmenti, ſi natura non erraſſet vel defeciſſet: quod autem ſupereſt vel deficit in homine, reſecabit, velſupplebit diuina potentia.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd iam patet ex dictis, quòd non dicuntur omnia in eadem ætate reſurgere quaſi in oĩbus competat eadem quantitas durationis, ſed quia idem ſtatus perfectionis erit in oĩbus, qui quidem ſtatus

ſaluarã

ſaluari poteſt in magna & in parua quantitate.

¶Ad ſecundum dicendũ, quòd quantitas huius indiuidui nõ ſolùm reſpõdet formæ ſpeciei, ſed etiã naturæ indiuidui, & ideò ratio nõ ſequitur.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd quantitas reſurgẽtis non proportionatur virtuti reparanti, quia illa nõ eſt de natura corporis, neq; omnibus ſecundum illum ſtatum in quo ſunt ante reſurrectionem, ſed naturæ quam primò indiuiduum habebat: tamen ſi virtus formatiua propter aliquem defectum non poterat perducere ad debitam quantitatẽ quæ cõpetit ſpeciei, diuina virtus ſupplebit in reſurrectiõe defectum, ſicut patet in nanis: & eadem ratio eſt illis qui immoderatę magnitudinis fuerũt vltra debitũ naturæ.

ARTICVLVS. III.

Vtrum omnes reſurgent in ſexu virili.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd omnes reſurgent in ſexu virili. Quia dicitur Ephe. 4. q̃ omnes occuremus in virum perfectum &c. ergo nõ erit niſi ſexus virilis ibi. ¶Prætereà. In futuro omnis prælatio ceſſabit, vt dicit glo. 1. Corint. 15. ſed mulier ordine naturali ſubdita eſt viro: ergo mulieres non reſurgent in ſexu muliebri, ſed virili. ¶Prętereà. Illud quod eſt occaſionaliter & præter intentionem naturæ inductum non reſurget, quia in reſurrectione oẽis error ceſſabit vel tolletur: ſed ſexus muliebris eſt præter intentionem naturę inductus ex defectu virtutis formatiuæ in ſemine, quæ non poteſt perducere materiam conceptus ad formã virilẽ: vnde dicit philoſophus. 16. de animalibus, q̃ fœmina eſt mas occaſionatus: ergo ſexus muliebris non reſurget.

¶Sed cõtrà eſt quod dicit Auguſt. 22. de ciuita. Dei: Meliùs ſapere videtur qui vtrunq; ſexum reſurrecturum eſſe non dubitant. ¶Prætereà. Deus reparabit in reſurrectione quod in homine fecit in prima conditione: ſed ipſe fecit mulierem de coſta viri, vt patet Genẽ. 2. ergo ipſe ſexũ fœmineũ in reſurrectione reparabit.

¶Reſpondeo dicẽdum, quòd ſicut conſiderata natura indiuidui debet diuerſa quantitas diuerſis hominibus, ita conſiderata natura indiuidui debetur diuerſus ſexus diuerſis hominibus: & hæc etiam diuerſitas competit perfectioni ſpeciei, cuius diuerſi gradus implentur per dictam diuerſitatem ſexus vel quantitatis: & ideò ſicut reſurgent homines in diuerſis ſtaturis, ita in diuerſis ſexibus, & quamuis ſit differentia ſexuũ, deerit tamen confuſio mutuæ viſionis, quia aberit libido incitans ad turpes actus, ex quibus confuſio cauſatur.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd cùm dicitur, omnes Chriſto occurremus in virum perfectum, non dicitur propter ætatem virilem, ſed propter virtutem animi quæ erit in omnibus & viris & mulieribus.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd mulier ſubditur viro propter imbecillitatẽ naturæ, & quantum ad vigorem animi & quãtum ad robur corporis: ſed poſt reſurrectionem non erit differentia in his ſecundum diuerſitatem ſexuum, ſed magis ſecundum diuerſitatem meritorum: & ideò ratio non procedit.

¶Ad tertium dicendum, quod quamuis fœminæ generatio ſit præter intẽtionem naturæ particularis, eſt tamen de intentione naturæ vniuerſalis, quę ad perfectionẽ humanæ ſpeciei vtrũq; ſexum requirit, nec ex ſexu erit ibi aliquis defectus.

ARTICVLVS. III.

Vtrum omnes reſurgent in vita animali.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ reſurgent in vita animali, vt ſcilicet vtãtur actu nutritiuæ virtutis & generatiuæ. Quia reſurrectio noſtra erit cõformis reſurrectioni Chriſti: ſed Chriſtus dicitur poſt reſurrectionem comediſſe, vt patet Mat. vlti. & Luc. vlti. ergo & homines poſt reſurrectionem comedent, & eadem ratione generabunt.

¶Prætereà. Diſtinctio ſexuũ ad generationem ordinatur, & ſimiliter inſtrumenta quæ deſeruiunt virtuti nutritiuę ordinantur ad comeſtionem: ſed homo cum omnibus huiuſmodi reſurget: ergo vtetur actibus virtutis generatiuæ & nutritiuę. ¶Prętereà. Totus homo beatificatur & ſecundum animam & ſecundum corpus: ſed beatitudo ſecundum philoſophum in perfecta operatione conſiſtit: ergo oportet quòd oẽs potentiæ animæ & omnia membra ſint in ſuis actibus in beatis poſt reſurrectionem, & ſic idẽ quod priùs. ¶Prætereà. In beatis poſt reſurrectionem erit perfecta & beata iocunditas: ſed talis iocũditas omnes delectationes includit: quia beatitudo eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus, & perfectũ eſt cui nihil deeſt: cùm ergo in actu virtutis generatiuæ & nutritiuæ ſit magis delectatio, videtur q̃ tales actus ad vitam animalem pertinentes in beatis erunt, & multo fortiùs in aliis qui minùs ſpiritualia corpora habebunt.

¶Sed contrà eſt quod dicitur Matth. 22. in reſurrectione neq; nubent neq; nubentur. ¶Prętereà. Generatio ordinatur ad ſubueniendum defectui qui per mortem accidit ad multiplicationem humani generis, & comeſtio ad reſtaurationem deperditi & augmenti quantitatis: ſed in ſtatu reſurrectionis iam humanum genus habebit totam multitudinem indiuiduorũ à Deo præfinitam, quia vſq; ad hoc generatio differ-

tur: ſimiliter etiam quilibet homo reſurget in debita quantitate, nec erit vltra mors aut aliqua deperditio fiet à partibus hominis: ergo fruſtra eſſet actus generatiuæ & nutritiuæ virtutis.

¶Reſpondeo dicendum, quòd reſurrectio non erit neceſſaria propter primam perfectionem ipſius quæ conſiſtit in integritate eorum quæ ad naturam ſpectant: quia ad hoc homo peruenire poteſt in ſtatu præſentis vitæ per actionem cauſarum naturalium: ſed neceſsitas reſurrectionis eſt ad conſequendam vltimam perfectionẽ, quæ conſiſtit in peruentione ad vltimum finem. Et ideò illę operationes naturales quæ ordinantur ad primam perfectionem humanę naturæ vel cauſandam vel conſeruandam, nõ erũt in reſurrectione: & huiuſmodi ſunt actiones aĩalis vitæ in homine, & actiones mutuæ in elementis, & motus cœli: & ideò hæc ceſſabunt in reſurrectione. Et quia comedere, bibere, & dormire & generare ad animalem vitam pertinent cùm ſint ad primam perfectionem naturæ ordinata, in reſurrectione talia non erunt.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd illa comeſtio qua Chriſtus comedit non fuit neceſsitatis quaſi cibis indigeret humana natura poſt reſurrectionem, ſed fuit poteſtatis vt oſtenderet ſe veram naturam ſumpſiſſe quã priùs habuerat in ſtatu illo quando cum diſcipulis comederat & biberat: hæc autem oſtenſio non erit in reſurrectione cõmuni, quia omnibus notũ erit: & ideò dicitur diſpenſatiuè Chriſtus mãducaſſe, eo modo loquendi quo Iuriſtę dicunt, diſpenſatio eſt cõmunis iuris relaxatio: quia Chriſtus intermiſit hoc quod eſt cõmuniter reſurgentium. ſ. nõ vti cibis propter cauſam prædictam, & propter hoc ratio non ſequitur.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd differentia ſexuum & membrorũ varietas erit ad naturæ humanæ perfectionem reintegrãdam in ſpecie, & etiã in indiuiduo: vnde non ſequitur ꝙ ſint fruſtra, quamuis animales operationes deſint.

¶Ad tertium dicendum, quòd prædictæ operationes non ſunt hominis inquantum eſt homo, vt & philoſophus dicit: & ideò in eis non conſiſtit beatitudo humani corporis, ſed corpus humanũ glorificabitur ex redundãtia à ratione à qua homo eſt homo, inquantũ erat ei ſubditũ.

¶Ad quartum dicendum, quòd delectationes corporales, ſicut dicit Philoſophus in. 7. &. 10. Ethicorũ, ſunt medicinales, quia adhibẽtur homini ad tollendum faſtidium: vel etiam ægritudines inquantum eis homo inordinatè delectatur ac ſi eſſent verę delectationes, ſicut homo habens infirmum guſtum delectatur in quibuſdam quæ ſanis non ſunt delectabilia: & ideò non oportet quòd tales delectationes ſint de perfectione beatitudinis, vt Iudæi & Sarraceni ponunt, & quidam hæretici poſuerunt qui vocantur Chiliarchę, qui etiam ſecundũ doctrinã Philoſophi nõ videntur ſanũ habere affectum: ſolæ enim delectationes ſpirituales ſecundum ipſum ſunt ſimpliciter delectationes & propter ſe quærendæ, & ideò ipſæ ad beatitudinem requiruntur.

QVAESTIO. LXXXII.

De conditionibus beatorum reſurgentium.

DEinde conſiderandũ eſt de conditionibus beatorum reſurgentium. Et primò, de eorum corporum impaſsibilitate. Secundò, de ſubtilitate. Tertiò, de agilitate. Quartò, de claritate. Circa primum quæruntur quatuor. Primò, Vtrum ſancti reſurgentes reſurgant quo ad corpora impaſsibiles. Secundò, Vtrum æqualis impaſsibilitas omnibus inerit. Tertiò, Vtrũ illa impaſsibilitas ſenſum in actu à corporibus gloriosis excludat. Quartò, Vtrum ſint in eis omes ſenſus in actu.

ARTICVLVS. I.

Vtrum corpora ſanctorum poſt reſurrectionẽ ſint impaſsibilia.

Thom. 4. di. 44. q. 2. art. 1. q. 1. & ſequen.

AD PRIMVM ſic ꝓceditur. Videt quòd corpora ſanctorũ poſt reſurrectionem non ſint impaſsibilia. Omẽ enim mortale eſt paſsibile: ſed homo poſt reſurrectionẽ erit animal rationale mortale: hæc emẽ eſt definitio hominis quæ non ab eo ſeparabitur. ergo corpus erit paſsibile. ¶Præterea. Omẽ quod eſt in potentia ad formã alterius paſsibile eſt ab illo, quia ſecundum hoc aliquid eſt paſsiuũ ab alio, vt dicitur in primo de generatione: ſed corpora ſanctorum poſt reſurrectionem erunt in potentia ad aliam formam: ergo erunt paſsibilia. Probatio mediæ. Quęcunq; cõmunicãt in materia, vnum eorum eſt in potentia ad formã alterius, materia enim ſecundũ ꝙ eſt ſub vna forma non amittit potentiam ad aliam formam: ſed corpora ſanctorũ poſt reſurrectionem cõmunicabũt cum elementis in materia, quia ex eadem materia reparabuntur ex qua nunc ſunt: ergo erunt in potentia ad aliam formam, & ſic erunt paſsibilia. ¶Præterea. Cõtraria nata ſunt agere & pati adin-

ti adinuicem: vt in primo de generatione dicit philoſophus: ſed corpora ſanctorum erunt ex contrarijs cõpoſita, ſicut & nunc ſunt: ergo &c. ¶Prætereà. In corpore humano reſurget ſãguis & alij humores, vt dictũ eſt: ſed ex pugna humorũ adinuicẽ generãtur ægritudines & huiuſmodi paſsiones in corpore: ergo erũt corpora poſt ſanctorũ reſurrectionem paſsibilia. ¶Prætereà. Magis repugnat perfectioni defectus in actu quã defectus in potẽtia: ſed paſsibilitas importat ſolũ defectũ in potentia: cũ ergo in corporibus beatorũ ſint futuri aliqui defectus in actu, ſicut cicatrices vulnerum in martyribus, vt in Chriſto fuerunt: videtur ꝙ nihil deperibit perfectioni eorum ſi ponãtur habere corpora paſsibilia.

¶Sed contrà, omne paſsibile eſt corruptibile, quia paſsio magis facta abiicit à ſubſtantia: ſed corpora ſanctorum poſt reſurrectionem erunt incorruptibilia, vt dicitur primæ ad Corinth. 15. Seminatur in corruptione, reſurget in incorruptione: ergo erunt impaſsibilia. ¶Prætereà. Fortius non patitur à debiliori: ſed nullum corpus erit fortius corporibus ſanctorũ, de quibus dicitur. 1. Corinth. 15. Seminatur in infirmitate, reſurget in virtute: ergo erunt impaſsibilia.

¶Reſpondeo dicẽdũ, quòd paſsio duplici ter dicitur. Vno modo cõmuniter, & ſic omnis receptio paſsio dicitur, ſiue illud quod recipit ſit cõueniens recipienti & perfectiuum ipſius, ſiue cõtrarium & corruptiuũ: & ab huiuſmodi paſsionis remotione corpora glorioſa impaſsibilia non dicuntur, cùm nihil quod eſt perfectionis eis ſit auferendũ. Alio modo paſsio dicitur propriè quã ſic definit Damã. in. 2. lib. Paſsio eſt motus præter naturam: vnde immoderatus motus cordis paſsio eius dicitur, ſed moderatus dicitur eius operatio. Cuius ratio eſt: quia omne quod patitur trahitur ad terminos agentis, quia agẽs aſsimulat ſibi patiens: & ideò patiens inquantũ huiuſmodi, trahitur extra terminos ꝓprios in quibus erat: ſic ergo propriè accipiendo paſsionem non erit in corporibus reſurgentium ſanctorum potentialitas ad paſsionem: & ideò impaſsibilia dicuntur. Huius autem impaſsibilitatis ratio à diuerſis diuerſimodè aſsignatur. Quidam enim eam attribuunt conditioni elementorum, quę aliter tunc ſe habebũt in corpore quã nunc. Dicunt enim quòd elementa remanebũt ibi ſecundum ſubſtantiam, ſed qualitates actiuæ & paſsiuæ ab elementis auferentur. Sed hoc non videtur verum, quia qualitates actiuæ & paſsiuæ ſunt de perfectione elemẽtorum: vnde ſi ſine eis repararentur elementa in corpore reſurgentis eſſent minoris perfectionis quã modò ſint. Et prętereà cùm qualitates illæ ſint propria accidentia elementorum ex forma & materia ipſorum cauſata, videtur valde abſurdum ꝙ cauſa maneat & effectus tollatur. Et ideò alij dicunt quòd manebunt qualitates, ſed non habebunt proprias actiones, diuina virtute id faciente ad cõſeruationem humani corporis. Sed hoc etiam non videtur poſſe ſtare, quia ad mixtionem requiritur actio & paſsio actiuarum & paſsiuarum qualitatum, & ſecũdum prædominium vnius vel alterius mixta efficiuntur diuerſæ cõplexionis: quod oportet ponere in corpore reſurgentis: quia erunt ibi carnes & oſſa, & huiuſmodi partes, quibus omnibus nõ competit vna cõplexio. Et prætereà ſecũdum hoc impaſsibilitas non poſſet poni dos in eis, quia nõ poneret aliquã diſpoſitionem in ſubſtantia impaſsibili, ſed ſolùm prohibitionem paſsionis ab exteriori. ſ. diuinam virtutem, quæ etiam poſſet idẽ facere de corpore hominis in ſtatu huius vitæ. ¶Et ideò alij dicũt, ꝙ in ipſo corpore erit aliquid prohibẽs paſsionem corporum glorioſorum. ſ. materia quinti corporis, quã ponunt venire in compoſitionem humani corporis, ad cõciliandum elementa in harmoniam quandam, per quam poſſunt eſſe debita materia animæ rationalis: ſed tamen in ſtatu huius vitæ propter dominium elemẽtaris naturæ, corpus humanũ patitur ad ſimilitudinem aliorũ elementatorũ: ſed in reſurrectione dabitur natura quinti corporis, & ideò corpus humanũ reddetur impaſsibile ad ſimilitudinẽ corporis cœleſtis. Sed hoc non poteſt ſtare, quia corpus quintum non venit materialiter ad compoſitionem corporis humani, vt in. 2. li. oſtẽſum eſt. Et prætereà impoſſibile eſt dicere qd' aliqua eſt virtus naturalis, qualis eſt virtus corporis cœleſtis, trãſferat corpus humanũ ad proprietatem gloriæ, qualis eſt impaſsibilitas corporis glorioſi, cũ immutationẽ corporis humani Apls attribuat virtuti Chriſti: quia qualis cœleſtis, tales cœleſtes. 1. Corin. 15. & Phil. 3. Reformabit corpus humilitatis nr̃æ. ¶Prætereà. Non poteſt natura cœleſtis ita dominari in corpore humano quin natura elemẽtaris remaneat cui ex eſſentialibus ſuis principijs paſsibilitas ineſt. Et ideò aliter dicendum eſt, ꝙ omnis paſsio fit per victoriam agentis ſuper patiẽs, aliâs nõ traheret ipſum ad terminos ſuos: impoſsibile eſt autem ꝙ aliquid dominetur ſupra patiens, niſi inquantũ debilitatur dominium formæ proprię ſupra materiam patientis, loquendo de paſsione quæ eſt contra naturam, de qua nunc loquimur: non enim materia ſubiicitur vni contrariorum, ſine hoc quòd tollatur dominiũ alterius ſuper ipſam, vel ſaltem diminuatur. Corpus autem humanum & quicquid in eo eſt, erit perfectè ſubiectum animæ rationali, ſicut anima perfectè erit ſubiecta Deo: & ideò in corpore glorioſo non poterit

eſſe aliqua mutatio contra diſpoſitionem illam qua perficitur ab anima, & ita corpora illa erũt impaſsibilia.

¶ Ad primum ergo dicẽdum, quòd ſecundum Anſel. mortale ponitur in definitione hominis à philoſophis qui non crediderunt hominem totum aliquando poſſe eſſe immortalem, quia non viderunt homines niſi ſecundũ huius mortalitatis ſtatum. Vel poteſt dici, q̃ ſecundũ philoſophum in. 8. meta. quia differẽtiæ eſſentiales ſunt nobis incognitæ, vtimur quandoq; differẽtiis accidentalibus ad ſignificandum differẽtias eſſentiales, quæ ſunt accidentalium cauſæ: vnde mortale in definitione hoĩs non ponitur quaſi ipſa mortalitas ad eſſentiam hominis pertineat, ſed quia illud quod nũc eſt cauſa paſsibilitatis & mortalitatis ſecundũ præſentem ſtatum. ſ. cõpoſitio ex contrariis eſt de eſſentia hominis, ſed tunc non erit cauſa eius propter victoriam animæ ſuper corpus.

¶ Ad ſecundum dicendũ, quòd duplex eſt potentia, ligata & libera, & hoc non ſolùm eſt verum in potẽtia actiua, ſed etiam paſsiua. Forma enim ligat potentiam materiæ determinando ipſam ad vnũ, ſecũdum q̃ dominatur ſuper eã: & quia in rebus corruptibilibus non perfectè dominatur forma ſupra materiam, nõ perfectè poteſt ligare ipſam quin recipiat interdum per aliquã paſsionẽ diſpoſitionem cõtrariã formę: ſed in ſanctis poſt reſurrectionem diuina virtute anima dominabitur ſupra corpus, nec illud dominium aliquo modo poterit auferri, quia ipſa erit immutabiliter Deo ſubiecta, quod nõ fuit in ſtatu innocẽtiæ: & in corporibus illis manet eadem potentia ad formã aliam, quæ nunc ineſt quantum ad ſubſtantiã potentiæ, ſed erit ligata per victoriam animæ ſupra corpus, vt nũquam in actum paſsionis exire poſsit.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd qualitates elementares ſunt inſtrumenta animæ, vt patet in ſecundo de anima, q̃ calor ignis in corpore humano regulatur in actu nutriẽdi per virtutem animæ. Quando autem agens principale eſt perfectum & non eſt aliquis defectus in inſtrumẽto, nulla actio procedit ab inſtrumento, niſi ſecundũ diſpoſitionem principalis agẽtis: & ideò in corporibus ſanctorum poſt reſurrectionẽ nulla actio vel paſsio poterit prouenire à qualitatibus elementaribus quæ ſit cõtra diſpoſitionem animę quæ intendit conſeruare corpus.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd ſecundũ Aug. in epiſtola ad Conſtantinũ: Diuina potẽtia valet in iſta viſibili atq; cõtractabili natura corporũ quibuſdã manẽtibus auferre quas voluerit qualitates. Vnde ſicut ab igne fornacis Chaldæorũ abſtulit virtutem cõburẽdi quantũ ad aliquid, quia corpora puerorum illæſa ſeruata ſunt: ſed mãſit quantũ ad aliquid, quia ignis ille ligna cõburebat: ita auferet ab humoribus paſsibilitatẽ & dimittet naturã. Modus autem quo hoc fiet dictus eſt.

¶ Ad quintum dicendũ, quòd cicatrices vulnerum nõ erunt in ſanctis, nec in Chriſto fuerunt inquantũ importãt aliquem defectũ, ſed inquãtũ ſunt ſigna conſtantiſsimæ virtutis: quia paſſi ſunt pro iuſtitia & fide, vt ex hoc & ipſis & aliis gaudiũ creſcat. Vnde dicit Aug. 22. de ciui. Dei: Neſcio quomodò ſic afficimur amore martyrij beatorum, vt velimus in illo regno in eorũ corporibus videre vulnerũ cicatrices, quæ pro Chriſti nomine pertulerunt, & fortaſſe videbimus: nõ enim deformitas in eis, ſed dignitas eſt quædam, quãuis in corpore ſancto, non corporis, ſed virtutis pulchritudo fulgebit. Nec tamẽ ſi aliqua martyribus amputata & ablata ſunt membra, ſine ipſis membris erũt in reſurrectione mortuorum, quibus dictum eſt, capillus de capite veſtro non peribit.

ARTICVLVS. II.

Vtrum impaſsibilitas in omnibus erit æqualis.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ impaſsibilitas in oĩbus erit æqualis. Quia. 1. Corinth. 15. dicit glo. q̃ æqualiter omnes habent q̃ pati nõ poſſunt qui habent dotem impaſsibilitatis: ergo impaſsibilitas eſt æqualis in omnibus. ¶ Præterea. Negationes non recipiunt magis & minùs, ſed impaſsibilitas eſt quædam negatio vel priuatio paſsibilitatis: ergo non poteſt eſſe maior in vno quã in alio. ¶ Præterea. Magis albũ dicitur quod eſt nigro impermixtius: ſed nulli corporũ ſanctorum admiſcebitur aliquid de paſsibilitate: ergo omnia erunt æqualiter impaſsibilia.

¶ Sed contrà, merito debet reſpondere prẽmiũ proportionaliter: ſed ſanctorum quidam fuerunt aliis maiores merito: ergo cùm impaſsibilitas ſit quoddam præmium, videtur quòd in quibuſdam ſit maior quàm in aliis. ¶ Præterea. Impaſsibilitas diuiditur contra dotem claritatis: ſed illa non erit æqualis in omnibus, vt patet 1. Corinth. 15. ergo nec impaſsibilitas.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd impaſsibilitas poteſt dupliciter conſiderari. Vel ſecundum ſe: vel ſecundum cauſam ſuam. Si ſecundum ſe cõſideretur, quia ſolam negationem vel priuationem importat, non ſuſcipit magis & minùs: ſed erit æqualis in omnibus beatis. Si autem conſideretur ſecundum ſuam cauſam, ſic erit in vno maior quàm in alio. Cauſa autem eius eſt dominium animæ ſuper corpus, quod quidem dominium cauſatur ex hoc q̃ fruitur Deo immobiliter: vnde in illo qui perfectiùs fruitur eſt maior impaſsibilitatis cauſa.

¶ Ad primũ

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd glo. illa loquitur de impaſsibilitate ſecundum ſe & nõ ſecundum cauſam ſuam.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd quãuis negationes & priuationes ſecundũ ſe non intendantur nec remittantur, tamen intenduntur & remittuntur ex cauſis ſuis, ſicut dicitur eſſe locus magis tenebroſus qui habet plura & maiora obſtacula lucis.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd aliqua non ſolùm intenduntur per receſſum à contrario, ſed per acceſſum ad terminum, ſicut lux intenditur. Et prætereà etiam impaſsibilitas eſt maior in vno quàm in alio, quamuis in nullo aliquid paſsibilitatis remaneat.

ARTICVLVS. III.

Vtrum impaſsibilitas ſenſum in actu à corporibus glorioſis excludat.

Ad tertium ſic ꝓceditur. Videtur quòd impaſsibilitas ſenſum ī actu à corporibꝰ glorioſis excludat. Quia ſicut dicit philoſophus in. 2. de anima: ſentire eſt quoddã pati: corpora autẽ glorioſa erũt impaſsibilia: ergo non ſentient in actu. ¶ Prætereà. Immutatio naturalis præcedit immutationem animalẽ, ſic eſſe naturale præcedit eſſe intentionale: ſed corpora glorioſa ratione impaſsibilitatis nõ immutabũtur immutatione naturali: ergo nec immutatione animali quæ requiritur ad ſentiendum. ¶ Prætereà. Quãdocunq; fit ſenſus in actu, cum noua receptione, fit nouũ iudicium: ſed ibi non erit nouũ iudiciũ, quia nõ erunt ibi cogitationes volubiles: ergo non fient ibi ſenſus in actu. ¶ Prætereà. Quando anima eſt in actu vnius potentiæ remittitur actus alterius potẽtiæ: ſed anima ſummè erit intẽta ad actũ virtutis intellectiuæ qua Deum cõtemplabitur: ergo non erit aliquo modo in actu virtutis ſenſitiuæ.

¶ Sed cõtrà eſt quod dicitur Apoc. 1. videbit eũ oñis oculus: ergo erit ibi ſenſus in actu. ¶ Prætereà. Secundum philoſophum in primo de anima, animatum ab inanimato diſtinguitur ſenſu & motu: ſed ibi erit in actu motus, quia tanq̃ ſcintillæ in arundineto diſcurrent: Saꝑ. 1. ergo & ſenſus in actu.

¶ Reſpondeo dicendũ, quòd aliquẽ ſenſum eſſe in corporibus beatorum omnes ponunt, aliâs corporalis vita ſanctorum poſt reſurrectionem aſsimularetur magis ſomno quã vigiliæ, quod nõ competit illi perfectioni, eò quòd in ſomno corpus ſenſibile non eſt in vltimo actu vitę propter quod ſomnus dicitur vitæ dimidium in primo Ethi. ſed in modo ſentiendi diuerſi diuerſa opinantur. Quidam enim dicunt quòd corpora glorioſa ſunt impaſsibilia & propter hoc nõ receptibilia peregrinæ impreſsionis, & multo minùs quã corpora cœleſtia: quia nõ erit ibi ſenſus in actu per receptionẽ alicuius ſpeciei à ſenſibilibus, ſed magis extrà mittẽdo. Sed hoc non poteſt eſſe, quia in reſurrectione natura ſpeciei manebit eadẽ in hoīe, & omnibus partibus eiꝰ, hmõi autẽ eſt natura ſenſus vt ſit potẽtia paſsiua, vt in. 2. de aīa ꝓbat phũs. Vnde ſi in reſurrectione ſancti ſentiẽt extramittẽdo & nõ recipiẽdo, nõ eſſet ſenſus in eis virtus paſsiua ſed actiua: & ſic nõ eſſet eiuſdẽ ſpeciei cũ ſenſu qui nũc eſt, ſed eſſet aliqua virtꝰ eis data: ſicut em̃ materia nunquã fit forma, ita potẽtia paſsiua nũquã fit actiua. Et ideò alij dicũt ꝙ ſenſus in actu fiet per ſuſceptionem, nõ quidẽ ab exterioribus ſenſibus, ſed per effluxũ à ſuperioribus viribus: vt ſicut nũc ſuperiores vires accipiũt ab inferioribus, ita ecõtrariò tunc inferiores accipiẽt à ſuperioribus. Sed iſte modus receptionis nõ facit verè ſentire: quia oīs potẽtia paſsiua ſecũdum ſuæ ſpeciei rõnem determinatur ad aliqđ actiuũ ſpeciale: quia potẽtia inquãtũ hmõi, habet ordinẽ ad illud reſpectu cuius dicitur: vnde cũ propriũ actiuũ in ſenſu ſit res exiſtẽs extra animã, & nõ intẽtio eius exiſtẽs in imaginatione vel ratione, ſi organũ ſentiẽdi nõ moueatur à rebus extrà: ſed ex imaginatione vel à ſuperioribus viribus aliis non erit verè ſentire. Vnde non dicimus ꝙ phrenetici & alij mẽte capti in quibꝰ propter victoriã imaginatiuę virtutis fit huiuſmodi defluxus ſpecierũ ad organa ſentiẽdi verè ſentiãt, ſed quia videtur eis ꝙ ſentiãt. Et ideo dicendũ eſt cũ alijs, ꝙ ſenſus corporũ glorioſorũ erit per ſuſceptionem à rebus quę ſunt extra animã. Sed ſciẽdum eſt ꝙ organa ſentiẽdi immutantur à rebus quæ ſunt extra animam dupliciter. Vno modo immutatione naturali, quãdo. ſ. organũ diſponitur eadẽ qualitate naturali qua diſponitur res extra animã, quę agit in ipſis: ſicut cũ manus fit calida ex tactu rei calidæ, vel odorifera ex tactu rei odoriferæ. Alio modo immutatione ſpũali, quãdo recipitur qualitas ſenſibilis in inſtrumẽto ſecũdum eſſe ſpirituale. i. ſpecies ſiue intẽtio qualitatis & non ipſa qualitas, ſicut pupilla recipit ſpeciem albedinis, & tamen ipſa nõ efficicitur alba. Prima ergo receptio non cauſat ſenſum per ſe loquendo, quia ſenſus eſt ſuſceptiuꝰ ſpecierũ in materia præter materiã. i. præter eſſe materiale quod habebant extra animã: vt dicitur in. 2. de anima: & hæc receptio immutat naturã recipiẽtis, quia recipitur hoc modo qualitas ſecũdũ eſſe ſuũ materiale: vnde iſta receptio nõ erit in corporibus glorioſis, ſed ſecũda quæ per ſe facit ſenſum in actu & nõ immutat naturam recipientis.

¶ Ad primũ ergo dicendũ (quod iã patet ex dictis) ꝙ ex hac paſsione quæ eſt in actu ſentiẽdi,

quæ nō eſt aliud quã receptio prædicta, nō trahitur corpus extra naturalem ſuã qualitatẽ, ſed ſpiritualiter perficit: vnde impaſſibilitas glorioſorum corporũ hanc paſsionem non excludit.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, q̃ oīe paſsiuũ recipiat actionẽ agẽtis ſecũdũ ſuũ modũ: ſi ergo aliquid ſit qd' ſit natũ ſic immutari ab actiuo naturali & ſpirituali immutatione, immutatio naturalis præcedit immutationẽ ſpũalem, ſicut eſſe naturale præcedit eſſe intẽtionale: ſi autẽ natũ ſit immutari ſpiritualiter tantũ, nō oportet q̃ immutetur naturaliter: ſicut de aẽre qui nō eſt receptiuus coloris ſecũdũ eſſe naturale, ſed ſolũ ſecũdũ eſſe ſpũale, & ideò hoc ſolũmodò immutatur: ſicut ecõtrariò corpora inanimata immutantur per qualitates ſenſibiles ſolũ naturaliter, in corporibus autem glorioſis nō poterit eſſe aliqua immutatio naturalis: & ideò ibi erit ſpiritualis immutatio tantùm.

¶ Ad tertiũ dicẽdum, q̃ ſicut erit noua receptio ſpeciei in organo ſentiẽdi, ita erit nouũ iudiciũ ſenſus cõis, nõ autem nouũ iudiciũ intelligẽs de hoc, ſicut in eo qui videt aliquid quod priùs ſciuit. Quòd autẽ dicit Aug. nō erũt ibi cogitationes volubiles, intelligitur de cogitationibus intellectiuæ partis: vnde nõ eſt ad propoſitum.

¶ Ad quartum dicẽdũ, q̃ quãdo vnũ duorũ eſt ratio alterius, occupatio aīæ circa vnũ nõ impedit vel remittit occupationẽ eius circa aliud. Sicut medicus dũ videt vrinã, nõ minùs nõ põt cõſiderare artis regulas de coloribus vrinarũ, ſed magis: & quia Deus apprẽhenditur à ſanctis, vt ratio omniũ quæ ab eis agẽtur vel cognoſcerentur: ideò occupatio eorũ circa ſenſibilia ſentienda vel quæcũq; alia contẽplanda in nullo impediet diuinã cõtẽplationẽ nec ecõtrariò. Vel dicẽdum q̃ ideò vna potentia impeditur in actu ſuo quãdo alia vehemẽter cooperatur, quia vna potentia de ſe non ſufficit ad tam diuerſam operationẽ niſi ei ſubueniatur per id quod erat aliis potẽtiis vel mẽbris influendũ à principio vitæ: & quia in ſanctis erũt oẽs potẽtię perfectiſsimę, vna poterit intenſè operari, ita q̃ ex hoc nullũ impedimentũ præſtabitur actioni alterius potentiæ, ſicut & in Chriſto fuit.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum in beatis poſt reſurrectionem ſint omnes ſenſus in actu.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ nõ ſint ibi oīes ſenſus in actu. Tactus enim eſt primus inter omnes alios ſenſus, vt dicit in lib. de anima: ſed corpora glorioſa carebũt actu tactus, quia ſenſus tactus ſit in actu per immutationẽ corporis aīalis, ab aliquo exteriori corpore prędominante in aliqua qualitatũ actiuarũ vel paſsiuarũ, quarũ eſt tact⁹ diſcretiuus, qualis tunc immutatio eſſe nõ poterit: ergo nõ erit ibi omnis ſenſus in actu. ¶ Prętereà. Senſus guſtus deſeruit actui virtutis nutritiuæ: ſed poſt reſurrectionẽ huiuſmodi actus nõ erit: ergo fruſtra eſſet ibi guſt⁹. ¶ Prætereà, poſt reſurrectionem nihil corrũpetur, quia tota creatura veſtietur quadã virtute incorruptionis: ſed ſenſus odoratus in actu ſuo eſſe non poteſt niſi aliqua corruptione facta, quia odor nõ ſentitur ſine aliqua fumali euaporatione, quæ in quadã reſolutiõe cõſiſtit: ergo ſenſus odoratus nõ erit ibi in ſuo actu. ¶ Prætereà. Auditus deſeruit diſciplinæ, vt dicitur in libro de ſenſu: ſed non erit poſt reſurrectionem beatis neceſſaria aliqua diſciplina per ſenſibilia, quia diuina ſapientia replebuntur ex ipſius viſione: ergo nõ erit ibi auditus. ¶ Prætereà. Viſio fit ſecundũ q̃ in pupilla recipitur ſpecies rei viſæ: ſed hoc nõ poterit eſſe poſt reſurrectionem in beatis: ergo non erit ibi viſus in actu, qui tamen eſt omniũ ſenſuum nobilior. Probatio mediæ. Illud quod eſt lucidũ in actu nõ eſt receptiuum ſpeciei viſibilis: vnde ſpeculum directè poſitum ſub radio Solis non repræſentat ſpeciem corporis oppoſiti: ſed pupilla ſicut & totum corpus erit claritate dotata: ergo non recipietur ibi aliqua ſpecies coloratí corporis. ¶ Prætereà. Secundum perſpectiuos omne quod videtur, ſub angulo videtur: Sed hoc non competit corporibus glorioſis, ergo nõ habebunt ſenſum in actu. Probatio medię: Quãdocũq; aliquid videtur ſub angulo, oportet eſſe aliquã proportionẽ anguli ad diſtantiã rei viſę: quia quod à remotiori videtur, min⁹ videtur & ſub minori angulo: vnde poſſet eſſe ita paruus angulus q̃ nihil de re videretur: ſi ergo oculus glorioſus videbit ſub angulo, oportet q̃ videat ſub determinata diſtãtia & ita q̃ non videat aliq̃d à remotiori quã modò videm⁹, quod videtur abſurdum: & ſic videtur q̃ ſenſus viſus actu non erit in corporibus glorioſis.

¶ Sed cõtrà, potẽtia cõiũcta actui eſt perfectior quã nõ cõiuncta: ſed natura humana erit in beatis in maxima perfectione: ergo erũt ibi oẽs ſenſus in ſuo actu. ¶ Prætereà. Viciniùs ſe habẽt ad animã potentiæ ſenſitiuæ quã corpus: ſed corp⁹ prẽmiabitur vel punietur propter merita vel demerita animæ: ergo & omnes ſenſus præmiabũtur in beatis, & punientur in malis, ſecundum delectationem & dolorem vel triſtitiam quæ in operatione ſenſus conſiſtunt.

¶ Reſpõdeo dicendũ, quòd circa hoc eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt quòd in corporibus glorioſis erunt omnes potentiæ ſenſuum, non tamen erunt in actu, niſi duo ſenſus, ſcilicet tactus & viſus: nec hoc erit ex defectu ſenſuum,

ſuum, ſed ex defectu medij & obiecti: nec tamē erunt fruſtra, quia erunt ad integritatem humanæ naturæ, & ad commendandam ſapientiam Creatoris. Sed hoc non videtur verū, quia hoc quod eſt mediū in iſtis ſenſibus eſt etiā in aliis medium. In viſu enim eſt medium aër qui etiā eſt medium in auditu & odoratu, ſicut patet in 2. de Anima. Similiter etiam guſtus habet medium coniunctum ſicut & tactus, cùm guſtus ſit tactus quidam, vt in eodem libr. dicit. Odor etiam erit ibi qui eſt obiectum odoratus: cùm eccleſia cantet, q odor ſuauiſſimus erunt corpora ſanctorum. Laus vocalis erit in patria. Vnde dicitur ſuper illud Pſal. Exultationes Dei in gutture eorum: q corda & linguæ non deſinēt laudare Deum. Et idem etiam habetur per Glo. ſuper illud Oſeę. 14. In canticis & cymbalis &c.

¶ Et ideò ſecundum alios dicendum, q odoratus & auditus erunt ibi in actu, ſed guſtus non erit ibi, ita q immutetur ab aliquo cibo vel potu ſumpto, vt patet ex dictis: niſi fortè dicat q erit ibi guſtus in actu per immutationē linguæ ab aliqua humiditate adiuncta.

¶ Ad primū ergo dicendum, q qualitates quas tactus percipit ſunt illæ ex quibus conſtituitur animatum corpus: vnde per qualitates tangibiles corpus animalis ſecundum ſtatum preſentē natum eſt immutari immutatione naturali & ſpirituali ab obiecto tactus. Et ideò tactus dicit maximè materialis inter alios ſenſus, quia habet plus de materiali immutatione adiunctum: non tamen immutatio materialis ſe habet ad actū ſentiendi qui perficit ſpirituali immutatione niſi per accidēs. Et ideò in corporib⁹ glorioſis à quibus impaſsibilitas excludit naturalem immutationē, erit immutatio à qualitatib⁹ tangibilibus ſpūalis tantū: ſicut etiam in corpore Adæ fuit quod nec ignis nec gladi⁹ ſcindere potuiſſet, & tamen horum ſenſum habuiſſet.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd guſtus ſecundum q eſt ſenſus alimenti non erit in actu ſed ſecundum q eſt iudicium ſaporum, eſſe poterit fortè per modum prædictum.

¶ Ad tertium dicendum, q quidam poſuerunt q odor nihil aliud eſt quàm quædam fumalis euaporatio. Sed hæc propoſitio non poteſt eſſe vera: quod patet ex hoc quòd vultures immutantur ex odore percepto ad cadauera ex locis remotiſsimis: cùm tamen nō eſſet poſsibile, q euaporatio aliqua pertingeret à cadauere ad tam remota loca, etiā ſi totum reſolueretur in vaporē, & præcipuè cùm ſenſibilia in æquali diſtantia ad quamlibet partē immutent. Vnde odor immutat medium qūq; & inſtrumentum ſentiēdi ſpūali immutatione ſine aliqua euaporatione pertingēte ad organum: ſed q aliqua euaporatio requirat, hoc eſt eò q odor in corporib⁹ eſt humiditate aſperſus. Vnde oportet reſolutionem fieri ad hoc q percipiatur. Sed in corporibus glorioſis erit odor in ſua vltima perfectione nullo modo per humidum reſperſus: vnde immutabit ſpūali immutatione, ſicut odor fumalis euaporationis facit & ſenſus odoratus in ſanctis, quia nulla humiditate impedietur: & cognoſcet non ſolùm excellentias odoris: ſicut nunc in nobis contingit propter nimiam cerebri humiditatem, ſed etiam minimas odorum differentias

¶ Ad quartum dicendum, q in patria erit laus vocalis, q̄uis quidā aliter dicant, q ſola immutatiōe ſpūali organū audit⁹ immutabit in beatis, nec erit propter diſciplinam qua ſcientiam acquirat, ſed propter perfectionem ſenſus & delectationem: quomodò autem vox ibi formari poterit, dicendum eſt in. 2. lib.

¶ Ad quintū dicendum, q intētio luminis non impedit receptionem ſpiritualem ſpeciei coloris, dummodò maneat in natura diaphani: ſicut patet quantuncunq; illuminet aër pōt eſſe meritum in viſu, & quāto eſt magis illuminatus tā to per ipſum aliquid clariùs videt, niſi ſit defectus ex debilitate viſus. Quia autem in ſpeculo directè oppoſito radio Solis non appareat ſpecies corporis oppoſiti, non eſt ꝓpter hoc q impediatur receptio, ſed propter hoc q impeditur reuerberatio. Oportet enim ad hoc q forma in ſpeculo appareat, q fiat quædam reuerberatio ad aliquod corpus obſcurum: & ideò plūbum vitro adiungitur in ſpeculo: hanc autem obſcuritatem radius Solis repellit, vnde non poteſt apparere ſpecies in aliquo ſpeculo. Claritas autem corporis glorioſi non aufert diaphaneitatē à pupilla, quia gloria non tollit naturam: vnde magnitudo claritatis in pupilla magis facit ad acumen viſus quàm ad eius defectum.

¶ Ad ſextum dicendum, q quāto ſenſus eſt perfectior tanto ex minori immutatione facta poteſt obiectum ſuum percipere: quanto autē ſub minori angulo viſus à viſibili immutatur, tanto minor immutatio eſt: & inde eſt q viſus fortior magis à remotis aliquid videre poteſt, quàm viſus debilior, quia quanto à remotiori videt, ſub minori angulo videtur: & quia viſus corporis glorioſi erit perfectiſsimus, ex paruiſsima immutatione poterit videre: vnde ſub angulo multo minori videre poterit quàm modò poſsit, & per conſequens multo magis à remotis.

QVÆSTIO. LXXXIII.

De ſubtilitate corporum beatorum.

DEinde conſiderandū eſt de ſubtilitate corporum beatorum. Circa quod quæruntur

ſex. Primò, Vtrum ſubtilitas ſit proprietas corporis glorioſi. Secundò, Vtrum ratione huius ſubtilitatis poſsit eſſe in eodem loco cum alio. Tertiò, Vtrum per miraculũ duo corpora poſſint ſimul eſſe in eodem loco. Quartò, Vtrum duo corpora glorioſa poſsint eſſe ſimul in eodẽ loco. Quintò, Vtrum corpus glorioſum neceſſariò requirat æqualem ſibi locũ. Sextò, Vtrum corpus glorioſum ſit palpabile.

ARTICVLVS. I.

Vtrum ſubtilitas ſit proprietas corporis glorioſi.

Thom. 4. Diſt. 44. q. 2. ar. 2. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ ſubtilitas nõ ſit ꝓprietas corporis glorioſi. Proprietas enim gloriæ excedit ꝓprietatẽ naturæ, ſicut gloriæ claritas claritatem Solis quæ eſt maxima in natura: ſi ergo ſubtilitas eſt proprietas corporis glorioſi, videt̃ q̃ corpus ſit ſubtilius futurum omni quod eſt ſubtile in natura, & ita erit vẽtis aëreq̃; ſubtilius: qd' eſt hæreſis à Greg. in Conſtantinopolitana vrbe dãnata, vt ipſe narrat in. 4. lib. Moral. ¶ Præterea, ſicut caliditas & frigiditas ſunt quædam qualitates ſimplicium corporũ. ſ. elementorum & ſubtilitas: ſed calor & aliæ qualitates elementorum non intendentur in glorioſis corporibus magis q̃ nunc: imò magis ad meritum reducentur: ergo neq; ſubtilitas in eis erit maior quã nunc ſit. ¶ Præterea, ſubtilitas inuenitur in corporibus propter paucitatem materiæ: vnde corpora quæ habent minus de materia ſub æqualibus dimenſionibus dicimus magis ſubtilia vt ignem aëre, & aërem aqua, & aquam terra: ſed tantùm de materia erit in corporibus glorioſis quantum nunc eſt: ergo tunc non erunt magis ſubtilia quàm nunc ſunt.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur. 1. Cor. 15. ſeminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale. i. ſpiritui ſimile: ſed ſubtilitas ſpiritus excedit omnem ſubtilitatem corporis: ergo corpora glorioſa erũt ſubtiliſsima. ¶ Præterea, corpora quãto sũt ſubtiliora tãto nobiliora: ſed corpora glorioſa ſunt nobiliſsima: ergo erunt ſubtiliſsima.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ nomen ſubtilitatis à virtute eſt aſſumptum. ſ. penetrandi: vnde dicitur in. 2. de generatione, q̃ ſubtile eſt repletiuũ partibus & partium partibus: q̃ autem aliquod corpus ſit penetratiuum contingit ex duobus. Primò, ex paruitate quantitatis prẽcipuè ſecundum profunditatem & latitudinẽ: non autẽ ſecundum longitudinẽ, quia penetratio fit in profundum: vnde longitudo penetrationi non obſtat. Secũdò, ex paucitate materiẽ: vnde rara ſubtilia dicimus, & quia in corporibus raris forma prædominatur materiẽ magis: ideò tranſlatum eſt nomen ſubtilitatis ad illa corpora quæ optimè ſubſtant formæ & perficiuntur ab ea completiſsimo modo, ſicut dicimus ſubtilitatem eſſe naturæ in Sole & Luna & aliis huiuſmodi: ſicut autẽ huiuſmodi poteſt dici ſubtile quando perfectiſsimè cõpletur in eſſe & virtute ſuæ ſpeciei. Et quia res incorporeæ quantitate carent & materia, nomen ſubtilitatis ad eas trãsfertur non ſolũ ratione ſuæ ſubſtãtiæ, ſed etiam ratione ſuæ virtutis: ſicut enim ſubtile dicitur penetratiuum, q̃a pertingit vſq; ad intima rei: ita etiam dicitur aliquis intellectus ſubtilis, quia pertingit ad inſpicienda intrinſeca prĩcipia & proprietates naturales rei latentis. Et ſimiliter dicitur aliq̃s habere viſum ſubtilem, quia aliquod minimũ poteſt viſum pertĩgere, & ſimiliter eſt de aliis ſenſibus, & ſecundum hoc diuerſimodẽ ſubtilitatem corporibus glorioſis attribuerũt. Quidam etiã hæretici, vt Aug. narrat, attribuerunt eis ſubtilitatẽ ſecundũ modum quo ſpirituales ſubſtantiæ ſubtiles dicuntur, dicentes q̃ in reſurrectione corpus vertetur in ſpiritum, & ratione huius corpora reſurgentiũ Apoſtolus ſpiritualia nominat. 1. Cor. 15. Sed non poteſt ſtare. Primò, quia corpus in ſpiritum tranſire non põt cùm non cõmunicent in materia, quod etiã Boëtius oſtendit in lib. de Duabus naturis. Secundò, quia ſi hoc eſſet poſsibile corpore in ſpiritum cõuerſo, non reſurgeret homo qui ex anima & corpore naturaliter conſtat. Tertiò, quia ſi Apoſtol⁹ ſic intelligeret ſicut nominat corpora ſpiritualia, pari ratione nominaret corpora animalia quæ in animam ſunt conuerſa, quod patet eſſe falſum. Vnde quidã hæretici dixerũt, q̃ corpus in reſurrectione remanebit, ſed habebit ſubtilitatẽ ſecundũ modum rarefactionis, ita q̃ corpora humana in reſurrectiõe erũt aërea, vel vento ſimilia: vt Greg. narrat in. 23. lib. Moral. ſed hoc etiam non põt ſtare, q̃a corpus poſt reſurrectionẽ palpabile habuit Dominus, vt patet Luc. vlt. Spiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere. quod prẽcipuè ſubtile credendum eſt. Et præterea, corpus humanum cum carnibus & oſsib⁹ reſurget, ſicut corpus Domini, vt dicitur Luc. vl. Spiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere: & Iob. 19. dicitur, In carne mea videbo Deum ſaluatorem meum: natura autẽ carnis & oſsis hãc raritatem non poteſt habere. ¶ Et ideò eſt aſſignandus

gnandus corporibus glorioſis alius modus ſubtilitatis, vt dicant ſubtilia propter completiſsimam corporis perfectionē: ſed hanc completionem quidam eis attribuūt ratione quintæ eſſentiæ, quæ in eis tūc maximè dominabit, quod eſſe non poteſt. Primò, quia nihil de quinta eſſentia poteſt venire in cōpoſitionē corporis, vt in 3. lib. oſtenſum eſt. Secūdò, qa dato q̄ veniret in cōpoſitionē corporis humani, non poſſet intelligi q̄ dominaret magis tunc q̄ nunc ſupra naturam elementarē, niſi ita q̄ eſſet in corporibus humanis plus ſecundū quantitatē de natura cœleſti: & ſic corpora humana non eſſent eiuſdem ſtaturæ, niſi fortè minueretur natura elementaris in homine, quod repugnat integritati reſurgentiū: vel ita q̄ natura elemētaris indueret proprietates naturę cœleſtis ex eius dominio ī corpore, & ſic naturalis virtus eſſet cauſa proprietatis glorioſæ, qd' videt abſurdū. ¶ Et ideò alij dicunt q̄ dicta cōpletio ex quo corpora humana ſubtilia dicunt, erit ex dīnio animæ glorificatæ quæ eſt forma corporis ſuper ipſum, ratione cuius corpus glorioſum ſpirituale dicitur, quaſi omninò ſpiritui ſubiectum. Prima autem ſubiectio qua corpus animæ ſubiicitur eſt ad participandum eſſe ſpecificum prout ſubiicitur ſibi vt materia formæ: & deinde ſubiicitur ei ad alia opera animæ, prout anima eſt motor, & ita prima ratio ſpiritualitatis in corpore eſt ex ſubtilitate, & deinde ex agilitate, & aliis ꝓprietatibus corporis glorioſi. Et propter hoc Apoſtolus in ſpiritualitate tetigit dotem ſubtilitatis, vt Magiſtri exponunt: vnde Gregor. dicit. 14. Moral. q̄ corpus glorioſum dicit ſubtile per effectum ſpiritualis potentiæ, & per hoc patet ſolutio ad obiecta quæ procedunt de ſubtilitate, quæ eſt per rarefactionem.

ARTICVLVS. II.

Vtrum ratione huius ſubtilitatis competat corpori glorioſo eſſe in eodem loco cum alio non glorioſo.

Ad ſecundū ſic procedit. Videtur q̄ ratione huius ſubtilitatis competat corpori q̄ ſit ſimul in eodē loco cum alio non glorioſo. Quia vt dicit Philip. 3. reformabit corpus humilitatis noſtrę configuratū corpori claritatis ſuæ: ſed corpus Chriſti potuit ſimul eſſe cū alio corpore in eodē loco, vt patet per hoc q̄ poſt reſurrectionem intrauit ad diſcipulos ianuis clauſis, vt dicitur Ioan. 20. ergo & corpora glorioſa ratione ſubtilitatis poterunt eſſe cum aliis corporibus non glorioſis in eodem loco.

¶ Præterea, corpora glorioſa erunt nobiliora omnibus aliis corporibus: ſed quædā nunc ratione ſuæ nobilitaris poſſunt eſſe ſimul cū aliis corporibus. ſ. radij ſolares: ergo multo fortiùs hoc conueniet corporib⁹ glorioſis. ¶ Præterea, corpus cœleſte non pōt diuidi ad min⁹ quantū ad ſubſtantiā ſphęrarū: vnde dicit Iob. 27. q̄ cœli velut ære ſolidiſsimi firmati ſunt: ſi ergo corpus glorioſum non pōt ſimul eſſe cum alio corpore in eodē loco ratione ſubtilitatis, nunq̄ ad cœlum Empyreum aſcendere poterit, quod eſt erroneum. ¶ Præterea, corpus quod non pōt ſimul eſſe cū alio corpore pōt ex alterius obſtaculo impediri in motu ſuo vel etiā includi: ſed hoc non pōt cōtingere corporibus glorioſis: ergo poſſunt ſimul eſſe in eodē loco cum aliis corporibus. ¶ Præterea, ſicut ſe habet punctus ad punctum, ita linea ad lineam, & ſuperficies ad ſuperficiem, & corpus ad corpus: ſed duo puncta poſſunt eſſe ſimul, vt patet qñ lineæ ſe tangunt, & ſimiliter duæ lineæ in cōtactu duarum ſuperficierum, & de ſuperficie in contactu duorum corporum: quia contigua ſunt quorū vltima ſunt ſimul: vt patet. 6. Phy. ergo non eſt contra naturā corporis quin poſsit eſſe ſimul cum alio corpore in eodē loco: ſed quicqd nobilitatis natura corporis patit, totū corpori glorioſo præſtabitur: ergo corpus glorioſum ex ſuæ ſubtilitatis proprietate habebit q̄ poſsit eſſe ſimul cum alio corpore in eodem loco.

¶ Sed contrà eſt quod Boēt. dicit in lib. de Tri. in numero differentiā varietas accidentiū facit. Nam tres homines neq; genere, neq; ſpecie, ſed ſuis accidentibus diſtāt: nam ſi omninò cuncta ab his accidētia ſeparamus, tñ locus eſt cunctis diuerſus, quem vnū fingere nullo modo poſſumus: ergo ſi ponantur duo corpora eſſe in vno loco, erit vnum corpus numero. ¶ Præterea, corpora glorioſa maiorē conuenientiā habebunt cū loco q̄ ſpūs angelici: ſed ſpūs angelici, vt quidam dicūt, non poſſunt diſtingui numero niſi eſſent in diuerſis locis, & propter hoc ponūt q̄ neceſſe eſt eſſe eos ī loco, & q̄ añ mundū creari nō potuerūt: ergo multo magis debēt dicere q̄ duo corpora q̄liacūq; nō pñt eſſe in eodē loco. ¶ Reſpōdeo dicendū, q̄ non pōt dici q̄ corpus glorioſum ratione ſuæ ſubtilitatis habeat q̄ poſſit eſſe cū alio corpore in eodē loco, niſi p ſubtilitatē auferat id per qd' ꝓhibet nūc eſſe ſimul cum alio corpore in eodē loco. Dicunt autē quidam q̄ prohibet ad hoc in iſto ſtatu ratiōe corpulētiæ, per quā habet q̄ replet locū, quę quidē corpulentia ab eo per ſubtilitatis dotē tolletur. Sed non poteſt hoc ſtare propter duo. Primò, quia corpulentia quam dos ſubtilitatis aufert eſt ad defectum pertinens, puta aliqua inordinatio materiæ non perfectè ſubſtantis ſuæ formę. Totum enim quod ad integritatem corporis ꝑtinet in corpore reſurget, tā ex parte

formæ

formæ quàm ex parte materiæ: quia ꝙ aliquod corpus ſit repletiuũ loci hoc habet per illud qd' eſt de integritate naturæ eius, & non ex aliquo defectu naturæ. Cùm enim plenum opponatur vacuo, illud ſolùm non replet locum quo poſito in loco nihilominus manet vacuus locus. Vacuum autem definitur in. 4. Phy. ꝙ eſt locus nõ plenus ſenſibili corpore: dicitur autem aliquod corpus eſſe ſenſibile ex materia & forma & naturalibus accidentalibus, quæ omnia ad integritatem naturæ pertinent: cõſtat etiam ꝙ corpus glorioſum erit ſenſibile, etiam ſecundũ tactum vt patet in corpore Domini, Luc. vlti. nec enim deerit materia aut forma, aut naturalia accidentia. ſ. calidum & frigidũ, & huiuſmodi. Vnde patet ꝙ corpus glorioſum non obſtante ſubtilitatis dote replebit locum. Inſania enim videtur dicere ꝙ locus vbi eſſet corpus glorioſum eſſet vacuus. Secundò, ratio eorum prędicta non valet, quia coëxiſtentiã corporis impedire in eodem loco eſt plus q̃ replere locum. Si enim ponamus dimenſiones eſſe ſeparatas ſine materia, illæ dimenſiones replent locum. Vnde quidã ponentes dixerunt vacuũ eſſe locum in quo ſunt huiuſmodi dimenſiones ſine aliquo ſenſibili corpore, & tamen iſtæ dimenſiones prohibẽtur nè ſint ſimul cum alio corpore in eodem loco, vt patet per Philoſophum in. 4. Phy. & in. 3. Meta. vbi habet pro inconuenienti ꝙ corpus mathematicum, quod nihil eſt aliud quàm dimenſiones ſeparatæ, ſit ſimul cum alio corpore naturali ſenſibili. Vnde dato ꝙ ſubtilitas corporis glorioſi aufert ab eo hoc quod eſt replere locũ, nõ tamen ſequitur ꝙ propter hoc poſſet eſſe cum alio corpore in eodẽ loco: qa remoto eo quod minus eſt, non propter hoc remouet quod plus eſt. Dicendum ergo ꝙ illud quod impedit corpus noſtrũ nunc nè ſimul cum alio corpore ſit in eodem loco, nullo modo poterit ab eo remoueri per dotẽ ſubtilitatis. Nihil enim poteſt prohibere corpus aliquod nè ſit ſimul ſituatũ cum aliquo corpore in eodem loco, niſi hoc ꝙ in eo requirit diuerſum ſitum: nihil enim eſt impedimentum identitatis niſi quod eſt cauſa diuerſitatis. Hanc autem diſtinctionẽ ſitus non requirit aliqua corporis qualitas, qa corpori non debetur aliquis ſitus ratione ſuæ qualitatis: vnde remoto à corpore ſenſibili ꝙ ſit calidum & frigidum, aut graue, aut leue, nihilominus in eo remanet neceſsitas prædictæ diſtinctionis, vt patet per Philoſophum in. 4. Phy. & etiam per ſe planum eſt. Similiter etiam materia non poteſt inducere neceſsitatem prædictæ diſtinctionis, qa materiæ non aduenit ſitus niſi mediãte quãtitate dimenſiua. Similiter etiam neq; forma ſitum habet niſi ex materia ſitum habente: reſtat ergo ꝙ neceſsitas diſtinctionis duorum corporum in ſitu cauſatur à natura quãtitatis dimenſiuæ, cui per ſe conuenit ſitus. Cadit enim in definitione eius, quãtitas enim dimenſiua eſt quãtitas habens ſitum: & inde eſt ꝙ remotis omnibus aliis quæ ſunt in re, diſtinctionis neceſsitas inuenitur in ſola quantitate dimenſiua. Si enim accipiatur linea ſeparata, oportet ꝙ ſi ſint duæ lineæ vel duæ partes vnius lineæ ꝙ ſint diſtinctæ in ſitu, aliâs linea addita lineæ non efficeret maius, quod eſt contra communem animi conceptionem: & ſimiliter eſt de ſuperficiebus & corporibus mathematicis: & quia materiæ debetur ſitus, inquantum ſubſiſtit dimenſioni, ex inde prædicta neceſsitas ad materiam ſituatam deriuatur: vt ſicut non eſt poſsibile eſſe duas lineas vel duas partes lineæ niſi ſint diſtinctæ ſecundum ſitum, ita impoſsibile eſt eſſe duas materias vel duas partes materiæ, niſi ſit diſtinctio ſitus: & quia diſtinctio materiæ eſt principium diſtinctionis indiuiduorum, inde eſt quod Boëtius dicit in lib. de Trin. ꝙ duobus corporibus, vnum locum fingere nullo modo poſſumus, vt hanc ſaltem accidentium varietatem diſtinctio indiuiduorum requirat: ſubtilitas autem à corpore glorioſo per dimenſionem non aufert ſibi prædictam neceſsitatẽ ſitus diſtinctionis ab alio corpore: & ideò corpus glorioſum non habebit ratione ſuæ ſubtilitatis ꝙ poſsit eſſe cum alio corpore, ſed poterit ſimul cum alio corpore eſſe ex operatiõe virtutis diuinæ: ſicut etiam corpus Petri non habuit ex aliqua proprietate indita ꝙ ad vmbram eius ſanarẽtur infirmi, ſed hoc fiebat virtute diuina ad ædificationẽ fidei, ita faciet virtus diuina vt corpus glorioſum poſſit ſimul cum alio corpore eſſe ad perfectionem gloriæ.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ corpus Chriſti non habuit ex ſubtilitatis dote quòd poſſet eſſe ſimul cum alio corpore in eodem loco, ſed hoc factum eſt virtute diuina poſt reſurrectionem ſicut in natiuitate: vnde Greg. in Home. dicit, Illud corpus Domini intrauit ad diſcipulos ianuis clauſis, quod ad humanos oculos per natiuitatem ſuam clauſo exiit vtero Virginis. Vnde nõ oportet ꝙ ratiõe ſuę ſubtilitatis hoc cõueniat corporibus glorioſis.

¶ Ad ſecundũ dicendum, ꝙ lumen non eſt corpus, vt in prima parte dictum eſt: vnde obiectio procedit ex falſis.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ corpus glorioſum tranſibit ſphęras cœlorum ſine eorum diuiſione, non ex vi ſubtilitatis, ſed ex diuina virtute, quæ eis ad nutum in omnibus ſubueniet.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ ex hoc ꝙ Deus eis ad nutũ aderit in omnibus quæ volunt, ſequetur ꝙ non poſsint includi vel incarcerari.

¶ Ad quintũ dicendum, ꝙ ſicut dicitur. 4. Phy.

Puncti

Puncti non conuenit eſſe locũ: vnde ſi dicatur eſſe in loco, hoc non eſt niſi per accidens, quia corpus cuius eſt terminus eſt in loco: ſicut autem totus locus reſpondet toti corpori, ita terminus loci reſpondet termino corporis. Contingit autem duorum locorum eſſe vnum terminum ſicut & duas lineas terminari ad vnum punctum: & ideò quamuis duo corpora non poſſunt eſſe niſi in diuerſis locis: tamẽ duobus terminis duorum corporum reſpondet idem terminus duorum locorum, & ſecundum hoc dicuntur vltima corporum ſe contingentium eſſe ſimul.

ARTICVLVS. III.

Vtrum per miraculum fieri poſsit quòd duo corpora ſint in eodem loco.

Ad tertium ſic ꝓceditur. Videtur quòd necetiam per miraculum fieri poſsit quòd duo corpora ſint in eodem loco. Non enim poteſt fieri per miraculũ quòd duo corpora ſint ſimul duo & vnum, quia hoc eſſet facere contradictoria eſſe ſimul: ſed ſi ponantur duo corpora eſſe ſimul, ſequeretur illa duo corpora eſſe vnũ: ergo nõ eſt poſsibile hoc per miraculum fieri. Probatio mediæ: ſint duo corpora in eodem loco quorum vnum dicatur. a. & aliud. b. aut ergo dimenſiones. a. erunt eædẽ cum dimenſionibus loci, aut aliæ: ſi aliæ, ergo erunt aliquæ dimenſiones ſeparatæ, quia non poteſt poni quòd dimenſiones quæ ſunt inter terminos loci non ſint in aliquo ſubiecto niſi ſint in corpore locato: ſi ergo ſũt eędẽ, ergo eadẽ rõne dimẽſiones. b. erunt eædem cum dimẽſionibus loci: ſed quæcunque vni & eidem ſunt eadem ſibi inuicem ſunt eadem: ergo dimenſiones. a. & b. ſunt eædem: ſed duorum corporum non poſſunt eſſe eædem dimenſiones, ſicut nec eadem albedo: ergo. a. & b. ſunt vnum corpus & erant duo: ergo ſunt ſimul vnum & duo.

¶ Præterea, contra communes animi conceptiones non poteſt aliquid miraculosè fieri: vt, ſcilicet, pars non ſit minor toto: quia contraria communibus conceptionibus directè contradictionem includunt. Similiter nec concluſiones Geometricæ quæ à communibus conceptionibus infallibiliter deducuntur, ſicut quòd triangulus non habeat tres angulos æquales duobus rectis. Similiter nec aliquid poteſt fieri in linea contra definitionem lineæ: quia ſeparare definitionem à definito eſt ponere duo contradictoria eſſe ſimul: ſed duo corpora eſſe in eodem loco eſt contra cõcluſiones Geometriæ & contra definitionẽ lineæ: ergo non poteſt fieri per miraculum. Probatio mediæ: concluſio eſt Geometriæ, ꝙ duo circuli non ſe tãgunt niſi in puncto: ſi autẽ duo corpora circularia eſſent in eodem, duo circuli deſignati in eis ſe tangerent ſecundũ totum. Similiter etiã eſt cõtra definitionem lineæ ꝙ infra duo puncta ſit plus q̃ vna linea recta, quod fieret ſi duo corpora eſſent in eodem loco: quia infra duo pũcta ſignata in diuerſis ſuperficiebus loci eſſent duæ lineæ rectæ duorum coporũ locatorũ. ¶ Prætèreà, hoc videtur non poſſe fieri per miraculũ ꝙ corpus incluſum in alio corpore non ſit in loco, quia ſic haberet locum communem & non proprium, qd' non põt eſſe: ſed hoc ſequeretur ſi duo corpora eſſent in eodem loco: ergo non poteſt fieri per miraculum. Probatio mediæ: ſint duo corpora in eodem loco quorũ vnum ſecundũ quãlibet dimenſionem ſit maius alio, corpus minus erit incluſum in corpore maiore, & locus corporis maioris erit locus eius cõis: locum autẽ propriũ non habebit: qa non erit aliqua ſuperficies corporis actu ſignata, quæ contineat ipſum quod eſt de ratione loci: ergo non habebit locum proprium. ¶ Præterea, locus ꝓportionaliter reſpõdet locato: ſed nunquã poteſt fieri per miraculum, ꝙ idem corpus ſit ſimul in diuerſis locis niſi per aliquam conuerſionem ſicut accidit in ſacramento altaris: ergo nullo modo poteſt fieri per miraculũ quòd duo corpora ſint ſimul in eodem loco.

¶ Sed cõtrà, beata Virgo filiũ miraculosè pepe rit: ſed in illo partu oportuit duo corpora eſſe ſimul in eodem loco, quia corpus pueri exiens clauſtra pudoris non fregit: ergo poteſt miraculosè fieri ꝙ duo corpora ſint in eodem loco.

¶ Præterea, hoc idem poteſt oſtendi per hoc ꝙ Dominus ad diſcipulos intrauit clauſis ianuis, Ioannis. 20.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd, ſicut ex dictis patet, propter hoc neceſſe eſt duo corpora in duobus locis eſſe, qa diuerſitas materię requirit diſtinctionẽ in ſitu: & ideò videmus ꝙ q̃n cõueniunt duo corpora in vnum deſtruit eſſe diſtinctum vtriuſq; & acquiritur vtriq; ſimul eſſe vnum indiſtinctum, vt patet in mixtionib⁹: non poteſt ergo eſſe ꝙ duo corpora remaneant duo & tamen ſint ſimul, & vtrunq; cõſeruet eſſe diſtinctum quod priùs habebat, ſed'm ꝙ vtrunq; erat ens indiuiſum in ſe & diuiſum ab aliis. Hoc autẽ eſſe diſtinctum dependet à principiis eſſentialibus rei ſicut à cauſis proximis, ſed à Deo ſicut à cauſa prima: & quia cauſa prima põt conſeruare rem in eſſe ceſſantib⁹ cauſis ſcd'is, vt patet per primam propoſitionem libri de cauſis: ideò diuina virtute & ea ſola fieri poteſt, vt accidens ſit ſine ſubiecto, vt patet in ſacramento altaris: & ſimiliter virtute diuina fieri poteſt & ea ſola, quòd corpori remaneat eſſe diſtinctum ab alio corpore, quamuis eius materia non ſit

diſtincta

diſtincta in ſitu ab alterius corporis materia,& ſic miraculosè fieri poteſt q̃ duo corpora ſint in eodem loco.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ ratio illa eſt ſophiſtica, quia procedit ex ſuppoſitione falſi, vel petit principiũ. Procedit enim ratio illa ac ſi inter ſuperficies oppoſitas loci alicuius eſſet ali qua dimenſio propria loco, cui oportet q̃ vniretur dimenſio corporis locati aduenientis. Sic enim ſequeretur q̃ dimenſiones duorũ corporum locatorum eſſet vna dimẽſio, ſi vtraq; vnũ fieret cum dimenſione loci. Hæc autem poſitio falſa eſt: qa ſecundũ hoc q̃cunq; corpus acquireret nouum locum oporteret aliquam immutationem fieri in dimenſionibus loci vel locati. Non enim põt eſſe q̃ aliqua duo fiant de nouo vnum niſi altero eorum immutato: ſi autem ſicut ſe rei veritas habet loco non debentur alię dimenſiones q̃ dimẽſiones locati, patet q̃ ratio nihil probat ſed petit principiũ: quia ſecundũ hoc nihil eſt aliud dictum q̃ dimẽſiones locati ſunt eædem cum dimenſionibus loci, niſi q̃ dimenſiones locati continentur infra terminos loci, & ſecundũ eorum menſuram diſtant termini loci, ſicut diſtarent propriis dimẽſionibus ſi eas haberent: & ſic dimenſiones corporũ duorum eſſe dimẽſiones vnius loci nihil eſt aliud quàm duo corpora eſſe in eodem loco, quod eſt principale propoſitum.

¶ Ad ſcd'm dicendum, q̃ poſito q̃ duo corpora ſint ſimul in eodem loco per miraculũ, non ſequitur aliquid neq; contra communẽ animi conceptionem, neq; contra definitionẽ lineæ, neq; contra concluſiones aliquas Geometriæ. Sicut ſuprà dictum eſt, quantitas dimenſiua in hoc differt ab omnibus aliis accidentib⁹, quòd habet ſpecialem rationem indiuiduationis & diſtinctionis quæ eſt ſibi & omnibus accidentibus cõmunis. ſ. ex materia ſubiecta. Sic ergo vna linea poteſt intelligi diuerſa ab alia, vel quia eſt in alio ſubiecto, quæ conſideratio eſt de linea natutali: vel quia diſtat in ſitu ab alia, quæ conſideratio eſt de linea mathematica, quæ intelligitur præter materiã: ſi ergo remoueat̃ materia non põt eſſe diſtinctio linearũ niſi ſecundum ſitum diuerſum, & ſimiliter nec punctorum nec ſuperficierum, aut quarũcunq; dimenſionum: & ſic Geometria non poteſt ponere q̃ vna linea addatur aliæ, tanquam diſtincta ab ea niſi ſit diſtincta in ſitu ab ea. Sed ſuppoſita diſtinctione ſubiecti ſine diſtinctiõe ſitus ex diuino miraculo intelligentur diuerſæ lineæ quæ non diſtant ſitu propter diuerſitatẽ ſubiecti: & ſimiliter diuerſa puncta: & ſic diuerſæ lineæ deſignatæ in duobus corporibus, quæ ſunt in eodem loco, trahũtur à diuerſis punctis ad diuerſa puncta, vt non accipiamus punctum in loco, ſed in ipſo corpore locato: quia linea non dicitur trahi niſi à puncto quod eſt terminus eius: & ſimiliter etiã duo circuli deſignari in duobus corporibus ſphæricis exiſtentibus in eodem loco quæ ſunt duo non propter diuerſitatẽ ſitus, aliâs non poſſent ſe tangere ſecundũ totum, ſed ſunt duo ex diuerſitate ſubiectorũ, & propter hoc ſe totaliter tangentes adhuc manent duo: ſicut etiam circulus ſignatus in corpore locato ſphærico tangit ſecundum totum alium circulum ſignatum in corpore locante.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ Deus poſſet facere aliquod corpus non eſſe in loco, & tamen illa poſitione facta non ſequitur q̃ aliud corpus nõ ſit in loco: quia corpus maius eſt locus corporis minoris ratione illius ſuperficiei quod deſignaretur ex contactu terminorũ corporis minoris.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ vnum corpus eſſe ſimul localiter in duobus locis non poteſt fieri per miraculũ. Corpus enim Chriſti non eſt in altari localiter quamuis miraculosè poſsit fieri q̃ duo corpora ſint in eodem loco: quia eſſe in pluribus locis ſimul repugnat indiuiduo ratione eius quod eſt ens indiuiſum in ſe: ſequeretur enim q̃ eſſet diſtinctum in ſitu: ſed eſſe cũ alio corpore in eodem loco repugnat ei quantũ ad hoc q̃ eſt diuiſum ab alio: ratio autẽ vnius perficitur in indiuiſione: vt patet in. 4. Meta. ſed diuiſio ab aliis eſt de conſequẽtibus ad rationem vnius. Vnde q̃ idem corpus ſit localiter ſimul in diuerſis locis includit contradictionem, ſicut q̃ homo careat ratione: ſed duo corpora eſſe in eodem loco non includit contradictionẽ, vt ex dictis patet: & ideò non eſt ſimile.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum vnum corpus glorioſum poſsit eſſe cum alio glorioſo in eodem loco.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ corpus glorioſum poſsit eſſe cum alio glorioſo in eodem loco. Quia vbi eſt maior ſubtilitas ibi eſt minor reſiſtẽtia, ſi ergo corpus glorioſum eſt ſubtilius quàm non glorioſum minùs reſiſtet corpori glorioſo, & ita ſi corpus glorioſum poterit eſſe cum corpore nõ glorioſo in eodẽ loco, multo fortiùs cum corpore glorioſo. ¶ Prætereà, ſicut corpus glorioſum eſt ſubtilius non glorioſo, ita vnũ glorioſum erit ſubtilius alio: ſi ergo corpus glorioſum poterit eſſe ſimul cum non glorioſo, & corpus glorioſum magis ſubtile poterit eſſe cũ glorioſo minùs ſubtili. ¶ Prætereà, corpus cœli eſt ſubtile, & erit tunc glorificatum: ſed corpus alicuius ſancti poterit ſimul eſſe cum corpore cœli, quia poterunt ad terram deſcendere & aſcendere pro ſuo libito voluntatis: ergo duo corpora ſubti-

ra ſubtilia vel glorioſa poterunt eſſe ſimul.

¶ Sed cõtrà, corpora glorioſa erunt ſpiritualia, id eſt, ſpiritibus quantũ ad aliquid ſimilia: ſed duo ſpiritus non poſſunt eſſe ſimul in eodem loco, vt in.2.lib. dictum eſt: ergo nec duo corpora glorioſa poterunt eſſe in eodem loco. ¶ Præterea, duorum corporum exiſtentium ſimul vnum ab alio penetrat: ſed penetrari ab alio corpore eſt ignobilitatis quæ omninò à corporib⁹ glorioſis aberit: ergo non poterũt eſſe duo corpora glorioſa ſimul.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd corpus glorioſum ratione ſuæ proprietatis non habet quòd poſsit eſſe cum alio corpore glorioſo in eodem loco, ſicut nec vt ſit ſimul cum corpore non glorioſo: diuina autẽ virtute fieri poſſet vt duo corpora glorioſa eſſent ſimul, vel duo non glorioſa, ſicut glorioſum & non glorioſum. Sed tamẽ non eſt cõueniẽs q̃ corpus glorioſum ſit ſimul cum alio corpore glorioſo: tum quia in eis ſeruabitur debitus ordo, qui diſtinctionem requirit: tum quia vnum corpus glorioſum non ſeponet alteri, & ſic nunquàm duo corpora glorioſa erunt ſimul.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ ratio illa procedit ac ſi corpori glorioſo ineſſet ratione ſuæ ſubtilitatis, q̃ poſſet eſſe ſimul in eodem loco cum alio corpore, quod falſum eſt.

¶ Et ſimiliter dicendum ad ſecundum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd corpus cœli & alia corpora æquiuocè dicunt̃ glorioſa inquantùm participabunt aliquid glorię, & non quòd eis conueniant dotes corporum glorificatorũ.

ARTICVLVS. V.

Vtrum ex ſua ſubtilitate remoueatur à corpore glorioſo neceſsitas exiſtendi in æquali loco.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̃ ex ſua ſubtilitate remouea tur à corpore glorificato neceſsitas exiſtẽdi in æquali loco. Corpora enim glorioſa erunt conformia corpori Chriſti, vt patet Phyſic. tertio: ſed corpus Chriſti non coarctatur hac neceſsitate, vt ſit in loco æquali: imò continetur totum ſub paruis vel magnis dimenſionibus hoſtiæ conſecratę: ergo & hoc idem erit in corporibus glorioſis.

¶ Præterea, Philoſophus probat in quarto Phyſicorum, quòd ſi duo corpora ſunt in eodem loco, ſequatur quòd maximum corpus obtineat minimum locum, quia diuerſæ partes eius poterunt eſſe in eâdem parte loci. Non enim differt vtrum duo corpora vel quæcũq; ſint in eodem loco: ſed corpus glorioſum erit ſimul in eodem loco cum alio corpore, vt dicitur communiter: ergo poteſt eſſe in quouis paruo loco.

¶ Ptæterea, ſicut corpus ratione ſui coloris videtur, ita commenſuratur loco ratione ſuæ quantitatis: ſed corpus glorioſum ita ſubiectum erit ſpiritui, quòd poterit videri & non videri, & præcipuè ab oculo non glorioſo pro ſuo libito voluntatis, vt in Chriſto patuit: ergo ita quantitas ſubiicietur nutui ſpiritus, quòd poterit eſſe in paruo vel magno loco, & habere paruam vel magnam quantitatem ad libitum.

¶ Sed contrà eſt quod Philoſophus dicit in.4. Phyſicorum, quòd omne quod eſt, in loco inæquali ſibi eſt: ſed corpus glorioſum erit in loco: ergo erit in loco æquali ſibi.

¶ Præterea, Eædem ſunt dimenſiones loci & locati, vt probatur in. 4. Phyſicorum: ergo ſi locus eſſet maior locato eſſet idem maius & minus ſeipſo, quod eſt inconueniens.

¶ Reſpondeo dicẽdum, quòd corpus non comparatur ad locum niſi dimenſionibus propriis, ſecundum quas corpus locatum circumſcribitur ex contactu corporis locantis: vnde quòd corpus aliquod ſit in minori loco quàm ſit ſua quantitas, hoc nõ poteſt eſſe niſi per hoc quòd quantitas corporis propria efficitur aliquo modo minor ſeipſa: quod quidem non poteſt intelligi niſi dupliciter. Vno modo ex variatione quantitatis circa eandem materiam: vt, ſcilicet, materia quæ primò ſubeſt magnæ quantitati, poſteà ſubſit paruæ: & hoc quidam poſuerunt in corporibus glorioſis dicentes, quòd quantitas eorum ſubeſt ad nutum, ita quòd cùm voluerint poſſunt habere magnam quantitatem, & cùm voluerint paruam. Sed hoc non poteſt eſſe, quia nullus motus qui ſit ſecundum aliquid intrinſecum rei poteſt eſſe ſine paſsione abiiciente à ſubſtantia: & ideò in corporibus incorruptibilibus. ſ. cœleſtibus eſt ſolus motus localis, qui non eſt ſecũdum aliquid intrinſecum: vnde patet, quòd mutatio quantitatis circa materiam repugnaret impaſsibilitati corporis glorioſi & incorruptibilitati. Et præterea ſequeretur quòd corpus glorioſum quandoque eſſet rarius & quandoq; ſpiſsius: quia cùm nihil diuidi poſsit ab eo de materia ſua, quia eadem materia eſſet ſub paruis dimenſionibus: & quandoque ſub magnis, & ita rarefieret & denſaretur, quod non poteſt eſſe. Alio modo poteſt intelligi quòd quantitas corporis glorioſi efficiatur minor ſeipſa per variationem ſitus, ita, ſcilicet, quòd partes corporis glorioſi ſubintrent ſe inuicem, & ſic redeat ad quancunque paruam quantitatem. Et hoc quidam poſuerũt dicẽtes quòd ratione ſuæ ſubtilitatis corpus glorioſum habebit q̃ poſsit eſſe ſimul cum

alio

alio corpore non glorioſo in eodem loco. Et ſi militer poteſt vna pars eſſe intra aliam in tantũ ꝙ totum corpus glorioſum poterit intrare per minimum porum vniꝰ corporis: & ſic ponunt ꝙ corpus quod exiuit de vtero Virginali, intra uit ianuis clauſis ad diſcipulos. Sed hoc non po teſt eſſe, tum quia corpus glorioſum non habe bit ꝙ ſit cum alio corpore ſimul ratione ſubtili tatis: tum quia etiam ſi haberet vt eſſet cum alio corpore, non tamen cum corpore glorioſo, vt multi dicunt: tum quia repugnaret rectæ diſpo ſitioni corporis humani, quæ requirit determi natum ſitum & diſtantiam partium. Vnde nec per miraculum hoc vnquã fiet. Et ideò dicendũ quòd corpus ſemper erit in loco ſibi æquali.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ corpus Chriſti in altaris ſacramento non eſt localiter vt dictum eſt.

¶ Ad ſecundum dicendũ, quòd probatio Philoſophi, ꝓcedit ex hoc ꝙ vna pars eâdem ratione ſubintraret aliam, ſed talis ſubintratio corporis glorioſi inuicem non poteſt eſſe, vt dictũ eſt: & ideò ratio non ſequitur.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ corpus videtur ex hoc ꝙ agit in viſum: ꝙ autem agat in viſum vel nõ agat nihil variat in ipſo corpore: & ideò nõ eſt inconueniens ſi poſsit quando vult videri & quando vult non videri: ſed eſſe in loco non eſt actio aliqua procedens ab eo ratione ſuæ quãtitatis ſicut videri ratiõe ſui coloris: & ideò non eſt ſimile.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum corpus glorioſum ratione ſuæ ſubtilitatis ſit impalpabile.

Ad ſextum ſic proceditur. Videtur ꝙ corpus glorioſum ratione ſuæ ſubtilitatis ſit impalpabile. Grego. enim dicit in Homelia in octaua Paſchæ: Corrumpi neceſſe eſt quod palpatur: ſed corpus glorioſum erit in corruptibile: ergo erit impalpabile. ¶ Præterea, omne quod palpatur reſiſtit palpãti: ſed quod poteſt ſimul eſſe cum aliquo nõ reſiſtit ei: cùm ergo corpus glorioſum poſsit eſſe ſimul cum alio corpore, nõ erit palpabile. ¶ Præterea, omne corpus palpabile eſt tangibile: ſed omne tangibile corpus habet qualitates tangibiles ex cedentes qualitates tangentis: cùm ergo qualitates tangibiles non ſint in exceſſu, ſed reductæ in maximam æqualitatẽ in corporibus glorioſis, videtur ꝙ non ſint palpabilia.

¶ Sed contrà eſt, ꝙ Deus in corpore glorioſo reſurrexit, & tamen corpus palpabile habuit: vt patet lo. 20. Palpate & videte quia ſpiritus carnem & oſſa non habet: ergo & corpora erunt palpabilia.

¶ Reſpondeo dicendum, ꝙ omne corpus palpabile eſt tangibile, ſed non conuertitur: omne enim corpus quod habet qualitates quibus natum eſt immutari ſenſus tactus, vt aër, ignis, & huiuſmodi, ſunt corpora tangibilia: ſed omne palpabile vlteriùs addit ꝙ reſiſtit tangenti: vnde aër qui nunquã reſiſtit tranſeunti per eum, ſed eſt facilimę diuiſionis, tãgibilis quidem eſt, ſed nõ palpabilis: ſic ergo patet ꝙ palpabile dicitur aliquod corpus ex duobus. ſ. ex qualitatibus tangibilibus, & ex hoc ꝙ reſiſtit tangenti, vt non pertranſeat: & quia qualitates tãgibiles ſunt calidum & frigidũ & huiuſmodi quæ non inueniuntur niſi in corporibus grauibus & leuibus, quæ habent contrarietatem adinuicẽ ac per hoc ſunt corruptibilia: ideò corpora cœleſtia quæ ſunt ſecũdum naturã incorruptibilia ſunt ſenſibilia quidem viſu, ſed non tangibilia, & ſic etiam nec palpabilia. Et hoc eſt quod Grego. dicit ꝙ corrumpi neceſſe eſt oñe quod palpatur. Corpus ergo glorioſum habet à natura ſua qualitates quę ſunt natę immutare tactum: ſed tamen quia corpus eſt omninò ſubiectum ſpiritui, in poteſtate eius eſt, vt ſecundũ eas immutet tactum, vel non immutet. Similiter etiam ſecundũ naturam ſibi competit, vt reſiſtat cuilibet alteri corpori tranſeunti, ita ꝙ non poſsit eſſe cum eo ſimul in eodem loco: ſed miraculosẽ hoc poteſt diuina virtute contingere ad nutum ipſius ꝙ ſit cum alio corpore in eodem loco, & ſic non reſiſtet ei trãſeunti: vnde ſecundum naturam ſuã palpabile eſt corpus glorioſum, ſed ex virtute ſupernaturali hoc ei competit, vt cũ vult non palpetur à corpore non glorioſo: & ideò Grego. dicit ꝙ Dominus palpandam carnem præbuit quam clauſis ianuis introduxit, vt perfectò oſtenderetur poſt reſurrectionem corpus ſuum eſſe & eiuſdem naturæ & alterius gloriæ.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ incorruptibilitas glorioſi corporis nõ eſt ex natura componentium, ſecundum quam omne quod palpatur neceſſe eſt corrumpi, vt ex dictis patet: & ideò non ſequitur.

¶ Ad ſecundum dicendum, ꝙ quamuis aliquo modo poſsit fieri ꝙ corpus glorioſum ſit cum alio corpore in eodem loco, tamen corpus glorioſum habet in poteſtate ſua reſiſtere cuilibet tangenti cùm voluerit, & ſic palpari poteſt.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ qualitates tangibiles in corporibus glorioſis non erunt reductæ ad medium rei ſecundum ęquidiſtantiã ab extremis acceptũ, ſed ad medium proportionis ſecundum ꝙ optimè competit completioni humanæ in ſingulis partib⁹: & ideò tactus illorum corporum eſt delectabiliſsimus, quia potentia

ſemper

ſemper delectatur in conuenienti, & triſtatur in exceſſu.

QVAESTIO. LXXXIIII.

De agilitate corporum beatorum.

DEinde conſiderandum eſt de agilitate beatorum corporum reſurgentiũ. Circa quod quæruntur tria. Primò, Vtrum corpora glorioſa ſint futura agilia. Secundò, Vtrum mouebuntur. Tertiò, Vtrũ mouebuntur in inſtanti.

ARTICVLVS. I.

Vtrum corpora glorioſa ſint futura agilia.

Thom.4.Diſt.44.q.2.ar.3.q.1.& ſeq.

AD PRIMVM ſic ꝓceditur. Videtur ꝙ corpora glorioſa non ſint futura agilia. Illud enim quod de ſe agile eſt ad motũ non indiget aliquo deferẽte: ſed corpora glorificata deferentur poſt reſurrectionẽ in nubibus obuiã Chriſto in aëra ab angelis, vt dicit Gloſſ. 1.Theſſ.4. ergo corpora glorioſa non erunt agilia. ¶ Præterea, nullum corpus quod mouetur cum labore & pœna poteſt dici agile: ſed corpora glorioſa hoc modo mouebuntur, cùm motor eorum, ſ. anima moueat in contrarium naturæ eorum, aliâs mouerentur ſemper in vna parte: ergo non erunt agilia. ¶ Præterea, inter oẽs operationes animalis ſenſus eſt nobilior & prior q̃ motus: ſed non aſsignatur corporibus glorioſis aliqua proprietas quæ perficiat eas ad ſentiẽdum: ergo nec debet eis attribui agilitas per quam perficiunt ad motum. ¶ Præterea, natura dat diuerſis inſtrumẽta diſpoſitionis diuerſæ ſecundũ diuerſas virtutes ipſorum: vnde nõ eiuſdem diſpoſitionis dat inſtrumenta animali tardo & veloci: ſed Deus multo ordinatiùs operat q̃ natura: cũ ergo corpus glorioſum habeat membra eiuſdẽ diſpoſitionis in figura & quantitate ſicut modò, videtur quòd non habeat agilitatem aliam quam modò habet.

¶ Sed cõtrà eſt quod dicit. 1.Cor.15. Seminatur in infirmitate ſurget in virtute: gloſ. i. mobile & viuum: ſed mobilitas non põt dicere niſi agilitatem ad motũ: ergo corpora glorioſa erũt agilia. ¶ Præterea, tarditas maximè videtur ſpũalitati repugnare: ſed corpora glorioſa maximè erunt ſpũalia, vt dicitur 1.Cor.15. ergo erunt agilia.

¶ Reſpõdeo dicendũ, ꝙ corpus glorioſum erit omninò ſubiectum animæ glorificatæ non ſolùm vt nihil in eo ſit quod reſiſtat voluntati ſpiritus, qa hoc fuit etiam in corpore Adæ, ſed etiã vt ſit in eo aliqua perfectio effluens ab anima glorificata in corpus, per quã habile reddit ad prædictam ſubiectionẽ, quæ quidem perfectio dos glorificati corporis dicit: anima autẽ cõiungitur corpori non ſolũ vt forma, ſed etiã vt motor, vtroq; autẽ modo oportet ꝙ corpus glorioſum animę glorificatę ſit ſummè ſubiectũ. Vnde ſicut per dotem ſubtilitatis ſubiicitur ei tota liter inquantum eſt forma corporis dãs eſſe ſpecificum: ita per dotem agilitatis ſubiicitur ei inquantum eſt motor: vt, ſcilicet, ſit expeditum & habile ad obediendum ſpiritui in omnibus motibus & actionibus animę. Quidam tamen cauſam agilitatis attribuunt quintæ eſſẽtiæ, quæ tũc in corporibus glorioſis dominabitur: ſed de hoc frequenter dictum eſt ꝙ non videtur conueniens. Vnde melius eſt vt attribuatur animæ à qua gloria in corpus emanat.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, ꝙ corpora glorioſa dicũtur ferri baiulis angelis, & etiã in nubibus: non quaſi eis indigeant, ſed ad reuerentiã deſignandam quę corporibus glorioſis etiã ab angelis & omnibus creaturis deferetur.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, ꝙ quãto virtus animæ mouentis dñatur magis ſupra corpus, tanto minor eſt labor in motu qui etiã fit cõtra naturã corporis. Vnde illi in quibus virtus motiua eſt fortior, & illi qui habẽt ex exercitio corpus magis habilitatũ ad obediendũ ſpiritui mouenti minùs laborant in motu: & qa poſt reſurrectionem animæ perfectè dñabit corpori, tum propter perfectionẽ proprię virtutis, tum propter humilitatẽ corporis glorioſi ex redundãtia gloriæ ab anima in ipſum, non erit aliquis labor in motu ſanctorum, & ſic dici poterunt corpora ſanctorum agilia.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ per dotem agilitatis corpus glorioſum redditur habile non ſolùm ad motum, ſed etiam ad ſenſum & omnes alias animæ operationes exequendas.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ſicut natura dat velocioribus animalibus inſtrumẽta diuerſæ diſpoſitionis in figura & quantitate, ita Deus dabit corporibus ſanctorum aliam diſpoſitionem quàm nunc habeant, non quidem in figura & quantitate, ſed in proprietate gloriæ, quæ dicitur agilitas.

ARTICVLVS. II.

Vtrum ſancti agilitate ſua nunquam vtantur ita quòd moueantur.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur ꝙ ſancti agilitate ſua nũ quam vtãtur ita quòd moueantur. Quia ſecun-

dum Philoſophum, motus eſt actus imperfecti: ſed in illis corporibus nulla erit imperfectio: ergo nec aliquis motus. ¶ Præterea, omnis motus fit propter indigentiam: quia omne quod mouetur, mouetur propter adeptionem alicuius finis: ſed corpora glorioſa non habebũt aliquã indigentiam, quia vt Auguſt. dicit, ibi erit quic quid voles, non erit quicquid noles: ergo non mouebuntur. ¶ Præterea, ſecundum Philoſophum. 2. de Cœ. & mun. Illud quod participat diuinam bonitatem ſine motu, nobiliùs partici pat illam, quàm quod participat illam cum mo tu: ſed corpus gloriorum nobiliùs participat di uinam bonitatem quàm aliud corpus: cùm ergo quædam alia corpora omninò ſine motu re maneant ſicut corpora cœleſtia, videtur quòd multo fortiùs corpora humana. ¶ Præterea, Au gu. dicit q̃ anima ſtabilita in Deo ſtabiliet corpus conſequenter: ſed anima ita erit in Deo ſta bilita quòd nullo modo ab eo mouebitur: ergo nec in corpore erit aliquis motus ab anima.

¶ Præterea, quãto corpus eſt nobilius tanto de bẽt ei locus nobilior: vnde corpus Chriſti quod eſt nobiliſsimum habet locum eminentiorem inter cætera loca, vt patet Hebr. 2. Excelſior cœ lis factus: Gloſſ. loco & dignitate. & ſimiliter v- numquodq; corpus glorioſum habebit eãdem ratione locum ſibi conuenientem ſecundũ men ſuram ſuę dignitatis: ſed locus eſt de pertinentibus ad gloriam: cùm ergo poſt reſurrectionem gloria ſanctorum nunquam varietur neq; in plus neq; in minus, quia erunt omninò tunc in termino, videtur quòd corpora eorum nunquàm de loco ſibi determinato recedent, & ita non mouebuntur.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur Iſa. 40. Current & non laborabunt, volabunt & non deficient. & Sapientiæ. 3. Tanquàm ſcintillæ in arundine to diſcurrent: ergo erit aliquis motus corporum glorioſorum.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd corpora glorio ſa aliquando moueri neceſſarium eſt ponere: quia & ipſum corpus Chriſti motũ eſt in aſcen ſione: & ſimiliter corpora ſanctorũ quæ de terra reſurgent ad cœlum Empyreum aſcendent, ſed etiam poſtquàm cœlos conſcenderint veriſimile eſt quòd aliquando moueantur pro ſuæ libito voluntatis, vt illud quod habent in virtu te actu exercentes diuinam ſapientiam cõmendabilem oſtendant, & vt viſus eorum reficiatur pulchritudine creaturarum diuerſarum, in qui bus Dei ſapientia eminenter relucebit. Senſus enim non poteſt eſſe niſi præſentium quamuis magis à longinquo poſsint ſentire corpora glo rioſa quàm non glorioſa: nec tamẽ per motum aliquid deperiet eorum beatitudini quæ conſiſtit in viſione Dei, quem vbiq; præſentium habebunt, ſicut & de angelis dicit Grego. q̃ intra Deum currunt quocunq; mittantur.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd localis motus nõ variat aliquid eorum quæ ſunt intranea rei, ſed eſt ſecundum id quod eſt extra rem, ſcilicet, locum: vnde illud quod mouetur motu lo cali eſt perfectum quantùm ad ea quæ ſunt intra rem, vt dicitur. 4. Phy. quamuis habeant im perfectionẽ reſpectu loci: quia dum eſt in vno loco eſt in potentia ad alium locũ, quia non po teſt eſſe actu in pluribus locis ſimul: hoc enim ſolius Dei eſt. Hic autẽ defectus non repugnat perfectioni gloriæ, ſicut nec defectus q̃ creatura eſt de nihilo: & ideò manebunt defectus huiuſmodi in corporibus glorioſis.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd aliquis dicitur indigere aliquo ſimpliciter, & ſecũdũ quid: ſimpliciter quidem indiget aliquis eo ſine quo non poteſt conſeruari in eſſe vel in ſua perfectione, & ſic motus in corporibꝰ glorioſis non erit propter aliquam indigentiam: quia ad hęc omnia ſufficiet eis ſua beatitudo: ſed ſecundum quid indiget quis illo ſine quo non poteſt aliquem finem intentum habere, vel non ita benè vel tali modo, & ſic motus erit in beatis ꝓpter indigentiam. Non enim poterunt manifeſtare virtutem motiuã in ſeipſis experimẽto niſi moueantur: huiuſmodi enim indigentias nihil prohibet in corporibus glorioſis eſſe.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet ſi corpus glorioſum nõ poſſet etiam ſine motu participare diuinam bonitatem multo al tiùs quàm corpora cœleſtia, quod falſum eſt. Vnde corpora glorioſa non mouebuntur ad conſequendã perfectam diuinæ bonitatis participationem. Hanc enim habent per gloriam, ſed ad demonſtrandam virtutẽ animæ: per motum autẽ corporum cœleſtium non poſſet demonſtrari virtus eorũ, niſi quam habent in mouendo corpora inferiora ad generationem & corruptionem, quod non competit illi ſtatui, & ideò ratio non procedit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd localis motus nihil diminuit de ſtabilitate ab anima ſtabilita in Deo, cùm non ſit ſecundum aliquid intrinſe cum rei, vt dictum eſt.

¶ Ad quintum dicendũ: quòd locus congruus vnicuiq; glorioſo corpori deputatus ſecũdum gradum ſuæ dignitatis pertinet ad præmium accidentale: non tamen oportet q̃ diminuatur aliquid de præmio quandocũq; eſt extra locum ſuum: quia locus ille non pertinet ad præmium ſecundum q̃ actu continet corpus locatũ, cùm nihil influat in corpus glorioſum ſed magis recipiat ſplendorem ab eo, ſed ſecundum q̃ eſt de bitus pro meritis: vnde gaudiũ de tali loco manet etiam ei qui eſt extra locum ſuum.

Vtrum

ARTICVLVS. III.

Vtrum ſancti mouentur in inſtanti.

Ad tertium ſic ꝓceditur. Videtur ꝙ mo ueantur in inſtanti. Augu. dicit ꝙ vbicunq; voluerit ſpiritus ibi erit & corpus: ſed motus voluntatis ſecundum quem ſpiritus vult alicubi eſſe eſt in inſtanti: ergo & motus corporis eſt in inſtanti. ¶ Præterea Philoſophus in. 4. Phy. probat ꝙ non ſit motus per vacuum, quia oporteret aliquid moueri in inſtanti: quia vacuum non reſiſtit aliquo modo mobili: reſiſtit autem plenum, & ſic nulla proportio eſſet motus, qui fit in vacuo ad motum qui fit in pleno cùm proportio in velocitate ſit ſecundum proportionem reſiſtentiæ, quæ eſt in medio. Omnium autem duorum motuum qui fiunt in tempore, oportet eſſet proportionales velocitates: quia omne tẽpus omni tẽpori proportionale eſt: ſed ſimiliter nullum ſpatium plenum poteſt reſiſtere corpori glorioſo, quod poteſt eſſe cum alio corpore in eodem loco, quocunq; modo fiat, ſicut nec vacuum alteri corpori: ergo ſi mouetur in inſtanti mouebitur. ¶ Prętereà, virtus animæ glorificatæ quaſi impropor tionaliter excedit virtutem animæ non glorificatæ: ſed anima nõ glorificata mouet corpus in tempore: ergo anima glorificata mouet corpus in inſtanti. ¶ Prętereà, omne quod mouet ęqualiter citò ad propinquum & diſtans, mouetur in inſtãti: ſed motus corporis glorioſi eſt talis, quia ad quantuncũq; diſtans ſpatiũ mouetur, in tempore imperceptibili mouetur. Vnde Augu. dicit in quæſtionibus de reſurrectiõe, ꝙ corpus glorioſum vtraq; interualla pari celeritate pertingit vt radius Solis: ergo corpus glorioſum mouetur in inſtanti. ¶ Prætereà, omne qd̃ mouetur vel mouetur in tempore vel in inſtanti: ſed corpus glorioſum poſt reſurrectionẽ non mouebitur in tempore, quia tunc iam non erit: vt dicitur Apoc. 4. ergo motꝰ ille erit in inſtãti. ¶ Sed contrà, in motu locali ſpatium & motus & tempus ſimul diuiduntur, vt demonſtratiuè probatur in. 6. Phyſic. ſed ſpatium quod tranſit corpus glorioſum per ſuum motum eſt diuiſibile: ergo & motus diuiſibilis & tempus diuiſibile: inſtans autem non diuiditur: ergo motus ille non erit in inſtanti. ¶ Prætereà, non poteſt eſſe aliquid ſimul totũ in vno loco & partim in alio, quia ſequeretur ꝙ altera pars eſſet in duobus locis ſimul, quod eſſe non poteſt: ſed omne quod mouetur partim eſt in termino à quo & partim in termino ad quem, vt oſtenſum eſt in 6. Phyſi. omne autẽ quod motum eſt, totum eſt in termino ad quem eſt motus, non autem poteſt eſſe quòd ſimul moueatur & motũ ſit: ſed omne quod mouetur in inſtanti ſimul mouetur & motum eſt: ergo motus localis corporis glorioſi non poterit eſſe in inſtanti.

¶ Reſpondeo dicendum, ꝙ circa hoc eſt multiplex opinio. Quidam dicunt ꝙ corpus glorioſum trãſit de vno loco ad alium ſine hoc quòd tranſeat medium, & propter hoc poteſt corporis glorioſi motus eſſe in inſtanti ſicut & voluntatis. Sed hoc non poteſt ſtare, quia corpus glorioſum nunquàm perueniet ad dignitatem naturæ ſpiritualis, ſicut nunquam deſinit eſſe corpus. Et prætereà voluntas cùm dicitur moueri de vno loco in alium, non tranſfertur eſſentialiter de loco in locum, quia neutro locorum illorum eſſentialiter continetur, ſed dirigitur in vnum locum poſtquã fuerat directa per intentionem ad alium, & pro tanto dicitur moueri de loco ad locum. ¶ Et ideò alij dicunt ꝙ corpus glorioſum habet de ꝓprietate naturæ ſuæ qua corpus eſt quod pertrãſeat medium, & ita ꝙ moueatur in tempore: ſed virtute gloriæ quã habet, infinitatem quandam ſupra naturã habet quòd poſsit non pertranſire medium & ſic in inſtanti moueri. Sed hoc non poteſt eſſe, qa implicant in ſe contradictionẽ, quod patet. Sit enim aliquod corpus quod moueatur ab. a. in b. & corpus motum ſit. 3. conſtat ꝙ. 3. quandiu eſt totũ in. a. non mouetur, ſimiliter nec qñ eſt eſt totum in. b. quia tunc motum eſt: ergo ſi aliquando mouetur, oportet ꝙ neq; ſit totum in a. neq; totum in. b. ergo qñ mouet̃ vel nuſquã eſt, vel eſt partim in. a. vel partim in. b. vel totum in aliquo alio medio, puta in. c. aut partim in. c. partim in. a. & partim in. b. Sed non poteſt poni ꝙ nuſquã ſit, quia ſic eſſet aliqua quantitas dimenſiua non habens ſitum, quod eſt impoſſibile. Neq; põt poni ꝙ ſit partim in. a. & partim in. b. & non ſit in medio aliquo modo: quia cùm. b. ſit locus diſtans ab. a. ſequeretur in medio interiacẽte ꝙ pars. c. quæ eſt in. b. non eſſet continua parti quæ eſt in. a. ergo reſtat ꝙ vel ſit totũ in. c. vel partim in eo vel partim in alio loco quod ponetur medium inter. c. & a. puta. d. & ſic de aliis: ergo oportet ꝙ. 3. nõ perueniat de a. in. b. niſi priùs ſit in omnibus mediis, niſi dicatur ꝙ peruenit de. a. in. b. & nunquàm mouet̃, quod implicat contradictionẽ, quia ipſa ſucceſſio locorũ eſt motus localis: & eadem ratio eſt de qualibet mutatione quæ habet duos contrarios terminos, quorum vtrunq; eſt aliquid poſitiuè. Secùs autem eſt de illis mutationibus quę habent vnum terminum tantùm poſitiuum & alteram puram priuationẽ: quia inter affirmationem & negationẽ ſeu priuationem non eſt aliqua determinata diſtantia. Vnde quod eſt in negatione poteſt eſſe propinquius vel remotius ab affirmatione vel econuersò, ratione alicuius quod cauſat alterum eorum: vel diſponit

ad ea, & ſic dum quod mouetur eſt totum ſub negatione mutatur in affirmationem & econtrario: vnde etiam in eis mutans præcedit mutatum eſſe, vt probatur in. 5. Phyſi. Nec eſt ſimile de motu angeli, quia eſſe in loco æquiuocè dicitur de corpore & angelo, & ſic patet q̃ nullo modo poteſt eſſe quòd aliquod corpus perueniat de vno loco ad alium niſi trãſeat omnia media. ¶ Et ideò alij hoc concedunt, ſed tamen dicunt q̃ corpus glorioſum mouetur in inſtanti. Sed ex hoc ſequitur quòd corp⁹ glorioſum in eodem inſtanti ſit in duobus locis ſimul vel pluribus, ſcilicet, in termino vltimo & in omnibus mediis locis, quod non poteſt eſſe. Sed ad hoc dicunt q̃ quamuis ſit idem inſtans ſecundum rem, tamen differt ratione, ſicut pũctus ad quẽ terminantur diuerſæ lineæ: ſed hoc non ſufficit: quia inſtãs menſurat hoc quod eſt in inſtãti ſecundũ rem non ſecundũ hoc quod conſideratur. Vnde diuerſa cõſideratio inſtãtis non facit q̃ inſtans poſsit mẽſurare illa quæ non ſunt ſimul tẽpore: ſicut nec diuerſa cõſideratio puncti poteſt facere quòd ſub vno puncto loci contineantur quæ ſunt diſtantia ſitu. ¶ Et ideò alij probabiliùs dicunt, q̃ corpus glorioſum mouetur in tempore, ſed imperceptibili propter breuitatem, & tamen quòd totum corpus glorioſum poteſt in minori tẽpore idem ſpatium pertranſire quàm aliud: quia tẽpus quantũcunq; paruum accipiatur eſt in infinitum diuiſibile.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ illud quod parum deeſt quaſi nihil deeſſe videt, vt dicitur in 2. Phyſi. & ideò dicimus ſtatim facio quod poſt modicum tempus fiet, & per hunc modum loquitur Augu. q̃ vbicunq; erit voluntas ibi erit ſtatim corpus. Vel dicendũ, q̃ volũtas nunquã erit inordinata in beatis. Vnde nunquã volent corpus ſuũ eſſe alicubi in aliquo inſtãti in quo non poſsit ibi eſſe: & ſic quodcunq; inſtans volũtas determinabit, corpus erit in illo loco quẽ voluntas determinat.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, q̃ quidã contradixerũt illi ꝓpoſitioni quã Philoſophus inducit in parte illa, vt Cõmẽtator ibidẽ dicit, Dicẽtes q̃ non oportet eſſe proportiones totius motus ad totum motũ ſecundũ proportionẽ reſiſtentis medij ad aliud mediũ reſiſtẽs, ſed oportet q̃ ſecundum proportionẽ mediorum per quæ tranſit, attendatur proportio retardationũ quę accidit in motibus ex reſiſtentia medij. Quilibet enim motus habet determinatum tempus velocitatis & tarditatis ex victoria mouentis ſupra mobile, etiam ſi nihil reſiſtat ex parte medij: ſicut patet in corporibus cœleſtibus in quibus nõ inuenitur aliquid quod obſtet motui ipſorũ, & tamen non mouentur in inſtanti, ſed in tẽpore determinato ſecundũ ꝓportionẽ potẽtię mouentis ad mobile: & ita patet q̃ ſi ponatur aliquid moueri in vacuo non oportebit q̃ moueatur in inſtanti, ſed q̃ nihil addatur tẽpori quod debetur motui ex proportione prædicta mouentis ad mobile, quia motus non retardatur.

¶ Sed hęc reſpõſio, vt Cõmentator dicit, ꝓcedit ex falſa imaginatione qua quis imaginat̃ q̃ tarditas, quæ cauſatur ex reſiſtentia medij, ſit aliqua pars motus addita motui naturali, qui habet quantitatẽ ſecundum proportionẽ mouentis ad mobile: ſicut vna linea additur lineæ ratione cuius accidit in lineis q̃ non remanet eadem proportio totius ad totam lineam, quæ erat linearum additarũ adinuicem: vt ſic etiam non ſit eadem proportio totius motus ad totũ motum ſenſibilem quæ eſt retardationum contingentium ex reſiſtentia medij. Quæ quidem imaginatio falſa eſt, quia quælibet pars motus habet tantum de velocitate, quantũ totus motus: non autem quælibet pars lineæ habet tantum de quantitate dimenſiua, quantum habet tota linea. Vnde tarditas vel velocitas addita motui redundat in quamlibet partem eius quod de lineis non contingit, & ſic tarditas addita motui non facit aliam partẽ motus: ſicut in lineis accidebat quòd additum eſt pars totius lineæ. Et ideò ad intelligendam probationem Phyſi. vt Commẽtator ibidem exponit, ſciendum eſt quòd oportet accipere totum pro vno, ſcilicet, reſiſtentiam mobilis ad virtutem mouẽtem, & reſiſtentia medij per quod eſt motus & cuiuſcunq; alterius reſiſtentis, ita q̃ accipiatur quantitas tarditatis totius motus ſecundum proportionem virtutis mouentis ad mobile reſiſtens quocunq; mouetur, vel ex ſe, vel ex alio extrinſeco. Oportet enim ſemper quòd mobile reſiſtat aliquo modo mouenti, cùm mouens & motum, agens & patiens, inquantùm huiuſmodi ſint contraria. Quandoq; autem inuenitur reſiſtere mobile mouenti ex ſeipſo, quia habet virtutem inclinantem ad cõtrarium motum, ſicut patet ex motibus violentis: vel ſaltem, quia habet locum contrarium loco qui eſt in intentione mouentis: cuiuſmodi reſiſtẽtia inuenitur etiam corporum cœleſtiũ ad ſuos motores. Quandoq; autem mobile reſiſtit virtuti mouentis ex alio tantùm, & non ex ipſo, ſicut patet in motu naturali grauium & leuium: quia per ipſam formam eorum inclinantur ad motum talem: eſt enim impreſsio generantis quod eſt motor ex parte grauium & leuium: ex parte autẽ materiæ non inuenitur aliqua reſiſtẽtia neque virtutis inclinantis ad contrarium motum neque contrarij loci, quia locus non debetur materiæ niſi ſecundum q̃ ſub dimenſionibus conſiſtens perficit̃ forma naturali. Vnde non põt eſſe reſiſtẽtia niſi ex parte medij: quę quidẽ reſiſtentia

eſt motui

eſt motui eorum naturalis, quandoq; autem eſt ex vtroq;, ſicut patet in motibus animalium. Quando ergo in motu non eſt reſiſtentia niſi ex parte mobilis, ſicut accidit in corporibus cœleſtibus: tunc ipſe mod⁹ menſuratur ſcd'm proportionem motoris ad mobile, & in talibus nõ procedit ratio Philoſophi: quia remoto omni medio adhuc manet motus eorum in tempore. Sed in illis motibus in quibus eſt reſiſtentia ex parte medij tantùm accipitur menſura temporis ſecundum impedimentum quod eſt ex medio ſolùm: vnde ſi ſubtrahatur omninò mediũ nullum impedimẽtum remanebit, & ſic vel mouebitur in inſtanti, vel æquali tempore mouebitur ſecundum vacuum ſpatium & plenum. Quia dato q̃ moueatur in tẽpore per vacuum, illud tempus in aliqua proportione ſe habebit ad tempus in quo mouetur per plenum. Poſſibile eſt autem imaginari aliquod corpus in eâdem proportione ſubtilius corpore quo ſpatiũ plenum erat, quo ſi aliud ſpatium impleatur æquale, in tam paruo tempore mouebitur per illud plenum ſicut per vacuum. Primò, qa quantum additur ad ſubtilitatem medij, tantum ſubtrahitur de quantitate temporis, & quanto eſt magis ſubtile minùs reſiſtit: ſed in aliis motibus in quibus eſt reſiſtentia ex ipſo mobili & ex medio quantitas temporis eſt accipienda ſecundum proportionem mouentis potentiæ ad reſiſtentiam mobilis & medij ſimul. Vnde dato q̃ totaliter medium ſubtrahatur vel non impediat, non ſequitur quòd motus ſit in inſtãtia, ſed quòd tempus motus menſuratur tantùm ex reſiſtentia mobilis, neq; erit inconueniens ſi per idem tempus mouetur per vacuum & per plenum aliquo ſubtiliſsimo corpore imaginato: quia determinata ſubtilitas medij, quanto eſt maior, nata facere eſt tarditatẽ minorem in motu. Vnde poteſt imaginari tãta ſubtilitas quòd erit nata facere minorem tarditatem quàm ſit illa tarditas quam facit reſiſtentia mobilis, & ſic reſiſtentia medij nullam tarditatem adiiciet ad motum. Patet ergo quamuis medium non reſiſtat corporibus glorioſis ſecundum hoc q̃ poſſint eſſe cum alio corpore in eodem loco, nihilominus motus eorum non erit in inſtanti: quia ipſum corpus mobile reſiſtet virtuti mouenti ex hoc ipſo, quia habet determinatum ſitum, ſicut de corporibus cœleſtibus dictũ eſt.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd quamuis virtus animę glorificatę excedit inęſtimabiliter virtutem animæ non glorificatę: non tamen excedit in infinitum: quia vtraq; virtus eſt infinita: vnde non ſequitur q̃ moueatur in inſtanti, ſi tamen eſſet ſimpliciter infinitæ vitutis non ſequeretur q̃ moueretur in inſtanti, niſi ſepararet̃ totaliter reſiſtentia, quę eſt ex parte mobilis. Quãuis autẽ reſiſtentia, qua mobile reſiſtit mouenti per contrarietatem quam habet ad talem motum ratione inclinationis ad contrarium motum poſsit à mouente infinitę virtutis totaliter ſuperari: tamen reſiſtẽtia quam facit ex contrarietate quam habet ad locũ quem intendit motor per motum, non poteſt totaliter ſeparari, niſi auferatur ab ea eſſe in tali loco. Sicut enim album reſiſtit nigro ratione albedinis, & tanto magis quanto albedo magis diſtat à nigredine: ita corpus reſiſtit alicui loco per hoc quòd habet locum oppoſitum, & tanto eſt maior reſiſtentia quanto eſt diſtantia maior. Non autem poteſt à corpore remoueri quòd ſit in aliquo loco vel ſitu niſi auferat̃ ei ſua corporeitas per quam debetur ei locus: vnde quandiu manet in natura corporis nullo modo poteſt moueri in inſtanti, quantuncunq; ſit virtus mouens: corpus autem glorioſum nunquàm ſuam corporeitatem amittet: vnde nnnquàm in inſtãti moueri poterit.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd par celeritas in verbis Auguſt. eſt intelligẽda quantùm ad hoc quòd eſt imperceptibilis exceſſus vnius reſpectu alterius, ſicut & tempus motus eſt imperceptibile.

¶ Ad quintum decendum, quòd quamuis poſt reſurrectionem non erit tps quod eſt numerus motus cœli, tamen erit tempus conſurgens ex numero prioris & poſterioris in quocunq; motu.

QVAESTIO. LXXXV.

De claritate corporum beatorum.

DEinde conſiderandum eſt de claritate corporum beatorum reſurgentium. Circa quod quæruntur tria. Primò, Vtrum claritas inerit corporibus glorioſis. Secundò, Vtrum claritas illa videri poterit ab oculo non glorioſo. Tertiò, Vtrum corpus glorioſum videri poſſit à corpore non glorioſo.

ARTICVLVS. I.

Vtrum corporibus glorioſis claritas cõueniat.

Thom. 4. Diſt 44. q. 2. ar. 4. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ corporibus glorioſis claritas nõ conuenit. Quia ſicut dicit Auic. in. 6. naturaliũ: omne corpus luminoſum cõſtat ex partib⁹ peruiis: ſed partes corporis glorioſi non erunt peruiæ, cùm in aliquibus dominetur terra, ſicut in car-

nibus & oſsibus: ergo corpora glorioſa non erunt lucida. ¶ Præterea, omne corpus lucidum occultat illud quod eſt poſt ſe: vnde vnum luminare poſt aliud eclipſatur, flamma etiã ignis prohibet videri quod eſt poſt ſe: ſed corpora glorioſa non occultabunt illud quod intra ea continetur: quia, vt dicit Grego. ſuper illud Iob, Nõ adæquabitur ei aurum & vitrum. ibi. ſ. in cœleſti patria vniuſcuiuſq; mentem ab alterius oculis corpulentia non abſcondet, patebitq; corporalibus oculis etiam corporalis harmonia: ergo corpora illa non erunt lucida. ¶ Præterea, lux & color contrariam diſpoſitionem requirunt in ſubiecto: quia lux eſt extremitas perſpicui in corpore non terminato, ſed color in corpore terminato, vt patet in lib. de Senſu & ſenſato: ſed corpora glorioſa erunt colorata, quia vt dicit Auguſt. 19. de Ci. Dei, pulchritudo corporis eſt partium conuenientia cum quadam ſuauitate coloris: pulchritudo autem corporibus cœleſtibus glorioſis deeſſe non poterit: ergo corpora glorioſa non erunt lucida. ¶ Præterea, Si claritas erit in corporibus glorioſis, oportet quòd ſit æqualis in omnib⁹ partibus corporis, ſicut omnes partes erunt eiuſdem impaſſibilitatis & agilitatis: ſed hoc non eſt conueniens, quia vna pars habet minorem diſpoſitionẽ ad claritatem quàm alia, ſicut oculi quàm manus, & ſpiritus quàm oſſa, & humores quàm caro vel neruus: ergo videtur quòd non debeant illa corpora eſſe lucida.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur Matth. 13. Fulgebunt iuſti ſicut Sol in re. pa. mei. & Sapientię. 3. Fulgebunt iuſti & tanquàm ſcintillæ &c. ¶ Præterea. 1. Cor. 15. Seminatur in ignobilitate ſurget in gloria: quod ad claritatem pertinet, vt patet per ſequentia, vbi corporum reſurgentiũ gloriam comparat claritati ſtellarum: ergo corpora ſanctorum reſurgent lucida.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd corpora ſanctorum fore lucida poſt reſurrectionem ponere oportet, ꝓpter authoritatem ſcripturæ quæ hoc promittit. Sed claritatis huius cauſam quidam aſsignant vel attribuunt quintæ eſſentiæ, quæ tunc dominabit in corpore humano: ſed quia hoc eſt abſurdum, vt ſæpe dictum eſt: ideò melius eſt vt dicatur quòd claritas illa cauſabitur ex redundantia gloriæ animę in corpus. Quod enim recipitur ab aliquo non recipitur per modum influentis, ſed per modum recipientis, & ita claritas quæ eſt in anima ſpiritualis recipitur in corpore, vt corporalis: & ideò ſecundum quòd anima erit maioris claritatis, ſecundũ maius meritum, ita etiam erit differentia claritatis in corpore, vt patet per Apoſtolum. 1. Cor. 15. & ita in corpore glorioſo cognoſcet̃ gloria animæ, ſicut in vitro cognoſcitur color corporis, quod continetur in vaſe vitreo, vt Greg. dicit ſuper illud Iob, Non adæquabitur ei aurum, vel vitrum.

¶ Ad primum ergo dicendũ, ꝙ Auic. loquitur de illo corpore quod habet ex natura componentium claritatẽ: ſic autẽ non habebit corpus glorioſum, ſed magis ex merito virtutis.

¶ Ad ſecundum dicendum, ꝙ Greg. comparat corpora glorioſa auro propter claritatem, & vitro propter hoc ꝙ tranſlucebunt: vnde videtur dicendum, ꝙ erunt ſimul peruia & clara. Quia enim aliquod clarum non ſit peruium, contingit ex hoc ꝙ claritas corporis cauſatur ex denſitate partium lucidarum, denſitas autem repugnat peruietati, ſed tunc claritas erit ex alia cauſa, vt dictum eſt, dẽſitas autem corporis glorioſi peruietatem non tollit ab eis, ſicut nec denſitas vitri à vitro. Quidam tamen dicunt quòd comparãtur vitro, non quia ſint peruia: ſed propter hanc ſimilitudinẽ, quia ſicut aliquid quod in vitro clauditur apparet: ita animę gloria quę corpore glorioſo clauditur non latebit. Sed primum melius eſt, quia ſaluatur dignitas corporis glorioſi, & magis conſonat dictis Grego.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ corporis gloria naturam non tollit, ſed perficit: vnde color qui debetur corpori ex natura ſuarum partium remanebit in eo, ſed ſuperaddetur claritas ex gloria animæ. Sicut etiam videmus corpora colorata ex natura ſui Solis ſplendore relucere, vel ex alia cauſa extrinſeca ſeu intrinſeca.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ ſicut gloriæ claritas redundat ab anima in corpus ſecundum ſuum modũ, & ibi eſt alio modo quàm ſit in anima, ita in qualibet parte corporis redũdabit ſecundum ſuum modum. Vnde non eſt inconueniens ꝙ diuerſę partes habeãt diuerſimodè claritatem ſecundum ꝙ ſunt diuerſimodè diſpoſita ex ſui natura ad ipſam: nec eſt ſimile de aliis dotibus corporis, quarum partes corporis non inueniuntur habere diuerſam diſpoſitionem.

ARTICVLVS. II.

Vtrum claritas corporis glorioſi poſsit videri à non glorioſo oculo.

Ad ſecundum ſic ꝓceditur. Videtur ꝙ claritas corporis glorioſi non poſsit videri à non glorioſo oculo. Oportet enim eſſe proportionẽ viſibilis ad viſum: ſed oculus non glorificatus non eſt ꝓportionatus ad videndam claritatem gloriæ, cùm ſit alterius generis q̃ claritas naturæ: ergo corporis glorioſi claritas non videbit̃ ab oculo non glorioſo. ¶ Præterea, claritas corporis glorioſi erit maior quàm nunc ſit claritas Solis: quia etiam Solis erit tunc maior quàm modò ſit, vt dicitur: & multo

multo maior ea erit claritas corporis glorioſi, propter quod Sol & totus mundus claritatem maiorem accipiet: ſed oculus nõ glorioſus non poteſt inſpicere Solem in rota ſua propter magnitudinem claritatis: ergo minùs poterit inſpicere claritatem corporis glorioſi. ¶ Prætereà, viſibile oppoſitum oculis videtis neceſſe eſt videri, niſi ſit læſio aliqua in oculo: ſed claritas corporis glorioſi oppoſita oculis non glorioſis, nõ neceſſariò videt ab eis, quod patet de diſcipulis qui corpus Domini poſt reſurrectionẽ viderũt claritatem eius non intuentes: ergo claritas illa non eſt viſibilis ab oculo non glorioſo.

¶ Sed contrà eſt quod dicit Glo. Phil. 3. ſuper illud configuratum corpori claritatis ſuæ. Aſſimilabitur claritati quam habuit in transfiguratione: ſed claritas illa viſa fuit ab oculis diſcipulorum non glorificatis: ergo & claritas corporis glorificati ab oculis non glorioſis viſibilis erit. ¶ Prætereà, impij videntes gloriam iuſtorum ex hoc torquebuntur in iudicio, vt patet per hoc quod dicitur Sapien. 5. ſed non plenè viderent gloriam ipſorum niſi eorum claritatem inſpicerent: ergo &c.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd quidam dixerunt quòd claritas corporis glorioſi non poteſt videri ab oculo non glorioſo niſi per miraculum. Sed hoc non poteſt eſſe niſi claritas illa æquiuocè diceretur, quia lux ſecũdum id quod eſt nata eſt mouere viſum, & viſus ſecundum id quod eſt natus eſt percipere lucem, ſicut verum ſe habet ad intellectum & bonum ad affectum: vnde ſi eſſet aliquis viſus q nõ poſſet percipere aliquam lucem omninò, vel ille viſus diceretur æquiuocè, vel lux illa: quod non poteſt in propoſito dici: quia ſic per hoc quòd dicuntur glorioſa corpora futura eſſe lucida nihil nobis notificaretur: ſicut qui dicit carnem eſſe in cœlo nihil notificat ei qui non nouit niſi carnẽ quod eſt animal. Et ideò dicendum eſt, quòd claritas corporis glorioſi naturaliter ab oculo non glorioſo videri poteſt.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd gloriæ claritas erit alterius generis quàm claritas naturę, quantum ad ſpeciei cauſam, ſed non quantum ad ſpeciem: vnde ſicut claritas naturæ ratione ſpeciei ſuæ eſt proportionata viſui, ita claritas glorioſa.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut corpus glorioſum non poteſt pati aliquid paſsione naturæ, ſed ſolùm paſsiõe animę, ita ex proprietate gloriæ nõ agit niſi actione animæ: claritas autem intenſa non offendit viſum inquantũ agit actione animæ, ſed ſecundũ hoc magis delectat: offendit autem inquantùm agit actione naturę calefaciendo & diſſoluendo organum viſus & diſgregando ſpũs: & ideò claritas corporis glorioſi quãuis excedat claritatẽ Solis, tñ de ſui natura non offendit viſum, ſed demulcet, propter quod claritas illa cõparatur claritati lampadis, Apocalyp. 2.

¶ Ad tertiũ dicendum, q claritas corporis glorioſi prouenit ex merito volũtatis: vnde voluntati ſubdetur, vt ſecundũ eius imperium videatur vel non videatur: & ideò in poteſtate corporis glorioſi erit oſtẽdere claritatem ſuam vel occcultare, & hæc fuit opinio Præpoſitiui.

ARTICVLVS. III.

Vtrum corpus glorioſum neceſſariò videatur à corpore non glorioſo.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur q corpus glorioſum neceſſariò videat̃ à corpore non glorioſo. Quia corpora glorioſa erunt lucida: ſed corpus lucidũ manifeſtat ſe & alia: ergo corpora glorioſa neceſſariò videbuntur. ¶ Prætereà, omne corpus quod occultat alia corpora poſt ſe exiſtentia de neceſsitate viſus percipit̃ ex hoc ipſo q alia quæ ſunt poſt occultantur: ſed corpus glorioſum occultabit viſui alia corpora poſt ſe exiſtẽtia, quia erit corpus coloratũ: ergo & de neceſsitate videbitur.

¶ Prætereà, ſicut quãtitas eſt de his quæ inſunt corpori, ita qualitas per quã videtur: ſed quantitas non ſuberit volũtati, vt corpus glorioſum poſsit eſſe maioris quantitatis vel minoris: ergo nec qualitas per quam viſibile eſt, vt poſsit non videri.

¶ Sed contrà eſt, quòd corpus noſtrum glorificabitur in conformitate corporis Chriſti poſt reſurrectionem: ſed corpus Chriſti poſt reſurrectionem non neceſſariò videbatur: imò diſparuit ab oculis diſcipulorum in Emaus: vt dicitur Lucæ vlti. ergo & corpus glorificatum non neceſſariò videbitur. ¶ Prætereà, ibi erit ſumma obedientia corporis ad animam: ergo corpus poterit videri vel non videri ſecundum voluntatem animæ.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd viſibile videtur ſecundum quòd agit in viſum. Ex hoc autem quòd aliquid agit vel non agit in aliquod extrinſecum, non eſt aliqua mutatio in ipſo: vnde ſine mutatione alicuius proprietatis quæ ſit de perfectione corporis glorificati poteſt contingere quòd videatur: vnde in poteſtate glorificati erit quòd corpus ſuum videatur vel non videatur: ſicut & quælibet actio alia corporalis in animæ poteſtate erit: aliàs non eſſet corpus glorioſum inſtrumentũ ſummè obediens principali agenti.

¶ Ad primum ergo dicendum, q claritas illa obediet corpori glorioſo vt poſsit eam oſtendere vel occultare.

¶ Ad ſecundũ dicendum, q̃ color corporis non impedit peruietatẽ ipſius, niſi inquantùm mutat viſum: quia viſus nõ poteſt immutari ſimul duobus coloribus, vt vtrũq; perfectè inſpiciat: colorum autem corporis glorioſi erit in perfecta poteſtate animæ, vt per ipſum immutet viſum, vel non immutet: & ideò erit in poteſtate eius vt corpus quod eſt poſt ſe non occultet.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd quantitas eſt inhærens ipſi corpori glorioſo, neq; poſſet quantitas immutari ad imperium animæ ſine mutatione intrinſeca corporis glorioſi quæ impaſſibilitati eius repugnaret: & ideò non eſt ſimile de quantitate & viſibilitate, quia etiam qualitas illa per quam eſt viſibile non poteſt ſubtrahi ad imperiũ animæ: ſed actio illius qualitatis ſuſpendetur, & ſic occultabitur corpus ad imperium animæ.

QVAESTIO. LXXXVI.

De conditionibus corporum damnatorum reſurgentium.

CONſequenter conſiderandum eſt de conditionibus damnatorum reſurgentium. Circa quod quæruntur tria. Primò, Vtrum corpora damnatorum cum ſuis deformitatibus reſurgant. Secundò, Vtrũ eorum corpora erunt corruptibilia. Tertiò, Vtrũ erunt impaſſibilia.

ARTICVLVS. I.

Vtrum corpora damnatorum cum ſuis deformitatibus reſurgent.

Thom. 4. Diſt. 44. q. 3. ar. 1. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum cum ſuis deformitatibus reſurgẽt. Illud enim quod in pœnam peccati inductũ eſt deſinere nõ debet niſi peccato remiſſo: ſed membrorum defectus qui accidunt per mutilationem in pœnam peccati inducti ſunt, & ſimiliter etiam omnes deformitates corporales: ergo à damnatis qui peccatorum remiſsionem non ſunt conſequuti in reſurrectione non remouebuntur. ¶ Præterea, ſicut reſurrectio ſanctorum erit ad vltimam fœlicitatem, ſic reſurrectio impiorum ad vltimam miſeriam: ſed ſanctis reſurgentibus non aufertur aliquid quod ad eorum perfectionem pertinere poſsit: ergo nec impiis reſurgentibus aliquid aufertur quod ad eorum miſeriam pertineat, huiuſmodi autem ſunt deformitates &c. ¶ Præterea, ſicut ad defectum paſsibilis corporis pertinet deformitas, ita & tarditas: ſed à corporibus damnatorum reſurgentiũ tarditas non mouebitur, quia eorum corpora non erunt agilia: ergo eâdem ratione nec deformitas.

¶ Sed contrà. 1. Cor. 15. mortui reſurgent incorrupti. i. ſine aliqua diminutione membrorum. Gloſſ. mortui, id eſt, peccatores vel generaliter omnes mortui reſurgent incorrupti: ergo mali reſurgent ſine deformitatibus. ¶ Præterea, in dãnatis non erit aliquid quod ſenſum doloris impediat: ſed ægritudo impedit ſenſum doloris, inquantùm per ea debilitantur organa ſentiendi, & ſimiliter defectus membri impediret nè eſſet vniuerſalis dolor in corpore: ergo ſine ipſis defectibus damnati reſurgent.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd in corpore humano poteſt eſſe deformitas dupliciter. Primò, ex defectu alicuius membri, ſicut mutilatos tur pes dicimus, deeſt enim eis debita proportio partium ad totum: & de tali deformitate nulli dubium eſt, quòd in corporibus damnatorum non erit: quia omnia corpora tam bonorum q̃ malorum integra reſurgent. Alio modo deformitas conuenit ex indebita partium diſpoſitione vel ex indebita quantitate vel qualitate vel ſitu, quæ etiam proportionem debitam partium ad totum non patitur: & de talibus deformitatibus & ſimilibus defectibus, ſicut ſunt febres & aliæ huiuſmodi ægritudines, quæ interdum ſunt deformitatis cauſa. Auguſt. indeterminatum & ſub dubio relinquit in Enchirid. vt in litera Magiſter dicit. Sed apud Doctores modernos eſt duplex ſuper hoc opinio. Quidam tamen dicunt quòd huiuiuſmodi deformitates & defectus in corporibus damnatorum remanebunt, conſiderantes eorum damnationem qua ad ſummam miſeriam deputãtur, cui nihil incommoditatis ſubtrahi debet. Sed hoc non videtur rationabiliter dici. In reparatione enim corporis reſurgentis magis attenditur naturæ perfectio quàm conditio quæ priùs fuit: vnde & qui infra perfectam ætatem decedunt in ſtatura iuuenilis ætatis reſurgent. Vnde & illi qui aliquos defectus naturales in corpore habuerunt vel deformitates ex eis prouenientes, in reſurrectione ſine illis defectibus vel deformitatibus reparabunt, niſi peccati meritum impediret: & ita ſi aliquis cum defectibus reſurget, hoc erit ei in pœnam. Modus autem pœnæ eſt ſecundum menſuram culpæ. Contingit autem quòd aliquis peccator damnandus minoribus peccatis ſubiectus aliquas deformitates vel defectus habeat, quas nõ habuit aliquis damnãdus peccatis grauioribus irretitus: vnde ſi ille qui in hac vita deformitates habuit cũ eis reſurgat,

reſurgat, ſine quibus conſtat q̃ reſurgeret alius graui⁹ puniẽdus, qui eas in hac vita nõ habuit: modus pœnæ nõ reſpõderet quantitati culpæ, ſed magis videretur aliquis puniri pro pœnis quas in hoc mundo paſſus fuit, quod eſt abſurdum. Et ideò alij rationabiliùs dicunt q̃ auctor qui naturam cõdidit in reſurrectione naturam corporis integrè reparabit: vnde quicquid defectus vel turpitudinis ex corruptione vel debilitate naturæ ſiue principiorũ naturalium in corpore fuit, totum in reſurrectione remouebitur, ſicut febris, lippitudo, & ſimilia. Defectus autẽ qui ex naturalibus principijs in humano corpore naturaliter conſequuntur, ſicut põderoſitas, paſsibilitas, in corporibus damnatorum erunt, quos defectus ab electorum corporibus gloria reſurrectionis excludet.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd cũ pœna in quolibet foro infligatur ſecundũ conditionẽ illius fori, pœnæ quæ in hac vita temporali infliguntur pro aliquo peccato, temporales ſunt, & vltra vitæ terminũ non ſe extendunt: & ideò quãuis peccatum non ſit remiſſum dãnatis, nõ oportet q̃ eaſdem pœnas ibi ſuſtineant quas in hoc mundo ſunt paſsi, ſed diuina iuſtitia requirit vt ibi pœnis grauiorib⁹ in æternũ cruciẽtur.

¶Ad ſecundum dicẽdum, quòd non eſt ſimilis ratio de bonis & malis, eò q̃ aliquid poteſt eſſe purum bonum, nõ autem purè malum. Vnde ſanctorum vltima fœlicitas hoc requirit, vt ab omni malo pœnitus ſint immunes: ſed vltima malorum miſeria non excludit omne bonum, quia malum ſi integrum ſit corrumpit ſeipſum, vt philoſophus dicit in. 4. Ethic. Vnde oportet qd' miſerię dãnatorũ ſubſternat bonũ naturæ in ipſis, qd' op⁹ eſt cõditoris perfecti qui ipſam naturã in perfectione ſuæ ſpeciei reparabit.

¶Ad tertium dicendũ, quod tarditas eſt de illis defectibus qui naturaliter conſequũtur principia humani generis, non autem deformitas: & ideò non eſt ſimilis ratio.

ARTICVLVS. II.

Vtrum corpora damnatorũ erũt corruptibilia.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum erunt corruptibilia. Omne enim compoſitum ex cõtrariis neceſſe eſt corrumpi: ſed corpora damnatorũ erunt ex contrariis cõpoſita, ex quibus etiam nunc cõponuntur, aliàs nõ eſſent eiuſdem ſpeciei, & per cõſequens nec eadem numero: ergo erũt corruptibilia. ¶Præterea. Si nõ erunt corruptibilia, aut hoc erit per naturã, aut per gratiam: ſed natura non ſunt, cũ ſint futura eiuſdem naturæ cuius nunc ſunt, & gratiam vel gloriã nõ habebunt: ergo erunt corruptibilia.

¶Præterea. Illis qui ſunt in ſumma miſeria ſubtrahere maximã pœnã videtur incõueniens: ſed maxima pœnarũ eſt mors, vt patet per philoſophum. 3. Ethi. ergo à dãnatis qui ſunt in miſeria mors remoueri nõ debet: ergo eorum corpora corruptibilia erunt.

¶Sed cõtrà eſt quod dicitur Apoc. 9. In diebus illis quærent homines mortem & nõ inuenient eam, deſiderabunt mori & fugiet mors ab eis.

¶Præterea. Dãnati punientur in anima & corpore pœna perpetua. Matthæi. 15. Ibunt hi in ſupplicium æternum: ſed hoc eſſe non poſſet ſi corpora corruptibilia eſſent: ergo eorum corpora erunt incorruptibilia.

¶Reſpondeo dicẽdum, quòd cũ in omni motu oporteat eſſe aliquod principiũ motus, dupliciter motus aliquis vel mutatio à mobili remouetur. Vno modo per hoc q̃ deeſt principiũ motus. Alio modo per hoc q̃ impeditur principiũ motus, corruptio autem mutatio quædã eſt: vnde dupliciter põt contingere vt corpus quod ex cõditione ſuorũ prĩcipiorũ corruptionẽ habet, incorruptibile reddatur. Vno modo ex hoc q̃ principiũ ad corruptionẽ mouẽs totaliter tollit, & hoc modo corpora dãnatorũ incorruptibilia erũt. Cũ enim primũ cœlũ ſit alterãs per motũ ſuũ localem, & alia oĩa agẽtia ſecũda in virtute ipſi⁹ agãt, & quaſi ab ipſo mota, oportet q̃ motu cœli ceſſante nihil ſit agẽs qd' poſsit corpus per alterationẽ aliquã trãſmutare à naturali ſua proprietate: & ideò poſt reſurrectionẽ ceſſante motu cœli nulla qualitas erit ſufficiẽs vt corpus humanum alterare poſsit à ſua naturali qualitate, corruptio autẽ eſt terminus alteratiõis ſicut & gñatio: vnde corpora dãnatorũ corrumpi nõ poterũt, & hoc deſeruit diuinę iuſtitię, vt perpetuò viuẽtes perpetuò puniantur, vt diuina iuſtitia requirit, vt infrà dicet: ſicut & nũc corruptibilitas corporũ deſeruit diuinæ prouidẽtiæ, per quã ex aliquibus corruptis alia generãtur. Aliò modo contingit ex hoc q̃ principiũ corruptionis impeditur, & hoc modo corpus Adæ incorruptibile fuit: quia contrariæ qualitates in hoĩs corpore exiſtẽtes continebantur per gratiã innocẽtiæ, nè ad diſſolutionẽ corporis agere poſſent, & multo plus continebũtur in corporibus gloſis quæ erunt omninò ſubiecta ſpũi: & ſic in corporibus beatorũ poſt reſurrectionẽ cõem cõiũgẽtur duo modi p̃dicti incorruptibilitatis.

¶Ad primũ ergo dicendũ, q̃ cõtraria ex quib⁹ corpora cõponuntur, ſunt ſecũda principia ad corruptionẽ agẽtia. Primũ enim agẽs eſt motus cœleſtis: vnde ſuppoſito motu cœli neceſſe eſt vt corpus ex contrariis compoſitũ corrũpatur niſi ſit aliqua cauſa potior impediẽs. Sed motu cœli remoto, contraria ex quibus corpus componitur non ſufficiũt ad corruptionẽ faciendã

etiam ſecundū naturā, vt patet ex dictis. Ceſſationem autem motus cœleſtis non cognouerūt philoſophi: vnde pro infallibili habebāt q̄ corpus compoſitum ex cōtrariis corrumpatur ſecundum naturam.

¶ Ad ſecundum dicendū, quòd incorruptibilitas erit per naturam, non q̄ ſit aliquod incorruptionis principium in corporibus dānatorum, ſed per defectū primi mouentis ad corruptionē.

¶ Ad tertiū dicēdum, quòd quāuis mors ſit ſimpliciter maxima pœnarum, ſecundum quid tamen nihil prohibet mortem eſſe in pœnarū remedium, & per conſequens oblationem mortis in pœnarum augmētum. Viuere enim, vt dicit philoſophus. 9. Ethi. videtur omnibus delectabile eſſe, eò q̄ omnia eſſe appetunt, nō oportet autem vt ibidem dicitur accipere malam vitam, neq; corruptam, neq; quę eſt in triſtitiis: ſicut ergo viuere ſimpliciter eſt delectabile, non autem vita quæ eſt in triſtitiis: ita & mors quæ eſt priuatio vitæ ſimpliciter eſt pœnoſa & maxima pœnarum inquātum ſubtrahit primū bonū. ſ. eſſe cum quo alia ſubtrahuntur: ſed inquātum priuat malam vitam, & quæ eſt in triſtitiis eſt in remedium pœnarum quas terminat: & per conſequens mortis ſubtractio eſt in augmentū pœnarum, quas perpetuas facit. Si autem dicatur mors eſſe pœnalis propter corporalem dolorem quem ſentiunt morientes, non eſt dubium qd' multo maiorem dolorē dānati cōtinuè ſuſtinebūt. Vnde in perpetua morte eſſe dicuntur, ſicut ſcriptū eſt in pſalmo, Mors depaſcet eos.

ARTICVLVS. III.

Vtrum corpora damnatorum ſint futura impaſſibilia.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd futura ſint impaſſibilia. Quia ſecundū philoſophum in. 6. topi. Omnis paſſio magis facta abiicit à ſubſtantia: ſed à fini to ſi ſemper aliquid abiiciatur neceſſe eſt per illud tandem conſumi, vt dicitur in primo Phy. ergo ſi corpora damnatorum erūt paſſibilia, & ſemper patientur, quandoq; deficient & corrūpētur, quod falſum eſſe oſtenſum eſt: ergo erūt impaſſibilia. ¶ Prætereà. Omne agens aſſimilat ſibi patiens: ſi ergo corpora damnatorū patientur ab igne, ignis ea ſibi aſſimilabit: ſed non cōſumit aliter ignis corpora niſi inquantum ea ſibi aſſimilans reſoluit. Si ergo corpora damnatorum erunt paſſibilia ab igne quandoq; conſumentur, & ſic idem quod prius. ¶ Prætereà. Animalia quæ in igne ſine corruptione dicuntur viuere, vt de Salamandra dicitur, ab igne nō affliguntur: animal enim dolore capitis non affligitur, niſi corpus aliquo modo lædatur: ſi ergo corpora dānatorum in igne ſine conſumptione remanere poſſunt, ſicut & animalia prædicta, vt Aug. in lib. de ciui. Dei dicit: videtur q̄ nullā afflictionem ibi ſuſtinebunt, quod non eſſet niſi eorū corpora impaſſibilia eſſent. ergo &c. ¶ Prætereà. Si corpora damnatorum ſunt paſſibilia, dolor qui ex eorum paſſione proueniet, vt videtur, ſuperare debet omnem præſentem corporum dolorem: ſicut & ſanctorū iocūditas ſuperabit omnem præſentem iocunditatem: ſed propter immenſitatem doloris quādoq; contingit in hac vita animam à corpore ſeparari: ergo multo fortiùs ſi corpora illa futura ſunt paſſibilia ex immenſitate doloris anima à corpore ſeparabitur, & ſic corpora corrumpentur, quod falſum eſt: ergo corpora illa erunt impaſſibilia.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur. 1. Corinth. 15. Et nos immutabimur. glo. Nos boni tantūmodò immmutabimur gloriæ immutabilitate & impaſſibilitate: ergo non erunt corpora damnatorum impaſſibilia. ¶ Prætereà. Sicut corpus cooperatur animę ad meritum, ita cooperatur ei ad peccatū: ſed propter cooperationem prædictā non ſolū anima, ſed corpus poſt reſurrectionē præmiabitur: ergo ſimili ratione damnatorum corpora punientur, quod non eſſet ſi impaſſibilia forent: ergo erunt paſſibilia.

¶ Reſpondeo dicēdum, quòd principalis cauſa quare corpora damnatorū ab igne non conſumētur, erit diuina iuſtitia, qua eorū corpora ad pœnā perpetuā ſunt addicta: ſed diuinæ iuſtitiæ ſeruit ei naturalis diſpoſitio ex parte corporis patientis & ex parte agentiū, quia cū pati ſit recipere quoddā, duplex eſt modus paſſionis, ſecundū q̄ aliquid in aliquo recipi poteſt dupliciter. Poteſt enim aliqua forma recipi in aliquo ſubiecto ſecundū eſſe naturale materialiter, ſicut calor ab igne recipitur in aëre, & ſecundum hunc modum receptionis eſt vnus modus paſſionis qui dicitur paſſio naturæ. Alio modo aliquid recipitur ab alio ſpiritualiter per modum intētionis cuiuſdam, ſicut ſimilitudo albedinis recipitur in aëre & in pupilla, & hæc receptio ſimulatur illi receptioni qua anima recipit ſimilitudines: vnde ſecundum hunc modū receptionis eſt alius modus paſſiōis qui vocatur paſſio animæ. Quia igitur poſt reſurrectionem motu cœli ceſſante nō poterit aliquod corpus alterari à ſua naturali æqualitate, vt dictum eſt: nullū corpus pati poterit paſſione naturæ: vnde quātum ad hunc modū paſſionis corpora dānatorum impaſſibilia erunt, ſicut & incorruptibilia. Sed ceſſante motu cœli adhuc remanebit paſſio quæ eſt per modum animæ: quia & aër à Sole illuminabitur, & colorum deferet differentias ad viſum: vnde & ſecundum hunc modum

paſſio-

paſsionis corpora dãnatorum paſsibilia erunt: & quia in tali paſsione ſenſus perficitur, ideò in corporibus damnatorum ſenſus penè erunt ſine mutatione naturalis diſpoſitionis. Corpora verò glorioſa & ſi recipiant aliquid, & quodammodò patiantur in ſentiendo, non tamen paſſibilia erunt, quia nihil recipient per modũ læſiui, ſicut corpora damnatorum quæ ob hoc paſsibilia dicuntur.

¶Ad primũ ergo dicẽdum, quòd philoſophus loquitur de illa paſsione per quã tranſmutatur patiẽs à ſua naturali diſpoſitione: talis autẽ paſsio nõ erit in corporibus dãnatorũ, vt dictũ eſt.

¶Ad ſecundum dicendũ, quòd ſimilitudo agẽtis eſt dupliciter in patiẽte. Vno modo per modum eundem quo eſt in agẽte ſicut in omnibus agentibus vniuocis, vt calidum facit calidum, & ignis generat ignem. Alio modo per modũ diuerſum à modo qui eſt in agẽte: ſicut eſt in oñibus æquiuocis, in quibus quandoq; contingit q̃ in agente eſt forma ſpiritualiter quæ in patiẽte materialiter recipitur: ſicut forma quæ eſt in domo facta per artificẽ eſt materialiter in ipſa, & in mente artificis eſt ſpiritualiter. Quandoq; verò econtrariò eſt materialiter in agẽte, & recipitur ſpiritualiter in patiente: ſicut albedo materialiter eſt in pariete à quo recipitur, ſpiritualiter in pupilla, & in medio deferente, & ſimiliter eſt in propoſito: quia ſpecies quæ materialiter eſt in igne recipitur ſpiritualiter in corporibus damnatorum, & ſic ignis ſibi aſsimilabit eorum corpora nec tamen ea conſumet.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd ſecundũ philoſophum in libro de proprietatibus elemẽtorum, nullum animal in igne viuere poteſt. Gale. etiã in libro de ſimplicibus medicinis dicit, q̃ nullũ corpus eſt quod tandem ab igne non conſumatur, quãuis quandoq; quædã corpora ſint quæ ad horam in igne ſine læſione permaneãt, vt patet de Ebeno. Quod autem dicitur de Salamandra nõ poteſt omninò eſſe ſimile, quia non poſſet perſeuerare finaliter in igne ſine corruptione: ſicut corpora damnatorum in inferno: neq; tamen oportet q̃ quia corpora dãnatorum ab igne inferni per corruptionem aliquam non læduntur, quòd propter hoc ab igne non affligãtur: quia ſenſibile non ſolùm natum eſt delectare vel affligere ſenſum ſecundũ q̃ agit actione naturę confortando vel corrumpendo organũ, ſed etiã ſecũdum q̃ agit actione ſpirituali: quia quando ſenſibile eſt in debita proportione ad ſentiendũ, delectat, econtrariò autem quãdo ſe habet in ſuperabundantia vel defectu: vnde & colores medij & voces cõſonantes ſunt delectabiles, inconſonantes autem offendunt auditũ.

¶Ad quartũ dicendũ, q̃ dolor nõ ſeparat aĩam à corpore ſecundũ q̃ manet tantũ in potẽtia aĩę cuius eſt dolere, ſed ſecundũ q̃ ad paſsionẽ animæ mutat corpus à ſua naturali diſpoſitione ſecundũ modũ, qua videmus q̃ ex ira corpus calefcit, & ex timore frigeſcit: ſed poſt reſurrectionẽ nõ poterit tranſmutari à ſua naturali diſpoſitione, vt ex dictis patet: vnde quãtuſcũq; ſit dolor, animam à corpore non ſeparabit.

QVAESTIO. LXXXVII.

De cognitione quam habebunt reſuſcitati in iudicio reſpectu meritorũ & demeritorũ.

POſt hoc agendum eſt de his quæ ſequuntur reſurrectionem. Quorũ prima cõſideratio eſt de cognitione quã habebunt reſuſcitati in iudicio reſpectu meritorũ & demeritorũ. Secũdò, de ipſo iudicio in generali, tempore & loco in quo erit. Tertiò, de iudicãtibus & iudicatis. Quartò, de forma in qua iudex veniet ad iudicandum. Quintò, de ſtatu mundi & reſurgentium poſt iudicium. Circa primum quæruntur tria. Primò, vtrũ cognoſcat quilibet homo in iudicio omnia peccata ſua. Secũdò, vtrũ poſsit quilibet legere conſcientiam alterius. Tertiò, vtrum omnia merita & demerita vno intuitu quis videre poſsit.

ARTICVLVS. I.

Vtrum poſt reſurrectionem quilibet cognoſcat peccata quæ fecit.

Thom. 4. diſt. 43. art. vlti. q. 1. & ſequen.

AD PRIMVM SIC proceditur. Videtur q̃ poſt reſurrectionẽ nõ cognoſcat quilibet oĩa peccata quæ fecit. Omne enim quod cognoſcimus vel de nouo per ſenſum accipimus, vel de theſauro memorię educitur: ſed homines poſt reſurrectionem ſua peccata nõ poterũt ſenſu percipere, quia iam tranſierũt, ſenſus autem eſt tantũ prẽſentiũ: multa etiã peccata à memoria excidũt peccantis, quæ nõ poterũt de theſauro memorię educi: ergo nõ omniũ peccatorum quæ fecit reſurgẽs cognitionẽ habebit. ¶Præterea. Sicut in litera dicitur: Libri cõſcientiæ quidã ſunt in quibus merita ſingulorũ legũtur: ſed in libris nõ põt aliquid legi niſi eius nota cõtineat in lib. notę autẽ quædã remanent peccatorũ in cõſcientia, vt patet Ro. 1. in glo. quę nõ videntur aliud eſſe quã reatus vel macula: cũ ergo multorũ peccatorũ macula & reatus à multis ſit deletus per gratiã, videtur q̃ non oĩa peccata quæ fecit, poſsit aliqs in ſua cõſcientia legere, & ſic idẽ qd' priùs. ¶Præterea. creſcẽte cauſa creſcit effectus: ſed

ſed cauſa quę facit nos dolere de peccatis quæ ad memoriam reuocamus eſt charitas: cũ ergo in ſanctis reſurgentibus ſit perfecta charitas, maximè de peccatis dolebunt ſi ea ad memoriam reuocabuntur, quod non poteſt eſſe, quia fugiet ab eis dolor & gemit⁹: Apoc. 21. ergo peccata prima ad memoriam non reuocabuntur.

¶ Præterea. Sicut ſe habebunt reſurgentes dãnati ad bona quæ aliquando fecerunt, ita ſe habebunt reſurgentes boni ad peccata quæ aliquando cõmiſerunt: ſed reſurgentes damnati, vt videtur, cognitionem de bonis quæ aliquando fecerunt non habebunt, quia per hoc eorum pœna multùm alleuiaretur: ergo nec beati habebunt cognitionem peccatorum quæ commiſerunt.

¶ Sed contrà eſt quod Auguſt. dicit. 20. de ciui. Dei: ꝙ quædam diuina vis aderit qua fiet vt cũcta peccata ad memoriã reuocentur. ¶ Præterea. Sicut ſe habet humanum iudicium ad teſtimonium exterius, ita ſe habet diuinũ iudicium ad teſtimoniũ cõſcientiæ: vt patet. 1 Reg. 16. Homines vident ea quæ parent, Deus autem intuetur cor: ſed non poſſet perfectè iudicium humanũ eſſe de aliquo niſi teſtes de omnibus de quibus iudicandum eſt teſtimonium deponerent. ergo oportet cũ diuinum iudicium ſit perfectiſsimũ ꝙ conſcientia teneat omnia de quibus iudicandum eſt: ſed iudicandum eſt de omnibus bonis operib⁹ & malis. 2. Corin. 4. Oẽs aſtabimus ante tribunal Chriſti &c. ergo oportet quod cõſcientia vniuſcuiuſq; retineat omnia opera quæ fecit ſiue bona ſiue mala.

¶ Reſpondeo dicendũ, quòd ſicut dicitur Ro. 2. In die illo cũ iudicabit Dominus, teſtimonium vnicuiq; ſua conſcientia reddet, & cogitationes erunt accuſantes & defendẽtes, quia oportet ꝙ teſtis accuſator & defenſor in quolibet iudicio habeat eorum notitiam quæ in iudicio verſantur: in illo autem cõmuni iudicio, quia omnia opera hominum in iudicium venient, oportet ꝙ omnium operum ſuorum quiſq; tũc notitiã habeat: vnde conſcientiæ ſingulorũ erunt quaſi quidam libri continentes res geſtas, ex quib⁹ iudicium prędet: ſicut etiam in iudicio humano regiſtris vtuntur, & iſti ſunt libri de quibus Apoc. 20. dicitur, libri aperti ſunt, & alius liber apertus eſt qui eſt vitæ, & iudicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erant in libris ſecundũ opera ipſorum: vt per libros qui dicuntur ſic aperti, vt Auguſtin⁹ exponit. 20. de ciui. Dei, ſignificẽtur ſancti noui & vet. te. in quibus Deus oſtendit quæ mandata fieri iuſſiſſet. Vnde Richard. de ſancto Victore dicit: Erunt corda eorũ quaſi quædam Canonũ ſtatuta. Sed per librum vitæ, de quo ſubiungitur, intelliguntur conſciẽtię ſingulorũ, quæ dicũtur ſingulariter liber vnus, quia vna virtute diuina fiet, vt cunctis ad memoriam ſua facta reuocentur: & hæc vis inquãtum ad memoriã homini reducet ſua facta, liber vitæ dicitur: vel per primos libros, conſcientię intelligantur: per ſecundũ, ſentẽtia iudicis in eius prouidentia deſcripta.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ quãuis multa merita & demerita à memoria excidant, nullũ eorum erit quod non aliquo modo maneat in ſuo effectu: quia merita quæ nõ ſunt mortificata manebunt in præmio quod eis redditur, quę autem mortificata ſunt manent in reatu ingratitudinis quæ augetur ex hoc ꝙ homo poſt gratiam ſuſceptam peccauit. Similiter etiam demerita quæ non ſunt per pœnitentiam deleta manent in reatu pœnæ quæ eis debetur, quæ autẽ pœnitẽtia deleuit manẽt in pœnitentiæ memoria, quã ſimul cũ alijs meritis ĩ notitiã habebũt: vnde in quolibet hoĩe erit aliqd ex quo poſsit ad memoriã ſua opera reuocare, & tñ vt Aug. dicit, prĩcipaliter ad hoc diuina vis operabitur.

¶ Ad ſecundum dicendũ, quòd aliquę notæ manent in cõſcientijs ſingulorum de operibus à ſe factis, nec oportet ꝙ notæ iſtæ ſint reatus tantùm, vt ex dictis patet.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd quãuis charitas ſit nunc cauſa dolendi de peccato, tamen ſancti in patria erunt ita perfuſi gaudio ꝙ dolor in eis locum habere non poterit: & ideo de peccatis nõ dolebunt, ſed potiùs gaudebunt de diuina miſericordia qua eis peccata ſunt relaxata: ſicut etiã nunc angeli gaudẽt de diuina iuſtitia, qua fit vt deſerti à gratia, in peccato ruant illi quos cuſtodiunt, quorum tamen ſaluti ſolicitè inuigilant.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd mali cognoſcũt omnia bona quæ fecerunt, & ex hoc nõ minuetur eorum dolor, ſed augmentabitur: quia maximus dolor eſt multa opera perdidiſſe: ꝓpter quod dicit Boëtius in. 2. de conſol. Quia ſummum infortunij genus eſt fuiſſe fœlicem.

ARTICVLVS. II.

Vtrum quilibet poſsit legere omnia quæ ſunt in conſcientia alterius.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd non quilibet poſsit legere omnia quæ ſunt in conſcientia alteri⁹. Reſurgẽtium enim non erit limpidior cognitio quã nunc ſit angelorum, quorum æqualitas reſurgẽtibus promittitur: Matth. 22. ſed angeli nõ poſſunt inuicem in ſuis cordibus videre ea quæ depẽdent à libero arbitrio: vnde indigent locutione ad ea inuicem innoteſcenda: ergo reſurgẽtes non poterunt inſpicere ea quæ continẽtur in cõſcientijs aliorum. ¶ Præterea. Omne quod cognoſcitur, aut cognoſcit in ſe, aut in ſua cauſa, vel in ſuo effectu: ſed merita vl demerita, quę

conti-

continentur in conſcientia alicuius, non poterit alius cognoſcere in ſeipſis: quia ſolus Deus cordi illabitur, & ſecreta intuetur. Similiter nec in cauſa ſua: quia nō oīes videbūt Deum, qui ſolus poteſt imprimere in affectum, ex quo procedunt merita vel demerita. Similiter etiam nec in effectu: quia multa demerita erunt, quorum nullus effect⁹ remanebit eis totaliter per pœnitentiam abolitis: ergo non omnia quæ ſunt in conſcientia alicuius poterit quilibet alius agnoſcere. ¶Præterea. Chryſo. dicit in litera: Nunc autem ſi recorderis peccatorum tuorum, & frequenter ea in conſpectu Dei pronunties, & pro eis depreceris, citiùs illa delebis: Si verò obliuiſceris, tunc eorum recordaberis nolens volens quando publicabuntur, in conſpectu omnium amicorum & inimicorum ſanctorūq; angelorū proferentur. Ex hoc accipitur q̄ illa publicatio pœna eſt negligentiæ qua homo confeſsionem prætermittit: ergo illa peccata de quibus homo confeſſus eſt nō publicabūtur aliis. ¶Præterea. Solatiū eſt alicui ſi ſcit ſe habere multos ſocios in peccato, & minùs verecundatur inde: ſi ergo quilibet peccatum alterius cognoſceret, cuiuſlibet peccatoris erubeſcentia multum minueretur, quod non cōpetit: ergo non omnes omniū peccata cognoſcent.

¶Sed cōtrà ſuper illud. 1. Corin. 20. Illuminabit abſcondita tenebrarum: Dicit glo. Geſta & cogitata bona & mala tunc aperta erunt omnibus & nota. ¶Præterea. Omniū bonorum peccata præterita æqualiter erūt abolita: ſed quorundā ſanctorū peccata ſciemus, ſicut Magd. & Petri & Dauid. ergo pari ratione aliorum peccata electorum ſcientur & multo magis damnatorum.

¶Reſpondeo dicēdum, quòd in vltimo & in cōmuni iudicio oportet q̄ diuina iuſtitia oīibus euidenter appareat, quæ nunc in pleriſq; latet, ſententia autem condemnantis vel præmiantis iuſta eſſe non poteſt niſi ſecundū merita vel demerita proferatur: & ideò ſicut oportet q̄ iudex & aſſeſſor iudicis merita cauſæ cognoſcant, ad hoc q̄ iuſtam ſententiam proferant: ita oportet ad hoc q̄ iuſta ſententia appareat q̄ omnibus ſententiam cognoſcētibus merita innoteſcant. Vnde quia ſicut cuilibet nota erit ſua præmiatio & ſua damnatio, ita oīibus aliis innoteſcēt: oportet q̄ ſicut quilibet ſua merita vel demerita reducet ad memoriam, ita etiam & aliena ſuæ cognitioni ſubiaceant: & eſt probabilior & communior opinio, quanuis contrarium Magiſter in litera dicat: ſcilicet quòd peccata quæ ſunt per pœnitētiam deleta, in iudicio aliis non patefient: ſed ex hoc quidem ſequitur, q̄ nec etiam pœnitentia de peccatis illis perfectè cognoſcatur, in quo multum detraheretur ſanctorum gloriæ & laudi diuinæ, quæ tam miſericorditer ſanctos liberauit.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd omnia merita præcedentia vel demerita facient aliquam quantitatem in gloria vel miſeria hominis reſurgentis: & ideò exterioribus viſis poterunt cuncta in conſcientijs videri, & præcipuè diuina virtute ad hoc operante, vt ſententia iudicis iuſta omnibus appareat.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd merita vel demerita poterunt aliis oſtendi in ſuis effectibus, vt ex dictis patet: vel etiam in ſeipſis per diuinam virtutem, quāuis ad hoc virtus intellectus creati non ſufficiat.

¶Ad tertium dicendum, quòd publicatio peccatorum ad ignominiam peccantis eſt effectus negligentiæ, quæ committitur in omiſsione cōfeſsionis: ſed quòd peccata ſua ſanctorū reuelētur, non poterit eis eſſe erubeſcētia, vel verecūdia: ſicut nec Maria Magdalena eſt in confuſione ſua q̄ peccata ſua publicè in eccleſia recitantur, quia verecundia eſt timor ingloriationis: vt Damaſc. dicit, quæ in beatis eſſe nō poterit. Sed talis publicatio erit eis ad magnā gloriam propter pœnitentiam quam fecerunt: ſicut & confeſſor approbat eum qui magna ſcelera ſua confitetur. Dicūtur autem peccata eſſe deleta, quia Deus non videt ea ad puniendum.

¶Ad quartum dicendum, quòd ex hoc quòd peccator aliorum peccata inſpiciēs in nullo ſua confuſio minuetur, ſed magis augebitur in alieno vituperio ſuum vituperiū magis agnoſcens: quòd ex tali cauſa confuſio minuatur contingit ex hoc quòd verecundia reſpicit æſtimationem hominum, quæ ex conſuetudine redditur leuior: ſed tunc confuſio reſpiciet æſtimationē rei quæ eſt ſecūdum veritatem de quolibet peccato ſiue ſit vnius tantùm ſiue multorum.

ARTICVLVS. III.

Vtrum omnia merita vel demerita, propria vel aliena, vno intuitu ab aliquo videantur.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd non omnia merita vel demerita propria & aliena ab aliquo vno intuitu videantur. Ea enim quæ ſigillatim conſiderantur non videntur vno intuitu: ſed damnati ſigillatim conſiderabunt ſua peccata, & ea plangent. Vnde dicunt Sapiēn. 5. Quid nobis profuit ſuperbia? ergo non omnia videbunt vno intuitu. ¶Præterea. Philoſophus dicit in ſecūdo Topi. Quòd non contingit ſimul plura intelligere. ſed merita & demerita propria & aliena non

videbuntur

videbuntur niſi in intellectu: ergo non poterũt ſimul omnia videri. ¶Prętereà. Intellectus dãnatorum non erit poſt reſurrectionem eleuatior quã nunc ſit beatorum & angelorum quãtum ad cognitionem naturalem, qua cognoſcũt res per ſpecies innatas: ſed tali cognitiõe angeli nõ vident plura ſimul: ergo nec tunc damnati poterunt omnia facta ſimul videre.

¶Sed cõtrà ſuper illud Iob. 8. induetur cõfuſione: dicit glo. Viſo iudice mala omnia ante oculos mentis verſantur: ſed iudicem ſubitò videbunt. ergo ſimiliter mala quæ cõmiſerunt, & eadem ratione omnia alia. ¶Prętereà. Auguſtinus. 20. de ciuita. Dei, habet pro inconuenienti q̃ legatur aliquis liber materialis in iudicio, in quo facta ſingulorum ſunt ſcripta, eò q̃ nullus valeat æſtimare illius libri magnitudinem vel quanto tempore legi poſſet: ſed ſimiliter etiã nõ poſſet æſtimari tempus quãtum oporteret ponere ad conſiderandum omnia merita & demerita ſua, & aliena ab aliquo homine, ſi ſucceſsiuè diuerſa videat: ergo oportet ponere q̃ omnia ſimul videat vnuſquiſq;.

¶Reſpondeo dicendum, quòd circa hoc eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt q̃ omnia merita & demerita ſimul aliquis videbit ſua & aliena in inſtanti, quod quidem de beatis facile credi poteſt, quia omnia in vno videbunt: & ſic nõ eſt inconueniens q̃ ſimul plura videant. Sed de damnatis quorum intellectus non eſt eleuatus, vt poſsint Deũ videre, & in eo oĩa alia, eſt magis difficile. Et ideò alij dicunt q̃ mali ſimul omnia videbũt in genere peccata ſua, & hoc ſufficit ad accuſationem illã quæ debet eſſe in iudicio, vel ad abſolutionem: non autem videbunt omnia ſimul deſcendendo ad ſingula. Sed hoc etiã nõ videtur conſonũ dictis Aug. 20. de ciui. Dei, qui dicit q̃ omnia mẽtis intuitu enumerabũt, quod autem in genere cognoſcitur non enumeratur: vnde poteſt eligi media via q̃ ſingula conſiderabunt, non tamen in inſtanti, ſed in tempore breuiſsimo diuina virtute ad hoc adiuuante: & hoc eſt quod dicit Auguſt. ibidem, quòd mira celeritate enumerabuntur, nec eſt hoc impoſsibile: quia in quolibet paruo tempore ſunt infinita inſtantia in potentia. Et per hoc patet ſolutio ad vtramq; partem.

QVAESTIO. LXXXVIII.

De iudicio generali, tempore & loco in quo fiet.

DEinde conſiderandũ eſt de iudicio generali, tẽpore & loco in quo fiet. Circa quod quærũtur quatuor. Primò, Vtrum generale iudicium ſit futurum. Secundò, Vtrum quãtum ad diſceptationem fiet per vocalem locutionẽ. Tertiò, Vtrum fiet tẽpore ignoto. Quartò, Vtrũ fiet in valle Ioſaphat.

ARTICVLVS. I.

Vtrum generale iudicium ſit futurum.

Thom. 4. Diſt. 47. q. 1. art. 1. q. 1. & ſequen.

AD PRIMVM ſic ꝓceditur. Videt quòd generale iudicium non ſit futurum. Quia vt dicitur Naũ. 1. Non iudicabit Deus bis in idipſum: ſed nunc Deus iudicat de ſingulis hominũ operibus, cũ poſt mortem pœnas vel prẽmia pro meritis tribuit, & dũ etiã quoſdã in hac vita ꝓ bonis vel malis operib⁹ præmiat vel punit: ergo videtur q̃ non ſit aliud iudiciũ futurum. ¶Prætereà. In nullo iudicio executio ſententiæ præcedit iudicium: ſed ſentẽtia diuini iudicij quo ad hoĩes eſt de adeptione regni vel excluſione à regno, vt patet Matt. 25. Ergo cũ modò aliqui adipiſcãtur regnum æternum, & quidam excludantur ab ipſo perpetuò, videtur q̃ aliud iudicium non ſit futurum. ¶Prętereà. Propter hoc aliqua in iudiciũ oportet adduci, quia dubium eſt quid de eis definiendũ ſit: ſed ante finem mũdi determinata eſt vnicuiq; ſua dãnatio: & cuiq; ſanctorũ ſua beatitudo: ergo &c.

¶Sed contrà Matth. 12. dicitur: Viri Niniuitę reſurgent in iudicio cũ generatione iſta, & condẽnabunt eam: ergo poſt reſurrectionem aliquod iudicium fiet. ¶Prętereà. Ioã. 5. dicitur: Procedẽt qui bona egerunt in reſurrectionem vitæ, qui verò mala in reſurrectionem iudicij: ergo videtur q̃ poſt reſurrectionem aliquod iudicium ſit futurum.

¶Reſpõdeo dicendũ, quòd ſicut operatio pertinet ad rerum principium quo perducuntur in eſſe, ita iudicium pertinet ad terminum quo res ad finem ſuum perducitur. Diſtinguitur autem duplex Dei operatio: vna qua res primitùs in eſſe perduxit inſtituens naturam, & diſtinguẽs ea quæ ad completionem pertinẽt, à quo quidem opere Deus dicitur quieuiſſe Genẽ. 1. Alia eius operatio eſt qua operatur in gubernatiõe creaturarum, de qua Io. 5. Pater meus vſq; modò operatur & ego operor: ita etiã duplex eius iudiciũ diſtinguit, ordine tamen cõuerſo. Vnũ quod reſpõdet operationi gubernationis quæ ſine iudicio eſſe non poteſt, per quod quidem iudicium vnuſquiſq; ſingulariter pro ſuis operibus iudicatur, nõ ſolùm ſecundũ q̃ ſibi cõpetit ſed ſecundũ q̃ competit gubernationi vniuerſi:

vnde

vnde differtur vnius præmiatio p vtilitate aliorum, vt patet Hebr. 11. & pœnæ vnius ad profectum alterius procedunt: vnde neceſſe eſt vt ſit aliud iudiciũ vniuerſale correſpõdẽs ex aduerſo primę rerum productioni in eſſe: vt videlicet ſicut tunc omnia proceſſerũt immediatè à Deo, ita tunc vltima completio mundo Detur, vno quoq; accipiente finaliter quod ei debetur ſecũdum ſeipſum: vnde in illo iudicio apparebit manifeſtè diuina iuſtitia quantum ad omnia, quæ nunc ex hoc occultantur, quod interdũ de vno diſponitur ad vtilitatem aliorum aliter quã manifeſtè opera exigere videantur. Vnde etiam & tũc erit vniuerſalis ſeparatio bonorũ à malis, qa vlteriùs non erit locus, vt mali pro bonis, vel boni per malos proficiant: propter quem profectum interim cõmixti inueniuntur boni malis quoaduſq; ſtatus huius vitæ per diuinam prouidentiam gubernatur.

¶ Ad primum ergo dicẽdum, quòd quilibet homo & eſt ſingularis quædã perſona, & eſt pars totiꝰ generis humani: vnde & duplex ei iudiciũ debetur. Vnum ſingulare, quod de eo fiet poſt mortem quando recipiet iuxta ea quæ in corpore geſsit, quãuis non totaliter, quia non quo ad corpus, ſed quo ad animam tantùm. Aliud iudicium debet eſſe de eo ſecundum q̃ eſt pars totiꝰ humani generis: ſicut aliquis iudicari dicitur ſecundum humanam iuſtitiam, quando etiam iudicium datur de cõmunitate cuius ipſe eſt pars: vnde & tũc quando fiet iudicium totius humani generis per vniuerſalẽ ſeparationem bonorũ à malis, etiã quilibet per conſequens iudicabit: nec tamen Deus iudicabit bis in idipſum, quia nõ duas pœnas pro vno peccato infert, ſed pœna quæ ante iudicium completè inflicta nõ fuerat, in vltimo iudicio complebitur, poſtquã impij cruciabuntur quo ad corpus & ad animam ſimul.

¶ Ad ſecundum dicendũ, quòd propria ſententia illius generalis iudicij eſt vniuerſalis ſeparatio bonorum à malis, quæ illud iudicium non præcedet: ſed etiam nunc quo ad particularem ſententiam vniuſcuiuſq; non plenè præceſsit iudicij effectus: quia etiã boni ampliùs poſt iudicium præmiabuntur, tũ ex gloria corporis adiuncta, tum ex numero ſanctorũ cõpleto: & mali etiam plus torquebuntur ex adiuncta pœna corporis: & incõpleto in pœnis numero dãnatorum, quanto cum pluribus ardebunt magis ardebunt.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd vniuerſale iudiciũ magis directè reſpicit vniuerſalitatẽ hoĩm quã ſingulos iudicandorũ: quãuis ergo cuilibet homini ante iudiciũ ſit certa notitia de ſua damnatiõe vel præmio, nõ tamẽ oĩbus dãnatio vel præmiũ innoteſcet: vnde iudiciũ neceſſarium erit.

ARTICVLVS. II.

Vtrum iudicium fiet per locutionem vocalem.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ iudicium illud quãtũ ad diſceptationem & ſententiã fiet per locutionem vocalem. Quia vt Auguſt. dicit. 20. de ciui. Dei, Per quot dies futurũ hoc iudiciũ tendatur, hoc incertũ eſt: ſed nõ eſſet incertum ſi illa quæ in iudicio dicuntur futura, tantũ mentaliter cõplerentur: ergo iudiciũ illud vocaliter fiet & nõ ſolùm mẽtaliter. ¶ Præterea. Greg. dicit & habetur in litera, Illi ſaltem verba iudicis audiẽt, qui eius fidem verbo tenuerunt: hoc autem non poteſt intelligi de verbo interiori, quia ſic oẽs verba iudicis audient, quia oĩbus bonis & malis nota erunt omnia aliorum: ergo videtur q̃ iudicium illud vocaliter peragetur. ¶ Præterea. Chriſtus ſecundum formã hominis iudicabit, in qua corporaliter ab omnibus poſsit videri: ergo eadem ratione videtur qd' corporali voce loquatur, vt ab omnibus audiatur.

¶ Sed cõtrà Auguſt. dicit. 20. de ciui. Dei, quòd liber vitæ de quo Apoc. 20. vis quædam intelligenda eſt diuina qua fiet, vt cuiq; opera ſua bona vel mala ad memoriã reuocẽtur, & mentis intuitu mira celeritate cernãtur vt accuſet vel excuſet conſciẽtia, atq; ita ſimul & oĩes hoĩes & angeli iudicẽtur: ſed ſi vocaliter diſcuterent merita ſingulorum, non poſſent omnes & ſinguli iudicari: ergo videtur q̃ illa diſcuſsio non erit vocalis. ¶ Præterea. Sententia proportionaliter debet teſtimonio reſpondere: ſed teſtimonium & accuſatio & excuſatio erit mentalis: vnde Ro. 2. Teſtimonium illis reddente conſcientia ipſorum, & inter ſe inuicem cogitationũ accuſantiũ, aut etiã defendentiũ in die cũ iudicabit Deus occulta hominum: ergo videtur q̃ illa ſententia & totũ iudicium mentaliter compleatur.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd quid circa hanc quæſtionem ſit verum, pro certo definiri non poteſt: tamen probabilius æſtimatur quod totum illud iudicium & quo ad diſcuſsionem & accuſationem malorum, & cõmendationem bonorum, & quo ad ſentẽtiam de vtriſq; mentaliter perficietur. Si enim vocaliter ſingulorum facta narrarentur inæſtimabilis magnitudo temporis ad hoc exigeretur: ſicut etiã Auguſtinus dicit. 20. de ciuitate Dei. q̃ ſi liber ex cuius ſcriptura omnes iudicabuntur, vt dicitur Apoc. 20. carnaliter cogitetur, quis enim magnitudinem aut longitudinem valeat æſtimare, aut quanto tempore legi poterit liber in quo ſcriptæ ſunt vniuerſæ vitæ vniuerſorum? Non autem minus tempus requiritur ad narrrandum ore tenus

nus ſingulorum facta quã ad legẽdum ſi eſſent in libro materiali ſcripta. Vnde probabile eſt q̃ illa quę dicuntur Matth.25. non vocaliter ſed mentaliter intelligenda ſunt eſſe perficienda.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd q̃ pro tanto dicit Auguſtinus q̃ incertum eſt per quot dies hoc iudicium tendatur, quia non eſt determinatum vtrum mentaliter vel vocaliter perficiatur. Si enim vocaliter perficeretur prolixum tempus ad hoc exigeretur, ſi autem mentaliter in momento fieri poterit.

¶ Ad ſecundum dicẽdum, quòd etiam ſi iudiciũ fiat mentaliter tantùm, verbũ Greg. ſaluari poterit: quia & ſi omnibus innoteſcent ſua & aliorum facta diuina virtute hoc faciẽte quæ in euãgelio locutio dicitur: tamẽ illi qui fidem habuerunt quã ex verbis Dei conceperunt ex verbis iudicabuntur: quia dicitur Ro.2. qui in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. Vnde quodam ſpeciali modo dicetur aliquid his qui fuerunt fideles, quod non dicetur infidelibus.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd Chriſtus corporaliter apparebit vt ab omnibus corporaliter iudex cognoſcatur, quod quidem ſubitò fieri poterit: ſed locutio quæ tẽpore menſuratur requireret immenſam temporis longitudinem ſi vocali locutione iudicium perageretur.

ARTICVLVS. III.

Vtrum tempus futuri iudicij ſit ignotum.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd tempus futuri iudicij non ſit ignotum. Sicut enim ſancti patres expectabant primũ aduentum, ita nos expectamus ſecundũ: ſed ſancti patres ſciuerunt tempus primi aduentus, ſicut patet per numerũ hebdomadarũ qui deſcribitur Dañ.9. vnde & reprehenduntur Iudæi q̃ tempus aduentus Chriſti non cognouerunt: vt patet Luc.12. hypocritæ faciem cœli & terræ noſtis probare, hoc autem tẽpus quomodò non probaſtis? ergo videtur nobis eſſe determinatum tempus ſecundi aduentus quo Deus ad iudicium veniet. ¶ Prætereà. Per ſigna deueniemus in cognitionem ſignatorũ: ſed de futuro iudicio multa ſigna nobis proponuntur in ſcriptura, vt patet Matth.24. & Luc.22. & Marc.13. ergo in cognitionem illius tẽporis poſſumus peruenire. ¶ Prętereà. Dicit Apoſtolus 1.Corin.10. Nos ſumus in quos fines ſęculorum deuenerunt. & 1.Ioan.3. Filioli, nouiſſima hora eſt &c. cùm ergo iam longũ tempus tranſierit ex quo dicta hæc ſunt, videtur q̃ ſaltem nunc ſcire poſſumus q̃ vltimum iudicium ſit propinquum.

¶ Prætereà. Tempus iudicis nõ oportet eſſe occultum niſi propter hoc q̃ quilibet ſolicitus ſe ad iudiciũ præparet, dum determinatè tempus ignoret: ſed eadem ſolicitudo remanet etiam ſi certum eſſet, quia cuiq; incertũ eſt tempus ſuæ mortis: & ſicut dicit Auguſtinus in epiſtola ad Eſitium, in quo quẽcunq; inuenerit ſuus nouiſſimus dies, in hoc eũ compræhendet mundi nouiſſimus dies: ergo non eſt neceſſarium tempus iudicij eſſe occultum.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur Matth.13. De die illa vel hora nemo nec angeli in cœlo nec filius ſcit niſi pater, dicitur autem filius neſcire inquãtum nos ſcire non facit. ¶ Prætereà.1. Theſſal.5. Dies Domini ſicut fur in nocte, ita veniet: ergo videtur cũ aduẽtus furis in nocte ſit omninò incertus, q̃ dies vltimi iudicij ſit omninò incertus.

¶ Reſpõdeo dicendũ, quòd Deus per ſcientiam ſuam eſt cauſa rerum, vtrũq; autem creaturis cõmunicat dum & rebus tribuit virtutem agendi alias res quarum ſunt cauſæ, & quibuſdam etiã cognitionem rerũ præbet, ſed in vtroq; aliquid ſibi reſeruat. Operatur enim quædam in quib⁹ nulla creatura ei cooperatur, & ſimiliter cognoſcit quædam quæ à nulla pura creatura cognoſcuntur. Hæc autem nullã alia magis eſſe debẽt quã illa quæ ſoli diuinæ ſubiacent poteſtati, in quibus nulla creatura ei cooperaẽ & huiuſmodi eſt finis mundi in quo erit dies iudicij. Non enim per aliquam cauſam creatam mundus finietur, ſic etiam mundus eſſe incipit immediatè à Deo. Vnde decenter cognitio finis mundi ſoli Deo reſeruatur, & hanc rationem videtur ipſe Dominus aſſignare Actu.1. Non eſt inquit veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ pater poſuit in ſua poteſtate: quaſi diceret quæ ſoli poteſtati eius reſeruata ſunt.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd in primo aduentu Chriſtus venit occultus, ſecundũ illud Iſaiæ.45. Verè tu es Deus abſconditus, ſanctus Iſrael ſaluator: & ideò vt à fidelibus cognoſci poſsit, oportuit determinare tempus determinatè, ſed in ſecundo aduẽtu veniet manifeſtè, vt dicitur in Pſal. Deus manifeſtè veniet &c. & ideò circa cognitionem aduẽtus ipſius error eſſe nõ poterit, & propter hoc non eſt ſimile.

¶ Ad ſecundum dicẽdum, quòd ſicut dicit Auguſtinus in epiſtola de die iudicij ad Eſitium: Signa quæ in euangeliis ponuntur non omnia pertinent ad ſecundum aduentum, qui erit in fine, ſed quædam eorũ pertinent ad tempus Hieruſalem deſtructionis, quæ iam prętęrijt, quędã verò & plura pertinent ad aduentum quo quotidie venit in eccleſiam eam viſitãs ſpiritualiter, prout nos inhabitat per fidem & amorem. Nec illa quæ in Euangelijs vel epiſtolis ponũtur ad vltimũ aduentum ſpectantia ad hoc poſſunt valere, vt determinatè tempus iudicij poſsit agnoſci: quia illa pericula quæ pronuntiantur nuntiantia vicinũ Chriſti aduentum etiam à tẽpore

primitiuæ

primitiuæ eccleſiæ fuerunt, quandoq; intenſiùs quãdoq; remiſsiùs: vnde & ipſi dies apoſtolorũ dicti ſunt nouiſsimi dies, vt patet Act. 2. vbi Petrus exponit illud Ioheł. 2. Erit in nouiſsimis diebus &c. pro tempore illo: & tamen ex illo iam tempore tempus plurimum tranſiuit, & quandoq; plures, & quandoq; pauciores tribulationes in eccleſia fuerunt. Vnde non poteſt determinari quantum tempus ſit futurũ, nec de menſe, nec de anno, nec de centũ, nec de mille annis, vt Auguſtinus in eodem libro dicit. Etſi credãtur in finem huiuſmodi pericula magis abũdare, non põt tamen determinari quæ ſit illa quãtitas periculorum quæ immediatè diem iudicij præcedet vel Antichriſti aduentum: cùm etiam circa tempora primitiuæ eccleſiæ fuerint perſecutiones aliquę adeò graues, & corruptiones errorum adeò abundarent, q̃ ab aliquibus tunc vicinus expectaretur vel imminens Antichriſti aduentus, ſicut dicitur in eccleſiaſtica hiſtoria: & Hiero. in libro de viris illuſtribus.

¶Ad tertium dicẽdum, quod ex hoc q̃ dicitur nouiſsima vel ex ſimilibus locutionibus quę in ſcriptura leguntur, non poteſt aliqua determinata quãtitas temporis ſciri. Nõ enim eſt dictũ ad ſignificandum aliquam breuem horam temporis, ſed ad ſignificandum nouiſsimũ ſtatum mundi, qui eſt quaſi nouiſsima ætas, quæ quanto temporis ſpatio duret, non eſt definitum, cũ etiam nec ſenio, quod eſt vltima ætas hominis, ſit aliquis certus terminus definitus, cum quandoq; inueniatur durare quantum omnes præcedentes ætates vel plus: vt dicit Auguſt. in libro 83. q. Vnde etiam Apoſtolus. 2. Theſſal. 2. excludit falſum intellectum quem quidã ex ſuis verbis cõceperant, vt crederent diem Domini iam inſtare.

¶Ad quartum dicendum, quòd etiam ſuppoſita mortis incertitudine dupliciter ad vigilantiã valet incertitudo iudicij. Primò ad hoc q̃ ignoratur vtrum etiam tantũ differatur quãtum eſt hominis vita, vt ſic ex duabus partibus incertitudo maiorem diligentiã faciat. Secundò, quantum ad hoc quòd homo non gerit ſolùm ſollicitudinem de perſona ſua, ſed de familia, vel ciuitate, vel regno, aut tota eccleſia, cui non determinatur tempus durationis ſecũdum hominis vitã, & tamen oportet vnumquemq; horũ hoc modo diſponi, vt dies Dñi inueniat paratos.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum iudicium fiet in valle Ioſaphat.

Thom. 4. Diſt. 48. q. 1. art. 3. q. 4.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ iudicium non fiet in valle Ioſaphat aut in loco circunſtante. Quia ad minùs oportet iudicãdos in terra ſtare, eos autem tantùm eleuari in nubibus, quorum erit iudicare: ſed tota terra promiſsionis capere non poſſet multitudinem iudicandorum: ergo non poteſt eſſe q̃ circa vallem illam ſit iudicium. ¶Præterea. Chriſto in humanitate datum eſt iudicium vt iuſtè iudicet, quia iniuſtè iudicatus eſt in prętorio Pilati, & ſententiam iniuſti iudicij in Golgotha ſuſcepit: ergo loca illa magis debẽt ad iudicium terminari. ¶Præterea. Nubes fiunt ex reſolutione vaporum: ſed tunc nulla erit euaporatio vel reſolutio: ergo non poterit eſſe q̃ iuſti in nubibus obuiam Chriſto in aëra rapiãtur, & ſic oportebit & bonos & malos eſſe in terra, & ita multo amplior locus requiretur quàm ſit vallis illa.

¶Sed contrà eſt quod dicitur Ioheł. 3. Congregabo omnes gentes, & educam eas in valle Ioſaphat, & diſceptabo ibi cũ eis. ¶Prętereà. Actu. 1. dicitur: Quemadmodũ vidiſtis eum aſcendentẽ in cœlum, ita veniet: ſed ipſe aſcendit in cœlum in mõte Oliueti, qui præeminet valli Ioſaphat: ergo & circa loca illa ad iudicandum veniet.

¶Reſpondeo dicendum, quòd qualiter illud iudicium ſit futurũ, & quomodò homines ad iudicium conueniant, non poteſt multum percertitudinem ſciri: tamen probabiliter poteſt colligi ex ſcripturis, q̃ circa locum montis Oliueti deſcendet, ſicut & inde aſcẽdit, vt idem eſſe oſtẽdatur qui deſcendit & aſcendit.

¶Ad primum ergo dicendũ, quòd magna multitudo in paruo ſpatio cõprehendi poteſt. Sufficit autem ponere quantuncũq; ſpatiũ circa locum illum ad capiendũ multitudinem iudicandorum, dũmodò ab illo ſpatio Chriſtum videre poſsint, qui in aëre præeminens, & maxima claritate refulgens, à longinquo inſpici poterit.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd quamuis per hoc quòd iudicatus eſt, iuſtè iudiciariam poteſtatem meruit, non tamen iudicabit in forma infirmitatis, in qua iniuſtè iudicatus eſt: ſed in forma glorioſa in qua ad patrem aſcendit. Vnde locus aſcẽſionis magis competit iudicio quã locus vbi condemnatus eſt.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd nubes hîc appellantur (vt dicunt quidam) denſitates lucis reſplendentis à corporibus ſanctorum, & non aliquæ euaporationes ex terra & aqua. Vel poteſt dici quòd nubes illæ generabuntur diuina virtute ad oſtendendum conformitatem in aduentu ad iudicium & aſcenſionem, vt qui aſcendit in nube ad iudicium veniat, nubes etiam propter refrigerium indicat miſericordiam iudicantis.

QVAESTIO. LXXXIX.

De iudicantibus & iudicatis in iudicio generali.

DEinde conſiderandum eſt de iudicãtibus & iudicatis in iudicio generali. Circa qd quærũtur octo. Primò, Vtrum aliqui homines iudicaturi ſunt cum Chriſto. Secundò, Vtrum voluntariæ paupertati correſpondeat iudiciaria poteſtas. Tertiò, Vtrum angeli ſint etiam iudicaturi. Quartò, Vtrum dæmones exequentur ſententiam iudicis. Quintò, Vtrum omnes homines in iudicio comparebunt. Sextò, Vtrum aliqui boni iudicandi ſint. Septimò, Vtrum aliqui mali. Octauò, Vtrum etiam angeli ſint iudicandi.

ARTICVLVS. I.

Vtrum aliqui homines iudicabunt cũ Chriſto.

Thom.4. diſt.47.q.1. art.2.q.1.& ſequen.

AD PRIMVM ſic ꝓceditur. Videt quòd nulli homines iudicabunt cum Chriſto. Ioan.5. Pater oñe iudicium dedit filio, vt omnes homines &c. ſed honorificentia talis nõ debetur alicui niſi Chriſto: ergo &c. ¶Prætereà. Quicunq; iudicat habet authoritatem ſuper illud quod iudicat: ſed ea de quibus debet eſſe futurum iudiciũ ſicut merita & præmia humana ſoli diuinæ authoritati ſubſunt: ergo nulli competit de his iudicare. ¶Prętereà. Iudicium illud non exercebitur vocaliter, ſed mentaliter vt probabilius æſtimatur: ſed hoc ꝙ cordibus hominum omniũ notificentur merita & demerita, quod eſt quaſi accuſatio vel commendatio vel retributio pœnæ & præmij, quod eſt quaſi ſententiæ prolatio, ſola diuina virtute fiet: ergo nulli alij iudicabũt niſi Chriſtus qui eſt Deus.

¶Sed contrà eſt quod dicitur Matth.19. Sedebitis ſuper ſedes iudicãtes duodecim tribꝰ Iſraël: ergo. ¶Prætereà. Iſa.3. Dominus ad iudicium veniet cum ſenioribus populi ſui: ergo videtur ꝙ etiam alij iudicabunt cum Chriſto.

¶Reſpondeo dicẽdum, quòd iudicare multipliciter dicitur. Vno modo quaſi cauſaliter, vt dicatur illud iudicare vnde apparet aliquis iudicandus, & ſecundũ hoc aliqui dicuntur iudicare cõparatione, inquãtũ ex cõparatiõe aliorũ aliqui iudicãdi oſtendũtur, ſicut patet Mat.12. Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio &c. ſed ſic iudicare in iudicio cõmuniter & bonorũ & malorum eſt. Alio modo dicit iudicare quaſi interpretatiuè, interpretamur enim aliquem facere qui facienti cõſentit: vnde iſti qui cõſentiunt iudici eius ſententiã approbãdo, iudicare dicũtur: & ſic iudicare eſt omniũ electorũ. Vnde dicitur Sap.3. Iudicabunt ſancti nationes. Tertio modo dicitur iudicare, & quaſi per ſimilitudinem: quia. ſ. ſimilitudinem iudicis habet, inquãtum ſedet in loco eminenti, ſicut iudex & ſicut aſſeſſores dicũtur iudicare: & ſecundum hunc modũ dicunt quidam ꝙ perfecti viri quibus iudiciaria poteſtas promittitur, Mat.19. iudicabunt. ſ. per honorabilem aſſeſſionem, quia ſuperiores cęteris apparebunt in iudicio obuiãtes Chriſto in aëra. Sed iſtud non videtur ſufficere ad promiſſionẽ Domini complendam, qua dicitur, ſedebitis iudicãtes. Videtur em̃ iudiciũ confeſſioni ſuperaddere. Et ideò eſt quartus modus iudicandi qui perfectis viris conueniet inquantũ in eis continentur decreta diuinæ iuſtitiæ, ex quibus homines iudicabũtur, ſicut ſi liber in quo cõtinetur lex, iudicare dicatur. Vnde Apoc.20. Iudicium ſedit, & libri aperti ſunt. Et per hunc modũ hanc iudicationẽ Richar. de ſancto Vict. exponit. Vnde dicit: Qui diuinæ contẽplationi aſsiſtunt, qui in libro ſapientiæ quotidiè legunt, velut in cordium voluminibus tranſcribunt, quicquid per ſpicua veritatis intelligentia cõprẽhendunt. Et ita quid ſunt nota iudicãtiũ corda, diuinitùs in omnem veritatem edocta, niſi quædam Canoñ. decreta? ſed quia iudicare importat actionem in alium procedentem: ideò propriè loquendo iudicare dicitur qui ſententiam loquendo in alterũ profert. Sed hoc dupliciter contingit. Vno modo ex propria authoritate, & hoc eſt illius qui habet dominiũ in alios & poteſtatem, cuiꝰ regimini ſubduntur qui iudicantur. Vnde eius eſt in eos ius ferre, ſic iudicare eſt ſolius Dei. Alio modo iudicare eſt ſententiam alterius authoritate prolatam in aliorum notitiã ducere, quod eſt ſententiam latam pronuntiare, & hoc modo perfecti viri iudicabunt, quia alios ducẽt in cognitionem diuinæ iuſtitiæ, vt ſciant ꝙ iuſtè pro meritis eis debeatur, vt ſic ipſa reuelatio iuſtitiæ dicatur iudiciũ. Vnde dicit Richardus de ſancto Victore: Iudices coram iudicãdis Decretorum libros aperire, eſt, ad cordium ſuorum inſpectionem inferiorum quorumlibet, ſenſum q; ſuum in his quæ ad iudicium pertinent, reuelare.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit de iudicio authoritatis quod ſoli Chriſto conuenit.

¶Et ſimiliter dicendum ad ſecundum.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd non eſt inconueniẽs aliquos ſanctorum alijs quædã reuelare vel

per

per modum illuminationis ſicut ſuperiores angeli inferiores illuminant: vel per modum locutionis, ſicut inferiores ſuperioribus loquuntur.

ARTICVLVS. II.

Vtrum iudiciaria poteſtas correſpondeat voluntariæ paupertati.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd iudiciaria poteſtas non correſpondeat voluntariæ paupertati, Hęc enim ſolutio. 12. Apoſtolis eſt promiſſa. Matth. 19. Sedebitis ſuper ſedes iudic. &c. cùm ergo nõ omnes voluntariè pauperes ſint Apoſtoli, videtur quòd non omnibus iudiciaria poteſtas reſpondeat. ¶ Prætereà. Maius eſt offerre ſacrificium Deo de proprio corpore quã de exterioribus rebus: ſed martyres & virgines offerunt de proprio corpore ſacrificium Deo, volũtariè autem pauperes de exterioribus rebus: ergo ſublimitas iudiciariæ poteſtatis magis reſpõdet martyribus & virginibus quàm voluntariè pauperibus. ¶ Prętereà. Ioan. 5. Eſt qui accuſat vos Moyſes, in quo ſperatis vos. Glo. quia voci eius non creditis. Et Ioan. 12. Sermo quem locutus ſum ille iudicabit eum in nouiſsimo die: ergo ex hoc quòd aliquis proponit legem vel verbũ exhortationis ad inſtructionem morum, habet quod iudicet contẽnentes: ſed hoc eſt doctorum: ergo doctoribus magis competit quàm pauperibus. ¶ Prætereà. Chriſtus ex hoc ꝙ iniuſtè iudicatus eſt inquãtum homo, meruit vt ſit iudex omniũ in humana natura: Ioã. 5. Poteſtatem dedit ei iudiciũ facere, quia filius hominis eſt: ſed qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam iniuſtè iudicantur: ergo talis poteſtas magis competit eis quàm pauperibus. ¶ Prætereà ſuperior non iudicabitur ab inferiori: ſed multi licitè diuitiis vtentes erunt maioris meriti multis voluntariè pauperibus: ergo voluntariè pauperes non iudicabunt, vbi alij iudicabuntur.

¶ Sed contrà Iob. 36. Non ſaluat impios & iudicium pauperibus tribuet: ergo pauperum eſt iudicare. ¶ Prętereà. Matth. 19. ſuper illud, Vos qui reliquiſtis omnia &c. Dicit gloſ. qui reliquerũt omnia & ſecuti ſunt Deum, hi iudices erũt, qui licita habentes rectè vſi ſunt iudicabũtur, & ſic idem quòd priùs.

¶ Reſpondeo dicẽdum, quòd paupertati datur iudiciaria poteſtas ſpiritualiter propter tria. Primò ratione congruitatis, quia voluntaria paupertas eſt eorum, qui omnibus quæ mũdi ſunt contẽptis ſoli Chriſto inhęrent: & ideò non eſt eis aliquid quod eorum iudiciũ à iuſtitia deflectat. Vnde idonei ad iudicandũ reddẽtur quaſi veritatem iuſtitiæ præ omnibus diligẽtes. Secũdò per modũ meriti, quia humilitati reſpondet exaltatio pro merito, inter omnia autẽ quæ hominem in hoc mundo deſpectum faciunt præcipuè eſt paupertas: vnde & pauperibus excellentia iudiciariæ poteſtatis promittitur, vt ſic qui propter Chriſtũ ſe humiliat exaltetur. Tertiò, quia paupertas diſponit ad prædictum modũ iudicandi. Ex hoc enim aliquis ſanctorũ iudicare dicetur, vt ex dictis patet: qa cor habebit edoctum omni diuina veritate, quã alijs potens erit manifeſtare, in progreſſum autem ad perfectionem primũ quod derelinquendũ occurrit ſunt exteriores diuitiæ, quia hæc ſunt vltimò acquiſita: quod autẽ vltimũ in generatione eſt, eſt primum in deſtructiõe: vnde & inter beatitudines quibus eſt progreſſus ad perfectionẽ prima ponitur paupertas, & ſic paupertati reſpondet iudiciaria poteſtas inquantũ eſt prima diſpoſitio ad poteſtatem prædictã. Et hinc eſt ꝙ non quibuſcunq; pauperibus etiã volũtariè repromittitur poteſtas prędicta, ſed illi qui relinquẽtes oĩa ſequuntur Chriſtũ ſecundũ perfectionẽ vitæ.

¶ Ad primũ ergo dicẽdum, ꝙ ſicut Aug. dicit, 20. de ci. Dei: Nequaquã ſuper. 12. ſedes ſeſſuros eſſe. 12. ſolos homines cũ illo iudicaturos putare debemus, alioquin quia in locum Iudę proditoris apoſtolũ Matthiã legimus ordinatũ, Paulus qui plus aliis laborauit, vbi ad iudicandũ ſedeat nõ habebit: vnde duodenario numero ſignificata eſt vniuerſa iudicantium multitudo, propter duas partes ſeptenarij. ſ. tria & quatuor: quæ in ſe ductæ faciunt duodenarium. Septenarius autem eſt numerus perfectus: vel propter hoc ꝙ conſiſtit in duplici ſenario qui eſt numerus perfectus: vel quo ad literã. 12. Apoſtolis loquebatur, in quorum perſona hoc omnibus eorum ſequacibus promittebat.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd virginitas & martyrium non ita diſponunt ad retinendũ in corde decreta diuinæ iuſtitiæ ſicut paupertas, ſicut ecõtrariò exteriores diuitiæ ex ſua ſolicitudine ſuffõcant verbũ Dei: ſicut dicitur Lucæ. 8. Vel dicẽdum ꝙ paupertas non ſolũ ſufficit ad meritũ iudiciariæ poteſtatis, ſed quia eſt prima pars perfectionis, cui reſpondet iudiciaria poteſtas: vnde inter ea quæ ſequuntur ad paupertatem ad perſecutionem ſpectantia, poſſunt computari & virginitas & martyrium, & oĩa perfectionis opera, non tamen ſunt ita principalia ſicut paupertas, qa prĩcipiũ eſt maxima pars rei.

¶ Ad tertiũ dicẽdum, quòd ille qui legem propoſuit aut exhortat⁹ eſt ad bonũ iudicabit cauſaliter loquendo, quia per comparationem ad verba ab ipſo prolata vel propoſita alij iudicabuntur: & ideò nõ reſpondet propriè poteſtas iudiciaria prædicationi vel doctrinæ. Vel dicendum ſecundũ quoſdã ꝙ tria requiruntur ad poteſtatem ordinariã. Primò abdicatio tẽporaliũ

cutarum nè impediatur animus à ſapientiæ perfectione. Secundò requiritur habitus continens diuinam iuſtitiam ſcitam & obſeruatã. Tertiò, quòd illam iuſtitiã alios docuerint, & ſic doctrina erit perfectio complens meritum iudiciariæ poteſtatis.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd Chriſtus in hoc ꝙ iniuſtè iudicatus eſt ſeipſum humiliauit, oblatus eſt enim, quia voluit: & meritũ humilitatis eſt iudiciaria exaltatio qua ei omnia ſubdũtur, vt dicitur Philip. 3. & ideò magis debetur iudiciaria poteſtas illis qui voluntariè ſe humiliant, bona temporalia abijciendo, propter quæ homines à mundanis honorantur, quàm his qui ab aliis humiliantur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd inferior nõ poteſt iudicare ſuperiorẽ authoritate propria, ſed tamen authoritate ſuperioris poteſt, ſicut patet in iudicibus delegatis: & ideò non eſt inconueniens, ſi hoc quaſi accidentale præmium pauperibus detur vt iudicent alios, etiam qui ſunt excellentioris meriti reſpectu præmij eſſentialis.

ARTICVLVS. III.

Vtrum angeli debeant iudicare.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd angeli debeãt iudicare. Mat. 25. Cùm venerit filius hominis in maieſtate ſua, & omnes angeli cum eo: ſed loquitur de aduentu ad iudicium: ergo videtur ꝙ angeli etiam iudicabunt. ¶ Prętereà. Angelorum ordines nomina ſortiũtur ex officio quod exercent: ſed quidam ordo angelorum eſt ordo thronorum, qd' videtur pertinere ad iudiciariã poteſtatem, thronus enim ſedes iudicis, ſoliũ regis, cathedra doctoris: ergo aliqui angeli iudicabunt. ¶ Prætereà. Sanctis poſt hanc vitam promittitur angelorum æqualitas: Matthæi. 22. Si ergo homines hanc habebunt poteſtatem vt iudicent, multo fortiùs & angeli.

¶ Sed contrà Ioan. 5. Poteſtatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis eſt: ſed angeli non communicant in humana natura: ergo nec in iudiciaria poteſtate. ¶ Prætereà. Non eſt eiuſdem iudicare & eſſe iudicis miniſtrum: ſed angeli erunt in iudicio ſuo vt miniſtri, vt dicitur Matthæi. 13. Mittet filius hominis angelos & colligent de regno eius omnia ſcandala: ergo angeli non iudicabunt.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd aſſeſſores iudicis debent iudici eſſe conformes: iudicium autem filio attribuitur, quia ſecũdum humanam naturam omnibus apparebit tam bonis quàm malis, quanuis tota Trinitas iudicet per authoritatem: & ideò etiam oportet vt aſſeſſores iudicis humanam naturam habeant in qua poſſint ab omnibus bonis & malis videri, & ſic angelis non competit iudicare, quanuis angeli etiã aliquo modo poſſunt dici iudicare per ſententiæ aprobationem.

¶ Ad primũ ergo dicendum, quòd, ſicut ex glo. ibidem patet, angeli cum Chriſto venient non iudices, ſed vt ſint teſtes humanorum actuum, ſub quorum cuſtodia homines bene vel male egerunt.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd nomen throni attribuitur angelis ratione illius iudicij quod Deus ſemper exercet, omnia iuſtiſsimè gubernando, cuius iudicij angeli ſunt quodammodò executores & promulgatores: ſed iudicium qd' de hominibus per hominem Chriſtum fiet, etiam requirit homines aſſeſſores.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hominibus promittitur angelorum æqualitas quãtum ad præmium eſſentiale, nihil tamen prohibet aliquod præmiũ accidentale exhiberi hominibus quod angelis non dabitur, vt patet de aureola virginum aut martyrum, & ſimiliter poteſt dici de iudiciaria poteſtate.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum dæmones exequentur ſententiam iudicis in damnatos.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur ꝙ poſt diem iudicij dęmones non exequentur ſententiam iudicis in dãnatos: quia ſecundum Apoſtolum. 1. Corinth. 15. tunc euacuabit omnem principatum & poteſtatẽ & virtutem: ergo ceſſabit omnis prælatio: ſed exequi iudicis ſententiam, quãdam denotat prælationem: ergo dæmones poſt diem iudicij non exequentur ſententiam iudicis. ¶ Prætereà, dæmones magis peccauerũt quàm homines: ergo non eſt iuſtum ꝙ homines per dæmones torqueantur. ¶ Prętereà. Sicut dæmones ſuggerũt hominibus mala, ita angeli ſuggerunt bona: ſed præmiare bonos non eſt officium angelorum, ſed hoc erit ab ipſo Deo immediatè: ergo nec punire malos erit officium dæmonum.

¶ Sed contrà eſt, quòd homines peccatores ſe diabolo ſubdiderunt peccando: ergo iuſtum eſt vt eis ſubijciantur in pœnis, quaſi ab eis puniendi.

¶ Reſpondeo dicẽdum, quòd circa hoc tãgitur à Magiſtro in litera duplex opinio, & vtraq; videtur Dei iuſtitiæ cõpetere: ex hoc enim ꝙ homo peccat iuſtè dæmoni ſubiicitur, ſed dæmon iniuſtè ei pręeſt. Opinio ergo illa quę ponit dæmones in futurũ poſt diẽ iudicij hoĩbus nõ prę eſſe in pœnis, reſpicit ordinẽ diuinę iuſtitiæ ex parte dæmonũ puniẽtiũ. Cõtraria verò opinio

reſpicit

reſpicit ordinem diuinæ iuſtitiæ ex parte homi num punitorum: quæ autem earũ verior ſit certum nobis eſſe non poteſt. Verius tamen æſtimo q̃ ſicut ordo ſeruabitur in ſaluatis, q̃ quidã à quibuſdam illuminabuntur & perficientur, eò q̃ ordines cœleſtis hierarchiæ perpetui erũt, ita ſeruabitur ordo in pœnis, vt homines per dæmones puniant: nè totaliter diuinus ordo, quo angelos medios inter naturam humanam & diuinam cõſtituit, annulletur. Dicit enim. Hiero. Sicut vtiq; per angelos bonos diuinæ illuminationes deferũtur, ita etiã dæmones ſunt executores diuinæ iuſtitiæ in malos, nec ob hoc minuitur aliquid de dæmonũ pœna, quia in hoc etiã q̃ alios torquent, ipſi torquebũtur. Ibi em̃ miſerorũ ſocietas miſeriã nõ minuet, ſed augebit.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd prælatio illa quæ dicitur euacuanda per Chriſtum in futuro eſt accipienda ſecundum modũ prælationis quę eſt ſecundũ ſtatum huius mũdi, in quo & homines hominibus principantur, & angeli hominibus, & angeli angelis, & dæmones dæmonibus, & hoc totum ad perducendũ ad finẽ vel abducendum à fine: tunc autem cùm omnia ad finem illũ peruenerint, non erit prælatio abducens, ſed conſeruans in fine boni vel mali.

¶ Ad ſecundũ dicendum, quòd quãuis meritũ dæmonũ non requirat q̃ hominibus præferantur, quia iniuſtè ſibi homines ſubiecerunt, tamẽ hoc requirit ordo naturæ ipſorum ad naturam humanam. Bona enim naturalia in eis integra manent, vt Dio. dicit. 4. de di. no.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd angeli boni non ſunt cauſa principalis præmii electis, quia hoc omnes immediatè à Deo percipiunt: ſed tamen quorundã accidẽtalium præmiorum angeli hominibus ſunt cauſa, inquantum per ſuperiores angelos inferiores & angeli & hoĩes illuminant de aliquibus ſecretis diuinorum, quæ ad ſubſtãtiam beatitudinis nõ pertinent: & ſimiliter principalem pœnam damnati excipient immediatè à Deo. ſ. excluſionem perpetuam à viſione Dei, alias autem pœnas ſenſibiles non eſt inconueniens hominibus per dæmones infligi. In hoc tamen eſt differentia, quia meritum exaltat, ſed peccatum deprimit: vnde cùm natura angelica ſit altior quã humana, quidam propter excellẽtiam meriti in tantũ exaltabuntur, q̃ talis exaltatio excedet altitudinem naturæ & præmij in quibuſdam angelis. Vnde quidam angeli per quoſdam homines illuminabunt, ſed nulli homines peccatores propter aliquem gradum malitiæ peruenient ad illam eminentiam quæ debetur naturæ dæmonum.

ARTICVLVS. V.

Vtrum omnes homines in iudicio cõpareant.

Thom. 4. diſt. 47. q. 1. art. 3. q. 1. & ſequen.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̃ non omnes homines in iudicio cõpareant. Quia dicitur Mat. 19. Sedebitis ſuper ſedes iudicantes. 12. tribus Iſrael: ſed non omnes homines pertinẽt ad illas tribus. 12. ergo videtur q̃ non omnes in iudicio compareant.

¶ Præterea. Idem videtur per hoc quod dicitur in pſal. Non reſurgent impij in iudicio: ſed multi ſunt tales: ergo videtur q̃ non oẽs compareãt.

¶ Præterea. Ad hoc aliquis ad iudicium ducitur vt eius merita diſcutiãtur: ſed quidam ſunt qui nulla merita habuerunt, ſicut pueri ante perfectam ætatem decedẽtes: ergo illos in iudicio cõparare neceſſe non eſt.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur Actuũ. 4. Quòd Chriſtus eſt conſtitutus à Deo iudex viuorũ & mortuorum: ſed ſub iſtis differentijs cõpræhenduntur oẽs homines, qualitercunq; viui à mortuis diſtinguantur: ergo omnes in iudicio comparebũt. ¶ Præterea. Apoc. 1. dicitur: Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus: hęc autem non eſſent ſi non omnes in iudicio comparerent. ergo &c.

¶ Reſpõdeo dicẽdum, quòd poteſtas iudiciaria Chriſto homini collata eſt in præmiũ humilitatis quã in paſſione exhibuit, ipſe autem ſua paſſione ſanguinem pro omnibus fudit quantũ ad ſufficientiã, licet nõ in omnibus effectũ habuit propter impedimentũ in aliquibus inuẽtum: & ideò cõgruũ eſt vt omnes homines in iudicio cõgregentur ad videndum eius exaltationem in humana natura, ſecũdum quam conſtitutus eſt iudex à Deo viuorum & mortuorum.

¶ Ad primũ ergo dicendum, q̃ ſicut dicit Aug. 20. de ciui. Dei: Nõ quia dictũ eſt iudicãtes duodecim tribus Iſrael, tribus Leui, quæ tertiadecima eſt iudicanda non erit, aut ſolùm illum populum, ſed etiã gentes cæteras iudicabunt: ideò autem per duodecim tribus omnes aliæ gentes intelliguntur, quia in ſortem duodecim tribuũ per Chriſtum ſunt vocatæ.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, quòd hoc quod dicitur, Non reſurgent impij in iudicio: ſi referatur ad omnes peccatores, ſic intelligendum eſt q̃ non reſurgent ad hoc q̃ iudicent. Si autem impij dicantur infideles, ſic intelligendum eſt q̃ non reſurgent ad hoc q̃ iudicentur, quia iam iudicati ſunt: ſed omnes reſurgent vt in iudicio compareant ad gloriam iudicis intuendam.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd etiam pueri ante perfectam ætatem decedentes, in iudicio comparebunt, non vt iudicentur, ſed vt videant gloriam iudicis.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum boni in iudicio iudicentur.

Ad ſextum ſic proceditur. Videtur quòd nulli boni in iudicio iudicentur. Quia Ioan. 3. Qui credit in eum non iudicatur, ſed omnes boni crediderunt in eum: non ergo iudicabuntur. ¶ Præterea. Illi non ſunt beati quibus eſt incerta ſua beatitudo, ex quo Aug. probat dæmones nunquã fuiſſe beatos: ſed ſancti homines nunc ſunt beati: ergo certi ſunt de ſua beatitudine, ſed quod certum eſt non adducitur ad iudicium: ergo boni non iudicabũtur. ¶ Præterea. Timor beatitudini repugnat: ſed extremum iudicium quod tremendũ maximè dicitur, nõ poterit fieri ſine timore eorũ qui ſunt iudicandi: vnde etiam Gregorius dicit ſuper illud Iob. 40. Cùm ſublatus fuerit timebunt angeli &c. Conſideremus quomodò tunc iniquorum conſcientia concutietur, quando etiam iuſtorum vita turbatur: ergo beati non iudicabuntur.

¶ Sed contrà videtur, quòd omnes boni iudicẽtur, quia dicitur 2. Corinh. 5. Omnes aſtabimus ante tribunal Chriſti vt referat vnuſquiſq; propria corporis prout geſsit, ſiue ſit bonum ſiue malum: ſed nihil eſt aliud iudicari: ergo omnes iudicabuntur. ¶ Præterea, vniuerſale omnia cõprahẽdit: ſed illud iudicium dicitur vniuerſale: ergo omnes iudicabuntur.

¶ Reſpondeo dicẽdum, quòd ad iudicium duo pertinẽt: ſcilicet diſcuſsio meritorum & retributio præmiorum. Quãtum ergo ad receptionem præmiorum omnes iudicabuntur, & vnuſquiſq; recipiet ex diuina ſententia præmium merito reſpondens: ſed diſcuſsio meritorum non fit niſi vbi eſt quædam meritorum cõmixtio bonorum cum malis. Illi autem qui ædificãt ſupra fundamentum fidei aurum & argentum & lapides pretioſos diuinis ſeruitiis totaliter inſiſtẽtes, qui nullam admixtionem notabilem alicuius mali meriti habẽt, in eis diſcuſsio meritorum locum non habet, ſicut illi qui rebus mundi pœnitus abiectis ſolicitè cogitant ſolùm quę Dei ſunt: & ideò ſaluabuntur, ſed non iudicabũtur. illi verò qui ædificant ſuper fidei fundamẽtum ligna, fœnum, ſtipulam, qui adhuc. ſ. amãt ſæcularia, & terrenis negotiis implicantur, ita tamen q̃ nihil Chriſto præponãt, ſed ſtudent peccata eleemoſynis expiare, habẽt quidem cõmixtionem bonorum meritorũ cum malis: & ideò diſcuſsio meritorum in eis locum habet, vnde tales quantum ad hoc & iudicabuntur, & tamẽ ſaluabuntur.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quia punitio eſt effectus iuſtitiæ, præmiatio autem miſericordiæ: & ideò magis iudicio, quod eſt actus iuſtitiæ antonomaticè punitio atribuitur, vt interdum iudicium pro ipſa conditione accipiatur, & ſic intelligitur authoritas inducta, vt per gloſſam ibidem patet.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd diſcuſsio meritorum electis non erit ad tollendum certitudinem beatitudinis à cordibus ipſorum iudicãdorum, ſed vt præeminentia bonorum meritorum ad mala oſtendatur omnibus manifeſtè, & ſic Dei iuſtitia comprobetur.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd Gregorius loquitur de iuſtis in carne mortali exiſtentibus. Vnde ſuprà præmiſerat: Hi qui in corporibus reperiri poterunt, quamuis iam fortes atq; perfecti adhuc in carne ſint poſiti, non poſſunt in tãti terroris turbine nulla formidine concuti: vnde patet quod terror ille referendus eſt ad tempus immediatè iudicium præcedens timendum quidem, maximè malis: non autem bonis, quibus nulla erit mali ſuſpitio.

¶ Rationes autem quæ ſunt ad oppoſitum procedunt de iudicio quantum ad retributionem præmiorum.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum mali iudicabuntur.

Ad ſeptimnm ſic proceditur. Videtur quòd nulli mali iudicabuntur. Sicut contingit infidelium damnatio, ita & eorum qui in mortali decedunt: ſed propter damnationis certitudinem dicitur Ioan. 3. Qui non credit iã iudicatus eſt: ergo eadẽ ratione nec alij peccatores iudicabũtur. ¶ Præterea. Vox iudicis eſt valde terribilis eis qui per iudicium condẽnantur: ſed ſicut in litera ex verbis Grego. habetur ad infideles locutio iudicis non fiet: ſi ergo fieret ad fideles damnandos, ipſi infideles de ſua infidelitate cõmodum reportarẽt, quod eſt abſurdum.

¶ Sed contrà videtur quòd omnes mali ſint iudicandi, quia omnibus malis infligetur pœna ſecundum quantitatem culpæ: ſed hoc ſine definitione iudicij eſſe non poteſt: ergo mali iudicabuntur.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ iudiciũ qd' eſt pœnarum retributio pro peccatis omnibus competit: iudiciũ autem quod eſt diſcuſsio meritorum ſolùm fidelibus, quia infidelibus non eſt fidei fundamentum, quo ſublato omnia opera ſequentia perfecta rectitudine intẽtionis carent, vnde non eſt in eis aliqua permixtio bonorum operum vel meritorum ad mala, quæ diſcuſsionem requirat: ſed fideles in quibus manet fidei fundamentum ad minus fidei actum laudabilem habent, quamuis non ſit meritorius ſine charitate, tamen quantum eſt de ſe eſt ordinatus ad meritum: & ideò in eis iudicium diſcuſ-

ſionis

ſionis locum habet: vnde ipſi fideles qui fuerũt ſaltem numero ciues ciuitatis Dei, iudicabũtur vt ciues in quos ſine diſcuſsione meritorum ſententia mortis non feretur: ſed infideles condemnabuntur, vt hoſtes qui conſueuerunt apud homines abſq; meritorum audacia æſtimari.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quanuis eis qui in mortali decedunt pro certo conſtet de eorum damnatione: quia tamen aliqua quæ pertinent ad bene merendum, habent annexa, oportet ad manifeſtationem diuinæ iuſtitiæ, vt diſcuſsio de eorum meritis fiat, per quam oſtendatur eos iuſtè à ſanctorum ciuitate excludi, cuius eſſe ciues numero exteriùs videbantur.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd allocutio illa ſpiritualiter intellecta nõ erit aſperſa fidelibus condemnandis, quia in eis aliqua ſibi placentia manifeſtabit quæ in infidelibus inueniri non poſſunt, quia ſine fide impoſsibile eſt Deo placere, Heb. 11. Sed ſententia condemnationis quæ in omnes fertur, omnibus terribilis erit.

Ratio verò in contrarium adducta procedebat de iudicio retributionis.

ARTICVLVS. VIII.

Vtrum angeli in futuro iudicentur.

Ad octauum ſic proceditur. Videtur q̃ angeli in futuro iudicẽtur. Quia dicitur 1. Corinth. 6. Neſcitis, quia angelos iudicabimus: ſed hoc non poteſt referri ad ſtatum præſentis tẽporis: ergo referri debet ad futurum. ¶ Præterea. Iob. 40. dicitur de Behemot, per quem diabolus intelligitur: Cunctis videntibus præcipitabatur. & Mar. 1. exclamauit dæmon ad Chriſtum: Veniſti ante tempus perdere nos. & Gloſ. dicit ibidem, quòd dæmones in terra Dñm cernentes ſe continuò iudicãdos eſſe credebant. ergo videtur q̃ eis finale iudiciũ reſeruetur. ¶ Præterea 2. Petri. 2. dicitur: Deus angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos in iudiciũ reſeruari: ergo videtur quòd angeli iudicabuntur.

¶ Sed contrà, Deus nõ iudicabit bis in idipſum: ſed mali angeli iam iudicati ſunt. Vnde Ioan. 16, Princeps mundi iam iudicatus eſt: ergo in futuro angeli non iudicabuntur. ¶ Præterea. Perfectior eſt bonitas vel malitia angelorum quàm aliquorum hominum in ſtatu viæ: ſed quidam homines boni & mali non iudicabuntur, vt dicitur in litera: ergo nec angeli boni vel mali iudicabuntur.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd iudicium diſcuſſionis nullo modo habet locum neq; in bonis angelis, neq; in malis: quia neq; in bonis poteſt aliquid mali inueniri, neq; in malis aliquid boni ad iudicium pertinens. Sed ſi loquamur de iudicio retributionis, ſic eſt diſtinguenda duplex retributio. Vna reſpondens propriis meritis angelorum, & hæc à principio fuit vtriſq; facta: vnde quidam in beatitudine ſublimati ſunt, quidam in miſeria demerſi. Alia retributio eſt quæ reſpondet meritis bonis vel malis per angelos procreatis, & hæc retributio in futuro iudicio fiet, quia boni angeli amplius gaudium habebunt de ſalute eorum quos ad meritum induxerunt, & mali ampliùs torquebuntur multiplicata malorum ruina qui per eos ad mala ſunt incitati. Vnde directè loquendo iudicium nec ex parte iudicantium neq; iudicandorum erit angelorum, ſed hominum: ſed indirectè quodammodò reſpiciet angelos, inquantum actibus hominum fuerunt commixti.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd illud verbum Apoſtoli eſt intelligendum de iudicio cõparationis, quia quidam homines quibuſdam angelis ſuperiores inuenientur.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ipſi dæmones cunctis videntibus præcipitabũtur, quia in perpetuum in inferni carcerem detrudẽtur, vt iam non ſit eis liberum egredi extrà, quia hoc eis non concedebatur niſi ſecundum quòd ordinabatur ex diuina prouidentia ad hominum vitam exercendam.

¶ Et ſimiliter dicendum eſt ad tertium.

QVAESTIO. XC.

De forma iudicis venientis ad iudicium.

DEinde conſiderandũ eſt de forma iudicis venientis ad iudicium. Circa quod quærũtur tria. Primò, vtrum Chriſtus in forma humanitatis ſit iudicaturus. Secundò, vtrum apparebit in forma humanitatis glorioſa. Tertiò, vtrum diuinitas poſsit ſine gaudio videri.

ARTICVLVS. I.

Vtrum Chriſtus in forma ſerui ſit iudicaturus.

Thom. 4. Diſt. 48. q. 1. art. 1. & ſequen.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videt quòd Chriſtus in forma ſerui nõ ſit iudicaturus. Iudicium enim authoritatem requirit in iudicante: ſed authoritas ſuper viuos & mortuos eſt in Chriſto ſecũdum quòd eſt Deus: ſic enim eſt & Dñs & creator omniũ: ergo in for-

ma diuinitatis iudicabit. ¶Prętereà. In iudice requiritur poteſtas inuincibilis: Vnde Eccl. 7. Noli quærere fieri iudex niſi valeas virtute diſrumpere iniquitates: ſed virtus inuincibilis cõuenit Chriſto ſecundũ q̃ eſt Deus: ergo in forma diuinitatis iudicabit. ¶Prætereà. Ioã. 5. dicitur: Oẽ iudicium dedit filio, vt omnes honorificẽt filiũ ſicut honorificant patrem: ſed honor æqualis patri non datur filio ſecundum humanam naturam. ergo non iudicabit ſecũdum formã humanam. ¶Prætereà. Dañ. 7. dicitur, Aſpiciebam donec throni poſiti ſunt, & antiquus dierũ ſedit: throni autem iudiciariam poteſtatem deſignãt, antiquitas autem de Deo dicitur ratione æternitatis: vt Diony. dicit in libro de di. no. ergo iudicare conuenit filio prout eſt æternus. ergo nõ ſecundum quòd homo. ¶Prętereà. Auguſtinus dicit, & habetur in litera, q̃ per Dei verbum fit animarum reſurrectio, per verbũ factum in carne filium hominis fit reſurrectio corporum: ſed iudicium illud finale pertinet magis ad animã quàm ad carnem: ergo magis conuenit iudicare Chriſto ſecundum quod eſt Deus quàm ſecundum q̃ eſt homo.

¶Sed contrà Ioã. 5. Poteſtatem dedit ei iudiciũ facere, quia filiꝰ hominis eſt. ¶Prætereà. Iob. 36. Cauſa tua quaſi impij iudicata eſt: Glo. à Pilato. ideò iudiciũ cauſamq; recipies: Glo. Vt iuſtè iudices. ſed Chriſtus ſecũdum humanã naturã eſt iudicatus à Pilato: ergo ſecundum humanã naturam iudicabit. ¶Prætereà. Eius eſt iudicare cuius eſt legem condere: ſed Chriſtus in humana natura apparens nobis legem Euangeſij dedit: ergo ſecundum eandem naturam iudicabit.

¶Reſpõdeo dicẽdum, quòd iudicium aliquod dominium in iudicando requirit: vnde Ro. 14. Tu quis es qui iudicas alienum ſeruum? & ideò ſecũdum hoc Chriſto competit iudicare, quòd dominiũ ſuper hoĩes habet, de quibus principaliter erit finale iudiciũ. Ipſe autẽ eſt noſter Dñs, nõ ſolũ ratione creatiõis, quia Dñs ipſe eſt Deꝰ, ipſe fecit nos & nõ ipſi nos, ſed etiã ratione redẽptionis quod ei cõpetit ſecundũ humanã naturã: vnde Ro. 14. in hoc Chriſtus mortuus eſt & reſurrexit, vt & mortuorũ dñetur. Ad præmiũ autẽ vitæ æternę nobis creationis bona nõ ſufficerẽt, niſi redẽptionis beneficiũ adderetur, propter impedimentũ qd' naturę creatę ſuperuenit ex peccato primi parentis. Vnde cũ finale iudiciũ ad hoc ordinetur, vt aliqui admittantur ad regnũ, & aliqui excludãtur à regno, cõueniens eſt vt ipſe Chriſtus ſecundũ humanã naturam, cuius redemptionis beneficio ad regnũ admitti mur, illi iudicio preſideat: & hoc eſt qd' dicitur Actuũ. 10. q̃ ipſe conſtitutus eſt à Deo iudex viuorũ & mortuorũ: & quia per redẽptionem humani generis non ſolùm homines reparauit, ſed vniuerſaliter totam creaturam, ſecundũ q̃ tota creatura reparato homine melioratur, vt habet Colł. 1. Pacificãs per ſanguinem crucis eius, ſiue quæ in cœlis, ſiue in terris: & ideò non ſolùm ſuper homines, ſed ſuper vniuerſam creaturam Chriſtus per ſuam paſsionem dominiũ promeruit & poteſtatem iudiciariam: Matth. vlti. Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd in Chriſto ſecũdum diuinam naturã eſt authoritas diuina reſpectu vniuerſalis creaturæ ex iure creatiõis, ſed in Chriſto ſecundũ humanã naturam eſt authoritas dominij, quã promeruit per paſsionẽ, & eſt quaſi authoritas ſecũdaria & acquiſita, ſed prima eſt naturalis & æterna.

¶Ad ſecũdũ dicẽdum, q̃ quãuis Chriſtus ſecũdũ q̃ homo nõ habeat à ſe inuincibilẽ poteſtatem ex naturali virtute humanę ſpeciei, tamẽ ex dono diuinitatis etiã in humana natura inuincibilem habet poteſtatẽ ſecundũ q̃ oĩa ſunt ſubiecta pedibus eius, vt dicitur. 1. Cor. 15. & Heb. 2. & ideò iudicabit in humana natura, ſed ex diuinitatis virtute.

¶Ad tertium dicendũ, quòd Chriſtus nõ ſufficiſſet ad humani generis redẽptionem ſi purus homo fuiſſet: & ideò ex hoc ipſo q̃ ſecundũ humanã naturã genus humanũ redimere potuit, ac per hoc iudiciariã poteſtatẽ cõſecutus eſt, manifeſtè oſtẽditur quòd ipſe eſt Deus, & ita æqualiter honorandus cum patre, non inquantũ homo, ſed inquantum Deus.

¶Ad quartum dicendum, quòd in illa viſione Dañ. manifeſtè totus exprimitur ordo iudiciariæ poteſtatis, quæ quidem ſicut in prima origine eſt in ipſo Deo & ſpecialiùs in patre, qui eſt fons totius deitatis: & ideò præmittitur primò quòd antiquus dierum ſedit: ſed à patre iudiciaria poteſtas traducta eſt in filium non ſolùm ab æterno ſecundum diuinã naturam, ſed etiam in tempore ſecundum humanã in qua eã meruit: & ideò ſubiũgitur in viſione prædicta, ecce cum nubibus cœli quaſi filius hominis veniebat, & vſq; ad antiquum dierum peruenit & dedit ei poteſtatem & honorem & regnum.

¶Ad quintum dicendum, quòd Auguſtinus loquitur vt per appropriationem quandam reducantur effectus quos in humana natura fecit ad cauſas aliquo modo ſimiles, & quia ſecundum animam ſumus ad imaginem & ſimilitudinem Dei, ſecundum autem carnem ſumus eiuſdem ſpeciei cũ homine Chriſto: ideò ea quę in animabus noſtris Chriſtus fecit, diuinitati attribuit, quæ verò in carne fecit vel facturus eſt, attribuit carni eius: quanuis caro eius inquantum eſt diuinitatis organũ, vt dicit Damaſc. habeat etiam effectum in animabus noſtris ſecundum id qd' dicitur Heb. 10. q̃ ſanguis eius emũ-

dauit

dauit conſciẽtias noſtras ab operibus mortuis, & ſic etiam verbum caro factum eſt cauſa reſurrectionis animarum. Vnde etiam ſecundum humanam naturam conuenienter eſt iudex, non ſolùm corporaliũ, ſed etiã ſpũalium bonorum.

ARTICVLVS. II.

Vtrum Chriſtus in iudicio apparebit in forma humanitatis glorioſa.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd Chriſtus in iudicio non apparebit in forma humanitatis glorioſa. Io. 19. Videbunt in quem transfixerunt. Glo. quia in ea carne venturus eſt, in qua crucifixus eſt: ſed crucifixus eſt in forma infirma: ergo in forma infirmitatis apparebit, non in forma glorioſa.

¶ Præterea, Matth. 24. dicitur, quòd apparebit ſignum filij hominis in cœlo, id eſt, ſignum crucis: vt Chryſo. dicit, videlicet quòd veniet in iudicio Chriſtus non ſolùm vulnerũ cicatrices, ſed etiam ipſam mortem exprobratiſsimam oſtendens: ergo videtur quòd non apparebit in forma glorioſa. ¶ Præterea, ſecundũ hanc formam Chriſtus in iudicio apparebit, quæ ab omnibus conſpici poſsit: ſed Chriſtus ſecundũ formam humanitatis glorioſam non poterit videri ab omnibus bonis & malis, quia oculus non glorificatus non videtur eſſe proportionatus ad videndam claritatem glorioſi corporis: ergo non apparebit in forma glorioſa. ¶ Præterea, illud quod promittitur iuſtis in præmium non conceditur iniuſtis: ſed videre gloriam humanitatis promittitur iuſtis in præmium: Ioan. 1. Ingredietur & egredietur & paſcua inueniet, id eſt, reſurrectionem in diuinitate & humanitate: vt Auguſtinus exponit. Et Iſa. 33. Regem in decore ſuo videbunt: ergo in iudicio non apparebit omnibus in forma glorioſa. ¶ Præterea, ſecundum illam formam Chriſtus iudicabit in qua iudicatus eſt. Vnde ſuper illud Ioan. 5. Sicut filius quos vult glorificat: dicit Gloſſ. in qua forma iniuſtè iudicatus eſt, iuſtè iudicabit, vt poſſit ab impiis videri: ſed iudicatus eſt in forma infirmitatis: ergo & in eâdem in iudicio apparebit.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur Lucæ. 21. Tunc videbunt filium hominis venientẽ in nube cum poteſtate magna & maieſtate: maieſtas autem & poteſtas ad gloriam pertinent: ergo in forma glorioſa apparebit. ¶ Præterea, ille qui iudicat debet eminere illis quí iudicantur: ſed electi qui iudicabuntur à Chriſto, corpora glorioſa habebunt: ergo multo fortiùs iudex in forma glorioſa apparebit. ¶ Præterea, ſicut iudicari eſt infirmitatis, ita iudicare eſt authoritatis & gloriæ: ſed in primo Aduentu quo Chriſtus venit ad hoc quòd iudicaretur, in forma infirmitatis apparuit: ergo in ſecundo Aduentu ad hoc quòd iudicet, apparebit manifeſtè in forma glorioſa.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd Chriſtus dicitur Dei & hominũ Mediator, inquantùm pro hominibus ſatisfecit, & interpellat apud patrẽ, & ea quæ ſunt patris hominibus communicat: ſecundum quòd dicitur Ioannis. 17. Claritatem quam dediſti mihi dedi eis: ſecundum hoc autem vtrunq; ei conuenit, quod cum vtroq; communicat extremorum. Inquantùm enim cum hominibus communicat, vices hominum gerit apud patrem, inquantùm verò cum patre communicat, dona patris tranſmittit ad homines. Quia ergo in primo Aduentu ad hoc venit vt pro nobis ſatisfaceret apud patrẽ, in forma noſtræ infirmitatis apparuit: quia verò in ſecundo Aduentu ad hoc venit, vt iuſtitiam patris in homines exequatur, demonſtrare gloriam habebit, quæ ineſt ei ex communicatione ad patrem: & ideò in forma glorioſa apparebit.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd in eâdem forma apparebit, ſed non ſimiliter ſe habente.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ſignum crucis apparebit in iudicio non ad iudicium tunc exiſtentis infirmitatis, ſed præteritæ, vt per hoc iuſtior condemnatio eorum appareat qui tantam miſericordiam neglexerunt, & eorum præcipuè qui Chriſtum iniuſtè perſequuti ſunt. Cicatrices autem quę in eius corpore apparebũt, non pertinebunt ad aliquam infirmitatem, ſed erunt indicia maximæ virtutis, qua Chriſtus per paſsionem & infirmitatem de hoſtibus triumphauit. Etiam exprobratiſsimam mortem oſtendet, non ſenſibiliter eam oculis ingerens ac ſi tunc eam pateretur, ſed ex his quæ apparebunt, ſcilicet, indiciis præteritæ paſsionis homines in recogitationem præteritæ mortis adducet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd corpus glorioſum habet in poteſtate ſua vt ſe demonſtret oculo nõ glorioſo, vt patet ex his quę dicta ſunt: & ideò in forma glorioſa Chriſtus ab omnibus poterit videri.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ſicut amici gloria eſt delectabilis, ita gloria & poteſtas ei9 qui odio habetur maximè contriſtat: & ideò ſicut viſio humanitatis Chriſti erit iuſtis in præmiũ, ita inimicis Chriſti erit in ſupplicium: vnde Iſa. 26. Videant & confundantur zelantes populi, & ignis, id eſt, inuidia hoſtes tuos deuoret.

¶ Ad quintum dicendum, quòd forma accipitur ibi pro natura humana, in qua iudicatus eſt & etiam iudicabit: non autem pro qualitate naturæ quæ non erit eadem in iudicãte. ſ. infirma, quæ in iudicato fuit.

ARTICVLVS. III.

Vtrum diuinitas à malis ſine gaudio videri poſsit.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur q̃ diuinitas à malis ſine gaudio videri poſsit. Conſtat enim quòd impij manifeſtiſsimè cognoſcent Chriſtum eſſe Deum: ergo diuinitatem eius videbunt: & tamen de viſione Chriſti non gaudebunt: ergo ſine gaudio videri poterit. ¶ Præterea, voluntas impiorum peruerſa non magis aduerſatur humanitati Chriſti quàm eius diuinitati: ſed in hoc q̃ videbunt gloriam humanitatis cedet eis in pœnam vt dictum eſt: ergo multo fortiùs ſi diuinitatẽ eius viderent magis contriſtarent quàm gauderent. ¶ Præterea, ea quæ ſunt in affectu non de neceſſitate ſequuntur ad ea quæ ſunt de intellectu. Vnde Aug. dicit, Procedit intellectus, & ſequit tardus aut nullus affectus: ſed viſio ad intellectum pertinet, gaudium autem ad affectum: ergo poterit eſſe diuinitatis viſio ſine gaudio. ¶ Præterea, omne quod recipitur in aliquo recipitur per modum accipientis, & non per modũ recepti: ſed omne quod videtur quodãmodò in videnteꝛ recipitur: ergo quãuis in ſe diuinitas ſit delectabiliſsima, tamen viſa ab illis qui ſunt triſtitia abſorpti non delectabit, ſed magis contriſtabit. ¶ Præterea, ſicut ſe habet ſenſus ad ſenſibile, ita intellectus ad intelligibile: ſed ita eſt in ſenſibus q̃ palato nõ ſano pœna eſt panis, qui ſano eſt ſuauis, vt dicit Augu. & ſimiliter accidit in aliis ſenſibus: ergo cùm damnati habeant intellectum indiſpoſitũ, videtur quòd viſio lucis creatæ magis afferat eis pœnam q̃ gaudium.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur Ioan. 17. Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te verum Deum, ex quo patet q̃ eſſentia beatitudinis in Dei viſione conſiſtit: ſed de ratione beatitudinis eſt gaudium: ergo diuinitas ſine gaudio videri non poterit. ¶ Præterea, ipſa eſſentia diuinitatis eſt eſſentia veritatis: ſed vnicuiq; eſt delectabile videre verum. Nam omnes homines natura ſcire deſiderant, vt dicitur in. 1. Meta. ergo diuinitas ſine gaudio videri non poteſt. ¶ Præterea, ſi aliqua viſio non ſemper eſt delectabilis contingit eam quandoq; eſſe triſtabilem: ſed viſio intellectiua nunquam eſt contriſtabilis, quia delectationi quæ eſt in intelligẽdo non opponitur aliqua triſtitia, vt dicit Philoſophus: cùm ergo diuinitas videri non poſsit niſi per intellectum, videtur q̃ diuinitas ſine gaudio videri nõ poſsit.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ in quolibet appetibili duo poſſunt conſiderari. ſ. id qd' appetit̃ vel quod eſt delectabile, & id quod eſt ratio appetibilitatis in ipſo: ſicut autem ſecundum Boë. in libr. de hebdo. Id quod eſt, habere aliquid præterquàm quod ipſum eſt poteſt, ipſum verò eſſe nihil aliud præter ſe habet admixtum: ita id quod eſt appetibile vel delectabile poteſt habere aliquid aliud admixtum, vnde non ſit delectabile vel appetibile: ſed id quod eſt ratio delectabilitatis nihil habet admixtum, vel habere poteſt propter quod non ſit delectabilis vel appetibilis: res autem quæ ſunt delectabiles per participationem bonitatis, quæ eſt ratio appetibilitatis & delectabilitatis, poſſunt appræhenſa non delectare: ſed id quod per eſſentiã ſuam eſt bonũ, impoſsibile eſt q̃ eius eſſentia appræhenſa non delectet. Vnde cùm Deus eſſentialiter ſit ipſa bonitas, non põt ſine gaudio videri.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ impij manifeſtè cognoſcent Chriſtum eſſe Deum, non per hoc q̃ diuinitatẽ eius videant, ſed propter manifeſtiſsima diuinitatis indicia.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ diuinitatem ſecundum q̃ eſt in ſe nullus poteſt odio habere, ſicut nec ipſam bonitatem: ſed quantum ad aliquos diuinitatis effectus dicitur ab aliquibus odio haberi, inquantũ. ſ. aliquid agit vel præcipit quod eſt contrarium voluntati: & ideò viſio diuinitatis nulli poteſt eſſe non delectabilis.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ verbum Aug. eſt intelligendum quando id quod appræhenditur per intellectum præcedentẽ eſt bonum per participationem, & non per eſſentiam, ſicut ſunt omnes creaturæ: vnde poteſt in eis eſſe aliquid, quare affectus non moueatur. Similiter etiam in via Deus cognoſcitur per effectus, & intellectus non attingit ad eſſentiam ipſius bonitatis: vnde non oportet q̃ affectus intellectum ſequatur, ſicut ſequeretur ſi eſſentiã eius videret quæ eſt ipſa bonitas.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ triſtitia non nominat diſpoſitionem, ſed magis paſsionem: omnis autem paſsio à contraria cauſa fortiori ſuperueniente tollitur, & non aliam tollit, & ita triſtitia damnatorum tolleretur, ſi Deum per eſſentiam viderent.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ per indiſpoſitionem organi tollitur proportio naturalis ipſius organi ad obiectum quod natum eſt delectare, & propter hoc delectatio impeditur: ſed diſpoſitio quæ eſt in damnatis non tollit naturalem proportionem, quia ſunt ordinati ad diuinam bonitatem, cùm imago ſemper in eis maneat: & ideò non eſt ſimile.

QVAESTIO. XCI.

De qualitate mundi & reſurgentium poſt iudicium.

Conſequẽter agendũ eſt de qualitate mundi & reſurgentium poſt iudiciũ, vbi triplex con

plex conſideratio occurrit. Prima de ſtatu & qualitate mundi. Secunda de ſtatu beatorum. Tertia de ſtatu malorum. Circa primũm quæruntur quinq;. Primò, Vtrum innouatio mundi ſit futura. Secũdò, Vtrum motus corporum cœleſtium ceſſabit. Tertiò, Vtrum corpora cœleſtia tunc magis fulgeant. Quartò, Vtrum elementa maiorem claritatem recipient. Quintò, Vtrum animalia & plantæ remanebunt.

ARTICVLVS. I.

Vtrum mundus innouabitur.

Thom. 4. Diſ. 48. q. 2. ar. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic ꝓceditur. Videtur ꝙ mundus nunquàm innouabit̃. Nihil enim eſt futurum niſi quod aliquãdo fuerit ſecundum ſpeciem. Eccle. 1. Quid eſt quod fuit? ipſum quod futurum eſt: ſed nunquã mundus aliam diſpoſitionem habuit quàm nunc habet quantũ ad partes eſſentiales & ad genera & ad ſpecies: ergo nunquã innouabit̃r. ¶ Præterea, Innouatio alteratio quædam eſt: ſed impoſsibile eſt vniuerſum alterari: quia etiam alteratũ reducitur ad aliquod alterans non alteratũ, quod tamen ſecũdum locum mouetur, quod non eſt extra vniuerſum ponere: ergo nõ poteſt eſſe ꝙ mundus innouetur. ¶ Præterea, Gen. 1. dicitur, ꝙ Deus die ſeptimo requieuit ab omni opere quod patrârat: & exponunt ſancti ꝙ requieuit â nouis creaturis condendis. Sed in illa prima conditione non fuit alius modus rebus impoſitus quàm ipſe quem nunc naturali ordine tenent: ergo nunquã alium habebunt. ¶ Præterea, iſta rerum diſpoſitio quæ nunc ineſt rebus, naturalis eſt: ſi ergo in aliam diſpoſitionẽ trãſmutẽtur, illa diſpoſitio erit eis innaturalis. Sed illud quod eſt innaturale & per accidẽs nõ põt eſſe perpetuũ, vt patet in 1. Cœ. & mũ. ergo etiã illa diſpoſitio nouitatis qñq; ab ipſo remouebitur, & ita erit ponere circulationem quandã in mũdo: ſicut Empedo. & Orige. poſuerunt: & ꝙ poſt hunc mundũ ſit alius mũdus iterũ, & poſt illum iterum alius. ¶ Præterea, nouitas gloriæ in præmium rationali creaturę dat̃: ſed vbi non eſt meritum non poteſt eſſe præmiũ: cùm ergo creaturæ inſenſibiles nil meruerint, videt̃ quòd non innouabuntur.

¶ Sed contrà eſt quod habetur Iſa. 66. Ecce ego creo nouos cœlos & terram nouã, & non erunt in memoria priora. & Apoc. 21. Vidi cœlum nouum & terram nouam: primũ enim cœlum & prima terra abiit. ¶ Præterea, habitatio debet habitatori congruere: ſed mundus factus eſt vt ſit habitatio hominis, ſed homo innouabit̃: ergo ſimiliter & mũdus. ¶ Præterea, omne animal diligit ſibi ſimile: Eccl. 13. ex quo patet ꝙ ſimilitudo eſt ratio amoris: ſed hõ habet aliquã ſimilitudinẽ cũ vniuerſo, vnde minor mũdus dicit̃: ergo hõ vniuerſum mundũ diligit naturaliter: ergo & eius bonũ cõcupiſcit: & ita vt ſatisfiat hominis deſiderio, debet etiã vniuersũ meliorari.

¶ Reſpondeo dicendum, ꝙ omnia corpora propter hominẽ facta eſſe credunt̃: vnde & omnia dicunt̃ ei ſubiecta. Seruiunt autẽ homini dupliciter. Vno modo ad ſuſtentationem corporalis vitæ. Alio modo ad profectũ cognitionis diuinæ, inquantũ homo per ea quę ſunt facta inuiſibilia Dei cõſpicit, vt dicitur Ro. 1. ergo miniſterio primo creaturarũ homo glorificatus nullo modo indigebit, cùm eius corpus ſit futurũ omninò incorruptibile, diuina virtute id faciente per animam quam immediatè glorificat. Secundò etiã miniſterio nõ indigebit homo quãtùm ad cognitionem intellectiuam, quia tali cognitione Deum ſancti videbunt immediatè per eſſentiam. Sed ad hanc viſionem eſſentialem oculus carnis attingere nõ poterit: & ideò vt eius etiam ſolatium ſibi congruens de viſione diuinitatis præbeatur, inſpiciet diuinitatem in ſuis effectibus corporalibus in quibus manifeſta indicia diuinæ maieſtatis apparebunt, & præcipuè in carne Chriſti: & poſt hoc in corporibus beatorum, & deinceps in omnibus aliis corporibus: & ideò oportebit vt etiam alia corpora maiorem influentiam à diuina bonitate ſuſcipiant: non tamen ſpeciem variantem, ſed addentem cuiuſdam gloriæ perfectionem, & hæc erit mundi innouatio: vnde ſimul mundus innouabitur, & homo glorificabitur.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ Salomon ibi loquitur de curſu naturaliũ: quod patet ex hoc quod ſubditur, Nihil ſub Sole nouũ: cùm enim Sol circulariter moueatur, oportet ea quæ Solis virtuti ſubſunt circulationem aliquam habere quæ cõſiſtit in hoc quòd illa quæ priora fuerunt, iterum redeunt ſpecie eâdem, numero diuerſa: vt dicitur in fine libri de Generatione. Ea verò quæ ad ſtatũ glorię pertinent, Soli non ſubſunt.

¶ Ad ſecundũ dicendum, ꝙ illa ratio procedit̃ de alteratione naturali quæ habet agens naturale quod ex neceſsitate naturę agit. Non enim poteſt tale agens variam diſpoſitionem inducere niſi ipſum alio modo & alio ſe habeant: ſed ea q̃ diuinitùs fiunt ꝓcedunt ex libertate volũtatis: vnde ſine aliq̃ immutatiõe Dei volẽtis põt nunc hæc nũc illa diſpoſitio ab illo in vniuerſo

exiſtere

exiſtere: & ſic renouatio non reducitur in aliquod principium motum, ſed in principium immobile. ſ. Deum.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ pro tanto dicitur Deus die. 7. à nouis creaturis condẽdis ceſſaſſe, quia nihil poſteà factũ eſt quod priùs non præceſsit in aliqua ſimilitudine ſecundũ genus vel ſpeciem, vel ad minus ſicut in principio ſeminali, vel etiam ſicut in potentia obedientiali. Dico ergo ꝙ nouitas mundi futura præceſsit in operibus ſex dierum in quadam remota ſimilitudine. ſ. in gloria & in gratia angelorum, præceſsit etiam in potentia obedientiæ quæ tunc creaturæ eſt indita ad talem nouitatem ſuſcipiendam à Deo agente.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ illa diſpoſitio nouitatis non erit naturalis nec contra naturã, ſed erit ſupra naturã: ſicut gratia & gloria ſunt ſupra animę naturam, & erit à perpetuo agente quod eam perpetuò conſeruabit.

¶ Ad quintum dicendum, ꝙ quamuis corpora ſenſibilia non meruerint illam gloriã propriè loquendo: homo tamen meruit vt illa gloria toti vniuerſo conferretur, inquantùm hoc cedit in augmentũ gloriæ hominis: ſicut aliquid homo meretur, vt ornatioribꝰ veſtibus induatur, quem tamen ornatum ipſa veſtis nullo modo meretur.

ARTICVLVS. II.

Vtrum motus corporum cœleſtium ceſſabit.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur ꝙ motus corporum cœleſtium in illa mũdi innouatione non ceſſabit. Quia Gene. 8. dicitur, Cunctis diebus terræ frigus & æſtus, æſtas & hyems, nox & dies non requieſcent: ſed nox & dies, & æſtas & hyems effi ciuntur per motum Solis: ergo nunquã motus Solis ceſſabit. ¶ Prætereà, Hiere. 31. dicitur, Hęc dicit Dominus qui dat Solẽ in lumine diei, ordinem Lunæ & ſtellarum in lumine noctis, qui turbat mare & ſanat fluctus eiꝰ, ſi ſteterit leges iſtæ coram me, tunc & ſemen Iſraël nunquam deficiet, ſed in perpetuum permanebit: ergo leges diei & noctis & fluctuum maris quæ ex motu cœli cauſantur in perpetuũ erunt: ergo motus cœli nunquã ceſſabit. ¶ Prætereà ſubſtantia coporum cœleſtium ſemper erit: ſed fruſtra eſt ponere aliquid niſi ponatur illud propter quod eſt factum: corpora autẽ cœleſtia ad hoc ſunt facta, vt diuidant diem & noctẽ, & ſint in ſigna & tempora, dies & annos: Gene. 1. quod non poſſunt facere niſi per motũ: ergo motus eorum ſemper manebit. ¶ Prætereà, in illa mundi nouatione totus mundus meliorabitur: ergo nulli corpori remanenti auferẽ quod eſt de ſui perfectione: ſed motus eſt de perfectione corporis cœleſtis: quia, vt dicitur in. 2. de Cœ. & mun. illa corpora participant diuinam bonitatẽ per motum: ergo motus cœli non ceſſabit. ¶ Prætereà, Sol ſucceſsiuè illuminat diuerſas partes mundi ſecundum ꝙ circulariter mouetur: ſi ergo motus circularis cœli ceſſet, ſequetur ꝙ in aliqua ſuperficie terræ erit perpetua obſcuritas, quod non cõuenit illi nouitati. ¶ Prætereà, ſi motus ceſſaret hoc non eſſet niſi inquantùm motus aliquam imperfectionem in cœlo ponit vtpote laſsitudinis, vel laboris, quod nõ poteſt eſſe, cùm motus ille ſit naturalis, & cœleſtia corpora ſint impaſsibilia: vnde in ſuo motu non fatigantur, vt dicitur in. 2. Cœli & mundi. ergo motus cœli nunquam ceſſabit. ¶ Prætereà, fruſtra eſt potentia quæ non reducitur in actum: ſed in quocunq; ſitu ponatur corpus cœli, eſt in potentia ad alium ſitum: ergo niſi reduceret in actum, illa potentia fruſtra remaneret, & ſemper eſſet imperfecta: ſed non poteſt reduci in actum, niſi per motum localem: ergo ſemper mouebitur. ¶ Prætereà, illud quod ſe habet indifferenter ad plura, aut vtrũq; attribuetur ei, aut nullum: ſed Sol indifferenter ſe habet ad hoc ꝙ ſit in Oriente vel Occidente: aliâs motus eius non eſſet vniformis per totum, quia ad locum vbi naturaliùs eſſet velociùs moueret: ergo vel neuter ſitus attribuitur ei. ſ. Soli, vel vterq;: ſed nec vterq; nec neuter poteſt ei attribui niſi ſucceſsiuè: oportet enim ſi quieſcit ꝙ in aliquo ſitu quieſcat: ergo corpus Solis in perpetuũ mouebitur, & eâdem ratione omnia corpora cœleſtia. ¶ Prætereà, motus cœli eſt cauſa temporis: ſi ergo motus cœli deficiat, oportet tẽpus deficere: quod ſi deficeret, deficeret in inſtanti: definitio enim Inſtantis eſt in. 8. Phyſi. ꝙ eſt initiũ futuri & finis præteriti: & ſic poſt vltimum inſtans temporis eſſet tempus, quod eſt impoſsibile: ergo motus cœli nunquã ceſſabit. ¶ Prætereà, gloria non tollit naturam ſed motus cœli eſt naturalis ei: ergo per gloriam ei non tollit. ¶ Sed contrà eſt quod dicitur Apoc. 10. ꝙ angelus qui apparuit iurauit per Viuentem in ſæcula, ꝙ tempus ampliùs non erit. ſ. poſtquã vnus angelus tuba cecinerit, qua canente, mortui reſurgent: vt dicitur. 1. Cor. 15. ſed ſi non eſt tẽpus non eſt motus: ergo motus cœli ceſſabit. ¶ Prętereà, Iſa. 60. Non occidet vltrà Sol tuus & Luna tua non minuetur: ſed occaſio Solis & diminutio Lunæ ex motu cœli cauſatur: ergo motus cœli quandoq; ceſſabit. ¶ Prætereà, vt probatur in. 2. de Generatione, motus cœli eſt propter continuam generationem in iſtis inferioribus: ſed generatio ceſſabit cõpleto numero electorum: ergo motus cœli ceſſabit. ¶ Prætereà, omnis motus eſt propter aliquẽ finem, vt dicitur in

tur in ſecundo Meta. ſed omnis motus qui eſt propter finẽ habito fine quieſcet: ergo vel motus cœli nunquam conſequetur finem ſuum, & ſic eſſet fruſtra, vel aliquando quieſcet. ¶ Prętera, Quies eſt nobilior quàm motus, quia ſecundum hoc quòd res ſunt immobiles Deo aſsimilantur, in quo eſt ſumma immobilitas: ſed corporum inferiorum motus terminatur naturaliter ad quietem: ergo cùm corpora cœleſtia ſint multo nobiliora eorum motus naturaliter ad quietem terminabitur.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd circa iſtam quæſtionem eſt triplex poſitio. Prima eſt Philoſophorum, qui dicunt quòd motus cœli ſemper durabit: ſed hoc non eſt cõſonum fidei noſtræ, quæ ponit certum numerum electorum præfinitum à Deo, & ſic oportet quòd generatio nõ in perpetuum duret, & eâdem ratione nec alia quæ ad generationẽ hominum ordinantur, ſicut eſt motus cœli & variationes elemẽtorum. Alij verò dicunt ꝙ motus cœli ceſſãbit ſecundũ naturam: ſed hoc etiam eſt falſum. Quia omne corpus quod naturaliter quieſcit & naturaliter mouetur habet locum in quo naturaliter quieſcit, ad quem mouetur naturaliter, & à quo non recedit niſi per violentiam: nullus autẽ talis locus põt aſsignari corporis cœleſtis, quia nõ eſt magis naturalis Soli acceſſus ad punctũ Oriẽtis quàm receſſus ab eo: vnde vel motus eius non eſſet naturalis totaliter, vel motus eius non terminaretur naturaliter ad quietem.

¶ Vnde dicendum eſt ſecundũ alios, ꝙ motus cœli ceſſãbit in illa mũdi innouatione, non quidem ex aliqua naturali cauſa, ſed diuina voluntate faciente. Corpus enim illud ſicut & alia in miniſterium hominis facta ſunt dupliciter, vt priùs dictum eſt: altero autem horum miniſteriorum homo poſt ſtatum gloriæ indigebit. ſ. ſecundum quòd corpora ei deſeruiunt ad ſuſtentationem corporalis vitæ. Hoc autẽ modo ſeruit ei corpus cœleſte per motum inquantùm per motum cœli multiplicatur genus humanũ, & generantur plantæ & animalia quæ vſui hominum ſunt neceſſaria, & etiam temperies in aẽre efficitur conſeruans ſanitatem: vnde homine glorificato motus cœli ceſſãbit.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd verba illa intelliguntr de terra ſecundũ ſtatum iſtum, in quo põt eſſe generationis principiũ & corruptionis plantarũ, quod patet ex hoc quod ibi dicit cunctis diebus terræ ſemẽtis & meſsis: & ſimpliciter hoc cõcedendũ eſt, ꝙ quãdiu terra erit ſementibus & meſsibus apta motus cœli non ceſſãbit.

¶ Et ſimiliter dicendũ eſt ad ſecundũ, ꝙ Dominus loquitur ibi de duratione ſeminis Iſraël ſecundum præſentem ſtatum, quod patet ex hoc qd' dicit, & ſemen Iſraël deficiet, vt non ſit gens coram me cunctis diebus. Viciſſitudo enim dierum poſt iſtum ſtatum non erit: & ideò leges de quibus fecerat mentionẽ poſt iſtum ſtatum non erunt.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ finis qui ibi aſsignatur corporibus cœleſtibus eſt finis proximus, quia eſt proprius eorum actus: ſed iſte actus vlteriùs ordinatur ad alium finem. ſ. ad miniſterium humanum, vt patet per id quod habetur Deute. 4. Nè fortè oculis eleuatis ad cœlum videas Solem & Lunam & omnia aſtra cœli, & errore deceptꝰ adores ea quę creauit Dominus Deus tuus in miniſterium cunctis gẽtibus, quæ ſub cœlo ſunt: & ideò magis debet ſumi iudicium de corporibus cœleſtibus ſecundum miniſterium hominum, quàm ſecundũ finem in Geneſi aſsignatum: corpora autẽ cœleſtia per modum alium in miniſterium hominis glorificati cedent, ſicut priùs dictum eſt: & ideò non ſequitur ꝙ fruſtra remaneant.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ motus non eſt de perfectione coporis cœleſtis, niſi inquantũ per hoc eſt cauſa generationis in iſtis inferioribus: & ſecundũ hoc etiã motus ille facit corpus cœleſte participare diuinã bonitatem per quandã ſimilitudinem cauſalitatis: non autẽ motus eſt de perfectione ſubſtãtiæ cœli quę remanebit: & id eò nõ ſequitur ꝙ motu ceſſante aliquid de perfectione cœli tollatur ſecũdum qd' remanebit.

¶ Ad quintum dicendum, quòd omnia corpora elementorum habebunt in ſemetipſis quandam gloriæ claritatem: vnde quãuis aliqua ſuperficies terræ non illuminetur à Sole, nullo tamen modo remanebit ibi obſcuritas.

¶ Ad ſextum dicendum, quòd Ro. 8. ſuper illud, Omnis creatura ingemiſcit &c. Dicit Glo. Ambroſ. expreſsè, quòd omnia elementa cum labore explent ſua officia, ſicut Sol & Luna nõ ſine labore ſtatuta ſibi implent ſpatia, quod eſt cauſa noſtri: vnde quieſcent nobis aſſumptis: labor autem ille, vt credo, non ſignificat aliquã fatigationem vel paſsionem illis corporibus accidentem ex motu, cùm motus ille ſit naturalis, nihil habet de violentia, vt probatur in primo de Cœlo & mundo. ſed labor ibi intelligitur defectus ab eo quod aliquid intendit: vnde quia motus ille ordinatus eſt ex diuina prouidentia ad complẽdum numerum electorum, illo non completo nondum aſſequitur illud ad quod ordinatus eſt: & ideò ſimilitudinariè dicitur labor, ſicut homo qui non habet quod intendit: & hic etiam defectus à cœlo tolletur impleto numero electorum. Vel poteſt referri ad deſiderium futuræ innouationis quã ex diuina diſpoſitione expectat.

¶ Ad ſeptimum dicendũ, ꝙ corpori cœleſti nõ ineſt aliqua potẽtia q̃ perficiaꝫ per locũ, vel quę

facta

facta sit propter hunc finem, qui est esse in tali loco: sed hoc modo se habet potentia ad vbi in corpore cœlesti, sicut se habet potentia artificis ad hoc ꝙ faciat diuersas domos vniꝰ modi, quarum si vnam faciat non dicitur frustra potentiam habere: & similiter in quocunq; statu ponatur corpus cœleste, potentia quæ est in ipso ad vbi non remanebit incompleta, nec frustra.

¶ Ad octauum dicendum, ꝙ quamuis corpus cœleste secundum suam naturam æqualiter se habet ad omnem situm qui est ei possibilis: tamen si comparetur ad ea quæ sunt extra ipsum non æqualiter se habet ad oēs situs, sed secundum vnum situm nobiliꝰ disponitur Sol in die quàm in nocte: & ideò probabile est cùm tota innouatio mundi ad hominē ordinetur, ꝙ cœlum habeat in illa nouitate nobilissimū situm, qui est possibilis in respectu ad nostrum habitabilem. Vel secundum quosdam cœlum quiesceret in illo situ in quo factum fuit, aliâs aliqua reuolutio remaneret incompleta. Sed ista ratio non videtur conueniens, quia cùm aliqua reuolutio sit in cœlo quæ non finitur nisi in .36. milibus annorū, sequeretur ꝙ mūdus deberet tam diu durare, quod nō videtur probabile. Et præterea à secundum hoc posset sciri qn̄ mundus finiri debet. Probaliter enim colligitur ab Astrologo in quo situ corpora cœlestia sunt facta, cō siderato numero annorum, qui computantur ab initio mūdi, & eodem modo posset sciri certus annorū numerus, in quo ad dispositionem similem reuertet: tempus autē finis mundi ponitur esse ignotum.

¶ Ad nonum dicendum, ꝙ tempus quādoq; deficiet motu cœli deficiente, nec illud nunc vltimum erit principium futuri: dicta enim definitio non datur de nunc nisi secundum ꝙ est continuans partes temporis, non secundum ꝙ est terminans totum tempus.

¶ Ad decimum dicendum, ꝙ motus cœli non dicit naturalis ꝙ sit pars naturæ eo modo quo principia naturæ naturalia dicuntur, nec iterū ꝙ habeat principium actiuum in natura corporis, sed receptiuum tantùm: principium autem actiuum huiusmodi est in substantia spirituali, vt dicit Commen. in princ. Cœ. & mun. Et ideò non est inconueniens si per nouitatem gloriæ motus ille tollatur: non enim eo ablato natura corporis cœlestis variabitur.

¶ Alias rationes concedimus. s. tres primas quę sunt ad oppositū, qa debito modo concludunt.

¶ Sed quia aliæ duæ videntur cōcludere ꝙ motus cœli naturaliter cesset: ideò respondendum est ad eas.

¶ Ad primam ergo earum dicendum, ꝙ motus cessat eo habito ꝓpter quod est, si illud sequatur motum & non concomitetur ipsum. Illud autem propter quod est motus cœlestis, secundum Philosophos, concomitatur motum. s. imitatio diuinæ bonitatis in causalitate quam habet super inferiora: & ideò non oportet ꝙ naturaliter motus ille cesset.

¶ Ad secundam rationem dicendum, ꝙ quāuis immobilitas sit simpliciter nobilior quàm motus: tamen motus in eo ꝙ potest consequi aliquam perfectam participationem diuinæ bonitatis est nobilior quàm quies in illo, quod nullo modo per motū posset illam perfectionem consequi: & ratione hac terra quæ est infimum elementorum, est sine motu, quāuis ipse Deus qui est nobilissimus rerum sine motu sit, à quo corpora nobiliora mouentur: & inde est ꝙ motus corporum superiorum possent poni secundum viam naturæ perpetuari, nec vnquam ad quietem terminari, quāuis motus inferiorū corporum ad quietem terminentur.

ARTICVLVS. III.

Vtrū in corporibus cœlestibus claritas augeatur in illa innouatione.

Ad tertium sic proceditur. Videtur ꝙ in corporibus cœlestibus claritas non augeatur in illa innouatione. Innouatio em̄ in corporibꝰ superioribus erit per ignis purgationem: sed ignis non pertingit ad corpora cœlestia: ergo non innouabuntur per maioris claritatis susceptionem. ¶ Præterea, sicut corpora cœlestia per motum sunt causa generationis in istis inferioribus, ita & per lucem: sed cessante generatiōe cessabit motus, vt dictum est: ergo similiter cessabit lux cœlestium corporū magis quàm augeatur. ¶ Præterea, si innouato homine corpora cœlestia innouantur, oportet ꝙ eo deteriorato fuerint etiam deteriorata: sed hoc nō videtur probabile, cùm illa corpora sint inuariabilia quantùm ad eorum substantiam: ergo nec innouato homine innouabuntur.

¶ Præterea, si tunc deteriorata fuerunt oportet ꝙ tantum deteriorata fuerunt, quantum dicuntur esse meliorāda in hominis innouatione: sed dicitur Isa. 30. ꝙ erit lux Lunæ sicut Solis: ergo & in primo statu ante peccatum Luna lucebat quantùm nunc lucet Sol: ergo quandocūq; Luna erat super terrā faciebat diem sicut nunc Sol, & hoc manifestè apparet esse falsum per id qd' dicitur Gene. 1. ꝙ Luna facta est vt præesset nocti: ergo homine peccāte non sunt cœlestia corpora diminuta lumine, & ita nec eorum lumen augebitur in hominis glorificatione. ¶ Præterea, claritas corporum cœlestium ordinatur ad vsum hominum, sicut aliæ creaturæ: sed post resurrectionem claritas Solis non cedet in hominis vsum. Dicitur enim Isa. 60. Non erit tibi amplius Sol

pliùs Sol ad lucendū per diem, nec ſplēdor Lunæ illuminabit te. & Apoca. 21. Ciuitas illa non eget Sole neq; Luna, vt luceant in ea: ergo eorū claritas non augebitur. ¶ Præterea, non eſſet ſapiens artifex qui maxima inſtrumenta faceret ad aliquod modicum artificium conſtruendū: ſed homo eſt quoddam minimum comparatione cœleſtium corporū quæ ſua ingenti magnitudine, quaſi incomparabiliter hominis quantitatem excedunt: imò etiam totius terræ quantitas ſe habet ad cœlum, vt punctus ad ſphæram, vt aſtrologi dicunt: cùm ergo Deus ſit ſapientiſsimus, non videtur quòd finis creationis cœli ſit homo, & ita non videtur quòd eo peccante cœlum deterioratum ſit, nec eo glorificato melioretur.

¶ Sed contrà eſt quòd dicitur Iſai. 30. Erit lux Lunæ ſicut Solis lux, & lux Solis ſeptempliciter. ¶ Præterea, totus mundus innouabitur in melius: ſed cœlum eſt nobilior pars mundi corporalis: ergo in melius mutabitur: ſed hoc non poteſt eſſe niſi maiori claritate reſplendeat: ergo creſcet eius claritas. ¶ Præterea, omnis creatura quæ ingemiſcit & parturit expectat reuelationem gloriæ filiorum Dei, vt dicitur Roma. 8. Sed corpora cœleſtia ſunt huiuſmodi, vt ibidem dicit Gloſ. Expectant gloriam ſanctorum: ſed non expectarent niſi ex hoc eis aliquid accreſceret: ergo claritas eis per hoc accreſcet, quia præcipuè decorantur.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd ad hoc innouatio mundi ordinatur, vt mundo innouato manifeſtis indiciis, quaſi ſenſibiliter Deus ab homine videatur. Creatura autē præcipuè in Dei cognitionē ducit ſua ſpecie & decōre, quæ manifeſtat ſapientiam facientis & gubernantis. Vnde dicitur Sapientiæ. 13. A magnitudine ſpeciei cognoſcibiliter poterat videri creator eorum: pulchritudo autem cœleſtium corporum præcipuè conſiſtit in luce. Vnde Eccleſiaſt. 43. dicitur, Species cœli gloria ſtellarum mundum illuminans in excelſis Dominus. Et ideò præcipuè quātùm ad claritatem corpora cœleſtia meliorabuntur: quantitas autem & modus meliorationis illi ſoli cognita eſt qui erit meliorationis actor.

¶ Ad primū ergo dicendum, q̄ ignis purgans non cauſabit innouationis formam, ſed diſponet tantùm ad eam purgando à fœditate peccati, & ab impuritate commixtionis quæ in corporibus cœleſtibus non inuenit: & ideò quamuis corpora cœleſtia per ignem nō ſint purganda, ſunt tamen diuinitùs innouanda.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd motus non importat aliquam perfectionē in eo quòd mouetur ſecundum quòd in ſe conſideratur cùm ſit actus imperfecti, quamuis poſsit pertinere ad perfectionem corporis lucentis, inquantùm eſt cauſa alicuius: ſed lux pertinet ad perfectionem corporis lucentis, etiam in ſubſtantia ſua conſiderati: & ideò poſtquàm corpus cœleſte deſinet eſſe cauſa generationis, remanebit claritas eius, & non remanebit motus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ſuper illud Iſai. 30. Erit lux Lunæ ſicut lux Solis. Dicit Gloſſ. Omnia propter hominem facta, ſunt in eius lapſu peiorata, & Sol & Luna ſuo lumine minorata, quæ quidem minoratio à quibuſdam intelligitur ſecundum realem minorationem luminis. Nec obſtat quòd corpora cœleſtia ſecundum naturam ſunt inuariabilia, quia illa variatio facta eſt à diuina virtute. Alij verò probabiliùs intelligunt minorationem illam eſſe dicentes non ſecūdum realem luminis defectum, ſed quod ad vſum hominis, qui non tantùm beneficium ex lumine corporum cœleſtium poſt peccatum conſequutus eſt quantùm antè fuiſſet, per quem etiam modum dicitur Geneſ. 3. Maledicta terra in opere tuo, ſpinas & tribulos germinabit tibi: quæ tamen antè ſpinas & tribulos germinaſcet, ſed nō in hominis pœnam. Nec tamen ſequitur ſi lux cœleſtiū corporum per eſſentiā minorata non eſt homine peccante, quòd realiter non ſit agenda in eius glorificatione: quia peccatum hominis non immutauit ſtatum vniuerſi, cùm etiam homo priùs & pòſt animalem vitam habuerit quæ motu & generatione corporalis creaturæ indiget: ſed glorificatio hominis ſtatum totius corporalis creaturæ immutabit, vt dictum eſt: & ideò non eſt ſimile.

¶ Ad quartum dicendum, quòd minoratio illa vt probabiliùs eſtimatur, non fuit ſecundum ſubſtantiam, ſed ſecundum effectum. Vnde non ſequitur quòd Luna exiſtens ſuper terram diem feciſſet, ſed quòd tantum commodum ex lumine Lunæ homo habuiſſet, ſicut nunc habet ex lumine Solis: ſed poſt reſurrectionem quando lux Lunæ augebitur ſecundum rei veritatem non erit alicubi nox ſuper terram, ſed ſolùm in centro terræ vbi erit Infernus: quia tunc, vt dicitur, Luna lucebit quantùm lucet nunc Sol: Sol autem in ſeptuplum quàm nunc: corpora autem beatorum ſepties magis Sole, quamuis hoc non ſit aliqua authoritate vel ratione probatum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd aliquid plus cedere in vſum hominis eſt dupliciter. Vno modo propter neceſsitatem, & ſic nulla creatura cedet in vſum hominis, quia ex Deo plenam ſufficientiam habebit, & hoc ſignificatur Apoc. 21. authoritate inducta quæ dicit quòd ciuitas illa non indiget Sole vel Luna. Alius vſus eſt ad maiorem perfectionem, & ſic homo aliis creaturis

vtetur

vtetur non quaſi neceſſariis ad perueniendum in finem, ſicut nunc eis vtitur.

¶ Ad ſextum dicendum, q̃ ratio illa eſt Rabi Moyſi, qui omninò improbare nititur mundũ propter hominem eſſe factum. Vnde & hoc quod in ve. Te. de innouatione mundi legitur, ſicut patet in authoritatibus Iſaiæ inductis, dicit eſſe metaphoricè dictum, vt ſicut alicubi dicitur obtenebrari Sol quando in magnam triſtitiam incidit, vt neſciat quid faciat, qui eſt modus loquendi in ſcriptura: ita etiam eſt econuerſò. Dicitur enim Sol malis lucêre & totus mundus innouari, q̃n ex ſtatu triſtitiæ in maximã exultationem conuertitur. Sed hoc diſſonat ab authoritatibus & opinionibus ſanctorũ. Vnde rationi illi inductæ hoc modo reſpondendum eſt: quòd quamuis corpora cœleſtia maximè excedant corpus humanum, tamen multo plus excedit anima rationalis corpora cœleſtia quã ipſa excedant corpus humanum. Vnde non eſt inconueniens ea propter hominem eſſe facta, non ſicut ad principalem finem, quia principalis finis omnium eſt Deus.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum elementa innouabuntur per receptionem alicuius claritatis.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ elementa non innouabuntur per receptionẽ alicuius claritatis. Sicut enim lux eſt qualitas corporis cœleſtis propria, ita calidum, & frigidum, & humidum, & ſiccum ſunt qualitates elementorum: ergo ſicut cœlum innouatur per augmentum claritatis, ita debent innouari elementa per augmentũ qualitatum actiuarum & paſsiuarum. ¶ Præterea, rarum & denſum ſunt qualitates elementorum quas elementa in illa innouatione non amittent: ſed raritas & denſitas elementorum reſiſtere videntur claritati, cùm corpus clarum oporteat eſſe condenſatum: vnde raritas aëris non videtur quòd poſsit claritatem pati: & ſimiliter nec denſitas terræ quæ peruietatem tollit: ergo non poteſt eſſe q̃ elementa innouẽtur per alicuius claritatis additionem. ¶ Præterea, conſtat q̃ dãnati erunt in terra: ſed ipſi erunt in tenebris nõ ſolùm interioribus, ſed etiã exterioribus: ergo terra nõ dotabitur claritate, & eâdem ratione nec alia elementa. ¶ Præterea, multiplicatio claritatis in elemẽtis multiplicat calorem. Si igitur in illa innouatione erit maior claritas elementorũ quàm nunc ſit, erit etiam per conſequẽs maior caliditas, & ſic videtur q̃ trãſmutabuntur à ſuis naturalibus qualitatibus quæ inſunt eis ſecundum certam menſuram, quod eſt abſurdum.

¶ Præterea, bonum vniuerſi quod conſiſtit in ordine & harmonia dignius eſt quàm aliquod bonũ alicuius naturæ ſingularis: ſed ſi vna creatura efficiatur melior, tollitur bonum vniuerſi, quia non remanebit eadem harmonia: ergo ſi corpora elementaria, quæ ſecundum gradum ſuæ naturæ quem tenent in vniuerſo, claritatis debent eſſe expertia claritatẽ accipiant, magis ex hoc deperibit perfectio vniuerſi q̃ accreſcet.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur Apoca. 21. Vidi cœlum nouum & terram nouam: ſed cœlum innouabitur per maiorem claritatem: ergo & terra, & ſimiliter alia elementa. ¶ Præterea, corpora inferiora fuerũt in vſum hominis, ſicut & ſuperiora: ſed creatura corporalis remunerabitur per miniſteriũ quod homini exhibuit, vt videt dicere Glo. Ro. 8. ergo etiam elementa clarificabuntur ſicut corpora cœleſtia. ¶ Præterea, corpus hominis eſt ex elementis compoſitum: ergo partes elementorũ quæ ſunt in corpore hominis glorificato homine glorificabuntur per receptionem claritatis: ſed eandem conuenit eſſe diſpoſitionẽ totius & partis: ergo & ipſa elementa conuenit claritate dotari.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ ſicut eſt ordo cœleſtium ſpirituũ ad terrenos ſpiritus. ſ. humanos, ita etiam eſt ordo cœleſtium corporum ad corpora terreſtria: cùm autẽ creatura corporalis ſit facta propter ſpiritualẽ, & per eam regat, oportet ſimiliter diſponi corporalia ſicut & ſpiritualia diſponuntur. In illa autẽ vltima rerum conſummatione ſpiritus inferiores accipient proprietates ſuperiorum ſpirituum, quia homines erunt ſicut angeli in in cœlis, ſicut dicit Matth. 22. & hoc erit inquantũ ad maximã perfectionẽ peruenient, ſecũdum q̃ humanus ſpiritus cum angelico conuenit. Vnde etiam ſimiliter cùm corpora inferiora cum cœleſtibus non communicẽt niſi in natura lucis & diaphani: vt dicitur in. 2. de Anima: oportet corpora inferiora maximè perfici ſecundum claritatem. Vnde omnia elementa claritate quadam veſtientur, non tamen æqualiter, ſed ſecundũ ſuum modum. Dicitur enim q̃ terra erit in ſuperficie peruia ſicut vitrum, aqua ſicut cryſtallus, aër vt cœlũ, ignis vt luminaria cœli.

¶ Ad primũ ergo dicendum, q̃ innouatio mundi ordinatur ad hoc q̃ homo etiam ſenſu in corporibus quodãmodò per manifeſta indicia diuinitatem videat. Inter ſenſus autẽ noſtros ſpiritualior eſt viſus & ſubtilior: & ideò quantùm ad qualitates viſiuas, quarũ principiũ eſt lux, oportet omnia corpora inferiora meliorari, qualitates autem elementares pertinent ad tactum, qui eſt maximè materialis, & earũ exceſſus contrarietatis magis eſt contriſtatiuus quàm delectatiuus: exceſſus autẽ lucis erit delectabilis, cũ contrarietatem non habeat, niſi propter organi

debilitatem

debilitatem quæ tunc non erit.

¶ Ad ſecundū dicendum, q̄ aër non erit clarus ſicut radios proiiciens, ſed ſicut diaphanum illuminatum. Terra verò quāuis ex natura ſui opacitatem habeat propter defectum lucis: tamē ex diuina virtute in ſuperficie gloria claritatis veſtiet̄ ſine p̄iudicio denſitatis ipſius.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in loco Inferni non erit terra glorificata per claritatem, ſed loco huius gloriæ habebit pars illa terræ ſpiritus rationales hominum & dæmonum, qui quamuis ratione culpæ ſint infimi: tamen ex dignitate naturæ ſunt qualibet qualitate corporali ſuperiores. Vel dicendum, quòd etiam ſi ſit tota terra glorificata, nihilominus reprobi in tenebris exterioribus erunt: quia etiam ignis Inferni, qui quantùm ad aliquid eis lucebit, quantū ad aliud eis lucere non poterit.

¶ Ad quartum dicendum, q̄ claritas illa erit in iſtis corporibus in quibus caliditatem non cauſat: quia corpora iſta tunc inalterabilia erunt, ſicut modò ſunt cœleſtia.

¶ Ad quintum dicendum, quòd non tolletur propter meliorationem elementorū ordo vniuerſi: quia etiam omnes alię partes meliorabuntur, & ſic remanebit eadem harmonia.

ARTICVLVS. V.

Vtrum plantæ & animalia remaneant in illa innouatione.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̄ plantæ & animalia remaneant in illa innouatione. Elementis enim non debet aliquid ſubtrahi quod ad eorū ornatum pertinet: ſed animalibus & plantis elementa ornari dicuntur: ergo non auferentur in illa innouatione. ¶ Præterea, ſicut elementa homini ſeruierunt, ita etiam animalia & plantæ & corpora mineralia: ſed elementa propter prædictum miniſteriū glorificabūtur: ergo ſimiliter animalia & plantæ & corpora mineralia. ¶ Præterea, vniuerſum remanebit imperfectum, ſi aliquid quod eſt de perfectione eius auferat̄: ſed ſpecies animalium & plantarum & corporum mineralium ſunt de perfectione vniuerſi: cùm ergo nō debeat dici quòd mundus in ſua innouatione imperfectus remaneat, videtur quòd oporteat dicere plantas & alia animalia remanere. ¶ Præterea, animalia & plantæ habent nobiliorem formam quàm ipſa elementa: ſed mundus in illa innouatione in melius immutabitur: ergo magis debent remanere animalia & plātæ quā elementa, cùm ſint nobiliora. ¶ Præterea, inconueniens eſt dicere quòd naturalis appetitus fruſtretur: ſed ſecundum naturalem appetitum animalia & plantæ appetunt eſſe perpetua, & ſi non ſecundum indiuiduum ſaltem ſecūdum ſpeciem, & ad hoc ordinatur eorum generatio continua, vt in. 2. de Generatione dicitur: ergo inconueniens eſt dicere quòd iſtæ ſpecies aliquando deficiant.

¶ Sed contrà, ſi plantæ & animalia remanebūt, aut omnia, aut quædā. Si omnia, oportebit etiam bruta quæ fuerunt mortua reſurgere, ſicut & homines, quod dici non poteſt: quia cùm forma eorum in nihilum cedat non poteſt eadem numero reſumi. Si autem non omnia ſed quędam, cùm non ſint maior ratio de vno quàm de alio, quòd in perpetuum maneat, videtur quòd nullum eorum in perpetuū remanebit: ſed quic quid remanebit poſt mundi innouationem in perpetuum erit generatione & corruptione ceſſante: ergo plātæ & animalia penitus poſt mundi innouationem non erunt. ¶ Præterea, ſecundum Philoſophum in. 2. de Generatione, animalibus & plantis & huiuſmodi corruptibilibus ſpeciei perpetuitas non conſeruatur, niſi ex continuatione motus cœleſtis: ſed tunc ille ceſſabit: ergo non poterit perpetuitas in illis ſpeciebus conſeruari. ¶ Præterea, ceſſante fine ceſſare debet id quod eſt ad finē, ſed animalia & plantæ facta ſunt ad animalē vitam hominis ſuſtentandam: vnde dicitur Gene. 9. Sicut olera virentia dedi vobis omnem carnem: ſed poſt illam innouationem animalis vita in homine non erit: ergo nec plantę nec animalia remanere debent.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd cùm innouatio mundi propter hominem fiat, oportet q̄ innouationi hominis conformetur. Homo autē innouatus de ſtatu corruptionis in incorruptionem tranſibit, & perpetuæ quietis. 1. Co rin. 15. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem: & ideò mundus hoc modo innouabitur abiecta omni corruptione, vt perpetuò maneat in quiete. Vnde ad illam innouationem nihil ordinari poterit, niſi quod habet ordinem ad incorruptionem: huiuſmodi autem ſunt corpora cœleſtia, elementa, & homines. Corpora autem cœleſtia ſecundum ſui naturam incorruptibilia ſunt, & ſecundum totum & ſecundū partes: elementa verò ſunt corruptibilia ſecundum partes, ſed incorruptibilia ſecundū totum: homines verò corrumpuntur & ſecundum totum & ſecundum partes: ſed hoc ex parte materiæ, non ex parte formæ. ſ. animæ rationalis, quæ poſt corruptionem hominis remanet incorrupta. Animalia verò & plantę & mineralia, & omnia corpora mixta corrūpunt̄ & ſecundū totum & ſecundū partē, ſed hoc ex parte materię quæ fomā amittit, & ex parte formæ, quæ actu non manet, & ſic nullo modo habēt ordinē ad incorruptionem: vnde in illa innouatione non manebunt, ſed ſola ea quæ dicta ſunt.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ huiuſmodi corpora dicuntur eſſe ad ornatum elementorum, inquantũ virtutes actiuę & paſsiuę quæ ſunt in elemẽtis ad ſpeciales actiones cõtrahunt: & ideò ſunt ad ornatũ elementorũ in ſtatu actionis & paſsionis: ſed hic ſtatus in elementis remanere non poteſt: vnde nec animalia nec plãtas remanere oportet.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ nec animalia nec plantæ nec alia corpora in miniſtrando homini aliquid meruerunt, cùm libertate arbitrij careant: ſed pro tanto dicuntur quædam corpora remunerari, quia homo hoc meruit, vt illa innouarẽtur quæ ad innouationem ordinẽ habent: plantæ autẽ & animalia non habẽt ordinẽ ad innouationẽ incorruptionis. Vnde ex hoc homo nõ meruit vt innouarẽt: qa nullus põt alteri mereri niſi id cuius eſt capax, nec etiã ipſe ſibiipſi. Vnde etiã dato q̃ animalia bruta mererẽtur in miniſterio hominis, non tñ eſſet innouanda.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ ſicut perfectio hominis multipliciter aſsignatur: eſt enim perfectio naturæ conditæ, & naturæ glorificatæ: ita etiam perfectio vniuerſi eſt duplex. Vna ſecundum ſtatum huiuſmodi immutabilitatis, altera ſcd'm ſtatũ nouitatis. Plantæ autẽ & aĩalia ſunt de pfectione eius ſcd'm ſtatũ iſtũ: nõ autẽ ſcd'm ſtatũ nouitatis, cùm ordinẽ ad eam nõ habeãt.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ quãuis animalia & plãtæ quantũ ad quædã alia ſint nobiliora quàm ipſa elemẽta, tñ quantũ ad ordinẽ incorruptiõis elemẽta ſunt nobiliora, vt ex dictis patet.

¶ Ad quintum dicendũ, quòd naturalis appetitus ad perpetuitatẽ in animalibus & plantis eſt accipiendus ſecundum ordinem ad motum cœli, vt tantum. ſ. in eſſe permaneãt, quantum motus cœli durabit. Non enim eſt appetitus in effectu vt permaneant vltra cauſam ſuam: & ideò ſi ceſſante primi mobilis motu plantę & animalia non remanent ſecũdum ſpeciem, non ſequitur appetitum naturalem fruſtrari.

QVÆSTIO. XCII.

De viſione diuinæ eſſentiæ per comparationem ad beatos.

CONſequenter conſiderandũ eſt de his quæ ſpectant ad beatos poſt iudicium generale. Et primò, de viſione eorum reſpectu diuinæ eſſentiæ, in qua eorum beatitudo principaliter conſiſtit. Secũdò, de eorum beatitudine & eorum manſionibus. Tertiò, de modo quo ſe erga damnatos habebunt. Quartò, de dotibus ipſorum quæ in beatitudine eorum continentur. Quintò, de aureolis quibus eorũ beatitudo perficitur & decoratur. Circa primũ quæruntur tria. Primò, Vtrum ſancti videbunt Deum per eſſentiam. Secundò, Vtrum videbunt eum oculo corporali. Tertiò, Vtrum videndo eum videant omnia quæ Deus videt.

ARTICVLVS. I.

Vtrum intellectus humanus poſsit peruenire ad videndum Deum per eſſentiam,

Thom. 4. Diſ. 49. q. 2. ar. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic procedit. Videt̃ q̃ intellectus humanus non poſsit puenire ad videndũ Deũ per eſſẽtiam. Quia Io. 1. Deum nemo vidit vnquã. & exponit Chryſ. q̃ nec ipſæ cœleſtes eſsẽtiæ, ipſa dico Cherubim & Seraphim, ipſum vt eſt nunquã videre potuerũt: ſed hominibus non promittit̃ niſi æqualitas angelorũ. Mat. 22. Erunt ſicut angeli Dei ĩ cœlo: ergo nec ſancti in patria Deum per eſſentiã videbunt. ¶ Præterea, Dio. ſic argumentat̃. 1. c. de Dino. Cognitio non eſt niſi exiſtentiũ: omne autẽ exiſtens finitũ eſt, cũ ſit in aliquo genere determinatum, & ſic Deus cùm infinitus ſit eſt ſuper omnia exiſtẽtia: ergo eius non eſt cognitio, ſed eſt ſuper omnia exiſtentia, & omnem cognitionem. ¶ Præterea, Diony. in. 1. de Myſtica Theolo. oſtendit quòd perfectiſsimus modus quo intellectus noſter Deo cõiungi poteſt, eſt inquantùm cõiungitur ei ignoto: ſed illud quod eſt viſum per eſſentiã non eſt ignotũ: ergo impoſsibile eſt q̃ intellectus per eſſentiã Deum videat. ¶ Præterea, Dio. in epſa ad Çaiũ Monachũ dicit, q̃ ſuppoſitæ Dei tenebræ ęs abũdantiã lucis appellat, cooperiunt̃ omnilumini, & abſcõdunt̃ omni cognitioni. Et ſi aliqs vidẽs Deum intellexit qd' vidit, nõ ipſum videt̃, ſed aliqd eorũ quę ſunt eius: ergo nullus intellect⁹ creatus poterit Deum per eſſentiam videre. ¶ Præterea, ſicut Dio. dicit in epiſtola ad Hierotheum: Non viſibilis quidem eſt Deus exiſtens propter excedentẽ claritatẽ: ſed claritas eius ſicut excedit intellectum hominum in via, ita excedit intellectum hominis ĩ patria: ergo ſicut inuiſibilis eſt in via, ſic erit in patria. ¶ Præterea, cùm intelligibile ſit pfectio intellectus, oportet eſſe proportionem inter intelligibile & intellectum, viſibile & viſum: ſed non eſt accipere proportionẽ aliquam inter intellectum noſtrum & eſſentiã diuinam, cùm in infinitum diſtent: ergo intellectus noſter non põt pertingere ad eſſentiã diuinam videndam. ¶ Præterea, plus diſtat Deus ab

intellectu

intellectu noſtro quàm intelligibile creatum à ſenſu: ſed ſenſus nullo modo poteſt pertingere ad creaturam ſpiritualem vidēdam: ergo nec intellectus noſter poterit pertingere ad vidēdam diuinam eſſentiam. ¶ Præterea, quandocunq; intellectus intelligit aliquid in actu, oportet q̄ informetur per ſimilitudinē intellecti, quæ eſt principium intellectualis operationis in tale obiectum determinatæ, ſicut calor eſt principium calefactionis: ſi ergo intellectus noſter Deum intelligat, oportet quòd fiat per aliquam ſimilitudinem informātem ipſum intellectum. Hoc autem non poteſt eſſe ipſa diuina eſſentia, quia formæ & formati oportet eſſe vnum: diuina autem eſſentia ab intellectu noſtro differt ſecundum eſſentiam & eſſe: ergo oportet quòd forma qua informatur intellectus noſter in intelligendo Deum ſit aliqua ſimilitudo impreſſa à Deo in intellectū noſtrū: & ſimilitudo illa cùm ſit quid creatū non poteſt ducere in Dei cognitionem niſi ſicut effectus in cauſam: ergo impoſſibile eſt vt intellectus noſter Deum videat niſi per effectum ipſius: ſed viſio Dei quæ eſt per effectus, non eſt viſio Dei per eſſentiam: ergo intellectus noſter non poterit Deum per eſſentiā videre. ¶ Præterea, diuina eſſentia magis diſtat ab intellectu noſtro quàm quicunque angelus vel intelligentia: ſed ſicut dicit Auic. in ſua Meta. intelligentiam eſſe in noſtro intellectu non eſt eſſentiam intelligentem eſſe in intellectu noſtro, quia ſic ſcientia quam de intelligentia habemus eſſet ſubſtantia & non accidens: ſed hoc eſt impreſsionem intelligētiæ eſſe in noſtro intellectu: ergo & Deus non eſt in intellectu noſtro: ſed illa impreſsio non poteſt ducere in cognitionem diuinæ eſſentiæ, quia cùm in infinitum diſtet à diuina eſſentia, degenerat in aliam ſpeciem multo ampliùs quàm ſi ſpecies albi degeneraret in ſpeciem nigri: ergo ſicut ille in cuius viſu ſpecies albi degenerat in ſpeciem nigri, propter indiſpoſitionem organi non dicitur videre album: ita nec intellectus noſter, qui ſolùm per huiuſmodi impreſsionem Deum intelligit, eum per eſſentiam poterit videre. ¶ Præterea, in rebus ſeparatis à materia idem eſt intelligens & quod intelligit, vt patet in. 3. de Anima: ſed Deus eſt maximè à materia ſeparatus: cùm ergo intellectus qui eſt creatus non poſsit ad hoc pertingere, vt fiat eſſentia increata, non poterit eſſe quòd intellectus noſter Deum per eſſentiam videat. ¶ Præterea, oīe illud quod videtur per eſſentiam de eo ſcitur quid eſt: ſed de Deo intellectus noſter non poteſt ſcire quid eſt, ſed ſolū quid non eſt, ſicut Dio. dicit & Dama. ergo intellectus noſter Deum per eſſentiam videre nō poteſt. ¶ Pręterea, omne infinitum inquantùm infinitum eſt, ignotum eſt: ſed Deus eſt modis omnibus infinitus: ergo eſt omninò ignotus: ergo per eſſentiā ab intellectu creato videri non poterit. ¶ Præterea, Aug. dicit in libr. de Videndo Deo: Deus eſt natura inuiſibilis: ſed ea quæ inſunt Deo per naturam non poſſunt aliter ſe habere: ergo non poteſt eſſe q̄ per eſſentiam videatur. ¶ Præterea, omne quod eſt alio modo, & alio modo videtur, non videtur ſecundum id quod eſt: ſed Deus alio modo eſt, & alio modo videtur à ſanctis in patria: eſt enim per modum ſuū: ſed videt̄ à ſanctis per modū eorū: ergo nō videtur à ſanctis ſecundū illud quod eſt, & ſic non videbit̄ per eſſentiā. ¶ Præterea, Illud quod per mediū videt̄, non videt̄ per eſſentiā: ſed De⁹ in patria videbit̄ per mediū, qd' eſt lumē glorię, vt patet in Pſal. In lumine tuo videbim⁹ lumen. ergo nō videbit̄ per eſſentiā. ¶ Præterea, Deus in patria videbit̄ facie ad faciē, vt dicit̄. 1. Cor. 13. ſed hominē quem facie ad faciem videmus, videmus per ſimilitudinē: ergo Deus in patria videbitur per ſimilitudinem, & non per eſſentiam. ¶ Sed contrà eſt quod dicit̄. 1. Cor. 13. Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem: ſed id quod videtur facie ad faciē videtur per eſſentiā: ergo Deus per eſſentiam videbitur à ſanctis in patria. ¶ Præterea, Io. 3. Cùm apparuerit ſimiles ei erimus & videbimus eum ſicuti eſt: ergo videbimus eum per eſſentiam. ¶ Præterea. 1. Cor. 15. ſuper illud, Cùm tradiderit regnum Deo & patri: dicit Gloſ. vbi. ſ. in patria eſſentia patris & filij & Spiritus Sancti videbitur, quod ſolū mundis cordibus dabitur quę eſt ſumma beatitudo: beati ergo Deum per eſſentiam videbunt. ¶ Præterea, Io. 14. dicitur, Si quis diligit me, diligetur à patre, & ego diligam eum, & manifeſtabo meipſum ei: ſed illud qd' manifeſtatur per eſſentiam videtur: ergo Deus à ſanctis in patria eſſentialiter videbitur. ¶ Præterea, Exo. 33. ſuper illud, Non videbit me homo & viuet: Grego. improbat opinionem illorum qui dicebant, quòd in illa regione beatitudinis Deus in claritate ſua conſpici poteſt, ſed in natura videri non poteſt, quia aliud non eſt eius claritas & eius natura: ſed natura eius eſt eſſentia eius: ergo videbit̄ per eſſentiā ſuam. ¶ Præterea, ſanctorum deſiderium non poteſt omninò fruſtrari: ſed ſanctorum deſiderium commune eſt vt Deum per eſſentiam videant, vt patet Exo. 33. Oſtende mihi gloriam tuam. & in Pſal. Oſtende faciem tuam & ſalui erimus. & Ioā. 14. Oſtende nobis patrē & ſufficit nobis: ergo ſancti per eſſentiam Deum videbunt.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd ſicut ſecundum fidem ponimus finem vltimum humanæ vitæ eſſe viſionem Dei, ita Philoſophi poſuerunt vltimam hominis fœlicitatem eſſe intelligere ſubſtantias à materia ſeparatas ſcd'm eſſe: & ideò

circa hanc q̃ſtionẽ eadẽ difficultas & diuerſitas inuenitur apud Ph'os & apud Theologos. Quidam enim Philoſophi poſuerunt quòd intellectus noſter poſsibilis nunquam poteſt ad hoc peruenire, vt intelligat ſubſtãtias ſeparatas, ſicut Alpharabius in fine ſuæ Ethicæ, quamuis contrarium dixerit in lib. de intellectu, vt Commentator refert in. 3. de Anima. Et ſimiliter quidam Theol. poſuerunt quòd intellectus humanus nunquàm poteſt ad hoc peruenire, vt Deum per eſſentiam videat, & vtroſq; ad hoc mouet diſtantia inter intellectum noſtrum & eſſentiam diuinam, & alias ſubſtantias ſeparatas. Cùm enim intellectus in actu ſit quodammodò vnum cum intelligibili in actu, videtur difficile quòd intellectus creatus aliquo modo fiat eſsentia increata. Vnde Chryſoſt. dicit, Quo modò creabile videt increabile? Et maior difficultas eſt illis adhuc qui ponunt intellectũ poſſibilem eſse generabilem & corruptibilẽ, vtpote virtute à corpore dependentẽ, non ſolùm reſpectu viſiõis diuinæ, ſed reſpectu viſionis quarũcunq; ſubſtantiarum ſeparatarum. Sed hoc ipſum ſtare omnino non poteſt. Primò, quia repugnat authoritati ſacræ ſcripturæ Canonicę, vt Auguſt. dicit in libr. de Videndo Deum. Secundò, quia cùm intelligere ſit maximè propria operatio hominis, oportet quòd ſecundũ eam aſsignetur ſibi ſua beatitudo, cùm hæc operatio in ipſo perfecta fuerit. Cùm autem perfectio intelligẽtis inquantũ huiuſmodi ſit ipſum intelligibile, ſi in perfectiſsima operatione intellectus homo non perueniat ad videndum eſsentiam diuinam, ſed aliquid aliud, oportebit dicere quòd aliquid aliud ſit beatificans ipſum hominem quàm Deus: & cùm vltima perfectio cuiuſlibet ſit in coniunctione ad ſuum principium, ſequitur quòd aliquid aliud ſit principium effectiuum hominis quàm Deus, quod eſt abſurdum. Et ſimiliter eſt abſurdum apud Philoſophos qui ponunt animas noſtras à ſubſtantiis ſeparatis emanare, vt in fine eas poſsimus intelligere. Vnde oportet ponere ſecundum nos, quòd intellectus noſter quandoque perueniat ad videndam eſſentiam diuinam, & ſecundum Philoſophos quòd perueniat ad videndam eſſentiam ſubſtãtiarum ſeparatarum: quomodò autem hoc poſsit accidere reſtat inueſtigandũ. Quidam enim poſuerũt, vt Alpharabius & Auempeche, quòd ex hoc ipſo quòd intellectus noſter intelligit quæcunq; intelligibilia, pertingit ad videndam eſſentiam ſubſtantiæ ſeparatæ, & ad hoc oſtendendũ procedit duobus modis. Quorum primus eſt, quòd ſicut natura ſpeciei non diuerſificatur in diuerſis indiuiduis, niſi ſecundum quòd coniungitur principiis indiuiduantibus, ita forma intellecta hominis non diuerſificatur apud me & te, niſi ſecundũ quòd coniungitur diuerſis formis imaginabilibus: & ideò quando intellectus ſeparat formam intellectam à formis imaginabilibus remanet q̃d ditas intellecta, quæ eſt vna & eadẽ apud diuerſos intelligentes, & huiuſmodi eſt q̃ddita ſubſtantiæ ſeparatæ. Et ideò q̃n intellectus noſter ad ſummã abſtractionẽ quidditatis cuiuſcunq; peruenit, intelligit per hoc quidditatẽ ſubſtãtię ſeparatæ, quæ eſt ei ſimilis. Secũdus modus eſt, quia intellectus noſter natus eſt abſtrahere q̃d ditatem ab omnibus intelligibilibus habẽtibus quidditatẽ. Si ergo quidditas quam abſtrahit ab hoc ſingulari habẽte quidditatem, ſit quidditas non habens quidditatẽ, intelligendo eam intelligit quidditatẽ ſubſtãtię ſeparatæ, quę eſt talis diſpoſitionis, eò q̃ ſubſtãtiæ ſeparatæ ſunt quidditates ſubſiſtentes quæ nõ habẽt quidditates: quidditas em̃ ſimpliciſeſt ipſum ſimplex, vt Aui. dicit. Si autẽ quidditas abſtracta ab hoc particulari ſenſibili ſit quidditas habẽs quiddi tatem: ergo quidditatem illam intellect⁹ natus eſt abſtrahere, & ita cùm non ſit abire in infinitum, erit deuenire ad quidditatem non habentem quidditatem per quam intelligitur quiddi tas ſeparata. Sed iſte modus nõ videtur eſſe ſufficiens. Primò, quia quidditas ſubſtantiæ materialis quam intellectus abſtrahit, non eſt eiuſdem rationis cum quidditatibus ſubſtantiarũ ſeparatarum: & ita per hoc q̃ intellectus noſter abſtrahit quidditates rerum materialium & cognoſcit eas, non ſequitur q̃ cognoſcat quidditatem ſeparatæ ſubſtantiæ, & præcipuè diuinã eſſentiam, quæ maximè eſt alterius rationis ab omni quidditate creata. Secundò, quia dato q̃ eſſet vnius rationis: tamẽ cognita quidditate rei compoſitæ non cognoſceret quidditas ſubſtantiæ ſeparatæ niſi ſecundum genus remotiſsimũ quod eſt ſubſtantia. Hæc autem cognitio eſt imperfecta niſi deueniatur ad propria rei. Qui enim cognoſcit hominem ſolùm inquantùm eſt animal, non cognoſcit eum niſi ſecundum quid, & in potentia, & multo minùs cognoſcit eum ſi non cognoſcat niſi ſubſtantiæ naturam in ipſo. Vnde ſic cognoſcere Deum vel alias ſubſtantias ſeparatas non eſt videre eſſentiam diuinam, vel quidditatem ſubſtantiæ ſeparatæ: ſed eſt cognoſcere per effectum & quaſi in ſpeculo. ¶ Et ideò alius modus intelligẽdi ſubſtantias ſeparatas ponitur ab Aui. in ſua Metaphy. ſcilicet, q̃ ſubſtantiæ ſeparatæ intelliguntur à nobis per intẽtiones ſuarum quidditatum, quę ſunt quædam earum ſimilitudines non abſtractæ ab eis, quia ipſæmet ſunt immateriales, ſed impreſſæ ab eis in animab⁹ noſtris. Sed hic modus etiam non videtur nobis ſufficere ad viſionem diuinam quam quærimus. Conſtat enim

quòd

quòd omne quod recipit in aliquo eſt per modum recipientis in eo: & ideò ſimilitudo diuinæ eſſentiæ impreſſa ab intellectu noſtro, erit per modum noſtri intellectus: modus autem intellectus noſtri deficiens eſt à perfecta receptione diuinę ſimilitudinis: defect⁹ aũt diuinę ſimilitudinis põt tot modis accidere quot modis diſsimilitudo inuenitur. Vno enim modo eſt deficiens ſimilitudo quando participatur forma ſecundum eandem rationem ſpeciei, ſed non ſecundum eundẽ perfectionis modum, ſicut eſt ſimilitudo deficiens eius qui parũ habet de albedine ad illum qui multum habet. Alio modo adhuc magis deficiens quando non peruenitur ad eandem rationem ſpeciei, ſed tantùm ad eandem rationẽ generis: ſicut ſimilitudo inter illum qui habet colorem citrinum & illum qui habet colorẽ album. Alio modo adhuc eſt magis deficiens quando ad rationẽ eius generis non pertingit, ſed ſolùm ſecundum analogiam ſiue proportionẽ: ſicut eſt ſimilitudo albedinis ad hominem in eo q̃ vtrunq; eſt ens: & hoc modo eſt deficiẽs omnis ſimilitudo quæ eſt in creatura recepta reſpectu diuinæ eſſentiæ. Ad hoc autẽ q̃ viſus cognoſcat albedinẽ, oportet q̃ recipiatur in eo ſimilitudo albedinis ſecundũ rationem ſuæ ſpeciei, quãuis non ſecundũ eundem modum eſſendi: quia habet alterius modi eſſe forma in ſenſu & in re extra animã. Si enim fieret in oculo forma citrini, non diceret oculus videre albedinem. Et ſimiliter ad hoc q̃ intellect⁹ intelligat aliquã quidditatem, oportet q̃ fiat in eo ſimilitudo eiuſdẽ rationis ſecundũ ſpeciem, quãuis fortè non ſit idem modus eſſendi vtrobiq;: non enim forma exiſtens in intellectu vel ſenſu eſt principiũ cognitiõis ſecundũ modum eſſendi quẽ habet vtrobiq;, ſed ſecũdũ rationẽ in qua cõmunicat cũ re exteriori. Et ita patet q̃ per nullam ſimilitudinem receptã in intellectu creato poteſt Deus intelligi, ita q̃ eſſentia eius videatur immediatè. Vnde etiã quidã ponentes diuinam eſſentiã per hunc modum videri dixerunt q̃ ipſa eſſentia non videbitur, ſed quidam fulgor quaſi radius ipſius. Vnde neciſte modus ſufficit ad viſionem diuinam quam quærimus.

¶ Et ideò accipiẽdus eſt alius modus, quẽ. ſ. quidã Ph'i poſuerũt. ſ. Alex. & Auerro. in. 3. de Aĩa. Cũ emim in qualibet cognitione ſit neceſſaria aliqua forma qua res cognoſcat aut videatur, forma iſta qua intellectus perficitur ad videndas ſubſtantias ſeparatas, non eſt quidditas quam intellectus abſtrahit à rebus compoſitis, vt dicebat prima opinio, neque alia impreſsio relicta à ſubſtantia ſeparata in intellectu noſtro, vt dicebat ſecunda: ſed eſt ipſa ſubſtãtia ſeparata quæ coniungitur intellectui noſtro, vt forma, vt ipſa ſit quod intelligitur, & quicquid ſit de aliis ſubſtantiis ſeparatis: tamen iſtum modum oportet nos accipere in viſione Dei per eſſentiam, quia quacunq; alia forma informaretur intellectus noſter, non poſſet per eam duci in eſſentiam diuinam: quod quidem non debet intelligi quaſi diuina eſſentia ſit vera forma intellectus noſtri, vel quia ex ea & intellectu noſtro efficiatur vnum ſimplex, ſicut in naturalibus ex forma & materia naturali: ſed quia proportio eſſentiæ diuinæ ad intellectum noſtrum eſt, ſicut proportio ad materiam. Quandocunq; aliqua duo quorum vnum eſt altero perfectius recipiuntur in eodem receptibili, proportio vnius duorum ad alterum. ſ. magis perfecti ad min⁹ perfectum eſt ſicut proportio formæ ad materiam: ſicut lux & color recipiũtur in diaphano, quorum lux ſe habet ad colorẽ ſicut ad materiam: & ita cùm in anima recipiatur vis intellectiua, & ipſa diuina eſſentia inhabitans, licet non per eundem modum, eſſentia diuina ſe habebit ad intellectum ſicut forma ad materiam. Et quòd hoc ſufficiat ad hoc quòd intellectus per diuinam eſſentiam poſsit videre ipſam diuinam eſſentiam, hoc modo poteſt oſtendi: Sicut enim ex forma naturali qua aliquid habet eſſe & materia efficitur vnum ens ſimpliciter, ita ex forma qua intellectus intelligit & ipſo intellectu fit vnum in intelligendo. In rebus autem naturalibus res per ſe ſubſiſtens non poteſt forma eſſe alicuius materiæ, ſi illa res habeat materiam partem ſui: quia non poteſt eſſe, vt materia ſit forma alicuius: ſed ſi illa res per ſe ſubſiſtens ſit forma tantùm, nihil prohibet eam efficiformã alicuius materiæ, & fieri quo eſt ipſius compoſiti: ſicut patet de anima. In intellectu autem oportet accipere ipſum intellectum in potentia quaſi materiam, & ſpeciem intelligibilem quaſi formam, & intellectus in actu intelligens erit quaſi compoſitum ex vtroque. Vnde ſi ſit alia res per ſe ſubſiſtẽs, quę non habeat aliquid intra ſe præter id quod eſt intelligibile in ipſa, talis res poterit eſſe forma qua intelligit intellectus: res autem quælibet eſt intelligibilis ſecundum id quod habet de actu, non ſecundum id quod habet de potentia: vt patet in 9. Metaphy. & huiuſmodi ſignum eſt quòd oportet formam intelligibilem abſtrahere à materia, & ab omnibus proprietatibus materiæ: & ideò cùm diuina eſſentia ſit actus purus poterit eſſe forma qua intellectus intelligit, & hæc erit viſio beatificans: & ideò dicit Magiſter, quòd vnio animæ ad corpus eſt quoddam exemplum beatæ vnionis, qua ipſe homo vnitur Deo.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd authoritas illa poteſt tripliciter exponi, vt patet per Auguſtinum in libr. de Videndo Deum. Vno modo vt excludatur corporalis viſio qua nemo vi-

ſurus eſt Deum in eſſentia ſua. Alio modo vt excludatur etiam intellectualis viſio Dei per eſſentiam ab his qui in iſta mortali carne viuunt. Alio modo vt excludatur viſio compræhenſionis ab intellectu creato, & ſic intelligit Chryſo. Vnde ſubdit: Notitiã huiuſmodi dicit Euangeliſta certiſsimam conſiderationẽ & compræhenſionem tantam quantam habet pater de filio: & hic eſt intellectus Euangeliſtæ. Vnde ſubdit: vnigenitus, qui eſt &c. per compræhenſionem volens probare filium eſſe Deum.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut Deus excedit omnia exiſtentia quæ habent eſſe determinatum per eſſentiam ſuam infinitam, ita cognitio ſua qua cognoſcit eſt ſuper omnem cognitionem: vnde quæ eſt proportio cognitionis noſtræ ad eſſentiam creatam, ea eſt proportio cognitionis diuinæ ad eſſentiam ſuam. Ad cognitionem autem duo cõcurrunt, ſcilicet, cognoſcens, & quo cognoſcitur. Viſio autem illa qua Deum per eſſentiã videmus, eſt eadem cũ viſione qua Deus ſe videt ex parte eius quo videtur: quia ſicut ipſe ſe videt per eſſentiã ſuam, ita & nos videbimus: ſed ex parte cognoſcentis inuenitur diuerſitas quæ eſt inter intellectum diuinum & noſtrum. In cognoſcendo autem id quod cognoſcitur ſequitur formam qua cognoſcimus, quia per formam lapidis videmus lapidem: ſed efficacia in cognoſcendo ſequitur virtutem cognoſcẽtis, ſicut qui habet viſum fortem acutiùs videt: & ideò in illa viſione nos videbimus quod Deus videt. ſ. eſſentiã ſuam, ſed non ita efficaciter.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Dion. loquitur ibi de cognitione qua Deũ in via cognoſcimus per aliam formam creatam, qua intellectus noſter formatur ad Deum videndum: ſed ſicut dicit Auguſti. Deus omnem formam intellectus noſtri ſubterfugit: quia quancunq; formam intellectus noſter cõcipiat, illa forma non pertingit ad rationẽ diuinæ eſſentiæ: & ideò ipſe non poteſt eſſe puius intellectui noſtro, ſed per hoc eum perfectiſsimè cognoſcimus in ſtatu viæ ꝙ ſcimus eſſe eum ſuper oẽe id quod intellectus noſter concipere poteſt, & ſic ei coniungimur quaſi ignoto: ſed in patria idipſum per formã, quæ eſt eſſentia ſua videbimus, & cõiungemur ei quaſi noto.

¶ Ad quartum dicendum, quòd lux eſt Deus, vt dicitur Ioan. 1. Lumen autem eſt impreſsio lucis in aliquo illuminato: & quia eſſentia diuina eſt alterius modi quàm omnis ſimilitudo ipſius impreſsa in intellectu: ideò dicit quòd diuinæ tenebrę cooperiuntur omni lumine: quia ſcilicet eſsẽtia diuina, quam tenebras vocat propter claritatis exceſsum, manet indeterminata propter impreſsionem intellectus noſtri, & per hoc ſequitur quòd abſcondatur omni cognitioni: & ideò quicunq; videntium Deum aliquid mente concipit, hoc non eſt Deus, ſed aliquid diuinorum effectuum.

¶ Ad quintum dicendũ, quòd claritas Dei quã uis excedat omnem formam qua nunc intellectus noſter informat̃, non tamen excedit ipſam eſſentiam diuinam, quæ erit quaſi forma intellectus noſtri in patria: & ideò licet nunc ſit inuiſibilis, tamen tunc erit viſibilis.

¶ Ad ſextum dicendum, quòd quamuis finiti ad infinitũ non poſsit eſſe proportio: quia exceſſus infiniti ſupra finitum non eſt determinatus: poteſt tamen eſſe inter ea proportionalitas quæ eſt ſimilitudo proportionum. Sicut enim finitum æquabitur alicui finito, ita infinito infinitum: ad hoc autẽ quòd aliquis totaliter cognoſcat̃, quandoq; oportet eſſe proportionem inter cognoſcentem & cognitũ: quia oportet virtutem cognoſcentis coæquari cognoſcibilitati rei cognitæ: æqualitas autẽ proportio quædam eſt: ſed quandoque cognoſcibilitas rei excedit virtutem cognoſcentis, ſicut cùm nos cognoſcimus Deum, aut ecõuersò ſicut cùm ipſe cognoſcit creaturas, & tunc non oportet eſſe proportionem inter cognoſcentem & cognitum, ſed proportionalitatem tantùm: vt. ſ. ſicut ſe habet cognoſcens ad cognoſcendũ, ita ſe habet cognoſcibile ad hoc qd' cognoſcat̃: & talis proportionalitas ſufficit ad hoc quòd infinitum cognoſcatur à finito, vel econuersò. Vel dicendum quòd proportio ſecundum propriam nominis inſtitutionem ſignificat habitudinem quantitatis ad quantitatem ſecundum aliquem determinatum exceſſum vel adæquationem: ſed vlteriùs eſt tranſlatum ad ſignificandum omnem habitudinem cuiuſcunque ad aliud, & per hunc modum dicimus quòd materia debet eſse proportionata ad formam, & hoc modo nihil prohibet intellectũ noſtrum, quamuis ſit finitus, dici proportionatum ad videndum eſsentiam diuinã, non tamen ad compræhendendum eam, & hoc propter ſuam immenſitatem.

¶ Ad ſeptimum dicendum, quòd duplex eſt ſimilitudo & diſtantia. Vna ſecundum conuenientiam in natura, & ſic magis diſtat Deus ab intellectu creato quàm intelligibile creatum à ſenſu. Alia ſecundum proportionalitatem, & ſic eſt econuersò: quia ſenſus non eſt proportionatus ad cognoſcendum aliquod immateriale, ſicut intellectus eſt proportionatus ad cognoſcendum quodcunque immateriale: & hęc ſimilitudo requiritur ad cognoſcendum, non autem prima. Quia conſtat quòd intellectus intelligens lapidem non eſt ſimilis ei in naturali eſse: ſicut etiam viſus appræhendit mel rubeum &

rubeum & fel rubeum, quãuis non apprehendat mel dulce. Fellis enim rubedo magis conuenit cum melle, inquãtùm eſt viſibile, quàm dulcedo mellis cum melle.

¶ Ad octauum dicendum, quòd in viſione qua Deus per eſſentiam videbitur, ipſa diuina eſſentia erit quaſi forma intellect⁹ qua intelligit: nec oportet quòd efficiantur vnum ſecundum eſſe ſimpliciter, ſed ſolùm quòd fiant vnum quantùm pertinet ad actum intelligendi.

¶ Ad nonum dicendum, q̃ dictum Auic. quantùm ad hoc nõ ſuſtinemus, quia ei etiã ab aliis Philoſophis in hoc contradicitur: niſi fortè velimus dicere quòd Aui. intelligit de cognitione ſubſtantiarum ſeparatarũ ſecundum q̃ cognoſcuntur per habitus ſcientiarum ſpeculatiuarũ & ſimilitudinibus aliarum rerũ. Vnde hoc introducit ad oſtendendum q̃ ſcientia non eſt in nobis ſubſtantia, ſed accidens: & tamen diuina eſſentia quamuis plus diſtet ſecũdum proprietatem naturæ ſuæ ab intellectu noſtro quã ſubſtantia angeli, tamen plus habet directę intelligibilitatis: quia eſt actus purus cui non admiſcetur aliquid de potentia, quod non contingit in aliis ſubſtantiis ſeparatis. Nec illa cognitio qua Deum per eſſentiam videbimus, ex parte eius quod videbitur erit in genere accidentis, ſed ſolùm quantùm ad actum ipſius intelligentis, qui non erit ipſa ſubſtantia intelligentis vel intellecti.

¶ Ad decimum dicendum, q̃ ſubſtantia ſeparata à materia ſe intelligit, & intelligit alia, & vtro q; modo poteſt verificari authoritas inducta. Cùm enim ipſa ſubſtantia naturæ ſeparatæ eſſentia ſit, per ſeipſam eſt intelligibilis in actu, eò quòd eſt à materia ſeparata: conſtat autẽ quòd quando ſubſtantia ſeparata intelligit ſe, quòd omninò eſt idem intelligens & intellectũ. Non enim intelligit ſe per aliquã intentionẽ abſtractam à ſe, ſicut nos intelligimus res materiales: & hic videtur eſſe intellectus Philoſophi in. 3. de Anima, vt per Commen. ibidem patet. Secundum autem q̃ intelligit res alias, intellectum in actu fit vnum cum intellectu in actu inquantũ forma intellecti fit forma intellectus, inquantũ eſt intellectus in actu, nõ q̃ ſit ipſamet eſſentia intellectus: vt Aui. ꝓbat. 6. de Naturalibus: quia eſſentia intellectus manet vna ſub duabus formis ſecundum quòd intelligit res duas ſucceſſiuè ad modũ quo materia prima manet vna ſub diuerſis formis. Vnde etiam Commen. in. 3. de Anima comparat intellectũ poſsibilem quantũ ad hoc primæ materiæ: & ſic nullo modo ſequitur quòd intellectus noſter videns Deum fiat ipſa eſſentia diuina ſecundũ quòd ipſa comparat ad ipſum quaſi perfectio & forma.

¶ Ad vndecimũ dicendum, quòd authoritates illæ & omnes ſimiles ſunt intelligendæ de cognitione qua cognoſcimus Deum in via ratione priùs poſita.

¶ Ad duodecimum dicendum, q̃ infinitum priuatiuè dictum eſt ignotum, inquantùm huiuſmodi: quia dicitur per remotionẽ complementi à quo eſt cognitio rei. Vnde infinitum reducitur ad materiam ſubiectam priuationi, vt patet in. 3. Phyſico. Sed infinitum negatiuè acceptum dicitur per remotionem materiæ terminantis: quia forma etiam quodammodò terminatur per materiam. Vnde infinitum hoc modo eſt maximè de ſe cognoſcibile, & hoc modo infinitus eſt Deus.

¶ Ad decimumtertium dicendum, quòd Aug. loquitur de viſione corporali qua nunquã videbitur, quod patet ex hoc quod præmittitur. Sicut enim videntur iſta quę viſibilia nominantur, Deum nemo vidit vnquam, nec videre poteſt, & eſt natura inuiſibilis ſicut & incorruptibilis. Sicut autem ſecundum naturam ſuam eſt maximè ens, ita & ſecundum ſe eſt maximè intelligibilis: ſed quòd à nobis quandoq; non intelligatur, eſt ex defectu noſtro. Vnde quòd videatur poſtquàm viſus non fuit à nobis, nõ eſt ex mutatione ſua ſed noſtra.

¶ Ad decimumquartum dicendum, q̃ Deus in patria videbitur à ſanctis ſicuti eſt, ſi hoc referatur ad modum ipſius viſi. Videbit enim à ſanctis Deus habere illum modum quem habet. Sed ſi referatur modus ad ipſum cognoſcẽtem non videbitur ſicuti eſt, quia non erit tanta efficacia intellectus creati ad videndum, quanta eſt efficacia eſſentiæ diuinæ ad hoc quòd intelligatur.

¶ Ad decimumquintum dicendum, quòd medium in corporali viſione & intellectuali inuenitur triplex. Primum eſt medium ſub quo videtur, & hoc eſt quod perficit viſum ad videndum in generali, non determinans viſum ad aliquod ſpeciale obiectum: ſicut ſe habet lumen corporale ad viſum corporale, & lumen intellectus agentis ad intellectum poſsibilem ſecundum quòd eſt medium. Secundum eſt medium quo videtur, & hæc eſt forma viſibilis qua determinatur vterq; viſus ad ſpeciale obiectum: ſicut per formam lapidis ad cognoſcendum lapidem. Tertium eſt medium in quo videtur, & hoc eſt id per cuius inſpectionem ducitur viſus in aliam rem: ſicut inſpiciendo ſpeculum ducitur in ea quæ in ſpeculo ſpectantur, & videndo imaginem ducitur in imaginatum, & ſic etiam intellectus per cognitionem effectus ducitur in cauſam vel econuerſò. In viſione igitur patriæ non erit tertium medium: vt, ſcilicet, Deus per ſpecies aliorum cognoſcatur ſicut nunc cognoſcitur ratione cuius dicimur nunc videri in ſpe-

culo: nec erit ibi ſecundum medium, quia ipſa eſſentia diuina erit qua intellectus noſter videbit Deum: ſed erit ibi tantùm primum medium quod eleuabit intellectũ noſtrum ad hoc quòd poſsit coniungi ſubſtantiæ increatæ modo præ dicto: ſed ab hoc medio non dicitur cognitio mediata, quia non cadit inter cognoſcẽtem & rem cognitã, ſed eſt illud quod dat cognoſcenti vim cognoſcendi.

¶ Ad decimumſextum dicendum, quòd creaturæ corporales non dicuntur immediatè videri niſi quando id quod eſt in eis cognoſcibile viſui ei coniungitur: non ſunt autem cognoſcibiles per eſſentiam ſuam ratione materialitatis: & ideò tunc immediatè videntur quando eorum ſimilitudo intellectui coniungitur: ſed Deus per eſſentiam ſuam coniungibilis eſt intellectui: vnde non immediatè videtur niſi eſſentia ſua coniungeretur intellectui, & hæc viſio immediatè dicitur viſio faciei. Et prætereà ſimilitudo rei corporalis recipitur in viſu ſecundum eandem rationem qua eſt in re, ſed non ſecundum modum eſſendi: & ideò ſimilitudo illa ducit in illam rem directè: non autem poteſt hoc modo ducere aliqua ſimilitudo intellectus noſtri in Deum, vt ex dictis patet, & propter hoc non eſt ſimile.

ARTICVLVS. II.

Vtrum ſancti poſt reſurrectionem Deum oculis corporalibus videbunt.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ ſancti poſt reſurrectionem Deum corporalibus oculis videbũt. Oculus enim glorificat⁹ maioris erit virtutis quàm aliquis oculus non glorificatus: ſed beatus Iob oculo ſuo Deum vidit: Iob. 19. Auditu auris audiui te, nunc oculus meus videt te: ergo multo fortiùs oculus glorificatus per eſſentiã Deum videre poterit. ¶ Prætereà, Iob. 19. In carne mea videbo Deum Saluatorem meum: ergo in patria Deus corporalibus oculis videbitur.

¶ Prætereà, Augu. 22. de Ciui. Dei, loquens de viſu oculorum glorificatorum, ſic dicit: Vis præpollentior erit oculorum illorum non vt acriùs videant, qua quidam perhibẽtur videre ſerpentes vel aquilæ: quantalibet enim acrimonia cernendi eadem animalia vigeant niſi aliud quàm corpora poſſunt videre, ſed vt videant incorporalia: quęcunq; autem potẽtia cognoſcitiua eſt incorporalium poteſt eleuari ad videndum Deum: ergo oculi glorioſi Deum videre poterunt.

¶ Prætereà, quæ eſt differentia corporalium ad incorporalia eadem eſt econuerſo: ſed oculus incorporeus poteſt corporalia videre: ergo oculus corporeus poteſt videre incorporalia, & ſic idem quod priùs. ¶ Prætereà. Grego. in. 6. Moralium ſuper illud Iob. 4. Stetit quidam cuius non cognoſcebam vultum &c. ſic dicit, Homo qui ſi præceptum ſeruare voluiſſet carne ſpiritualis futurus fuerat, factus eſt peccando etiam carnalis mente: ſed ex hoc quòd eſt mente factus carnalis, vt ibidẽ dicit, ſolũ ea cogitat quæ ad animum per corporum imagines trahit: ergo etiã quando carne ſpiritualis erit quod poſt reſurrectionem ſanctis promittitur etiam carne ſpiritualia videre poterit, & ſic vt priùs. ¶ Prętereà, homo ſolo Deo poteſt beatificari: beatificatur autem non ſolùm quantùm ad animam, ſed etiam quantùm ad corpus: ergo non ſolùm intellectu, ſed etiam carne Deum videre poterit. ¶ Prætereà, ſicut Deus eſt præſens per ſuam eſſentiam in intellectu: ita etiam erit præſens in ſenſu, quia erit omnia in omnibus, vt dicitur. 1. Corinth. 15. ſed videbitur ab intellectu ex hoc quòd ſua eſſentia ei coniungetur: ergo poterit videri etiam à ſenſu.

¶ Sed contrà Ambroſius dicit ſuper Luc. Nec corporalibus oculis Deus quæritur, nec circũſcribitur viſu, nec tactu tenetur: ergo nullo corporali ſenſu Deus videbitur. ¶ Prætereà, Hieronym. dicit: Non ſolùm diuinitatem patris, ſed nec filij nec Spiritus Sancti oculi carnis poſſunt aſpicere, ſed oculi mentis, de quibus dicitur, Beati mundo corde. ¶ Prætereà, idem Hieronymus dicit, Res incorporalis corporalibus oculis non videtur: ſed Deus eſt maximè incorporeus: ergo &c. ¶ Prætereà, Auguſtinus de videndo Deum: Deum nemo vidit vnquàm, vel in hac vita ſicut ipſe eſt, vel in angelorum vita, ſicut viſibilia iſta quę corporali viſione cernuntur: ſed vita angelorũ dicitur vita beata in qua reſurgentes viuent: etgo &c. ¶ Prætereà, ſecundum hoc homo dicitur factus ad imaginẽ Dei quòd Deum conſpicere poteſt: vt Auguſtinus dicit, ſed homo eſt ad imaginem Dei ſecũdum mentem non ſecundum carnem: ergo mente & non carne Deum videbit.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd ſenſu corporali aliquid ſentitur dupliciter. Vno modo per ſe, alio modo per accidens. Per ſe quidem ſentitur illud quod per ſe paſsionem ſenſui corporali inferre poteſt: per ſe autem poteſt paſsionem inferre aut ſenſui inquantùm eſt ſenſus: aut huic ſenſui inquantùm eſt hic ſenſus: quod autem ſecundo modo infert per ſe paſsionem ſenſui dicitur ſenſibile proprium, ſicut color reſpectu viſus, & ſonus reſpectu auditus: quia autem ſenſus inquantùm eſt ſenſus vtitur organo corporali, non poteſt in eo aliquid recipi niſi corporaliter: cùm omne illud quod recipitur in aliquo ſit in eo per modũ recipiẽtis: & ideò oĩa ſenſibilia inferunt paſsionem ſenſibus inquantũ

quantū eſt ſenſus, ſecundū q̄ habēt magnitudinē: & ideò magnitudo & omnia conſequētia, vt motus, quies, & numerus, & huiuſmodi dicunt ſenſibilia communia per ſe tantùm, per accidēs tamen ſentitur illud quòd non infert paſsionē ſenſui, neq; inquantū eſt ſenſus, neq; inquantū eſt hic ſenſus, ſed cōiungitur his quæ per ſe ſenſui inferunt paſsionem: ſicut Socrates & filius Diarij, & amicus, & alia huiuſmodi quæ per ſe cognoſcūtur in vniuerſali intellectu, in particulari autē virtute cogitatiua in homine, æſtimatiua autem in aliis animalibus. Huiuſmodi autē tunc ſenſus exterior dicitur ſentire quanuis per accidens, quando ex eo quòd per ſe ſentitur vis appræhenſiua, cuius eſt illud cognitum per ſe cognoſcere ſtatim & ſine dubitatione & diſcurſu appræhendit: ſicut videmus aliquem viuere ex hoc q̄ loquitur, quando autem aliter ſe habet non dicitur illud ſenſus videre etiam per accidens. Dico ergo quòd Deus nullo modo pōt videri viſu corporali, aut aliquo alio ſentiri ſenſu ſicut per ſe viſibile, nec hic nec in patria: quia ſi à ſenſu remoueatur id quod conuenit ſenſui inquantum eſt ſenſus, non erit ſenſus. Et ſimiliter ſi à viſu remoueatur illud quod eſt viſus, in quantum eſt viſus non erit viſus. Cùm ergo ſenſus inquantum eſt ſenſus percipiat magnitudinem, & viſus inquantum eſt talis ſenſus percipiat colorem, impoſsibile eſt quòd viſus percipiat aliquid quod non eſt color nec magnitudo, niſi ſenſus diceretur æquiuocè. Cùm ergo viſus & ſenſus ſit futurus idem ſpecie in corpore glorioſo, non poterit eſſe quod diuinā eſſentiam videat ſicut viſibile per ſe. Videbit autem eam ſicut viſibile per accidens, dum ex parte viſus corporalis tantam gloriam Dei inſpiciet in corporibus, & præcipuè glorioſis, & maximè in corpore Chriſti: & ex parte alia intellectus tam clarè eum videbit quòd in rebus corporalibus viſis Deus percipietur ſicut in locutione percipitur vita: quanuis enim intellectus noſter non videat eum ex creaturis, tamen videbit Deum in creaturis corporaliter viſis. Et hunc modum quo Deus corporaliter poſsit videri, Auguſtinus ponit in fine de ciuitate Dei, vt patet eius verba intuenti: dicit enim ſic, Valde credibile eſt ſic nos viſuros mundana corpora tūc cœli noui & terræ nouæ, vt Deum vbiq; præſentem & vniuerſa corporalia gubernantem clariſsima perſpicuitate videamus, non ſicut nunc inuiſibilia Dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur, ſed ſicut homines mox vt aſpicimus viuere non credimus ſed videmus.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd verbum illud Iob intelligitur de oculo ſpirituali, de quo dicit Apoſtol⁹ Ephe. 1. Illuminatos habere oculos cordis noſtri.

¶ Ad ſecundum dicēdum, quòd illa authoritas non intelligitur quòd per oculos carnis Deum ſumus viſuri, ſed quia in carne exiſtentes Deum videbimus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Auguſtinus loquitur inquirendo in verbis illis & ſub conditione: quod patet ex hoc quòd præmittitur lōgè itaq; alterius potentiæ erunt, ſi pereos videbitur incorporea illa natura. & poſtea ſubdit: Vis itaq; &c. Poſtmodum determinat vt dictum eſt.

¶ Ad quartū dicendum, quòd omnis cognitio fit per aliquā abſtractionem à materia: & ideò quanto forma corporalis magis abſtrahitur à materia, magis eſt principium cognitionis, & inde eſt quòd in materia exiſtens nullo modo eſt cognitionis principium. In ſenſu autem aliquo modo prout à materia ſeparatur, & in intellectu noſtro adhuc meliùs: & ideò oculus ſpiritualis à quo remouetur impedimentum cognitionis poteſt videre rem corporalem: non autem ſequitur quòd oculus corporalis in quo deficit vis cognitiua ſecūdum quòd participat de materia poſsit cognoſcere perfectè cognoſcibilia quæ ſunt in corpore.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quanuis mens facta carnalis non poſsit cogitare niſi accepta à ſenſibus, tamen ea cogitat immaterialiter: & ſimiliter oportet quòd viſus illud quòd appræhendit ſemper appræhendat corporaliter. Vnde non poteſt cognoſcere illa quæ corporaliter appræhendi non poſſunt.

¶ Ad ſextum dicēdum, quòd beatitudo eſt perfectio hominis inquantum eſt homo: quia homo non habet quòd ſit homo ex corpore: ſed magis ex anima: corpora autem ſunt de eſſentia hominum, inquantum ſunt perfecta per animam: ideò beatitudo hominis nō conſiſtit principaliter niſi in animæ actu, & ex ea deriuatur ad corpus per quandam redundātiam ſicut patet ex his quæ dicta ſunt. Quædam tamen beatitudo corporis noſtri erit inquantum Deum videbit in ſenſibilibus creaturis, & præcipuè in corpore Chriſti.

¶ Ad ſeptimum dicendum, quòd intellectus eſt perceptiuus ſpiritualium, non autem viſus corporalis: & ideò intellectus poterit cognoſcere diuinam eſſentiam ſibi cōiunctam, non autem viſus corporalis.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ſancti Deum videntes omnia videant quæ Deus videt.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd ſancti videtes Deū per eſſentiā omnia videāt quæ Deus in ſeipſo videt, ſicut

Iſidô. in libro de Summo bono dicit, Angeli in verbo Dei omnia ſciunt antequã fiant: ſed ſancti angelis æquales erunt, vt patet Mat. 22. ergo & ſancti videndo Deũ omnia vidẽt. ¶ Prætereà. Gregorius. 4. Dialo. dicit q̃ illic omnes cõmuni claritate Deum conſpiciunt, quid eſt quod ibi neſciant, vbi ſciẽtem omnia ſciũt: loquitur autẽ de beatis qui Deum vident per eſſentiam: ergo qui vident Deum per eſſentiam omnia cognoſcunt. ¶ Prętereà. Sicut dicitur in. 3. de anima: intellectus cũ intelligit maxima, magis poteſt intelligere minima: ſed maximum intelligibile eſt Deus: ergo maximè auget virtutem intellectus in intelligendo: ergo intellectus eum videns oĩa intelligit. ¶ Prætereà. Intellectus non impeditur ab intelligendo aliquid niſi inquãtum id ſuperat ipſum: ſed intellectum Deũ videntem nulla creatura ſuperat, quia dicit Gregorius in. 2. Dial. Animæ videnti creatorẽ anguſta fit omnis creatura: ergo videntes Deum per eſſentiam omnia cognoſcunt. ¶ Prætereà. Omnis paſsiua potẽtia quæ non eſt reducta ad actũ eſt imperfecta, ſed in intellectu poſsibili animæ humanæ eſt potentia quaſi paſsiua ad cognoſcẽdum omnia, quia intellectus poſsibilis eſt quo eſt omnia fieri, vt dicitur in. 3. de anima: ſi ergo in illa beatitudine non intelligeret omnia remaneret imperfectus, quod eſt abſurdum. ¶ Prætereà. Quicũq; videt ſpeculum videt ea quæ in ſpeculo reſultant: ſed in verbo Dei omnia ſicut in ſpeculo reſultant, quia ipſe eſt ratio & ſimilitudo omnium: ergo ſancti qui vident verbum per eſſentiam, vident oĩa creata. ¶ Prætereà. Vt dicitur Prouerb. 12. Deſiderium ſuum iuſtis dabitur: ſed ſancti deſiderant omnia ſcire, quia oĩes homines natura ſcire deſiderant: & natura per gloriam non aufertur: ergo dabitur eis à Deo q̃ omnia cognoſcant. ¶ Prætereà. Ignorãtia eſt quædam pœnalitas præſentis vitæ: ſed omnis pœnalitas per gloriam à ſanctis aufertur: ergo & omnis ignorantia, & ita oĩa cognoſcent. ¶ Prætereà. Beatitudo ſanctorũ per prius eſt in anima quàm in corpore: ſed corpora ſanctorum formabuntur in gloria ad ſimilitudinem corporis Chriſti, vt patet Phil. 3. ergo & animæ perficientur ad ſimilitudinem animæ Chriſti: ſed anima Chriſti in verbo omnia videt: ergo & omnes animæ ſanctorum videbunt omnia in verbo. ¶ Prætereà. Sicut ſenſus ita intellectus cognoſcit omne illud cuius ſimilitudine informatur: ſed diuina eſſentia expreſsiùs indicat quamlibet rem quàm aliqua ſimilitudo alicuius rei: ergo cũ in illa beata viſione eſſentia diuina fiat quaſi forma intellectus noſtri, videtur q̃ ſancti videntes Deum omnia videant. ¶ Prætereà. Cõmen. dicit in. 3. de anima: q̃ ſi intellectus agẽs eſſet forma intellectus poſsibilis, intelligeremus omnia: ſed diuina eſſentia clariùs repræſentat omnia quã intellectus agẽs: ergo intellectus videns Deũ per eſſentiam oĩa cognoſcit. ¶ Prætereà. Propter hoc q̃ inferiores angeli nunc non omnia cognoſcunt illuminantur de ignotis à ſuperioribus: ſed poſt diem iudicij angelus nõ illuminabit angelũ, tunc enim prælatio ceſſabit vt dicit glo. 1. Corinth. 15. ergo inferiores angeli oĩa ſcient, & eadem ratione omnes ſancti Deum per eſſentiam videntes.

¶ Sed contrà ſicut dicit Diony. in. 6. cœl. hierar. Angeli ſuperiores inferiores à neſciẽtia purgãt: Angeli autem inferiores vident eſſentiam diuinam: ergo angelus videns eſſentiam diuinã poteſt aliqua neſcire: ſed anima non perfectiùs videbit Deum quàm angelus: ergo animæ videntes Deum non oportet q̃ omnia videant. ¶ Prætereà. Solus Chriſtus habet ſpiritũ non ad menſuram, vt dicitur Ioã. 3. ſed Chriſto inquantum habet ſpiritum non ad menſuram, competit q̃ in verbo oĩa cognoſcat: vnde ibidem dicitur, q̃ pater oĩa dedit in manu eius: ergo nulli alij cõpetit cognoſcere oĩa in verbo niſi Chriſto. ¶ Prætereà. Quanto aliquod principiũ perfectiùs cognoſcitur, tãto plures eius effectus cognoſcũtur per ipſum: ſed quidam videntur Deum per eſſentiam perfectiùs aliis cognoſcere qui eſt rerum omnium principiũ: ergo quidam aliis plura cognoſcent, & ita non omnes omnia ſcient.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ Deus videndo ſuam eſſentiam cognoſcit oĩa quæ ſunt vel erunt, vel fuerunt, & hęc dicitur cognoſcere notitia viſionis: quia ad ſimilitudinẽ viſionis corporalis cognoſcit ea quaſi præſentia. Cognoſcit inſuper videndo ſuam eſſentiam omnia quæ poteſt facere, quãuis nunquã fecerit, nec facturus ſit, aliâs nos perfectè cognoſceret potentiam ſuam. Nõ enim poteſt cognoſci potentia niſi ſciantur potentiæ obiecta, & hæc dicitur cognoſcere ſcientia vel notitia ſimplicis intelligentiæ. Impoſsibile eſt autem q̃ aliquis intellectus creatus cognoſcat omnia videndo diuinam eſſentiã, quæ Deus poteſt facere: quia quanto aliquod principium perfectiùs cognoſcitur, tanto plura ſciuntur in illo. Sicut in vno demõſtrationis principio, ille qui eſt perſpicacioris ingenij plures concluſiones videt quã alius qui eſt ingenij tardioris, cũ ergo quantitas potentiæ diuinæ attendatur ſecundum ea in qua poteſt, ſi aliquis intellectus videret in diuina eſſentia oĩa quæ Deus poteſt facere, eadẽ eſſet quantitas perfectionis in intelligendo quæ eſt quantitas diuinæ potentiæ in producendo effectus, & ita compræhenderet diuinã eſſentiã, quod eſt impoſsibile omni creato intellectui. Illa autem omnia quæ Deus ſcit notitia viſionis, aliquis intellectus creatus cognoſcit in verbo. ſ. anima Chriſti. Sed de aliis videntibus diuinã eſſentiam duplex eſt opinio. Quidam enim

dam enim dicunt q̃ omnes vidētes Deum per essentiam vidēt omnia quæ Deus videt scientia visionis. Sed hoc repugnat sanctorū dictis, qui ponūt angelos aliqua ignorare, quos tamen cō stat secundum fidem omnes Deum per essentiā videre. Et ideò alij dicunt q̃ alij à Christo quāuis videant Deū per essentiā, non tamen omnia vident quę Deus videt, eò q̃ essentiam diuinam non compræhendunt. Non est enim necessariū quòd sciēs causam sciat omnes eius effectus nisi causam compræhendat, quod non competit intellectui creato: & ideò vnusquisq; videntium Deum per essentiam tanto plura in eius essentia conspicit quanto clariùs diuinam essentiam intuetur: & inde est q̃ de his potest vnus alium instruere, & sic scientia angelorum & animarū sanctarum potest augeri vsq; ad diem iudicij: sicut & alia quæ ad præmium accidentale pertinent, sed vlteriùs non proficiet: quia tunc erit vltimus status rerū, & in illo statu possibile est quòd omnes omnia cognoscant quæ Deus sciē tia visionis nouit.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd hoc quod Isidō. dicit q̃ angeli sciunt in verbo omnia ante quā fiāt, non potest referri ad ea quæ Deus scit scientia simplicis intelligentiæ tantùm, quia illa nunquā fient: sed referendum est ad ea tantùm quæ Deus scit scientia visionis, de quibus etiam non dicit quòd omnes angeli ea omnia cognoscant, sed fortè aliqui, & illi qui cognoscunt nō perfectè cognoscunt omnia. In vna enim re est multas rationes intelligibiles considerare, sicut diuersas eius proprietates & habitudines ad res alias: & possibile est quòd eādem re scita à duobus communiter, vnus alio plures rationes percipiat, & has rationes vnus ab alio percipiat. Vnde & Dionysius dicit. 4. c. de diui. no. quòd inferiores angeli docentur à superioribus rerū scibiles rationes: & ideò etiam angeli qui omes creaturas cognoscunt nō oportet q̃ omnia quę in eis intelligi possunt percipiant.

¶Ad secundum dicendum, quòd ex verbo illo Gregorij ostenditur q̃ in illa beata visione est sufficientia ad omnia intuenda ex parte diuinę essentiæ quæ est medium quo videtur, per quā Deus omnia videt: sed q̃ non omnia videantur est ex defectu intellectus creati qui diuinā essentiam non compræhendit.

¶Ad tertium dicendum, quòd intellectus creatus nō videt diuinam essentiam secundū modū ipsius essentiæ, sed secundum modum proprium qui finitus est: vnde non oportet q̃ eius efficacia in cognoscendo ex visione prædicta amplietur in infinitum ad omnia cognoscenda.

¶Ad quartum dicendum, quòd defectus cognitionis non solùm procedit ex excessu cognoscibilis super intellectum, sed etiam ex hoc q̃ intellectui non coniungitur id quod est ratio cognoscibilis, sicut visus non videt lapidem quādoq; ex hoc quòd species lapidis non est ei coniuncta: quanuis autem intellectui vidētis Deum cō iungatur ipsa diuina essentia quæ est omnium ratio, non tamen coniūgitur ei prout est omniū ratio, sed secundum quòd est ratio aliquorum, & tanto plurium quanto quisq; pleniùs diuinā essentiam intuetur.

¶Ad quintum dicendum, quòd quando potentia passiua est perfectibilis pluribus perfectionibus ordinatis, si perfecta sit vltima perfectione sua non dicitur imperfecta, etiā si aliquę dispositiones præcedentes ei desint. Omnis enim cognitio qua intellectus creat⁹ perficitur, ordinatur sicut ad finem ad Dei cognitionem: vnde vidēs Deum per essentiam etiam si nihil aliud cognosceret perfectum intellectū haberet, nec est perfectio ex hoc quia aliquid aliud cum ipso cognoscit, nisi quatenus ipsum pleniùs videt. Vnde August. in. 5. confes. Infœlix homo qui scit omnia illa creata, te autem nescit: beatus autem qui te scit, etiam si illa nesciat. Qui verò te & illa nouit, non propter illa beatior, sed propter te tantùm beatus.

¶Ad sextum dicēdum, quòd speculum illud est voluntarium, & sicut ostendet se cui vult, ita in se ostendet quæ vult, nec est simile de speculo materiali in cuius potestate non est q̃ videatur vel non videatur. Vel dicendum qd' in speculo materiali tam res quàm speculum videntur sub propria forma, quanuis speculum illud videatur per formā à re acceptam. Lapis verò per propriam formā resultantem in re alia: & ideò propter quam rationem cognoscitur vnū, & aliud. Sed in speculo increato videtur aliquid per formam ipsius speculi, sicut effectus videtur per similitudinem causæ & econtrariò: & ideò non oportet quòd quicunq; videt speculum æternū videat omnia quę in speculo resultant, nō enim necesse est q̃ videns causam videat omnes effectus eius nisi compræhendat causam.

¶Ad septimū dicendū, q̃ sanctorū desiderium quo oīa scire desiderāt implebitur ex hoc solū q̃ Deū videbūt, sicut desideriū eorū quo omnia bona habere cupiunt, cōplebitur in hoc q̃ Deū habebunt. Sic enim Deus in hoc q̃ habet perfectam bonitatem sufficit affectui, & eo habito omnia bona habentur quodammodò, ita eius visio sufficit intellectui. Ioan. 14. Domine ostende nobis patrem & sufficit nobis.

¶Ad octauū dicendū, q̃ ignorātia propriè accepta in priuationē sonat, & sic pœna est: sic enim ignorātia est nesciētia aliquorū quæ sciri debēt, vel quę necesse est scire: nullius aūt horū sciētia sanctis deerit in pria: qñq; aut ignorātia cōiter accipitur pro oī nescientia, & sic angeli & sancti

in patria

in patria quædam ignorabũt. Vnde Dionyſius dicit q̃ angeli à neſcientia purgantur: ſic autem ignorantia non eſt pœnalitas, ſed defectus quidam: nec eſt neceſſe q̃ omnis talis defectus per gloriam auferatur, ſic enim etiam poſſet dici q̃ defectus eſſet in papa Lino, qui nõ peruenit ad gloriam Petri.

¶ Ad nonum dicendum, quòd corpus noſtrum conformabitur corpori Chriſti in gloria ſecundum ſimilitudinem, non ſecundum æqualitatẽ: erit enim clarum ſicut & corpus Chriſti, ſed nõ ęqualiter. Et ſimiliter anima noſtra habebit gloriam ad ſimilitudinem animæ Chriſti, ſed non ad æqualitatem: & ita habebit ſcientiã ſicut anima Chriſti, ſed non tantã, vt. ſ. ſciat omnia ſicut anima Chriſti.

¶ Ad decimum dicendum, quòd quanuis eſſentia diuina ſit ratio omnium cognoſcibilium, nõ tamen coniungetur cuilibet intellectui creato ſecũdum quòd eſt ratio omnium: & ideo ratio non ſequitur.

¶ Ad vndecimum dicendum, quòd intellectus agens eſt forma proportionata intellectui poſſibili: ſicut & potentia materiæ eſt proportionata potentiæ agentis naturalis, vt omne quod eſt in potentia paſsiua materiæ & intellectus poſsibilis ſit in potentia actiua intellectus agentis vel naturalis agentis: & ideò ſi intellectus agẽs fiat forma intellectꝰ poſsibilis, oportet q̃ intellectꝰ poſsibilis cognoſcat omnia ad quæ ſe extendit virtus intellectus agentis: diuina autem eſſentia non eſt forma hoc modo noſtro intellectui proportionata: & ideò non eſt ſimile.

¶ Ad duodecimũ dicendũ, q̃ nihil ꝓhibet dicere q̃ poſt diem iudicij quãdo gloria hominum & angelorum erit penitus conſummata q̃ oẽs beati ſcient omnia quæ Deus ſciẽtia viſionis nouit, ita tamen q̃ non omnes omnia videant in eſſentia diuina, ſed anima Chriſti ibi plenè videbit omnia ſicut & nunc videt. Alij autẽ videbũt ibi plura vel pauciora ſecundũ gradũ quo Deũ cognoſcent, & ſic anima Chriſti de his quæ præ aliis videt in verbo omnes alias illuminabit. Vnde dicitur Apoc. 21. q̃ claritas Dei illuminat ciuitatem Hieruſalem, & lucerna eius eſt agnus. Et ſimiliter alii ſuperiores illuminabũt inferiores, non quidem noua illuminatione vt ſcientia inferiorum per hoc augeatur, ſed quadã cõtinuatione illuminationis, ſicut ſi intelligatur q̃ Sol quieſcens illuminat aẽrem: & ideò dicitur Dañ. 12. quòd qui ad iuſtitiã erudiũt plurimos fulgebunt quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Prælatio autem ordinum dicitur ceſſatura quãtum ad ea quæ nunc circa nos per eorum ordinata miniſteria exercentur, vt patet per gloſſam ibidem.

QVAESTIO. XCIII.

De ſanctorum beatitudine & eorum manſionibus.

DEinde conſiderandum eſt de ſanctorum beatitudine & eorum manſionibus. Circa quod quærũtur tria. Primò, Vtrum ſanctorum beatitudo augeatur poſt iudicium. Secundò, Vtrum gradus beatitudinis appellentur mãſiones. Tertiò, Vtrum diuerſæ manſiones diſtinguantur penes diuerſos gradus charitatis.

ARTICVLVS. I.

An beatitudo ſanctorum ſit maior futura poſt iudicium quàm antè.

Thom. 4. diſt. 49. q. 1. art. 4. q. 1. & ſequen.

AD PRIMVM ſic ꝓceditur. Videt quòd beatitudo ſanctorum non ſit maior futura poſt iudicium quàm antè. Quanto enim aliquid accedit ad ſimilitudinem diuinam, tanto perfectiùs beatitudinem participat: ſed anima à corpore ſeparata Deo ſimilior eſt quã corpori coniuncta: ergo maior eſt beatitudo ante corporis reſumptionem quã poſt. ¶ Præterea. Virtus vnita eſt magis potens quàm multiplicata: ſed anima extra corpus eſt magis vnita quã cùm eſt corpori cõiuncta: ergo virtus eſt maior ad operandum, & ita perfectiùs beatitudinem participat quæ in actu cõſiſtit. ¶ Præterea. Beatitudo cõſiſtit in actu intellectus ſpeculatiui: ſed intellectus in ſuo actu non vtitur organo corporali, & ſic corpus reſumptum nõ efficiet vt anima perfectiùs intelligat: ergo beatitudo animæ nõ erit maior poſt reſurrectionem. ¶ Præterea. Infinito non poteſt eſſe aliquid maius, & ita infinitum cum aliquo finito non ſunt maius quã infinitum ipſum: ſed anima beata ante corporis reſumptionem beatitudinem habet de hoc q̃ gaudet de bono infinito, ſcilicet Deo: poſt reſurrectionem autem corporis non habebit de alio gaudium niſi fortè de gloria corporis quæ eſt quoddam bonum finitum: ergo gaudiũ eorum poſt corporis reſurrectionem non erit maius quàm antè.

¶ Sed contrà eſt quod Apoc. 6. ſuper illud, Vidi ſub altare animas interfectorum &c. dicit gloſ. Modò animæ ſanctorum ſunt exiſtentes ſub. i. minori dignitate quam ſint futuræ: ergo maior erit eorum beatitudo poſt mortem. ¶ Præterea. Sicut bonis beatitudo redditur pro præmio, ita & malis

& malis miſeria: ſed miſeria malorum poſt reſumptionem corporum erit maior quàm antè, quia nõ ſolùm in anima ſed in corpore punientur: ergo & beatitudo ſanctorũ erit maior poſt reſurrectionem corporum quàm antè.

¶Reſpondeo dicẽdum, quòd beatitudinem ſanctorum poſt reſurrectionem augeri quidem extenſiuè manifeſtum eſt, quia beatitudo tũc erit non ſolùm in anima, ſed etiã in corpore. Et etiã ipſius animæ beatitudo augebitur extẽſiuè inquantum anima non ſolùm gaudebit de bono proprio, ſed etiam de bono corporis. Poteſt etiã dici q̃ ipſius animæ beatitudo intenſiuè augebitur. Corpus enim hominis dupliciter poteſt cõſiderari. Vno modo ſecundum quòd eſt anima perfectibile. Alio modo ſecundum quòd eſt in eo aliquid repugnãs animæ in ſuis operationibus, prout non perfectè corpus per animam perficitur. Secundum autem primam cõſiderationem corporis, coniunctio ipſius ad animam addit animæ aliquam perfectionem, quia oẽis pars imperfecta eſt & completur in ſuo toto: vnde & totũ ſe habet ad partem vt forma ad materiam. Vnde & anima perfectior eſt in eſſe ſuo naturali cũ eſt in toto, ſcilicet in homine cõiuncto ex anima & corpore quàm cũ eſt per ſe ſeparata. Sed vnio corporis quantum ad ſecundam ipſius conſiderationem impendit animæ perfectionem. Vnde dicitur q̃ corpus quod corrumpitur aggrauat animam: Sapien. 9. Si ergo à corpore remoueatur omne illud per quod animæ actioni reſiſtit ſimpliciter anima erit perfectior in corpore tali exiſtens quã per ſe ſeparata: quãto autem eſt perfectius in eſſe, tanto poteſt perfectiùs operari. Vnde & operatio animæ coniũctæ tali corpori erit perfectior quã operatio animę ſeparatę. Huiuſmodi autem corpus eſt corpus glorioſum quod oẽinò ſubdetur ſpiritui: vnde cũ beatitudo in operatione conſiſtat, perfectior erit beatitudo animæ poſt reſumptionẽ corporis quã antè. Sicut enim anima ſeparata à corpore corruptibili perfectiùs poteſt operari quã ei cõiuncta, ita poſtq̃ fuerit cõiuncta corpori glorioſo perfectior eſt ei⁹ operatio quã quãdo erat ſeparata: omne autem imperfectum appetit ſuam perfectionem: & ideò anima ſeparata naturaliter appetit corporis coniunctionem, & propter hunc appetitum ex imperfectione procedentẽ eius operatio qua in Deũ fertur eſt minùs intenſa. Et hoc eſt quod dicit Hiero. q̃ ex appetitu corporis retardatur nè tota intẽtione pergat in illud ſummum bonum.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd anima cõiũcta corpori glorioſo eſt magis deo ſimilis quã ab eo ſeparata, inquãtum coniuncta habet eſſe perfectius. Quanto enim eſt aliquid perfectius, tanto eſt Deo ſimilius: ſicut cor cuius vitę perfectio in motu conſiſtit eſt Deo ſimilior quãdo mouetur quàm quando quieſcit, quãuis Deus nunquam moueatur.

¶Ad ſecũdũ dicendũ, q̃ virtus quæ de ſua natura habet q̃ ſit in materia, magis eſt potẽs ĩ materia exiſtẽs quã à materia ſeparata, quãuis abſolutè loquẽdo virt⁹ à materia ſepata ſit potẽtior.

¶Ad tertium dicendũ, quòd quãuis in actu intelligendi anima corpore non vtatur, tamen perfectio corporis quodãmodò ad perfectionem operis intellectualis cooperabitur, inquantũ ex coniunctione corporis glorioſi anima erit in natura perfectior, & per cõſequens in operatione efficacior, & ſecundũ hoc ipſum bonum corporis cooperabitur quaſi inſtrumentaliter ad operationem in qua beatitudo conſiſtit, ſicut etiam philoſophus ponit in. 1. Ethi. q̃ bona exteriora cooperantur inſtrumẽtaliter ad fœlicitatẽ viæ.

¶Ad quartũ dicendum, quòd quãuis finitũ infinito additum nõ faciat maius, tamen facit plus: quia finitum & infinitũ ſunt duo cũ infinitum per ſe acceptũ fit vnũ, extẽſio autem gaudij nõ reſpicit maius ſed plus. Vnde extẽſiuè augetur gaudiũ ſecundũ qd' eſt de Deo & de gloria corporis reſpectu gaudij quod erat de Deo, gloria autem corporis operabit ad gaudij intẽſionem quod eſt de Deo, inquãtũ cooperabitur ad perfectionem operationum qua anima in Deũ fertur. Quãto enim operatio conueniẽs fuerit perfectior, tanto delectatio erit maior, vt patet ex hoc quod dicitur. 4. Ethicorum.

ARTICVLVS. II.

Vtrũ beatitudinis gradus manſiones dici debeant.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd beatitudinis grad⁹ manſiones dici nõ debeãt. Beatitudo enim importat rationem præmij: ſed mãſio nihil ſignificat quod ad præmiũ pertineat: ergo diuerſi gradus beatitudinis manſiones dici non debent.

¶Prætereà. Manſio locũ ſignificare videtur: ſed locus quo ſancti beatificabuntur nõ eſt corporalis, ſed ſpiritualis, ſcilicet Deus qui vnus eſt: ergo non eſt niſi vna manſio: & ita diuerſi gradus beatitudinis mãſiones dici nõ debent.

¶Prætereà. Sicut in patria erũt hoĩes diuerſorũ meritorum, ita nunc ſunt in purgatorio, & in limbo patrũ fuerũt: ſed in purgatorio & limbo nõ diſtinguũtur mãſiones: ergo ſimiliter nec in pria.

¶Sed contrà eſt quod dicitur Ioã. 14. In domo patris mei mãſiones multæ ſunt &c. quod Auguſtinus exponit de variis gradibus premiorũ.

¶Prætereà. In qualibet ciuitate eſt ordinata mãſionum diſtinctio: ſed cœleſtis patria ciuitati cõparatur vt patet Apoc. 21. ergo oportet ibi diuerſas mãſio-

ſas manſiones diſtinguere ſecundum diuerſos beatitudinis gradus.

¶Reſpondeo dicẽdum, quòd motus localis eſt prior omnium aliorum motuum: ideò ſecundũ philoſophũ nomen motus & diſtãtię, & omniũ huiuſmodi, deriuatum eſt à motu locali ad oẽs alios motus: finis autem motus localis eſt locus ad quem cũ aliquis peruenerit ibi manet quieſcens & in eo conſeruatur: & ideò in quolibet motu ipſam quietem in finem motus dicimus collocationem vel manſionem: & ideò cũ nomẽ motus deriuetur vſq; in actum appetitus & voluntatis, ipſa aſſecutio finis appetitiui motus dicitur mãſio aut collocatio in fine: & ideò diuerſi modi conſequendi finem vltimũ diuerſæ mãſiones dicuntur, vt ſic vnitas domus reſpondeat vniuerſitati beatitudinis quæ eſt ex parte obiecti, & pluralitas mãſionum reſpõdeat differentiæ quæ in beatitudine inuenitur ex parte beatorum: ſicut etiã videmus in rebus naturalibus quòd eſt idem locus ſurſum ad quem tendunt omnia leuia, ſed vnũquodq; pertingit propinquiùs ſecundum qꝑ eſt leuius, & ita habẽt diuerſas manſiones ſecundum differentiam leuitatis.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd manſio importat rationem finis, & per conſequens rationem præmij quod eſt finis meriti.

¶Ad ſecũdum dicendũ, quòd quanuis ſit vnus locus ſpiritualis, tamen diuerſi ſunt gradus appropinquandi ad locũ illum, & ſecundum hoc conſtruuntur diuerſæ manſiones.

¶Ad tertium dicendum, quòd illi qui erant in limbo vel nunc ſunt in purgatorio nõdum peruenerunt ad ſuum finem: & ideò in purgatorio vel in limbo non diſtinguuntur manſiones, ſed ſolùm in paradiſo & in inferno vbi eſt finis bonorum & malorum.

ARTICVLVS. III.

Vtrum diuerſæ manſiones diſtinguantur penes diuerſos gradus charitatis.

Ad tertium ſic ꝓceditur. Videtur quòd diuerſæ mãſiones non diſtinguantur penes diuerſos gradus charitatis. Quia Matth. 25. dicitur: Dedit vnicuiq; ſecũdum propriam virtutem: propria autẽ vniuſcuiuſq; virtus eſt eius vis naturalis: ergo & dona gratiæ & gloriæ diſtribuũtur ſecundum diuerſos gradus virtutis naturalis. ¶Præterea. In pſal. dicitur: Tu reddes vnicuiq; ſecundum opera ſua: ſed illud quod redditur eſt beatitudinis menſura: ergo gradus beatitudinis diſtinguuntur ſecundũ diuerſitatem operum, & non ſecundũ diuerſitatẽ charitatis. ¶Præterea. Præmium debetur actui & non habitui: vnde fortiſsimi non coronãtur, ſed agonizantes, vt patet. 1. Ethi. & 2. Timoth. 2. Non coronabitur niſi qui legitimè certauerit: Sed beatitudo eſt præmium: ergo diuerſi gradus beatitudinis erunt ſecundum diuerſos gradus operum & non ſecundum diuerſos charitatis gradus.

¶Sed contrà eſt, quòd quanto aliquis eſt Deo magis coniunctus, tanto erit beatior: ſed ſecundum modũ charitatis eſt modus coniunctionis ad Deum: ergo ſecundũ differentiam charitatis erit & diuerſitas beatitudinis. ¶Præterea. Si ſimpliciter ſequitur ad ſimpliciter, & magis ad magis: ſed habere beatitudinẽ ſequitur ad habere charitatem: ergo & habere maiorem beatitudinem ſequitur ad habere maiorem charitatem.

¶Reſpondeo dicendũ, quòd principium diſtinctiuum manſionũ ſiue graduũ beatitudinis eſt duplex. ſ. propinquũ & remotum. Propinquũ eſt diuerſa diſpoſitio quæ erit in beatis, ex qua contingit diuerſitas perfectionis apud oẽs in operatione beatitudinis: ſed principium remotum eſt meritum quo talem beatitudinem conſecuti ſunt. Primò autem diſtinguuntur mãſiones ſecundum charitatem patriæ, quæ quãto in aliquo erit perfectior, tãto eum reddet capaciorem diuinæ claritatis ſecundum cuius augmentum augebitur perfectio viſionis diuinæ. Secundo verò modo diſtinguuntur manſiones ſecundum charitatem viæ. Actus enim noſter non habet qꝑ ſit meritorius ex ipſa ſubſtantia, ſed ſolũ ex habitu virtutis quo informatur: ius autẽ merẽdi in omnibus virtutibus eſt ex charitate quę habet ipſum finem pro obiecto: & ideò diuerſitas in merendo tota reuertitur ad diuerſitatem charitatis, & ſic charitas viæ diſtinguet manſiones per modum meriti.

¶Ad primũ ergo dicendum, quòd virtus ibi nõ accipitur ſolùm pro naturali capacitate, ſed pro naturali capacitate ſimul cũ conatu ad habendam gratiam: & virtus hoc modo accepta erit quaſi materialis diſpoſitio ad menſuram gratię & gloriæ ſuſcipiendæ: ſed charitas eſt formaliter complens gloriam ad meritũ: & ideò diſtinctio gradꝰ in gloria accipitur penes gradus charitatis potiùs quã penes gradꝰ virtutis prędictę.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd opera non habent qꝑ eis retributio glorię reddatur niſi inquantum ſunt charitate informata: & ideò ſecundum diuerſos charitatis gradus erunt diuerſi gradus in gloria.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd quanuis habitus charitatis vel cuiuſcunq; virtutis non ſit meritũ cui debeatur præmiũ, eſt tamen principium & tota ratio merendi in actu charitatis: & ideò ſecundum eius diuerſitatem præmia diſtinguuntur, quanuis etiam ex ipſo genere actus poſsit aliquis gradus in merendo cõſiderari: non quidem reſpectu præmij eſſentialis quod eſt gaudium de

dium de Deo, ſed reſpectu alicuius accidentalis prę̃mij qd̃ eſt gaudiũ de aliquo bono creato.

QVAESTIO. XCIIII.

De modo quo ſancti ſe habebunt erga damnatos.

DEinde conſiderandum eſt de modo quo ſe ſancti habebunt erga damnatos. Circa quod quæruntur tria. Primò, Vtrum ſancti pœnas damnatorũ videant. Secundò, Vtrum eis cõpatiantur. Tertiò, Vtrum de eorũ pœnis lætentur.

ARTICVLVS. I.

Vtrum beati qui erunt in patria videbunt pœnas damnatorum.

Thom. 4. Diſt. 50. q. 2. art. 4. q. 1. & ſequen.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ beati qui erũt in patria nõ videant pœnas damnatorum. Maior enim eſt diſtãtia damnatorum à beatis quàm viatorum: ſed viatorum facta non vident, vnde Iſa. 19. Abraham neſciuit nos: dicit gloſ. Neſciunt mortui etiam ſancti quid faciunt viui etiam eorum filij: ergo multo minùs vident pœnas damnatorum. ¶ Præterea. Perfectio viſionis dependet à perfectione viſibilis: vnde Philoſophus dicit. 10. Ethicorũ, quòd perfectiſsima ſenſus operatio eſt ſenſus maximè diſpoſiti ad pulcherrimum ſub viſu cadentium: ergo econtrariò turpitudo viſibilis redundat in imperfectionem viſionis: ſed imperfectio nulla erit in beatis: ergo non videbunt miſerias damnatorum in quibus eſt ſumma turpitudo.

¶ Sed cõtrà eſt quod dicitur Iſa. vlti. Egredietur & videbunt cadauera virorum qui priuaricati ſunt in me: gloſ. Electi egredientur intelligentia vel viſione manifeſta, vt ad laudem Dei magis accendantur.

¶ Reſpondeo dicẽdum, quòd à beatis nihil ſubtrahi debet quod ad perfectionem beatitudinis eorum pertineat. Vnumquodq; autem ex comparatione contrarij magis cognoſcitur: quia cõtraria iuxta ſe poſita magis eluceſcunt: & ideò vt beatitudo ſanctorum eis magis cõplaceat, & de ea vberiores gratias Deo agant, datur eis vt pœnam impiorum perfectè videant.

¶ Ad primum ergo dicẽdum, quòd gloſ. illa loquitur de ſanctis mortuis ſecundum poſsibilitatem naturæ. Non enim oportet vt naturali cognitione cognoſcãt omnia quæ erga viuos agũtur, ſed ſancti qui ſunt in patria omnia clarè cognoſcunt quæ aguntur, etiam apud viatores & apud dãnatos. Vnde Greg. dicit. 12. lib. Moral. De animabus ſanctis ſentiendũ non eſt ſcilicet quod Iob dicit, ſiue nobiles fuerint filij eius, ſiue ignobiles, neſcient &c. quia intus habẽt Dei claritatem, nullo modo credendum eſt quòd ſit foris aliquid quod ignorent.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd quanuis pulchritudo viſibilis ad perfectionẽ faciat viſionis viſibilis, tamen turpitudo ſine viſionis infectione eſſe poteſt. Species enim rerum in anima per quas contraria cognoſcuntur, non ſunt contrariæ: vnde etiam Deus qui perfectiſsimam cognitionem habet, omnia pulchra & turpia videt.

ARTICVLVS. II.

Vtrum beati compatiantur miſerijs damnatorum.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ beati miſeriis dãnatorum cõpatiantur. Compaſsio enim ex charitate procedit: ſed in beatis erit perfectiſsima charitas: ergo maximè miſeriis damnatorũ cõpatiuntur. ¶ Præterea. Beati nunquam erunt elongati tantum à compaſsione quantum Deus eſt: ſed Deus quodãmodò miſeriis noſtris compatitur, vnde & miſericors dicitur, & ſimiliter angeli: ergo beati cõpatientur miſeriis damnatorum.

¶ Sed contrà, quicunq; alicui compatitur ſit miſeriæ eius quodãmodò particeps: ſed beati non poſſunt eſſe participes alicuius miſeriæ: ergo miſeriis damnatorum non compatiuntur.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd miſericordia vel compaſsio poteſt in aliquo inueniri dupliciter. Vno modo per modũ paſsionis, alio modo per modum electionis. In beatis autem non erit aliqua compaſsio in parte inferiori niſi conſequẽs electionem rationis: vnde non erit in eis cõpaſsio vel miſericordia niſi ſecundũ electionem rationis. Hoc autem modo ex electione rationis miſericordia vel cõpaſsio naſcitur, ſcilicet prout aliquis vult malum alterius repelli: vnde in illis quæ ſecundum rationem repelli non volumus compaſsionem talem nõ habemus. Peccatores autem quandiu ſunt in hoc mundo in tali ſtatu ſunt quòd ſine præiudicio diuinæ iuſtitiæ poſſunt in beatitudinem tranſferri à ſtatu miſeriæ & peccati: & ideò beatorum compaſsio ad eos locum habet, & ſecundum electionem voluntatis, prout Deus, angeli, & beati eis compati dicuntur: & eorum ſalutem volendo, & ſecundum paſsionem, ſicut compatiuntur eis homines boni in ſtatu viæ exiſtentes, ſed in futuro non poterunt tranſferri à ſua miſeria: vnde

ad eorum

ad eorum miſerias non debet eſſe compaſsio ſecundum electionẽ rectam:& ideò beati qui erũt in gloria nullam compaſsionem ad damnatos habebunt.

¶ Ad primum ergo dicendũ,quòd charitas tũc eſt compaſsionis principium quando poſſum⁹ ex charitate velle remotionem miſerię alicuius: ſed ſancti ex charitate hoc velle nõ poſſunt de damnatis cũ diuinæ iuſtitiæ repugnet, vnde ratio non ſequitur.

¶ Ad ſecũdum dicendũ,quòd Deus dicitur eſſe miſericors inquantum ſubuenit illis quos ſecũdum ordinem ſapientiæ & iuſtitiæ ſuæ cõuenit à miſeria liberari:non q̃ damnatorum miſereatur,niſi fortè puniendo citra condignum.

ARTICVLVS. III.

Vtrum beati lætentur de pœnis impiorum.

Ad tertium ſic ꝓceditur. Videtur quòd beati non lætẽtur de pœnis impiorũ. Lætari enim de malo alterius ad odiũ petinet:ſed in beatis nullum erit odiũ : ergo nõ lætabuntur de miſeriis damnatorũ. ¶Prætereà. Beati in patria erunt ſummè Deo cõformes:ſed Deus nõ delectatur in pœnis noſtris:ergo beati non delectabuntur in pœnis damnatorum. ¶Prætereà.Illud quod eſt vituperabile in viatore maximè eſt culpabile q̃ reficiatur aliorum pœnis,& maximè laudabile vt de pœnis doleat:ergo beati nullo modo lætantur de pœnis damnatorum.

¶Sed contrà eſt quod in pſalmo dicitur : Lætabitur iuſtus cũ viderit vindictam. ¶Prętereà.Iſa. vlti.Erunt vſq; ad ſatietatem viſionis oĩ carni. ſatietas autem refectionem mentis deſignat:ergo beati gaudebunt de pœnis impiorum.

¶Reſpondeo dicendũ,quòd aliquid poteſt eſſe materia gaudij dupliciter. Vno modo per ſe, quando ſcilicet de aliquo gaudetur inquãtum huiuſmodi, & ſic ſancti non lætabũtur de pœnis impiorum.Alio modo per accidens. i.ratione alicuius adiuncti,& hoc modo ſancti de pœnis impiorum gaudebunt conſiderando in eis diuinæ iuſtitiæ rectitudinem,& ſuam liberationem de qua gaudebunt: & ſic diuina iuſtitia & ſua liberatio erit per ſe cauſa gaudij beatorum, ſed pœnæ damnatorum per accidens.

¶Ad primũ ergo dicendum,quòd lætari de malo alterius inquantum huiuſmodi, pertinet ad odium,non autem lætari de malo alterius ratione alicuius adiuncti : ſic autem aliquis de malo proprio quando lętatur,ſicut cùm quis gaudet de propriis afflictionibus ſecũdum q̃ proſunt ei ad meritum vitæ.Iacob.1. Omne gaudiũ exiſtimate fratres mei cùm in tentationes varias incideritis.

¶ Ad ſecundum dicendũ, quòd quanuis Deus non delectetur in pœnis inquantum huiuſmodi,delectatur tamen in eis inquantum ſunt per ſuam iuſtitiam ordinatæ.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd in viatore nõ eſt laudabile ſi delectetur de aliorum pœnis ſecundum ſe,eſt tamen laudabile ſi delectetur de eis quantum habent aliquid boni annexum,tamẽ alia ratio eſt de viatore & compræhẽſore. Quia in viatore paſsiones frequenter inſurgunt ſine iudicio rationis,& tamen tales paſsiones interdum ſunt laudabiles ſecũdum q̃ bonam diſpoſitionem indicant: ſicut patet de verecundia & miſericordia & pœnitentia de malo:ſed in compræhenſoribus non poteſt eſſe paſsio niſi iudicium rationis conſequens.

QVAESTIO. XCV.

De dotibus beatorum.

DEinde conſiderandum eſt de dotibus beatorum. Circa quod quærũtur quinq;. Primò, Vtrum beatis ſint aſsignãdæ aliquæ dotes. Secundò, Vtrum dos à beatitudine differat. Tertiò, Vtrum Chriſto inſint dotes. Quartò, Vtrum angelis. Quintò, Vtrum conuenienter aſsignentur dotes.

ARTICVLVS. I.

Vtrum ponendæ ſint aliquæ dotes in hominibus beatis.

Thom.4.diſt.49. q.4. art.1.q.1.& ſequen.

AD PRIMVM ſic ꝓceditur. Videt quòd non ſint ponendæ aliquæ dotes in hominib⁹ beatis. Dos enim ſecundum iura datur ſponſo ad ſuſtinenda onera matrimonij: ſed ſancti non gerunt figuram ſponſi,ſed magis figuram ſponſæ inquantum ſunt eccleſiæ membra : ergo eis dotes non dantur. ¶ Prætereà. Dotes non dantur ſecundum iura à patre ſponſi ſed à patre ſponſæ : omnia autem bona beatitudinis dantur beatis à patre ſponſi.ſ. Chriſti. 1.Iaco.1.Omne datum optimum,& omne donũ perfectum &c.ergo huiuſmodi dona quæ beatis dantur non ſunt dotes appellandæ.¶Prætereà.In matrimonio carnali dantur ad faciliùs toleranda onera matrimonij : ſed in matrimonio ſpirituali non ſunt aliqua onera,maximè ſecundum ſtatum eccleſię triũphantis:ergo non ſunt ibi aliquę dotes aſsignandæ. ¶Prætereà. Dotes non dantur niſi cauſa matrimonij:ſed matrimo

niũ ſpũale

nium ſpirituale cõtrahitur cum Chriſto per fidem ſecundũ ſtatum eccleſiæ militantis: ergo eâdem ratione ſi beatis aliquę dotes conueniunt, cõuenient etiã ſanctis exiſtẽtibus in via: ſed iſtis nõ conueniunt: ergo nec beatis. ¶Præterea. Dotes ad bona exteriora pertinẽt quæ dicũtur bona fortunæ: ſed præmia beatorũ erũt de interioribus bonis: ergo non debẽt dotes nominari.

¶Sed contrà Ephe. 5. dicitur, Sacramentum hoc magnum eſt, dico autem in Chriſto & eccleſia: ex quo habetur quòd ſpirituale matrimonium per carnale ſignificatur: ſed in carnali matrimonio ſponſa dotata traducitur in domum ſpõſi: ergo cùm ſancti in domum Chriſti traducũtur cùm beatificantur, videtur quòd aliquibus dotibus dotentur. ¶Præterea. Dotes in matrimonio corporali aſſignantur ad matrimonij ſolatium: ſed matrimonium ſpirituale delectabilius eſt quàm carnale: ergo ei ſunt dotes maximè aſſignandæ. ¶Præterea. Ornamenta ſponſarũ ad dotem pertinent: ſed ſancti ornati in gloriã traducuntur, vt dicitur Iſa. 6. Induit me veſtimẽtis ſalutis & quaſi ſponſam ornatã monilibus ſuis: ergo ſancti in patria dotes habent.

¶Reſpondeo dicendum, quòd abſq; dubio beatis quando in gloriam tranſferuntur aliqua dona diuinitùs dãtur ad eorum ornatum, & hi ornatus à magiſtris dotes ſunt nominati. Vnde dantur quædã definitiones de dote de qua nũc loquimur tales: Dos eſt perpetuus animę & corporis ornatus vitæ ſufficiens in æterna beatitudine iugiter perſeuerans. Et ſumitur hæc deſcriptio ad ſimilitudinem dotis corporalis, per quã ſponſa ornatur, & prouidetur viro vnde poſsit ſufficienter ſpõſam & liberos nutrire, & tamen inamiſsibiliter dos ſponſæ conſeruatur ad eam ſeparato matrimonio. Sed de ratione nominis diuerſi diuerſimodè opinantur. Quidam enim dicunt quòd dos non accipitur ex ſimilitudine ad matrimonium corporale, ſed ſecundum modum loquendi quo omnẽ perfectionem ſeu ornatum cuiuſcunq; hominis dotes nominamus. Sicut aliquis dicitur eſſe dotatus ſciẽtia qui ſciẽtia pollet. Et Ouidius vſus eſt noĩe dotis dicẽs, Et quacunq; potes dote placere place. Sed hoc non videtur vſquequãq; conueniẽs. Quia quãdocunq; aliquod nomen eſt impoſitum ad aliquid principaliter ſignificandum non conſueuit ad alia tranſferri, niſi ſecundum aliquam ſimilitudinem: vnde cùm ſecundum primam inſtitutionem nominis dos ad carnale matrimonium pertineat, oportet quòd in qualibet acceptione attendatur aliqua ſimilitudo ad principale ſignificatum. Et ideò alij dicunt quòd ſecũdum hoc ſimilitudo attenditur quòd dos propriè dicitur donũ quod in matrimonio corporali datur ſponſæ ex parte ſpõſi, quãdo ita ducitur in domũ ſponſi, ad ornatum ſponſæ pertinens: quod patet ex hoc quod dixit Sichem Iacob & filiis eius, Gene. 34. Augete dotem, & munera poſtulate. Et exo. 22. Si ſeduxerit quis virginem, dormieritq; cum ea, dotabit eam, & accipiet eam in vxorẽ. Vnde & ornatus qui à Chriſto ſanctis exhibetur quãdo traducũtur in domum gloriæ dos nominatur. Sed hoc manifeſtè contra id quod Iuriſtę dicunt, ad quos pertinet de his tractare. Dicunt enim quòd eſt dos propriè quædam datio ex parte mulieris facta his qui ſunt ex parte viri, p onere matrimonij qd' ſuſtinet vir: ſed illud quod ſponſus dat ſponſæ vocatur donatio propter nuptias, & ſecundum hũc modum accipitur dos. 4. Reg. 9. vbi dicitur quòd Pharao rex Aegypti cepit Gazo & dedit in dotem filiæ ſuę vxori Salomonis: nec contra hoc faciunt authoritates inductæ. Quãuis enim dotes à parente puellæ conſueuerunt aſſignari, tamen quandoq; conuenit quòd ſponſus vel pater ſponſi aſsignat dotes vice patris pullæ: quod contingit dupliciter. Vel pro nimio affectu ad ſpõſam, ſicut fuit de Sichem, qui voluit aſsignare dotem quam debebat accipere propter vehementem amorem filij ſui ad puellam: vel hoc in pœnam ſponſi vt virgini à ſe corruptæ dotem de ſuo aſsignet, quod pater puellæ debuerat aſſignare, & in hoc caſu loquitur Moyſes in authoritate inducta. Et ideò ſecundum alios dicẽdũ eſt quòd dos in matrimonio corporali propriè dicitur quãdo datur ab his qui ſunt ex parte mulieris, his autem qui ſunt ex parte viri ad ſuſtentanda onera matrimonij vt dictum eſt. Sed tunc remanet difficultas quomodò hic aſſignatio poſsit optari ad propoſitum, cùm ornatus qui ſunt in beatitudine dentur ſponſæ ſpirituali à parte ſpõſi, quod manifeſtabitur reſpondendo ad argumenta.

¶Ad primum ergo dicẽdum, quòd dotes quãuis aſsignẽtur ſponſo in carnali matrimonio ad vſum, tamen proprietas & dominium pertinet ad ſpõſam: quod patet ex hoc quòd ſoluto matrimonio dos remanet ſponſæ ſecundum iura: & ſic etiam in matrimonio ſpirituali ipſi ornatus qui ſponſæ ſpirituali dantur ſcilicet eccleſię in membris ſuis, ſunt quidem ipſius ſponſi inquantum ad eius gloriam & honorem cedunt, ſed ſponſæ inquantum per eas ornatur.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd pater ſponſi, ſcilicet Chriſti, eſt ſola perſona patris, pater autem ſponſæ eſt tota Trinitas, effectus autem in creaturis ad totam Trinitatem pertinet. Vnde huiuſmodi dotes in ſpirituali matrimonio propriè loquendo magis dantur à patre ſponſæ quàm à patre ſponſi. Sed tamen hæc collatio quanuis ab omnibus perſonis fiat, ſingulis perſonis poteſt appropriari per aliquem modum-

Perſonę quidem patris vt danti, quia in ipſo eſt authoritas, ei etiam paternitas reſpectu creaturæ appropriatur, vt ſic idem ſit pater ſponſi & ſponſę: filio verò appropriatur inquantum propter ipſum dantur. Sed ſpiritui ſancto inquantum in ipſo & ſecundum ipſum dantur, amor enim eſt communis dationis ratio.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd dotibus per ſe cõuenit illud quod per dotes efficitur, ſcilicet ſolatium matrimonij: ſed per accidens illud quod per eas remouetur, ſcilicet onus matrimonij: qd' per eas leuigatur. Sicut gratiæ conuenit per ſe facere iuſtum, ſed per accidens quòd de impio faciat iuſtum. Quanuis ergo in matrimonio ſpirituali non ſint aliqua onera, eſt tamen ibi ſumma iucunditas: & ad hanc perficiendam iucunditatem dotes ſponſæ conferuntur, vt ſcilicet delectabiliter per eas ſponſo coniungatur.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd dotes non conſueuerunt aſsignari ſponſæ quando deſponſatur, ſed quando in domum ſponſi traducitur, vt præſentialiter ſponſum habeat: quandiu enim in hac vita ſumus, peregrinamur à Domino. 2. Corinth. 5. & ideò dona quæ ſanctis in hac vita conferuntur non dicuntur dotes, ſed illa quæ conferuntur eis quando tranſferuntur ad gloriam, in qua ſponſo preſentialiter perfruuntur.

¶ Ad quintum dicẽdum, quòd in ſpirituali matrimonio interior decor requiriť, vt in Pſalmo: Omnis gloria eius filiæ regis ab intus &c. ſed in matrimonio corporali requiriť decor exterior: vnde non oportet quòd dotes huiuſmodi aſsignentur in matrimonio ſpirituali ſicut aſsignãtur in corporali.

ARTICVLVS. II.

Vtrum dos ſit idem quod beatitudo.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd dos ſit idem quod beatitudo. Vt enim ex definitione dotis prędicta patet, Dos eſt ornatus corporis & animæ in æterna beatitudine iugiter perfeuerãs: ſed beatitudo animę eſt quidã ornatus ei⁹: ergo beatitudo eſt dos. ¶ Præterea. Dos dicit illud per quod ſponſa delectabiliter ſponſo cõiungitur: ſed in ſpirituali mrimonio beatitudo eſt huiuſmodi: ergo beatitudo eſt dos. ¶ Prętereà. Viſio ſecũdũ Aug. eſt tota ſubſtãtia beatitudinis: ſed viſio ponitur vna de dotibus: ergo beatitudo eſt dos.

¶ Præterea. Fruitio beatum facit, fruitio autẽ eſt dos: ergo dos facit beatum, & ſic beatitudo eſt dos. ¶ Præterea. Secũdum Boëtium in libro de conſo. Beatitudo eſt ſtatus omniũ bonorũ congregatione perfectus: ſed ſtatus beatorũ perficiť ex dotib⁹: ergo dotes ſunt beatitudinis partes.

¶ Sed cõtrà. Dos datur ſine meritis: ſed beatitudo nõ datur ſed redditur: ergo beatitudo nõ eſt dos. ¶ Præterea. Beatitudo eſt vna tãtùm, dotes verò ſunt plures: ergo beatitudo non eſt dos.

¶ Præterea. Beatitudo ineſt homini ſecundũ id quod eſt potiſsimum in eo, vt dicitur. 1. Ethico. ſed dos etiã in corpore ponitur: ergo dos & beatitudo non ſunt idem.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd circa hoc eſt duplex opinio. Quidã enim dicũt quòd beatitudo & dos ſunt idem re, ſed differunt ratione. Quia dos reſpicit ſpirituale matrimoniũ quod eſt inter Chriſtũ & animã, nõ autem beatitudo. Sed hoc nõ poteſt eſſe, vt videtur, cùm beatitudo in operatione cõſiſtat: Dos autem nõ ſit operatio, ſed magis ſit qualitas vel diſpoſitio quædã. Et ideò ſecũdum alios dicendũ ꝙ beatitudo & dos realiter differunt, vt beatitudo dicatur ipſa operatio perfecta qua anima beata Deo cõiũgitur: ſed dotes dicũtur habitus vel diſpoſitiones vel quæcunq; aliæ qualitates quæ ordinantur ad huiuſmodi perfectã diſpoſitionẽ vel operationem, vt ſic dotes ordinentur ad beatitudinẽ magis quàm ſint in beatitudine vt partes eius.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, ꝙ beatitudo propriè loquẽdo non eſt animę ornatus, ſed eſt aliquid qd' ex ornatu animæ prouenit, cũ ſit operatio quędã: ornat⁹ verò diciť aliqs decor ipſi⁹ beati.

¶ Ad ſecundum dicendũ, ꝙ beatitudo non ordinatur ad cõiunctionẽ, ſed ipſa cõiunctio animæ cũ Chriſto, quæ eſt per operationem: ſed dotes ſunt homini diſponẽtia ad hmõi coniunctionẽ.

¶ Ad tertiũ dicendũ, ꝙ viſio dupliciter põt accipi. Vno modo actualiter, id eſt pro ipſo actu viſionis: & ſic viſio nõ eſt dos, ſed eſt ipſa beatitudo. Alio modo poteſt accipi habitualiter, id eſt pro habitu à quo talis operatio elicitur: id eſt, ꝑ ipſa gloriæ claritate, qua aĩa diuinitùs illuſtratur ad Deũ videndũ: & ſic eſt dos & principium beatitudinis, non autem eſt ipſa beatitudo.

¶ Et ſimiliter dicendũ ad quartũ de fruitione.

¶ Ad quintũ dicendũ, ꝙ beatitudo colligit oĩa bona, nõ quaſi partes eſſentiæ beatitudinis, ſed quaſi aliquo modo ad beatitudinem ordinata.

ARTICVLVS. III.

Vtrum competat Chriſto habere dotes.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd Chriſto cõpetat habere dotes. Sãcti enim ex Chriſto per gloriã conformãtur, vnde dicitur Philippen. 3. Reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratũ corpori claritatis ſuæ: ergo etiam Chriſtus dotes habet.

¶ Præterea. In ſpirituali matrimonio aſsignantur dotes ad ſimilitudinem matrimonij corporalis: ſed in Chriſto inuenitur quoddam matrimonium ſpirituale quod eſt ſibi ſingulare, ſcilicet duarũ

cet duarum naturarũ in vna perſona, ſecundũ quòd dicitur natura humana in ipſo eſſe deſpõſata à verbo, vt patet ex gloſ. ſuper illud pſal. In ſole poſuit tabernaculũ &c. & Apoc. 21. Erit tabernaculũ Dei cũ hominibus: ergo & Chriſto competit habere dotes. ¶ Prætereà. Vt dicit Auguſtinus in libro de doctrina Chriſtiana: Chriſtus ſecundum regulam Thiconij propter vnitatem corporis myſtici quæ eſt inter caput & membra nominat ſe ſponſum & ſponſam: vt patet Iſa. 61. Quaſi ſponſum decoratum corona & quaſi ſponſam ornatam monilibus ſuis: cùm ergo debeantur dotes ſponſæ, oportet vt videtur in Chriſto dotes ponere. ¶ Prætereà. Omnibus membris eccleſiæ debetur dos cùm eccleſia ſit ſponſa: ſed Chriſtus eſt eccleſiæ membrum, vt patet. 1. Corinth. 12. Vos eſtis corpus Chriſti & membra de membro. gloſ. id eſt de Chriſto: ergo Chriſto debentur dotes. ¶ Prætereà. Chriſtus habet perfectam viſionem, fruitionem, & delectationẽ: hæc autẽ ponũtur dotes: ergo &c.

¶ Sed cõtrà. Inter ſpõſum & ſponſam exigitur diſtinctio perſonarum: ſed in Chriſto non eſt aliquid perſonaliter diſtinctum à filio Dei qui eſt ſponſus: vt patet Ioan. 3. qui habet ſponſam eſt ſponſus: ergo cùm dotes ſponſę aſsignentur vel pro ſponſa, videtur quòd Chriſto non competat habere dotes. ¶ Prętereà. Non eſt eiuſdem dare & recipere dotes: ſed Chriſtus eſt qui dat dotes ſpirituales: ergo nõ Chriſto competit dotes habere.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd circa hoc eſt duplex opinio. Quidã enim dicunt quòd in Chriſto eſt triplex vnio. Vna quæ dicitur conſentanea, qua vnitur Deo per connexionem amoris. Alia condignatiua qua humana natura vnitur diuinæ. Tertia qua ipſe Chriſt⁹ vnitur eccleſiæ. Dicunt ergo quòd ſecundũ duas primas vniones competit Chriſto habere dotes ſub ratione dotis, ſed quantum ad tertiã cõuenit ei id quod eſt dos excellentiſsimè, non tamen ſub ratione dotis: quia in tali coniunctione Chriſtus eſt vt ſponſus, ſed eccleſia vt ſponſa, dos autem datur ſponſæ quantum ad proprietatem & dominiũ, quãuis detur ſponſo ad vſum. Sed hoc nõ videtur eſſe conueniens. In illa enim coniunctione qua Chriſtus vnitur patri per conſenſum amoris, etiam inquantum eſt Deus, non dicitur aliquod matrimoniũ eſſe, quia non eſt ibi aliqua ſubiectio, quã oportet eſſe ſponſæ ad ſponſum. Similiter etiam nec in cõiunctione humanæ naturæ ad diuinam, quæ eſt in vnione perſonę, vel etiam per conformitatem volũtatis poteſt eſſe ratio dotis propter tria. Primò, quia exigitur cõformitas naturæ inter ſponſum & ſponſam in matrimonio illo in quo dantur dotes; & hoc deficit in cõiunctione humanæ naturæ ad diuinã. Secũdò, quia exigitur ibi diſtinctio perſonarũ: humana autem natura non eſt perſonaliter diſtincta à verbo. Tertiò, quia dos datur quando ſponſa de nouo traducitur in domum ſponſi, & ſic videtur ad ſponſam pertinere quòd de non coniuncta fit coniuncta. Humana autem natura quæ eſt aſſumpta in vnitate perſonæ à verbo, nunquã fuit quin eſſet perfectè coniuncta. Vnde ſecundum alios dicendum, quòd vel omninò non cõuenit Chriſto ratio dotis, vel nõ ita propriè ſicut aliis ſanctis, ea tamẽ quæ dotes dicuntur excellentiſsimè ei conueniunt.

¶ Ad primũ ergo dicẽdum, quòd conformatio illa eſt intelligenda ſecundũ id quod eſt dos, & non ſecundũ rationem dotis quę ſit in Chriſto. Non emm̃ oportet quòd illud in quo Chriſto cõformamur ſit eodẽ modo in Chr̃o & in nobis.

¶ Ad ſecundũ dicendum, quòd natura humana non propriè dicitur ſponſa in cõiunctione illa qua verbo coniungitur, cũ non ſeruetur ibi perſonarum diſtinctio quæ inter ſponſum & ſponſam requiritur. Sed q̃ quandoq; dicatur deſpõſata humana natura ſecundũ q̃ verbo coniũcta eſt, hoc eſt inquantum habet aliquem actũ ſpõſæ, quia ſcilicet inſeparabiliter coniungitur: & quia in illa cõiunctione humana natura eſt verbo inferior, & per verbum regitur ſicut ſponſa per ſponſum.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd hoc quòd aliquãdo dicitur Chriſtus ſponſa, nõ eſt quia ipſe verè ſit ſponſa, ſed inquantũ ſibi aſſumit perſonam ſponſæ ſuæ. ſ. eccleſiæ quæ eſt ei ſpiritualiter cõiuncta: vnde nihil prohibet quin per illũ modũ loquendi poſsit dici habere dotes, non q̃ ipſe habeat, ſed quia eccleſia habet.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd nomen eccleſiæ dupliciter accipitur. Quandoq; nominat tantũ modò corpus, quod Chriſto coniungitur ſicut capiti: & ſic tantũ eccleſia habet rationẽ ſpõſæ, ſic verò Chriſtus non eſt eccleſiæ membrũ, ſed eſt caput influẽs omnibus eccleſiæ mẽbris. Alio modo accipitur eccleſia ſecũdũ quòd nominat caput & mẽbra cõiuncta, & ſic Chriſt⁹ dicitur mẽbrum eccleſiæ inquantũ habet diſtinctũ officiũ ab omnibus aliis. ſ. influere vitã, quãuis non multũ propriè dicatur mẽbrum: quia mẽbrum importat particularitatem quandã, in Chriſto autem bonũ ſpirituale nõ eſt particulatũ, ſed eſt totaliter integrũ. Vnde ipſe eſt totum eſſe eccleſiæ bonũ, nec eſt aliquid maius ipſo & alijs quã ipſe ſolùs. Sic autẽ loquẽdo de eccleſia nõ ſolũ nominat ſpõſam, ſed ſpõſum & ſponſam prout per coniunctionẽ ſpiritualem eſt ex eis vnũ effectũ: vñ licet Chriſtus aliquo mõ dicat membrũ eccleſiæ, nullo tamẽ modo poteſt dici membrũ ſponſæ, & ſic ei non conuenit ratio dotis.

¶ Ad quintum dicẽdum, quòd in proceſſu illo

eſt fallacia accidentis. Non enim illa Chriſto cõ ueniunt ſecundũ quòd habẽt rationem dotis.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum angeli habeant dotes.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur ꝙ angeli habeãt dotes. Quia ſuper illud Cantic. 6. Vna eſt colũba mea: dicit gloſ. Vna eſt eccl'ia in hominibus & angelis: ſed eccleſia eſt ſponſa, & ſic mẽbris eccleſię cõuenit habere dotes: ergo angeli dotes habẽt. ¶ Præterea. Luc. 12. ſuper illud, Et vos ſimiles hominib⁹ expectantibus dominũ ſuum quando reuertatur à nuptijs: dicit gloſſa, Ad nuptias Dominus iuit quando poſt reſurrectionem nouus homo angelorum ſibi multitudinem copulauit: ergo angelorũ multitudo eſt ſponſa Chriſti, & ſic angelis debentur dotes. ¶ Præterea. Spirituale matrimonium in ſpirituali cõiunctione conſiſtit: ſed ſpiritualis coniunctio non eſt minor inter angelos & Deum quã inter homines beatos & Deum: ergo cũ dotes de quibus nunc agimus, ratione ſpiritualis matrimonij aſſignentur, videtur quòd angelis conueniãt dotes. ¶ Præterea. Spirituale matrimonium requirit ſpiritualem ſponſum & ſpiritualem ſpõſam: ſed in Chriſto inquantũ ſummus ſpiritus magis ſunt conformes in natura angeli quã homines: ergo magis poteſt eſſe ſpirituale matrimonium angelorum ad Chriſtum quã hominum. ¶ Præterea. Maior conuenientia exigitur inter caput & mẽbra quã inter ſponſum & ſponſam: ſed conformitas quę eſt inter Chriſtum & angelos ſufficit ad hoc ꝙ Chriſtus dicatur caput angelorum: ergo eadem ratione ſufficit ad hoc quòd dicatur ſponſus reſpectu eorum.

¶ Sed cõtrà: Origeñ. ſuper Cãti. diſtinguit quatuor perſonas. ſ. ſpõſum & ſponſam, adoleſcentulas & ſodales ſponſi, & dicit quòd angeli ſunt ſodales ſponſi: cùm ergo dotes non debeantur niſi ſponſę, videtur quod angelis dotes non cõueniant. ¶ Præterea. Chriſtus deſponſauit ſibi eccleſiam per incarnationem & paſsionem. Vnde figuratur per hoc quod dicitur Exo. 4. Spõſus ſanguinum tu mihi es, ſed Chriſtus per paſſionem & incarnationem non aliter fuit coniũctus angelis quã priùs erat: ergo angeli non pertinẽt ad eccleſiam, ſed ꝙ eccleſia dicitur ſponſa: ergo angelis non conueniunt dotes.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd ea quæ ad dotes animæ pertinent non eſt dubium angelis ſicut & hoĩbus conuenire: ſed ſecundũ rationem dotis non ita eis ſicut hominibus cõueniunt, eò ꝙ non ita propriè conuenit angelis ratio ſponſæ ſicut hominibus. Exigitur enim inter ſponſum & ſponſam naturæ cõformitas, vt ſint eiuſdem ſpeciei. Hoc autẽ modo homines cũ Chriſto cõueniunt inquãtum naturã humanã aſſumpſit, per quã aſſumptionem factus eſt conformis in natura ſpeciei humanæ oĩbus hoĩbus: angelis autẽ nõ eſt conformis ſecũdum vnitatẽ ſpeciei, neq; ſecundũ naturã humanã: & ideò ratio dotis nõ ita propriè cõuenit angelis ſicut hoĩbus: cũ tamen in his quæ metaphoricè dicuntur nõ requiratur ſimilitudo quantũ ad omnia, nõ poteſt ex aliqua diſſimilitudine concludi ꝙ metaphoricè aliquid de aliquo nõ prædicetur, & ſic ex ratione inducta nõ poteſt ſimpliciter haberi quòd angelis dotes non conueniant: ſed ſolùm quòd non ita propriè, ſicut hoiminbus ratione diſſimilitudinis prædictæ.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, ꝙ quãuis angeli pertineãt ad vnitatẽ eccl'iæ, nõ tñ ſunt mẽbra eccl'ię ſecundũ ꝙ eccleſia dicit' ſpõſa per conformitatẽ naturę, & ſic nõ cõuenit eis ꝓprièhabere dotes.

¶ Ad ſecundum dicendũ, ꝙ deſpõſatio illa largè accipitur pro vnione quæ non habet conformitatem naturæ in ſpecie: & ſic etiã nihil prohibet largè accipiẽdo dotes, ponere dotes in angelis.

¶ Ad tertiũ dicendũ, quòd quanuis in matrimonio ſpũali nõ ſit niſi cõiunctio ſpiritualis, tamẽ illos qui cõiungũtur ad perfectã matrimonij rationẽ oportet ĩ ſpecie naturę cõuenire, & ꝓpter hoc deſpõſatio propriè ad angelos nõ pertinet.

¶ Ad quartũ dicendũ, ꝙ illa cõformatio qua angeli cõformãtur Chr̃o inquantũ eſt Deus, non eſt talis quæ ſufficiat ad perfectã rationẽ matrimonij, cũ non ſit ſecundũ cõuenientiã in ſpecie, ſed magis adhuc remanet infinita diſtantia.

¶ Ad quintũ dicendũ, ꝙ nec etiã Chriſtus propriè dicitur caput angelorũ ſecũdũ illã rationẽ qua caput requirit cõformitatẽ naturæ. Tamẽ ſciẽdum ꝙ licet caput & alia mẽbra ſint partes indiuidui & vni⁹ ſpeciei, ſi tñ vnũquodq; per ſe cõſideretur, nõ eſt cũ alio eiuſdẽ ſpeciei: manus em̃ habet aliã ſpeciẽ partis à capite. Vñ loquendo de mẽbris ſcd'm ſe nõ requiritur inter ea alia cõueniẽtia quã proportionis, vt vnũ ab alio accipiat, & vnum alij ſubſeruiat: & ſic cõuenientia quæ eſt inter Deũ & angelos magis ſufficit ad rationem capitis quã ad rationem ſponſi.

ARTICVLVS. V.

Vtrum cõuenienter ponãtur tres animæ dotes.

Thom. 4. diſt. 49. q. 4. arti. 5. q. 1.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur ꝙ inconuenienter ponantur tres eſſe animę dotes. ſ. viſio, dilectio, & fruitio. Anima enim coniungitur Deo ſecundũ mentẽ, in qua eſt imago trinitatis, ſecũdum memoriã, intelligentiã & volũtatem: ſed dilectio ad volũtatem pertinet, viſio ad intelligentiam: ergo debet aliquid poni quod memoriæ reſpondeat, cũ fruitio non pertineat ad memoriam, ſed magis ad

gis ad voluntatem. ¶Prætereà. Dotes beatitudinis dicuntur reſpondere virtutibus viæ, quibus Deo coniungimur, quæ ſunt fides, ſpes, charitas, quibus eſt ipſe Deus obiectum: ſed dilectio reſpondet charitati, viſio autem fidei: ergo debet aliquid poni quod pertineret ad ſpem, cùm fruitio magis pertineat ad charitatem. ¶Prætereà. Deo nō fruimur niſi per dilectionem & viſionem: illis enim dicimur frui quæ diligimus propter ſe, vt patet per Auguſtinum in libro de doctrina chriſtiana: ergo fruitio non debet poni alia dos à dilectione. ¶Prætereà. Ad perfectionem beatitudinis requiritur cōpræhēſio. 1. Cor. 9. Sic currite vt cōpræhēdatis: ergo debet adhuc quarta dos poni. ¶Prætereà. Anſelm. dicit q̄ pertinent ad beatitudinem animæ, ſapientia, amicitia, cōcordia, poteſtas, honor, ſecuritas, gaudiū: & ſic videntur prædictę dotes inconuenienter aſsignari. ¶Prætereà. Auguſt. in fi. de ciui. Dei, dicit quòd Deus in illa beatitudine ſine fine videbitur, ſine faſtidio amabitur, ſine fatigatione laudabitur: ergo laus præaſsignatis dotibus an numerari debet. ¶Prætereà. Boëtius ponit. 5. ad beatitudinem pertinentia in. 3. de Conſol. quæ ſunt hæc, Sufficientia, quā promittunt diuitiæ. Iucunditas quā promittit voluptas. Celebritas quam promittit fama. Securitas quam promittit potentia. Reuerentia quā promittit dignitas: & ſic videtur q̄ potiùs iſta deberent aſsignari dotes quàm prædicta.

¶Reſpondeo dicēdum, quòd ab omnibus communiter tres ponūtur animæ dotes, diuerſimodè tamen. Quidam enim dicūt, q̄ tres dotes animæ ſunt, viſio, dilectio, & compræhenſio: quidā verò dicunt quòd ſunt viſio, fruitio, & compræhenſio: omnes tamen hæ aſsignationes reducūtur in idem, & eodem modo earum numerus aſſignatur. Dictū enim eſt q̄ dos eſt aliquid animæ inhærens per quod ordinatur ad operationem in qua conſiſtit beatitudo. In qua quidem operatione duo requiruntur, ſcilicet ipſa ſubſtātia operationis quæ eſt viſio, & perfectio eius quæ eſt delectatio. Oportet enim beatitudinem eſſe operationem perfectā. Viſio autem aliqua eſt delectabilis dupliciter. Vno modo ex parte obiecti, inquantum id quod videtur eſt delectabile. Alio modo ex parte viſionis inquantùm ipſum videre delectabile eſt, ſicut delectamur in videndo mala, quanuis mala non delectent nos: & quia operatio illa in qua vltima beatitudo conſiſtit debet eſſe perfectiſsima, ideò requiritur quòd viſio illa ſit vtroq; modo delectabilis. Ad hoc autem quòd viſio illa ſit delectabilis requiritur quòd ſit facta connaturalis videnti per aliquem habitum: ſed ad hoc quòd ſit delectabilis ex parte viſibilis requiruntur duo, ſcilicet quòd ipſum viſibile ſit cōueniens, & quòd ſit coniunctum. Sic ergo ad delectabilitatem viſionis ex parte ſui requiritur habitus qui viſionem eliciat, & ſic eſt vna dos quæ dicitur ab omnibus viſio: ſed ex parte viſibilis requiruntur duo, ſcilicet conuenientia quæ eſt per affectum, & quantum ad hoc ponitur à quibuſdam dos dilectio, & à quibuſdam fruitio, ſecundū q̄ fruitio ad affectum pertinet. Illud enim quod ſummè diligimus conuenientiſsimum æſtimamus. Requiritur etiam ex parte viſibilis cōiunctio, & ſic ponitur à quibuſdā cōpræhenſio, quæ nihil eſt aliud quàm in præſentia Deum habere & in ſeipſo tenere. Sed ſecundū alios fruitio prout eſt non ſpei, ſicut eſt in via: ſed iam rei, ſicut eſt in patria. Et ſic dotes reſpondent tribus virtutibus Theologicis, ſcilicet, viſio Fidei, Spei verò compræhenſio vel fruitio ſecundum vnam acceptionem, Charitati verò fruitio vel dilectio ſecundum aſsignationem aliam. Fruitio enim perfecta qualis in patria habebitur, includit in ſe delectationem & compræhenſionem: & ideò à quibuſdam accipitur pro vno, à quibuſdam verò pro alio. Quidam verò attribuunt has tres dotes tribus animæ viribus: Viſionem rationali, delectationem concupiſcibili, fruitionem verò iraſcibili. Inquantùm talis fruitio eſt quandam victoriam adepta, ſed non propriè dicitur: quia iraſcibilis & concupiſcibilis non ſunt in parte intellectiua, ſed in parte ſenſitiua, dotes autem animæ ponuntur in ipſa mente.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd memoria & intelligentia non habent niſi vnam operationem: vel quia ipſa intelligentia eſt operatio memoriæ: vel ſi intelligentia dicatur eſſe potentia quædam, memoria non exit in operationem niſi mediante intelligentia, quia memoriæ eſt notitiam tenere: vnde etiam memoriæ & intelligentiæ non reſpondet niſi vnus habitus, ſcilicet notitia: & ideò vtriq; reſpondet tantùm vna dos, ſcilicet viſio.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd fruitio reſpōdet ſpei inquantùm includit compræhenſionem quæ ſpei ſuccedet: quod enim ſperatur nondum habetur: & ideò ſpes quodammodò affligit propter diſtantiam amati, & propter hoc in patria non remanet ſed ſuccedet ei compræhenſio.

¶Ad tertium dicendum, quòd fruitio ſecundum quòd cōpræhenſionem includit diſtinguitur à viſione & dilectione, alio tamē modo quā dilectio à viſione. Dilectio enim & viſio diuerſos habitus nominant, quorum vnus pertinet ad intellectū, alter verò ad effectū. Sed compræhenſio vel fruitio ſecūdum quòd ponitur compræhenſio non importat alium habitum ab illis duobus, ſed importat remotionem impedimentorum ex quibus efficiebatur vt non poſ-

ſet mens Deo quaſi præſentialiter coniungi: & hoc quidem fit per hoc quòd ipſe habitus gloriæ animam ab oñi defectu liberat, ſicut quod facit eam ſufficientem ad cognoſcendum ſine phantaſmatibus & ad prædeſtinandum corpori & alia huiuſmodi, per quæ excluduntur impedimenta quibus fit vt nunc peregrinemur à Domino.

¶Ad quartum patet reſponſio ex dictis.

¶Ad quintum dicendum, quòd propriè dotes ſunt immediata principia illius operationis, in qua perfecta beatitudo conſiſtit per quam anima Chriſto cõiungitur. Alia autem quæ Anſel. enumerat non ſunt huiuſmodi, ſed ſunt qualitercunq; beatitudinem concomitantia vel conſequentia non ſolùm in comparatione ad ſponſum, ad quem ſola ſapiẽtia inter enumerata ab eo pertinet, ſed etiam in comparatione ad alios pares ad quos pertinet amicitia quantũ ad vnionem affectuum, & concordia quantum ad conſenſum in agendis: vel inferiores ad quos pertinet poteſtas ſecũdum q̃ à ſuperioribus inferiora diſponuntur, & honor ſecũdum id quod ab inferioribus & ſuperioribus exhibetur: & etiã per comparationem ad ſeipſum ad quos pertinet ſecuritas quantum ad remotionem mali, & gaudium quantum ad adeptionem boni.

¶Ad ſextum dicendum, quòd laus quæ ab Auguſtino ponitur tertium eorum quæ in patria erunt, non eſt diſpoſitio ad beatitudinem, ſed magis ad beatitudinem conſequens: ex hoc em̃ ipſo quòd anima Deo coniungitur, in quo beatitudo conſiſtit, ſequitur quòd in laudem prorumpat, vnde laus non habet rationem dotis.

¶Ad ſeptimum dicendũ, quòd illa quinq; quæ enumerat Boë. ſunt quædam beatitudinis conditiones, non autem diſpoſitiones ad beatitudinis actum: eo quod beatitudo ratione ſuæ perfectionis ſola & ſingulariter habet per ſeipſam quicquid ad hominibus diuerſis quæritur, vt patet per Philoſophũ in primo & decimo Ethi. & ſecundum hoc oſtendit Boëtius illa quinq; in vera beatitudine eſſe: quia hæc ſunt quæ ab hominibus in vera fœlicitate temporali quærũtur, quæ vel pertinent ad immunitatem à malo, ſicut eſt ſecuritas: vel ad conſecutionem boni conuenientis ſicut iucunditas, & perfectio ſicut ſufficientia: vel ad manifeſtationem boni ſicut celebritas inquantum illius notitiæ vel boni ſignum aliquod exhibetur: reuerẽtia enim conſiſtit in exhibitione honoris qui eſt teſtimonium virtutis. Vnde patet quòd iſta quinq; nõ debẽt dici dotes, ſed quædam beatitudinis conditiones.

QVÆSTIO. XCVI.

De aureolis.

CONſequenter conſiderandum eſt de aureolis. Circa quod quæruntur tredecim. Primò, Vtrum aureola differat à præmio eſſentiali. Secundò, Vtrum differat à fructu. Tertiò, Vtrum fructus ſoli virtuti continentiæ debeatur. Quartò, Vtrum cõuenienter aſſignentur tres fructus tribus partibus continentiæ. Quintò, Vtrum virginibus debeatur aureola. Sextò, Vtrum debeatur martyribus. Septimò, Vtrum debeatur doctoribus. Octauò, Vtrũ Chriſto aureola debeatur. Nonò, Vtrum angelis. Decimò, Vtrum corpori humano debeatur. Vndecimò, Vtrum conuenienter tres aureolæ aſſignentur. Duodecimò, Vtrum aureola virginum ſit potiſſima. Decimotertiò, Vtrum vnus alio intenſiùs eandem aureolam habeat.

ARTICVLVS. I.

Vtrum aureola ſit aliud à præmio eſſentiali quod aurea dicitur.

Thom. 4. diſt. 49. q. 5. art. 1.

AD PRIMVM ſic ꝓceditur. Videt quòd aureola non ſit aliquod aliud præmium à præmio eſſentiali quod aurea dicitur. Præmiũ enim eſſentiale eſt ipſa beatitudo: ſed beatitudo ſecundum Boë. eſt ſtatus omnium bonorum congregatione perfectus: ergo præmium eſſentiale includit omne quod habetur in patria, & ſic aureala includitur in aurea.

¶Præterea. Magis & minùs non diuerſificant ſpeciem: ſed illi qui ſeruant conſilia & præcepta magis præmiantur quàm illi qui ſeruant præcepta tantùm, nec in aliquo præmium eorum videtur differre, niſi quòd vnum eſt altero maius cùm aureola nominet præmium quòd debetur operibus perfectionis: ergo videtur quòd aureola non dicat aliquid diſtinctum ab aurea. ¶Præterea. Præmium reſpondet merito: ſed radix totius meriti eſt charitas: cùm ergo charitati reſpõdeat aureola, videtur quòd in patria nõ erit aliquod præmium ab aurea diſtinctũ. ¶Præterea. Omnes homines aſſumuntur ad angelorum ordines, vt dicit Greg. Sed in angelis, licet quædã data ſint quibuſdam excellenter, nihil ibi poſſidetur ſingulariter: omnia em̃ in omnibus ſunt, non quidem æqualiter, quia alia aliis ſublimiùs poſſident, quæ tamen omnes habent: vt Gregorius dicit: ergo in beatis non erit aliquod

aliud

aliud præmium niſi omnium cõmune: ergo aureola non eſt præmium diſtinctum ab aurea.

¶Prætereà. Excellentiori merito excellens præmium debetur: ſi ergo aurea debetur operibus quæ ſunt in prẽcepto, aureola vero his quę ſunt in conſilio: aureola ergo erit perfectior quã aurea, & ita non deberet diminutiuè ſignificari, & ſic videtur ꝙ aureola non ſit præmium diſtinctum ab aurea.

¶Sed contrà Exo. 25. Facies alteram coronã aureolam: dicit gloſ. ad coronam pertinet canticũ nouum, quod virgines tantũ coram ſponſo cantant: ex quo videtur ꝙ aureola ſit quædam corona nõ omnibus, ſed quibuſdã ſpecialiter reddita, aurea autem oĩbus beatis redditur: ergo aureola eſt aliud quã aurea. ¶Prætereà. Pugnæ quã ſequitur victoria debetur corona. 2. Tim. 2. Non coronabitur niſi qui legitimè certauerit: ergo vbi eſt ſpecialis ratio certaminis ibi debet eſſe corona ſpecialis: ſed in aliquibus operibus eſt ſpecialis ratio certandi: ergo præ aliis aliquã coronã habere debent, & hãc dicimus aureolã. ¶Prætereà. Eccleſia militans deſcendit à triumphante, vt patet Apoc. 21. Vidi ciuitatem ſanctã &c. ſed in eccleſia militãte ſpecialia opera habẽtibus redduntur ſpecialia præmia, ſicut victoribus coronam: currentibus brabium: ergo ſimiliter debet eſſe in eccleſia triumphante.

¶Reſpondeo dicendum, quòd præmium eſſentiale hominis quod eſt eius beatitudo conſiſtit in perfecta coniunctione animæ ad Deũ, inquã tum eo perfectè fruitur, vt viſo & amato perfectè: hoc autem præmiũ metaphoricè corona dicitur vel aurea, tum ex parte meriti quod cum quadam pugna agitur: Militia enim eſt vita hominis ſuper terrã: Iob. 7. tum ex parte præmij per quod homo efficitur quodãmodò diuinitatis particeps, & per cõſequens regię poteſtatis: Apoc. 5. Feciſti nos Deo noſtro regnum &c. Corona autem eſt proprium ſignum regię poteſtatis, & eãdem ratione præmium, quod eſſentiali additur coronę, rationem habet. Significat etiã corona perfectionem quandam ratione figuræ circularis, vt ex hoc etiã perfectioni cõpetat beatorum. Sed quia nihil poteſt ſuperaddi quin ſit eo minus: ideò ſuperadditum præmium aureola nominatur. Huic autẽ eſſentiali præmio qd' aurea dicitur aliquid ſuperadditur dupliciter. Vno modo ex conditione naturæ eius qui præmiatur, ſicut ſupra beatitudinem animæ gloria corporis adiungitur: vnde & ipſa gloria corporis interdũ aureola nominatur. Vnde ſuper illud Exod. 25. Facies alteram coronam aureolã: dicit quædam gloſ. quaſi in fine aureola ſuppo natur, cùm in ſcriptura dicatur quòd eis ſublimior gloria in receptione corporum ſeruetur, ſicut autem nunc de aureola non agitur. Alio modo ex ratione operis meritorij, quod quidẽ rationem meriti habet ex duobus ex quibus etiam habet bonitatis rationem, ſcilicet ex radice charitatis, quare fertur in finem vltimum: & ſic debetur ei eſſentiale præmiũ, ſcilicet peruentio ad finẽ quę eſt aurea, & ex ipſo genere actus quod laudabilitatem quandam habet ex debitis circunſtantiis & ex habitu eliciente ex proximo fine, & ſic debetur ei quoddam accidentale prẽmium quod aureola dicitur: & hoc modo de aureola ad præſens intendimus. Et ſic dicendum eſt quòd aureola dicit aliquid aureę ſuper additũ, id eſt quoddam gaudium de operibus à ſe factis, quæ habent rationem victoriæ excellentis quod eſt aliud gaudium ab eo quo de cõiunctione ad Deum quis gaudet, quod gaudiũ aurea dicitur.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd beatitudo includit oĩa bona quæ ſunt neceſſaria ad perfectam hominis vitam, quæ conſiſtit in perfecta hominis operatione, ſed quædã poſſunt ſuperaddi non quaſi neceſſaria ad perfectã operationem, vt ſine quibus eſſe non poſsit, ſed quia his additis eſt beatitudo clarior. Vnde pertinẽt ad bene eſſe beatitudinis & ad decentiam quãdam ipſius, ſicut & fœlicitas politica ornat nobilitatem & corporis pulchritudinem & huiuſmodi, ſine quibus eſſe poteſt, vt patet in. 1. Ethi. & hoc modo ſe habet aureola ad beatitudinẽ patriæ.

¶Ad ſecundũ dicendũ, quòd ille qui ſeruat conſilia & præcepta ſemper meretur magis quã ille qui ſeruat præcepta tantùm: ſecũdum quòd ratio meriti conſideratur in operibus ex ipſo genere operum, non autem ſemper ſecundum ꝙ ratio meriti penſatur ex radice charitatis: cùm quãdoq; ex maiori charitate aliquis ſeruet prẽcepta tãtùm, quàm aliquis præcepta & conſilia, ſed & pluries accidit e contrario: quia probatio dilectionis exhibitio eſt operis, vt Gregorius dicit. Non ergo ipſum eſſentiale intenſum magis dicitur aureola, ſed id quod præmio eſſentiali ſuperadditur indifferenter, ſiue ſit maius præmium eſſentiale habẽtis aureolam, ſiue minus, ſiue æquale præmio eſſentiali non habentis.

¶Ad tertium dicendum, quòd charitas eſt principium merẽdi, ſed actus noſter eſt quaſi inſtrumentum quo meremur: ad effectum autem conſequendum non ſolùm requiritur debita diſpoſitio in primo mouente, ſed etiam recta diſpoſitio in inſtrumento: & ideò in effectu aliquid conſequitur ex parte primi principij, quod eſt principale, & aliquid ex parte inſtrumenti qd' eſt ſecundarium: vnde & in præmio aliquid eſt ex parte charitatis, ſcilicet aurea, & aliquid ex genere operationis, ſcilicet aureola.

¶Ad quartum dicendum, quòd angeli omnes in eodem genere actus ſuam beatitudinem me-

ruerunt, ſcilicet in hoc quòd ſunt conuerſi ad Deum: & ideò nullum ſingulare præmium inuenitur in vno quod alius non habeat aliquo modo, homines autē diuerſis generibus actuū beatitudinem habēt: & ideò non eſt ſimile. Tamen illud quod vnus videtur ſpecialiter habere inter homines quodammodò omnes communiter habent, inquātum ſcilicet per charitatem perfectam vnuſquiſq; bonum alterius ſuum reputat: non tamen hoc gaudium quo vnus alteri congaudet poteſt aureola nominari, quia non datur in præmium victorię eius, ſed magis reſpicit victoriam alienam: corona enim ipſis victoribus redditur, non victoriæ congaudentibus.

¶ Ad quintum dicendum, quòd maior eſt excellentia meriti quæ ſurgit ex charitate quàm illa quæ conſurgit ex genere actus: ſicut finis ad quem ordinatur charitas eſt potior his quæ ſunt ad finem, circa quæ actus noſtri conſiſtūt. Vnde & præmium reſpondens merito ratione charitatis quantumcunq; paruum, eſt maius quolibet præmio reſpondente actui rationi ſui generis: & ideò aureola diminutiuè dicitur reſpectu aureæ.

ARTICVLVS. II.

Vtrum aureola differat à fructu.

Thom. 4. diſt. 49. quęſt. 5. arti. 2. q. 1. & ſequentibus.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd aureola non differat à fructu. Eidem enim merito non debentur diuerſa præmia: ſed eidem merito reſpondet aureola & fructus centeſimus: ſcilicet virginitatis: vt patet in gloſſa Matth. 13. ergo aureola eſt idem quod fructus. ¶ Præterea. Auguſtinus dicit in libro de virginitate: Quòd centeſimus fructus debetur martyri, & idem debetur virgini: ergo fructus eſt quoddam præmium commune virginibus & martyribus, ſed eiſdem etiam debetur aureola: ergo aureola eſt idem quod fructus. ¶ Præterea. In beatitudine non inuenitur niſi duplex præmium: ſcilicet eſſentiale, & accidentale quod eſſentiali ſuperadditur: ſed præmio eſſentiali ſuperadditur, vt dicitur, aureola: quod patet ex hoc quòd Exodi vigeſimoquinto, aureola coronæ aureæ ſuperponi dicitur: ſed fructus non eſt præmium eſſentiale, quia ſic deberetur omnibus beatis: ergo eſt idem quod aureola.

¶ Sed contrà, quæcunq; non ſunt eiuſdem diuiſionis non ſunt eiuſdem rationis: ſed fructus & aureola non ſimiliter diuiduntur, quia aureola diuiditur in aureolam virginum, martyrum, & doctorum: fructus autem in fructum coniugatorum, viduarum, & virginum: ergo fructus & aureola non ſunt idem. ¶ Præterea. Si fructus & aureola eſſent idem, cuicunq; debentur fructus deberetur & aureola, hoc autem patet eſſe falſum: quia fructus debetur viduitati, non autem aureola: ergo &c.

¶ Reſpondeo dicendū, quòd ea quæ Metaphoricè dicuntur poſſunt variè accipi ſecundum adaptationes ad diuerſas proprietates eius, vnde fit tranſumptio. Cùm autem fructus propriè in rebus corporalibus dicatur de terræ naſcentibus ſecundum diuerſas conditiones quæ in fructibus corporalibus inueniri poſſunt, diuerſimodè fructus ſpiritualiter accipitur. Fructus enim corporalis dulcedinem habet, quia reficit ſecūdum quòd in vſu hominis venit. Eſt etiam vltimū ad quod operatio naturæ peruenit: eſt etiam id quod ex agricultura expectatur per ſeminationem vel quoſcunq; alios modos. Quandoq; igitur fructus ſpiritualiter accipitur pro eo quod reficit quaſi vltimus finis: & ſecundum hanc ſignificationem dicimur Deo frui perfectè in patria, imperfectè autem in via: & ex hac ſignificatione accipitur fruitio, quæ eſt dos: ſic autem nunc de fructibus non loquimur. Quandoq; autem ſumitur ſpiritualiter pro eo quod reficit tantùm, quanuis non ſit vltimus finis: & ſic virtutes fructus dicuntur inquantum mentem ſyncera dulcedine reficiūt: vt Ambro. dicit: & ſic accipitur fructus Galat. 5. Fructus autem ſpiritus, gaudiū &c. ſic autem de fructibus nunc etiā non quæritur. Poteſt autem alio modo ſumi fructus ſpiritualis ad ſimilitudinem corporalis: inquantum corporalis, fructus eſt quoddam commodum quod ex labore agriculturæ expectatur: vt ſic dicatur illud præmium quod homo conſequitur ex labore, quo in hac vita laborat, & ſic omne præmium quod in futuro habebitur ex noſtris laboribus fructus dicitur: & ſic accipitur fructus Romanorū. 6. Habetis fructum veſtrum in ſanctificatione, finem verò vitam æternam: ſic etiam nūc nos de fructu non agimus, ſed agimus de fructu ſecundum quòd ex ſemine conſurgit. Sic enim de fructu Dominus loquitur Matthæi decimotertio: Vbi fructum diuidit in triceſimum, ſexageſimum, & centeſimum. Fructus autem ſecundum hoc poteſt prodire ex ſemine, cuius ſemētina eſt efficax ad conuertendum humores terræ in ſuam naturā, & quanto hæc virtus eſt efficacior & terra ad hoc paratior, tanto fructus ſequitur vberior: ſpirituale autem ſemen quod in nobis ſeminatur eſt verbum Dei: vnde quanto aliquis magis in ſpiritualitatē conuertitur à carne recedens, tanto in

to in eo eſt maior fructus verbi. Secũdum hoc igitur fructus verbi Dei differt ab aurea & ab aureola: quia aurea conſiſtit in gaudio quod habetur de Deo: aureola verò in gaudio quod habetur de operum perfectione, ſed fructus in gaudio quod habetur de ipſa diſpoſitione operantis ſecũdum gradum ſpiritualitatis in quem proficit ex ſemine verbi Dei. Quidam diſtinguunt inter aureolam & fructus, dicentes quòd aureola debetur pugnanti, ſecundum illud. 2. Timoth. 2. Non coronabitur niſi qui legitimè certauerit. Fructus autem laboranti ſecundum illud quod dicitur Sapientiæ. 4. bonorum laborum glorioſus eſt fructus. Alij verò dicũt quòd aurea reſpicit conuerſionem ad Deum, ſed aureola & fructus conſiſtunt in his quæ ſunt ad finem: ita tamen quòd fructus principaliùs reſpicit volũtatem, aureola autem magis corpus: ſed cùm in eodem fit labor & pugna, & ſecundum idem & præmium corporis ex præmio animæ dependeat ſecundum prædicta non eſſet differentia inter fructum, auream, & aureolam niſi ratione tantùm, & hoc non poteſt eſſe, cùm quibuſdam aſſignentur fructus quibus non aſſignatur aureola.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd non eſt inconueniens eidem merito ſecundum diuerſa quæ in ipſo ſunt diuerſa prẹmia reſpondere: vnde & virginitati reſpondet aurea ſecundum q̃ propter Deum ſeruatur imperio charitatis: aureola verò ſecundum quòd eſt perfectionis opus habens rationem victoriæ excellentis: fructus verò ſecundum quòd per virginitatem homo in quandam ſpiritualitatem tranſit à carnalitate recedens.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd fructus ſecundum propriam acceptionẽ prout nunc loquimur: non dicit præmium commune martyrio & virginitati, ſed tribus continentiæ gradibus: Gloſſ. autem quæ ponit fructum centeſimum martyribus reſpondere largè accipit fructum, ſecundum quòd quælibet remuneratio dicitur fructus: vt ſic per centeſimum fructum remuneratio deſignetur, quæ quibuſlibet operibus perfectionis debetur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis aureola ſit quoddam accidentale præmium eſſentiali ſuperadditum, non tamen omne accidentale præmium eſt aureola, ſed præmiũ de operibus perfectionis quibus homo maximè Chriſto cõformatur ſecũdum prædictam victoriam: vnde non eſt inconueniens quòd abſtractioni à carnali vita aliquod accidentale præmium debeatur, quod fructus dicitur.

ARTICVLVS. III.

Vtrum fructus debeatur ſoli virtuti continentiæ.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd fructus nõ debeatur ſoli virtuti continentiæ. Quia. 1. Corin. 15. ſuper illud, Alia claritas Solis &c. dicit Gloſſ. quòd claritati Solis illorum dignitas cõparatur, quæ vicenteſimum fructum habent: Lunari autem quæ viſexageſimum: ſtellæ verò quæ vitriceſimum: ſed illa diuerſitas claritatum ſecundum intentionem Apoſtoli pertinet ad quancunq; beatitudinis differentiam: ergo diuerſi fructus non debent reſpondere ſoli continentiæ. ¶ Præterea, fructus à fruitione dicuntur: ſed fruitio pertinet ad præmiũ eſſentiale, quod omnibus virtutibus reſpondet: ergo &c. ¶ Præterea, fructus labori debetur: Sapientiæ. 4. Bonorum laborum glorioſus eſt fructus: ſed maior eſt labor in fortitudine quàm in temperantia, vel in continentia: ergo fructus non reſpondet ſoli continentiæ. ¶ Præterea, difficilius eſt modum non excedere in cibis qui ſũt neceſſarij ad vitã quã in Venereis, ſine quibus vita conſeruari poteſt: & ſic maior eſt labor parſimoniæ quàm continentiæ: ergo parſimoniæ magis reſpondet fructus quàm continentiæ. ¶ Præterea, fructus refectionem importat: refectio autem præcipuè eſt in fine: cùm ergo virtutes Theologicæ finem habeant pro obiecto, ſcilicet, ipſum Deum, videtur quòd eis fructus maximè debeat reſpondere.

¶ Sed contrà eſt quod habetur in Glo. Matth. 13. quæ fructus aſſignat virginitati, viduitati, & continentiæ coniugali, quæ ſunt continentiæ partes.

¶ Reſpondeo dicẽdum, quòd fructus eſt quoddam prẹmium quod debetur homini ex hoc q̃ à carnali vita in ſpiritualem tranſit: & ideò illi virtuti præcipuè fructus reſpondet, quæ hominem præcipuè à ſubiectione carnis liberat: hoc autem facit continentia: quia per delectationes Venereas anima præcipuè carni ſubditur, adeò vt in actu carnali ſecundum Hiero. nec ſpiritus prophetiæ corda tangat prophetarum, nec in illa delectatione eſt poſsibile aliquid intelligere, vt Philoſophus dicit. 7. Ethi. Et ideò cõtinentiæ magis reſpondet fructus quàm alij virtuti.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd Gloſſ. illa accipit fructum largè ſecundum quòd quẹlibet remuneratio fructus nominatur.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ fruitio non ſumitur à fructu ſecundum illam ſimilitudinẽ qua nunc de fructu loquimur.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ fructus ſecundum q̃ nunc loquimur non reſpõdet labori ratione fatigatiõis, ſed ſcd'm q̃ per laborẽ ſemina fructi-

ficant. Vnde & ipſę ſegetes labores dicuntur in quantùm ꝓpter eas laboratur, vel labore acquiruntur. Similitudo autem fructus ſecundum ꝙ oritur ex ſemine magis aptatur continẽtiæ quã fortitudini: quia per paſsionem fortitudinis homo non ſubditur carni, ſicut per paſsionem circa quas eſt continentia.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ quamuis delectationes quæ ſunt in cibis ſint magis neceſſarię illis quæ ſunt in Venereis: non tamen ſunt ita vehementes: vnde per eas anima non ita ſubditur carni.

¶ Ad quintum dicendum, ꝙ fructus non ſumitur hìc ſecundum ꝙ frui dicitur qui reficit in fine, ſed alio modo: & ideò ratio non ſequitur.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum conuenienter aſsignentur tres fructus tribus continentiæ partibus.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur ꝙ inconuenienter aſsignentur tres fructus tribus continẽtiæ partib⁹. Quia Gal. 5. ponuntur duodecim fructus. ſ. gaudiũ, pax &c. & ideò videtur ꝙ non debeãt poni tres tantùm. ¶ Præterea, fructus nominat aliquod præmium ſpeciale: ſed præmium quod aſsignatur virginibus, viduis, & coniugatis non eſt ſpeciale: quia omnes ſaluandi continentur ſub aliquo horum trium: cùm nullus ſaluetur qui continentia careat: & continentia per has tres ſufficienter diuidatur: ergo inconuenienter tribus prædictis tres fructus aſsignantur. ¶ Præterea, ſicut viduitas excedit continentiã coniugalem, ita virginitas viduitatem: ſed non ſimiliter excedit ſexagenarius tricenarium, & centenarius ſexagenarium: neq; ſecundũ Arithmeticam proportionem, quia ſexagenarius excedit tricenarium in. 30. & cẽtenarius ſexagenarium in. 40. Neq; etiam ſecundum proportionalitatẽ Geometricam: quia ſexagenarius ſe habet in dupla proportione ad tricenarium: centenarius verò ad ſexagenariũ in ſuperabundãtia, quia continet totum & duas tertias eius: ergo incõuenienter aptantur fructus tribus continentiæ gradibus. ¶ Præterea, Ea quæ in ſacra ſcriptura dicũtur, perpetuitatem habent: Luc. 21. Cœlum & terra tranſibunt, verba autẽ mea non tranſibunt: ſed ea quę ex inſtitutione hominum ſunt facta quotidie poſſunt mutari: ergo ex his quæ ex inſtitutione hominũ ſunt, non eſt accipienda ratio eorum quæ in ſcriptura dicuntur: & ſic videtur ꝙ inconueniens ſit ratio quam Beda aſsignat de iſtis fructibus dicens: ꝙ fructus triceſimus debetur coniugatis, quia in repræſentatione quæ fit in abaco, 30. ſignificantur per contactum pollicis & indicis ſecundum ſuam ſummitatem: vnde ibi quodammodò oſculantur ſe, & ſic tricenarius numerus ſignificat coniugatorũ oſcula. Sexagenarius verò numerus ſignificat per tactum indicis ſuper medium articulũ pollicis, & ſic per hoc ꝙ index iacet ſuper pollicem opprimens ipſum ſignificat oppreſsionẽ quam viduæ patiuntur in mundo: cùm autem numerando ad centenarium peruenimus, ad dexteram à leua tranſimus: vnde per centenarium virginitas deſignatur, quæ habet proportionẽ angelicæ dignitatis, quę ſunt in dextra. ſ. in gloria: nos autem in ſiniſtra propter imperfectionem præſentis vitæ.

¶ Reſpondeo dicendum, ꝙ per continentiam cui fructus reſpondet homo in quandam ſpiritualitatẽ adducitur carnalitate abiecta. Et ideò ſecundum diuerſum modũ ſpiritualitatis quã continentia facit, diuerſi fructus diſtinguũtur. Eſt enim quædam ſpiritualitas neceſſaria, & quædam ſuperabundans. Neceſſaria eſt in hoc ꝙ rectitudo ſpiritus ex delectatione carnis non peruertat: quod fit cùm aliquis per rectũ ordinem rationis vtitur delectationibus carnis, & hæc eſt ſpiritualitas coniugatorum. Spiritualitas verò ſuperabũdans, eſt per quam homo ab huiuſmodi delectationibus carnis ſpiritũ ſuffocantibus omninò ſe abſtrahit. Sed hoc contingit dupliciter. Vel reſpectu cuiuſlibet tẽporis præteriti, præſentis, & futuri, & hæc eſt ſpiritualitas virginum. Vel ſecũdum aliquod tempus, & hæc eſt ſpiritualitas viduarũ: ſeruantibus ergo continentiam coniugalem datur fructus triceſimus: vidualem ſexageſimus: virginalem centeſimus, ratione illa quam Beda aſsignat: quanuis poſsit alia ratio aſsignari ex ipſa natura numerorum: tricenarius enim numerus ex ductu trinarij in denarium ſurgit: trinarius enim eſt numerus omnis rei, vt dicitur. 1. de Cœlo & mun. & habet in ſe perfectionem quandam omnibus communem. ſ. principij, medij, & finis: vnde conuenienter tricenarius numerus coniugatis aſsignat, in quibus ſupra obſeruationem Decalogi, qui per denariũ ſignificatur, non additur aliqua perfectio niſi communis, ſine qua non pŏt eſſe ſalus. Senarius autem ex cuius ductu in denarium ſexagenarius ſurgit habet perfectionem ex partibus, cùm cõſtet ex omnibus partibus ſuis ſimul aggregatis: vnde conuenienter viduitati reſpondet in qua inuenitur perfecta abſtractio à delectationibus carnis quantũ ad omnes circunſtantias quæ ſunt quaſi partes virtuoſi actus: cum nulla enim pſona & in nullo loco viduitas carnis vtitur delectationibus, & ſic de aliis circũſtantiis, quod non erat in continentia coniugali. Sed centenarius conuenienter reſpondet virginitati: quia denarius ex cuius ductu centenarius ſurgit, eſt limes numerorum: &

rum: & ſimiliter virginitas tenet ſpiritualitatis limitem, quia ad eam nihil de ſpiritualitate adiici poteſt. Habet enim centenarius inquantū eſt numerus quadratus perfectionem ex figura: figura enim quadrata ſecūdum hoc perfecta eſt, quòd ex omni parte ęqualitatem habet, vtpote habens omnia latera ęqualia: vnde competit virginitati in qua quantùm ad omne tēpus æqualiter incorruptio inuenitur.

¶ Ad primū ergo dicendum, q̄ ibi fructus non accipiunt hoc modo, ſicut hic de eis loquimur.

¶ Ad ſecūdum dicendum, q̄ nihil cogit ad ponendum fructum eſſe præmium non omnibus ſaluandis commune. Non ſolùm enim eſſentiale præmium commune eſt omnibus, ſed etiam aliquod accidentale, ſicut gaudiū de operibus illis, ſine quibus non eſt ſalus. Poteſt tamen dici quòd fructus non omnibus conueniunt ſaluandis, ſicut patet de his qui in fine pœnitent, & incontinenter vixerunt. Eis enim non fructus ſed eſſentiale præmium debetur tantùm.

¶ Ad tertiū dicendum, q̄ diſtinctio fructuum magis accipitur ſecundū ſpecies & figuras numerorum quàm ſecundū quantitates ipſorū: tñ etiā quantū ad quātitatis exceſſum pōt aliqua ratio ſignari. Coniugatus enim abſtinet tantū à non ſua: vidua verò à ſuo & nō ſuo: & ſic inuenitur ibi quædam ratio duplicis ſicut ſexagenarius eſt duplex ad tricenariū: cētenarius verò ſupra ſexagenarium addit quadragenarium, qui cōſurgit ex ductu quaternarij in denariū. Quaternarius autem eſt primus numerus ſolidus & cubicus, & ſic contingit talis additio virginitati, quæ ſupra perfectionem viduitatis perpetuam incorruptionem adiungit.

¶ Ad quartum dicendum, q̄ quāuis illa repræſentatio numerorū ſit ex humana inſtitutione, tamen fundatur aliquo modo ſuper rerum naturam, inquantùm ſecundum ordinē dictorum articulorum & contactuum numeri gradatim deſignantur.

ARTICVLVS. V.

Vtrum aureola debeatur ratione virginitatis.

Thom. 4. Diſ. 49. q. 5. ar. 3. q. 1. & ſeq.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̄ ratione virginitatis nō debeatur aureola. Vbi eſt enim maior difficultas in opere, ibi debetur maius præmium: ſed maiorem difficultatem patiuntur in abſtinendo à delectationibus carnis viduę quàm virgines. Dicit enim Hieronymus, Quia quanto maior eſt difficultas ex parte quorundam à voluptatis illecebris abſtinere, tanto maius eſt præmium: & loquitur in commendatione viduarum. Philoſophus enim dicit in libro animalium, Quia iuuenes corruptæ magis appetunt coitum propter rememorationem delectationis: ergo aureola quæ eſt maximum præmium debetur magis viduis quàm virginibus.

¶ Prætereà, ſi virginitati debetur aureola, vbi eſſet perfectiſsima virginitas maximè inueniretur aureola: ſed in beata Virgine eſt perfectiſsima virginitas: vnde & Virgo virginum nominatur, & tamen ei non debetur aureola, quia nullam pugnam ſuſtinuit in continendo, cùm corruptione fomitis non fuerit infeſtata: ergo virginitati aureola non debetur.

¶ Prætereà, ei quod non eſt ſecundum omne tempus laudabile, non debetur præmium excellens: ſed virginitatem ſeruare in ſtatu innocentiæ, non fuiſſet laudabile, cùm tunc præceptum eſſet, Creſcite & multiplicamini & replete terram: Nec etiam tempore legis cùm ſteriles erant maledictæ: ergo virginitati aureola non debetur.

¶ Prætereà, non debetur idem præmium virginitati ſeruatę & virginitati amiſſę: ſed pro virginitate amiſſa quandoq; debetur aureola, vt ſi aliqua inuita proſtituatur à tyranno quia Chriſtum confitetur: ergo virginitati aureola non debetur.

¶ Prætereà, excellens præmium non debetur ei quod ineſt nobis à natura: ſed virginitas innaſcitur cuilibet homini & bono & malo: ergo virginitati aureola non debetur.

¶ Prætereà, ſicut ſe habet viduitas ad fructum ſexagenarium, ita virginitas ad fructum centeſimum, & ad aureolam: ſed non cuilibet viduæ debetur fructus ſexagenarius, ſed ſolùm viduitatem vouenti, vt quidam dicunt: ergo videtur quòd non cuilibet virginitati aureola debeatur ſed ſolùm virginitati ex voto ſeruatæ.

¶ Prætereà, præmium non reſpondet neceſsitati, cùm omne meritum in voluntate conſiſtat: ſed quædam ſunt virgines ex neceſsitate, vt naturaliter frigidi & eunuchi: ergo virginitati nō ſemper debetur aureola.

¶ Sed contrà eſt quod habetur Exodi. 25. Facies & alteram coronam aureolam. Gloſſ. ad coronam pertinet canticum nouum quod virgines coram Agno concinunt, ſcilicet, qui ſequuntur Agnum quocúnque ierit: ergo præmium quod virginitati debetur dicitur aureola. ¶ Prætereà, Iſaiæ. 56. dicitur, Hoc dicit Dominus Deus eunuchis. & ſequitur, Dabo eis nomen melius à filiis & à filiabus: Gloſſ. propriam gloriam excellentemq̄ ſignificat: ſed per eunuchos, qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum cœlorum virgines deſignantur: ergo ſequit̄ quòd virginitati debetur aliquod

excellens

excellens præmium,& hoc vocatur aureola.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ vbi eſt præcellens ratio victoriæ, ibi debetur aliqua ſpiritualis corona: vnde cùm per virginitatem aliquis ſingularem quandã victoriam obtineat de carne, contra quam continuè bellum geritur, vt patet Gala. 5. Spiritus concupiſcit aduerſus carnem &c. virginitati ſpiritualis corona debetur quæ aureola nominatur, & hoc quidem communiter ab omnibus tenetur. Sed cui virginitati debeatur aureola, non ſimiliter omnes dicunt. Quidam enim dicunt aureolam actui deberi. Vnde illa quæ actu virginitatem ſeruat, aureolam habebit, ſi ſit de numero ſaluandorũ. Sed hoc nõ videtur eſſe conueniens. Quia ſecundũ hoc illę quæ habent voluntatem nubendi, & cùm ante quàm nupſerint decedunt, habebũt aureolam. Vnde alij dicunt q̃ aureola debeť ſtatui & non actui: vt illæ tantùm virgines aureolam mereantur, quæ in ſtatu virginitatis perpetuæ ſeruãdæ per votum ſe poſuerunt. Sed hoc etiam non videtur conueniens, quia aliquis ex pari voluntate poteſt ſeruare virginitatem non voues, ſicut aliquis alius vouens. Et ideò aliter dici poteſt q̃ meritum actui virtutis debetur à charitate imperato: virginitas autẽ ſecundum hoc ad genus virtutis pertinet, ſecundũ q̃ perpetua incorruptio mẽtis & corporis ſub electione cadit, vt patet ex his quæ dicta ſunt: & ideò illis tantũ virginibus aureola propriè debetur, quæ propoſitum habuerunt virginitatem perpetuò conſeruandi, ſiue hoc propoſitum voto firmauerunt ſiue non. Et hoc dico ſecundum q̃ aureola propriè accipitur, vt præmium quoddam meritò redditum, quamuis hoc propoſitum aliquãdo fuerit interruptũ, integritate tamen carnis manente dũmodò in fine vitæ inueniatur: quia virginitas mentis reparari poteſt, quãuis non virginitas carnis. Si autem aureolam largè accipiamus pro quocunq; gaudio, quod in patria habebunt ſuper gaudium eſſentiale: ſic etiã incorruptis carne aureola reſpondebit, etiã ſi propoſitum non habuerunt perpetuò virginitatẽ ſeruandi. Non enim eſt dubium q̃ de incorruptione corporis gaudebunt, ſicut & innocentes de hoc q̃ immunes à peccato fuerunt, quãuis peccandi opportunitatẽ non habuerunt, vt patet in pueris baptizatis. Sed hæc non eſt propria acceptio aureolæ, ſed valde communis.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ in continẽdo ſecundum aliquid maiorem pugnam ſuſtinent virgines, & ſecundum aliquid viduæ cæteris paribus. Virgines enim concupiſcentia inflãmat & experiendi deſiderium, quod ex quaſi quadam curioſitate procedit, qua. ſ. fit vt homo libentiùs videat quæ nunquã vidit, & etiã quandoq; in eis concupiſcentiã auget æſtimatio maioris delectationis quàm ſit ſecundum veritatẽ, & etiã conſideratio eorum incõmodorum, quę delectationi huiuſmodi adiunguntur: & quantùm ad hoc viduę minorem ſuſtinent pugnam: maiorem autem propter delectationis memoriam, & in diuerſis vnũ alteri præiudicat ſecundum diuerſas hominis diſpoſitiones. Quia quidam magis mauentur hoc, quidam illo: quicqd autem ſit de quantitate pugnæ, hoc tñ certum eſt q̃ perfectior eſt victoria virginum quàm viduarum. Perfectiſsimũ enim genus victoriæ eſt & pulcherrimum, hoſti nunquã ceſsiſſe: corona autẽ non debeť pugnæ, ſed victoriæ de pugna.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ duplex circa hoc eſt opinio. Quidam enim dicunt q̃ beata Virgo pro virginitatis præmio non habet aureolam ſi aureola propriè accipiatur ſecundũ q̃ reſpicit pugnam: tamen habet aliquid maius aureola propter perfectiſsimum propoſitũ virginitatis ſeruandæ. Alij verò dicunt q̃ etiã aureolam ſub propria ratione aureolę habet & excellentiſsimã: quãuis enim pugnam non ſenſerit, pugnam tamen carnis aliquam habuit: ſed ex vehemẽtia virtutis quam habuit à Deo, habuit carnem ſubditam q̃ huiuſmodi pugna ei inſenſibilis erat. Sed iſtud videtur inconueniẽter dici, quia cùm Virgo beata credatur omninò immunis fuiſſe à fomitis inclinatione propter eius ſanctificationẽ perfectam, non eſt pium ponere aliquam pugnam à carne fuiſſe in ea, cùm talis pugna nõ ſit niſi à fomitis inclinatione, nec tentatio quæ eſt à carne ſine peccato eſſe poſsit, vt patet per Glo. 2. Corin. 12. ſuper illud, Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ &c. Vnde dicendum eſt, q̃ aureolam propriè habet vt in hoc membris aliis eccleſiæ conformetur, in quibus virginitas inuenitur: & quãuis non habuit pugnam per tentationem quæ eſt à carne: habuit tamen pugnam per tentationem quæ eſt ab hoſte, qui nec etiam ipſum Chriſtum reueritus fuit, vt patet Matth. 4.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ virginitati non debetur aureola niſi inquantũ addit quandam excellentiam ſuper alios continẽtiæ gradus. Si autem Adam non peccaſſet, virginitas nullam perfectionem ſupra continentiam coniugalem habuiſſet: quia fuiſſent tunc honorabiles nuptiæ, & torus immaculatus nulla concupiſcentiæ fœditate exiſtente: vnde virginitas tũc ſeruata nõ fuiſſet, nec ei tunc aureola deberetur: ſed mutata humanæ naturæ cõditione virginitas ſpecialem decõrem habet: & ideò ei ſpeciale redditur præmium. Tempore etiam legis Moyſi quando cultus Dei per carnalem actum propagandus erat, non erat omninò laudabile à commixtione carnis abſtinere. Vnde nec tali propoſito ſpeciale præmium redderetur niſi ex diuino

proceſsiſſet

proceſsiſſet inſtinctu, vt creditur de Hieremia & Helia quorum coniugia non leguntur.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ ſi aliqua per violentiã oppreſſa fuerit propter hoc non amittit aureolam, dummodò propoſitũ virginitatem ſeruandi inuiolabiliter ſeruet, illi actui nullo modo cõſentiens: non tamen per hoc virginitatẽ perdit: & hoc dico ſiue pro fide ſiue pro quacũq; alia cauſa corrumpatur violenter. Sed ſi hoc pro fide ſuſtineat, hoc ei erit ad meritum, & ad genus martyrij pertinebit. Vnde Lucia dicit: Si me inuitam violare feceris, caſtitas mihi duplicabitur ad coronam. Non quòd habeat duas virginitatis aureolas, ſed quia duplex præmium reportabit: vnũ pro virginitate cuſtodita, aliud pro iniuria quam paſſa eſt, dato etiam quòd taliter oppreſſa concipiat, nec ex hoc meritum virginitatis perdit: nec tamen matri Chriſti æquabitur, in qua fuit cum integritate mentis etiam integritas carnis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd virginitas nobis à natura innaſcitur quantùm ad id quod eſt materiale in virginitate: ſed propoſitum perpetuæ incorruptionis ſeruãdæ, ex quo virginitas meritum habet, non eſt innatum, ſed ex munere gratiæ proueniens.

¶ Ad ſextum dicendum, quòd non cuilibet viduæ fructus ſexagenarius debetur, ſed ei ſolùm quæ propoſitum viduitatis ſeruandæ retinet, quamuis etiam votum non emittat, ſicut etiam de virginitate dictum eſt.

¶ Ad ſeptimum dicẽdum, quòd ſi frigidi & eunuchi voluntatem habeant perpetuam incorruptionem ſeruare, etiam ſi facultas eſſet coëundi, virgines ſunt dicendi & aureolam merentur. Faciunt enim de neceſsitate virtutem. Si verò voluntatem habeant ducẽdi coniugem ſi poſſent, aureolam non merentur. Vnde dicit Augu. in libr. de Sancta virginitate: Quibus ipſum virile membrum debilitatur vt generare non poſſint, vt ſunt eunuchi, ſufficit cùm Chriſtiani fiunt, & Dei præcepta cuſtodiunt: eo tamen proposito ſunt, vt coniuges ſi poſſent haberẽt: coniugatis fidelibus adæquari.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum martyribus aureola debeatur.

Ad ſextum ſic proceditur. Videtur quòd martyribus aureola non debeatur. Aureola enim præmium eſt quod operibus ſupererogationum redditur. Vnde dicit Beda ſuper illud Exo. 25. Facies & aliam coronam &c. de eorum præmio poteſt rectè intelligi, qui generalia mandata ſpontanæ vitæ, perfectioris electione tranſcendunt: ſed mori in confeſsione fidei quandoq; eſt neceſsitatis non ſupererogationis, vt patet ex hoc quod dicitur Roma. 10. Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem cõfeſsio fit ad ſalutem: ergo martyrio non ſemper debetur aureola. ¶ Prętereà, ſecundum Grego. ſeruitia quanto ſunt magis libera, tanto ſunt magis grata: ſed martyrium minimum habet de liberalitate, cùm ſit pœna ab alio infli cta violenter: ergo martyrio aureola non debetur, quæ reſpondet merito excellenti. ¶ Præterea, martyrium non ſolùm conſiſtit in exteriori paſsione mortis, ſed etiam in voluntate: vnde Bernard. diſtinguit tria genera martyrum, ſcilicet, voluntate, nõ nece, vt Ioannes: Volũtate & nece, vt Stephanus: Nece & non voluntate, vt innocentes: ſi ergo martyrio aureola debetur magis deberetur martyrio voluntatis quàm exteriori martyrio, cùm meritũ ex voluntate procedat: hoc autem non ponitur: ergo martyrio aureola non debetur. ¶ Prætereà, afflictio corporis eſt minor quàm afflictio mentis, quæ eſt per dolores & interiores animæ paſsiones: ſed interior paſsio quoddam etiam martyrium eſt, vnde dicit Hieronymus in ſermone de Aſſumptiõe: Ratione rectè dixerim, Dei genitrix Virgo & martyr fuit, quamuis in pace vitam finierit: vnde Tuam ipſius animam pertranſibit gladius, ſcilicet, dolor de morte filij: cùm ergo interiori dolori aureola non reſponderit, nec exteriori reſpondere debet. ¶ Prætereà, Pœnitentia martyrium quoddam eſt: vnde dicit Grego. Quamuis occaſio perſequutionis deſit, habet tamen pax noſtra martyrium ſuum, quia & ſi carnis colla ferro non ſubiicimus, ſpirituali tamen gladio carnalia deſideria in mente trucidamus: pœnitentiæ autem quæ in exterioribus operibus conſiſtit aureola non debetur: ergo nec etiam omni exteriori martyrio debetur aureola.

¶ Prætereà, illicito operi non debetur aureola: ſed illicitum eſt ſibiipſi manus iniicere, vt patet per Auguſtiunm in primo libro de Ciuitate Dei. & tamen quorundam martyria in eccleſia celebrata ſunt, qui ſibi manus iniecerunt tyrannorum rabiem fugientes, vt patet in Eccleſiaſtica Hiſtoria de quibuſdam mulieribus apud Alexandriam: ergo non ſemper martyrio debetur aureola.

¶ Prætereà, contingit aliquando aliquem pro fide vulnerari & poſtmodùm aliquo tempore ſuperuiuere, hunc conſtat martyrem eſſe: & tamen ei aureola non debetur, quia eius pugna non durauit vſque ad mortem: ergo non ſemper martyrio debetur aureola. ¶ Prætereà, quidam magis affligunt̃ in amiſsione rerum tẽporalium quàm etiã in propria afflictione, quod patet ex hoc quòd multas afflictiones ſuſtinẽt ad lucra

ad lucra acquirenda: ſi ergo eis propter Chriſtum temporalia bona diripiantur, videtur ꝙ ſint martyres: nec tamen eis vt videtur debetur aureola: ergo vt priùs. ¶ Præterea, martyr videtur eſſe tantùm ille qui pro fide occiditur: vnde dicit Iſidô. Martyres Græcè teſtes Latinè, quia propter teſtimonium Chriſti paſsiones ſuſtinuerunt, & vſq; ad mortem pro veritatate certauerunt: ſed aliquæ aliæ virtutes ſunt fide excellentiores, vt iuſtitia, & charitas, & huiuſmodi: quæ ſine gratia eſſe nõ poſſunt, quibus tñ non debetur aureola: ergo videtur ꝙ nec martyrio aureola debeatur. ¶ Præterea, ſicut veritas fidei eſt à Deo, ita & quælibet alia veritas vt dicit Ambro. Quia omne verum à quocunq; dicatur à Spiritu Sancto eſt: ergo ſi ſuſtinenti mortem pro veritate fidei debetur aureola, eâdem ratione & ſuſtinentibus mortem pro alia qualibet veritate, quod tñ non debetur. ¶ Præterea, commune eſt potius bono particulari: ſed ſi aliquis pro conſeruatione reipublicæ moriatur in bello iuſto, nõ debetur ei aureola: ergo etiam ſi occidatur pro conſeruatione fidei in ſeipſo, & ſic idem quod priùs. ¶ Præterea, omne meritum ex libero arbitrio procedit: ſed quorundã martyria celebrat eccleſia, qui vſum liberi arbitrij non habuerunt: ergo aureolã non meruerunt, & ſic in omnibus martyribus non debetur aureola.

¶ Sed contrà Aug. dicit in lib. de ſancta virginitate, Nemo quantum puto auſus fuit præferre virginitatem martyrio: ſed virginitati debetur aureola: ergo & martyrio. ¶ Præterea, Corona debetur certanti, ſed in martyrio eſt ſpiritualis difficultas pugnę: ergo ei debetur ſpiritualis aureola.

¶ Reſpondeo dicendum, ꝙ ſicut ineſt quædam pugna ſpiritui cõtra interiores concupiſcẽtias, ita etiam ineſt homini quædam pugna contra paſsiones exteriùs illatas: vnde ſicut perfectiſsimæ victoriæ, qua de concupiſcentiis carnis triũphatur. ſ. virginitati debetur ſpiritualis corona quæ aureola dicitur: ita etiam perfectiſsimæ victoriæ, quæ habetur de impugnatione exteriori debetur aureola: perfectiſsima autẽ victoria de exterioribus paſsionibus conſideratur ex duobus. Primò ex magnitudine paſsionis: inter omnes autem paſsiones illatas exteriùs præcipuum mors locũ tenet, ſicut & in paſsionibus interioribus præcipuè ſunt Venereorũ cõcupiſcentiæ: & ideò qñ quis obtinet victoriam de morte & ordinatis ad mortem, perfectiſsimè vincit. Secundò, perfectio victoriæ cõſideratur ex cauſa pugnæ, quãdo videlicet ex honeſtiſsima cauſa pugnatur, quæ. ſ. eſt Chriſtus: & hæc duo in martyrio cõſideranť, qd' eſt mors ſuſcepta propter Chriſtum, martyrem verò non facit pœna ſed cauſa: & ideò martyrio aureola debetur, ſicut & virginitati.

¶ Ad primũ ergo dicendum, ꝙ ſuſtinere mortem propter Chriſtũ quantũ eſt de ſe, eſt opus ſupererogationis, non enim quilibet tenetur fidem ſuam coram perſequutore confiteri: ſed in caſu eſt de neceſsitate ſalutis: quando. ſ. à perſequutore depræhenſus de fide ſua requiriť, quã cõfiteri tenetur, nec tñ ſequitur ꝙ aureolã non mereatur. Aureola enim non debetur operi ſupererogationis, inquantũ eſt ſupererogatio, ſed inquantum perfectionem quandam habet: vnde tali perfectione manente, etiã ſi non ſit ſupererogatio, aureolam aliquis meretur.

¶ Ad ſecundum dicendum, ꝙ martyrio non debetur aliquod præmium, ſecundum hoc quod ab exteriori infligitur, ſed ſecundum hoc quod voluntariè ſuſtinetur: quia non meremur niſi per ea quæ ſunt in nobis, & quanto id quod aliquis ſuſtinet voluntariè eſt difficilius, & magis natum volũtati repugnare, tanto voluntas, quę propter Chriſtum illud ſuſtinet, oſtenditur firmiùs fixa in Chriſto: & ideò ei excellentius prę mium debetur.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ quidam actus ſunt qui in ipſo actu habent quandam vehementiã delectationis vel difficultatis, & in talibus actus ſemper addit ad rationem meriti vel demeriti, ſecundum ꝙ in actu oportet voluntatem variari ex vehemẽtia actus à ſtatu, in quo priùs erat: & ideò cæteris paribus actu luxuriam exercens plus peccat quàm qui ſolũ in actum conſentit, quia in ipſo actu voluntas augetur. Similiter & cùm actus martyrij maximam difficultatem habeat: volũtas tñ martyrij non pertingit ad illud meritum, quod actui martyrij debetur ratione difficultatis: quãuis etiã poſsit peruenire ad alterius prę mium conſiderata rãdice merendi, qa aliquis ex maiori charitate poteſt velle ſuſtinere martyrium quàm alius ſuſtineat. Vnde voluntariè martyr poteſt mereri ſua volũtate præmium eſſentiale, æquale vel maius eo qd' martyri debetur, ſed aureola debeť difficultati quę eſt in ipſa pugna martyrij: vnde aureola voluntariè tantùm martyribus debetur.

¶ Ad quartũ dicendum, ꝙ ſicut delectationes tactus, circa quas eſt temperantia, præcipuũ locum tenent inter omnes delectationes interiores & exteriores: ita dolores tactus omnibus aliis doloribus præeminent: & ideò difficultati illi quæ accidit in ſuſtinendo dolores tactus, puta qui ſunt in verberib' & huiuſmodi, debetur aureola magis quàm difficultati ſuſtinendi interiores dolores, pro quibus tamẽ non propriè dicitur aliquis martyr, niſi ſecundum quandam ſimilitudinem: & hoc modo Hiero. loquitur.

¶ Ad quintum dicendum, ꝙ afflictio pœnitentiæ pro-

tiæ propriè loquẽdo non eſt martyrium: quia non conſiſtit in his quę ad mortẽ inferendã ordinantur, cùm ordinetur ſolùm ad carnem domandam, quam menſuram ſi quis excedat, erit afflictio culpanda. Dicitur tñ propter ſimilitudinem afflictionis martyrium, quæ quidẽ afflictio excedit martyrij afflictionem diuturnitate, ſed exceditur intentione.

¶ Ad ſextum dicendum, ꝙ ſecundũ Aug. in. 1. de Ciui. Dei, Nulli licitum eſt ſibiipſi manus iniicere quacũq; ex cauſa, niſi fortè diuino inſtinctu fiat ad exemplũ fortitudinis extẽdendum, vt mors contemnatur: illi autem de quibus obiectum eſt, diuino inſtinctu mortem ſibi intuliſſe creduntur, & propter hoc eorum martyria eccleſia celebrat.

¶ Ad ſeptimũ dicendũ, ꝙ ſi aliquis ꝓpter fidẽ vulnus mortale accipiat & ſuperuiuat, non eſt dubium ꝙ aureolam meretur, ſicut de beata Cecilia patet, quæ triduo ſuperuixit, & de multis martyribus, qui in carcere ſunt defuncti: ſed etiam ſi vulnus non mortale accipiat, & tñ exinde mortem incurrat, creditur aureolã mereri. Quãuis quidã dicant ꝙ aureolã non meretur ſi ex incuria vel negligẽtia propria mortẽ quis incurrat: non enim iſta negligentia eum ad mortẽ induxiſſet niſi præſuppoſito vulnere, quod pro fide acceptum eſt, & ita vulnus quod pro fide acceperat eſt prima occaſio mortis: vnde, ꝓpter hoc aureolam nõ videtur amittere, niſi ſit talis negligẽtia q̃ culpam mortalẽ inducat, quæ ei auream aufert & aureolam. Si verò ex mortali vulnere ſuſcepto non moriatur aliquo caſu contingente, vel etiam vulnera non mortalia ſuſceperat, & ad huc carceres ſuſtinens moriatur, adhuc aureolã meretur. Vnde quorundam ſanctorum martyria in eccleſia celebrãtur, qui in carcere mortui ſunt, aliquibus vulneribꝰ longè antè ſuſceptis, ſicut patet de Marcello Papa. Qualiſcunq; igitur afflictio propter Chriſtũ illata vſq; ad mortem continuatur, ſiue mors inde ſequatur, ſiue non, aliquis martyr efficitur & aureolam meretur. Si verò non continuatur vſq; ad mortem, non ꝓpter hoc aliquis dicetur martyr, ſicut patet de Sylueſtro de quo non ſolennizat eccleſia, ſicut de martyre, quia in pace vitam finiuit, quamuis priùs aliquas paſsiones ſuſtinuerit.

¶ Ad octauum dicendum, ꝙ ſicut temperantia non eſt circa delectationes in pecuniis, vel in honoribus & huiuſmodi, ſed ſolùm in delectationibus tactus quaſi præcipuis: & ita etiam fortitudo eſt circa pericula mortis, ſicut circa præcipua: vt dicitur in. 3. Ethi. Et ideò ſoli iniuriæ quę irrogatur circa corpus propriũ, ex qua nata eſt mors ſequi, debetur aureola. Siue etiam aliquis propter Chriſtum res temporales, ſiue famam, vel quicquid huiuſmodi amittat, non efficitur propter hoc propriè martyr, nec meretur aureolam. Nec aliquis poteſt ordinatè res exteriores plus diligere quàm proprium corpus: amor autem inordinatus non coadiuuat ad meritum aureolæ: nec etiam poteſt dolor de amiſsione rerum coæquari dolori de corporis occiſione: & aliis huiuſmodi.

¶ Ad nonum dicendum, ꝙ cauſa ſufficiens ad martyrium non ſolũ eſt confeſsio fidei, ſed quęcunq; alia virtus non politica, ſed infuſa quæ finem habeat Chriſtum. Quolibet enim actu virtutis quis teſtis Chriſti efficitur, inquantùm opera quę in nobis Chriſtus perficit, teſtimonia bonitatis ipſius ſũt. Vnde aliq̃ virgines ſunt occiſæ pro virginitate quam ſeruare volebant, ſicut beata Agnes, & quædam aliæ, quarum martyria in eccleſia celebrantur.

¶ Ad decimum dicendum, quòd veritas fidei habet Chriſtum pro fine & pro obiecto. Et ideò confeſsio ipſius aureolam meretur ſi pœna addatur, non ſolùm ex parte finis, ſed etiam ex parte materiæ. Sed confeſsio cuiuſcunque alterius veritatis non eſt cauſa ſufficiens ad martyrium ratione materię, ſed ſolùm ratione finis: vt pote ſi aliquis vellet priùs occidi quàm quodcunq; mendacium dicendo contra ipſum peccare.

¶ Ad vndecimũ dicendũ, ꝙ bonum increatum excedit bonum omne creatum: vnde quicunq; finis creatus ſiue ſit bonum commune ſiue priuatum, non poteſt actui tantam bonitatem prę ſtare quantã finis increatus, cùm. ſ. aliquid propter Deum agitur: ideò cùm quis propter bonũ cõmune non relatum ad Chriſtum mortem ſuſtinet, aureolam non meretur: ſed ſi hoc referatur ad Chriſtum, aureolam merebitur, & martyr erit, vtpote ſi rempu. defendat ab hoſtium impugnatione, qui fidem Chriſti corrumpere moliũtur, & in tali defenſione mortẽ ſuſtineat.

¶ Ad duodecimũ dicendum, ꝙ quidam dicunt ꝙ innocentibus occiſis pro Chriſto virtute diuina acceleratus eſt vſus rationis, ſicut & in Ioanne Baptiſta, dum adhuc eſſet in materno vtero: & ſecundum hoc verè martyres fuerunt, & actu & voluntate, & aureolam habent. Sed alij dicunt quòd fuerunt martyres actu tantùm, & non voluntate: quod videtur ſentire Bernar. diſtinguens tria genera martyrum, vt dictum eſt: & ſecundum hoc innocentes ſicut non pertinguntad perfectam rationẽ martyrij, ſed aliquid martyrij habent ex hoc ꝙ paſsi ſunt pro Chriſto: ita etiam & aureolam habent non quidem ſecundũ perfectã rationẽ, ſed ſecundũ aliquam participationẽ, inquantũ. ſ. gaudent ſe in obſequium Chriſti occiſos eſſe, vt dictũ eſt de pueris baptizatis, quòd habebunt aliquod gaudiũ de innocentia & carnis integritate.

Vtrum

ARTICVLVS. VII.

Vtrum Doctoribus aureola debeatur.

Ad ſeptimum ſic proceditur. Videtur q̃ Doctoribus aureola non debeatur. Omne enim præmium quod in futuro habebitur alicui actui virtutis reſpõdet: ſed prædicare vel docere non eſt actus alicuius virtutis: ergo doctrinæ vel prædicationi non debetur aureola. ¶ Præterea, docere & prædicare ex ſtudio doctrinę proueniunt: ſed ea quæ prę miantur in futuro nõ ſunt acquiſita per humanum ſtudiũ, quia naturalibus & acquiſitis non meremur: ergo pro doctrina & p̃dicatione nullus in futuro aureolam promerebitur. ¶ Præter eà, exaltatio in futuro reſpondet humilitati in præſenti, quia qui ſe humiliat exaltabit: ſed in docendo & in prædicando non eſt humiliatio: imò magis ſuperbiæ occaſio: vnde Gloſſ. dicit Matth. 4. q̃ Diabolus multos decepit honore Magiſterij inflatos: ergo videtur q̃ prædicationi & doctrinæ aureola non debeatur.

¶ Sed contrà Ephe. 1. ſuper illud, Vt ſciatis quę ſit ſupereminens &c. dicit Gloſſ. quoddam incrementum habebunt ſancti Doctores vltra id quod alij cõmuniter habebunt: ergo &c. Et prę tereà Cant. 4. ſuper illud, Vinea mea coram me eſt: dicit Gloſſ. oſtendit quid ſingularis præmij Doctoribus eius diſponit: ergo Doctores habe bunt ſingulare præmium, & hoc vocamus au reolam.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ ſicut per martyriũ & virginitatem aliquis perfectiſsimam victoriã obtinet de carne & mundo, ita etiam perfectiſſima victoria cõtra Diabolum obtinetur quando aliquis non ſolùm Diabolo impugnanti nõ cedit, ſed etiam expellit eum, & non ſolùm à ſe, ſed etiam ab aliis: hoc autẽ fit per prædicationẽ & doctrinam: & ideò prædicationi & doctrinæ aureola debetur & virginitati & martyrio. Nec eſt dicendum, vt quidam dicũt, q̃ debeatur tantùm prælatis quibus competit ex officio prædi care & docere: ſed quibuſcunq; qui licitè hunc actum exercent. Prælatis autem non debetur, quamuis habeant officiũ prædicandi niſi actu prædicent, quia corona nõ debetur habitui, ſed pugnæ actuali: ſecundum illud. 2. Timo. 2. Non coronabitur niſi qui legitimè certauerit.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ prædicare & docere ſunt actus alicuius virtutis, ſcilicet, miſericordiæ: vnde & inter ſpirituales eleemoſynas computantur.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ quãuis facultas prædicandi & docendi quãdoq; ex ſtudio proueniat, tamen vſus doctrinæ ex voluntate pro cedit, quæ per charitatem informatur à Deo in fuſam, & ſic actus eius meritorius eſſe poteſt.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ exaltatio in hac vita non diminuit alterius vitæ præmium niſi ei qui in tali vita propriam gloriam quærit. Qui autem talem exaltationem in vtilitatẽ aliorum cõuertit, ex ea ſibi mercedem acquirit. Cùm autem dicitur q̃ doctrinę debetur aureola, intelligendum eſt de doctrinis pertinentibus ad ſalutem, per quas Diabolus à cordibus hominum expugnatur, ſicut quibuſdam ſpiritualibus armis, de quibus dicitur. 2. Corinth. 10. Arma militiæ noſtræ non ſunt carnalia, ſed ſpiritualia.

ARTICVLVS. VIII.

Vtrum Chriſto aureola debeatur.

Thom. 4. Diſt. 49. q. 5. ar. 4. q. 1. & ſeq.

Ad octauum ſic proceditur. Videtur q̃ Chriſto aureola debeat. Debetur enim aureola virginitati, & martyrio, & doctrinæ: ſed in Chriſto hæc præcipuè fuerunt: ergo ipſi præcipuè aureola competit.

¶ Præterea, omne quod eſt perfectiſsimum in rebus humanis Chriſto eſt attribuendum: ſed præmium aureolę debetur excellentiſsimis meritis: ergo & Chriſto debet. ¶ Præterea, Cyprianus dicit, q̃ imaginem Dei virginitas portat, virginitatis igitur exemplar in Deo eſt: & ſic videtur quòd Chriſto etiam inquantũ eſt Deus aureola competat.

¶ Sed contrà eſt, q̃ aureola eſt gaudium de conformitate ad Chriſtum, vt dicitur: ſed nullus cõformatur vel aſſimilatur ſibiipſi, vt patet per Philoſophum: ergo Chriſto aureola non debetur. ¶ Præterea, Chriſti præmiũ nunquam augmentatur: ſed Chriſtus ab inſtanti ſuæ conceptionis non habuit aureolam, quia tunc nunquàm pugnauerat: ergo nunquàm poſteà aureolam habuit.

¶ Reſpõdeo dicendum, q̃ circa hoc eſt duplex opinio. Quidam dicunt, q̃ in Chriſto eſt aureola ſecundum propriam aureolæ rationem, cùm in eo pugna inueniatur & victoria, & per conſequens corona ſecundum propriam rationem. Sed diligenter conſiderando quamuis Chriſto competat ratio aureę vel coronæ, non tamen ei competit ratio aureolæ. Aureola enim ex hoc q̃ diminutiuè dicitur importat aliquid quod participatiuè & nunquã ſecundum ſui plenitudinem poſsidetur. Vnde illis competit aureolam habere, in quibus eſt aliqua perfectionis victoriæ parcipatio ſecundum imitationem eius, in quo perfectę victoriæ ratio plena conſiſtit: & ideò cùm in Chriſto inueniat huiuſmodi principalis & plena ratio, per cuius victoriã omnes victores conſtituuntur, vt patet Ioan. 16. Confidite ego vici mundum. & Apo. 5. Ecce vicit Leo de tribu Iuda. Chriſto non competit aureolam habere,

habere,ſed aliquid aliud:vnde oēs aureolæ originātur:vnde dicitur Apoc.3.Qui vicerit faciam eū ſedere in throno meo, ſicut ego vici & ſedeo in throno patris mei. Vnde ſecundū alios dicendum eſt, q̄ q̄uis id qd'eſt in Chriſto nō habeat rationē aureolę, tñ eſt excellētius oīi aureola.

¶ Ad primū ergo dd'm, q̄ Chr̄us fuit veriſimè Virgo,Martyr,&Doctor:ſed cū prę̄miū accidē tale his reſpondens in Chriſto non habet aliquam nobilem quantitatem, in comparatione ad magnitudinem eſſentialis præmij:vnde non habet aureolam ſub ratione aureolæ.

¶ Ad ſecundū dicendum, q̄ aureola quāuis de beat operi perfectiſsimo quo ad nos, tñ aureola inquantū diminutiuè dicit̄, ſignificat quandā participationē perfectiōis ab aliquo in quo plenariè inuenit̄: & ſecundū hoc ad quandā minorationē pertinet,& ſic in Chriſto nō inuenit̄, in quo oīs perfectio pleniſsimè inuenitur.

¶ Ad tertium dicendū,q̄ quāuis virginitas habeat aliquo modo exemplar in Deo,non tñ habet exemplar vnius rationis. Incorruptio enim Dei quam virginitas imitatur,non eâdem ratione eſt in Deo & in aliquo virgine.

ARTICVLVS. IX.

Vtrum angelis aureola debeatur.

Ad nonum ſic proceditur. Videtur q̄ angelis aureola debeatur. Quia vt dicit Hierony. de virginitate loquens:In carne præter carnem viuere potiùs eſt vita angelica quàm humana. &.1. Corinth.7. dicit Gloſſ. quia virginitas eſt portio angelica: cùm igitur virginitati reſpōdeat aureola,videtur quòd angelis debeatur. ¶ Præterea, nobilior eſt incorruptio ſpiritus quàm incorruptio carnis: ſed in angelis inuenitur incorruptio ſpiritus,qa nunquàm peccauerunt: ergo eis magis debetur aureola quàm hominibus incorruptis carne, qui aliquando peccauerunt. ¶ Præterea, doctrinæ debetur aureola: ſed angeli nos docent purgando, illuminando,& perficiendo:vt Dio.dicit:ergo eis debetur aureola ſaltem Doctorum.

¶ Sed contrà.2. Timo.2.Non coronabitur niſi qui legitimè certauerit:ſed in angelis nō eſt pugna: ergo eis aureola non debetur. ¶ Præterea. aureola non debetur illis qui per corpus non exercentur: vnde amantibus virginitatem, martyrium & doctrinam, ſi exteriùs eis hæc non inſunt, aureola non debetur:ſed angeli ſunt ſpiritus incorporei; ergo aureolam non habent.

¶ Reſpondeo dicēdum, q̄ angelis aureola non debetur:cuius ratio eſt,quia aureola reſpondet cuilibet perfectioni excellēti in merito: ea verò quæ in hominibus ad perfectionē meriti pertinent,angelis ſunt cōnaturalia, vel etiā ſpectant ad cōmunem ſtatum eorū, aut etiam ad ipſum præmiū:& ideò ratione eorū qua hominib⁹ aureola debetur,angeli non habent aureolam.

¶ Ad primum ergo dicendum,q̄ virginitas dicitur eſſe vita angelica,inquantùm per gratiam virgines imitantur id quod angeli habent per naturā. Non enim virtutis eſt in angelis quòd omninò à delectabilibus carnis abſtinent, cùm huiuſmodi delectationes in eis eſſe nō poſsint.

¶ Ad ſecundum dicendum,quòd perpetua incorruptio ſpiritus in angelis præmium eſſentiale meretur:eſt em̄ de neceſsitate ſalutis, cùm in eis non poſsit ſubſequi reparatio poſt ruinam.

¶ Ad tertium dicendum,q̄ illi actus ſecundum q̄ angeli nos docent pertinent ad gloriam eorum & cōmunem eorum ſtatum: vnde per huiuſmodi actus aureolam non merentur.

ARTICVLVS. X.

Vtrum aureola etiam corpori debeatur.

Ad decimū ſic proceditur. Videtur quòd aureola etiam corpori debeatur. Præmium enim eſſentiale eſt prius quàm accidentale:ſed dos quæ ad prę̄mium eſſentiale pertinet non ſolū eſt in anima, ſed etiam in corpore: ergo & aureola quæ pertinet ad præmiū accidentale. ¶ Præterea, peccato quod per corpus exercetur reſpondet pœna in anima & corpore: ergo & merito quod exercetur per corpus debetur præmium & in anima & in corpore: ſed meritum aureolæ per corpus exercetur: ergo aureola etiam debetur corpori. ¶ Præterea, in corporibus martyrum quædam virtus apparebit in ipſis cicatricibus corporis: Vnde Auguſti.dicit.22.de Ciui.Dei,Neſcio quomodò ſic afficiamur amore martyrum beatorum,vt velimus in illo regno in eorum corporibus videre vulnerū cicatrices,quas pro Chriſti nomine pertulerunt, & fortaſsè videbimus. Non enim erit deformitas in eis, ſed dignitas quædam,quamuis in corpore non corporis ſed virtutis pulchritudo fulgebit: ergo videtur quòd aureola martyrum etiam in corpore ſit, & eâdem ratione de aliis.

¶ Sed contrà, animæ quando ſunt in Paradiſo habent aureolas:nec tamen habent corpora:ergo proprium ſubiectum aureolæ non eſt corpus ſed anima. ¶ Præterea, omne meritum eſt ab anima:ergo præmiū totū i anima eſſe debet.

¶ Reſpondeo dicendū, quòd aureola propriè eſt in mente. Eſt enim gaudium de operibus illis quibus aureola debetur. Sed ſicut ex gaudio eſſentialis præmij, quod eſt aureola, redundat quidam decor in corpore, qui eſt gloria corporis:ita ex gaudio aureolæ reſultat aliquis decor in corpore, vt ſic aureola principaliter ſit in mē

re, sed per quandam etiam redundantiam refulgeat in corpore vel in carne. Et per hoc patet responsio ad obiecta. ¶ Tamen sciendum est q̃ decor cicatricum, quę in corporibus martyrum apparebũt, non potest dici aureola: quia aliqui martyres aureolam habebunt in quibus huiusmodi cicatrices non erunt, vtpote illi qui sunt submersi aut famis inedia aut squalore carceris interempti.

ARTICVLVS. XI.

Vtrum conuenienter assignentur tres aureolæ virginum, martyrum, & prædicatorum.

Thom. 4. Dist. 49. q. 5. ar. 5. q. 1. & seq.

Ad vndecimum sic proceditur. Videtur q̃ inconuenienter designentur tres aureolæ, virginum, scilicet, martyrum, & prædicatorũ. Aureola enim martyrum respondet virtuti fortitudinis eorum: aureola verò virginum virtuti temperantiæ: aureola verò Doctorum virtuti prudentiæ: ergo videtur quòd debeat esse quarta aureola quæ respõdeat virtuti iustitiæ. ¶ Præterea, Exod. 25. dicit Glos. q̃ corona aurea additur cùm per Euangelium his qui mandata custodiunt vita æterna promittitur. Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Huic aureola superponitur, cũ dicitur, Si vis perfectus esse vade & vẽde omnia quæ habes & da pauperibus: ergo paupertati debetur aureola. ¶ Præterea, propter votũ obedientiæ aliquis se subiicit Deo totaliter: ergo in voto obedientiæ maxima perfectio consistit, & ita videtur quòd ei aureola debeatur. ¶ Præterea, multa sunt etiam alia supererogationis opera, de quibus homo in futuro speciale gaudium habebit: ergo multæ sunt aliæ aureolæ præter tres præfatas. ¶ Prętereà, sicut aliquis diuulgat fidem prædicãdo & docẽdo, ita scripta cõpilando: ergo & talibus quarta aureola debetur.

¶ Respondeo dicendũ, q̃ aureola est quoddam priuilegiatum præmium priuilegiatæ victoriæ respondens. Et ideò secundum priuilegiatas victorias in tribus pugnis, quæ cuilibet homini imminent, tres aureolæ sumũtur. In pugna em̃ quæ est contra carnem, ille potissimam victoriam obtinet, qui à delectabilibus Venereis, quæ sunt præcipua in hoc genere, omninò abstinet: & ideò virginitati aureola debetur. In pugna verò qua cõtra mundum pugnatur, illa est præcipua, cùm à mundo persequutionem vsq; ad mortem sustinemus. Vnde & martyribus qui in ista pugna victoriam obtinent secũda aureola debetur. In pugna, qua contra Diabolum pugnatur, illa est prẽcipua victoria, cùm aliquis hostem non solùm à se sed à cordibus aliorum remouet, quod fit per doctrinam & prædicationem: & ideò Doctoribus & prædicatoribus tertia aureola debetur. Quidã verò distinguũt tres aureolas secundum tres vires animæ, vt dicãtur tres aureolæ respondere potissimis triũ virium animæ actibus. Potissimus enim actus rationalis est veritatem fidei etiam in aliis diffundere, & huic actui debetur Doctorum aureola. Irascibilis verò actus potissimus est mortem propter Christum superare, & huic debetur aureola martyrum. Concupiscibilis etiam actus potissimus est à delectabilibus carnis maximis abstinere penitus, & huic debetur aureola virginũ. Alij verò aureolas tres distinguũt, secundum ea à quib⁹ Christo nobilissimè cõformamur. Ipse enim mediator fuit inter patrem & mundum. Fuit ergo Doctor secundũ q̃ veritatem quam à patre acceperat mundo manifestauit. Fuit autem martyr secũdum q̃ à mundo persequutionem sustinuit. Fuit verò virgo inquantũ puritatem in seipso seruauit. Et ideò Doctores, martyres, & virgines ei perfectissimè conformãtur: vnde talibus debetur aureola.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ in actu iustitiæ non attenditur aliqua pugna sicut in actibus aliarum virtutum. Nec tamen verum est q̃ docere sit actus prudentiæ: imò est potiùs actus charitatis vel materiæ, secundum q̃ ex tali habitu inclinamur ad huiusmodi actus exercitium, vel etiam sapientiæ vt dirigentis. Vel potest dici secundum alios, q̃ iustitia circuit omnes virtutes: & ideò ei specialiter aureola non debetur.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ paupertas quamuis sit opus perfectionis, non tñ tenet summũ locũ in aliqua spirituali pugna. Quia amor temporalium minùs impugnat, quàm concupiscẽtia carnis, vel persequutio inflicta in corpus propriũ. Vnde paupertati non debet aureola, sed debetur ei iudiciaria potestas ratione humiliationis, quæ consequitur paupertatem. Glos. autem inducta largè accipit aureolam pro quolibet præmio quod redditur merito excellenti.

¶ Et similiter dicendum ad tertiũ & quartum.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ etiam scribentibus sacram scripturã debetur aureola, sed hæc non distinguitur ab aureola Doctorum: quia scripta componere quidam modus docendi est.

ARTICVLVS. XII.

Vtrum aureola virginum sit potissima inter alias.

Ad duodecimum sic proceditur. Videtur q̃ aureola virginum sit inter alias potissima. Quia Apocalypsis. 7. de virginibus dicitur, quòd sequuntur Agnum quocunque ierit: & quòd nemo poterat dicere canticum, quod virgines cãtabant: ergo vir-

ergo virgines habent excellentiorē aureolam.
¶Præterea, Cypria. de virginibus dicit q̄ ſit illuſtrior portio gregis Chriſti: ergo eis maior aureola debetur. ¶Item videtur q̄ potiſsima ſit aureola martyrū. Quia dicit Aymo, q̄ non oēs virgines coniugatas p̄cedunt, ſed hi ſpecialiter qui in tormēto paſsionis virginitate inſuper cuſtodita coæquantur martyribus coniugatis: ergo martyrium dat virginitati præeminentiā ſuper alios ſtatus: ergo martyrio potior aureola debetur. ¶ Item videtur quòd potiſsima debeat Doctoribus. 1. Tim. 5. Qui benè præſunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè autem qui laborant verbo & doctrina: ergo in eccleſia triūphante talibus potior aureola debeť.
¶ Reſpondeo dicendū, q̄ præeminentia aureolæ ad aureolam poteſt dupliciter cōſiderari vel attendi. Primò, ex parte pugnæ, vt dicať aureola potior quę fortiori pugnę debeť, & per hunc modum aureola martyrum aliis aureolis ſuper eminet quodāmodò, & aureola virginum alio modo: pugna enim martyrum eſt fortior ſecundum ſeipſam & vehementiùs affligens, ſed pugna carnis eſt periculoſior inquantū eſt diuturnior, & magis nobis eminet è vicino. Scd'ò, ex parte eorum de quibus eſt pugna: & ſic aureola Doctorum inter oēs eſt potior, qa huiuſmodi pugna verſať circa ītelligibilia: aliæ verò pugnę circa ſenſibiles paſsiones. Sed illa eminētia quę attenditur ex parte pugnæ eſt aureolæ eſſentialior, quia aureola ſecundū propriam rationem reſpicit victoriam & pugnam. Difficultas enim pugnæ attendiť ex parte ipſius pugnæ, inquantū eſt nobis vicinior: & ideò ſimpliciter loquēdo aureola martyrum inter oēs eſt potior. Et ideò dicitur Matth. 5. in Gloſ. q̄ in octaua beatitudine, quæ ad martyres pertinet. ſ. qui perſequutionem patiuntur &c. oēs aliæ perficiuntur: & propter hoc etiam eccleſia in connumeratione ſanctorum martyres Doctoribus virginibus præordinat, ſed quantùm ad aliquid nihil prohibet alias aureolas excellentiores eſſe.
¶Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS. XIII.

Vtrum vnus alio aureolam excellentiùs habeat.

Ad decimūtertiū ſic proceditur. Videtur q̄ vnus aureolam virginitatis vel martyrij vel Doctoris excellentiùs alio non habeat. Quia ea quę ſunt in termino non intenduntur & remittuntur: aureola autem debetur operibus quæ ſunt in termino perfectionis: ergo aureola non intendiť neq; remittitur. ¶ Præterea, virginitas non ſuſcipit magis & minùs, cùm importet priuationē quādam, & negationes non intendantur nec remittantur: ergo nec præmium virginitatis. ſ. aureola virginum intenditur & remittitur.
¶ Sed contrà, aureola ſupponitur aureæ: aurea eſt intenſior in vno q̄ in alio: ergo & aureola.
¶ Reſpondeo dicendū, q̄ cùm meritum ſit quo dāmodò p̄mij cauſa, oportet diuerſificari p̄mium, ſecundū q̄ merita diuerſificanť: aliquid enim intenditur & remittitur per intentionem & remiſsionem ſuę cauſæ: meritū autē aureolæ pōt eſſe maius & minus: vnde & aureola pōt eſſe maior & minor. Sciendum tñ q̄ meritum aureolæ pōt intēdi dupliciter. Vno modo ex parte radicis. Alio modo ex parte operis. Contingit enim eſſe aliquos duos, quorum vnus ex minori charitate maius tormentum martyrij ſuſtinet, vel magis prædicationi inſtat: aut etiam magis à delectabilibus carnis elongatur: intenſioni ergo meriti quæ attenditur penes radicem, non reſpondet intētio aureolæ, ſed intentio aureę: intētioni meriti quæ eſt ex genere actus, reſpondet intentio aureolæ. Vnde poteſt eſſe q̄ aliquis qui minùs in martyrio meretur quantùm ad eſſentiale præmium, habebit pro martyrio maiorem aureolam.
¶ Ad primū ergo dicendum, q̄ merita quibus debetur aureola non attingunt ad terminum perfectionis ſimpliciter, ſed ſecundum ſpeciem, ſicut ignis eſt ſubtiliſsimus corporū. Vnde nihil prohibet vnam aureolam alia eſſe excellentiorem, ſicut vnus ignis eſt alio ſubtilior.
¶ Ad ſecundū dicendum, q̄ vna virginitas pōt eſſe maior alia propter maiorem receſſum à virginitatis contrario, vt dicatur in illa eſſe maior virginitas, quæ magis occaſiones corruptionis vitat. Sic enim priuationes intendi poſſunt: vt cùm dicitur, homo magis cæcus, quia magis elongatur à viſu.

QVAESTIO. XCVII.

De pœna damnatorum.

COnſequenter conſiderandum eſt de pertinentibus ad damnatos poſt iudicium. Et primò de pœnis damnatorum & igne quo eorum corpora cruciabūtur. Secundo, de his quæ pertinent ad eorum affectum & intellectum. Tertiò, de iuſtitia & miſericordia Dei reſpectu damnatorum. Circa primum quæruntur ſeptem. Primò, Vtrum damnati in Inferno ſola pœna ignis affligātur. Secundò, Vtrum vermis quo affligūtur ſit corporalis. Tertio, Vtrū fletus in eis exiſtēs ſit corporalis. Quartò, Vtrū tenebræ eorū ſint corporales. Quintò, Vtrum

ignis quo affliguntur ſit corporalis. Sextò, Vtrum ſit eiuſdem ſpeciei cum igne noſtro. Septimo, Vtrum ignis ille ſit ſub terra.

ARTICVLVS. I.

Vtrum damnati in Inferno ſola pœna ignis affligantur.

Thom.4. Diſt.50.q.2.ar.3.q.1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ dãnati in Inferno ſola pœna ignis affligañ. Matt.25.vbi eorum dãnatio exprimitur fit mẽtio ſolùm de igne,cùm dicit,Ite maledicti in ignem æternum. ¶Præterea,ſicut pœna Purgatorij debeť peccato veniali, ita pœna Inferni debeť peccato mortali: ſed in Purgatorio non dicit eſſe niſi pœna ignis,vt patet per hoc quod dicit.1.Cor.3. Vniuſcuiſq; opus quale ſit ignis probabit:ergo nec in inferno erit niſi pœna ignis. ¶Præterea, pœnarum varietas refrigerium preſtat,ſicut calido cũ transferť ad frigidum: ſed nullũ refrigerium eſt ponere in damnatis:ergo non erunt diuerſę pœnæ, ſed ſola pœna ignis.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur in Pſal.Ignis,ſulfur,& ſpiritus procellarum pars calicis eorum. ¶ Præterea, Iob.33. tranſibunt ab aquis niuium ad calorem nimium.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ ſecundum Baſilium in vltima mũdi purgatione fiet ſeparatio in elementis, vt quicquid eſt purum & nobile remaneat ſuperiùs ad gloriã beatorum, quidquid verò eſt ignobile & fæculentum in Infernum proiiciatur ad pœnam damnatorũ: vt ſicut omnis creatura erit beatis materia gaudij,ita damnatis ex omnibus creaturis tormentum accreſcat,ſecundum illud Sapiẽ.5. Pugnabit cum illo orbis terræ contra inſenſatos. Hoc etiam diuinæ iuſtitiæ competit,vt ſicut ab vno recedentes per peccatum in rebus materialibus,quę ſunt multa & varia, finem ſuum cõſtituerunt: ita etiam multipliciter & ex multis affligantur.

¶ Ad primum ergo dicendum,q̃ quia ignis eſt maximè afflictiuus propter hoc q̃ abundat in virtute actiua: ideò nomine ignis oñis afflictio deſignatur ſi ſit vehemens.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ pœna Purgatorij non eſt principaliter ad affligendum,ſed ad purgandum: vnde per ſolum ignem fieri debet qui maximè habet vim purgatiuã: ſed damnatorum pœna non ordinatur ad purgandum: vnde non eſt ſimile.

¶ Ad tertium dicendũ,q̃ damnati trãſibunt ex vehementiſsimo calore ad vehementiſsimũ frigus,ſine hoc q̃ in eis ſit aliquod refrigeriũ:quia paſsio ab exterioribus non erit per tranſmutationem corporis à ſua priſtina naturali diſpoſitione, vt contraria paſsio ad æqualitatẽ vel temperiem reducendo refrigerium cauſet,ſicut nũc accidit:ſed erit per actionem ſpiritualẽ,ſecundũ q̃ ſenſibilia agunt in ſenſum, prout ſentiuntur imprimendo formas illas ſecundũ eſſe ſpirituale in organum,& non ſecundum eſſe materiale.

ARTICVLVS. II.

Vtrum Vermis damnatorum ſit corporalis.

Ad ſecundũ ſic procedit. Videtur quòd vermis quo affliguntur damnati ſit vermis corporalis. Quia caro non põt affligi per vermem ſpiritualem:ſed caro damnatorum affligetur per vermem. Iudith. 16. & dabit ignem & vermes in carnes eorum. & Eccle. 7. Vindicta carnis impij ignis & vermis: ergo vermis ille erit corporalis. ¶ Præterea, Auguſti. dicit.21.de Ci.Dei, Vtrũq;,id eſt ignis & vermis pœna erunt carnis:ergo &c.

¶ Sed contrà eſt quod Aug.dicit.20.de Ci.Dei, In pœnis malorum inextinguibilis ignis & viuaciſsimus vermis. Ab aliis autem aliter exponitur. Alij vtrunque ad corpus, alij vtrunq; ad animam recẽſent,alij propriè ad corpus ignem, tropicè ad animam vermẽ,qd'credibilius videť.

¶ Reſpondeo dicendum,q̃ poſt diem iudicij in mundo innouato non remanebit aliquod animal vel aliquod corpus mixtum niſi corpus hominis tantũ, eò quòd non habeat aliquem ordinem ad incorruptionem,nec poſt illud tempus ſit futura generatio & corruptio. Vnde vermis qui in damnatis ponitur non debet intelligi eſſe materialis, ſed ſpiritualis qui eſt conſcientiæ remorſus,qui dicitur vermis inquãtum oritur ex putredine peccati,& animam affligit:ſicut corporalis vermis ex putredine ortus affligit pungendo.

¶ Ad primũ ergo dicendum,q̃ ipſæ animæ damnatorum dicũtur carnes eorum pro eo q̃ carni ſubiectæ fuerũt. Vel põt dici etiam q̃ per vermẽ ſpũalem caro affligeť ſecundũ q̃ paſsiones animæ redũdant in corpus, & hîc & in futurũ.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ Augu. loquitur ſub quadam cõparatione. Non enim vult ſimpliciter aſſerere q̃ ille vermis ſit materialis, ſed quòd potiùs eſſet aſſerendũ ignem & vermem materialiter intelligi, quàm quòd vtrunq; ſpiritualiter intelligatur: quia ſic nullam pœnã corporalem dãnati ſuſtinerent, vt patet ſeriem verborum eius ibidem inſpicienti.

ARTICVLVS. III.

Vtrum fletus qui erit in damnatis ſit corporalis.

Ad ter-

Ad tertium ſic proceditur. Videtur q̃ fletus qui erit in damnatis erit corporalis. Quia Lucæ.13.dicit quædam Gloſſ. quòd per fletũ quem Dominus reprobis comminatur, poteſt probari vera corporum reſurrectio, quod non eſſet ſi fletus ille tantùm eſſet ſpiritualis:ergo &c. ¶ Prætereà,triſtitia quæ eſt in pœna reſpondet delectationi quæ fuit in culpam,ſecundum illud Apoca.18. Quantum glorificauit ſe & in delitiis fuit,tantum date illi tormentum & luctum:ſed peccatores in culpa habuerunt delectationem interiorem:ergo habebunt fletum etiam exteriorem.

¶ Sed contrà, fletus corporalis fit per quandã reſolutionem lachrymarum : ſed à corporibus damnatorum non poteſt fieri perpetua reſolutio, cùm nihil in eis per cibum reſtauretur, omne enim finitum conſumitur ſi aliquid ab eo continuè abſtrahatur: ergo in damnatis non erit corporalis fletus.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd in fletu corporali duo inueniuntur,quorum vnum eſt lachrymarum reſolutio,& quantùm ad hoc fletus corporalis in damnatis eſſe non poteſt : quia poſt diem iudicij quieſcente motu primi mobilis nõ erit aliqua regeneratio vel corruptio vel corporalis alteratio:in lachrymarum autem reſolutione oportet eſſe illius humoris generationẽ qui per lachrymas diſtillat : vnde quantùm ad hoc corporalis fletus in damnatis eſſe non poterit. Aliud quod inuenit in corporali fletu,eſt quædam commotio & turbatio capitis & oculorum, & quantùm ad hoc fletus in damnatis eſſe poterit poſt reſurrectionem : corpora enim damnatorum non ſolùm ab exteriori affligentur,ſed etiam ab interiori ſecundum quòd corpus immutatur ad paſsionem animæ bonam vel malam,& quantùm ad hoc fletus carnis reſurrectionem indicat & reſpondet delectationi culpę quæ fuit in anima & in corpore.

¶ Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum damnati ſint in tenebris corporalibus.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ damnati non ſint in tenebris corporalibus. Quia vt dicit Gregorius in 9.libro Moral.ſuper illud Iob.10.Sempiternus horror inhabitat : quamuis ignis ille ad conſolationem non luceat, ſed vt magis torqueat aliquid lucet.Nam ſequaces quos ſecum traxerũt de mũdo reprobi flamma illuſtrati viſuri ſunt: ergo non erunt ibi tenebræ corporales. ¶ Prætereà, Damnati vident pœnam ſuam,hoc enim eſt eis ad augmentum pœnæ : ſed nihil videtur ſine lumine: ergo non ſunt ibi tenebræ corporales. ¶ Prætereà, damnati ibi habebunt potentiam viſiuã poſt corporum reſumptionem: ſed fruſtra in eis eſſet niſi aliquid viderent: ergo cũ nihil videatur niſi in lumine, videtur quòd non ſint omninò in tenebris.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur Matth. 22. Ligatis manibus eius & pedibus proiicite eum in tenebras exteriores: ſuper quod dicit Grego. Si ignis ille lucem haberet, in tenebras exteriores nequâquam diceretur. ¶ Prætereà, Baſilius dicit ſuper illud Pſal. Vox Domini intercidentis flammam ignis : quòd virtute Dei ſeparabitur claritas ignis ab eius virtute aduſtiua, ita quòd claritas cedet in gaudium beatorũ, & vſtiuum ignis in tormentum damnatorum:ergo damnati habebunt tenebras corporales, quædam verò alia quæ ad pœnam damnatorum pertinent determinata ſunt.

¶ Reſpondeo dicendum,quòd diſpoſitio Inferni erit talis quòd vt maximè miſeriæ damnatorum competat. Vnde ſecundũ hoc ſunt ibi lux & tenebræ prout maximè ſpectant ad miſeriã damnatorum: ipſa autem viſio ſecundum ſe delectabilis eſt.vt enim dicitur in principio Metaphy.ſenſus oculorum eſt maximè diligibilis,eò quòd per ipſum plura cognoſcimus: ſed per accidens cõtingit viſionem eſſe afflictiuã inquantùm videmus aliqua nobis nociua vel noſtræ voluntati repugnantia: & ideò in Inferno hoc modo debet eſſe locus diſpoſitus ad videndum ſecundum lucem & tenebras, vt nihil perſpicuè videatur,ſed ſolummodò ſub quadam vmbroſitate videantur ea quæ afflictionem cordi ingerere poſſunt. Vnde ſimpliciter loquendo locus eſt tenebroſus.Sed tamen ex diuina diſpoſitione eſt ibi aliquid luminis, quantum ſufficit ad videndũ illa quæ animam torquere poſſunt, & ad hoc ſatisfacit naturalis ſit loci,quia in terræ medio vbi Infernus ponitur, non poteſt eſſe ignis niſi fęculentus & turbidus,& quaſi fumoſus. Quidam enim tenebrarum harum cauſam aſsignãt ex commaſſatione corporum damnatorum quæ præ multitudine ita replebunt locum Inferni quòd ibi nihil de aëre manebit, & ſic non erit ibi aliquid de diaphano quod poſsit eſſe ſubiectum lucis & tenebræ,niſi oculi damnatorum qui erunt obtenebrati.

¶ Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS. V.

Vtrum ignis Inferni ſit corporalis.

Thom.4. Diſ.44.q.3.ar.2.q.1.& ſeq.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̃ ignis Inferni quo cruciabuntur

buntur corpora damnatorum non ſit corporeus. Dicit enim Dama. in. 4. lib. in fine, Tradetur Diabolus & dęmones, & homo eius, ſcilicet Antichriſtus cum impiis & peccatoribus in ignem ęternum, non materialem, qualis eſt qui apud nos eſt, ſed qualem nouit Deus: ſed omne corporeũ eſt materiale: igitur ignis Inferni non erit corporeus. ¶ Præterea, animæ damnatorũ à corpore ſeparatæ ad ignem Inferni deferuntur: ſed Auguſt. dicit. 12. ſuper Gene. ad literam, Spiritualem arbitror eſſe. ſ. locum ad quem anima defertur poſt mortem, non corporalem: ergo &c. ¶ Præterea, ignis corporeus in modo ſuæ actionis non ſequitur modum culpæ in eo qui igne crematur, ſed magis ad modum humidi & ſicci. In eodem enim igne corporeo videmus affligi iuſtum & impium: ſed ignis Inferni in modo ſuæ afflictionis vel actionis ſequitur modum culpæ in eo qui punitur. Vnde dicit Gregor. in. 4. Dialog. Vnus quidem eſt gehennæ ignis, ſed non vno modo omnes cruciat peccatores. Vnuſquiſque enim quantũ exigit culpa, tantum ſentiet de pœna: ergo non eſt corporeus.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur. 4. Dialo. Ignem gehennæ corporeum eſſe non ambigo, in quo certum eſt corpora cruciari. ¶ Præterea, Sapientiæ. 5. dicitur, Pugnabit orbis terrarum contra inſenſatos: ſed non totus orbis terrarũ contra inſenſatos pugnaret, ſi ſolũmodò ſpirituali pœna & non corporali punirentur: ergo punientur igne corporeo.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ de igne Inferni multiplex fuit poſitio. Quidam enim Philoſophi, vt Auic. Reſurrectionẽ non credentes ſolius animæ poſt mortem pœnam eſſe crediderunt. Et quia eis inconueniens videbatur vt animæ cùm ſint incorporeæ, igne corporeo puniantur, negauerunt ignem corporeum eſſe quo mali punirentur, volẽtes quòd quicquid dicitur de pœna animarum poſt mortem per aliqua corpora futura, metaphoricè dicatur. Sicut enim bonarum animarum delectatio & iucunditas non erit in aliqua re corporali, ſed ſpirituali tantùm erit in conſequutione ſui finis, ita afflictio malorum ſpiritualis erit tantùm: in hoc, ſcilicet, q̃ triſtabuntur de hoc quòd ſeparabuntur à fine cuius ineſt eis deſiderium naturale. Vnde ſicut omnia quæ de delectatione animarũ poſt mortem dicuntur, quæ videntur ad delectationem pertinere corporalem, vt quòd reficiantur vel rideant, vel huiuſmodi: ita etiam quicquid de earum afflictione dicitur quod in corporalem punitionẽ ſonare videatur, per ſimilitudinem debet intelligi, ſicut quòd in igne ardeant, vel fœtoribus affligantur & huiuſmodi. Spiritualis enim delectatio & triſtitia cùm ſint ignota multitudini, oportet quòd per delectationes & triſtitias corporales figuraliter manifeſtẽtur, vt homines magis moueantur ad deſiderium vel timorem. Sed quia in pœna damnatorum non ſolùm erit pœna damni quæ reſpondeat auerſioni quæ fuit in culpa, ſed etiam pœna ſenſus quæ reſpondeat conuerſioni: ideò non ſufficit prædictum modum punitionis ponere: & ideò etiam ipſe Auicenna alterum modum ſuperaddit dicens, q̃ animæ malorum poſt mortẽ non per corpora, ſed per corporũ ſimilitudines puniantur: ſicut in ſomnis propter ſimilitudines prædictas in imaginatione exiſtentes, videtur homini quòd torqueaẽ pœnis diuerſis. Et hunc etiam modum videtur ponere Auguſt. in. 12. ſuper Gene. ad literam, ſicut ibibem manifeſtè patet. Sed hoc videtur inconuenienter dictum eſſe. Imaginatio enim potentia quędam eſt vtens organo corporali: vnde non poteſt eſſe quòd viſiones huiuſmodi imaginariè fiant in anima ſeparata à corpore, ſicut in anima ſomniantis. Vnde etiam Auicẽ. vt hoc inconueniens euitaret, dixit quòd animæ ſeparatæ à corpore vtebantur pro organo quaſi aliqua parte cœleſtis corporis, cui corpus humanũ oportet eſſe conforme ad hoc quòd perficiatur anima rationali, quæ eſt ſimilis motoribus cœleſtis corporis, in hoc ſequutus quodammodò opinionem antiquorum Philoſophorum, qui poſuerunt animas redire ad orbes ſtellarũ. Sed hoc eſt omninò abſurdum ſecũdum doctrinam Philoſophi: quia anima vtitur determinato organo corporali ſicut ars determinatis inſtrumẽtis: vnde nõ poteſt tranſire de corpore ad corpus, quod Pythagoras ponit, vt dicitur in. 1. de Anima. Qualiter autẽ ad dictum Aug. ſit reſpondendũ, infrà dicetur. Quicquid autẽ dicatur de igne qui animas ſeparatas cruciat, de igne tamen quo cruciabuntur corpora damnatorum poſt reſurrectionem oportet dicere quòd ſit corporeus, q̃ corpori non poteſt conuenienter adaptari pœna niſi ſit corporea. Vnde Grego. in. 4. Dialo. ex hoc ipſo probat ignem Inferni eſſe corporeum quòd reprobi poſt reſurrectionẽ in eum detrudentur. Auguſtinus enim vt habetur in litera, manifeſtè confitetur ignem illum quo cruciabuntur corpora eſſe corporeum. Et de hoc ad præſens eſt quæſtio. Sed hoc ſuprà dictum eſt qualiter animæ damnatorũ ab igne iſto corporeo puniantur.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd Damaſenus non negat ſimpliciter illum ignem materialem eſſe, ſed quòd non eſt materialis talis qualis apud nos eſt, eò quòd quibuſdam proprietatibus ab hoc igne diſtinguitur. Vel etiam dicendum eſt, quòd quia ignis non materialiter alterat corpora, ſed quadam ſpirituali actione

li actione agit in ea punitionem: ideò dicit non materialis eſſe, non quantùm ad ſubſtantiã, ſed quantùm ad punitionis effectũ in corporibus & multo ampliùs in animabus.

¶ Ad ſecundũ dicendum, q̃ dictum Aug. poteſt hoc modo accipi vt pro tanto dicatur locus ille ad quem animæ deferuntur poſt mortem non eſſe corporeus, qa anima in eo corporaliter non exiſtit per modum, ſcilicet, quo corpora exiſtunt in loco: ſed alio modo ſpirituali, ſicut angeli in loco ſunt. Vnde dicẽdum q̃ Aug. loquitur opinando & non determinando, ſicut ſæpe facit in libro illo.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ ignis ille eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ punientis. Iuſtrmentũ autem non ſolùm agit in virtute propria & per proprium modum, ſed etiam in virtute principalis agentis, & ſecundum quòd eſt regulatum ab eo. Vnde quamuis ſecundum propriam virtutem non habet q̃ aliquos cruciet ſecundum magis vel minùs ſecundũ modum prædictum, habet tamen hoc ſecundum q̃ eius actio modificatur ex ordine diuinæ iuſtitiæ. Sicut etiam ignis fornacis modificatur ex induſtria fabri in ſua actione ſecundum quòd competit ad effectum artis.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum ignis Inferni ſit eiuſdem ſpeciei cum igne noſtro.

Ad ſextum ſic procedit. Videtur q̃ ignis ille nõ ſit eiuſdẽ ſpeciei cum igne iſto corporeo quem videmus. Augu. enim dicit, & habetur in litera: Ignis æternus cuiuſmodi ſit, arbitror neminem ſcire niſi cui ſpiritus diuinus oſtendit: ſed naturã iſtius ignis omnes, vel ferè omnes ſciunt: ergo ignis ille non eſt eiuſdem ſpeciei aut naturæ cum iſto. ¶ Præterea, Gregor. dicit. 15. Morali. exponens illud Iob. 22. Deuorabit eum ignis qui non ſuccenditur: ignis corporeus vt eſſe valeat, corporeis indiget fomentis, nec valet niſi ſuccenſus eſſe, & niſi refotus ſubſiſtere. Ac contrà gehennæ ignis cùm ſit corporeus & in ſemetipſo reprobos corporaliter exûrat, nec ſtudio humano ſuccenditur, nec lignis nutritur, ſed datus ſemel durat inextinguibilis, & ſuccenſione non indiget, & ardore non caret: ergo non eſt eiuſdem naturæ cum eo quem videmus. ¶ Præterea, æternum & corruptibile non ſunt eiuſdem rationis, cùm nec etiã in genere communicent ſecundum philoſophũ in. 10. Metaphyſicæ: ſed iſte ignis eſt corruptibilis, ille autem æternus. Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum: ergo non eſt eiuſdem naturæ. ¶ Præterea, de natura huius ignis noſtri eſt vt luceat, ſed ignis Inferni non lucet: vnde Iob. 19. Nónne lux impij extinguetur? ergo vt priùs.

¶ Sed contrà ſecundum Philoſophum in. 1. Topi. Omnis aqua omni aquæ eſt idem ſpecie: ergo eâdem ratione, omnis ignis omni igni eſt idẽ ſpecie. ¶ Præterea, Sapien. 11. dicitur, Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur: ſed homines peccant per res ſenſibiles huius mundi: ergo iuſtum eſt vt per eaſdem puniantur.

¶ Reſpondeo dicendũ, quòd ignis propter hoc quòd eſt maximè virtutis in agendo inter reliqua elementa, alia corpora pro materia habet, vt dicitur in. 4. Metaphy. Vnde & ignis dupliciter inuenitur, ſcilicet, in materia propria prout eſt in propria ſua ſphæra: vel in materia aliena, ſiue terreſtri, vt patet in carbone: ſiue aërea, vt patet in flamma: quocunque autem modo ignis inueniatur ſemper eſt idem in ſpecie quantùm ad naturam ignis pertinet. Poteſt autem eſſe diuerſitas in ſpecie quantùm ad corpora quę ſunt materia ignis. Vnde flamma & carbo differunt ſpecie, & ſimiliter lignum igneum & ferrum ignitum: nec differt quantùm ad hoc ſiue ignita ſint per violentiam, vt in ferro apparet, ſiue ex principio intrinſeco naturali, vt accidit in ſulfure. Quia ergo ignis Inferni quantùm ad hoc quod habet de natura ignis ſit eiuſdem ſpeciei cum igne qui apud nos eſt, manifeſtum eſt: vtrum aut ille ignis ſit in propria materia exiſtẽs, aut ſi in aliena in qua materia ſit, nobis ignotum eſt: & ſecundum hoc poteſt ab igne qui apud nos eſt in ſpecie differre materialiter conſideratus, quaſdam tamen proprietates differentes habet ab igne iſto, vt quòd ſuccenſione non indiget nec lignis nutritur. Sed iſtæ differentiæ non oſtendunt diuerſitatem in ſpecie quantùm ad id quod pertinet ad naturam ignis.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd Auguſtinus loquitur quantùm ad id quod eſt materialiter in igne illo, non autem quantùm ad ignis naturam.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ignis qui apud nos eſt lignis nutritur & ab homine ſuccenditur, quia eſt artificialiter & per violentiam in aliena materia introductus: ſed ignis ille lignis non indiget quibus foueatur: quia vel in propria materia eſt exiſtens, vel eſt in materia aliena non per violentiam, ſed per naturam à principio intrinſeco. Vnde non eſt ab homine ſuccenſus, ſed à Deo qui naturam illam inſtituit, & hoc eſt quod dicitur Iſa. 30. Flatus Domini ſicut torrens ſulfuris ſuccendens eam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ſicut corpora damnatorum erunt eiuſdẽ ſpeciei cuius & modò ſunt, quamuis modò ſint corruptibilia, tunc autem incorruptibilia ex ordine diuinę iuſtitię

& propter quietē motus cœli : ita eſt & de igne Inferni quo corpora illa punientur.

¶ Ad quartum dicēdum, quòd lucēre non conuenit igni ſecundum quemlibet modum exiſtendi, quia in propria materia exiſtens non lucet. Vnde non lucet in propria ſphæra, vt Philoſophus dicit: etiā in aliqua materia ignis exiſtens non lucet, ſicut cùm eſt in materia opaca terreſtri vt in ſulfure, & ſimiliter eſt etiam quando ex aliquo groſſo fumo eius claritas obfuſcatur. Vnde quòd ignis Inferni non luceat non eſt ſufficiens argumentum ad hoc quòd non ſit eiuſdem ſpeciei.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum ignis Inferni ſit ſub terra.

Ad ſeptimum ſic proceditur. Videtur quòd ignis ille non ſit ſub terra. Iob. 18. de homine damnato dicitur, & de orbe transferet eum Deus: ergo ignis ille quo damnati punientur non eſt ſub terra, ſed eſt extra orbem. ¶ Prætereà, nullum violentum & per accidens poteſt eſſe ſempiternū: ſed ignis ille erit in Inferno in ſempiternum: ergo non erit ibi per violentiam, ſed naturaliter: ſed ſub terra non poteſt eſſe ignis niſi per violentiā: ergo ignis ille non eſt ſub terra. ¶ Prætereà, in igne Inferni omnia corpora damnatorum poſt diem iudicij cruciabuntur: ſed illa corpora locum replebunt: ergo cùm futura ſit maxima multitudo damnatorum, quia ſtultorum infinitus eſt numerus, Eccleſiaſt. 1. ergo maximum oportet eſſe ſpatium in quo ignis ille continetur: ſed inconueniens videtur dicere infra terram eſſe tantam concauitatem, cùm partes terræ naturaliter ferantur ad medium: ergo ignis ille non erit ſub terra. ¶ Prætereà, Sapientiæ. 11. Per quæ peccat quis per hæc & torquetur: ſed mali ſuper terram peccauerūt: ergo igni eos puniens non debet eſſe ſub terra.

¶ Sed contrà dicitur Iſaiæ. 4. Infernus ſubtùs conturbatus eſt in occurſum tui: ergo ignis Inferni ſub nobis eſt. ¶ Prætereà, Gregorius dicit 18. Dialo. Quid obſtat non video quòd Infernus eſſe ſub terra credatur. ¶ Prætereà, Ioannis ſecundo, ſuper illud, Proieciſti me in corde maris. Gloſſ. Interlinearis, id eſt, in Inferno: pro quo dicitur in Euangelio, Matthæi viceſimo ſecundo, in corde terræ: quia ſicut cor eſt in medio animalis, ita Infernus in medio terræ perhibetur eſſe.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd ſicut Auguſtinus dicit, & habetur, in litera in qua parte mundi Infernus ſit ſcire neminem arbitror niſi cui diuinus Spiritus reuelauit. Vnde Gregorius in 4. Dialog. ſuper hac quæſtione interrogatus reſpondit. Hac de re temerè definire nihil audeo. Nonnulli nanque in quadam terrarum parte Infernum eſſe putauerunt. Alij verò hunc ſub terra eſſe exiſtimāt. Et hanc opinionem probabiliorē oſtendit dupliciter. Vno modo ex ipſa nominis ratione, ſic dicens: Si idcirco Infernum dicimus quia inferiùs iacet, quòd terra ad cœlum eſt, hoc eſſe inferiùs debet ad terram. Secundò, ex hoc quod dicitur Apocalypſis. 5. Nemo poterat neque in cœlo neque in terra neq; ſubtus terram aperire librum: vt hoc quod dicitur in cœlo referatur ad angelos, hoc quod dicitur in terra referatur ad homines viuentes in corpore, hoc quod dicitur ſub terra referatur ad animas exiſtentes in Inferno. Auguſtinus etiam in libro. 12. ſuper Gene. ad literam duas rationes tangere videtur, quare congruum ſit Infernum eſſe ſub terra. Vna eſt vt quoniam defunctorum animæ carnis amore peccauerant, hoc eis exhibeatur quod ipſi carni mortuæ ſolet exhiberi: vt, ſcilicet, ſub terram retrudantur. Alia eſt quòd ſicut grauitas in corporibus, ita triſtitia in ſpiritibus, & lætitia ſicut leuitas. Vnde ſicut ſecundum corpus ſi ponderis ſui ordinem teneant inferiora ſunt omnia grauiora, ita ſecundum ſpiritum inferiora ſunt omnia triſtiora: & ſicut conueniens locus gaudio electorum eſt cœlum Empyreum, ita conueniens locus triſtitiæ damnatorum eſt infimum terræ. Neq; mouere debet quod Auguſtinus ibidem dicit quòd Inferi ſub terris eſſe dicuntur vel creduntur, quia vt in libr. Retractationum hoc retractans dicit. Mihi videor dicere debuiſſe magis quòd ſub terris ſunt Inferi quàm rationem reddere cur ſub terris eſſe dicuntur ſiue credantur. Quidam tamen Philoſophi poſuerunt q̄ locus Inferni erat ſub orbe terreſtri, tamen ſupra terræ ſuperficiem ex parte oppoſita, & hoc videtur Iſidorus ſenſiſſe cùm dicit, quòd Sol & Luna in ordine quo creati ſunt ſtabunt nè impij in tormentis poſiti fruātur luce eorum, quę ratio nulla eſſet ſi Infernus infra terram eſſe dicatur qualiter & hæc verba poſſint exponi patuit ſuprà. Pythagoras verò poſuit locum pœnarum in ſphæra ignis quam in medio totius orbis eſſet dixit, vt patet per Ariſtot. in. 2. Cœli & mundi. Sed tamen conuenientiùs his quæ in ſcriptura dicuntur eſt, vt ſub terra credatur.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd verbum illud Iob, de orbe transferet eum Deus: intelligendum eſt de orbe terrarū, id eſt, de hoc mundo, & hoc modo exponit Gregorius dicens, De orbe quippe transfertur cùm ſuperno apparente iudice de hoc mundo tollit in quo perſuersè gloriatur. Nec eſt intelligendum q̄ orbis hic accipiatur pro vniuerſo, quaſi extra totum vniuerſum ſit locus pœnarum.

¶ Ad ſe-

¶ Ad ſecundũ dicendũ, q̃ in loco illo cõſeruatur ignis in æternum ex ordine diuinæ iuſtitiæ, quãuis ſecundũ naturã non poſsit extra ſuũ locum aliquod elementũ in æternũ durare, præcipuè ſtatu generatiõis & corruptionis manẽte in rebus. Ignis autem erit ibi fortiſsimę caliditatis, quia calor eius erit vndiq; cõgregatus propter frigus terræ ipſum vndiq; circunſtans.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ infernus nunquàm deficiet in amplitudine quin ſufficiat ad dãnatorum corpora capienda. Infernus enim, Prouerb. 30. inter tria inſatiabilia ponitur: nec eſt in conueniens quòd inter viſcera terræ tanta concauitas conſeruetur diuina virtute, quæ damnatorum omnium corpora poſsit capere.

¶ Ad quartum dicendum, quòd hoc quod dicitur, per quæ peccat quis per hæc & torquetur, non eſt neceſſarium niſi in principalibus inſtrumentis peccãdi: quia enim homo in anima peccat & in corpore, in vtroq; puniet: non autẽ oportet q̃ in loco quo quis peccauit, in eodẽ puniatur, cùm alius ſit locus qui viatoribus & damnatis debetur. Vel dicendum, q̃ hoc intelligitur de pœnis quibus homo punit in via, ſecundum q̃ quælibet culpa ſuam pœnam habet annexam prout quiſque inordinatus animus ſibi eſt pœna, vt dicit Aug.

QVAESTIO. XCVIII.

De voluntate & intellectu damnatorum.

CONſequenter conſiderandum eſt de pertinentibus ad affectum & intellectum damnatorum. Circa quod quæruntur nouem. Primò, Vtrum damnatorum voluntas ſit mala. Secundò, Vtrum aliquãdo pœniteant de malis quæ fecerunt. Tertiò, Vtrũ magis vellent non eſſe quàm eſſe. Quartò, Vtrũ vellent alios non eſſe damnatos. Quintò, Vtrum impij habeant Deum odio. Sexto, Vtrũ ipſi demereri poſsint. Septimò, Vtrum poſsint vti ſcientia hic acquiſita. Octauò, Vtrum cogitẽt aliquãdo de Deo. Nonò, Vtrum ipſi videant gloriam beatorum.

ARTICVLVS. I.

Vtrum omnis voluntas damnatorum ſit mala.

Thom. 4. Diſ. 50. q. 2. ar. 1. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ non omnis voluntas dãnatorum ſit mala. Quia vt dicit Dio. 4. c. de Di. no. dæmones bonũ & optimum concupiſcunt eſſe, viuere, & intelligere: cùm ergo damnati homines non ſint peioris conditionis quàm dæmones, videtur q̃ ipſi bonam voluntatem habere poſsint. ¶ Præterea, malum, vt dicit Dio. eſt omninò inuoluntarium: ergo ſi damnati aliquid volunt illud volunt inquantũ eſt bonum vel apparens bonum: ſed voluntas quæ per ſe ordinatur ad bonum eſt bona: ergo damnati poſſunt habere voluntatem bonam. ¶ Præterea, aliqui erunt dãnati qui in hoc mundo exiſtentes aliquos virtutum habitus ſecum detulerunt, vtpote Gentiles qui habuerunt virtutes politicas: ſed ex habitibus virtutum elicitur laudabilis voluntas: ergo in aliquibus dãnatis poterit eſſe laudabilis voluntas.

¶ Sed contrà, obſtinata voluntas nunquã poteſt flecti niſi ad mala: ſed damnati homines erunt obſtinati ſicut dæmones: ergo voluntas eorum nunquam poterit eſſe bona. ¶ Præterea, ſicut ſe habet voluntas damnatorum ad malum, ita voluntas beatorum ad bonũ: ſed beati nunquàm habent voluntatem malam: ergo nec damnati aliquam habent voluntatem bonam.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ in dãnatis põt duplex voluntas conſiderari. ſ. volũtas deliberatiua, & volũtas naturalis. Naturalis quidem non eſt eis ex ipſis, ſed ex actione naturæ q̃ in natura hanc inclinationẽ poſuit, quę naturalis volũtas dicitur: vnde cũ natura in eis remaneat, ſecũdũ hoc bona poterit in eis eſſe voluntas naturalis. Sed voluntas deliberatiua eſt eis ex ſeipſis ſecundũ q̃ in poteſtate eſt eorum inclinari per affectum ad hoc vel illud, & talis volũtas eſt in eis ſolùm mala: & hoc ideò, quia ſunt perfectè auerſi à fine vltimo rectæ voluntatis, nec aliqua voluntas poteſt eſſe bona niſi per ordinẽ ad finem prædictum. Vnde etiam & ſi aliquod bonũ volunt non tamen benè volunt illud, vt ex hoc voluntas eorum bona dici poſsit.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd verbum Dio. intelligit de volũtate naturali q̃ eſt inclinatio naturę in aliquod bonũ: ſed tñ iſta naturalis inclinatio per eorũ malitiã corrũpitur, inquantùm hoc bonum quod naturaliter deſiderant ſub quibuſdã malis circunſtantiis appetunt.

¶ Ad ſecundum dicendũ, q̃ malũ inquantũ eſt malum non mouet voluntatẽ, ſed inquantũ eſt æſtimatum bonum, ſed hoc ex eorum malitia procedit, q̃ id quod eſt malũ ęſtiment vt bonũ: & ideò volũtas eorum mala eſt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd habitus virtutum politicarum non remanent in anima ſeparata, eò quòd virtutes illæ perficiunt ſolùm in vita ciuili quæ non erit poſt hanc vitam, ſi tamen remanerent nunquàm in actum exirent, quaſi ligatæ ex obſtinatione mentis.

ARTICVLVS. II.

Vtrum damnati pœniteant de malo quod fecerunt.

Ad ſecundũ ſic procedit. Videtur q̃ damnati nunquam pœniteãt de malis quæ fecerunt. Quia dicit Ber. in Cant. quòd damnatus ſemper vult iniquitatem ſuam quam fecit: ergo nunquàm de peccato commiſſo pœnitent. ¶ Prętereà, velle ſe non peccaſſe eſt bona voluntas: ſed damnati non habebunt bonam voluntatẽ: ergo damnati nunquã volent ſe non peccaſſe, & ſic idem quod priùs. ¶ Præterea, ſecundũ Dama. hoc eſt hominibus mors quod angelis caſus: ſed angeli voluntas poſt caſum eſt inuertibilis hoc modo, vt non poſsit recedere ab electione qua priùs peccauit: ergo damnati non poſſunt pœnitere de peccatis à ſe cõmiſsis. ¶ Prętereà, maior erit peruerſitas damnatorum in Inferno quàm peccatorũ in hoc mundo: ſed aliqui in hoc mundo nou pœnitent de peccatis commiſsis, vel propter excæcationem mentis, ſicut hæretici: vel propter obſtinationem, ſicut qui lætantur cùm malè fecerint & exultant in rebus peſsimis, vt dicitur Prouerb. 2. ergo &c.

¶ Sed contrà, Sapien. 5. de damnatis dicitur, Intra ſe pœnitentiam agentes. ¶ Præterea, Philoſophus. 9. Ethico. dicit q̃ pœnitudine replentur mali, mox enim triſtantur de hoc in quo priùs delectati ſunt: ergo damnati cùm ſint praui maximè, magis pœnitent.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd pœnitere de aliquo contingit dupliciter. Vno modo per ſe, & alio modo per accidẽs. Per ſe quidem de peccato pœnitet qui peccatum in eo quod eſt peccatum abominatur. Per accidens verò qui illud odit ratione alicuius adiuncti, vtpote pœnę alicuius. Mali igitur non pœnitebunt per ſe loquendo de peccatis, quia voluntas malitiæ peccati in eis remanet: pœnitebunt autem per accidens, inquantùm affligentur de pœna quam pro peccato ſuſtinent.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ damnati iniquitatem volunt, ſed pœnã refugiunt: & ſic per accidens de iniquitate omiſſa pœnitent.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ velle ſe non peccaſſe propter turpitudinem iniquitatis, eſt bona voluntas: ſed hoc non erit in damnatis.

¶ Ad tertiũ dicendum, q̃ ſine aliqua auerſione volũtatis cõtingit q̃ damnati de peccatis pœniteant: qa non hoc refugiũt in peccatis qd' priùs appetiuerunt, ſed aliquid aliud. ſ. pœnam.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ homines in hoc mundo quantũcunq; obſtinati, per accidẽs de peccatis ſuis pœnitent ſi pro eis puniantur: quia vt dicit Aug. in lib. 83. Quæſtionũ, q̃ videmus etiam ferociſsimas beſtias dolore pœnarum à maximis voluptatibus abſtinere.

ARTICVLVS. III.

Vtrum damnati recta ratione vellent non eſſe.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur q̃ damnati recta ratione & deliberatiua non vellent non eſſe. Augu. enim dicit in libr. de Libero arbitrio, Conſidera quantum bonum eſt eſſe quod beati & miſeri volunt. Maius enim eſt miſeris eſſe, quàm omninò non eſſe. ¶ Præterea, Augu. ſic ibidem arguit, prælectio ſupponit electionem: ſed non eſſe non eſt eligibile, cũ non habeat apparẽtiam boni cũ nihil ſit: ergo non eſſe non poteſt eſſe magis appetibile damnatis quàm eſſe. ¶ Præterea, maius malum magis eſt fugiendum: ſed non eſſe eſt maximum malum cùm tollat totaliter bonum, ita quòd nihil relinquit: ergo non eſſe eſt magis fugiendũ quàm miſerum eſſe, & ſic idem quod priùs.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur Apoca. 9. In diebus illis deſiderabunt homines mori & fugiet mors ab eis. ¶ Præterea, damnatorum miſeria omnem huius mundi miſeriam excedit: ſed ad vitãdum miſeriam huius mundi appetibile eſt aliquibus mori: Vnde dicitur Eccle. 41. O mors quàm bonum eſt iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus & deficit ætate, & cui de oĩbus cura eſt, & incredibili qui perdit ſapientiã: ergo multo fortiùs eſt dãnatis appetibile non eſſe ſecundũ rationẽ deliberatiuã.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd non eſſe, poteſt dupliciter cõſiderari. Vno modo ſecundũ ſe, & ſic nullo modo eſt appetibile, cùm non habeat rationem boni, ſed ſit boni pura priuatio. Alio modo põt cõſiderari inquantũ eſt ablatiuũ pœnalis vitæ, ſeu alicuius miſeriæ, & ſic nõ eſſe accipit rationẽ boni: carere enim malo eſt quoddã bonum, vt dicit Philoſ. in. 5. Ethi. & per hũc modum melius eſt damnatis non eſſe q̃ miſeros eſſe. Vnde Matth. 26. bonum erat ei ſi natus non fuiſſet homo ille. & Hiere. 20. ſuper illud, Maledicta dies in qua natus ſum &c. dicit Gloſ. Hiero. Melius eſt non eſſe quàm malè eſſe. & ſecundum hoc dãnati poſſunt eligere non eſſe ſecundum deliberatiuam rationem.

¶ Ad primum ergo dicendũ eſt, q̃ verbum Augu. eſt intelligendum q̃ non eſſe per ſe non eſt eligibile, ſed per accidens: inquantùm, ſcilicet, eſt miſerię terminatiuum: quod enim dicitur q̃ eſſe & viuere ab omnib⁹ appetitur naturaliter, non oportet hoc accipere quantùm ad malam vitam & corruptam & eam quæ eſt in triſtitiis, vt dicit Philoſophus in. 9. Ethic.

¶ Ad ſe-

¶ Ad ſecundū dicendū, q̄ nō eſſe non eſt eligibile per ſe, ſed per accidens tantùm, vt dictū eſt.
¶ Ad tertium dicēdum, quòd licet non eſſe maximè ſit malum, eſt tamen valde bonum, inquā tum priuat miſeriam quæ eſt maximum malorum, & ſic non eſſe eligitur.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum damnati vellent eſſe in inferno non damnatos.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̄ dānati in inferno non vellent alios eſſe damnatos qui non ſunt damnati. Quia Lucæ. 16. dicitur de diuite qui orabat pro fratribus ſuis, nè irent in locum tormentorum: ergo & eadem ratione, & damnati alij non vellent ad minùs carnales ſuos amicos in inferno damnari. ¶ Prætereà. Affectiones in inferno inordinatę à damnatis non auferuntur: ſed aliqui damnati inordinatè aliquos non damnatos dilexerunt: ergo non vellent eorum malum, quod eſt eſſe damnatos. ¶ Prætereà. Damnati non deſiderant augmentum ſuæ pœnæ: ſed ſi plures damnarentur maior eſſet eorum pœna, ſicut etiam multiplicatio beatorum amplificat eorum gaudium: ergo damnati nollent ſaluatos damnari.
¶ Sed cōtrà eſt quod dicitur Iſa. 14. ſuper illud, ſurrexerunt de ſoliis: dicit Gloſſa: Solatium eſt malorum, multos ſocios habere pœnarum.
¶ Prætereà. In damnatis maximè regnat inuidia: ergo dolent de fœlicitate beatorum, & eorū damnationem appetunt.
¶ Reſpondeo dicendum, quòd ſicut in beatis erit perfectiſsima charitas, ita in damnatis perfectiſsimum odium. Vnde ſicut ſancti gaudebūt de oībus bonis, ita & ipſi de oībus bonis dolebunt, vnde & fœlicitas ſanctorū cōſiderata maximè eos affligit: vnde dicitur Iſa. 26. videant & cōfundātur zelātes populi, & ignis hoſtes tuos deuoret: vnde vellent oēs bonos eſſe damnatos.
¶ Ad primum ergo dicendum, quòd tanta erit inuidia in damnatis, quòd etiam propinquorū gloriæ inuidebūt, cū ipſi ſint in ſumma miſeria, cùm etiam in hac vita hoc accidat creſcēte inuidia. Sed tamen minùs inuident propinquis quā aliis, & maior eſſet eorum pœna, ſi omnes propinqui damnarentur, & alij ſaluarentur, quā ſi aliqui de ſuis propinquis ſaluarentur. Et exinde fuit quòd dies petiit fratres ſuos à dānatione eripi. Sciebat enim q̄ aliqui eriperentur, maluiſſet tamē cū fratribus ſuis oēs alios dānari.
¶ Ad ſecundum dicendū, quòd dilectio quæ nō fundatur ſuper honeſtum facilè reſcinditur, & præcipuè in malis hoībus, vt philoſophus dicit in. 9. Ethi. Vnde dānati nō ſeruabūt amicitiā ad eos quos inordinatè dilexerūt. Sed in hoc volū tas eorū remanebit peruerſa, quòd cauſam inordinatę dilectionis adhuc diligent.
¶ Ad tertiū dicēdū, q̄ quāuis de dānatorū multitudine pœna ſingulorum augeatur, in tātum tamen ſupercreſcent odium & inuidia q̄ magis eligent torqueri cum multis quàm minùs ſoli.

ARTICVLVS. V.

Vtrum damnati odio habeant Deum.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̄ dānati nō habeant Deum odio. Quia vt dicit Dio. 4. c. de di. no. omnibus diligibile eſt pulchrū & bonū, quod eſt omnis boni & pulchritudinis cauſa: hoc autē eſt Deus. ergo Deus à nullo odio haberi pōt. ¶ Prætereà. Nullus poteſt ipſam bonitatem odio habere, ſi cut nec ipſam malitiā velle: malū enim eſt omni nō inuoluntarium, vt Diony. dicit. 4. c. de diui. no. Deus autem eſt bonitas ipſa: ergo nullus ipſum odio poteſt habere.
¶ Sed contrà eſt quod dicitur in Pſal. Superbia illorum qui te oderunt aſcendit ſemper.
¶ Reſpondeo dicendū, q̄ affectus mouetur ex bono vel malo appræhēſo. Deus autem appræhendit dupliciter: in ſe, ſicut à beatis qui eū per eſſentiam vident: & per effectus, ſicut à nobis & dānatis. Ipſe igitur in ſeipſo cū ſit per eſſentiam bonitas nō poteſt alicui volūtati diſplicere. Vnde quicunq; eū per eſſentiam vident, eū odio habere nō poſſunt, ſed effectus eius aliqui ſunt voluntati repugnātes inquantū contrariantur alicui, & ſecūdū hoc aliquis nō in ſeipſo, ſed rōne effectuū Deū odire poteſt. Dānati ergo Deum percipientes in affectu iuſtitiæ qui eſt pœna, eū odio habent ſicut & pœnas quas ſuſtinent.
¶ Ad primū ergo dicendū, quòd verbū Diony. eſt intelligendum de appetitu naturali, qui tamen in damnatis peruertitur, per id quod additur ex deliberata voluntate, vt dictum eſt.
¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ratio illa procederet ſi damnati Deum in ſeipſo conſpicerēt, inquantum eſt per eſſentiam bonus.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum damnati demereantur.

Ad ſextum ſic proceditur. Videtur q̄ dānati demereant. Dānati em habēt volūtatē malā, vt dicitur in litera: ſed per malam volūtatem quā hic habuerūt demeruerūt: ergo ſi ibi non demerentur, ex ſua dānatione cōmodum reportāt. ¶ Prętereà. Dānati ſunt eiuſdem conditionis cū dęmonibus: ſed dęmones demerentur poſt ſuū caſum: vnde ſerpēti qui hominē ad peccādum induxit eſt à Deo pœna inflicta, vt dicitur Gene. 3. ergo & damnati demerentur.

¶Prætereà. Actus inordinatus ex libertate arbitrij procedens non excuſatur quin ſit demeritorius, etiam ſi aliqua neceſsitas aſsit, cuius aliquis ſit ſibi cauſa: ebrius enim meretur duplicem maledictionem ſi ex ebrietate aliquod aliud peccatum committat, vt dicitur in 3. Ethicorum: Sed ipſi damnati fuerunt ſibi cauſa proprię obſtinationis, per quam neceſsitatem patiuntur peccandi: ergo cùm eorum actus inordinatus ex libero arbitrio procedat, non excuſantur à demerito.

¶ Sed contrà, pœna cõtra culpam diuiditur: ſed peruerſa voluntas in damnatis ex obſtinatione procedit quæ eſt eorũ pœna: ergo peruerſa volũtas in damnatis non eſt culpa per quã demereantur. ¶Prætereà. Poſt vltimum terminum non relinquitur aliquis motus ſiue profectus in bonum vel in malum: ſed damnati maximè poſt diem iudicij ad vltimum terminum ſuæ dãnationis perueniẽt, quia tunc finem habebũt duæ ciuitates, vt Auguſtinus dicit: ergo damnati poſt diem iudicij peruerſa voluntate non demerebũtur, quia ſic creſceret eorum damnatio.

¶Reſpondeo dicendum, quòd de damnatis ante diem iudicij & poſt diſtinguendum eſt. Oẽs enim communiter confitentur quòd poſt diem iudicij nõ erit aliquod meritum vel demeritum: & hoc ideò eſt, quia meritũ vel demeritũ ordinatur ad aliquod bonũ vel malũ vlteriùs conſequendum: poſt diem autem iudicij erit & vltima conſummatio bonorum & malorum, ita quòd nihil erit vlteriùs addẽdum de bono vel de malo. Vnde & bona voluntas in beatis non erit meritum, ſed præmium: & mala voluntas non erit in damnatis demeritum, ſed pœna tantùm. Operationes enim virtutis ſunt præcipuè in fœlicitate, & eorum contrariæ ſunt præcipuè in miſeria, vt dicitur in primo Ethicorum. Sed ante diem iudicij quidam dicunt, & beatos mereri, & damnatos demereri. Sed hoc non poteſt eſſe reſpectu præmij eſſentialis vel pœnæ principalis, cùm quantum ad hoc vtriq; ad terminum perueniãt. Poteſt tamen hoc eſſe reſpectu præmij accidentalis, vel pœnæ ſecundariæ quæ poſſunt augeri vſq; ad diem iudicij: & hoc præcipuè in dęmonibus vel angelis bonis, quorum officio aliqui trahũtur ad ſalutem, ex quo beatorum angelorum gaudium creſcit: vel ad dãnationem, ex quo creſcit pœna dęmonum.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd eſt ſummum incõmodum ad ſummum malorum peruenire: ex quo contingit in damnatis quòd demereri non poſſunt, vnde patet quòd ex peccato commodum non reportant.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd ad damnatorum hominum officium non pertinet ad damnationẽ alios pertrahere, ſicut pertinet ad officium dæmonum, ratione cuius demerentur, quantum ad ſecundariam pœnam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd propter hoc nõ excuſantur à demerito, quia neceſsitatem habeant peccandi, ſed quia ad ſummum malorũ peruenerunt: tamen neceſsitas peccandi, cuius cauſa ſumus, excuſat à culpa, inquantum eſt neceſsitas quædam, quia omne peccatum oportet eſſe voluntarium: ſed quòd nõ excuſet hoc eſt inquantum à voluntate præcedente proceſsit, & ſic totum demeritum ſequentis culpæ videtur ad primam culpam pertinere.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum damnati poſsint vti notitia quam in hoc mundo habuerunt.

Thom. 4. Diſt. 50. quæſt. 2. art. 2. q. 1. & ſequentibus.

Ad ſeptimum ſic proceditur. Videtur quòd damnati non poſſint vti notitia quam in hoc mũdo habuerunt. In conſideratione enim ſcientiæ eſt maxima delectatio, ſed in eis nullam dilectationem eſt ponere: ergo non poſſunt vti ſcientia priùs habita ſecundum aliquam conſiderationem. ¶Prætereà. Damnati ſunt in maioribus pœnis quàm ſint aliquæ pœnæ huius mũdi: ſed in hoc mundo, dum aliquis eſt in maximis tormentis conſtitutus non poteſt conſiderare aliquas intelligibiles conditiones quas abſtractus à pœnis patitur: ergo multo minùs in inferno. ¶Prætereà. Damnati ſunt ſubiecti tempori: ſed longitudo temporis eſt cauſa obliuionis, vt dicitur. 1. Phyſicorum: ergo damnati obliuiſcẽtur eorum quę hîc habuerunt.

¶Sed cõtrà eſt qd' Luc. 16. dicitur diuiti damnato: Recordare quia recepiſti bona &c. ergo cõſiderabunt ea quę hîc ſciuerũt. ¶Prętereà. Species intelligibiles in anima ſeparata remanent in eis, vt ſuprà dictum eſt: ſi ergo eis vti nõ poſſent, fruſtra remanerent in eis.

¶Reſpondeo dicẽdum, quòd ſicut propter perfectam ſanctorum beatitudinem nihil erit in eis quod non ſit gaudij materia, ita nihil erit in dãnatis quod non ſit eis materia & cauſa triſtitiæ, nec aliquid quod ad triſtitiam poſſit pertinere deerit, vt ſit eorũ miſeria conſummata. Conſideratio enim aliquorum notorum quantum ad aliquid inducit gaudium, vel ex parte cognoſcibilium, inquantũ diliguntur: vel ex parte ipſius cognitionis, inquantum eſt conueniens & perfecta. Poteſt etiam triſtitiæ eſſe ratio & ex parte cognoſcibilium quæ nata ſunt contriſtare, & ex parte ipſius cognitionis prout eius imperfectio conſideratur: vt pote cùm aliquis conſiderat ſe

rat ſe deficere in cognitione alicuius rei, cuius perfectionem appeteret: ſic etiam in damnatis erit actualis conſideratio eorum quæ priùs ſciuerunt, vt materia triſtitiæ, non autem vt delectationis cauſa. Conſiderabunt enim & mala quæ geſſerunt ex quibus damnati ſunt, & bona delectabilia quæ amiſerunt, & ex vtroq; torquebuntur, de hoc quòd conſiderabunt no titiam quam de rebus ſpeculabilibus habuerũt imperfectam eſſe, & amiſiſſe ſummam eius perfectionem quam poterant adipiſci.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quanuis conſideratio ſit per ſe delectabilis, tamen ex aliquo accidente poteſt eſſe triſtitiæ cauſa, & ſic erit in damnatis.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd in hoc mundo anima coniungitur corruptibili corpori, vn de per hoc quòd corpus affligitur conſideratio animæ impeditur: ſed in futuro anima non ita trahetur à corpore, ſed quantumcunq; corpus affligatur, tamẽ anima ſemper conſiderabit lucidiſsimè illa quæ ei potuerunt eſſe cauſa mœroris.

¶ Ad tertium dicendum, quòd tempus eſt cauſa obliuionis per accidens, inquantum motus, cuius eſt menſura, eſt cauſa trãſmutationis: ſed poſt diem iudicij non erit motus cœli, vnde nec obliuio eſſe poterit ex quacunq; diuturnitate, ſed ante diem iudicij anima ſeparata non muta tur à ſua diſpoſitione per motum cœli.

ARTICVLVS. VIII.

Vtrum damnati aliquando cogitabunt de Deo.

Ad octauum ſic proceditur. Videtur q aliquando damnati cogitabunt de Deo. Quia non poteſt haberi odio actu niſi id de quo cogitatur: ſed damnati Deũ odio habebunt, vt in litera dicitur: ergo de Deo aliquando cogitabunt. ¶ Præterea. Damnati habebunt remorſum conſcientiæ, ſed conſcientia patitur remorſum de actis contra Deum: ergo de Deo aliquando cogitabunt.

¶ Sed contrà: Perfectiſsima hominis cogitatio eſt quæ cogitat de Deo: ſed damnati non erunt in ſtatu perfectiſsimo: ergo de Deo non cogitabunt.

¶ Reſpondeo dicẽdum, quòd Deus poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo ſecundum ſe, & ſecundum id quod eſt ei proprium, ſcilicet eſſe totius bonitatis principium, & ſic nullo modo cogitari poteſt ſine delectatione: vnde ſic nullo modo à dãnatis cogitabitur. Alio modo ſecũdũ aliquid quod eſt ei quaſi accidentale in effectibus eius, vt potè punire vel aliquid huiuſmodi: & ſecundũ hoc conſideratio de Deo poteſt triſtitiam inducere, & hoc modo damnati de Deo cogitabunt.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd damnati non habent Deum odio niſi ratione punitionis & prohibitionis eius, quod male eorum voluntati conſonat: vnde non conſiderabunt eum niſi vt punitorem & prohibitorem.

¶ Et per hoc patet etiã ſolutio ad ſecundũ: quia conſcientia nõ remordet de peccato, niſi inquãtum eſt diuino præcepto contraria.

ARTICVLVS. IX.

Vtrum damnati gloriam beatorum videant.

Ad nonum ſic proceditur. Videtur quòd damnati gloriam beatorum non videãt. Magis enim diſtat ab eis gloria beatorum quàm ea quæ in hoc mũdo aguntur: ſed ipſi non vident quæ circa nos aguntur: vnde dicit Greg. 12. Moral. ſuper illud Iob, ſiue fuerint nobiles filij eius &c. Sicut hi qui adhuc viuunt mortuorum animæ quo loco habeantur ignorant, ita mortui qui corporaliter vixerũt vita in carne poſitorum, qualiter circa eos diſponatur ignorant: ergo multo minùs poſſunt videre gloriam bonorum. ¶ Præterea. Illud quod concedi tur ſanctis in hac vita pro magno munere, nunquam concederetur damnatis: ſed Paulo pro magno eſt conceſſum videre vitam illam qua ſancti æternaliter cum Deo viuunt: vt dicitur primæ Corinth. 12. in gloſ. ergo damnati ſanctorũ gloriam non videbunt.

¶ Sed cõtrà eſt quod dicitur Lucæ. 16. Quòd dives in tormentis poſitus vidit Abraham & Lazarum in ſinu eius.

¶ Reſpondeo dicẽdum, quòd damnati ante diẽ iudicij vident bonos in gloria, non hoc modo quòd gloriam eorum qualis ſit cognoſcant, ſed ſolùm cognoſcunt eos eſſe in gloria quadam inæſtimabili: & ex hoc turbantur, tum propter inuidiam dolentes de fœlicitate eorum, tum propter hoc quòd ipſi talem gloriam amiſerunt: vnde dicitur Sapien. 5. de impiis: Videntes turbabuntur timore horribili. Sed poſt diem iudicij omninò bonorum viſione priuabuntur, nec tamen ex hoc eorum pœna minuetur, ſed augebitur: quia memoriam habebunt gloriæ bonorum, quam in iudicio videbunt, vel ante iudicium & hoc erit in tormentum: ſed vlteriùs affligentur in hoc quòd videbunt ſe indignos reputari etiam videre gloriam quam ſancti merentur habere.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd ea quæ in hac vita aguntur non ita affligerent dãnatos in

inferno

inferno ſi viderentur, ſicut ſanctorum gloria in ſpecta. Vnde non ita oſtenduntur damnatis ea quæ hic agũtur ſicut ſanctorum gloria, quãuis etiam eorũ quæ hic aguntur oſtendantur eis ea ex quibus triſtitiam habere poſſunt.

¶Ad ſecundũ dicendum, quòd Paulus inſpexit vitam illã in qua ſancti cũ Deo viuunt eã experiendo, & in futurum perfectius ſperãdo, quod non eſt de damnatis. Et ideò non eſt ſimile.

QVAESTIO. XCIX.

De miſericordia Dei reſpectu damnatorum.

DEinde conſiderandum eſt de iuſtitia & miſericordia reſpectu damnatorũ. Circa quod quærũtur quinq;. Primò, Vtrũ ex diuina iuſtitia inferatur peccatoribus pœna æterna. Secundò, Vtrum per diuinam miſericordiam omnis pœna tam hominum, quàm dæmonum terminetur. Tertiò, Vtrum ſaltem pœna hominum terminetur. Quartò, Vtrum ſaltem pœna chriſtianorum. Quintò, Vtrum illorũ qui opera miſericordiæ fecerunt.

ARTICVLVS. I.

Vtrum ex diuina iuſtitia inferatur pœna æterna peccatori.

Thom. 4. diſt. 46. q. 1. art. 3.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q ex diuina iuſtitia non inferatur peccatoribus pœna æterna. Pœna enim nõ debet excedere culpam: Deut. 25. ſecundum menſuram delicti erit & plagarum modus: ſed culpa eſt temporalis: ergo pœna non debet eſſe æterna. ¶Prætereà. Duorum peccatorum mortaliũ vnũ eſt altero maius: ergo vnum debet maiori quàm alterum pœna puniri: ſed nulla pœna eſt maior quàm æterna, cùm ſit infinita: ergo non cuilibet peccato mortali debetur pœna æterna: & ſi vni non debetur nulli debetur, cùm eorum diſtantia non ſit infinita. ¶Prætereà. A iudice non infertur pœna niſi ad correctionem: vnde ſecundo Ethicorum dicitur, quòd pœnæ ſunt quædam medicinæ: ſed quòd impij in æternum puniantur, hoc nõ eſt ad correctionem eorum, nec aliquorum, cùm tunc nõ ſint aliqui futuri qui per hoc corrigi poſſint: ergo ſecundũ diuinam iuſtitiã non infertur pœna æterna. ¶Prætereà. Omne quod non eſt per ſe volitum nullus vult niſi propter aliquam vtilitatem: ſed pœnæ à Deo non ſunt propter ſe volitæ, non enim delectatur in pœnis: cùm ergo nulla vtilitas accidere poſsit ex perpetua ratione pœnæ, videtur quòd talem pœnam pro peccato inferre nõ debeat. ¶Prætereà. Nihil quod eſt per accidens eſt perpetuum, vt dicitur primo Cœli & mun. ſed pœna eſt eorum quæ ſunt per accidens, cùm ſit contra naturam: ergo non poteſt eſſe perpetua. ¶Prætereà. Iuſtitia Dei hoc exquirere videtur vt peccatores ad nihilum redigantur, quia propter ingratitudinẽ videtur quis beneficia amittere, inter cætera autem Dei beneficia eſt ipſum eſſe: vnde videtur iuſtum vt peccator qui ingratus Deo exiſtit, ipſum eſſe amittat: ſed ſi in nihilum redigantur eorum pœna nõ poteſt eſſe perpetua: ergo non videtur eſſe conſonum diuinæ iuſtitiæ, vt peccatores perpetuò puniantur.

¶Sed contrà eſt quod dicitur Matthę. 25. Ibunt hi, id eſt peccatores, in ſupplicium æternum.

¶Prætereà. Sicut ſe habet præmium ad meritũ, ita pœna ad culpam: ſed ſecundum diuinam iuſtitiam merito temporali debetur præmiũ æternum. Ioan. 6. Omnis qui videt filium & credit in eum habet vitam æternã: ergo & culpæ temporali ſecundum diuinam iuſtitiam debetur pœna æterna. ¶Prætereà. Secundum Philoſophum in. 5. Ethicorum, pœna taxatur ſecũdum dignitatem eius in quem peccatur: vnde maiori pœna punitur qui percutit alapa principem quàm alium quemcunq;. Sed quicunq; peccat mortaliter peccat contra Deum, cuius præcepta trãſgreditur, & cuius honorem alij impartitur, dum in alio finem cõſtituit: maieſtas autem Dei eſt infinita: ergo quicunq; peccat mortaliter dignꝰ eſt infinita pœna, & ita videtur quòd iuſtè pro peccato mortali quis perpetuò puniatur.

¶Reſpondeo dicendum, quòd cùm pœna duplicem habeat quantitatem, ſcilicet ſecundum intenſionem acerbitatis, & ſecundum durationem temporis, quantitas pœnæ reſpondet quãtitati culpæ ſecundum intenſionem acerbitatis, vt ſecundum quòd grauius peccauit, ſecundum hoc grauior pœna ei infligatur. Vnde Apoc. 18. quantum ſe glorificauit & in delitiis fuit, tãtum date ei tormentum & luctum: non autem reſpõdet duratio pœnæ durationi culpæ, vt dicit Auguſtinus. 21. de ciuitate Dei. Non enim adulterium quod in momento temporis perpetratur, momentanea pœna punitur etiam ſecundum leges humanas: ſed duratio pœnę reſpicit diſpoſitionem peccantis: quandoq; enim ille qui peccat in aliqua ciuitate ex ipſo peccato efficitur dignus vt totaliter à ciuitatis conſortio repellatur, vel per exilium perpetuum, vel etiam per mortem: quandoq; verò non redditur dignus,

vt totali-

vt totaliter à ſocietate excludat̃,& ideo vt poſsit eſſe conueniens mẽbrum ciuitatis,pœna ei prolongatur,vel breuiatur ſecundũ q̃ expedit eius curationi,vt in ciuitate cõuenienter & pacificè viuere poſsit: ita etiam ſecũdum diuinam iuſtitiam aliquis ex peccato redditur dignus pœnitus à ciuitatis Dei conſortio ſeparari, quod fit per omne peccatum quo contra charitatem peccat,quæ eſt vinculũ ciuitatem prædictã vniens: & ideò pro peccato mortali,quod eſt contrariũ charitati,aliquis in æternum à ſocietate ſanctorum excluſus, æternę pœnæ adiicitur. Quia vt Augu.dicit in libro prædicto, quod eſt de ciuitate iſta mortali homines ſupplicio primæ mortis,hoc eſt de ciuitate illa immortali hoïes ſupplicio ſecundæ mortis auferre:quòd autem pœna quã ciuitas mundana infligit perpetua non reputatur,hoc eſt per accidens,vel inquantum perpetuò homo non manet, vel inquãtum etiã ipſa ciuitas deficit. Vnde ſi homo in perpetuũ viueret, pœna exilij vel ſeruitutis quæ per legem humanam inſertur in eo perpetuò maneret: qui verò hoc modo peccant, vt inde non reddantur digni totaliter ſeparari à ſanctæ ciuitatis conſortio,ſicut peccantium venialiter,tanto eorum pœna erit breuior, vel diuturnior, quanto magis vel minùs purgabiles erunt ſecundum quòd eis peccata plus vel minùs inhæſerunt: quod in pœnis huius mundi & purgatorij ſecundum diuinam iuſtitiam ſeruatur. Inueniuntur etiam & aliæ rationes à ſanctis aſsignatæ, quare iuſtè pro peccato temporali aliqui pœna perpetua puniantur. Vna eſt quia peccauerũt contra bonum æternum dum contempſerunt æternã vitam, & hoc etiam eſt quod Auguſtin⁹ in prædicto libro dicit:factus eſt malo dignus æterno, quia hoc in ſe peremit bonum, quod eſſe poſſet æternũ.Alia ratio eſt, quia homo in ſuo æterno peccauit. Vnde Gregorius dicit in.4.Dialog. Ad magnam iuſtitiã iudicantis pertinet, vt nunquam careant ſupplicio qui nunquam voluerunt carere peccato.Et ſi obiiciatur quòd quidam peccantes mortaliter proponunt vitam ſuam in melius commutare,& ita ſecundum hoc non eſſent digni ęterno ſupplicio,vt videtur: Dicendum ſecundum quoſdam quòd Gregorius loquitur de voluntate quæ manifeſtatur per opus: qui em̃ in peccatum mortale labitur,propria voluntate ſe ponit in ſtatum à quo erui non poteſt niſi diuinitùs. Vnde ex hoc ipſo quòd vult peccare,conſequenter vult in peccato manere perpetuò. Hoc enim eſt ſpiritus vadens in peccatum & non rediẽs per ſeipſum.Sicut ſi aliquis ſe in foueam proijceret,vnde exire non poſſet niſi adiutus, poſſet dici quòd in æternum ibi manere voluit quantumcunq; aliud cogitaret. Vel poteſt dici & meliùs quòd ex hoc ipſo quòd mortaliter peccat finem ſuum in creatura conſtituit, & quia ad finem vitæ tota vita ordinatur: ideò ex hoc ipſo totam vitam ſuam ordinat ad illud peccatum, & vellet in perpetuo in peccato manere, ſi hoc ſibi eſſet impune. Et hoc eſt quod Gregorius in.34. libro Moralium,ſuper illud Iob.41.Aeſtimabunt abyſſum quaſi ſeneſcentem iniqui: ideò cum fine deliquerunt, quia cum fine vixerunt. Voluiſſent quippe ſine fine viuere, vt ſine fine potuiſſent in ſuis iniquitatibus permanere, nam magis appetunt peccare quàm viuere. Poteſt & alia ratio aſsignari quare pœna peccati mortalis ſit æterna: quia per eam contra Deum qui eſt infinitus peccatur. Vnde cùm non poſſet eſſe infinita pœna per intenſionem, quia creatura non eſt capax alicuius qualitatis infinitæ, requiritur quòd ſit ſaltem duratione infinita. Eſt etiam quarta ratio ad hoc idem: quia culpa manet in æternum, cùm culpa non poſsit remitti ſine gratia quam homo non poteſt poſt mortem acquirere,nec debet pœna ceſſare quã diu culpa manet.

¶Ad primum ergo dicẽdum, quòd pœna non debet æquari culpæ ſecundum quantitatem durationis, vt videtur etiam per leges humanas accidere. Vel dicendum, ſicut Gregorius ſoluit, quòd quanuis culpa ſit actu temporalis, voluntate tamen eſt æterna.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd quantitati peccati reſpondet quantitas pœnæ ſecundum intenſionem, & ideò peccatorum mortalium inæqualium erũt pœnæ inæquales intenſione, æquales autem duratione.

¶Ad tertium dicendum, quòd pœnæ quæ infliguntur his qui à ciuitatis ſocietate non pœnitus eiiciuntur, ſunt ad correctionem eorum ordinatæ: ſed illæ pœnæ per quas aliqui totaliter à ciuitatis ſocietate exterminantur non ſunt ad correctionem eorum, poſſunt tamen eſſe ad correctionem & tranquillitatem aliorum, qui in ciuitate remanent: & ita damnatio æterna impiorum eſt ad correctionem eorum qui nunc ſunt in Eccleſia. Non enim pœnæ ſunt ad correctionem ſolùm quando infliguntur,ſed etiam quando determinantur.

¶Ad quartum dicendum, quòd impiorum pœnæ in perpetuum duraturæ non erunt omninò inutiles.Sunt tamen vtiles ad duo.Primò ad hoc quòd in eis diuina iuſtitia conſeruatur quæ eſt à Deo accepta propter ſeipſum. Vnde Gregorius in Dialogo: Omnipotens Deus, quia pius eſt, miſerorum cruciatu nõ paſcitur: quia autem iuſtus eſt,ab iniquorum vltione in perpetuum non ſedatur.Secundò ad hoc ſunt vtiles,vt de his electi gaudeant dum in his Dei

iuſtitiam

iuſtitiam contemplantur, & dum ſe euaſiſſe cognoſcant. Vnde pſalmo: Lætabitur iuſtus cùm viderit vindictam &c. & Iſa. vltimo: Erunt ſcilicet impij vſq; ad ſatietatem viſionis, ſcilicet ſanctis, vt gloſ. dicit. Et hoc eſt quod Gregorius dicit. 4. Dialo. Iniqui omnes æterno ſupplicio deputati ſua quidem iniquitate puniuntur, & tamen ad aliquid ardebunt, ſcilicet vt iuſti omnes & in Deo videant gaudia quæ perceperunt & in illis percipiant ſupplicia quæ euaſerunt: quatenus tanto magis in æternum diuinæ gratiæ debitores ſe eſſe cognoſcant, quanto in æternũ mala puniri conſpiciunt, quæ eius adiutorio vicerunt.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quanuis pœna per accidens reſpondeat animæ, tamen per ſe reſpondet animæ culpa infectæ: & quia culpa in perpetuum in ea manebit: ideo & pœna perpetua erit.

¶ Ad ſextum dicendum, quòd quanuis pœna reſpondet culpæ propriè loquendo ſecundum inordinationem quæ inuenitur in ipſa, & non ſecundum dignitatem ipſius in quem peccatur, quia ſic cuilibet peccato reſponderet pœna infinita intenſione: quanuis ergo ex hoc quòd aliquis peccat contra Deum, qui eſt actor eſſendi, mereatur ipſum eſſe amittere, conſiderata tamen ipſius actus inordinatione non debetur ei amiſsio eſſe: quia eſſe præſupponitur ad meritũ & demeritum, nec per inordinationem peccati eſſe tollitur vel corrumpitur: & ideò non poteſt eſſe debita pœna alicuius culpæ, priuatio ipſius eſſe.

ARTICVLVS. II.

Vtrum per diuinam miſericordiam omnis pœna terminetur tam hominum quàm damnatorum.

Thom. 4. Diſt. 46. quæſt. 2. art. 3. q. 1. & ſequentibus.

Ad ſecundum ſic procedit. Videtur q̃ per diuinã miſericordiã oms pœna terminetur tam hominũ quàm etiã dæmonum. Sapien. 11. Miſereris omniũ Domine, quoniam omnia potes: ſed inter oms etiam dæmones continentur qui ſunt Dei creaturæ: ergo & ipſorum dæmonum pœna finietur.

¶ Præterea. Romanorum. 11. Concluſit Deus omnia ſub peccato, vt omnium miſereretur: ſed Deus dæmones ſub peccato cõcluſit, id eſt claudi permiſit: ergo videtur quòd etiam dæmonũ aliquando miſereatur. ¶ Præterea. Sicut dicit Anſelmus in libro Cur Deus homo: Non eſt iuſtum vt Deus creaturam quam fecit ad beatitudinẽ omninò perire ſinat: ergo videtur cũ quẽlibet creatura rationalis creata fuerit ad beatitudinẽ, non eſſe iuſtũ vt omninò perire permittat.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur Matthæi. 25. Ite maledicti in ignem æternũ, qui paratus eſt diabolo & angelis eius: ergo æternaliter puniẽtur.

¶ Præterea. Sicut boni angeli effecti ſunt beati per cõuerſionem ad Deũ, ita mali angeli effecti ſunt miſeri per auerſionem à Deo. Si ergo miſeria malorũ angelorũ finiatur quãdoq;, & beati tudo bonorũ finẽ habebit, qd' eſt incõueniẽs.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd error Origenis fuit (vt Auguſt. 21. de ciui. Dei dicit) quòd dæmones quandoq; per Dei miſericordiam liberandi ſunt à pœnis. Sed iſte error eſt ab eccleſia reprobatus propter duo. Primò, quia manifeſtè authoritati ſacræ ſcripturę repugnat quę habetur Apoc. 20. Diabolus qui ſeducebat eos miſſus eſt in ſtagnũ ignis & ſulfuris vbi beſtiæ & pſeudoprophetæ cruciabũtur die ac nocte in ſęcula ſęculorũ: per quod in ſcriptura ſignificari ęternitas conſueuit. Secundò, quia ex vna parte nimis miſericordiã extendebat, & ex alia parte nimis eam coarctabat. Eiuſdem enim rationis eſſe videtur bonos angelos in æterna beatitudine permanere, & malos angelos in æternũ puniri. Vnde ſicut ponebat dæmones & animas damnatorum quandoq; à pœna liberandas, ita ponebat angelos & animas bonorum quandoq; à beatitudine in huius vitæ miſerias deuoluendas.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd Deus quãtum in ipſo eſt miſeretur oms: ſed quia eius miſericordia ſapiẽtiæ ordine regulatur, inde eſt quòd ad quoſdam non ſe extendit, qui ſe miſericordiæ fecerunt indignos, ſicut dæmones & dãnati qui ſunt in malitia obſtinati. Tamen poteſt dici quòd etiam in eis miſericordia locũ habet, inquantum citra condignum puniũtur, nõ quòd à pœna totaliter abſoluantur.

¶ Ad ſecundum dicendũ, quòd ibi intelligenda eſt diſtributio pro generibus ſingulorũ, & non pro ſingulis generũ, vt intelligatur authoritas de hominibus ſecundum ſtatum viæ, qua ſcilicet & Iudæorum & Gentilium miſertus eſt, ſed non omniũ gentilium, vel omnium Iudæorum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Anſel. intelligit non eſſe iuſtum quantum ad decentiam diuinę bonitatis, & loquitur de creatura ſecundũ gen' ſuum. Non enim eſt cõueniens diuinæ bonitati vt totum vnũ genus creaturę deficiat à fine propter quod eſt factum. Vnde nec oms homines nec omnes angelos damnari conuenit, ſed nihil prohibet quin aliqui vel ex hominibus vel ex angelis in æternum pereant: quia voluntatis intentio impletur in aliis qui ſaluantur.

ARTICVLVS. III.

Vtrũ diuina miſericordia patiatur homines in æternum puniri.

Ad tertiũ

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd diuina miſericordia non patiatur ſaltem homines in æternum puniri. Geñ. 6. Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt. & accipitur ibi ſpiritus pro indignatione, vt patet per glo. ibidem: cùm ergo indignatio non ſit aliud quàm eius pœna, non punietur æternaliter.

¶ Prætereà. Charitas ſanctorum in præſenti hoc facit, vt pro inimicis exorent: ſed tunc habebunt perfectiorem charitatem: ergo tunc orabunt pro inimicis damnatis, ſed orationes eorum eſſe caſſæ non poterunt cùm ſint maximè Deo acceptæ: ergo in precibus ſanctorum diuina miſericordia damnatos quandoq; à pœna liberabit.

¶ Prætereà. Hoc quòd Deus pœnam damnatorum æternam prædixit ad prophetiam comminationis pertinet: ſed prophetia comminationis non ſemper impletur, quod patet per hoc quod dictum eſt de Niniue, quia non fuit ſubuerſa, ſicut prædictum fuerat per prophetam, qui ex hoc etiam contriſtatus fuit: ergo videtur quòd multo ampliùs per diuinam miſericordiam comminatio pœnæ æternæ mutabitur in mitiorem ſententiam, quando in nullius triſtitiam, ſed in omnium gaudium cedere poterit.

¶ Prætereà. Ad hoc facit quod in Pſalmo dicitur: nũquid in æternum iraſcetur Deus? ſed ira Dei eſt eius punitio: ergo & cætera.

¶ Prætereà. Iſaiæ. 14. ſuper illud: Tu autem proiectus es, & cætera. Dicit gloſſa: & ſi omnes animæ aliquando habebunt requiem, tu nunquã: & loquitur de diabolo: ergo videtur quòd omnes animæ humanæ aliquando requiem habebunt de pœnis.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur Matthæi vicesimoquinto ſimul de electis & reprobis: Ibunt hi in ſupplicium æternum, iuſti autem in vitam æternam: ſed inconueniens eſt ponere quòd iuſtorum vita quandoq; finiatur: ergo inconueniens eſt ponere quòd reproborum ſupplicium terminetur.

¶ Prætereà. Sicut dicit Damã. hoc eſt hominib⁹ mors, quod eſt angelis caſus: ſed angeli poſt caſum irreparabiles fuerũt: ergo & homines poſt mortem, & ſic reproborum ſupplicium nũquã terminabitur.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd (ſicut Auguſtinus dicit. 21. de ciuitate Dei) quidam in hoc ab errore Origenis declinauerunt quòd dæmones poſuerunt in perpetuum puniri, ſed omnes homines quandoq; liberari à pœna, etiã infideles. Sed hæc poſitio omninò eſt irrationabilis. Sicut enim dæmones ſunt in malitia obſtinati, & ita perpetuò puniendi: ita & hominum animæ qui ſine charitate decedunt, cùm hoc hominibus ſit mors, quod eſt angelis caſus, vt Damaſc. dicit.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd verbum illud eſt intelligendum de homine ſecundum genus ſuum: quia ab humano genere quandoq; Dei indignatio eſt remota per Chriſti aduentum: ſed illi qui in hac reconciliatione quę facta eſt per Chriſtum, noluerunt permanere, in ſeipſis diuinam iram perpetuauerunt, cùm non ſit nobis aliquis modus reconciliationis conceſſus niſi per Chriſtum.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut Auguſtinus dicit. 21. de ciuitate Dei. Et Gregorius. 25. Moralium, &. 4. Dialog. quòd ſancti in hac vita omninò pro inimicis exorant, vt conuertantur ad Deum, cùm adhuc conuerti poſſint. Si enim eſſent præſciti ad mortem, non magis pro eis quàm pro dæmonibus oraremus: & quia poſt hanc vitam decedentibus ſine gratia tẽpus conuerſionis non erit, nulla pro eis fiet oratio nec ab eccleſia militante, nec à triumphante. Hoc enim pro eis orandum eſt, vt Apoſtolus dicit ſecundæ Timothei ſecundo, vt det illis Deus pœnitentiam & reſipiſcant à diaboli laqueis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd prophetia comminatoria pœnæ tunc ſolùm immutatur quando variantur merita eius in quem comminatio facta eſt. Vnde Hieremiæ decimooctauo dicitur: Repentè loquar aduerſus gentem & aduerſus regnum, vt eradicem, & deſtruam & diſperdam illud: ſi pœnitentiam egerit gens illa à malo ſuo, agam & ego pœnitentiam ſuper malo quod cogitaueram ei. Vnde cùm damnatorum merita mutari non poſſint, comminatio pœnæ ſemper in eis implebitur: nihilominus tamen prophetia comminationis ſemper quantum ad aliquem intellectũ impletur: quia vt dicit Auguſtinus in prædicto libro, Euerſa eſt Niniue, quæ mala erat, & bona edificata eſt quæ non erat: ſtantibus enim mœnibus atq; domibus, euerſa eſt ciuitas in perditis moribus.

¶ Ad quartum dicendum, quòd illud verbum Pſalmi pertinet ad vaſa miſericordiæ, quæ ſe indignos miſericordia nõ fecerunt: quia in hac vita, quæ quædam ira Dei eſt, propter vitæ miſerias, vaſa miſericordiæ mutat in melius. Vnde ſequitur in pſalmo, Hæc mutatio dexteræ excelſi. Vel dicendum quòd hoc intelligitur de miſericordia aliquid relaxante, non de miſericordia totaliter liberante, ſi extendatur etiam ad damnatos. Vnde non dicit, continebit ab ira miſericordias ſuas, ſed in ira: quia non totaliter pœna tolletur, ſed ipſa pœna durante miſericordia operabitur eam diminuendo.

¶ Ad quintum

¶Ad quintum dicẽdum, quòd gloſ. illa non loquitur ſimpliciter, ſed ſub hypotheſi impoſsibilis, ad exaggerandũ peccati magnitudinẽ ipſius diaboli vel Nabuchodonoſor.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum pœna Chriſtianorum damnatorum per diuinam miſericordiam terminetur.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q̃ ſaltem Chriſtianorum pœna per diuinam miſericordiã terminetur. Quia Matth. vlti. qui crediderit & baptizatus fuerit ſaluus erit: ſed hoc eſt omnium Chriſtianorũ: ergo omnes Chriſtiani finaliter ſaluabuntur.

¶Prætereà. Ioan. 6. dicitur: Qui manducat meã carnem & bibit meum ſanguininem habet vitã æternam: ſed hic eſt communis cibus & potus Chriſtianorũ: ergo omnes Chriſtiani finaliter ſaluabuntur.

¶Prętereà. 1. Corin. 3. Si cuius opus arſerit detrimentum patientur, ipſe autem ſaluus erit ſic quaſi per ignem: & loquitur de illis in quibus fuit fundamentum fidei Chriſtianæ: ergo omnes tales finaliter ſaluabuntur.

¶Sed contrà eſt quod dicitur. 1. Corin. 9. Iniqui regnum Dei non poſsidebũt: ſed quidam Chriſtiani ſunt iniqui: ergo non omnes Chriſtiani ad regnum peruenient, & ita perpetuò punientur.

¶Prętereà. 2. Petri. 2. dicitur: Melius erat eis viam veritatis non cognoſcere quàm poſt agnitam retroire ab eo quod traditũ eſt illis ſancto mandato: ſed illi qui viam veritatis non cognouerunt æternaliter punientur: ergo & Chriſtiani qui ab agnita retroceſſerunt.

¶Reſpondeo dicendum, quòd quidam fuerũt (vt dicit Aug. in prædicto libro) qui non omnibus hominibus promiſerunt abſolutionẽ à pœna æterna, ſed ſolis Chriſtianis: & in hoc reſpectu diuerſificati ſunt. Quidam enim dixerũt q̃ quicunq; ſacramenta fidei perceperunt ab ęterna pœna erunt immunes: ſed hoc eſt contrariũ veritati: quia quidam ſacramẽta fidei recipiũt, & fidem nõ habẽt, ſine qua impoſsibile eſt placere Deo: Heb. 11. Et ideò alij dixerunt quòd ſolùm illi ab æterna pœna erunt immunes qui ſacramenta fidei ſunt cõſecuti & fidem catholicã tenuerunt.

¶Sed contrà hoc eſſe videtur, quòd aliquando aliqui catholicam fidem tenent, & poſteà reſipiſcunt, qui non minori pœna ſunt digni, ſed maiori: quia. 2. Petri. 2. melius erat eis viã veritatis nõ cognoſcere quã poſt agnitã retroire. Planũ eſt etiã peccare plus hæreſiarchas qui de fide catholica recedentes nouas hæreſes fingũt quã illos qui à principio aliquã hęreſim ſunt ſecuti.

¶Et ideò alij dixerunt q̃ illi ſoli ſunt ab æterna pœna immunes qui in fide catholica finaliter perſeuerãt, quantũcũq; aliis criminibus inuoluantur. Sed hoc manifeſtè contrariatur ſcripturæ, quia Iacobi. 1. dicitur: Fides ſine operib⁹ mortua eſt. & Mat. 7. Nõ omnis qui dicit mihi Dñe Dñe intrabit in regnũ cœlorũ, ſed qui facit voluntatem patris mei qui in cœlis eſt: & ĩ multis aliis locis ſcriptura peccãtibus æternas pœnas cõminantur. Vnde nõ omnes finaliter in fide perſiſtentes à pœna æterna erunt immunes niſi & ab aliis criminibus inueniantur finaliter abſoluti.

¶Ad primũ ergo dicendũ, quòd Dñs ibi loquitur de fide formata quæ per dilectionem operatur, in qua quicũq; deceſſerit ſaluus erit. Sed huic non ſolùm opponitur infidelitatis error, ſed quodlibet peccatum mortale.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd verbũ Dñi intelligitur non de illis qui tantùm ſacramẽtaliter edunt, qui indignè quandoq; ſumentes iudiciũ ſibi manducãt & bibunt, vt dicitur. 1. Cor. 2. ſed loquitur de manducãtibus ſpiritualiter qui per charitatem ei incorporantur, quã incorporationem facit ſacramentalis comeſtio ſi quis dignè accedat. Vnde quãtũ eſt ex virtute ſacramẽti ad vitam æternã perducit, quãuis poſsit tali fructu priuari p̃ peccatũ etiã poſt q̃ dignè cõſumpſerit.

¶Ad tertiũ dicendũ, quòd fundamentũ in verbis apoſtoli intelligit̃ fides formata, ſupra quã qui peccata venialia ædificauerit detrimentum patietur: quia pro eis punitur à Deo: ipſe tamen ſaluus erit finaliter, quaſi per ignem vel temporalis tribulationis, vel pœnæ purgatoriæ quæ poſt mortem erit.

ARTICVLVS. V.

Vtrum omnes illi qui operantur miſericordiæ opera punientur æternaliter.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̃ illi omnes qui opera miſericordiæ faciunt non punięntur æternaliter, ſed ſolũ illi qui opera miſericordiæ negligũt. Iac. 2. Iudiciũ ſine miſericordia fiet ei qui nõ fecit miſericordiam: & Mat. 5. Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiã conſequẽtur.

¶Prætereà. Matth. 25. ponitur diſceptatio Dñi cũ reprobis & electis: ſed illa diſceptatio non eſt niſi de operibus miſericordiæ: ergo ſolũ pro operibus miſericordiæ omiſsis aliqui æternaliter puniẽtur, & ſic idẽ quod priùs.

¶Prętereà. Mat. 6. dicitur: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus &c. & ſequitur: Si enim dimiſeritis hominibus. &c. ergo videtur q̃ miſericordes qui aliis peccata dimittunt, ipſi veniam peccatorum conſequentur, & ſic non æternaliter punientur.

¶Prætereà. 1. Tim. 4. ſuper illud, Pietas ad omnia valet: dicit glo. Ambr. Omnis ſumma diſciplinę Chriſtianæ in miſericordia & pietate eſt, quam

aliquis

aliquis ſequens ſi lubricum carnis patitur ſine dubio vapulabit, ſed non peribit: ſi quis autem ſolum exercitium corporis habuerit, perennes pœnas patietur: ergo illi qui inſiſtũt operibus miſericordiæ, qui peccatis carnalibus detinentur, nõ in ęternũ puniẽtur, & ſic idem qd' ꝓiùs.

¶ Sed cõtrà eſt quod dicitur. 1. Corinth. 6. neq; fornicarij, neq; adulteri regnũ Dei poſsidebũt: ſed multi qui ſe exercent in operibus miſericordiæ, ſunt tales: ergo non omnes miſericordes ad regnum æternũ peruenient, & ita aliqui eorum æternaliter punientur. ¶ Prætereà. Iaco. 2. Quicũq; totã legem ſeruauerit, offendat autẽ in vno, eſt factus omnium reus: ergo quicũq; ſeruat legem quo ad opera miſericordiæ, & negligit alia opera, reatum de tranſgreſsione legis incurret, & ita æternaliter punietur.

¶ Reſpondeo dicendũ, quòd ſicut Aug. dicit in libro prędicto: quidã poſuerunt, nõ omnes qui catholicã fidem tenent à pœna æterna eſſe liberandos, ſed ſolùm illos qui operibus miſericordiæ inſiſtunt, quãuis etiam aliis criminibus ſint ſubiecti. Sed iſtud nõ poteſt ſtare, quia ſine charitate non prodeſt aliquid ad vitam æternã. Cõtingit autem aliquos operibus miſericordiæ inſiſtere, qui charitatem non habẽt: vnde his nihil prodeſt ad vitam æternam promerẽdam, vel ad immunitatẽ æternæ pœnæ, vt patet. 1. Corin. 13. Et præcipuè hoc apparet abſurdũ in raptoribꝰ qui multa rapiunt, & tamen miſericorditer largiuntur. ¶ Et ideò dicendũ, quòd quicũq; cum peccato mortali decedunt, nec fides nec opera miſericordiæ eos liberabit à pœna ęterna, etiam poſt quantũcunq; ſpatium temporis.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd illi miſericordiam conſequentur qui miſericordiam ordinatè impendũt: non autem ordinatè miſericordiam impendunt, qui ſeipſos in miſerendo negligunt, ſed magis ſe impugnant male agendo: & ideò tales miſericordiã pœnitus abſoluẽtem non conſequentur, & ſi conſequẽtur miſericordiam de peccatis debitis aliquid relaxantem.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd non propter hoc ponitur diſceptatio de operibus miſericordiæ ſolùm, quia pro eorum negligentia tantũmodò aliqui puniantur æternaliter: ſed quia illi æterna pœna liberabũtur poſt peccata, qui per opera miſericordiæ ſibi veniam impetrauerunt facientes amicos ſibi de mammõna iniquitatis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illud à Domino dicitur his qui petunt ſibi debitum relaxari, nõ illis qui in peccato perſiſtunt: & ideò ſoli pœnitentes per opera miſericordiæ cõſequuntur veniam penitus liberantem.

¶ Ad quartum dicendũ, ꝙ gloſ. Ambr. loquitur de lubrico venialis peccati à quo aliquis poſt purgatorias pœnas quas vapulationẽ dicit per opera miſericordiæ abſoluetur: vel ſi loquamur de lubrico mortalis peccati, eſt intelligẽdum ꝙ adhuc in vita iſta exiſtentes illi qui ex fragilitate in carnalia peccata incidunt, per opera miſericordiæ ad pœnitentiam diſponuntur. Vnde talis non peribit, id eſt diſponetur per talia opera ad non pereundum.

¶ Additionũ ad Tertiã Sũmæ

D. Thomæ Partem accuratiſsimè emaculatiſsimeq;, vt ità antehac nunquã, impreſſarũ, Finis.

¶ Hallucinationum aliquot minutularum, neq; verò *in omnibus exemplaribus offendẽdarum, emendatior locupletiorq; lectio.*

Pagina. 2. columna. 1. linea. 7. contritione.
Pag. 10. colũ. 1. li. 1. ideò inſtitutio Eccleſ. colũ. 2. li. 33. tur aliqua. ibidem: vt cuilibet.
Pagina. 18. colũna. 2. linea. 17. anteà.
Pagina. 20. colũ. 2. linea infima: Ad ſecundum.
Pagina. 40. columna. 3. linea. 1. quæ. non, quo.
Pagi. 41. colũ. 2. li. ab imo. 5. aliâs legatur ſic: ſacramentum no. leg. conſiſtit in rebus & verbis: verba autẽ ſunt forma ſacramẽti: ergo cũ hoc ſit ſacramentum no. leg. videtur ꝙ.
Pagi. 92. colũ. 2. linea. ab imo. 7. Ad ſecundum.
Pagi. 107. colũ. 2. li. 5. redundant duæ voces hæc: Articulus. 3.
Pagi. 133. colũ. 4. li. ab imo. 4. in vna, in aliam.
Pagina. 134. colũ. 3. li. 1. vt ex hoc.
Pag. 169. colũ. 2. li. ab imo. 23. aptari. & li. 2. per-.
Pagina. 183. columna. 3. li. 11. De miſericordia & iuſtitia Dei.

Series Chartarum Operis.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z.

Omnes ſunt Quaterniones, præter. Z. Quinternionem.

Excudebatur Salmanticæ, apud Andreã à Portonarijs.

Anno tertio & quinquageſimo ſupra Mille Quingentos.

poſtridie Nonas Martias.

BIBLIOTECA PROVINCIAL Y REGISTRO DE LA PROPIEDAD INTELECTUAL
PALENCIA

2416(1-2)

Palicide